ÇAĞIN ALTIN RUHLARI

Ashab-ı Kiram

Salih ÖZBEY

Rasulullah (a.s)'ın da üzere yaratılmış olduğu "ALLAH AHLÂKI"?…"VERMEK"!

Karşılıksız vermek!
Çıkar düşünmeksizin vermek! EBU BEKİR gibi.

Zâhirde ve bâtında her an ve her koşul altında adil olmak! ÖMER gibi.

Ar, haya, sevgi vermek!.. Karşılık beklemeksizin! OSMAN gibi.

İlim, cesaret vermek!… Karşılık beklemeksizin! ALİ (r.a) gibi...

Kitaba Emeği Geçenler
-B.Çelik
-M.Kalkan
-M.Sertdemir
-M.Demir
Kitaba Hizmet Verenler
-D.Çeltek
-F.Güçlü
-E.Korkmaz
-R.Aslan

KISALTMALAR

a.g.e Adı geçen eser.
a.g.y. Adı geçen yayın
(a.s) Aleyhisselâm
bsm. Basılmıştır
b. Bin, İbn
bint Binti
bkz. Bakınız.
çev. Çeviren
Doç. Doçent
H. Hicri
c. Cilt, cüz.
(c.c) Celle Celâlühû
Hz. Hazret
Nşr: Neşreden
Ktb. Kütüphanesi
M. Milâdî
Mad. Maddesi, Madde
M.Ö. Milattan Önce
M.S. Milattan Sonra
ö. Ölüm tarihi
Prof. Profesör
(r.a) Radıyallahû anh
(r.anha) Radıyallahû anha
(rha) Rahmetullahi aleyh
s. Sayfa
Trc. Tercüme
v. Vefatı,Vefat tarihi
vs. ve saire
y.y. Yüzyıl
vd. ve devamı.
Yay. Yayınevi.
ty. Tarih yok

1.BÖLÜM

Bilgilendirme
1)Sahabe
2)Tabiun
3)Tebeut Tabiunler
4)Muhadram
5)Muhacir
6)Ensar
7)Ehli Beyt
8)Aşerei Mübeşşire.
9)Hulefai Raşidin.
10)Vahiy Katipleri
11)Ashab-ı Suffa
12)Ashab-ı Şecere
13)Ashab-ı Sefineteyn
14)Ashab-ı Tuleka
15)Müellefe-i kulüb
16)Muhaddis Sahabiler (En çok Hadis Rivayet Edenler)
17)Müfessir Sahabiler
18)Fakih (Müçtehit) Sahabiler
19)Kur'an-ı Kerim de İsmi Geçen Sahab-i
20)Sahabelerin Sayısı
21)Sahabelerin Tabakaları
22)Fazilete Göre Taksimleri
23)En Son Vefat Eden Sahabe
24)Bir Şahsın Sahâbe Olduğu Ne Yolla Anlaşılır?
-Okuma Parçası-

1.BÖLÜM

Asrı Saadete Genel Bir Bakış

Peygamber Efendimiz'den itibaren İslâm Tarihi, Hz. Peygamber dönemi, Hulefâ-i Râşidûn, Emevîler, Abbâsîler, Selçuklular, Osmanlılar gibi muhtelif dönemlere ayrılmıştır. İşte bu dönemlerin başında yer alan Hz. Peygamber dönemine Müslüman âlimler **"Asr-ı Saâdet"** adını vermişlerdir.

"Mutluluk Devri" manasını ifade eden bu terkip, gerçekten de o dönemin bir kelimeyle ifade edilmesini sağlayan isabetle seçilmiş bir terkiptir.

Çünkü Peygamber Efendimiz (a.s) döneminde bizzat O'nun rehberliği ve liderliğinde Ashab-ı Kirâm, İslâm'ın dînî-dünyevî bütün emirlerini anlamış, yaşamış ve yaşatmışlardı. Hz. Peygamber'in eğitiminden geçmiş olan Ashab-ı kirâm, İslâm davasına gönülden bağlı idiler. Samimiyet ve ihlâs içerisinde yalnız bir Allah'a kul olmuşlar, O'nun Resûlüne gönül vermişlerdi. Ruhlarını, düşüncelerini, davranış ve yaşayışlarını Allah ve Resulünün istediği şekilde şekillendirmişlerdi; Kitap ve Sünnet, onlara yön veriyordu. Bu sebeple de inandıkları ulvî davalarını her şeyin üstünde tutuyor; dinleri uğruna mallarını, hatta canlarını feda etmede zerre kadar tereddüt göstermiyorlardı.

İşte bu anlayış ve yaşayışa sahip bulunan fertlerden oluşan İslâm toplumunda, tam bir birlik ve beraberlik, âhenk ve uyum, dayanışma ve yardımlaşma, kaynaşma ve aktivite hakimdi. Müslümanlar, idarî, siyasî, ictimaî, iktisadî, ilmî, askerî, adlî gibi çok muhtelif yönlerden olgunluğun zirvesinde idiler. Belki idarî müesseseler gelişmemişti, ama idarenin en mükemmeli veriliyordu. Henüz dünya imparatorlukları dize getirilmemişti Müslümanlar dünyanın dört bir tarafına hâkimiyetlerini götürememişlerdi, ama bunun temelleri sağlam bir şekilde ve muvaffakiyetle atılmıştı.

Müslümanların hayat standardı ve refah seviyesi pek yüksek değildi ama, zaten onlar müreffeh, mutantan ve lüks ve israfa yönelik bir hayatın arayıcıları değillerdi. Muhtelif ilimlere dair muntazam, sistemli eserler yazılmamıştı ama, Ashab-ı kirâm, gerçek bilgiye yani vahye sahip çıkmış, ilmin önem ve değerini gayet iyi anlamışlardı. Henüz o dönemde devamlı silâh altında tutulan ve talim yaptırılan teçhizatlı ordular yoktu ama; İslâm cemiyetinin her bir ferdi, gözünü budaktan esirgemeyen ve şehidliği mertebelerin en yücesi bilen cesaret timsali mücahid bir kişiliğe sahipti. Adliye sarayları, mahkeme salonları, adliyeye dair diğer organizasyonlar henüz mevcut değildi ama; **Hırsızlık yapan, kızım Fâtıma da olsa elini keserdim"**1[1] diyen bir peygamberin tabîleri, adaletin eşsiz örneklerini sergilemişlerdi.

1[1] Eş-Şevkânî, Neylü'l-Evtâr, VII,' 131, 136

Yani cemiyetin her köşesinde huzur, güven, emniyet, asayiş, nizam, intizam ve istikrar vardı. Bu dönem, daha sonraki müslüman nesillere örnek teşkîl eden mutluluk ve saâdet dönemiydi.

Bundan dolayı da elbette ki bu dönem **"Âsr-ı Saâdet"** diye anılacaktı. Ve elbette, bu insanlardan **"ÇAĞIN ALTIN RUHLARI"** diye söz edilecektir.

1)Sahabe

Sahabe: İbnu Hacer'in el-İsâbe'de "en doğru" diye tavsîf ettiği târife göre, sahâbî: "Hz. Peygamber (a.s)'le kendisine inanmış olarak karşılaşıp İslam üzere ölen kimsedir." İbnu Hacer devam eder: "Bu tarife, Hz. Peygamber (a.s)'le berâberliği uzun olan da girer, kısa olan da; kendisinden hadîs rivayet eden de girer, etmeyen de; O'nunla gazve yapan da girer, yapmayan da; keza O'nu bir kere görmüş ve fakat beraber oturmamış olan da girer, beraber olduğu halde âmâlık gibi bir sebeple görmemiş olan da. Resûlullah (a.s)'la, kâfir olarak karşılaşıp, sonradan iman edeni -şayet imandan sonra tekrar karşılaşmadı ise- hâriç tutar. "Kendisine" tâbirimiz, başkasına inanmış olarak O'nunla karşılaşanı hâriç tutar; Bî'set'ten önce kendisiyle karşılaşan ehl-i kitap gibi.

Şöyle bir soru hatıra gelebilir: Ehl-i kitaptan, Resûlullah Rebî'a İbnu Ümeyye İbni Halef gibi. İrtidaddan dönen sahâbîdir, Resûlullah (a.s)'la tekrar görüşmese de, el-Eş'as İbnu Kays gibi... İbnu Hacer'in, Resûlullah (a.s)'ı dinlemiş, görmüş olan cin ve melâikenin sahabeden sayılıp sayılmayacağı konusunda kaydettiği münakaşanın amelî bir yönü olmadığı için onu aktarmıyoruz.

Ancak şunu da kaydedelim. Bir kimseye sahâbe diyebilmek için şâz olan ve ulemânın çoğunluğu tarafından kabul edilmeyen başka şartlar da ileri sürülmüştür. Bunlardan birine göre şu dört vasıftan biri olmadıkça sahâbi olunamaz:

1- Hz. Peygamber (a.s)'le uzun müddet mücâlese (beraberlik).

2- Hz. Peygamber (a.s)'den yaptığı bir rivâyetin bilinmesi.

3- Hz. Peygamber (a.s)'le gazve yaptığının bilinmesi.

4- Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm)'ın yanında şehîd olması. Bazıları sahâbeliğin sıhhati için "büluğa ermiş olmak"ı şart koşmuş, bazıları kısa bir müddet için de olsa mücâlese'yi (berâber bir mecliste bulunmayı) şart koşmuştur. Bazıları: "Sahâbelik için "Resûlullah (a.s)'ı görmek" yeterlidir" diye senesine kadar küfrünü devam ettirip, Resûlullah (a.s)'ın vefatında onu izhar ettiğinin görülmediği" belirtilmiştir.

Sahâbenin Adaleti
Süfyan-ı Sevrî

قُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى

"Ey Muhammed! De ki: Hamd Allah'a mahsustur. SEÇTİĞİ KULLAR'ına selam olsun"2[2] âyetinde zikredilenlerin Ashab olduğunu söylemiştir. 3[3]

Ashab'ın adaleti meselesini **"nefis bir şekilde"** işleyen Bağdâdî, -ki İbnu Hacer aynen iktibas ederek katıldığını ifade eder. Kur'an ve Hadîs'te Ashâb hakkında gelen tebrie'nin çokluğunu belirttikten sonra şunu söyler: "Bu nassî deliller, onların kesinlikle ta'dîl'ini ifâde eder. Onlardan hiç biri, Allah'ın ta'dîlinden sonra, mahlukattan bir başkasının ta'dîline muhtaç değildir. Farz-ı muhal, Allah ve Resulü (a.s)'nden haklarında -yukarıda zikrettiğimiz nasslardan hiçbiri vârid olmamış olsaydı bile, onların hicret, cihâd, İslâm'a yardım, can ve mallarını bu yolda harcamaları, ata ve evlâdlarını öldürmeleri, din için birbirlerine gösterdikleri hayranlık, iman ve yakînde izhâr ettikleri fevkalâde kuvvet gibi fiilen içinde bulundukları sayısız haller, âdil olduklarına kesinlikle hükmetmeye, nezih olduklarını kabûle ve onların kendilerinden sonra gelen haleflerinden ve onları tâdîl ve tezkiye etme durumunda olacak hepsinden, daha efdal olduklarını teslîme yeterli idi. İşte bu görüş, bütün âlimlerin ve kavline güvenilen bütün fakîhlerin müşterek görüşüdür.4[4]

Ashabı Öven Ayetlerden Bazıları

Yukarıda belirtilen yollarla bir kimsenin sahâbî olduğuna hükmedilince ona müslümanlar arasında Hz. Peygamber (a.s)'ı görmüş olmaktan ileri gelen müstesna bir makam ve şeref tanınmış olmaktadır. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat'e mensub olan bütün mü'minler sahâbe'nin hâiz olduğu bu yüce makamda müttefiktirler. Kıyâmete kadar gelecek bütün mü'min nesillerden hiçbiri, hiçbir ferd Ashab'a mensup hiçbir kimseye karşı fazîlet noktasında üstünlük iddia etmez. Onların efdaliyeti bizzat Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber (a.s) tarafından ifâde edilmiştir. Ehl-i Sünnet, Ashab (radıyallahü anhüm)'ı bir bütün kabul etmekte de müttefiktir. Hususî, ferdî fezâilde aralarında dereceleme eder. Tâ ilk İslam büyüklerinden günümüze kadar gelip geçen bütün ehl-i sünnet ulemâsı ayet ve hadisleri böyle anlamakta ihtilâf etmezler. Şimdi bunlardan bir kısmını kaydedeceğiz:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنْ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

"Siz insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz."5[5]

2[2] Neml,27\ 59

3[3] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214, (2535); Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10; Nesâî, Eymân 29,

4[4] Hatîbu'l-Bağdâdî, Ebu Bekr Ahmed İbnu Ali (463/1070); el-Kifâye fi İlmi'r-Rivâye, Mısır, 1972.

5[5] Âl-i İmran,3\110

"Böylece sizi insanlara şâhid ve örnek olmanız için tam ortada bulunan bir ümmet kıldık. Peygamber de size şâhid ve örnektir."[6[6]]

"Ey Muhammed! Allah inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirlerken, and olsun ki hoşnud olmuştur. Gönüllerinde olanı da bilmiş, onlara güvenlik vermiş, onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganîmetler bahşetmiştir."[7[7]]

"İyilik yarışında önceliği kazanan Muhâcirler ve Ensâr ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur. Onlar da Allah'tan hoşnuddurlar. Allah onlara içinde ebedî kalacakları, içlerinde ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır..."[8[8]]

"İyilik işlemekte önde olanlar, karşılıklarını almakta da önde olanlardır."[9[9]]

"Ey Peygamber! Allah'ın yardımı sana ve sana uyan mü'minlere yeter."[10[10]]

"Daha önceden Medîne'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önce tutarlar. Nefsinin tamahkârlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir."[11[11]]

Ashabı Öven Hadislerden Bazıları

Kur'ân-ı Kerîm'den başka, Hz. Peygamber (a.s)'de bir çok hadisleri ile Ashab'ı tebric etmiş aralarında bir ayırım yapmadan ümmetine karşı onların şânlarını yüceltmiştir. Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman. Hz. Ali, Übey İbnu Kaab, Zeyd İbnu Sâbit, Muâz İbnu Cebel (radıyallahu anhüm ecmâin) gibi büyükler hakkında da ayrı ayrı medh u senâda bulunmuştur. Hadis kitaplarının Menâkıb ve Fezâil bölümleri bu çeşit hadîslerle doludur. İbnu Hacer ve Bağdadî tarafından kaydedilmiş olan bu hadislerden bazılarını asıl metinleriyle kaydediyoruz:

–عن ابن مسعود رضي اللّه عنه عن النبي صلى اللّه عليه وسلم: خير امتي قرني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يجئ قوم تسبق أيمانهم شهادتهم ويشهدون قبل أن يستشهدوا.

6[6] Bakara,2\143
7[7] Feth,48\ 18
8[8] Tevbe,9\ 100
9[9] Vâkı'a,56\10-12
10[10] En-fâl,8\ 64
11[11] Haşr,59\8-9

1- *"Ümmetimin en hayırlısı benim asrımdakilerdir. Sonra bunları tâkip edenler, sonra da bunları tâkiben gelenlerdir. Sonra öyle bir kavm gelir ki şehâdetten önce yemin ederler ve şâhidlikleri taleb edilmeden şehâdette bulunurlar."*[12[12]]

–عن ابي سعيد رضي اللّه عنه قال: قال رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم: تسبوا أصحابي فوالذي نفسي بيده لو انفق احدكم مثل احد ذهبا ما ادرك مدّ احدهم و نصفه

2- *"Ashâbıma dil uzatmayın. Nefsimi elinde tutan Zat-ı Zülcelâl'e yemîn ederim ki, sizden biriniz Uhud Dağı kadar altın tasadduk etseniz yine de onlardan birinin bir müdd, hatta yarım müdd miktarındaki harcamasına sevabca ulaşamazsınız."*[13[13]]

3- *"Hz. Câbir (r.a) Resûlullah (a.s)'ın şöyle dediğini nakletmiştir: Cenâb-ı Hakk, Ashâbımı nebiler ve peygamberler hâriç bütün cin ve ins'e tercih etmiş, üstün tutmuştur."*[14[14]]

4- *Kitap'ta size ne gelmişse onunla amel edeceksiniz, onu terketmekte hiçbir özür kabûl edilmez. Kitapta bulunmayan bir şey olursa, benden vâhi olan sünnet esastır. Benden vâhi bir sünnet yoksa Ashâbımın söylediğine uyacaksınız. Ashâbım gökteki yıldızlar gibidir. Onlardan hangisini esas alırsanız hidâyete erersiniz. Ashabımın ihtilafı sizin için rahmettir."*[15[15]]

5- *Hz. Ömer (r.a) Resûlullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu anlatmıştır: "Ashabımın benden sonra ihtilaf edeceği şeyler hakkında Rabbime sordum. Allah celle şânuhu şu vahiyde bulundu: "Ey Muhammed! Senin Ashabın benim katımda gökteki yıldızlar gibidir. Bazısı bazısından daha parlaktır. Kim onların ihtilaf ettikleri şeyden herhangi birini esas alırsa, o benim yanımda hidâyet üzeredir."*[16[16]]

6- *Abdullah İbnu Muğaffel (r.a), Resûlullah (a.s)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ashabım hakkında Allah'tan korkun. Onları kendinize hedef edinmeyin. Kim onları severse bu bana olan sevgisi içindir, kim de onlara buğz ederse bu da bana olan buğzu sebebiyledir. Onları kim incitirse beni incitmiş olur. Beni inciten de Allah'ı incitir. Allah'ı incitenin ise belası yakındır."* [17[17]]

[12[12]] Buhârî, Fedâilü Ashabi'n-Nebî, 1; Müslim, Fedâilü's-Sahabe, 210-215

[13[13]] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214; Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10, (4657); Nesâî, Eymân 29,

[14[14]] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214, (2535); Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10; Nesâî, Eymân 29,

[15[15]] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214; Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10, (4657); Nesâî, Eymân 29,

[16[16]] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214, (2535); Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10; Nesâî, Eymân 29,

[17[17]] Buharî, Şehâdât 9, Fezâilu'l-Ashâb 1, Rikak 7, Eymân 27; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 214, (2535); Tirmizî, Fiten 45, (2222), Şehâdât 4, (2303); Ebu Dâvud, Sünnet 10; Nesâî, Eymân 29,

Ashaba Dil Uzatan

Bağdâdî, yukarıda kaydettiğimiz açıklamalardan sonra, bu Zür'atü'r-Razî'nin şu fetvasını kaydeder: "Bir kimsenin Resûlullah (a.s)'ın Ashâb (r.a)'ının kadrini düşürmeye çalıştığını görürsen bil ki o zındıktır. Zira Resûlullah (a.s) haktır, Kur'ân-ı Kerîm haktır. Bu Kur'an-ı ve şu sünneti bize Resûlullah (a.s)'ın Ashabı (r.a) tebliğ etmiştir. Onlara dil uzatanlar, şahitlerimizi karalamaya çalışıyorlar. Asıl maksatları da Kur'an ve Sünnet'i ibtal etmektir. Cerhedilmek onlara yaraşır, çünkü zındıktırlar..."[18[18]]

Ashabı Ta'dîlin Mahiyeti

Ashâbı ta'dîl, onların İslâm'a mallarını canlarını feda ederek yaptıkları hizmetin kadrini bilmek Kur'an ve Sünnet'e getirdikleri açıklamaları benimsemek demektir. Ashâb-ı Kiram (radıyallahu anhüm)'ı tâdîl, aynı zamanda Kur'an ve sünnetin o husustaki emrine uymak, tam teslimiyet göstermek demektir. Ashab'ın tâm bu iki kaynakta tebcîl edilmiş olması ki Ehl-i Bid'a'nın dil uzattığı Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Aişe gibi büyükler İslâm'a her hususta en çok hizmet edenler ve haklarında tebric âyetleri gelmiş olan kimselerdir.

Binbir dereden su getirerek 1500 yıldır İslâm ulemasının ittifakla gittiği bir yoldan dönüp Ashab'ı tenkîde cürete kalkan asimileşmişlerin yanılgılarını göstermek için, hata olarak değerlendirmemiz mümkün olan bazı davranışlarına rağmen, Ashâb karşısında takınmamız gereken edeb tavrını bizzat Resûlullah (a.s)'ın sünnetinden bir misalle göstermeye çalışacağız. Misalimiz Hatib İbnu Ebî Belte'a ile alakalı. Kaydedeceğimiz vak'a o kadar mânidardır ki, bunu anladıktan sonra: "Ashab'ta irtidâd dışında görülebilecek en büyük kusur karşısında bile saygı ve edeb, Allah'a olan inancın gereği ve bir parçasıdır" dememek mümkün değildir.

Çünkü Resûlullah (a.s) öyle anlamış ve anlatmış. Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde de anlatıldığı üzere vak'a şu: Hz. Peygamber (a.s) Mekke'nin fethine karar vermiş ve bir kısım hazırlığına da başlamıştır. Düşüncesi Mekkelilere hazırlığına da, niyetinden hiçbir şey sezdirmemek, mukabil bir hazırlığa, tedbire girmelerini önlemek ve böylece onları âni bir baskında gâfil yakalayıp, hiç kan dökmeden sulh'e, teslim'e mecbur etmek. Bu stratejinin başarısı, görüldüğü üzere Hâdisenin gerisini Hz. Ali'den dinliyoruz: "Oraya atlı olarak vardık. Gerçekten de bir kadınla karşılaştık. Kendisine:- Mektubu çıkar! dedik.- Bende mektup yok! diye inkâr etti. Bizim:- Ya mektubu çıkarırsın, ya elbiselerini soyunursun! diye ciddileşmemiz üzerine, saçlarının örgüleri arasından mektubu çıkarıp verdi.

Resûlullah (a.s)'a getirip verdik. Mektupta Hâtib İbnu Ebî Belte'a'dan Mekke müşriklerinden bazılarına bir mesaj vardı, Hz. Peygamber (a.s)'ın hazırlıklarından onları

[18[18]] Hatîbu'l-Bağdâdî, Ebu Bekr Ahmed İbnu Ali (463/1070); el-Kifâye fi İlmi'r-Rivâye, Mısır, 1972.

haberdar ediyordu. Hz. Peygamber (a.s) Hâtıb'a: "- Ey Hâtıb bu da ne?" diye sordu. O:"- Ey Allah'ın Resulü hakkımda acele hükme gitme. Ben Kureyş'e bağlı bir kimseyim. Seninle berâber olan Muhâcirlerin Mekke'de akrabaları var. Orada kalan ailelerini onlar korur. Benim onlarla neseb bağım olmadığı için böyle bir himâyeden mahrûmum. İstedim ki böylece onlarla bir irtibatım olsun da oradaki yakınlarım himâye görsün. Bu davranışım, küfürden veya dînimden irtidâd etmemden, ya da İslâm'ı seçtikten sonra küfre rıza göstermemden dolayı değildir" diye özürünü beyân etti. 19[19]

Casusluk vak'alarına, ölüm dâhil, çok daha sert cezâlar takdir etmiş olan Hz. Peygamber (a.s)'ın bizzat Hz. Ömer (r.a) gibi yüce bir sahâbînin zahiri değerlendirmesiyle ihânet, münâfıklık ve casusluktan başka bir kelimeyle ifâde edilemeyecek olan bir hâdiseye -görüldüğü gibi- yaklaşımı çok farklı olmuştur. Çünkü Bedir gazvesine katılanlar hakkında ayırım yapılmaksızın af bildirilmiştir. Resûlullah (a.s)'ın bu davranışı ile, ümmetine, en ciddî bir kusuru işlemiş bile olsa, -İslâm'a hizmeti geçmiş ve haklarında âyet gelmiş- herhangi bir sahabî (r.a) karşısında takınması gereken tavır hususunda, örnek verme gayesi güttüğü görülmektedir. Müslim'de gelen, yine Hâtıb'la ilgili ikinci bir rivâyet bu söylediğimizi te'yîd eder. Hz. Câbir (r.a)'ın anlattığına göre, Hâtıb (r.a)'ın kölelerinden biri Hz. Peygamber (a.s)'e gelerek şöyle şikâyet eder: "`Ey Allah'ın Resulü, Hâtıb mutlaka cehenneme gidecektir. "Resûlullah (a.s)'ın cevabı şudur:"- Hata ettin! O cehenneme girmez! Çünkü Bedir ve Hudeybiye gazalarında bulundu!..."20[20]

Nitekim yakında ağaç altında Resûlullah (a.s)'a biat edenlerden Allah'ın razı olduğunu bildiren ayet-i kerime'yi bir bedevî, bir ara Hz. Ömer'in huzuruna, Ensâr'ı hicvetme suçuyla getirilir. Hz. Ömer (r.a) öfkelenir, fakat Resûlullah (a.s)'la olan sohbeti sebebiyle herhangi bir ceza uygulamaz. Ashab arasında bazı siyasi meselelerde ihtilâf çıkmış, aralarında kan dökülmeye sebep olacak kadar bu ihtilâfların büyüdüğü de olmuştur. Ama hiçbir zaman bu ayrılıklar sebebiyle birbirlerini ihânetle, yalanla, dini tahriple suçlamamışlar, aksine, yeri geldiği zaman muhaliflerinin fazîletini teyid etmekten çekinmemişlerdir. Hz. Ali (r.a)'ın Buhârî'de kaydedilen bir sözü şöyle:

اذا حدثتكم عن رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم حديثا فواللّه ٬ن اخرّ من السماء احب إلى من ان اكذب عليه واذا حدثتكم فيما بينى وبينكم فان الحرب خدعة

"Ben size Resûlullah (a.s)'dan bir söz edip nakilde bulunduğum zaman, yalan söylemektense gökten atılmayı tercîh ederim. Fakat benimle sizin aranızda cereyan eden meselelerde konuştuğum zaman, şunu bilin ki harp bir hîledir." **21[21]**

19[19] Buhârî, Megâzî 9, Cihâd 141, 195, Tefsir, Mümtehine 1, İsti'zân 23, İstitâbe 9; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe 161; Ebu Dâvud, Cihâd 108, (2650, 2651); Tirmizî, Tefsir, Mümtahine, (3302).

20[20] Buhârî, Megâzî 9, Cihâd 141, 195, Tefsir, Mümtehine 1, İsti'zân 23, İstitâbe 9; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe 161; Ebu Dâvud, Cihâd 108, (2650, 2651); Tirmizî, Tefsir, Mümtahine, (3302).

21[21] Ebû Dâvud, Cihâd 17,

Aralarında meydana gelen şiddetli siyâsî ihtilâflara rağmen Ashab (r.a ecmâin)'ın birbirlerini diyanet, İslâm'a bağlılık gibi adalete giren hususlarda itham etmeyip, aksine fazîletlerini mûterif olduğunu göstermek için Hz. Aişe (r.anha) validemizden bir misal kaydedeceğiz:

Kendisine yöneltilen bu çeşit şiddetli tenkitler karşısında Hz. Aişe (r.anha)'nın aksülameli de burada zikre değer. İbnu Hacer'in Taberânî'den naklen kaydettiğine göre, yine aynı Ammâr (r.a) Cemel Vak'ası'nın akabinde, Hz. Aişe (r.anha)'ye gelerek: "Sizin bu askerî seferiniz Allah'ın sizinle yaptığı ahde (anlaşmaya) ne kadar aykırı" der ve bu sözleriyle Resûlullah (a.s)'ın zevceleriyle ilgili olarak gelmiş bulunan

وَقَرْنَ فى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولى

"(Vakar ile) evlerinizde oturun. Evvelki câhiliyet yürüyüşü gibi yürümeyin"[22[22]] âyetini kasteder.

Hz. Aişe (r.anhâ)'nın cevâbı şu olur: "Allah'a kasem olsun sen hakkı söyledin." Ammâr (r.a) da: "Senin lisanınla hakkımda bu hükmü veren Allah'a hamdolsun" der. İbnu Hübeyre, bu konuşmayı şöyle değerlendirir: "Bu rivâyetten anlıyoruz ki, Ammâr doğru sözlüdür. Keza husûmet onu, hasmının fazîletlerini inkâra da sevketmemiştir. Zira aralarında cereyân eden harbe rağmen Hz. Aişe'nin tam bir fazîlete mazhar olduğuna şehâdette bulunmaktadır."[23[23]]

Ashâb (r.a) arasında cereyân eden hadîseleri İslâm uleması değerlendirirken her iki tarafın da İslâm'a hizmet niyetiyle hareket ettiğini, yapılan ictihadda Hz. Ali'nin isabetli olduğunu, öbürlerinin hakkı bulamadığını, ancak Hz. Peygamber (a.s)'ın ictihadında isabet edenin iki sevab (ictihad ve isâbet sevabı) isabet edemeyenin bir sevab (sâdece ictihad yapma sevabı) alacağına" dâir hadîslerini esas alarak diğer tarafın ittiham edilemeyeceği hükmüne varmıştır. Çünkü Ashab-ı Kiram ictihad yapmakta yetkilidirler ve üstelik bu ihtilaflarda başı çekenler Hz. Peygamber (a.s) ve Şeyheyn (Hz. Ebu Bekr ve Ömer)'in (r.a) zamanlarında ictihadda bulunmuş, fetvalar vermiş kimselerdi.

Fazilete Göre Taksimleri

Sahabe'nin en efdali Hz. Ebu Bekr sonra Hz. Ömer (r.a)'dir. Ehl-i Sünnet bu hususta icma eder. Sonra sırasıyla, Osman İbnu Affan, Ali İbnu Ebî Tâlib, gelir. Ehli sünnetten bazılarının fazîlette Hz. Ali'yi Hz. Osman'a takdîm ettiği bilinmektedir. Bunlardan sonra Aşere-i Mübeşşere'nin[24[24]] geri Ensâr'dan Birinci ve İkinci Akabe Bey'atlarına katılanlarla

---

[22[22]] Ahzâb,33\ 33

[23[23]] İbnu Hacer Şerhu'n-Nuhbe, Mısır, 1934.

[24[24]] Hedyü's-Sârî Mukaddimetu Feth'i'l-Bâri, Bulak 1301.

es-Sâbikûn el-Evvelun olanlarda Ashab'ın mümtazlarıdırlar. Ancak, âyette zikri geçen es-Sâbikun el-Evvelunla ilgili farklı görüş var:

1- Said İbnu'l-Müseyyib'e göre bunlar iki kıbleye de namaz kılanlardır.[25[25]]

2- Şa'bî'ye göre Bey'atu'r-Rıdvân'a katılanlardır.

3- Muhammed İbnu Ka'b'a göre Bedir ashâbı'dır.

4- İlk müslüman olandır denmiştir. Bu ilk konusunda da ihtilaf var: Hz. Ebu Bekr denmiştir, Hz. Ali denmiştir, Hz. Zeyd denmiştir, Hz. Hatice denmiştir.

Ancak bu ihtilaf şöyle te'lif edilir: Müslümanlıkta hür erkeklerden ilk Hz. Ebu Bekr, çocuklarından ilk Hz. Ali, kadınlardan ilk Hz. Hatice, azatlılardan Zeyd, kölelerinden ilk Bilal' (radıyallahu anhüm ecmain)'dir.

Çok Rivayet Eden Sahabeler (Müksirûn)

Daha önce de temas ettiğimiz üzere, sahâbeler rivâyetlerinin miktarı yönünden iki gruba ayrılırlar:

Müksir olanlar: Bunlar rivâyetlerinin miktarı bini aşanlardır.
1- Ebu Hüreyre: 5374 hadîs,
2- Abdullah İbnu Ömer 2630 hadîs,
3- Abdullah İbnu Abbas 1660 hadîs,
4- Hz. Aişe 2210 hadîs,
5- Câbir İbnu Abdillah 1640 hadîs,
6- Enes İbnu Mâlik 2286 hadîs,
7- Ebu Sâd el-Hudrî 1170 hadîs rivâyet etmiştir.
Rivâyeti bini aşan başka sahâbe yoktur. Geri kalanlara Mukıll denir!

Alim Sahabeler

İbnu Abbas'tır. Sonra Hz. Ömer, Hz. Ali, Ubey İbnu Ka'b, Zeyd İbnu Sâbit, Ebu'd-Derda, İbnu Mes'ud, İbnu Ömer, Hz. Aişe (r.a) gelir. Mesruk şöyle der: "Sahâbe'nin ilmi altı kişide toplanmıştır: Ömer, Ali, Ubey, Zeyd, Ebu'd-Derdâ, İbnu Mes'ûd. sonra bu altının ilmi de Hz. Ali ve Abdullah İbnu Mes'ud'da toplanmıştır". Irâkî: "Hz. Ali ile İbnu Mes'ûd hususî gayretle, öbürlerinin ilmini de kendi ilimlerine katmışlardır" diyerek, Mesrûk'un sözünü açıklığa kavuşturur.

Bunlardan sonra şu yirmi kişi gelir:

Hz. Ebu Bekr, Hz. Osman, Ebu Mûsa, Muâz İbnu Cebel, Sa'd İbnu Ebi Vakkâs, Ebu Hüreyre, Enes, Abdulah İbnu Amr İbni'l-Âs, Selmân, Câbir, Ebu Saîd, Talha, ez-

---

[25[25]] İbnu Hacer, Tehzîbü't-Tehzîb, Haydarâbâd-Deken 1328

Zübeyr, Abdurrahmân İbnu Avf, İmrân İbnu Husayn, Ebu Bekre, Ubâde tu'bnu's-Sâmit, Muâviye, İbnu'z-Zübeyr, Ümmü Seleme Hz. (r.a).

Suyutî, Tedrîb'de ilk gruba girenlerin fetvalarından birer iri cild teşkîl etmenin mümkün olduğunu, ikinci gruptakilerden birer cüz (küçük çapta risâle) teşkil etmenin mümkün olduğunu belirtir.

Abdullahlar

Yukarıda ismi geçen âlim sahabelerden bazılarının adı Abdullah olduğu için, onların Abâdile (Abdullahlar) diye ayrıca gruplanması eskiden beri âdet olmuştur. Bunlar: Abdullah İbnu Ömer, Abdullah İbnu Abbas, Abdullah İbnu'z-Zübeyr, Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs, Abdullah İbnu Mes'ud bunlar arasında zikredilmez. Çünkü öbürleri abâdile diye şöhrete erdikleri sırada Abdullah İbnu Mes'ud vefat etmiş bulunuyordu. Öbürleri, imamların kendilerine muhtaç olup müracaat edecekleri vakte kadar yaşadılar. Bunlar bir meselede görüş birliğine varınca: "Bu Abâdile'nin görüşüdür" denir. Bazıları İbnu Zübeyr'i buraya dahil etmez. Ashab arasında 220-300 kadar başka Abdullah'lar da mevcuttur ancak Abâdile denince onlar kastedilmez.

2)Tabiun

Tabiun: Hz. Muhammed (a.s)'ın sahabelerinin devrine yetişen, onları gören, imân sahibi olduğu halde onlarla beraber bulunan ve imân üzere vefât eden kişiler, sahabeden hadis nakledenler.

Arapça bir kelime olan tâbiûn, **"tebi-e"** fiilinden gelmektedir. Bu fiil, birinin izinde yürümek, ona tabi olmak, beraberinde bulunmak, cemâatin namazda imama tabi olması gibi manaları ifâde eder. Bu fiilden ismi faili, **"tâbiun"** dur. Sonuna nispet ya'sı bitişince, **"tabiî"** olur. Bunun çoğulu da, **"tâbiûn"** dur. Kelime olarak Türkçe karşılığı; uyanlar, tabi olanlar demektir. Dinî anlamda da, Hz. Muhammed (a.s)'ın sahabelerine tabi olan, onları takib eden nesil için kullanılır. Arap gramerine göre, tâbiûn kelimesi ref' halindedir, yani ötreli okunma durumundadır. Bunun nasb ve cer (kesreli ve fethalı) okunma hali ise, **"tâbin"**dir. Buna göre **"tâbiûn"** ve **"tâbin"**, aynı anlamda olan iki kelimedir.

Müslüman bir kişinin Tâbiûn'dan sayılabilmesi için, Sahabileri gördüğünde, görüp işittiğini hafızasında tutabilecek bir yaşta olması gerekir.

Tâbiûn, İslâmın ikinci neslinden oluşmaktadır. Onlardan sonra gelen nesle de, **"etbâu't-tâbiîn"** veya **"tâbeu't-tâbiîn"** denir.

İlk tabiînin kim olduğu hususunda alimlerin farklı yorumları vardır. Bazı alimler, **"Yalnız bir sahabiyi gören kişi Tabiûndan sayılır"** demişler, diğer bazı alimler de, yalnız görmeyi, bir araya gelmiş olmayı yeterli kabul etmemişlerdir. Onlara göre, bir

kişinin Tâbiûndan sayılabilmesi için, Sahabelerle sohbette bulunmuş olması gerekir. Onun için Tabiûn'un başlangıcı net bir şekilde tesbit edilmemiştir.[26[26]]

Tâbiûn devri hicri 120 tarihlerine kadar devam etmiştir. Tâbiûn devri, İslâm kültür hayatının son derece gelişen ve parlak olan devridir. Siyâsi iktidar bakımından bu dönem, Emevilerin hakimiyetine rastlar.

Sahâbilerin tabakaları hakkında olduğu gibi, Tâbiûn'un tabakaları hakkında da alimlerin farklı yorumları olmuştur. Herkes onları kendilerine göre farklı bir şekilde tabakalara ayırmıştır. İmam Müslim, Tabileri üç, İbn Sa'd dört, Hâkim de onbeş tabakaya ayırmışlardır. Hâkim'e göre ilk tabaka, Aşere-i Mübeşşere (Cennetle müjdelenen on sahabî)'yi görenlerdir. Onlar da şu zatlardır: Kays b. Ebi Hazm el-Becelî, Ebu Osman en-Nehdî, Kays b. Ubâd el-Kaysî, Ebu Sasan Hüseyn b. el-Münzir er-Rekâsî, Ebu Vâil, Sakik b. Seleme el-Kufi, Ebu Recâ el-Utaridî.

Bunlar muhadremûndandırlar. Muhadremûn, hem cahiliye döneminde ve hem de İslâm döneminde bulunduğu halde, Hz. Muhammed (a.s) ile buluşamayan Müslümanlara verilen bir ünvandır. **"Sahih"** sahibi Müslim, bunların sayısını yirmi olarak zikretmiştir.

Tâbiûn neslinin hadis rivâyetinde, Tefsirde, nahv'ın gelişmesinde, fıkhî konuların oluşmasında ve diğer çeşitli ilimlerde büyük hizmetleri olmuştur. Hadislerin yazılması ve tasnif edilip konularına göre kısımlara ayrılması onların öncülüğünde gelişmiştir. Tabiûn neslinden hadis yazan çok kişi vardır. Bunların en meşhurları İbn Şihâb ez-Zühr, Said İbnu'l-Müseyyeb, Said b. Cübeyr, Hasan el-Basri, İbrâhim en-Nehai vb.dirler.

Tâbiûn neslinden fıkıh ilmi ile de meşgul olan, bu sahada hizmeti geçen bir çok kişi vardır. Medine'de, arkadaşları arasında fıkıh ilminde temâyüz eden, ileri derecelere ulaşan yedi zat olmuştur ki, bunlara **"fukahâ-yı seb'â"** adı verilir ve onlar da şunlardır: Saîd b. el-Müseyyeb, Kasım b. Muhammed b. Ebi Bekr es-Sıddîk, Urve b. ez-Zubeyr, Harice b. Zeyd b. Sabit, Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avf, Ubeydullah b. Utbe b. Mes'ûd ve Ebu Eyyûb Süleyman b. Yesâr el-Hilâlî.

Sonradan fetvaları taklid edilen ve mezhep imâmı olarak kabul edilen kişilerden yalnız Ebu Hanife, Tâbiûn neslindendir. Diğer mezhep imâmları, daha sonraki nesillerdendirler.

Tâbiûn zamanında tefsirde de büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemdeki tefsir çalışmaları, tefsirin ikinci dönemi olarak kabul edilmiştir.

[26[26]] Celâluddin es-Süyût, Tedribu'r-Râv fi Şerhi Takribi'n-Nevev, Mısır 1379, s. 416 vd.

Tâbiûn'un tefsirdeki görüşlerinin delil olarak kabul edilip edilmemesi hususunda, alimlerin farklı görüşleri vardır. Bazı alimler onların görüşlerini delil olarak kabul ederken, diğer bazı alimler de, onların görüşlerini delil olarak kabul etmemişlerdir.

Tâbiûn, döneminde Mekke, Medine ve Irak'ta tefsir okulları gelişmiştir. Bu okullarda, Tâbiûn neslinden büyük tefsir alimleri yetişmiştir. Bu alimlerden bazıları şunlardır: Tâvus b. Keysn, İkrime, Atâ b. Ebi Rabah, Zeyd b. Eslem, Alkame b. Kays, Mesrûk, Uveys b. Zeyd, Mürre el-Hamedânî, Muhammed b. Ka'b el-Kurezî.27[27]

Diğer çeşitli ilim dalları da, Tâbiûn döneminde gelişme kaydetmiştir. Bu ilim dallarında, büyük ilim adamları yetişmiştir. Tâbiûn devri, bütün ilim dalları için gelişme devri durumundadır.

Tâbiûn'un fazileti, Kur'an'a dayanmaktadır:

وَالَّذينَ جَاؤُ مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذينَ سَبَقُونَا بِالْايمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فى قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذينَ امَنُوا رَبَّنَا اِنَّكَ رَؤُفٌ رَحيمٌ

"Onlardan sonra gelenler derler ki: Rabb'imiz, bizi ve bizde önce inanan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimize de inananlara karşı bir kin bırakma! Rabb'imiz, sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"28[28]

Bu ayette, Tâbiûn'un güzel vasıfları dile getirilmiştir. Onların dönemi, bu ayet nazil olduktan sonra gelmiştir. Onların döneminden önce, Yüce Allah onlardan överek bahsetmiştir.

Ayette ifâde edildiği gibi, insanlar arasında ırk, mekân, vatan, kabile, renk gibi hiç bir ayırım yapmadan, bütün imân ehli için dua etmişlerdir. Tâbiûn, tevhid, imân ve inanç kervanı, duaları da imân duasıdır. Onlar, ne şerefli bir kervan ve duaları, ne güzel bir duadır!29[29]

Konu ile ilgili olan diğer bir ayet şöyledir:

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِدينَ فيهَا اَبَدًا ذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظيمُ

"Muhâcirlerden ve Ensârdan (İslâm'a girmekte) ilk önce geçenler ile bunlara güzelce tabi olanlar... Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır.

27[27] Mahmud Hüseyn ez-Zehebî, et-Tefsû ve'l-Mufessirûn, Lübnan 1976, 1, 99 vd.
28[28] Haşr, 59/10
29[29] Seyyid Kutub, Fi Zilâli'l-Kur'an, Beyrut, tsz.,28, 41 vd.

(Allah) onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde ebed kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kurtuluş budur." [30[30]]

Ayette geçen **"tabi olanlar"** ifâdesi, müfessirler tarafından iki mana da yorumlanmıştır. Birincisi, onları takip eden, onlardan sonra gelen Tâbiûn nesli demektir. İkincisi ise, kıyâmet gününe kadar din, imân, ahlak ve takvada onlara tabi olan insanlar olarak kabul edilmiştir.[31[31]]

Hz. Muhammed (a.s) de, çeşitli hadislerde Tâbiûn'u övmüş, methetmiştir

"Ne mutlu beni görüp imân edene. Ne mutlu beni göreni görene." [32[32]]

"Ümmetimin en hayırlıları, benim zamanımda yaşayan Sahabelerdir. Ondan sonra, onlardan sonra gelen nesildir ve ondan sonra hayırlı olanlar da, onlardan sonraki nesildir." [33[33]]

Tâbiûn'un son tabakasını, en son ölen Sahabeyi görenler oluşturmuştur. Buna göre son tabi, Mekke'de Ebu'tTufeyl Amir b. Vasile'yi gören Halef b. Halifedir. Halef'in ölümüyle Tâbiûn'un sona erdiği kabul edilir.

Tâbiîlerin Tabakaları

Sahâbe gibi Tâbiîn'in tabakalara ayrılmasında da ihtilâf edilmiştir. Bunları Müslim üç, İbnu Sa'd dört tabakaya ayırır. Hâkim onbeş tabaka teklif ederse de bütün tabakaları açık seçik beyan edip, her tabakaya ait isimleri zikredememiştir. Bu sebeple hepsini zikretmekten ziyade iki noktaya temas edip geçeceğiz:

Hâkim'in Ma'rifetu Ulumî'l-Hadis'te belirttiğine göre ilk tabakayı Aşere-i Mübeşşere ile karşılaşanlar teşkil eder: Saîd İbnu'l-Müseyyeb, Kays İbnu Ebî Hâzım, Ebu Osman en-Nehdî, Kays İbnu Ubâd, Ebu Sâsan... gibi.

İkinci Tabaka: el-Esved İbnu Yezîd, Alkame İbnu Kays, Mesrûk İbnu'l-Ecda, Ebu Seleme İbnu Abdirrahman, Hârice İbnu Zeyd vs.Üçüncü Tabaka: Âmir İbnu Şurâhî'l eş-Şa'bî, Ubeydullah İbnu Abdillah ve akranları...

Mekke'de: İkrime (ö. 105/723) (Abdullah İbnu Abbas'ın kölesi), Ata İbnu Ebî Rabâh (ö.115/733), Ebu'z-Züheyr Muhammed İbnu Müslim (ö. 128/745).

[30[30]] Tevbe, 9/100

[31[31]] Kâdı Beydâvi, Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vl, Mısır 1955, I, 207; Muhammed Ali es-Sâbûnı, Safvetu't-Tefâsir, İstanbul 1987, I, 559

[32[32]] Ahmed b. Hanbel, 5, 248, 257, 264

[33[33]] Buhârî, Fedâilu's-Sahabe, I, Rikâk, 7

Medîne'de: Sa'îd İbnu'l-Müseyyeb (ö. 93/711), Urve İbnu'z-Zübeyr (ö.94/712), Sâlim İbnu Abdillah İbni Ömer (ö. 106/724), Süleyman İbnu Yesâr (ö.93/711), el-Kâsım İbnu Muhammed İbni Ebî Bekr (ö. 112/730), Abdullah İbnu Ömer'in kölesi Nâfi (ö. 117/735), Muhammed İbnu Şihâb ez-Zührî (ö.124/741), Ebu'z-Zinâd (ö.130/747).

Kûfe'de: Alkame İbnu Kays (ö. 62/681), İbrahim en-Neha'î (ö.96/714), Âmir İbnu Şürâhîl eş-Şa'bî (ö.104).

Basra'da: el-Hasen el-Basrî (ö.110/728), Muhammed İbnu Sîrîn (ö.110/728), Katâde (ö.117/735).

Şam'da: Kabîsa (ö.86/704), Ömer İbnu Abdilazîz (ö.101/719), Mekhûl (ö.118/736).

Yemen'de: Tâvus İbnu Keysân (ö.106), Vehb İbnu Münebbih (ö.110/728).

Tâbiîn'in Efdalleri

Usûl kitapları Tâbiînden bir kısmını efdal olarak kaydeder. Hizmetleri ve mevsûkiyetleri ön plana alınarak tafdîl edilen bu zatlar şunlardır:

Saîd İbnu'l-Müseyyeb, Ebu Osman en-Nehdî, Kays İbnu Ebî Hâzim (Esved İbnu Yezîd'in amcası ve İbrahim İbnu Yezîd'in dayısı olan), Alkame İbnu Kays, Mesrûk İbnu Ecdâ, İmam Ahmed İbnu Hanbel, bunlardan her birini Tâbiîn'e tafdil etmiştir.

Bir de şu var: Efdâliyet; bazılarınca beldelere izafeten tevcîh edilmiştir. Buna göre Medînelilerin efdali Saîd İbnu Müseyyeb, İbnu Cez'ez-Zübeydî, Abdullah İbnu Üneys ve Aişe bintu Acred (radıyallahu anhüm ecmaîn)'i gördüğü, rivâyetlerde bulunduğu bilinmektedir.

Fukaha-yı Seb'a

Tâbiîn arasında fıkıhta ün yapmışlar mevcuttur. Bunlardan yedi tanesi akranlarına tefevvuk ederek daha da temayüz etmişlerdir. Fukahayı Seb'a diye isimlendirilirler: Sâd İbnu'l-Müseyyeb (ö. 105/723), Kâsım İbnu Muhammed İbni Ebî Bekr es-Sıddîk (ö.107/725), Urve İbnu'z-Zübeyr (ö.94/712), Hârice İbnu Zeyd (ö.100/718), Ebu Seleme İbnu Abdirrahmân İbni Avf (ö.104), Ubeydullah İbnu Utbe İbni Mes'ûd (ö.98/716) ve Ebu Eyyûb Süleymân İbn Yesâr el-Hilâlî (ö.104/722).

3)Tebeut Tabiunler

Tebe-i Tabiîn: Resulullah (a.s)'e iman etmiş olarak tabiînden bir veya birkaçıyla karşılaşan ve Müslüman olarak ölen kimseler.

Bu tabir ilk gününden itibaren Ümmet-i Muhammediyye'nin, bizzat Resulullah (a.s)'ın mübarek ağızlarıyla hayırlılığını bildirdiği ilk üç neslin üçüncüsüdür. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"İnsanların en hayırlısı benim asrım(daki ashabım)dır. Sonra onlara yakın olan (Tabiîn)lerdir. Sonra da onlara yakın olan (Tebe-i Tabiîn)lerdir."[34[34]]

"Benim ashabımın, sonra onların ardından gelen (Tabiî)lerin, sonra da bunların ardından gelen (Tebe-i Tabiî)lerin değerini takdir etmek bakımından benim hakkımı gözetiniz."[35[35]]

"Size ashabımın, sonra onların peşinden gelenlerin, sonra da bunların peşinden gelenlerin (hakkını gözetmenizi) tavsiye ederim."[36[36]]

Tebe-i Tabiîn, ashab ve tabiînden sonra İslâm'ın, gelecek nesillere sağlam olarak aktarılmasında üstün gayret ve muvaffakiyet göstermiş bir nesildir. Bunların devri özellikle hadis tahammülü ve rivâyeti usullerinin en mükemmel şekle girdiği devir sayılır. Bu devirde hadisler gelişi güzel değil, düzenli olarak toplanmış, aynı zamanda mevzûlarına göre bablara ayrılmış, tasnife tabi tutulmuştur. Bu konuda Râmehürmüzî şunları aktarır: Bildiğime göre hadisleri ilk tasnif eden kimse,

Basra'da Rebî' b. Subeyh (ö. 160), Saîd b. Arûbe (ö. 156),

Yemen'de Halid b. Cemîl ve Ma'mer b. Raşid (ö. 152).

Mekke'de İbn Cüreyc (ö. 150),

Kûfe'de Süfyân es-Sevrî (ö. 161)'dir.

Şüphesiz bu devreye ait olup zamanımıza kadar intikal eden en önemli musannef eser, İmam Mâlik b. Enes (ö. 179)'in Muvatta' isimli eseridir.[37[37]]

İmam Sehavî'nin beyanına göre tebe-i tabiîn nesli Hicri 220 yılında sona ermiştir.[38[38]]

Tebe-i Tabiîn, hadislerin cem ve tedvini yanında Kur'an ve Sünetten çıkan ahkâmın tatbikinde de tabiînden sonra en büyük çabayı gösteren nesildir. İslâm hukuku bunların

---

[34[34]] Buhar, Fedailü Ashabi'n Nebiyy, 1; Müslim, Fedailü'l-Ashap, 210-214; Ebû Dâvud, Sünne, 9; Tirmizî, Fiten, 45
[35[35]] İbn Mâce, Ahkâm, 27
[36[36]] Tirmizî, Fiten, 7
[37[37]] T. Koçyiğit, Hadis Usûlü, s. 43
[38[38]] Subhi es-Salih, Ulûmü'l-Hadis ve Mustalahuh, s. 358

devrinde büyük inkişâf göstermiştir. Aralarından büyük müctehidler yetişmiş, İslâm hukuku müstakil bir ilim halinde tedvin edilmeye başlanmıştır.

İslâm şehirlerindeki fakîh tebe-i tabiîn şunlardır:

Medine'de: İbn Ebî Zi'b, Mâlik b. Enes, el-Macîşûn Abdü'l-Azîz, Süleyman b. Bilâl.

Mekke'de: İbn Cüreyc, Süfyan b. Uyeyne, Nâfi b. Ömer el-Kureşî, Müslim b. Hâlid.

Şam'da: Abdurrahman el-Evzaî.

Mısır'da: Yahya b. Eyyûb, Ubeydullah b. Lehîa.

Yemen'de: Ma'mer b. Raşid, Abdullah b. Tâvûs.

Basra'da: Rebî' b. Sabîk, Saîd b. Ebî Arûbe, Şu'be b. el-Haccâc, Cerîrr b. Hazim, Hammad b. Seleme.

Kûfe'de: İbn Ebî Leylâ, Süfyan es-Sevrî, Haccâc b. Ertât, Mis'ar b. Kedâm, İbn Mesrûk, Züfer b. Hüzeyl, Abdullah b. el-Mübarek, Ebu Yusuf, Muhammed b. Hasen eş-Şbeybânî, Hasen b. Ziyâd, Vekî' b. el-Cerrâh, Âfiye, Ebû Isme, Hammâd b. Ebî Hanîfe.[39][39]

Bunlar tebe-i tabiîn âlimleri ve en meşhurlarıdır. Bunların dışında H. 220 yılına kadar yaşayıp ashabı görenleri gören bütün mümin kitlelerdir. Bu kitlelerin tümü, Hz. Peygamber'in hadislerinde övülmüştür. Dolayısıyla saygıya layık bir nesildir.

4)Muhadramun

Muhadramun: Rasulullah (a.s), zamanında yaşayıp Müslüman olduğu halde, onu görme fırsatına kavuşamayan kimseler. Edebiyatta, ömrünün yarısını câhiliye döneminde, diğer kısmını da müslüman olarak geçirmiş olan şâirler.

Arapça "hadrama" kökünden türetilmiş olan "muhadram" kelimesinin çoğuludur. Hz. Peygamber (a.s) devrinde müşrik Arap kabilelerle Müslümanlar arasında savaş yapıldığı zaman, bu kabileler içindeki Müslümanlar, kendilerinin diğer müşriklerden ayırt edilebilmelerini sağlamak maksadıyla, develerinin kulaklarından bir kısmını kesiyorlardı. Develerinin kulaklarını kestikleri için bu kimselere, "bir kısmını kesen" anlamında

[39][39] Ö. N. Bilmen, Hukuk-u İslâmiyye ve İstılâhât-ı Fıkhiyye Kamûsu,1, 333-335

"muhadrim" denilmiştir.[40[40]] Kelimenin "iki şeyin birbirine karışması" anlamında değişik bir kullanımına göre ise, yaşı itibarıyla sahabeden mi yoksa Tabi'inden mi olduğu karıştırılan kimselere de muhadramun denilmektedir.[41[41]]

Arap edebiyatında ise, cahiliye şairlerinden olup, İslâm dönemini de idrak eden ve hayatının kalan kısmını Müslüman olarak geçiren kimseler için kullanılmaktadır.

İki ayrı mualâka'nın sahibi, Lebib el-Amirî ve Ka'b bin Züheyr, Hassân b. Sâbit, Nâbiğa el-Ca'dî, Ebu Züeyb el Hüzelî gibi şairler muhadramûn şairleri olarak adlandırılırlar.

Bazıları ise Hz. Peygamber (a.s)'ın zamanında yaşamış olduğu halde, onun ölümünden sonra iman eden kimseleri muhadramûn olarak adlandırırlar.

Muhaddisler, Hz. Peygamber devrinde Müslüman olarak yaşamış oldukları halde onu göremeyen kimseler için bu sıfatı kullanmışlardır. İmam Müslim, Irakî ve Suyûtî, bunlardan bilinen ve meşhur olanlarının bir kısmını tesbit etmişlerdir. Veysel Karanî adıyla şöhret bulmuş olan Üveys bin el-Karenî, Kadı Şüreyh bin el-Haris, Alkame bin Kays ve Ka'b el-Ahbâr bunlardan bazılarıdır.[42[42]]

5)Muhacir

Muhacirun (Muhacirler): Bir yerden başka bir yere göç etmek anlamındaki "hicret" kelimesinin ism-i faili olan muhacir kelimesinin çoğulu muhacirûn'dur. Istılahta İslâm devletini kurup tebliğin yeni bir veçhe kazanmasını sağlamak için Rasulullah (a.s) ile Mekke'den Medine'ye göç eden Sahabeler topluluğuna "Muhacirûn" denilmektedir.

Mekkeli müşrikler, Rasûlullah (a.s)'ın davetini etkisiz bırakmak, insanları ona tabi olmaktan yüz çevirmek için çeşitli yollar denediler. Fakat onların, İslâm'ın sesini boğmak için gösterdikleri yoğun çabalara rağmen müslümanların sayısı gün geçtikçe süratle artıyordu. Bu durum, müşriklerin iman edenlere karşı hırçınlaşarak sert tutum takınmalarına sebep oluyordu. Müşriklerin işkenceleri her geçen gün sistematik bir artış gösteriyordu. Mekke'de hayat müslümanlar için tahammül edilmez bir haI almıştı. Hangi kabileden olursa olsun müslüman olan herkes müşriklerin saldırısına uğruyordu.

Bunun üzerine Rasulullah (a.s), artık bunalan Müslümanlara bir ferahlık olsun diye Mekke'den ayrılmalarını söyledi. Ashab; "Nereye gidebiliriz ki, ya Rasulullah?" diyerek,

---

[40[40]] Sahih-i Buharî Tecrîd-i Sârih, tercümesi, Ankara 1980, I, 33
[41[41]] a.g.e., 32
[42[42]] a.g.e., I, 33-34

çaresizliklerini bildirdiler. Çünkü onlar, kendilerinin emniyette olabilecekleri bir yer bilmiyorlardı. Rasulullah onlara, Habeşistan'ı, işaret ederek; **"İşte oraya gidin"** dedi.[43[43]]

Ancak Habeşistan'a hicret, mevcut problemin çözümünü sağlamıyordu. Bu, Müslümanlar için belirli bir süreye kadar ferahlık sağlamak gayesine yönelikti. Habeşistan'daki muhacirler, burada hüküm sürmekte olan Necaşî'den iyi bir kabul görmüşlerdi. Tarihi ıstılahta "muhacir" terimi, Hicretin sekizinci yılında Mekke'nin fethine kadar Medine'ye göç eden Müslümanlar için kullanılmakta ise de; Habeşistan'a hicret edenleri, Rasulullah (a.s)'ın; ***"Sizin için iki defa hicret vardır. Bunlardan biri Habeşistan'a, diğeri de Medine ye olan hicretinizdir"*** [44 [44]] hadisi çerçevesinde, "Muhacirler" olarak nitelemek yanlış değildir. Zaten Habeşistan'a hicret edenlerin tamamı, Medine'ye hicret emredildikten sonra buraya göç ederek ikinci defa hicret etmişlerdi. Habeşistan muhacirlerinin sayısı yüz otuz kişi kadardır.[45[45]]

Muhacirler mallarını, yakınlarını, yaşadıkları toprakları, Allah için terk ederken, gittikleri yabancı ülkede yabancılıklarından dolayı çektikleri zorluklar, mahrumiyetler yanında, müşriklerin onları yok etmek için gösterdiği faaliyetler de son bulmuyordu. Nitekim müşrikler, Habeşistan'a giden muhacirleri Mekke'den çıktıktan sonra Kızıldeniz sahillerine kadar izlemişler; ancak, gemilerle denize açıldıklarından dolayı onlara yetişememişlerdi. Onları geri getirmek, en azından oradaki rahatlarını yok etmek için müşrikler, Necaşî nezdinde diplomatik faaliyetlere giriştiler. Fakat onların bütün çabaları boşa gitti.

Necaşî'yi ikna edip, Müslümanları onun ülkesinden çıkartmaya muvaffak olamamaları, Mekkeli müşrikleri öfkeden kudurtmuştu. Bundan dolayıdır ki, Mekke'de kalan müslümanlar ve Rasulullah'ın ailesi olan Haşimoğullarının boykot edilmesi kararını vererek, baskılarını en uç noktaya götürdüler. Artık Mekke'de inananların hiç bir şeyi güvencede değildi. Daha sonra Rasûlullah (a.s)'ı her durumda müdafaa eden amcası Ebu Talib vefat edince Haşimoğullarının başına geçen Ebu Leheb, Rasulullah (a.s)'ı toplum dışı ilan ederek Mekke'de yaşamasını büsbütün güçleştirmişti.

Gelişen bu olaylar Rasulullah (a.s)'ı, davetini insanlara daha rahat ulaştırabileceği bir sığınak aramaya yöneltti. Rasulullah ilk önce Taif'e gitmiş ancak, olumlu bir sonuç alamamıştı. Bu maksatla o, bu sefer cahilî geleneklere göre haccetmek için Mekke'ye gelen yabancılara İslam'ı tebliğ ediyor ve onlardan kendisine sahip çıkmalarını istiyordu. Ancak herkes tarafından reddedilen Resulullah (a.s)'ı sonunda Akabe mevkiinde on altıncı heyet olarak başvurduğu altı kişilik grup dinlemiş ve davetini kabul ederek iman etmişlerdi. Bunlar, Medine'de sürekli savaş halinde olan iki düşman kabileden biri, olan Hazrec'e mensuptular. Bu kişiler Medine'ye döndüklerinde hemen İslami tebliğe

---

[43[43]] Ibn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kubrâ, Beyrut, t.y., 1, 203
[44[44]] Buhârî, İ'tisam, 16
[45[45]] Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, İstanbul 1981, I, 119

başlamışlar ve kısa zamanda çok kişinin ihtida etmesini sağlamışlardı. Daha sonra yapılan Akabe bey'atlarının peşinden Rasulullah'a Medine'ye gitmesi emredildi.[46[46]]

Rasulullah (a.s) ilk önce, Mekke'de bulunan bütün müslümanlara Medine'ye gitmeleri için izin verdi. Müslümanlar, küçük kafileler halinde Mekke'den yola çıkmaya başladılar. Kısa zamanda, Mekke'de, yakınları tarafından hapsedilenlerden Rasulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali'den başka kimse kalmamıştı.

Hicret eden bu muhacirler, yanlarında götürebildikleri dışında menkul, gayri menkul bütün mal varlıklarını terk edip gidiyorlardı. Müşrikler, Muhacirlerin terk ettikleri bu mallara hemen el koydular. Müslümanların mal kaybı gerçekten çok büyüktü. Ancak onların gözü ne mal görüyordu, ne de dünyaya ait herhangi bir çıkarın peşinde idiler. Onlar, Allah yolunda her şeylerini feda etmeye hazırdılar ve kendilerinden istendiğinden de bunu yerine getirmek için bir an bile tereddüt göstermiyorlardı.

Ashabdan Suhayb er-Rûmî, Mekke'ye dışardan gelip yerleşmiş bir kimse idi. Hicret için yola çıktığında, Mekkeli müşrikler onu engellemiş ve ona şöyle demişlerdi: "Sen bizim aramıza bir dilenci gibi geldin, bizim mallarımızla zengin oldun. Şimdi bu mallarla çıkıp gideceksin öylemi! Bu asla olmaz". Suhayb onlara; "Bütün mallarımı size bıraksam da mı izin vermezsiniz?" dediğinde onlar, buna ses çıkarmamışlardı. Daha sonra nazil olan;

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

"İşte o topluluk içinden çıkan biri ki Allah'ın rızasını kazanmak üzere kendi kendisini satın almıştır..."[47[47]] âyetin bahsettiği kişinin o olduğu söylenmektedir.

İslâm'la ilk müşerref olan; onu Medine'ye taşıyıp, burayı bir karargah yaparak, yeryüzüne İslâmı hâkim kılmakla görevlendirilen muhacirler topluluğu bu niteliklere sahip insanlardan oluşmuştu. Rasulullah (a.s)'ın, Ebu Bekir (r.a)'le birlikte, tehlikeli bir yolculuktan sonra Medine'ye ulaşmasıyla İslâm tebliğinde yeni bir dönem başladı.

Rasulullah (a.s), Medine'ye gelişinden hemen sonra, toplumun teşkilatlandırılması işine girişti. Bunun yanında, her şeylerini terkedip buraya gelen Muhacirler gerçekten büyük sıkıntı ve yokluklar içerisinde idiler. Gerçi Ensar, kendilerine iltica eden bu insanların bir eksiklik çekmemeleri için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Rasulullah (a.s), Muhacirlerin hayatlarını kolaylaştırmak ve Medine halkı ile tam bir kaynaşma sağlayarak, bütünleştirmek için hicretin ilk yılında, her bir muhaciri bir ensara kardeş yaptı. Kaynaklarda “muahât” olarak zikredilen bu olaydan sonra Ensar,

---

[46[46]] Buhârî, Menakıbul-Ensâr, 45
[47[47]] Bakara, 2/207

sahib oldukları şeylerin yarısını kardeşi ilan edilen muhacir'e veriyordu. Ve her biri birbirinin gerçek varisi idi. Bu durum Bedir savaşından sonra sona ermiştir.[48[48]] Ensar, bunu yaparken o kadar içten yapıyor du ki, Allah Teâlâ onların bu eşsiz fedakârlıklarını Kur'ân-ı Kerim de:

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْايمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه فَأُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Daha önceden Medine yi yurt edinip imanı kalplerine yerleştiren, hicret edip kendilerine gelen mü'minleri severler. Onlara verilenler karşısında içlerinden hiç bir çekememezlik duymazlar. İhtiyaç içinde olsalar bile, onları kendilerine tercih ederler. Nefsinin cimriliğinden korunmuş kimseler. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir" [49 [49]] âyetiyle övmektedir.

Ancak, kendilerine kucak açan ve her şeylerini paylaşmaya gönülden rıza gösteren bu fedakâr insanlara yük olmak, Muhacirlere ağır geliyordu. Bunun içindir ki, bunlardan bazıları kendilerine karşılıksız verilen şeyleri almamışlar, diğerleri de kardeşleriyle birlikte çalışmışlar ve kazançlarını kendilerine yapılan iyilikleri karşılama düşüncesiyle kardeşleri olan Ensara iade etmek istemişlerdir.

Muhacirlerden bir kısmı ticaretle uğraşmayı tercih etmiştir. Abdurrahman İbn Avf (r.a) bunlardan biridir. Kendisine kardeş ilan edilen Sa'd b. Rabî, Abdurrahman'a şöyle demişti: "İşte mallarım, onların yarısını sana veriyorum. İki eşim var, birini seç, hemen boşayayım. Sen onu nikâhla". Abdurrahman İbn Avf ona şöyle karşılık vermişti: "Allah mallarını bereketli kılsın. Aile halkına da afiyet versin. Sen bana, Medine pazarını tanıt benim için yeterlidir" "İbn Avf, ticarete başlayarak kısa zamanda zengin olmuştu."[50[50]]

Dimyâtî'nin tertip etmiş olduğu Muhacirûn listesine göre, Mekke'den Rasulullah ile birlikte Medine'ye hicret edenlerin sayısı, iki yüz yirmi altıdır.[51[51]]

Vahiy ile ilk muhatap olup, her türlü zorluğu göze alarak ona iman eden ve bu yüzden akıl almaz işkencelere maruz kalan ve sonra da yurtlarından çıkarılan Muhacirler, Allah tarafından layık oldukları şekilde övülmüşlerdir. Zira onlar, hiç bir dünyevî maksatları olmadığı halde, sırf Allah Teâlâ'ya serbestçe ibadet edebilmek için her şeylerini terk etmişlerdi. Bu, Hz. Ebu Bekir (r.a) ile alâkalı olarak zikredilen bir olayda, bütün çıplaklığı ile görülmektedir. Hz. Ebu Bekir (r.a), Habeşistan'a gitmek için yola çıktığı zaman, Berkul-Ğımâd denilen yerde bölgenin ileri gelenlerinden biri olan İbn ed-Dağine ile karşılaşmıştı. O, Ebu Bekir'i görünce hayretle; "Böyle nereye gidiyorsun ya Ebu Bekir"

[48[48]] Buhârî, Ferâiz, 16; İbn Sa'd, a.g.e., I, 238
[49[49]] Haşr, 59/9
[50[50]] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr, 3
[51[51]] Albert Dietrich, Abdulmün'im b. Hallâf ed-Dimyatî'nin bir muhacirun listesi, çev. F. Işıltan, İ.Ü.Ed. Fak. Şarkiyât mecmuası, İstanbul 1959, 3, 133-155

diye sormuştu. Ebu Bekir; "Kavmim (sırf Allah'tan başka ilâh yoktur dediğim ve O'na ibadet ettiğim için) beni yurdumdan çıkardı" demişti.[52[52]]

Allah Teâlâ, kendisi için hicret eden Muhacirlerin, günahları dahi olsa onların bağışlanacağını ve sorgulanmayacaklarını bildirmektedir:

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِه مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِه مِنْهَا وَسَنَجْزِى الشَّاكِرِينَ

"Hicret edenler memleketlerinden çıkanlar, benim yolumda eziyete uğrayanlar, öldürülenler ve ölenlerin günahlarını mutlaka örteceğim."[53[53]]

"Ey Muhammed! Şüphesiz ki Rabbin mihnete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra cihad eden ve işkencelere sabredenleri affeder."[54[54]]

"Diğer bir âyet-i kerîmede onlar hakkında; "Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülenleri veya ölenleri elbette Allah güzel bir rızıkla rızıklandırır. Şüphesiz rızık verenlerin en hayırlısı sadece Allah'tır."[55[55]]

Allah Teâlâ, bütün mal varlıklarını terk edip, büyük bir fedakârlıkla Resûlüne uyan muhacirler için, ganimetlerden fazla bir pay ayırdığı gibi onların, gerçek anlamda davalarında samimi kimseler olduklarını bildirmektedir:

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ اُولٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

"Bu ganimet mallarında, bilhassa yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış, Allah'ın lütuf ve rızasını isteyen, Allah ve Rasulüne yardım eden fakir Muhacirlerin hakkı vardır. İşte samimi olanlar onlardır."[56[56]]

Ayrıca, zulme uğrayıp, sırf Allah rızası için yurtlarını terkeden Muhacirler, âhirette çok büyük mükafatlarla mükafatlandırılacakları gibi, aynı zamanda bu dünya hayatında da yaptıkları fedakârlıkların karşılığını fazlasıyla göreceklerdir:

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِى اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْكَانُوا يَعْلَمُونَ

"Zulme uğradıktan sonra, Allah'ın rızası için hicret eden mü'minleri, dünyada güzel bir yere yerleştireceğiz. Ahiretin mükâfatı ise daha büyüktür. Bir bilseler..."[57[57]]

[52[52]] Buhârî, Menakıbu'l-Ensâr, 45
[53[53]] Alû İmran, 3/145
[54[54]] Nahl, 16/110
[55[55]] Hac, 22/58
[56[56]] Haşr, 59/8
[57[57]] Nahl, 16/41

Bazı âyetlerde Muhacirlerin, iyilikleri ve imanları övülürken, Ensar ve Allah yolunda cihad edenler de onlarla birlikte zikredilmektedir:

وَالَّذينَ امَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فى سَبيلِ اللّهِ وَالَّذينَ اوَوْا وَنَصَرُوا أُولئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَريمٌ وَالَّذينَ امَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا

"İman edenler, hicret edenler, muhacirleri barındırıp yardımda bulunanlar, işte onlar gerçek mü'minlerdir."[58[58]]

Hicret eden Muhacirler ve onları barındıran Ensar topluluğundan bahseden âyetlerde genellikle, Mekke'nin fethine kadar Medine'ye hicret etmiş Müslümanlar ve onlara hiç bir fedakarlıktan kaçınmadan yardım eden Medineliler söz konusu edilmektedir. Ancak, bu kavramların işaret ettiği gruplar kıyamete kadar var olacaktır. Çünkü cihad, yer yüzünde kâfirler var oldukça sürecek, zulüm var oldukça da, dinlerini yaşamak ve kendilerine bir üs edinmek için yurtlarını, her şeylerini bırakarak terk eden muhacirler her zaman mevcut olacaktır. Dolayısıyla, ilk Muhacirlerle kıyas yapmak mümkün olmamakla birlikte, sırf; "Allah'tan başka Rab yoktur" dediği için yurdundan çıkarılanlar da bu âyetlerde övülen muhacirler topluluğundandırlar.

Allah'ın indirdiklerine riayet etmeyip, müşrikler tarafından zorlandıkları şekilde hayat sürenlerin, öldükleri zaman bu durum sorulduğunda ileri sürdükleri mazerete, meleklerin verdiği cevap, hicretin sürekliliği ve kaçınılmazlığını ortaya koymaktadır:

اِنَّ الَّذينَ تَوَفّيهُمُ الْمَلئِكَةُ ظَالِمي اَنْفُسِهِمْ قَالُوا فيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفينَ فِى الْاَرْضِ قَالُوا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فيهَا فَأُولئِكَ مَأْويهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصيرًا

"Melekler, o kendilerine zulmedenlere, canlarını aldıklarında: Ne yaptınız?"derler. Onlarda; Biz yeryüzünde zayıf düşürülmüştük" derler. Melekler ise; "Allah'ın arzı (yeryüzü) geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz?" derler. İşte bunların varacağı yer cehennemdir. O ne kötü bir yerdir!"[59[59]]

Hicret, muhacirler için bir kaçış değildir. Hicret yurdu, muhacirlerin diğer kardeşleriyle birlikte toparlanıp, planlı bir şekilde, kâfirler tarafından çıkartıldıkları toprakları tekrar Allah'ın dininin hâkim olduğu topraklarlara çevirmek için üslendiği bir kârargahtır. Bu, ilk Muhacirler için böyle olduğu gibi, bugün ve gelecekte de böyle olacaktır.

[58[58]] Enfâl, 8/74
[59[59]] Nisa, 4/97

6)Ensar

Ensâr: Mekke'den Medine'ye hicret ettikleri zaman (M. 622) Peygamber efendimiz (a.s.) ve muhâcirlere kucak açıp tüm imkânlarıyla yardım eden Medineli Müslümanlar.

Lügat itibarıyla ensâr, yardımcılar demektir. Hz. Peygamber'e sağladıkları yardım dolayısıyla kendilerine ensâru'n-nebî (Peygamber'in yardımcıları) da denilir. Medineli Müslümanlar için kullanılan bu tabir, aslında onların durumunu belirten bir vasıf iken sonradan bu kavmin, bu zümrenin adı haline gelip ıstılahlaşmış, bu sebeple de kelimenin tekili olan nâsir (çok yardım eden) aynı mânâ için kullanılmamıştır. Ensârdan tek bir şahsı ifade etmek üzere ensârı; ensâra mensup kişiler için de bunun çoğulu olarak ensârivvûn tabirleri kullanılır.

Ensâr kelimesi Kur'an-ı Kerîm'de Medineli müslümanlara delâlet etmek üzere iki yerde geçmekte60[60] ve kendilerinden övgüyle bahsedilmektedir:

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِدينَ فيهَا اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظيمُ

"İlk iman eden muhacirler ve ensâr ile, iyilik yaparak onlara tabi olanlardan, Allah razı oldu. Onlar da Allah'tan razı oldular. Allah, onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Onlar, orada ebedî kalacaklardır. İşte büyük kurtuluş budur." *61[61]*

Sahih hadis mecmuâlarında "Fadâilü's-Sahâbe", "Menâkibü'l-Ensâr" gibi baslıklar altında ensâr'ın faziletine dair birçok sahih hadis toplanmıştır.

Ensâr, Evs ve Hazrec olmak üzere Medineli iki kardeş kabileden oluşur. Bunlardan Hazrec kabîlesinden altı kişilik bir heyet aralarında yıllar boyunca süren ve son defasında kaybettikleri muhârebe ve düşmanlık dolayısıyla, Evs'e karşı Kureyşlilerin desteğini sağlamak maksadıyla Hz. Peygamber'in nübüvvetinin 11. senesinde Mekke'ye gelmiş, burada Peygamber Efendimizle karşılaşarak O'nun tebliğ ve irşadları neticesinde İslâm'ı kabul etmiştir.

Aralarındaki düşmanlığın bu hak din sayesinde ortadan kalkıp eskisi gibi tekrar kardeş haline gelecekleri ümidi ile Medine'ye dönüşlerinde İslâm'ı Evs kabilesine de tebliğ eden Hazreçliler, kendilerine katılan Evs'lilerle birlikte nübüvvetin 12. ve 13. senelerinde Mekke'ye temsilciler gönderip Hz. Peygamber'le görüşmüşler, I. ve II. Akabe Bey'atleri'nde bulunmuşlardır. II. Akabe Bey'ati'nde, kendi memleketlerine hicret ettikleri takdirde Mekkeli Müslümanlar ve Hz. Peygamber'i ve kendi canlarını, çoluk ve

---

60[60] Tövbe, 9/100, 117
61[61] Tövbe, 9/100

çocuklarını, mallarını korudukları gibi koruyup onlara yardım edeceklerine dair and içen Medineli Müslümanlar, böylece hicrete ve İslâm tarihinde yeni bir dönemin açılmasına, İslâm Devleti'nin teşekkül etmesine vesile olmuşlardır.

Hz. Peygamber'in ve Müslümanların Medine'ye hicret etmesi üzerine canlarını ve mallarını İslâm'a adayıp Mekkeli Müslümanlara gönülden kucak açan ve tüm imkânlarıyla yardım eden Evs'liler ve Hazrec'liler, bu gayretlerinin karşılığı olarak ensâr veya ensâru'n-nebî ismine lâyık görüldüler. Gerçekten onların İslâm'a ve müslümanlara yardımı her türlü takdirin, hatta tahminin üstünde idi: Dinleri uğruna mal ve mülklerini, ev ve barklarını, yurtlarını terk edip Medine'ye gelen muhâcirûn'a evlerini açmışlar, rızklarına onları da ortak etmişlerdi. Hicretin ilk senesinde Peygamber Efendimiz, muhâcirûndan bir şahsı ensârdan bir kişiyle birer birer kardeş ilân ettiği zaman ensâr, muhâcirûnu Medine'deki evlerine, bağ ve bahçelerine, işlerine ortak etmişler, kan bağının da üstünde eşsiz bir kardeşlik ve dayanışma örneği göstermişlerdi:

وَالَّذينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْايمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه فَاُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekemezlik hissetmezler; kendileri zarûret içerisinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından korunabilmîş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir." [62[62]]

Hz. Peygamber hicretten önce Mekke'de müslümanlar arasında "kardeşlik" tesis etmeye başlamış; iman birliği ve eşitlik üzerine kurulu bu kardeşlik, Medine'de muhâcirler ile ensâr arasında ilk İslâm toplumunun çekirdeğini oluşturmuştur. Akabe Bey'atlarıyla temeli atılan bu toplumun kurulmasında ensârın büyük bir rolü vardır. Mekke'den evlerini, eşyalarını bırakıp gelen muhâcirlere kucak açarak, onları iskân ettiren, yiyeceklerini paylaşan, ensardır. Medine'de I. yılda teşkil edilen ilk İslâm anayasasının 1. ve 2. maddelerinde; "Kureyşli ve Yesribli mü'minlerle bunlara tâbi olanlar, onlara, sonradan katılanlar ve onlarla birlikte cihad edenler... İşte bunlar diğer insanlardan ayrı bir ümmet (toplum) teşkil ederler." ve 15. maddesinde "..Mü'minler diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin kardeşi durumundadırlar" denilmiştir.[63[63]]

Enes b. Mâlik'ten rivâyet edildiğine göre, Resulullah onun evinde Kureyş ile Ensâr'dan doksan kişi arasında muâhât (kardeşlik) tesis etmiştir.[64[64]] Meselâ Ebû Bekir, Harice b. Zeyd ile; Ömer b. Hattab, Utba b. Mâlik ile; Ebû Ubeyde b. Cerrah, Sa'd b. Muâz ile ve Osman b. Affân da, Evs b. Sâbit ile kardeşlik kurmuşlardı. Dikkat edilirse

---

[62[62]] Haşr, 59/9
[63[63]] İbn Hişâm, es-Sire, 2, 147;M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, 1, 131
[64[64]] Tecrid-i Sarih, 7, 73, 1035

kardeşlikler arasında benzerlikler bulunduğu görülür. Mizaç, his, yapı itibarıyla birbirine benzeyenler kardeş olmuşlardı. Her türlü işte bu kardeşlik geçerliydi. Kardeş olanlar birbirlerinin velileriydiler. Hattâ birçok hanımı olan ensâr, bazı hanımlarını boşayıp bekâr muhâcirlerle evlendirmek istediler. Bütün Medine hurmalıklarına muhâcirler ortak edilmişti.

Üseyd b. Hudayr'dân rivâyet olunduğuna göre, ensârdan birisi Resulullah'tan kendisini zekât âmili veya bir beldeye vali tayin etmesini istemiş, Resulullah ise şöyle buyurmuştur: ***"Ey ensâr cemâati, benden sonra yakında siz, (böyle dünya işlerinde) başkalarının size tercih edildiği zamana kavuşacaksınız. Bununla beraber yine siz sabrediniz. Nihâyet, (kıyâmet günü) kevser havuzunda bana mülâki olacaksınız."***[65[65]]

Allah-u Teâlâ'nın:

وَالَّذينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْايمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه فَاُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Onlardan (muhâcirlerden) evvel (Medine 'yi yurt ve iman (evi) edinmiş olan kimseler (ensar) kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler. Onlara (muhâcirlere) verilen şeylerden dolayı göğüslerinde bir ihtiyaç (meyl, haset, hiddet) bulmazlar Kendilerinde fakr-u ihtiyaç olsa bile (onları) öz canlarından daha üstün tutarlar. Kim nefsinin (mala olan) hırsından ve cimriliğinden korunursa işte muratlarına erenler onlardır."[66[66]]

Bu ayetin nüzûl sebebi hakkında Buhân'de Ebû Hureyre'den şu rivâyet vardır: "Resulullah'a açlıktan zayıf düşmüş birisi gelerek yardım istedi. Resulullah 'Şu açı kim yemeğine ortak eder yahut konuklar?' dedi. Ensârdan birisi kalkarak o kişiyi evine götürdü. Halbuki evinde çocukların yiyeceğinden başka bir şeyi yoktu. Yine de aç kalmış sahâbîyi doyurdu ve karısıyla kendisi aç sabahladılar. Resulullah ona; 'Bu gece Allah sana güldü; karı-koca sizin güzel hareketinize hayret etti' buyurdu ve 'Ensar, kendilerinin fakr-u ihtiyacı olsa bile misafir ve muhâcirleri nefslerine tercih ederler... ' âyetini okudu."[67[67]]

Enes b. Mâlik rivâyet ediyor: "Resulullah; ***'Ensar benim cemâatimdir, sırdaşımdır, eminlerimdir"***[68[68]] ve İbn Abbâs'tan rivâyetle; Resulullah şöyle buyurdu:

"Ey muhâcirler, sizden her kim bir iş başına geçerse ensar'ın iyilerinin hasenâtını alsın, kötülerinin seyyiâtını affetsin." Hz. Peygamber'i Medine'de misafir eden, evini, yiyeceğini, paylaşan, Ensardan Ebû Eyyub Hâlid b. Zeyd el-Ensâri (r.a.)'dir

---

[65[65]] Tecrid, 10, 14-15 1526
[66[66]] Haşr, 59/9
[67[67]] Tecrid, 10, 16-17 1527
[68[68]] Tecrid, 10, 19 1528

(ö.52). Onun rivâyetinden: Resulullah, "Ey Ensâr topluluğu, Allahu Teâlâ sizleri temizlik konusunda övmüştür. Sizler nasıl temizlik yaparsınız?" diye sormuş; onlar da, "Biz su ile tahâretleniriz" demişler; Resulullah, "İşte temizlik budur. Size buna devam etmenizi tavsiye ederim' " buyurmuştur.[69[69]] Resulullah'ın bahsettiği ayette Allah (c.c):

لَا تَقُمْ فيهِ اَبَدًا لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُومَ فيهِ فيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ اَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرينَ

"Orada temizlenmeyi seven erkekler vardır. Allah da temizlenenleri sever"[70[70]] buyurur.

Yine Ebû Eyyub Resulullah'ın **"Lâ ilâhe illâllah "** diyen hiçbir kimsenin cehenneme girmeyeceğini haber verdiğini söyler.

Ensâr, Evs'iyle Hazrec'iyle İslâm'a yardımda bunun da üstüne çıkarak dinleri uğruna canlarını ortaya koydular. Bedir gazvesi öncesinde düşmanla çarpışma konusunda Peygamber efendimiz (a.s.) ashâbıyla durum müzâkeresi yaparken ensârın hissiyatına tercüman olan Sa'd b. Muâz "Allah'a yemin olsun ki ey Allah'ın Resulü, bize şu denizi göstersen ve sen kendin dalsan biz de seninle beraber dalar, asla tereddüt göstermeyiz, bizden tek bir fert dahi bundan geri kalmaz..." diyordu.[71[71]] Uhud harbinde müslümanların müşrikler tarafından arkadan vurulduğu hengâmede, Resulullah'ın etrafında pervane olarak O'nu korumaya çalışanların birçoğu ensârdan idi.

Ensârın Resulullah'a olan sevgisi ve bağlılığı o derece büyüktü ki Peygamber efendimiz Mekke'yi fethettiği zaman ensâr, Hz. Peygamberin eski yurdunda, kendi kavmi arasında kalmayı isteyebileceğini düşünerek O'ndan ayrılmanın üzüntü ve sıkıntısını kendi aralarında dile getirmişler; bundan haberdar olan Resul-i Ekrem, yaptığı bir konuşma ile ensârın endişelerini gidermiş, onların gönüllerine hem beraberce Medine'ye dönüş haberiyle, hem de taltifkâr sözleriyle su serpmişti.

Huneyn ganimetlerinin dağıtımı sırasında Peygamber efendimizin, beytü'l-mâl hissesinden bazı Kureyş ileri gelenlerine ve diğer kabile reislerine kalplerini İslâm'a ısındırmak için bol ihsanlarda bulunurken kendilerine, ganimet hissesinden başka bir şey verilmemesi sebebiyle bazı ensâr gençleri, bu ihsanlardan kendilerine de verilmesi arzusu ile sızlanmışlarsa da, Hz. Peygamber'in yaptığı bir konuşma, işin mâhiyetini ortaya koymuş ve tüm ensâr mensuplarının gözyaşı içinde Resulullah'tan özür dilemelerini sağlamıştı.

Hz. Peygamber'in vefâtından sonra, İslâm'a yardımları sebebiyle Allah'ın ve Resulü'nün övgüsüne mazhar olmalarını ölçü alarak, ensârın büyük kabilesi Hazrec,

---

[69[69]] İbn Mâce, Tahâre, 28, Hâkim, Müstedrek, 1, 155; Ahmed b. Hanbel,6, 6
[70[70]] Tevbe, 9/108
[71[71]] İbn Hişâm, es-Siretü'n-Nebeviyye, Kahire 1955, 1-2, 615

aralarından reisleri Sa'd b. Ubâde'yi halifeliğe adây göstermişti. Ancâk müzâkereler sonundâ Hazreçliler de Hz. Ebû Bekir'in halifeliğe daha uygun olduğunu kabul ettiler ve gönül rızası ile ona bey'atta bulundular. Bu müzâkereler sırasında orada bulunan muhacirûn şöyle demişti: "Şayet emir (başkan) bizden olursa vezirler (bakanlar) da ensârdan olacaktır. Biz, ensâr hazır olmadıkça ve onlarla istişâre etmedikçe hiçbir karar almayacağız." 72 [72] Gerçekten ensâr, daha sonraki dönemlerde hilâfet makamına gelmemişse de devlet kademelerinde önemli görevler almış ve devlet idaresini yönlendirme vazifesini icrâ etmiştir.

Önde gelen ensâr büyükleri arasında burada Es'âd b. Zürâre, Sa'd b. Muâz, Üseyd b. Hudayr, Sa'd b. Ubâde, Ebû Eyyub el-Ensârı, Ka'b b. Mâlik, Enes b. Mâlik isimlerini sayabiliriz.

Ensârın içinde münâfıklar da vardı. Bedir gazvesinde 86 Muhâcir, 61 Evsli, 170 Hazreçli hazır bulunmuştur.73[73] Bedir zaferinden sonra İslâmî hareket daha da güçlenmiş, müslümanların görevleri artmıştı. Daha sonra görüldü ki Hazrec kabilesinden Abdullah b. Ubeyy, eğer Resulullah gelmemiş olsaydı Medineliler tarafından seçilecekti. Bu şahıs, müslüman görünüyor fakat kalben inanmıyordu. Ona "münâfıkların reisi" deniyordu. Nihâyet hicrî 6. yılda Benû Mustâlik gazvesinde, Abdullâh b. Ubeyy'in bozgunculuğu ortaya çıktı. Bu seferde bir tartışma bahanesiyle Muhacirlerle ensâr arasında kavga çıkmıştı. İbn Ubeyy, ensârı kışkırtarak, "Bu muhâcirleri Mekke'den getirdiniz, mülkünüze ortak ettiniz, şimdi size rakip olup üzerinize egemen oluyorlar. Medine'ye varınca bunları şehirden atalım" dedi. Allahu Teâlâ bunu şöyle zikreder:

وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَلكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَايَفْقَهُونَ (*) يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى الْمَدينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِه وَلِلْمُؤْمِنينَ وَلكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ (*) يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا لَاتُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَا اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِاللّٰهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ فَاُولئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"Onlar öyle kimselerdir ki, 'Allah'ın Peygamber'i nezdinde bulunan kimseleri beslemeyin, tâ ki dağılıp gitsinler!' diyorlardı. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, fakat o münâfıklar anlamazlar. Onlar, 'Eğer Medine'ye dönersek, andolsun en şerefli ve kuvvetli olan(ımız) oradan en hakir(ve zayıf) olanı muhakkak çıkaracaktır' diyorlardı. Halbuki şeref ve kuvvet ve de gâlibiyet Allah'ındır, Peygamberinindir, mü'minlerindir, fakat münâfıklar (bunu) bilmezler."74[74]

Abdullah b. Ubeyy, "Resulullah'a bir secde etmediğimiz kaldı" diye büyüklenerek özür dilemedi. Bir süre sonra hastalanıp öldü. Buhâri ile Müslim'de, Câbir'in rivâyetinde, bir sefer sırasında iki kişinin kavgaya tutuştuklarını, ikisinin de muhacir ve ensarı yardıma çağırdıklarını, ırkçılık (kabilecilik) yaptıklarını gören Resulullah'ın; "Nedir bu câhiliyet

---

72[72] Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, Çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, 2, 1178
73[73] İbn Kayyım, Zadu'l-Meâd, Cihad bölümü
74[74] Münafıkun, 63/7-8

davası? Vazgeçin" dediği nakledilir. Hz. Ömer'in, İbn Ubeyy'in hemen boynunu vurmak istemesine de Rasûlullah, "Peygamber ashâbını öldürtüyor dedirtmem" diye engellediği kaynaklarda kaydedilir.

En son vefat eden sahâbe Ensârdan Enes b. Mâlik’tir (h. 92 veya 94). Üç bin altıyüz civarında hadis rivâyet etmiştir.

7)Ehli Beyt

Ehl-i Beyt: Hz. Peygamber (a.s.)'ın ev halkı. Ehl-i Beyt, bir evde yaşayan aile fertleri, aile demektir. İslâm fıkıh terminolojisinde bir terim olarak Hz. Peygamber (a.s)'ın hısımlarından kendilerine zekât verilmesi yasaklanan aile fertlerinin tamamını ifade etmek için kullanılmıştır. Bu anlamda ehl-i beyt; Hz. Peygamber (a.s.) ve ailesi, Ca'fer, Âkil, Abbâs ve aileleridir. Şia'ya göre ise; Hz. Peygamber (a.s.)'ın ailesi, eşleri ve çocuklarıyla Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'dir.[75][75]

Rasûlullah (a.s.) ile ehl-i beyt'e de salât ve selâm getirmek müslümanların bir görevidir.[76][76]

Ehl-i beyt terimi Kur'ân-ı Kerîm de Ahzâb sûresindeki şu âyette açıklanmıştır:

وَقَرْنَ فِى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولٰى وَاَقِمْنَ الصَّلٰوةَ وَاٰتِينَ الزَّكٰوةَ وَاَطِعْنَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

"Ey Peygamber hanımları, evlerinizde oturun; eski câhiliyedeki gibi açılıp saçılmayın; namazı kılın, zekâtı verin; Allah'a ve Peygamber'e itâat edin. Ey Peygamber'in ev halkı, Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister."[77][77]

Rasûlullah (a.s)'ın eşlerinin, diğer bir deyimle mü'minlerin annelerinin ev halkından olduğu bu âyetten anlaşılmaktadır. Ayette, "Ey ev halkı" ifadesiyle onlar kastedilmektedir. Çünkü âyetin başında "Ey Peygamber'in hanımları" hitâbı vardır.[78][78]

Bu terim, bir adamın hanımlarını ve çocuklarını kapsamaktadır. İbn Abbâs, Urve b. Zübeyr ve İkrime bu âyetteki ehlü'l-beyt lâfzından Hz. Peygâmber (â.s)'ın hânımlarının kastedildiğini söylemişlerdir.

Hz. Ali ve ailesi de ehl-i beyt'tendir.

---

[75][75] Sahih-i Müslim, 2 . 751-752; .4, 1873
[76][76] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6, 323
[77][77] Ahzâb, 33/33
[78][78] Mevdûdî, Tefhîmu'l-Kur'ân terc. İstanbul 1983, 4, 370

Enes b. Mâlik'in rivâyetine göre: Hz. Peygamber (a.s), altı ay boyunca Fâtıma'nın kapısının önünden geçtiğinde, sabah namazına giderken, "Ey ehl-i beyt namaz, namaz..." demiş ve Ahzâb suresinin otuzüçüncü âyetini okumuştur. Ebû Ammâr'ın ve başkalarının rivâyet ettiği hadis de şudur:

"...Rasûlullah (a.s.), beraberinde Ali, Hasan ve Hüseyin olduğu halde geldi. Her birinin elini kendi eli içine almıştı. İçeri girdi ve Hz. Ali ile Fâtıma'yı önüne oturttu; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de kucağına aldı; sonra elbisesini onların üzerine örterek şu âyet-i kerimeyi okudu:

يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

'Ey ehl-i beyt, Allah sizden eksikliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister... '[79][79]

Sonra devamla, 'Allah'ım, bunlar benim ehl-i beytimdir. Benim ev halkımın temizlenmeye en fazla hakları vardır' diye dua etti." Bu hadis, çeşitli muhaddisler tarafından birçok râvîden rivâyet edilen sahih bir hadistir.

Hâdislerde, Rasûlullah (a.s.)'ın eşleri Ümmü Seleme veya Hz. Âişe'nin, Hz. Peygâmber'e kendilerinin de ehl-i beyt'ten olup olmadıklarını sorduğu, bunun üzerine Rasûlullah'ın ona: "Sen benim için seçilmişsin" buyurduğu nakledilmiştir. Zeyd ibn Erkam, "Rasûlullah (a.s.)'ın hanımları da ev halkındandır. Ancak onun ehli beyti kendisinden sonra onlara zekât verilmesi haram kılınmış olan Ali, Akîl, Ca'fer ve Abbâs aileleridir" demiştir. Mevdûdî, Rasûlullah'ın bir örtü altına alarak ehl-i beyt'ine dua ettiğine dâir hadisler Müslim, Tirmizî, İbn Hanbel, İbn Cerir, Hâkim, Beyhâki gibi muhaddislerin ve Ebû Said el-Hudrî, Hz. Âişe, Hz. Enes, Hz. Ümmü Seleme ve başka birçok râviden bu hadisin nakledildiğine değinerek; Kur'ân'ın Hz. Peygamber'in hanımlarının ev halkından olduğunu açıklıkla beyân ettiğini, Hz. Peygamber'in buna ilâveten Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de dahil ettiğini vurgulamaktadır.[80][80]

Ehl-i beyt, kavram olarak ortaya çıkışından beri birtakım ihtilâflı konulara yol açmıştır. Hatta şiâ'nın doğuşuna ilişkin önemli bir yol ayrımıdır. Hem Sünnî hem Şii kaynakları, Gâdir-i Hum hadisi ile Sekâleyn hadisi diye bilinen iki hadis kaydetmektedirler. Sekâleyn hadisi Şiî literatüründe önemli bir yer tutmaktadır.[81] [81] Gâdir-i Hum'da Hz. Peygâmber'in "Size iki ağır emanet bırakıyorum; onlara sımsıkı sarıldıkça hiçbir zaman sapıtmazsınız..." buyurduğu rivâyet edilmiştir. Nesaî, Gâdir-i Hum

---

[79][79] Ahzab,33/33
[80][80] Mevdûdi, a.g.e. aynı yer
[81][81] Cemal Sofuoğlu, Gâdir-i Hum Meselesi, AÜİFD, 26, Ankara 1983, 468

hadisi ile Sekaleyn hadisini bir arada vererek ikisinin de Gâdir-i Hûm'da söylendiğini yazmaktadır.82[82]

Hadîsin Müslim'deki Zeyd b. Erkam (ö.68/687) rivâyeti şöyledir. "Mekke ile Medine arasında Hûm denilen bir su başında bulunurken Rasûlullah hutbe irâd etmek üzere ayağa kalktı; Allah'a hamd ve sena etti, vaaz ve hatırlatmalarda bulundu; sonra, 'Haberiniz olsun ki ey insanlar, ben ancak bir insanım; Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim ona icâbet etmem yaklaşıyor. Ben size iki ağır emanet bırakıyorum: Bunların birincisi, Allah'ın kitâbidir; onda mutlak hidâyet ve nur vardır. Bundan dolayı sizler Allah'ın kitâbına tutununuz ve ona sımsıkı sarılınız' buyurdu. Böylece Allah'ın kitâbına teşvik edip gönülleri ona rağbet ettirdi; sonra da şöyle dedi: 'Diğeri de ehl-i beyt'imdir. Ben, ehl-i beyt'im hakkında sizlere Allah'ı hatırlatıyorum' (Râsûlullah bu son cümleyi üç kere tekrarlâmıştır.) 83[83]

Zeyd b. Erkâm, ayrıca Hz. Peygamber'in eşlerinin de ehl-i beyt'ten olduğunu, asıl ehl-i beyt'ten kasdın Peygamber'den sonra sadaka almaları haram olanlar yani Ali, Akîl, Ca'fer ve Abbâs aileleri olduğunu belirtmektedir. Hz. Peygamber (a.s.)'ın bir başka hadisi şöyle nâkledilmiştir: "Zekât, Muhammed 'e de Muhammed 'in akrabalarına da gerekmez; o insanların kiridir."84[84] "Biz ehl-i beyt 'iz bize zekât helâl değildir."85[85]

Ebû Hureyre'nin Buhârî'deki rivâyetinde de, "Hasan b. Ali-çocukken- zekât hurmalarından bir hurma aldı. Hz. Peygamber (a.s.) atması için 'kaka kaka' dedi. Sonra 'Sen bilmiyor musun ki biz zekât yemeyiz ' buyurdu" ifadesi vardır.86[86]

Müctehidlerin Hz. Peygamber'in yakınları ile onlara haram olan zekât konusunda farklı görüşleri vardır. Ebû Hanife ile İmam Mâlik onların Hâşimîler olduğunu söylerken, İmam Şafii, Hâşimîler ve Muttaliboğulları'dır demektedir. Ebû Yûsuf ile İbn Teymiyye, Hz. Peygamber (a.s.)'ın yakınlarının yabancılardan zekât almalarının haram, birbirleri arasında ise câiz olduğunu savunmuşlardır. Yûsuf el-Kardâvî günümüzde yaşayan ve Hz. Peygamber soyundan gelenlerin zekât alabileceklerini belirtmektedir. İbn Teymiyye ganimetlerden beşte birinden pay alamayan ehl-i beyt'in darda kalmamaları için zekât almalarının câiz olduğunu söylemiştir. Yûsuf el-Kardâvî buna işaret ederek Âlu Muhammed'in, Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemdeki yakınları olduğunu vurgularken; Ebu Hanife, İmam Muhammed ve bir görüşe göre İmam Mâlik'in de böyle anladıklarını belirtmektedir.

82[82] Ayr. bk. Müslim, Fadâilü's-Sahâbe, 36; Ebd Dâvûd, Menâsik, 56; Tirmizî, Menâkıb, 32; Nesaî, Hasâis, 15; İbn Mâce, Mukaddime, 11; Menâsik, 84; Hâkim, Müstedrek, 3, 109; Ahmed b. Hanbel, 2, 114, 4, 367; İbn Kesir, el-Bidâye, 4, 414

83[83] Müslim, Fedâilü's-Sâhâbe, 36; Ayrıca bk. Sahîh-i Müslim ve Tercemesi, Terc. M. Sofuoğlu İstanbul 1970, 7, 311-314

84[84] Müslim, Zekât, 167; Ahmed b. Hanbel, 5, 166

85[85] Ebû Dâvûd, Zekât, 29; Müslim, Zekât, 161

86[86] Buhâri, Zekât, 57, 60; Cihad, 188; Müslim, Zekât, 161; Ahmed b. Hanbel, I, 200

Yine o, Alu Muhammed'in zekât alamazken nâfile sadaka alabileceklerinin câiz kabul edilmesinin, minneti daha íazla olan nâfile sadakayı alırken farz olan zekâtı almamanın tutarlı olmadığını söylemektedir. Hz. Peygamber'in yakınlarına zekât yasağı koyarken, yakınlarını zekât almaktan menetmek, afif yaşamanın örneğini göstermek, kendisini ve ailesini töhmetten kurtarmak istemiştir. Bu yasağın kıyâmete kadar devam etmesinde bir hikmet bulunmamaktadır. Üstelik ganimet ve fey gelirlerinden de bugün yaşayan yakınlarını mahrum etmenin onları yoksulluğa ve fakirliğe mahkum etmek demek olduğunu savunmaktadır.[87][87]

Gâdir hadîsinin Şiî kaynaklardaki anlatımında Hz. Peygamber'in Vedâ Haccı dönüşünde Gâdir-i Hûm'da önemli bir hususu tebliğ etmek için konaklayarak ashâbına, *"Allah bana;*

يَا اَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ey Peygamber, Sana indirileni tebliğ et; eğer bunu yapmazsan O 'nun elçiliğini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğrusu Allah kâfirlere yol göstermez”[88][88] âyetini indirdi" buyurarak, Cebrâil'in şu emri getirdiğini söylemiştir: "Ali b. Ebû Tâlib benim kardeşim, vâsim, halifem ve benden sonra imamdır. Ey insanlar Allah onu size velî ve İmam olarak tâyin etti; ona itâat etmeyi herkese farz kıldı. Ona muhâlefet eden mel'un, saygı gösteren ise merhamete erecektir. Dinleyiniz ve itâat ediniz. Allah mevlâmız Ali ise imamınızdır. İmâmet ondan sonra onun soyundan kıyâmete kadar devam edecektir." Ayrıca Ebû Sâd el-Hudrî şöyle demiştir: "Mâide sûresinin 67. âyeti Hz,. Ali hakkında nâzil olmuştur."[89][89] Bu ibareler, Şiî kaynaklarda bu şekliyle kaydedilmektedir.

Şiâ tefsirinde, söz konusu âyette Rasûlullah'ın tebliğ etmesi istenen şey Hz. Ali'nin hilâfetidir. Hasan el-Basrî'nin (ö.110/728) rivâyetine göre; Cebrâil Hz. Ali'nin velâyeti konusunda Hz. Peygamber'e delil olmasını istemiş, o da 'amcasının oğlunu korudu' diye düşünmesinler niyetiyle bunu tebliğ etmemiş, âyet bunun üzerine inmiştir... Hz. Peygamber daha sonra "Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır" buyurmuştur. İbn Teymiyye bu hadisin mevzû olduğunu yahut bu rivayetin Şiîler tarafından arzuları ve görüşleri doğrultusunda değiştirildiğini kaydetmektedir. [90] [90] Sekaleyn hadisi Ehl-i Sünnet'ten otuz dokuz, Şiâ'dan seksen iki rivâyet yoluyla gelmiştir.

Bu kadar çok rivâyet yoluyla gelmesinin sebebi, Hz. Peygamber (a.s.)'ın bunu birçok yer ve zamanda tekrar tekrar söylemiş olmasıdır. Şiâ, bu hadisten ehl-i beyt'in mâsum olduğunu ve Kur'ân'dan ayrılmazlığı anlamını çıkarmış; bunların yalnız birine değil her ikisine de tutunmak gerektiğini, çünkü Hz. Peygamber'in "iki emanet"ten

---

[87][87] Kardâvî, Fıkhü's-Zekât, Beyrut 1969, 2, 732-733
[88][88] Maide, 5/67
[89][89] Mecmau'l-Beyân, 3, 223; Dairetü'l-Maarifü'l-İslâmiyye eş-Şiâ, 37; Vahidi, Esbâbu'n-Nüzûl, 115
[90][90] İbn Teymiyye, Minhacü's-Sünne, Gâdir-i Hum

kasdının bu olduğunu söylemişlerdir. Ehl-i beyt, kıyâmete kadar Kur'ân'ın yanındadır.[91[91]] Sünni alimler ise hadisin lâfzını, "Allah'ın Kitabı ve Râsûlullâh'ın sünneti" şeklinde açıklamaktadırlar.[92[92]]

Ehl-i beyt'in Kerbelâ katliamından sonra siyasetle ilgisini kesip kendisini tamamen ilme vermesine rağmen Emevi ve Abbâsilerin onlar üzerindeki baskısı her zaman varolmuştur. Ali Zeynelabidin, oğulları İmam Zeyd ve Muhammed Bâkır (ö.114) Hz. Peygamber'den tevârüs ettikleri ilmi sürdürmüşlerdir, Muhammed Bâkır'ın oğlu İmam Câfer-i Sâdık (ö.148) ehl-i beyt'in fikri, fıkhı ve ilmî mirasını sistemleştirmiş, o, İmam Zeyd'in, Hz. Ali'nin torunlarından en-Nefs-üz-Zekiye'nin, İbrahim'in, Abdullah b. el-Hasem'in şahâdetlerini görmüştür. Onun zamanında başta Irak olmak üzere İslâm ülkelerinde Ehl-i Beyt olduklarını öne süren "Dâî" ler ortaya çıkmış; bunlar helâli haram kılarak, hattâ İmam Câfer'i tanrılaştırarak İslâm'dan sapmışlardır.

İslâm tarihinde ehl-i beyt'in Hz. Ali'den sonra tarihte çeşitli aşamalar geçirdiği ve her bir dönemde ayrı ayrı şekil ve kalıplar alarak bugünkü hale ulaştığı bilinen bir husustur. İlmin kapısı olan Hz. Ali'ye ashâb arasında sevgi ve hürmet besleyenler, hattâ onun halife olacağını savunanlar vardı; ancak onlar mezhep oluşturmamışlardı. Ebû Zerr, Mikdât b. el-Esved, Câbir b. Abdullah, Ubey b. Kâb, Ebû'l-Tufeyl, Abbas ve çocukları, Ammâr b. Yasir, Ebû Eyyub el-Ensârı bunlar arasındadır. Daha sonrâları Hz. Osman zamanında fitneler başlamış, aşın tarafçılık eğilimleri belirmiş, Emeviler zamanında ehl-i beyt'e büyük bir zulüm gösterilmesi bütün ümmetin Emevilere karşı nefretini doğurmuştur. Irak'ta gelişen Şiîlik, aşırılarıyla ve mûtedilleriyle tarihte önemli bir hareket olmuştur.

Hz. Ali yoluyla gelen ehl-i beyt; Hasan, Hüseyin, Muhammed İbn el-Hanefiyye, Abbâs ve Ömer'den yayılmıştır. Hz. Ali şehid edildikten sonra (661) yerine Hz. Hasan halife seçilmiş ve halifeliğinde suikasta uğramış, iyileştikten sonra hutbesinde şöyle demiştir: "Ey Irak halkı bizim için Allah'tan korkun. Biz sizin emirleriniz ve misafirleriniziz. Biz ev halkıyız. Çünkü Allahu Teâlâ bizim hakkımızda, "Ey ehlü'l-beyt, Allah sizden eksikliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister" diye bahsetmiştir."

Şiâ'ya göre mâsum olan ve ehl-i beyt'den gelen on iki İmam şunlardır: Hz. Ali, Hz. Hasan Hz. Hüseyin, Ali Zeyne'l-Abidin, Muhammed el-Bâkır, Câfer-i Sâdık, Musa el-Kâzım, Ali er-Rıza, Muhammed el-Cevad, Ali el-Hâdî, Hasan el-Askerî, Muhammed el-Mehdi. Ehl-i beyt'in Hz. Ali'den gelen imamlarına tarih boyunca zulmedilmiş, bunların birçoğu şehid edilmiştir.

[91[91]] Muhammed Takiy el-Hakim, Usûlü'l-Fıkhi'l-Mukârin, 167

[92[92]] İbn Hişâm, es-Sıre, 4, 251; Ebû Dâvud, Menâsik, 56; İbn Mace, Menasik, 84; Ahmed b. Hanbel, 4, 267; İmâm Mâlik, Kader, 3; Buhâri Târih, 375; Askalânî, Tehzib, 7, 327; İbn Abdilberr, el-İstiâb, 2, 473; İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 5, 214, İbnü'l-Esir, Üsdü'l-dâbe, 111, 307

Hz. Hasan'ın soyundan: Muhammed en-Nefsü'z-Zekiye (145/763), İbrahim, Hüseyin b. Ali (169/785), Muhammed b. Tabat (199/814), Muhammed b. Süleyman (814), Zeyd b. Musa el-Kâzım ve Ali b. Muhammed, İbrahim b. Musa, el-Hasan b. Zeyd (250/864), el-Hüseyin, İsmail b. Yûsuf, Muhammed b. Zeyd, Ahmed b. Muhammed, Hasan b. Ali gibi kimseler gelip ehl-i beyt'in liderliğini yapmış Emevi ve Abbâsilere karşı kıyam etmişlerdir.

Hz. Hüseyin'in soyundan gelip de ehl-i beyt davası uğruna şehid olanlar ise şunlardır: Zeyd b. Musa el-Kazım, Muhammed b. Câfer es-Sâdık, el-Hüseyin el-Aftas, Muhammed b. Kasım, el-Hasan el-Karkî, Muhsin b. Câfer (404) (Mes'ûdî, Murûcü'z-Zeheb) Hz. Peygamberin ehl-i beytinden gelenler günümüzde İslâm âleminin değişik yerlerinde yaşamaktadırlar. Hz. Hüseyin soyundan gelenlere Seyyid, Hz. Hasan soyundan gelenlere Şerif denilmektedir .

Hz. Peygamber'in ehl-i beyt'inin işleriyle meşgul olan görevlilere tarihte Nakîbü'l-Eşrâf denilmiştir. Nakîbü'l-Eşrâf, Peygamber hânedânı efrâdının umûmî bir vâsisi hükmünde olup, gördüğü vazifenin şerefinden ötürü en yüksek mansıplardan sayılmış, İslâm devletlerinde her zaman bunlara hürmet ve tazimde bulunulmuştur.

8)Aşere-i Mübeşşere

Aşere-i Mübeşşere: Hayatta iken Hz. Peygamber (a.s.) tarafından Cennet'le müjdelenen ashabın ileri gelenlerinden on kişi için kullanılan bir tabir.

Kur'an-ı Kerîm'de bu hususta herhangi bir delil mevcut olmamakla birlikte, Resulullah'ın sahîh hadisleriyle sabit olan bu ashabın Cennetlik oluşları, İslâm'ın genel prensipleri dahilinde gayet tabi bir olaydır. Aşere-i Mübeşşere tabirinin yanısıra "el-mubeşşirun bi'l-Cenneh" tabiri de bu sahabeler hakkında kullanılmıştır. Bu meşhur on sahabi şunlardır:

Hz. Ebû Bekr (ö. 634),
Hz. Ömer (ö. 643),
Hz. Osman (ö. 655).
Hz. Ali (ö. 660),
Hz. Abdurrahman b. Avf (ö. 652),
Hz. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh (ö. 639),
Hz. Talha b. Ubeydullah (ö. 656),
Hz. Zubeyr b. Avvam (ö. 656),
Hz. Sa'd b. Ebi Vakkâs (ö. 674),
Hz. Said b. Zeyd (ö. 671).

Bu büyük sahabilerin kendilerine has özellikleri vardır. Meselâ: Mekke'de ilk müslüman olan bu şahsiyetler Hz. Peygamber'e ve İslâm davasına büyük katkıları olan

kişilerdir. Bu büyük sahabelerin hepsi İslâm devletinin müşriklere karşı giriştiği ilk büyük cihat hareketi olan Bedir gazvesinde bulundukları gibi, Hz. Peygamber'e, O'nu ve İslâm'ı sonuna kadar koruyacaklarına dair Hudeybiye gününde ağaç altında Bey'at etmişlerdir. İslâm akidesi için Allah yolunda en yakın akrabalarına karşı çarpışmaktan geri durmamışlardır.

Hadis âlimlerinden bazıları eserlerine bu on sahabenin rivayet ettikleri hadîslerle başlamışlardır. Ayrıca sırf Aşere-i Mübeşşere'nin hayatlarını konu alan müstakil eserler kaleme alınmıştır. Bunların faziletleri ve Resulullah tarafından Cennet'le müjdelendikleri sahih hadis kaynak ve mecmualarında sabittir.93[93]

9)Hulefa-i Raşidin

Hulefâ-i Râşidin: Peygamber Efendimizden hemen sonra İslâm devletini sırasıyla yöneten ilk dört halife. Hz. Ebûbekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali.

Peygamber Efendimiz, Cenâb-ı Hak'tan aldığı hidayet yolunun prensiplerini ve İslâm'ın esaslarını insanlara ileten Allah'ın elçisi olduğu gibi, aynı zamanda merkezi Medine olmak üzere kurduğu İslâm devletinin de başkanı idi. O'nun vefatından sonra artık peygamberlik müessesesi son bulmuş olmakla birlikte, İslâm dininin iki temel kaynağı Kur'ân ve Sünnet, müslümanları ve tüm insanları dünya ve âhiret mutluluğuna eriştirecek şaşmaz iki ölçü olarak kalmıştır ve hükümleri kıyâmete kadar sürecektir .

İşte bu temel İslâmî esaslara göre İslâm toplumunu yönetme işini Hz.Peygamber'den sonra üstlenen İslâm devlet başkalarına **"halife"** adı verilir. Halife kelimesinin çoğulu hulefâdır. Halife, Peygamber Efendimizin yerine, O'nun devlet başkanlığı sıfatını devralarak iş başına gelen kişidir ve aynen Hz. Peygamberin İslâm toplumunu yönettiği şekilde temel İslâmî esaslara bağlı kalarak, adâlet ölçülerine riâyet ederek idarecilik görevini yerine getirmesi gerekir.

Ama ne yazık ki Peygamber Efendimizden sonra, Hulefâ-i Raşidin müstesna, İslâm toplumunun basına geçen tüm idareciler tam olarak İslâmî esaslara bağlı kalmamışlar, Hz. Peygamberin yolunu takip etmemişlerdir. Hz. Peygamberden hemen hemen otuz yıl gibi kısa bir süre sonra idare yön ve mahiyet değiştirmiş; Hakk'ın hâkimiyetine dayalı olup halkın istek ve düşüncelerini gözeten idare, babadan oğula intikâl eden bir saltanat şekline dönüştüğü gibi, İslâm'la katiyetle bağdaşmayan, adâlet ve insaf ölçülerine sığmayan zulümler, haksızlıklar, gayr-i meşrû icraâtlar tarih sahnesine çıkmıştır.

İşte bu uygulamalara ve işbasına gelen sultanların âile kökenlerine göre İslâm tarihi ve idarecileri, Hulefâ-i Râşidîn, Emevîler, Abbâsîler vs. gibi bölümlere ayrılmıştır.

93[93] Tirmizî, Menâkıb, 25; Ahmed b. Hanbel, 1, 193

Bu bölümler içerisinde Hz. Peygamber'in devlet idaresini temel özellikleriyle mahiyetinden saptırmadan olduğu gibi devam ettiren halifeler grubu, Hz. Peygamber'den hemen sonra iş başına gelen ve toplam otuz yıllık bir sürede idarecilik yapan Hz. Ebûbekr, Hz.Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'den oluşmaktadır. Bu halifeler, ardı ardına ve toplu bir dönem olarak idarelerinde doğruluk ve istikâmet üzere bulunan, haktan ve hidâyetten ayrılmayan halifelerdir. Bu sebeple işte bu ilk dört halifeye **"Hulefâ-i Râşidîn"** (doğruluk üzere bulunan halifeler) denmiştir.

Hulefâ-i Râşidîn tâbiri bizzat Peygamber Efendimizin bir hadisinde geçmekte olup Hz. Peygamber bu hadisinde ümmetine Hulefâ-i Râşidîn'in sünnetine aynen kendi Sünnetine sarıldıkları gibi sarılmalarını tavsiye ve vasiyyet etmiştir. Bu hadis meâlen şöyledir: Ashâb'tan lrbâz b. Sâriye naklediyor: Peygamber Efendimiz bir gün bize namaz kıldırdı. Namazdan sonra bize dönüp gözlerin yaşardığı, kalplerin ürperdiği tesirli, belîğ bir konuşma yaptı. Konuşmadan sonra bir zât kalkıp: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sanki bu, vedâ eden bir şahsın konuşması gibi! Bize neyi tavsiye ve vasiyet edersiniz" dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

"Size Allah'tan korkmayı (takvâyı) ve başınızdaki idareci Habeşli bir köle de olsa itaat etmenizi tavsiye ve vasiyet ediyorum. Benden sonra hayatta kalanlarınız bir çok ihtilâflar görecek. O zaman benim Sünnetime ve hidâyet üzere olan Râşid halifelerin (Hulefâ-i Râşidîn'in) Sünnetine sarılın. Aman ha bu esaslara sıkı sıkıya, iyice yapışın. Dinde aslı esası olmayan sonradan çıkma islerden sakının! Bu şekilde sonradan ortaya atılan her şey bid'attır. Her bid'at ise sapıklıktır."[94][94]

Hadis âlimleri bu hadiste zikri geçen "el-Hulefâ' er-Râşidûn" tâbirinden kasdın Hz. Ebû bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali olduğunu belirtmişlerdir. İslâm tarihçileri de ilk dört halifeyi Hulefâ-i Râşidîn diye isimlendirirken elbette bu hadisi göz önünde bulundurmuşlardır.

Bazı kaynaklar, Hz. Ali'nin şehid edilmesinden sonra iş başına gelen ve altı ay kadar halifelikte kalan Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ı da râşid halifelerden sayarlar. Bu kaynaklar, Hz. Peygamber'e isnat edilen "Benden sonra halifelik otuz senedir; bunu tâkiben saltanat hâline gelecektir"[95][95] hadisine dayanarak Hz. Peygamber'den sonraki otuz yıllık övülen idare döneminin, Hz. Hasan'ın altı aylık halifeliği ile dolduğunu da belirtmektedirler.

Ayrıca daha sonraki dönemlerde icrâatları ile İslâmî esaslara bağlılık gösteren ve takdir gören bazı halifeler de fert olarak Hulefâ-i Râşidîn'den sayılmışlardır. Elbette bunların başında zâhid, müttakî, büyük şahsiyet, Emevî idaresinde İslâmî bir inkılâp

---

[94][94] Ebû Dâvûd, Sünnet, 6; Tirmizî, İlm 16; İbn Mâce, Mukaddime 6; Dârimî, Mukaddime 16; Ahmed b. Hanbel, 4 126, 127

[95][95] Ebû Dâvûd, Sünnet 9; Tirmizî, Fiten, 48; Ahmed b. Hanbel 5, 220, 221

meydana getiren Ömer b. Abdilazîz gelecektir. Tefsir ve hadis ilminin önde gelen şahsiyetlerinden büyük âlim Süfyân es-Sevrî, Ömer b. Abdilazîz'i de Hulefâ-i Râşidîn'den kabul etmekte ve şöyle demektedir: **"(Râşid) halifeler beş kişidir: Ebû bekr, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdilazîz."**[96[96]]

Allah onlardan râzı olsun. Hulefâi Râşidîn'in hayat ve icrâatları için her birinin adlarına ayrı ayrı bakınız.

10)Vahiy Katipleri

Rasûlüllah (a.s)'e vahyedilen âyetleri yazanlar, kaydedenler.

Hz. Muhammed (a.s) İslâm'ın ilk günlerinden itibaren vahiy kâtipleri ittihâz etmiş, inen âyetleri onlara yazdırmıştı. Tefsir usulü kaynaklarında verilen bilgilere göre, Kur'ân'ın bir arada toplanması üç merhalede gerçekleşmiştir. Kur'ân Hz. Muhammed (a.s)'ın zamanında yazılmış, Hz. Ebu Bekir'in zamanında bir araya toplanmış ve Hz. Osman'ın zamanında da, kitap haline getirilerek çoğaltılmıştır. Zeyd b. Sabit, Kur'ân'ı Hz. Muhammed (a.s)'ın zamanında yazı ile kaydettiklerini haber vermiştir.[97[97]]

Hz. Muhammed (a.s) ümmî (okuma yazması olmayan) bir peygamber olduğu için, kendisine inen âyetleri okuma yazması olan sahabeye yazdırmış ve vahyi yazan bu kâtiplerin sayısı kırka kadar varmıştır. Mekke'de ilk vahiy kâtipliğini Abdullah b. Sa'd b. Ebi Sarh, Medine de ise, Ubey b. Ka'b yapmıştır. Ondan sonra Zeyd b. Sabit bu görevi devamlı sürdürmüştür.

Rasûlüllah (a.s)'ın vahiy kâtipliğini yapan diğer bazı kişiler de şunlardır: Ebu Bekir, Ömer b. el-Hattab, Ali b. Ebi Talib, Osman b. Affan, Amr b. el-As, Muaviye, Şurahbil b. Hasene, Muğire b. Şu'be, Muaz b. Cebel, Hanzele b. er-Rebi', Cehm b. es-Salt, Huseyn en-Nemerî, Zubeyr b. el-Avvam, Amir b. Fuheyre, Ebân b. Said, Abdulah b. Erkâm, Said b. Kays, Abdullah b. Zeyd, Halid b. Velid, Alâ b. el-Hadremî, Abdullah b. Revâha, Huzeyfe b. el-Yemân, Muhammed b. el-Mesleme vs.[98[98]]

Hz. Muhammed (a.s) nâzil olan Kur'ân'ı vahiy kâtiplerine yazdırarak muhafazasını sağlamıştır. Aynı zamanda Kur'an, ezber yolu ile de muhafaza edilmiştir. Hz. Muhammed (a.s) her sene ramazan ayında yazı ve ezber yolu ile tesbit edilen Kur'ân'ı Cebrâil (a.s)'a arzederdi. Bu hususla ilgili olan bazı rivâyetler şöyledir:

[96[96]] Ebû Dâvûd, Sünnet, 8
[97[97]] ez-Zerkeşî el-Burhân fi Ulumi'l-Kur'ân, Mısır 1972, I, 235
[98[98]] İbn Hacer el-Askalanî, Fethu'l-Barî bi Şerhi Sahihi'i-Buharî, Bulak 1300, 9,18; Ahmed b. Ebi Ya kub, Tarihu Ya'kûbî, Necef,1385, 2, 64

"Cibril her sene peygamberle karşılıklı olarak Kur'ân'ı birbirlerine arzederlerdi. Son senesinde ise, bu arz işi iki defa vaki olmuştur."[99[99]]

“Rasûlüllah (a.s) her sene ramazan ayında Kur'ân'ı Cibril (a.s)'a arzederdi."[100[100]]

Vahiy kâtipleri, Yüce Allah tarafından Hz. Muhammed (a.s)'e indirilen âyetleri bez parçaları, enli kürek kemikleri, deve kaburga kemikleri, hurma dalları, ince beyaz taşlar ve hayvan derisi gibi şeylerin üzerine yazıyorlardı.[101[101]] Kur'ân'da bu hususta şöyle bir işâret vardır.

وَالطُّورِ () وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ () فى رَقٍّ مَنْشُورٍ

"Tur dağına ve işlenmiş ince deri üzerine yazılmış kitaba yemin ederim." [102[102]]

Zeyd b. Sabit de: "Biz Kur'ân'ı. Rasûlüllah (a.s)'ın yanında bez parçaları üzerine yazdık."[103[103]]

11)Ashabu’s-Suffe

Ashâbu's-Suffe: Hz. Peygamber (a.s.)'ın mescidine bitişik sofada barınan ve islâmî tedrisatla meşgul olan sahabiler.

Suffe, eski evlerdeki seki, sed gibi yüksekçe eyvan demektir. Dilimizde buna sofa da denir. İslâm tarihinde "suffe" denilince, Hz. Peygamber (a.s.)'ın Medine'deki mescidinin bitişiğindeki bu isimle anılan yer anlaşılır. Burada barınan sahabîlere de **"ashab-ı suffe"** veya **"ehl-i suffe"** denir.[104[104]]

Ashab-ı suffe ictimaî, siyasî ve askerî nedenlerle Medine döneminde ortaya çıkmıştır. Kavim ve kabileleri arasında İslâm'ı yaşama imkânı bulamayıp gerek Hz. Peygamber (a.s.)'le beraber Mekke'den ve gerekse muhtelif yerlerden Medine'ye hicret eden fakir, yeri, yurdu olmayan kimseler burada barınırlardı. İslâmiyet'te ilk yatılı medrese burası olmuştur. Bundan sonra buranın durumu örnek alınarak İslâm aleminde medreseler hep camilerin etrafına yapılmıştır.[105[105]]

[99[99]] Buharî, Fedâilu'l-Kur'ân, 7
[100[100]] Ahmed b. Hanbel, I, 231, 276
[101[101]] Ahmed Emin, Fecru'l-İslâm, Mısır 1955,166
[102[102]] Tur, 52/1, 2, 3
[103[103]] Ahmed b. Hanbel, 5, 185
[104[104]] Tecrîd-i Sarih Tercümesi, 7, 46
[105[105]] Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 2, 940

Medineli müslümanlar olan Ensar evini-barkını, bütün mal varlığını geride bırakarak şehirlerine hicret eden müslümanlara maddî ve manevi yönlerden çok yardımcı oldular. Fakat buna rağmen, yer-yurt sahibi yapılamıyan bazı kimsesiz müslümanların açıkta kalmaması için böyle bir yer yapıldı. Suffe ehlinin ihtiyaçlarıyla Hz. Peygamber (a.s.) bizzat ilgilenir, Beytü'l-mâl'e ve kendisine gelen malların büyük bir kısmını onlara ayırırdı. Kendisinin yetişemediği hâllerde Ashab'a tavsiye eder, evlerine Suffe ehlinden götürebilecekleri kadar misafir almalarını söylerdi. Bu sebeple bunlara: “Edyâfu'l-müslimîn” (Müslümanların Misâfirleri) de denilmiştir.106[106]

Suffe ehlinin ihtiyaçlarıyla Peygamberimiz, kendi ailesinin ihtiyaçlarından daha çok ilgilenirdi. Bir defasında, değirmen çekmekten yorgun düştüğü için bir hizmetçi isteğinde bulunan kızı Fâtıma'ya peygamberimiz: "Kızım! sen ne diyorsun? Ben, daha henüz Ehli Suffe'nin ihtiyaçlarını temin edebilmiş değilim. " demişti.

Ashab-ı Suffe hayatlarını Peygamber medresesinden ilim ve irfan tahsil etmeye adamış seçkin kimselerdir. Bunlar daima Mescid-i Nebevî'de bulunurlar, kendilerini ilim ve ibadete verirler, hep oruçlu olurlar, Kur'an tahsil ederler, Hz. Peygamber'in vaz ve irşâdını dinlerler, onunla beraber savaşlara iştirak ederlerdi. Onların geçimleriyle bizzat Hz. Peygamber ilgilenir ve ashabın zenginlerini de onlara yardım etmeye teşvik ederdi.

Gücü kuvveti yerinde olan Suffeliler, dağdan sırtlarında odun taşımak dahil olmak üzere ellerinden gelen işleri yapıyor, mümkün mertebe ihtiyaçlarını sağlamaya çalışıyorlardı. Yoksa Suffe, bir tembeller yuvası değildi. Son derece ihtiyaç ve zaruret içinde olsalar da, iffet ve vakarları onlara, başkalarından bir şey istemeye izin vermiyordu. Şu ayetin onlar hakkında indirildiği rivayet edilir.107[107]

لِلْفُقَرَاءِ الَّذينَ اُحْصِرُوا فى سَبيلِ اللّهِ لَا يَسْتَطيعُونَ ضَرْبًا فِى الْاَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسيميهُمْ لَا يَسْـَٔلُونَ النَّاسَ اِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّهَ بِه عَليمٌ

"Sadakalarınızı, kendilerini Allah yoluna adayıp yeryüzünde dolaşamayanlara; hayalarından dolayı, kendilerini tanımayanların zengin sandıkları yoksullara verin. Onları yüzlerinden tanırsın; yüzsüzlük ederek insanlardan bir şey istemezler. Sarfettiğiniz iyi bir şeyi, Allah şüphesiz bilir."108[108]

Peygamberimize bir şey ikram edildiği zaman Efendimiz, ne maksatla getirildiğini sorardı. Sadaka olduğu söylenirse kendisi kabul etmez Ashabı Suffe'ye gönderirdi. Şayet hediye olduğu söylenirse, bir kısmını ailesi için alıkor, bir kısmını yine Ashab-ı Suffe'ye gönderirdi.

106[106] Buhârî, Rikak, 17
107[107] Kurtubî, el-Câmi'u li Ahkâmi'l-Kur'an, 3, 340
108[108] Bakara, 2/273

Buhârî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifde Resulullah (a.s.): **"İki kişilik yiyeceği olan, Ashab-ı Suffe'den bir üçüncüsünü, dört kişilik yiyeceği olan, bir beşincisini, yahut da altıncısını alıp birlikte götürsün"** buyurmuş ve bizzat kendisi on tanesini evine götürmüştür. Ebû Bekir (r.a.) da üç tanesini götürmüştür.[109[109]]

Suffede sadece, kimsesiz sahabîler değil, zaman zaman, sevgili peygamberimizi görmek için gelen ve kalacak başka bir yeri olmayan misafirler de kalıyordu. Bunun yanında, evlenip ev-bark sahibi olanlar da Suffe'den ayrılıyordu. Bunun için, Ehli Suffe'nin sayısı daima aynı kalmamıştır. Kaynakların bildirdiğine göre Suffeliler'in sayısı; 10-30-70-90-400 arasında değişmektedir. Bu rakamlar da, sayılarının zaman zaman değiştiğini göstermektedir.

Peygamberimiz Suffe ehlinin sadece maişetiyle değil, ibadet ve ilim hayatıyla da yakından ilgileniyordu. Şu hadise bunu göstermektedir: "Bir gün Resulullah (a.s.) evinden çıkarak mescide girdi. Mescidde iki halk ile karşılaştı. Bunlardan biri Kur'an okuyor ve Allah'a dua ediyor, diğeri ise ilim öğreniyor ve öğretiyordu. Bunları görünce "İkisi de hayır işliyorlar. **Bunlar Kur'an okuyor ve Allah'a dua ediyorlar. Allah, dilerse verir, dilerse vermez. Ama şunlar, ilim öğreniyor ve öğretiyorlar. Şüphesiz ben bir muallim (öğretmen) olarak gönderildim" buyurdu ve ilimle meşgul olanların yanına oturdu."**[110[110]]

Bu iki topluluk da Ehli Suffe'den idi. Çünkü onlar, gündüzleri mescidde ilim ve ibadetle meşgul olur, Suffe'yi yatakhane ve ilmî müzakere yeri olarak kullanırlardı.[111[111]] İlimle meşgul olan Suffe ehline başta Kur'an-ı Kerîm olmak üzere; yazı, hadisler, çeşitli dînî bilgiler öğretiliyordu. Öğretmenleri ise; başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere, Abdullah b. Mes'ud, Übey b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Ebu'd-Derdâ, Ubâde b. es-Sâmit gibi bilgin sahabîler idi. Ehli Suffe ilme son derece düşkündü. Dünyevî meşgaleleri de olmadığı için zamanlarının çoğunu, ilmî müzakerelere ve Peygamberimizle beraber olmaya verebiliyorlardı. Belki de Peygamberimiz, böyle bir imkânın doğması için onların ihtiyaçlarını gidermeye bu kadar ihtimam göstermiştir.

Ashab arasında, 1000'den fazla hadis rivayet edenlere **"Müksirûn: Çok hadis rivayet edenler"** denir ve bunların hepsi yedi sahabîdir. Bu yedi sahabînin de üçü; Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Ebû Saîd el-Hudrî idi. Bu sahabîlerden Ebû Hüreyre şöyle der:

"Benim fazla hadis rivayet etmem çok görülmesin! Muhacir kardeşlerimiz çarşıda, pazarda ticaretle, Ensar kardeşlerimiz de tarlada bahçede ziraatle uğraşırken Ebu Hüreyre, boğaz tokluğuna Peygamber'in mübarek nasihatlarını ezberliyor, onların şahit olmadığı olaylara şahit oluyordu."[112[112]]

[109[109]] Tecrid-i Sarih Tercümesi, 2, 540
[110[110]] Dârimî,5; İbni Mâce,12
[111[111]] Ebû Dâvud, Büyû', 36
[112[112]] Buhârî,İlim,34

İlme ve Hz. Peygamber'in yanında olmaya düşkünlüğünden olsa gerek ki, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, Suffe'de kalmayı, Mescid-i Nebevî'ye hayli uzak olan baba evine tercih etmiş ve ilimle, hadis öğrenme ile daha fazla meşgul olmuştur.

Peygamber Efendimiz Suffe'de yetişen bu elemanları, bilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli hizmetlerde kullanıyordu. Meselâ;

Yeni müslüman olan kabilelere Kur'an ve diğer dînî bilgileri öğretmek, onları İslâmî yönden eğitmek için Ehli Suffe'den muallim ve mûrşidler görevlendiriyordu. Raci' ve Bi'ri Maûne vakalarında kalleşçe şehit edilen yetmiş kurrâ, böyle bir göreve giderken müşrikler tarafından şehit edilmişti. İslâm'ı öğrenmek için kısa bir süre Medine'ye, Hz. Peygamber'in yanına gelenler; bir taraftan sevgili Peygamberimiz'le görüşürken, öbür taraftan, bilhassa Suffe ehlinden olan muallimlerden çeşitli İslâmî bilgileri öğreniyorlardı. Peygamberimiz, Suffe ehlinden olan Bilâl-i Habeşi ve Abdullah b. Ümmü Mektûm'u müezzinlikle görevlendirmişti.

Kısacası Suffe; leylî-meccânî (parasız-yatılı) bir eğitim ve öğretim yuvası, çeşitli hizmetler için de hazır bir kuvvet idi.

Ehli Suffe'den olan ve yukarıda ismi geçen sahabîlerden başka, bu babda Ebû Zerr el-Gıfârî, Huzeyfe, Ammar, Habbâb, Ebû Hüreyre, Selmân-ı Fârisî, Suheybi'r-Rûmî, Ukbe b. Âmir, Ükkâşe, Abdullah b. Mesud, Berâ b. Mâlik gibi önemli sahabileri sayabiliriz.

12)Ashab-ı Şecere

Şecere-i Rıdvan: Bey'atu'r-rıdvan olarak bilinen ünlü biatın altında yapıldığı ağaç. Kur'an:

لَقَدْ رَضِىَ اللّهُ عَنِ الْمُؤْمِنينَ اِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فى قُلُوبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكينَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَريبًا

"Andolsun Allah, sana o ağacın altında biat ederlerken müminlerden razı olmuştur,"[113[113]] âyetiyle sidr ya da semure olduğu söylenen bu ağaçla altında yapılan biata işaret etmiştir.

Hicretin 7. yılında, Hz. Peygamber, gördüğü bir rüya üzerine, bin dört yüz Müslüman'la birlikte umre yapmak niyetiyle Mekke'ye doğru hareket etti. Müşriklerin kendilerini engellemek için ordu hazırladıklarını öğrenen Hz.Peygamber, Hudeybiye mevkiinde konaklayarak Hz. Osman'ı Mekke'ye elçi gönderdi. Birkaç gün sonra Hz.

[113[113]] Feth, 48/48

Osman'ın şehid edildiği haberi yayılınca Hz. Peygamber, müşriklerin anlaşmaya yanaşmayacakları, savaşın kaçınılmaz olacağı düşüncesiyle Müslümanlardan biat istedi. Müslümanlar, **"ölünceye kadar sebat edip asla kaçmayacaklarına"** dair söz vererek biat ettiler. Ancak daha sonra görüşmeler başladı, Hz. Osman'ın şehid edilmediği ortaya çıktı ve Müslümanlar için çok hayırlı sonuçlar doğuran Hudeybiye antlaşması imzalandı .

Altında biatın gerçekleştiği sidr ya da semure ağacıyla ilgili çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan en yaygın olanına göre Müslümanların kutsallık atfederek altında namaz kıldıklarını duyan Hz. Ömer, bu ağacı kestirmiştir. Ancak, daha sonra yeri unutulduğu için diğer ağaçlardan ayırt edilemediğini bildiren rivayetler de bulunmaktadır.[114[114]]

13)Ashab-ı Sefineteyn

Sefîne, gemi demektir. İki defa Habeşistan'a hicret edenlere böyle hitab edilmiştir.

İbnu Abdilberr'e göre, elli kişilik bir grup Eş'arî ile gemiye biner. Fırtınaya tutulan gemileri bunları Habeşistan'a götürür. İşte bu geminin Habeşistan'dan dönüşü ile, Habeşistan' daki müslümanların Ca'fer İbnu Ebî Tâlib başkanlığında dönüşleri birbirine tevafuk eder. Bunlar beraberce Hayber'in fethi sırasında dönerler. Bunlara Ashâb-ı Sefineteyn denmiştir: Eş'arilerin sefînesi, Caferin sefînesi, İbnu İshak'ın Ebû Musa'yı Habeşistan muhacirleri arasında zikretmesi, bu Eş'arî grubunun Habeşistan'da bir müddet ikametten sonra Müslümanlarla beraber dönmelerinden ileri gelmiştir. Resûlullah, Ashâb-ı Sefîneteyn'e Hayber ganimetinden pay ayırmıştır.

Habeşistan'a hicret etmiş bulunan Müslümanların 16 kişilik son kafilesi de, Hayber'in fethi sırasında döndü.[115[115]] Başlarında Hz. Ali'nin kardeşi Câfer Tayyar vardı. Rasûlullah (a.s.) son derece memnun oldu.

-Hangisine sevineceğimi bilemiyorum, Hayber'in fethine mi, yoksa Câfer'in gelişine mi? buyurdu.[116[116]] Ganimetlerden onlara da hisse ayırdı.[117[117]]

14)Ashab-ı Tuleka

Tulekâ: Talîk'in cem'idir. Mekke fethedilince esir durumuna düştüğü halde Hz. Peygamber'in esir muamelesi yapmayıp, azad ettiği Mekke halkı. İçinde müslüman olmayanlar da vardı.

114[114] Bu rivayetler için bkz. Tefhimu'l-Kur'an, İstanbul 1991, 5, 418
115[115] Buhârî, 5/80; Tecrid Tercemesi, 10/295 (Hadis No: 1615
116[116] M. Zihni, el-Hakayık, 1/200; İbn Hişam, 4/3
117[117] Buhârî, 5/81; Tecrid Tercemesi, 10/301 (Hadis No: 1617

Efendimiz (a.s) Mekkelilere: اِذْهَبُوا فَاَنْتُمُ الطُّلَقَاءِ **"Gidin serbestsiniz"** demiş, kendisine zulmün, işkencenin, hakaretin her çeşidini yapan bir saat öncesine kadar kendisini yok etmek için bütün güçleriyle çalışmış, çalışanları desteklemiş, bu maksatla Bedir, Uhud, Hendek savaşlarını tertiplemiş olan Mekkelileri birkaç kişi hâriç toptan affetmiş, sizler tulekâ'sınız demiştir. Tulekâ, **"azad edilmişler"** manasına gelir. Tulekâ demesi, belirttiğimiz üzere harp hukukuna göre, savaşta ele geçirilmeleri sebebiyle esir hükmünde olmalarındandır.

Mekkelileri azad ettikten sonra Ka'be'yi yedi kere tavaf eder. içine girer, orada namaz kılar. Ka'be'de bulunan 360 put temizlenir. Sonra Safa tepesine oturarak önce erkeklerden ve sonra da kadınlardan bey'at alır. Kadınlardan da: "Allah'a şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina yapmamak, çocuklarını öldürmemek, göre göre iftira atmamak, ma'rufta âsi olmamak" şartları üzerine bey'at alır. Kadınlar için Allah'tan mağfiret taleb eder. Kadınlarla bey'at yaparken Resulullah, onların ellerine değmez, musafaha yapmaz. Rivayetler Resulullah'ın nikah düşen yabancı kadınlarla musafaha etmediğini belirtir.

Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Huneyn gününde, Hevâzin, Gatafân ve diğerleri çocukları ve develeriyle birlikte (savaş yerine) geldiler. O gün Resulullah (a.s)'ın ordusunda da 10 bin kişi vardı. Mekkeli Tulekâ da Resulullah'ın safında idi. (Savaş başlar başlamaz) hepsi geri kaçtı. Aleyhissalâtu vesselâm yalnız kaldı. O gün iki defa nidâ etti. İkisi arasına bir başka söz karıştırmadı. Şöyle ki:Sağ tarafına yönelip: "Ey Ensâr cemaati!" diye bağırdı. O taraftakiler:"Buyurun ey Allah'ın Resûlü! Bizseninle beraberiz! Müjde" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm sonra da soluna döndü:"Ey Ensâr cemaati!" diye bağırdı. O taraftakiler de:"Buyur ey Allah'ın Resûlü! Müjde, biz seninleyiz!" dediler. Aleyhissalâtu vesselam beyaz bir katırın üstünde idi. Katırdan indi ve: "Ben Allah'ın kulu ve elçisiyim!" dedi. (Müslümanlar toparlanıp mukabil hücuma geçince) müşrikler hezimete uğradı. Aleyhissalâtu vesselâm çok ganimet elde etti. Onu Muhâcirler ve Tulekâ arasında taksim etti. Ondan Ensâr'a hiçbir şey vermedi. Bunun üzerine Ensârîler (r.a) (serzenişte bulunup): "Sıkıntı olunca biz çoğalıyoruz: Ama ganimeti bizden başkasına veriyor!" dediler. Bu sözleri Aleyhissalâtu vesselâm'ın kulağına ulaşmıştı, hemen Ensârı topladı."Ey Ensar cemaati! Herkes dünyalıkla dönerken, siz Muhammed (as)'la dönmekten, evinizde onunla beraber olmaktan razı ve memnun değil misiniz?" dedi. Ensâr:"Elbette ey Allah'ın Resulü, razıyız, memnunuz!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "İnsanlar bir vadiye yürüseler, Ensar da bir geçide yürüse, ben Ensar'ın geçidinde giderim" buyurdular."[118[118]]

15)Müellefe-i Kulüb

[118[118]] Buhârî, Megâzî 56, Humus 19, Menâkıb 14, Menâkıbu'l-Ensâr 1, Ferâiz 34; Müslim, Zekât 135, (1059); Tirmizî, Menâkıb, (3897)

Müellefe-i Kulûb Tanımı: Kalbleri ısındırılan, yumuşatılan kimseler. Bir terim olarak, müellefe-i kulûb; zekât verilmek sûretiyle kalpleri İslâm'a karşı yumuşatılmak, zararsız hale getirilmek veya dinde sebat ettirilmek istenen kimseleri ifade eder.

Müslümanların sayısının az, güç ve kuvvetlerinin zayıf olduğu devirlerde bu sınıf, müşriklerin etkisiz hâle getirilmesinde, yeni müslüman olmuş zayıf inançlı kişilerin imanının sağlamlaştırılmasında ve bazı müşriklerin İslâmiyet'i kabul etmesinde bir vasıta olarak kullanılmış ve bu metodun uygulanması ile büyük faydalar sağlanmıştır.

Tarihi

Müellefe-i Kulûb; Rasûlüllah (a.s.) , Mekke'nin fethinden sonra müslüman olmuş olan Kureyş ileri gelenlerine ganimetten paylarına düşenden ayrı olarak, Beytü'l-mâl hissesinden de bol mikdârda bağışda bulundu. Bunlar uzun yıllar, Rasûlüllah (a.s.)'a düşmanlık hareketinin öncülüğünü yapmışlar, Mekke'nin fethinden sonra çâresiz müslüman olmuşlardı. Ancak gönülleri İslâm'a ısınmamıştı. Bunca yıl İslâm düşmanlığı yaptıktan sonra, bir anda bütün kalbiyle Müslümanlığı benimseyivermek kolay bir iş değildi. Kur'ân-ı Kerîm, bu gibilere:

"el-müellefetü kulûbühüm" adını vermekte, gönüllerinin kazanılması, İslâm'a ısındırılması için bunlara zekât verilebileceğini bildirmektedir.

اِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى الرِّقَابِ وَالْغَارِمينَ وَفى سَبيلِ اللّهِ وَابْنِ السَّبيلِ فَريضَةً مِنَ اللّهِ وَاللّهُ عَليمٌ حَكيمٌ

“Sadakalar, ancak fakirlere, miskinlere, onun üzerine memur olanlara, kalpleri telif edilmiş bulunanlara, azad edilecek kölelere, borçlulara, Allah yolunda cihada atılanlara ve yolculara Allah tarafından bir fariza olarak (mahsustur) ve Allah Teâlâ Alîmdir, Hakîmdir.”[119[119]]

Rasûlüllah (a.s.) bunları İslâm'a ısındırmak istedi. Çünkü bunlar nüfûzlu ve itibârlı kimselerdi, halk üzerindeki tesirleri büyüktü. Samîmî müslüman oldukları takdirde, kendilerinden faydalı hizmetler beklenebilirdi.

"Müellefe-i Kulûb" denilen bu kimselerin sayısı, 30 kadardı. Rasûlüllah (a.s.) bunların bir kısmına 100'er deve ile münâsip miktâr gümüş verdi. Ebû Süfyân ile oğlu Muâviye, Ebû Cehil'in oğlu İkrime, Amr oğlu Süheyl, Ümeyye oğlu Safvân, Ebû Talha oğlu Şeybe bunlardandır. Diğer kısmına ise, durumlarına göre 50'şer veya 40'ar deve, uygun mikdarda gümüş verildi.[120[120]]

[119[119]] Tevbe Sûresi, 60

[120[120]] İbn Hîşâm, 4/135-136; Tecrid Tercemesi, 7/137 ve 8/506

Müellefe-i kulûb'a yapılan bu bağışlar, imânı zayıf olanları İslam'a ısındırmak, henüz imân etmemiş olanların, gerçek müslüman olmalarını sağlamak içindi.[121[121]]

Ancak, Rasûlüllah (a.s.)'ın bu yüksek düşüncesini ensârdan bazı gençler kavrayamamıştı. Kendi aralarında:

- Cenâb-ı Hak, Rasûlüne hayır ihsan buyursun, artık kendi kavmine kavuştu. Henüz kılıçlarımızdan Kureyş kanı damlarken, bizi bırakıp bütün ganimeti onlara verdi.[122[122]]

Savaş gibi zor işler olunca biz çağrılıyoruz, ganimete ise başkaları...[123[123]] gibi sözlerle yakışıksız dedi-kodular yaptılar. Hatta münafıklardan biri:

- Bu taksimde Allah rızası gözetilmedi, demişti.[124[124]]

Rasûlüllah (a.s.) bu tür dedi-koduları duyunca son derece üzüldü. Hemen Ensâr'ın toplanmalarını emretti. Allah'a hamd ve senâdan sonra:

- Ey Ensâr Cemâti! Siz yolunu şaşırmış müşriklerdiniz. Allah size benimle doğru yolu göstermedi mi? Siz tefrikaya düşmüş, birbirinize düşman olmuştunuz. Allah, benim hicretimle sizi kaynaştırmadı mı? Siz fakir idiniz. Cena-ı Hakk, benim aranıza gelmemle sizi refâha kavuşturmadı mı? Rasûlüllah (a.s.) sordukça ensâr:

- Bütün minnet, Allah ve Rasûlüne, bütün minnet Allah ve Rasûlüne, diye cevap verdiler.[125[125]] Rasûlüllah (a.s.) devâmla:

- Ey Ensâr! Siz isteseydiniz, şöyle de cevâp verebilirdiniz: "Seni kavmin yalanlamıştı. Bize hicret ettin, biz seni tasdik ettik. Seni kavmin terk etmişti, biz sana yardım ettik. Seni kavmin kovmuştu, biz seni bağrımıza bastık. Sen yoksuldun, biz seni malımıza ortak ettik... Böyle söyleseydiniz, doğru söylemiş olurdunuz, ben de sizi tasdik ederdim.[126[126]]

Ey Ensâr! Bu ne sözdür ki tarafınızdan söylenmiş, bana kadar ulaşmıştır? buyurdu. Ensârın ileri gelenleri:

[121[121]] Tecrid Tercemesi, 8/509 (Hadis No: 1299

[122[122]] el-Buhârî, 4/59, 4/221 ve 5/104; Tecrid Tercemesi, 8/509 (Hadis No: 1300), 10/8 (Hadis No:1520 nin izahı) ve 10/371-373 (Hadis No: 1635); Müslim, 3/733 K. ez-Zekât, B. 46.(Hadis No: 132/1059

[123[123]] el-Buhârî, 5/106; Müslim, 2/736, K. ez. Zekât, B. 46 (Hadis No: 135/1059

[124[124]] el-Buhârî, 5/106; Tecrid Tercemesi, 8/505 (Hadis No:1296), 8/513 (Hadis No: 1303) ve 10/373

[125[125]] el-Buhârî, 5/104; Tecrid Tercemesi, 10/373-374; Müslim 2/738, K. ez-Zekât, (Hadis No: 139/1061

[126[126]] İbn Hişâm, 4/152; Tecrid Tercemesi 7/138-140 (Hadis No: 1040'ın izâhı) ve 10/374; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2/271

- Ey Allah'ın Rasûlü, bizim büyüklerimizden hiç biri, sizi üzecek hiçbir söz söylememiştir. Yalnız bazı gençlerimiz, bu sözleri söylemişlerdir, dediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s.):

- Kureyşten bazı kimselere dünyalık verdim, bunlar küfür ve şirk zamanına yakın olduklarından, böylece kalblerini İslâm'a ısındırmak istedim. Ey Ensâr! Herkes aldığı mallarla, koyun ve develerle evlerine dönerken, siz de Peygamberinizle dönmeğe razı olmaz mısınız? Allah'a yemin ederim ki, Sizin Peygamberle Medine'ye dönmeniz, onların ganimet mallarıyla evlerine gitmesinden çok daha hayırlıdır, buyurdu. Ensâr yaşlı gözlerle:

- Râzıyız yâ Rasûlallah, biz yalnız Seninle dönmek isteriz, diye heyacânla bağrıştılar.[127[127]] Rasûlüllah (a.s.) devamla:

- Eğer hicret fazileti olmasaydı, ben ensârdan bir fert olmak isterdim. Bütün insanlar açık bir vâdiye, ensâr ise dar bir dağ yoluna girse, ben ensâr'ın yolunu seçer, onlarla beraber giderdim. Ey Ensâr! Siz benden sonra, hakkınızın çiğneneceği günler de göreceksiniz. Sabrediniz ki, Kevser havzı başında bana kavuşasınız, buyurdu.[128[128]]

Hukuki Durumu

Müslüman olmayanlara zekât verilmesinin nedenleri iki grupta toplanabilir. Birincisi; kalplerinin ısındırılması ile müslümanlığı kabul etmeleri umulan kimselerdir. Meselâ, Safvan b. Ümeyye bunlardandır. Kendisi şöyle der: "Huneyn muharebesinde Hz. Peygamber (a.s), bana ganimet mallarından bir pay verdi. Halbuki o benim en sevmediğim kimse idi. Bana vermeye devam etti; sonunda insanlar içinde en sevdiğim kimse oldu."[129[129]]

İkincisi; Müslümanlara eziyette bulunup kötülüklerinden korkulduğu için kendilerine zekât verildiği taktirde, Müslümanlara yapılacak eziyetlerin önlenmesi umulan ve bu sayede diğer gayri Müslimlere karşı Müslümanların kuvvet bakımından yararlanacakları kimselerdi. İbn Abbas bu grup insanlar hakkında şöyle bir hadis rivâyet eder: "Bazan bir kavim Hz. Peygamber (a.s)'e gelir; eğer Hz. Muhammed (a.s) onlara bir şey verirse İslâmiyet'i överler ve "bu din gerçekten iyi bir dindir" derlerdi. Ve eğer vermeyip boş çevirirse İslâm dinini kötülerlerdi. Süfyân b. Harb, Uyeyne b. Hısın ve el-Ekra' b. Hâbis bunlardandı."[130[130]]

Ancak Hanefi ve Şâfiilere göre, ne kalblerini İslâm'a ısındırmak ve ne de başka bir sebeple ehl-i küfre zekât verilemez. Onlara İslâm'ın ilk dönemlerinde zekât verilmesi Müslümanların sayısının azlığı, onların sayısının ise çokluğu yüzündendir. Allah daha

---

[127[127]] el-Buhârî, 5/104-105; Tecrid Tercemesi, 7/139-141 ve 10/374-376; Müslim 2/736 (Hadis No: 135/1059

[128[128]] el-Buhârî, 4/İ ve 5/104; Tecrid Tercemesi, 10/9 (Hadis No: 1520) ve 10/375

[129[129]] Tirmizî, 3, 27

[130[130]] Müslim, 2, 735

sonra İslâm'ı ve Müslümanları aziz kılmış, onları kâfirlerin kalplerini ısındırmaktan müstağni kılmıştır. Hz. Peygamber'den sonra dört râşid halife de onlara zekât vermemiş ve Hz. Ömer şöyle demiştir: "Biz İslâm adına bir şey vermeyiz. İslâm güçlenmiştir. Dileyen mü'min, dileyen de kâfir olur".

Mü'minlerden müellefe-i kulûptan sayılarak zekât verilme sebepleri:

a) Yeni müslüman olup kalplerindeki iman henüz tam yerleşmemiş olan zayıf imanlı kişileri müslümanlığa ısındırmak.

b) Müslüman olmuş kabile büyüklerinden bazılarına, müslüman olmayan arkadaşlarının veya kabile üyelerinin İslâmiyet'e rağbet etmelerini sağlamak.

c) Yahudi veya Hristiyan iken Müslümanlığı kabul eden kimseleri İslâm'da sebât ettirmek ve inançlarını sağlamlaştırmak.

d) Düşman sınırlarında, tehlikeli cephelerde ve yerlerde olan Müslümanların, düşmanın hücûmu anında kendilerini müdafaa edebilmesi için.

e) Müslümanlar içinde zekât vermek istemeyen bazı kişilerden mücâdelesiz, savaşsız zekât toplayabilmek için, onların aralarında, nüfûz ve söz sahibi kişilerden yararlanılırdı. İşte bu şekildeki nüfûzlu Müslümanlardan faydalanmayı devam ettirmek için müellefe-i kulûb fonundan zekât verilmiştir.

Müellefe-i kulûbun bir uygulama olarak Hz. Peygamber (a.s)'ın devrinde ve Hz. Ebubekir (r.a)'ın hilâfetinin ilk dönemlerinde devam ettiği bilinmektedir. Hz. Ömer (r.a), Hz. Ebubekir (r.a)'ın hilâfeti zamanında İslâmiyet'in ve Müslümanların kuvvetlendiği gerekçesi ile, artık bu sınıfa zekât vermeye ihtiyaç kalmadığını belirterek bu sınıfa zekât verilmesine karşı çıkmıştır. Hz. Ömer (r.a)'in bu hareketi, Hz. Ebubekir (r.a) ve diğer sahabeler tarafından da tasdik edilmiştir. Hz. Ömer (r.a)'ın bu müdâhalesi ile bu sınıf, zamanımıza dek yürürlükten kalkmıştır.

İslâm âlimleri içinde müellefe-i kulûbun ebediyyen yürürlükten kalktığı görüşünü savunanların yanında, bu sınıfın her devirde geçerli olduğunu müdafaa edenler de vardır.

Özetle müellefe-i kulûb sınıfı, İslâm'ın mücâdele metodunun mâlî güçlerle de takviye edilebileceğini gösterir. Bu yol, İslâm inancının güçlenmesinde ve yayılmasında önemli bir metoddur. Düşmanı para ile yumuşatmak, etkisiz hâle getirmek ve millet için zararlı bir unsur olma ihtimali bulunan kimseleri, iman dâiresi içinde sağlam bir şekilde oturtmak için onlara zekâttan bir hisse ayrılmış ve bir fon açılmıştır. Düşman sırlarını elde edebilmek için ajan ve casuslar yetiştirmek, İslâm'a karşı yönelen tehlikeleri etkisiz hâle

getirebilmek ve düşman basın ve iletişim araçlarını, İslâm'ın lehine çevirme yolunda gerekli harcamalarda bulunmak da bu fona dahildir.[131[131]]

16)Muhaddis Sahabiler (Hadis Rivayet Edenler)

A-Müksirûn

Kendilerinden rivayet edilen hadisler binden fazla olan sahabiler.

Sahabenin sayısı yüzbinlerin üzerinde olduğu halde, ancak bin veya binbeşyüz kişiden hadis rivayet edilmiş, bunların da yedisinden yapılan rivayetler binin üstünde olmuştur. Her bir sahabiden sonraki asırlara intikal eden rivayetlerin sayılmasıyla yapılan bu tesbit, Sahabenin hadis ve Sünnet bilgisini tayinde kesin bir ölçü değildir. Dört halife başta olmak üzere, Hz. Peygamber (a.s)'le daha uzun süre beraber olan pek çok sahabinin rivayetleri, Sünnet bilgileri daha çok olmasına rağmen, binin altında kalmıştır.

Ahmed b. Hanbel, Sahabe içinde çok hadis rivayet edenlerin altı kişi olduğunu söyler. Bunlar; Ebu Hüreyre, Abdullah İbn Ömer, Enes b. Malik, Hz. Aişe, Cabir b. Abdullah ve Abdullah İbn Abbas'tır. Ahmed Muhammed Şakir bu isimlere, Ebu Said el-Hudrî, Abdullah b. Mesud ve Abdullah İbn Amr'ı da ilave ederek muksirûnu dokuza çıkarır. Muksirûnun rivayetleriyle ilgili sayı genellikle, İbnu'l-Cevzî'nin (H. 597) Bakıyy b. Mahled'in (H. 276) müsnedindeki hadisleri sayarak yaptığı tesbite dayanır. Hadis kitapları arasında en çok hadis ihtiva ettiği kabul edilen ve maalesef günümüze tamamı intikal etmeyen bu eserdeki muksirûnun rivayetleriyle Ahmed b. Hanbel'in Müsned'indeki rivayetleri arasında fark vardır. Bu fark, bir hadisin değişik tarihlerle rivayet edilmesi ve bunların her birinin ayrı birer hadis sayılmasından ileri gelmektedir. Bu iki müsneddeki rivayetlerine göre Muksirûn ve hâdislerinin toplam sayısı şöyledir: (İlk rakamlar Bakıyy, ikinciler Ahmed'in Müsnedindeki rivayetlerdir).

1. Ebu Hüreyre (H. 58): 5374-3848 hadis.

2. Abdullah İbn Ömer (H. 74): 2619-2019 hadis.

3. Enes b. Mâlik (H. 93): 2286-2178 hadis.

4. Hz. Aişe (H. 58): 2210 hadis.

5. Abdullah İbn Abbas (H. 68): 1660-1696 hadis.

6. Cabir İbn Abdullah (H. 78): 1540-1206 hadis.

[131[131]] Daha geniş bilgi için bkz. el-Kâsânî, Bedâyiu's-Sanâyi', Beyrut 1328/1910, II, 42, vd.; İbnü'l- Hümâm, Fethu'l-Kadîr, Bulak 1315, 2, 14 vd.; İbn Âbidîn, Reddü'l-Muhtar, Mısır, t.y., 2, 79 vd.; İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, Mısır, t.y., 1, 266 vd.

7. Ebu Saîd el-Hudrî (H. 74): 1170-958 hadis.

8. Abdullah İbn Mesud (H. 32): 848-892 hadis.

9. Abdullah İbn Amr (H. 63): 700-722 hadis.[132[132]]

Bu rakamlara mükerrer hadisler de dahildir. Mükerrerler çıkarıldığında sayılar hayli düşmektedir. Mesela, Ebu Hüreyre'nin, Ahmed b. Hanbel'in müsnedindeki rivayetleri, mükerrerler çıkarılınca 1579'a inmektedir. Her ne kadar rivayetleri bini bulmasa da, Abdullah b.Mesud ve Abdullah b. Amr'ı muksirûndan sayılması çok isabet(i olacaktır. Çünkü, Ebu Hüreyre gibi bir sahabi, Abdullah b. Amr'ın dışında hiç bir sahâbînin kendisi kadar hadis bilmediğini ikrar etmiştir.[133[133]] O'nun, bizzat Hz. Peygamber (a.s)'den izin alarak yazdığı ve adına "es-Sahîfetü's-Sâdıka" dediği ve 1000 kadar hadis ihtiva eden bir kitabı vardı. Tamamı günümüze intikal etmeyen bu sahifeden 700 kadar hadisi Ahmed b. Hanbel Müsnedinde rivayet etmektedir.

Ne var ki, Ehl-i Kitab kültürüne de vakıf olduğu için, israiliyyat karışır endişesiyle çoğu kimse Abdullah'dan fazla rivayet etmemiş, bir de onun Hz. Peygamber (a.s)'den sonra, Mısır gibi, o zamanlar önemli bir hadis merkezi olmayan bir beldeye yerleşmiş olması da ondan rivayeti azaltmıştır. Müksirûnun hemen hepsi Hicrî atmışlı yıllardan sonra vefat ettiği halde Abdullah b. Mesud, nisbeten daha erken bir dönemde, H. 32 de vefat ettiği için ondan rivayet edilen hadisler bini aşmıştır. Bulunduğu bölgenin fıkhî yapısına (Küfe menşeli Irak Fıkıh Ekolü) büyük tesiri olan İbni Mesud, diğerleri gibi uzun bir ömür yaşayabilseydi, şüphesiz ki rivayetleri çok daha fazla olurdu.

Bu sahabilerin diğerlerinden daha çok rivayet etmiş olmalarının bazı sebepleri şunlardır:

1) Muksirûnun hemen hepsi çok genç yaşta, hafızalarının diri olduğu öğrenme çağlarında Hz. Peygamber (a.s)'ı idrak etmiş ve O'ndan sonra uzun bir süre, takriben 50 ila 80 sene daha yaşamışlardır. Asrı saadetten sonra meydana gelen olaylar, hadis rivayetine duyulan ihtiyacı artırmış, bu nedenle, geç vefat eden sahabilerden rivayet, önce vefat edenlerden daha çok olmuştur.

2) Ashabın çoğunun değişik dünyevî meşgaleleri vardı. Muksirûnun bir kısmı genç ve bekar olduğu, bir kısmı da Suffa ashabından olduğu için (Mescid-i Nebevî'nin avlusunda bulunan suffada kalanların ihtiyaçları Rasûlüllah (a.s) veya Ashab tarafından karşılanıyor, onlar daha ziyade ilim ve ibadetle meşgul oluyorlardı) maişet meşgaleleri olmadığından, Rasûlüllah (a.s) ile daha fazla beraber oluyorlar, böylece daha çok hadis duyuyor, öğreniyorlardı. Ashabın, çok hadis rivayet ettiği yolundaki ithamına cevaben

---

[132[132]] T.Koğyiğit, Hadis Istılahları, Ankara 1980, s. 278-279
[133[133]] Buhârî, İlm, 39

Ebu Hüreyre; Muhacirler pazarda, Ensar tarlalarda meşgul olurlarken kendisinin, boğaz tokluğuna Rasulullah (a.s)'ın peşinde gittiğini, onların duymadıklarını duyduğunu söylemiştir. Hz. Aişe, Hz. Peygamber'in en genç hanımı; Enes, 10 yıl boyunca O'nun (a.s) hizmetçisi; Abdullah İbn Abbas, amca oğlu ve hanımı Meymune'nin yeğeni; İbni Ömer, genç bir delikanlı ve hanımı Hafsa'nın kardeşi; İbni Mesud ve Ebu Said Suffa ashabından oldukları için bunların hemen hepsi, genellikle Rasûlüllah (a.s)'ın çok yakınında bulunma imkanına kavuşmuşlardır.

Ayrıca bunlar, daha sonra da dünya işleriyle fazla meşgul olmadıklarından hadis rivayetine daha çok zaman ayırabilmişlerdir. Fakat, mesela, Dört Halife, devlet işleri ve harplerle meşguliyetlerinden dolayı rivayete onlar kadar zaman ayıramamışlardır.

3) Bunlar mizaç olarak öğrenmeye ve rivayete çok düşkün kimselerdi. Denilebilir ki, hadis öğrenmek için Rasûlüllah (a.s)'e en çok soru soranların başında bunlar geliyordu.

B-Mukillûn

Binden az hadis rivayet eden sahabîler.

Sahabe, Hadis ve Sünnet bilgisi yönünden farklı olduğu gibi, kendilerinden rivayet edilen hadislerin azlığı ve çokluğu bakımından da aralarında fark vardır. Daha sonraki asırlarda, takriben beş ve altıncı asırlarda Sahabilerden nakledilen hadislerin yekünü tesbit edilmeye çalışılmış, rivayetleri binden çok olanlara **"Müksirûn";** rivayeti binden az olanlara da **"Mükillûn"** (az rivayet edenler) denilmiştir.

Fakat böyle bir tasnif ve tesbit, sahabenin hadis bilgisini tam olarak yansıtmada kesin bir ölçü değildir. Toplam sayıları tahminen yüz binin üzerinde olan sahabeden ancak bin – bin beş yüz kadar hadis rivayet edilmiştir. Hadis rivayeti Hz. Peygamber (a.s)'ın vefatından sonra başladığı, zamanla arttığı ve her sahabinin, çok çetin bir iş olan sağlam bir hadis bilgisi, kuvvetli bir hafıza, bilinen hadisleri ifade, güç ve yeteneği... gibi rivayet şartlarını taşıyamaması, bazılarının Rasûlullah (a.s)'ı bir-iki defa görüp memleketlerine dönmüş olması, bazılarının O'ndan (a.s) önce vefat etmiş bulunması gibi sebeplerle, hadis rivayet edenlerin toplam sayısı bin civarında kalmıştır.

Bu sahabilerin yedisinden rivayet edilen hadisler binin üzerinde, bunların dışında kalanlardan rivayet edilenler ise, binin altındadır. Mukillûndan olan dokuz yüz civarındaki sahabiden rivayet edilen hadis, kişi başına 25 veya daha az sayıdadır. Mukillûnden sayılan bazı sahabiler ve rivayet ettikleri hadis sayıları şöyledir: Abdullah İbn Mesud: Sekiz yüz kırk sekiz hadis; Abdullah b. Amr, yediyüz hadis; Hz. Ömer ve Hz. Ali, beşyüzer hadis; Ümmü Seleme, üçyüz yetmiş sekiz hadis; Hz. Osman, yüz kırkaltı hadis; Hz. Ebu Bekir, yüzkırk iki hadis...

Rasûlullah (a.s) ile çok daha uzun süre sohbet ve beraberliği olan pek çok Sahabe, hatta Sahabenin en ileri gelenleri; Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali başta

olmak üzere, Cennet'le müjdelenmiş on sahabi Abdullah İbn Mesud, Abdullah İbn Amr, Hz. Aişe dışındaki zevcât-ı tâhirat... vb. mukillûn arasında sayılmaktadır. Sünnet bilgisi hayli zengin olan bu sahabilerden daha fazla hadis rivayet edilememesinin sebepleri şunlar olabilir: Yanlış veya hatalı rivayet ederek Rasûlullah (a.s)'a iftira etme durumuna düşebilirim endişesiyle pek çok sahabi, kesin olarak bilmedikleri hadisleri rivayet etmemişler veya ancak çok mecbur olduklarında ihtiyaç duyulan kadar rivayet etmişlerdir. Bazı sahabiler Hz. Peygamber (a.s) hayattayken veya O'ndan az bir zaman sonra vefat ettikleri için rivayetleri hiç olmamış (meselâ Hz. Hatice) veya az olmuştur.

Rasûlullah (a.s)'dan sonra bazı Sahabiler devlet idaresi ve cihadla daha fazla ilgilendiği için rivayete fazla zaman ayıramamışlardır. Hz. Peygamber (a.s)'den sonra bazıları, Mekke, Medine... gibi ilim merkezlerinde kalırken, bazıları daha ücra yerlere yerleşmişler, böylece buralarda bulunan sahabilerden yapılan rivayetler azalmıştır. Ashab içinde en çok hadis rivayet eden Ebu Hüreyre'nin, kendisinden daha fazla hadis bildiğini ikrar ettiği tek sahabi olan Abdullah b. Amr, Mısır'a yerleştiği için kendisinden daha fazla rivayet edilememiştir. Her sahabinin hadisleri belleme ve rivayet etmede fıtrî kabiliyeti aynı değildi. Bu farklılık da rivayete etki etmiştir. Sahabeden rivayet edilen hadislerin hepsi güvenilir hadis kaynaklarına ulaşmamıştır.

17)Müfessir Sahabiler

Kur'an-ı Kerim'i ashaba ilk açıklayan kişi Hz. Peygamber (a.s) olduğundan ilk müfessir olarak da yine o kabul edilmiştir.

İbn-i Mesud (ö. 32/652), İbn-i Abbas (ö. 68/687-88), Übeyy b. Ka'b (ö. 19/640), Zeyd b. Sabit (ö. 45/665), Ebu Musa'l-Eşari (ö. 44/644) ve Abdullah İbn Zübeyr (ö. 73/692) sahabenin önde gelen müfessirleridir.

Abdullah b. Abbas, bunların başında gelir. Tabiiler devrinde Mekke okulunu kuran İbn Abbas'tır. Talebeleri arasında Mücahid (Ö. 103/721), Atâ b. Ebi Rebah (Ö. 115/733) İkrime (Ö. 105/723), Said b. Cübeyr (Ö. 95/714), Tavus (ö. 106/724) vb. kimseler sayılabilir.

Abdullâh İbn Mes'ud Irâk okulunu kurmuştur. Zeyd b. Eslem ise Medine okulunu kurmuş, oğlu Abdurrahman ve Enes b. Malik kendisinden tefsir okumuşlardır. Bunlardan sonra gelen müfessirler, bunlardan faydalanmışlardır.[134[134]]

18)Fakih (Müçtehit) Sahabiler

[134[134]] Subhi es-Salih, Mebâhis fi Ulumil-Kur'an, s. 289-290

Abadiler: Adları Abdullah olan fakîh ve muhaddis dört sahâbî. Abâdile, Abdullah kelimesinin çoğulu olup "Abdullahlar" anlamına gelmektedir. Ashâb içinde iki yüz kadar Abdullah adında sahâbî bulunduğu halde Abâdile denilince fıkıh ve hadîs'te Abdullah adını taşıyan üç veya dört sahâbî kasdedilmiş ve bunlar bu isimle şöhret bulmuşlardır. Bunlar; Abdullah İbn Abbâs (ö. 65/687-688), Abdullah İbn Ömer (ö. 74/693), Abdullah İbn Amr (ö. 65/687-688) ve Abdullah İbn Zübeyr (ö. 73/692)'dir (r.anhum). İslâm âlimlerinden bazıları Abdullah İbn Zübeyr yerine Abdullah İbn Mes'ud (ö. 32/652-653)'u Abâdile'den kabul etmektedirler. Fakat İbn Mes'ud'un Abâdile'den olmadığı kanaati daha yaygındır.[135[135]]

Bu büyük sahabîler İslâm fıkhına olan vukûfiyetleri ve verdikleri fetvalarla meşhurdurlar. Bu sahâbîler Hz. Peygamber (a.s.) devrinin genç, dinamik, gayretli, ilim ve ibâdete son derece düşkün kimseleriydi. Bu Abdullahlar, Cenâb-ı Allah'ın bir lûtfu olarak Rasûlullah'tan sonra uzun müddet yaşamış ve diğer büyük sahâbilerden de öğrendiklerini kendilerinden sonra gelen nesillere öğretmişlerdir. Abâdile herhangi bir İslâmî problemin çözümünde aynı görüşü belirtmiş ve aynı paralelde ictihâd etmişlerse onların bu görüşüne "Abâdile'nin görüşü" denir. Bu tabir fıkıh usûlünde yerleşmiş bir tabirdir.

19)Kur'an-ı Kerim'de İsmi Geçen Sahab-i

وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذى اَنْعَمَ اللّهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّهَ وَتُخْفى فى نَفْسِكَ مَا اللّهُ مُبْديهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشيهُ فَلَمَّا قَضى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَىْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنينَ حَرَجٌ فى اَزْوَاجِ اَدْعِيَائِهِمْ اِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ اَمْرُ اللّهِ مَفْعُولًا

"Ve hatırla o zaman ki, O kendisine Allah'ın in'am ettiği ve senin de kendisine in'am ettiğin kimseye, "Zevceni kendin için tut ve Allah'tan kork," diyordun ve kendi içerinde Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi gizliyordun ve nâstan korkuyordun. Halbuki, korkmaya en ziyâde layık olan Allah'tır. Sonra Zeyd, o kadından alakasını nihâyete erdirince onu seninle evlendirdik. Tâ ki oğulluklarının alakalarını zevcelerinden kestikleri zaman o zevcelerde mü'minler üzerine bir darlık (bir günah) olmasın. Ve Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu."[136[136]]

Kur'an-ı Kerim'de peygamberler dışında hiçbir sahabinin ismi geçmediği halde, Zeyd'in ismi bir yerde zikredilmiştir. Bu da onun için bir şereftir. Zeyd İbnu Harise Hicri 8. senede Mu'te gazvesinde şehit düşmüştür, (r.a).

[135[135]] Tecrîd-i Sarîh Tercümesi, I, 27
[136[136]] Ahzab,33/37

20)Sahabelerin Sayısı

Resûlullah (a.s) vefat ettiği zaman hayatta olan Sahâbelerin miktarı hususunda bazı tahminler yürütülmüştür. Bunlar arasında epeyce bir fark gözükmektedir. Sözgelimi Ebu Zür'ati'r-Râzi, o sıralarda Mekke-Medine havâlisinde 114 bin Müslüman bulunduğunu söyler.

Ali İbnu'l.-Medînî yüz binden fazla der. er-Râfi'î 30 bin kadar Medine ve 30 bin kadar da Arap kabilelerinde olmak üzere toplam 60 bin kadar Müslüman bulunduğunu kaydeder.

Sahâbe hayatlarını incelemek üzere te'lif edilen kitaplârda ismen zikredilenler on bini bulmaz. Bunların en hacimlisi olan el-İsabe'de İbnu Hacer 12.293 adet tercüme verir ise de bunlardan bir bölümü, kitabın el-Kısmu'r-Râbî bölümlerinde kaydedilen ve sahabe sayılmayan şahıslardır, bir kısmı da Künâ bölümünde, ismi göstermek üzere mükerreren kaydedilen şahıslardır. Şu halde ismen bilinen sahabeler onbin civarında kalmaktadır.

21)Sahabelerin Tabakaları

Sahabeler, muhtelif alimler tarafından çeşitli şekillerde tabakalara ayrılmıştır. Bunlardan en ziyade benimsenmiş olanı Hâkim en-Neysâburî'nin taksimidir. O, İslâm'daki eskiliklerini esas alarak Ashab (radıyallahu anhüm)'ı 12 tabakaya ayırır. Kısmen fazilet derecelemesini de ifâde eden bu taksim şöyledir:

1- Mekke'de ilk Müslüman olanlar: Dört Halîfe gibi.
2- Hz. Ömer'in Müslüman olmasından sonra İslâm'a giren Daru'n-Nedve azaları.
3- Habeşistan'a hicret edenler.
4- Birinci Akabe biatına katılanlar.
5- İkinci Akabe biatına katılanlar ki çoğu Medîne'lidir.
6- Hz. Peygamber (a.s) henüz Medîne'ye girmemişken, Kubâ'da iken ona gelen muhâcirler.
7- Bedir savaşına katılanlar.
8- Bedir'den sonra Hudeybiye sulhüne kadar hicret edenler.
9- Hudeybiye'de Bey'atu'r-Rıdvân'a katılanlar.
10- Hudeybiye ile Feth-i Mekke arasında hicret edenler: Hâlid İbnu Velîd ve Amr İbnu'l-Âs gibi,
11- Fetih günü müslüman olanlar.
12- Fetih günü, Veda Haccı ve diğer fırsatlarda Hz. Peygamber (a.s)'ı gören Ashâb çocukları.

22)Fazilete Göre Taksimleri

Sahabe'nin en efdali Hz. Ebu Bekr sonra Hz. Ömer (r.a)'dır. Ehl-i Sünnet bu hususta icma eder. Sonra sırasıyla, Osman İbnu Affan, Ali İbnu Ebî Tâlib, gelir. Ehli sünnetten bazılarının fazîlette Hz. Ali'yi Hz. Osman'a takdîm ettiği bilinmektedir. Bunlardan sonra Aşere-i Mübeşşere'nin geri kalan efrâdı gelir: Sâd İbnu Ebî Vakkas, Sa'îd İbnu Zeyd İbni Amr İbni Nufeyl, Talha İbnu Ubeydillah, Zübeyr İbnu'l-Avvâm, Abdurrahman İbnu Avf ve Ebu Ubeyde Âmir İbnu'l-Cerrâh (r.a).

Aşere-i Mübeşşere'den sonra Bedir Ashabı gelir. Bunlar üçyüz küsur kişidir. Sonra Uhud Ashâbı gelir. Bunları Hudeybiye'de Bey'atu'r-Rıdvân'a katılanlar takip eder.

Ensâr'dan Birinci ve İkinci Akabe Bey'atlarına katılanlarla es-Sâbikûn el-Evvelun olanlarda Ashab'ın mümtazlarıdırlar. ancak, âyette zikri geçen es-Sâbikun el-Evvelunla ilgili farklı görüş var:

1- Said İbnu'l-Müseyyib'e göre bunlar iki kıbleye de namaz kılanlardır.

2- Şa'bî'ye göre Bey'atu'r-Rıdvân'a katılanlardır.

3- Muhammed İbnu Ka'b'a göre Bedir ashâbı'dır.

4- İlk müslüman olandır denmiştir.

Bu ilk konusunda da ihtilaf var: Hz. Ebu Bekr denmiştir, Hz. Ali denmiştir, Hz. Zeyd denmiştir, Hz. Hatice denmiştir. Ancak bu ihtilaf şöyle te'lif edilir: Müslümanlıkta hür erkeklerden ilk Hz. Ebu Bekr, çocuklarından ilk Hz. Ali, kadınlardan ilk Hz. Hatice, azadlılardan Zeyd, kölelerinden ilk Bilal' (r.a)'dir.

-Muhammed İbnu'l-Hanefiyye anlatıyor: "Babam (r.a)'a dedim ki: "Babacığım, Resulullah (a.s)'dan sonra insanların hangisi hayırlıdır?""Ebu Bekr! dedi."Sonra kim?" dedim."Ömer!" dedi. Ben: "Sonra kim?" diye sormaya devam edip "Osman!" cevabını almaktan korktum da: "Sonra sen!" deyiverdim. Ama babam:" Ben mi? Ben sıradan bir müslümanım" dedi."[137][137]

- Muhammed İbnu'l-Hanefiyye, Hz. Ali (r.a)'ın oğludur. Hanefiyye'nin adı Havle Bintu Ca'ferdir.

- Anlaşılacağı üzere Hz. Ali'nin oğlu Muhammed, babasından en efdal kimseyi öğrenmek ister. Hz. Ali, sırayla Ebu Bekr ve Ömer'i sayar. Üçüncü sırada babasının olduğu kanaatinde olan Muhammed, tevazu ile babasının Osman'ı söylemesinden

---

[137][137] Buharî, Fezâilu'l,Ashab 5; Ebu Dâvud, Sünnet 8,

korkarak, acele ederek babası Ali'yi zikrediverir. Ancak Hz. Ali: "Ben Müslümanlardan biriyim" yani "Sıradan bir müslümanım" demek suretiyle, büyüklüğü ile mütenasib bir tevazuda bulunur. Halbuki Hz. Ali, bunu söylediği sıralarda Hz. Osman şehid edilmişti ve kendisi hayatta kalanların en efdali idi. Bazı rivayetler, bu konuşmanın Nehrevan savaşından[138 [138]] sonra olduğunu tasrih eder. İbnu Asakir'in bir tahricinde Hz. Ali: "Üçüncüsü Osman" demiştir.Bu mesele hususundaki ihtilâfa daha önce yer verdiğimiz için tekrar etmeyeceğiz. Ancak şu kadarını söyleyelim: Ehl-i Sünnet, efdaliyet sırasının hilafet sırasına uygun olduğunu kabul eder. Bazıları bu meselede icma olduğunu söylemiştir.

İcma iddiası gerçeği aksettirmez. Hz. Osman'la Hz.Ali'nin sırası meselesi ihtilaflıdır. Cumhur Hz. Osman'ı takdim etmiştir (r.a).

23)En Son Vefat Eden Sahabe

Ashab'tan en son hayatta kalan Ebu't-Tufeyl Âmir İbnu Vâsile el-Leysî (r.a)'dır. Vefat tarihi ihtilaflıdır: 100-110 arasında değişmektedir. Kûfe'de yaşamış ise de Mekke'de vefat ettiği kabul edilmektedir. Medîne'de en son vefat eden hususunda ihtilaf edilmiştir: Sâib İbnu Yezîd veya Câbir İbnu Abdillah veya Sehl İbnu Sa'd veya Mahmud İbnu'r-Rebî (r.a)'dir. Mekke'de en son ölenin Abdullah İbnu Ömer (r.a) olduğu da söylenmiştir.

Basra'da Enes İbnu Mâlik (90-93 yıllarından birinde) veya Abdullah İbnu'l-Hâris (85-89); Kûfe'de Bu farklı görüşlere rağmen ekseriyet karşılaşmayı yeterli gördüğü için, Enes' (r.a)'ı görmüş bulunan A'meş'i (5. 148/765), Yahya İbnu Ebî Ke-sîr'i (5. 129/746), Cerîr İbnu Hâzım'i (5. 170/786) Tâbiîn'den saymışlardır. Keza Amr İbnu Hureys (r.a)'i gördüğü için Musa İbnu Ebî Aişe'yi; Abdullah İbnu Ebî Evfa (r.a)'yı gördüğü için Mansûr İbnu el-Mu'temîr'i (132/749) Tâbiîn'den saymışlardır. Halbuki bunların görmeleri mücerred bir görmedir, hiçbirinin sahâbilerden muttasıl rivâyetleri mevcut değildir.[139[139]]

24)Bir Şahsın Sahâbe Olduğu Ne Yolla Anlaşılır?

Bu hususta bir değil bir kaç mûteber yol vardır:

1- O zâtın sahâbe olduğu tevâtür, istifâza ve şöhret'le bilinir.

2- Bir sahâbîden: **"Falanca sahâbîdir"** diye gelen rivâyetle bilinir.

3- Tâbiîn'den herhangi birinin aynı şekilde şehâdetiyle bilinir. Ancak bu zât tezkiyesi makbûl biri olmalıdır.

4- Bir kimsenin şahsen: **"Ben sahâbî'yim"** demesiyle de sahâbelik sübut bulur. Ancak bu durumda iddia sâhibinin adâlet sâhibi ve Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm)'a

---

[138[138]] Hicri,15\38

[139[139]] Keşfu'l-Hafa ve Müzîlü'l-İlbâs ammâ İştehere mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs, Beyrut 1351

yaşca muâsır olması gerekir. Adalet iddiası kendi sözüyle sübut bulmaz, başkasının şehâdeti esastır.

Böyle olmayanların sahâbelik iddiaları kabul edilemez. Muasara şartına gelince, bunun son hududu hicrî 100-110 yıllarına rastlar. Çünkü Hz. Peygamber (a.s) ömrünün sonlarında Ashab (r.a)'ına: ***"Bu geceniz var ya, bundan yüz sene sonra, şu anda mevcutlardan kimse yeryüzünde kalmayacaktır"***[140[140]] buyurmuştur. Bu hadisi Buharî ve Müslim İbnu Ömer'den rivâyet etmiştir. Hadîs'in Müslim'de Hz. Câbir'den kaydedilen veçhinde, bu sözü Resûlullah (a.s)'ın vefatından bir ay kadar önce söylediği belirtilir. Bu rivâyete dayanarak, İslam ulemâsı, mezkûr hududdan sonraki zamanlarda sahâbelik iddiasına kalkanları reddetmişlerdir.

Nitekim pek çok şarlatan asırlarca sonra sahâbî olduğunu iddia ederek sahte hadîsler rivâyet etmiş ve kendilerine inanacak câhil, saf kişiler bile bulmuştur. İbnu Hacer, el-İsâbe'nin el-Kısmu'r-Râbi diye ayırdığı bölümlerde onlar hakkında bilgi verir. Her biriyle ilgili hikâye ve teferruatı mezkûr kitaba bakarak bu sahte sahabilerden bir kaçının ismini ve ölüm târihini kaydedelim:

1- Osmân İbnu'l-Hattâb: Bağdad'da zuhûr etti. Vefatı: 327/938.

2- Cafer İbnu Nestûr er-Rûmî: Farab'ta çıktı. Vefatı: 350'den sonra.

3- Sarbatak: Hindistan prenslerinden. Vefatı: 333/944.

4- Cübeyr İbnu'l-Hâris. Vefatı: 576'dan sonra.

5- er-Rebî' İbnu Mahmûd, Mardinli bir sûfı. Vefatı: 599/1202.

6- Ebu'r-Rida Ratan, Hindistan'ın Batranda şehrinden. Vefatı: 632/1443 veya 709/1309'dur.

7- Kays İbnu Temîm et-Tâî. Geylan şehrinde çıktı. Vefatı: 517/1123'den sonra.

Hadîs ulemâsı, yukarıda kaydedilen ihbâr-ı Nebevî'ye muvafık şekilde, Mekke'de 100-110 târihleri arasında vefat eden Ebu't-Tufeyl Âmir İbnu Vesîle el-Cühenî'nin en son vefat eden sahabî olduğunda ittifak eder.

[140[140]] Buhârî, Fedâilü Ashabi'n-Nebî, 1; Müslim, Fedâilü's-Sahabe, 210-215

-Okuma Parçası-

Ashab-ı Kiram

Ashab-ı Kiram, insanlar için örnek bir nesildir. Onlar Allah (c.c.) tarafından Kur'an da övülmüş (fetih suresinin son ayetleri) insanlardır. Peygamberimiz ise onlar için "insanların en hayırlıları" kelimelerini kullanmış, eshabına karşı saygısızlık yapanları ise uyarmıştır. "Benim eshabım gökteki yıldızlar gibidir" buyuran Resul (a.s.) onları bizlere yol gösteren kılavuzlar olarak takdim etmiştir. Evet, her yerde ve her zeminde ifade edildiği gibi pratik uygulama, teorik bilgiye kıyasla daha üstündür ve bu üstünlük tartışılmazdır.

Ashab-ı Kiram, kendilerine gelen bütün emirlere sorgulamadan teslim olmuş, böylece cahiliye karanlıklarından, Asrı Saadet aydınlıklarına yükselmiş, yalnızca kendi çağlarına değil, bütün insanlara numûne bir yaşam sürdürmüşlerdir. İslam'ın gerektirdiği yaşam tarzını pratiğe dökmüşlerdir. Elbette hataya düşenler, günah işleyenler olmuştur ama onlar da bizlere nasıl tövbe edileceği hususunda örnek olmuşlardır. Ve böylece toplum olarak İslam'ı en yüksek standartlarda yaşamışlar, imtihanı nesil olarak kazanmışlardır.

Günümüz insanları, bizler, pek çok alanda, belki de bizden başarı beklenen bütün alanlarda hüsrandayız. Her geçen gün, dünya üzerindeki bütün insanlar, ahlaki, ekonomik, kültürel ve dini alanlarda daha geriye gitmekte, her geçen gün, Asr-ı Saadette yakalanan zirveden uzaklaşmakta ve grafiğin dip noktalarına doğru ilerlemekte. Ülkemizde ise ekonomik alanda yaşanan krizden daha kötüleri, diğer alanlarda yüzlerce yıldan beri süregelmekte. "İki günü eşit olan aldanmıştır" buyuran Peygamber Efendimiz'in (a.s.) bu sözü bir yana, yüzlerce yıldır bütün İslam aleminde olduğu gibi ülkemizde de her alanda gerileme devam etmekte.

Din ilimlerinde alimlerimiz yok denecek kadar az, bilim ve teknoloji alanında orta çağa kıyasla yok gibiyiz, üretimimiz azalıyor, ahlakımız düşüyor, siyasetimiz eriyor ve ekonomimiz krizde. Millet olarak daha iyiye gitmemiz ise bireyler olarak ilerlememize bağlı. Bireyler kendini geliştirdikçe, insanlarımız uzaklaştıkları zirvelere yeniden yaklaşacaktır. İşte bu zirveleri yeniden hatırlamak için, "sahabe hayatından portreler" bize o güzel insanların yaşamlarından kesitler izlettirecek, bizlere zirveden ne kadar uzaklaştığımızı anımsatacak ve hepimizi daha çok gayrete sevkedecektir.

Ashab'dan İdareci Manzaraları

Ashab anlatıyor:

Urve b. Ruveym anlatıyor. "Ömer (r.a.) halkın nabzını yoklamak, memleketlerindeki ahvali sormak üzere hac mevsiminde aralarında dolaşmaya başladı. Derken Humusluların yanına vardı.

Onlara:

- Valiniz nasıl? Diye sordu

- İyi bir idareci! Ancak yüksek bir oda (eyvan) yaptırdı, orada kalıyor, dediler.

Bunun üzerine Ömer valiye bir mektup yazdı. Postacıya da oraya varır varmaz odayı yakmasını emretti. Postacı Humusa varınca odun toplayıp valinin evinin kapısını yaktı. Durumu valiye ilettiklerinde, "onu çağırın, o muhakkak elçidir. Dedi. Adam mektubu verdi. Vali mektubu elinden bırakmadan hayvanına binip yola çıktı (Medine'ye vardı). Ömer onu görünce "peşimden gel" diyerek zekat develerinin bulunduğu Hara(ahır) ya gitti. Valiye

- Elbiselerini çıkar, dedi.

Ona deve tüylerinden mamul, Arapların, çizgileri kalın esvaplarından bir aba verdi ve:

- Kuyudan su çek, develeri sula, dedi.

Vali su çeke çeke yoruldu.

Ömer (r.a.):

- Ne zamandan beri Humus valisisin? diye sordu.
- Ya Emirel Mü'minin daha yeniyim, dedi.
- Bunun için mi yüksekçe bir oda yaptırıp oradan yoksulların, dulların ve yetimlerin tepelerine çıktın? Haydi vazifene dön, bir daha da böyle şeyler yapma! "

Hz.Ömer'in Valilere Koştuğu Şartlar :

Asım bin Ebi'n-Nücud anlatıyor: "Ömer (r.a.) valilerini atadığında gösterişli atlara binmemelerini, has ekmek yememelerini, ince alımlı giysiler giymemelerini, kapılarını ihtiyaç sahiplerine kapamamalarını şart koşar ve "Eğer bunlardan birini yaparsanız, cezayı hak etmiş olursunuz" derdi."

Esved bin Yezid anlatıyor: " Ömer (r.a.) huzuruna gelen heyetlere idarecilerini sorarak: "Hastaları ziyaret ediyor mu, kölelerin davetine gidiyor mu? Davranışı nasıldır? Kapısında bekleyen var mı?" derdi. Bu sorulardan birine menfi cevap verdiklerinde idareciyi görevinden azlederdi."

Ebu Osman (r.a.) anlatıyor: "Biz Azerbaycan'da iken Ömer'den bir mektup aldık, şunları yazıyordu: "Ey Utbe bin Ebi Farkad! Bu imkanlar ne senin, ne babanın, ne de ananın üstün çabasının eseridir. Kendi ocağında ne ile doyuyorsan, Müslümanları da ocaklarında onunla doyur. Aman israfa kaçmayın! Müşriklerin kıyafetlerine bürünmekten ve ipek giyinmekten kaçının!"

Ebu Bekir b. Hafsa b. Ömer anlatıyor: "Aişe (r.anha), can çekişmekte, son demlerini yaşamakta olan Ebu Bekir'in yanına gelerek babasının o andaki durumunu şu beyitlerle aksettirdi:

"Hayatına yemin ederim ki canı boğazına gelip göğsü sıkışınca kişiye serveti fayda vermez."

Hz. Ebu Bekir (r.a.) öfkeli öfkeli kızına baktı ve:

- Ey müminlerin anası, hakikat senin söylediğin gibi değil, dedi ve Kaf suresinin:

وَجَاءتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ

"Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir. Ey insan, işte bu, senin öteden beri korkup kaçtığın şeydir." 19. ayetini okuduktan sonra: "Ey Aişe, Ben sana falan hurmalığı vermiştim. İçimde bir kuşku var. Onu miras, malları arasına kat" dedi. Aişe de öyle yaptı. Ebu Bekir devamla: "Ey kızım, müslümanların işlerini uhdemize aldığımızdan beri, onların ne dirhemlerini, ne de dinarlarını yedik. Onların yediklerinin bayağılarını yedik, giydiklerinin sert ve kabalarını giydik. Yanımda müslümanların mallarından az veya çok hiçbir şey yoktur. Yalnız Habeşli şu köle ile su taşıdığımız şu deve, bir de şu eski kadife parçası Beytü'l-Mal'e aittir. Öldüğümde bunları Ömere gönder, beni onların zimmetinden kurtar," dedi.

Âişe (r.anha) babasının vasiyetlerini yerine getirmek üzere Ömer'e (r.a.) adam gönderdi. Giden zat keyfiyeti Ömer'e iletince Müslümanların halifesi gözyaşlarını tutamadı ve "Allah, Ebu Bekir'e rahmet etsin, kendinden sonraki idarecileri çok güç durumlara soktu."

2.BÖLÜM

Erkek Sahabiler

-Hulafa-i Raşidin ve Cennetle Müjdelenen Sahabiler

1)Peygamberlerden sonra insanların en üstünü: Hz. EBÛ BEKR-İ SIDDÎK

2)Adâletin timsâli ikinci büyük halîfe: Hz. ÖMER

3)Meleklerin bile hayâ ettiği halîfe: Hz. OSMAN

4)Allah'ın arslanı ve Resûlullahın dâmâdı: Hz. ALİ BİN EBÎ TÂLİB

5)Cennetle müjdelenen on sahâbîden biri: ABDURRAHMAN BİN AVF

6)Cennetle müjdelenen ümmetin emîni: EBÛ UBEYDE BİN CERRÂH

7)Resûlullahın okçusu: SA'D BİN EBÎ VAKKÂS

8)İlk Müslüman olanlardan: TALHÂ BİN UBEYDULLAH

9)Cennetle müjdelenenlerde: ZÜBEYR BİN AVVÂM

10)Cennetle müjdelenenlerden: HZ. SAİD BİN ZEYD

11)Peygamberimizin amcası: ABBÂS BİN ABDÜLMUTTALİB

12)Tefsîr âlimlerinin şâhı: ABDULLAH BİN ABBÂS

13)Medîneli ilk Müslümanlardan: ABDULLAH BİN ATİK

14)Peygamberimizin müezzinlerinden: ABDULLAH BİN ÜMM-İ MEKTÛM

15)Ensarın muhaciri diye tanınan sahabî: ABBAS BİN UBÂDE

16)Hadîs-i şerîf yazması ile meşhûr sahâbî: ABDULLAH BİN AMR BİN ÂS

17)Uhud şehitlerinden: ABDULLAH BİN CAHŞ

18)Hz. Ebu Bekir'in oğlu: ABDULLAH BİN EBÎ BEKR-İ SİDDÎK

19)Meleklerin yıkadığı sahâbînin oğlu: ABDULLAH BİN HANZALA

20)Resûlullahın elçilerinden: ABDULLAH BİN HUZÂFE

21)Kur'ân-ı kerîmi açıktan okuyan ilk sahâbî: ABDULLAH BİN MES'ÛD

22)En çok hadîs bilen sahâbîlerden: ABDULLAH BİN ÖMER

23)Resûlullahın şâiri: ABDULLAH BİN REVÂHA

24)Tevratta Resûlullahın alâmetlerini görüp Müslüman olan sahâbî: ABDULLAH BİN SELÂM

25)Bedir'de babasına karşı savaşan sahâbî: ABDULLAH BİN SÜHEYL

26)Sâhib-ül ezân: ABDULLAH BİN ZEYD

27)Medîne'de muhâcirlerden ilk doğan sahâbî: ABDULLAH BİN ZÜBEYR

28)Âilece cömert olan sahâbî: ADİ BİN HÂTİM TÂİ

29)Meleklerin defnettiği sahâbî: ÂMİR BİN FÜHEYRE

30)Şehîd oğlu şehîd: AMMÂR BİN YÂSER

31)Meşhûr Arab dâhîlerinden: AMR BİN ÂS

32)Arıların koruduğu sahâbî: ÂSIM BİN SÂBİT

33)Kıblenin değiştiğini haber veren sahâbî: BERÂ BİN ÂZİB

34)Hz. Ebû Bekir'e ilk bîât eden sahabî: BEŞİR BİN SA'D

35)Peygamber efendimizin müezzini: BİLÂL-İ HABEŞİ

36)Resûlullahın sancaktarı: BÜREYDE BİN HASİB

37)Sahâbenin en çok hadîs bildirenlerinden: CÂBİR BİN ABDULLAH

38)Cennete uçarak giden sahâbî: CA'FER-İ TAYYÂR

39)Cebrâil aleyhisselâmın, şekline girdiği sahâbî: DIHYE-İ KELBÎ

40)- Müslüman olmadan önce Rasûlullah (a.s)'a muhâliflerin başında olan: EBÂN B. SAİD B. el-AS

41)Peygamber efendimizin fedâisi: EBÛ DÜCÂNE

42)Mihmândâr-ı Resûlullah: EBÛ EYYÛB-EL ENSÂRÎ

43)En çok hadîs-i şerîf rivâyet eden sahâbî: EBÛ HÜREYRE

44)Resûlullahın süvârilerinden: EBÛ KATÂDE

45)Tevbesi ile meşhûr sahâbî: EBU LÜBÂBE

46)Kur'ân-ı kerîmi en iyi okuyan sahâbîlerden: EBÛ MÛSEL-EŞ'ARÎ

47)Çok hadîs rivâyet eden yedi sahâbîden: EBÛ SA'ÎD-İ HUDRÎ

48)Tek başına hicret eden sahâbî: EBÛ SELEME

49)Resulullahın fedâisi: EBÛ TALHÂ

50)Gıfarî kâbilsenin reisî: EBÛ ZER GIFÂRÎ

51Kâdılık yapan sahâbîlerden: EBÜDDERDÂ
52)Peygamberimizin azatlı kölelerinden: EBU RAFİ
53)Peygamberimizin süt kardeşi: EBU SÜFYAN BİN HÂRİS
54)Resûlullahın hizmetçisi: ENES BİN MÂLİK
55)Evi ilk vakıf olan sahâbî: ERKAM BİN EBİ'L ERKAM
56)Câhiliye devrinde de tek bir Allaha inanan sahâbî: ES'AD BİN ZÜRÂRE
57)Yemenli sahâbîlerden: FEYRÛZ BİN DEYLEMÎ
58)İlk Müslüman sahâbîlerden: HABBÂB BİN ERET
59)İlk Müslüman olan sahâbîlerden: HÂLİD BİN SA'ÎD BİN ÂS
60)Meleklerin yıkadığı sahâbî: HANZALA BİN EBÛ ÂMİR
61)Darağacında ilk namaz kılan sahâbî: HUBEYB BİN ADİY
62)Sevgili Peygamberimizin sırdaşı: HUZEYFE BİN YEMÂN
63)Şehîdlerin efendisi: Hz. HAMZA
64)Mekkeli sahabilerden: HACCAC BİN ILAT
65)Allah'ın kılıcı lâkabı ile tanınan kumandan Sahâbî: HÂLİD BİN VELİD
66)Cennet gençlerinin efendisi: Hz. HASAN
67)Peygamber efendimizin şairlerinden: HASSAN BİN SABİT
68)Cennet gençlerinin seyyidi: Hz. HÜSEYİN
69)Peygamber efendimizin elçilerinden: HÂTİB BİN EBİ BELTEA
70)Meşhur İslâm kumandanlarından: İKRİME BİN EBİ CEHİL
71)Meleklerle konuşan Sahâbî: İMRÂN BİN HUSAYN
72)Peygamber efendimizin şâirlerinden: KÂ'B BİN MÂLİK
73)Peygamberimizin hırkasını verdiği şâir Sahâbî: KÂ'B BİN ZÜHEYR
74)Eshab-ı kiramın okçularından: KATADE BİN NU'MAN
75)Meşhûr beş dâhiden biri olan Sahâbî: MUĞİRE-TEBNİ ŞU'BE
76)Resûlullahın süvârilerinden: MİKDÂD BİN ESVED
77)Resûlullah efendimizin fedâîlerinden: MUHAMMED BİN MESLEME
78)İslâmda ilk öğretmen: MUS'AB BİN UMEYR
79)Helâl ve harâmı iyi bilen sahâbî: MU'ÂZ BİN CEBEL
80)Hâşimoğullarının en yaşlısı: NEVFEL BİN HÂRİS

81)Eshâb-ı kirâmın meşhûr kumandanlarından: NU'MÂN BİN MUKARRİN

82)Eshab-ı kiramın elçilerinden: RİBİ BİN ÂMİR

83)Medîne'de ilk vefât eden muhâcir sahâbî: OSMAN BİN MAZ'ÛN

84)Kâbe'nin hizmetinde olan sahâbî: OSMAN BİN TALHÂ

85)Peygamber efendimizin hatîblerinden: SÂBİT BİN KAYS

86)Ensârın en hayırlılarından: SA'D BİN MU'ÂZ

87)Şehîd olurken nasîhat eden sahâbî: SA'D BİN REBİ

88)Ensârın sancaktarlarından: SA’D BİN UBÂDE

89)Hz. Ömer'e benzeyen vâli: SAİD BİN ÂMİR

90)Kur'ân-ı kerîmi en iyi okuyanlardan: SÂLİM MEVLÂ EBÛ HUZEYFE

91)Ailece Müslüman olan sahabilerden: SEDDAD BİN EVS

92)Eshâb-ı kirâmın okçularından: SEHL BİN HANİF

93)Medîne'de en son vefât eden sahâbî: SEHL BİN SA'D

94)Piyâdelerin en hayırlısı: SELEME BİN EKVÂ

95)Kardeşlerinin işkence ettiği sahâbî: SELEME BİN HİŞÂM

96)Ehl-i beytten sayılan İranlı sahâbî: SELMÂN-I FÂRİSİ

97)Resûlullahın hizmetçisi: SEVBÂN

98)Yemâme kabîlesi reisi: SÜMÂME BİN ÜSÂL

99)Eshâb-ı kirâmın süvârilerinden: SÜRÂKA BİN MÂLİK

100)Işık Saçan Sahâbî: TUFEYL BİN AMR

101)Akabe bî'atlerinde kavminin temsilcisi olan sahâbî: UBÂDE BİN SÂMİT

102)Eshâb-ı suffadan: UKBE BİN ÂMİR

103)Kırâati ile meşhûr sahâbî: ÜBEYY BİN KÂ'B

104)Allah yolunda malını mülkünü terk eden sahâbî: ÜHEYB-İ RUMİ

105)Hz. Ali'nin abisi: UKAYL BİN EBİ TÂLİB

106)Resûlullahın çok sevdiği sahâbîlerden: ÜSÂME BİN ZEYD

107)Eshâb-ı kirâmın sancaktarlarından: ÜSEYD BİN HUDAYR

108)Kardeşleri tarafından işkence gören sahâbî: VELÎD BİN VELÎD

109)Yalancı peygamber Müseyleme’yi öldüren sahabî: VAHŞİ

110)Darağacından Resulullaha selam gönderen sahabî: ZEYD BİN DESİNNE

111)İlk îman eden köle: ZEYD BİN HÂRİSE

112)En meşhur vahiy kâtibi Sahâbî: ZEYD BİN SÂBİT

-Okuma Parçası-

2.BÖLÜM

Erkek Sahabiler

Hulefâ-i Râşidin: Peygamber Efendimizden hemen sonra İslâm devletini sırasıyla yöneten ilk dört halife. Hz. Ebûbekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (r.a).

Peygamber Efendimiz, Cenâb-ı Hak'tan aldığı hidayet yolunun prensiplerini ve İslâm'ın esaslarını insanlara ileten Allah'ın elçisi olduğu gibi, aynı zamanda merkezi Medine olmak üzere kurduğu İslâm devletinin de başkanı idi. O'nun vefatından sonra artık peygamberlik müessesesi son bulmuş olmakla birlikte, İslâm dininin iki temel kaynağı Kur'ân ve Sünnet, müslümanları ve tüm insanları dünya ve âhiret mutluluğuna eriştirecek şaşmaz iki ölçü olarak kalmıştır ve hükümleri kıyâmete kadar sürecektir .

İşte bu temel İslâmî esaslara göre İslâm toplumunu yönetme işini Hz.Peygamber'den sonra üstlenen İslâm devlet başkalarına "halife" adı verilir. Halife kelimesinin çoğulu hulefâdır. Halife, Peygamber Efendimizin yerine, O'nun devlet başkanlığı sıfatını devralarak iş başına gelen kişidir ve aynen Hz. Peygamberin İslâm toplumunu yönettiği şekilde temel İslâmî esaslara bağlı kalarak, adâlet ölçülerine riâyet ederek idarecilik görevini yerine getirmesi gerekir.

Ama ne yazık ki Peygamber Efendimizden sonra, Hulefâ-i Raşidin müstesna, İslâm toplumunun başına geçen tüm idareciler tam olarak İslâmî esaslara bağlı kalmamışlar, Hz. Peygamberin yolunu takip etmemişlerdir. Hz. Peygamberden hemen hemen otuz yıl gibi kısa bir süre sonra idare yön ve mahiyet değiştirmiş; Hakk'ın hâkimiyetine dayalı olup halkın istek ve düşüncelerini gözeten idare, babadan oğula intikâl eden bir saltanat şekline dönüştüğü gibi, İslâm'la katiyetle bağdaşmayan, adâlet ve insaf ölçülerine sığmayan zulümler, haksızlıklar, gayr-i meşrû icraâtlar tarih sahnesine çıkmıştır.

İşte bu uygulamalara ve işbasına gelen sultanların âile kökenlerine göre İslâm tarihi ve idarecileri, Hulefâ-i Râşidîn, Emevîler, Abbâsîler vs. gibi bölümlere ayrılmıştır.

Bu bölümler içerisinde Hz. Peygamber'in devlet idaresini temel özellikleriyle mahiyetinden saptırmadan olduğu gibi devam ettiren halifeler grubu, Hz. Peygamber'den hemen sonra iş başına gelen ve toplam otuz yıllık bir sürede idarecilik yapan Hz. Ebûbekr, Hz.Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'den oluşmaktadır. Bu halifeler, ardı ardına ve toplu bir dönem olarak idarelerinde doğruluk ve istikâmet üzere bulunan, haktan ve hidâyetten ayrılmayan halifelerdir. Bu sebeple işte bu ilk dört halifeye **"Hulefâ-i Râşidîn"** (doğruluk üzere bulunan halifeler) denmiştir.

Hulefâ-i Râşidîn tâbiri bizzat Peygamber Efendimizin bir hadisinde geçmekte olup Hz. Peygamber bu hadisinde ümmetine Hulefâ-i Râşidîn'in sünnetine aynen kendi Sünnetine sarıldıkları gibi sarılmalarını tavsiye ve vasiyyet etmiştir. Bu hadis meâlen şöyledir: Ashâb'tan lrbâz b. Sâriye naklediyor: Peygamber Efendimiz bir gün bize namaz kıldırdı. Namazdan sonra bize dönüp gözlerin yaşardığı, kalplerin ürperdiği tesirli, belîğ bir konuşma yaptı. Konuşmadan sonra bir zât kalkıp: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sanki bu, vedâ eden bir şahsın konuşması gibi! Bize neyi tavsiye ve vasiyyet edersiniz" dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: "Size Allah'tan korkmayı (takvâyı) ve başınızdaki idareci Habeşli bir köle de olsa itaat etmenizi tavsiye ve vasiyyet ediyorum. Benden sonra hayatta kalanlarınız bir çok ihtilâflar görecek. O zaman benim Sünnetime ve hidâyet üzere olan Râşid halifelerin (Hulefâ-i Râşidîn'in) Sünnetine sarılın. Aman ha bu esaslara sıkı sıkıya, iyice yapışın. Dinde aslı esası olmayan sonradan çıkma işlerden sakının! Bu şekilde sonradan ortaya atılan her şey bid'attır. Her bid'at ise sapıklıktır."[141[141]]

Hadis âlimleri bu hadiste zikri geçen "el-Hulefâ' er-Râşidûn" tâbirinden kasdın Hz. Ebû bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali olduğunu belirtmişlerdir. İslâm tarihçileri de ilk dört halifeyi Hulefâ-i Râşidîn diye isimlendirirken elbette bu hadisi göz önünde bulundurmuşlardır.

Bazı kaynaklar, Hz. Ali'nin şehid edilmesinden sonra iş başına gelen ve altı ay kadar halifelikte kalan Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ı da râşid halifelerden sayarlar. Bu kaynaklar, Hz. Peygamber'e isnâd edilen "Benden sonra halifelik otuz senedir; bunu tâkiben saltanat hâline gelecektir"[142[142]] hadisine dayanarak Hz. Peygamber'den sonraki otuz yıllık övülen idare döneminin, Hz. Hasan'ın altı aylık halifeliği ile dolduğunu da belirtmektedirler.

Ayrıca daha sonraki dönemlerde icrâatları ile İslâmî esaslara bağlılık gösteren ve takdir gören bazı halifeler de fert olarak Hulefâ-i Râşidîn'den sayılmışlardır. Elbette bunların başında zâhid, müttakî, büyük şahsiyet, Emevî idaresinde İslâmî bir inkılâp meydana getiren Ömer b. Abdilazîz gelecektir. Tefsir ve hadis ilminin önde gelen şahsiyetlerinden büyük âlim Süfyân es-Sevrî, Ömer b. Abdilazîz'i de Hulefâ-i Râşidîn'den kabul etmekte ve şöyle demektedir: **"(Râşid) halifeler beş kişidir: Ebû bekr, Ömer, Osman, Ali ve Ömer b. Abdilazîz."**[143[143]]

Allah onlardan râzı olsun. Hulefâi Râşidîn'in hayat ve icrâatları için her birinin adlarıyla ayrı ayrı ela alalım.

[141[141]] Ebû Dâvûd, Sünnet, 6; Tirmizî, İlm 16; İbn Mâce, Mukaddime 6; Dârimî, Mukaddime 16; Ahmed b. Hanbel, 4 126, 127
[142[142]] Ebû Dâvûd, Sünnet 9; Tirmizî, Fiten, 48; Ahmed b. Hanbel 5, 220, 221
[143[143]] Ebû Dâvûd, Sünnet, 8

1)Peygamberlerden sonra insanların en üstünü: Hz. EBÛ BEKR-İ SIDDÎK

Hz. Muhammed (a.s.)'ın İslâm'ı tebliğe başlamasından sonra ilk iman eden hür erkeklerin; raşit halifelerin, aşere-i mübeşşerenin ilki. Câmiu'l Kur'an, es-Siddîk, el-Atik lakaplarıyla bilinen büyük sahabi.

Kur'ân-ı Kerim de hicret sırasında Resûlullah'la beraber olmasından dolayı;

اِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِىَ اثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِى الْغَارِ اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَاتَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَاَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلٰى وَكَلِمَةُ اللّٰهِ هِىَ الْعُلْيَا وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Eğer siz O'na yardım etmezseniz muhakkak ki, Allah Teâlâ O'na yardım etmiştir. O zaman ki, kâfirler O'nu çıkarmışlardı. O ikinin biri bulunuyordu. O ikisi mağarada bulundukları sıra, o vakitte ki, refikine diyordu: "Mahzun olma, şüphe yok ki Allah Teâlâ bizimle beraberdir." Artık Allah Teâlâ O'nun üzerine sekîneti indirdi ve bunu da görmediğiniz askerlerle teyid buyurdu ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah Teâlâ'nın kelimesi ise, o en yüksektir. Ve Allah Teâlâ Azîzdir, Hakîmdir"[144[144]] şeklinde ondan bahsedilmektedir.

Asıl adı Abdülkâbe olup, İslâm'dan sonra Rasûlullah (a.s.)'ın ona Abdullah adini verdiği kaydedilir. Azaptan azad edilmiş mânâsına **"atik";** dürüst, sadık, emin ve iffetli olduğundan dolayı da "sıdık" lâkabıyla anılmıştır. **"Deve yavrusunun babası"** manasına gelen Ebû Bekir adıyla meşhur olmuştur. Teym oğulları kabilesinden olan Ebû Bekir'in nesebi Mürre b. Kâ'b'da Rasûlullah'la birleşir. Anasının adı Ümmü'l-Hayr Selma, babasının ki Ebû Kuhafe Osman'dır. Künyesi Abdullah b. Osman b. Amir b. Amir... b. Murra ...et-Teymî'dir.

Bedir savaşına kadar müşrik kalan oğlu Abdurrahman dışında bütün ailesi Müslüman olmuştur. Babası Ebû Kuhafe, Ebû Bekir'in halifeliğini ve ölümünü görmüştür. Hz. Ebû Bekir'in Rasûlullah (a.s.)'den bir veya üç yaş küçük olduğu zikredilmiştir. İslâm'dan önce de saygın, dürüst, kişilikli, putlara tapmayan ve evinde put bulundurmayan **"hanif"** bir tacir olan Ebû Bekir, ölümüne kadar Hz. Peygamber (a.s)'den hiç ayrılmamıştır. Bütün servetini, kazancını İslâm için harcamış, kendisi sade bir şekilde yaşamıştır.

Hz. Ebû Bekir, Fil yılından iki sene birkaç ay sonra 571'de Mekke'de dünyaya gelmiş, güzel hasletlerle tanınmış ve iffetiyle şöhret bulmuştur. içki içmek câhiliye döneminde çok yaygın bir âdet olduğu halde o hiç içmemiştir. O dönemde Mekke'nin ileri gelenlerinden olup Arapların nesep ve ahbâr ilimlerinde meşhur olmuştur. Kumaş ve

---

144[144] Tevbe, 9/40

elbise ticaretiyle meşgul olurdu; sermayesi kırk bin dirhemdi ki, bunun büyük bir kısmını İslâm için harcamıştır. Rasûlullah'a iman eden Ebû Bekir (r.a.) İslâm dâvetçiliğine başlamış, Osman b. Affân, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas ve Talha b. Ubeydullah gibi İslâm'ın yücelmesinde büyük emekleri olan ilk Müslümanların bir çoğu İslâm'ı onun dâvetiyle kabul etmişlerdir.

Hz. Ebû Bekir hayatı boyunca Rasûlullah'ın yanından ayrılmamış, çocukluğundan itibaren aralarında büyük bir dostluk kurulmuştur. Resûlullah birçok hususlarda onun görüşünü tercih ederdi. Umûmî ve husûsî olan önemli işlerde ashâbıyla müşavere eden Peygamber (a.s) bazı hususlarda özellikle Ebû Bekir'e danışırdı.[145] [145] Araplar ona **"Peygamber'in veziri"** derlerdi.

Teymoğulları kabilesi Mekke'de önemli bir yere sahipti. Ticaretle uğraşıyorlar, toplumsal temasları ve geniş kültürlülükleri ile tanınıyorlardı. Hz. Ebû Bekir'in babası Mekke eşrafındandı. Hz. Ebû Bekir, câhiliye döneminde de güzel ahlâki ile tânınan, sevilen bir kişi idi. Mekke'de **"esnak"** diye bilinen kan diyeti ve kefalet ödenmesi işlerinin yürütülmesiyle görevliydi. Muhammed (a.s) ile büyük bir dostlukları vardı. Sık sık buluşur, Allah'ın birliği, Mekke müşriklerinin durumu ve ticaret gibi konularda müşâvere ederlerdi. ikisi de câhiliye kültürüne karşıydılar, şiir yazmaz ve şiiri sevmezlerdi, daha ziyade tefekkür ederlerdi.

İslâm-ı Benimsemesi

Hz. Ebû Bekir, daha Müslüman olmamıştı. Çok tesîrinde kaldığı bir rüyâ gördü. Gökten dolunay inip, Kâ'be-i muazzamaya gelmiş ve sonra parça parça olmuş, parçalar Mekke'deki her evin üzerine düşmüş, sonra da tekrar bir araya gelip göğe yükselmişti. Fakat, kendi evine düşen ay parçası evde kalmış tekrar göğe yükselmemişti. Hz. Ebû Bekir, evin kapısını kapayarak, ay parçasının çıkmasına mâni olmuştu.

Kavminden Peygamber gelecek

Sabahleyin heyecanla uyanan Hz. Ebû Bekir, hemen bir Yahûdî âlimine gidip, rüyâsını anlattı. O da dedi ki:

-Bu rüyâ karışık rüyâlardan biridir. Bunun tabîri yapılamaz.

Fakat bu söz O'nu tatmin etmemişti. Devamlı bu rüyânın tabîrini düşünüyordu.

Bir zaman sonra ticâret maksadıyla gittiği yerde, râhip Bahîra'ya rüyâsını anlattı. Rüyâ Bahîra'nın çok dikkatini çekti. Bunun için Hz. Ebû Bekir'e sordu:

- Sen nerelisin?

[145][145] Ibn Haldun, Mukaddime, 206

- Kureyş'tenim.

- Tamam. Şimdi rüyânı tabîr edeyim. Mekke'de, bu kavimden bir peygamber gelecek, O'nun hidâyet nûru her yere yayılacak. Sen, O hayatta iken O'nun vezîri, vefâtından sonra da Halîfesi olacaksın!..

Hz. Ebû Bekir ne yapacağını şaşırmış hâldeyken, râhip Bahîra sözlerine şöyle devam etti:

- Şimdi sen hemen memleketine dön! O'na ulaş! O'na vahiy gelmeye başladığında, git herkesten önce O'na îmân et!

Hz. Ebû Bekir bu tabîri kimseye anlatmadı. Peygamber efendimiz, peygamberliğini teblîğe başlayınca sordu:

- Peygamberlerin, peygamber olduklarına dâir delîlleri vardır. Senin delîlin nedir?

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Peygamberliğime delîl, o rüyâdır ki, bir Yahûdî âliminden tabîrini istedin. O âlim, "Karışık bir rüyâdır, itibâr edilmez" dedi. Sonra râhib Bahîra, doğru tabîr etti. Yâ Ebâ Bekr, seni Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân etmeğe davet ederim.

Hira dağından dönen Hz. Muhammed ile Rasûlullah (a.s.) ona;

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذى خَلَقَ

"Allah'ın elçisi" olduğunu söyleyip "Yaratan Rabbinin adıyla oku"[146[146]] diye başlayan âyetleri bildirdiği zaman hemen ona: "Allah'ın birliğine ve senin O'nun resûlü olduğuna iman ettim" demiştir. Hz. Hatice'den sonra Resûlullah'a ilk iman eden odur. Hz. Peygamber (a.s) İslâm-ı tebliğinin ilk zamanlarında kiminle konuştuysa en azından bir tereddüt görmüş, ancak Ebû Bekir şeksiz ve tereddütsüz bir şekilde kabul etmiştir. Hatta Hz. Peygamber (a.s), "Bütün insanların imanı bir kefeye, Ebû Bekir'in ki bir kefeye konsa, onun imanı ağır başardı " diye lâtif bir benzetme de yapmıştır. mü'min Ebû Bekir, hayatının sonuna kadar tüm varlığını İslâm'a adamış, bütün hayırlı işlerde en başta gelmiştir.

Ebû Bekir Mekke döneminde güçlü kabilelere mensup kişileri İslâm'a kazandırmaya çalıştı, öte yandan müşriklerin işkencelerine maruz kalan güçsüzleri, köleleri korudu; servetini eziyet edilen köleleri satın alıp azad etmekte kullandı. Bilâl, Habbab, Lübeyne, Ebû Fukayhe, Amir, Zinnire, Nahdiye, Ümmü Ubeys bunlardandır.

[146[146]] Alâk, 96/1

Kendisi de Mescid-i Haram'da müşriklerin saldırısına uğramıştı. Ebû Bekir, iman ettikten sonra İslâm'ı tebliğe gizli gizli devam ediyordu. Annesi, karısı Ümmü Ruman ve kızı Esma da iman etmiş, fakat oğulları Abdullah, Abdurrahman ve babası Ebû Kuhafe henüz iman etmemişlerdi. Osman b. Affan, Sa'd b. Ebî Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr b. Avvâm, Talha b. Ubeydullah gibi ilk Müslümanlara İslâm'a dâvet eden odur.

Müşriklerin eziyetleri çoğalıp Müslümanlara yapılan baskılar arttıktan sonra Hz. Peygamber Hz. Ebû Bekir'e de Habeşistan'a göç etmesini söylemiş ve Ebû Bekir yola çıkmış; ancak Berkü'l-Gimâd'da Mekke'nin ileri gelen kabilelerinden İbn Dugunne ile karsılaştığında İbn Dugunne onu himayesine aldığını ve Mekke'ye dönmesi gerektiğini belirterek, ikisi birlikte Mekke'ye dönmüşlerdir. Ancak şartlı olarak Ebû Bekir'i himayesine alan İbn Dugunne, Ebû Bekir'in açıktan açığa ibadet etmesi ve inancını yaymaya devam etmesi sebebiyle şartları yerine getirmediğini iddia ederek ona ibadetini gizli yapmasını söylediğinde

Ebû Bekir, onun himayesine ihtiyacı olmadığını, zaten kendisine söz de vermediğini ifade etmişti: "Senin himayeni sana iâde ediyorum. Bana Allah'ın himayesi yeter." Böylece on üç yıl Mekke'de Resûlullah (a.s)'ın yanında kalan Hz. Ebû Bekir, Hz. Aişe'nin rivâyetine göre, Rasûlullah hicret emrini alıp Ebû Bekir'e gelerek ona beraberce hicret edeceklerini söyleyince Ebû Bekir sevinçten ağlamaya başlamıştı.[147][147]

Hz. Peygamber (a.s)'ın bir gecede Mekke'den Kudüs'e oradan Sidretü'l Münteha'ya gittiği isra ve Mirâc hâdisesini duyan müşrikler bunu Hz. Ebû Bekir'e yetiştirdikleri zaman;

الَّذينَ اَنْعَمَ اللّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيّنَ وَالصِّدّيقينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحينَ وَحَسُنَ اُولئِكَ رَفيقًا

"O dediyse doğrudur." demiştir. Bu sözünden sonra Ebu Bekir'e; ihlâslı, asla yalan söylemeyen, özü doğru, itikadında şüphe olmayan anlamında, "Sıddık" lâkabı verildi. Kur'an tâbiriyle, "O, ne iyi arkadaştı"[148][148] denilebilir.

İşte o "Sıddık" ile o "Emîn", o iki arkadaş beraberce Sevr dağındaki mağaraya hareket ederek hicret etmişlerdir.

Hicreti

Sevr mağarasına ilk giren Hz. Ebû Bekir, (r.a.) mağarada keşif yaptıktan sonra Rasûlullah içeri girmiştir. Ebû Bekir'in kızı Esma yolda yemeleri için azıklarını hazırlamıştı. Onlar Mekke'den ayrılınca müşrikler her tarafa adamlarını yollayarak aramaya başladılar. Kureyş kabilesinin müşrikleri Ebû Cehil başkanlığında Esma'nın evini aradılar, hakaret edip dayak attılar. Hz. Ebû Bekir (r.a.) hicret yolculuğuna çıkarken

[147][147] Ibn Hisâm, es-Sire, 2, 485
[148][148] Nisâ, 4/69

yanına bütün parasını almıştı. Buna rağmen kızı Esma onun nerede olduğunu, nereye gittiğini kâfirlere söylememiştir. İz süren Mekkeli müşrikler Sevr mağarasına kadar geldiler. Rasûlullah bu sırada Kur'ân'da anlatıldığı biçimde şöyle diyordu:

لَاتَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا

"Üzülme, Allah bizimledir." [149[149]]

Nitekim Allah ona güven vermiş, göremedikleri askerleriyle onu desteklemiştir; Allah güçlüdür, hakimdir. Kâfirler tüm aramalara rağmen onları bulamadılar. Mağarada üç gün kaldıktan sonra Medine'ye yönelen Rasûlullah ile Ebû Bekir Kuba'ya vardılar.

Ebû Bekir mağarada kaldıkları günü şöyle anlatır: "Rasûlullah (a.s) ile beraber bir mağarada bulundum. Bir ara başımı kaldırıp baktım. O anda Kureyş casuslarının ayaklarını gördüm. Bunun üzerine, 'Ya Rasûlullah, bunlardan birkaçı gözünü aşağı eğse de baksa muhakkak bizi görür' dedim. O, 'Sus ya Ebû Bekir. iki yoldaş ki, Allah onların üçüncüsü ola, endişe edilir mi?' buyurdu. Kuba'da üç gün kalan Rasûlullah ile Hz. Ebû Bekir nihayet Medine'ye vardılar.

Medine'de Hz. Ebû Bekir humma hastalığına tutuldu. Hastalık ilerleyip yatağa düştüğünde Rasûlullah, "Allah'ım Mekke'yi bize sevgili kıldığın gibi Medine'yi de bize sevgili kil, hummayı bizden uzaklaştır' diye dua ettiği zaman Hz. Ebû Bekir ve hasta olan diğer sahabeler iyileştiler. Bu aradâ Hz. Âişe ile Hz. Muhammed (a.s)'ın düğünleri yapıldı. Mescidi Nebî inşâ edildi. Masrafların bir kısmını Hz. Ebû Bekir karşıladı. Medine'de kardeşlik tesis edildiğinde Ebû Bekir'in kardeşliği Harise b. Zeyd oldu.

Hz. Ebû Bekir Medine'de Mescidi Nebî'nin inşasına katıldı. Rasûlullah İslâm'ı yaymak ve düşmanlar hakkında bilgi toplamak için seriyye denilen keşif kollarını Medine dışına gönderiyor, bunlara bazen Hz. Ebû Bekir de katılıyordu. Rasûlullah ile birlikte bizzat çarpıştığı savaşlarda (Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te) Ebû Bekir de yer aldı. O, Müreysi, Kurayza, Hayber, Mekke, Huneyn, Taif gazvelerinde de bulundu. Rasûlullah'ın bizzat idare ettiği harplere gazve denir. Ebû Bekir, bu sözü geçen büyük savaşlardan başka, otuzdan fazla gazveye katılmıştır. Çarpışma olmaksızın Veddan, Buvat, Bedr-i Ûlâ, Useyre gazveleriyle de düşmanlar itaat altına alınmıştır.

Bütün bu gazvelerde Hz. Ebû Bekir, Rasûlullah'ın en yakınında yer almış olup onun "veziri" gibi idi. Bedir'de, oğlu Abdurrahman müşrikler safında yer aldığında Ebû Bekir oğluyla çarpışmıştır. Sadece o değil, Bedir'de birçok sahâbî, oğlu, kardeşi, babası, dayısı ile çarpışmıştı. Bedir savaşı, Müslümanların İslâm'ı herşeyden üstün tuttuklarını, Allah için en yakınları olan müşrikleri kan bağı veya kabile taassubu içinde kalmadan, başka insanlardan ayırt etmeden öldürdüklerini göstermektedir. Rasûlullah'ın bir amcası Hamza,

---

[149[149]] Tevbe, 104/40

İslâm ordusu safındayken öteki amcası Abbas, düşman safındaydı. Yeğeni Ubeyde kendi yanındayken, öteki yeğenleri Ebû Süfyan ve Nevfel müşriklerle beraberdi. Hattâ kızı Zeyneb'in eşi Ebû'l-As da Rasûlullah'a karşı müşriklerle birlikte savaşıyordu.

Hicretin 9. yılında Medine'de büyük bir kıtlık oldu. Bu arada Bizans imparatoru, Şam'da Hicaz bölgesini istilâ etmek üzere büyük bir ordu hazırladı. Rasûlullah, bu orduya karşı İslâm ordusunu hazırlarken, kıtlık sebebiyle zorluklarla karşılaştı. Ebû Bekir malının hepsini bu ordunun hazırlanmasında kullandı. Onuncu yılda **"Vedâ Haccı"**nda bulunan Allah'ın Rasûlü, on birinci yılda hastalandı.

Hilâfeti

Hicrî on birinci yılda hastalanan Rasûlullah (a.s) 13 Rebiyülevvel Pazartesi günü (8 Haziran 632) vefât etti. Onun vefâtını duyan müslümanlar büyük bir üzüntüye kapıldılar ve ilk anda ne yapmaları gerektiğine karar veremediler. Ama o da bir ölümlüydü. Hz. Ömer, onun Hz. Musa gibi Rabbi ile buluşmaya gittiğini, O'nun için "öldü" diyen olursa ellerini keseceğini söylüyordu. Ebû Bekir, Resûlullah'in iyi olduğu bir sırada ondan izin alarak kızının yanına gitmişti. Vefât haberini duyar duymaz hemen geldi, Rasûlullah'i alnından öptü ve "Babam ve anam sana fedâ olsun ya Resûlullah. Ölümünde de yaşamındaki kadar güzelsin. Senin ölümünle peygamberlik son bulmuştur. Şânın ve şerefin o kadar büyük ki, üzerinde ağlamaktan münezzehsin. Yâ Muhammed, Rabbinin katında bizi unutma; hatırında olalım ..." dedi. Sonra dışarı çıkıp Ömer'i susturdu ve; "Ey insanlar, Allah birdir, O'ndan başka ilâh yoktur, Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Allah apaçık hakikattir. Muhammed'e kulluk eden varsa, bilsin ki o ölmüştür. Allah'a kulluk edenlere gelince, şüphesiz Allah diri, bâkî ve ebedîdir. Size Allah'ın şu buyruğunu hatırlatırım:

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْـًٔا وَسَيَجْزِى اللّٰهُ الشَّاكِرِينَ

"Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Simdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse Allah'a hiçbir ziyan veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."[150[150]]

Allah'ın kitabı ve Resûlullah'ın sünnetine sarılan doğruyu bulur, o ikisinin arasını ayıran sapıtır. şeytan, peygamberimizin ölümü ile sizi aldatmasın, dininizden saptırmasın. şeytanın size ulaşmasına fırsat vermeyiniz."[151[151]]

Hz. Ebû Bekir bu konuşmasıyla orada bulunanları teskin ettikten sonra Rasûlullah'ın teçhiziyle uğraşırken, Ensâr, Benû Sâide sakifesinde toplanarak Hazrec'in

---

150[150] Âl-u imrân, 3/144

151[151] Ibn Hisâm, es-Sire, 4, 335; Taberî, Târih, 3, 197,198

reisi olan Sa'd b Uhâde'yi Rasûlullah'tan sonra halife tayini için bir araya gelmişlerdir. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Ebû Ubeyde ve Muhacirlerden bir grup hemen Benû Saîde'ye gittiler. Orada Ensâr ile konuşulduktan ve hilâfet hakkında çeşitli müzakereler yapıldıktan sonra Hz. Ebû Bekir, Ömer ile Ebû Ubeyde'nin ortasında durdu ve her ikisinin ellerinden tutarak ikisinden birine bey'at edilmesini istedi. O, kendisini halife olarak öne sürmedi.

Hz. Ebû Bekir'in konuşmasından sonra Hz. Ömer atılarak hemen Ebû Bekir'e bey'at etti ve, "Ey Ebû Bekir, Müslümanlara sen Rasûlullah'ın emriyle namaz kıldırdın. Sen onun halifesisin ve biz sana bey'at ediyoruz. Rasûlullah'a hepimizden daha sevgili olan sana bey'at ediyoruz" dedi. Hz. Ömer'in bu âni davranışı ile orada bulunanların hepsi Ebû Bekir'e bey'at ettiler. Bu özel bey'attan sonra ertesi gün Mescid-i Nebî'de Hz. Ebû Bekir bütün halka hutbe okudu ve resmen ona bey'at edildi. Rasûlullah'ın defni salı günü gerçekleşirken, onun nereye defnedileceği hakkında da bir ihtilâf meydana geldiğinde Hz. Ebû Bekir yine ferasetini ortaya koydu ve "Her peygamber öldüğü yere defnedilir" hadisini ashaba hatırlatarak bu ihtilâfı giderdi. Rasûlullah (a.s)'ın cenaze namazı imamsız olarak gruplar halinde kılındı. Bütün bunlar olurken, Hz. Ali'nin Hz. Fatıma'nın evinde Haşimoğulları ve yandaşları ile toplandığı ve bey'ata ilk zamanlar katılmadığı nakledilir. Hz. Ali rivâyetlere göre, el-Bey'atü'l-Kübrâ'ya bey'at edildiği haberini alır almaz, elbisesini yarım yamalak giydiği halde evden fırlamış ve gidip Hz. Ebû Bekir'e bey'at etmiştir.[152[152]] Onun aylarca Hz. Ebû Bekir'e bey'at etmediği haberleri gerçeğe uygun olmasa gerektir. Çünkü onun Ebû Bekir'in üstünlüğünü bildiği, onun hakkında yaptığı konuşmalar ve tarihin akışı, diğer rivâyetlere aykırıdır.

Râsulullah (a.s)'ın en yakın ashâb-ı arasında -hattâ Ebû Bekir ile Ömer arasında- zaman zaman ihtilâflar, görüş ayrılıkları meydana gelmişse de ilk iki halife zamanında da görüldüğü gibi dâima birliktelik devam ettirilmiştir. Anlaşmazlık gibi görünen hâdiselerin birçoğunda huy ve karakter farklılığı rol oynuyordu. Meselâ Ebû Bekir yumuşak ve sâkin davranırken, Ömer sertlik yanlısıydı. Ama her zaman birlikte hareket ettiler. Ebû Bekir'in yönetiminde, Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvam Ridde savaşlarında kararların içinde, namazlarda Ebû Bekir'in arkasında yer almışlardır.[153 [153]] Hz. Ali, Rasûlullah'in bir vasiyeti olsaydı ölünceye kadar onu yerine getireceğini söylemiş[154 [154]] ancak, İbn Abbas'ın Rasûlullah hastalandığı zaman ona gidip hilâfet işini sormak istemesini geri çevirmiştir. Yani Hz. Ebû Bekir'in halifeliğine karşı kimseden bir çıkış olmamıştır. Zaten tabii, fıtrî, akli ve maslahata uygun olan da onun halifeliğidir. Hz. Peygamber ölmeden önce yazılı bir ahitname bırakmamış, ancak Hz. Ebû Bekir'in faziletine dair Mescid'de konuşmuş, hasta yatağındayken onu ısrarla çağırtmış ve yerine imam tâyin etmiştir.

Hz. Ebû Bekir, kendisine Rasûlullah'ın mirasından pay almak için gelen Hz. Fâtıma'ya, "Rasûlullah'ın yaptığı hiçbir şeyi yapmaktan geri durmam" diyerek, Fâtıma'nın peygamberin kızı olmasını dinin üstün tutulmasından daha önemsiz görmüş ve

---

[152[152]] Taberî, Târih, 3, 207
[153[153]] Ibn Kesir, el-Bidâye ve'n Nihâye, 5, 249
[154[154]] Taberî, a.g.e., 4, 236

Rasûlullah'ın yanındayken ondan ne duymuş, ne görmüşse onu tatbik etmiştir.[155][155] Sonraları Hz. Ali'nin hilâfeti zamanında Fâtıma'ya -ki, Ebû Bekir'e gidip miras isterken onu savunmuştu- mirastan hiçbir şey vermemesi de ashâbın Rasûlullah'ın sünnetine nasıl itaat ettiklerinin delilidir.[156][156] Hz. Ebû Bekir "Rasûlullah'ın Halifesi" seçildikten sonra Mescid'de yaptığı konuşmada, "Sizin en hayırlınız değilim, ama başınıza geçtim; görevimi hakkiyle yaparsam bana yardım ediniz, yanılırsam doğru yolu gösteriniz; ben Allah ve Rasûlü'ne itaat ettiğim müddetçe siz de bana itaat ediniz, ben isyan edersem itaatiniz gerekmez..." demiştir.[157][157]

Mürtedlerle Mücadele, Irak ve Suriye Fütühatı

Hz. Ebû Bekir Rasûlullah'ın halifesi olduktan sonra, onun vefâtıyla Arabistan'da Mekke ve Medine dışındaki bölgelerde görülen dinden dönme hareketlerine, yalancı peygamberlere, "namaz kılarız, ama zekât vermeyiz" diyenlere karşı savaş açtı. Esvedu'l-Ansi, Müseylemetü'l-Kezzâb, Secah, Tuleyha gibi yalancı peygamberlerle yapılan savaşlarla bu zararlı unsurlar yok edilmiş, isyan bastırılmış, zekât yeniden toplanmaya ve Beytü'l-Mal'e konulup dağıtılmaya başlanmıştır. Rasûlullah'ın hazırladığı, ancak vefâtı sebebiyle bekleyen Üsâme ordusunu Ürdün'e yollayan Ebû Bekir, Bahreyn, Umman, Yemen, Mühre isyanlarını bastırmıştır. içte isyancılarla mücâdele edilirken, dışta da iki büyük imparatorluğun, İran ve Bizans'ın ordularıyla karşılaşılmıştır. Hîre, Ecnâdin ve Enbâr, savaşlarla İslâm diyarına katılmış, Irak fethedilmiş, Suriye'nin de önemli kentleri ele geçirilmiştir.

Yermük savaşı devam ederken Hz. Ebû Bekir vefât etmiştir. Onun ordusuna verdiği öğütlerde şu ibareler vardır: "Kadın, çocuk ve yaşlılara dokunmayın, yemiş veren ağaçları kesmeyin, ma'mur bir yeri tahrip etmeyin, haddi aşmayın, korkmayın." Gerçekten İslâm ordusu fethettiği yerlerde kimseye zulmetmemiş, adaletiyle düşmanların takdirini kazanmış, müslüman olmayıp da cizye vererek İslâm’ın himayesine giren milletler huzur ve emniyet içinde yaşamışlardır.

Kur'ân-ı Kerîm'in Toplanması, "Mushaf"ın Meydana gelmesi

Hz. Ebû Bekir, Ridde harplerinde, vahiy kâtiplerinin ve kurrâ'nın birçoğunun şehid olması üzerine, Hz. Ömer'in Kur'ân'ın toplanması fikrine önce sıcak bakmamışsa da sonra ona hak vererek, Kur'ân âyetlerinin toplanmasını sağlamıştır. Rasûlullah zamanında peyderpey inen vahiy, kâtiplerce ceylan derilerine, beyaz taşlara, enli hurma dallarına yazıldığı gibi, ashâbın çoğu da Kur'ân hâfızı idi. Ancak, yazılı olan âyetler dağınıktı, kurrâ da azalınca Kur'ân'ın muhafazası hususunda endişe edildi. Ebû Bekir, Zeyd b. Sâbit'in başkanlığında bir heyet teşkil ederek, herkesin elindeki âyetleri getirmesini emretti. Ayrıca şâhitlerle âyetler doğrulanıyor, kurrâ' ile te'kid ediliyordu. Böylece bütün âyetler toplandı ve "Mushaf" meydana getirildi. Bu Mushaf Ebû Bekir'den Ömer'e, ondan da kızı Hafsa'ya geçti ve Hz. Osman zamanında çoğaltılarak Dârü'l-İslam’ın bütün vilâyetlerine dağıtıldı.

---

[155][155] Taberî, 3, 220
[156][156] Ibn Teymiye, Minhâc'üs-Sünne, 3, 230
[157][157] Ibn Hişâm, es-Sire, 4, 340-341; Taberî, Târih, 3, 203

Vefâtı

Hilâfeti iki sene üç ay gibi çok kısa bir müddet sürmesine rağmen Hz. Ebû Bekir zamanında İslâm devleti büyük bir gelişme göstermiştir. Hz. Ebû Bekir Hicrî 13. yılda Cemâziyelâhir ayının başında hicretten sonra Medine'de yakalandığı hastalığının ortaya çıkması üzerine yatağa düşünce yerine Ömer'in namaz kıldırmasını istedi. Ashâbla istişâre ederek Hz. Ömer'i halifeliğe uygun gördüğünü söyledi. Hz. Ömer'in sert ve kaba oluşu gibi bazı itirazlara cevap verdi ve hilâfet ahitnamesini Hz. Osman'a yazdırdı. Ebû Bekir (r.a.) de, çok sevdiği Rasûlullah gibi altmış üç yaşında vefât etti. Vasiyeti gereği Rasûlullah'ın yanına -omuz hizasında olarak- defnedildi. Böylece bu iki büyük insanın, iki büyük dostun, kabirlerinde de birliktelikleri devam etti.

Kişiliği ve Yönetimi

Tâcir olarak geniş bir kültüre sahip olan Hz. Ebû Bekir, dürüstlüğü ve takvâsı ile ashâb içinde ilk sırada yer alır. Karakteri; yumuşak huyluluk, çok düşünüp çok az konuşmak, tevâzu ile belirgindi. Hz. Âişe'nin rivâyetine göre, "gözü yaşlı, gönlü hüzünlü, sesi zayıf" biri idi. Câhiliye döneminde müşrikler ona güvenir, diyet ve borç-alacak işlerinde onu hakem tanırlardı. Raslullah'ın en sadık dostu olan Ebû Bekir'in Mirâc olayında sergilediği sonsuz bağlılık örneği ona "es-Sıddık" lâkabını kazandırmıştır. O bu olayda "O ne söylüyorsa doğrudur" demiştir. Cömertlikte ondan üstünü de yoktur. Bütün malını mülkünü İslâm için harcamış, vefât ederken vasiyetinde, halifeliği müddetince aldığı maaşların, topraklarının satılarak iâde edilmesini istemiş ve geride bir deve, bir köleden başka bir şey bırakmamıştır. Dört eşinden altı çocuğu olan Ebû Bekir, kızı Âişe'yi Rasûlullah ile hicretten sonra evlendirmiştir.[158[158]]

Hicret sırasında mağarada iken ayağını bir yılan soktuğunda ve ayağı acıdığında o sırada dizine yatıp uyumuş olan Peygamber'i uyandırmamak için sesini çıkarmaması, ağlarken Hz. Peygamber uyanıp ne olduğunu sorduğunda, "Anam-babam sana fedâ olsun ya Rasûlullah" demesi olayı Ebû Bekir'in Rasûlullah'a olan bağlılığının örneklerinden sadece biridir. Hz. Ebû Bekir'in beyaz yüzlü, zayıf, doğan burunlu, sakallarını kına ve çivit otuyla boyayan sakin bir adam olduğu rivâyet edilir.[159[159]]

Resûlullah'tan sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebû Bekir'dir. O, Hz. Peygamber'in veziri, fetvâlarda en yakını idi. Rasûlullah'ın, "insanlardan dost edinseydim, Ebû Bekir'i edinirdim."[160[160]] Ve "Herkeste iyiliklerimin karşılığı vardır, Ebû Bekir hariç" demesi ve son hutbesinde, "Allah, kullarından birini dünya ile kendi katında olan şeyleri tercih hususunda serbest bıraktı; kul, Allah katında olanı tercih etti" diye Ebû Bekir'i övmesi ve mescide açılan tüm kapıları kapattırıp yalnız Hz. Ebû Bekir'in kapısını açık bırakması ona verdiği değeri göstermektedir. Hz. Ebû Bekir'in nasslara aykırı hiçbir görüşü bize ulaşmamıştır, çünkü böyle bir reyi yoktur. Ebû Bekir nâsih sünneti çok iyi biliyor,

---

[158[158]] Tabakat-i Ibn Sa'd, 6, 130 vd.; Ibnu'l-Esir, 2, 115 vd

[159[159]] Ibnü'l Esir, el-Kâmil fi't-Târih, 2, 419-420

[160[160]] Buhâri, Salât, 80: Müslim, Mesâcid, 38: Ibn Mâce, Mukaddime, II

Rasûlullah'ı herkesten çok tanıyordu. Bu yüzden hilâfetinde kendisine karşı içte muhâlif bir hareket olmamış ve fitneler görülmemiştir.[161][161] İhtilâf veya ihtilâflarda çözümsüzlük, bid'atler onun devrinde yaşanmamıştır. "Üzülme, Allah bizimle beraberdir" buyuran Resulullah'ın haberi sanki lâfızda ve mânâda Hz. Ebû Bekir'de zâhir olmuştur.[162][162]

Kaynaklarda onun, "Ben ancak Rasûlullah'a tâbiyim, birtakım esaslar koyucu değilim" diye kararlarında çok titiz davrandığı zikredilir.[163][163] Bir meseleyi hallederken önce Kur'ân'a bakar, bulamazsa Sünnet'te araştırır, orda da bulamazsa ashâbla istişâre eder ve ictihad ederdi. Ganimetin bölüşümü meselesinde Muhâcir-Ensâr eşitliğinin ihtilâfa yol açmasında Ömer'in Muhâcirlere daha çok pay verilmesini savunmasına rağmen ganimeti eşit olarak bölüştürmüştür. O sebeple hilâfetinde huzursuzluk çıkmadı. Rasûlullah ve kendisi, bir mecliste bir anda verilen üç talâkı bir talâk saymışlar, bu daha sonra-birçok "maslahat gereği" diye yapılan değişiklik gibi- üç talâk sayılmıştır.

Yani Ebû Bekir, Resûlullah'ın tüm uygulamalarını aynen tatbik etmek istemiş; bazen -kalpleri İslâm’a ısındırmak istenenlere toprak vermesi gibi- maslahat gereği veya zamanın değişmesiyle hükümlerin değişmesini söyleyen ashâbına uymuştur. Müslümanlar henüz otuz sekiz kişiyken Mekke'de Mescid-i Haram'da İslâm’ı tebliğ eden ve müşriklerce dövülen Ebû Bekir'e hilâfetinde "Halifet-u Raşidin" denilmiş, sonraki halifelere ise "Emîrü'l-Mü'minîn" denilmiştir. Mâlî işlerini Ebû Ubeyde, kadılık ve kazâ işlerini Hz. Ömer, kâtipliğini Zeyd b. Sâbit ve Hz. Ali, başkumandanlığını Üsâme ve Halid b. Velid yapmıştır. Medine Dârü'l-İslâm’ın başkenti olmuş, Mekke, Taif, San'a, Hadramevt, Havlan, Zebid, Rima, Cened, Necran, Cures, Bahreyn vilâyetlere ayrılmıştır. Yönetimi merkezî olup, ganimetlerin beşte biri Beytü'l-Mal'de toplanmıştır.

Hz. Ebû Bekir, Mukillîn denilen çok az hadis rivâyet eden ashâbdan sayılır. O, yanılıp da yanlış bir şey söylerim korkusuyla yalnızca yüz kırk iki hadis rivâyet etmiş veya ondan bize bu kadar hadis rivâyeti nakledilmiştir. Hutbe ve öğütlerinden bazıları şöyledir:

"Resûlullah vahy ile korunuyordu. Benim ise beni yalnız bırakmayan bir şeytanım vardır... Hayır işlerinde acele edin, çünkü arkanızdan acele gelen eceliniz var... Allah için söylenmeyen bir sözde hayır yoktur... Herhangi bir yericinin yermesinden korktuğu için hakkı söylemekten çekinen kimsede hayır yoktur... Amelin sırrı sabırdır... Hiç kimseye imandan sonra sağlıktan daha üstün bir nimet verilmemiştir... Hesaba çekilmeden kendinizi hesaba çekiniz.[164][164]

Bizans ordusunun Müslüman olan komutanı George

Hz. Peygamber (a.s)'ın vefatından sonra, İslam Devleti'nin idâresini Hz.Ebû Bekir (r.a.) yüklendi.

---

[161][161] Buhâri, Fedâilü'l-Ashâbi'n-Nebî, 3
[162][162] Ibn Teymiye, Külliyat Tercümesi, Istanbul 1988, 4, 329
[163][163] Taberî, 4, 1845; İbn Sa'd, 3, 183
[164][164] Ayr. bkz. Ebû Nuaym, Hilye, l

Hz. Peygamber (a.s)'ın vefatıyla beraber, İslam’ın gerçeklerini anlayamamış olan birtakım müslümanlar, irtidât ettiler; yâni İslam esaslarına inanmadıklarını ilân ettiler. İslâm’da mürtedin, yâni dinden çıkanın cezası ölüm olduğundan, Halife Hz.Ebû Bekir (r.a.), bu insanların üzerine ordular göndererek, onlara gereken cezayı verdi.

Bu arada birtakım müslümanlar da şöyle dediler:

"Biz İslam’ın dört şartını kabul ediyoruz: Kelime-i şehâde-ti söyleriz, namaz kılarız, oruç tutarız, hacca gideriz; fakat zekât vermeyiz".

İslam’ın dört şartını yerine getirip, sadece bir tek şartını ifâ etmeyeceklerini söyleyen bu müslümanlar üzerine de, Hz.Ebû Bekir (r.a). cihâd ilân etti. Bu, son derece mühim bir karardı: müslümanlara cihâd ilân etmek!

Hz.Ömer (r.a).; o sertliğiyle, şiddetiyle ün salmış olan insan, gelmiş Hz.Ebû Bekir (r.a.)'a yalvarıyor ve ona söyle diyor:

"Sen, Resûlullah (a.s)'ın, "Ben insanlar lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah' deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Kim bunu derse malı ve canı emniyette olur, hukuku ve hesabı Allah'a kalır" dediğini duyduğun halde, nasıl Müslümanlara, "zekât vermiyorlar" diye savaş açarsın.”[165][165]

Hz.Ebû Bekir (r.a.) söyle cevap verdi:
"Vallahi, namazla zekâtın arasını açanlarla savaşacağım; çünkü zekât malın hakkıdır". Daha sonra Hz.Ömer (r.a) söyle demiştir:

"Vallahi, Allah’ın, Ebu Bekir'in göğsünü ferahlattığını gördüm ve anladım ki, o haklıdır.”[166][166]

Hz.Ebû Bekir (r.a.), bu kararı aldıktan sonra, Halid b. Velid'i, İslam’ın beş şartından herhangi birisini terk edenlerle savaşmaya gönderdi.[167][167] Yâni Hz.Ebû Bekir (r.a.) İslam’ın beş şartından bir tanesini dahi terk edeni Müslüman saymıyor ve onlara cihâd ilân ediyor. "İslam bir bütündür" diyor; bir kısmı terk edilince, o İslam’dan başka bir şey olur diye kabul ediyor ve İslâm’ı bu şekilde anlayanlara savaş açıyor.

Halid b. Velid, Esed oğulları ve Gatafân'dan bu gibi insanlarla savaşıp büyük bir kısmını öldürdü; geriye kalanlar da, ya esir oldular veya İslam’ın beş şartına harfiyyen uyacaklarını söyleyerek Müslüman oldular. Ve anladılar ki, bu işin şakası yok! Halîfe, İslam’ın bir tek şartını terk edeni öldürüyor!..

---

[165][165] Suyûti Tarihul-Hulefa, Misir, 1964, s. 74-75
[166][166] a,g,e, s.75.
[167][167] a,g,e, yer..

Halid b. Velid, Medine'ye geri döndükten sonra, Halife Hz.Ebû Bekir (r.a.) onu ordusuyla beraber kuzey cephesinde bulunan Bizans üzerine gönderdi.

Bizans Üzerine Ssefer

Hz.Peygamber (a.s.), İslam'ın payidar olması ve insanlığın kurtulması için, milâdi 7. yüzyılın iki emperyalist süper gücü olan Bizans ve İran İmparatorlukların çökmesi gerektiğine işaret etmiş ve daha hayatta iken, buralara savaş açmıştır. Bizans ve İran: Bugünün Rusya ve Amerika'sı, Avrupa'sı ve Çin'i...

Bizans köyleri, kasabaları, şehirleri, teker teker İslâm Devleti'nin egemenliğine giriyor: Halid b. Velid'in elinde teslim oluyorlardı... Resulullah (a.s)'ın duası gerçekleşmiş, Halid Allah'ın kılıcı (Seyfullah) olmuştu... Koca Bizans kaleleri, âdeta onun kılıcıyla yerle bir oluyordu. Bunlar hikâye de değildi... Nitekim iki süper devletten Bizans, her gün biraz daha küçülüyor, topraklarını, vatandaşlarını İslam adaletine, yâni Allah'ın kanunlarına terk ediyordu.

Bu şekilde, tek gayeleri Allah'ın kanunlarını her tarafa hakim kılmaya matuf olan[168 [168]] İslam ordusu, bugünkü Ürdün sınırları içerisinde bulunan ve o zamanlar Bizans'ın elinde bulunan Yermuk'a varmıştı.

İslam ordusunda, 100'ü Bedir savaşına iştirak etmiş olan (Bedrî) bin kadar sahabî vardı.[169[169]]

İki Ordu Karşılaşıyor

İslam ordusuyla kâfir ordusu karşı karşıya gelmişlerdi. Her iki tarafın ordu komutanları, ordularının savaş düzenine sokuyor, son taktiklerini veriyorlardı.

Her iki ordu bu şekilde karşı karşıya gelince, Bizans ordu komutanı George ordusunun saflarından ayrılarak, her iki ordu arasında durdu ve İslam ordu komutanı Halid'i istedi. Halid, yerine Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'i bırakarak, atını George'ye doğru sürdü. Her iki komutan birbirlerine o kadar yaklaştılar ki, atlarının boyunları birbirine değiyordu.[170[170]]

İki davanın, ideolojinin, dünya görüşünün temsilcileri karşı karşıya gelmişlerdi: Bir yanda İslam, öbür yanda şirk ve küfür!..

Her iki komutan birbirlerine aman verip konuşmaya başladılar. George şöyle dedi:

[168[168]] Kur'an-i Kerim. Bakara sûresi, 193
[169[169]] Tarihul-Umemi ve'l-Mulûk, Beyrut, 1962, 3. 397
[170[170]] Taberi, a.g.e 3. 398.

- Yâ Halid, bana doğruyu söyle ve yalan söyleme! Çünkü hür olan yalan söylemez. Bana oyun oynamaya da kalkma, çünkü asîl olanlar, Allah rızası için konuşmak isteyene oyun yapmazlar. Allah'ın sizin Peygamber'e gökten bir kılıç indirdiği ve Peygamber'in de onu sana verdiği, ve o kılıcı üzerlerine çekip savaştığın her kavmi mağlup ettiğin doğru mu? Halid:

- Hayır! dedi. George tekrar sordu:

- O halde, niçin Seyfullah (Allah'ın kılıcı) diye adlandın? Halid şu cevabı verdi:

- Allahu Teala bize Peygamberini gönderdi. O bizi İslam'a davet etti. Biz ise, ondan nefret edip, ondan uzaklaştık. Sonra bir kısmımız ona inanıp, tabi oldu, bir kısmımız da onu yalanlayıp uzaklaştı. Ben, onu yalanlayıp, ondan uzaklaşan ve onunla savaşanlar arasındaydım. Daha sonra Allah kalplerimize hidayet verdi ve ona inandık. O zaman bana, "Sen, Allah'a başka güçleri ortak koşanlar -yâni O'na inandıklarını söyledikleri halde O'nun kanunlarına değil, kendi yaptıkları kanunlara tabi olanlar- üzerine çekilmiş olan Allah kılıçlarından bir kılıçsın!" dedi ve muvaffak olmam için dua etti. Böylece bana "Seyfullah" dendi. Ve ben, Allah'ın yanında başka güçler tanıyan, onlara tabi olanlara karşı en şiddetli savaşan Müslümanlardan biriyim. George:

- Doğru söylüyorsun, dedi ve devam etti:

- Yâ Halid, beni neye davet ediyorsun? Halid şöyle dedi:

- Allah dışında, itaat edilecek hiç bir ilâh, yani güç, yâni put, yâni makam, yâni kişi tanımadığına; Muhammedin, O'nun hem kulu, hem de Peygamberi olduğuna inanmak ve bunu herkese karşı açıkça ilân edip şehâdet etmek; Peygamber vasıtasıyla Allah'tan gelen kanunları ikrar edip uymak! George söyle sordu:

- Peki bu dediklerini kabul etmeyenlere ne yaparsınız? Halid su cevabı verdi:

- Teslim olurlarsa, onlardan cizye alır, inançlarına karışmayız ve İslam Devletine tabi olurlar. George devam etti:

- Cizye vermezlerse? Halid söyle dedi:

- Onlara savaş açacağımızı söyler ve onlarla savaşırız! George tekrar sordu:

- Bugün dininizi kabul edip size katılanların Allah katında mevkisi ne olur? Halid şu cevabı verdi:

- Allah’ın bize farz kıldığı gibi, mevkisi bizimkiyle ayrı olur. Güçlü olanımız, zayıf olanımız; önce Müslüman olanımız; sonra Müslüman olanımız, hepimizin mevkisi birdir. George yine sordu:

- Yâ Halid, bugün sizin dininize girenin sevabı ile sizinki aynıdır, demek mi istiyorsun? Halid:

- Evet, hatta bizden de üstündür! George:

- Nasıl sizinle bir olur ki, siz ondan önce Müslüman oldunuz? Halid:

-Biz bu dine girip, Peygamberimiz (a.s.)'e biat ettiğimizde, o aramızda yaşıyordu. Ona Allah'tan haberler geliyor, o da bize tebliğ ediyordu. Bize öyle deliller gösteriyordu ki, bizim gördüklerimizi görenlerin, duyduklarımızı duyanların Müslüman olup, biat etmeleri tabii bir şeydi. Size gelince; siz bizim gördüklerimizi görmediniz, duyduklarımızı duymadınız ve onda müşahe de ettiğimiz harikalara şahit olmadınız. Onun için, aranızdan, kim samimi bir niyet ve ihlâsla dinimize girse, o bizden üstün olur! George şöyle dedi:

- Billâhi bana doğru söyledin, yalan söylemedin ve beni kendi fikrine çekmek için bir şey söylemedin. Halid:

- Billâhi sana doğru söyledim. Benim, ne senden ve ne de siz-en olan hiçbir kimseden korkum yok! Sana söylediklerimin doğru olduğuna da Allah kefildir.

Bizans Komutanı Müslüman Oldu

Bunun üzerine George,, "doğru söyledin" dedikten sonra, kalkanını ters çevirdi ve Halid'e yaklaşarak, "bana İslam’ı öğret" dedi.

Halid, George'yi karargâhına götürerek, üzerine bir tulum su döküp guslettirdi. Daha sonra da iki rekât namaz kildi.

George'nin Müslümanlar tarafına geçmesini hücum sanan Bizans askerleri saldırıya geçti ve savaş başladı.

George Müslüman olmuş, Halid'in yanında, biraz önce komutanı olduğu Bizans ordusuna karşı savaşıyordu. Savaş akşama kadar sürdü ve İslam ordusunun zaferiyle son buldu.[171[171]]

Savaş meydanında binlerce ölü ve şehit... Müslüman şehitleri ve kâfir ölüleri... Bir değillerdi tabii. Şehitler Allah için; ölüler ise Allah düşmanı, yâni İslam nizamına düşmanlar için savaşmıştı. Aynı kefeye konamazdı bunlar! Kâfir ölüsüne nasıl şehit,

---

[171[171]] Taberi a.g.e 3. 398-401

Müslümanla savaşan kâfire nasıl gazi denir? Müslüman şehitle, kâfir ölü, Müslüman gazi ile, savaştan sağ kurtulan kâfir askeri aynı ise, niçin savaşıyorlar bunlar?.. dertleri ne bunların?

Elbette ki biri Müslüman, diğeri kâfir; Biri şehit, diğeri ölü; biri gazi diğeri kâfir firarisidir; "Müşrikler hoşlanmasalar da".

Allah'ın, birbirinin zıddı olarak gösterdiği şehitle kâfir ölüsünü, hangi insan hangi hakla bir tutabilir?

Farklı Bir Şehit

Müslüman şehitleri arasında, bir tanesi vardı ki, farklıydı öbürlerinden. Peygamber'i görmemiş, Kur'an-ı duymamıştı o...

Zekât nedir bilmiyor, Hac 'dan habersizdi o... Ayet okumamış, oruç tutmamıştı o...

Bu farklı şehidin adı George idi. Halid'e bakarak kıldığı iki rekat namazdan başka namaz kılmadı. Adını bile Müslüman adına çevirmeye fırsatı olmadı. Bir tek şey bildi George: Kendini Allah davasına fedâ etmek...

Buram buram şehadet kokuyordu George. Cennet görevlileri onu cennette ağırlamak için yarışıyorlardı âdetâ...

Allah'ın kılıcı Halid, Müslüman oluşu henüz bir günü doldurmamış olan bu şehide gıpta ile bakıyor, Allah'ın hikmet ve kudreti karşısında, sevinç ve şükür gözyaşları döküyordu.

George, "kâlü belâ"dan beri, Allah davası için şehid olmuş, en güzel insanlar arasına giriyordu... Ne mutlu ona ve onun gibi olanlara!..

Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

-Hz.Ebu Bekir es-Sıddîk (r.a) buyurdu ki: "Ben Resûlullah (a.s)'ın yanında oturuyor idim. O'na şu âyet indirildi: "Kim fenalık yaparsa cezasını görür. Kendisine Allah'tan başka ne dost ne de yardımca bulur".[172[172]] Resûlullah (a.s): "Bana inen bir âyeti sana okutayım mı?" dedi. Ben: "Pek tabii" dedim. Bana onu okuttu. Sanki belimin ayrıldığnı hissettim ve o yüzden gerindim. Resûlullah (a.s): "Neyin var, ne oldu Ey Ebu Bekr?" diye sordu. "Annem babam sana feda olsun Ey Allah'ın Resûlü, dedim, hangimiz kötü amelde bulunmaz ki, demek hepimiz işlediklerimiz yüzünden cezalandırılacağız ha?" diye üzüntümü ifade ettim. Resûlullah (a.s) şu açıklamayı yaptı: "Ey Ebu Bekr, sen ve mü'minler, bunlar sebebiyle dünyada

---

[172[172]] Nisa,4\123

cezalandırılıyorsunuz. Öyle ki Allah'a kavuştuğunuz zaman sizde günah kalmaz. Diğerlerine gelince onlarınkiler biriktirilir, kıyamet günü cezaları toptan verilir.[173[173]]

-Hz.Ebu Bekir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s)'ın şöyle söylediğini işittim: "Kim (kendisine emân verilerek) antlaşma yapılan bir kimseyi vakti dışında öldürürse, Allah ona cenneti haram eder."[174[174]]

Hz. Ebu Bekir Diyor ki:

-İstişarede doğru söyle ki, rey doğru olsun..

-Halka iyilik etmek, afetlerden ve belalardan masuniyeti muciptir.

-Takva, akıllıca yapılan işlerin en güzelidir.

-Hakk'a asi olmak, ahmakça yapılan işlerin en çirkinidir.

-Verilen emaneti yerine getirmek, en üstün doğruluktur.

-Hıyanet olarak da en önde yalan gelir.

-Mazlumun bedduasından korkunuz...

-Ölümü özüne sevdir. Nasıl olsa gelecek.

-İşlerinizi çevirmek için başınıza geçtim... Doğrulukta devam ettiğim müddet; bana uyunuz.

-Kaydığımı görünce de bana kıyam hakkınızdır.

-Sonun iyiliği, evvelin iyiliği kadar olur.

-Mazlumun bedduasından korkunuz.

-Ölümden korkma ki, hayat bulasın.

-Dostuna dost ol ve bütün dostlarını hukukta eşit tut

-Sabredin ki, her şeyin başı sabırdır.

-Düşmana karşı cesaret göster. Çünkü korkarsan maiyetin de korkak olurlar.

[173[173]] Tirmizî, Tefsir, Nisa (3042)

[174[174]] Ebu Dâvud, Cihâd 165; Nesâî, Kasâme 14,

-Ne söylediğini ve ne zamanda söylediğini düşün.

-Farz eda olunmadıkça nafile kabul olunmaz.

-Allah, dışını gördüğü gibi içini de görür.

-Zulüm verdiği sözü bozmak, hile denilen bu üç haslet kimde varsa, zararları yine kendine dokunur.

-Kendine kabir değil, kendini kabre hazırla.

-Mal cimrilerde, silah korkaklarda, kararda zayıflarda olursa işler bozulur.

-Kabre hazırlıksız giren, denize kayıksız açılmış gibidir.

-Kitaplar akıllı kişilerin bahçeleridir.

-Abidin cahili şeytanın oyuncağıdır. Fareyi cebinde taşıyanlar gibi.

-Komşunla kavga etme, misafir gider o kalır.

-Hiç bir bela yoktur ki, ondan daha baskını olmasın...

-Hakk'ı tanıyanların kölesi ol...

-Ya Rabbi! Ruhumu Müslüman olarak al ve beni salihlerle beraber eyle

Hz. Ebu Bekir'in Amr b As'a Tavsiyeleri

Hz. Ebu Bekir, Amr b. As komutasındaki üçbin kişilik bir orduyu Şam tarafına uğurlarken Amr b. As'a şu tavsiyelerde bulundu:

-Ey Amr! Gizli ve aleni her türlü davranışta Allah'tan kork! Çünkü O, seni ve yaptıklarını görür. Ey Amr, ben seni, senden daha önce İslam'a giren, senden daha çok İslam'a ve Müslümanlara faydalı olan bazılarına tercih ettim ve seni ordunun başına getirdim. O halde sen ahiret için çalışanlardan ol, yapacaklarını Allah rızası için yap, maiyetinde bulunanlara bir baba gibi şefkat göster, onların gizli hallerini araştırma, zahirini müşahedelerinle yetin, kararlarında azimkar ol, düşmanla karşılaştığında sebat et, korkma, hiyanet edenleri hemen cezalandır.

Askerlerine öğüt verdiğinde az ve öz konuş. Kendi nefsini ıslah et ki teb'an da sana hiç itirazsız tabi olsun."

Hz. Ebu Bekir'in Zekat Amili Olarak Görevlendirdiği Amr İle Velid b. Utbe'ye Yaptığı Vasiyeti

"Gizli ve aleni işlerde Allah'tan korkunuz. Allah kendisinden korkana kurtuluş kapılarını arar, hatır ve hayaline gelmeyen yerlerden rızık verir. Kim Allah'tan sakınırsa, Allah onun günahlarını affeder, ecirlerini de katkat arttırır. Takva, Allah kullarının birbirlerine tavsiye ettikleri hayırların en iyisidir. Sen Allah'ın yollarından bir yoldasın o yolda şahsi menfaatlarına öncelik vermen gevşeklik göstermen, dininizin ayakta durmasının, işlerinizde sağlıklı yürümesinin kendisine bağlı olduğu hususlarda gafil davranman çok büyük bir vebaldir.

Bu sebeple üzerine aldığın görevi ifâ hususunda gevşeklik gösterme.

Hz. Ebu Bekir'in Eski İdarecilere Hürmet ve Onlara Fikir Danışmanın İyiliğine Dair Şurahbil b. Hasene'ye Tavsiyeleri

"Ey Şurahbil! Halid b. Said'e itibar göster, onun senin üzerindeki hakkını bil. O senin kumandanın olsaydı sen ondan neler bekleyecek idiysen onun da senden aynı şeyleri beklediğini farzederek kendisine ona göre muamele et. Hayrı tavsiye edecek muttaki bir kimsenin görüşlerine başvurma ihtiyacı hissettiğinde ilk önce Ebu Ubeyde b. Cerreh'a sonra Muaz b. Cebel'e, üçüncü olarak da Halid b. Said'e başvur. Muhakkak bunlardan faydalanacaksın, sakın onlarla istişare etmemezlik yapma, alacağın herhangi bir kararı onlardan saklama."

Hz. Ebu Bekir'in İdarecilerin Yakınlarını Kayırmalarının Dinen Yasak Olduğuna Dair Yezid b. Ebu Süfyan'a Tavsiyeleri

"Hz. Ebu Bekir Yezid b. Ebu Süfyan'ı ordu kumandanı olarak tayin ettiğinde ona şu tavsiyeleri yaptı:

-Ey Yezid!... Senin yakınların var, hısımların var, ihtimal ki idari vazifelerde onları başkalarına tercih edersin.

Senin hakkında en büyük endişem budur. Peygamber Efendimiz (a.s.) "Müslümanların işlerinden birini üzerine alan bir kimse, bir şahsı kayırarak haksız yere onların başına kumanda yaparsa, Allah'ın laneti üzerine olsun!

Allah onun ne farz, ne de nafile ibadetlerini kabul eder, onu ancak cehenneme sokar. Her kim ki, din kardeşinin malını bir başkasına haksız yere verirse Allah'ın laneti onunda üzerine olsun." buyurmuştur.

Allah teâlâ insanları kendisine iman etmeye, böylece ancak kendi himayesini tercih etmeye çağırmıştır.

Bu sebepten dolayı Allah'ın hıfzu emanında olan birine haksızlık yapan, kesinlikle Allah'ın lanetine düçar olur."

Hz. Ebu Bekir'in Mücahidlere Tenbihnamesi

"Gideceğiniz memlekette zinhar zulüm ve teaddi etmeyiniz, çok yaşlı olanı katletmeyiniz. Hayvanatı da helak etmeyiniz. Düşman ile ahid ve karar ettikde, ahdinizi bozup da ikrarınızdan dönmeyiniz ve manastırlarda birtakım ruhbanlar vardır ki, onların kavl-i batılları iktizası nefislerini hapsetmişlerdir. Onları sakın katletmeyiniz. Mabedlerini yıkmayınız ve fevkalade zaruri olmadıkça hayvanları kesmeyiniz ve ağaçları da kesip yakmayınız."

"Takva, akıllıca yapılan işlerin en güzelidir. Hakk'a asi olmak, ahmakça yapılan işlerin en çirkinidir.

Verilen emaneti, yerine getirmek, en üstün doğruluk sayılır. Hiyanet olarak da, en önde yalan gelir."

2)Adâletin timsâli ikinci büyük halîfe: Hz. ÖMER

Hz. Ömer b. Hattab (r.a): İkinci Raşid Halife. İslâm-ı yeryüzüne yerleştirip, hakim kılmak için Resulullah (a.s)'ın verdiği tevhidî mücadelede ona en yakın olan sahabilerden biri. Hz. Ömer (r.a), Fil Olayından on üç sene sonra Mekke'de doğmuştur. Kendisinden nakledilen bir rivayete göre o, Büyük Ficar savaşından dört yıl sonra dünyaya gelmiştir.[175] [175] Babası, Hattab b. Nüfeyl olup, nesebi Ka'b'da Resulullah (a.s) ile birleşmektedir. Kureyş'in Adiy boyuna mensup olup, annesi, Ebu Cehil'in kardeşi veya amcasının kızı olan Hanteme'dir.[176][176]

Kaynaklar Hz. Ömer (r.a)'ın Müslüman olmadan önceki hayatı hakkında fazlaca bir şey söylemezler. Ancak küçüklüğünde, babasına ait sürülere çobanlık ettiği, sonra da ticarete başladığı bilinmektedir. O, Suriye taraflarına giden ticaret kervanlarına iştirak etmekteydi.[177][177] Cahiliyye döneminde Mekke eşrafı arasında yer almakta olup, Mekke şehir devletinin şifare (elçilik) görevi onun elindeydi. Bir savaş çıkması durumunda karşı tarafa elçi olarak Ömer gönderilir ve dönüşünde onun verdiği bilgi ve görüşlere göre hareket edilirdi. Ayrıca kabileler arasında çıkan anlaşmazlıkların çözümünde etkin rol alır ve verdiği kararlar bağlayıcılık vasfı taşırdı.[178][178]

Hz. Ömer, sert bir mizaca sahip olup, İslâm’a karşı aşırı tepki gösterenlerin arasında yer almaktaydı. Sonunda o, dedelerinin dinini inkâr eden ve tapındıkları putlara hakaret ederek insanları onlardan yüz çevirmeğe çağıran Muhammed (a.s)'ı öldürmeye karar vermişti. Kılıcını kuşanarak, Peygamberi öldürmek için harekete geçmiş, ancak

---

[175][175] Ibnül-Esîr, Üsdül-gâbe, Kahire 1970, 4,146
[176][176] a.g.e., 145
[177][177] H. ibrahim Hasan, Tarihul-Islâm, Misir 1979, I, 210
[178][178] Suyûtî, Tarihul-Hulefâ, Beyrut 1986, 123; Üsdül-gâbe, 4, 146

olayın gelişim sekli onun Müslümanların arasına katılması sonucunu doğurmuştu. Tarihçilerin ittifakla naklettikleri rivayete göre, Ömer (r.a)'ın Müslüman oluşu şöyle gerçekleşmişti: Ömer, Resulullah (a.s)'ı öldürmek için onun bulunduğu yere doğru giderken, yolda Nuaym b. Abdullah ile karsılaştı. Nuaym ona, böyle öfkeli nereye gittiğini sorduğunda o, Muhammed (a.s)'ı öldürmeye gittiğini söylemişti. Nuaym, Ömer'in ne yapmak istediğini öğrenince ona, kız kardeşi ve eniştesinin yeni dine girmiş olduğunu söyledi ve önce kendi ailesi ile uğraşması gerektiğini bildirdi. Bunu öğrenen Ömer (r.a), öfkeyle eniştesinin evine yöneldi.

Kapıya geldiğinde içerde Kur'an okunmaktaydı. Kapıyı çalınca, içerdekiler okumayı kesip, Kur'an sayfalarını sakladılar. içeri giren Ömer (r.a), eniştesini dövmeye başlamış, araya giren kız kardeşinin aldığı darbeden dolayı burnu kanamıştı. Kız kardeşinin ona, ne yaparsa yapsın dinlerinden dönmeyeceklerini söyleyerek kararlılığını bildirmesi üzerine, ona karşı merhamet duyguları kabarmaya başlamış ve okudukları şeyleri görmek istediğini söylemişti. Kendisine verilen sahifelerden Kur'an ayetlerini okuyan Ömer (r.a), hemen orada imân etti ve Resulullah (a.s)'ın nerede olduğunu sordu. O sıralarda Müslümanlar, Safa tepesinin yanında bulunan Erkam (r.a)'ın evinde gizlice toplanıp ibadet ediyorlardı. Resulullah (a.s)'ın Daru'l-Erkam'da olduğunu öğrenen Ömer (r.a), doğruca oraya gitti. Kapıyı çaldığında gelenin Ömer olduğunu öğrenen sahabiler endişelenmeye başladılar. Zira Ömer silahlarını kuşanmış olduğu halde kapının önünde duruyordu.

Hz. Hamza: "Bu Ömer'dir. iyi bir niyetle geldiyse mesele yok. Eğer kötü bir düşüncesi varsa, onu öldürmek bizim için kolaydır" diyerek kapıyı açtırdı. Resulullah (a.s), Ömer (r.a)'ın iki yakasını tutarak; "Müslüman ol ya İbn Hattab! Allahım ona hidayet ver!" dediğinde, Ömer (r.a), hemen Kelime-i şehadet getirerek imân ettiğini açıkladı.[179[179]] Rivayetlere göre Ömer (r.a)'ın Müslüman oluşu, Resulullah (a.s)'ın yapmış olduğu; Allahım! İslâm-ı Ömer b. el-Hattab veya Amr b. Hişam (Ebû Cehil) ile yücelt" şeklinde bir duanın sonucu olarak gerçekleşmişti.[180[180]]

Ömer (r.a), risaletin altıncı yılında Müslüman olmuştur. O, iman edenlerin arasına katıldığı zaman Müslümanların sayısı yetmiş seksen kişi kadardı.[181[181]]

Mekkeli müşriklerin, gösterdiği zorbaca tepkiden dolayı Müslümanlar, Beytullah'a gidip namaz kılamıyor ve ancak gizlice bir araya gelebiliyorlardı. Ömer (r.a) Müslüman olunca doğruca Beytullah'in yanına gitti ve Müslüman olduğunu haykırdı. Orada bulunanlar şiddetli tepki gösterdi. Ancak o, müşriklere karşı savaşını sürdürerek onların, Müslümanlara gösterdiği muhalefeti kırdı ve bir avuç Müslümanla birlikte herkesin gözü

[179[179]] Ibn Sa'd, Tabakatu'l Kübra, 2, 268-269; Üsdül-gâbe, 4, 148-149; Suyûtî, Tarihu'l-Hulefa, Beyrut 1986, 124 vd.
[180[180]] Ibnul-Hacer el-Askalânî, el-isâbe fi Temyîzi's-Sahâbe, Bagdat t.y., 2, 518; Ibn Sa'd, aynı yer; Suy{tî, a.g.e., 125
[181[181]] Ibn Sa'd, ayni yer

önünde Beytullah'ta namaza durdu. Onun bu şekilde saflarına katılması Müslümanlara büyük bir moral desteği sağlamıştı.

Abdullah İbn Mes'ud'un; "Ömer'in Müslüman oluşu bir fetihti"[182[182]] sözü bunu açıkça ortaya koymaktadır. Taberî'nin İbn Abbas'tan tahric ettiği bir hadise göre, Müslümanlığını ilk ilân eden kimse Hz. Ömer (r.a) olmuştur.[183[183]] Ömer (r.a) benliğini kuşatan imanın verdiği heyecanla, küfre karşı açık ve net bir şekilde, hiç bir tehdide aldırış etmeden mücadele ediyordu. Müşrikler, şecaat ve kararlılığını eskiden beri bildikleri için ona sataşmaya cesaret edemiyorlardı.

Müslüman olduktan sonra sürekli Resulullah (a.s)'ın yanında bulunmuş, onu korumak için elinden gelen gayreti göstermiştir. O, imân ettikten sonra müşriklere karşı çok sert davranmış ve dinini her ortamda, kimseden çekinmeden herkese meydan okuyarak savunmuştur. İslâm tebliğinin yeni bir veçhe kazanması için Medine'ye hicret emr olunduğu zaman Müslümanlar Mekke'den gizlice Medine'ye göç etmeye başladıklarında, Hz. Ömer, gizlenme ihtiyacı duymamıştı. Ömer (r.a), beraberinde yirmi arkadaşı olduğu halde Medine'ye doğru yola çıkmıştı. Hz. Ali (r.a) onun hicretini şu şekilde anlatmaktadır: "Ömer'den başka gizlenmeden hicret eden hiç bir kimseyi bilmiyorum.

O, hicrete hazırlandığında kılıcını kuşandı, yayını omsuzuna taktı, eline oklarını aldı ve Kâ'be'ye gitti. Kureyş'in ileri gelenleri Kâ'be'nin avlusunda oturmakta idiler. O, Kâ'be'yi yedi defa tavaf ettikten sonra, Makâm-i ibrahim'de iki rekat namaz kıldı. Halka halka oturan müşrikleri tek tek dolaştı ve onlara; "Yüzler pisleşti. Kim anasını evlatsız, çocuklarını yetim, karısını dul bırakmak istiyorsa şu vadide beni takip etsin" dedi. Onlardan hiç biri onu engellemeye cesaret edemedi.[184[184]] Bunun içindir ki İbn Mes'ud; "Onun hicreti bir zaferdi"[185[185]] demektedir.

Hz.Ömer (r.a), Medine dönemi boyunca İslam'ın yücelişini etkileyen bütün olaylara aktif olarak iştirak etmiştir. Resulullah (a.s)'ın önemli kararlar alacağı zaman görüşlerine başvurduğu kimselerin başında Ömer (r.a) gelir. Onun ileri sürdüğü görüşler o kadar isabetliydi ki; bazı ayetler onun daha önce işaret ettiğine uygun olarak nazil oluyordu. Resulullah (a.s) onun bu durumunu şu sözüyle ifade etmekteydi: "Allah, hakkı Ömer'in dili ve kalbi üzere kıldı."[186[186]]

Hz.Ömer (r.a), Bedir, Uhud, Hendek, Hayber vb. gazvelerin hepsine ve çok sayıda seriyyeye katılmış, bunların başında komutan olarak görev yapmıştır. Bunlardan biri Hicretin yedinci yılında Havazinliler'e karşı gönderilen seriyyedir.

[182[182]] Üsdül-gâbe, 4,151; Ibn Sa'd, a.g.e., 3, 270
[183[183]] Suyûtî, a.g.e.,129
[184[184]] Suyûtî, a.g.e., 130
[185[185]] Ibn Sa'd, ayni yer; Üsdül-gâbe, 4, 153
[186[186]] Üsdül-gâbe, 4, 151

Hz.Ömer (r.a), bütün meselelere karşı net ve tavizsiz tavır koymakla tanınır. Onun küfre karşı düşmanlığı; müşriklerin, İslâm'a karşı olan saldırılarını hazmedememe konusundaki hassasiyeti; bazı kararlara şiddetle karşı çıkmasına sebep olmuştur. Hudeybiye'de yapılan anlaşmanın müşrikler lehine görünen maddelerine karşı çıkışı bunlardan biridir. Ancak o, Resulün, Allah Teâlâ'nin gösterdiği doğrultuda hareket etmekten başka bir şey yapmadığı uyarısı karşısında, hemen kendini toparlamış ve olayın iç gerçeğini kavramıştı.

Resulullah (a.s)'ın vefatının hemen peşinden ortaya çıkan karışıklığın Hz. Ebû Bekir'in halife seçilmesiyle yok edilmesinde Hz. Ömer büyük rol oynamıştır. Hz. Ebû Bekir'in kısa halifelik döneminde en büyük yardımcısı Ömer (r.a) olmuştur.

Hz. Ebû Bekir (r.a) vefat edeceğini anladığında, Hz. Ömer'i kendisine halef tayin etmeyi düşünmüş ve bu düşüncesini açıklayarak bazı sahabilerle istişarelerde bulunmuştu. Herkes Ömer (r.a)'ın fazilet ve üstünlüğünü kabul etmekle beraber, onu bu iş için biraz sert mizaçlı buluyorlardı. Hatta Talha (r.a) ve diğer bazı sahabiler ona; "Rabbin seni Ömer'i halife tayin ettiğinden dolayı sorgularsa ona ne cevap vereceksin? Bilirsin ki Ömer oldukça sert bir kimsedir" demişlerdi. Hz. Ebû Bekir onlara; "Derim ki: Allahım! Kullarının en iyisini onlara halife yaptım" karşılığını vermişti. Sonra da Hz. Osman'ı çağırarak bir kâğıda Hz. Ömer'i halife tayin ettiğini yazdırdı. Kâğıt katlanıp mühürlendikten sonra, Hz. Osman dışarı çıkarak insanlardan kâğıtta yazılı olan kimseye bey'at edilmesini istedi. Oradakilerin bey'at etmesiyle Hz. Ömer'in II. Raşid halife olarak iş başına gelişi gerçekleşmiş oldu.[187][187]

Hz. Ömer Döneminde İslam Devleti ve Fetihler

Resulullah (a.s)'ın sağlığında Arap yarımadası İslâm'ın hakimiyetine boyun eğdirilmiş ve insanlar bölük bölük ihtida ederek Müslümanlarla bütünleşmişlerdi.

Bunun peşinden Resulullah (a.s), İslam tebliğinin insanlara ulaştırılmasının önünde bir set teşkil eden, müşrik zalim güçlerden biri olan Bizans imparatorluğuna karşı askerî seferleri başlatmıştı. Ebû Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın vefatından hemen sonra ortaya çıkan Ridde hareketlerini bastırdıktan sonra, Bizans hakimiyetindeki topraklara askerî akınlar başlatmış, öte taraftan çağın despot devletlerinden ikincisi olan İran imparatorluğuna karşı da askerî faaliyetlere girişmişti. Hz. Ömer (r.a)'ın üzerine düsen, bu siyaseti devam ettirmekten ibaretti. Hz. Ömer bir taraftan Suriye'nin fethinin tamamlanması için gayret gösterirken, öte taraftan İran cephesinde netice almak için ordular sevk ediyordu. Kadisiye savaşıyla İran ordusu hezimete uğratılmış ve Kisrâ, saraylarını İslam ordusuna terk ederek doğuya kaçmak zorunda kalmıştı. Peş peşe gönderilen ordularla İran'ın bazı bölgeleri savaş ile, bazı bölgeleri de sulh yoluyla

---

[187][187] Üsdü'l-gâbe, 4,168-199; Ibn Sad, a.g.e., 3, 274 vd.; Suyûtî a.g.e., 92-94

İslam'ın hakimiyetine boyun eğdirilmişti. Kuzeye yönelen Muğîre b. şu'be, Azerbaycan sulh yoluyla ele geçirmişti. Ermenistan bölgesi fethedilen yerler arasındaydı.

Suriye'nin fethi tamamlandıktan sonra bu bölgedeki askerî harekât batıya doğru kaydırıldı. Etraftaki şehir ve kasabalar fethedildikten sonra Kudüs kuşatma altına alındı. şehirdeki Hıristiyanlar bir süre direndilerse de sonunda barış istemek zorunda kaldılar. Ancak, komutanlardan çekindikleri için şart olarak şehri bizzat halifeye teslim etmek istediklerini bildirmişlerdi. Durum Ebu Ubeyde tarafından bir mektupla Hz. Ömer (r.a)'a bildirildi. Hz. Ömer (r.a) Ashabın ileri gelenleriyle istişare ettikten sonra, Medine'den komutanlarıyla buluşmayı kararlaştırdığı Cabiye'ye doğru yola çıktı. Cabiye'de yapılan bir anlaşmadan sonra Hz. Ömer, bizzat Kudüs'e kadar giderek şehri teslim aldı (H.16-M. 637). Hz. Ömer (r.a) kısa bir müddet Kudüs'te kaldıktan sonra Medine'ye geri döndü.

Bu arada İran cephesinde durumlar karışmaya başlamıştı. Hz. Ömer, bölgede bulunan orduları takviye ederek İran meselesini kesin bir sonuca bağlamaya karar verdi. Hicri 21 yılında başlayan ve sürekli takviye edilen akınlarla Azerbaycan ve Ermenistan da dahil olmak üzere, Horasan'a kadar bütün İran toprakları İslam devletinin sınırları içine alınmış ve Fars cephesinde askerî harekâtlar tamamlanmıştı.

Öte taraftan Amr b. el-As, hazırlayıp uygulamaya koyduğu harekât planıyla Mısır'ı fethetmeyi başarmış, Müslümanları Mısır'dan geri püskürtmek için iskenderiyede hazırlıklara girişen Bizanslıların üzerine yürüyerek burayı ele geçirmişti (H. 21). Böylece Suriye'den sonra, Mısır'da da Bizans'ın hakimiyetine son verilmiş oluyordu.[188[188]]

İslam ordularının fethettiği bölgelerdeki halk, Müslümanlardan gördükleri müsamaha ve âdil davranışlardan etkilenerek kitleler halinde İslâm'a giriyorlardı. Asırlarca Bizans ve İran devletlerinin zulmü altında ezilen, horlanan topluluklar İslâm'ın kuşatıcı merhameti ile yüz yüze geldiklerinde Müslüman olmakta tereddüt göstermiyorlardı. Kendi dinlerinden dönmek istemeyenler ise hiç bir baskıya maruz kalmadıkları gibi, geniş bir inanç hürriyetine kavuşuyorlardı.

Hz. Ömer, bir taraftan İslâm'ın insanlığa tebliğinin önündeki engelleri kaldırmak için ordular sevk ederken, öte taraftan da henüz müesseselerine kavuşmamış bulunan devleti teşkilatlandırmaya çalışıyordu.

Hz. Ömer'den önce, orduya katılan askerler ve bunlara dağıtılan paralar belirli defterlere yazılıp kayıt altına alınmazdı. Bu durum normal olarak bazı karışıklıkların çıkmasına sebep olur, gelir ve giderlerin hesabı yapılamazdı. ilk zamanlar buna pek ihtiyaç da yoktu. Ancak devletin sınırları genişlemiş ve bu geniş coğrafya içerisinde devletin etkinliğini sağlayabilmek için idarî düzenlemeler yapılması zarureti doğmuştu. O, ilk

---

[188[188]] Sibli Numanî, Bütün yönleriyle Hz. Ömer ve Devlet idaresi, Terc. Talip Yasar Alp, istanbul t.y., I, 285-286

olarak askerlerin kayıtlarının tutulduğu ve fey ve ganimet gelirlerinin dağıtımının kaydedildiği "divan" teşkilatını kurdu.

Ayrıca, Suriye ve Irak'ta bulunan divanlar varlıklarını korumuşlardır. Bunlar vergilerin toplanması ile alakalı çalışmaları yürütmekteydiler. Suriye ve Irak'taki divanlar her ne kadar İran ve Bizans malî teşkilatından kalma idiyse de, onun Medine'de tesis ettiği divan hiçbir yabancı tesir söz konusu olmaksızın, ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için kurulmuştur. Hz. Ömer, feyden elde edilen gelirlerden verdiği atiyyeleri bir gruplandırmaya tabi tutmuştur.

Hz. Ömer, yargı (kaza) İşlerini bir düzene koymak için valilerden ayrı ve bağımsız çalışan kadılar tayin eden ilk kimsedir. O, Kufe'ye, Şureyh b. el-Haris'i, Mısır'a da Kays b. Ebil-As es-Sehmî'yi kadı tayin etmiştir. Onun Medine'deki kadısı Ebû Derda (r.a)'dır. Bu dönemin tanınmış kadılarından birisi de Ebu Mûsa el-Eşari'dir. Hz. Ömer, tayin ettiği kadılara, görevlerini ne şekilde ifa etmeleri gerektiğine dair talimatlar verir ve onların bu çerçeve dışına çıkmamalarını tenbihlerdi.[189[189]]

Hz. Ömer (r.a)'ın, üzerinde titizlikle durduğu ve asla müsamaha göstermediği en önemli konu adâlet meselesiydi. O, mevki, rütbe, soyluluk vb. hiçbir ayırım gözetmeden hakların sahiplerine verilmesi için çok şiddetli davranmıştır. Bu konuda onun yanında bir köle ile efendisi arasında bir fark yoktur.

O, her tarafta adâletin eksiksiz yerine getirilmesi, muhtaç ve yoksul kimselerin gözetilmesi için ülkenin en ücra köşelerindeki durumlardan zamanında haberdar olmak için imkân oluşturmaya çalıştı. O, muhtaç kimseler konusunda din ayırımı gözetmemiş, Hıristiyan ve Yahudilerden olan yoksullara da yardımlarda bulunmuştur.

Devletin temel görevlerinden birisi ilmin insanlara ulaştırılmasıdır. Hz. Ömer, fethedilen bölgelerde okullar açmış, buralara müderrisler tayin etmiş ve Kur'an-ı Kerim'i okumak ve onunla amel edebilmek için gerekli olan eğitimin verilmesini sağlama yolunda gayret sarf etmiştir. İslâm'ın, Müslüman olan insanlara öğretilmesi ve tebliğ çalışmalarının yürütülmesi için sahabelerden ve diğer âlimlerden istifade etmiş ve onları değişik bölgelerde görevlendirmiştir.

Kur'an, Hadis ve Fıkıh öğretimi ile uğraşan bu âlimlere büyük meblağlar tutan maaşlar bağlamıştır. Hz. Ömer, devletin her tarafında camiler inşa ettirmişti. Onun zamanında dört bin tane cami yapılmış olduğu rivayet edilmektedir.[190[190]] ilk defa bir takvimin kullanılmasına Hz. Ömer zamanında ihtiyaç duyulmuş ve böylece Hicret esas alınarak oluşturulan takvimle devlet işlerinde tarihleme açısından ortaya çıkan problemler ortadan kaldırılmıştır (H. 16).

[189[189]] Mustafa Fayda, Dogustan Günümüze Büyük Islâm Tarihi, istanbul 1986, 2, 176-177
[190[190]] Ahmed en-Nedvi, Asri Saadet, Terc. Ali Genceli, istanbul 1985, I, 317

İslâm devleti, bağımsız bir devlet olmasına ve çok geniş bir coğrafî sahayı kaplayan ekonomik faaliyetlerin yürütülmesine rağmen, kullanılan paralar yabancı kaynaklıydı. Irak ve İran bölgelerinde Fars dirhemleri; Suriye ve Mısır taraflarında da Bizans dinarları tedavülde bulunmaktaydı. Bu durum o devirde henüz hissedilmeye başlanmamış olsa bile, bir ekonomik baskı tehlikesini beraberinde getirmekteydi. Hz. Ömer'in, devleti müesseselere kavuşturup yapısını sağlamlaştırmaya çalışırken, bu duruma da müdahale etmemesi düşünülmezdi. O, Hicri 17 de para bastırarak piyasaya sürdü.

Ayrıca Halid b. Velid'in Taberiye'de Hicrî 15 tarihinde dinar darbettirdiği de bilinmektedir.[191[191]] Hz. Ömer (r.a), İslâm devletinin dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı güvenliğini sağlamak ve orduları düşman bölgelerine yakın yerlerde bulundurabilmek için ordugah şehirler tesis etmiştir. İran ve Hindistan taraflarından gelebilecek deniz akınlarına karşı Basra ordugah şehri kuruldu. Bu şehrin mevkii bizzat Hz. Ömer tarafından tespit edilmiştir. O, bu iş için Utbe b. Gazvan'ı görevlendirmişti. Utbe, sekiz yüz adamıyla o zaman boş ve ıssız olan Haribe bölgesine gelip H. 14 yılında Basra şehrinin inşasına başladı.

Hz.Sa'd b. Ebi Vakkas, Kadisiye'de kazandığı büyük zaferden sonra İran içlerine akınlara başlamıştı. Onun ordusu Medâin'de bulunmaktaydı. Ancak buranın ikliminin Arap askerlerin sağlığını olumsuz yönde etkilediği anlaşılınca, Hz. Ömer, Sa'd'a iklim bakımından uygun ve merkez ile arasında deniz bulunmayan bir yer bulup burada bir şehir kurması talimatını verdi. Bu iş için görevlendirilen Selmân ve Huzeyfe, Kufe mevkiini uygun buldular. H. 17 de kurulan bu ordugah şehir kırk bin kişiye iskân edebilecek büyüklükte inşa edildi.

Amr b. el-As, Mısır'ı fethettikten sonra İskenderiye'yi karargah edinmek için Hz. Ömer (r.a)'dan izin istedi. Hz. Ömer (r.a), haberleşme açışından endişe duyduğu için Kendisiyle Mısır'daki kuvvetler arasında bir nehrin bulunmasını kabul etmedi. Amr, Nil'in doğu yakasına geçerek burada Fustat adlı şehri kurdu (H. 21). Bu ordugah şehirlerinden başka yine askerî amaçlı merkezler de oluşturulmuştur.

Hz. Ömer'in idare anlayışı Hz. Ömer, toplumu ilgilendiren meselelerde karar vereceği zaman Müslümanların görüşüne başvurur, onlarla istişare ederdi. O "istişare etmeden uygulamaya konulan işler başarısızlığa mahkûmdur" demekteydi. istişarede takip ettiği yöntem şuydu: Önce meseleyi Müslümanların ulaşabildiği çoğunluğu ile görüşür, peşinden Kureyşliler'in düşüncesini sorar, son olarak da sahabilerin görüşlerini alırdı. Böylece en isabetli fikir ortaya çıkar ve uygulamaya konulurdu. Hz. Ömer, Müslümanların yaptığı işlerde bir hata gördükleri zaman kendisini uyarmalarını isterdi. Başka dinlere mensup olup, zimmî statüsünde bulunan kimselerle alakalı İşlerde de onların görüşlerine baş vurur ve meseleyi onlarla istişare ederdi. Bu durum Hz. Ömer'in adâlet anlayışının ne kadar kapsamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

[191[191]] Hassan Hallâk, Dirâsât fî Tarihil-Hadâretil-Islamiye, Beyrut 1979, 13-15

Hz. Ömer idarede görevlendirdiği memurlarına karşı oldukça sert davranır, onların bir haksızlıkta bulunmalarına asla göz yummazdı. Halka karşı ise son derece şefkatle yaklaşır, onların varsa gizledikleri problemlerini öğrenip çözümlemek için gece-gündüz uğraşıp dururdu. O bu hassasiyetini: "Fırat kıyısında bir deve helak olsa, Allah bunu Ömer'den sorar diye korkarım" sözü ile ortaya koymaktadır. Hz. Ömer, merkezden uzak bölgelerde halkın durumunu yakından görmek için seyahatler yapma yoluna gitmişti. O, insanların çeşitli dertlerini uzak diyarlarda olmaları sebebiyle kendisine ulaştıramadıklarından endişe ediyordu. Bazı bölgeleri dolaşmasına rağmen başka yerlere gitmeyi tasarladığı halde ömrü o şehirlere ulaşmasına yetmemişti. İslâm tarihinde adâletin timsali olarak yerini alan Hz. Ömer (r.a) hakkında rivayet edilen şu olay onun bu sıfatla bütünleşmiş olduğunun en açık delilidir.

Bir defasında Eslem'le birlikte Harra taraflarında (Medine'nin dış bölgesi) dolaşırlarken ışık yanan bir yer gördü ve Eslem'e; "şurada, gecenin ve soğuğun çaresizliğine uğramış biri var. Haydi onların yanına gidelim" dedi. Oraya gittiklerinde bir kadını iki çocuğuyla üzerinde tencere bulunan bir ateşin etrafında otururken gördüler. Hz. Ömer, onlara; "Işıklı aileye selâm olsun" dedi. Kadın selâmı aldıktan sonra yanlarına yaklaşmak için izin alan Hz. Ömer ona yanındaki çocukların neden ağladıklarını sordu. Kadın, karınlarının aç olduğunu söyleyince, Hz. Ömer merakla tencerede ne pişirdiğini sordu. Kadın, tencerede su bulunduğunu, çocukları yemek pişiyor diye avuttuğunu söyledi ve; "Allah bunu Ömer'den elbette soracaktır" diye ekledi. Hz. Ömer, ona; "Ömer bu durumu nereden bilsin ki?" diye sorduğunda kadın; "Madem bilemeyecekti ve unutacaktı neden halife oldu" karşılığını verdi.

Hz. Ömer bu cevap karşısında irkilerek Eslem'le birlikte doğruca erzak deposuna gitti. Doldurdukları yiyecek çuvalını Eslem taşımak istedi. Ancak Hz. Ömer (r.a); "Kıyamet gününde benim yüküme ortak olacak değilsin. Onun için bırak da yükümü kendim taşıyayım" diyerek buna izin vermedi; çuvalı omsuzuna aldı ve kadının bulunduğu yere götürdü. Orada bizzat yemeği Hz. Ömer (r.a) hazırlayıp pişirdi ve onları doyurdu. Eslem; "O, ateşe üflerken şakakları arasından çıkan dumanları seyrediyordum" demektedir. Hz. Ömer oradan ayrılırken kadın; "Siz bu işe Ömer'den daha layıksınız" dedi. Hz. Ömer; "Ömer'e dua et. Bir gün onu ziyarete gidersen beni orada bulursun" dedi.

Bu onun insanlara yardım etmede ve mağduriyetlerini gidermede gösterdiği hassasiyetin örneklerinden sadece bir tanesidir.

İlmi

Hz. Ömer'in fıkıh ilminde ayrı bir yeri vardır. O, her yönüyle devleti teşkilatlandırmaya çalışırken diğer taraftan da bu teşkilatlanmanın alt yapısı olan ilmî gelişmeyi sağlayabilmek için gayret sarf ediyordu. Fıkıh usulünün oluşumu Hz. Ömer (r.a) ile başlar. Fıkıh ilminin temellerini meydana getiren kaideleri, karşılaştığı kazâî ve idarî meseleleri çözüme kavuştururken takip ettiği yöntemlerle belirlemeye başlamıştır. Ondan

sahih senetlerle rivayet olunan fıkhî hükümlerin sayısı birkaç bini bulmaktadır. Hz. Ömer'in içtihadlarının İslâm hukuku açısından çok büyük bir önemi vardır ve Resulullah (a.s)'un hadislerinden başka hiç bir şey onun bu içtihadlarının üzerinde değildir.[192[192]]

Hz. Ömer (r.a), Hadis rivayeti konusunda çok titiz davranmıştır. O, Peygamber (a.s)'den hadis rivayet eden bazı kimseleri sorguya çekmiş, onlardan rivayet ettikleri hadisler için şahid istemişti. Hz. Ömer'in kendisinden beş yüz otuz dokuz hadis rivayet edilmiştir.[193[193]]

Ayrıca o, Kur'an-ı Kerim'in te'vil ve tefsirinde ilim sahibiydi. İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre, kendisine Resulullah (a.s) hayattayken kimlerin fetva verdiği sorulduğunda: "Ebu Bekir ve Ömer'den başkasının fetva verdiğini bilmiyorum" karşılığını vermişti.[194[194]]

Şahsiyeti

Hz. Ömer, inandığı şeyi yerine getirme hususunda şiddetli davranmakla tanınır. O, müslüman olmadan önce ilk iman edenlere karşı sert muamele etmişti. Müslüman olduktan sonra ise bu sertliği İslâm'ın lehine müşriklere karşı yönelmiştir. Hz. Ömer Halife olduktan sonra da doğruların uygulanması ve hakkın elde edilmesi konusunda titiz davranmaya ve en ufak ayrıntıları bile bizzat takip etmeye aşırı dikkat göstermiştir. O, bir şeyi emrettiği veya yasakladığı zaman ilk önce kendi ailesinden başlardı. Aile fertlerini bir araya toplayarak onlara şöyle derdi; "şunu ve şunu yasakladım. insanlar sizi yırtıcı kuşun eti gözetlediği gibi gözetlerler.

Allah'a yemin ederim ki, her hangi biriniz bu yasaklara uymazsa onu daha fazlasıyla cezalandırırım". Sert bir mizaca sahip olmasına rağmen insanlara karşı oldukça mütevazı davranırdı. Geniş toprakları, güçlü orduları olan bir devletin başkanı olması onu diğer insanlar gibi mütevazı ve sade bir hayat yaşamaktan alıkoyamamıştır. Pahalı, lüks elbiseler giymekten kaçınır, diğer insanlar gibi gerektiğinde alelade işlerle uğraşmaktan çekinmezdi. Tanımayan kimse onun Müslümanların halifesi olduğunu asla anlayamazdı. Çünkü çoğu zaman giydiği elbise yamalarla doluydu.

Hz. Ömer güçlü bir hitabet kudretine sahipti ve konuşurken beliğ bir uslubla konuşurdu. Onun üstün kabiliyeti yazı için de geçerliydi. Valilerine yazmış olduğu talimatları ve mektupları Arap dili için bir numune addedilmekteydi. Hz. Ömer şiire de ilgi duyan ve şiir zevki olan sahabilerden birisidir. Çok sayıda Arap şairlerinin şiirlerini ezberlemiş, az da olsa şiir yazmıştır. Hz. Ömer ibadet ederken bütün benliğiyle Rabbine yönelirdi. Halife olduktan sonra gündüz İşlerinin yoğun olmasından dolayı nafile namazlarını gece kılar, ev halkını sabah namazına;

[192[192]] Muhammed Revvâs Kal'aci, Mevsuatu Fikhi Ömer b. el-Hattab, 1981, 8; Bu kitabta Hz. Ömer'in Fikhî içtihadlari bir araya toplanarak ansiklopedik bir tarzda tasnif edilmistir.
[193[193]] Suyutî, a.g.e., 123
[194[194]] H.İ. Nasan, Islâm Tarihi, istanbul 1985, 1, 319

وَاْمُرْ اَهْلَكَ بِالصَّلوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لاَنَسْـَٔلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوى

"Ehline namaz ile emret, ve sen de onun üzerine sabret, Biz senden bir rızk istemiyoruz, seni Biz merzûk ederiz. Akibet ise takvâ içindir" 195[195] ayeti okuyarak uyandırırdı. O, her sene haccetmeyi asla ihmal etmez ve hac farizasını yerine getirmek için Mekke'ye gelen hacılara bizzat riyaset ederdi. Rabbine karşı duyduğu sorumluluğun altında öylesine ezilirdi ki, kıyamet günü hesaptan, cezasız kurtulmayı başarabilirse sevineceğini söylerdi. O, ölüm döşeğinde bu endişesini şu anlamdaki bir beyitle dile getiriyordu:

"Müslüman ölüşüm, namazları kılıp, orucu tuttuğum müstesna, nefsime zulmetmiş bulunuyorum." 196[196] Hz. Ömer (r.a)'ın, şahsi hayatı oldukça sadeydi. Hz. Ömer (r.a), Bizans ve İran'a karşı büyük ordular sevk eden ve onları tarihlerinde pek nadir tattıkları sürekli yenilgilerle perişan eden güçlü ve muktedir bir devletin başkanıdır. Ama o buna rağmen yamalı elbiseler, eskimiş sarık ve yırtık ayakkabılarla hayatını sürdüren bir kişidir. O, bazen dul bir kadına su taşırken görülür, bazan da günün yorgunluğunu hafifletmek için mescidin çıplak zemini üzerinde uyuduğuna şahit olunurdu. Medine'den Mekke'ye çok sayıda yolculuk yapmış olduğu halde hiç bir zaman yanına çadır almamış ve yolda, bir çarşafı dalların üzerine gererek basit bir şekilde dinlenmeyi tercih etmiştir.

Yine bir gün, Ahnef b. Kays yanında Arapların ileri gelenlerinden bazı kimselerle birlikte Hz. Ömer (r.a)'ı ziyarete gitmiş; onu, elbisesinin eteklerini beline sıkıştırmış olduğu halde koşar bir vaziyette bulmuştu. Ömer (r.a), Ahnef'i gördüğünde ona; "Gel de kovalamaya katıl. Devlete ait bir deve kaçtı. Bu malda kaç kişinin hakkı olduğunu biliyorsun" dedi. Bu esnada biri ona neden kendini bu kadar üzdüğünü ve deveyi yakalamak için bir köleyi görevlendirmediğini söyleyince O; "Benden daha iyi köle kimmiş?" diyerek karşılık vermiştir.197[197]

Günlük yasayışını gösteren bu örnekler, Hz. Ömer (r.a)'ın ümmetin sorumluluğunu üstlenen kimselerin yüklenmiş oldukları görevleri ne şekilde yerine getirmeleri ve makamlarının cazibesine kapılıp sıradan insanların yasayış tarzından kopmadan hükmetmeleri gerektiğini, çağları aşan bir örnek sergileyerek ortaya koymuştur. Bir devlet başkanı ancak bu şekilde, insanlardan ve onların günlük yaşamlarından kopmadan âdil bir yönetim kurabilir. Hz. Ömer (r.a)'a âdil sıfatını kazandıran, onun bu şekilde İslâm'ı yeryüzüne hakim kılma yolunda varlığını ortaya koymuş olmasıdır. Hz. Ömer (r.a) geçimini ticaretle temin ederdi.

Bunun yanında Peygamber (a.s)'ın Medine'de ona bazı tarlalar verdiği de bilinmektedir. Hayber'in fethini müteakip burada ele geçirilen araziler, savaşa katılanlar

---

195[195] Tâhâ,9\ 20/132
196[196] Şiblî, a.g.e., 2, 373
197[197] Şiblî, a.g.e., 1, 384-385

arasında taksim edilmişti. Ancak, Hz. Ömer (r.a) kendi payına düşen araziyi vakfetmiş ve bir vakıf şartnamesi de düzenlemişti: "Bu arazi satılamaz, hibe edilemez ve miras yolu ile sahip olunamaz; geliri fakirlere, akrabaya, kölelere, Allah yolunda, yolcu ve misafirlere harcanacaktır. Vakfı yöneten kişinin ölçülü olarak yemesinde ve yedirmesinde bir sakınca yoktur."[198[198]] İslâm'da ilk vakıf olayı budur.

Halife olduktan sonra, devlet işleriyle uğraşmasından dolayı kendi iaşesinin temini için Ashab'a müracaat etmiş, Hz. Ali (r.a)'ın teklifine uyularak ona ve ailesine normal ölçülerde devlet malından geçim imkânı sağlanmıştı. H. 15 yılında Müslümanlara maaş bağlandığı zaman, ona da ileri gelen Ashaba verilen miktarda, beş bin dirhem maaş tayin edilmişti. Ancak onun günlük gideri çok mütevazı meblağdı. Ömer (r.a), yemek olarak genellikle şunları yerdi: Ekmek (buğdaydan olduğu zaman kepekli), bazen et, süt, sebze ve sirke.

Hz. Ömer (r.a)'ın fazileti ve üstünlüğü hakkında çok sayıda sahih hadis bulunmaktadır. Hz. Ömer din konusunda o kadar tavizsizdi ki, şeytanlar bile onunla karşılaşmaktan çekinirlerdi. Bir defasında Resulullah (a.s)'ın yanına gitti. Resulullah (a.s)'dan bir şey istemek için orada bulunan kadınlar, Hz. Ömer'in sesini duyduklarında hemen kalkıp perdenin arkasına geçtiler. Hz. Ömer içeri girdiğinde Resulullah (a.s) gülüyordu. Hz. Ömer ona; "Allah yasini güldürsün ya Resulullah" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s); "şu benim yanımda olanlara şaşarım. Senin sesini işitince perdeye koştular" dediğinde Hz. Ömer; "Ya Resulullah, onların çekinmesine sen daha layıksın" dedi. Sonra da kadınlara dönerek; "Ey nefislerinin düşmanları! Resulullah (a.s)'den çekinmiyorsunuz da benden mi çekiniyorsunuz?" diyerek onlara çıkıştı. Kadınlar; "Evet. Sen Resulüllah (a.s)'den sert ve haşinsin" dediler. Resulullah (a.s), Nefsim yed-i Kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, şeytan sana bir yolda rastlamış olsa, mutlaka yolunu değiştirirdi."[199[199]]

Başka bir rivayette Resulullah (a.s) onun için şöyle buyurmuştu:
"Gökte bir melek bulunmasın ki Ömer'e saygı duymasın. Yeryüzünde ise bir şeytan bulunmasın ki Ömer'den kaçmasın."[200[200]]

Resulullah (a.s), hakkı görmek ve onu tatbik etmek konusunda Ömer (r.a)'ın üstünlüğünü şöyle ifade etmekteydi: "Sizden önce geçen ümmetlerde bazen ilham sahipleri bulunurdu. Eğer benim ümmetimde onlardan biri bulunursa, Ömer b. Hattab onlardandır." [201 [201]] Bu, Hz. Ömer (r.a)'ın işlerinde ve verdiği kararlarda isabetli davranmasını bir anlamda açıklar niteliktedir. Nitekim Resulullah (a.s); Allah doğruyu Ömer'in lisanı ve kalbi üzere kılmıştır"[202[202]] demektedir. Bir defasında da Hz. Ömer'i

---

[198[198]] Buharî, Şurût, 19
[199[199]] Müslim, Fedâilü's-Sahâbe, 22
[200[200]] Suyûtî, a.g.e., 133
[201[201]] Müslim, Fedâilü's-Sahâbe, II
[202[202]] Üsdül-gâbe, 4, 151; Suyutî, 132

göstererek şöyle demişti: Bu aranızda yaşadığı sürece, sizinle fitne arasında kuvvetlice kapanmış bir kapı bulunacaktır.

Hz.Ömer (r.a)'ın bu durumunu bazı konularda inen ayetlerin daha önce onun gösterdiği doğrultuda olması da te'yid etmektedir. Hz. Ömer şöyle demiştir: "Rabbime üç şeyde muvafık düştüm: Makam-i İbrahim'de, hicab'da ve Bedir esirlerinde." Hz. Ömer ötekileri zikretmemiştir. Örneğin münafıkların cenaze namazını kılmaması için Resulullah (a.s)'e inen ayet bunlardan biridir.[203[203]]

Hz. Ömer (r.a.)'ın Askerî Siyaseti

Hz. Ömer (r.a.)'ın devlet başkanlığı ve bu devlet başkanlığı sırasında gerek Müslüman, gerekse gayri müslim olan reayasına uyguladığı adalet, tarihin örnek sahifelerinden birini teşkil etmiştir.

İslâm'ı uygulamasındaki tavizsiz siyâsetinden ve de bütün hayatı boyunca Allah için göstermiş olduğu cesaret ve fedâkârlıktan söz etmeyeceğiz. Bu hususlar başlı başına birer kitap olacak niteliktedir.

Bütün insanların baş düşmanı olan şeytan, sadece taviz vermeyen Müslüman'a yaklaşamaz ve ondan çekinir. Şeytanın, bu tavizsiz Müslümanlardan Hz. Ömer'e karşı olan tutumunu, Resulullah (a.s.). şöyle anlatıyor:

"Gökte Ömer'e saygı duymayan bir melek ve yerde ondan korkmayan bir şeytan yoktur."[204[204]]

Hz. Ebu Bekir (r.a.), ölmeden önce, onu yerine Halife, yâni Devlet Başkanı olarak seçti.

Hz. Ömer (r.a.), İslâm'ın Devlet Başkanı olunca, devletinin, gerek iç, gerekse dış siyasetinde, Hz. Peygamber (a.s.)'ın ve Hz. Ebu Bekir (r.a.)'ın izini takip etti. Askerî cihadı, yani Îslâm'ın savaşla olan tebliğini de, onların bıraktığı yerden devam ettirdi.

Bilindiği gibi, Hz. Peygamber (a.s.), daha İslâm'ı tebliğin Mekke dönemindeyken, Müslümanlara şu hedefi gösteriyordu:

"Lâ ilâhe illallah deyin, İran ve Bizans'ın sarayları sizin olacak!. [205[205]]

Yani, Allah dışındaki güçlere, iktidarlara karşı çıkarak İslâm'ı kabul edin, insanlığı sömürmekte olan İran ve Bizans devletleri yıkılacaktır!...

[203[203]] Müslim, Fedâilüs-Sahabe, 2). (bkz. Müslim, ayni bab; Hz. Ömer (r.a)'ın görüsleri dogrultusunda nâzil olan ayetler için bkz. Suyûtî, a.g.e., 137-140

[204[204]] Suyûtî, Tarihu'l Hulefa, el-Kahira 1964. s. 119.

[205[205]] Ihsan Süreyya Sirma Islamî Tebligin Mekke Dönemi ve Iskencesi, 6. Baski, s. 120.

Hz. Peygamber (a.s.)., İslâm’ı tebliğin Medine döneminde, bu iki süper devletten Bizans’ın sınırlarını zorlamış, Tebük seferiyle,[206][206] İslâm Devletinin sınırlarını bugünkü Ürdün topraklarına kadar vardırarak, İslâm kanunlarının oralarda da hüküm fermâ olmasını sağlamıştır.

Hz. Peygamber (a.s.)’ın vefâtından sonra, onun cihâdını Hz. Ebu Bekir (r.a.) sürdürdü ve Irak’ın güneyine kadar olan Bizans topraklarının tamamı fethedildi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat ettiğinde, Halid b. Velid komutasındaki orduları, Fihl ve Şam kalelerini zorluyor, insanları İslâm’a davet ediyorlardı.

Ordunun sultalaşmaması için Hz. Ömer (r.a.), İslâm Devlet Başkanı olur olmaz, bazı mülahazalarla, İslâm orduları Başkomutanı olan Halid b. Velid'i değiştirerek, yerine Ebu Ubeyde b. Cerrah'i tayin etti.

Hz. Ömer'in, Halid b. Velid'i görevden alması, bazı dedikodulara sebep olduysa da, Devlet Başkanı Hz. Ömer, bu kararından vazgeçmedi ve bu kararında gayet haklıydı.

Hz. Ömer (r.a.), Halid b. Velid'in üst üste kazandığı zaferlerden dolayı, esas görevi devlete hizmet olan ordunun, şımararak sultalaşmasını istemiyordu. Zira böyle bir durumda, İslâm’ın tatbikatı için varolan devletin, ordunun emrine girme ihtimali belirebilirdi ki bu, İslâm Devletinin bekası noktai nazarından fevkalade tehlikeli bir husustu.

Başka bir deyişle Hz. Ömer (r.a.), İslâm kanunlarının harfiyyen ve de tavizsiz uygulanması için mevcut olan devlet otoritesinin kaybolarak, yerine Ordu Başkomutanının, hattâ Devlet Başkanının şahsî despotizminin yer almasını istemiyordu. Yoksa, onun Halid b. Velid'i görevden alması, şahsî bir meseleden, yada Halid'in herhangi bir yolsuzluğundan kaynaklanmıyordu. Nitekim, komutanlıktan azlinin sebebini öğrenmek için başkent Medine'ye giden Halid'e, Hz. Ömer (r.a.), "Yâ Halid, sen benim yanımda çok değerlisin ve seni çok severim'‘ dedikten sonra, Devletin bütün valilerine şu tamimi gönderdi:

"Ben, Halid'i bir öfkesinden, ya da ihanetinden dolayı azletmedim. Fakat insanlar onu o kadar büyüttüler ki, Allah’ı bırakıp ona tevekkül edeceklerinden korktum. Ben onlara, bütün bu başarıların Allah'tan geldiğini bilmelerini istediğim için böyle hareket ettim."[207][207]

Devlet başkanı Hz. Ömer'in bu hassasiyetini gören Halid b. Velid, Medine'de kalabilme imkânının olmasına rağmen, ordusuna dönerek, Ebu Ubeyde b. Cerrah'in maiyetinde cihada devam etti.

---

[206][206] A.g.e. s. 211 vd.

[207][207] Ibnu’l Esîr, el-Kâmilu fi't Târih, Beyrut 1965, S. 535.

"Dünya seni de helâk etmesin"

Hz. Ömer (r.a.), ordu komutanlarının azlinde gösterdiği titizliği, onların tayininde de gösteriyordu. Nitekim Halid'in yerine tayin ettiği yeni komutan Ebu Ubeyde b. Cerrah'a da şöyle yazıyordu:

"Ben sana, tek kalıcı şey olan Allah'ın takvasını tavsiye ediyorum ki, ondan başka hiçbir şeyin değeri yoktur. O Allah ki, bizi dalâletten hidâyete, karanlıklardan aydınlığa çıkardı. Seni Halid b. Velid'in ordusuna komutan tayin ettim. Onların hakkı ne ise, ona göre davran! "Ganimet alacağım" düşüncesiyle, Müslümanlar helâke götürme! Araziyi iyice keşfetmeden onları oraya sevk etme! Muhafızsız birlikler gönderme! Müslümanları felâketlere götürmemen için seni uyarıyorum. Allah seni benimle, beni de seninle imtihan edecek. Gözünü ve kalbini dünyadan çevir, dünyaya dalma! Dikkat et ki bu dünya, senden evvelkileri olduğu gibi, seni de helâk etmesin..."[208[208]]

Hz. Ömer (r.a.)'n, normal vatandaşa olduğu kadar, komutan ve askerlerine karşı da bu kadar hassas olmasının tek sebebi, onların hak hukukları hakkında Allah'a vereceği hesabın kendisine yüklemiş olduğu ağır mesuliyetti. Nitekim o, sürekli olarak kendi kendisini muhasebe etmekle meşguldü. Günümüz sosyolog, psikolog ve felsefecilerinin efkârı umumiyyeye empoze etmeye çalışıp, bir türlü ne kendi nefîslerinde, ne de toplumun hiçbir kesiminde uygulayamadıkları meşhur otokritik müessesesi, Müslümanlar tarafından bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Bunun başka yolu da yoktur. Nitekim Peygamberimiz (a.s.). şöyle buyuruyor:

"Hikmetin başı, Allah korkusudur" Başka deyişle, insanlığın ölçüsü, Allah'a ve O'nun kanunlarına olan bağlılıktadır.

Hz. Ömer (r.a.), özel olarak görevlendirdiği postacılar vasıtasıyla, günü gününe ordusundan haber alıyor, âdeta onların yanında savaşıyormuş gibi, ordusunu sevk ve idare ediyordu. Nitekim komutanlarına göndermiş olduğu emirlerde, her gün durumları bildirir mektuplar yazmalarını, bu mektupları postayla Medine'ye göndererek, Devlet merkezini olup bitenden haberdar etmelerini istemiştir.[209[209]]

"Hz. Peygamber(a.s)'ın dayısı olman seni yanıltmasın!'

İslâm orduları, Suriye fethinde Bizans ordularıyla çarpışmaya devam ederken; Hz. Ömer (r.a.), İran cephesindeki cihadı da hızlandırdı.

Hz. Ömer (r.a.), İran'ın fethi için, İslâm uğruna ilk defa kan döken[210[210]] ve Hz. Peygamber (a.s.)'n cennetle müjdelediği on kişiden biri olan Sa'd b. Ebi Vakkas'ı

[208[208]] Ibn Kesîr, el-Bidaye ve'n Nihaya, Beyrut 1966, S. 19.
[209[209]] Taberî, Târihul Umemi ve'l Mutûk, Beyrut, 1962, S. 435.
[210[210]] Ibn Hisam, es-Sîretu'n Nebeviyya, el-Kahire, 1955, S. 263.

görevlendirdi. Başkomutanlığına tayin edilen Sa'd b. Ebi Vakkas'a da, Devlet Başkanı Hz. Ömer söyle tavsiye ediyordu:

''Ey Sa'd, Hz. Peygamber (a.s.)'ın dayısı ve onun sahabesi olman seni yanıltıp Allah'tan uzaklaştırmasın! Allah, kötülüğü kötülükle değil, iyilikle yok eder. Allah ve insanlar arasında, O'na itaatte başka hiç kimse yoktur. Allah katında bütün insanlar eşittir. Allah onların Rabbi, onlar da O'nun kullarıdırlar. Onlara verilen hayat için, O'nu zikrederek, O'nun kanunlarına tabi olarak, O'na hamdederler. Resulullah (a.s.)'den gördüğün gibi hareket et!.."211[211]

Hz. Ömer (r.a.), bu tavsiyesiyle, gayelerinin insanlara kötülük yapıp onları öldürmek olmadığını, bilakis, Allah davasını insanlara tebliğ ederek, onları Allah'ın kanunları altında birleştirmek olduğunu vurgulamak istiyordu.

Hz. Ömer (r.a.)'dan son emirleri aldıktan sonra, Sa'd b. Ebi Vakkas İran üzerine yürüdü.

Sa'd'ın komutasında birleşen İslâm orduları, kazandıkları Kadisiyye savaşından sonra İran'ı tamamen fethedecekler ve Hz. Ömer (r.a.) vefât etmeden önce İran Müslüman olacaktır.

Hz. Ömer (r.a.), Kadisiyye öncesi, komutanı Sa'd'a gönderdiği mektupta, sadece ona dinî vaazlarda bulunmuyor, en ince teferruatına kadar askerî talimatlarını bildiriyordu. Mektubunun bir bölümünde şöyle diyordu Hz. Ömer: "Durumunuzu aralıksız olarak ve bütün tafsilatıyla bana yaz. Nasıl hareket ettiğinizi; sizin düşmana, düşmanın da size olan nispet ve harekât tarzını öyle yaz ki, mektuplarından âdeta savaşı izleyeyim..!'212[212]

Bu talimatlardan sonra, İslâm askerinin parolasını bile veriyordu. Hz. Ömer; "Savaş başlayıp, bitene kadar herkes 'Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh' diyecek!.." Müslüman askerinin kolu kılıç sallayarak, dili de Allah'ı zikrederek Rablerine kulluk edecekler. Başka deyişle, biri diğersiz olmaz.

Kadisiyye savaşı arifesinde, İran ordu komutanıyla görüşen ve her savaş öncesi olduğu gibi düşmanı İslâm'a davet eden müslüman elçi, müslümanların gayesini İranlılara şöyle anlatıyordu:

"Bizim arzumuz dünya değil. Bizim arzu ve isteğimiz Ahrettir. Allah bize bir Peygamber göndererek ona şöyle dedi: Ben şu taifeyi, benim kanunlarımla amel etmeyenlere musallat ettim. Bunlar vasıtasıyla, benim kanunlarıma karşı gelenlerden intikam alacağım. Bu tâife (yani Müslümanlar), benim kanunlarıma bağlı oldukları sürece onları galip kılarım. Bu hak dindir. Ondan yüz çeviren hiç kimse yoktur ki zillete, ona bağlanan hiç kimse yoktur ki izzete kavuşmasın."

211[211] Vakidî, Fütûhu's Sam, Misir, tarihsiz, I. 68.
212[212] Ibn Kesîr, A.g.e. 7. 37.

"Bu dinin esası, Allah’ın birliğine ve Muhammed (a.s.)’ın Onun Peygamberi olduğuna inanıp şehâdet etmek ve Allah katından gelen her şeyi noksansız ikrar etmektir."

"Dinimizin gayesi, insanları, insanlara kulluktan kurtarıp, onları Allah'a kul etmektir."[213[213]]

Hz. Ömer (r.a)'ın Rivayet ettiği Bazı Hadisler

. وعن عمرَ بن الخطاب رضِىَ اللّهُ عنهُ قال:]تُرِكتُمْ علَى الواضِحةِ، ليلُهَا كَنَهارِهَا. كُونُوا عَلى دين ا٢عرابِ والغلمانِ في الكُتَّابِ.

-Hz. Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a)'dan rivayet edilir ki, şöyle buyurmuştur: "Gecesi gündüz gibi olan çok aydınlık bir şeriat üzere terkedildiniz. Çöldeki bedevîlerin ve mahalle mekteplerindeki çocukların dini üzere olun. (Âyet ve hadisten öğretilenleri olduğu gibi takib edin, kendinizden katıp karıştırmadan taklid edin.)[214[214]]

. عن عمر بن الخطاب رضى اللّه عنه قال:]قال رسول اللّه : الذَّهَبُ بالذَّهَبِ رباً إِّ هَاءَ وَهَاءَ، وَالْبُرُّ بالْبُرِّ رِباً إَّ هَاءَ وَهَاءَ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ رباً إَّ هَاءَ وَهَاءَ، وَالتَّمْرُ بالتَّمْرِ رِباً إَّ هَاءَ وَهَاءَ[. أخرجه الستة، وهذا لفظ الشيخين، وللبخارى في رواية.]الْوَرِقُ بالْوَرِقِ، والذَّهَبُ بالذَّهَبِ

Hz.Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Altın altınla peşin olmazsa ribâdır. Buğday buğdayla peşin satılmazsa ribâdır. Arpa arpayla peşin satılmazsa ribâdır. Kuru hurma kuru hurmayla peşin satılmazsa ribâdır." [215[215]]

. وعن عمر رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]لَمَّا كانَ يَوْمُ بَدْرٍ وَأَخَذَ: يعنِى النبىّ # الْفِدَاءَ. فأنزَلَ اللّهُ تعالى: ما كانَ لِنبىّ أنْ يَكُونَ لَهُ أسرَى حتَّى يُثْخِنَ في ا٢رْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا. إلى قوله: لَمَسَّكُمْ فِيمَا أخَذْتُمْ؛ مِنَ الْفِدَاءِ: عَذَابٌ عَظِيمٌ. ثُمَّ أحَلَّ لَهُمُ الْغَنَائِمَ.

- Hz. Ömer (r.a) anlatıyor: Bedir savaşında Hz. Peygamber (a.s) (esirlerin serbest bırakılmaları mukabilinde) fiyde-i necat alınca Cenâb-ı Hakk şu ayeti indirdi: "Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz. Geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa Allah âhireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür, hakimdir. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azâb erişirdi. Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helâl olarak yiyin..." (Enfal 67-69). Ganimetler sonradan helâl kılındı."[216[216]]

[213[213]] A,g,e. Eser, 7. 39.

[214[214]] Bunun benzerini merfu olarak Ahmed İbnu Hanbel (Müsned 4, 126) ve İbnu Mace [Sünen, Mukaddime 6, (43)] rivayet etmişlerdir.

[215[215]] Buhârî, Büyû 54, 74, 76; Müslim, Musâkât 79, (1586); Ebu Dâvud, Büyû 12, (3348); İbnu Mâce, Ticârât 50, (2160), (2259); Muvatta, Büyû 38, (2, 636-637); Tirmizî, Büyû 24 (1243); Nesâî, Büyû 41, (7, 273).

[216[216]] Ebu Dâvud, Cihâd (2690); Müslim, Cihad 58,

Hz. Ömer'in Öğütleri

İnsanlar seni kendinle ilgilenmekten alıkoymasın. Çünkü durumundan onlar değil sonunda sen sorumlu olacaksın.

-Gündüzleri boş geçirme. Çünkü işlediğin amellerin kaydediliyor.

-Bir kötülük yaptığında hemen iyilik yap. Çünkü işlediğin amellerin kaydediliyor. Bir kötülük yaptığında hemen iyilik yap. Çünkü yapılmış olan bir günah için hemen iyilik yapmaktan daha iyi bir şey görmüyorum.

-Sana kötülük yapanlardan uzak dur. Az bulsan da salih kimseleri dost edin.

-Sana gerçek belli oluncaya kadar, Müslüman kardeşinin işini en güzel şekilde yorumla. Bir Müslüman'ın ağzından çıkan bir sözü hayra yorma ihtimali bulunduğu sürece kötüye yorumlama.

-Kendini suçlamalara açık tutan kimse, zanla kendine kötü diyenleri kınamasın. Sırrı gizleyen kimsenin elinde serbest hareket etme imkânı vardır.

-Kendileriyle yaşayacağın doğru arkadaşlar edin. Çünkü onlar rahatlıkta zinet, sıkıntılı anında hazırlıktır.

-Seni öldürse de doğruluktan ayrılma.

-Seni ilgilendirmeyen işlere karışma.

-Olmayan şeyler hakkında soru sorma. Çünkü boş şeyle meşgul olmuş olursun.

-Senin kurtuluşunu istemeyenden bir ihtiyacını talep etme.

-Yalan yemin etmeyi önemsiz görme, Allah seni helak eder.

-Kötülüklerini öğrenmemek için kötülerle arkadaşlık etme.

-Düşmanından uzak dur.

-Güvenilmeyen arkadaşından sakın.

-Allah'tan korkandan başka güvenilir kimse yoktur.

-Kabirlerde huşu içinde ol.

-İbadet anında tevazu içinde ol.

-Günahtan korun.

-İşlerinde de Allah'tan korkanlarla istişare et

-Allah (cc) şöyle buyuruyor:

وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْاَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ اَلْوَانُهُ كَذلِكَ اِنَّمَا يَخْشَى اللّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَموُٓا اِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

“Ve insanlardan ve yürür hayvanlardan ve davarlardan da böylece renkleri muhtelif olanlar (vardır) ve Allah'tan kulları arasında da ancak ilim sahipleri olanlar korkar. Şüphe yok ki, Allah galiptir, yarlığayıcıdır."[217[217]]

-Erkekler ve Kadınlar üç gruptur:

-Üç grup kadın şunlardır:

-Dindar, iffetli, yumuşak, sevimli ve doğurgan kadınlar. Bunlar kocasının zararına çalışmaz, sıkıntılı günlerinde yardımcı olur. Bunları çok az bulursun.

-Sadece bir kap olan kadınlar. Bunlar çocuk doğurmaktan başka işe yaramazlar. Bir de kocasının boynuna bir bukağı gibi olan kadınlar. Allah bunları dilediğinin boynuna geçirir. Dilediği zaman da çıkarır.

-Üç grup erkek ise şunlardır:

İffetli, yumuşak görüş sahibi ve kendisine danışılabilecek olanlar. Bunlar başlarına bir iş geldiğinde kendi akıllarıyla onu hallederler.

İkincisi, her hangi bir görüş sahibi olmayan erkeklerdir. Bunlar, başlarına bir iş geldiğinde meseleyi görüşü yerinde olan ve danışılacak kimseye ileterek hallederler.

Üçüncüsü ise görüşü olmayan ve şaşkın kimselerdir. Bunlar da herhangi bir yol gösterene de itaat etmeyen erkeklerdir.

-Çok gülenin heybeti azalır.

-Mizah yapan hafife alınır.

-Çok konuşanın hatası da çok olur.

[217[217]] Fatır,35/28

-Hatası çok olanın hayası azalır.

-Hayası az olanın verası az olur.

-Verası az olanın da kalbi ölür.

-Allah'ın, batılı, onu terk ederek öldüren, hakkı da zikretmek suretiyle dirilten kulları vardır.

-Bunlar iyiliğe yöneltildiklerinde rağbet ederler, kötülükten sakındırıldıklarında da sakınırlar.

-Korkarlar, emin olmazlar. Gözleriyle görmedikleri halde yakinen inanırlar.

-Korku onları ihlaslı yapar. Ebedi olan için faniyi terk ederler.

-Haya onlar için nimet, ölüm bir şereftir. Hurilerle evlendirilirler, ölümsüz gençler onlara hizmet ederler.

-Kitaplarla ve ilimle dolunuz, ilim pınarı olunuz. Allah'tan her gün rızkınızı isteyiniz.

-Tevbe edenlerle oturunuz. Çünkü onlar kalbi en yumuşak olanlardır.

-Allah'tan korkan intikam almaz. Takva sahibi olan günah işleyemez.

-İnsanlara karşı insaflı olanlar işinde başarılı olur. İbadet edince aşağılanmaz.

-İyiliğe, günahla yücelmeden daha yakındır.

-Kişinin şerefi takvasıdır. Soyu dini, insanlığı da ahlâkıdır.

-Sen, Farslı, Acemli ve Nabatlı birinden daha hayırlı değilsin. Üstünlük ancak takva iledir.

-Hikmet yaş büyüklüğünde değildir. Ancak o, Allah'ın dilediğine verdiği bir ihsanıdır.

-Aşağılık ve kötülenen önemsiz işlerden sakın

Değerlendirme

1. Hz. Ömer (r.a.)'ın da suretiyle göstermiş olduğu gibi, İslâm inancına göre esas olan, ne devlettir, ne ordu ve ne de Ordu komutanları; değişmez esas olan, İslâm'ın tavizsiz ve noksansız tatbikatıdır. Onun için Hz. Ömer, çok sevdiği ve gerçekten hayatını İslâm'a adamış olan Halid b. Velid'i, yukarıda belirttiğimiz gibi, İslâm yararına görevinden alıyor. Kısacası, Hz. Ömer, kim olursa olsun, insanların putlaşmasını istemiyor.

2. Hz. Ömer, komutanlarını, kendi şahsî kaprisleri değil, İslâm'ın emirleri dahilinde hareket etmeleri hususunda uyarıyor. Yani İslâm'a göre, "her şeyi ben bilirim, herkes benim emrimde olacak, emir komutayı ben veririm, kimse bana karışamaz" gibi keyfî davranışlar yasaktır. İslâm neyi gerektiriyorsa o yapılır.

3. Hz. Ömer (r.a.) en küçük rütbeli askerine kadar her tebaasını düşünüyor, onlara en ufak bir hakaretin, haksızlığın yapılmasına müsaade etmiyor. İslâm'a aykırı davranışlarda bulunan olursa, isterse bu kişi vali, ya da komutan olsun kamçısıyla düzeltir ve de düzeltmiştir.

4. Ganimet almak için cihad yoktur. Cihad, Allah ahkâmını bildirmek içindir. İnsanları, insanlara kul olmaktan kurtarıp, onları Allah'a kul yapma mücadelesidir cihad!...

5. Kılıcın yanında değil de, Allah'ı devamlı zikrederek kulluğunu ifâ edecek. Yani İslamî kulluk ki, biz buna ibadet diyoruz, bir bütündür. Namazı, oruçtan; cihadı, Hacdan; Allah'ın hakkını, kul hakkından ayrı düşünmek, kulluğu dinamitlemek demektir.[218[218]]

3)Meleklerin bile hayâ ettiği halîfe: Hz. OSMAN

Hz.Osman b. Affân b. Ebil-As b. Ümeyye b. Abdi'ş-şems b. Abdi Menaf el-Kureşi el-Emevî; Rasid Halifelerin üçüncüsü. Ümeyyeoğulları ailesine mensup olup, nesebi besinci ceddi olan Abdi Menaf'ta Resulullah (a.s) ile birleşmektedir. Fil olayından altı sene sonra Mekke'de doğmuştur. Annesi, Erva b. Küreyz b. Rebia b. Habib b. Abdi şems'tir. Büyükannesi ise Resulullah (a.s)'ın halası Abdülmuttalib'in kızı Beyda'dır. Künyesi, "Ebû Abdullah'tır. Ona, "Ebu Amr" ve "Ebu Leyla" da denilirdi.[219[219]]

Resulullah (a.s) risaletle görevlendirildiğinde Hz.Osman (r.a) otuz dört yaşlarındaydı. O, ilk iman edenler arasındadır. Ebû Bekir (r.a), güvendiği kimseleri İslâm'a davette yoğun gayret göstermekteydi. Onun bu çalışmaları neticesinde, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b. Avvâm, Talha b. Ubeydullah ve

---

[218[218]] Ihsan Süreyya Sirma, Tarih Şuuru, Seha yayinlari, S. 191-196

[219[219]] İbnul-Hacer el-Askalânî, el-isabe fi Temyîzi's-Sahabe, Bagdat t.y., 2, 462; Ibnül Esîr, Üsdül-gâbe, 3, 584-585; Celaleddin Suyûtî, Târihul-Hulefâ, Beyrut 1986, 165).

Osman b. Affân iman etmişlerdi. Hz. Osman, cahiliyye döneminde de Hz. Ebû Bekir'in samimi bir arkadaşı idi.[220[220]]

Hz. Osman, iman ettiği zaman bunu duyan amcası Hakem b. Ebil-Âs onu sıkıca bağlayarak hapsetmiş ve eski dinine dönmezse asla serbest bırakmayacağını söylemişti. Hz. Osman (r.a) ebediyyen dininden dönmeyeceğini söyleyince, kararlılığını gören amcası onu serbest bırakmıştı.[221[221]]

Peşinden o, Resulullah (a.s)'ın kızı Rukayye ile evlenmişti. Bazı tarihçiler bu evliliğin Peygamber (a.s)'ın risaletle görevlendirilmesinden önce olduğunu kaydederler.[222[222]]

Mekkeli müşriklerin iman edenlere yönelttikleri baskı ve işkenceler yoğunlaşıp çekilmez bir hal alınca, Resulullah (a.s), ashabına Habeşistan'a hicret etmeleri tavsiyesinde bulunmuştu. Hz. Osman'ın Habeşistan'a ilk hicret edenler arasında olduğu hakkında kaynaklar ittifak halindedirler. İbn Hacer birçok sahabiye dayandırarak Hz. Osman'ın, esi Rukayye ile birlikte Habeşistan'a hicret eden ilk kimse olduğunu kaydetmektedir.

Mekkelilerin iman ettiklerine dair yanlış bir haberin Habeşistan'a ulaşmasıyla birlikte muhacirlerden bir bölümü Mekke'ye geri dönmüştü. Hz. Osman da geri dönenler arasındaydı. Ancak onlar kendilerine ulaşan haberin asılsız olduğuna şahit olduklarında tekrar Habeşistan'a gitmek için yola çıktılar. Hz. Osman, hareket etmeden önce Resulullah (a.s)'e şöyle demişti:

"Ya Resulullah! Bir defa hicret ettik. Bu Necaşi'ye ikinci hicretimiz oluyor. Ancak siz bizimle değilsiniz". Resulullah (a.s) ona; "Siz Allah'a ve bana hicret edenlersiniz. Bu iki hicretin tamamı sizindir" karşılığını vermişti. Bunun üzerine o; "Bu bize yeter ya Resulullah" dedi.[223[223]]

Hz. Osman (r.a), ikinci olarak hicret ettiği Habeşistan'da bir müddet kaldıktan sonra Mekke'ye geri döndü. Resulullah (a.s), Medine'ye hicret etmekle emrolunduğunda, Hz. Osman diğer Müslümanlarla birlikte Medine'ye hicret etti. O, Medine'ye ulaştığı zaman Hassan b. Sabit'in kardeşi Evs b. Sabit'e konuk olmuştu. Bundan dolayı Hassan, onu çok severdi.[224[224]]

Bir Yahudi'nin mülkiyetinde olan Rume kuyusunu yirmi bin dirheme satın alarak bütün Müslümanların istifadesine sunmuştu. Bu kuyunun Müslümanlar için ne kadar

---

[220[220]] Siretu Ibn ishak, istanbul 1981,121; Üsdü'l-Gâbe, ayni yer; Askalanî, ayni yer
[221[221]] Suyûtî, 168
[222[222]] Suyûtî, a.g.e., 165
[223[223]] İbn Sa'd, Tabakatül-Kübra, Beyrut t.y., I, 207
[224[224]] İbnül-Esîr, Üsdül-Gâbe, 585; Ibn Sa'd, a.g.e., 55-56

önemli olduğu Resulullah (a.s)'ın şu sözünden anlaşılmaktadır: "Rume kuyusunu kim açarsa, ona Cennet vardır."[225[225]]

Hz. Osman, hanımı Rukayye ağır hasta olduğu için, Resulullah (a.s)'ın izniyle Bedir savaşından geri kalmıştı. Rukayye ordu Bedir'de bulunduğu esnada vefat etmiş, Müslümanların zaferinin müjdesi Medine'ye ulaştığı gün toprağa verilmişti. Fiili olarak Bedir'de bulunmamış olmakla birlikte Resulullah (a.s) onu Bedir'e katılanlardan saymış ve ganimetten ona da pay ayırmıştı.[226[226]]

Hz. Osman Bedir savaşı hariç, müşriklerle ve İslâm düşmanlarıyla yapılan bütün savaşlara katılmıştır.

Rukayye'nin vefat edişinden sonra Resulullah (a.s), Hz. Osman'ı diğer kızı Ümmü Gülsüm ile evlendirdi. Hicretin dokuzuncu yılında Ümmü Gülsüm vefat ettiğinde Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştu: "Eğer kırk tane kızım olsaydı birbiri peşinden hiç bir tane kalmayana kadar onları Osman'la evlendirirdim" ve yine Hz. Osman'a "Üçüncü bir kızım olsaydı muhakkak ki seninle evlendirirdim" demişti.[227[227]]

Resulullah (a.s)'ın iki kızıyla evlenmiş olduğu için iki nûr sahibi anlamında, "Zi'n-Nureyn" lakabıyla anılır olmuştur. Zatü'r-Rika ve Gatafan seferlerinde Resulullah (a.s), onu Medine'de yerine vekil bırakmıştır.

Hz. Osman'ın Habeşistan'a hicreti esnasında Hz. Rukayye'den doğan Abdullah adındaki oğlu, Medine'ye hicretin dördüncü yılında bir horozun yüzünü gözünü tırmalaması sonucunda hastalanarak vefat etti. Abdullah, vefat ettiğinde altı yaşında idi.

Hicretin altıncı yılında Müslümanlar, Umre yapmak için Mekke'ye hareket ettiklerinde, Hz. Osman da onların arasındaydı. Ancak, putperest Mekke yönetimi, Müslümanları Mekke'ye sokmama kararı almıştı. Bunun üzerine Hudeybiye'de karargah kuran Resulullah (a.s), müşriklerle diyalog kurarak, maksatlarının yalnızca umre yapmak olduğunu onlara bildirmek istiyordu. Resulullah (a.s), bu iş için Hz. Ömer'i görevlendirmek istemiş, ancak Hz. Ömer, bir takım geçerli sebepler ileri sürerek Hz. Osman'ın daha uygun olduğunu söylemişti.

Bunun üzerine Resulullah (a.s), elçilik görevini Hz. Osman'a verdi. Daha önce elçi gönderilen Hiras b. Umeyye el-Ka'bî'yi Mekkeliler öldürmek istemişlerdi. Müşriklerin hırçın davranışları böyle bir elçiliği tehlikeli bir hale sokuyordu. Resulullah (a.s), Hz. Osman (r.a)'a şöyle dedi:

[225[225]] Buharî, Fezailu'l-Ashab, 47
[226[226]] Üsdül-Gâbe, 3, 586; Suyutî, a.g.e., 165; H.i.Hasan, Tarihu'l-Islâm, I, 256
[227[227]] Üsdül-Gâbe, a.g.e ayni yer

"Git ve Kureyş'e haber ver ki, biz buraya hiç kimse ile savaşmaya gelmedik. Sadece şu Beyt'i ziyaret ve onun haremliğine saygı göstermek için geldik ve getirdiğimiz kurbanlık develeri kesip döneceğiz."

Hz. Osman (r.a), Mekke'ye gidip, müşriklere bu hususları bildirdi. Ancak onlar; "Bu asla olmaz. Mekke'ye giremezsiniz" karşılığını verdiler. Onların ret cevabı İslâm karargahına Osman (r.a)'ın öldürüldüğü şeklinde ulaştı. Onun dönüşünün gecikmesi bu haberi destekler nitelikteydi. Bunun üzerine Resulullah (a.s), yanındaki bütün Müslümanları, ölmek pahasına müşriklerle çarpışmak üzere, bey'ata çağırdı. Bey'atu'r-Rıdvan adıyla tarihe geçen bu bey'atlaşmada Resulullah (a.s) sol elini sağ elinin üzerine koyarak, "Osman Allah'ın ve Resulünün işi için gitmiştir" dedi ve onun adına da bey'at etti. Müşrikler bu durumdan korkuya kapıldıkları için anlaşma yolunu tercih etmişlerdi.[228][228] Hz. Osman, bu arada Mekke'deki güçsüz Müslümanlarla görüşmüş ve onları İslâm'ın yakında gerçekleşecek olan fethiyle teselli etmişti.[229][229]

Müşrikler, Osman (r.a)'a isterse Kâ'be'yi tavaf edebileceğini bildirmişler, ancak o, Resulullah (a.s) tavaf etmeden, kendisinin de tavaf etmeyeceği cevabını vermişti. Hudeybiye'de bulunan sahabeler ise Resulullaha: "Osman Beytullah'a kavuştu, onu tavaf etti; ne mutlu ona" dediklerinde Resulullah (a.s); "Beytullah'ı biz tavaf etmedikçe, Osman da tavaf etmez buyurmuştur."[230][230]

Hz. Osman, Medine dönemi boyunca sürekli Resulullah (a.s) ile birlikte olmaya gayret gösterdi. Ashabın en zenginlerinden biri olması, onun İslâm'a ve Müslümanlara herkesten çok maddi yardımda bulunmasını sağladı. Bilhassa kâfirler üzerine sefere çıkan orduların teçhiz edilmesinde aşırı derecede cömert davrandığı görülmektedir.

Tarihçiler onun Ceys'ul-Usra diye adlandırılan Tebük seferine çıkacak ordunun teçhiz edilmesine yaptığı katkıyı övgüyle zikretmektedirler. O, bu ordunun yaklaşık üçte birini tek başına teçhiz etmiştir. Asker sayısının otuz bin kişi olduğu göz önüne alınırsa bu meblağın büyüklüğü rahatça anlaşılır. Yaptığı yardımın dökümü şöyledir: Gerekli takımlarıyla birlikte dokuz yüz elli deve ve yüz at, bunların süvarilerinin teçhizatı, on bin dinar nakit para.[231][231] Onun bu davranışından çok memnun olan Resulullah (a.s); "Ey Allah'ım! Ben Osman'dan razıyım. Sen de razı ol"[232][232] diyerek duada bulunmuş ve; Bundan sonra Osman'a işledikleri için bir sorumluluk yoktur" demiştir.

---

[228][228] İbn Sa'd, 2, 96, 97
[229][229] Asim Köksal, Islâm Tarihi, 6, 177
[230][230] Vakidî'den naklen, A. Köksal, a.g.e., 178-179
[231][231] A. Köksal, 9,162
[232][232] Ibn Hisam, Sîre, 4,161

Hz. Osman, Veda Haccı esnasında da Resulullah (a.s)'ın yanındaydı. Resulullah (a.s) Müslümanları ilgilendiren bir çok meselede Hz. Osman (r.a)'ın yardımına müracaat etmiştir.[233[233]]

Hz. Ebû Bekir (r.a) halife seçilince Hz.Osman (r.a) ona bey'at etti. Ebû Bekir (r.a) halifeliği boyunca ümmetin işlerini idarede onunla istişarede bulundu. Ebû Bekir (r.a)'ın vefatından önce yazdırdığı Hz. Ömer'in Halife atanmasına dair belgeyi Hz.Osman (r.a) kaleme almıştır. Hz. Ebû Bekir, Hz.Osman (r.a)'ın yazdıklarını ona tekrar okutturduktan sonra mühürletmişti. Hz.Osman (r.a), yanında Hz.Ömer (r.a) ve yanında Useyd İbn Saîd el-Kurazî olduğu halde dışarı çıkmış ve oradakilere "Bu kağıtta adı yazılan kimseye bey'at ediyor musunuz" diye sormuştu. Onlar da "evet" diyerek bunu kabul etmişlerdi.[234[234]]

Halifeliği

Hz. Ömer (r.a), yaralanınca, hilâfete geçecek kimsenin tayin edilmesi için altı kişiden oluşan bir şura oluşturmuştu. Bunlar Hz. Ali, Osman, Sa'd İbn Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Zubeyr İbn Avvam ve Talha İbn Ubeydullah (r.anhum) idiler. Yapılan görüşmeler neticesinde, şura üyelerinden dördü feragat edince görüşmeler Hz. Osman'la Hz. Ali üzerinde devam etti. Şura başkanı Abdurrahman İbn Avf, geniş bir kamu oyu yoklaması yaptıktan sonra Müslümanların bu iki kişiden birisinin halife seçilmesi üzerinde mutabık olduklarını gördü. Hz. Ali (r.a)'ı çağırarak ona; Allah'ın Kitabı, Resulünün Sünneti ve Ebû Bekir ve Ömer'in uygulamalarına tabi olarak hareket edip etmeyeceğini sordu. O, Allah'ın Kitabı ve Resulünün Sünnetine tam olarak uyacağı, ancak bunun dışında kendi içtihadına göre davranacağı cevabını verdi. Aynı soruyu Osman (r.a)'a yönelttiğinde o, bunu kabul etmişti. Bunun üzerine Abdurrahman İbn Avf, Osman (r.a)'ı halife atadığını ilan ederek ona bey'at etti.[235[235]]

Hz. Osman'a ikinci olarak bey'at eden kimse Hz. Ali (r.a) olmuştur. Peşinden de bütün Müslümanlar ona bey'at ettiler.[236[236]] Osman (r.a)'ın hilâfete geçişi Hicri yirmi üç senesi Zilhicce ayının sonlarında olmuştur.

Hz.Osman (r.a), devlet idaresini devraldığı zaman İslâm fetihleri hızlı bir şekilde devam ediyordu. Hz. Ömer (r.a) devrinde Suriye, Filistin, Mısır ve İran, İslâm topraklarına katılmıştı. Hz. Ömer (r.a)'ın güçlü idaresi, fethedilen bölgelerde otorite ve düzenin sağlam bir şekilde yerleşmesini sağlamıştı.

Hz. Osman (r.a), İslâm tebliğinin girmiş olduğu yayılma sürecini aynı hızla devam ettirmeye çalıştı. O, Ermenistan, Kuzey Afrika ve Kıbrıs'ı fethetmiş, İran'daki ayaklanmaları bastırarak merkezî yönetimin nüfuzunu yeniden tesis etmiştir. Hz. Osman (r.a), hilâfeti devraldığı zaman idari kadrolarda yavaş yavaş bazı değişiklikler yapma

---

233[233] H.i.Hasan, a.g.e., I, 256
234[234] Ibn Sad a.g.e., 3, 200
235[235] Suyuti, a.g.e.,171, 172; Ibn Hacer, a.g.e., 463; H.i.Hasan, a.g.e., I, 258, 261
236[236] Ibn Sa'd, a.g.e., 3, 62

yoluna gitti. Ancak, Ömer (r.a)'ın vasiyetine uyarak bir sene müddetle onun valilerini yerlerinde bıraktı. ilk önce Küfe valisi Muğire b. şu'be'yi azlederek yerine Sa'd b. Ebi Vakkas'ı atadı. Sa'd, Osman (r.a)'ın yönetime geçtikten sonra atadığı ilk validir.237[237]

Mısırlılarca sevilen bir kimse olan Amr b. el-As'ın Mısır valiliğinden alınması ve yerine, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'in tayin edilmesi bazı karışıklıkların çıkmasına sebep olmuştu. İskenderiye halkı Bizans imparatoru Heraklious'a mektup yazarak kendilerini Müslümanların elinden kurtarmasını istediler. Ayrıca, Müslümanların karşı koyacak kadar askerlerinin olmadığını da bildirdiler. Bunun üzerine Bizans imparatoru, Manuel komutasında kalabalık bir orduyu İskenderiye'ye gönderip burayı işgal etti. Bizanslılardan çekinen Kipti halk, Hz. Osman'dan duruma müdahale etmesini istediğinde o, Amr b. el-As'i Mısır'a geri gönderdi. Amr, yaptığı savaşta, Manuel'i öldürerek düşmanı büyük bir yenilgiye uğrattı ve İskenderiye şehrini çevreleyen sur'u yıktı.238[238] Aynı yıl içerisinde anlaşmalarını bozan Rey üzerine, Sa'd b. Ebi Vakkas bir sefer düzenlemiş; ayrıca, Deylem üzerine yürümüştür.

Hz.Sa'd b. Ebi Vakkas, Beytül-Malden borç olarak aldığı parayı geri ödemekte sıkışınca Osman (r.a), onu azlederek yerine anne bir kardeşi Velid b. Ukbe'yi Küfe valiliğine getirdi.239[239]

Velid, beş sene Küfe valiliğinde bulunmuştur. Velid, bir sabah, namazı sarhoş olduğundan dolayı dört rekat kıldırmıştı. Hatırlatılması üzerine "sizin için arttırıyorum" demişti. Bunu duyan Hz. Osman, ona tazir cezası vererek bunun uygulanmasını Hz. Ali'den istemişti. Hz. Ali de Abdullah b. Cafer'e onu kırbaçlattırmıştı. Bu olay üzerine Hz. Osman onu azlederek yerine Saîd b. el-As b. Umeyye'yi atadı.240[240]

Suyûtî, Hz. Osman'ın, ilk olarak Velid'i, Sa'd'ın yerine vali yapması yüzünden kınandığını söylemektedir.241[241] Velid, Küfe valisi olunca, Azerbaycan komutanı Utbe b. Ferkat'i görevinden aldı. Bunun üzerine Azerbaycan halkı isyan ettiler. Velid, Azerbeycan üzerine yürüyerek burayı itaat altına aldıktan sonra Ermenistan (Tiflis) tarafına yöneldi ve antlaşmalar yaparak ganimetlerle geri döndü (H. 25).

Bu arada Bizans'la yapılan mücadele devam etmekteydi. Muaviye, Antalya ve Tarsus taraflarına akınlar düzenliyordu. Öte taraftan, Amr b. el-As'a Kuzey Afrika'yı ele geçirmek için emirler gönderen Osman (r.a), Sicistan Valisi, Abdullah b. Amr'a Kabil'e yürümesi talimatını veriyordu.242[242] Hicri yirmi altıda, Mescid-i Haram'ın genişletilmesi

---

237[237] İbnül-Esir el-Kamil fi't-Tarih, Beyrut 1979, 3, 79
238[238] Hicrî 25; İbnul-Esir, a.g.e., 3, 81; H.i.Hasan, a.g.e.; 1, 264
239[239] İbnul-Fsir a.g.e., 3, 82
240[240] İbnul-Esir, a.g.e., 3, 107
241[241] Suyutî, 172
242[242] İbnul Esir, a.g.e., 3, 87

çalışmalarına tanık olunmaktadır. Mescid-i Haram'ın çevresindeki arsalar satın alınarak geniş bir alan elde edilmişti.

Hz. Osman (r.a), Hicri yirmi yedinci yılda Mısır Valisi Amr b. el-As'ı azlederek yerine Abdullah İbn Sa'd b. Ebi Serh'i getirdi. O, Kuzey Afrika'nın fethinin tamamlanması düşüncesindeydi. Bunun için Osman (r.a), Ashabın ileri gelenleriyle istişare ettikten sonra, ona izin verdi ve içinde çok sayıda sahabenin de bulunduğu bir orduyu takviye olarak ona gönderdi.[243][243]

Abdullah b. Nafi b. Abdulkays ve Abdullah b. Nafi b. Husayn komutasındaki kuvvetler, İbn Ebi Serh ile birleşerek Mısır'dan batıya doğru harekete geçtiler. Trablus'tan Tanca'ya kadar olan bölgenin hakimi ve Bizans imparatorunun valisi, İslam ordusunun topraklarına doğru ilerlediği haberini alınca, yirmi bini süvari olmak üzere, yüz bin kişilik bir ordu hazırlayarak tedbirler aldı. Krallık merkezi olan Subaytala'ya yirmi dört saatlik bir mesafede iki ordu karşı karşıya geldi. İbn Ebi Serh'in, Müslüman olmak veya cizyeyi kabul etmek teklifi reddedilince çatışma başladı. Bu arada, ordunun Medine ile olan haberleşmesi kesilmişti. Hz. Osman bağlantı kurabilmek için Abdullah İbn Zübeyr'i bir askeri birlikle Afrika'ya gönderdi. Günlerce süren savaş, Abdullah İbn Zübeyr'in önerdiği taktikle kısa zamanda büyük bir zaferle sonuçlandı. Müslümanların eline geçen ganimet oldukça büyüktü. Süvarilere üçer bin dinar ve yayalara ise biner dinar hisse düşmüştü.[244][244]

İslâm ordularının önündeki bu engel kaldırıldıktan sonra Hz. Osman, Abdullah b. Nafî b. Husayn ve Abdullah b. Nafi b. Abdulkays'a hiç vakit kaybetmeden Cebelu't-Tarık'ı geçerek Endülüs'e girmeleri emrini verdi. Hz. Osman'ın, ordunun Endülüs'e geçişini istemesi, İstanbul'un batı yönünden sıkıştırılarak fethinin kolaylaştırılması düşüncesinden kaynaklanıyordu. O, komutanlarına şöyle diyordu: "İstanbul ancak Endülüs tarafından fethedilebilir. Eğer orayı fethederseniz, İstanbul'u fethedenlerin ecrine ortak olacaksınız." [245] [245] Böylece Hz. Osman zamanında, Kuzey Afrika'daki fetihler tamamlanmış, İslâm'ın karşısındaki en büyük güç olan Bizans'ın batıdan sıkıştırılması planları uygulamaya konulmuştur.

Öte taraftan Muaviye b. Ebi Süfyan, Osman (r.a)'dan izin alarak, Suriye sahillerinde oluşturduğu donanma ile Akdenize açılmış ve Müslümanlar denizlerde de Bizans'a karşı varlık göstermeye başlamışlardı. Muaviye daha önce bu iş için Hz. Ömer'e müracaat etmişti. Ancak Ömer (r.a), o an Müslümanların maslahatı bunu gerekli kılmadığı için izin vermemişti. Daha sonra şartlar bu iş için elverişli hale geldiğinden dolayı Hz. Osman donanma inşasının lüzumuna kanaat getirmişti. Muaviye, donanmasıyla denize açılarak, Kıbrıs Adasına çıktı. Abdullah b. Sa'd Mısır'dan onun yardımına gitti. Kıbrıs, yıllık yedi

---

[243][243] H.i. Hasan, a.g.e., I, 265
[244][244] Ibnül-Esir, a.g.e., 3, 88-90; H.i.Hasen, a.g.e., I, 265-266
[245][245] İbnül-Esir, a.g.e., 3, 93; Ayrica bk. Muhammed Hamidullah, Fethul-Endelüs (ispanya) fi Hilafeti Seyyidina Osman sene 27 li'l-Hicre, i.Ü. Ed. Fak. Islam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, istanbul 1978, 7, 221-225

bin dinar cizye ile İslâm hakimiyetini tanımak zorunda kaldı (Hicrî 28). Bu miktar onların Bizans imparatoruna ödediği meblağdır.[246[246]] Hz. Osman, Kufe Valisi Ebu Musa el-Eş'arî'yi görevinden alarak yerine Abdullah b. Amir el-Kureyz'i atadı (H. 29). Abdullah, Osman (r.a)'ın dayısının oğludur. Ebu Musa'yı azletmesinin sebebi Kûfe halkının ondan şikayetçi olmalara ve bunu Hz. Osman (r.a)'a bildirmeleridir.[247[247]]

Hz. Osman, Mescid-i Nebi'nin genişletilmesine ihtiyaç duyarak, onu süslü taşlarla yeniden inşa etti. Taş sütunlar dikerek tavanını sac (bir cins ağaç) ile kapattı. Uzunluğunu yüz altmış, genişliğini de yüz elli zira'a çıkarttı.[248[248]] Hicri otuz yılında Sa'id b. el-As'ın Taberistan'a hücum ettigi görülür. Bu bölgede gazalarda bulunan Sa'id, bir çok şehri fethetti. Horasan, Tus, Serahs, Merv, Beyhak bunlardan bazılarıdır.

Bu yıl içerisinde Hz. Osman, değişik eyaletlerde, Kur'an-ı Kerim'in okunması üzerine ortaya çıkan ihtilafları ortadan kaldırmak için çalışmalar başlattı. Kur'an-ı Kerim ilk olarak Hz. Ebû Bekir zamanında tedvin edilmişti. Zeyd b. Sabit'in başkanlığında yapılan bu çalışmada, Kur'an-ı Kerim bir kitap haline getirilmişti. Bu ilk mushaf, Ebû Bekir (r.a)'dan sonra Ömer (r.a)'a geçmiş, onun şehadetinden sonra da Hafsa (r.anh)'nın elinde kalmıştı.

Azerbaycan sefer esnasında ordu içerisinde kıraat konusunda bir ihtilafın çıkması, ordu komutanı Huzeyfe b. Yeman'i endişelendirmiş ve Halife'den, Müslümanların emin bir şekilde okuyabilecekleri bir mushafın çoğaltılmasını istemişti. Hafsa (r.anh)'ın yanında bulunan mushaf getirilerek çoğaltıldı ve bütün eyaletlere dağıtıldı. Bunun dışında kalan nüshaların tamamı toplatılarak imha edildi. Bu durum karşısında Ashabın hayatta olanları oldukça rahatlamışlardı.[249[249]]

Hz. Osman, Resulullah (a.s)'a ait olan; Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den sonra kendisine intikal eden mührü Medine'deki Arîs kuyusuna düşürdü. Onu bulacak olana büyük miktarda para vadinde bulunmuş, ancak bütün aramalara rağmen bu mühür bulunamayınca Osman (r.a) büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Ondan ümidini kesince hemen bir mühür yaptırdı. Şehid edilene kadar parmağında kalan bu mührün kimin eline geçtiği tespit edilememiştir.[250[250]] Bu olay hilâfetinin altıncı yılında meydana gelmiştir.

İslam fetihlerinin sürekliliği ve elde edilen ganimetlerle insanların zenginleşmeleri, refah seviyesini oldukça yükseltmişti. Bu durum, tabii olarak, İslâm'a uygun olmayan birtakım davranış biçimlerinin de ortaya çıkmasına sebep olmuştu. Resulullah (a.s)'ın yanında yetişen ve bu gelişmeleri endişeyle takip eden sahabeler, bu endişelerini yer yer ortaya koymaktaydılar. Bunlardan birisi de, züht ve takvasıyla tanınan ve maddi

---

246[246] Ibnül-Esir, a.g.e., 3, 96
247[247] Ibnül-Esîr, a.g.e., 3, 99-100
248[248] Suyûtî, 173
249[249] İbnül-Esîr a.g.e., 3,111-112; H.i. Nasen, a.g.e., I, 510-513
250[250] İbnül-Esir, 3, 133

varlıklardan muhtaç kimselerin yeterince istifade ettirilmediğine inanan Ebu Zerr el-Gifarî (r.a)'dır. O, Şam'da, Muaviye'nin uygulamalarına karşı çıktığı ve düşüncelerini söylemekte ısrarlı davrandığı için Medine'ye çağırıldı. Ebu Zerr, Medine'ye geldiğinde görüşlerini Hz. Osman'a tekrarlamıştı. Bunun ardından, Halife'den izin isteyerek, Medine'ye yakın bir yer olan Rebeze'ye gidip yerleşmişti.[251[251]]

Bizans'a karşı kazanılan en parlak ve kesin zaferlerden birisi hiç şüphesiz ki Latu's-Sevârî deniz savaşıdır. Abdullah b. Sa'd'in komutasındaki İslâm donanması, İskenderiye açıklarında Bizans imparatoru Konstantın komutasındaki büyük donanmayla karşı karşıya geldi. Bizanslıların gemi sayısı hakkında verilen bilgiler, beş yüz ile sekiz yüz rakamı arasında değişmektedir. İslâm donanmasının sahip olduğu gemi sayısı ise ikiyiz civarındaydı. Yapılan savaşta Bizanslılar büyük bir bozguna uğratıldı. Konstantin, Sicilya'ya sığınmak zorunda kalan,[252[252]] Bu zaferden sonra Bizans, Müslümanlara karşı olan deniz üstünlüğünü kaybetmiş, İslam donanmasının İstanbul sularına kadar önüne çıkacak bir güç kalmamıştı.

Fitnenin Ortaya Çıkışı ve Şehadeti

Hz. Osman on iki sene hilâfet makamında kalmıştır. Bunun ilk altı senesi huzur ve güven içerisinde geçmiş ve hiç kimse yönetimin uygulamalarından şikayetçi olmamıştır. Kureyş, onu Hz. Ömer'den daha çok sevmişti. Çünkü Hz. Ömer onlara karşı şeriatı uygulamada müsamahasız ve sertti. Hz. Osman ise yaratılışındaki yumuşaklık ve hoşgörü ile insanların serbestçe hareket edebilmelerine imkan sağlamıştı. Onun bu yapısından istifade eden eyaletlerdeki bir takım valiler, sorumsuz davranışlar sergilemeye başlamışlardı. Yükselen şikayetleri ani ve kesin kararlarla karşılayamayınca, yavaş yavaş bir fitne ve kargaşa ortamının oluşmasına zemin hazırlanmıştı.

Endülüs'ten Hindistan hudutlarına kadar çok geniş bir sahayı kaplayan devletin içerisinde, çeşitli din ve ırklara mensup zımmi statüsünde topluluklar vardı. Bunlar, mağlup düştükleri İslâm Devleti'ne karşı her fırsatı değerlendirerek baş kaldırıyorlardı. Yahudi unsuru ise, İslâm Ümmeti'ni parçalayıp yok etmek için İslam'ın temel prensiplerini hedef almıştı. Müslüman olduğunu iddia ederek ortaya çıkan bir takım Yahudi asıllı kimseler, zuhur eden huzursuzlukları körükleyip fitne alevini her tarafa yaymaya çalışıyorlardı. Bunlardan birisi etkili nifak hareketlerinin ortaya çıkmasını sağlayan ve tam bir komiteci olan Abdullah İbn Sebe'dir.

İbn Sebe Yemenli bir Yahudi'dir. O, samimi kimselerin haklı şikayetlerini kullanarak insanları Hz. Osman'a karşı kışkırtıyordu. Bir taraftan "ric'ati Muhammed" (Muhammed (a.s)'ın tekrar dönüşü) düşüncesini yaymaya gayret gösterirken, öte taraftan Peygamber'in peşinden hilâfet hakkının Hz. Ali (r.a)'a ait olduğunu ve bunun da Allah tarafından belirlenmiş bir gerçekten başka bir şey olmadığını yayarak daha sonra ortaya çıkacak şia akidesinin temellerini atıyordu. Onun yaydığı düşüncelere göre Ebû Bekir

---

[251[251]] a.g.e., 3, 115; bk. Ebu Zerr el-Gifârî Mad.
[252[252]] İbnül-Esir, a.g.e., 3,117-118; H.i. Hasan, I, 266-267

(r.a), Ömer (r.a) ve Hz.Osman (r.a), Hz. .Ali (r.a)in hakkını gasbetmişlerdi. O, Küfe, Basra ve Şam'da insanları kışkırtırken, Ebu Zerr (r.a)'ın haklı çıkışlarını da kendisine malzeme yapmaya uğraşıyordu.[253[253]] Bir zaman sonra, Muhammed b. Ebî Bekr ve Muhammed b. Ebî Huzeyfe de, yapmış olduğu atamalardan dolayı Hz. Osman'ı tenkit etmeye başladılar.[254[254]]

Hz. Osman'a yapılan en önemli suçlama, onun kendi akrabalarını valiliklere getirmesi, onlara bolca ihsanlarda bulunması ve yolsuzluklarını denetleyememesidir.[255[255]] Hz. Ali (r.a) bu konudaki şikayetlerini ona ilettiğinde o, Hz. Ali'ye şöyle diyordu: "Mugire b. Şu'be'yi Ömer'in vali tayin ettiğini bilmez misin?" Hz. Ali: "Biliyorum" deyince o; "O halde neden akrabalığı ve yakınlığından dolayı onu vali tayin ettiğim şeklinde bir kınamada bulunuyorsun?" diye sormuştu. Hz. Ali'nin buna verdiği cevap şuydu; "Ömer vali atadığı kimseyi sıkı bir şekilde kontrol altında tutardı. En ufak hatalarını görse onları sorgular ve en şiddetli şekilde cezalandırırdı. Sen ise bunu yapmıyorsun."[256[256]]

Bunun üzerine Hz. Osman, vilayetlerdeki yönetimler hakkında yapılan dedikoduları ve bunların sebeplerini yerinde incelemek üzere müfettişler tayin etti. Muhammed b. Mesleme'yi Kufe'ye; Usame b. Zeyd'i Basra'ya; Abdullah b. Ömer'i Şam'a ve Ammar b. Yasir'i de Mısır'a gönderdi. Ammar b. Yasir hariç, diğerleri görevlerini tamamlayarak geri dönmüşlerdi. Hz.Osman (r.a) haksızlıkları gidermek, filizlenmeye başlayan ve ümmet için büyük sakıncalara sebep olacak olan fitnenin yatıştırılması için yoğun bir gayretin içine girmişti.

O, gelen şikayetleri dikkatle inceliyor, başta Hz. Ali (r.a) olmak üzere Ashabın ileri gelenleri ile istişarelerde bulunuyordu. Ancak, Mısır'dan Medine'ye gelip, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'in gayr-i meşru uygulamalarını şikayet eden bir heyetin, dönüşlerinde İbn Ebi Serh'in takibatına uğramaları ve bazılarının öldürülmesi, olayların tırmanmasına sebep olmuştu. Bunun üzerine Mısır'dan altı yüz kişilik bir topluluk Medine'ye gelerek Mescid-i Nebi'de, namaz vakitlerinde Ebi Serh'in işlediklerini sahabelere şikayet ediyorlardı. Talha İbn Ubeydullah, Hz. Aişe (r.anha) ve Hz. Ali (r.a), Hz. Osman'a giderek, bu insanların haklı isteklerini yerine getirmesini ve Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i azlederek yargılamasını istediler. Bunun üzerine Hz. Osman, Mısırlılara kendileri için vali olarak kimi istediklerini sordu. Onlar, Muhammed b. Ebi Bekr'i istediklerini bildirdiler. Osman (r.a), Muhammed b. Ebi Bekr'i vali tayin etti.

O, Mısır'dan gelenler ve bir grup sahabe ile birlikte Medine'den yola çıktı. Medine'den üç günlük bir uzaklıkta yol alırlarken devesini, sanki takip ediliyormuş gibi hızlı sürmeye çalışan bir adam gördüler. Adamı yakalayıp sorguladıklarında İbn Ebi Serh'e bir mesajı yetiştirmeye çalıştığını anladılar. Ona kim olduğu sorulduğunda, bazen

[253[253]] İbnü'l Esir, Tarih, 3,154; H. i. Hasan, age, I, 368-370
[254[254]] İbnül-Esîr. a.g.e., 3, 118
[255[255]] Suyûtî, 174
[256[256]] Ibnül-Esîr, a.g.e., 3, 169-170

Hz.Osman (r.a)'ın, bazen da Mervan b. Hakem'in kölesi olduğunu söylüyordu. Üzerindeki mektubu açtıklarında, içinde, "Muhammed b. Ebi Bekr ile falanca falanca... Sana ulaştıklarında onları öldür" yazıldığı ve bunun Hz. Osman'ın mührüyle mühürlenmiş olduğunu gördüler. Derhal Medine'ye geri dönüp Hz. Osman'ın evini kuşattılar.

Hz. Ali, yanına Muhammed İbn Mesleme'yi alıp Hz.Osman (r.a)'ın evine gitti. Hz. Ali (r.a) ona, üzerine kendi mührü bulunan bu mektubu kimin kaleme aldığını sordu. Hz.Osman (r.a) böyle bir mektup yazmadığını ve yazıldığından da haberi olmadığını söyledi. Muhammed de Hz.Osman (r.a)'ı doğrulamış ve bu işi düzenleyen kimsenin Mervan olduğunu söylemişti. Yazıyı inceledikleri zaman bunun Mervan b. Hakem'e ait olduğunu anladılar. O esnada Hz.Osman (r.a)'ın evinde bulunmakta olan Mervan'ın kendilerine teslim edilmesini istediler. Hz. Osman (r.a) bunu kabul etmedi. Çünkü onu öldüreceklerinden korkuyordu.

Onun evini kuşatan asiler diyalog çağrılarına cevap vermedikleri gibi, suyunu da kesmişlerdi, Hz. Osman'ın fitneyi yatıştırmak ve haksızlıkları gidermek hususunda asilere yaptığı nasihatlerin onlar üzerinde hiç bir tesiri olmamıştı. Onlar, Hz. Osman (r.a)'a şöyle diyorlardı:

"Biz seni hilafetten azledene veya öldürene yahut da bu yolda ölene kadar bu işten vazgeçecek değiliz. Eğer sana sahip çıkanlar bize engel olmaya kalkarlarsa onlarla savaşırız". Hz. Osman onlara, Allah'ın üzerine yüklediği hilafet görevini asla bırakmayacağını ve ölümün kendisine bundan daha sevimli olduğunu bildirmiş, ayrıca kendini savunmak için kimseye emir vermediğini eklemişti. O, ashaptan, asileri şehirden kovup çıkarmak için gelen teklifleri reddediyor, onlardan silah kullanmayacaklarına dair kesin söz vermelerini istiyordu.

Bir gün kendisini kuşatan asilerin karşısına çıkıp: "Ali buralarda mı? Sa'd buralarda mı?" diye sormuş, bulunmadıkları cevabını alınca biraz susmuş ve şöyle demişti: "Bana su sağlamasını, Ali'ye bildirecek kimse yok mu?" Bu Hz. Ali'ye ulaşınca derhal üç kırba suyu ona göndermişti. Ali (r.a), asilerin Hz.Osman (r.a)'ı öldürmek istediklerini öğrenince, böyle bir şeye meydan vermemek için, iki oğlu Hasan ve Hüseyin'e, kılıçlarını alarak gidip Osman'ın kapısında beklemelerini ve içeri kimseyi sokmamalarını söylemişti. Abdullah İbn Zübeyr de onlara katılmış, diğer bir takım sahabeler de çocuklarını oraya göndermişlerdi. Durum çok nazik bir hal almıştı. Hz. Osman, ne asilerin haksız taleplerini kabul ediyor, ne de Medine ve diğer bölgelerden gelen, asileri savaşarak Medine'den çıkarma tekliflerine olumlu cevap veriyordu. O, Peygamber Şehri'nde kan dökmek ve fitneyi ilk başlatan kimse olmaktan çekindiği için böyle davranıyordu.

Hz. Âişe (r.anha)'dan Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir: "Ya Osman! Belki Allah sana bir gömlek giydirir, münafıklar senden onu çıkarmanı istediklerinde onu, bana kavuşuncaya kadar sakın çıkarma". Hz. Osman, Resulullah

(a.s)'ın bu günler için kendisine bildirdiği şeylere uymaya çalışıyordu. O, şöyle diyordu: "Resulullah (a.s) benimle ahitleşmiş olduğu şey üzerinde sabretmekteyim."[257[257]]

Asilerin kendisini öldürmeye kararlı olduğunu anladığında, onların böyle bir iş işleyip katillerden olmalarını önlemek için kendilerine bir müslümanın kanının ancak; zina, kasten adam öldürme ve dinden dönmek şartları dahilinde helal olduğunu hatırlatıyor ve kendisinin bunlardan hiç birisiyle itham edilemeyeceğini anlatıp duruyordu.

Hz. Osman (r.a.)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن عثمان رضى اللّه عنه قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]إذَا بِعْتَ فَكِلْ وَإذَا ابْتَعْتَ فكْتَلْ.

- Hz. Osman (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Sattığın zaman tart, satın alınca tarttır."[258[258]]

. وعن عثمان رضى اللّه عنه قال:]إذَا وَقَعَتِ الحُدُودُ في ا؟رْضِ فَ شُفْعَةَ فِيهَا، و شُفْعَةَ بِئْرٍ وَ فَحْلِ النَّخْلِ.

- Hz. Osman (r.a) buyurdular ki: "Bir araziye sınırlar konacak olursa artık onda şuf'a hakkı kalmaz, ne kuyunun suyunda şuf'a hakkı ne de hurma ağaçlarını telkih de (döllemede) şuf'a hakkı kalmaz."[259[259]]

. وعن عثمان رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ.]أنَّ النبيَّ # قالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلّمَ الْقُرآنَ وَعَلَّمَهُ.

- Hz. Osman (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı Kerim'i öğrenen ve öğretendir."[260[260]]

Hz. Osman (r.a.) buyuruyor ki:
-Ey insanlar, Allah'a muhalefetten sakınınız.

-Allah'a muhalefetten sakınmak bir ganimettir.

-Çok konuşmak dili kaydırıp şaşırtır, dostları usandırır.

-İki şey ebediyen devam eder; Musibetler ve ihtiyaçlar.

-Ey insanlar! Kumar aletlerinden sakınınız.

257[257] Üsdül-gâbe, 2, 589; Suyûtî, 170; Ibnü'l-Esîr,3, 175
258[258] Buhârî, Büyû' 51.
259[259] Muvatta, Şüf'a 4,
260[260] Buhârî, Fedâilu'l-Kur'ân 21; Tirmizi, Fedâilu'l-Kur'ân15, 2909; Ebu Dâvud, Salât 349, 1452 H.; İbnuMâce, Mukaddime 16,211. H.

-Kimsenin görmediği, vakıf olamadığı işlerinizde Allah'a muhalefetten sakınınız.

-Ya bela ve musibetlere sabredersin, yahut nedamet edersin!..

-En sonunda varacağınız Haktan korkun ki, fitne ve fesada koşmuş olmayasınız.

-Cenab-ı Hak Ku'an-da dünyaya ne kadar değer verdiyse, siz de ona o kadar değer verin.

-Mezar dünya istasyonlarının en sonu, Ahiret istasyonlarının en evveli. Orada azap görenin ileri de kötü. İyilik görenin ilerisi de iyiliktir.

-Çok söyleyen değil, çok iş yapan amire muhtaçsınız.

-Allah insanları hak üzere yarattı. Sen de haktan başka bir şey yapma.

-İçkiden kaçının ki, her şerrin anahtarı odur.

-Allah için ticaret yapın ve kazanın.

-Doğru alın ve doğru verin.

-İnsanların en hayırlısı günahsız olan ve Allah'ın kitabı ile amel edendir.

-Sabredin, yoksa pişman olursunuz.

-Allah'tan başka hakiki sığınak yoktur.

-Ferahlandığın vakit, düşmanın sıkılması ne güzel intikamdır.

4)Allah'ın arslanı ve Resûlullahın dâmâdı: Hz. ALİ BİN EBÎ TÂLİB

Resulullah'ın amcasının oğlu, damadı, dördüncü halife. Babası Ebû Talib, annesi Kureyş'ten Fâtıma binti Esed, dedesi Abdulmuttalib'tir. Künyesi Ebu'i Hasan ve Ebû Tûrab (toprağın babası), lâkabı Haydar; unvanı Emîru'l-Mü'minin'dir. Ayrıca 'Allah'ın Arslanı' unvanıyla da anılır.

Hz. Ali küçük yaşından beri Resulullah'ın yanında büyüdü. On yaşında İslam'ı kabul ettiği bilinmektedir. Hz. Hatice'den sonra Müslümanlığı ilk kabul eden odur. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'yi bir gün ibadet ederken gören Hz. Ali'ye Peygamberimiz sirkin kötülüğünü, tevhidin manasını anlattığında Hz. Ali hemen Müslüman olmuştu. Mekke

döneminde her zaman Resulullah'ın yanındaydı. Kâbe'deki putları kırmasını şöyle anlatır: "Bir gün Resul-u Ekrem ile Kâbe'ye gittik. Resul-u Ekrem omuzuma çıkmak istedi. Kalkmak istediğim zaman kalkamayacağımı anladı, omsuzumdan indi, beni omuzuna çıkardı ve ayağa kalktı. Kendimi istesem ufukları tutacak sanıyordum. Kâbe'nin üzerinde bir put vardı, onu sağdan soldan ittim. Put düştü, parça parça oldu. Resulullah'ın omuzlarından indim. ikimiz geri döndük."[261[261]]

Resul-u Ekrem, en yakın akrabasını uyarmak ve hakkı tebliğ etmek hususunda Allah'u Teâlâ'dan emir alınca onları Safa tepesinde toplayıp ilâhî emirleri tebliğ edince, Kureyş müşrikleri onunla alay etmişti. İkinci toplantıyı yapmasını Hz. Ali (r.a.)'ye bıraktı, Ali de bir ziyafet hazırlayarak Haşimoğullarını davet etti. Resulullah yemekten sonra: "Ey Abdülmuttaliboğulları, ben özellikle size ve bütün insanlara gönderilmiş bulunuyorum.

İçinizden hanginiz benim kardeşim ve dostum olarak bana bey'at edecek" dedi. Yalnız Ali (r.a.) kalktı ve orada Resulullah'a onun istediği sözlerle bey'at etti. Bunun üzerine Resul-u Ekrem, "Kardeşimsin ve vezirimsin " diyerek Hz. Ali'yi taltif etti.

Hz. Peygamber hicret etmeden önce elinde bulunan emanetleri, sahiplerine verilmek üzere Ali'ye bıraktı ve o gece Hz. Ali, Resulullah'ın yatağını da yatarak müşrikleri şaşırttı. Böylece Hz. Ali, Hz. Peygamber'i öldürmeye gelen müşrikleri oyalayarak onun yerine hayatını tehlikeye atmış, bu suretle Peygamber'e hicreti sırasında zaman kazandırmıştır. Hz. Ali, Peygamberimiz'in kendisine bıraktığı emanetleri sahiplerine verdikten sonra Medine'ye hicret etti. Medine'de de Hz. Peygamber'in devamlı yanında bulundu, bütün cihat harekâtlarına katıldı, Uhud'da gâzî oldu. Bedir'de sancaktardı.

Aynı zamanda keşif kolunun başındaydı; hakim noktaları tespit ederek Hz. Peygamber'e bildirdi. Bu mevkiler işgal edilerek, Bedir'de önemli bir savaş harekâtını başarıya ulaştırdı. Bedir gazasının başlamasından önce, Kureyşliler'le teke tek dövüşen üç kişiden biriydi. Bu dövüşte, hasmı Velid b. Muğire'yi kılıcı ile öldürdüğü gibi, Hz. Ebû Ubeyde zor durumdayken yardımına koştu ve onun hasmını da öldürdü. Kendisine "Allah’ın Arslanı" lâkabı ve Bedir ganimetlerinden bir kılıç, bir kalkan ve bir de deve verildi.

Hz. Ali, Bedir savaşından sonra Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fâtıma ile evlendi. Nikâhını Hz. Peygamber kıydı. O zamana kadar Resulullah'la oturan Hz. Ali nikâhtan sonra ayrı bir eve taşındı. Hz. Ali'nin, Hz. Fâtıma'dan üç oğlu, iki kızı dünyaya geldi. Hicret'in üçüncü yılında Uhud savaşında, Müslüman okçuların hatası yüzünden müşrikler Müslümanların üzerine saldırmışlar ve Hz. Peygamber de yaralanarak bir hendeğe düşmüş ve düşman onun öldüğünü yaymıştı. Halbuki o sırada dövüşe dövüşe gerileyen Hz. Ali,

[261[261]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 384

Hz. Peygamber'in içine düştüğü hendeğe ulaşarak, onu korumaya almıştı. İki tarafın da kazanamadığı bu savaşta Hz. Ali birçok yerinden yaralanarak gazi oldu.

Uhud savaşından sonra Hz. Ali "Benu Nadr" Yahudilerinin hainlikleri üzerine bu kabile ile yapılan savaşı bizzat idare etti. Bütün çarpışmalarda Hz. Ali kahramanca dövüşmüş ve müşriklerin en meşhur savaşçılarını öldürmüştür. Hudeybiye barışında sulh şartlarının yazılmasında o memur edildi. Hz. Ali, sulhnameyi yazmaya şöyle başladı: "Bismillâhirrahmânirrahîm. Muhammed Resulullah...." Ancak müşrikler bu ifadeye itiraz ettiler. Hz. Peygamber, "Resulullah" yerine "Muhammed b. Abdullah" yazmasını Hz. Ali'ye söylemiş fakat Hz. Ali "Resulullah" ifadesinin yazımında ısrar etmiştir.

Hz. Ali Mekke'nin fethi sırasında yine sancaktardı. "Keda" mevkiinden Mekke'ye girdi. Mekke kan dökülmeden fethedildi. Hz. Peygamber ile birlikte Kâbe'deki bütün putları kırdılar.

Mekke'nin fethinden sonra Resulu Ekrem, Hâlid b. Velid'i Benu Huzeyme kabilesine gönderdi. Bu kabile ya cehaleti, ya da bedevî olmalarından, "Müslüman olduk" anlamındaki "eslemna" kelimesi yerine "sabbena" dediği için Hâlid b. Velid hiddetlendi ve onlarla harp etti. Hz. Peygamber olayı duyunca çok üzüldü. Hz. Ali'yi bu hatayı telâfi ile görevlendirdi. Hz. Ali Benu Huzeyme'ye giderek öldürülenlerin diyetini ödeyip mağdur olanların zararlarını telâfi etmişti.

Huneyn gazasında Müslümanlar bir ara bozulup dağıldılar. Sayıları binleri bulduğu halde içlerinden ancak birkaç kişi sabredip dayanabildi. Hz. Ali bu savaşta yalnız sabırla tahammül etmekle kalmayarak gösterdiği yiğitlik ve kumandanlıkla İslâm ordusunun kendi safında toparlanmasını sağladı.

Resulu Ekrem hicretin 9. yılında Tebük seferine çıkarken Hz. Ali'yi ehl-i beytin muhafazası için Medine'de bıraktı, ancak bu sefere katılamadığı için müteessir oldu. Bunun üzerine Resulullah: "Musa'ya göre Harun ne ise, sen bana karşı o olmak istemez misin?" dedi. Ali, bu iltifattan çok memnun oldu.

Berae (Tevbe) suresinin ayetleri nazil olunca, Resulullah Hz. Ali'yi Mekke'ye gönderdi. Bu suretle hiçbir müşrikin artık Kâbe-i şerîfi bundan sonra haccedemeyeceğini bildirdi.

Yemen bölgesinin İslâm’a girmesi zordu. Görev yine Ali b. Ebi Talib'e verildi. Hz. Ali "Bu çok güç bir iş" dedi. Resulullah da "Ya Rabb, Ali'nin dili tercümanı, kalbi hidayet nurunun memba olsun" diye dua edince, Ali, siyah bir bayrak alarak Yemen'e gitti, kısa süren irşatları sayesinde Yemen'in bütün Hemedan kabilesi Müslüman oldu.

Hz. Peygamber'in vefatı sırasında, hücresinde bulunanların başında geliyordu. Hz. Ebu Bekir halife seçildiği sırada Hz. Ali Resulullah'ın hücresinde tekfin ile meşgul idi.

Hz. Ömer devrinde devletin bütün hukuk işleriyle ilgilenip adeta İslâm devletinin baş kadısı olarak görev yaptı. Hz. Ömer'in şehâdeti üzerine yine devlet başkanını seçmekle görevlendirilen altı kişilik şûra heyetinde yer alıp, bu altı kişiden en sona kalan iki adaydan biri oldu.

Hz. Osman'ın hilâfeti döneminde idarî tutumdan pek memnun olmamakla birlikte İslâm devletinin muhtelif vilâyetlerinden gelen şikayetleri hep Hz. Osman'a bildirmiş ve ona hâl çareleri teklif etmişti. Hz. Osman'ı muhasara edenleri uzlaştırmak için elinden gelen gayreti sarf etti.

Hz. Osman'ın şahâdetinden sonra İslâm'ın ileri gelen şahsiyetleri ona bey'at ettiler. Ancak onun bu dönemi Allah'ın bir takdiri olarak son derece karışık bir dönem oldu. Hilâfete geçtiğinde hâlledilmesi gereken bir çok problemle karşı karşıya kaldı. Bu karışıklıklar Cemel ve Sıffin gibi iç çatışmaları doğurdu. İslâm devleti bünyesindeki bu ihtilâfları giderme konusunda büyük fedakârlık ve gayretler gösterdi.

Nihayet, Kûfe'de 40/661 yılında bir Hârici olan Abdurrahman b. Mülcem tarafından sabah namazına giderken yaralandı. Bu yaranın etkisiyle şehid oldu.

Hz. Ali devamlı olarak Hz. Peygamber (a.s.)'ın yanında bulunduğu için Tefsir, Hadîs ve Fıkıhta sahabenin ileri gelenlerindendir. Hatta Resulullah'ın tabiri ile "ilim beldesinin kapısı" olarak ümmetin en bilgini idi. Hz. Peygamber yolunda insanları hakka iletmek için büyük gayretler sarf etmiş ve hilâfet dönemi iç karışıklıklarla dolu olmasına rağmen İslâm'ın öğretilmesi ve öğrenilmesi hususunda büyük katkıları olmuştu.

Medine'de duruma hakim olup yönetimi tam olarak eline aldıktan sonra öğretim için merkezde bir okul kurdu. Arapça gramerin öğretilmesini Ebu Esved ed-Düeli'ye, Kur'an okutma ve öğretme işini Abdurrahman esSülemi'ye, Tabiî ilimler konusunda öğretmenlik görevini Kümeyl b. Ziyâd'a verdi. Arap edebiyatı konusunda çalışma yapmak üzere de Ubade b. es-Samit, ve Ömer b. Seleme'yi görevlendirdi. Devlet yönetimi ve hizmetlerini; maliye, ordu, teşrî ve kaza gibi bölümlere ayırarak yürütüyordu. Malî işleri, dağıtma ve toplama diye iki kısma ayırmazdı.

Ümmetin malını ümmete dağıtırken de son derece titiz davranırdı. Kendisine bir pay ayırma noktasında gayet dikkatli olup, kimsenin hakkına tecavüz etmemekte de büyük bir örnek idi. Kendisini Kûfe'de görenler, kışın soğuğunda ince bir elbisenin altında tir tir titreyerek camiye gittiğini aktarırlar. Devlet yönetici ve memurlarının nasıl davranmaları gerektiği konusunda şu yönetmeliği hazırlamıştı.

1. Halka karşı daima içinizde sevgi ve nezaket besleyin. Onlara bir canavar gibi davranmayın ve onları azarlamayın .

2. Müslüman olsun olmasın herkese ayni davranın. Müslümanlar kardeşleriniz, Müslüman olmayanlar ise sizin gibi bir insandır.

3. Affetmekten utanmayın. Cezalandırmada acele etmeyin. Emriniz altında bulunanların hataları karşısında hemen öfkelenip kendinizi kaybetmeyin .

4. Taraf tutmayın, bazı insanları kayırmayın. Bu tür davranışlar sizi zulme ve despotluğa çeker.

5. Memurlarınızı seçerken zalim yöneticilere hizmet etmemiş ve devletin suçlarından ve zulümlerinden sorumlu olmamış bulunmalarına dikkat edin.

6. Doğru, dürüst ve nazik kişileri seçin ve çıkar ummadan ve korkmadan acı gerçekleri söyleyebilenleri tercih edin.

7. Atamalarda araştırma yapmayı ihmal etmeyin.

8. Haksız kazanç ve ahlâksızlıklara düşmemeleri için memurlarınıza yeterince maaş ödeyin.

9. Memurlarınızın hareketlerini kontrol edin ve bunun için güvendiğiniz samimi kişileri kullanın.

10. Mektuplar ve müracaatlara bizzat kendiniz cevap verin.

11. Halkın güvenini kazanın ve onların iyiliğini istediğinize kendilerini inandırın.

12. Hiç bir zaman vaadinizden ve sözünüzden dönmeyin.

13. Esnaf ve tüccara dikkat edin; onlara gereken önemi gösterin, fakat ihtikâr, karaborsa ve mal yığmalarına izin vermeyin.

14. El işlerine yardım edin; çünkü bu yoksulluğu azaltır, hayat standardını artırır.

15. Tarımla uğraşanlar devletin servet kaynağıdır ve bir servet gibi korunmalıdır.

16. Kutsal görevinizin yoksul, sakat ve yetimlere bakmak olduğunu hiç aklınızdan çıkarmayın. Memurlarınız onları incitmesin, onlara kötü davranmasın. Onlara yardım edin, koruyun ve yardımınıza ihtiyaç duydukları her zaman huzurunuza çıkmalarına engel olmayın .

17. Kan dökmekten kaçının, İslâm'ın hükümlerine göre öldürülmesi gerekmeyen kimseleri öldürmeyin.

Hz. Ali bütün bu emirleri kendi nefsinde eksiksiz uygulayan bir halifeydi. Beş yıllık halifeliği çok önemli olaylarla, savaş ve sıkıntılarla geçmişti. Fitnelere karşı sonuna kadar doğru yoldan sabırla mücadele etmek istedi sonunda şehid oldu.

Hz. Ali İslâm'ın bütün güzelliklerine vakıftı. Çünkü o, Resulullah'ın daima yanında bulunmuştu. Vahiy kâtibiydi, hâfız, müfessir ve muhaddisti. Hz. Peygamber'den beş yüzden fazla hadis rivayet etti. Ahkâmın nazariyatından çok amelî keyfiyetine bakardı: "Halka anladıkları hadisleri söyleyiniz. Allah ile Peygamber'in tekzip edilmesini ister misiniz?" demiştir.

Hz. Ali'nin, Hz. Fâtıma'dan Hasan, Hüseyin, Muhsin adlı oğulları ve Zeynep, Ümmü Gülsüm adlı kızları oldu.

Hz. Ali âbid, kahraman, cesur, iyilikte yarışan, takva sahibi ve son derece cömertti. Medine'de Müslümanların durumu düzeldikten sonra, Hz. Ali de bir hizmetçi almaya karar verip, Resulullah'a gitti. Resulullah kızıyla damadının arasına girerek: "Ben size hizmetçiden daha hayırlısını haber vereyim. Yatarken otuz üç kere Allahü ekber, otuz üç kere Elhamdülillah, otuz üç kere de Subhanallah deyin" buyurdu. Yine bir gün yiyecek çok az yemekleri olan Hz. Ali ile ailesi sofraya oturdukları sırada kapılarına bir dilenci geldi, onlar da yemeği dilenciye verdiler. Ertesi gün gelen bir yetime, üçüncü gün gelen bir esire yemeklerini verdiler.

Hz. Ali'nin "Zülfikâr" adı verilen meşhur bir kılıcı vardı. Kılıcın ağzı iki çatallı idi ve Hz. Ali'ye Resulullah tarafından hediye edilmişti. Hz. Ali'nin cömertliği, insanlığı, Resulullah'a olan yakınlığıyla edindiği büyük manevî miras onu yüzyıllardır halk inançlarında destanı bir kişiliğe büründürmüştür. Bir gün onun dört dirhemi vardı. Birini açıktan, birini gizliden birini gündüz, birini de gece infak etti ve hakkında şu ayet-i kerime indi:

اَلَّذينَ يَاْكُلُونَ الرِّبوا لاَ يَقُومُونَ اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا اِنَّمَاالْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبوا وَاَحَلَّ اللّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبوا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّه فَانْتَهى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَاَمْرُهُ اِلَى اللّهِ وَمَنْ عَادَ فَاُولئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فيهَا خَالِدُونَ

"Onlar ki, mallarını gece ve gündüz, gizli ve âşikâre olarak infak ederler, artık onlar için Rableri nezdinde mükâfatları vardır. Ve onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır."[262[262]]

Hz. Ali'nin peygamberimizden rivayet ettiği bazı hadis-i şerifler: "Günah isleyen biri pişman olur, abdest alır namaz kılar ve günahı için istiğfar ederse Allah'u Tealâ Nisâ suresinde 'Biri günah işler veya kendine zulmeder sonra pişman olup Allah'u Teâlâ'ya

---

[262[262]] Bakara, 2/274

istiğfar ederse Allah'u Teâlâ'yı çok merhametli ve af ve mağfiret edici bulur' buyurmaktadır."

"Üzerinde farz namaz borcu olan kimse, kazasını kılmadan nafile kılarsa boş yere zahmet çekmiş olur. Bu kimse, kazasını ödemedikçe Allah'u Teâlâ onun nafile namazlarını kabul etmez."

"Malınızın zekâtını veriniz. Biliniz ki, zekâtını vermeyenlerin bunu vazife kabul etmeyenlerin namazı, orucu, haccı ve cihadı ve imanı yoktur. "

Peygamberimiz (a.s.) Hz. Ali'ye buyurdu: "Ya Ali, altiyüzbin koyun mu istersin, yahut altıyüzbin altın mı veya altıyüzbin nasihat mı istersin ? " Hz. Ali dedi: "Altıyüzbin nasihat isterim." Peygamberimiz buyurdu: "Şu altı nasihate uyarsan altıyüzbin nasihate uymuş olursun:

1. Herkes nafilelerle meşgul olurken sen farzları ifa et. Yani farzlardaki rükünleri, vacipleri sünnetleri, müstehapları ifa et.

2. Herkes dünya ile meşgul olurken sen Allah'u Teâlâ'yı hatırla. İslâm'a uygun yasa; İslâm'a uygun kazan; İslam'a uygun harca.

3. Herkes birbirinin ayıbını araştırırken sen kendi ayıplarını ara. Kendi ayıplarınla meşgul ol.

4. Herkes dünyayı imar ederken sen dinini imar et, zinetlendir.

5. Herkes halka yaklaşmak için vasıta ararken, halkın rızasını gözetirken sen Hakk'ın rızasını gözet; hakka yaklaştırıcı sebep ve vasıtaları ara.

6. Herkes çok amel islerken sen amelinin çok olmasına değil, ihlaslı olmasına dikkat et."

Hz. Ali (r.a) Şöyle Buyuruyor:

"Kişi dili altında saklıdır. Konuşturunuz, kıymetinden neler kaybettiğini anlarsınız."

"İnsanın yaşlanıp Rabbini bildikten sonra ölmesi, küçükken ölüp hesapsız Cennet'e girmesinden daha hayırlıdır. "

"Kul ümidini yalnız Rabbi'ne bağlamalı ve yalnız günahları kendini korkutmalıdır. "

"Cahil, bilmediğini sormaktan utanmasın. Âlim, içinden çıkamayacağı bir meselede en iyisini Allah'u Teâlâ bilir' demekten sakınmasın."

"Sizin için korktuğum şeylerin en başında, nefsinin isteğine uymak ve uzun emelli olmak gelir. Birincisi hak yoldan alıkoyar; ikincisi ise ahireti unutturur. "

"Amellerin en zoru üçtür. Bunlar; nefsin hakkını verebilmek, her halde Allah'u Teâlâ'yı hatırlayabilmek, kardeşine bol bol ikramda bulunabilmektir. "

"Takva, hataya devamı bırakmak; aldanmamaktır . "

"Kalpler, kaplara benzer. Hayırlı olanı, hayırla dolu olanıdır."

"Bana bir harf öğretenin kölesi olurum. "

Hz. Ali bu ümmetin en ileri gelenlerinden biri olarak İslam’ın bize kadar gelmesinde büyük rolü olan sahabelerdendir.

Hz.Peygamber (a.s.). vefat edince, Müslümanlar kendilerini idâre etmek üzere Hz.Ebû Bekir r.a'i Devlet Başkanlığına getirdiler.

Bilindiği gibi, Hz.Peygamber (a.s.), iki görevi birden üstlenmişti: Birisi, Allah'tan gelen vahyi, yâni ilâhi emirleri insanlara tebliğ etmek; ikincisi, bu vahiy hükümlerine göre, başkanı bulunduğu devleti yönetmekti.

Onun vefatıyla sadece vahiy değil, Peygamberlik de son buldu. Artık Peygamber gelmeyecek, inanan insanlar, son peygamber vasıtasıyla gelen Kur'an'la ve bu son peygamber'in Sünnetiyle kendi yaşamlarına yön verecek, düzenlerini kuracaklardır. Başka deyişle, inanmak isteyen insanlar, yâni Müslümanlar, yaşantılarının her yönünü bu iki kaynağa göre tanzim edecekler, bu iki kaynağa ters düşen hayat kanunlarını tanımayacaklardır.

Bu iki kaynağın özü olan İslâm’ı Allahu te'âlâ tek nizam kabul etmiş ve bunun dışında kalan sistemleri tanımayacağını şöyle ferman buyurmuştur:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى الْاخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرينَ

“Ve her kim İslâm'dan başka bir din ararsa elbette ondan kabul edilmez ve o ahirette hüsrâna uğramışlardan olur.”[263[263]]

Hz.Peygamber (a.s.)'ın vefatıyla, kanun değil, kanunun tatbikçisi olan Hz.Muhammed (a.s.). Müslümanlar arasından ayrılmıştır. Dolayısıyla, onun ölümünden sonra, Müslümanlar yeni kaynaklara değil; zaten mevcut olan kaynakları tatbik edecek bir insana, bir idâreciye muhtaçtılar. Yâni vakıa, kanun boşluğu veya yokluğu değil, lider

[263[263]] Ali Imran,3/ 85

yokluğuydu; bu lideri bulmak lazımdı ki, bu ihtiyacı da, başlarına "Halife dediğimiz devlet başkanlarını getirerek giderdiler.

Halife Seçimi

Hz.Peygamber (a.s.). kendi vefatından sonra, Müslümanları yönetmek üzere, sarahaten bir halife seçmek istemediğinden çünkü buna yeteri kadar vakti vardı, halife seçim işi Müslümanların inisiyatiflerine bırakılmış; onlar da, Peygamberlerinin vefatından sonra, kendilerini yönetmek üzere Hz.Ebû Bekir r.a'i seçip biat' etmişlerdir.

Hz.Ebû Bekir (r.a)'a biat etmiş olmasına rağmen, daha sonraki senelerde, bazı gruplar Hz.Ali (r.a)'ı ona karşı göstermek istemişler ve maalesef bu şekilde başlatılan ihtilâf asırlarca sürmüş, binlerce Müslüman'ın ölümüyle neticelenen savaşlara sebebiyet vermiştir. Halbuki bunlar, dava arkadaşı, cihâd ve siper ortaklarıydılar. Bunlar, hayatlarını Allah'a hizmette yarıştırmış olan insanlardı.

İşte, bu konuyu en güzel bir şekilde tahlil ettiğine inandığımız, Hz.Ali (r.a)'ın bir konuşmasıyla açıklamak istiyoruz.

Hz.Osman (r.a)'ın şehid edilmesiyle başlayan ve İslâm tarihinde "el fitnet'ül kübrâ" (en büyük fitne) diye adlandırılan hareketten sonra, halife seçilmiş olup, hilâfetini tanımayanlarla savaşmak üzere Basra'ya gitmiş olan Hz.Ali La'a, İbnu'l Kevva' ve Kays b. İbâd Basra'ya gidişinin sebebini sorup şöyle dediler:

Bu konuda Resulullah'ın bana bir ahdi yoktur.

"Müslümanların karşı karşıya gelip birbirlerini öldürecekleri bu gelişin, Resulullah (a.s.)'ın sana olan bir ahdi veya emriyle midir?" Hz.Ali r.a. şu cevabı verdi:

"Bu konuda Resulullah (a.s.)'ın bana bir ahdi olup olmadığını soruyorsunuz. Bana verilmiş böyle bir ahid yoktur. Vallahi ona ilk inanan ben olduğum gibi, ona ilk defa yalan isnat eden ben olmayacağım. Şayet bu konuda Resulullah (a.s.)'ın bana bir ahdi olsaydı, Ebû Bekir ve Ömer'in onun minberine çıkmalarına müsaade etmezdim, elimle onlarla savaşırdım (Resulullah (a.s.)'ın emri olduğu için. Fakat Resulullah (a.s.). ne öldürüldü, ne de aniden öldü. Hastalığı bir kaç gün ve gece devam etti. Müezzin ona namaz vaktini bildirmek için geldiğinde, O Müslümanlara namaz kıldırtmak için Ebû Bekir'e emrederdi. Kaldı ki, benim orada olduğumu da görüyordu. Hanımlarımdan birisi (Hz. Ebû Bekir'in kızı Hz. Aişe)

Hz. Peygamber (a.s.)'e, bu görevi Ebû Bekir'den almasını söyleyince kızdı ve "siz kadınlar Hz. Yusuf'un başını derde sokanlarsınız, Ebû Bekir'i geçirin Müslümanlara namazı kıldırsın!" dedi. Allah, Peygamberinin ruhunu alınca, işimize baktık ve Resulullah (a.s.)'ın dinimiz için lâyık gördüğünü dünyamız için seçtik. Namaz, İslâm'ın aslıdır; o

dinin emri, dinin direğidir. Biz (bunun için) Ebû Bekir'e biat ettik ve o bu işin ehliydi. içimizden iki kişi dahi ona muhalefet etmedi. Ebû Bekir'e hakkımı edâ ettim ve ona itaat etmesini bildim. Onunla beraber askerleri için de cihad ettim. Bana verdiğini aldım, savaşa gönderince gittim; onun emriyle had cezalarını kendi kamçımla yerine getirdim.

Ölünce, yerine Ömer geldi ve arkadaşının (yâni Ebû Bekir'in) yolunu takip etti, onun gibi hareket etti. Böylece Ömer'e biat ettik ve içimizden iki kişi dahi ona muhalefet etmedi. Hiç birimiz de başkasını ona tercih etmedik. Ömer'e hakkım edâ ettim ve ona itaat etmesini bildim. Onunla beraber askerleri içinde cihad ettim. Bana verdiğini aldım, savaşa gönderince gittim; onun emriyle had cezalarını kendi kamçımla yerine getirdim. Ölünce Hz. Peygamber (a.s.)'e olan akrabalığımı, İslâm'da önceliğimi ve selefiyyetimi ve bu işe liyâkatimi düşünerek bu konuda başkasının bana tercih edilmeyeceğini sandım. Öldükten sonra, onun yüzünden halifenin bir günah işlememesi ve kendini mesuliyetten kurtarmak için Ömer hilâfeti çocuğuna yasakladı ve yeni halifeyi seçmek üzere altı kişilik bir heyet seçti ki ben onlardan biriyim. O isteseydi oğlunu seçebilirdi; yapmadı.

Heyet toplanınca, kimsenin bana tercih edilmeyeceğini sandım. Abdurrahman b. Avf, kimi halife tayin ederse -Abdurrahman b. Avf adaylıktan çekildiği için, ona halifeyi seçme yetkisini sura vermişti- ona kesinlikle itaat edileceğine dair bizden söz aldıktan sonra Osman b. Affan'ın elini tutarak, eline vurdu ve biat etti. Ben de işime baktım. Ona itaatim ise, biatımdan önce oldu. Böylece Osman'a biat ettik. Ona hakkını edâ ettim ve itaat etmesini bildim. Onunla beraber askerleri içinde cihâd ettim. Bana verdiğini aldım, savaşa gönderince gittim; onun emriyle had cezalarını kendi kamçımla yerine getirdim.

Vurulunca, kendi işime baktım. Resulullah (a.s.)'ın iki halifesi gitmiş, birisi de vurulmuştu. Haremeyn'deki (Mekke ve Medine'deki) ve iki bölgedeki Müslümanlar bana biat ettiler. Bunun üzerine birisi ortaya atıldı ki, dengim değil; ne Resulullah (a.s.)'e olan akrabalığı benimki kadar yakın, ne ilmi benim ilmime denk ve ne de İslâm'daki önceliği benimki gibi eskiydi. Dolayısıyla ben bu işe ondan (yâni Muaviye'den) daha lâyıktım!"[264[264]]

Hz. Ali (r.a.) buyuruyor ki:

-Bana bir harf öğretenin kulu kölesi olayım.

-Kadınların en hayırlısı kocasına muhabbet gösterendir.

-Herşeyi boğazına atan (fakir hakkı gözetmeyen) zengin, fakir hükmündedir.

-Haklı olduğun yerde korkma yardımcın Allah'tır.

[264[264]] Suyûti, Tarihu'l-Hulefâ, el-Kahire, 1964, s. 177-178

-Haksızlık önünde eğilmeyiniz; çünkü hakkınızla beraber şerefinizi de kaybedersiniz.

-Haddini bilen kimse helak olmaz.

-Cahillerin kalbi dudaklarında, alimlerin ağzı kalplerindedir.

-İnsanlarla öyle iyi geçinin ki; düşmanlarınız bile ölümünüze ağlasın.

-Alim ölse de yaşar, cahil ise yaşarken ölür.

-Şahsınıza fenalık eden bir düşmanı affediniz, làkin vatanınıza, milletinize ve dininize fenalık edenleri affetmeyiniz.

-Çalışanlar kötülük düşünmeye vakit bulamazlar; tembeller ise kendilerini kötülükten kurtaramazlar.

-Sen, babanın hakkında riayet edersen, oğlun da senin hakkında riayet eder.

-Ölümü unutmak, kalbin paslanmasındandır.

-Ölümü yaklaşan kimseye hilesi fayda vermez.

-Vefa, dünkü gün gibi geçip gitti !

-Üç öldürücü şey biliyorum: Hasislik, gurur, heva ve heves...

-Cahil ölü, alim diridir...

-Fenalıklardan uzak duran ve daima verdiği sözü yerine getiren insanlarla dostluk etmeliyiz.

-Birçok kimseye dostluk gösterdim, onlardan bir dostluk göremedim. Yine de dostluktan vazgeçmedim.

-Dostlarımla dost olanları çok severim ve onların değerini de, dostluklarının derecesiyle ölçerim.

-Her şeyin hayırlısı yenisidir; fakat dostun hayırlısı eski olanıdır.

-Hakiki dost, sıkıntı zamanında imdada yetişendir.

-Dostların kalbini kırmakla düşmanların arzularını hizmet etmiş olursun.

-Yüksekliği istedim, onu alçak gönüllükte buldum.

-Sakladığın sır, senin esirindir. Açığa vurursan, sen onun esiri olursun.

-Zenginlik, gurbeti vatan; yoksulluk vatanı gurbet yapar.

-İyilik ediniz, onun karşılığında kötülük görebileceğinizi aklınıza getirmeyiniz.

-Kalbini öğütle yaşat, hikmetle aydınlat.

-Allah dostları o kişilerdir ki insanlar dünyanın görünüşüne baktıkları zaman onlar, dünyanın içyüzünü görürler.

-Affetmekten usanmayın. Cezalandırmakta acele etmeyin.

-Allah korkusuyla dökülen gözyaşı, gözlerin nûrudur.

-İlim hakimdir ölmez; mal ise mahkumdur. Bugün vardır yarın yok olur.

-Cesurun ayakları dayanmak korkağın ayakları kaçmak için yaratılmışlardır.

-Senden soruluncaya kadar susmak, susturuluncaya kadar söylemekten hayırlıdır.

-Bir adamın edep sahibi olması, altın sahibi olmasından daha hayırlıdır.

-Himayen altındakilere iyilik yapmak istersen, onlara terbiye ve edep öğret.

-İnsan ekseriye dilinden belaya girer.

-İyi yaşamak istersen nefsine uyma.

-Arkadaşın en iyisi, seni hayra sevk edendir.

-Hangi adamın oğlu olursan ol, terbiye öğren! Bu güzellik seni, başka asalete muhtaç etmez.

-Bilirken susmak, bilmezken söylemek kadar çirkindir.

-Öldükten sonra yaşamak isterseniz ölmez bir eser bırakınız.

-Allah'ın insanlara verdiği nimetlerin en büyüğü akıldır.

-Dil yarası, ok yarasından daha şiddetlidir.

-İktisat, az şeyi çoğaltır; israf, çok şeyi azaltır.

-Kendinizi irşat edemezseniz, asla başkalarını irşat edemezsiniz.

-Oburlukla sıhhat birleşmez.

-Nimet verene karşı gelmek gibi küstahlık ve alçaklık olamaz.

-İnsanların kıymeti, yaptığı iyilikle ölçülür

Değerlendirme

1. Hz. Peygamber (a.s.)., hilâfet konusunda kesin bir tavır takınmamış, kimseyi halife seçmemiştir. Nitekim Hz. Ali'nin yukarıda buyurduğu gibi, o bu konuda bir emir vermiş olsaydı, onun emri kanun olduğundan, mutlaka yerine getirilirdi.

2. Namaz İslâm'ın aslıdır. Asılsız, yâni temelsiz hiç bir şey düşünülemediği gibi, namazsız bir İslâm tasavvur edilemez. Hz. Ali (r.a.) bunu delil kabul ederek, Hz. Peygamber (a.s.)'ın namaz için seçtiği imâmı, yâni devlet başkanı olarak kabul ediyor.

3. Hz. Ali, kendinden önce biat ettiği halifelere kesin bir itaatle bağlıdır.

4. Hz. Ali, Hz. Muaviye'den de kendisine aynı şekilde itaat istiyor ve hilâfete kendisinin lâyık olduğunu söylüyor.

5. Asırlardır Müslümanlara kabul ettirilmeye çalışıldığı gibi, Hulefayi reşidin birbirine düşman değillerdir. Öyle olsaydı, yâni Hz. Ali, Hz. Ömer'i sevmeseydi ona kızı Ümmü Gülsüm'ü verir miydi? Allah'ın aslanı olan Hz. Ali'nin korkudan "takiyye" yapıp kızını Hz. Ömer verdiğini düşünmek en azından haksızlık olur.

6. O örnek halifelerin bir tek endişesi vardı: İslâm'ın gereği gibi tatbiki![265[265]]

Hz.Ali (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وَعَنْ عَلي بنْ اَبِى طَالِبٍ كرّمَ اللّهُ وَجْهَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #:] يُؤمِنُ عَبدٌ حتّى يُؤمِنَ بأربَعٍ: يَشْهَدُ أنَ إلَهَ إّ اللّهُ وَأنِّى مُحَمّدٌ رَسُولُ اللّهِ بَعَثَنِى بَالْحَقِّ وَيُؤمِنَ بِالمَوْتِ، وَيُؤمِنَ بالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَيُؤمِنَ بِالْقَدَرِ.

- Hz. Ali (r.a) diyor ki: Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu: "Kişi dört şeye inanmadıkça mü'min olmuş sayılmaz: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah'ın kulu ve elçisi Muhammed olduğuma, beni (bütün insanlara) hakla göndermiş

[265[265]] Ihsan Süreyya Sirma, Tarih Şuuru, 1989,Seha yayınları

bulunduğuna şehâdet etmek, ölüme inanmak, tekrar dirilmeye inanmak, kadere inanmak." [266[266]]

. وعن علي رضِىَ اللّهُ عنهُ قال:]اِقْضُوا كَمَا كُنْتُمْ تَقْضُونَ فِإنِّى أكرهُ الخِفَ حتّى تَكُونَ النَّاسُ جَمَاعةً أو أموتَ كَمَا مَاتَ أصْحَابِى[. وَكَانَ ابنُ سيرينَ رحمهُ اللّهُ تعالى يَرى عامةَ مايروونَ عن علي رضِىَ اللّهُ عنهُ كذباً.

- Hz. Ali (r.a) şöyle demiştir: "Daha önce hükmettiğiniz şekilde hükmedin. Zira ben (kargaşaya, nizâya götürecek) muhalefeti sevmem, tâ ki halk tek bir cemaat teşkil etsinler veya arkadaşlarımın öldüğü gibi ben de öleyim." İbnu Sîrîn merhum, Hz. Ali (r.a)'den yapılan rivayetlerin çoğunun uydurma ve yalan olduğu görüşünde idi." [267[267]]

. وعن علي رضى اللّه عنه قال:]وَهَبَ لِى رسُولُ اللّهِ # غُمَيْنِ أخَوَيْنِ، فَبِعْتُ أحَدَهُمَا. فقال لِى رسُولُ اللّهِ #: مَا فَعَلَ غُمَاكَ؟ فأخْبَرْتُهُ فقال لِى: لِى رُدَّهُ رُدَّهُ.

- Hz. Ali (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (a.s) bana, kardeş iki köle hediye etti. Bunlardan birini sattım. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir ara sordu: "Köleler ne yapıyorlar?" Ben durumu söyledim. Bunun üzerine bana: "Satışı boz, satışı boz" buyurdu." [268[268]]

5)Cennetle müjdelenen on sahabeden biri: ABDURRAHMAN BİN AVF

Rasûlullah'ın hayatta iken Cennetle müjdelediği on sahâbîden ve ilk Müslümanlardan biri. Kureyş kabîlesinin Zühreoğullarından Hâris'in oğlu olup Câhiliyye devrinde asıl adı Abdulkâ'be veya başka bir görüşe göre Abdu Amr idi.

Hz. Peygamber (a.s.)'ın Erkam'ın evindeki faaliyetlerine başladığı günlerde İslâm'a giren Abdurrahman'a bu ismi Rasûlullah vermiştir. Ebû Muhammed künyesi ile tanınan Abdurrahman'ın annesi Şifâ binti Avf b. Adi'l-Hâris b. Zühre b. Kilâb idi. Rivâyete göre Abdurrahman 'Fil Olayı'ndan yaklaşık yirmi yıl sonra dünyaya gelmişti.

Abdurrahman b. Avf (r.a.) ilk Müslümanlardan olmasından dolayı Kureyş'in zâlim tutumuna dayanamayan ashâb ile birlikte Habeşistan'a yapılan iki hicrete de katılmıştı. Nihayet Rasûlullah, ashâbı Medine'ye hicret etmeye teşvik edince, o da diğer ashâb ile birlikte hicret etmişti. Hz. Peygamber (a.s.) Medine'de Ensâr ile Muhâcirler arasında kardeşlikler ilân edince Abdurrahman b. Avf ile Ensâr'dan Sa'd b. Rabî'i kardeş ilân etmişti

---

[266[266]] Tirmizî, Kader 10,
[267[267]] Buhârî, Fedâilu'l-Ashâb 9.
[268[268]] Tirmizî, Büyû 52, (1284); İbnu Mâce 46,

Ensâr'ın ileri gelenlerinden Sa'd b. Rabî' 'Din kardeşi' Abdurrahman'a şunları söylemişti:

"Benim bir hayli malım vardır. Bunun yarısını sana veriyorum. Ayrıca iki eşim vardır. Bunlardan birini boşayacağım, iddeti bitince onu nikâhlarsın." Bu büyük âlicenaplık karşısında Abdurrahman b. Avf kardeşine şunları söylüyordu:

"Cenâb-ı Allah malını ve aileni sana mübarek eylesin. Senin bu davranışına karşı Allah ecrini versin. Sen yalnız bana çarşının yolunu göster, benim için yeterlidir."

Abdurrahman b. Avf (r.a.) ticaret hayatını çok iyi bilen Kureyş içinde büyüdüğü için bu işin tam bir uzmanı olarak Medine çarşısında alışverişe başlamış ve Allah ona büyük servet vermişti. Abdurrahman bu ticârî hayatını şöyle anlatır:

"Cenâb-ı Allah bana öyle bir nimet verdi ki, bir taşı bile bir yerden kaldırıp başka yere koyduğumda sanki altın oluveriyordu."

Hz.Abdurrahman b. Avf (r.a.) Hz. Peygamber (a.s.)'ın bütün gazvelerine katılmış ve ilk İslâm cihad hareketinden en güzel şekilde nasibini almıştı.

Ashâbtan Muğîre b. Şu'be (r.a.)' den rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber (a.s.) çıktığı gazvelerin birinde yolda konaklamışken Ashâb'ın bulunduğu yerden biraz uzak bir noktaya çekilip hâcetini defederek abdest alıp döndü. Rasûlullah ashâbının yanına vardığında ashâb Abdurrahman b. Avf'ın arkasında namaza durmuştu. Muğîre hemen gidip Abdurrahman'a Rasûlullah'ın geldiğini haber vermek istediyse de Rasûlullah buna engel olmuş ve Abdurrahman'ın arkasında namazını kılmıştı. Böylece Hz. Peygamber'in ilk defa arkasında namaz kıldığı kişi Abdurrahman b. Avf olmuştur. Daha sonra da bilindiği gibi Rasûlullah hastalığı sırasında Hz. Ebu Bekr'in arkasında namaz kılmıştı.

İbn Sa'd Tabakâtu'l-Kübrâ adlı eserinde bu seferin Tebük seferi olduğunu kaydetmektedir.[269[269]]

Rasûlullah (a.s.) Abdurrahman b. Avf'ı ashâbtan yediyüz kişilik bir askerî kuvvetle H. 6 (M. 628) yılı Şa'ban ayında Dûmetu'l-Cendel'e göndermişti. Abdurrahman, Hıristiyanların hüküm sürdüğü bu bölgeye gelip onları İslâm'a davet etmiş, büyük bir kısmı buna yanaşmadığı halde bölgenin ileri gelen kabile reislerinden el-Asbağ b. Amr el-Kelbî Hıristiyanken İslâm'a girmişti. Abdurrahman da el-Asbağ'ın kızı Tumâzar ile evlenmiş ve ondan oğlu Ebû Seleme dünyaya gelmişti.

[269[269]] İbn Sa'd Tabakât, 111, 129

Yine İbn Sa'd'ın ifâdesine göre Hz. Peygamber ashâb içinde ipek giymeyi yalnız Abdurrahman'a müsaade etmişti. Zira Abdurrahman b. Avf'ın vücudunda bir kaşıntı (cüzzam olma ihtimali) vardı.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra bir gün Medine'de bir heyecan ve kalabalık meydana gelmişti. Bunun sebebini soran Hz. Âişe (r.an)'ya Abdurrahman b. Avf'ın kervanının şehre yaklaştığı söylenince Hz. Âişe şöyle demişti:

"Rasûlullah (a.s.) şöyle buyurmuştu: "Abdurrahman sırattan geçerken düşer gibi oldu ama düşmedi." Hz. Âişe'nin bu sözlerini haber alan Abdurrahman beşyüz deve olduğu söylenen bu kervanını sırtındaki yüklerle birlikte tamamen Allah rızası için bağışlamıştı. Develerin sırtındaki malların develerden çok daha değerli olduğu kaydedilmektedir. Ashâbın en cömertlerinden biri olduğu bilinen Abdurrahman b. Avf'ın birçok gazvede ve özellikle Tebük gazvesinde Allah yolunda büyük infâklarda bulunduğu bilinmektedir.

Ayrıca Hz. Peygamber'in vefatından sonra Nâdiroğulları mahallesinde sahip olduğu arazisini kırkbin dinâra satarak Rasûlullah'ın zevcelerine dağıtmıştı. Hz. Âişe'ye payı getirildiğinde bunu kimin gönderdiğini sormuş, Abdurrahman b. Avf'ın gönderdiği söylenince şöyle demişti: "Hz. Peygamber (a.s.), "Benden sonra Allah'ın sabırlı kulları size karşı şefkatli davranacaktır. Allah, Abdurrahman b. Avf'a Cennet pınarlarından kana kana içmeyi nasip etsin" buyurmuştu."

Hz. Ebû Bekir vefatından önce hilâfete Ömer b. el-Hattab'ın geçmesi hususunda Abdurrahman'ın görüşünü sormuş o da şöyle demişti: "Ömer senin düşündüğünden daha iyidir. Fakat otoriterliği fazladır." Hz. Ebû Bekir de şöyle karşılık vermişti: "Ömer'in sertliği benim yumuşaklığımdan kaynaklanıyor. İşleri üzerine alırsa bu sertliği kaybolur. Bir gün ben adamın birine çok kızmıştım. Ömer ise çok yumuşak davranmıştı. Ben yumuşak davransam o çok sertleşiyor."

Hz. Ömer'in hilâfeti sırasında büyüyen devlet ve genişleyen sınırlar karşısında işlerin daha rahat çözülmesi için oluşturulan devlet şûrâsında Abdurrahman b. Avf'ın önemli bir yer aldığını görüyoruz. Yeni fethedilen Irak arazisinin gaziler arasında paylaşılması veya devlete bırakılması hususunda ortaya çıkan iki görüş vardı. Hz. Ömer ashâbın diğer ileri gelenleriyle birlikte bu toprakların paylaşılmamasından yana iken Abdurrahman b. Avf, Bilâl-i Habeşi ile birlikte buna muhalif olup fethedilen yerlerin paylaşılmasından yana idiler.

Hz. Ömer şehid edildiğinde yarım kalan namazın tamamlanması için Abdurrahman görevlendirilmişti. Nihayet Hz. Ömer'in tedâvî edilmesinin zor olduğu ve ecelinin yaklaştığı anlaşılınca yeni seçilecek halîfenin belirlenmesi için kurulan 'şûrâ'da Abdurrahman b. Avf da yer almıştı. Şûrâda bulunanlardan Zübeyr b. Avvâm, Talha b. Ubeydullah ve Sa'd b. Ebi Vakkas haklarından ferâgât edince Şûrâda halîfe adayı olarak

üç kişi kalmıştı. Hz. Ali, Hz. Osman ve Abdurrahman b. Avf. Abdurrahman da bu husustaki hakkından ferâgât edince adaylar ikiye düşmüştü. Abdurrahman bu hususta ashâbın ileri gelenleriyle uzun görüşmeler yapmış ve Hz. Ali ve Hz. Osman'dan karara uyacaklarına dair kesin söz aldıktan sonra bu konudaki kanaat ve karan Hz. Osman'a bey'atin yararlı olacağı hususunda toplanınca, hilâfete Hz. Osman getirilmişti.

Hz.Abdurrahman b. Avf (r.a.) artık bir hayli yaşlanınca Hz. Osman devrinde çok sâkin bir hayat yaşamış ve nihayet hicretin 32. yılında Medine'de vefat etmişti.

Cenaze namazını Hz. Osman kıldırmış, onu kabrine götürürken Hz. Ali şöyle demişti: "Ey Avf'ın oğlu! Güle güle ebedî hayata git. Sen bu fânî hayatın en güzel günlerini gördün. Bu revnaklı hayat bulanmadan Âhirete göçüyorsun" Sa'd b. Ebi Vakkâs da onun cenazesini taşırken: "Ey koca dağ" diyerek Abdurrahman'ın seciyesindeki sağlamlık ve metâneti ifâde etmişti. Abdurrahman, el-Bakî'de medfundur.

Medine'de vefat ettiği kesin olarak bilindiği halde Siirt ili Pervari ilçesi yakınında bir mezarın ona izafet edilmesi halkın yakıştırmasından başka bir şey değildir.

Hz.Abdurrahman b Avf Hz. Peygamber (a.s.)'den çok hadis duymuş fakat titizliğinden dolayı bunların hepsini nakletmekten çekinmiştir. Hadis mecmualarında ondan altmışbeş kadar hadis nakledilmektedir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra söz konusu olan mirasının mirasçılara taksim edilemeyeceğine dair Hz. Ebû Bekir'in rivâyet ettiği hadisi kendisi de aynen rivâyet etmişti. Aynı şekilde Suriye ve civarında çıkan vebâ hastalığı ile ilgili alınan 'tedbir'e dair hadisi Abdurrahman (r.a.) rivâyet etmişti:

"Bir yerde vebâ olduğunu haber alırsanız oraya gitmeyin. Vebâ sizin bulunduğunuz yerde olursa ondan kaçmak için de oradan başka yere gitmeyiniz."[270[270]]

Abdurrahman b. Avf (r.a.)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن جعفر بن محمد عن أبيهِ]أنَّ عُمَرَ بْنَ الخَطَّابِ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ ذَكَرَ المَجُوسَ فقَالَ: مَا أَدْرِى مَا أَصْنَعُ في أَمْرِهِمْ؟ فقَالَ عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ أَشْهَدُ لَسَمِعْتُهُ مِنْ رسولِ اللّه # يَقُولُ: سُنُّوا بِهِمْ سُنَّةَ أَهْلِ الْكِتَابِ[.

- Hz.Ca'fer İbnu Muhammed babasından naklediyor: "Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) Mecûsileri mevzubahis ederek: "Onlar hakında nasıl hareket etmem gerektiğini bilmiyorum" dedi. Abdurrahman İbnu Avf (r.a):"Sana şehâdet ederim ben Resûlullah (a.s)'ın şöyle şöyle dediğini işittim: "Onlara, Ehl-i Kitab'a davrandığınız gibi davranın."[271[271]]

[270[270]] Buharî, Tıp 3, Müslim, Selâm, 92, 93, 98, 100
[271[271]] Muvatta; Zekât 42

. وعن عبدالرحمن بن عوف رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قالَ رسولُ اللّهِ # يُغَرَّمُ صَاحِبُ سَرِقَةٍ إذَا أُقِيمَ عَلَيْهِ الحَدُّ .

- Hz.Abdurrahman İbnu Avf (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) :"Hırsız , kendisine hadd tatbik edildi ise borçlandırılamaz" buyurdu."[272[272]]

. وعن عبدالرحمن بن عوف رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قالَ رَسولُ اللّهِ # إذَا سَهَا أحَدُكُمْ في صَ◌َتِهِ فَلَمْ يَدْرِ وَاحِدَةً صَلَّى أوِ اثْنَتَيْنِ فَلْيَبْنِ عَلى وَاحِدَةٍ، فإنْ لَمْ يَدْرِ اثْنَتَيْنِ صَلَّى أمْ ثَ◌َثاً فَلْيَبْنِ عَلى اثْنَتَيْنِ، فإنْ لَمْ يَدْرِ ثَ◌َثاً صَلّى أمْ أرْبَعاً فَلْيَبْنِ عَلى ثَ◌َثٍ وَيَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أنْ يُسَلِّمَ.

- Hz.Abdurrahman İbnu Avf (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Biriniz namazında yanılır da bir mi iki mi kıldığını bilemezse, namazını bir üzerine bina etsin; iki mi üç mü kıldığını bilemezse iki üzerine bina etsin; üç mü dört mü kıldığını bilemezse üç üzerine bina etsin, sonra da selam vermezden önce iki (ziyade) secde yapsın..."[273[273]]

6)Cennetle müjdelenen ümmetin emîni: EBÛ UBEYDE BİN CERRÂH

Emînü'l-Ümme lâkabıyla anılan, ilk Müslümanlardan ve aşere-i mübeşşere 'den olan sahâbî. Asıl adı Amir b. Abdullah b. el-Cerrâh'tır. Kureyş kabîlesinin Fihroğulları'ndandır. Nesebi, Rasûlullah'ın nesebiyle dedelerinden Fihr'de birleşir.[274[274]]

Hz.Ebû Ubeyde, Hz. Ebû Bekir'in dâvetiyle veya Osman b. Maz'un başkanlığında arkadaşlarıyla Rasûlullah'a giderek Müslüman olmuştur.[275[275]] Habeşistan'a göç edenler arasında ikinci kafiledendir. Medine'de Rasûlullah onunla Sa'd b. Muaz'ı kardeş ilân etmiştir.[276[276]] Ebû Ubeyde, kahramanlığıyla tanındığı kadar, "Eminü'l-Ümme (ümmetin emini)" lâkabıyla meşhur olmuştur. Rasûlullah onun için: "Her ümmetin bir emini vardır, bu ümmetin emini Ebû Ubeyde b. el-Cerrah'tır" buyurmuştur.[277[277]]

Esasında Rasûlullah'ın bütün ashâbı emanet ve âdillikte eşittir: ancak bir vasfın her insanda aynı derecede inkişaf etmeyeceği tabîidir. İşte Hz. Peygamber, emîn olma vasfının ashâbı içinde en fazla Ebû Ubeyde'de temayüz ettiğini bunun için belirtmiştir. İbn Hibbân, Enes b. Mâlik'ten rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah, "Ümmetimin en merhametlisi Ebû Bekir, en şiddetlisi Hz.Ömer, en hayalısı Hz.Osman en helâl ve haramı bileni Muaz b.

[272[272]] Nesâî, Sârik 17
[273[273]] Tirmizî, Salât 291,
[274[274]] İbn Sa'd, et-Tabakat, 3, 297; İbnül-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, 3, 84
[275[275]] İbn Sa'd, et-Tabakat, 3, 298
[276[276]] İbn Hacer, el-İsâbe, 4, 111
[277[277]] Müslim, 7, 127; İbn Mâce, I, 136

Cebel, ferâizi en iyi bilen Zeyd b. Sâbit, en düzgün Kur'ân okuyanı Übeyy b. Ka'b, en emîni Ebû Ubeyde'dir" buyurmuştur.

Hz.Ebû Ubeyde de diğer büyük sahâbîler gibi bütün gazalara katılmıştır. Bedir gazasında müşriklerin safında çarpışan ve kâfir olan babası Abdullah'la karşılaşmış ve onu öldürmüştür. İslâm akîdesinin ilk yaygınlaştığı dönemlerde buna benzer olaylar çoktur. Meselâ, Hz. Ebû Bekir oğlu ile, Mus'ab b. Umeyr kardeşi ile, Hz. Ömer dayısı ile çarpışmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulur:

لَاتَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا اٰبَاءَ هُمْ اَوْ اَبْنَاءَ هُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيرَتَهُمْ اُولٰئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ الْاِيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ اُولٰئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Allah'a ve âhiret gününe îman eden hiçbir kavmi, babaları, oğulları, kardeşleri, hısım ve akrabaları olsalar bile Allah ve Rasûlüne meydan okumaya kalkışanlara sevgi besler bulamazsın. İşte Allah onların kalplerine iman yazmış ve kendilerini tarafından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarında ırmaklar akan Cennetlere koyar ve orada ebedî kalırlar. Öyle ki, Allah onlardan onlar da Allah'tan hoşnutturlar. İşte bunlar Allah taraftarıdırlar. İyi bilin ki, Allah taraftarları hep kurtuluşa erenlerdir."[278[278]]

Hz.Ebû Ubeyde, Uhud savaşında Rasûlullah'ın yüzüne batan miğfer parçalarını dişleriyle çekerken ön dişleri kırılmış, Hendek'te, Benû Kureyza'da, Rıdvan Beyatinde Hudeybiye'de, Hayber'de, en cesur savaşçılardan biri olmuştur.[279 [279]] Câbir (r.a.)'ın naklettiğine göre Ebû Ubeyde kumandanlığında keşfe gönderilen sahâbe birliğinin bir dağarcık hurması bulunmakta; bütün gün onlar bir hurmâ ile idare etmekte veya ağaç yapraklarını suyla ıslatarak açlıklarını yatıştırmaya çalışmaktadırlar. Arapça'da bu yapraklara habat denildiğinden, ona izâfeten Habat gazası diye geçen bu olayda, üçyüz kişilik birlik, sâhile vardıktan sonra büyük bir balık ile karınlarını doyurmuşlardır.[280[280]]

Bu örnek olay, sahâbenin hangi zor şartlar ve yokluk altında ilâyı kelimetullah için cihada çıktığına sadece bir tek örnektir. Yine Ebû Ubeyde'nin şahsında, kumandanlık için nefsi tezkiye etmenin ve Rasûlullah'a kesin itaatin bir örneğini görmek mümkündür: "Rasûlullah, Beliy ve Üzre kabilelerine Amr b. el-Âs'ı bir grup sahâbînin başında kumandan olarak gönderdi. Amr'ın validesi Beliy kabilesindendi. Amr, Cüzam mevkiinde "Zâtü's-Selâsil" denilen bir yerde durmuş, ilerleyememiş ve Rasûlullahtan yardım istemiştir. Rasûlullah, içlerinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in de bulunduğu bir birliği Ebû Ubeyde kumandanlığında Amr'a yardıma göndermiştir.

[278[278]] Mücâdele, 58/22
[279[279]] İbn Sa'd, et-Tabakat, I, 298
[280[280]] Buhâri, Bâb-ı Gazveti Seyfü'l Bahr, Tecrid-i Sarîh Tercümesi, 10, 364-367

Hz.Ebû Ubeyde'ye: "Amr b. el-As ile aranızda ihtilâf çıkmasın" diye de tenbih etmiştir. Hakikaten Amr ile karşılaştığında Ebû Ubeyde, Amr'ın kumandanlık hususunda bencil davrandığını görünce: "Allah Rasûlü bana 'Amr ile ihtilâf çıkarma' dedi; onun için sen beni dinlemezsen, ben seni dinlerim" demiştir. Ebû Ubeyde kumandanlığa daha lâyık olmasına rağmen bu büyük davranışı göstermiştir.[281[281]]

Hz.Ebû Ubeyde hicrî 9. yılda Rasûlullah tarafından "Eminü'l-Ümme" diye övülerek, Necran Hıristiyanlarından cizye almaya memur edildi. Rasûlullah Necran Hıristiyanlarını Medine'ye çağırarak onları İslâm'a dâvet etti; ancak Hıristiyanlar, İslâm'ı kabul etmeyip sadece cizye verebileceklerini, bunu da alması için "güvenilir" birini memur etmesini Rasûlullah'tan istediler, Rasûlullah da, "Size hakkıyla emîn bir adam göndereceğim" diyerek Ebû Ubeyde'yi gönderdi. Rasûlullah, Bahreyn ile sulh yaptıktan sonra onlardan toplanacak cizye'yi almaya da Ebû Ubeyde'yi görevlendirdi.

Hz.Ebû Ubeyde, Mekke fethinde, Taif muhasarasında, Vedâ Haccı'nda hep Rasûlullah'ın yanında bulunmuştur. Rasûlullah'ın vefâtından sonra meydana gelen Benû Saîde sakifesi olayında Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ebû Ubeyde birlikte hareket etmişlerdir. Hz. Ebû Bekir, Ebû Ubeyde'nin elinden ve Hz. Ömer'in elinden tutarak ortalarında durmuş, sahâbeye bu iki zattan birisine bey'at etmelerini söylemiş; bu sözlerin hemen ardından Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'e bey'at edince, Ebû Ubeyde de Ebû Bekir'e bey'at etmiştir. Ebû Bekir, vefât ederken bu olayı anımsatmış ve, "Benû Saide sakifesinde Hz. Ömer'i halifeliğe, Ebû Ubeyde'yi vezirliğe lâyık gördüğünü" söylemiştir.[282[282]]

Hz.Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh, Hz. Ebû Bekir'in hilâfetinden itibaren Hz. Ömer zamanında cihad hareketinde Suriye bölgesindeki fetihlere katıldı ve kumandan olarak yer aldı. Ayrıca o, Bisan, Taberiye, Baalbek, Humus, Hama, Şeyre, Maarra, Lazkiye, Antarius, Banyas, Selemiye, Halep, Antakya, Menbic, Delul fetihlerinde bulunmuştur.

634 yılında (H. 13), Humus'ta Roma İmparatoru Herakleius'un muazzam ordusuna karşı Ebû Ubeyde, Yezid b. Ebî Süfyan, Şurahbil, Amr b. el-Âs ve Halid b. Velid gibi kumandanların orduları birleşerek Ecnâdin'de savaştılar. Müslümanlar üç bin şehid vererek burayı fethettiler. Suriye'nin en mühim ticaret merkezi olan Şam'ı kuşattıklarında Ebû Ubeyde Câbiye kapısından şehre saldırdı.

Hz.Halid b. Velid Şam'ın kendi tarafındaki bölümünü çarpışarak ele geçirirken, Ebû Ubeyde kendi bölgesini sulh ile ele geçirdi ve Hıristiyanlarla yapılan sulh antlaşması bütün şehre şâmil kılındı. 635 yılında Fahl savaşı vuku buldu. Roma ordusu Müslümanların sayıca üç-dört misliydi. İki ordu çarpışmadan önce Romalıların özel elçisi Müslümanların karargahına gelip sulh şartlarını görüşmek istedi. Elçi, burada Ebû Ubeyde'yi komutan olarak büyük bir ihtişam içinde biri sanıyordu. Ancak her tarafta

---

[281[281]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 196

[282[282]] Taberî, Târih, 3, 430

birbirine benzer insanlar ve diğer askerlerden farkı olmayan Ebû Ubeyde'yi görünce çok şaşırdı.

Hz.Ebû Ubeyde, elçinin, Roma topraklarını terk ederlerse askerlerine altın verme teklifini reddetti. İki ordu çarpıştı ve Müslümanlar Romalıları yenilgiye uğrattılar. 635 yılında Suriye'nin tarihî şehri Humus fethedildi. Ebû Ubeyde birçok yerleri sulh ile ele geçirip Antakya'ya yönelmişken halife Hz. Ömer'in emriyle askerlerini durdurdu ve Humus'ta yerleşti. 636'da Herakleios Roma, İstanbul, el-Cezire, Ermenistan gibi Roma vilâyetlerinden gelen askerlerle büyük bir ordu topladı ve Suriye'ye hareket etti. Ebû Ubeyde Humus ve diğer fethedilen yerlerdeki kumandanlara mektup yazarak toplanan cizyelerin iâde edilmesini, geri çekileceklerini bildirdi.[283[283]]

Daha sonra Şam'a gitti ve dağınık İslâm ordularını toplamak amacıyla Yermük'te karargah kurdu. Hz. Ömer'e sür'atle haber yolladı; Roma ordusunun âdeta yağarak üzerlerine geldiğini bildirdi ve âcil yardım göndermesini istedi. Yardım için vakit yoktu; Hz. Ömer cevabında, "Onları yeneceğinize inanıyoruz" diyordu. Amr b. el-Âs da Ürdün'den Yermük'e gelince müslümanların maneviyatları kuvvetlendi. Yermük'e çok yaklaşan Roma ordusundan bir elçi akşam namazı kılınırken geldiği zaman Ebû Ubeyde'ye sordu: "Hz. İsa için ne düşünürsünüz?" Ebu Ubeyde şu cevabı verdi: Yüce Allah buyurur ki:

يَا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ وَلَاتَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ اِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ اَلْقيهَا اِلى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَامِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِه وَلَا تَقُولُوا ثَلٰثَةٌ اِنْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ اَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِى السَّموَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَكَفى بِاللّٰهِ وَكيلًا

"Ey ehl-i kitap, dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih Allah'ın peygamberidir. Aynı zamanda Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın, "üçtür" demeyin, vazgeçin, bu hayrınızadır. Allah ancak bir tektir. Çocuğu olmaktan münezzehtir, göklerde uçanlar da yerde olanlar da O'nundur."[284[284]]

Romalı elçi bu âyeti duyunca kelime-i şehâdet getirdi ve Müslümanlara katıldı. Yermük savaşında Müslümanlar inançlarıyla dev gibi Roma ordusunu korkunç bir yenilgiye uğrattı.

Herakleios artık bu yenilgiden sonra Antakya'yı terketti ve İstanbul'a giderken meşhur "Elveda Suriye" sözünü söyledi.

Ebû Ubeyde tekrar Humus'a döndü. Kınnesrin, Halep, Antakya İslâm hakimiyeti altına alındı. Halid b. Velid Maraş'ı fethetti. Nihayet Kudüs 637 tarihinde kuşatıldığında

---

283[283] Ebu Yûsuf, Kitâbu'l-Harac, 81
284[284] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 195

Kudüs halkı ve din adamları şehri, Hz. Ömer'e teslim etmek istediklerini söylediler. Hz. Ömer Cabiye'ye gelerek onlarla antlaşma imzaladı. 638 yılında Halid b. Velid'i başkumandanlıktan azleden Hz. Ömer yerine Ebû Ubeyde'yi tayin etti. Bu sırada Rumlar tekrar yeni bir orduyla saldırdılar. Ebû Ubeyde komutasındaki İslâm ordusu Rumları Humus'ta bir defa daha yenilgiye uğrattı.

Ebû Ubeyde, Şam ve çevresinin fütuhâtı tamamlandıktan sonra "Şam emiri, adaleti" deyimiyle Rumlar arasında bile hayırla anılmıştır. Hicretin 18. yılında Hicaz bölgesinde kıtlık baş gösterince Ebû Ubeyde Medine'ye büyük miktarda yiyecek yardımı gönderdi. Aynı yıl, veya 17. yılın sonlarında- Suriye, Mısır ve Irak'ı Amvas (Amevas) Tâunu diye tarihe geçen veba salgını istilâ etmiş, birçok sahâbî bu salgında vefât etmişti.

Ebû Ubeyde de, Hz. Ömer'in Şam'dan ayrılması ısrarlarına rağmen şehirde kalmış ve vebaya yakalanmıştır. Yerine Muâz b. Cebel'i bırakan Ebû Ubeyde şöyle vasiyette bulundu: "Size bir vasiyetim var. Onu kabul ederseniz hayra erersiniz: Namazınızı kılın, orucunuzu tutun, sadakanızı verin, haccınızı ifâ edin, birbirinizi gözetin, emirlerinize itaat edin ve onları aldatmayın. Dünya sizi aldatmasın. Bir insan bin sene de yaşasa âkibet şu neticeye varır: Allah insanların alnına ölümü yazmıştır, onun için hepsi ölürler. İnsanların en akıllısı Allah'a en çok itaat eden, âhiret için çok çalışandır. Hepinize Allah'ın selâm ve rahmetini, lütûf ve bereketini niyâz ederim. Haydi Muâz! Cemaate namaz kıldır."

Ebû Ubeyde'nin kabri Şam'da Anta köyü civarında Gavr Beysan'dadır. Tarihçilerin nakline göre Hz. Ömer ve ashâb salgın yerine gelip durumu gördükten sonra hemen oradan ayrılmak istemişler, Ebû Ubeyde Ömer'e, "Ya Ömer, Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?" demiş, Ömer de, "Evet, Allah'ın kazâsından kaderine kaçıyorum" demiştir.

Ebu Ubeyde, züht ve takvâ sahibi, "ümmetin emîni", cesur, savaşçı, adaletle hükmeden, itaatkâr bir sahâbîdir. Diğer birçok sahâbî gibi o da, fütuhat sonunda ele geçirilen mal ve mülke rağbet etmeyerek sade bir hayat sürdü. Hz. Ömer onun odasının eşyasız bir keçe, bir kırba, birkaç lokma yiyecekten ibaret olduğunu görünce ağlamış ve, "Dünya herkesi değiştirdi, yalnız seni değiştiremedi" demiştir. Yine Ömer, "Allah'a hamdolsun, Müslümanlar içinde böyle insanlar var..." diye onu övmüştür. Ebû Ubeyde, bir müslümanın kendisine iltica eden birini himaye edebileceğini söylemiştir.[285][285]

Aşere-i Mübeşşere denilen, cennetle müjdelenmiş on kişiden biri olan Ebû Ubeyde, Rasûlullah ile devamlı birlikte olduğu halde ondan çok az hadis rivâyet etmiştir. Orta boylu, zayıf, güzel yüzlü, zekî, merhametli diye anılan bu sahâbî, Şam emiri iken, bütün Şam halkı onun âdil bir yönetici olduğunda ittifak etmiştir. Onun az hadis rivâyet etmesi, tıpkı Ebû Bekir, Zübeyr b. el-Avvâm, Abbâs b. Abdülmuttalib gibi birçok büyük sahâbî -Mukillin- gibi, Rasûlullah'ın mâiyetinde bulunmalarına ve onun vefâtından sonra yaşamalarına rağmen, hadis rivâyeti hususunda çok titiz, bunun büyük bir sorumluluk

[285][285] Ahmed Naîm, Tecrid-i Sarîh Tercümesi, Mukaddime, 1, 60

olduğunun bilincinde olduğundan kaynaklanıyordu. Ebu Ubeyde Rasûlullah'tan ondört hadis rivâyet etmiştir.[286[286]]

Bu Mukillin ashâb, sünnetin birer uygulayıcısı, canlı birer numûnesi olduklarından, sünneti yaşamaya daha ziyade önem vermişler, sünneti "anlatma"yı ise başka sahâbîlere bırakmışlârdır. Ebû Ubeyde'nin râvileri arasında Câbir, Ebû Ümâme, Abdurrahman b. Ganem bulunmaktadır.

Hz. Peygamber (a.s)'ın Ebû Ubeyde b. el-Cerrah (r.a) Hakkında Bazı Hadisleri

. عَنْ سعيد بْنِ زَيدٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قالَ:]سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: أبُو بَكْرٍ في الْجَنَّةِ، وَعُمَرُ في الْجَنَّةِ، وَعُثْمَانُ في الْجَنَّةِ، وَعَلِيٌّ في الْجَنَةِ، وَطَلْحَةُ في الْجَنَّةِ، وَالزُّبَيْرُ في الْجَنَّةِ، وَسَعْدُ بْنُ مَالِكٍ في الْجَنَّةِ، وَعَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ عَوْفٍ في الْجَنَّةِ، وَأبُو عُبَيْدَةَ ابْنُ الْجَرَّاحِ في الْجَنّةِ، وَسَكَتَ عَنِ الْعَاشِرِ. فَقَالُوا: مَنْ الْعَاشِرِ؟ فقَالَ: سَعِيدُ ابْنُ زَيْدٍ، يَعْنِى نَفْسَهُ. ثُمَّ قَالَ: واللّهِ لَمَشْهَدُ رَجُلٍ مَنْهُمْ مَعَ رَسُولِ اللّهِ # تَغَبَّرَ فيهِ وَجْهُهُ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِ أحَدِكُمْ عُمْرَهُ، وَلَوْ عُمِّرَ عُمْرَ نُوحٍ.

- Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s)'ın şöyle söylediğini işittim:"Ebu Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir."(Râvi der ki: Zeyd) onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine):"Saîd İbnu Zeyd!" dedi. Yani bu, kendisi idi. Zeyd sonra ilave etti:"Allah'a yemin ederim. Onlardan birinin Resûlullah (a.s) ile birlikte yüzü tozlanacak kadar bulunuvermesi, sizden birinin ömür boyu çalışmasından daha hayırlıdır, hatta ömrü, Hz. Nuh aleyhisselâm'ın ömrü kadar uzun olsa bile."[287[287]]

. وعن أنسٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قالَ:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: أرْحَمُ أُمَّتِى بِأُمَّتِى أبُو بَكْرٍ، وَأشَدُّهُمْ في أمْرِ اللّهِ تَعالى عُمَرُ، وَأشَدُّهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ، وَأقْضَاهُمْ عَليٌّ، وَأعْلَمُهُمْ بِالْحَلِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَأقْرَؤُهُمْ أُبَىُّ ابْنُ كَعْبٍ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أمِينٌ، وَأمِينُ هذِهِ اۡمَّةِ أبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَمَا أظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ وَ أقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ اَصْدَقَ لَهْجَةً مِنْ أبِي ذَرٍّ أشْبَهَ عِيسى عَلَيْهِ السَّمُ في وَرَعِهِ. فقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ: أنَعْرِفُ ذلِكَ لَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَاعْرِفُوهُ لَهُ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُم أجْمَعِينَ.

- Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Ümmetimin(in ferdleri arasında) ümmetime karşı en çok merhametli olan kimse Ebu Bekr'dir. Onlar içinde Allah'ın emri hususunda en çok titiz olanı Ömer'dir. Haya cihetiyle en şiddetli olanı Osman'dır. (Davalarda) en isabetli hüküm vereni Ali'dir. Helal ve haramı en iyi bileni Muâz İbnu Cebel'dir. Ferâizi en iyi bilen Zeyd İbnu Sâbit'tir. Kur'ân okumasını en iyi bileni Übey İbnu Ka'b'dır. Her ümmetin bir emîni vardır. Bu ümmetin emîni Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'dır. Ebu Zerr'den daha doğru sözlü olan birini ne gök gölgeledi,

---

[286[286]] a.g.e.

[287[287]] Ebu Dâvud, Sünnet 9

ne de yer taşıdı. O, verâda Hz. İsa (a.s) gibiydi."Hz. Ömer (r.a) (hased etmişçesine): "Yani biz bu hasletin onda olduğunu kabul edecek miyiz?" dedi. Resûlullah (a.s):"Evet. Bu hasletleri onda var bilin!" buyurdular." [288[288]]

. وفي رواية لمسلم:]أنَّ أهْلَ الْيَمَنِ قَدِمُوا عَلى رَسُولِ اللّهِ #: فقَالُوا ابْعَثْ مَعَنَا رَجُ ً يُعَلِّمُنَا السُّنَّةَ وَا"سْ ِمَ فَأخَذَ بِيَدِ عُبَيْدَةَ بنِ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللّهُ عَنْه وَقالَ: هذَا أمِينُ هذِهِ ا ُمَّةِ.

- Müslim'in bir rivayetinde: "Yemenliler (a.s)'a gelerek: "Bizimle birlikte birisini gönder de bize sünneti ve İslam'ı öğretsin!" dediler. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah (r.a)'ın elinden tutup:"İşte bu, ümmetin eminidir!" buyurdu."[289[289]]

7)Resûlullahın okçusu: SA'D BİN EBÎ VAKKÂS

Hz.Sa'd b. Ebî Vakkas Malik b. Vuheyb b. Abdi Menaf b. Zühre. Babası Malik b. Vuheyb'dir. Malik'in künyesi Ebî Vakkas olup, Sa'd bu künyeye nisbetle İbn Ebî Vakkas olarak çağrılırdı. Rasûlüllah (a.s)'ın annesi Zuhreoğullarından olduğu için, anne tarafından da nesebi Rasûlüllah (a.s) ile birleşmektedir. Sa'd'ın annesi Hamene binti Süfyan b. Ümeyye'dir. Sa'd (r.a), ilk iman edenlerden biridir. Kendisinden yapılan rivayetlere göre o İslâm-ı üçüncü kabul eden kimsedir. Ancak, Hz. Hatice, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ali ve Zeyd b. Harise'den sonra Müslüman olmuşsa beşinci Müslüman olmuş oluyor. Sa'd (r.a), Müslüman olduğu gün henüz namazın farz kılınmamış olduğunu ve o zaman on yedi yaşında bulunduğunu söylemektedir.[290[290]]

Hz.Sa'd (r.a) İslâm'a girişine sebep olan olayı şöyle anlatır: "Müslüman olmadan önce rüyamda kendimi hiç bir şeyi göremediğim karanlık bir yerde gördüm. Bu arada ay doğdu ve ben onun aydınlığına tabi oldum. Benden önce bu aya kimlerin uymuş olduğuna bakıyordum. Onlar, Zeyd b. Harise, Ali b. Ebî Talib ve Ebû Bekir'di. Onlara ne kadar zamandan beri burada olduklarını sorduğumda, onlar; "Bir saat kadardır" dediler. Araştırdığımda öğrendim ki, Rasûlüllah (a.s) gizlice İslâm'a davette bulunmaktadır. Ona Ecyad tepesi taraflarında rastladım. İkindi namazını kılıyordu. Orada İslâm-ı kabul ettim. Benden önce bu kimselerden başkası imân etmemişti."[291[291]]

Hz.Sa'd'ın Müslüman olduğunu öğrenen annesi, buna çok üzülmüş ve oğlunu atalarının dinine döndürebilmek için çareler aramaya başlamıştı. Sa'd'a, eğer girdiği dinden dönmezse, yemeyip içmeyeceğine dair yemin etmişti. Sa'd, annesine, bunu yapmamasını, çünkü dininden dönmeyeceğini söyledi. Yeminini uygulamaya koyan

---

[288[288]] Tirmizî, Menakıb (3793, 3794)
[289[289]] Buharî, Fezâilu'l-Ashab 21, Megazî 72; Müslim, Fezâilu'l-Ashab 53, 54.
[290[290]] İbn Sa'd, Tabakâtül-Kübrâ, Beyrut (t.y), 3, 139
[291[291]] İbnül-Esir, Üsdül-Ğâbe, 2, 368

annesi, bir zaman sonra açlık ve susuzluktan bayılmıştı. Ayıldığında Sa'd ona; "Senin bin tane canın olsa ve bunları bir bir versen, ben yine de dinimden dönmeyeceğim" demişti. Onun kararlılığını gören annesi yemininden vazgeçmişti.[292[292]]

Hz.Sa'd (r.a) annesine çok düşkündü ve ona bir zarar gelmesini asla kabul edemezdi. Ancak imanla alakalı bir konuda Rabbine isyan edip başkalarının heva ve heveslerine de tabi olamazdı. Sa'd (r.a) ve benzerlerinin karşılaşacağı bu gibi durumları çözümlemek ve iman edenleri rahatlatmak için Allah Teâlâ şu âyet-i kerimeyi göndermişti:

وَاِنْ جَاهَدَاكَ عَلى اَنْ تُشْرِكَ بى مَالَيْسَ لَكَ بِه عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِى الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبيلَ مَنْ اَنَابَ اِلَىَّ ثُمَّ اِلَىَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“Eğer kendisine hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana şerik koşasın diye sana zorlarlarsa o vakit onlara itaat etme ve kendilerine dünyada maruf veçhile musahip ol ve bana müteveccih olanların yoluna tâbi ol! Sonra dönüşünüz Bana'dır. Neler yapar olmuş olduğunuzu size haber vereceğim.”[293[293]]

Hz.Sa'd (r.a), Medine'ye hicrete kadar Mekke'de kalmıştır. Dolayısıyla müşrikler tarafından uğradıkları bütün saldırı ve işkencelere diğer Müslümanlarla birlikte Mekke dönemi boyunca muhatab olduğu muhakkaktır. Mekke'de Müslümanlar, Mekke zorbalarının saldırılarından emin olmak için ibadetlerini gizli ve tenha yerlerde ifa ediyorlardı. Bir gün Sa'd (r.a) arkadaşlarıyla birlikte ibadet ederlerken müşriklerden bir grup onlara sataşarak İslâm’la alay etmişler ve onlara saldırmışlardı. Sa'd eline geçirdiği bir deve sırt kemiğini alıp müşriklere karşılık vermiş ve onlardan birini yaralayarak kanlar içerisinde bırakmıştı. İşte İslâm'da Allah için ilk akıtılan kan budur.[294[294]]

Hz.Sa'd (r.a) kardeşi Ümeyr (r.a) ile Medine'ye hicret ettiği zaman, kan davası yüzünden Mekke'den kaçıp buraya yerleşmiş olan diğer kardeşleri Utbe'nin evinde kalmaya başlamışlardı. Muahat olayında Rasûlüllah (a.s), Sa'd'ı Mus'ab b. Umeyr ile kardeş ilân etmişti. Başka bir rivayete göre de kardeş ilân edildiği kimse Sa'd b. Mu'az'dır.[295[295]]

Medine'ye hicretle birlikte İslâm devlet olmuş ve kendini tehdit eden güçlere karşı askerî faaliyetler başlamıştı. Bu çerçevede Mekke kervanlarına yönelik askerî birlikler (seriyye) sevkediliyordu. İlk seriyye, Hicretin yedinci ayında Mekke kervanının yolunu kesmek için otuz kişiden oluşan Hz. Hamza komutasındaki seriyyedir. Sa'd (r.a)'da bu ilk askerî birliğe katılanlardandır.[296[296]] Bir ay sonra Ubeyde b. Haris komutasında gönderilen

---

[292[292]] Üsdül-Ğabe, aynı yer
[293[293]] Üsdü'l-Ĝâbe, 2, 367
[294[294]] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 139-140
[295[295]] İbn Sad, aynı yer
[296[296]] İbn Sa'd, aynı yer

seriyye Kureyş kervanıyla karşılaştığında ilk oku Sad b. Ebi Vakkas (r.a) atarak çatışmayı başlatmıştı. Mekke'de Allah yolunda ilk kan akıtan kimse olma şerefi Sa'd (r.a)'a ait olduğu gibi, yine Allah yolunda ilk ok atma şerefi de böylece ona nasip olmuştur. Sa'd (r.a) şöyle demektedir: "Araplardan Allah yolunda ilk ok atan kimse benim."[297][297]

Aynı yılın Zilkade ayında Rasûlüllah (a.s), Sa'd b. Ebi Vakkas'ı yirmi kişilik bir askerî birliğe komutan tayin ederek el-Harrar mevkiine göndermişti. Bu seriyyenin gayesi de Mekkelilere ait kervanı vurmaktı. Ancak kervan bir gün önceden bu yerden hareket etmiş olduğu için, bir çatışma çıkmamıştı. Rasûlüllah (a.s), sadece seriyyeler göndermekle yetinmiyor, bizzat ordusunun başına geçerek seferler düzenliyordu. Bunlardan biri olan ve II. Hicrî yılın Rebiu'l-Evvel ayında gerçekleştirilen Buvat gazvesinde, ordu sancağını Sa'd taşımaktaydı. Peşinden tehlikeli bir görevle Mekke ile Taif arasındaki Nahle mevkiine keşif maksadıyla gönderilen Abdullah b. Cahş seriyyesine katılan Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a)'ın bütün cihad faaliyetlerine aktif bir şekilde iştirak ettiği görülmektedir.

Bedir savaşında müşrik süvari birliğinin komutanı olan Sa'id b. el-As'ı öldürüp kılıcını Rasûlüllah (a.s)'e getirmişti. O, Zülkife adındaki bu kılıcı ganimetlerin dağıtılışında Sa'd'a vermişti.

Uhud savaşında, müşriklerin üstünlüğü ele geçirdiği ve Müslümanların paniğe kapılarak dağıldığı esnada Rasûlüllah (a.s)'ın yanından ayrılmayıp gövdelerini siper ederek onu korumaya çalışan bir kaç kişiden birisi Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a) idi. O, cesaretinden hiç bir şey kaybetmeden ok atmaya devam ediyordu. Sa'd (r.a) ok atmakta mahirdi ve hedefini şaşırmıyordu. Rasûlüllah (a.s) ona ok veriyor ve şöyle diyordu: "At Sa'd Anam babam sana feda olsun." Rasûlüllah (a.s), övgü, rıza ve hoşnutluğu ifade eden bu kelimeleri, ana ve babasını bir arada zikrederek başka hiç kimse için kullanmamıştır.[298][298]

Hz.Sa'd (r.a)'ın Uhud günü gördüğü hizmet ve gösterdiği kahramanlık gerçekten çok büyüktü. Onun bu günde tek başına bin ok attığı rivayet edilmektedir.[299][299]

O, Hendek, Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin fethi ve diğer gazvelerin tamamına katılmıştır.[300][300]

Rasûlüllah (a.s)'ın vefatından sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'a bey'at eden Sa'd (r.a), Hz. Ömer döneminde aktif olarak devlet idaresinde görevler almıştır. Bu dönemde onun en önemli görevlerinden birisi, asrın emperyalist süper güçlerinden birisi olan İran imparatorluğunu çökerten Kadisiye ordusunun kumandanlığıdır.

---

[297][297] Taberi, Tarih, Beyrut 1967, 2, 407
[298][298] Müslim, Fezâilü's-Sahabe, 5; İbn Sa'd, a.g.e., 3,141; İbnül-Esîr, el-Kâmil,)i't-Tarih, Beyrut 1979, 2, 155
[299][299] Üsdül-Ğâbe, 2, 367
[300][300] İbn Sa'd, a.g.e., 111, 142

Bizans'a yönelik askerî faaliyetler sürerken, İran topraklarına da seferler yapılıyordu. Hz. Ebû Bekir (r.a) döneminde İranlıların elinde olan Irak'ın büyük bir bölümü fethedilmişti. Hz. Ömer (r.a) iş başına geçtiği zaman İran'a karşı kapsamlı ve netice alıcı bir askerî sefer düzenlenmesi için çalışmalara başladı. Yapılan istişareler sonucunda Sa'd b. Ebî Vakkas'ın hazırlanan orduya komutan tayin edilmesi kararlaştırıldı. Havâzin kabilelerinden zekât toplamak için bu bölgede bulunan Sa'd, Medine'ye çağrılarak ordu ona teslim edildi. Sa'd ordusuyla Irak'a doğru yürüyüşe geçerek Kadisiye mevkiinde kârargah kurdu.

İran şahı, Müslümanlara karşı savaşmak üzere ünlü komutanı Rüstem'i görevlendirmişti. Yapılan savaşı Müslümanlar kazanmış ve İran toprakları İslâm tebliğine açılmıştı. Sa'd hasta olduğu için bizzat savaşa iştirak edememiş ve yüksekçe bir yerden, savaşan orduyu idare etmişti. Kadisiye savaşları İslâm ordularının kazandığı en parlak ve kesin zaferlerden biri olarak tarihe geçmiştir.

Daha sonra Sa'd (r.a), Celula'ya yönelmiş ve burasını fethetmişti (H 16). Celula'nın fethi bölgede büyük bir ihtida hareketini de peşinden getirmişti. Daha sonra İran imparatorluk merkezi olan Medâin iki aylık bir kuşatmadan sonra düşmüş, büyük meblağlarda ganimet ele geçmiş ve Kisra III. Yezducerd buradan Hulvan'a kaçmıştı. Sa'd b. Ebi Vakkas, bir ordu göndererek sulh yoluyla burayı fethetmişti. Yezducerd ise İsfahan bölgesine kaçarak orada tutunmaya çalışmıştır.

Hz.Sa'd (r.a), Medâin'e yerleşerek, fethedilen toprakların idarî yapısını oluşturmaya çalıştı. Medâin'in havası, askerlerin sıhhatini olumsuz yönde etkilediği için, Hz. Ömer (r.a)'ın onayı alınarak yerleşime ve ordunun askerî stratejisine uygun bir konumda olan Küfe, ordugâh şehir haline getirildi. Sa'd bölge valisi olarak Kûfe'de üç buçuk yıl kalmıştır. O, tekrar toparlanıp kaybettikleri yerleri geri almak için hazırlıklara girişen İranlıların hareketlerini takip ediyor ve gerekli askerî önlemleri almaya çalışıyordu. Ancak tam bu sıralarda Kûfe'de bir topluluk, Hz. Sa'd'ı ganimetleri adil dağıtmadığı ve gaza işlerinde gevşek davrandığı yolunda iddialarla Hz. Ömer (r.a)'a şikayet etti. Ayrıca onun namaz kıldırış tarzını da beğenmiyorlardı. Hz. Ömer (r.a) meseleyi inceletmiş; yapılan şikayetlerin asılsız olduğunu anlamış olmakla birlikte, maslahatı gözeterek onu geri çağırmıştı.[301[301]]

Hz. Ömer (r.a), kendisinden sonra halife seçimini gerçekleştirmek için altı kişilik bir şûra oluşturmuştu. Sa'd (r.a) da bunlar arasındaydı. Hz. Ömer (r.a)'ın vefatından sonra halife tayini için müzakereler başladığı zaman Sa'd, Abdurrahman b. Avf lehine adaylıktan çekildiğini açıklamıştır.

Hz. Osman (r.a), halife seçildiği zaman; Ömer (r.a)'ın vasiyetine uyarak Sa'd'ı Küfe valiliğine tayin etti. Ancak, bu seferki Küfe valiliği de fazla sürmemiştir. O, hazineden

---

[301[301]] Asr-ı Saadet, 1, 432 vd.

borç olarak almış olduğu bir miktar parayı geri ödemekte zorluk çekince, hazine emini Abdullah İbn Mes'ud tarafından Halifeye şikayet edilmiş; bu şikayet üzerine Osman (r.a), onu Küfe valiliğinden azletmişti. Bunun üzerine Sa'd (r.a) Medine yakınlarındaki Akik vadisinde bulunan çiftliğindeki evine yerleşmiş ve ziraatle uğraşmaya başlamıştır.

Hz.Sa'd (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın şehid edilişiyle başlayan fitne ve ihtilaflardan tamamen uzak kalmaya gayret etmiştir. O, Müslümanlar arasında kan dökülmesinden çok rahatsız oluyor ve taraflardan kendisine gelen teklifleri geri çeviriyordu. O, ümmetin üzerinde anlaştığı bir halife ortaya çıkıncaya kadar kendisine hiç bir şeyden bahsedilmemesini istemişti. Sa'd (r.a), gruplar arasında verilen mücadelelerde kimin haklı kimin haksız olduğunun açıklığa kavuşturulmasının mümkün olmadığını bildiği ve haksız yere bir müslümanın kanını akıtmaktan çekindiği için böyle davranıyordu. O, kendisine gelenlere şöyle diyordu: "Bana, iki gözü, dili ve iki dudağı olan ve şu kâfirdir, şu mü'mindir diyen bir kılıç getirilinceye kadar asla kimseyle savaşmam."[302[302]]

Hz.Sa'd (r.a), güçlü bir kişiliğe ve siyasî desteğe sahip olduğu halde, riyaset çekişmelerinin içine girmekten ömrünün son günlerine kadar kaçınmıştır. Oğlu Ömer ve kardeşinin oğlu Haşim gidip ona; "Yüz bin kılıç sahibi var ki, hepsi seni hilafet için en liyakatli adam tanıyor" dediklerinde onun buna verdiği cevap şu olmuştu:

"Bu sizin yüz bin kılıcınızdan daha kuvvetli tek bir kılıç, mü'mine çekilince onu kesmeyen, kâfire karşı sıyrılınca onu kesen kılıçtır."[303[303]] Onun bu anlamlı sözleri, Müslümanların birbirlerine zarar vermelerine karşı ne kadar hassas olduğunu ifade etmektedir.

Hz.Sa'd (r.a), Hicrî 55 yılında ikâmet etmekte olduğu Medine'nin dışındaki Akik vadisinde vefat etmiştir. Onun vefat tarihi hakkında, 54 ila 58 tarihleri arasında değişen farklı rivâyetler bulunmaktadır.[304[304]]

Hz.Sa'd (r.a)'ın cenazesi Medine'ye on mil kadar uzaklıkta olan Akik vadisindeki evinden alınarak Medine'ye getirilmiş ve Mescid-i Nebi de kılınan namazdan sonra, Bâkî mezarlığına defnedilmiştir.[305[305]] Cenaze namazını Emevilerin Medine valisi Mervan b. Hakem kıldırmıştır. Rasûlüllah (a.s)'ın zevceleri de namaza iştirak etmişlerdi.[306[306]]

Hz.Sa'd (r.a), vefat edeceğini anladığı zaman yünden mamül cübbesini getirtmiş ve ölünce onunla kefenlenmesini vasiyet etmişti. Bunun sebebi olarak, Bedir gününde müşriklerle karşılaştığı zaman onu giymekte olduğunu ve bundan dolayı bu cübbesini çok

---

[302[302]] İbn Sa'd, a.g.e., 3,143; Üsdül-Ğâbe, 2, 368
[303[303]] Asrı Saadet, 1, 436
[304[304]] Üsdül-Ğâbe, 2, 369
[305[305]] İbn Sa'd, 3,148
[306[306]] Üsdül-Ğâbe, aynı yer

sevdiğini söylemiştir. İbnül Esir'in kaydettiği, Sa'd (r.a)'ın oğlu Âmir'den nakledilen rivayete göre Sa'd (r.a) Muhacirlerden en son vefat eden kimsedir. [307[307]]

Hz.Sa'd (r.a), Ashabın seçkinlerinden biri olup sağlığında Cennetle müjdelenen on kişi arasındadır. Yine tarihe şûrâ olayı olarak geçen ve Hz. Osman (r.a)'ın halife seçilmesini gerçekleştiren Hz. Ömer (r.a)'ın oluşturduğu altı kişilik şûrânın içinde bulunmaktaydı. O, ilk iman eden bir kaç kişiden biri olarak Mekke döneminin sıkıntılarına Rasûlüllah (a.s)'ın yanından ayrılmayarak göğüs germişti. Kıyamete kadar devam edecek olan cihad hareketi için, Müslümanları taciz eden kâfirlere saldırarak ilk kanı akıtan odur. Yine Medine döneminin başlarında kâfirlere karşı ilk oku atan kimse olma şerefi de ona aittir. Sa'd (r.a), Rasûlüllah (a.s)'ın bütün gazalarına, katılmış, Bedir'de büyük yararlılıklar göstermiştir.

Allah yolunda, İslâm dışı nizamları yok etmek için canını feda etmeye her zaman hazır olduğunu pratik bir şekilde ortaya koymuştur. Uhud gününde Müslümanlar dağıldığı zaman Rasûlüllah (a.s)'ı canlarını feda etme pahasına sonuna kadar korumaya çalışan bir kaç kişiden biri de odur. O, müşriklerin Rasûlüllah (a.s)'ı öldürmek için yaptıkları hamleleri, attığı oklarla sonuçsuz bırakmıştı. İşte Rasûlüllah (a.s) bu kritik anda onun gösterdiği sebat ve yararlılıktan dolayı onu başka hiç bir kimseyi övmediği bir şekilde "Ânam babam sana feda olsun, at"[308[308]] diyerek övmüş ve bunu defalarca tekrarlamıştı. Ve yine onun için dua ederek şöyle demişti: "Allahım! Sa'd dua ettiği zaman onun duasını kabul et ". Bu dua çerçevesinde Sa'd (r.a)'ın yaptığı bütün dualar gerçekleşmekteydi.[309[309]]

Hz.Sa'd (r.a), Rasûlüllah (a.s)'ı korumak ve ona gelebilecek zararları engellemek için sürekli gayret içerisinde bulunmaktaydı. Aişe (r.an) şöyle anlatmaktadır: "Rasûlüllah (a.s) Medine'ye gelişinde bir gece uyuyamadı ve; "Keşke ashabımdan Salih bir zat bu gece beni korusa"dedi. Biz bu durumda iken dışarıdan bir silah hışırtısı duyduk. Rasûlüllah (a.s); "Kim o?" dedi. Gelen zat; "Sa'd b. Ebi Vakkas'ım" karşılığını verdi. Rasûlüllah (a.s), ona; "Neden buraya geldin?" diye sorduğunda Sa'd, şöyle cevap verdi: "İçime Rasûlüllah (a.s) hakkında bir korku düştü de onu korumak için geldim". Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s) ona dua etti ve sonra da uyudu."[310[310]]

İşte Rasûlüllah (a.s)'ın kendisi için duyduğu endişeyi Allah Teâlâ bu seçkin insanın kalbine ilham etmiş ve onu Resûlünü korumak için harekete geçirmişti. Buradan, Sa'd (r.a)'ın, İslâm davasını yüceltmek ve düşman güçlerin ona karşı komplolarını engellemek için o kadar büyük bir özveriyle çatıştığı açıkça anlaşılmaktadır. Onun Rasûlüllah (a.s)'e karşı duyduğu sevginin sınırsızlığı, Uhud'da olduğu gibi daha sonraları da onu kendi nefsini feda ederek korumaya sevketmiştir.

[307[307]] Üsdül-Ğâbe, aynı' yer
[308[308]] Müslim, Fezailu's-Sahabe, 5
[309[309]] Üsdül-Ğâbe, 2, 366-369; İbn Sa'd, 3,139 vd.
[310[310]] Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 5

Hz.Sa'd (r.a), hakkında âyet nazil olan sahabilerden biri olma şerefine de sahiptir. O, "Benim hakkımda dört âyet nazil olmuştur"[311[311]] demektedir. Bu âyetlerden bir tanesi, Mekkeli müşriklerin Rasûlüllah (a.s)'den yanındaki, ona iman etmiş güçsüz kimseleri kovmasını istemeleri üzerine nazil olan;

وَلَاتَطْرُدِ الَّذينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمينَ

"O zâtları yanından kovma ki, sabah ve akşam Rablerine O'nun cemalini dileyerek dua ederler. Senin aleyhine onların hesabından birşey yoktur, ve senin hesabından da onların üzerine birşey yoktur ki, onları kovup da zalimlerden olasın" ayetidir.[312[312]]

Hz.Sa'd (r.a), devrin putperest-müşrik süper güçlerinden biri olan İran İmparatorluğunu çökerten ve böylece İslâm'ın kitlelere tebliği önündeki büyük engellerden birisini ortadan kaldıran İslâm tarihinin en önemli savaşlarından biri olan Kadisiye savaşının komutanıydı. O, kendisine verilen görevi hakkıyla yerine getirip, Kisranın saraylarını ve hazinelerini ele geçirmiş ve yapılacak fetih hareketlerine yeni bir boyut kazandırmıştı.

Böyle güçlü bir askerî yeteneğe ve siyasî güce sahip olmasına rağmen; bu, onun sade ve zahidâne yaşayışına hiç bir tesirde bulunamamıştı. Her zaman, ümmetin gerçek temsilcileri olan idarecilerin verdiği görevleri hakkıyla yerine getirmeye çalışmış, bu görevlerden azledildiği zaman kalbinde hiç bir eziklik ve kırgınlık hissetmeden köşesine çekilmiştir. Şunu söylemek mümkündür ki; Sa'd (r.a), İslâm binasının sağlam temeller üzerine oturtulmasındaki temel taşlardan birisidir.

Hz.Sa'd (r.a)'dan çok sayıda hadis rivayet edilmiştir. Ondan, İbn Ömer, İbn Abbas, Cabir b. Semure, Sâib b. Yezid, Aişe (r.a), Said İbn Müseyyeb, Ebu Osman en-Nehdî, İbrahim b. Abdurrahman b. Avf, Kays b. Ebi Hazm ve diğerleri hadis rivayet etmişlerdir. Ayrıca, Amir, Mus'ab, Muhammed, İbrahim ve Aişe'de babaları olan Sa'd (r.a)'dan hadis rivayetinde bulunmuşlardır.[313[313]] O hadis rivayeti konusunda çok itimat edilenlerden birisidir.

Rasûlüllah (a.s)'e atfedilen hadisler hakkında çok titiz ve hassas davranan Hz. Ömer (r.a)'ın oğluna söylediği; "Oğlum, Sa'd, Rasûlûllah'dan bir rivayette bulundu mu, artık o meseleyi bir başkasına sorma" sözü onun bu konudaki güvenilirliğini açıkça ortaya

---

311[311] Müslim, Fedailu's-Sahabe, 5
312[312] Enam, 6/52; Müslim, Fedailu's-Sahabe, 5; diğer âyetler şunlardır: el-Enfal, 8/1; Lokman, 31/15; el-Maide, 5/9
313[313] Üsdül-Ğâbe, 2, 369

koymaktadır. Sa'd (r.a), orta boylu, güçlü, büyük kafalı, sert elli bir vücud yapısına sahip olup, sempatik bir kişiliği vardı.[314[314]]

Hz.Sa'd (r.a), sekiz evlilik yapmış olup; bu evliliklerinde, on yedisi kız, on yedisi de erkek olmak üzere otuz dört çocuğa sahip olmuştu.

Hz. Sad bin Ebi Vakkas (r.a)'ın Rivayet ettiği Bazı Hadisler

. وعن سعد بن أبى وقاص رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]كُنَّا مَعَ رسولِ اللّه # سِتَّةَ نَفَرٍ؛ فقالَ لهُ الْمُشْرِكُونَ: اطْرُدْ هؤُءِ يَجْتَرِئُونَ عَلَيْنَا. قَالَ: وَكُنْتُ أنَا وابنُ مَسْعُودٍ، وَرَجلٌ منْ هُذَيْلٍ، وَبِ◌لٌ، وَرَجُ◌نِ لَسْتُ أسَمِّيهِمَا؛ فَوَقَعَ في نَفْسِ رسولِ اللّهِ # مَا شَاءَ اللّهُ أنْ يَقَعَ؛ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ. فأنزل اللّهُ تعالى: وَ◌َ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ اية.

- Sa'd İbnu Ebî Vakkas (r.a) anlatıyor: "Biz altı kişi Hz. Peygamber (a.s) ile birlikte oturuyorduk. Müşrikler ona: "Şunları huzurundan kov, bizimle sohbete cür'et etmesinler" dediler.Sa'd devamla diyor ki, orada ben vardım, İbnu Mes'ud, Hüzeyl kabilesinden bir kişi, Bilal ve ismini hatırlayamadığım iki kişi daha varlardı.Resûlullah (a.s)'ın içine Allah'ın dilediği birşeyler düşmüştü. Kendi kendine içinden mırıldandı. Bunun üzerine Cenâb-ı Hakk şu âyeti inzal buyurdu: "Sabah akşam Rabblerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın"[315[315]]

. وعن سعد أيضاً رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ:]قالَ في هذهِ اية؛ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَاباً مِنْ فَوْقِكُمْ أوْ مِنْ تَحْتِ أرْجُلِكُمْ. قالَ: فقالَ رسولُ اللّهِ #: إنَّهَا كَائِنَةٌ وَلَمْ يَأتِ تَأوِيلُهَا بَعْدَ.

- Sa'd İbnu Ebi Vakkas (r.a) "(Ey Muhammed! De ki: "Üstünüzden ve altınızdan size azab göndermeye, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya kâdir olan O'dur. Anlasınlar diye âyetleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak" âyeti hakkında Resûlullah (a.s)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Haber verilen bu durum ilerde olacaktır, henüz olmuş değildir."[316[316]]

. وعن سعد بن ابى وقاص رَ◌َضِىَ اللّهُ عَنْهُ أنه قال:]لَقَدْ تَمَتَّعْنَا مَعَ رسولِ اللّه #، وَهذَا يَعْنِى مُعَاوِيَةَ كَافِرٌ بِالْعُرْشِ يَعْنِى بِالْعُرْشِ بيُوتِ مكةَ في الجَاهِلية.

- Sa'd İbnu Ebî Vakkâs (r.a) demiştir ki: "Biz Resûlullah (a.s) ile hacc-ı temettu yaptığımız zaman bu adam -ki Muâviye'yi kasteder- Urş'ta -ki Urş'la cahiliye devrindeki Mekke evlerini kasteder- kâfirdi."[317[317]]

314[314] Asrı Saadet, 1, 440; farklı bir rivayet için bk. Üsdü'l-Ğâbe, 2, 368
315[315] En'âm,6\52; Müslim, Fedailu's-Sahâbe, 45 (2413); İbnu Mâce, Zühd 7
316[316] En'âm,6\ 65; Tirmizî, Tefsir, En'âm (3068).
317[317] Müslim, Hacc 164; Muvatta, Hacc 60; Tirmizî, Hacc 12, (823); Nesâî, Hacc 50.

8)İlk Müslüman olanlardan: TALHÂ BİN UBEYDULLAH

Talha b. Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Katb b. Lüeyy b. Gâlib el-Kuraşî et-Teymî. Künyesi, Ebu Muhmmed'dir.

Talha, Cennetle müjdelenen on kişiden biri, İslâm'a giren ilk sekiz kişiden ve Hz. Ebubekir aracılığıyla müslüman olan beş kişiden biridir. Ayrıca, halife seçimini gerçekleştirmeleri için oluşturulan altı kişilik Ashab-ı, Şurâ arasında yer almış meşhur bir sahâbidir. Annesi, es-Sa'be bint Abdillah b. Mâlik el-Hadramiyye'dir.[318[318]]

Rivayete göre, Talha b. Ubeydullah, Busra panayırında bulunduğu bir sırada, oradaki bir manastırın rahibi: "Sorun bakayım, bu panayır halkı arasında, ehl-i Harem'den bir kimse var mı?" diye seslenir. Talha da: "Evet var! Ben Mekke halkındanım" diye cevap verir. Bunun üzerine rahip: "Ahmed zuhur etti mi?" diye sorar. Talha: "Ahmed de kim?" der. Rahip: "Abdullah b. Abdulmuttalib'in oğludur. Bu ay O'nun çıkacağı aydır. O, peygamberlerin sonuncusudur. Haremden çıkarılacak; hurmalık, taşlık ve çorak bir yere hicret edecektir. Sakın O'nu kaçırma" der.

Rahibin söyledikleri Talha'nın kalbine yer eder. Oradan alelacele ayrılarak Mekke'ye döner ve yakında herhangi bir olayın meydana gelip gelmediğini sorar. Abdullah'ın oğlu Muhammedü'l-Emîn'in peygamberliğini ilan etmiş oldûğunu ve Ebubekir'in de O'na tabi olduğunu öğrenir. Hemen Ebubekir'in yanına vararak rahibin anlattıklarını haber verir. Sonunda her ikisi birlikte Resulullah (a.s.)'a giderler. Talha oracıkta Müslüman olur.[319[319]]

Birçok müslüman gibi, Talha b. Ubeydullah da İslam'a girdikten sonra müşriklerin eziyetlerine maruz kalmış, ama yolundan dönmemiştir. İslam'ın azılı düşmanlarından Nevfel b. Huveylid, Talha'nın müslüman olduğunu duyunca, Ebubekir'le onu bir iple biribirlerine bağlamış, uzun süre iplerini çözmemiş, Teymoğulları da bu duruma seyirci kalmışlardır.[320[320]]

Talha ile Zübeyr müslüman olunca, Resulullah (a.s.) onları kardeş ilan etti. Hicretten sonra da Medine'de, Talha ile Ubeydullah b. Ka'b'ı, başka bir rivayete göre ise Talha ile Saîd b. Zeyd'i kardeş ilan etmişti.

Talha, Bedir savaşına iştirak etmemesine rağmen Resulullah (a.s.) kendisine ganimetten pay vermiştir. Kimi rivayetlere göre, bu sırada ticaret için Şam'da

---

[318[318]] İbn Hişam, "es-Sîretü'n-Nebeviyye", I, 251, Mısır 1955; el-Askalânî, "el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe", 3, 290;İbnü'l-Esîr, "Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe", 3, 85 vd. 1970

[319[319]] İbn Sa 'd, "et- Tabakâtü'l Kübrâ", 3, 215, Beyrut; el-Askalânî, a.g.e., 3, 291).

[320[320]] İbn Hişam, a.g.e., I, 709; el-Askalânî, a.g.e., 3, 291; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 3, 86).

bulunuyordu. Akla daha yatkın olan bir başka rivayete göre ise, Kureyş kervanı hakkında bilgi toplamak üzere, Resulullah (a.s) tarafından Şam yoluna gönderilmişti. Nitekim, dönüşte Talha'nın ganimetten pay istemesi bunu gösteriyor.[321[321]]

Bedir'den sonraki birçok savaşa katılmıştır. Uhud günü Peygamber (a.s.)'ı kahramanca müdafaa etmiş, O'na bir şey olmasın diye atılan oklara, indirilen kılıç darbelerine karşı vücudunu siper etmiştir. Sonuçta birçok kılıç ve ok yarası almış, aldığı yara neticesi bir kolu çolak kalmış, yine Resulullah'ı müdafaadan geri durmamıştır.[322[322]]

Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra, Müslümanların büyük bir kısmının Hz. Ali'ye bey'at ettiğini biliyoruz. Bu bey'atte bulunanlardan biri de Talha b. Ubeydullah'tır. Ancak, bey'atten kısa bir süre sonra, Talha ile Zübeyr ibnü'l-Avvam'ın, Hz. Ali'ye karşı çıkan Hz. Âîşe'nin yanında yer almışlardır. Neticede Zübeyr, Hz. Ali'ye karşı çıktığına pişman olarak savaş meydanını terketmiştir. Talha ise mücadeleye devam etmiş, nihayet Cemel günü (h. 36), Mervan b. Hakem tarafından öldürülmüştür. Vefat ettiği zaman tahminen 60-64 yaşlarındaydı.[323[323]]

Talha, Peygamber Efendimizin bacanağıydı. Hanımlarından dört tanesi Resulullah (a.s)'ın zevcelerinin kız kardeşleriydi. Bunlardan Ümmü Gülsüm, Hz. Âîşe'nin; Hamne, Zeynep bint Cahş'ın; el-Fâria, Ümmü Habibe'nin ve Rukiyye, Ümmü Seleme'nin kızkardeşi idi.[324[324]]

Talha b. Ubeydullah'ın, onbiri erkek, ikisi kız olmak üzere onüç çocuğu vardı. Erkek çocukların herbirine bir peygamber ismi vermişti. Bunlar: es-Seccâd diye bilinen ve Cemel vak'asında babasıyla birlikte öldürülen Muhammed, İmran, Musa, Ya'kub (Harre günü öldürüldü), İsmail, İshak, Zekeriyyâ, Yusuf, İsâ, Yahya, Salih idi. Kızları ise Aişe ve Meryem idi.[325[325]]

Talha, doğrudan Resulullah (a.s.)'dan rivayette bulunduğu gibi, Hz. Ebubekir'le Hz. Ömer'den de hadis nakletmiştir. Kendisinden de, oğulları; Yahya, Musa ve İsa ile Kays b. Ebi Hâzım, Ebu Seleme b. Abdurrahman, el-Ahnef, Mâlik b. Ebî Âmir ve başkaları rivayet etmişlerdir.[326[326]]

Talha; orta boylu, geniş göğüslü, geniş omuzlu ve iri ayaklı idi. Esmer benizli, sık saçlı fakat saçları ne kısa kıvırcık ne de düz ve uzundu. Güler yüzlü, ince burunlu idi.

321[321] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 216; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 3, 86
322[322] İbn Hişam, a.g.e., 2, 80; İbnü'l Esîr, a.g.e., 3, 86; el-Askalânî, a.g.e., 3, 291).
323[323] İbn Hişam, a.g.e., 1, 251; İbn Sa'd, a.g.e., 3, 224; İbnü'l-Esır, a.g.e., 111, 87; el-Askalânî, a.g.e., 111, 292; İbn Cerîr, Tarîhü'l-Ümemi ve'lMülûk, 11, 50' Beyrut)
324[324] Askalânî, a.g.e., 3, 292
325[325] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 214; İbn Hişam,.a.g.e., 1,-307
326[326] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 219; el-Askalânî, a.g.e., 111, 290

Saçlarını boyamazdı. Yürüdüğü zaman sür'atli yürür, bir yere yöneldiği vakit tüm vucudu ile dönerdi.[327[327]]

Ashâbın zenginlerindendi. Zengin olduğu kadar da cömertti. Cömertliği sebebiyle kendisine "el-Fayyâd" denirdi. Vefat ettiği zaman, miras olarak bir hayli gayrimenkul, nakit para ve değerli eşya bırakmıştır. Rivâyete göre gayri menkullerinin tutarı otuz milyon dirhem, nakitlerinin tutarı iki milyon ikiyüz dirhem ve ikiyüz bin dinar idi. Sadece Irak'tan gelen yıllık geliri yüzbin dirhem civarındaydı.[328[328]]

Hz. Talha b. Ubeydullah (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعَنْ طَلْحَةَ بنُ عَبِيدِاللّهِ. قال: جَاءَ رَجُلٌ إلى رَسُولِ اللّهِ # مِنْ أهلِ نَجدٍ ثائِرَ الرَأسِ نَسْمعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ وَ نَفْقهُ مَا يَقُولُ. حَتّى دَنا من رسوُلِ اللّهِ # فَإِذا هوَ يَسألُ عَنْ ا"سْم. فقالَ رَسُولُ اللّهِ #: خَمْسُ صَلَوَاتٍ في اليَوْمِ وَاللّيْلَةِ، فَقالَ: هَلْ عليّ غَيْرُهُنّ؟ قالَ إّ أن تَطوّعَ. فقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: وَصِيامُ رَمَضَانَ. فَقَالَ هَلْ عَليّ غَيْرُهُ؟ قال: إّ أنْ تَطوّعَ، وَذَكَرَ لَهُ الزّكَاةَ، فقال: هَلْ عَليّ غَيْرُهُما؟ قال: إّ أن تَطوّعَ، فَأَدْبَرَ وَهُوَ يَقُولُ: أزيدُ عَلى هذا و أنْقُصُ مِنْهُ. فقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: أفلَحَ إنْ صَدَقَ، أوْ دَخَلَ الْجَنّةَ إنْ صَدَقَ،

- Talha İbnu Ubeydillah haber veriyor: Hz. Peygamber (a.s)'e Necid ahâlisinden bir adam geldi. Saçları karışıktı. Kulağımıza sesinin mırıltısı geliyordu, ancak ne dediğini anlayamıyorduk. Hz. Peygamber (a.s)'e iyice yaklaşınca gördük ki, İslâm'dan soruyormuş.Hz. Peygamber (a.s): "Gece ve gündüzde beş vakit namaz"demişti ki adam tekrar sordu:"Bu beş dışında bir borcum var mı?" Hz. Peygamber (a.s): "Hayır ancak istersen nâfile kılarsın" dedi.Hz. Peygamber (a.s): "Ramazan orucu da var" deyince adam: Bunun dışında oruç var mı? diye sordu. Hz. Peygamber (a.s): "Hayır! Ancak dilersen nâfile tutarsın" dedi.Hz. Peygamber (a.s) ona zekâtı hatırlattı. Adam: "Zekât dışında borcum var mı?" dedi. Hz. Peygamber (a.s): "Hayır, ama nâfile verirsen o başka!" dedi.Adam geri döndü ve gider ayak: "Bunlara ilâve yapmayacağım gibi noksan da tutmayacağım" dedi.Hz. Peygamber (a.s) da: "Sözünde durursa kurtuluşa ermiştir" buyurdu. Veya "Sözünde durursa cennetliktir" buyurdu.[329[329]]

. عَنْ طلحة بن عبيداللّه رَضِىَ اللّهُ عنه قال:]كَانَ رَسُولُ اللّهِ # إذَا رَأى الْهِلَ قَالَ: اَللّهُمَّ اَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالْيُمْنِ وَإيمَانِ، وَالسَّمَةِ وَاِسْم رَبِّى ورَبُّكَ اللّهُ[. أخرجه الترمذي .

-Talha İbnu Ubeydillah (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (a.s) hilâli görünce şu duayı okurdu: "Allahım, Ay'ın hilâl devresini bize bereketli, imanlı, selâmetli ve İslâm üzere geçir. (Ey hilâl) benim de senin de Rabbin Allah'tır."[330[330]]

327[327] İbn Sa'd, a.g.e., 111, 219; el-Askalânî, a.g.e., 111, 291
328[328] İbn Sa'd, a.g.e., 111, 221 vd.; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 111, 85
329[329] Ebu Dâvud'da "Kasem olsun kurtuluşa erer, yeter ki sözünde dursun" şeklinde te'kidli olarak gelmiştir. Buhârî, İman 34; Müslim, İman 8, (11); Nesâî, Sıyâm, 1, (4, 120); Ebu Dâvud, Salât 1, (391); Muvatta, Kasru's-Salât fi's-Sefer 94,
330[330] Tirmizî, Daavât 52,

. وعن طلحة بن عبيداللّه رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قال رَسُولُ اللّهِ #: إذَا وَضَعَ أحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ مُؤْخِرَةِ الرَّحْلِ، فَلْيُصَلِّ وَ َ يُبَالِى مَا مَرَّ وَرَاءَ ذلِكَ.

- Talha İbnu Ubeydillah (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Biriniz namaz kılarken, önüne semerin arka kaşı boyunda bir şey koydu mu, namazını rahat kılsın, bunun gerisinden geçene aldırmasın."[331[331]]

9)Cennetle müjdelenenlerden: ZÜBEYR BİN AVVÂM

Zübeyr b. el-Avvam b. Huveylid b. Esed b. Abdi'l-Uzza b. Kusayy b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b. b. Lüeyy el-Kuraşî el-Esedî. Büyük oğlu Abdullah'tan dolayı "Ebû Abdillah" diye çağrılırdı. Peygamber (a.s)'ın dostu ve havarisi (yardımcısı), aynı zamanda halası Safiyye binti Abdulmuttalib'in oğludur.

Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hz. Ömer'in vefatından sonra, halife seçimini gerçekleştirmeleri için tayin ettiği altı kişilik "Ashabü'ş şûra" (danışma kurulu) üyelerindendir. Annesi kendisini "Ebu't-Tâhir" diye çağırırdı. Fakat Zübeyr (r.a) kendisini oğlu Abdullah ile künyelendirmiş ve bu künye ile tanınmıştır.[332[332]]

Hz.Zübeyr, Hz. Ebu Bekir'in İslâm'a girmesinden kısa bir müddet sonra Müslüman olmuştur. İlk Müslümanların dördüncüsü veya beşincisidir. Ancak ne doğum tarihi, ne de kaç yaşındayken Müslüman olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Muhtelif kaynaklar, Müslüman olduğu sırada onun 8-16 yaşları arasında bulunduğu söylerse de bu tahminlerin doğruluğu şüphelidir.

Zira babası Avvam b. Huveyfid'in Ficar savaşlarından birinde (kuvvetli bir ihtimalle dördüncü ve son savaşta) öldürüldüğü, onu öldürenin de Mürre b. Muatab es-Sakafi olduğu kabul edilmektedir. Bazı kaynaklarda Zübeyr (r.a)'ın Hz. Ali, Talha ve Sa'd b. Ebi Vakkas ile aynı yılda doğduğu ifade edilmektedir.[333[333]]

Son Ficar savaşı, Hire hükümdarı dördüncü Münzir'in oğlu Numan Ebû Kâbûs'un saltanatı (585-614) sırasında meydana gelmiştir. Ficar savaşı başladığı zaman, kimi rivayetlere göre Peygamber (a.s),14-15 yaşlarında, kimi rivayetlere göre ise daha küçük

---

[331[331]] Müslim, Salât 241, (499); Ebû Dâvud, Salât 102, Tirmizî, Salât 250

[332[332]] Askalânî, el-İsâbe fı Temyizi's Sahâbe, Beyrut, t.y., 3, 5; İbn Hişâm, Sîre, Mısır 1955, I, 250; Buharî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebî, 13; İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb, Kahire, t.y., II, 510; İbn Sait Tabakâtü'l-Kübra, Beyrut,1957, 3, 100

[333[333]] Endelüsî, el-Ikdü'l-Ferîd, Beyrut, t.y., 6, 92; İbn Kuteybe, el-Maârif, Lübnan,1970, 96; el-Askalânî, a.g.e., 3, 5; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'ifeti's-Sahabe, Kahire, 1970, II, 250; Ziriklî, el-A'lâm, Beyrut, 1969, 3, 74; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., II, 510-511; İbnü'l-Cevzi, Safvetü's Safve, Haleb,1969, I, 342; Butrus el-Bustânî, Dâiretü'l-Maarif, 9, 177

yaşlardaydı. Son Ficar savaşında ise O'nun 14-20 yaşlarında olduğu gelen rivayetler arasındadır.[334[334]]

Son Ficar savaşı ile Peygamber (a.s)'ın Mekkelileri İslâm'a davet etmeye başladığı 610 yılı arasında yirmi küsûr yıl vardır. Buna göre ilk Müslümanlardan olan Zübeyr (r.a)'ın bu tarihte, yirmi yaşından büyük olması gerekir.

Hz.Zübeyr'in babası ölünce, amcası Nevfel onun velâyetini üstlenmişti. Küçük yaşta yetim kalan Zübeyr'i, annesi çok döverdi. Amcası da onu savunur, dövmesine engel olmaya çalışırdı. Ancak Zübeyr büyüyüp Müslüman olunca, onu karşı bu sevgisi öfkeye dönüştü. Öyle ki, İslâm'dan dönmesi için onu bir hasıra bağlayıp asar ve ateş yakarak dumanla ona işkence ederdi.[335[335]]

Hz.Zübeyr, 615 yılında Mekkeli Müslümanlarla birlikte Habeşistan'a hicret etmiştir. Medine'ye hicretten sonra muhacirlerle ensâr arasında kardeşlik tesis edildiği zaman Zübeyr ile Seleme b. Selâme b. Vakş kardeş ilan edilmişti. Başka rivayetlerde ise, Rasûlüllah (as)'ın; Abdullah İbn Mes'ûd veya Talha ya da Ka'b b. Mâlik'le Zübeyr arasında kardeşlik tesis ettiği ifade edilmektedir.[336[336]]

Bedir günü Müslümanların sayılı birkaç atı vardı. Bunlardan biri de Zübeyr'in Ya'sub adlı atı idi. O gün bir çok müşriki öldürmüştür ki, bunlardan biri "Kureyş'in aslanı, Muttaliboğulları aslanı" diye bilinen amcası Nevfel idi.[337[337]]

Hz.Zübeyr'in oğlu Abdullah, babası ile ilgili olarak şu olayı anlatıyor: "Ahzâb günü, ben ve Ebû Seleme'nin oğlu Ömer (çocuk olduğumuzdan) kadınların yanında bırakılmıştık. Bir de baktım ki babam Zübeyr, atının üstünde iki yahut üç kere Kurayza oğullarına gidip geldi. Evimize döndüğümüzde babama: Babacığım! Ben seni Benî Kurayza yurduna gidip gelirken gördüm dedim. Babam: Sen beni öyle gördün mü evlâdım? dedi. Ben de Evet, dedim. Babam: Rasûlüllah (a.s); "Benî Kurayza ya kim gider de onların haberini bana getirir" dedi. Ben de gittim. Döndüğümde, Rasûlüllah, anası ile babasını bir arada zikrederek Ânam babam sana feda olsun" dedi.[338[338]]

Yermük Vakası gününde Peygamber'in sahâbîleri, Zübeyr'e hitaben:

"Ey Zübeyr! Rumlara şiddetli bir saldırı yapmazmısın ki, biz de seninle beraber şiddetli bir saldırı yapalım" dediler. Bunun üzerine Zübeyr (r.a) Rumlar üzerine şiddetli hamleler yaptı. Bu hamleler sırasında, Rumlar, Zübeyr'in omuz köküne iki darbe vurdular.

[334[334]] İbn Hişâm, a.g.e., 2, 89; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, trc. İstanbul 1986, I, 511
[335[335]] Askalâni, a.g.e., 3, 5; İbn Sa'd, a.g.e., 3, 101
[336[336]] İbn Abdı'l-Berr, a.g.e., 2, 511
[337[337]] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 102; İbn Hişam, a.g.e., I, 505
[338[338]] İbn Hişam, a.g.e., I, 666, 708; İbn Hişam, Cemheretü Ensâbi'l-Arab, Kahire, 1982, 120)

Bu iki geniş yara arasında Bedir'de yediği bir darbenin çukurluğu vardı ki, oğlu Urve; "Ben çocukken bu darbenin yerine parmaklarımı sokar, oynardım" demiştir.[339[339]]

Hz.Zübeyr, Mısır fethinde de önemli bir rol oynamıştır. Nitekim halife Hz. Ömer, 642'de Mısır'ın Babilin kalesini kuşatan Amr İbnü'l-Âs'a yardım için onu onbin kişilik bir kuvvetle göndermiştir. Mısır'ın o zamanki hükümet merkezi olan Heliopolis de Zübeyr tarafından alınmıştır.[340[340]]

Hz.Zübeyr'in, Hz. Osman'a baş kaldıran Mısırlıların, Medine'de gerçekleştirdikleri hareketlerde, Hz.Osman'ın şehid edilişine kadar, işe aktif olarak karışmadığı, bazı rivayetlere göre; hem kendisinin hem de Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ı korumak üzere oğullarını gönderdikleri ifade edilmiştir.

Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra, ashabın büyük bir çoğunluğu Hz. Ali'ye bey'at etmişlerdir. Zübeyr ile Talha da bey'at edenler arasındadır. Bazı rivayetlere göre bu ikisinin Hz. Ali'ye istemeyerek bey'at ettikleri görülüyor.

Anlatıldığına göre, Zübeyr ve Talha, bey'at işi bittikten sonra Hz. Ali'ye gelerek; "Sana hangi hususta bey'at ettiğimizi biliyor musun?" derler. Hz. Ali: "Evet; dinlemek ve itaat etmek üzere. Hz. Ebû Bekir, Hz.Ömer ve Hz. Osman'a hangi hususta bey'at ettiyseniz onun üzerine" der. Onlar ise: "Hayır, biz sana işte ortak olmak üzere bey'at ettik" derler. Hz. Ali onların bu isteklerini reddeder. Bu defa Kureyş'ten rastladıkları bir cemaata Hz. Ali hakkında ileri geri konuşurlar. Bu dedikoduları duyan Hz. Ali, Abdullah b. Mes'ud'u çağırtarak onun görüşünü sorar. Abdullah; "Görüyorum ki, valilik istiyorlar. Sen de Zübeyr'e Basra valiliğini, Talha'ya da Kûfe valiliğini ver" diyerek Hz. Ali'ye tavsiyede bulunur. Hz. Ali bunu şiddetle reddeder. Bilahare, Zübeyr'le Talha, Hz. Ali'ye gelerek umre yapmak üzere Mekke'ye gitmek için izin isterler. Hz. Ali asıl maksatlarını bildiği halde onlara izin verir.[341[341]]

Bundan sonra, Zübeyr, Talha ve Hz. Âişe'nin, Sıffin Savaşında Hz. Ali'ye karşı cephe aldıkları görülmektedir. Hz. Ali, onları karşısında görmek istemediğinden ikna etme yollarını arıyordu. Bir ara Zübeyr'le karşılaşınca ona; "Ey Abdullah'ın babası! Seni buraya getiren nedir?" diye sordu Zübeyr: "Osman'ın kanını istemeye geldim" dedi. Hz. Ali; "Osman'ın kanını mı istiyorsun? Allah, Osman'ı öldüreni kahretsin. Ey Zübeyr! Rasûlüllah'ın sana; "Sen Haksız olduğun halde Ali ile savaşacaksın " dediğini hatırlıyor musun?" deyince, Zübeyr; "Allah şahidimdir ki bu doğrudur" der. Hz. Ali; "Öyleyse benimle ne diye savaşıyorsun?" diye sorunca Zübeyr "Vallahi bunu unutmuştum, şayet hatırlasaydım sana karşı çıkmazdım, seninle savaşmazdım" dedi.[342[342]]

[339[339]] Buharî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi, 13
[340[340]] İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, İstanbul 1985, 2, 515,
[341[341]] İbn Kuteybe, el-İmameti ve's-Siyâse, 51; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 3, 195 vd
[342[342]] İbn Kuteybe, a.g.e., 68

Bu konuşmadan sonra Zübeyr savaştan çekilerek geri döndü. Medine yolunda Temîm kabilesine ait bir su başına vardığında orada bulunan Amr b. Cürümüz, onu takibe başladı. Vâdi's-Sibâ' denilen mevkide bir fırsatını bularak Zübeyr'i şehid etti (H. 36).[343[343]]

Şehid edildiği zaman yaşı, kimi kaynaklarda 66 veya 67 kimi kaynaklarda 64 kimi kaynaklarda ise 70 olarak kayıtlıdır.[344[344]]

Hz.Zübeyr, şehid edildiği zaman miras olarak geriye epey mal bırakmıştır. Bu cümleden olarak Medine'de geniş bir arazi ve onbir ev, Basra'da iki ev, Kûfe'de bir ev ve Mısır'da bir ev bırakmıştı. Toplam mirası yaklaşık 52.000.000 (elli iki milyon) idi. Bazı rivayetlere göre; Mısır, İskenderiye, Kûfe'de arazileri, Basra'da da evleri vardı. Ayrıca Medine'deki arazilerinden de gelir sağlıyordu. Zübeyr (r.a) kimi rivayetlere göre uzun boyludur. Kimi rivayetlere göre ise orta boylu, esmer benizli, seyrek sakallıdır.[345[345]]

Ashâbdan en çok fetva verenler yedi kişidir. Bunlar; Hz. Ömer, Hz.Ali, Hz. İbn Mes'ud, Hz. İbn Ömer, Hz. İbn Abbas, Hz. Zeyd b. Sabit ve Hz. Âişe'dir. Bunlardan sonra ikinci derecede yer alan yirmi sahabeden biri de Hz. Zübeyr (r.a)'dır.[346[346]]

Hz.Zübeyr'in Çocukları

Onun onbiri erkek toplam yirmi çocuğu vardı. Abdullah, Urve, Münzir, Âsım, Muhacir, Hadicetü'l-Kübra, Ümmü'l-Hasan ve Âişe, hanımı Esmâ bint Ebî Bekr'den; Halid, Amr, Habîbe, Sevde ve Hind adlı çocukları Ümmü Halid adındaki hanımından dünyaya gelmişlerdir. Ümmeti Halid'in asıl adı, Emetü binti Hafid b. Saîd b. el-Âs'dır.

Diğer çocukları; Mus'ab, Hamza ve Remle, er-Rebâb binti Üneyf isimli hanımından; Übeyde ve Cafer, Zeyneb binti Mersed isimli hanımından; Zeyneb adındaki kızı, Ümmü Külsüm binti Ukbe adlı hanımından; Hadicetü's-Suğra adındaki kızı da el-Halâl binti Kays adındaki hanımından dünyaya gelmişlerdir. O, çocuklarına şehid sahabelerin isimlerini vermekteydi.

Hz.Zübeyr şehid edildiği zaman dört hanımı vardı. Bunlardan biri de Âtike binti Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir. Bu hanım, ilk önce Abdullah b. Ebi Bekr'le evlenmiş, onun şehid edilmesinden sonra Ömer b. el-Hattâb'la onun da şehid edilmesi üzerine Zübeyr (r.a) ile evlenmişti. Bunun için Medine halkı: "Kim şehâdet istiyorsa Âtike binti Zeyd'le evlensin" diyorlardı.[347[347]]

Hz.Zübeyr (r.a), cesur ve gözü pek bir müslümandı. Mekke'de, Allah için ilk defa kılıç çeken odur. Medine'ye hicret ettikten sonra da yapılan tüm savaşlara katılmış, bütün

---

343[343] İbn Kuteybe, a.g.e., 69; İbn Abdi'l-Berr a.g.e., 2, 515; İbn Sa'd a.g.e., 3, 112; el-Askalâni, a.g.e., 3, 6
344[344] İbn Hişam, I, 251; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 2, 516; İbn Sa'd a.g.e., 3, 113; Butrus el-Bustânî, a.g.e., 9, 177
345[345] Askalânî, a.g.e., 3, 5; İbn Sa'd, a.g.e., 3, 107
346[346] Askalânî, a.g.e., I, 9
347[347] İbn Sa'd a.g.e., 3, 112

sıkıntılı zamanlarda daima Peygamber (a.s)'ın yanında bulunmuştur. Savaşta gösterdiği üstün başarıdan ve çok iyi ok attığından Allah Rasûlü onun, Hadi at! Anam babam sana feda olsun " diyerek memnuniyetini ifade etmiştir. Yine onun hakkında; "Her peygamberin bir havarisi vardır, benim ki de Zübeyr'dir" buyurmuşlardır.[348[348]]

Hz. Zübeyr bin Avâm (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

عن الزبير رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ في قولهِ تعالى:]ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ. قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّهِ وَأىُّ النَّعِيمِ نُسْأَلُ عَنْهُ؟ إنَّمَا هُوَ ا°سْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ، قَالَ: أمَا إنَّهُ سَيَكُونُ .

- Hz. Zübeyr (r.a)'in anlattığına göre Tekâsür suresinde geçen: "Andolsun o gün elbet ve elbet nimet(ler)den hesaba çekileceksiniz" (8. âyet), âyeti ile ilgili olarak Hz. Peygamber (a.s)'e şöyle demiştir:"- Ey Allah'ın Resûlü! (yeyip içtiğimiz) hurma ve su olan iki siyahtan ibaretken hangi nimetlerden hesâba çekileceğiz? "Resûlullah (a.s) şu cevabı verir:"- O, mutlaka olacak!"[349[349]]

. عن الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: إنَّ صَيْدَ وَجٍّ وَعَضَاهَهُ حَرَمٌ مُحَرَّمٌ للّهِ تَعالى.

Hz. Zübeyr (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki:"Vecc (vadisin)in avı ve ağaçları haramdır. Allah için haram kılınmıştır."[350[350]]

. وعن الزبير رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: °نْ يَأخَذَ أحَدُكُمْ أحْبُلَهُ ثُمَّ يَأتِى الْجَبَلَ فَيَأتِى بِحُزْمَةٍ مِنْ حَطَبٍ عَلى ظَهْرِهِ فَيَبِيعُهَا، خَيْرٌ لَهُ مَنْ انْ يَسْألَ النَّاسَ، أعْطُوهُ أوْ مَنَعُوهُ.

-Hz. Zübeyr (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s) buyurdular ki:"Kişinin iplerini alıp dağa gitmesi, oradan sırtında bir deste odun getirip satması, onun için, insanlara gidip dilenmesinden daha hayırlıdır. İnsanlar istediğini verseler de vermeseler de."[351[351]]

10)Cennetle müjdelenenlerden: Hz. SAİD BİN ZEYD

Hayattayken Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. Babası Zeyd b. Amr olup, nesebi Ka'b da Rasûlüllah (a.s) ile birleşmektedir. Künyesi Ebul-A'ver'dir. Ebu Tür olarak da çağrılırdı.[352[352]] Annesi Fatıma binti Ba'ce'dir. Babası Zeyd, Mekke müşriklerinin dinlerini akıl dışı bularak cansız putlara tapınmanın anlamsızlığı karşısında gerçek dine

---

348[348] İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 2, 511, 512, 513; Buharî, Fedâilü Ashâdi'n-Nebî, 13
349[349] Tirmizî, Tefsir, Tekâsür, (3354); İbnu Mâce, Zühd, 12
350[350] Ebû Davud, Menâsik 97
351[351] Buhârî, Zekat 50, Büyû' 15.
352[352] İbnül-Esir, Üsdül-Ğâbe, 2, 387

ulaşmak için araştırma yapmaya başlamış ve bunun için Suriye taraflarına giderek Yahudi ve Hıristiyan âlimleriyle görüşmelerde bulunmuştu. Ancak onların verdikleri dini bilgiler Zeyd'i tatmin etmemişti.

Hz. Zeyd'in bu durumunu gören bir papaz ona, şirkten ve hurâfelerden uzak, Hz. İbrahim (a.s)'ın dini olan Hanifliğe tabi olmasını tavsiye etmişti. Zeyd, Hanifliğin ne olduğunu öğrendiği zaman aradığı dini bulduğunu anlamış ve Mekke'ye dönmüştü. O, Kâbe'ye yönelerek ibadet eder, Mekke'de İbrahim'in dini üzere bulunan tek kimse olduğunu Kureyş müşriklerine karşı iftihar ederek söyler ve onların putlar adına kurban kesmelerini ayıplardı. Zeyd, İsmail (a.s)'ın neslinden bir peygamberin geleceğini öğrenmişti. Arkadaşı Amr b. Rabî'a'ya kendisinin bu peygambere kavuşamayacağını zannettiğini, eğer ona ulaşırsa kendi selamını ona iletmesini söylemişti.[353 [353]] Zeyd, Rasûlüllah (a.s)'ın Peygamberlikle görevlendirilmesinden önce vefat etti.

Said, babası Zeyd'in kendisine telkin ettiği hanif dininin bilincinde olarak yetişmişti. Rasûlüllah (a.s), İslâm dinini tebliğe başladığı zaman, onun çağırdığı dinin babasının söylediği prensiplerle aynı olduğunu gördü ve ona tabi olmakta gecikmedi. Rivayetlere göre o, Rasûlüllah (a.s)'ın az sayıdaki ashabıyla Erkam'ın evinde gizlice toplanmaya başlamasından önce iman etmiştir. Doğum tarihi kaynaklarda zikredilmemektedir. Ancak, onun Hicri 50 veya 51 yılında öldüğü zaman yetmiş yaşını aşmış olduğu gözönünde bulundurulursa Hicretten yirmi beş yıl önce doğmuş olabileceği söylenebilir. Said (r.a); Hz. Ömer'in kızkardeşi Fatıma ile evli idi. Hz. Ömer (r.a) da Said'in kızkardeşi Atîke ile evli bulunmaktaydı.[354 [354]] Hz. Ömer, onların yeni dine girdiklerini öğrendiği zaman son derece kızmış ve yaptıklarının hesabını sormak için hemen evlerine gitmişti. Ancak olay Ömer (r.a)'ın iman etmesi sonucunu doğuracak bir şekilde gelişmişti.

Medine'ye hicret edildiği zaman Said, Rıfaa b. Abdul-Munzır (r.a)'ın evinde misafir olmuştur. Muâhât olayında bir rivayete göre Ebu Lübabe başka bir rivayete göre de Rafi' b. Malik ile kardeş ilan edilmişti. İbnül-Esîr ise, Ubey b. Ka'b ile kardeş ilan edildiğini kaydetmektedir.[355[355]]

Hz.Saîd b. Zeyd, Bedir savaşı hariç, Uhud, Hendek ve Rasûlullah (a.s)'ın diğer bütün savaşlarına katılmıştır.

Rasûlüllah (a.s), Said ile Talha b. Ubeydullah (r.a)'ı, Suriye taraflarına giden Kureyş kervanının dönüşü hakkında bilgi toplamak ve bu bilgileri hızlı bir şekilde Medine'ye ulaştırmakla görevlendirdi. Böylece, Ebu Süfyan'ın başkanlığındaki bu kervan Suriye dönüşünde yakalanabilecekti. Said, Talha ile birlikte el-Havra denilen yere kadar gitmiş ve kervanın dönüşünü beklemeye başlamıştı. Ancak onların bu kervanın dönüşü

[353[353]] İbn Sa'd, Tabakâtül-Kübra, Beyrut (t.y), 3, 379
[354[354]] İbnül-Esir, Üsdül-Ğâbe, 2, 389
[355[355]] Üsdül-Ğabe, 2, 387;İbn Sad, 3, 382

hakkındaki haberi Medine'ye ulaştırmadan önce Rasûlüllah (a.s) başka kaynaklardan gerekli bilgileri almış ve Medine'den Ensar ve Muhacirlerden oluşan ordusuyla yola çıkmıştı.

Onlar Medine'ye Bedir savaşının vuku bulduğu gün ulaşabildiler. Rasûlüllah (a.s)'ın, kervanın yolunu kesmek için Medine'den ayrılmış olduğunu gören Said ve Talha derhal ona katılmak için Bedir'e doğru yola çıktılar. Onlar Turban denilen yere geldikleri zaman Bedir'den dönmekte olan Rasûlüllah (a.s)'le karşılaştılar. Bedir savaşına fiilen iştirak edememiş olmalarına rağmen Rasûlüllah (a.s) onları savaşa katılmış sayarak ganimetten diğer mücahitler gibi pay vermişti..[356[356]]

Hz.Said (r.a), Hz. Ömer zamanında Suriye bölgesinde sürdürülen askerî harekâtlara katılmış; Dımaşk muhasarası ve Yermuk savaşında bulunmuştur.[357[357]]

Hz.Said (r.a), ömrünün son günlerini, Medine'nin dışında bulunan Akik vadisindeki çiftliğinde geçirdi ve burada yetmiş yaşını geçmiş olduğu halde Hicrî 50 veya 51 yılında vefat etti. Abdullah İbn Ömer onun öldüğünü öğrendiği zaman doğruca Akik vadisindeki evine gitti ve cenazesiyle ilgilendi. Said (r.a)'ın cenazesi Medine'ye taşındı ve Hz. Sa'd b. Ebi Vakkas tarafından yıkandı. Medine'de defnedilen Hz. Said (r.a)'ın cenaze namazını İbn Ömer kıldırdı ve onu mezara Hz. Sa'd b. Ebi Vakkas ile birlikte indirdi. Onun Medine'de vefat etmiş olduğu kesin olarak bilinmekle beraber, Küfeliler, Muaviye döneminde Kufe'de vefat ettiğini ve cenazesinin Küfe valisi olan Muğîre b. Şu'be tarafından kıldırıldığını iddia etmişlerdir.[358[358]]

Hz.Said (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın şehid edilmesiyle başlayan fitne olaylarına şahid olmuştur. O, ümmetin içine sürüklendiği fitne belasından ve kendini bilmez bazı kimselerin ileri gelen ashabdan bazılarına dil uzatmalarımdan aşırı derecede ızdırap duymuştur. Said (r.a), bir gün Küfe camiine gitmiş, orada Muaviye'nin Küfe valisi Muğîre b. Şu'be'yi, etrafında Kûfelilerden bir takım insanlarla otururken görmüştü. Muğîre ona saygı göstererek yanına oturtmuştu. O esnada bir adam birilerini kastederek kötü sözler sarfetti.

Hz.Said, Muğîre'ye; "Bu adam kime küfrediyor" diye sorduğu zaman; "Ali b. Ebi Talib'e" cevabını alınca son derece üzüldü ve Muğîre'ye; "Muğîre, Muğîre! Rasûlüllah (a.s)'ın Ashabı senin önünde sövülüyor ve sen buna susuyor ve bir harekette bulunmuyorsun öyle mi? Ben Rasûlüllah (a.s)'ı; "Ebu Bekir Cennettedir, Ömer Cennettedir, Ali Cennettedir, Hz.Osman Cennettedir, Hz. Talha Cennettedir, Zübeyr Cennettedir, Abdurrahman b. Avf Cennettedir. Sa'd b. Ebi Vakkas Cennettedir" derken duydum dedi ve şunu ekledi; "Bunların dokuzuncusunu da gerekirse sayarım".

[356[356]] İbn Sa'd, 3, 382-383
[357[357]] İbnül-Esir, a.g.e., 2, 388; İbnül-İmad el-Hanbelî, Şezerâtu'z-Zeheb, Beyrut (t.y), I, 57
[358[358]] İbn Sa'd, 3, 384; İbnül-Esir, 2, 389

Ertesi gün Küfeliler etrafını sarmış ve dokuzuncu kimsenin kim olduğunu söylemesi için çok ısrar etmişlerdi. Bunun üzerine o; "Dokuzuncu benim, onuncu da Rasûlüllah (a.s)'dır" dedi ve sonra da etrafındaki insanlara bakarak sahabilerin İslâm'daki seçkin konumlarını; "Bir kimsenin, Rasûlüllah (a.s) ile bir arada bulunarak yüzünün tozlanması, sizin herhangi birinizin Hz. Nuh kadar yaşasa bile, bu müddet zarfında amellerinden daha hayırlıdır" sözüyle vurgulamıştır.359[359]

Onun hakkında kaynaklar şöyle bir olay zikretmektedir: "Erva adındaki bir kadın, Medine valisi Mervan b. Hakem'e giderek Said b. Zeyd'in kendi arazisine tecavüzde bulunduğunu şikayet etti. Mervan, memurlarını Akik vadisindeki çiftliğinde bulunan Said (r.a)'a göndererek şikayet konusu olayı soruşturdu. Said (r.a) gelenlere; "Ona haksızlık ettiğimi zannediyorsunuz değil mi? Rasûlüllah (a.s)'ın şöyle dediğini duydum:

"Haksız yere her kim bir karış toprağı gasbetse, kıyamet gününde yedi kat yerin dibinde dahi olsa o toprak boynuna dolanır". Sonra şöyle ekledi: "Allahım bu kadın yalan söylüyorsa gözleri kör olmadan canını alma ve kuyusunu ona mezar yap". Rivayet edildiğine göre bu kadın, daha sonra kör oldu ve evine yürürken kuyuya düşerek öldü. Bu olaydan dolayı Medineliler birisine kızdıkları zaman ona, "Allah seni Erva gibi kör etsin" diyerek beddua etmekteydi.360[360]

Sa'd b. Habib, Sa'îd b. Zeyd'in de aralarında bulunduğu, Cennetle müjdelenmiş kimselerin isimlerini zikrederek şöyle demektedir: "Onlar her zaman savaşta Rasûlüllah (a.s)'ın önünde, namazda ise arkasında durmuşlardır"361[361] demektedir.

Hz. Said bin Zeyd (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن سعيد بن زيد رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]سَمِعْتُ رسولَ اللّه # يَقُولُ: مَنْ قتِلَ دُونَ مِالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ.

-Said İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s)'ı dinledim şöyle buyurdular:"Kim malını müdafaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim kanını müdâfaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim dinini müdâfaa sırasında öldürülürse şehiddir. Kim ailesini müdâfaa sırasında öldürülürse o da şehiddir."362[362]

. وعن سعيد بن زيد رَضِىَ اللّهُ عَنْه قال:]قالَ رَسُولُ اللّهِ #: الْكَمْأةُ مِنَ المَنِّ، وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ.

359[359] İbn Sa'd, 3, 381
360[360] Ahmed b. Hanbel, 1, 187
361[361] İbn Hacer, el-Askalanî, a.g.e., 2, 46
362[362] Tirmizî, Diyât 22, (1418, 1421); Ebu Dâvud, Sünnet 32, (4772); Nesâî, Tahrim 22, (7, 115, 116); İbnu Mâce, Hudud 21

- Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s) buyurdular ki: "Mantar kudret helvası cinsindendir. Suyu göze şifalıdır.[363][363]

وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْه قَالَ:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ # إنَّ مِنْ أرْبَى الرِّبَا اِسْتِطَالَةَ فِى عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ.

-Sa'îd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s) buyurdular ki:"Ribânın en kötüsü, haksız yere müslümanın ırzını (mânevî şahsiyetini) rencide etmektir."[364][364]

11)Peygamberimizin amcası: ABBÂS BİN ABDÜLMUTTALİB

Hz. Peygamber'in amcası. Künyesi Ebu'l-Fazl. Babası Abdulmuttalib, annesi Nuteyle'dir. Abbas Rasûlullah (a.s) 'dan bir iki yaş büyüktü.

Abbas, çocukluğunda kaybolmuştu. Annesi onu bulunca Kâbe'nin örtülerini ipeklilerle yenilemişti. Rasûlullah çocukken annesi ölünce dedesi Abdulmuttalib'in himayesine geçtikten sonra Abbas'la çocuklukları beraber geçti. Gençliğinde Hz. Abbas ticaretle uğraşıp, zengin oldu. Araplar arasında Kâbe'ye hizmet büyük bir şeref sayılırdı. Kâbe hizmetleri Kureyş'in ileri gelenleri arasında bölüşülmüştü. Hz. Abbas da sikâye görevini yapıyordu. Hac günlerinde Abbas ile kardeşleri Zemzem kuyusundan su çekerek hacılara dağıtırlardı. Hz. Abbas su dağıtma görevini İslâm'dan sonra da sürdürdü. Peygamberimiz Veda Haccı'nda Zemzem kuyusunun başına gelip Hz. Abbas'tan su istemiştir.

Hz. Abbas, Peygamberimiz (a.s.) İslâm'ı yaymaya başladığında tarafsız bir tavır takınmıştı. Ne iman etmiş, ne de karşı koymuştu. Hatta kabul etmemesine rağmen İslâm davetinde Hz. Peygamber'e yardımcı olmuştur. Medineliler Akabe'de Hz. Peygamber'e bey'at ettiklerinde Hz. Abbas da orada bulunmuştu. Bey'at sırasında Rasûlullah'ın elini tutmuş, Medinelilerle bey'atin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Hz. Abbas, Müslüman görünmese de, ticârî ve idârî nüfûzundan Hz. Peygamber'i yararlandırmıştır. Öte yandan hanımı Ümmü'l Fazl ise, ilk Müslümanlardandır. Müşrikler Bedir'e giderken zorla Hz. Abbas'ı da götürdüler. Hz. Abbas'ın kerhen müşriklerle Bedir savaşına katılması üzerine Rasûlullah şöyle dedi:

"Abbas'a her kim rast gelirse sakın öldürmesin. O, müşriklerin zoru ile yurdundan gönülsüz çıkmıştır." Fakat Hz. Abbas, Bedir'de esir düştü ve Rasûlullah'ın huzuruna çıkarıldı. Rasûlullah ona kendisi, kardeşleri ve müttefiki olan Utbe b. Amr için fidye vermesini söyledi. O ise yalnız kendisi için yüz, Akil için seksen ukiyye -takriben yedi bin dirhem-altın vermekle yetindi. Ötekiler kendi mallarından fidye verip kurtuldular. Abbas, fidyeleri verdikten sonra Rasûlullah'a şöyle dedi: "Beni Kureyş'in fakiri dedirtecek hâle koydun. Hayatım boyunca ötekine berikine avuç açacak hâle getirdin." Rasûlullah da

---

[363][363] Buhârî, Tıbb 20, Tefsir, Bakara 3; Müslim, Eşribe 157, (2049); Tirmizî, Tıbb 22
[364][364] Ebû Davdu, Edeb 40

cevaben: "Peki Ümmü'l-Fazl'e emanet ettiğin mallar ne oldu? Buraya gelirken, 'Şayet kazaya uğrarsam işte bunları oğullarım Fazl, Abdullah ve Kusem için sakla, seni kendimden sonra zengin bırakıyorum' diyerek gösterip gömdüğün altınlar ne oldu?" buyurdu.

Hz.Abbas şaşırdı ve "Vallahi senin Rasûlullah olduğuna şehadet ederim. Bunu benden, bir de Ümmü'l- Fazl'dan başka hiçbir kimse bilmiyordu" dedi ve o anda hemen iman etti. Daha sonra Hz. Abbas Mekke'ye döndü. Müslümanlığını gizledi ve Mekke'deki Müslümanları korudu; Mekke ve müşriklerle ilgili Peygamberimize haberler yolluyordu. Hz. Abbas, Mekke'nin fethinden kısa bir süre önce Medine'ye hicret etti. Hatta yolda Mekke'yi fethe gelmekte olan Hz. Peygamber ile karşılaştığında Rasûlullah ona, "Ben peygamberlerin sonuncusu, sen de muhacirlerin sonuncususun" demiştir. Abbas Mekke'nin fethinden sonra Peygamber'in yanında yer aldı; Huneyn'de İslâm ordusu dağılıp çok az kişi kalmışken Abbas, Peygamberimizin atının dizginlerini tutmuş ve çağrısıyla Müslümanları çözülmekten kurtararak tekrar toplanmalarını sağlamış ve savaşın kazanılmasına sebep olmuştur. Böylelikle onun gür sesi sayesinde büyük bir bozgun önlenmiş oldu .

Hz. Peygamber, Vedâ Hutbesi'nde, "fâizin her türlüsünün ayağı altında olduğunu ve ilk kaldırdığı fâizin amcası Abbas'a ait olan fâiz borçları olduğunu" söylemiştir. Hz. Abbas çok zengindi ve faizle borç para veriyor, yani tefecilik yapıyordu; ancak fâizin kaldırılmasından sonra bir daha fâiz alış-verişiyle uğraşmamıştır. Bizans seferlerinde Müslüman orduların silah ve teçhizatının malı kaynağını da Hz. Abbas karşılamıştır.

Hz. Abbas'ı, Rasûlullah'ın vefatı sırasında hilâfet meselesiyle uğraşırken bulmanın anlamı, onun, halifeliğin Hâşimoğullarında kalmasını istediği şeklinde yorumlanabilir. Hz. Peygamber rahatsızlanınca Hz. Abbas, Hz. Ali'ye, "Görmüyor musun? Rasûlullah vefât etmek üzeredir. Ben Abdulmuttalib oğullarının ölecekleri sırada yüzlerinin ne hâle geldiğini bilirim. Haydi Allah Rasûlü'nün yanına gidelim de halifeliği kime bırakacağını soralım. Bize bırakırsa bunu bilelim. Bizden başkasına bırakıyorsa kendisiyle konuşalım, bize gerekli tavsiyelerde bulunsun" dedi. Hz. Ali bu teklifi reddederek, "Allah'ın elçisinden bunu sorar da, o başkanlığın bize ait olmadığını söylerse millet bizi hiçbir zaman başkan yapmaz, onun için ben bunu soramam" dedi.

Hz. Âişe (r.anha)'den rivâyete göre, Rasûlullah hastalandığında burnuna burun otu damlatıldı. Hz. Peygamber ayıldıktan sonra şöyle dedi: "Abbas'tan başka her birinizin burnuna bu ilaç damlatılacaktır." Çünkü Abbas ilaç damlatılırken hazır değildi." Başka bir rivâyete göre, Hz. Abbas, Rasûlullah'ın burnuna ilaç damlatmış, Peygamberimiz ayıldığında "İlacı kim damlattı?" demiş; Abbas'ın damlattığı söylendiğinde Rasûlullah (a.s.) Habeşistan'ı işaret ederek, "Bu ilacı kadınlar işte şu memleket tarafından getirdiler. Niçin bu ilacı damlattınız?" diye sormuştur. Abbas da "Biz senin zatülcenb hastalığına tutulmandan korktuk" demiş. Rasûlullah da şu cevabı vermiş: "Allah beni bu hastalıkla

cezalandırmaz. Amcam hariç olmak üzere evde bulunanların hepsinin burnuna bu ilaç damlatılacaktır."

Hz. Abbas üç halife zamanında da yaşadı. Hicretin otuziki'nci yılında Medine'de seksen sekiz yaşında vefat etti. Cenâze namazını Hz. Osman kıldırdı. 653 yılında öldüğünde arkasında on erkek çocuk ile bir çok kız çocuğu bırakmıştır. Hudeybiye barışı sırasında Hz. Abbas'la görüşen Hz. Peygamber onun baldızı Meymûne ile evlenmişti. Hz. Abbas'ın soyundan gelenler sonradan Abbâsîler devletini kurdular.

Rasûlullah, amcası Hz. Abbas'a saygı gösterir, onu övücü sözler söylerdi. "Abbas bendendir, ben de ondanım." Bir gün sarhoşun biri yakalanmış götürülürken Abbas'ın evine kaçmıştı. Tekrar yakalandıktan sonra olay Rasûlullah'a anlatılınca o gülümsemiş ve bir şey söylememişti. Rasûlullah, "Abdulmuttalib oğlu Abbas, bu Kureyş'in en cömerdi ve akrabalık bağlarına en saygılısı" demişti. Hz. Abbas köle azâd etmeyi çok severdi. Devlet işlerinde halifeler onun fikrini alırlardı. Hz. Ömer onu yağmur dualarına alır götürürdü. Dürüst, geniş düşünceli, cömert, yardımsever bir sahabeydi. Nesli alabildiğine çoğalmıştır. Buhârî ve Müslim'de ondan otuzbeş hadis rivayet edilmektedir. Hz. Abbas Medine'de el-Bakî' kabristanında medfundur.

Hz.Abbâs bin Abdülmuttalib (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وَعَنْ العباس ابن عبد المطّلب رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ. قَالَ: سمعتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: ذاقَ طعمَ ا"يمانِ مَنْ رَضِىَ بِاللّهِ ربّاً، وبا"سْمِ دِيناً، وَبِمُحَمّدٍ رَسُوًَ، أخرجه مسلم والترمذى .

- Hz.Abbâs İbnu Abdilmuttalib (r.a) anlatıyor: Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle söylediğini işittim: "İmanın tadını, Rabb olarak Allah'ı, din olarak İslâm'ı, peygamber olarak Muhammed'i seçip râzı olanlar duyar." 365[365]

. وعن العباس بن عبد المطلب رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]كُنْتُ جَالِساً في الْبَطْحَاءِ في عِصَابَةٍ) 1(فِيهِمْ رسول اللّه # إذْ مَرَّتْ سَحَابَةٌ فَنَظَرَ إلَيْهَا، فقَالَ #: هَلْ تَدْرُونَ مَا اسمُ هذِهِ؟ قالُوا: نَعَمْ، هذَا السَّحَابُ. قال: وَالْمُزْنُ، قالُوا: وَالمُزْنُ، فقَالَ #: وَالْعنَانُ، قالُوا: وَالْعَنَانُ، ثُمَّ قَالَ #: هَلْ تَدْرُونَ كَمْ بُعْدَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَا٭رْضِ؟ قالُوا: َ وَاللّهِ. قالَ: فإنَّ بُعْدَ مَا بَيْنَهُمَا، إمَّا قال وَاحِدَةٌ، أوِ اثْنَتَانِ، أوْ ثَ َثٌ وَسَبْعُونَ سَنَةً، وَبُعْدَ السَّمَاءِ الَّتِى فَوْقَهَا كَذلِكَ، وَكَذلِكَ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ سَ َمَوَاتٍ كَذلِكَ، ثُمَّ فَوْقَ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ بَحْرٌ بَيْنَ أعْ َهُ وَأسْفَلِهِ كَمَا بَيْنَ سَمَاءٍ إلى سَمَاءٍ، وَفَوْقَ كلُّ ذلِكَ ثَمَانِيَةُ أوْعَال بَيْنَ أظْ َفِهِنَّ وَرُكَبِهِنَّ كَمَا بَيْنَ سَمَاءٍ إلى سَمَاءٍ، ثُمَّ فَوْقَ ظُهُورِهِنَّ الْعَرْشُ مَا بَيْنَ أسْفَلِهِ وَأعْ َهُ مِثْلُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إلى السَّمَاءِ، وَاللّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَوْقَ ذلِكَ.

-Hz. Abbas İbnu Abdilmuttalib (r.a) anlatıyor: "Bathâ nâm mevkide, aralarında Resûlullah (a.s)'ın da bulunduğu bir grup insanla oturuyordum. Derken bir bulut geçti. Herkes ona baktı. Resûlullah (a.s):"Bunun ismi nedir bileniniz var mı?" diye sordu."Evet bu buluttur!" dediler. Resûlullah (a.s):"Buna müzn de denir" dedi.

365[365] Müslim, İman 56, (34); Tirmizî, İmân 10,

Oradakiler:"Evet müzn de denir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (a.s):"Anân da denir" buyurdu. Ashab da:"Evet anân da denir" dediler. Sonra Hz. Peygamber (a.s):"Biliyor musunuz, sema ile arz arasındaki uzaklık ne kadardır?" diye sordu."Hayır, vallahi bilmiyoruz!" diye cevapladılar."Öyleyse bilin, ikisi arasındaki uzaklık ya yetmiş bir, ya yetmiş iki veya yetmiş üç senedir. Onun üstündeki sema(nın uzaklığı da) böyledir."Resûlullah (a.s) yedi semayı sayarak her biri arasında bu şekilde uzaklık bulunduğunu söyledi. Sonra ilâve etti:

"Yedinci semânın ötesinde bir deniz var. Bunun üst sathı ile dibi arasında iki sema arasındaki mesafe kadar mesafe var. Bunun da gerisinde sekiz adet yabâni keçi (sûretinde melek) var. Bunların sınnakları ile dizleri arasında iki semâ arasındaki mesafe gibi uzaklık var, sonra bunların sırtlarının gerisinde Arş var, Arş'ın da alt kısmı ile üst kısmı arasında iki sema arasındaki uzaklık kadar mesafe var. Allah, bütün bunların fevkindedir."366[366]

وعن العبّاس رَضِيَ اللّهُ عَنْه:]أنّهُ قال: يَا رَسُولَ اللّهِ! إنّا نُرِيدُ أنْ نَكْنُسَ زَمْزَمَ وَإنّ فِيهَا مِن هذِهِ الْحَيّاتِ الصّغَارِ؟ فَأمَرَهُ بِقَتْلِهِنّ[. أخرجه أبو داود .

- Hz. Abbas (r.a)'ın anlattığına göre: "Ey Allah'ın Resûlü demiştir, biz zemzem kuyusunu temizlemek istiyoruz. Fakat içinde şu küçük yılanlar var."Resulullah (a.s), yılanları öldürmesini emretmiştir.367[367]

12)Tefsîr âlimlerinin şâhı: ABDULLAH BİN ABBÂS

Hz. Muhammed (a.s.)'ın amcası Abbâs (r.a.)'ın oğlu. Kesin olarak ne zaman doğduğu bilinmemekle birlikte onun Hicret'ten üç yıl kadar önce, Müslümanlar Mekke'de Şi'b-i Ebi Tâlib'te ekonomik ve sosyal kuşatma ve baskı altındayken doğduğu bilinmektedir. Annesi Ümmü'l-Fadl Lübabe binti el-Haris olup Mü'minlerin annesi Meymune'nin kız kardeşidir. Ümmü'l-Fadl, kadınlar arasında Hz. Hadîce'den sonra İslâm'a girenlerdendir.

Babası Hz. Abbâs, Abdullah doğar doğmaz onu Hz. Peygambere götürmüş, Rasûlullah (a.s.) de onu kucağına alarak: "Allahım! Onu dinde fakîh kıl. Kitaben açıklamasını ona öğret" diye dua etmişti. İslâm'ın yayıldığı ve hâkim olduğu Medine toplumunda büyüyen Abdullah tam bir İslâmî terbiye ve bilgi almıştı. Abdest almayı ve namaz kılmayı bizzat Hz. Peygamberden öğrenmişti. Gençliğinde de Peygamber efendimiz tarafından birkaç kez başı okşanarak: "Allah'ım! bütün ilim ve hikmeti bu başa ver, ona te'vil ve tefsir'i öğret. Allah'ım!: İnsanoğluna verdiğin her ilim ve hikmeti bunun

366[366] Tirmizî, Tefsir, Hâkka, (3317); Ebû Dâvud, Sünnet 19, (4723); İbnu Mâve, Mukaddime 13,
367[367] Ebu Davud, Edeb 174

göğsünde topla" diye dua etmiştir. Abdullah sürekli olarak Rasûlullah'ın yanında bulunmuş ve ondan büyük ölçüde feyz ve bilgi almıştır.

Hz. Abdullah Hicretin sekizinci yılına kadar ailesiyle birlikte Mekke'de kalmıştı. Mekke fethi gününde, Huneyn ve Tâif gazvelerinde ve Vedâ Haccı'nda Rasûlullah ile birlikte bulunmuştu. Mekke fethinden sonra o da ailesiyle birlikte Medine'ye hicret etmişti. Birinci Halîfe Hz. Ebu Bekr'in ve ondan sonra Hz. Ömer'in sohbetlerinde bulunmuş ve birçok sahâbeden ders ve bilgi almıştı. Üçüncü Halîfe Hz. Osman'ın şahsına çok bağlı olup onun zamanında devlet kademelerinde görev almış, Abdullah İbn Ebi's-Serh ile birlikte Afrika seferine ve daha sonra da doğuda yapılan Taberistan fethine katılmıştı. Hicretin 35. yılında Hacc emirliği yapmıştı. Hz. Osman'ın şehâdetinden önce evinin etrafında nöbet bekleyen büyük sahâbelerin çocuklarıyla birlikte bulunmuş ve Halîfe'yi isyancılara karşı korumaya çalışmıştı.

Daha sonra Hz. Ali'nin hilâfeti sırasında da aynı şekilde devlet kademelerinin önemli mevkilerinde bulunmuştu. Cemel ve Sıff'ın savaşlarında Hz. Ali'nin yanında yer alan İbn Abbas, Hakem Olayı'nda da Ebu Musa el-Eş'arî (r.a.) ile birlikte Hz. Ali'yi temsil etmişti. Hz. Ali onu birkaç defa elçi olarak görevlendirmiş ve 'Hakem Olayı'ndan sonra da Basra Valiliğinde bulunmuştu. Bu sırada bölgede isyan eden Hâricîlerin bu isyanını bastırmış ve asayişi korumuştu. Basra valiliği sırasında kendisine atılan bir iftiraya dayanamayıp görevinden ayrılarak Mekke'ye gitmiş ve ömrünün sonuna kadar burada ilimle uğraşmıştır.

Hz. Muaviye'nin vefatından sonra Hz. Ali ve oğlu Hz. Hüseyin'in taraftarları tarafından Kûfe'ye davet edilince kendi gitmediği gibi, bu davete icabet etmek isteyen Hz. Hüseyin'i de ikaz ederek gitmekten alıkoymaya çalıştı, fakat bunda bir türlü başarılı olamadı. Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gitmek üzere yola çıkıp Kerbelâ'da şehid edilmesi Abdullah b. Abbâs'ı bir hayli üzdü ve üzüntüsünden gözlerini kaybetti. Nihayet 68/687 yılında Taif'te yetmiş yaşındayken vefat etti.

Hz.Abdullah İbn Abbas (r.a.) İslâm tarihinde siyâsî faaliyetlerinden çok, ilmî ve sağlam şahsiyeti ile tanınır. Asr-ı Saadette yaşının küçük olmasından dolayı Rasûlullah'ın evine ve özellikle teyzesi olan Hz. Meymune'nin hücresine rahatça girip çıkar, diğer ashabın bilmediği ve ilk anda öğrenme imkânı bulamadığı konuları öğrenirdi. Bunun için o naklettiği hadis, tefsir, ve fıkıh ilmine vukufu ile tanınır. Kur'ân, tefsir, fıkıh'ın yanı sıra Arap edebiyatı sahasında geniş bir bilgiye sahipti. Abdullah İbn Mes'ud, Onun için: "O, Kur'ân-ı Kerim'in tercümanıdır, müfessirlerin sultanıdır" demiştir. İlminin genişliğinden dolayı zamanında o, "Ümmetin âlimi, ilim deryası" gibi lâkaplarla anılırdı. Ahmed b. Hanbel'in kaydettiği bir hadiste Hz. Peygamberin İbn Abbas'ın ilmini övdüğü ifade edilir.

Hz.Abdullah İbn Ömer (r.a.) kendisine sorulup da bilemediklerinin İbn Abbas'tan sorulmasını ve cevabın kendisine de bildirilmesini isterdi. Verdiği fetva ve cevaplarından dolayı onu daima takdir ederdi.

Hz.Abdullah İbn Abbas İslâmî anlayış ve edebinden dolayı yaşlı sahâbelerin bulunduğu toplantı yerlerinde onlar konuşup bir konuda fikir belirtmeden o asla konuşmaz ve söz almayı pek uygun görmezdi. Yaşının küçüklüğünü ileri sürüp yaşlı sahâbelerle bir arada bulunmasını güzel bir davranış olarak görmeyenlere karşı Hz. Ömer (r.a.) bir gün onu da çağırmış ve Nasr sûresinin tefsiri konusunda neler düşündüğünü sormuştu.

Hz.Abdullah'ın yaşının küçüklüğünden dolayı bu gibi meclislere katılmasını uygun görmeyenlerin Nasr sûresinin tefsiri konusunda herhangi bir düşünceleri olmayınca Abdullah İbn Abbas bu sûrede Rasûlullah (a.s.)'ın ecelinin yaklaştığını işaret eden ifadelerin olduğunu söylemiş ve Hz. Ömer de onu tasdik etmişti. Ashab yanında yaşının küçüklüğünden dolayı İbn Abbas'ın konuşmaktan çekindiğini hisseden Hz. Ömer ona şöyle demişti: "Yaşının küçük oluşu konuşmana engel olmasın, haydi konuş dinleyelim." Böylece Abdullah İbn Abbas yaşlı ve ileri gelen sahâbelerle hep bir arada oturup kalkmış ve onlardan çok şey öğrenmişti.

Hz.Abdullah İbn Abbas (r.a.) kendisine sorulan sorular için önce Kur'an-ı Kerim'e bakar cevap bulamazsa Rasûlullah'tan bu konuda bir bilginin olup olmadığını araştırır, sonra Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in ictihadlarına ve açıklamalarına bakıp onları esas alır, aksi halde kendi ictihadıyla meseleye çözüm getirirdi. İbn Abbas Hz. Peygamberden, sahâbeden gelen ve kendi içtihadıyla oluşan tefsir bilgilerini bir kitap haline getirmiş değildir. Bize kadar intikâl etmiş bulunan ve İbn Abbas'a ait olduğu söylenen "Tenviru'l-Mikbâs min Tefsîr İbn Abbas" isimli tefsirin ona ait olup olmadığı araştırılması gereken bir konudur. Abdullah İbn Abbas'ın tefsîr'e dair rivayetleri ilim adamlarımızdan Firûzâbâdî tarafından derlenip bir araya getirilmiş ve yukarıdaki isimle yayınlanmıştır .

Hz.İbn Abbas'ın son derece disiplinli ve muntazam çalışma sistemi vardı. İşlerini titizlikle belli bir plan dahilinde düzenlerdi. Bu planına önce kendi aynen uyardı. Haftanın belirli günlerinde geniş halk kitlesine dînî ilimlerle ilgili dersler, dînî ilimler dışında Arap dili, şiiri ve edebiyatı üzerinde etraflı konuşmalar yapardı.

Hz. Osman devrinde yaptığı ilmî çalışmaların yanında Afrika seferine, İslâm ordusu adına elçilik vazifesiyle katılmıştır. Afrika'daki Bizans genel valisi Georgios ve adamlarıyla ilmî tartışmalar yapmıştır. Georgios ve etrafındakiler O'nun akıl, zeka, fikir kuvvetini ve ilim kudretini görerek: "Bu insan Arapların en derin âlimidir" sonucuna varmışlardır.

Komutan, elçilik ve valilik gibi devletin üst düzey siyasi görevlerinin yanında ilminin üstünlüğü ve derinliğiyle Ashab-ı Kiram, Hz. Ömer ve Hz. Osman tarafından çok iltifat gördü. O bu iltifatlar karşısında daima tevazu gösterdi. Çok övüldüğü zamanlarda alçak gönüllülüğü elden bırakmaz ve: "Bana bu nimeti ihsan eden Allah'tır. Rasûlullah (a.s.) benim için dua ederek ilim ve hikmet niyazında bulunmuşlardır" diye konuşurdu.

İslâm tarihinde, Garibü'l-Kur'ân (Arap diliyle nazil olan Kur'ân-ı Kerim'deki Arapça olmayan, Araplarca duyulmamış, bilinmeyen, civar dillerden alınan kelimeler) hakkında açıklamalar, bunlar hakkında en sahih rivayetler İbn Abbâs'a dayanır. Müşkilü'l-Kur'ân (Kur'ân-ı Kerim'in derinliklerine inme, bulma, çözme ve güçlükleri giderme) konusunu da ilk ele alan yine İbn Abbâs'tır. Peygamber Efendimiz'den 1660 Hadis-i Şerif rivayet etmiştir. Fıkıh ilminin temelini oluşturan kişilerdendir; ciltler dolduran fetvaları fıkıh ilminin en kuvvetli temellerindendir.

Mekke'de yetişen birçok fakîh onun vasıtasıyla yetişmiştir. Bu sebepten "Mekke Tefsir Mektebi"nin kurucusu İbn Abbas'tır denilir.

Tabiinden Ebû Sâlih (r.a.): "İbn Abbâs'ın ilim meclisi ile bütün Kureyş iftihar etse değer" dediği ve onun derslerinde tefsir, hadis, fıkıh, lisan, şiir, edebiyat, takrir gibi konularda herkesi doyuracak cevaplar verildiği kendinden sonra da kabul edilmektedir. Kendi zamanında ünü devlet sınırlarını aşmıştı.

Hz.İbn Abbâs'tan ilim öğrenen, Hadîs rivayet eden pekçok âlim yetişmiştir. Başta kendi oğulları, Muhammed İbn Abdullah, Ali İbn Abdullah, yeğeni Abdullah İbn Ubeydullah ve Abdullah İbn Ma'bed, Abdullah İbn Ömer, Şa'be İbn Hakem, Merved İbn Mahreme, Ebu't Tufeyl, Ebû İmâme İbn Sehl, Said İbn el-Müseyyeb vs. Kendisi de yüce peygamberimizden, Hz. Abbas'tan, annesi Lübâbe'den, Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali (r.a.)'den, Hazreti Abdurrahman İbn Avf'den, Hz. Muaz İbn Cebel'den, Hz. Ebû Zerr el-Gifârî'den bizzat işiterek hadis-i şerif rivayet etmiştir. Rivayetleri; Kütüb-ü Sitte'de yer almaktadır.

Abdullah İbn. Abbas (r.a)'ın rivayet ettiği bazı hadis-i şerifler

. وعن ابن عباس قال: قال رسولُ اللّهِ #:]مَنْ قَبَضَ يتِيماً من بَيْنِ المُسْلمِينَ إلى طعامِهِ وشرابِه أدْخَلَهُ اللّهُ تعالى الجنةَ ألْبتةَ إ أنْ يكُونَ قَدْ عَمِلَ ذنباً يُغْفَرُ[. أخرجه الترمذى .

-İbnu Abbâs anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdu ki: "Kim Müslümanlar arasından bir yetim alarak yiyecek ve içeceğine dâhil ederse, affedilmez bir günah (şirk) işlememişse, Allah onu mutlaka cennete koyacaktır."368[368]

. وعن ابن عباس رضى اللّه عنهما قال:]رأيتُ رسُولَ اللّهِ # جالساً عندَ الرُّكنِ فرَفَعَ بَصَرَهُ إلى السماءِ فضَحِكَ فقال: لَعَنَ اللّهُ اليهودَ ثثاً: إنَّ اللّهَ تعالى حرَّمَ عليهِمُ الشُّحُومَ فباعوهَا وأكلُوا أثمَانَهَا، وإنَّ اللّهَ تعالى إذا حرَّمَ عَلَى قومٍ أكلَ شئ حَرَّمَ عليهمْ ثَمَنَهُ[. أخرجه أبو داود .

-İbnu Abbas (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (a.s)'i Kâbe'nin yanında otururken gördüm. Bir ara başını semaya kaldırarak güldü ve şunu söyledi: "- Alah Yahudilere

368[368] Tirmizî, Birr 14,

lânet etsin, Allah Yahudiler'e lânet etsin, Allah Yahudiler'e lânet etsin! Allah onlara (ölmüş hayvanların) iç yağını yasaklamıştı tutup bunu sattılar ve parasını yediler. Halbuki Allah bir millete bir şeyin yenmesini haram etti mi, onun parasını da haram etti demektir." 369[369]

. وعن ابن عباس رضى اللّه عنهما قال: قال رَسُولُ اللّهِ #:] تَسْتَقْبِلُوا السُّوقَ، وَ تُحَفِّلُوا، وَ يَنْفُقْ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ[. أخرجه الترمذى وصححه .

-İbnu Abbas (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Pazara gitmekte olan malı önceden karşılamayın. Hayvanların sütünü memelerinde (günlence bekleterek) biriktirmeyin. Bir birinize karşı (müşteriyi kızıştırmak için alıcı olmadığınız halde, yüksek fiyat vererek) malın değerini artırmayın." 370[370]

13)Medîneli ilk Müslümanlardan: ABDULLAH BİN ATİK

Medîne'de, hicretten önce Hz. Es'ad bin Zürâre'nin ve Peygamberimiz tarafından oraya Kur'ân-ı Kerîmi ve İslâmiyet'i öğretmek için gönderilen Hz. Mus'ab bin Umeyr'in tebliğ hizmetleri sebebiyle birçok kimse îmân etmişti. Daha Peygamberimizin hicreti gerçekleşmeden Müslüman olmakla şereflenenlerden biri de Hz. Abdullah bin Atîk idi.

Hz. Abdullah bin Atîk, Bedir ve Uhud harplerinde, Resûlullahın yanında birçok hizmetlerde bulunmuştur. 627 yılında Medîne'nin savunulması için yapılan Hendek harbine de katılmıştır.

Her Hususta Yardımcı Oldular

Mekke'de müşriklerin zulmünden kurtulmak için Peygamberimiz ve Müslümanlar Medîne'ye hicret etmişlerdi. Burada yaşayan Evs ve Hazrec kabîlelerinin tamamı İslâmiyeti kabûl etmişler, Resûlullaha her hususta yardımcı olmuşlardı.

Öteden beri bunlara düşman olan Yahûdilerin kini, İslâm düşmanlığı ile birleşmişti. Resûlullah efendimize düşmanlıkta çok ileri gidenlerden biri de, Hayber Yahûdilerinin reisi olan Ebû Râfi Selâm bin Ebû Hukayk idi.

Hayber Yahûdilerinin reisi olan Ebû Râfi, azılı İslâm düşmanı birisi idi. Sık sık Resûlullahı rahatsız ettiği gibi, Ashâbını da rahat bırakmıyor, fırsat buldukça onlara eziyet ediyordu. Müslüman olmayanları, İslâm'a karşı düşmanlıkta bir araya topluyor, devamlı onları kışkırtıyordu.

Zengin olduğu için, Resûlullahın düşmanlarına dünyalık yardım da yapıyordu.

369[369] Ebu Dâvud, Büyû' 66
370[370] Tirmizî, Büyû 41

Ashâb-ı Kirâm, kendilerine yapılan sıkıntıya katlanıyor, fakat Resûlullaha verilen rahatsızlığa bir türlü râzı olamıyorlardı. Bunun için kendi aralarında toplanıp, bunun bir çâresini aradılar. Sonunda Ebû Râfi'yi öldürmeye karar verdiler. Beş kişi bu iş için izin almak üzere Resûlullaha gittiler.

Peygamber efendimiz izin vererek, başlarına Hz. Abdullah bin Atîk'i emîr tâyin etti. Sâdece Ebû Râfi'nin öldürülmesini, kadınlara, çocuklara dokunulmamasını emretti.

Ebû Râfi'nin kendisine âit muhkem bir kalesi vardı. Buradan dışarı çıkmazdı.

Kaleye yaklaştıklarında, Hz. Abdullah arkadaşlarına dedi ki:

-Siz burada kalın, kaleye yaklaşmayın! Ben kalede kalan birisiymiş gibi, içeri girmeye çalışayım.

Herkes İçeri Girsin!

Kale kapısına iyice yaklaştığında, kapılar kapanmak üzere idi. Kapının yakınındakilerin arasına girip, onlardan biri gibi bir şeylerle oyalanmaya başladı. O sırada, kapıcı seslendi:

- Herkes içeri girsin, kapıları kapatıyorum, sonra dışarıda kalırsınız!

Bu fırsatı iyi değerlendiren Hz. Abdullah, hemen içeri girdi. Bundan sonrasını kendisi şöyle anlatır:

İçeri girince, ahıra girip saklandım. Saklandığım yerden kapıcıyı tâkip ettim. Kapıyı kilitledi, anahtarları direğe asıp gitti. Anahtarları alıp, her tarafı dolaştım. Baktım en üst katta, Ebû Râfi arkadaşları ile sohbet ediyordu.

Ebû Râfi'nin, sohbet ettiği yerden ayrılmasını bekledim. Sohbet dağılıp yattıktan sonra, harekete geçtim. Birçok kapıdan geçtim. Her kapıyı açtıkça, kapıyı iç tarafından sürgülüyordum. Bunu, eğer Ebû Râfi'nin adamları beni farkederlerse, adamı öldürünceye kadar, bana yeteri kadar zaman kazandırsın, diye yapıyordum. Bu suretle Ebû Râfi'nin yattığı odaya kadar vardım.

Bir şey mi istediniz?

Odası karanlık olduğu için, yatanlardan hangisinin olduğunu anlayabilmek için, "Yâ Ebâ Râfi" diye seslendim. "Kim o?" diye yatağın birinden ses geldi. Hemen sesin geldiği tarafa fırlayıp, kılıcımı indirdim. Fakat kılıç tam isâbet etmemişti.

“Yetişin, birisi beni öldürmek istiyor!” diye bağırdı. O arada hemen dışarı çıkıp, değişik bir sesle dedim ki:

- Yâ Ebâ Râfi, birşey mi istediniz?

- Canı Cehenneme! Sen seslenmeden önce birisi gelip, beni oda içinde kılıçla yaraladı!

Artık hedefimi tam tespit etmiştim. İyi bir kılıç darbesi daha indirdim. Yine yıkılmadı. Bu defa kılıcımı karnına soktum. Yere yıkılınca, odadan çıkıp merdivenleri birer ikişer atlayarak inmeye başladım. Nihâyet, merdivenlerin sonuna geldiğimi zannederek, kendimi yere attım. Hâlbuki daha yüksekteymişim. Yere düşünce, baldır kemiğim kırıldı. Bacağımı bir bezle sarıp, oraya oturdum ve kendi kendime, “Şunu öldürüp öldürmediğimi iyice anlayıncaya kadar, bu gece kaleden çıkmam” dedim.

Büyük acılar içinde kıvrana kıvrana beklemeye başladım. Bir zaman sonra, kalenin surlarına birisi çıkıp bağırdı:

-Ey Hicaz halkı! Büyük tâcir Ebû Râfi, odasında öldürülmüş olarak bulundu. İlân ediyorum!

Ebû Râfi’nin işi tamam!

Artık maksat hâsıl olmuştu. Sevinçten bacağımın ağrısını çoktan unutmuştum. Hemen arkadaşlarımın yanına varıp, dedim ki:

- Artık kurtulduk! Ebû Râfi’nin işi tamam!

Hep beraber, Resûlullahın huzûruna varıp, müjdeyi verdik. Resûlullah çok sevindi. Ayağımın kırıldığını duyunca, bana buyurdu ki:

- Ayağını uzat!

Ben de, ayağımı uzattım. Resûlullah efendimiz, ayağımı sıvazladı. Sanki hiç ağrı duymamış kimseye döndüm. Kırık tamamen iyileşmişti.

Hz. Abdullah bin Atîk, bu seriyyesinden sonra, Hayber’in fethine katılarak, burada da büyük yararlıklar gösterdi. Sonra Mekke’nin fethine ve Huneyn harbine katıldı ve çok hizmeti görüldü.

Abdullah bin Atîk hazretleri, mürtedlerle yapılan savaşta çok özlediği şehîdlik rütbesine kavuştu.

14) Peygamberimizin müezzinlerinden: ABDULLAH BİN ÜMM-İ MEKTÛM

Abdullah bin Ümm-i Mektûm, Peygamberimizin İslâmiyet'i anlatmaya başladığı ilk zamanlarda îman ile şereflenerek Müslüman oldu. Mekke'de kâfirlerin zulüm ve eziyetlerinin dayanılmaz hâle gelmesi üzerine ve Medîneli Müslümanlara din esaslarını öğretmek için, Medîne-i Münevvereye hicret etti.

Âmâ olup, sesi çok gürdü. Sabah namazında, önce Hz. Bilâl, sonra İbni Ümm-i Mektûm ezan okurdu. Kâfirlerle silahlı mücâdele başlayınca, harplere katılıp, gür sesiyle düşmanın moralini bozardı.

Bâzı savaşlarda Peygamber efendimiz, onu Medîne-i Münevverede vâli olarak bırakırdı. Peygamberimizin zamanında, onüç defa Medîne'de kalıp, vâlilik ve imamlık yaptı. Resûlullah efendimiz kendisine çok iltifat edip, dâima gönlünü alırdı.

Medîne'de vâlilik ve imametle vazifelendirilmesi, âmâ hâliyle sefer ve muharebelere katılmasının güç olmasındandır.

Bir defasında Resûlullah efendimiz, insanlara dînimizin esaslarını anlatırken, İbni Ümm-i Mektûm yanına geldi. Peygamberimiz, meşguliyetlerinden dolayı, alâkalanmakta geç kaldılar. Daha cevap veremeden Kur'an-ı Kerim-in sekseninci sûresi olan Abese sûresinin ilk on âyet-i kerimesi indi.

İlâhi emir üzerine, Peygamberimiz, daha fazla alâkalanıp, iltifatını artırdı. Hatta ona, "Merhaba! Ey Rabbimin bana hitâb ve ikâzında bulunmasına sebep olan kişi!" diye iltifat edip, yanına oturttu, hâlini, hatırını sordu.

Hâne-i saadetine alıp, onunla sohbet ederdi. Bir defasında, yine Peygamber efendimizi ziyâret için evine gelmişti. Resûlullahın huzuruna girmek için müsaade istedi. O sırada, Peygamberimizin mübârek hanımları da huzurundaydı.

Resûlullah efendimiz, onun eve girmesine müsaade ettikten sonra, hanımlarına, çekilmelerini emir buyurdular. Bunun üzerine hanımları, gelen kimsenin gözlerinin görmediğini bildirerek, çekilmelerinin sebebini suâl ettiler. Bunun üzerine buyurdu ki:

- O görmüyorsa, siz de görmüyor değilsiniz ya!

Abdullah İbni Ümm-i Mektûm, Vedâ Haccına katıldı. Peygamberimiz Vedâ Hutbesini okurken, gür sesiyle hutbeyi tekrarladı. Hz. Ebû Bekir'in hilâfetinde müezzinlik, Hz. Ömer devrinde de İslâm ordusunda vazife aldı.

Cemaate Gelirdi

Abdullah bin Ümm-i Mektûm hazretleri, Kur’an-ı Kerimi ezbere bilenlerdendi. Kur’an-ı Kerim-in kıraatini öğretirdi. Resûlullahın buyurduklarını unutmamak için, sohbetlerinde devamlı hadis-i şerif rivâyet ederdi.

Evi Mescid-i Nebeviye uzakta olmasına rağmen, dâima cemaate gelirdi. Mescide gelirken Hz. Ömer yardım ederdi. Mücâhid olup, cihâdlara dâima katılmak isterdi. Fakat gözleri görmediği için, fiilen katılamamaktan dolayı çok üzülürdü.

Katıldıklarında da gür sesiyle düşmanın moralinin bozulmasına sebep olurdu. 636 senesinde yapılan Kadisiye savaşında, elinde sancak olunduğu hâlde, bir tepeye çıktı. Gür sesiyle düşmanın moralini bozdu.

İbni Ümm-i Mektûm’un bu muharebede şehit olduğu veya dönüşünde vefâtı rivâyet edilir.

İbni Ümm-i Mektûm (r.a) Hakkında Nazil Olan Ayetler

. وعنه رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ أيضاً قال:]َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤمِنِينَ عَنْ بَدْر والخَارِجُونَ إلَيْهَا[. أخرجه البخارى، وهذا لفظه، والترمذى.وزاد لمَّا نَزَلَتْ غَزْوَةُ بَدْرٍ، قالَ عبْدُاللّهِ بْنُ جَحْشٍ وَابْنُ أمِّ مَكْتُومٍ:]إنَّا أعْمَيَانِ يَا رَسُولَ اللّهِ، فَهَلْ لَنَا رُخْصَةٌ؟ فَنَزلَتْ:َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤمِنِينَ غَيْرُ أُولِى الضَرَرِ، وَفَضَّلَ اللّهُ الْمَجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً؛ فَهَؤŒءِ الْقَاعِدُونَ غَيْرُ أولِى الضَّرَرِ وَفضَّلَ اللّهُ الْمَجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أجْراً عَظِيماً. دَرَجاتٍ مِنْهُ: عَلَى الْقَاعِدِينَ مِنَ الْمُؤمِنينَ غَيْرِ أولِى الضَّرَرِ .

-İbnu Abbâs (r.a) "Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlar bir olmaz" (Nisa, 95) âyetini Bedir savaşına katılanlara uygulayarak şöyle demiştir: "Bedir savaşına gitmeyip (evlerinde) oturanlarla ona katılanlar bir olmaz" (Bu rivayet Buhârî'ye aittir).Tirmizî'nin rivayetinde şu ziyade var:Bedir Gazvesi olduğu zaman Abdullah İbnu Cahş ve İbnu Ümmi Mektum: "Ey Allah'ın Resûlü, biz âmâyız, bize bir ruhsat var mı?" dediler. Bunun üzerine şu âyet indi: "İnsanlardan özürsüz olarak yerlerinde oturanlar ile, mal ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler birbirine eşit değildir. Allah, mal ve canlarıyla cihad edenleri, mertebece, oturanlardan üstün kılmıştır. Allah hepsine de cenneti vaadetmiştir, ama Allah, cihad edenleri oturanlara, büyük ecirler, dereceler, mağfiret ve rahmetle üstün kılmıştır. Allah bağışlar ve merhamet eder."[371[371]]

. وللخمسة إ أبا داود عن البراء رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ:]لَمَّا نَزَلَتْ َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤمِنِينَ دَعَا رَسُولُ اللّهِ # زَيداً فَجَاءَ بِكَتفٍ يَكْتُبُهَا وَشَكَا ابْنُ أمِّ مَكْتُومٍ ضَرَارَتَهُ، فَنَزَلَتْ:َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أولِى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ في سَبِيلِ اللّهِ[

371[371] Nisa,4\ 95-96. Buhârî, Meğâzi 4; Tefsir, Nisa 18; Tirmizî, Tefsir, Nisa, (3035).

- el-Berâ (r.a) anlatıyor: "Mü'minlerden oturanlarla Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlar bir olmaz" (Nisa, 95) âyeti nâzil olduğu zaman Hz. Peygamber (a.s) Zeyd (r.a)'i çağırdı. Zeyd bir kürek kemiği ile, âyeti yazmaya geldi. Bu sırada İbnu Mektum gözlerinin âmâ oluşundan yakınıyordu. Bunun üzerine âyetin devamında özür sahipleri istisna edildi: "Mü'minlerden, özür sâhibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlar bir olmaz.."[372[372]]

. وللخمسة إ أبا داود عن البراء رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ:]لَمَّا نَزَلَتْ َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ دَعَا رَسُولُ اللّهِ # زَيداً فَجَاءَ بِكَتفٍ يَكْتُبُهَا وَشَكَا ابْنُ أَمِّ مَكْتُومٍ ضَرَارَتَهُ، فَنَزَلَتْ: َ يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أولِى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ في سَبِيلِ اللّهِ[

- el-Berâ (r.a) anlatıyor: "Mü'minlerden oturanlarla Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlar bir olmaz" (Nisa, 95) âyeti nâzil olduğu zaman Hz. Peygamber (a.s) Zeyd (radıyallahu anh)'i çağırdı. Zeyd bir kürek kemiği ile, âyeti yazmaya geldi. Bu sırada İbnu Mektum gözlerinin âmâ oluşundan yakınıyordu. Bunun üzerine âyetin devamında özür sahipleri istisna edildi: "Mü'minlerden, özür sâhibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlar bir olmaz.."[373[373]]

15)Ensarın muhaciri diye tanınan sahabî: ABBAS BİN UBÂDE

Abbas bin Ubâde, Peygamber efendimizin davetini duyunca, Müslüman olmak için koşarak gelen Medineli ilk 12 kişiden biridir. Birinci Akabe biatında Müslüman olan altı Medineli, ikinci sene yanlarına altı arkadaş daha alıp, oniki kişi olarak Mekkeye geldiler.

Şimdiden Yapınız!

Peygamberimizle gece Akabede görüşmek üzere söz aldılar. Gece olunca buluştular ve aralarında anlaştılar. Hz. Abbas bin Ubâde, Peygamber efendimizle yapılan anlaşmayı pekiştirmek için arkadaşlarına dedi ki:

- Ey Hazrecliler! Peygamber efendimizi niçin kabul ettiğinizi biliyor musunuz?

Onlarda: "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine sözlerine şöyle devam etti:

- Siz Onu, hem sulh, hem de savaş zamanları için kabul edip, Ona tâbi oluyorsunuz. Eğer, mallarınıza bir zarar gelince, akraba ve yakınlarınız helak olunca, Peygamberimizi yalnız ve yardımsız bırakacaksanız, bunu şimdiden yapınız!

372[372] Buhârî, Cihâd 31, Tefsir, Nisa 18, Fezâilu'l-Kur'ân 4; Tirmizî, Cihâd 1 (1670), Tefsir, Nisa (3034); Nesâî,Cihâd 4,

373[373] Buhârî, Cihâd 31, Tefsir,

Vallahi, eğer böyle birşey yaparsanız dünyada ve ahirette helak olursunuz. Eğer davet ettiği şeyde, mallarınızın gitmesine ve yakın akrabalarınızın öldürülmesine rağmen, Peygamberimize bağlı kalacaksanız, Onu tutunuz. Vallahi bu, dünyanız ve ahiretiniz için hayırdır.

Bu sözler üzerine arkadaşları da dediler ki:

- Biz Peygamberimizi, mallarımız ziyan olsa da, yakınlarımız öldürülse de yine tutarız. Ondan hiçbir zaman ayrılmayız. Ölmek var, dönmek yok.

Sonra Peygamber efendimize dönerek sual ettiler:

- Ya Resulallah, biz bu ahdimizi, sözümüzü yerine getirirsek, bize ne vardır, diye sual ettiler.

Peygamberimiz ise; "Cennet" buyurdular.

Bundan sonra sıra ile Peygamberimize biat ettiler ve söz verdiler.

Peygamberimiz Medineli Müslümanlardan şu hususlarda söz aldı:

Allahü teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık etmemek, zina etmemek, çocukları öldürmemek, yalan söylememek, iftira etmemek, hayırlı işlere muhalefet etmemek.

Medinelilerin Peygamber efendimize biat ettiği sırada Akabe tepesinden şöyle bir ses duyuldu:

- Ey Minada konaklayanlar! Peygamber ile Müslüman olan Medineliler, sizlerle savaşmak üzere anlaştılar!

Peygamberimiz, bu ses için buyurdu ki:

- Bu Akabenin şeytanıdır.

Sonra seslenene de buyurdular ki:

- Ey Allahü teâlânın düşmanı! İsimi bitirince, senin hakkından gelirim!

Bu Şekilde Emrolunmadık

Biat eden Medinelilere de buyurdu:

- Siz hemen konak yerlerinize dönün!

Hz. Abbas bin Ubâde dedi ki:

- Ya Resulallah, yemin ederim ki, istediğin takdirde, yarın sabah, Minada bulunan kâfirlerin üzerine kılıçlarımızla eğilir, onların hepsini kılıçtan geçiririz.

Peygamber efendimiz memnun oldular, fakat, "Bize, henüz bu şekilde hareket etmemiz emrolunmadı. Şimdilik siz yerlerinize dönünüz" buyurdu.

Hz. Abbas bin Ubade, Akabe'de biat ettikten sonra, Peygamberimizden ayrılmamış, Mekke'de kalmıştır. Peygamberimize hicret izni gelince, o da Medine'ye hicret etmiştir. Bu sebeple kendisine, “Ensarın muhaciri” denilmiştir.

Bize Buyurun!

Peygamber efendimiz, Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde, herkes Resulullahı misafir etmek istiyordu. Medine halkı, Peygamberimize, görülmemiş bir tezahüratta bulunuyor, herkes, "Bize buyurun ya Resulallah” diyerek evlerine davet ediyorlardı.

Resulullahın Kusva adındaki develeri, sağa sola baka baka ilerlerken, Abbas bin Ubade hazretleri ve Salim bin Avf oğulları, Kusva'nın önüne gerilerek dediler ki:

- Ya Resulallah! Bizim yanımızda kal! Sayıca çokluk, mal ve silah bakımından, düşmanlarına karşı seni koruyup savunacak kuvvet ve kudret bizde var.

Peygamberimiz, gülümseyerek onlara buyurdular ki:

- Allahü teâlâ, onları size hayırlı ve mübarek kılsın! Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği ona bildirilmiştir.

Peygamber efendimiz, Mekke'den gelen muhacirlerle, Medineli Müslümanları birbirlerine kardeş yaptılar. Hz. Abbas bin Ubade'yi de Hz. Osman bin Maz'un ile din kardeşi yaptılar.

Abbas bin Ubade hazretleri, Uhud gazasında, bir ara eshab-ı kiramın dağılmakta olduğunu görünce, dağılan eshab-ı kirama şöyle seslendi:

-Ey kardeşlerim! Bu uğradığımız musibet, Peygamberimize karşı isyanımızın neticesidir. O, sabır ve sebat ederseniz, yardıma kavuşacağınızı size vaad etmişti. Dağılmayınız! Peygamberimizin etrafına geliniz! Eğer bizler, koruyucuların yanında yer almaz da, Resulullaha bir zarar gelmesine sebep olursak, artık Rabbimizin katında bizim için ileri sürülecek bir mazeret bulunmaz!

Şahitlik Edeceğim

Bu sözleri söyledikten sonra, iki arkadaşıyla ileri atıldılar. Büyük bir gayretle "Allah Allah" nidalarıyla, önlerine gelenle dövüşmeye başladılar. Peygamber efendimizin uğrunda, Onu korumak için şehit oluncaya kadar kahramanca çarpıştılar. Müşriklerden Süfyan bin Ümeyye, Hz. Abbas'ı iki yerinden yaraladı. Akşam üzeri Hz. Abbas'ı, kanlar içinde eli, yüzü kesilmiş bir hâlde şehit olmuş buldular.

Peygamberimiz Uhud'da şehit olan Ashab-ı kiram için buyurdular ki:

- Vallahi, Ashabımla birlikte ben de şehit olup, Uhud dağının bağrında gecelemeyi ne kadar isterdim. Ben, bunların, Allahü teâlânın yolunda hakiki şehit olduklarına kıyamet gününde şahitlik edeceğim.

Hz. Abbas bin Ubade, Medineli Hazrec kabilesine mensuptu. Babası; Ubade bin Nadle'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir.

16)Hadîs-i şerîf yazması ile meşhûr sahâbî: ABDULLAH BİN AMR BİN ÂS

Ashâbın ileri gelen fâkihlerinden ve aynı zamanda Abâdile’den olan sahâbi. Ebu Muhammed veya Ebu Abdurrahman künyesiyle tanınan Abdullah, Amr b. As'ın oğlu idi. Annesi de Râita (Reyta) binti Münebbih'tir. Abdullah, babası Amr b. el-As'dan önce Müslüman oldu ve onunla birlikte Hicri yedinci yılda Medîne'ye hicret etti.

Hz.Abdullah b. Amr (r.a.), Hz. Peygamber (a.s.)'ın meclislerine devam ederdi. Onun tanındığı özelliklerden biri, Rasûlullah'ın sözlerini ezberlemek ve kaydetmekti. Ashâb, Abdullah'ın her şeyi yazdığını görerek, onu, bundan vazgeçirmek istemişler ve ona şöyle demişlerdir: "Sen Rasûlullah'tan işittiğin her şeyi yazıyorsun. Halbuki Allah Resûlü, gazap ve hoşnutluk hallerinde de söz söylemektedir. "Bunun üzerine tereddüde düşen Abdullah, durumu Hz. Peygambere anlatınca Rasûlullah, onu dinledikten sonra şöyle buyurdu: "Yaz, çünkü canımı kudret elinde tutan yüce Allah'a yemin ederim ki, ağzımdan haktan başka bir şey çıkmamıştır."[374][374]

Hz.Abdullah b. Amr, gece ve gündüzünü Allah yoluna vakfeden sahâbelerdendi. Bütün vaktini oruç ve namaza adamıştı. Abdullah bu hâliyle ilgili olarak şunları anlatır:

"Babam, beni Abdullah b. Abbâs'ın kızı Umre ile evlendirdi. Fakat ben hep namaz ve oruçla vakit geçirdiğimden eşimle ilgilenememiştim. Bir gün babam, gelinini ziyarete geldi. Beni nasıl bulduğunu sormuş, eşim ona şu cevabı vermişti: "Kocam, erkeklerin en şereflilerindendir, fakat bizi arayıp sorduğu yok..." Babam, zevcemin bu sözlerinden üzülerek, beni arayıp sordu ve şöyle dedi: "Oğlum, sana, Kureyş'in en şereflilerinden bir

---

[374][374] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 158

kadın aldım. Sen ise şöyle yaptın, böyle yaptın!.." Daha sonra da, Rasûlullah'a giderek beni şikâyet etti. Rasûlullah, babamı dinledikten sonra beni çağırdı. Hemen yüce huzurlarına vardım. Hz. Peygamber (a.s.):

- Sen gündüzleri oruç mu tutarsın?

- Evet, ya Rasûlullah!

- Geceleri namaz mı kılarsın?

- Evet, ya Rasûlullah!

Bunun üzerine Rasûlullah şunları söyledi:

"- Fakat ben, oruç tutar ve yerim; namaz kılar ve uyurum, zevcelerimle de ilgilenirim. Benim sünnetim budur. Benim sünnetimden ayrılan benden değildir."

Rasûlullah bana:

- Sen Kur'an'ı ayda bir kere hatmet!... dedi. Ben de:

"Fakat ben kendimi daha kuvvetli hissediyorum" dedim.

"O halde on günde bir kere hatmet" buyurdular.

"Fakat ben daha fazla da okuyabilirim" dedim.

"O halde üç günde bir hatmet", buyurdular.

Sonra oruca değinen Hz. Peygamber:

"Ayda üç gün oruç tut!" dedi.

Ben, "Daha fazla tutmaya gücüm yeter." dedim.

Ancak Rasûlullah, daha fazlasına müsâade etmedi. Ben ise daha fazlasını rica ettim. O zaman müsâade buyurdu. Ne var ki ben daha fazla tutmakta ısrar ettim. Sonunda Allah Resûlü şöyle buyurdular:

"Orucun en faziletlisi, kardeşim Hz. Davud (a.s.)'ın orucudur. O, bir gün oruç tutar, bir gün yerdi."

Bunu da ilâve ettiler "Her abîdin, ibadet için atılımlar duyduğu anlar vardır. Fakat bunu bir bezginlik takip eder. O zaman insan ya sünnete doğru gider, ya bid'ate. Bezginlik anında sünnete doğru giden hidayete ermiş demektir. Başka bir yola giden ise helâk olur."[375[375]]

Bu hadis-i şerîfin râvisi der ki: Abdullah b. Amr, bütün hayatını Rasûlullah'ın bu tavsiyeleri çerçevesinde geçirdi. İhtiyarlığında bile, aynı şekilde hareket etti. Bazen de günlerce oruç tutar, sonra orucunu bozar ve şöyle derdi: "Rasûlullah'dan bu hâl üzere ayrıldım. Bu hâli bırakıp başka bir hâle girmek istemem."

Hz.Abdullah b. Amr, Hz. Peygamber (a.s.) devrinde birçok gazaya katıldı. Genellikle süvarilerle birlikte hareket ederdi. Son derece cömert, eli açık bir adam olduğundan, eline geçen her şeyi dağıtır ve herkesi memnun ederdi. Onun cihada katıldığını gösteren hadîsler pek çoktur. Bunlardan, onun, gazaya çıkan mücahidleri hazırlama görevini yürüttüğünü de anlıyoruz.

Hz.Amr b. Hâris ez-Zebîdi diyor ki: Bir gün Abdullah b. Amr b. el-Âs'a sordum:

- Ya Eba Muhammed! Biz öyle bir yerdeyiz ki, burada bir dirhem ve dinar namına para yoktur. Bütün malımız davarlarımızdan ibarettir. Bunları değiştirerek alış-veriş yapıyoruz.

Bir ineği, bir müddet için koyun karşılığında alıyoruz. Yahut bir deveyi birkaç inek karşılığında veriyoruz. Deve karşılığında at ve kısrak alıyoruz. Fakat bunların hepsi zamanla kayıtlıdır. Bunda bir zarar var mı?

-Tam adamını buldun, dedi. "Rasûlullah bir gün yanımda bulunan develere askerleri bindirerek, bir tarafa sevketmemi emir buyurdu. Develerin askerlere yetmeyeceğini gördüm. Rasûlullah'a vararak, bazı askerlerin bineksiz kaldıklarını söyledim. O zaman Rasûlullah, bana şu cevabı verdi: "Sadakalardan gelen erkek develer karşılığında dişi develer satın al ve askerlere binek temin et!.. " Ben de bir erkek deve karşılığında üç dişi deve satın alarak, bütün askere binek sağlamış oldum. Daha sonra Rasûlullah, sadakalara ait olan develerin bedelini ödedi."

Asr-ı Saadet'ten sonra, Abdullah b. Amr'ın katıldığı en önemli cihad Yermük'tür. Abdullah'ın babası Amr b. el-Âs, bu cihad hareketinin kumandanlarından biriydi. Abdullah bu savaşta büyük yararlıklar göstermişti.[376[376]]

Kendisi Amr b. As'ın oğlu olduğundan, tabii olarak babasının hareket çizgisini takip etmişti. Ne var ki, Abdullah'ın babasının yanında bulunması, Muâviye'yi körü körüne desteklediği anlamına gelmez. Çünkü o, sonuna kadar tarafsızlığını koruyan büyüklerdendi. Kendisi babasıyla birlikte Muâviye'nin tarafında bulunmasına rağmen,

---

375[375] Buhâri, Savm, 55, Nikâh, 89, Teheccüd, 20; Müslim, Sıyâm, 192; Nesâi, Sıyâm, 76; İbn Hanbel, 2, 194, 198

376[376] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Câbe, 111, 234

Sıffın'da savaşa katılmadı. Hiçbir müslümanın kanını dökmedi ve hiçbir zaman bir müslümana karşı silah çekmedi.

Sıffın'da Ammâr b. Yâsir'in şehîd olması üzerine, Hz. Abdullah'dan gelen şu rivayet her şeyi açıklamaktadır:

Hanzala b. Huveylid şöyle anlatır: "Muaviye'nin yanındaydım. Ammâr'ın kesik başı için birbiriyle tartışan iki adam geldi. Bunlar, birbirleriyle Ammâr'ı ben öldürdüm, diye çekişiyorlardı. Abdullah, onlara şu sözleri söyledi: İçinizde onu öldüren kimse sevinsin! Çünkü Rasûlullah: "Ammâr'ı azgın bir topluluk öldürecektir. " buyurmuştur. Abdullah'ın bu hadisi rivayet etmesi Muâviye'yi endişelendirmiş ve Abdullah'a şöyle demişti:

-O halde, sen niçin bizimle berabersin? Abdullah:

- Babam beni, bir gün Rasûlullah'a şikâyet etti. Rasûlullah da bana şöyle emretti: "Baban hayatta oldukça ona itaat et ve onu dinlememezlik etme." İşte bunun için sizinle beraberim. Fakat asla savaşa katılmam![377[377]]

Aynı olayı, Abdullah b. Hâris de naklediyor ve diyor ki: "Ben, Abdullah b. Amr ve Muâviye ile birlikte yürüyordum. Abdullah, babası Amr b. el-As'a bakarak dedi ki: Rasûlullah'ın şu sözleri söylediğini duydum: "Ammâr'ı azgın bir topluluk katledecektir!.. " Bunun üzerine Amr b. el Âs Muâviye'ye bakarak: "Duydun mu ne dediğini?" dedi. Muâviye hemen durumu kurtarmak için: "Ammâr'ı biz mi öldürdük ya? Onu buralara getirenler öldürdü!" dedi.[378[378]]

Bütün bu sahih rivâyetlerden anlıyoruz ki, Abdullah b. Amr fitneye karışmayıp, Müslüman kanı dökmedi. Hattâ Müslümanların birbiriyle uğraşmasını, birbirlerine saldırmalarını daima üzüntüyle karşılayıp bu hareketleri kötülemekten geri durmadı.[379[379]]

Bu iki olay, Abdullah'ın yalnız bir mecliste değil, birçok topluluklarda bildiğini söylemekte tereddüt etmediğini göstermektedir. Nitekim bir gün Abdullah ile Ebu Saîd el-Hudrî ve Hz. Hüseyin (r.a.) Mescid-i Nebevî'de bulundukları sırada, Sıffîn olayı hatırlanmış ve söz konusu edilmişti. Ebu Saîd Abdullahta, "Sıffin harbinde Şamlılarla bulunmasının ne gibi bir hikmete dayandığını" sordu. Abdullah'ın verdiği cevap şuydu: Ben Sıffin savaşına katılmadım. Çünkü böyle bir savaşa katılmak bizim Allah Resûlü'nden aldığımız terbiye ve hidayete aykırıydı. Fakat Rasûlullah bana, "Babana itaatsizlik etme!" buyurmuştu. İşte bunun için babamın yanından ayrılmadım. Ancak asla savaşa katılmadım ve hiçbir müslümana silah çekmedim."

Hz.Abdullah b. Amr hicrî altmışbeş'inci yılda yetmiş iki yaşındayken Mısır'ın Füstat şehrinde vefat etti ve oraya defnolundu.

[377[377]] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 252
[378[378]] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 252, İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 111, 311
[379[379]] İbnü'l-Esîr, 111, 234

Hz.Abdullah (r.a.) ashâb arasında ilim ve fazîletiyle tanınırdı. Arapça'nın yanı sıra İbrâni'ce ve Süryânice bilirdi. Böylece Tevrat ve İncil'i de okuyup, tetkik etme imkânı bulmuştu. Hz. Ebu Hûreyre (r.a.) Abdullah'tan bahsederken; Abdullah'ın daha fazla hadis bildiğini, zira onun hadisleri yazdığını, fakat kendisinin yazmadığını söylemektedir.[380][380]

Hz.Abdullah Rasûlullah'dan duyduklarını yazarak bu hadisleri bir arada toplayan bir kitap meydana getirmişti. Bu kitaba "es-Sahifetü's-Sadıka" adı verilirdi. Kendisine bir şey sorulduğunda buna bakarak cevap verirdi.

Ebu Kubeyl şunu rivâyet ediyor: Abdullah'ın yanında bulunuyorduk. Kendisine bir soru soruldu: "Hangi şehir daha önce fetholunacaktır? Kostantiniyye mi, Roma mı?.." Abdullah, soruyu dinledikten sonra bir sandık getirdi, içinden bir kitap çıkarttı ve ona bakarak şu cevabı verdi: "Bir gün Rasûlullah'ın çevresinde oturmuş yazı yazıyorduk. Derken Rasûlullah'a bir soru soruldu: "Şu iki şehirden hangisi daha evvel fetholunacak; Kostantiniyye mi, Roma mı?" Allah Rasûlü, şu cevabı verdiler: "Önce Herakl'in şehri (Kostantiniyye yani İstanbul) feth olunacaktır."[381][381]

Hz.Abdullah b. Amr Rasûlullah'tan yediyüzyirmiiki hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan on yedisini Buhârî ve Müslim müştereken rivâyet ederler. Ayrıca ondan Buhâri'de sekiz, Müslim'de yirmi kadar hadîs kaydedilmiştir. Çok hadîs rivayet ettiği için Muksirundan sayılmaktadır.

Abdullah b. Amr bizzat işiterek Rasûlullah'tan hadis-i şerif rivayet ettiği gibi, Hz. Ömer'den, Abdurrahman b. Avf'dan, Muaz b. Cebel'den, Ebû'd-Derdâ, gibi birçok sahâbeden hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de, Enes b. Mâlik, Ebû Umâme, Sehl b. Hanif, Abdurrahman b. Hâris b. Nevfel, Mesrûk b. Ecdâ, Sâid b. elMüsevveb, Cübeyr b. Nüfeyr, Sâbit b. İyâd el-Ahnef, Kayseme b. Abdurrahman el-Ca'fi, Humeyd b. Abdurrahman b. Avf, Zîr b. Hubeys, kendi oğlu Muhammed, Tâvus, Salih b. Keysân, Âmir b. Surâhil, Sa'bî, İbn Ebi Müleyka, Urve b. Zübeyr, Abdurrahman b. Cübeyr, İkrime, Ebû Seleme b. Abdurrahman, Ebû Zur'a b. Amr b. Cerir, Ebu'z-Zübeyr el Mekki, Amr b. Dinâr Hasan-ı Basri ve daha pek çok âlim hadis rivâyet etmiştir.

Hz.Abdullah'ın ders halkaları son derece genişti. Hadis öğrenimi görmek isteyenler uzak ve yakın diyarlardan gelerek ondan ders okurlardı.

Naha âlimlerinden biri der ki: İlya mescidine giderek, bir cemaatle birlikte iki rekât namaz kıldım. Derken adamın biri geldi. Bana yakın bir yerde namaza durdu. Herkes bu adamın yanına koştu. Meğer bu zat, Abdullah b. Amr b. el-Âs'mış. O, namazdan sonra oturup, halka ders vermek istedi. Fakat Muâviye'nin oğlu Yezid'in elçisi gelerek onu çağırdı. Bunun üzerine Hz. Abdullah, cemaate bakarak: "Bu adam (Yezid) benim size

[380][380] Buhâfi, Ilim, 39
[381][381] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 176

Allah Rasûlünün hadislerini öğretmemi istemiyor. Onun babası da bunu istemezdi. Halbuki ben Allah Rasûlünden şunu işittim: "Ya Rabbi şu dört husustan sana sığınırım: Fayda vermeyen ilimden, huşua varmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olunmayan duadan..."[382[382]]

Abdullah'ın talebeleri, onu son derece sever, etrafında oturup ders dinlerlerken, birisinin gelip, bu dersi bozmasını istemezlerdi. Bir gün adamın biri, Abdullah'ı görmek istedi. Bunun için de safları yararak ilerlemesi gerekti. Talebeleri hemen bu adamı durdurmak istemişlerse de, Abdullah: "Bırakınız gelsin" deyince adam safları yara yara Hz. Abdullah'ın yanına varıp;

- Bana, Rasûlullah'dan dinleyerek ezberlediğin bir söz söyle! dedi. Abdullah b. Amr bu adama şunları söyledi:

- Rasûlullah' (a.s.)'ın şöyle buyurduğunu ondan dinledim: "Müslüman, Müslümanların, onun dilinden ve elinden emin olduğu kimsedir. Muhâcir, Allah'ın yasakladığı her şeyden uzak olan kişidir." Abdullah (r.a.)'ın ilminden en çok istifade eden şehirlerden biri de Basra idi. Basra'da, herkesten önce oranın valileri derslerine koşarlardı. Onun rivâyetlerinden ümmet istifâde etmiştir.

Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan Rivâyet Edilen Hadisler

"Dünyada adâlet tevzi edenler, kıyamette bu davranışlarının mükâfatı olarak inciden minberler üzerinde dururlar."

"Merhamet edenlere, Allah rahmetini esirgemez. Yerdekilere acıyınız ki, göktekiler de size acısınlar."

"Cebrâil, bana, komşu hakkını gözetmeyi o kadar tavsiye etti ki, komşunun komşuya mirasçı olacağını sandım."

"Allah, ilmi, insanlardan çekerek kaldırmaz. İlmi, alimlerin ölümüyle çeker. Ortada âlim kalmayınca, câhiller başa geçerler; sorulanlara ilimsiz cevaplar verirler, hem kendileri sapar, hem başkalarını saptırırlar."

"Ümmetimin zâlimden korktuğunu ve ona 'sen zâlimsin' denmekten çekindiğini görürseniz, onda bir hayır kalmamıştır."

"Kalbinde bir hardal tanesi kadar kibir olan cennete giremez."

"Rüşvet alanla veren mel'undur."

[382[382]] Nesâi, İstiâze, 18, 21, Tirmizî, Deavât, 68; İbn Mâce, Dua, 2; Ahmed b. Hanbel 2, 167, 198, 340)

"Azı sarhoş edenin, çoğu da haramdır."

Rasûlullah'a sordum: Bazı kâfirlerin cenazeleri geçiyor, onlara ayağa kalkalım mı? Allah Rasûlü buyurdular: "Evet, kalkınız, çünkü siz ona değil, ruhları kabzedene ta'zimen kalkıyorsunuz."

"Namazına devam edenlerin namazı, kıyâmet günü, onlara nur, burhan ve kurtuluş olur. Ona devam etmeyenler, kıyâmet günü, nursuz, burhansız ve kurtuluşsuz kalırlar."

Rasûlullah'a soruldu: Amellerin hangisi hayırlıdır? Buyurdular: "Yemek yedirmek, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermek."

"Camiye cemaate gidenin attığı her adım günahlarından birini giderir; her adımda onun amel defterine bir iyilik yazılır."

Rasûlullah şöyle dua ederdi: "Ya Rabbi! Borç galebesinden, düşman galebesinden ve düşman sevinmesinden sana sığınırım!"

"Allah'a ve âhirete iman eden, misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve âhirete inanan, komşusuna hürmet etsin. Allah'a ve âhirete inanan, ya hayrı söylesin ya da sussun!.."

Rasûlullah'a sordular: Cennete götüren amel nedir? Buyurdular: "Doğruluk!. İnsan doğru olursa itaatli olur, itaatli olunca mü'min olur, mü'min olunca da Cennete girer. Rasûlullah'a tekrar sordular: Cehennem ameli nedir? Buyurdular: "Yalan!. İnsan, yalan söylerse fâcir olur, fâcir olursa kâfir olur, kâfir olunca da Cehenneme gider."

Bir gün Rasûlullah'ın yanındaydım. "Gariplere ne mutlu!.." buyurdular. Bunlar kimlerdir? diye sorduk. Buyurdular ki: "Bunlar, sürü sürü fena adamlar arasında bir takım iyi adamlardır. Onları dinlemeyenler, dinleyenlerden kat kat fazladır."

"Dört sıfatla muttasıf olduktan sonra, dünyadan başka bir şey kazanmadığına önem verme. Bunlar: Emâneti koruma, doğru konuşma, güzel huy ve iffet..."

"Yiyiniz, içiniz, sadaka veriniz, israfsız ve tekebbürsüz giyininiz Allah, nimetlerinin kulları üzerinde görünmesini ister."

"Bize karşı silah taşıyan, bizden değildir."

"Küçüğümüze acımayan, büyüğümüze hürmet etmeyen bizden değildir."

"Sizin, kıyâmet günü bana en yakınınız ve en sevgili olanınızın kim olduğunu haber vereyim mi? En iyi huylu olanlarınızdır..."

"Zimmet ehlinden birini öldüren cennet kokusunu alamaz. Cennet kokusu ise kırk yıllık mesafeden duyulur."

Rasûlullah bana buyurdular: "Senin gündüzlerini oruç, gecelerini namaz ile geçirdiğini haber aldım. Böyle yapma. Çünkü cesedinin senin üzerinde hakkı vardır, gözlerinin hakkı vardır, zevcenin hakkı vardır. Ayda üç gün oruç tut kâfi..."

Adamın biri, Allah Rasûlüne gelmiş ve ona: Sana bey'at için geldim. Geride anne ve babamı ağlar-bıraktım, dedi. Rasûlullah buyurdular: "Geri dön, onları ağlattığın gibi güldür."

Adamın biri, Rasûlullah'a gelmiş ve ondan cihâd için müsaade istemişti. Rasûlullah sordu: Senin ebeveynin hayatta mı? Adam, evet, dedi. Rasûlullah emretti: "Dön ve onlara bak!.."

Bir gün Allah Rasûlü, cemaate sordular:

"- Müslim kime derler, biliyor musunuz?"

"- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir."

"- Müslim, müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir."

"- Mü'min kime denir biliyor musunuz?"

"- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir."

"- Mü'min, mü'minlerin malları ve canları konusunda kendisinden emin oldukları kimsedir. Muhacir, fenalığı terkedendir."

"Şehit olanın bütün günahları affolunur. Borç hariç..."

Bir gün Allah Rasûlü, Hz. Sa'd'ı abdest alırken gördü ve ona şöyle dedi: "Sa'd, bu ne israf!.." Hz. Sa'd: Ya Rasûlullah, abdestte de mi israftan sakınacağız? dedi. Rasûlullah buyurdular: "Akan bir nehir önünde olsanız bile suyu israftan sakınınız."

Bir gece rüyamda, parmağımın birinde yağ, birinde bal gördüm. İkisini de yalıyordum. Sabah rüyamı Allah Rasûlüne arzettim. Buyurdular: "Sen iki kitabı; Kur'an-ı da Tevrat'ı da okursun. " Ben, her ikisini de okudum.

Rasûlullah'a sordular: Hicret nedir? Allah Rasûlü cevap verdiler: "Hicret, gizli ve açık her fenâlığı terketmektir, namazı kılmak ve zekatı vermektir. Böyle yaparsanız, her nerede olursanız olun muhacirsinizdir..."[383[383]]

17)Uhud şehitlerinden: ABDULLAH BİN CAHŞ

Hz.Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri, Uhud harbinde Hz. Abdullah bin Cahş'la arasında geçen konuşmayı şöyle anlattı:

"Uhud'da, savaşın çok şiddetli devam ettiği bir andı. Abdullah bin Cahş yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Bana şunları söyledi:

- Şimdi burada sen duâ et, ben "âmin" diyeyim. Sonra ben duâ edeyim, sen de "âmin" de!

Kıyasıya Vuruşayım

Ben de, "Peki!.." dedim ve şöyle duâ ettim:

- Allahım, bana çok kuvvetli ve çetin kâfirleri gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gâzi olarak, geri döneyim.

Abdullah bin Cahş benim yaptığım bu duâya, bütün kalbiyle "âmin" dedi. Sonra kendisi şöyle duâ etmeye başladı:

- Allahım, bana zorlu kâfirler gönder, kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihâdın hakkını vereyim. Hepsini öldüreyim.

En sonunda bir tanesi de beni şehîd etsin.

Gönlüm böyle bir duâya "âmin" demek arzu etmiyordu. Fakat, o istediği ve önceden söz verdiğim için mecbûren "âmin" dedim.

Kılıcı Kırıldı.

Daha sonra, kılıçlarımızı çektik, savaşa devam ettik. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk.

O, son derece bahadırâne harbediyor, düşman saflarını tarumar ediyordu. Düşmana hamle üstüne hamle ediyor, şehîd olmak için derin bir iştiyakla hücûmlarını tazeliyordu.

[383[383]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 158-226 arasında yer alan Abdullah b. Amr b. el- Ass'ın Müsnedi

"Allah Allah!.." diye çarpışırken kılıcı kırıldı. O anda sevgili Peygamberimiz, ona bir hurma dalı uzatarak, savaşa devam etmesini buyurdu.

Bu dal bir mu'cize olarak kılıç oldu ve önüne geleni kesmeye başladı. Birçok düşmanı öldürdü."

(Daha sonra bu kılıç, vârisleri elinde uzun seneler kaldı. En son bir Türk kumandanı, iki yüz altına bunu satın almıştır.)

Savaşın sonuna doğru Abdullah bin Cahş, Ebûl Hakem isminde bir müşrikin attığı oklarla arzu ettiği şehâdete kavuştu.

Şehîd olunca, kâfirler, bu mübârek şehîdin cesedine hücûm ederek burnunu, dudaklarını ve kulaklarını kestiler. Her tarafı kana boyandı.

Muharebe bittikten sonra, Abdullah bin Cahş'ı şehîd edilmiş bulan Hz. Sa'd, durumu ve onun yaptığı duâyı Peygamber efendimize anlattı.

Resûlullah efendimiz de, onun duâsının kabûl edildiğini ve bu dünyada istediğine kavuştuğunu, âhırette de istediğine kavuşacağının anlaşıldığını bildirdi.

Hz. Abdullah bin Cahş'ı ve dayısı "Seyyidüşşühedâ" yanî, "Şehîdlerin efendisi" Hz. Hamza'yı aynı kabre defnettiler.

Hz.Abdullah bin Cahş hazretleri, Resûlullahın halası Ümeyme ile Cahş'ın oğludur. Zevcât-ı tâhirâttan Zeyneb binti Cahş'ın kardeşidir. Habeşistan'a iki kere hicret etti. Birkaç kere ordu kumandanı yapıldı. Hz. Ebû Bekir'in vasıtasıyla, kelime-i şehâdet getirerek, ilk Müslümanlardan olmak şerefine kavuştu.

En Çok Katlananınızdır

Hz.Abdullah bin Cahş hazretleri, İslâmiyet'i heyecanla yaşayan zâtlardandı. İlk Müslüman olduğu yıllarda, kâfirler kendisine her türlü ezâ ve cefâyı yapmışlardı. Hepsine de îmânının verdiği güç ile mukabele etmiş, ezâ ve cefâlara katlanmıştır. Peygamber efendimiz, kendisi için buyurmuştur ki:

- Açlığa ve susuzluğa en çok dayanan ve katlananınızdır.

Resûlullah efendimizin şehîdler için verdiği müjdeleri duyarak, hep şehîd olmaya can atar, harplerde hep en önde kahramanca çarpışırdı.

Peygamber efendimiz hicretin ikinci senesinde, Nahle'de, Kureyş müşriklerini gözetlemek üzere, ilk önce Ebû Ubeyde bin Cerrâh'ı göndermek istemişti. Hz. Ebû

Ubeyde, Peygamber efendimizden ayrılmaya dayanamayarak ağlamaya başladı. Bunun üzerine Peygamberimiz, onu göndermekten vazgeçti. Hz. Abdullah bin Cahş der ki:

"O gün Resûlullah aleyhisselâm, yatsı namazını kılınca bana buyurdu ki:

- Sabahleyin yanıma gel! Silahın da yanında bulunsun! Seni bir tarafa göndereceğim.

Sabah olunca mescide gittim. Kılıcım, yayım, ok ve çantam üzerimde, kalkanım da yanımda idi. Resûlullah efendimiz, sabah namazını kıldırdıktan sonra, muhâcirlerden benimle birlikte gidecek birkaç kişi buldu. Bir mektup vererek buyurdu ki:

- Seni bu kişilerin üzerine kumandan tayin ettim. Git! İki gece yol aldıktan sonra, mektubu aç! Orada yazılanlara göre hareket et!

- Yâ Resûlallah! Hangi tarafa gideyim?

- Necdiye yolunu tut! Rekiye'ye, kuyuya yönel!"

Abdullah bin Cahş hazretleri, Nahle seferine görevlendirildiği zaman, ilk defa "Emîr-ül-mü'minîn" sıfatı verildi. Böylece, İslâm'da ilk tayin olunan "emîr" oldu. Mücâhidlerin, iki kişisi için bir develeri vardı.

Kimseyi Zorlama!

Sekiz veya oniki kişilik bir birlik ile iki gün sonra Melel mevkiine vardıklarında, mektubu açtı. Mektupta şunlar yazılıydı:

Bismillâhirrahmânirrahîm. Bu mektubu gözden geçirdiğin zaman, Mekke ile Tâif arasındaki Nahle vâdisine ininceye kadar, Allahü teâlânın ismi ve bereketiyle yürüyüp gidersin.

Arkadaşlarından hiçbirini, seninle birlikte gitmeye zorlamayasın! Nahle vâdisindeki Kureyşlileri, Kureyşlilerin kervanını gözetleyip denetleyesin! Onların haberlerini bize bildiresin!

Emîr-ül-mü'minîn Hz. Abdullah bin Cahş, Peygamberimizin mektubunu okuduktan sonra, "Bizler Allahü teâlânın kullarıyız ve hep O'na döneceğiz. İşittim ve itâat ettim. Allahü teâlânın ve sevgili Resûlünün emrini yerine getireceğim" diyerek mektubu öpüp, başına koydu. Sonra arkadaşlarına dönerek dedi ki:

- Hanginiz şehîd olmayı istiyor ve özlüyorsa, benimle gelsin! Gelmek istemeyen dönüp gidebilir, hiçbirinizi zorlayıcı değilim. Gelmezseniz, ben tek başıma gidip, Resûl aleyhisselâmın emrini yerine getireceğim.

Biz de İşittik

Arkadaşları hep birden cevap verdiler:

- Biz de, işittik. Allahü teâlâya, Peygamber efendimize ve sana itâat edicileriz. Nereye istersen, Allahü teâlânın bereketi ile yürü.

Hz.Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretlerinin de bulunduğu küçük ordu ile Hicâz'a doğru yol aldılar ve Nahle'ye geldiler. Bir yere gizlendiler. Oradan gelip geçen Kureyşîleri gözetlemeye başladılar.

Bu sırada bir Kureyş kâfilesi geçti. Develer yüklü idi. Mücâhidler, Kureyş kâfilesine yaklaşarak, onları İslâm'a davet ettiler. Kabûl etmeyince, çarpışma başladı. Çarpışma sonunda, birisini öldürdüler, ikisini esir aldılar. Birisi de atlı olduğu için ona yetişemediler. Kâfirlerin bütün malı mücâhidlere kaldı.

Hz. Abdullah bin Cahş, bu ganimet mallarının beşte birini Resûlullah efendimize ayırdı. Bu ganimet, Müslümanların aldıkları ilk ganimetti. Bu beşte bir hisse de, ilk ayrılan beşte bir idi. İlk öldürülen müşrik ve alınan esirler de, bu Nahle seferindeydi. Daha henüz ganimetle ilgili âyet-i kerîmeler gelmemişti.

Bundan sonra Bedir gazâsı oldu. Alınan esirler için, Resûlullah efendimiz, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Abdullah bin Cahş'a danıştı. Hicretin üçüncü senesinde yapılan Uhud harbinde büyük kahramanlıklar gösterdi. Hz. Abdullah bin Cahş yiğitliğin sembolüydü.

En Çok Özlediği

Hz.Abdullah bin Cahş, Peygamberimize çok bağlı idi. Resûlullah efendimiz, onu emîr tayin ettiği vakit, kendisine sormuştu:

- Ey Abdullah! Dünyada en çok arzu ettiğin, özlediğin nedir?

Bunun üzerine, "Allah ve Resûlüne muhabbettir" diye arzetmişti.

Hz. Abdullah orta boylu, çok yakışıklı bir zât idi. Peygamber efendimizi pek ziyâde severdi. Bu muhabbet uğrunda canını fedâdan çekinmemiş, Uhud harbinde en büyük kahramanlığı göstererek, Allahü teâlânın rızâsı uğrunda şehâdet şerbetini içmiştir.

Ashâb-ı kirâm arasında lâkabı, "El Mücâhidü fillah", yanî "Allah yolunun fedâisi" idi. Şehîd olduğunda 40 yaşlarında idi. Allah yolunda Habeşistan'a yapılan ikinci hicretten sonra, âilece Medîne'ye hicret etmişti. Medîne'ye hicret edince, Asım bin Sâbit ile kardeş oldu.

18)Hz. Ebu Bekir'in oğlu: ABDULLAH BİN EBÎ BEKR-İ SİDDÎK

Hz. Abdullah, babasi Ebû Bekr-i Siddîk'in davetiyle, küçük yaşta Müslüman oldu. Peygamber efendimiz ile babası Mekke'den Medîne'ye hicretlerinde, Sevr Mağarasına geldiklerinde, habercilik vazifesini yaptı.

Zekî ve kabiliyetli bir genç olduğundan, babasının emir ve direktiflerini harfiyen yerine getirirdi. Gündüzleri Mekke'de Kureyşliler arasında bulunup, onların Peygamberimiz ve Hz. Ebû Bekir hakkında söylediklerini, akşam vakti Sevr Mağarasına gelerek haber verirdi. Geceyi orada geçirip, tanyeri ağarmadan Mekke'ye dönerdi. Bu hizmeti, onun adını İslâm tarihine geçirdi.

Muhâsarada Yaralandı

Hz. Abdullah bin Ebî Bekr-i Siddîk; hicret-i Nebevî'den sonra, Mekke'den Medîne'ye geldi. Resûlullah ile hicretin 8. senesinde Mekke'nin fethinde bulundu. Atike binti Zeyd bin Amr ile evliydi. Mekke'nin fethinden sonra Huneyn Gazvesine katıldı. Huneyn'den kaçan Sakif ve Hevâzinlilerin toplanmalarına mâni olmak için, onların sığınıp, saklandıkları Tâif Kalesini muhâsara etti. Muhâsarada ok isâbet edip, yaralandı. Medîne'ye yaralı olarak döndü.

Hz. Abdullah bin Ebî Bekr-i Sıddîk, Peygamber efendimiz için hazırlanan elbiseyi yedi altına satın almıştı. Sonra Resûlullahın tekfînine uygun görülmeyince, teberrüken kendine kefen için saklamıştı.

Rûhunu teslim edeceği sırada, "Bunda, hayır ve bereket olsa idi, Resûlullah efendimiz tekfîn olunurdu" deyip, kendisine bunu kefen yaptırmadı.

Hz. Ebû Bekir'in hilâfetinin başlarında, hicretin onbirinci senesinin Şevvâl ayında Tâif'te aldığı yaranın iyileşmemesi sebebiyle vefât etti. Cenâze namazını Hz. Ebû Bekir kıldırdı. Kabrine ise, Hz. Ömer, Talha ve kardeşi Abdurrahman bin Ebî Bekir indirmişlerdir. Tâif şehîdlerinden sayılır.

Onun vefâtından bir müddet sonra, Hz.Ebû Bekir'e, Sakif heyeti geldi. O sırada Hz. Abdullah'ın ölümüne sebep olan ok, Hz. Ebû Bekir'in yanındaydı. Oku, heyettekilere göstererek sordu:

- İçinizde bu oku tanıyanınız var mı?

Ben Yonttum

Aclân oğullarından Hz. Sa'd bin Ubeyd dedi ki:

- Bu oku ben yonttum; ucunu ben sivrilttim; tüyünü ben taktım; bunu atan da benim.

Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir buyurdu ki:

- Bu ok, Abdullah bin Ebî Bekir'i şehîd eden oktur. Senin elinle ona şehîdlik şerbetini içiren, onun eliyle seni öldürtmeyen Allah'a hamdolsun. Allah'ın himâyesi geniştir.

Hz. Abdullah bin Ebî Bekr-i Siddîk, Ashâb-ı kirâmdan olup, ilk Müslümanlardandır. Babası Ebû Bekr-i Siddîk, annesi Kâtile binti Abdiluzza'dır. Esmâ ile anne bir kardeştir. Doğum tarihi bilinmemektedir.

19)Meleklerin yıkadığı sahâbînin oğlu: ABDULLAH BİN HANZALA

Hz.Abdullah bin Hanzala hazretleri, Ashâb-ı kirâmdan, şehâdeti ile meşhûrdur. Babası da, Ashâbdan olup, (Gasîl-ül-melâike) Meleklerin yıkadığı Sahâbî lakabıyla tanınmıştır. Annesi Cemile binti Abdullah'tır.

Babası Hanzala, Uhud vak'ası gecesi evlenmiş, ertesi gün Uhud'da şehîd olmuştur. Hz. Abdullah, Peygamber efendimizin vefâtında yedi yaşında idi ve Peygamberimizi görüp, gönüllere şifâ olan sohbetine kavuşmuştur.

Rü'yâda Gördüm

Hz. Abdullah, 682 senesinde, Hara savaşında Zilhiccenin bitmesine üç gün kala, perşembe günü şehîd olmuştur.

Önce sekiz oğlunu, birer birer savaş meydanına çıkarıp, hepsi şehîd olduktan sonra, kılıcının kınını kırarak askerlerin içine dalmış, şehîd oluncaya kadar mücâdele etmiştir.

Abdullah bin Ebî Süfyân anlatır:

"Ben babamı şöyle derken işittim: Abdullah bin Hanzala'yı şehîd edildikten sonra rüyâda çok güzel bir şekilde gördüm. Kendisine sordum:

- Ey Ebû Abdurrahmân, sen öldürülmedin mi?

-Evet, fakat öldürülünce, Rabbim beni Cennetine koydu. Ben burada serbestçe dolaşıyor ve Cennet nimetlerinden istifade ediyorum.

- Ya senin Ashâbın, arkadaşların? Onlara ne oldu?

-Onlar benim sancağım etrafındadırlar. Ki, sen bunu görüyorsun. Aramızda olan bu konuşmalardan sonra, uykumdan uyandım. Gördüğüm rüyânın Hz. Abdullah bin Hanzala için hayırlı olduğunu anladım."

Süfyân bin Selim'in rivâyetine göre, İblis, Hz. Abdullah bin Hanzala'ya göründü ve ona dedi ki:

- Dinle sana birşey öğreteyim.

Hz. Abdullah da cevap verdi:

- Senden birşey öğrenmeye ihtiyacım yoktur.

Başkasından Birşey İsteme!

Şeytan tekrar dedi ki:

- Dinle de, istersen alır, istemezsen almazsın.

Şeytan, sonra sözlerine şöyle devam etti:

- Ey Hanzala'nın oğlu, Allah'tan başkasından birşey isteme! Her istediğini Allahü teâlâdan iste! Kızdığında, nasıl bir hâl aldığına bir bak!

Sen kızdığın zaman, ben sana hakim olurum.

Abdullah bin Hanzala hazretleri, ziyâret için, arkadaşları ile beraber, Sa'd bin Ubâde hazretlerinin oğlunun evine gitmişti.

Namaz vakti gelince ev sahibine, imâm olmasını teklif ettiler. O da misâfirlerden birinin imâm olmasını istedi. Hz. Abdullah şöyle rivâyette bulundu:

-Resûlullah efendimiz, "Bir kimsenin kendi yatağında yatması, hayvanına binmesi ve evinde imâmlık etmesi evlâdır" buyurdu.

20)Resûlullahın elçilerinden: ABDULLAH BİN HUZÂFE

Peygamber efendimiz, Hudeybiye antlaşmasından sonra, İslâm'ın bütün dünyaya yayılması ve insanların Cehennemden kurtulup, ebedî saâdete kavuşmaları için hükümdarlara elçiler göndermek istiyordu. Zîrâ o, âlemlere rahmet olarak gönderilmişti.

İstediğini Emret!

Bu sebeple bir gün, Ashâb-ı kirâma buyurdular ki:

-Ba’zınızı, yabancı hükümdarlara göndermek istiyorum. Sakın, İsrâiloğullarının, Peygamberlerine karşı davrandıkları gibi, siz de bana karşı davranmayasınız!

Ashâb-ı kirâm cevap verdiler:
- Yâ Resûlallah! Biz, sana karşı, hiçbir zaman, hiçbir şey hakkında aykırı davranmayız. Sen, bize, istediğini emret, bizi istediğin yere gönder!

Bunun üzerine İslâmiyet’e davet etmek üzere, Hükümdarlara birer mektupla altı sahâbî gönderildi. Bu altı elçiden birisi de, Abdullah bin Huzâfe idi. Peygamberimiz onu, Kisrâ’ya yanî İran şâhına göndermişti.

Peygamberimiz, mektubunu Kisrâ’ya sunmak üzere Bahreyn vâlisine vermesini de Abdullah bin Huzâfe’ye emretti.

Peygamberimiz, Kisrâ’ya yazdığı mektubunda şöyle buyurdu:

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Allahın Resûlü Muhammed’den, Farsların büyüğü Kisrâ’ya!

Hidâyete uyan, doğru yolu tutanlara, Allah’a ve Resûlüne îmân edenlere, Allah’tan başka hiçbir ilâh ve ma’bûd olmadığına, O’nun eşi, ortağı bulunmadığına ve Muhammed’in de O’nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet getirenlere selâm olsun!

Ben, seni, Allah’a îmâna davet ediyorum! Çünkü ben; Allah’ın, kalpleri diri ve akılları başında olanları uyarmak, kâfirler hakkında da, o azâp sözü gerçekleşmek için bütün insanlara göndermiş olduğu Peygamberiyimdir!

Öyle ise, Müslüman ol, selâmeti bul! Davetimden yüz çevirir, kaçınırsan, bütün Mecûsîlerin günâhı senin boynuna olsun!”

Bahreyn Vâlisine Verdi

Peygamberimizin, İran Şâhı’na göndermiş olduğu mektubun aslı, 1962 yılı kasımının sonuna doğru Şam’da bulunmuştur. Parşömen üzerine yazılmış bulunan bu mübârek mektup, zamanla rengi değişmiş ve dokuması eskimiş yeşil bir kumaşa yapıştırılmış olup, boyu 28 cm, eni 21,5cm.dir.

Hz.Abdullah bin Huzâfe hazretleri, Peygamberimizin mektubunu Kisrâ’ya sunmak üzere, Bahreyn vâlisi Münzir bin Sava’ya başvurdu. O da, onu Kisrâ’ya yolladı.

Hz.Abdullah bin Huzâfe’nin bildirdiğine göre, kendisi, Kisrâ’nın kapısına kadar vardı. Yanına girmek için izin istedi.

Kisrâ, önce köşk salonunun süslenmesini emretti. Sonra, Fars devlet adamlarının, daha sonra da, Peygamberimizin elçisinin içeri alınmasına müsâade etti.

Hz.Abdullah bin Huzâfe hazretleri, Peygamberimizin mektubunu sunmak üzere İran Kisrâ'sının huzûruna girdi. Kisrâ, Peygamberimizin mektubunun elçiden alınmasını emretti. Abdullah bin Huzâfe dedi ki:

- Onu, Resûlullah efendimizin buyruğu üzere, sana kendim vereceğim!

Kisrâ bunun üzerine dedi ki:

- Öyle ise, haydi yanıma yaklaş!

Düş Hayâtı Yaşıyorsunuz

Hz.Abdullah bin Huzâfe, Kisrâ'ya yaklaşarak mektubu sundu. Kisrâ, mektubu okutmak için Hîreli kâtibini çağırdı. Mektubu ona okuttu. Kâtip, mektubu:

"Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Farsların büyüğü Kisrâ'ya!" diyerek okumaya başlayınca, Kisrâ, mektuba, Peygamberimizin kendi ismiyle başlamış olmasına son derecede öfkelendi. Bağırdı, çağırdı.

Bunun üzerine Abdullah bin Huzâfe, Kisrâ'nın huzûrunda şöyle konuştu:

- Ey Fars cemaati! Sizler, yeryüzünden ancak ellerinizde bulunan bir kısmına hâkim olarak, Peygambersiz ve Kitapsız olarak sayılı günlerinizi geçiriyor, bir düş hayatı yaşıyorsunuz! Hâlbuki, yeryüzünün, hâkim olamadığınız kısmı daha çoktur.

Ey Kisrâ! Senden önce, nice dünyalık ve âhiretlik hükümdarlar gelmiş geçmiş ve hüküm sürmüşlerdir. Onlardan, âhiretlik olanlar,dünyadan da nasîplerini almışlar; dünyalık olanlar ise, âhiret nasîplerini yitirmişlerdir! Dünyaya çalışmakta birbirlerinden geri kalanlar, âhirette bir hizâya gelmişlerdir.

Sana getirip sunduğumuz bu işi, sen küçümsüyorsun, ammâ, vallahi, nerede olursan ol, küçümsediğin şey gelince, ondan korkacak ve korunamayacaksın!

Bana mektup yazıyor ha!

Kisrâ ise öfke ile saltanatına gururlanarak dedi ki:

- Şuna bak! Benim, kulum, kölem olan kişi, kalkıyor da, bana mektup yazıyor hâ! Mülk ve saltanat, bana mahsûstur! Benim, bu husûsta ne yenilgiye uğramaktan, ne de bana bir ortak çıkacağından korkum vardır!

Firavun, İsrâiloğullarına hâkim olmuştu. Siz, onlardan daha iyi ve güçlü değilsiniz. Sizi, hemen hâkimiyetim altına alıvermeme ne engel var? Ben, Firavun'dan daha iyi ve güçlüyümdür!

Kisrâ, daha mektubun içinde ne denildiğini öğrenmeden mektubu alıp yırttı. Ve Peygamberimizin elçisini dışarı çıkarmalarını adamlarına emretti.

Abdullah bin Huzâfe hazretlerini dışarı çıkardılar.

Abdullah bin Huzâfe, Kisrâ'nın huzûrundan çıkar çıkmaz, hayvanının üzerine atlayıp yol almaya koyuldu. Kendi kendine dedi ki:

-Vallahi, benim için iki yoldan hangisi olursa, gam çekmem. Nasıl olsa Resûlullahın mektubunu vermiş, vazîfemi yapmış bulunuyorum.

Kisrâ, öfkesi geçtikten sonra, elçinin içeri alınmasını emretti. Onu, Hîre'ye kadar arattırdı ise de bulduramadı.

Mektubumu Parçaladı

Hz.Abdullah bin Huzâfe hazretleri, Medîne'ye gelip durumu, Peygamberimize haber verdi. Kisrâ'nın kızarak mektubu yırttığını söyleyince, Peygamberimiz buyurdu ki:

-Parça parça olsunlar! O, benim mektubumu parçaladı. Allah da, onun mülkünü, saltanatını parçalasın!

O, kendi eliyle mülkünü parçalamış oldu! Ey Allahım! Onun mülkünü, saltanatını parçala!

Allahü teâlâ Resûlünün duâsını kabûl etmiş, Kisrâ, oğlu tarafından bir gece hançerlenerek parça parça edilmişti. Hz. Ömer zamanında da bütün İran toprakları zaptedilerek Müslümanların eline geçti.

Hz.Abdullah bin Huzâfe hazretleri, Hz. Ömer devrinde Bizanslılarla yapılan bir savaşta birçok Müslümanla birlikte esîr düşmüştü. Bizanslılar, ellerine geçirdikleri esîrlere önce Hıristiyanlık telkîni yapar, kabûl ettiği takdirde serbest bırakırlar, aksi hâlde çeşitli işkencelerle öldürürlerdi.

Hz.Abdullah bin Huzâfe'nin, Sahâbenin ileri gelenlerinden biri olduğunu öğrenen Kral, ona ayrı bir ehemmiyet veriyor, Hıristiyanlığı kabûl etmesi için devamlı telkînler yaptırıyordu. Fakat Abdullah bin Huzâfe bu tekliflerin hiçbirisine kulak asmıyor, kelime-i şehâdeti söylemeye devam ediyordu. Kral henüz ümidini kesmemişti.

Hz. Peygamberin yakın arkadaşlarından birisinin Hıristiyanlığı kabûl etmesi, günden güne yayılarak, Bizans'ı tehdit eden Müslümanlar arasında bir panik meydana getirecek ve Hıristiyanlık âlemi için büyük bir muvaffakiyet olacaktı.

Mülküme Ortak Ederim

Onun için Kral, Hz. Abdullah'ın Hıristiyan olması hâlinde kavuşacağı dünyalıkları durmadan arttırıyor, yeni yeni tekliflerde bulunuyordu. En sonunda şöyle bir teklifte bulundu:

- Hıristiyan olmayı kabûl ettiğin takdirde, kızımı verir, seni saltanatıma ve mülküme ortak ederim.

İlk Müslümanlardan olup, Mekkeli müşriklerin daha önceki işkencelerine katlanmış olan Hz. Abdullah, izzetle haykırarak şu cevabı verdi:

-Değil bütün Bizans topraklarını, Arap ve Acem topraklarını da versen, bir an olsun dînimden dönmem!

Bunun üzerine Kral, Hz. Abdullah'a dedi ki:

- Öyle ise öldürüleceksiniz.

- Buna gücünüz yetebilir. Ama îmânımı kalbimden çıkarıp atamazsınız!

Abdullah bin Huzâfe'den beklediği netîceyi alamayan Bizanslılar, Hz. Abdullah'ı çarmıha gerdiler ve okçular devamlı olarak, ellerine ve ayaklarına yakın yerlere ok yağdırdılar. Bu arada yine Hıristiyanlık telkînlerine devam ediliyordu.

Aynı zamanda, bir kazan su kaynatılmış ve Hıristiyan olmayı reddetmiş olan diğer Müslümanlardan birisi getirilmiş, kazana atılmak üzere bekletiliyordu.

Ağlamaya Başladı

Derken o Müslüman kaynar suya atıldı. Etrafta bulunanlar ve Hz. Abdullah bu fecî durumu gördüler. Sonra kazanın yanına Hz. Abdullah getirildi.

Bu esnada Hz. Abdullah ağlamaya başladı. Kral Hz. Abdullah'ın korkusundan ağladığını zannederek, tekrar Hıristiyan olmasını teklif etti. Hz. Abdullah yine tekliflerini reddetti. Bunun üzerine kral sordu:

- O hâlde niçin ağlıyorsun?

- Ben korkumdan ağlamış değilim. Biz Müslümanlar Allah yolunda ölümden korkmayız. Benim ağlamamın sebebi şudur ki; başımdaki saçlarım adedince canlarım

bulunsa da, onlardan her biri böyle Allah yolunda ölüme gitse, diye düşündüm ve böyle bir düşünce beni ağlamaya sevketti.

İslâm izzetinin müşahhas bir timsâli olan Hz. Abdullah'ın bu sözleri karşısında Kral yeni bir teklifte bulundu:

- Başımdan öpersen, seni serbest bırakacağım.

Bizans saltanatına ortaklık teklifi karşısında bile îmânından fedâkârlık göstermeyen Hz. Abdullah, bir Hıristiyan'ın başından nasıl öperdi? Şöyle mukabil bir teklifte bulundu:

- Burada bulunan bütün Müslüman esîrleri serbest bıraktığın takdirde, dediğini yaparım.

Hz. Abdullah, kralın başını öpmeye giderken şöyle düşünüyordu:

"Bu adamın, Allah'ın düşmanlarından birisi olduğuna inanıyorum. Bunun başını ise, ancak Müslüman kardeşlerimi serbest bırakacağı için öpüyorum."

Hz. Abdullah, kralın başını öptü ve o da sözünde durarak 80 Müslüman esîri serbest bıraktı.

Hz.Abdullah bin Huzâfe'nin îmânından gelen izzet ve fedâkârlığı, 80 Müslümanın kurtarılmasına ve daha nicelerinin îmânını kurtarmasına vesîle olmuştu.

Her Müslümanın Vazîfesidir

Esîrlerle birlikte Medîne'ye dönen Hz. Abdullah, Hz. Ömer tarafından karşılandı. Hz Ömer, Abdullah'ı tebrik etti ve orada bulunan Müslümanlara hitâben;

- Hz.Abdullah, kralın başından öperek 80 Müslüman kardeşimizin kurtuluşuna vesîle olmuştur. Onun için, Abdullah'ın başından öpmek her Müslümana bir vazîfedir. İşte ilk önce ben öpüyorum, dedi ve başından öptü.

Hz.Abdullah bin Huzâfe, ilk Müslümanlardan idi. Soyu Hz. Lüey'de Peygamber efendimizle birleşmektedir. Annesi Hârisoğullarındandır. Müslüman olduktan sonra Mekkeli müşriklerin işkencelerine marûz kaldı. İki defa Habeşistan'a hicret etti.

Bedir savaşından sonra Medîne'ye geldi. Resûlullahla birlikte bütün savaşlara katılan Abdullah bin Huzâfe hazretleri, bir ara Peygamberimiz tarafından 50 kişilik bir seriyyenin kumandanlığına da getirilmişti. Abdullah bin Huzâfe, Hz. Osman devrinde Mısır'da vefât etti.

Abdullah bin Huzâfe (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن حذيفة رَضِيَ اللّهُ عنهُ قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]وَالَّذِى بِيَدِهِ لَتأمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عن المنكرِ أو ليوشِكَنّ اللّهُ أن يبعثَ عليكم عقاباً منه ثم تدْعونهُ ف يستجيبُ لكمْ[. أخرجه الترمذى .

-Huzeyfe (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Nefsimi kudret elinde tutan Zat'a kasem olsun, ya ma'rufu emreder ve münkerden de yasaklarsınız veya Allah'ın katından umumî bir belâ göndermesi yakındır. O zaman yalvar yakar olursunuz da duanız kabul edilmez." [384[384]]

. عن حذيفة رَضِيَ اللّهُ عنهُ قال:]سَمِعْتُ رَسُولُ اللّهِ # يَقُولَ: تَلْبَسُوا الحَرِيرَ وَ الدِّيبَاجَ، وَ تَشْرَبُوا في آنيةِ الذَّهَبِ وَ الْفَضَّةِ، وَ تَأكُلُوا فِي صِحَافِهِمَا، فإنّها لهم في الدنيا ولكم في اŒخرةِ[. أخرجه الخمسة .

- Huzeyfe (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s)'ın şöyle dediğini işittim: "İpek ve İbrişim elbise giymeyin. Altın ve gümüş kaplardan su içmeyin, onlarda yemek yemeyin. Zira bu iki şey dünyada onlar (kâfirler), âhirette de sizin içindir." [385[385]]

. وعن حُذَيْفَةَ رضى اللّه عنه قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]كلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ.

-Huzeyfe (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Her bir ma'ruf sadakadır." [386[386]]

Allah ondan râzı olsun.

21)Kur'ân-ı Kerîm'i açıktan okuyan ilk sahâbî: ABDULLAH BİN MES'ÛD

İlk Müslümanlardan, muhaddis, fakîh ve müfessir sahâbî.

Adı Abdullah, künyesi Abdurrahman'dır. Babası Mes'ud, annesinin adı Ümm-i Abd'dir. Babası hakkında fazla bir bilgi yoktur. Onun, Zühreoğullarından Abd b. Hâris'in müttefiki olduğu bilinmektedir.

Abdullah, Mekke'nin fakîh âilelerinden birine mensuptu. Gençliğinde Ukbe b. Ebi Muayt'ın koyunlarını güderek çobanlık yapmıştır. Abdullah b. Mes'ud Hz. Peygamber ile

---

[384[384]] Tirmizî, Fiten 9, (2170).

[385[385]] Buhârî, Et'ime 28; Müslim, Libas 4; Ebu Dâvud, Nesâî, Buhârî, Et'ime 28, Eşribe 28, Libas 25; Müslim, Libas 4, (2067); Tirmizî, Eşribe 10 (1879); Ebu Dâvud, Eşrîbe 17 (3723); Nesâî, Zînet 87, (8, 198, 199); İbnu Mâce, Eşribe 17, (3414).

[386[386]] Buhârî, Edeb 33; Müslim, Zekât 52, (1005); Ebu Dâvud, Edeb 68, (4947); Tirmizî, Birr 45, (1971).Bu hadisi Tirmizi, Hz. Câbir (radıyallahu anh)'den şu ziyade ile rivayet etti: "Kardeşini güler yüzle karşılaman, kendi kovandan kardeşinin kabına su vermen de birer "ma'ruf"dur".

ilk tanışması ve karşılaşmasını şöyle anlatır: Ben Ukbe b. Ebi Muayt'ın koyunlarını güdüyordum.

Bir gün Rasûlullah (a.s.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) yanımdan geçiyorlardı. Rasûlullah bana sütümün olup olmadığını sordu. Ben de ona çoban olduğumu ve bu koyunların emânet olduklarını söyledim. Bunun üzerine Rasûlullah: "Yavrulamamış ve süt vermeyen bir koyunun var mı? Bana gösterir misin?" dedi. Ben de koç yüzü görmemiş bir koyun yanaştırdım. Rasûlullah koyunun memesini tutup sağmaya başladı. Gerçekten yavrulamamış ve sütü olmayan bu koyundan süt sağıp Ebu Bekir'e verdi. Hz. Ebu Bekir içti; sonra kabı Rasûlullah alıp o da içtikten sonra koyunu saldı."[387[387]]

İşte İbn Mes'ud o günden sonra Hz. Peygamberin yanından ayrılmadı.

İslâm'ı kabul edenlerin altıncısıdır. O müslüman olduğu zaman Peygamberimiz (a.s.) henüz Erkam'ın evine taşınmamıştı.

İslâm'ı kabul ettikten sonra hep Kur'ân-ı Kerim ezberlemiştir. Kendi ifâdesiyle hıfzettiği yetmiş sûreyi Hz. Peygamber (a.s.)'ın huzurunda okumuştur. Sahâbeler arasında hiç kimse bu konuda kendisiyle rekabete girişememiş, daha sonra Abdullah Kur'an'ın tamamını ezberlemiştir.

İbn Mes'ud, Müslüman olduğu sıralarda Müslümanlar Hz. Peygamber ile açıktan açığa ibâdet edemiyor, istedikleri yerde yüksek sesle Kur'an okuyamıyorlardı. Müslümanların böyle bir hareketi, müşriklerin bütün câhilî duygularını kabartır, onları Müslümanlara karşı şiddetli ve canice saldırılarda bulunmaya sürüklerdi. Bunun içindir ki Müslümanlar, bu gibi tehlikelerden sakınmak isterler, müşrikleri aleyhlerinde harekete teşvik ve tahrik edecek hareketlerden kaçınırlardı. İşte bu zor günlerde Abdullah İbn Mes'ud, Kâbe'de Kur'ân okumak istemişti. Hz. Peygamber ve Ashâbı bunun tehlikeli bir hareket olduğunu, özellikle Mekke'de kendisini himaye edecek büyük bir âilenin bulunmadığını, müşriklerin ona karşı pervasızca hareket ederek kendisini işkenceye uğratacaklarını söylemişler, fakat İbn Mes'ud'un iman coşkunluğu bütün bunları geçmiş: "Beni, onların şerrinden Allah korur!" diyerek kalkmış ve Kâbe'ye gitmişti.

Bu sırada Kureyş müşriklerinin büyükleri toplanmış, Harem'de bir meseleyi görüşüyorlardı. Onlar konuşurlarken, yüksek ve güzel bir ses besmele çekmiş ve Kur'ân-ı Kerîm'den Rahman sûresini okumaya başlamıştı. Herkes hayret etmiş ve bu cesur adamın kim olduğunu öğrenmek üzere ona yöneldiklerinde İbn Mes'ud olduğunu görmüşlerdi. Kureyş'liler kızmış, bu hareketi en şiddetli cezalarla karşılamak istemişlerdi. İbn Mes'ud'u kızgın kumlara yatırıp İslâm'ı terketmeye davet ettiler. Fakat İbn Mes'ud, bu ezalara zerre kadar önem vermedi. Müşrikler de işkencelerinin bir fayda vermeyeceğini anlayarak onu bıraktılar .

[387[387]] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 150-151

Hz.Abdullah İbn Mes'ud (r.a.) Kureyşliler'in bu haince hareketleri yüzünden hastalandı ama içinde yanan iman ateşi zerre kadar sönmemiş, mâneviyatı asla sarsılmamıştı. İbn Mes'ud, ilk fırsatta aynı hareketi tekrarlamış; yine Kureyşliler'in toplandıkları yerlerde Allah kelâmını en yüksek sesle okuyup Hz. Peygamber'den sonra ilk kez Kâbe'de Kur'ân okuyarak müşriklere İslâm mesajını tebliğ etmişti.[388[388]]

Hz.Abdullah ibn. Mes'ud'un bu imanı ve cesareti müşriklerin ona büyük düşman kesilmesine neden olmuştu. Kureyş'in bu tutumu karşısında İbn Mes'ud (r.a.) Mekke'yi terketmeye ve hicrete mecbur kaldı ve Habeşistan'a gitmek üzere çöllere düştü. Daha sonra Habeşistan'dan Medine'ye hicret ederek Muaz b. Cebel'e misâfir oldu.

Rasûlullah Medine'ye gelince, ona bir yer göstererek Medine'de yerleşmesini sağlamıştı.

Hz.İbn Mes'ud, bütün büyük savaşlara katılmış ve hepsinde de önemli fedâkârlıklar göstermiştir. Bedir savaşında, Ensâr'dan iki genç, İbn Mes'ud'a gelerek, kendilerine Ebu Cehil'i göstermesini istemiş, sonra da küfür ordusunun başını temizlemişlerdi.

Hz.İbn Mes'ud (r.a.) Uhud, Hendek, Hudeybiye, Hayber gazveleriyle Mekke'nin fethinde Rasûlullah ile birlikte bulundu. Huneyn gazvesindeki bozgun esnasında Rasûlullah'ın yanından hiç ayrılmadı. Rasûlullah onun bu fedâkârlığını takdir buyurmuştu. Abdullah İbn Mes'ud, her gazada, Allah yolunda şehîd olmak gayreti ile savaşan sahabelerdendi. Ondaki iman kuvveti, onu daima ileriye atıyor, ancak Müslümanların zaferi ve müşriklerin yenilgisi gerçekleştikten sonra rahat ediyordu. Hz. Peygamber'in vefatından sonra kısa bir müddet, inzivaya çekildi. Fakat Ömer devrinde yeni fetihlere başlandığı zaman heyecanı yeniden uyanan İbn Mes'ud, cihad için Suriye cephesine gitti.

Hz. Ömer, hicrî yirminci yılda İbn Mes'ud'u, Kûfe kadılığına tayin etti. Kadılık görevinin yanı sıra Beytülmâl'ın muhafazası ile ilgilenecek, öte yandan halkın dinî eğitimine de önem verecekti. Hz. Ömer bununla ilgili olarak Kûfe halkına gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

"Size Ammâr b. Yâsir'i Emir, İbn Mes'ud'u da öğretici olarak gönderiyorum. Beytü'l-mâl'ınıza da İbn Mes'ud'u tayin ettim. Bunların her ikisi de Bedir ehlindendirler. Onları dinleyin ve onlara itaat ediniz. İbn Mes'ud'u yanımda alıkoymak istiyordum ama sizi kendime tercih ettim."

Hz.İbn Mes'ud (r.a.), üzerine aldığı bu görevi son derece liyakat ve ehliyet ile yerine getirdi. Kûfe, mahsullerinin çokluk ve çeşitliliği, gelirinin genişliğiyle tanınmış bir merkezdi. Onun için buranın 'beytü'l-mâl'i önemliydi. Çünkü burası, binlerce Mücahidin tahsisâtını karşılıyordu. Horasan, Türkistan ve bunlara benzer diğer yerlerde, cihada

---

[388[388]] İbnü 'I-Esîr, Üsdü '1-Gâbe, I I I, 256-257

katılan Müslümanlar en uzak cephelerde çarpışan ordular, buradan teçhiz ediliyordu. Bu durum, İbn Mes'ud tarafından yürütülen vazifenin ne kadar zor olduğunu göstermeye yeterlidir. İbn Mes'ud'un bu kadar mühim bir işi üstlenmesi onun ne kadar hünerli biri olduğunu gösterir.

Hz.Abdullah İbn Mes'ud, aynı zamanda son derece zâhid ve müttakî idi. Dünyevî hiçbir zevk onu çekememişti. Bundan dolayı onun emin eline verilen bütün vazifeleri en yüksek doğrulukla yerine getirir; beytü'l-mâl'in her şeyini korur ve her şeyi ancak yerine, ehil ve hakkı olana verirdi. Bu hususta o kadar itina ederdi ki: Bir defasında Sa'd b. Ebi Vakkas ile arasında bir ihtilaf oldu. Sa'd, beytü'lmâl'den bir miktar borç para almış, ödeme zamanı geldiğinde borcunu ödemediğini görünce, ona ağır sözler söylemiş ve kalbini kırmıştı.

Hz.İbn Mes'ud altmış yaşındayken hastalandı. Bir gece rüyasında Rasûlullah'ı gördü. Hz. Peygamber onu davet ediyordu.

Hz.İbn Mes'ud'un vefatı yaklaştığı zaman Hz. Zübeyr ile oğlu Abdullah yanına gelmişlerdi. Hicrî otuzikinci yılda vefat etti. Onu Hz. Zübeyr ve oğlu teçhiz ve tekfin ettiler. Sahih rivâyetlere göre cenaze namazını bizzat Hz. Osman kıldırdı. Hz. Osman b. Mazun ise onu kabrine indirdi.

Hz.İbn Mes'ud, İslâm'a girdiği günlerden beri ilimle uğraşmakla kendini göstermişti. Rasûlullah ondaki bu ilgi ve şevki sezerek: "Sen, muallim olacak bir gençsin" buyurmuşlardı. Gerçekten İbn Mes'ud her ânını ilim tahsili ile geçirmiş, Hz. Peygamber (a.s.)'ın deniz gibi ilminden yararlanmak için fırsatı ganimet bilmişti.

Hz.İbn Mes'ud, Rasûlullah'ın en özel, en mahrem dostlarından ve adamlarındandı. O, Rasûlullah'a hizmetle övünürdü. Bazen Rasûlullah'ın misvakını taşır, takdim ederdi. Bazen âsasını getirirdi. Buna benzer birçok özel hizmetlerini yapardı. Ayrıca o, Rasûlullah'ın sırdaşlarındandı. Rasûlullah'ın o kadar yakınlarındandı ki, meclisine izinsiz girer, onunla konuşur, emirlerini dinler ve bütün arzularını yerine getirirdi.[389][389]

Hz.İbn Mes'ud, ilâhî vahyi, bizzat onu alan ve telâffuz eden Hz. Peygamber' den öğrenmiştir. Bunun içindir ki o, Kur'an'ı en iyi bilen, en mükemmel ezberleyen zatlardandı. Herkes onun bu husustaki bilgisini ve kabiliyetini takdir ederdi; ashâb'ın hepsi, onun Kur'ân'a olan vukûfiyetini ve bundaki üstünlüğünü kabul ederlerdi.[390][390]

Ebu Ahves der ki: "Bir gün Ebu Musa'l-Eş'âri'nin evinde bulunuyorduk. Orada ibn Mes'ud'un arkadaşlarından bazı zatlar vardı. Mushaf'a bakıyorlardı. Abdullah kalkarak, İbn Mes'ud hakkında şunları söyledi: "Rasûlullah'ın ilâhî vahyi İbn Mes'ud'dan daha iyi tanıyan birini bırakmadığı kanaatindeyim." Ebu Musa bu sözleri dinledikten sonra: "Biz

[389][389] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 153
[390][390] Buhâri, Fadâilu Ashâbi'n-Nebi, 37

bulunmadığımız zaman o, Rasûlullah'ı görür, biz kabul olunmadığımızda o, huzura kabul olunurdu" dedi.

Amr b. As'ın oğlu Abdullah'ın meclisine devam eden Mesruk der ki: Abdullah b. Amr'a gider, konuşurduk. Bir gün Abdullah İbn Mes'ud'dan söz açıldı. Abdullah dedi ki: 'Öyle bir adamdan bahsediyorsunuz ki, onu çok seviyorum, seveceğim de. Çünkü Rasûlullah onun hakkında şöyle buyurmuştu: "Kur'an'ı dört kişiden öğreniniz: ibn Mes'ud'dan, Muaz b. Cebel, Übey b. Kaab ve Ebu Huzeyfe'nin mevlâ'sı Sâlim'den." Rasûlullah bu açıklamasına İbn Mes'ud ile başlamıştı."[391[391]]

Hz.İbn Mes'ud, Kur'an'ın yayılmasına, onu, Rasûlullah'dan aldığı şekilde öğretmeye çalışırdı. Öte yandan tefsir ilminde de mühim hizmetleri olmuştu. İbn Mes'ud der ki: "Habeşistan'a hicret etmeden önce, Mekke'de bulunduğumuz sırada, Rasûlullah'a, namaz kılarlarken selâm verirdik, o da selâmımızı alırdı. Habeşistan'dan dönüşümüzde yine aynı şekilde namaz kılarlarken selâm verdik, selâmımızı almadı. Namazını bitirdikten sonra Rasûlullah'a sebebini sordum: "Cenâbı Hak, namazda konuşmayı yasakladı," buyurdular.[392[392]]

Yine vİbn Mes'ud anlatıyor: Hz. Peygamber (a.s.)'e şöyle soruldu: "En büyük günah şunlardan hangisidir? Allah'a ortak koşmak, kendi çocuğunu öldürmek, komşunun karısı ile zina etmek. " O zaman Rasûlullah'a şu âyet-i kerime indi:

وَالَّذينَ اِذَا اَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذلِكَ قَوَامًا

"Onlar ki Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etmezler, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina yapmazlar. Her kim de bunları yaparsa kıyâmet günü ağır cezaya çarptırılır."[393[393]]

İbn Mes'ud kendi re'yi ile Kur'ân'ı tefsir etme hususunda son derece ihtiyatla hareket ederdi. Kendisi bunu izah ederek der ki: "Mescitteydim. Orada Kur'ân'ı kendi re'yiyle tefsir eden bir adamı gördüm ve hemen oradan ayrıldım. Bu adam:

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبينٍ

"Göğün açık bir duman ile geleceği günü bekle, o insanları sarar, bu, acıklı bir azaptır,"[394[394]] âyetini tefsir ederken, kıyâmet gününde herkesin nefesini tıkayacak ve onları nezleye uğratacak bir dumandan söz ediyordu. Hâlbuki bir insanın bilmediği bir şey

---

391[391] Buhârî, Fezâilü'l Kur'ân, 8
392[392] İbn Hanbel, Müsned, 1, 377
393[393] Furkan, 25/67
394[394] Duhan, 44/10

için Allah bilir, demesi, onun ilmine delâlet eder. Bu âyet-i kerime ise Kureyş'in Rasûlullah'a karşı son derece şiddetli davrandıkları zamanlarda inmişti.

Hz.İbn Mes'ud, Kur'an-ı Kerim'i bizzat Rasûlullah'dan öğrenenlerdendi. Onun için kıraatinde başka bir mükemmellik vardı. Rasûlullah onun kıraatinden bahseder ve onu överdi. Bir gün Mescidte İbn Mes'ud, güzel sesle Nisâ sûresini okuyordu. Rasûlullah (a.s.) Hz. Ebu Bekir ve Ömer ile birlikte mescide gelmiş ve onu zevkle dinledikten sonra şöyle demişlerdi: "İbn Mes'ud! ne dilersen dile nâil olursun!"

Ebu Bekir'den sonra Hz. Ömer gelmiş ve Rasûlullah'dan duyduklarını İbn Mes'ud'a müjdelemek istemişti. İbn Mes'ud ona: "Ebu Bekir seni geçti" demişti. Hz. Ömer de: "Allah Ebu Bekir'den razı olsun, onun daha önce sana geldiğinden haberim yoktu" demişti.395[395]

Gerçekten İbn Mes'ud'un kıraati son derece güzeldi. Rasûlullah, Kur'an'ı ona talim ettikten sonra, sesinden dinlemek isterdi. İbn Mes'ud, bir gün Rasûlullah'a: "Biz Kur'an'ı sizden okuduk, sizden öğrenmedik mi?" demiş, Rasûlullah da şöyle buyurmuştu: "Evet ama ben Kur'an'ı başkalarından dinlemek isterim."

Hz.İbn Mes'ud diyor ki: "Bir gün Rasûlullah'ın huzurunda Nisâ sûresinden bir bölüm okuyordum;

فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلى هؤُلَاءِ شَهِيدًا

"Her ümmetten bir şâhid getirdiğimiz, seni de onların üzerine şâhid getirdiğimiz vakit, bakalım onların hali nice olacak?"**396[396]**

Âyeti kerimesine geldiğim zaman, Rasûlullah'ın gözleri yaşarmıştı ."

Hz.İbn Mes'ud, Rasûlullah'a yakınlığı dolayısıyla son derece geniş bilgiye sahipti. "Onun, o devre ait bilmediği yoktu" dersek mübalâğa etmiş olmayız. Bununla beraber o, asr-ı saâdet'e ait rivâyetlerde son derece ihtiyatlı davranırdı. Amr b. Meymun şöyle der: "Abdullah ile tam bir yıl kaldım. Bu müddet içinde onun 'Rasûlullah buyurdu' dediğini duymadım. Şâyet böyle bir söze başlarsa bütün vücudu ürperir ve alnından terler akardı."397[397]

Hz.İbn Mes'ud'un talebelerine olan en büyük nasihati ve vasiyeti; Rasûlullah'ın hadislerini rivâyet ederken son derece dikkatli olmalarıydı. O, talebelerine derdi ki:

395[395] İbn Hanbel, Müsned, 1, 454
396[396] Nisâ, 4/41
397[397] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 156

"Rasûlullah'dan bir söz naklettiniz mi, o sözün nübüvvet ve risâlet şanına en lâyık, ümmetinin hidâyetine en faydalı ve takvâya en uygun olanını gözetiniz."[398[398]]

Hz.İbn Mes'ud'un, çok ihtiyatlı davranmasına ve talebelerine de hadis rivâyeti konusunda sıkı sıkı tembihlerde bulunmasına rağmen, ondan çok hadis rivâyet edilmiştir. Üstelik o, çok rivâyetiyle tanınan Muksirun sahâbîlerden biridir. Buna rağmen İbn Mes'ud, mutlak hadis rivâyet etmez, onun rivâyetleri çoğunlukla Rasûlullah'dan öğrendiği farzları açıklayan ve dini emirlerin kolayca anlaşılmasına yardımcı olan talimatlardır. Sahih hadis kitapları ve müsnedlerde ondan rivâyet edilen hadislerin toplamı sekizyüzkırksekizdir. Bunların altmışdördünü Buhârî ve Müslim müştereken rivâyet ederler. Ayrıca yirmibirini Buhârî, otuzsekizini Müslim nakletmiştir. Böylece Buhârî, İbn Mes'ud'dan toplam seksen beş, Müslim, toplam doksandokuz hadis rivâyet etmişlerdir.

Hz.İbn Mes'ud, fıkıh ilminin kurucularından olan fakîh sahâbilerden biridir. O, özellikle Hanefi fıkhının temel taşıdır. Önce de belirttiğimiz gibi, o, bütün Kûfe eyaletinin kadısıydı. Onun içindir ki İbn Mes'ud, halka, fıkıh meselelerini ve içtihadlarını öğretir, bütün mürâacatlarını cevaplar ve problemlerini hâllederdi. Irak kıtasının bütün âlimleri, İbn Mes'ud'u rehber tanırlardı. Çünkü fıkıhta en çok istifâde ettikleri zat oydu.

Hz. İbn Mes'ud'un başlıca talebelerinden olan Alkame b. Kays ile Esved b. Yezid, özellikle fıkıh ilmindeki derinlikleriyle şöhret kazanmışlardı. Bunlardan sonra İbrahim enNahâî, Kûfe fikhına genişlik vermiş ve Irak fakîhi ünvanını almıştı. İbrahim en-Nahâî'nin bütün dayanağı İbn Mes'ud'un içtihadlarıydı. İbn Mes'ud'un bu ilim hazinesi, en-Nahâî'den, Hammâd b. Süleyman'a intikâl etmiş, ondanda İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'ye geçmişti. İmâm-ı A'zam bunları genişletmiş, ilim ve ictihadıyla yaymıştı. Böylece İslâm âleminin önemli bir bölümü, bunların ilminden yararlanmıştır.

Hz.Abdullah İbn Mes'ud, kıyas ile muasırlarının birçok problemlerini çözmüş, bu kaidenin yerleşmesinde son derece büyük hizmetlerde bulunmuş ve böylece usul-u fıkıh ilminin ortaya çıkmasına, istinbat melekesinin kuvvetlenmesine büyük katkılarda bulunmuştur.

Hz.İbn Mes'ud, bu suretle kıyas'ın en önemli esaslarını tespit etmiştir.

Hz.İbn Mes'ud'un bu önemli fıkhî görüş ve içtihadları Mısırlı âlim Muhammed Ravvâs Kal'aci tarafından **"Mevsû'atu Fıkhî Abdullah İbn Mes'ud"** [399 [399]] adıyla toplanmış ve ilim hayatına kazandırılmıştır.

Hz. İbn Mes'ud'un muasırları ondan birçok meselelerde faydalanmışlardır. İmam Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî; "Ashâb içinde fıkıh meselelerinde derinlik sahibi olanlar Hz. Ali, Ubey b. Ka'b, Ebu Musa el-Eş'ari, Hz. Ömer, Zeyd b. Sabit ve Abdullah İbn

---

[398[398]] İbn Hanbel, Müsned, I, 385
[399[399]] Abdullah ibn Mes'ud'un Fıkhî Ansiklopedisi, Kahire 1984

Mes'ud'tur" der. İmam Sa'bi: "Hz. Ömer, Zeyd b. Sabit ve Abdullah ibn Mes'ud'un bütün ümmetin ufkunu açan fıkhî meseleleri çözdüklerini ifâde eder. Zamanımın bütün âlimleri Abdullah İbn Mes'ud'u büyük fakih bilirlerdi. Hz. Ömer onu gördükçe güler: "Bu, ilimle dolu bir zattır." derdi.

Hz.İbn Abbas da, İbn Mes'ud hakkında şöyle der: "Kur'ân'ın en büyük tercümanıdır."

Hz.İbn Mes'ud'un ileri gelen talebelerinden biri Alkame b. Kays idi. Alkame, dimağının tazeliği, malûmatının genişliği ile seçkindi. İbn Mes'ud, onun kendisinden daha çok malûmatlı olduğunu söylerdi:

Hz.İbn Mes'ud, Kûfe'de bütün talebelerine Kur'ân'ı Kerim, hadîs ve fıkıh okuturdu. Dersine devam edenler büyük bir halka oluştururlardı. Ondan ders okuyanlar arasında büyük şöhret kazananlar da vardı. Alkame, Meşruk, Esved, Abîde, Kâdı Şüreyh, Ebu Vâil bunlar arasındadırlar. Her biri büyük bir âlim olan bunlar arasında özellikle Alkame, daima İbn Mes'ud'u hatırlatan bir simâ olmuştu. İbn Mes'ud yola çıktığı zaman talebelerinin çoğu onunla beraber hareket ederler ve ona yoldaş olurlardı.

Bir gün Habbâb b. Eret, İbn Mes'ud'un son derece geniş olan ders halkasına gelmiş, oraya devam eden gençlerin çokluğundan memnun olmuş ve İbn Mes'ud'a en liyakatli talebesini sormuştu. İbn Mes'ud da Alkame'yi göstermişti. Hz. Habbab, Alkame ile görüşmüş ve onun malûmatının genişliğinden çok derin bir zevk duymuştu.

Hz.İbn Mes'ud'un talebeleri, kendisini derin bir iştiyakla dinlerler ve derslerini aşk ve şevkle alırlardı. Başlıca talebelerinden olan Şakik der ki: "Mescitte İbn Mes'ud'u bekler, onun derse çıkması için yolunu gözetlerdik. Bir gün biz böyle bekleşirken Yezid b. Muaviye en-Nehai gelmiş ve bize: 'Dilerseniz evine gidip bakayım, evdeyse alıp getirmeye çalışayım' demiş ve gitmişti. İbn Mes'ud gelmiş, bize: 'Ben sizi bıktırmamak için gelmedim. Rasûlullah bize vaazlarını fasıla ile verirdi. Çünkü bıkkınlığa uğramamızı istemezdi.' demişti."

Hz.İbn Mes'ud, sünnet-i seniyye'ye uygun bir ahlâk sahibiydi. O, ahlâk ve yaşayış tarzını bizzat Rasûlullah'dan öğrenmişti. Çünkü o, Rasûlullah'ın en yakın dostlarındandı. Her zaman Rasûlullah'ın yanına girer, hizmetlerini görür, ayakkabılarını çevirir, önünde yürür, yıkanacağı zaman perde tutar önünde siper olurdu. Rasûlullah ona, kayıtsız şartsız bir müsaade vermişti. İbn Mes'ud'a: "Her zaman yanıma girebilirsin, ancak benim mani olacağım zamanlar hariç" derdi.[400[400]]

Bunun içindir ki onun, Rasûlullah'ı yegâne uyulacak insan bilmesi, onun her hâliyle hâllenmesi kadar tabii bir şey olamaz. İbn Mes'ud, Kûfe'den ayrıldığı hâlde ünü orada

---

[400[400]] İbn Sa'd, Tabakat, 111, 153-154

uzun zaman yaşamış; herkes onun ilim ve irfanının yanı sıra takvasını, iffetini, güzel huyluluğunu, kalbinin rikkatini ve övgüye değer ahlâkını anmaya devam etmişti. Hz. Ali, Kûfe'ye gittiği zaman İbn Mes'ud'un övgüye değer vasıflarla anıldığını duyduktan sonra onun Kur'ân'ı Kerim'e vukûfunu, helâli helâl, haramı haram tanıdığını, dinde fakih ve sünnette âlim olduğunu ilâve etmişti.

Hz.Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Umeyr adında bir dostunu ziyaret etmek üzere çıkmış, fakat evinde bulamayarak âilesine selâm göndermiş ve kendisine bir miktar su verilmesini rica etmişti. Evin hanımı, hizmetçisini komşuya göndererek su istetmişti. Hizmetçi geciktiği için hanım ona lânet okumuştu. İbn Mes'ud hanımın hizmetçiye lânet okuduğunu duymuş ve evden çıkmıştı. Çıkarken dostu Ebu Umeyr ile karşılaşmıştı. Ebu Umeyr "Ya Ebu Abdurrahman! Sen kendisinden kadınların kıskanılacağı bir adam değilsin, niçin kardeşinin hanımına selâm vererek içerde oturmadın ve su içmedin?" demişti.

Hz.İbn Mes'ud'un cevabı: "Öyle yaptım fakat zevceniz ya su bulunmadığı veyahut evdeki su kâfi gelmediği için hizmetçiyi komşuya gönderdi, hizmetçi geç kaldığı için de ona lânet okudu. Hâlbuki ben Rasûlullah'dan şu sözleri duydum: "Lânet kime gönderilmişse ona gider, ona kazılmak ister. Şayet buna bir yol bulamazsa: Ya Rabbi, beni falana gönderdiler, kalktım gittim, ona hulûl için bir yol bulamadım! Şimdi ne yapayım? der. Cenab-ı Hak da ona: Nereden geldinse oraya dön der. " Onun içindir ki, hizmetçinin bir mazereti olabileceğini düşündüm ve lânetin geri dönmesinden korktum. Buna sebep olmak istemedim."

Bir defasında adamın biri vefat etmiş ve hiçbir hayrı olmadığı söylenmişti. İbn Mes'ud, bunu duyar duymaz, elinde bulunanları sadaka olarak vermişti. Rasûlullah'ın Ashâb'ından birçokları, onun sünnetine yapışmakla büyük bir şerefe kavuştular. Fakat Abdullah İbn Mes'ud, hiçbir zaman dünyayı istemedi. O hep ahireti gözetirdi. Hz. İbn Mes'ud, son derece misafirperverdi. Kûfe'de ikâmet ettiği sırada evi hiç misafirsiz kalmazdı.

Hz.İbn Mes'ud, namazlarını vaktinde kılmaya o kadar riayet eder ki, bir kere Vali Velid b. Ukbe, Kûfe mescidinde halkı bir süre bekletmişti. İbn Mes'ud hemen kalkarak, halka namazı kıldırmıştı. Vali, buna üzülerek, niçin böyle yaptığını sormuş ve "Mü'min'lerin emirinden bir buyruk mu aldın? Yoksa bir bid'at mı icat ettin?" demişti. İbn Mes'ud, ona şu cevabı vermişti: "Ben, mü'minlerin emirinden bir buyruk almadığım gibi, bir bid'at de icat etmedim. Fakat senin bir işin vardır, diye bizim de namazımızı geciktirmene Allah razı olmaz."

Hz.İbn Mes'ud, Ramazan'dan başka çoğu günler oruç tutar, Aşûre günlerini de oruçlu geçirirdi. Abdurrahman b. Yezid der ki: "İbn Mes'ud, günlerinin çoğunu oruçlu geçirirdi. Oruca ve namaza devamdan ayrıca bir zevk alırdı. İbn Mes'ud, son derece külfetsiz bir hayat sürer, gayet basit yemeklerle beslenir, külfetsizliği ve sadeliği hayatının

düstûru bilirdi. Talebesi Alkame, bu hususta İbn Mes'ud'un harfiyen Rasûlullah'a uyduğunu söyler. İbn Mes'ud; senelerce beytü'lmâl idare etmiş, bir gün, bir dakika da olsa adalet ve insaftan ayrılmamıştır.

İbn Mes'ud (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Rivayetler

. وعن ابنِ مسعودٍ رضِىَ اللّهُ عنهُ قال:]إنّ أحسنَ الحديث كابُ اللّهِ، وَأحسنَ الهَدْىِ هَدْىُ محمّدٍ #، وشرَّ اٴمُورِ محدَثاتُها، وإنّ ماتُوعدُونَ تٍ وَمَا أنْتُمْ بِمعْجِزِينَ[. أخرجه البخارى .

-İbnu Mes'ud (r.a)'un şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Muhakkak ki, en güzel söz Allah'ın kitabıdır. En güzel yol da Muhammed (a.s)'in yoludur. İşlerin en kötüsü de dine aykırı olarak sonradan çıkarılanıdır. Size vâdedilen mutlaka yerine gelecektir. Siz Allah'ı aciz bırakamazsınız."[401[401]]

. وعن ابن مسعود رضِىَ اللّهُ عنهُ أنه قال: مَنْ كَانَ مُسْتنّا فليستنّ بمن قَدْ مَاتَ فإنّ الْحَيَّ يؤمَنُ عليْهِ الفتنةُ، أولئكَ أصحابُ محمدٍ # كَانُوا افضَلَ هذهِ اٴمةِ أبرّها قلُوباً، وأعمقها علماً، وأقلّها تكلفاً، اخْتارَهُمْ اللّهُ تعالى لصحبة نبيهِ # و"قامةِ دينهِ، فاعرِفُوا لَهُمْ فَضْلَهُمْ واتّبِعُوهُمْ عَلَى أثَرِهِمْ وَتَمَسّكُوا بِمَا اسْتطَعْتُمْ مِنْ أخْقِهِمْ وَسِيَرِهِمْ فإنهُمْ كَانُوا عَلَى الهدَى المسْتقِيمِ .

- İbnu Mes'ûd (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: "Bir yol takip etmek isteyen, bu yolu, ölmüş olanların yolundan seçsin. Zira hayatta onların fitnesinden emin olunamaz. Ölmüş olanlar ise Hz. Peygamber (a.s)'in Ashâbıdırlar. Onlar bu ümmetin en efdalidir. Kalpçe en temizleri, ilimce en derînleri, amelce en ihlaslıları yine onlardır. Allah, Hz. Peygamber (a.s)'in sohbeti ve dininin yerleşmesi için onları seçmiştir. Öyleyse sizler onların üstünlüğünü idrak edin, onların yolundan gidin, elinizden geldikçe onların ahlâkını ve yaşayış tarzlarını kendinize örnek kılın. Zira onlar en doğru yolda idiler."[402[402]]

. وعن ابن مسعود رَضِىَ اللّهُ عنهُ قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]مَا مِنْ نَبِيٍّ بعثَهُ اللّهُ تعالى في أمَّةٍ قبلِى إّكَانَ لَهُ مِنْ أمّتِهِ حَوارِيُّونَ وَأصْحابٌ يأخذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بأمرِهِ ثم إنهَا تخلُفُ مِنْ بعدهم خُلوفٌ يَقُولونَ ما يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤمَرُونَ، فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بيدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسانهِ فَهُو مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤمِنٌ. ليس وراء ذلك من ا"يمان حبةُ خردلٍ.

-İbnu Mes'ud (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) şöyle buyurdu: "Benden önce Allah'ın gönderdiği her peygamberin mutlaka ümmetinden havarîleri ve arkadaşları olmuştur. Bunlar onun sünnetiyle amel ederler emirlerini de yerine getirirlerdi. sonra, bu peygamberlerin ardından öylesi kötüler zuhûr etmişti ki, yapmadıklarını söyleyip, kendilerine emredilmeyeni de yapmışlardır. Kim bu güruhla eliyle mücahede ederse mü'mindir. Kim onunla diliyle mücahede ederse o da mü'mindir. Kim de onlarla

---

401[401] Buhârî, İ'tisam 2, Edeb 70.
402[402] İbnu Abdilberr, Câmi'ul-Beyâni'l-İlm ve Fadlihi'de kaydetmiştir 2, 9.

kalbiyle mücahede ederse o da mü' mindir. Bunun gerisine, artık zerre miktar iman yoktur.[403[403]]

22)En çok hadîs bilen sahâbîlerden: ABDULLAH BİN ÖMER

İkinci halife Hz. Ömer (r.a.)'ın oğlu ve mü'minlerin annesi Hz. Hafsa'nın ana-baba bir kardeşi, fâkih ve muhaddis sahâbî. Ebû Abdurrahman künyesi ile tanınan Abdullah'ın annesi Zeynep bnt. Maz'un el-Cümeyhî'dir.

Hz.Abdullah b. Ömer'in, peygamberliğin üçüncü yılında doğduğu kaydedildiği gibi onun nübüvvetten bir yıl önce dünyaya geldiği söylenmektedir.[404[404]]

Babasıyla birlikte, küçük yaşta İslâm'a girdi ve yine babası ile birlikte Medine'ye hicret etti. Tamamıyla İslâm toplumunda ve İslâm terbiyesiyle yetişti. Yaşı küçük olduğu için Bedir ve Uhud gazalarına Hz. Peygamber (a.s.) tarafından katılmasına müsâde verilmedi.[405[405]] Ancak onsekiz yaşlarında iken Hendek gazvesine ve daha sonra Hz. Peygamber (a.s.) zamanında meydana gelen bütün savaşlara katıldı. Mekke fethinde, Mûte savaşında, Tebük seferinde ve Vedâ Hacc'ında bulundu.

Hz.Abdullah b. Ömer, İslâm devleti bünyesinde meydana gelen anlaşmazlıklarla ortaya çıkan ve birbirleriyle mücadele eden gruplara karışmadı, tarafsız kaldı ve devlet kadrolarında vazife almadı. Zira oğlunu hilâfete aday göstermesini tavsiye eden sahâbelere Hz. Ömer: "Bir evden bir kurban yeter" demişti. Babasından sonra başa geçecek halifeyi seçmeye görevli olan şûrâ'ya sadece müşâvir olarak katıldı. Hz. Ömer oğluna şûrâ'ya katılmasını ancak aday olmamasını tavsiye etmişti.[406[406]]

Hz. Osman (r.a.) zamanında, İbn Ömer, devlet işlerine müdahalede bulunmuyordu. Bir gün Hz. Osman, İbn Ömer'e kadılık yapmasını, müslümanların arasındaki hukukî anlaşmazlıkları hâlletmesini teklif edince özür dileyerek kadılık vazifesini kabul etmemiş, Rasûl-i Ekrem (a.s.)'ın bir sözünü hatırlatmıştı;

-Hz. Peygamber (a.s.) buyurmuşlardır ki: "Kadılar üç çeşittir. Birincisi câhillerdir. Bunların yeri Cehennemdir. İkinci zümre âlimleridir, fakat dünyaya meyilleri vardır, ilimleri ile amelleri bir değildir, bunlarda Cehennemliktir. Üçüncü zümre ise hem âlim, hem de dünyaya meyli olmayanlardır."[407[407]]

- Hz. Osman, Hz. İbn Ömer'e dedi ki:

403[403] Müslim, İman 80,
404[404] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe, Kahire 1286, 111, 230
405[405] Buhârî, Megâzi, 6
406[406] İbnü'l-Esîr, el-Kâmilfi'tTarih, 111, 65 vd.
407[407] Ebû Dâvud, Akdiye, 2

- "Ama, senin baban Hz. Peygamber (a.s.) zamanında kaza işleri ile uğraştı ve kadılık yaptı."

- "Evet, doğrudur, fakat babam bir mesele ile karşılaşınca Rasûl-i Ekrem'e müracâat eder, müşküllerini hâlletmede zorluk çekmezdi. Çünkü Rasûl-i Ekrem müşkil bir mesele ile karşılaşınca onun da müşkilini vahiy hâllederdi. Şimdi Rasûl-i Ekrem aramızda yok ki problemlerimizi ona götürelim. Allah şimdi bizim yardımcımız olsun."

Hz. Osman da bu hususta Hz. İbn Ömer'e fazla ısrarda bulunmadı.

Hz. İbn Ömer, hükümet ve devlet işlerinden uzak kalmasına rağmen hak yolunda cihâd edip İslâm fetihlerine katıldı. Nitekim Hicret'in yirmiyedinci yılında Afrika'da Tunus, Cezayir, Merakeş seferine katılmıştı.

Hz.İbn Ömer Hicret'in otuzuncu senesinde Horasan ve Taberistan fetihlerinde bulundu ve onun Taberistan fethinde bir Dihkan'ı öldürdüğü bilinmektedir. Ancak hükümet ve devlet işlerine müdahâle hususunda çok ihtiyatlı davranıp, daima uzak kalmayı tercih etti.

Hz. Osman'ın şehâdetinden sonra ilmî yüceliği, kahramanlığı ve mücahitliği Hz. Ömer'in oğlu olması sebebiyle halîfe olması istendiyse de kabul etmedi. Hz. Ali tarafında yer aldı. Dahilî olaylara karışmadı. Sıffin olayından sonra da halifelik tekliflerini reddetti. Muâviye zamanında 669 yılında Hz. Peygamber'in güvenini kazanmış ve bayraktarlığını yapmış olan Halid b. Zeyd Ebu Eyyub el-Ensâri ile İstanbul surları önlerine kadar gelip, İstanbul'un ilk muhasarasına katıldı. Onun devlet bünyesinde ve İslâm toplumunda meydana gelen iç karışıklıklar sırasında temkinli davrandığını görmekteyiz.

Fakat Sıffin'de Hz. Ali'ye muhalefet edenlere ve Abdullah b. Zübeyr'i Kâbe'de muhasara edip şehid edenlere karşı savaşmadığına pişman olduğunu bizzat kendisi ifâde etmiştir.[408[408]] Haccac'a karşı savaşmadıysa bile onun zulmünden asla çekinmeden İslâmî ahkâmı çiğnemesine karşı susmayıp onu gerektiğinde sert bir şekilde uyarmıştı. Hattâ onun bu gibi uyarılarına kızan Haccac b. Yusuf, Abdullah'ı öldürtme yollarını aramıştı.

Nihâyet hicretin yetmişdördüncü yılında Abdullah b Ömer seksendört veyahut seksen beş yaşında iken vefat ettiği başka rivâyetlerde de onun seksenaltı yaşında vefat ettiği kaydedilir.[409[409]]

Hac mevsiminde adamın biri ucu zehirli bir mızrak ile Abdullah b. Ömer'i ayağından yaraladı. Vücûdu zehirlendi. Bu zehirlenme vefatına sebep oldu. Bir rivâyete göre yukarıda söylediğimiz gibi bu yaralama Haccac b. Yusuf'un tertibi idi.

[408[408]] İbn AbdülBerr, el-İstiâb, II, 345
[409[409]] İbnü 'l-Esir, Üsd ü 'l-Câbe, 4, 230-23 1

İbnü'l-Esir'in kaydına göre, Haccac b. Yusuf minberde hutbe okuyordu. Hutbe'de Abdullah İbn Zübeyr'e ağır sözler söylemiş ve bazı ithamlarda bulunmuş, onun Kur'ân-ı Kerim'i tahrif ettiği iddiasını ortaya atmıştı. İbn Ömer düşünmeden ve çekinmeden Haccac'a bağırıp: "Yalan söylüyorsun, bunu ne İbn Zübeyr yapardı, ne de senin bu işe gücün yeter!..." demişti.

Hz.İbn Ömer'in halkın toplu bulunduğu bir yerde böyle sert konuşmasından Haccac fena halde bozulmuş, ona kin besleyip çok kızmıştı. Açıktan açığa ona bir şey yapamayacağından gizlice ve hainlikle intikam almayı düşünmüştü.[410[410]]

Ancak İbnü'l-Esir Haccac'ın hutbe meselesini başka türlü anlatmaktadır. Ona göre, Haccac hutbeyi çok uzatmış, o kadar uzatmıştı ki, ikindi namazına vakit daralmıştı. Bu ara İbn Ömer, "Güneş seni beklemiyor" diye ihtarda bulunmuştu. İkinci bir rivâyete göre, İbn Ömer'in onu beklemeyip kıymet vermemesine Haccac'ın canı sıkılmış, firavunluğu tutmuştu. Fakat Emevi hükümdarı Abdülmelik b. Mervan'ın korkusundan İbn Ömer'e karşı gelemiyordu. Bu meselenin iç yüzünün bu şekilde olduğu anlaşılmaktadır. Yoksa imkân bulduğu takdirde Haccac, İbn Ömer'i bir an evvel ortadan kaldırmada tereddüt etmezdi.

Hac mevsiminde halkın kalabalık bulunduğu bir sırada kim vurduya getirmek için Haccac bu hâdiseyi tertiplemişti. Hattâ İbn Ömer hastalandığı sırada Haccac ziyaretine gitmiş suçlunun yakalanıp cezalandırılması meselesi söz konusu olmuştu. İbn Ömer o sırada Haccac'a: "Sen silahla Harem-i Şerif'e girilmesine müsâade ettiğin için bu olay meydana geldi. Harem-i Şerif'e silahlı girmenin doğru olmadığını biliyordun. Bunun önüne geçmiş olsaydın bu hâdise olmazdı" demiş, o da susmuştu.[411[411]]

Hz.İbn Ömer Medine'de vefat etmeyi arzu ediyordu. Zira son günlerde Mekke'de vaziyetin iyi olmadığını sezmişti. Cenab-ı Hakk'a dua ediyor: "Allah'ım, beni Mekke'de öldürme!" diye yalvarıyordu. Oğlu Sâlim'e şöyle vasiyet etmişti: "Ben Mekke'de ölürsem beni Harem hududu civarında defnet, sen de buradan göçüp git!" İbn Ömer bu vasiyetinden birkaç gün sonra vefat etti.

Vefatını müteakip vasiyeti gereğince halk toplandı. Haccac da suçluluğunu örtbas etmek için cenaze namazına katıldı. Hatta namazını Haccac'ın kıldırdığı bilinmektedir.[412[412]] Vefat ettiğinde onbiri erkek onbeş çocuğu vardı.

Muhit ve aile olarak tamamen İslâmî terbiye ile yetişmesi ve Rasûlullah'ın sohbetlerinde devamlı bulunması ona bizzat hizmet etmekle şereflenmesi, fıtraten üstün hâllere sahip olmasından dolayı zamanının bütün ilimlerinde mâhir ve üstad olmasını sağladı. Her konuda çok dikkatli araştırmayı, incelemeyi severdi. Sahâbe içinde dünyaya önem vermemesi örnek gösterilirdi. Haram ve şüpheli konularda çok titiz davranırdı.

410[410] İbn Hallikân, Vefayatü'l Ayan, 2, 242
411[411] İbn Sa'd, Tabakat, 4, 187 vd.
412[412] İbn Sa 'd, Labakat aynı yer

Kur'ân-ı Kerim'in tefsiri hususunda da sahâbenin ileri gelenlerindendi. Bir gün Hz. Peygamber, ashâb-ı kirâm'a İbrahim sûresi Yirmidördüncü âyetinde geçen "ağaç"ın nasıl bir ağaç olduğunu sormuş. Hiç kimse cevap verememişti. Rasûlullah (a.s.) bunun "hurma ağacı" olduğunu açıklayıp da oradakiler dağılınca Abdullah b. Ömer yolda giderken babasına "Rasûli Ekrem'in, ağacın nasıl bir ağaç olduğunu açıklamasından önce hurma ağacı olduğu kalbime doğdu" dedi. Babası Ömer, "Peki neden bunu söylemedin?" deyince, Abdullah "Rasûlullah'ın huzurunda sen ve Ebû Bekir dururken konuşmayı uygun görmedim" demişti.[413[413]] Bu da onun Allah'ın âyetlerine vukûfiyetini gösterir.

Hz.Abdullah b. Ömer helâl ve harama ait hadisleri en çok bildiren râvidir. Genellikle işittiği hadisleri yanılgıyı azaltmak, unutkanlığı ortadan kaldırmak için devamlı yazardı. Gerekmedikçe de hadis rivâyet etmezdi.

İbn Ömer tefsirde olduğu kadar hadis ilminde de ileri gelenlerden de hadis hâfızları arasında ün kazanmış sahâbîlerdendir. Elimizde mevcut hadis kitaplarında İbn Ömer'den ikibinaltıyüzotuz hadis rivâyet olunmuştur.

Bunlardan yüzaltmışsekiz tanesi Buhârî ve Müslim tarafından müştereken rivâyet edilmiştir. Buhârî'de seksenbir, Müslim'de de otuzbir; Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde iki binondokuz hadis ayrıca naklolunmaktadır.

Hz.İbn Ömer Rasûl-i Ekrem'in sözlerini, fiillerini şevk ve zevk ile izlerdi. Ekseriya Rasûl-i Ekrem'in hizmetinde ve huzurunda bulunurdu. Bulunmadığı zaman da Rasûl-i Ekrem'in söz ve fiilini huzurda bulunanlardan sorar, tetkik ederdi. Bir meselede şüpheye düştüğü, yahut iyi anlamadığı takdirde hemen Rasûl-i Ekrem'e gidip öğrenirdi. Bu suretle Rasûl-i Ekrem'in söz ve fiillerine ait hadisleri toplamış, hıfzetmişti .

Hadîs-i Şeriflerin ümmet içinde yayılması ve ümmetin evlatlarına öğretilmesi hususunda İbn Ömer'in büyük hizmeti olmuştur. Hadisi iyi bilip, iyi tetkik edenlerdendi. Bildiğini öğretmekten büyük zevk duyardı. Rasûl-i Ekrem'in vefâtından sonra altmış yıl yaşadı. Ömrü boyunca Rasûlullah'ın hadislerini İslâm ümmeti arasında yaymakla vakit geçirdi. Nitekim elimizde bulunan hadislerin nakil silsilesinin çoğu Abdullah İbn Ömer'e dayanmaktadır.

Hz.İbn Ömer, Medine'de ders halkası oluşturarak hadîs öğretirdi. Bundan başka her zaman hac mevsiminde Mekke'de İslâm dünyasının dört bir yanından gelen hacılara Rasûlullah'ın hadislerini öğretme konusunda büyük gayret sarfederdi.

Çok hadîs bilmesine rağmen büyük titizliğinden çok az rivâyette bulunurdu. Abdullah b. Ömer'den Nâfi ve İmam Mâlik b. Enes'in rivâyetleriyle gelen hadisler en

---

[413[413]] İbn Hâcer, Fethu'l-Bârî Şerh Sahihi'l-Buhâri, Mısır 1959, 9, 449

sağlam rivâyetler olarak değerlendirilmekte ve bu rivâyet zincirine **"Altın Zincir"** adı verilmektedir. Abdullah b. Ömer'den hadis öğrenimi görenler arasında başta Abdullah b. Abbâs olmak üzere Câbir b. Abdullah, Saîd b. el-Müseyyeb, Said b. Cübeyr, Abdullah b. Keysân, Hasan-ı Basrî, Nâfi, Mücâhid, Tâvûs, Enes b. Şîrin gibi meşhur muhaddisler ve oğullarından Hamza, Bilâl, Abdullah ve Ubeydullah vardır. İbn Ömer bu hadis ilminden dolayı çok hadis rivâyet eden Muksirûn sahâbeler arasında yer almaktadır.

Abdullah'ın, muhaddisliğinin yanı sıra fakîh bir sahâbî olduğu da bilinen bir husustur. İbn Ömer ömrünü Medine'de geçirmiş ve fıkıh üzerinde çalışmıştır. Medine'nin fıkıh âlimlerinin birçoğu fetvalarında İbn Ömer'in bilgisinden faydalanmışlardır. Ehl-i Sünnet'in dört imamından biri olan İmam Mâlik'in fıkhı Abdullah İbn Ömer'in fetvaları ile doludur. İmam Mâlik'in dediği gibi, Abdullah b. Ömer fıkıh âlimlerinin başında gelenlerdendi. Eğer İbn Ömer'in fıkıhtaki fetvaları toplansa büyük bir eser meydana gelir. Nitekim, Mısır'lı âlim M. Revvâs Kal'acı "Mevsû 'atu Fıkhî Abdullah b. Ömer" (Abdullah b. Ömer'in Fıkhı Ansiklopedisi) adıyla bir eser vücûda getirmiştir.[414][414] İslâm fıkıh ulemâsının en ileri gelenlerinin bildirdiklerine göre, İslâmî meselelerde İbn Ömer'in sözleri ile amel etmek yeterlidir.

Hz.Abdullah b. Ömer uzun bir ömür sürdüğünden peygamberimizden sonra altmış yıl müddetle fetva vermiştir. Ancak fetva verme konusunda çok ihtiyatlı hareket ederdi. Şahsiyet olarak; iyilik etmeyi, sadaka vermeyi, hayır yapmayı, hele köle azad etmeyi çok severdi. Sağlam karakterli, iyi ve güzel huylu olup, kötülüklerden kaçınırdı. Her yaptığı işi Allah rızası için yapardı. Kendi yüzük taşında: "Allah Teâlâ'ya, Allah için hâlis ibâdet etti." ibâresi yazılıydı. Dünya malına, dünya zevklerine hiç gönül vermezdi. Sahâbe'den Câbir b. Abdullah: "Ömer ve oğlu Abdullah'dan başka içimizde dünyaya meyli olmayan kimse yoktur." derdi.

İlimde imamlığa yükselen muhaddis ve tâbiînin büyüklerinden olan Nâfi, Abdullah b. Ömer'in azatlısıdır. Nâfi köle iken İbn Ömer onu onbin dirheme satın alıp, "Seni Allah rızası için azat ettim" diyerek kölelikten kurtarmıştır. Kölelerinden ibâdet edeni gördükçe hemen onu âzad ederdi. "İbadeti göstermelik yaparak âzad olmak isteyenler olursa ne yaparsınız?" diye ona sorulduğunda Abdullah'ın "Hayır için aldanmaktan iyi şey var mıdır?" buyurdukları meşhûrdur. İmam Nâfi, Abdullah için: "Her zaman dualarında belirttiği gibi bin köle âzad ettikten sonra vefat etti." demişti. Çoğu zaman sırtındaki kaftanını çıkarıp gördüğü bir fakire verirdi.

Hz.Abdullah b. Ömer'in evinde misafir eksik olmazdı. Akşam yemeklerini yalnız yediği nadirdir. Mutlaka misafiri olur, olmazsa arar bulurdu. Kendisi de dostlarının evinde üç günden fazla misafir kalmazdı. Evinde en zarûrî ihtiyacını karşılayan eşya bulundururdu. Cuma'dan önce mutlaka yıkanır, abdest alır, güzel kokular sürünürdü. Her namaz için abdest alır, geceleri çok namaz kılardı.

---

[414][414] İbn Sa'd, Tabakat, 4, 174

Hz.Abdullah'ın oğlu Hâlid'in âzad ettiği Ebû Gâlib şöyle anlatır: "Abdullah b. Ömer Mekke'ye geldiğinde sık sık bize misâfir olurdu. Geceleri teheccüd namazı kılardı. Bir gece sabah namazı yaklaştığı zaman bana "Kalkıp namaz kılmayacak mısın? Kur'ân'ın üçte birini de okusan yeter." dedi. "Sabah yaklaştı, kısa zamanda Kur'ân'ın üçte birini okuyup yetiştiremem" dedim. Bana dönerek: "İhlâs sûresi Kur'ân'ın üçte birine eşittir." dedi.

İmam Nâfi'in naklettiğine göre, Abdullah b. Ömer mûsıkîyi sevmezdi. Teğanni ve saz seslerine kulaklarını tıkardı. Bir gün birisi yanına yaklaşarak: "Abdullah, Allah için seni çok seviyorum" dedi. Abdullah da: "Ben de Allah için seni hiç sevmiyorum. Çünkü sen ezanı teğanni ederek, şarkı söyler gibi okuyorsun" buyurdu.

Allah'tan başka kimseden korkmazdı. Kötülüğe karşı hep iyilikle karşılık verirdi. Zeyd b. Eslem şu olayı anlatır: "Adamın birisi yolda Abdullah b. Ömer'e sövüp saymaya başladı. Abdullah evinin kapısına varıncaya kadar onu sabırla dinledikten sonra adam dönerek, "Ben ve kardeşim Âsım kimseye sövmeyiz" dedi.

Çok az yemek yerdi. Hele acıkmayınca hiçbir şey yemezdi. Bir gün dostlarından birisi ona hazım kolaylaştırıcı bir ilâç hediye etmek istedi. O dostuna şu cevabı verdi: "Ben hiçbir yemekten karnımı doyururcasına yemedim. Hazım ilâcına ihtiyacım olacağını zannetmiyorum."

Bu kadar tok gözlü olmakla beraber aynı zamanda son derece müstağni bir kişi idi. Kimseden bir şey istemezdi. Herkes ona hizmet etmek ister, fakat o asla kabul etmezdi.

Bir ara Abdülaziz b. Hârun ona haber gönderip ihtiyaçlarının ne olduğunu bildirmesini istemiş, İbn Ömer onun davranışına karşı şu cevabı vermişti: "Siz, geçimleri size ait olanların, geçimlerini üzerinize almış bulunduğunuz kimselerin ihtiyaçlarını temin ederseniz daha iyi olur."[415[415]]

Ancak İbn Ömer bir şey hediye edildiğinde onu geri çevirmezdi. Nitekim Muhtar mal-ve mülkünün bir çoğunu İbn Ömer'e hediye etmiş, o da kabul eylemişti. "Bize hediye edilenleri biz de hediye eder, Hak yolunda dağıtırız." demişti. Ve bütün hediyeleri ihtiyaç sahiplerine dağıtmıştı.

Bir ara İbn Ömer'in halası Ramle ona ikiyüz dinar altın para göndermişti. Emir Muâviye ise bir aralık onun ihtiyaçları için yüz bin dinar yollamıştı. Muâviye bu parayı gönderirken İbn Ömer'in Yezîd'e bey'at etmesini de düşünerek buna başvurmuştu. İbn Ömer bunu kabul etmemiş, "Benim imanım sizin paranızdan daha değerlidir" demişti.[416[416]]

[415[415]] İbn Sa'd, Tabakat, 4, 174
[416[416]] İbn Sa 'd, aynı yerler

Hz.Abdullah b. Ömer'in yaşayışı her türlü gösterişten uzak idi. O bu hususta mükemmel bir örnektir. Bir oturuşta binlerce dirhem para dağıtmış olan bir zâtın bütün ev eşyası bir halı veya kilim ve bir de yataktan ibaret idi. Bunların bütün kıymeti yüz dirhem tutmazdı.

Hz.Abdullah varlıklı olmakla beraber yaşayışı işte bu kadar sâde idi. Cuma günleri hariç, güzel koku kullanmazdı. Yalnız cuma günü iyi elbise giyerdi. Bir gün Cuma'dan sonra yolculuğa çıkması gerekti. Güzel elbiselerini giymişti. Bu elbiseyi eve gönderip değiştirdi ve normal elbiselerini giydi.

Hz.İbn Ömer şekil ve şemâli hususunda babası Ömer'e çok benzerdi. Uzun boylu ve esmerdi. Sakalı ağardığı zaman koyu sarıya boyardı. Zira sakalının rengi de koyu sarıydı.

Hz.Abdullah b. Ömer'in Bizzat Peygamber Efendimiz'den Duyarak Naklettiği Bazı Hadisler

- İnsanoğlu Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmazsa Allah'u Teâlâ ona hiçbir şeyi musallat etmez.

- Nasihat olarak ölüm yeter.

- İstediğini ye, istediğini giyin. İnsanları yanlış yola götüren israf ve tekebbürdür.

- Sağlığında hastalığın ve hayatında ölümün için tedbir al.

Abdullah İbn Ömer (r.a.) buyurdu ki:

- Ey insan bedeninle dünyada ol, kalbinle âhireti bul.

- Hikmet ondur; dokuzu sükût, biri de az konuşmaktır.

- Haramdan kaçınmadıkça ibâdetler kabul olunmaz.

Ebû Seleme b. Abdullah şöyle demiştir: "Abdullah İbn Ömer vefat etti. O fazilette babası Ömer'e çok benzerdi. Hz. Ömer kendisinin benzerlerinin çok olduğu bir zamanda yaşamıştı. Fakat Abdullah İbn Ömer ise kendisinin bir benzeri bulunmayan bir dönemde yaşamıştı."

Abdullah İbn Ömer (r.a.)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. عن عبداللّه بن عمر بن الخطاب رضى اللّه عنهما، وقال له رجلٌ: أَ تَغْزُو؟ فقال: إنى سمِعْتُ رسُولَ اللّهِ # يَقُولُ]إنّ ا“سمَ بُنِىَ علَى خمسٍ: شَهادَةِ أنْ إلَهَ إّ اللّهُ، وَأنّ مُحمّداً عَبْدُهُ وَرَسُولهُ، وإقَامِ الصَّةِ، وَإيتاءِ الزَّكَاةِ، وَحجِّ البَيْتِ، وصَوْمِ رَمَضَانَ[. أخرجه الخمسة إ أبا داود .

- Abdullah İbnu Ömer İbni'l-Hattâb (r.a)'ın anlattığına göre, bir adam kendisine: Gazveye çıkmıyor musun?" diye sorar. Abdullah şu cevabı verir: "Ben Hz. Peygamber (a.s)'i işittim, şöyle buyurmuştu: "İslâm beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, Kâbe'ye haccetmek, Ramazan orucu tutmak."[417[417]]

. عن ابْنِ عمرَ رضى اللّه عنهما، قال: قال رسولُ اللّه #:]أُمِرْتُ انْ أُقَاتلَ الناسَ حتّى يشهدُوا أنْ إلَهَ إّ اللّهُ وأنّ مُحمّداً رسولُ اللّه، ويُقِيمُوا الصَة، ويُؤتُوا الزَّكاةَ، فإذَا فَعَلُوا ذَلكَ عَصَمُوا منِّى دِمَائهمْ وَأمْوَالَهُمْ إّ بحقِّ ا“سْمِ، وحسَابُهُمْ علَى اللّهِ[أخْرَجَهُ الشيخان، ولم يذكر مسلم: إّ بحقِّ ا“سمِ .

- İbn-i Ömer (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (a.s): "Ben insanlar Allah'tan başka ilâhın olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet edinceye, namaz kılıncaya, zekât verinceye kadar onlarla savaş etmekle emrolundum. Bunları yaptılar mı, kanlarını, mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. İslâm'ın hakkı hâriç. Artık (samimi olup olmadıklarına dair) durumları Allah'a kalmıştır."[418[418]]

. وعن ابن عمر رَضى اللّهُ عنهما] أنّ عمرَ نذرَ في الجاهليةِ أن يعتكفَ ليلةً، ويرُوى: يوماً في المسجدِ الحرامِ فسأل رسُولَ اللّهِ # فقال: أوف بنذركَ[أخرجه الخمسة .

- İbnu Ömer (r.a) anlatıyor: "Babam Ömer (r.a) cahiliye devrinde iken geceleyin itikafa girmek üzere nezretmişti (adamıştı). -Hatta Mescid-i Haram'da bir gün itikaf yapmayı adamıştı diye de rivayet edilir- Durumu Hz. Peygamber (a.s)'den sordu. Resûlullah (a.s) "Nezrini yerine getir" buyurdu." [419[419]]

23)Resûlullahın şâiri: ABDULLAH BİN REVÂHA

417[417] Buhârî, İman 1; Müslim, İman 22 (....); Nesâî, İman 13, (9, 107-108); Tirmizî, İman 3,
418[418] Buhârî, İmân 17; Müslim, İman 36, (22); Müslim'deki rivayette "İslâm'ın hakkı hâriç" ibâresi mevcut değildir.
419[419] Buhârî, İtikaf 5, 15, 16; Humus 19, Megâzî 54, Eymân 29; Müslim, Eymân 27, (1656) Tirmizî, Nüzûr 12, 12, (1539); İbnu Mace, Keffarât 18, (2129).

Akabe gününde İslâm'a giren şâir sahâbî. Nesebi Abdullah b. Revâha b. Sa'lebe b. İmriü'l-Kays b. Amr'dır. Künyesi Ebu Muhammed, ünvanı şâiru Rasûlüllah'tır. Babası Revâha, annesi Kebşe'dir.

Sahâbenin büyüklerinden ve Ensar'ın ileri gelenlerinden olan Abdullah Medine'de doğdu. Hazrec kabilesine mensup olup ne zaman doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. İkinci Akabe gününde müslüman olmuş ve kabilesini temsilen Peygamberimize bey'at etmiştir.

Hicret günü Rasûlullah'a mihmandarlık etti. Muhacirlerden Mikdad b. Esved'i kardeş edindi. Aynı zamanda o, Hz. Peygamber (a.s.)'ın kâtiplerindendi. Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber gazvelerine katıldı. Hudeybiye barışı ve Umretu'l-Kaza seferlerinde peygamberimizin yanında yer aldı. Bedir savaşının zafer müjdesini Zeyd b. Hârise ile birlikte Medine'ye ulaştırdı. Bedru'l-Mev'id gazasında Rasûlullah'ın Devlet Başkanlığına vekâleten Medine'de kaldı. Hicretin 6. yılında (627) üç kişilik heyetin başkanı sıfatıyla Hayber'e gitti. Yahudilerin başkanı Üseyr b. Zârim'in Yahudilerle birlikte Gatafan kabilesini Müslümanlara karşı kışkırttığını gördü. Hayber'de üç gün kaldı. Dönüşünde gördüklerini Hz. Peygamber (a.s.)'e aktardı.

Yine aynı yılın Şevvâl ayında Hayber'e elçi olarak gönderildi. Yanında bulunan otuz kişiyle birlikte Hayber'e vardı. Üseyr b. Zârim ile görüştü. Allah Rasûlü'nün kendisini Hayber'e vali yapacağını, Medine'ye gelmesi halinde kendisine ikrâm ve ihsânda bulunacağını bildirdi. Üseyr, bu teklife memnun oldu, valiliğe heveslendi. Yanına aldığı otuz kişiyle birlikte yola çıktı. Yolda, sahâbeden Abdullah b. Üneys'in kılıcına el atarak onu öldürmek istedi. Abdullah, bunun ahde vefasızlık olduğunu bildirdi. İkinci kez yine Abdullah'ın kılıcına el attı. Bu durum karşısında Yahudilerden yirmidokuz kişi kılıçtan geçirildi. Bir kişi kaçıp kurtuldu.

Hz. Peygamber'in Basra hükümdarına gönderdiği elçinin Şam valisi Şurahbil tarafından öldürülmesi olayıyla ilgili olarak hicretin 8. yılında bir ordu hazırlandı. Bu ordunun komutasıyla ilgili olarak Hz. Peygamber (a.s.) şu açıklamada bulundu: "Cihada çıkacak şu insanlara Zeyd b. Hârise'yi kumandan tayin ettim. Zeyd b. Hârise şehid olursa, yerine Ca'fer b. Ebi Talib geçsin, Ca'fer b. Ebi Talib de şehid edilirse, yerine Abdullah b. Revâha geçsin. Abdullah b. Revâha şehid olursa, müslümanlar, aralarından uygun birini seçip, kendilerine kumandan yapsınlar."

Müslümanlar bir müddet ilerlediler. Düşman ordusunun gücü ve sayıca çok oluşu Müslümanları endişelendirdi. Zeyd b. Hârise, ne yapmak gerektiği konusunda istişâre yaptı. Abdullah b. Revâha, Rumlar'la çarpışmaktan yana olduğunu bildirdi. Müslümanlar, Mûte'de savaş düzeni aldılar, çarpışmaya başladılar. Zeyd b. Hârise, vücudu mızraklarla delik deşik oluncaya kadar savaştı. Ve şehid oldu. Sancağı Ca'fer aldı. O da savaştı, şehid oldu. Ca'fer'den boşalan sancağı Abdullah b. Revâha aldı. Bir mızrak darbesiyle yaralandı ve o da şehid, oldu.

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre, Mûte şehidleri İbn Hârise, Ca'fer ve İbn Revâha'nın şehâdet haberi geldiğinde Rasûlullah (a.s.) Mescid' te oturmuştu. Yüzünde hüzün ve kederin izleri görülüyordu. Bu sırada Rasûlullah'a birisi geldi ve "Ca'fer'in kadınları ağlaşıyorlar" dedi. Rasûlullah ondan kadınları çığlık atmaktan alıkoymasını söyledi. Adam gitti, ancak kadınlar ona itaat etmediler. Geriye gelip kadınların hâlâ ağlaştıklarını Rasûlullah'a söyledi. Üçüncü defa gelişinde Rasûlullah şöyle buyurdu: "Hadi git bu kadınların ağızlarına, yüzlerine toprak saç."

Hz. Abdullah b. Revâha Mûte'ye giderken evliydi, fakat çocuğu olmamıştı. Abdullah, güçlü bir hatip ve büyük bir şâirdi. Peygamberimize şiir yoluyla sataşan kâfirlere karşı onu savunan şiirler yazdı. İbn Revâha, Ka'b b. Malik ve Hassan b. Sâbit müslümanların şâirleriydi. İlk İslâmî şiirleri onlar yazdı. Onlar hakkında Şuarâ sûresinde şöyle buyrulur:

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُنَ (*) اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فى كُلِّ وَادٍ يهيمُونَ (*) وَاَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَالاَ يَفْعَلُونَ (*) اِلَّا الَّذينَ امَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللّهَ كَثيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذينَ ظَلَمُوا اَىَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

"Şâirlere sapıklar uyar. Onların her sahaya dalıp çıktıklarını ve yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmez misin? Ancak iman edip salih ameller işleyenler Allah'ı çok zikredenler ve haksızlığa uğratıldıktan sonra haklarını alanlar böyle değildir. O zâlimler, yakında nasıl bir yıkılışla altüst edileceklerini bileceklerdir."[420[420]]

Allah'ı çok zikreden işte yukarda bahsedilen hicivci üç sahâbidir. Abdullah müşriklerin küfrünü yüzlerine vuran şiirler söylerdi. Peygamberimiz onun şiiriyle ilgili olarak "Kureyş müşriklerine ok yağdırmaktan daha etkilidir" buyurmuştur.

Abdullah, Mute gazasına giderken ağlamış, sebebi sorulduğunda şöyle demişti: "Benim dünyaya karşı sevgim, sizlere karşı ziyade arzum yoktur. Ancak ben Rasûl-i Ekrem'den (a.s.) Meryem sûresi yetmişbirinci

وَاِنْ مِنْكُمْ اِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

"İçinizden hiç biriniz hariç olmamak üzere mutlaka hepiniz Cehennem'e varacaksınız Bu, Rabbinin kesinleşmiş bir hükmüdür."[421[421]] âyetini işitmiştim. Âyette bahsolunan Cehennem'e uğradığımda halim nice olur? diye düşündüğümden ağlıyorum." Uğurlayanlardan bazıları onu teselli ederek, "Cenab-ı Hak sizleri korusun, düşman şerrini sizden uzaklaştırarak sağ salim dönmenizi nasip etsin." demişler, bunun üzerine Abdullah şu şiiri söylemiştir:

420[420] Şuarâ, 26/224-227

421[421] Meryem,19\71

"Günahkârım fakat ben

Af isterim Rabbimden

Ya da kanımı dökecek bir vuruş isterim.

Kılınç ya da mızrakla deşilip çıkmış ciğerim.

Ta ki beni gören samimice desin

Şu savaşçıya Allah rahmet eylesin."

Yine Mûte'de ordu komutasını eline alırken şu şiiri söylemiştir:

"Nefsim bir isteksizlik var sende

Savaşacaksın dilesen de dilemesen de.

Hani çoktandır yoktu sende ölüm korkusu.

Ca'fer, ne güzel geliyor Cennet kokusu ."

Hicret'in yedinci yılında Hz. Peygamber Umre için Mekke'ye girerken yanında Abdullah İbn Revâha da vardı ve şu şiiri söylemekteydi.

"Çekilin kâfirler nebinin yolundan bugün,

Vururuz yoksa boynunuzu inkâr etmiştiniz dün,

Öyle bir vuruş ki ayırır gövdeden başı,

Hatırlatmaz insana ne dost ne arkadaşı."

Bunun üzerine Hz. Ömer ona: "Ya Abdullah, Harem'de Allah'ın Rasûlu'nün huzurunda mı böyle karşıdakileri çatışmaya tahrik eden şiiri söylüyorsun?" demiş, Rasûlullah da: "Bırak ya Ömer söylesin. Vallahi Abdullah'ın sözleri bu kâfirlere ok yarasından daha fazla tesir eder" buyurmuştur.

Resûlullah, İbn Revâha için "Kardeşiniz şüphesiz bâtıl söz söylemez" buyurmuş, bâtıl sözler dışındaki şiirlerde hikmet ve yarar vardır demiştir.

24)Tevrat’ta Resûlullahın alâmetlerini görüp Müslüman olan sahâbî: ABDULLAH BİN SELÂM

Abdullah bin Selâm hazretleri, Eshâb-ı kirâmdan olup, Ensârın büyüklerindendir. Medîne'deki Yahûdî Benî Kaynuka kabîlesinden idi. Soyu Hz.Yûsuf’a dayanıyordu. Asıl ismi Husayn idi. Müslüman olunca Resûlullah efendimiz ona Abdullah ismini verdi.

Îmân etmeden önce, Yahûdî âlimlerinden idi. Müslüman olması çok ibretlidir. Müslüman oluşunu kendisi şöyle anlatır:

Âhir Zaman Peygamberi

"Babam Yahûdîlerin ileri gelen âlimlerinden idi. Bana Tevrat'ı okutur, dindar yetişmem için elinden geleni yapardı. Bir gün âhir zaman Peygamberinin alâmetlerini ve yapacağı işleri anlatarak dedi ki:

- Eğer âhir zaman Peygamberi, Hârûn aleyhisselâmın neslinden yanî kendi kavmimizden gelirse inanırım, başka kavimden gelirse inanmam! Sen de inanma!

Resûlullah efendimiz Medîne'ye hicret etmeden önce babam vefât etti.

Resûlullah efendimiz Medîne'ye hicretinden önce, Mekke'de Peygamberliğini açıkladıktan sonra, sıfatlarına ve yaptığı işlere baktım, tıpa tıp babamın anlattıklarına uyuyordu. Fakat, kavmimizin ileri gelenleri, sırf Arap kavminden geldi diye Resûlullaha karşı çıkıyorlardı. Tevrat'ta bildirilen alâmetler gâyet açıktı.

Bir gün Yahûdîlerin hurma bahçelerine gittim. Kendi aralarında, "Arapların adamı geldi!" diye konuşuyorlardı. Bu sözü duyunca beni bir titreme tuttu. Elimde olmadan "Allahü Ekber" diye bağırdım. Benim tekbîr getirdiğimi gören halam Hâlide binti Hâris bana kızıp dedi ki:

- Allah seni umduğuna kavuşturmasın, elini boşa çıkarsın? Vallahi sen Mûsâ bin İmrân'ın geleceğini işitmiş olsaydın bundan fazla sevinmezdin.

Ben de ona şöyle karşılık verdim:

- Ey hala! Vallahi O, Hz. Mûsâ gibi Peygamberdir. Mûsâ (as)’ın tevhîd dînindendir. Buna niçin karşı çıkıyorsunuz?

- Ey kardeşimin oğlu! Yoksa o Kıyâmete yakın gönderileceği bize bildirilen Peygamber midir?

- Evet.

- Öyleyse sevinmekte haklısın.

Dayanamayıp, Resûlullahı görmek için bulunduğu yere gittim. Daha ilk gördüğümde kendi kendime, "Bu güzel yüzün sâhibi yalan söyleyemez!" dedim. Resûlullah insanlar arasına oturmuş, onlara nasîhat ediyordu. İlk işittiğim hadîs-i şerîf şuydu:

-Selâmı aranızda yayınız, aç kimseleri doyurunuz, sıla-i rahm yapınız, yakın akrabalarınızı ziyâret ediniz! İnsanlar uykuda iken namaz kılınız! Böylece Cennete selâmetle girersiniz.

Allah Birdir

Sonra bana dönüp sordu:

- Sen Medîne âlimi İbni Selâm değil misin?

- Evet

- Ey Abdulah, Allah için söyle! Tevrat'ta benim vasıflarımı okuyup öğrenmedin mi?

- Evet, öğrendim. Yâ Resûlallah Cenâb-ı Hakkın sıfatlarını söyler misin?

Resûlullah efendimiz bana İhlâs sûresini okudu.

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ () اَللّٰهُ الصَّمَدُ () لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ () وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ ()

1. De ki: "O Allah birdir."
2. "Allah, bütün mahlukatın kendisine teveccüh ve iltica edeceği zât-ı ehâdiyyettir."
3. "(O) Doğurmadı ve doğurulmamıştır."
4. "Ve O'na hiç bir şey denk (mümasil) olmamıştır."

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

"De ki: O Allah birdir. Hiçbir şey O'nun dengi değildir!" âyet-i kerîmeleri işitince:

- Şehâdet ederim ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. Sen O'nun kulu ve resûlüsün, diyerek îmân ettim.

Abdullah bin Selâm Müslüman olduktan sonrasını şöyle anlatıyor:

Müslüman olduktan sonra Resûlullaha dedim ki:

-Yâ Resûlallah! Yahûdîler kadar, yalancı, inatçı, zâlim kimse yoktur. Hiçbir iftirâdan çekinmezler. Şimdi benim Müslüman olduğumu öğrenirlerse olmadık iftirâ ederler, bunu açıklamadan önce onlara beni sorunuz!

Çok Büyük Alimimizdir

Sonra ben bir perdenin arkasına saklandım. Resûlullah bir grup Yahûdî'yi çağırdı. Onlara sordu:

-Aranızdaki Husayn [Abdullah] bin Selâm nasıl bir kimsedir?

- Çok büyük bir âlimimizdir. Onun gibi hayırlı birisi az bulunur. O doğru sözlüdür.

- Eğer o Müslüman olduysa siz ne dersiniz?

- Allah onu böyle birşeyden korusun!

Sonra saklandığım yerden çıkıp dedim ki:

- Ey Yahûdî topluluğu, Allah'tan korkunuz! Size geleni kabûl ediniz! Allah'a yemîn ederim ki, siz Resûlullahın hak Peygamber olduğunu biliyorsunuz. Çünkü alâmetleri Tevrat'ta açık olarak yazılıdır. Başka kavimden geldiği için inadınızdan îmân etmiyorsunuz. Ben şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Ve yine şehâdet ederim ki, Muhammed aleyhisselâm Allah'ın resûlüdür.

Bunun üzerine Yahûdîler:

- Bizim en kötümüz budur. Aramızda bundan daha kötü biri yoktur, deyip olmadık iftirâlar etmeye başladılar. Peygamber efendimiz Yahûdîlere dönüp buyurdu ki:

- Birinci şehâdetiniz bize kâfidir, ikincisi ise lüzûmsuzdur.

Hz. Abdullah hemen evine döndü. Ailesini ve akrabalarını İslâmiyet'e davet etti. Halası da dâhil hepsi Müslüman oldular.

O'nun îmân etmesi Yahûdîleri çok kızdırdı. Bunun için kendisini sıkıştırmaya başladılar. Hattâ Yahûdî âlimlerinden bazıları:

-Araplardan peygamber çıkmaz. Senin adamın hükümdardır, diyerek, Abdullah bin Selâm'ı İslâmiyet'ten vazgeçirmeye kalkıştılarsa da muvaffak olmadılar.

Kendisi ile birlikte Sa'lebe bin Sa'ye, Üseyd bin Sa'ye, Esed bin Ubeyd ve ba'zı Yahûdîler samîmî olarak Müslüman oldular. Fakat bazı Yahûdîler dediler ki:

- İslâmiyet’e yalnız bizim kötülerimiz inandı. Eğer, onlar hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dînini bırakmazlardı.

Bunun üzerine inen âyet-i kerîmede şöyle buyuruldu:

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ ايَاتِ اللّهِ انَاءَ الَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

“Onların, Ehl-i kitabın hepsi bir değildir. Ehl-i kitabın içinde bir cemâ'at vardır ki, onlar gece vakitlerinde secdeye kapanarak Allahın âyetlerini okurlar.”[422[422]]

Âdil Şâhid

Abdullah bin Selâm'ın îmân ettiğine ve fazîletine Kur'ân-ı kerîmin şu âyet-i kerîmesinin şehâdet ettiğini müfessîrler ifâde etmektedirler. Bu âyet-i kerîme şudur:

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَكَفَرْتُمْ بِه وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنى اِسْرَائلَ عَلى مِثْلِه فَامَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ اِنَّ اللّهَ لاَيَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمينَ

“İnkâr edenlere de ki: Eğer Kur'ân-ı Kerîm Allah tarafından gönderilmiş olup da siz inanmayıp inkar ettiyseniz ve İsrailoğullarından bir şâhid Kur'ân-ı kerîmi benzerine, Tevrat'a göre bu da Allah kelâmıdır diye şehâdet edip inandı da siz yine de büyüklük taslarsınız, bana söyleyin kendinize yazık etmiş olmaz mısınız? Şüphesiz Allah zalim milleti doğru yola eriştirmez.”[423[423]]

Tefsîr âlimlerine göre, âyetteki İsrailoğullarından bir şâhid olarak bahsedilen kimse Abdullah bin Selâm'dır. Çünkü O kendi milletine:

- Hz. Mûsâ'ya inen Tevrat'ı Allah kelâmı olarak kabûl edip de Hz. Muhammed'i ve O'na inen Kur'ân-ı kerîmi inkâr etmek zulümdür, diyerek Müslüman olmuştur.

Abdullah bin Selâm hazretleri, Yahûdî âlimi iken Müslüman olup îmân ile şereflenince, kendini tamamen İslâm dînine verdi. Yahûdilerin kendisi hakkında uydurdukları iftirâlara kulak asmadı. Kur'ân-ı kerîme dört elle sarılıp, Resûlullahı bir gölge gibi takip etmeye başladı. Peygamber efendimiz onun hakkında buyurdu ki:

- Cennetlik birini görmek isteyen, Abdullah bin Selâm'a baksın.

[422[422]] Al-i İmran,3/113
[423[423]] Ahkâf,46/10

Bahçede Gördüm

Bir gün Resûlullahın huzûruna gelip dedi ki:

- Yâ Resûlallah, rüyâmda kendimi bir bahçede gördüm. Bahçenin içinde demirden bir direk vardı. Direğin bir ucu yerde, bir ucu gökte idi. Yukarısında bir kulp, bir çember vardı. Bana, "Haydi bu direğe çık!" denildi. Ben de "Gücüm yetmez" dedim. Bunun üzerine yanıma birisi gelerek, sırtımdaki elbiseyi çıkardı. Böylece rahatça direğin tepesine çıktım, kulpundan tuttum. "İyi tut, bırakma!" diye de tenbîh edildi. Böylece direğin kulpu elimde olduğu hâlde uyandım.

Peygamber efendimiz rüyâsını şöyle tabîr etti:

- Gördüğün bahçe İslâm dînidir. Direk de İslâm dîninin direği, tevhîdidir. O kulp da sağlam olan îmândır. Sen ölünceye kadar İslâm dîni üzere yaşayacaksın!

Başka bir zamanda Peygamber efendimiz, Ashâbı ile sohbet ederken buyurdu ki:

- Şu kapıdan ilk girecek olan, Cennet ehlinden biridir.

Ashâb-ı kirâm merakla kimin gireceğini beklerken, Abdullah bin Selâm'ın girdiğini gördüler. Daha sonra bu müjdeli haberi kendisine bildirerek sordular:

- Yâ Abdullah, bu dereceye hangi amel ile ulaştın?

- Ben zayıf bir kimseydim. En kuvvetli ümidim, kalp selâmeti yanî kimseye karşı içimde kötülük beslememem ve boş sözleri terk etmemdir. Bundan başka beni kurtaracağından ümitli olduğum bir amel bilmiyorum.

Kibirli Cennete Girmez

Hz.Abdullah bin Selâm nefsini kötü huylardan ve isteklerden tamamen temizleyip terbiye etmişti. Kendisi zengin olduğu hâlde, bazen Medîne çarşısında sırtında yük taşıdığı görülürdü. Bir gün yine onu bu hâlde görenler dediler ki:

- Senin çocukların, hizmetçilerin var. Bu işleri niçin onlara gördürmüyorsun?

- Evet bu işleri görecek kimselerim vardır. Fakat ben nefsimi denemek istiyorum. Böyle işler nefsime ağır geliyor mu, gelmiyor mu? Maksadım bunu anlamaktır. Çünkü Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde, (Kalbinde hardal tanesi kadar kibir, büyüklenme bulunan kimse, Cennete girmeyecektir) buyurmuştur. Başka bir hadîs-i şerîflerinde de, (Meyve veya herhangi bir şeyi kendi eliyle evine götüren, kibirden uzaklaşmıştır) buyurmuştur. İşte bunun için yükümü kendim taşıyorum.

Hz.Abdullah bin Selâm hazretleri, Hz. Osman'ın şehâdeti esnâsında yanında bulunuyordu. İsyâncılara dedi ki:

- Tarihte öldürülen her peygamber için yetmiş bin asker öldürülmüştür. Öldürülen her halîfe için de onbeş bin kişi öldürülmüştür. Gelin bu işten vazgeçin! Yoksa âhirette bunun cezâsını çok şiddetli olarak çekeceksiniz! Ayrıca Hz. Osman'ın üzerinizde çok hakkı vardır.

Fakat âsîler sözünü dinlemediler, ayrıca kendisine hakâret ettiler.

Hz. Abdullah hakikaten, ahlâk ve ilim ile kendini süsleyen Cennetlik insanlardan idi.

Ashâb-ı Kirâmdan Mu'âz bin Cebel, 639'da Suriye taraflarında ortaya çıkan veba hastalığına yakalanmıştı. Vefât edeceği sıralarda, başucunda ağlayan talebesi Yezid bin Âmire'ye dedi ki:

- Niçin ağlıyorsun?

-Ben dünya için ağlamıyorum. İlmi senden öğrenmekteydim, bunu kaybedeceğime üzülüyorum!

Bunun üzerine Mu'âz bin Cebel buyurdu ki:

İlim kaybolmaz.

- İlim benim vefâtımla kaybolmaz. Benden sonra ilmi şu dört kişiden öğren: Abdullah bin Mes'ud'dan, Abdullah bin Selâm'dan, çünkü Resûlullah onun hakkında, "O, Cennetlik olan on kişinin onuncusudur" buyurdu. Hz. Ömer'den ve Selmân-ı Fârisî'den öğren.

Hz.Abdullah bin Ömer şöyle anlatır:

Medîne'de bir takım Yahûdî topluluğu Resûlullaha gelerek dediler ki:

- Senin getirdiğin dinde recm var mıdır?

Resûlullah efendimiz de onlara sordu:

- Recm cezâsı hakkında Tevratta ne yazıyor?

- Tevratta recm cezâsı yoktur.

Abdullah bin Selâm Yahûdîlere dedi ki:

- Yalan söylüyorsunuz! Tevratta recm âyeti vardır.

Bunun üzerine Tevratı getirip açtılar. Yahûdîlerden birisi elini recm âyetinin üzerine koyarak bundan önceki ve sonraki âyetleri okumaya başladı. Abdullah bin Selâm ona:

- Elini kaldır! dedi.

O da elini kaldırınca recm âyeti göründü. O zaman Yahûdîler dediler ki:

- Ey Muhammed! Abdullah bin Selâm doğru söyledi. Tevratta hakikaten recm âyeti vardır.

Birgün Hz. Abdullah bin Selâm, Ka'b-ül Ahbâr'a şöyle bir soru sordu:

- Âlimler ilmi öğrenip zihinlerine yerleştirdikten sonra, onu oradan söküp atan nedir?

Hz. Ka'b dedi ki:

- Tama', hırs ve ihtiyaç peşinden koşmaktır.

Hırsın Kaynağı

Birisi de Fudayl bin Iyâd'a dedi ki:

- Ka'b'ın bu sözünü bana izâh eder misin?

Bunun üzerine Fudayl şöyle cevap verdi:

-Tama', insanın bir şeyi araması ve mukaddes değerlerini bu uğurda fedâ etmesi demektir. Hırs ise nefsinin herşeyi istemesi, senin de onun istediklerini yerine getirmendir.

Bunun için de ona buna, kötü insanlara vb. ihtiyacın olur. İhtiyacını yerine getirenler de seni burnundan yakalamış olurlar.

Yanî seni emirleri altına alırlar, istedikleri yerlere sürüklerler, sen de onlara boyun eğersin.

Onlar hasta oldukları zaman, dünya sevgisinden dolayı onların ziyâretlerine gider, tesadüf ettiğin zaman kendilerine selâm verirsin.

Bu verdiğin selâmı, yaptığın ziyâreti Allah rızâsı için yapmazsın. Eğer bu kimselere ihtiyaç göstermezsen, senin için çok daha hayırlı olurdu. Bu benim sana anlattığım, yüz hadîs-i şerîf rivâyet etmekten senin için daha hayırlıdır.

Abdullah bin Selâm (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. عن عبداللّه بن سم رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قالَ:]كُنْتُ جَالِساً في نَفَرٍ مِنْ أصْحَابِ رسولِ اللّهِ # يَتَذَاكَرُونَ. يَقُولُونَ: لَوْ نَعْلَمُ أىُّ ا٬عْمَالِ أحَبُّ إلى اللّهِ تعالى لَعَمِلْنَاهُ؟ فَأنْزَلَ اللّهُ تعالى: يَا أيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا تَفْعَلُونَ؟ اŒية فَخَرَجَ رسولُ اللّه # فَقَرَأهَا عَلَيْنا[. أخرجه الترمذى .

- Hz.***Abdullah İbnu Selâm (r.a) anlatıyor: "Kendi aralarında müzâkere eden bir grup Ashâbın arasında oturuyordum. "Keşke, diyorlardı Allah nazarında hangi amelin daha muteber olduğunu bilsek de onu yapsak." Bunun üzerine şu meâldeki ayet nazil oldu: "Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbih ve tenzih etmektedir. O, gâlib-i mutlaktır, yegane hüküm ve hikmet sahibidir. Ey imân edenler, yapamayacağınız şeyi niçin söylersiniz?***

. وعن عبداللّه بن سم رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]لَمَّا حُوصِرَ عُثْمَانُ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ وَلّى أبَا هُرَيْرَةَ على الصَّ◌ِةِ، وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يُصَلِّى أحْيَاناً، ثُمَّا بَ◌َعَثَ عُثْمَانُ إلَيْهِمْ، فقَالَ مَا تُرِيدُونَ مِنِّى؟ قَالُوا: نُرِيدُ أنْ تَخْلَعَ إلَيْهِمْ أمْرَهُمْ، ثُمَّ قالَ: أخْلَعُ سِرْبَاً سَرْبَلَنِيهِ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ، فقَالُوا: فَهُمْ قَاتِلُوكَ. قالَ: لَئِنْ قَتَلْتُمُونِى تَتَحَابُّونَ بَعْدِى أبَداً، وَ◌َ تُقَاتِلُونَ بَعْدِى عَدُوّاً جَمِيعاً، وَلَتَخْتَلِفُنَّ عَلَى بَصِيرَةٍ، يَا قَوْمِ يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِى أنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أصَابَ مَنْ قَبْلَكُمْ فَلَمَّا اشْتَدَّ عَلَيْهِ ا٬مْرُ أصْبَحَ صَائِماً يَوْمَ الجُمُعَةِ، فَلَمَّا كانَ في بَعْضِ النَّهَارِ نَامَ فقَالَ: رَأيْتُ اŒنَ رسُولَ اللّهِ # فقَالَ لِى إنَّكَ تفْطِرُ عِنْدَنَا اللَّيْلَةَ فَقُتِلَ مِنْ يَوْمِهِ، ثُمَّ قَامَ عَلِيٌّ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ خَطِيباً فَحَمِدَاللّهَ وَأثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ: أيُّهَا النَّاسُ! أقْبِلُوا عَلَيَّ بِأسْمَاعِكُمْ وَأبْصَارِكُمْ، إنِّى أخَافُ أنْ أكُونَ أنَا وَأنْتُمْ قَدْ أصْبَحْنَا في فِتْنَةٍ وَمَا عَلَيْنَا فِيهَا إَّ ا“جْتِهَادُ، وَإنَّ اللّهَ تَعالى أدَّبَ هذِهِ ا٬مَّةَ بِأدَبَيْنِ: الْكِتَابِ والسُّنّةِ، ض هَوَادَةَ عِنْدَ السُّلْطَانِ فِيهِمَا، فأتَّقُوا اللّهَ وَأصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ، ثُمَّ نَزَلَ وَعَمَدَ إلى مَا بَقِىَ مِنْ بَيْتِ المَالِ فَقَسَّمَهُ عَلى المُسْلِمِينَ[. أخرجه رزين.» يَجْرِمَنَّكُمْ«: أىَ يَحملنكم: والشِّقَاقُ: النزاعُ والخف. »وَالْهَوَادَةُ« السكون والموادعة، والرضا بالحالة التى ترجى معها سمة .

- Abdullah İbnu Selâm (r.a) anlatıyor:"Hz. Osman (r.a) muhâsara edildiği zaman, namaz kıldırma işine Hz. Ebû Hüreyre (r.a)'yi tayin etti. Bâzan Hz. İbnu Abbas kıldırıyordu. Sonra, Hz. Osman (isyancılara) elçi yollayıp, benden ne istiyorsunuz? diye sordu. Onlar: "Hilâfetten ayrılmanı istiyoruz" dediler. O da: "Allah'ın bana giydirdiği bir kaftanı çıkarmam" diyerek reddetti."Onlar seni öldürecekler!" dediler. O:"Beni öldürdüğünüz takdirde, ebediyyen birbirinizi sevmeyecek, düşmanla elbirlik savaşamayacaksınız. Göre göre ihtilâfa düşeceksiniz. Ey kavm, bana karşı çıkardığınız şu ihtilâf sakın ola başınıza, sizden öncekilerin maruz kaldığı belâyı dolamasın!" dedi. İhtilâlcilerin tazyikleri artınca, cuma gününe oruçlu olarak girdi. Gün biraz ilerleyince uyudu. Uyanınca:"Şu anda rüyamda Resûlullah (a.s)'ı gördüm. Bana: "Akşam yanımızda iftarını yapacaksın" buyurdu" dedi.O gün öldürüldü. Sonra Hz. Ali (r.a) hutbe okumak üzere kalktı. Hamd ü senâdan sonra:"Ey insanlar, dedi, bana yaklaşın,

gözlerinizi, kulaklarınızı dört açın. Şahsen ben ve sizler hepimizin fitnenin içine düşmemizden korkuyorum. Fitne sırasında, hepimize gayret gerekecek." Devamla dedi ki: "Allah bu ümmeti iki edeble terbiye etti: Kitap ve Sünnet. Bunların (tatbiki hususunda), sultan nezdinde gevşeklik olamaz. Öyle ise Allah'tan korkun, aranızdaki meseleleri halledin."Hz. Ali (r.a) bunları söyleyip minberden indi ve beytü'lmaldan arta kalan servete yönelerek Müslümanlar arasında taksim etti."[424[424]]

. وعن عبداللّه بن سلمان عن رجل من أصحاب النّبيِّ # قال:]جَاءَ رَجُلٌ يَوْمَ خَيْبَرَ إلى النّبيِّ #، فقَالَ يَا رسُولَ اللّهِ: لَقَدْ رَبِحْتُ الْيَوْمَ رِبْحاً مَا رَبِحَهُ أحَدٌ مِنْ هَذَا الْوَادِى؟ قالَ: وَيْحَكَ، ومَا رَبِحْتَ؟ قالَ: مَا زِلْتُ أبِيعُ وَأبْتَاعُ حَتّى رَبِحْتُ ثَـِثمِائَةِ أُوقِيَّةٍ، فقَالَ لَهُ # أفَـَ أُنَبِّئُكَ بِخَيْرِ رِبْحٍ، فقَالَ: مَاهُوَ يَا رسُول اللّهِ قالَ: رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الصَّـَةِ[. أخرجه أبو داود .

- Abdullah İbnu Selmân, Resûlullah (a.s)'ın ashabından birisinden naklediyor: "Hayberin fethedildiği gün bir adam Hz. Peygamber'e gelerek:"Ey Allah'ın Resûlü, bugün ben öyle bir kâr ettim ki böyle bir kârı şu vadi ahalisinden hiçbiri yapmamıştır" dedi. Efendimiz:"Bak hele! Neler de kazandın?" diye sordu. Adam:"Ben alıp satmaya ara vermeden devam ettim. Öyle ki üçyüz okiyye kâr ettim dedi. Aleyhissalâtu vesselâm efendimiz:"Sana kârların en hayırlısını haber vereyim mi?" diye sordu. Adam:"O nedir, ey Allah'ın Resûlü?" dedi. Efendimiz açıkladı:"(Farz) namazdan sonra, kılacağın iki rekattir."[425[425]]

25)Bedir'de babasına karşı savaşan sahâbî: ABDULLAH BİN SÜHEYL

Hz.Abdullah bin Süheyl ilk Müslüman olanlardandır. İkinci Habeşistan hicretine kadar Müslümanlığını gizledi. Sonra Habeşistan'a hicret eden kâfileye o da iştirak etti. Habeşistan'dan dönüşünde, babası tarafından hapsedilip, işkence yapılmış, Müslümanlıktan vazgeçmeye zorlanmıştı. Bu yüzden çok şiddetli eziyet ve sıkıntılara mâruz kaldı. Çâresiz kalarak babasının sözüne uymuş gibi göründü. Aslında, istemeyerek îmânını gizlemişti.

Peygamberimizin ve Müslümanların çoğunluğu Medîne'de bir araya gelmişler, gün geçtikçe güçlenmekte ve durumları iyiye doğru gitmekteydi.

İşine Yaramıştı

Mekke müşrikleri bunu bir türlü hazmedemiyorlar ve en kısa zamanda, Müslümanları ve İslâmiyet'i yok etmek istiyorlardı. Bu yüzden Bedir Muharebesine büyük bir intikam hırsıyla hazırlanmışlardı. Bu Abdullah bin Süheyl'in işine yaramıştı. Bedeni müşrikler arasında ama, rûhu Resûlullah ve Müslümanlarla beraberdi. Şirk ve

---

[424[424]] Tirmizî Tefsir, Ahkaf; Rezîn ilâvesidir, kaynağı bulunamamıştır.
[425[425]] Ebû Dâvud, Cihâd 180,

küfür ordusu arasında bulunmak istemiyordu ama, Resûlullaha kavuşmak için bir müddet sebredecekti.

Bu arada, babası kendisini zaman zaman kontrol ediyor, fakat Abdullah bin Süheyl, iç dünyasında olup bitenleri, rûhunda yaşadığı ve tattığı lezzeti, babasına ve etrafındakilere aslâ hissettirmiyordu. Günler böyle geçti. Babası, onda anormal bir durum, İslâmiyet'e dâir bir belirti görmediğinden, artık onun hakkında şüphesi kalmamıştı.

Hâlbuki o, onların kirli ve insanlıktan uzak dünyasından, Resûlullahın Cennet misâli huzûrlarına, onun mübârek sohbetlerine, Müslümanların o saâdet ve mutluluk dünyasına nasıl kavuşacağının plânlarını yapmaktaydı.

Abdullah bin Süheyl, sanki başka âlemde yaşamakta, müşriklerden çok çok uzaklarda bulunmaktaydı. Onun durumundan, kimsenin haberi yoktu. Müşriklerin, Müslümanlardan birkaç misli fazla olan küfür ve şirk ordusu, Bedir'e varmış, bütün techizatı yerleştirmiş, muharebeye hazır duruma gelmişti. Karşılıklı tek tek vuruşmalar bitmiş, iki ordu birbirine girmişti. Harp iyice kızışmıştı.

Hakkımda Hayırlı Kıldı

Hz.Abdullah bin Süheyl için tam zamanı idi. İslâm ordusu saflarına geçebilirdi. Fırsatı kaçırmadı ve Müslümanların saflarına katıldı. Böylece, günlerden beri hayâli ile yaşadığı dünyanın içine girmişti. Şimdi başka bir hava teneffüs etmeye başlamıştı. Bu, rûhlara hem gıda ve hem de şifâ olan bir hava idi. O, Allahü teâlânın sevgilisinin yanında, onunla yan yana cihâd ediyordu. Ne büyük saâdetti. Kıyâmete kadar hayırla, duâ ile anılacakların arasına girmişti.

Babası Süheyl, onun bu hareketine çok kızmış ve ağır laflar söylemişti. Abdullah ise babasına, "Allahü teâlâ bunu benim hakkımda çok hayırlı kıldı" diye cevap verdi. Abdullah bu esnâda 27 yaşında idi.

Hz.Abdullah bin Süheyl artık yerinde duramıyordu. Aslanlar gibi, şirk ordusunun üzerine atıldı. Sanki önceki Süheyl değildi. Diğer Sahâbe-i kirâm gibi o da kahramanca savaştı. Sonunda müşriklerin şirk ordusu perişan oldu. Abdullah'ın babası da esîr düşmüş, daha sonra fidye ile kurtulmuştu.

Hz.Abdullah bin Süheyl, Bedir'den sonra Uhud ve Hendek gazâlarına katılmış, Hudeybiye antlaşmasında da hazır bulunmuştur. Fakat bu antlaşma sırasında gördüğü manzara, onun kalbine bir hançer gibi saplanmış ve çok üzülmüştü. Çünkü bu antlaşmada, Mekkeli müşrikleri, babası Süheyl temsil etmiş ve antlaşmaya "Allah'ın Resûlü" ifâdesinin yazılmasına itiraz ederek demişti ki:

-Biz senin Resûlullah olduğunu kabûl etseydik seninle savaşmazdık.

Müslümanları Üzmüştü

Onun bu kaba hareketleri Abdullah'ı çok üzmüştü. Resûlullah efendimiz, onun bütün şartlarını kabûl etmişti. Antlaşma imzalanmadan önce olan bir olay da, bütün Müslümanları üzmüş, Resûlullah efendimiz de mahzûn olmuştu.

Çünkü, Abdullah bin Süheyl'in küçük kardeşi Ebû Cendel Müslüman olmuştu. Bu yüzden Mekke'de zincire vurulup, hapsedilmişti. Ancak bir yolunu bulup kaçmış, Hudeybiye antlaşması imzalanırken, kendini Resûlullahın mübârek ayaklarının dibine atarak demişti ki:

- Beni kurtar yâ Resûlallah!

Fakat müşriklerin temsilcisi olan babası Süheyl oğlunu orada görünce, Ebû Cendel'i boynundan tutup dedi ki:

-Yâ Muhammed! Antlaşmamız üzerine bana geri çevireceğin insanların ilki budur!

Resûlullah efendimiz, onu teslim etmek istememişti. Bunun üzerine Süheyl diretti:

- O zaman antlaşmayı imzalamam!

Ancak Resûlullah bu antlaşmanın yapılmasını, birçok sebepten dolayı istiyorlardı. Bütün taleplere rağmen, müşrikler tekliflerinden vazgeçmedi.

Ebû Cendel'in, babasına teslim edilirken söylediği sözler, bütün Müslümanların gözlerini yaşartmıştı. Başlangıcı Müslümanların aleyhine gibi görünen Hudeybiye antlaşması, daha sonra, Müslümanların lehine netîce vermiş, Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde bu antlaşmayı, Feth-i Mübîn diye vasıflandırmıştır. Ebû Cendel hazretleri de, bilâhare kurtulmuş, sağ sâlim Medîne'ye dönmüştür.

Hudeybiye antlaşmasından iki sene sonra, Abdullah bin Süheyl Mekke'nin fethinde de bulundu. Mekke fethedilmiş, öldürülecek olanların listesi yapılmıştı. Bunların arasında, Abdullah bin Süheyl'in babası da vardı. Babasına dayanamamıştı.

Ben de Şehîd Olsaydım

Babasının öldürülmemesi için teşebbüste bulundu. Durum Resûlullaha arz edildi. Resûlullah efendimiz Hz. Abdullah'ın bu istirhâmını kabûl etti. Babasına bir emannâme verildi. Daha sonra babası Süheyl bin Amr Müslüman oldu. Sahâbelik şerefine nâil oldu. O kadar ihlâslı bir Müslüman oldu ki, Resûlullahın âhirete teşrifleri sırasında konuşmaları ile, birçok kimsenin, dinden dönmesine mâni oldu.

Abdullah bin Süheyl, Yemâme'de Cevaş muharebesinde şehîd olmuştu. Hz. Ebû Bekir, Kureyş ve Mekke'nin ileri gelenleriyle birlikte, oğlunun şehâdetinden dolayı,

babası Süheyl’e tâziyede bulunmuşlardı. Oğullarına her türlü işkenceyi daha önce yapmış olan Süheyl dedi ki:

- Keşke ben de şehîd olsaydım. Resûlullah efendimiz bana, şehîdin, âilesinden 70 kişiye şefâ’at edeceğini bildirdi. Ben oğlumun benden önce kimseye şefâ’at etmeyeceğini umuyorum.

26)Sâhib-ül ezân: ABDULLAH BİN ZEYD

Hicretten sonra Medîne'de Peygamber efendimizin mescidi yapılmış, burada Müslümanlar cemâatle namaz kılıyorlardı. Ancak o günlerde namaz vakitlerini bildirmek, zahmetli oluyordu. Müslümanlar, Mescid'e toplanır; namaz vaktini beklerlerdi. Bazıları da tam vakti tespit edemezlerdi.

Sevgili Peygamberimiz, buna bir çâre arıyorlardı. Bir gün arkadaşlarını topladılar. Meseleyi hep birlikte konuşmaya (istişâreye) başladılar. İlk önce şu teklif yapıldı:

- Namaz vakitlerinde çan çaldırsak!

Bunun üzerine Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Çan çaldırma âdeti, Hıristiyanlara mahsûstur. Bize yakışmaz.

Sonra, başka bir düşünce ileri sürüldü:

- Boru çaldırsak!

- O da Yahûdîlere âittir. Doğru olmaz.

Ateş Yaksak
- Yüksek yerlerde ateş yaksak. Böylece namaz vakitlerini, görerek öğrenmiş oluruz!

Bu teklife de Allahü teâlânın Resûlü şöyle buyurdu:

- Ateş yakmak, ateşperestlerin, ateşe tapanların işidir. Mecûsîlerin yaptığını taklîd edemeyiz. Son olarak:

-Namaz vakitlerinde, bir bayrak çekelim, teklifinde bulunuldu.

Peygamber efendimiz, bunu da beğenmediler. Neticede, karar veremeden dağıldılar. Müslümanlar üzgün olarak evlerine çekildiler.

O toplantıda bulunan Abdullah bin Zeyd, aynı gece bir rüyâ gördü... Ertesi gün, sabah namazından sonra, Sevgili Peygamberimize gördüğü rüyâyı anlattı:

" Yâ Resûlallah! Dün gece rüyâmda, mübârek bir zât gördüm. Elinde parlak bir çan vardı. Ona sordum:

- Onu bana satar mısın?

- Çanı ne yapacaksın?

- Müslümanları namaza davet edeceğim.

O mübârek zât güldü ve dedi ki:

- Sana ondan daha hayırlı, bir şey öğreteyim mi?

- Öğret!.

O zaman bana, kelimesi kelimesine, Ezân-ı Muhammedî'yi okudu."

Abdullah bin Zeyd hazretlerinin rüyâlarını anlatmasından sonra, Allahü teâlânın Resûlü de tebessüm ederek buyurdular ki:

- İnşâallah gördüğün hak rüyâdır, sâlih rüyâdır. Şimdi kalk da öğrendiklerini, Bilâl'e öğret! Ezânı, O okusun. Çünkü sesi, senden daha gür, daha yüksektir.

Aynı Rü'yâyı Ben de Gördüm

Bu rüyâ ve Ezân kelimelerini işiten Hz. Ömer dedi ki:

-Yâ Resûlallah! Seni hak Peygamber olarak gönderen Allaha yemîn ederim ki, aynı rüyâyı ben de gördüm.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz, ellerini semâya kaldırarak; Cenâb-ı Hakka şükrettiler, hamdettiler.

Bundan sonra Sâhib-ül Ezân diye meşhûr olan Abdullah bin Zeyd, Medîneli Müslümanların Hazrec koluna mensuptur. Ebû Muhammed el-Medenî adı ile künyelenmiştir. Akabe bîâtında bulunarak Resûlullaha îmân edip Müslüman olmakla şereflenmiştir. Bedir muharebesine iştirak etmiş ve diğer bütün harplere katılarak, büyük kahramanlıklar göstermiştir.

Resûlullah ile beraber Vedâ Haccı'nda bulundu. Bu hac esnasında elinde bulunan bütün mallarını, hayvanlarını, fakirlere sadaka olarak dağıttı.

وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُوْلَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُوْلَئِكَ رَفِيقًا

“Her kim Allah’a da Resul’e de itaat ederse işte onlar Allah’ın kendilerine nimet verdiği nebiler, sıddıklar, şehidler ve salihlerden olan kimselerle beraberdir. İşte onlar ne güzel arkadaştır.” [426[426]]

Bir gün Abdullah bin Zeyd, Hz. Peygamber (a.s)'a gelmiş ve: "Ey Allah'ın elçisi, sen ve biz öldüğümüzde sen yüceler yücesinde olacaksın, seni göremiyeceğîz ve seninle bir arada olamıyacağız." deyip üzüntüsünü dile getirmişti de bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu. Abdullah bin Zeyd’in, Hz. Peygamber (a.s)'ın vefatı üzerine "Ey Allahım, benim gözlerimi kör et de sevgilimden sonra sevgilime kavuşuncaya kadar bir şey görmeyeyim." diye düa ettiği ve hemen o anda gözlerinin kör olduğu da nakledilmektedir.[427[427]]

644 yılında 64 yaşında iken vefât etti.

Abdullah bin Zeyd (r.a) Buyurdu ki:
"Dünyada olup da âhiret hayatı yaşayan insan saâdet içindedir. Bir insan yaşadığı müddetçe Allah’ı hatırından çıkarmayıp, O'na hep yalvarırsa âhirette merhametine sebep olur. Böylece âhiret hayatı yaşamış olur."

Tirmizî'den kaydettiğimiz son iki ziyadeden birincisi elfazın ezanda ikişer, ikâmette birer kere tekrar edileceği belirtilmiştir. Şâfiî, Ahmed ve cumhur-u ulemâ bu hadisle amel ederek ikâmeti -başta ve sondaki tekbir dışında- birer kere okumak gerektiğine hükmetmişlerdir.İkinci rivayette ise, ezan ve ikâmet her ikisinde de elfazın ikişer kere okunacağı belirtilmektedir. Bazı âlimler de bunu esas almıştır. Ebû Hanîfe ve ashâbı bu görüştedir. Hanefî ulema'ya, Sevri, İbnu'l-Mübârek ve ehl-i Kûfe'ye göre, ikâmetteki elfazla ezandaki elfaz sayıca aynıdır, ancak ikâmette kad kâmeti'ssalât ilave edilir ve iki kere tekrar edilir. Bunlar Ebû Dâvud ve Tirmizî'de gelen -yukarıda kaydettiğimiz- Abdullah İbnu Zeyd hadisiyle istidlal ederler.

Diğer taraftan Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel ve cumhur, ikâmetin elfazının onbir kelime olduğu, başta ve sonradaki tekbirlerle kad kâmeti'ssalât lafzı dışında hepsinin birer kere, bu belirtilenlerin de ikişer kere söyleneceğine hükmetmişlerdir. Bunda delilleri, müteakiben kaydedeceğimiz Hz. Enes rivayetidir. Sadece İmam Mâlik kad kâmeti'ssalât lafzının bir kere okunacağına hükmetmiştir. Şâfiî'nin de kavl-i kadiminde buna hükmettiği bilinmektedir. Hz. Ömer'in ben de görmüştüm demesi üzerine Hz. Peygamber'in hamdederek daha sağlam oldu demesi, rüyanın sıdkına Hz. Ömer'in şehadet etmiş olması sebebiyledir. Çünkü Sekîne onun diliyle birçok fırsatta konuşmuştur.

[426[426]] Nisa, 4,69.
[427[427]] Kurtubî, Cami-u’l Beyan, Beyrut, V,175; İbnu'l-Esîr, Usdu'i-Ğâbe, 1,296.

. وعن عبداللّه بن زيد رَضِيَ اللّهُ عَنْه:]وَقِيلَ لَهُ تَوَضّأ لَنَا وُضُوءَ رسولِ اللّهِ #، فَدَعَا بِإنَاءٍ فَفَعَلَ نَحْوَ مَا تَقَدَّمَ، وَفِيهِ: فَمَسَحَ بِرَأسِهِ، فَأقْبَلَ بِيَدَيْهِ وَأدْبَرَ، بَدَأ بِمُقَدَّمِ رَأسِهِ، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إلى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا حَتَّى رَجَعَ إلى المَكَانِ الَّذِى بَدَأ مِنْهُ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ[. أخرجه الستة.وفي رواية لمسلم: »وَمَسَحَ بِرَأسِهِ ثَثاً« .

-Abdullah İbnu Zeyd (r.a)'ın anlattığına göre, kendisine:"Bizim için, Resûlullah (a.s)'ın abdestiyle bir abdest al (da görelim)!" diye talepte bulunuldu. O, hemen bir kap [su] isteyip, önceki hadiste anlatılan şekilde abdest aldı. Abdest alışını anlatan rivayette şu farklı açıklama var:"Başını meshettikte ellerini (saçları üstünde) ileri ve geri doğru yürüttü. (Şöyle ki: Mesh ameliyesine) başın ön kısmından başladı ellerini enseye doğru götürdü. Sonra, başladığı yere kadar geri getirdi. Sonra ayaklarını yıkadı."[428[428]]

27)Medîne'de muhâcirlerden ilk doğan sahâbî: ABDULLAH BİN ZÜBEYR

Sahâbî. Hicret'ten sonra, 622 milâdî yılında, Medine yakınındaki Kûba'da doğdu. Babası Zübeyr b. Avvâm, Cennetle müjdelenen on kişiden (Aşere-i Mübeşşere) biridir. Annesi, Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ'dır. Teyzesi, Mü'minlerin annesi Hz. Âîşe'dir. Babası tarafından babaannesi Safiyye, Rasûlullah'ın halasıdır.

Medine'de muhâcirlerden ilk doğan çocuk Abdullah b. Zübeyr'dir. Bu doğuma muhâcirler bir hayli sevinmişti. Çünkü Medine Yahûdileri "Muhâcirlere sihir yaptık, çocukları olmayacak" diye ortaya fesat saçıyorlardı. Abdullah doğunca Yahûdilerin yalanı ortaya çıktı. Doğumu Rasûlullah Efendimiz haber aldı. Dua edip, adını Abdullah, künyesini Ebû Bekir koydular. Ayrıca Ebû Hubeyb diye diğer bir künye ile de tanınır.

Yedi yaşında iken babası tarafından Peygamber Efendimize getirilerek O'na bey'at etme şerefine kavuştu. Hz. Ebû Bekir devrinde çocukluğunu atlattıktan sonra Hz. Ömer devrinde henüz oniki yaşlarında iken babası ile Yermük Savaşı'na gitti. Muharebe yerinde babası O'nu sahâbeden birine emânet ederek savaşa katıldı. Abdullah b. Zübeyr de, babasını at üzerinde savaşırken seyretti. Dört yıl sonra da (M. 639) babası ile birlikte Amr İbn el-Âs kumandanlığında Mısır fethine katıldı.

M. 649 senesinde Afrika'da Abdullah b. Sa'd ile Tunus fethine gitti. Bu savaşta üstün Bizans kuvvetleri karşısında kahramanca savaşıp Roma bölge valisi Gregor'u öldürerek zaferin kazanılmasında büyük rol oynadı. Otuz yaşında, Saîd İbn el-Âs kumandasındaki orduyla Horasan seferinde bulundu. Aynı yıl içinde Hz. Osman

---

[428[428]] Buhârî, Vudû 38, Müslim, Tahâret 18, 19, (235, 236); Muvatta, Tahâret, 1, (1, 18); Ebû Dâvud, Tahâret 50, (118, 119, 120); Tirmizî, Tahâret 27, 36, (35, 47); Nesâî, Tahâret 80, 81, 82, (1, 71, 72).]Müslim'in bir rivayetinde şöyle denmiştir: "Başını üç kere meshetti."

tarafından Kur'ân-ı Kerim'in çoğaltılması için toplanan ilmî heyete katıldı. Hz. Osman şehid edildiği gün, âsilere karşı gayretle müdâfaa edenlerden idi.

Hz.Abdullah b. Zübeyr, Hz. Muâviye'nin vefatından (M.680) sonra yerine geçen oğlu Yezid'e bey'at etmedi. Hz. Hüseyin ile birlikte Mekke'ye geldi. Bu arada Yezid tarafını tutan baba bir kardeşi Amr b. Zübeyr'in kumanda ettiği bir ordu Mekke'ye hücum etti. Abdullah bu orduyu mağlup etti. Ordu kumandanlarının çoğunu esir aldı. Yezid'le rekâbetten çekindiği için Hz. Hüseyin'e, Kûfe'ye gitmesini tavsiye etti. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid olduğunu işitince Yezid'in adamlarını Hicaz'dan çıkararak hilâfetini ilân etti. Mekke ve Medine, Hicaz halkı kendisine bey'at etti.

İki yıl sonra Yezid'in adamları Medine-i Münevvere'yi ele geçirdiler ve Mekke'yi muhasara ettilerse de tam bu sırada Yezid'in ölümüyle taraftarları Şam'a döndüler.

Mısır ve Şam dışında İslâm devletinin diğer bölgeleri olan Hicaz, Yemen, İran, Irak ve Horasan halkı Abdullah b. Zübeyr'e bey'at etti. Hz. Abdullah dokuz yıl Mekke'de halifelik makamında bulundu. Hilâfeti zamanında Emeviler ateşe verilen Kâ'be-i Muazzama'yı yeniden yaptırdı. Hacerü'l-Esved'in kırılan parçalarını toplatıp bir gümüş çerçeve içerisine yerleştirerek Kâ'be'nin içine aldırttı. Daha sonra Emevî hükümdarı Abdülmelik b. Mervan, Kâ'be'nin bir duvarını yıktırarak yeniden yaptırdığı ve Hacerü'l-Esved'i eski yerine koyduğu için bugünkü Kâ'be'nin üç duvarı Abdullah b. Zübeyr'in, bir duvarı da Abdülmelik b. Mervan'ın yapısıdır.

Mîlâdî 684'te Abdülmelik b. Mervan Emevîlerin başına geçince Abdullah'ın kardeşini Irak'ta öldürttü. Haccac kumandasında bir orduyu Mekke'ye gönderdi ve Mekke'yi kuşatıp tahrib etti. Muhasara altı aydan fazla sürdü. Abdullah'ın yiğitçe müdâfaasına rağmen iki oğlu ve yakınları Haccac'a teslim oldular. Abdullah'ın taraftarları dağıldı. Uzun muhâsaranın sonlarında tavsiye ve duasını almak için annesini ziyarete gelen Abdullah'a annesi: "Savaşa devam et, ya şehid olursun, ya zafer kazanırsın. Ben de acın olursa sabreder, zaferin olursa sevinirim" diye dua etti.

Bir gün sonra İbn Zübeyr "Makam" denilen yerde iki rekat namaz kıldıktan sonra yeniden harbe girdi. Mancınıktan atılan bir taşla yaralandı. Kanlar içinde kıvranırken Abdülmelik İbn Mervan'ın adamları üzerine atılarak onu şehid ettiler. Şehid olduğunda yetmişüç yaşındaydı.

Hz.Abdullah b. Zübeyr, Ashâb-ı Kiram'ın tefsir, hadis ve fıkıh âlimlerinden ve **"Abâdile"** dendir. Küçük yaşından beri Peygamber efendimizin dualarıyla yetişen ve Cennet'le müjdelenen babasının yanında cihada katılan Abdullah b. Zübeyr, kahramanlık ve cesaretiyle birlikte çok ibâdet ederdi. Gündüzlerini oruçla, gecelerini ibâdetle geçirirdi. Namazda o kadar çok vecd ile huzura dalardı ki 'kıyam'da uzun müddet kalır, secdeye dalıp giderdi. Babası Zübeyr b. Avvam, onun hakkında: "İnsanların arasında Ebû Bekir es-Sıddık'a en çok benzeyendir." demişti.

O, sağlam karakterli, dürüst, cesaretli, engin iman sahibi biri idi. Her girdiği muharebede cihad inancıyla kahramanlık gösterip başarıya ve zafere ulaşmıştır. Peygamber efendimiz, Habeşistan hükümdarı Necâşi'nin kendisine hediye ettiği 'harbe'yi (kısa mızrak) her zaman komutan âsâsı gibi yanında taşır, namaz kılarken sütre olarak önüne koyardı. Dört halife de bu 'harbe'yi yanlarında taşıdılar. Daha sonra bu harbe Hz. Peygamber'in emaneti olarak Abdullah b. Zübeyr'in eline geçti ve şehid oluncaya kadar onu yanından ayırmadı.

Hz. Osman zamanında Kur'ân-ı Kerim'in tanzim ve çoğaltılması için kurulan heyette gayretle ve başarıyla çalışmıştır. Abdullah b. Zübeyr hilâfeti zamanında, Mekke-i Mükerreme'de, İslâmî devrin; bir yüzünde "Allah, vefâkâr ve adâletli olmayı emretti", diğer yüzünde "Muhammedü'r Rasûlullah" yazılı yuvarlak ve gümüş bir para bastırdı.

Hz.Abdullah b. Zübeyr, Peygamber efendimizden doğrudan doğruya hadis rivâyet etmiştir. Ayrıca babasından, dört halifeden, Âişe'den, Süfyan b. Ebû Züheyr es-Sakafit'den hadis nakletmiştir. Kendisinden de kardeşi Urve, Ebû Ziban, Atâ, Tâvus, Amr b. Dinar ve birçok değerli İslâm âlimleri hadis rivâyet etmişlerdir. Onun tarafından rivâyet olunan ve "Sahihayn" diye anılan Buhârî ve Müslim'de otuzüç hadis-i şerif mevcuttur. Ayrıca, bu otuzüç hadis tümüyle Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde mevcuttur. O hadislerden bazılarını şunlardır.

Abdullah b. Zübeyr (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن عبداللّهِ بن الزبير رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قالَ:]قُلْتُ لِعُثْمَانَ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ هَذِهِ ايةُ الَّتِى في الْبَقَرَةِ: وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أزْوَاجاً إلى قوله غَيْرَ إخْرَاجٍ. قد نسختها يةُ ا٭خرى فَلِمَ تَكْتُبُهَا؟ قَالَ: نَدَعُهَا يَا ابْنَ أخِى؟ أُغَيِّرُ شَيْئاً مِنْ مَكَانِهِ.

- Abdullah İbnu'z-Zübeyr (r.a) anlatıyor: "Hz. Osman (r.a)'a, Bakara suresinde geçen: "Sizden zevceler(ini geride) bırakıp ölecek olanlar eşlerinin (kendi evlerinden) çıkarılmayarak yılına kadar faidelenmesini (bakılmasını) vasiyyet etsinler" (Bakara 240), âyeti diğer bir âyetle (Bakara, 234) neshedildiği halde niçin bu mensuh ayeti de Kur'ân-ı Kerim'e yazıyorsunuz?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi: "Ey kardeşim oğlu bu âyeti terk mi edelim, (bunu mu söylüyorsun)? Hayır, ben hiçbir şeyi yerinden oynatmam."[429[429]]

. وعن ابن الزبير رَضِىَ اللّهُ عَنْهُما قال:]مَا نَزلَتْ خُذِ الْعَفْوَ وَأمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأعْرِضْ عَنِ الْجَاهِيلِينَ إَّ في أخْقِ النَّاسِ[. أخرجه البخارى وأبو داود .

429[429] Buhârî, Tefsir, Bakara, 2, 45.

- İbnu'z-Zübeyr (r.a) diyor ki: "Sen af yolunu tut, bağışla, uygun olanı emret, bilgisizlere aldırış etme" (A'raf, 199) âyeti, ancak ve ancak halkın ahlâkı hususunda nâzil oldu." [430[430]]

. وعن ابن الزبير رَضِىَ اللّهُ عَنْهُما قال:]قال رسولُ اللّه #: إنَّمَا سُمّىَ الْبَيْتَ الْعَتِيقَ ؟نَّهُ لَمْ يَظْهَرْ عَلَيْهِ جَبَّارٌ.

-İbnu'z-Zübeyr (r.a) anlatıyor:"Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "(Kâbe'ye) Kur' ân-ı Kerim'de, Beytu'l-Atik denmiş olması (Hacc 29, 33) ona hiç bir cebbârın galebe çalmamış olmasındandır." [431[431]]

28)Âilece cömert olan sahâbî: ADİ BİN HÂTİM TÂİ

Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, Peygamber efendimizin emriyle zaman zaman Medîne dışındaki kabîlelere seferler düzenler, buralardaki halkı İslâm'a davet ederlerdi. Daveti kabûl etmeyenlerle savaş yapılır, ganîmet ve esir alınırdı.

Tay kabîlesi üzerine yapılan seferde, reisleri, Adî bin Hâtim kaçtı. Kardeşi Sefiye esir alındı. Kendisine çok iyi muâmele yapıldı. Çünkü babası meşhûr cömertlerdendi. Onun cömertliğine hürmeten, kızına iyi muâmele yapıldı.

Bu Melik Değildir

Peygamber efendimiz, Sefiye'yi kardeşini bulup getirmesi için serbest bıraktı. O da kardeşini bulup başından geçenleri anlattı. Kardeşi Adî bin Hâtim, kardeşinin anlattıklarından cesâret alarak, Medîne'ye gitti. Bundan sonrasını kendisi şöyle anlatır:

Medîne'ye vardığımda, Resûlullah efendimiz Mesciddeydi. Huzûruna varıp, selâm verdim. Bana:

- Kimsiniz, buyurdu. Ben de:

- Adî bin Hâtim'im, dedim.

Beni alıp evine götürdü. Yolda giderken, yaşlı bir kadın, ihtiyaçlarını arz etti. Onunla ilgilenip, ihtiyaçlarını giderdi. Bu hâli görünce, "Bu, melik değildir" dedim.

Eve varınca, içi lifle dolu bir minder gösterip, "Buraya oturun!" buyurdu. Ben oturmak istemedim. Israr edince mecbûren oturdum. Kendisi de yere oturdu. Kendi kendime, "Vallahi bu melik olamaz, melik olan kimse bu kadar tevazu ehli olamaz!" dedim. Sonra bana:

[430[430]] Buhârî, Tefsir, A'râf 5; Ebû Dâvud, Edeb 5,

[431[431]] Tirmizî, Tefsir, Hâcc (3169).

-Ya Adî bin Hâtim, Müslüman ol ki, selâmette olasın, buyurdu. Ben de:

- Benim dînim vardır, dedim. Bunun üzerine:

- Senin dînini senden daha iyi bilirim. Sen Rakusiyye dîninden değil misin? Kavminin dörtte bir ganîmetini yemiyor musun? Bu senin dîninde sana helâl değildir, buyurdu. Ben içimden:

- Vallahi doğru söylüyor. Bilinmiyen şeyleri biliyor. Bu peygamberdir, dedim. Sonra buyurdu ki:

- Yâ Adî bin Hâtim, seni İslâm'a girmekten alıkoyan nedir? Seni "Lâ ilâhe illallah" demekten uzaklaştıran nedir? Allah'tan başka ilâh var mı? Neden çekiniyorsun? Seni, Allah büyüktür demekten alıkoyan nedir?

Bu sözleri büyük bir huşû içinde dinledim. Bu kadar güzel yüzlü, tatlı sözlü bir kimse yalancı olamazdı. Hemen Kelime-i şehâdet getirip Müslüman oldum.

Beni Tanıdınız Mı?

Resûlullah sonra beni, kabîleme İslâmiyet'i anlatmak ve onların zekâtlarını toplamak için geri gönderdi. İlk zekât toplayan ben oldum. Kabîlemin Müslüman olmasına vesîle oldum.

Birgün kabîlemden birkaç kişi ile beraber, Hz. Ömer'in huzûruna gitmiştik. Kendisine sordum:

- Beni tanıdınız mı?

- Evet tanıdım! Sevgili Peygamberimize kavmin inanmadığı bir zamanda sen inandın, vefâkâr oldun! Kavmin sana zulmettikleri zaman onlara sabreden sensin! Muhakkak ki, kabîlesinde ilk zekâtı toplayıp, Peygamber efendimizi sevindiren de sensin.

Adî bin Hâtim hazretleri, dünyaya hiç kıymet vermez, kazandığını fakîrlere dağıtırdı. Peygamber efendimizin huzuruna gittiğinde ona yanında yer verirdi. Kendisine iltifatlarda bulunurdu.

Allahü teâlâ ona uzun bir ömür verdi. Hz. Ali'nin vefâtından çok sonra 120 yaşında Kûfe'de vefât etti. Ölünceye kadar, İslâmiyet'i yaymak için çırpındı. Vaktini hiç boşa geçirmezdi.

Adî bin Hâtim Tai (r.a)'ın rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن عدى بن حاتم رضى اللّه عنه قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إ سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ، وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرجُمَانٌ فَيَنْظُرُ أيْمَنَ منهُ فَ يَرَى إ مَا قَدَّمَ وَيَنْظُرُ اَشْأَمَ مِنْهُ فَ يَرَى اّ مَا قَدَّمَ وَيَنظُرُ بينَ يَدَيْهِ فَ يَرَى إّ النّارَ تِلْقَاءَ وجْهِهِ: فاتَّقُوا النَّارَ ولو بِشَقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمةٍ طَيِّبَةٍ[. أخرجه الشيخان والترمذى .

- Adiy İbnu Hâtim (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Sizden herkese Rabbi, aralarında bir tercüman olmaksızın, doğrudan doğruya hitab edecektir. Kişi o zaman (ateşe karşı bir kurtuluş yolu bulmak üzere sağına bakar, hayatta iken gönderdiği (hayır) amellerden başka birşey göremez. Soluna bakar, orada da hayatta iken işlediği (kötü) amellerden başka birşey göremez. Ön cihetine bakar. Karşısında (kendini beklemekte olan) ateşi görür. (Ey bu dehşetli güne inanan mü'minler!) yarım hurma ile de olsa kendinizi ateşten koruyun. Bunu da bulamazsanız güzel bir sözle koruyun."[432[432]]

. وعن عدى بن حاتم رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ. أنّ رسول اللّه # قال:]المغضوبُ عليهِمْ: اليهُودُ، والضَّالينَ: النَّصَارى[. أخرجه الترمذى .

- Adiyy İbnu Hâtim (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (a.s) buyurdular ki: (Fatiha'da geçen) elmağdûb aleyhim (Allah'ın gazabına uğrayanlar) Yahudilerdir, eddâllîn (sapıtanlar) da Hıristiyanlar'dır."[433[433]]

. وفي أخرى للخمسة قال:]أخَذ عَدِىُّ بنُ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ عِقَاً أبْيَضَ وَعِقَاً أسْودَ حَتَّى كَانَ بَعْضُ اللَّيْلِ نَظَرَ فَلَمْ يَتَبَيَّنَا لَهُ فَلَمَّا أصْبَحَ قَالَ لِرَسُولِ اللّهِ #: جَعَلْتُ تَحْتَ وِسَادَتَكَ خَيطاً أبْيَضَ وَخَيطاً أسْودَ قالَ إنَّ وِسَادَتَكَ لَعَرِيضٌ إنْ كَانَ الْخَيْط ا'بْيَضُ والْخَيْطُ ا'سْوَدُ تَحْتَ وِسَادَتِكَ[.

- Beş kitapta da gelen bir başka rivayet şöyle: "Adiy İbnu Hâtim (r.a) biri siyah, biri beyaz iki köstek bağı aldı. Bir gece bunlara baktı fakat biri diğerinden ayrılmıyordu. Sabah olunca durumu Resûlullah (a.s)'a şöyle bildirdi: "Yastığımın altına biri siyah biri beyaz iki iplik koydum." Resûlullah (a.s) ona takıldı: "Beyaz iplikle siyah iplik senin yastığının altında iseler yastığın çok geniş olmalı."[434[434]]

29)Meleklerin defnettiği sahâbi: ÂMİR BİN FÜHEYRE

Âmir bin Füheyre, Tufeyl bin Abdullah'ın çobanıydı. Nice yıllar her şeylerini kaybedip, insanlıklarını unutmuş kimselere hizmet etti. Ama bütün hizmetlerinin karşılığı, sadece karın tokluğuydu. Belki karınlar toktu, fakat rûhlar açtı.

432[432] Buhârî, Rikâk 49, 51, Tevhid 36, 24, Zekât 9, Menâkıb 25, Edeb 34; Müslim, Zekât 67, (1016); Tirmizî, Kıyamet 1, (2427).
433[433] Tirmizî, Tefsir 2, (2957).
434[434] Buhârî, Tefsir, Bakara 2, 28, Savm 16; Müslim, Sıyâm 33, (1090); Ebu Dâvud, Savm 17, (2349); Tirmizî, Tefsir, 2 (2974-2975); Nesâî, Sıyâm 29, (4, 148).

Günler böyle ızdıraplar içinde geçip gitti. Nihâyet beklenen İslâm güneşi, Mekke'de doğdu ve etrafa yavaş yavaş ışıklarını saçmaya başladı. İslâm'la müşerref olanlar, Onun manevî lezzetini tattılar.

Önem Vermedi

Tadını alan bir daha onu bırakamadı. İnsan, kalbe giren bu İlâhî aşktan ayrılabilir miydi? Bu İlâhî aşka tutulanlardan biri de Âmir bin Füheyre hazretleriydi. Fakat köleydi ve sözde efendisi vardı. Kalbinde duyup, vücudunun bütün zerrelerinde hissettiği îmân lezzetini açıklayamazdı.

Âmir, "Bu vücut mutlaka birgün toprak olacak, nefsin elinde bir oyuncak olan bu beden mutlak çürüyecek, öyleyse bu dünyada bu kadarcık işkenceye dayanıversin" diye düşündü. Bu düşünce zinciri akıp gitti. Artık Âmir bin Füheyre hazretleri, yüce dînin emirlerini yerine getirmeye başladı. Kınayanın kınamasından; kızanın kızmasından çekinmedi. Bu yüzden çeşitli işkencelere mâruz kaldı.

Bilâl-i Habeşî ile birlikte ağır işkencelere uğratılmış, kızgın güneş altında saatlerce bekletilmişti. Bütün bu işkencelere rağmen îmânından zerre kadar tavîz vermemiş, hak dînden geri dönmemişti. Bilâhare Hz. Ebû Bekir, onu satın alarak âzâd etti.

Bu sırada müşrikler iyice azıttılar. Müslümanlara her türlü işkenceyi, ezâ ve cefâyı yapmaktan geri durmadılar. Nihâyet İlâhî izin geldi. Allahü teâlânın Resûlü, en yakını Hz. Ebû Bekir ile Mekke-i mükerremeden Medîne-i münevvereye hicret edeceklerdi. Bu emirle iki sâdık dost yola çıktılar. Sevr mağarası önüne geldiklerinde Mekke çalkalanmakta, her taraf aranmaktaydı. Resûlullaha yardımcı olanın canı tehlikedeydi.

Bütün bunlara mukâbil Âmir bin Füheyre hazretleri, Hz. Ebû Bekrir'e âit sütlü davarları uygun vakitlerde mağaranın önüne getirdi. Peygamber efendimiz ve Hz. Ebû Bekir'in yiyecek ve içeceğini temin etti. Böylece onlarla beraber hicret etme şerefine de kavuştu.

Resûlullah efendimiz, Mekke'den Medîne'ye hicret eden Müslümanları birbirine kardeş yaptığında, Âmir bin Füheyre'yi de Ensâr'dan Hâris bin Evs ile kardeş yaptı.

Bedir Eshâbından Oldu

Hicretten sonra, Medîne'de bir araya gelen Müslümanlar, gittikçe artarak kuvvetlenmekteydi. Bu vaziyet, müşrikleri iyice endişelendirdi. Nihâyet Müslümanlarla müşrikler arasında Bedir ve Uhud gibi savaşlar oldu.

Hz.Âmir bin Füheyre hazretleri bu savaşların her ikisine katılmak saâdetine kavuştu. Her iki savaşta da Müslümanlar az olmasına rağmen, kendilerinden kat kat fazla olan düşmanı mağlup ettiler. Bununla beraber müşrikler boş durmadılar.

Hicretin dördüncü senesi, Necd Şeyhi Ebû Berâ, Medîne'ye gelip, Resûlullaha mürâcaat etti. Kabîlesine dînî bilgileri öğretmesi için muallimler istedi. Yetmiş kişilik bir heyet hazırlanıp gönderildi.

Yetmiş kişilik muallimler heyeti, Bi'r-i Maûne'de kuşatıldılar. Müslümanlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlayınca kılıçlarına sarıldılar. Ancak düşman çok kalabalıktı. Ebû Berâ'nın kardeşinin oğlu Âmir'in tertiplediği bu alçakça hareket netîcesinde, Ümeyye oğlu Amr'ın dışında oradaki Müslümanların hepsi şehîd oldu.

Vaziyeti Bir Başkaydı

İslâm'a hizmet etmek için giderken, uğradıkları saldırıda, şehîd olanlar arasında yer alan, Âmir bin Füheyre'nin vaziyeti daha bir başkaydı.

Şehîd edilişi sırasındaki gördükleri hâdiseyi, müşriklerin, kısa akıllarıyla anlamaları, kavramaları zordu. Azgın müşriklerin, sırtından saplamış oldukları mızrak, göğsünü yarıp çıkmıştı. Kanlar fışkırmaktaydı. Bu kan, alelâde bir insan kanı değil, Resûl-i ekremin müsâadesiyle İslâm'ı ve Kur'ân-ı Kerîmi öğretmek için yola çıkmış bir sahâbînin mübârek kanıydı.

Cebbâr bin Sülmâ anlatır:

(Müslümanlardan, beni İslâm dînîne davet eden birine, arkasından mızrağımı sapladım. Mızrağımın demirinin onun göğsünden çıktığını gördüm. Bu esnada kendisinin, "Vallahi kazandım" dediğini işittim.

Kendi kendime,"Adamı öldürdüğüm hâlde, kazandığı ne acaba" dedim. Mızrağımı çıkarıp Dahhâk bin Süfyân'a gittim. Âmir'in sözünü naklettim. Dahhâk, "Onun maksadı, Cenneti kazandım demektir" dedi ve Müslüman olmamı tavsiye etti. Ben de Müslüman oldum. Müslüman olmama Âmir'den işittiğim söz ve kendisinin göğe yükseltilmesi oldu.)

Cebbâr ve oradaki müşrikler, Âmir bin Füheyre hazretleri şehâdet şerbetini içtiği zaman, onun semâya doğru kaldırıldığını görmüşlerdi. Böyle garip hâller olup, Âmir bin Füheyre hazretlerinin rûhu da Cennete uçup gitti. "Kurtuldum" sözünü duyan Cebbâr da müşrik topluluğu içinde tek îmâna gelen kimse oldu.

Allahü teâlânın hikmetidir ki, hâdise netîcesinde birisi şehîd olmuştur, diğeri ise hidâyete ermiştir. Âmir bin Füheyre şehîd olduğu sırada 40 yaşındaydı.

Bi'r-i Maûne'de müşrikler tarafından kuşatılan İslâm irşâd ekibi şehîd olacaklarını anlayınca, dediler ki:

- Yâ Rabbî! Resûlullah efendimize durumumuzu haber verecek, burada senden başka kimsemiz yoktur. Selâmımızı ona ulaştır yâ Rabbî! Yâ Rabbî! Resûlün vâsıtasıyla

kavmimize haber ver ki: Biz Rabbimize kavuştuk. Rabbimiz bizden hoşnut oldu ve bizi de hoşnut kıldı.

Hz.Peygamber (a.s) Âmir bin Füheyre ve Arkadaşları hakkındaki Hadisler

. عن أنس رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]بَعَثَ رسولُ اللّهِ #: قَوْماً مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ إلى عَامِرٍ. وَفي رواية: بَعَثَ خَالي حَرَاماً أخاً ُمِّ سُلَيْمٍ في سَبْعِينَ رَاكِباً. فَلَمَّا قَدِمُوا قَالَ لَهُمْ خَالِي: أتَقَدَّمُكُمْ. فَإنْ أمَّنُونِي حَتّى أُبَلِّغَهُمْ عَنْ رَسولِ اللّهِ #، وَإَّ كُنْتُمْ مِنِّي قَرِيباً. فَتَقَدَّمَ فَأمَّنُوه. فَبَيْنَمَا هُوَ يُحَدِّثُهُمْ عَنْ رسولِ اللّهِ # إذْ أوْمَوْا إلى رَجُلٍ مِنْهُمْ فَطَعَنَهُ فَأنْفَذَهُ. فَقَالَ: اللّهُ أكْبَرُ، فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ. ثُمَّ مَالُوا عَلى بَقِيَّةِ أصْحَابِهِ فَقَتَلُوهُمْ. فَأخْبَرَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّمُ النَّبيَّ # أنَّهُمْ قَدْ لَقَوْا رَبَّهُمْ فَرَضِيَ عَنْهُمْ وَأرْضَاهُمْ. فَقَنَتَ # شَهْراً يَدْعُو في الصُّبْحِ عَلى أحْيَاءِ مِنْ الْعَرَبِ ، عَلى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ وَبَنِي لِحْيَانَ[. أخرجه الشيخان .

- Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) Benî Süleym'den bir grubu Benî Âmir'e gönderdi. -Bir rivayette: (annem) Ümmü Süleym'in kardeşi dayım Harâm'ı yetmiş süvari içerisinde gönderdi.- (Bi'r-i Mâuna'ya) vardıkları zaman dayım onlara:"Ben sizden önce gideyim. Eğer bana Resulullah'tan tebliğde bulunmam için emân verilirse (tebliğde bulunurum). Eman vermezlerse, sizler bana yakın bir yerde bulunmuş olursunuz" dedi. Ve ilerledi. Gerçekten dayıma önce emân verdiler. O, kendilerine Resulullah (a.s)'dan bahsederken, kendilerinden bir adama imâ ile işaret ettiler. O da dayıma ansızın mızrak sapladı. Dayım:"Allahu ekber, Ka'benin Rabbına yemin olsun, (şehidlik) kazandım!" dedi. Sonra dayımın diğer arkadaşlarına yönelip (dağa kaçan iki kişi hariç) hepsini öldürdüler. Cibril aleyhisselam Resulullah (a.s) onların Rablerine kavuştuğunu, Allah'ın onlardan razı olup onları da razı ettiğini haber verdi.Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm bir ay boyu, Arap kabilelerinden Ril, Zekvan, Usayye ve Beni Lihyân'a sabah namazında beddua etti." [435[435]]

. وعن أنسٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قَنَتَ رَسُولُ اللّهِ # شَهْراً حِينَ قُتِلَ الْقُرَّاءُ، فَمَا رَأيْتُ رَسُولَ اللّهِ # حَزِنَ حُزْناً قَطُّ أشَدَّ مِنْهُ[. أخرجه الشيخان .

- Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s), Kurralar öldürüldüğü zaman, bir ay boyu kunut okudu. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, bir başka şey için bu kadar üzüldüğünü hiç görmedim." [436[436]]

30)Şehîd oğlu şehîd: AMMÂR BİN YÂSİR

435[435] Buhârî, Megazî 38, Vitr 7, Cihâd 9; Müslim, Mesâcid 297, (677).
436[436] Buharî, Cenaiz 41, Vitr 7, Cizye 8, Megazi 38, Daavat 59; Müslim, Mesacid 29,

Müşriklerin büyük işkencelerine duçar olan ilk sahabilerden biri. Adı Ammâr, künyesi Ebû Yakazan, babası Yâsir, annesi Sümeyye idi. Kaynaklarda nesebi şöyle kaydedilir: Ammâr b. Yâsir b. Âmir b. Mâlik b. Kinâne b. Kays b. Hasin b. el-Vedim b. Sa'lebe b. Avf b. Hârise b. Âmir el-Ekber b. Yamğ b. Anes b. Mâlik el-Anesi elKahtânî.[437[437]]

Ammâr'ın babası, aslen Kahtanlı'ydı. Öz yurdu Yemen'di. Yâsir, Yemen'den çıkarak Mekke'ye geldi. Yanında oğulları Hâris ve Mâlik de vardı. Burada Mahzumoğullarının müttefiki oldu, Ebu Huzeyfe b. el-Muğîre el-Mahzûmî'nin cariyelerinden Sümeyye ile evlendi. İşte Ammâr, bu evlilikten doğmuştur. Ebû Huzeyfe, Ammâr'ı çok severdi. İkisi adeta büyükbaba ve torun gibiydiler.[438[438]]

Hz.Ebû Huzeyfe'nin ölümünden sonra Mekke'de İslâmî davet gittikçe ilerledi. Resulullah (a.s.) Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evinde bulunduğu sırada Süheyb-i Rûmî Hz. Peygamber'e giderek müslüman oldu. Suheyb, yakın arkadaşı Ammar'ı da Allah Resulü'ne götürüp onun da müslüman olmasını sağladı. Ammâr, Resulullah'ın huzurundan çıktıktan sonra evine gelip, anne ve babasına da İslâm'ı anlattı. O gün onlar da İslâm'a girdiler.

Buhârî'nin rivayetine göre Ammâr der ki: "Resulullah (a.s.)'ı gördüğüm zaman etrafında beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir (r.a.) vardı. Aslında Ammâr'ın İslâm'a girdiği günlerde müslümanlar daha fazlaydı. Fakat, bunlar, müslümanlıklarını açığa vurmadıkları için Ammâr'ın onları sayamaması tabiidir. Bu sırada müslümanlar Kureyş'in zulmünden çekindikleri için dinlerini açıkça ortaya koyamıyorlardı.[439[439]]

Ammâr, Mekke'de yabancı bir adamdı. Annesi cariye ve babası da Kureyşli değildi. Bunun içindir ki, onun bu şehirde malı ve mülkü olmadığı gibi, iktidar ve nüfuzu da yoktu. Annesi, Mahzumoğullarının cariyelerindendi. Müslüman olunca efendileri çileden çıkmış ve ona türlü türlü işkence ve cefalar çektirmişlerdi. Fakat iman şuuru, ilk müslümanların kalbinde o kadar derin bir şekilde yerleşmişti ki, bunlar imanları yüzünden uğradıkları her mihnet ve meşakkati nimet sayıyorlardı.

İman, onların iliklerine işlemişti ve bu yüzden İslâm uğrunda hiç bir şeyden korkmuyorlardı. İşte İslâm tarihinde ilk şehid Ammâr'ın annesi Sümeyye oldu. Sümeyye ve eşi Yâsir Mekke yöneticileri olan müşrikler tarafından aynı günde şehit edilmişlerdi.

Ammâr bir gün Hz. Peygamber'e kendisinin ve ailesinin uğradığı eza ve cefadan bahsetti. Resulullah (a.s.)'da ona: "Sabrediniz, sabrediniz, siz Ammâr'lar, Allah'ın lütfuna mazhar olacaksınız." buyurdu. Başka bir gün de Resulullah, Ammâr ailesini Cennet'le müjdelemişti.

[437[437]] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe, 4, 1, 44
[438[438]] İbn Sa'd, Tabakâtü'l-Kübrâ, 3, 247
[439[439]] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, 4, 44

Bir gün müşrikler Ammâr'ı gaddarca işkencelere uğrattılar, yapmadıkları eza tatbik etmedikleri işkence kalmadı. Hz. Ammâr, bu korkunç ve dayanılmaz işkenceden kurtulmak için, onları hoşnut edici birkaç söz söylemek zorunda kaldı. Kâfirler, mustas'af ve himayesiz bir adama yaptıkları eza ve cefalarla söylettikleri sözlerden memnun olarak onu serbest bıraktılar.

Hz. Ammâr, müşriklerin elinden kurtulur kurtulmaz, koşa koşa Resulullah'ın huzuruna vardı ve olanları anlattı. Kendisini kızgın kumlara yatırdıklarını ve kuyuya sarkıttıklarını, eğer Lât ve Uzza lehinde ve Resulullah aleyhinde konuşursa bırakacaklarını, aksi takdirde öldüreceklerini; durumun ciddiyetini görünce de sırf kendini kurtarmak için diliyle bazı şeyler söylemek zorunda kaldığını anlattı. Bunları anlatırken bir taraftan da gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Bu manzara karşısında Resul-u Ekrem (a.s.) şöyle buyurdu!

-Ammâr! kalbine sor, kalbini nasıl hissediyorsun ?

-Ya Resulallah, kalbim, imanın verdiği zevkli duygularla dopdolu!

-Ammâr! tekrar böyle muamelede bulunurlarsa, sen de onların dediklerini yap![440[440]]

Resulullah'ın bu ruhsatı vermesinin ardından şu ayet-i kerime nazil oldu.

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ ايمَانِه اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْايمَانِ وَلكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّٰهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"İnandıktan sonra Allah'ı inkâr eden, kalbi imanla yatışmış olduğu hâlde inkâra zorlanan değil, fakat küfre göğsünü açan, küfürle sevinç duyan kimselere Allah'tan bir gazap iner. İşte onlar için büyük bir azap vardır."[441[441]]

Böylece müminlere tehlike karşısında kurtuluş için diliyle inkâr eder gibi davranma ruhsatı verilmiştir.[442[442]]

Ammâr'ın annesi ve babası İslâm davasının ilk şehitleridir. Bu itibarla Ammâr âilesinin İslâm tarihindeki mevkii çok büyüktür. Hz. Ammâr, anne ve babasının İslâm davası uğrunda şehit olduklarını görmekle imanı daha da artmış, müşriklerin bütün eza ve cefalarına göğüs germişti. Bütün ashab onun bu fedakârlığını, herkes için bir ibret numûnesi olan hâllerini yâd ederlerdi.

[440[440]] Nesâi, İmân, 17
[441[441]] Nahl, 16/106
[442[442]] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 248

Hz.Sâid b. Cübeyr ile Abdullah b. Abbâs (r.a.) Ammâr'ın ancak en dayanılmaz işkencelere uğradığı anlarda müşriklerin elinden kurtulmak için birkaç söz söylediğini beyan ve ifadede birleşirler. Hz. Ammâr, uğradığı bütün bu müşkülleri, giriftâr olduğu bütün işkenceleri derin bir sabırla karşılamış kalbinde yerleşen tevhîd inancı, bir lahza bile sarsılmamış; çölün kızgın kumları, kızgın kayaları sırtını ve göğsünü yaktığı veyahut sular içine daldırılarak boğulmak istendiği zamanlarda bile kalbi hep kelime-i tevhid ile çarpmıştı.

Hz.Ammâr b. Yâsir'in Habeşistan hicretine katılıp katılmadığı konusunda ihtilaf vardır. Bazılarına göre, iki Habeş hicretinde de bulunmuştur. Hz. Ammâr Medine'ye ilk hicret edenlerden idi. Hz. Ammâr, Medine'de Hz. Münzir b. Abdülmübeşşirin misafiri oldu. Resulullah (a.s.) Medine'ye gelince, onu, Hz. Huzeyfe b. Yemân el-Ensârî ile kardeş yaptı. Ammâr, bu din kardeşinin verdiği arazî parçasında çalıştı.443[443]

Resulullah'ın Medine'ye gelmesi üzerine ilk yapılan iş, mescid inşasıydı. Resulullah bizzat ashabıyla beraber bu inşaattà çalıştılar. Ammâr da bütün gücünü sarfederek herkes bir taş getiriyorsa o iki taş getirip, sürekli şu sözleri terennüm etmişti: "Biz müslümanlar, mescidler inşa ederiz!.. "

Hz.Ebu Sâid el-Hudrî der ki: Hepimiz mescid için birer taş taşıdığımız hâlde, Ammâr ikişer taş taşıyordu. Resulullah, onu görünce üzerindeki tozları silkeleyerek şöyle buyurmuştu: " Vah Ammâr vah! Seni azgın bir topluluk öldürecektir. Sen onları Hakk'a davet ederken, onlar seni Cehennem'e çağıracaklar. "

Yine bir defa, başka bir münasebetle Resulullah şöyle buyurmuştur: "Eyvah, Sümeyye'nin oğlunu azgın bir topluluk öldürecektir."444[444]

Hz.Ammâr b. Yâsir Bedir gazasından başlayarak Tebük gazasına kadar Rasûlullah'ın bütün cihad hareketlerine katıldı. Her savaşta gösterdiği cesaretle varlığını ortaya koydu. Hiç bir gün Resul-u Ekrem'in gazvelerine katılmaktan geri durmadı. Resulullah'ın vefatından sonra, Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde yapılan önemli cihat harekâtlarında da aynı şecaat ve cesaretle savaştı. Hz. Abdullah İbn Ömer der ki: Yemâme'de mürtedlere karşı yapılan savaşta öyle bir yiğit gördüm ki, düşmanların saflarını yerle bir ediyor, etrafındaki bahadırlara "Cennet ilerdedir!..." diyordu. Araştırdım, bu bahadır insanın Ammâr b. Yâsir olduğunu öğrendim. İşte bu bahadır mümin Yemâme savaşında bir kulağını kaybetmişti.

Resulullah, Ammâr'ı çok sever ve korurdu. Bir gün Ammâr, Hâlid İbn Velîd ile tartışmış, Resulullah bu tartışmayı duymuş ve Hâlid (r.a.) Resulullah'a Ammâr'ı şikâyet yollu ve ağır sözlerle ithama başlayınca Ammâr ağlamıştı. Bunun üzerine Resulullah: "Kim Ammâr'a düşmanlık ederse Allah'a düşmanlık etmiş olur. Ammâr'a düşman olanın

---

443[443] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 249
444[444] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 252

düşmanı Allah'tır" 445 [445] buyurmuştu. Hâlid İbn Velîd (r.a.) olayın devamını şöyle anlatmıştır. "Resulullah'ın yanından çıktım. Ammâr'ın hoşnutluğunu kazanmaktan başka bir arzum kalmamıştı. Yolda Ammâr'a kavuştum ve onun gönlünü almağa çalışıp kendimi affettirdim."

Hz. Ammâr, Hz. Ömer (r.a.) devrinde Kûfe valiliğine tayin olundu. Hz. Ömer, tayin için yazdığı emirnamede şöyle demişti:

"Size Ammâr b. Yâsir'i emir, Abdullah b. Mes'ud'u öğretici olarak tayin ettim. Her ikisi de Bedir'e katılanlardandır. Onları dinleyiniz ve onlara itaat ediniz. İbn Mes'ud'u, yanımda alıkoymayı tercih ettiğim halde, sizi kendi nefsime takdim ettim ve onu size gönderdim. Osman b. Hanif'i de Irak'a gönderdim. Bunların yevmiyeleri bir koyundur. Onun yarısını Ammâr'a verin ve kalanını da diğer ikisi arasında taksim edin."446[446]

Hz. Ammâr, bir sene dokuz ay kadar Kûfe'yi mükemmel bir şekilde idare etti, fakat bir süre sonra Kûfe'nin ileri gelenlerinin isteklerine boyun eğmemesi yüzünden, hoşnutsuzluk ile karşılaştı. Hz. Ammâr'ın tutumundan şikâyetçi olan Kûfe'liler isteklerini sürekli Hz. Ömer'e bildirip durdular. Onun, vazifesini yürütme kudretinde olmadığım ve ona itimat etmeyeceklerini söylediler.

Sonunda Hz. Ömer, Ammâr'ı azlederek, yerine Ebu Musa'l-Eş'âri'yi tayin etti. Kûfelilerin Ammâr aleyhinde söyledikleri: Onun siyasete vâkıf olmadığı, kifâyetsiz olduğu ve memuriyetin sorumluluğunu takdir etmediği gibi şeylerdi. Hz. Ömer (r.a.) Hz. Ammâr'ı azlettikten sonra: "Azlolunmaktan üzüldün mü?" diye sormuştu. Hz. Ammâr: "Valiliğe tayin olunmaktan memnun olmamıştım, fakat azlimden de müteessir oldum !.." dedi.

Hz. Osman devrinde, karışıklıklar başladığı zaman; müminlerin emiri Hz. Osman (r.a.) bunun sebebini öğrenmek için belli başlı bölgelere en güvenilir sahabîleri teftişle görevlendirdi. Bu arada Hz. Ammâr'ı da Mısır'a gönderdi.

Hz. Ammâr, Mısır'da olup bitenleri araştırıp, inceleyerek sonucu Halife'ye bildirecekti. Basra, Kûfe, Şam gibi önemli merkezlere gönderilenler, vazifelerini yerine getirerek sevindirici haberlerle döndükleri hâlde Hz. Ammâr, çok gecikti. Hatta Medine'de onun akıbeti hakkında endişeler bile belirmişti. Nihayet Mısır valisi Abdullah b. Ebi's-Serh, yazdığı mektupta Halîfeye durumunu bildirdi. Vali mektubunda şöyle diyordu: "Ammâr b. Yâsir'i, Mısır'da bir grup kendisine çekerek, etrafında toplandı."

Cemel olayından sonra Hz. Ali, Muaviye'ye karşı hareket edince iki taraf Sıffîn mevkiinde buluştular. Hz. Ammâr, Halife Hz. Ali'nin ordusunda yer aldı. Bu savaşta en çok gayret gösteren ve canla başla çarpışan Hz. Ammâr idi. Amr b. el-Âs, Muâviye

445[445] Ahmed b. Hanbel, 4, 89, 90
446[446] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 252

ordusundaydı. Muharebenin en şiddetli anında Ammâr, ilerleye ilerleye Amr b. el-Âs'ın yanına varmış ve aralarında şöyle bir konuşma olmuştu:

Ammâr:

-"Amr! Mısır valiliğini ele geçirmek karşılığında dinini sattın!" Amr:

"-Hayır, öyle bir şey yok, fakat ben, Hz. Osman'ın katillerine kısas uygulanmasını istiyorum demişti."

"-Ben seni nasıl tanıyorsam, senin hakkında öylece şehadet ederim. Sen Allah için böyle bir şey yapmazsın. Belki bugün ölmezsen, yarın öleceksin. Herkese niyetine göre hakkı verildiği zaman sana ne verileceğini düşün. Sen, bugün İslâm devletinin bayrağını taşıyan adama karşı, Resulullah'ın hayatında da üç defa savaşa katıldın. Bu da dördüncüsüdür. Senin bu seferki hareketin daha öncekilerden daha iyi ve doğru değildir!..."[447[447]]

Bilindiği gibi Amr b. el-Âs, Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında müşrik ordusu saflarındaydı. Kendisi Hendek muharebesinden sonra müslüman olmuştu. İşte Hz. Ammâr, ona bunu ima etmek istiyordu. Sıffin günlerinin birinde, güneş batmak üzereydi ve savaş bütün şiddetiyle devam ediyordu. İftar zamanı geldi ve oruçlu olan Ammâr çevresindekilere: "Bana bu dünyadaki son rızkımı veriniz!.." diye seslendi. Ona bir miktar süt getirdiler.

Hz.Ammâr sütü içtikten sonra: "Bugün dostlara kavuşacağım, Muhammedi'me, arkadaşlarına varacağım," dedi. Bir gün Hz. Peygamber (a.s.) ona: "Ammâr, senin dünyada son rızkın süt olacaktır." demişti. İşte bu gün Ammâr, onu hatırladı. Olanca gücüyle Muâviye tarafına saldırdı. Bu sırada İbn-i Câdiye adında biri onu yaralayarak yere düşürdü ve Ammâr şehit oldu. Ammâr'ın şehit olması üzerine ortalık karıştı. Herkes ne yapacağını şaşırdı. Zaten akşam olduğundan savaş da durmuştu.[448[448]]

Hz. Ali tarafında bulunan Abdurrahman es-Sülemî, Ammâr'ın şehit olduğu akşam Muâviye'nin ordugâhına gitti. Zaten, akşamları savaş bittikten sonra iki tarafın adamları birbirleriyle konuşmayı alışkanlık hâline getirmişlerdi. Muâviye, Amr b. el-Âs, Ebu'l-Aver ve Abdullah b. Amr b. El-Âs, oturmuş konuşuyorlardı. Amr b. el-Âs'ın oğlu Abdullah babasına: "Ammâr'ı niçin öldürdünüz? Resulullah'ın onun hakkında ne dediğini bilmiyor musunuz?" dedi. Amr b. el-Âs: "Ne buyurdu?" diye sordu. Abdullah'da şu açıklamayı yaptı: Medine Mescidi inşa olunurken, en çok çalışan Ammâr'dı. Herkes bir taş taşırken o, iki taş taşıyordu.

[447[447]] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 259
[448[448]] İbnü'l Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, 3, 134

Resulullah Ammâr'ı okşamış ve yüzündeki tozları silerken şöyle buyurmuştu: 'Sümeyye'nin oğlu, herkes birer taş taşırken, sen fazla ecir kazanmak için ikişer taşıyorsun. Bununla beraber seni, azgın bir topluluk katledecektir!. Oğlunun bu sözlerini duyan Amr şaşkına dönmüştü. Muâviye araya girerek durumu kurtardı: "Ammâr'ı biz öldürmedik, onu buraya getiren ve herkesi çadırından evinden çıkartıp, buraya yollayanlar öldürdü!." Böylece Muâviye, kendini de teselli etmek istemiştir.449[449]

Hz. Ali, Ammâr'ın şehit olduğunu öğrenince çok üzüldü: "Allah, Ammâr'a rahmet eylesin. O. Resulullah'ın etrafında dört-beş kişi varken müslüman oldu. O da, anne ve babası da Allah'ın mağfiretine mazhar olacaklardır. Çünkü Hz. Peygamber (a.s.), Ammâr ailesini Allah'ın mağfiretiyle müjdelemişti." dedi. Sonra şunları ekledi: 'Ammâr'ın katili elbette Cehennem'liktir." Bundan sonra Ammâr, teçhiz ve tekfin edilerek Kûfe mezarlığına defnolundu. Şehit olduğu zaman doksan bir yaşında idi.

Hz. Ammâr, üstün ahlâka sahipti. Hayatta hiçbir debdebe ve sefâhate boyun eğmemişti. Zühd ve takva sahibiydi. Fitne ve fesattan sakınmakla beraber, onun elinde olmayarak bu olaylara karışması, uğradığı ilâhî bir imtihandı. Son derece sade yaşayan mütevâzî bir zattı. Toprak üzerinde yatmayı, en rahat döşekte yatmaya tercih ederdi.

Hz. Ammâr, Hz. Ali'nin en hararetli taraftarıydı ve onun bütün muharebelerine iştirak etmişti. Kendisine bu davranışının mahiyeti sorulduğunda, davasının müdafaasını yapmayarak sadece hakikati söylemişti. Ubad, Ammâr'a şunu sormuştu:

-Ey Ebâ Yakazan! Sizin bu hareketiniz kendi görüş ve içtihadınızın meyvesi midir? Yoksa size Resulullah'ın bu konuda bir vasiyeti mi vardır?

Ammâr, şu dürüst cevabı vermişti:

-Resulullah, herkese ne vasiyette bulunduysa bize de aynısını vasiyet etti. Şimdiki davranışımız kendi ictihadımızdır.450[450]

Ammâr bu cevabı vererek, gerek kendisinin bir tarafa katılarak o tarafın davasına hizmet etmekte ve gerekse Hz. Ali'nin siyasi hasım tanıdığı taraflara karşı harb şıkkını seçmekte, sadece ve sadece kendi görüş ve ictihadlarına uyduğunu göstermiştir.

Gerçek olan bir husus vardır ki, o da Hz. Ali ve Hz. Ammâr'ın kanaatlarında, görüş ve ictihadlarında samimi oldukları ve İslâm devletinin varlığını korumağa gayret ettikleridir. Her ikisi de tuttukları yolun doğruluğuna kani idiler ve bu yolda sebatla yürüyorlardı. Hz. Ammâr, tercihinin doğru olduğuna inanmasaydı, o yolda bir adım bile atmazdı. İslâm devletinin menfaatini Hz. Ali'ye iltihakta gördü; yaşının ilerlemiş olmasına

---

449[449] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 252; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, 3, 311; İbn Hacer, el-İsâbe, 2, 513
450[450] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 263

rağmen, ona arka çıkmaktan geri kalmayıp, nihayet savaş alanında can verecek derecede fedakârlık ve sebat gösterdi.

Daha önce Hz. Ammâr'ın akîdesi uğrunda müşriklerden gördüğü işkencelere nasıl göğüs gerdiğini ve gözleri önünde annesiyle babasının müşrikler tarafından nasıl şehit edildiklerini kaydetmiştik. Ammâr, bu derin ve samimi imanını, İslâmî farzları ifa ile ve gece-gündüz ibadet ve taatla çalışarak takviye ederdi. İbn Abbâs şöyle der: "Şu ayet-i kerîme Ammâr hakkında nazil olmuştur:

اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اناءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْاخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّه قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذينَ لَايَعْلَمُونَ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُواالْاَلْبَابِ

"O ki, gecelerini sücûd ve kıyam ile geçirerek ahiretten korkar ve Allah'ın rahmetini ümit eder." [451[451]]

Gerçekten Hz. Ammâr, daima huzur ve huşu' içinde yaşayan, namazlarında bu halden zerre kadar ayrılmayan bir sahabî idi.

Ebu Vâil şöyle anlatır. Hz. Ammâr, bir gün bize son derece veciz ve beliğ bir konuşma yaptı. Sonra minberden indi. Ona: "Ya Ebâ Yakazan! Çok beliğ ve veciz söyledin, biraz daha uzatsaydın olmaz mıydı?" diye sorduğumuzda şu cevabı verdi: "Resulullah'ın şu sözleri söylediğini duydum: "Bir adamın namazında uzunluk, hutbesinde kısalık, onun fıkıhtaki âlimliğini gösterir. Onun için namazı uzatınız, hutbeleri kısaltınız. Beyanda cezbedici bir özellik vardır."[452[452]]

Hz. Ammâr; hiç bir namazını kazaya bırakmazdı. O, bir zamanlar su bulunmayan bir yerde gusûle ihtiyaç duydu, bir hayvanın yerde sürünmesi gibi topraklarda sürünüp teyemmüm ederek namazını eda etti Hz. Ammâr, daha sonra bu durumu Resulullah'a anlatınca o da, Ammâr'a teyemmümü öğretti.

Ammâr Kûfe'deki valiliği sırasında cuma namazında Yâsin Suresi'ni okurdu. Bilhassa hutbelerinde son derece kısa, veciz ve beliğ sözlerle yetinir ve böylece Resulullah'ın sünnetine uyardı.

Hz.Ammâr b. Yâsir uzun boylu, beyaz tenli, gayet yakışıklıydı. İslâm'ın yücelmesi, yeryüzünde hakim olması için büyük gayretler gösteren bu sahabi, İslâm devletinin varlığına gölge düşmesin ve İslâm toplumunun vahdeti zedelenmesin diye katıldığı Sıffîn olayında şehit olmakla, kendisinden sonraki nesle örnek olmuştur.

Ammâr b. Yâsir (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

[451[451]] Zümer, 39/9
[452[452]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 264

. وعن عمار بن يَاسرٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قالَ رسولُ اللّه #: أنزلَتْ المائدَةُ مِنَ السَّمَاءِ خُبْزاً ولَحْماً، فأمِرُوا أنْ يخُونُوا وَ َ يَدَّخِرُوا لِغَدٍ، فَخَانُوا وَادَّخَرُوا وَرَفَعُوا لِغَدٍ، فَمُسِخُوا قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ[. أخرجه الترمذى

- Ammâr İbnu Yâsir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: (Kur'an-ı Kerim'de zikri geçen) sofra gökten ekmek ve et olarak indirildi. Bu mucizeye mazhar olanlara, ihanet etmemeleri ve ertesi gün için, o yiyeceklerden ayırmamaları emredildi. Ancak onlar bunu dinlemediler, hem ihânet ettiler hem de yemeklerinden ayırıp ertesi gün için sakladılar. Bunun üzerine ceza olarak maymun ve hınzır suretine çevrildiler." [453[453]]

. وعن عَمَّار بن ياسر رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قال رسولُ اللّه #: مَنْ كانَ لَهُ وَجْهَانِ في الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ[. أخرجه أبو داود .

- Ammâr İbnu Yâsîr (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Kimin dünyada iki yüzü varsa kıyâmet günü, ateşten iki dili olacaktır." [454[454]]

. وعن عمار بن ياسر رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قالَ رَسُولُ اللّهِ #: إنَّ الرَّجُلَ لَيَنْصَرِفُ مِنْ صَ َتِهِ وَمَا كُتِبَ لَهُ مِنْهَا إَّ عُشْرُهَا. تُسْعُهَا. ثُمُنُهَا. سُبْعُهَا. سُدُسُهَا. خُمُسُهَا. رُبُعُهَا. ثُلُثُهَا. نِصْفُهَا[. أخرجه أبو داود .

- Ammâr İbnu Yâsir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Kişi vardır, namazını kılar bitirir de, kendisine namazın sevabının onda biri yazılır. Kişi vardır, dokuzda biri, sekizde biri, yedide biri, altıda biri, beşte biri, dörtte biri, üçte biri yarısı yazılır." [455[455]]

31)Meşhûr Arab dâhîlerinden: AMR İBN EL-ÂS

Hudeybiye andlaşmasından sonra müslüman olan sahabi. Amr b. el-Âs b. Vâil b. Hişâm b. Saîd b. Selhem b. Amr b. Kusay b. Ka'b b.Lüey.

Adı, Amr, künyesi Ebu Abdullah veya Ebu Muhammed'dir. Babası Âs, annesi Nâbiğa'dır. Amr'ın soyu Ka'b b. Lüey'de Hz. Peygamber (a.s.)'le birleşir. Kureyş kabilesinin Sehmoğullarındandır. Sözü dinlenen ve çevresini rahatlıkla etkisi altına alabilen bir kişiliğe sahipti.

[453[453]] Tirmizî, Tefsir, Maide (3063).
[454[454]] Ebû Dâvud, Edeb 39,
[455[455]] Ebû Dâvud, Salât 128,

Amr, müşriklerin zulmünden uzaklaşmak için Habeşistan'a hicret eden müslümanların tekrar Mekke'ye geri gönderilmesi maksadıyla Necâşi'ye gönderilen elçi heyetine başkanlık etti. Fakat müslümanları geri getiremeyince onlara karşı düşmanca davrandı. Bedir, Uhud, Hendek savaşlarında müşriklerin yanında yer alarak İslâm'a karşı savaştı.

Kureyş müşriklerinden yaşlıların ölümünden sonra müslümanlara olan kin yavaş yavaş siliniyordu. Amr, Hendek savaşından sonra da müşriklerin hareketlerinin sonuçsuz kalacağını, müslümanların galip geleceğini anladı. İçinde İslâm'a karşı bir sevgi uyanmaktaydı. Nihayet müşriklerle ilişkisinin koptuğu, Hudeybiye anlaşmasına katılmayıp, İslâm'a gönül vermeye başladığı görüldü. Amr, Hicretin 8. yılı (629) Medine'ye geldi. Hz. Hâlid b. Velid'le birlikte aynı gün Hz. Peygamber'e bey'at etti.

Mekke'nin fethinden önce Cüzam, Lahm, Kudaa, Âmile, Beliy ve Uzre kabîlelerinin bir araya gelerek Medine'yi kuşatmak amacında oldukları haberi Hz. Peygamber (a.s.)'e ulaştı. Resulullah, Ensâr ve Muhâcirlerden oluşan üçyüz kişilik bir kuvvet hazırladı. Bu kuvvetin başına komutan olarak Amr'ı getirdi.

Beliy ve Uzre kabilelerine uğramasını, akrabalarının yardımını sağlamasını da emretti. Beliy kabilesi Amr'ın dedesi Vâil'in dayıları olurdu. Amr, Cüzamlıların yurduna vardığında onların hazırlığını ve yaptıkları yığınağı gördü. Peygamberimiz (a.s.)'den yardım istedi. İkiyüz kişilik takviye kuvveti gönderildi. Müşrikler, müslümanlar karşısında direnç gösteremediler, her biri bir tarafa dağıldı. Amr da ordusuyla birlikte Medine'ye döndü.

Amr, Mekke'nin fethinden sonra Suva putunu yıkması için Hz. Peygamber (a.s.) tarafından görevlendirildi. Bir müddet sonra da Umman'a gitti. Umman hükümdarına Resulullah'ın mektubunu sundu. Hükümdarın ve çevresinin müslüman olması sonucu Umman valiliğine getirildi. Zekât ve sadakaların toplanmasında, dağıtılmasından Umman hükümdarıyla çevresinden yardım gördü. Hz. Peygamber'in vefatına kadar burada kaldı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) zamanında zekât ödemekten kaçınanlarla savaştı. Onlara boyun eğdirdi. Bu olaydan sonra Suriye'de başlatılmış bulunan İslâmî cihat için Şam'a gitmek istediğini Hz. Ebu Bekir'e açıkladı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisinin Umman'a bizzat Allah elçisi tarafından görevlendirildiğini bildirdi. Fakat isteğine de engel olmak istemedi. Bizans ordularının Suriye'den kovulduğu, İslâm'ın bölgeye hakim kılındığı Ecnâdin, Şam ve Yermuk savaşlarında görev aldı. Filistin'in fethinde yararlıklar gösterdi. Kudüs'ü fethetti ve şehir bizzat halife Hz. Ömer (r.a.) tarafından yapılan barış antlaşmasıyla müslümanların eline geçti.

Arka arkaya yapılan İslâmî fetihler Amr'ı şevklendirdi. Amr, hareketli ve cevvâl bir insandı. Uzun uzun düşünmek pek işine gelmezdi. Çabuk karar verir, verdiği kararı da hemen uygulamak isterdi. Bu nedenle Mısır'ın İslâm hâkimiyetine alınması ve

fethedilmesinin gerektiğini halife Hz. Ömer (r.a.)'a bildirdi. Hz. Ömer, müslümanların savaş yorgunu olduğunu, güçlerinin zayıfladığını belirtti. Fakat her şeye rağmen Amr, halifeyi ikna etmeyi başarıp, Mısır üzerine yürüdü.

Hz. Ömer, Zübeyr b. Avvâm komutasında bir ordu hazırlayıp, takviye kuvvet olarak Amr'a gönderdi. Amr komutasındaki ordu Babilyon, Ariş ve Fustat (Kahire)'ı fethederek Mısır'ı müslümanların toprakları arasına kattı. Amr, Halifenin izniyle İskenderiye üzerine yürüdü. Uzun ve yorucu bir muhasaradan sonra Mukavkıs'la yaptığı anlaşma sonucu Kıbtîler'den yardım gördü. Nihayet İskenderiye'nin fethi gerçekleşti. Yolun açıldığını gören Amr, Merka ve Zuveyle üzerine yürüdü. Her iki şehir de haraç ve cizye vermeyi kabullendiler.

Akdeniz sahilinin ve Afrika'nın en önemli kentlerinden biri olan Trablusgarb iki aylık muhasaradan sonra fethedildi; Bu büyük fetihlerin gerçekleşmesi ve Kuzey Afrika'nın İslâmlaştırılması sonucu Amr, Hz. Ömer'in emriyle Mısır valiliğine getirildi. Hz. Ömer'in şehadetinden sonra Bizans'ın İskenderiye valisi İslâm'a karşı ayaklandı. Vali, Bizans'ın tahriklerine aldanıyordu.

İskenderiye, Bizans'ın müstemlekesi idi. İmparator, İskenderiye'nin elden çıkmasını bir türlü hazmedemiyordu. Mısır'ın yerli halkı Kıbtîler, anlaşmalarına sadık kaldılar. Hz. Osman tarafından ordu komutanlığına atanan Amr'ın yardımına koştular. Bizans ordularının komutanı Manuel çarpışmalar sırasında öldürüldü. Zafer tekrar müslümanların olmuştu. Amr, Hz. Osman zamanında Mısır valiliğinden azledildi. Bu olay, Hz. Osman'la Amr'ın arasının açılmasına sebep oldu.

Hz. Ömer zamanında Amr b. el-Âs hakkında bazı şikâyetler gelmeye başlayınca, Hz. Ömer, Amr'a ağır bir mektup yazdı. Bu şikâyetler Hz. Osman zamanında da tekrarlandı. Vergi toplama meselesinde Abdullah b. Sa'ad'a müdahale ettiği ve fazla harcamada bulunduğu ileri sürüldü. Bu tür şikâyetler sonucu Amr, görevinden azledildi. Bu olaydan sonra Amr, siyaset sahnesinden çekildi. Hz. Osman'a kırgınlığına rağmen açıkça ona karşı cephe almadı. Bir müddet Filistin'de kaldı. Hz. Osman'ın şehit edildiği günlerde Filistin'de bulunuyordu.

Amr, Hz. Ali ile Muâviye'nin ihtilaflarının su yüzüne çıkması ve Cemel vak'asından sonra yeniden siyasî hayatın içine girdi. Önceleri Hz. Ali'nin Hz. Peygamber ile akrabalığı sebebiyle hilafete onun daha lâyık olduğunu ileri sürerken daha sonra Muâviye'nin yanında yer aldı. Amr'ın Muâviye tarafında yer almasının sebebinin Utbe b. Ebi Süfyan'ın aracılığı ile ona Mısır valiliğinin vaadedilmesi olduğu söylenmektedir. Hz. Ali, Muâviye'nin kendisine bey'at etmesi için elçi gönderdi. Muâviye ve Amr, Hz. Osman'ın katlini gündeme getirdiler.

Hz. Ali'yi de katilleri korumakla suçladılar. Muâviye'nin bol maaş ve bahşişine tamah eden askerleri etrafında toplandılar. Şam ordusunun başkomutanlığına Amr

getirildi. Şam ordusu savaşı kaybedecek duruma gelince Amr, askerlere Kur'an sahifelerinin mızrakların ucuna takılmasını ve karşı tarafa doğru fırlatılmasını emretti. O bununla Kur'an'ın hakemliğine başvurmanın gerektiğini ileri sürdü. Hz. Ali, bu işin bir aldatmaca olduğunu söyledi. Fakat çevresinde bulunanlara bunu kabul ettiremedi. Hz. Ali taraftarlarının hakemliğine Ebu Musa el-Eş'ari, Şam ordusunun hakemliğine Amr getirildi.

Amr b. el-As ile Muâviye öteden beri Araplar arasında ince fikirli kurnaz, politik meseleleri çözmekte mâhir kimseler olarak tanınırdı. Bu olayda da Amr aynı tavrı takındı. Ebu Mûsa'nın insaflı ve adil tavrından yararlanarak hakem olayından galip çıktı. Amr, ile Ebu Musa el-Eş'ari arasında müzakereler başladı:

Amr: "Sen Osman'ın mazlum ve günahsız olarak katledildiğini bilirsin. "

Ebu Musa: "Şüphesiz."

Amr: "Elbet sen Muâviye'nin ve Muâviye ailesinin Hz. Osman'a taraftar olduğunu da biliyorsun."

Ebu Musa: "Bu da doğrudur."

Amr: "Ayette:

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتى حَرَّمَ اللّهُ اِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّه سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفْ فِى الْقَتْلِ اِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

“Haklı bir sebep olmaksızın Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın. Her kim de haksız yere öldürülürse biz onun velisine bir yetki vermişizdir”[456[456]] buyruluyor.

"Muâviye Kureyş'tendir. İlk müslümanlardan değildir, fakat buna ne engel var? Kendisinde birçok kâmil sıfatlar mevcuttur. Mazlum halife her zaman onu himaye ederdi. Güzel tedbir ve siyasette yeganedir. Ümmü'l Mü'minin Hz. Habibe'nin kardeşidir. Aynı zamanda vahiy kâtibi olan sahabelerdendir . "

Ebu Musa: "Amr, Allah'tan kork. Bu kadar sayıp döktüğün faziletlerin hepsi Muâviye'de mevcut değildir. Genç olması hasebiyle hilâfete lâyık değildir. Eğer hilâfet yalnız asâlet ve ünvan ile olsaydı, Ali bu işe daha çok hak sahibi olurdu. Hilâfet, takva ve fazilet sahiplerinin hakkıdır. Şeref ve ilimle olduğu takdirde elbette Ali'de bunların hepsi vardır. Osman'ın günahsız şehit olup olmaması bir delil teşkil etmez. Muâviye'nin beni tatmin etmesi yahut bana daha fazla yakınlık göstereceği de bir mesele değildir. Bunların

---

[456[456]] İsrâ, 17/33

da bir faydası yoktur. Allah için yapılan işlerde rüşvet verilmez. Abdullah b. Ömer'in de ismini ortaya atabilir misin?"

Amr: "Sen İbn Ömer'den razı isen, benim oğlum da var. Sen de onun faziletlerini biliyorsun."

Ebu Musa: "Senin oğlun böyle bir görevi isteyip istememe konusunu daha iyi bilir."

Amr: "Halife öyle bir adam olmalıdır ki, hem kendi işini idare edebilsin, hem de halk onu istesin."

Ebu Musa: "Müslümanlar bu savaştan sonra bu işin çözümünü bize bıraktılar. Allah göstermesin, bir daha böyle kargaşalık çıkmasın."

Nihayet uzun süren müzakerelerden sonra hakemler Hz. Ali ile Muâviye'yi azletmeğe ve başka birini halifeliğe getirmeye karar verdiler. İki taraf Dûmetü'l-Cendel'de toplandıktan sonra Amr, Ebu Musa'nın yaşlı olduğu için önce konuşmasını önerdi. Ebu Musa kalktı ve "Ali'yi de Muâviye'yi de hilâfetten azlettim." dedi. Ardından konuşan Amr ise sözünü büktü: "Ebu Musa Ali'yi azletti ise, ben Muâviye'yi azletmedim ve Muâviye'yi hilâfete nasbettim."

Kûfeliler, Ebu Musa'nın rüşvet aldığını sanarak ona saldırmak istediler, ama Şamlılar Ebu Musa'yı kaçırdılar. Amr, Hz. Ali'ye açıkça muhalif oldu. Mısır'da Hz. Ali'nin tayin ettiği vali Muhammed b. Ebu Bekir'i kanlı bir savaştan sonra mağlûb ederek öldürdü ve yeniden Mısır'ı ele geçirdi.

Bu arada Hâriciler, bütün yaşanan fitnelerin arkasında Muâviye, Amr ve Ali'nin olduğunu iddia ettiler. Üçünün de öldürülmesine karar verdiler. Hz. Ali şehit edildi. Muâviye yaralanarak kurtuldu. Amr da suikast günü rahatsızlanarak mescide gidememiş, onun yerine namazı kıldıran Harice şehit olmuştu. Muâviye, Amr'a şahitler önünde bir yazı imzalatarak, daima itaat etmesi şartıyla Mısır'a vali yaptı.

Mısır'da bir müddet valilik yapan Amr, hicretin kırk üç veya başka bir görüşe göre ellibirinci yılında hastalandı ve ölüm döşeğine düştü. Yaptıklarına çok pişmanlık duydu. Abdullah İbn Abbas onu ziyaret ettiğinde hâlini sormuş ve o da "Ne sorarsın ibn Abbas, dünyayı az âbâd edip, dini çok harâp ettik" demiştir. İbn Şemmase de ölüm döşeğinde onu ziyaret edip ona Cennet'le müjdelendiğini hatırlattığında şöyle demiştir: "En büyük devlet ve tesellim Lâ ilâhe illallah Muhammedu'r Resulullah'tır.

Ben İslâm'dan önce büyük hatalar ve günahlar işledim. Eğer müslüman olup Resul-u Ekrem'in affına mazhar olmasaydım mutlak Cehennemlik olacaktım. Allah'a binlerce hamdolsun, müslüman olma şerefine kavuştum. Resul-u Ekrem (a.s.)'e bey'atla dünya ve ahiretimi kazandım, Resul-u Ekrem bana 'Benden ne istiyorsun?' diye sorduğu zaman,

'Geçmiş hatalarımın affını rica ediyorum' dedim. "İslâm geçmiş günahlarından sorumlu tutmaz" buyurmuşlardı. Yalnız içimde bir ukde vardır ki, o da Resul-u Ekrem bana fazla muhabbet göstermediydi." Amr, Hz. Ali'ye karşı yaptıklarına pişman olarak öldü (43/663). Mukattam mezarlığına gömüldü. Abdullah ve Muhammed adlarında iki oğlu vardı.

Amr ibn el-Âs hareketli bir karakterdeydi. Askerdi ve ömrü savaş alanlarında geçti. İlimle ilgisi yoktu, daha çok siyasî olayların içinde yoğrulmuştu. Amr, Resulullah'tan otuz dokuz hadis rivayet etti. Bunlardan üçü müttefekun aleyhtir. Bazı meselelerde garip kıyaslarda bulundu. Meselâ gusûl abdesti almadan teyemmüm ederek namaz kılınmasına dair Zatu's-Selâsil seriyyesinde bir fetva vermiş, bunu Resulullah'a anlattığında Resulullah bu ictihadı işitince gülmüştü. Orta boylu, şişman, siyah sakallıydı. Doksan üç yıl yaşadı.

Amr İbnu'l-As (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن عَمْرو بن العاص رضى اللّه عنه قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]أرْبَعُونَ خَصْلَةً أعَهاَ مَنِيحةُ العَنْزِ، مَا مِنْ عامِلٍ يَعْمَلُ بخَصْلَةٍ منها رجاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ موعُودِهَا إ أدخلَه اللّهُ تعالى بها الجَنَّةَ[. قال بعض الرواة: فعَدَدْنا ما دونَ منيحةِ العنزِ من ردِّ السمِ، وتشميتِ العاطسِ، وَإماطةِ ا۠ذَى عن الطريقِ ونحوِه، فما استطَعنا أنْ نَصِلَ إلَى خمسَ عشرةَ خصلةً. أخرجه البخارى، وأبو داود .

- Amr İbnu'l-Âs (r.a) anlatıyor. Resûlullah (a.s) buyurdu ki: "Kırk iyilik vardır. En üstünü sağmal keçi bağışlamaktır. Bu iyiliklerden birini, sevab ümîd ederek ve vâdedilen mükâfatı tasdik ederek yapan kimseyi Allah mutlaka, bu ameli sebebiyle, cennete koyar." Ravilerden biri (Hassân) diyor ki: "Keçi bağışı dışındaki amelleri saydık: Verilen selâmı almak, hapşırana yerhamukâllah demek, yoldan rahatsızlık veren şeyi temizlemek vs. gibi, fakat on beşe bile ulaşamadık."[457[457]]

. وعن عمرو بن العاص رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قالَ #: مُرُوا أوْ۠دَكُمْ بِالصَّ۠ةِ وَهُمْ أبْنَاءُ سَبْعٍ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ في المَضَاجِعِ[. أخرجه أبو داود .

-Amr İbnu'l-Âs (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Çocuklarınıza, onlar yedi yaşında iken namazı emredin. On yaşında olunca namaz(daki ihmalleri) sebebiyle onları dövün, yataklarını da ayırın." [458[458]]

. عن عمرو بن العاص رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]أقْرَأنِى رسولُ اللّهِ # خَمْسَ عَشَرَةَ سَجْدَةً في القُرآنِ، مِنْهَا ثَ۠ثٌ في المُفَصَّلِ، وفي سُورَةِ الحَجِّ سَجْدَتَانِ[. أخرجه أبو داود .

- Amr İbnu'l-Âs (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) bana Kur'ân'dan onbeş secde âyeti okuttu. Bunlardan üçü Mufassal sûrelerdedir. Hacc sûresinde de iki secde âyeti var."[459[459]]

457[457] Buhârî, Hibe 35; Ebu Dâvud, Zekat 42, (1683).
458[458] Ebû Dâvud, Salât 25,

32)Arıların koruduğu sahâbî: ÂSIM BİN SÂBİT

Asr-ı saâdette küfür ve şirk karanlıklarından kurtulup, İslâm nûruna kavuşanların hayatlarında, tamamen bir değişiklik oluyor ve eski hayatlarıyla alâkalı her şeyi terk ediyorlardı. Müslüman olmadan önceki hayatlarını hatırlatan bir hâdise onlara büyük bir ızdırap veriyordu. Bu durum Akabe bî'atından önce Müslüman olan Medîneli Âsım bin Sâbit'te de kendini göstermişti.

Âsım Müslüman olduktan sonra, hiç bir müşrike dokunmamaya ve müşriklerden hiçbirini de kendine dokundurmamaya karar vermişti. Bu kararında sâbit olması için de devamlı olarak Allahü teâlâya duâ ediyor, yalvarıyordu.

Taşla Saldırırız

Âsım bin Sâbit Bedir savaşına katılmış, büyük kahramanlık göstermişti. Peygamber efendimiz, Bedir gazâsının gecesinde Ashâb-ı kirâma nasıl harp edileceğini, harpte hangi usûlü takip edeceklerini sordu. Asım bin Sâbit eline yayı ve oku alarak dedi ki:

- Yâ Resûlallah, Kureyş kavmi 100 metre veya daha yaklaştıkları zaman yayla okları kullanırız. Kureyşliler, bize taş yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman taşla mücâdele ederiz. Mızrak yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman, mızrak kırılıp parçalanıncaya kadar mızrakla mücâdele ederiz. Kırılınca mızrağı bırakır, kılıçlarımızı sıyırır ve kılıçla çarpışmaya tutuşuruz.

Peygamber efendimiz bunu beğendiler ve buyurdular ki:

- Harbin îcâbı budur. Bu tarzda çarpışılması lâzımdır. Çarpışan ve vuruşan Âsım'ın çarpışması gibi çarpışın!

Bedir harbi bu şekilde yapıldı ve meleklerin de yardımıyla Allahü teâlâ zafer ihsân eyledi. Âsım bin Sâbit bu gazâda Kureyş'in ileri gelenlerinden Ukbe bin Muayt'i öldürdü. Bu Ukbe Mekke'de Peygamberimizi boğmaya kalkmış ve hayatına son vermek için çalışmış azılı müşriklerden idi.

Peygamberimizin hicreti üzerine:

-Ey Kusvâ (Peygamberimizin devesinin adı) adındaki devenin binicisi! Hicret edip bizden uzaklaştın. Fakat pek yakında beni atlı olarak karşında göreceksin. Mızrağımı size saplayıp, onu kanınızla sulayacağım. Kılıçla hiç örtülü yerinizi bırakmayacağım, manâsına gelen beytler söyledi.

Peygamberimiz onun bu sözlerini işitince:

459[459] Ebû Dâvud, Salât 328; İbnu Mâce, İkâmet 71.

- Allahım! Onu yüzü koyun, burnunun üzerine düşür! diyerek duâ etti.

Ukbe bin Ebi Muayt, Bedir'de Kureyş ordusunun yenildiği anladığı zaman, kaçıp kurtulmak için atını sürdü. Fakat hayvan hiçbir şey yokken birden ürkmüş ve Onu yere vurmuştu. Resûlullahın duâsı gerçekleşmişti. Abdullah bin Seleme de onu esir etmişti.

Bir Tek Ben Öldürülüyorum

Peygamberimiz Âsım bin Sâbit'e Ukbe'nin cezâlandırılmasını emretti. Ukbe dedi ki:

- Yazıklar olun sana ey Kureyş cemaati. Şunlar arasında neden bir tek ben cezâlandırılıyorum?

Peygamberimiz buyurdu:

- Allah ve Resûlüne olan düşmanlığından dolayı cezâlandırılıyorsun.

- Yâ Muhammed! Kavminden herkese yaptığını bana da yap. Onları öldürürsen beni de öldür. Onlara emân verirsen bana da emân ver. Onlardan kurtulmaları için para alırsan, onlar gibi benden de al. Yâ Muhammed! Sen beni öldürürsen, küçüklere kim bakacak?

- Onları Allaha bırak. Ey Âsım git onun cezâsını ver!

Âsım bin Sâbit gidip Ukbe'nin cezâsını verince Peygamberimiz buyurdu ki:

- Vallahi; Allahı, Resûlünü ve Kitâbını inkâr eden, Peygamberini işkenceden işkenceye uğratan senden daha kötü bir adam bilmiyorum.

Âsım bin Sâbit, Uhud'da da bulundu ve Resûlullahın has okçularından idi. Bu savaşta Resûlullahın yanından bir an bile ayrılmayan, O'nunla beraber sebât eden bahtiyarlardandı. Bu gazâda müşriklerin sancaktarlarından Müsâfi bin Talhâ ile kardeşi Hâris bin Talhâ'yı ok ile öldürdü.

Bunların anneleri Sülâfe binti Sa'd, Hz. Âsım'ın kafatasından şarap içmeyi nezrederek yemîn etti ve Onun başını kendisine getirene yüz deve vermeyi vaad etti.

Öğretmenler Heyeti

Uhud savaşında bazı yakınları ölen müşrikler de, Müslümanlardan bunların intikamını almak istediler. Alçakça bir plân hazırladılar. Hemen de plânı tatbike koydular. Bu maksatla bir heyet Medîne'ye giderek Resûlullahın huzuruna çıkıp ricada bulundular:

- Yâ Resûlallah! Bizim kabîlelerimiz, İslâmiyet’i kabûl ettiler. Yalnız Kur'ân-ı Kerîm öğretmenine ihtiyâcımız var. Lütfen bize; İslâmiyet’i, Kur'ân-ı Kerîmi öğretecek kimseler yollar mısınız?

Sevgili Peygamberimiz kendilerine, 10 kişilik bir öğretmenler heyeti yolladılar. Başlarında, Âsım bin Sâbit hazretlerinin bulunduğu bu heyette, Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târık, Muattib bin Ubeyd de bulunuyordu.

Bu öğretmenler kâfilesi, geceleri yürüyerek, gündüzleri gizlenerek Hüzeyl kabîlesi topraklarında, Reci' suyu başında, seher vakti konakladılar...

Bu sırada yanlarında bulunan Adal ve Kare kabîlesi heyetinden biri, bir bahane ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyanoğularına gidip haber verdi.

Çok geçmeden kâfilenin etrâfı sarıldı. 200'den fazla silâhlı eşkıyâ oradaydı. "Bize öğretmen lâzım!" diyenler, çekip gittiler. O güzîde Müslümanları, eşkıya ile karşı karşıya bıraktılar...

Lıhyanoğulları mensupları, esir ticâreti ile geçinirlerdi. Bu sebeple, "Teslim olun! Canınızı kurtarın!" teklifinde bulunuyorlardı. Asıl niyetleri onları Mekke'de köle olarak satmaktı. Böylece çok para kazanacaklardı. Çünkü Mekkeli müşrikler kendilerine demişlerdi ki:
- Yakaladığınız her Müslüman için, değerinden fazla para öderiz!

Bunu Müslümanlar da duymuşlardı. Âsım bin Sâbit, Mersed bin Ebî Mersed ve Hâlid bin Ebî Bükeyr:

- Hiç bir zaman müşriklerin ne sözlerini, ne de akidlerini kabûl ederiz, diyerek müşriklerin tekliflerini reddettiler.

Âsım bin Sâbit dedi ki:

- Ben hiçbir zaman müşriklere el sürmemeye ve müşriklerden hiçbirini de kendime dokundurmamaya karar vermiştim. Onların sözlerine kanarak kâfirlere teslim olmam.

Sonra ellerini açarak şöyle duâ etti:

- Allahım! Peygamberini durumumuzdan haberdâr et!

Ölmekten Korkmayız

Allahü teâlâ, Hz. Âsım'ın duâsını kabûl buyurdu ve Resûlullah efendimiz onlardan haberdar oldu.

Âsım bin Sâbit müşriklere haykırdı:

- Biz ölmekten korkmayız! Çünkü dînimizde basiretliyiz. Ölünce şehîd olur Cennete gideriz!

Müşriklerin ileri gelenlerinden Süfyân bağırdı:

- Ey Âsım, kendini ve arkadaşlarını zâyi etme, teslim ol!

Âsım bin Sâbit ok atmak suretiyle cevap verdi. Ok atarken:

- Ben güçlüyüm hiç eksiğim yok. Yayımın kalın teli gerilmiştir. Ölüm hak, hayat boş ve geçicidir. Mukadderâtın hepsi başa gelicidir. İnsanlar er-geç Allah'a rücû edicidir. Eğer ben sizinle çarpışmazsam anam üzüntüsünden aklını kaybeder, manâsında şiirler söylüyordu.

Senin Dînini Korudum

Hz. Âsım'ın sadağında yedi ok vardı. Attığı her ok ile bir müşriki öldürdü. Oku bitince birçok müşriği mızrağıyla delik deşik etti. Öyle bir an oldu ki mızrağı da kırıldı. Hemen kılıcını sıyırdı, kınını kırıp attı. Bu, "ölünceye kadar dövüşeceğim, teslim olmayacağım" manâsına gelirdi. Sonra da şöyle duâ etti:

- Allahım! Ben bugüne kadar senin dînini koruyup hıfzettim, sakladım. Senden bu günün sonunda, benim etimi, vücudumu koruyup, hıfzetmeni niyâz ediyorum.

Çünkü Uhud'da öldürdüğü iki kardeş olan Hâris ve Müsâfi' bin Talhâ'nın anneleri Hz. Âsım'ın kafatasından şarap içmeye yemîn etmiş ve kafasını getirene yüz deve vermeyi vaad etmişti. Müşrikler bunu biliyorlardı.

Âsım bin Sâbit'in ve diğer Ashâbın Allah Allah nidâları, dağları inletiyordu. İkiyüz kişiye karşı on mücâhid ölesiye çarpışıyor, yanlarına yaklaşanlar yaptıklarının cezâsını görüyorlardı. Âsım bin Sâbit en sonunda iki ayağından yaralanıp yere düştü. Kâfirler, Âsım bin Sâbit'ten o kadar korkmuşlardı ki yere düşünce bile yaklaşamadıkları için uzaktan ok atarak şehîd ettiler.

O gün orada mevcut bulunan on sahâbîden yedisi şehîd oldu, üçü esir edildi. Lıhyanoğulları Sülâfe binti Sa'd'a satmak için Âsım bin Sâbit'in başını kesmek istediler. Fakat Allahü teâlâ, Hz. Âsım bin Sâbit'in duâsını kabûl buyurdu ve mübârek cesedine müşrikler el süremediler.

Allahü teâlâ bir arı sürüsü gönderdi. Bulut gibi Âsım bin Sâbit'in üzerinde durdular. Hiç bir müşrik yanına yaklaşamadı.

- Bırakın akşam olunca arılar onun üzerinden dağılır, biz de başını alırız, dediler.

Akşam olunca Allahü teâlâ hiç bulut yok iken bir yağmur gönderdi. Görülmemiş bir yağmur yağdı. Sel geldi ve Âsım bin Sâbit'in cesedini alıp götürdü. Cesedin nerede olduğu bilinemedi. Ne kadar aradılarsa da bulunamadı. Bunun için müşrikler Âsım bin Sâbit'in hiçbir yerini kesmeye muvaffak olamadılar.

Lıhyanoğulları O'nu taşa tuttular. Sonunda O'nu da şehîd ettiler. Hubeyb bin Adî ile Zeyd bin Desinne'yi Mekkelilere sattılar. Onlar da bu iki sahâbîyi asarak şehîd ettiler.

Allah Kulunu Korur

Arıların, Âsım'ı korudukları hâdisesi zikredildiği zaman Hz. Ömer buyurdu ki:

- Allahü teâlâ elbette mü'min kulunu muhâfaza eder. Âsım bin Sâbit, sağlığında müşriklerden nasıl korundu ise Allahü teâlâ da ölümünden sonra onun cesedini muhâfaza edip müşriklere dokundurmadı.

Bunun için Âsım bin Sâbit anılırken, "Arıların koruduğu kimse" diye anılırdı.

Ashâb-ı kirâmın muhâriblerden olan Âsım'ın, babası Sâbit, künyesi Ebû Süleymân'dır. Annesi Şemûs binti Ebî Âmir'dir. Doğum tarihi belli değildir. Âsım, hicretten önce îmân etmiştir. Ensârdan, yanî Medînelidir.

33)Kıblenin değiştiğini haber veren sahâbî: BERÂ BİN ÂZİB

Ensar'dan olan bir sahabi. Babası Âzib olup Hâriseoğulları'ndandır. Künyesi Ebu Ammare'dir. Nesebi, Berâ' b. Âzib b. Adiy b. Ceşm b. Mecdia b. Hârise b. Haris b. Hazrec b. Amr b. Mâlik b. Evs'tir.

Hicret'ten önce müslüman oldu. Uhud savaşından itibaren bütün gazalarda bulundu. Sıffin'de Hz. Ali tarafında yer aldı. Resulullah'ın ashabından Medîne'ye ilk gelenler Mus'ab b. Ümeyr ile İbni Ummi Mektum'du. Bu zatlar Berâ'nın da bulunduğu Medineliler'e Kur'an okuyorlardı.

Resulullah'ın bir gazvesine katıldı. Veda haccından önce Berâ, Hz. Hâlid b. Velid ile birlikte Yemen'e gitti. Daha sonra oraya gönderilen Hz. Ali ile geri döndü. Hz. Ali'nin hilafeti sırasında Kûfe'de bulunuyordu. Hicret'in yetmiş üçüncü yılında orada vefat etti. Muhammed b. Mâlik, onun parmağında altın yüzük taşıdığını naklederek onunla olan konuşmasını anlatır:

"Herkes itiraz ederek niçin altın yüzük taktığını sorduklarında Berâ' cevaben Bir gün Resuûlullah ganimet dağıtırken elindeki altın yüzüğü bana verip, "Âl bunu, Cenâb-ı Hak ile Resulu'nüun sana taktığı bu yüzüğü parmağında taşı" buyurdular. Şimdi siz ne diye bana Rasûlullah'ın parmağıma taktığı bu yüzüğü çıkar diyorsunuz?" dedi.

Berâ, Hz. Peygamber'den üç yüzden fazla hadîs rivayet etmiştir. Bunlardan yirmi ikisi Buhârî ile Müslim tarafından rivayet edilip muttefekun aleyhtir.

Berâ' bin Azib (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن البراء رضى اللّه عنه قال:]أتَى أبُو بكرٍ عائشةَ رَضِى اللّهُ عنهما وقدْ أصَابَتْهَا الحمّى فقالَ: كَيْفَ أنتِ يَا بُنَيةُ؟ وقبّل خدَّها[.
أخرجه أبو داود، وأخرجه الشيخان في جملة حديث .

- Berâ (r.a) anlatıyor: "Hz. Ebu Bekir (r.a) Hz. Aişe (r.anhâ)'ye uğradı. Aişe hummaya yakalanmış, hasta idi. "Kızım, nasılsın?" diye hatırını sordu ve yanağından öptü." 460[460]

. وعن البراء بن عازب رَضِ ىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]لَمّا نَزَلَ صَوْمُ رَمَضَانَ كَانُواَ يَقْرَبُونَ النِّسَاءَ رَمَضَانَ كُلَّهُ، وَكَانَ رِجَالٌ يُخَوِّفُونَ أنْفَسَهُمْ فَأنْزَلَ اللّهُ تعالَى: عَلِمَ اللّهُ أنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ اية[. أخرجه البخارى .

- Berâ İbnu Âzib (r.a) anlatıyor: "Ramazan orucu farz kılındığı vakit, Müslümanlar ay boyu kadınlara temas etmezlerdi. Bazı kimseler bu meselede nefislerine itimad edemiyorlardı. Bunun üzerine şu meâldeki âyet nâzil oldu: "...Allah nefsinize güvenmiyeceğinizi biliyordu. Bu sebeple tevbenizi kabul edip sizi affetti." 461[461]

34)Hz. Ebû Bekir'e ilk bîât eden sahabî: BEŞİR BİN SA'D

Beşir bin Sa'd Medîneli Müslümanlardan idi. İkinci Akabe Bîâtine katılmış, her türlü tehlikeye karşı, Resûlullahı koruyacağına dâir orada söz vermişti. Resûlullahın bütün savaşlarına katılmış, büyük fedâkarlıklar göstermişti.

Yedikçe Artan Hurma

Beşîr bin Sa'd'ın kızı anlatır:

460[460] Ebû Dâvud, Edeb 158 (5222); Buhârî, Menâkıbu'l-Ensar 45.
461[461] Bakara, 2\187). Buhârî, Tefsir, Bakara 2, 27.

- Hendek savaşının yapıldığı günlerdi. Ashâb-ı kirâmın yiyecek bulamadığı, başta Peygamber efendimiz olmak üzere açlıktan karınlarına taş bağladıkları zamandı. Annem, Amre binti Revâha beni çağırdı. Bir avuç hurma verdi.

- Kızım! Bunun babana ve dayın Abdullah bin Revâha'ya götür yesinler, dedi.

Ben de alıp götürdüm. Yolda Resûlullaha rastladım. Buyurduki:

- Kızım! Yanındaki nedir?

- Yâ Resûlallah! yanımdaki hurmadır, annem, babamla dayımın yemesi için gönderdi.

- Getir onu!

Ben de hurmaları iki avucuna döktüm, avuçlarını bile doldurmamıştı. Sonra bir bez getirilmesini emretti. Bez getirildi ve yere serildi. Resûlullah efendimiz bezin üzerinde hurmaları dağıttı. Sonra yanında bulunanlara;

- Kumanyaya geliniz, diye Hendek halkına sesleniniz!

Orada bulunanlar ve Hendek halkı bezdeki hurmadan yedikleri hâlde hurmalar bitmedi.

Ebû Mes'ûd şöyle anlatır:

- Biz Sa'd bin Ubâde'nin meclisinde idik. Resûlullah efendimiz yanımıza geldi. Beşîr bin Sa'd kendisine suâl etti:

- Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ bize, sana salevât getirmenizi emretti. Acaba sana nasıl salevât getireceğiz?

Resûlullah efendimiz sükût edip cevap vermediler. Biz de,

- Keşke, Beşir sormamış olsaydı, diye temenni ettik.

Biraz sonra Resûlullah efendimiz Salli bârik duâlarını okuyarak böyle duâ etmemizi emrettiler.

Hizmet Şerefini Kazandık

Peygamber efendimiz âhirete teşrif edince Ashâb-ı kiram, Benî Said gölgeliğinde toplanmış, halifenin seçilmesi meselesi üzerinde duruyorlardı. Ensardan olan Müslümanlar, Sa'd bin Ubâdeyi halife seçmek istiyorlardı. Hz. Beşîr ayağa kalkıp:

- Ey Müslümanlar! Muhammed (a.s), Kureyş kabîlesindendir. Halîfenin de, Onun kabîlesinden olması dahâ uygundur. Yerinde bir iştir. Evet biz önce Müslüman olduk. Malımızla, canımızla, İslâm'a hizmet şerefini kazandık. Lâkin bunları Allah ve Onun Resûlünü sevdiğimiz için yaptık. Bu hizmetimiz için dünyâda bir karşılık beklemiyoruz, dedi.

Hz. Ebû Bekir ise halifelik için Hz. Ömer ve Ebû Ubeyde'den birinin seçilmesini tavsiye buyurmuş, fakat her ikisi de bundan kaçınmışlardı. Hatta Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'e bîât etmek isteyince, Beşir bin Sa'd daha süratli hareket ederek ondan önce Ebû Bekir'in elini tuttu. Biat etti.

Beşir bin Sa'd hazretleri, Hz. Ebû Bekir'in hilafeti zamanında Ayn-ül-Temr muharebesinde şehid düştü.

35)Peygamber efendimizin müezzini: BİLÂL-İ HABEŞİ

Hz. Peygamber'e ilk iman edenlerden biri ve sonradan ona müezzin olan sahabî. İslâm tarihinde unutulmaz yeri olan Bilâl-î Habeşî, aslen Habeşlidir. Anasının adı Hamâme, babasının adı Rebah, künyesi Abdullah'tır.

Hz.Bilâl, İslâm'ın ilk tebliğ yıllarında Ümeyye b. Halef'in kölesiydi. İslâm'ın ortaya çıktığı yıllarda bir çok kimse, soy ve soplarının yüksekliğine, şirk toplumu içindeki nüfuzlarına bakarak kavim ve kabîle taassubuna düşmüş, İslâm'a cephe almış ve sapıklıkta kalmışlardı. Bilâl b. Rebah gibi kimseler de zayıf ve acizliklerine rağmen hak davete uyup şirkten kurtulmuşlardı. İşte Bilâl b. Rebah (r.a.) İslâm davetine ilk icabet edenlerden biriydi.

Ümeyye b. Halef, kölesi Bilâl'in müslüman olduğunu anladıktan sonra, onu İslâm'dan çevirmek için yapmadığı eziyet ve işkence kalmamıştı. Ümeyye, öğlen vakti güneşinin bir yanardağ kesildiği anda, Bilâl'i alır, kızgın kumların üzerine yatırır, sırtına kocaman bir taş koyar ve şöyle derdi: "Muhammed'e küfret; Lat ve Uzza'ya iman et. Yoksa onlara iman edinceye kadar böylece kalacaksın."

Bilâl'in kızgın kumlar üzerinde sırtı yanar, göğsü yanar, nefesi tıkanır, bu müthiş işkence altında saatlerce kıvranırdı. Fakat dudaklarında daima şu sözler dökülürdü: "Allahu Ahad, Allahu Ahad", Onun bu durumu, müşrikleri bile hayrete düşürürdü.462[462]

O, geçim için, makam ve mevki için başka ilâhlara sığınmazdı. O biliyordu ki hüküm Allah'a aittir, rızık Allah'a aittir. Öldürmek ve yaşatmak Allah'ın elindedir. Geçici

---

462[462] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 232

dünyanın çıkarları için put ve tağutları tasdik etmek ve bu arada imandan bir cüz de Allah'a ayırmak iman için yeterli değildir.

Tam ve kâmil anlamda hükmün, öldürmek ve diriltmenin Allah'a ait olduğunu rızık verenin yalnız Allah olduğunu, Allah'ı bütün sıfatlarıyla tanıyıp ona göre iman etmedikçe ve bu uğurda gelecek sıkıntı ve ezalara katlanmadıkça imanda kemâle ulaşmanın mümkün olmadığını biliyordu. Bilâl, rızık ve ölüm korkusu taşımıyordu. Yalnız Allah'tan korkuyor ve yalnız ondan ümit ediyordu.

İşkence altında kıvranan Bilâl (r.a.)'a rastgelen Varaka b. Nevfel,

"Vallahi ey Bilâl, Allah birdir, Allah birdir. " der, sonra da müşriklere dönerek: "Siz onu bu yüzden öldürürseniz, biz onu, kendimize örnek alırız" derdi.[463[463]]

Bilâl'in efendileri olan Mekkeli müşrikler onu, çoluk çocuğun oyuncağı yapmışlardı, ona işkence edenlerden biri de Ebu Cehil'di. Ama Bilâl'e yapılan işkenceler sırasında gösterdiği sabır ve tahammül hepsini şaşkına çevirirdi. Nasıl oluyor da bu derece ağır işkencelere katlanabiliyordu.

Ümeyye b. Halef'in Bilâl'e yaptığı işkencelere çok üzülen Hz. Ebû Bekir (r.a.) ona bu işkenceden vazgeçmesini söylemiş o da; "Onun ahlâkını bozan sensin, onu bizden uzaklaştıran senden başkası değildir" demişti. Bunun üzerine Ebû Bekir es-Sıddık (r.a.) ona şu cevabı vermişti: "Benim yanımda senin şu kölenden daha güçlü ve kuvvetlisi var. Hem de senin dinindendir. İstersen onu al ve bunu bana ver." Ümeyye bu teklifi kabul edip öteki köleyi aldı ve Hz. Bilâl'i Hz. Ebû Bekir'e verdi. Başka bir rivayette Hz. Ebu Bekr'in onu yedi ukiyeye satın alıp azat ettiği kaydedilir.[464[464]]

Bilâl'i Resulullah'ın yanına götürüp azat etmiş ve Bilâl işkenceden kurtulmuştu. Elbette bu Allah'ın bir takdiridir. Bilâl Hz. Ebû Bekir'e bu sebeple borçlu değildir. İki mümin de görevlerini yapmışlar. Allah da onlara ecrini vermiştir. Hz. Ömer şöyle der:

"Efendimiz Ebu Bekir, yine efendimiz Bilâl'i azad etti."[465[465]]

Bilâl daha sonra diğer ashab ile birlikte Medine'ye hicret etti. Orada Sa'd b. Hayseme'ye misafir oldu. Ensar ile Muhacirler arasında kardeşlik oluşturulunca Bilâl'e de Abdullah b. Abdurrahman el-Has'amî kardeş ilân edildiler. Bu kardeşlik köklü bir şekilde sürüp gitti. Öyle ki Bilâl, Hz. Ömer devrinde Şam'da bulunduğu sırada maaş olarak divandan ona ayrılan hissesinden kardeşine de bir hisse veriyordu.[466[466]]

463[463] İbnü'l-Esir, el-Kâmil Fi't-Târih, II, 66
464[464] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 232
465[465] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l- Gabe, I, 209
466[466] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 234

Bilâl, Resulullah (a.s.)'ın müezzini olarak tanınmaktadır. Ve sık sık ezanı Bilâl'e okuttururdu. Hatta sabah ezanındaki "Es Selat'u hayrun minevm" (Namaz uykudan hayırlıdır) ibaresini Bilâl ezana eklemiş Resulullah "Bilâl, bu ne güzel söz!" diye onu tasvip etmişti.[467[467]] Hz. Bilâl, Resulullah'ın bütün gazalarına katıldı. Bedir gazasında Hz. Bilâl, Mekke'de kendisine her türlü eza ve işkenceyi reva gören Ümeyye'yi görmüş ve şöyle bağırmıştı: "İşte küfrün başı!.." Bunun üzerine dikkatleri ona çevrilmiş ve müslümanlar derhal onun ve oğlunun etrafını sararak ikisini de öldürmüşlerdi. Resul-u Ekrem Mekke'nin fethi ardından Kâbe'ye girerken has müezzini Hz. Bilâl'i yanlarında bulundurmuşlardı. İbn Ömer, bu vakayı şöyle nakleder ve der ki:

"Resul-u Ekrem, Mekke'nin fethi gününde, Mekke'nin yüksek tarafından bir deve üzerinde geldi. Üsame b. Zeyd, Bilâl ve Osman b. Talha da yanlarındaydılar. Resul-u Ekrem Kâbe içinde uzun bir müddet kaldılar, sonra çıktılar. Arkasında müminler içeri girmek için birbiriyle yarış etti. İlk giren bendim. Bilâl, kapının arkasındaydı. Bilâl'e Resulullah'ın nerede namaz kıldıklarını sordum, yerini gösterdi. Ne var ki Bilâl'e, Allah Resulunun kaç rekat namaz kıldıklarını sormayı unuttum."[468[468]]

Resulullah, Kâbe'yi putlardan temizledikten sonra müezzini Bilâl, burada ezan okuyarak, ortalığı tevhîd nameleriyle coşturmuştu.[469[469]] Resul-u Ekrem'in vefatı üzerine, ona karşı büyük bir sevgi duyan Hz. Bilâl, Medine'de kalmaya dayanamayıp, ayrılmak zorunda kaldı. Hz. Ebu Bekir, Bilâl'e yanında kalması için ısrar ettiği halde, Hz. Bilâl ona şöyle demişti: "Eğer sen beni Allah için azat ettinse bırak istediğim yere gideyim; yok kendi nefsin için azat ettinse beni yanında alıkoy!" Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir şöyle demişti: "İstediğin yere git!..." Resulullah'ın vefatından sonra cihadı, ezana tercih eden Hz. Bilâl, Şam'a gitti ve Hz. Ebû Bekir devrinde Suriye'de meydana gelen gazalara katıldı.[470[470]]

Hz. Ebû Bekir'in vefatından sonra, Hz. Ömer devrinde cihat devam etti. Hz. Bilâl bu cihatlara da katıldı. Hz. Ömer, hicrî on altıncı yılda Suriye ve Filistin'e gittiği zaman, Bilâl onu karşılamaya çıkarak Câbiye'ye gelmişti. Sonra halifenin maiyetinde Kudüs'e giderek, bu kutsal şehrin teslimi sırasında bulunmuş ve Hz. Ömer ile birlikte Kudüs'e girmişti. Hz. Ömer, burada, Resulullah'ın vefatından beri ezan okumayan Bilâl'den ezan okumasını rica etmiş, Hz. Bilâl de halifenin ısrarına dayanamayarak ezan okumuştu.

Hz. Bilâl Tevhîd'in bu üstün yanı olan ezanı okumaya başlar başlamaz, Hz. Ömer ve diğer ashab Resulullah (a.s.) dönemini hatırlayarak, gözlerinin önüne, geçmiş günleri getirip hüngür hüngür ağlamaya başladılar. Bilâl'in ezanını dinleyenlerin hepsi, kendilerinden geçmişlerdi. Kudüs'ü teslim alma sırasında Hz. Ömer'den başka Ebu Ubeyde b. el-Cerrâh, Muaz b. Cebel, Amr b. el-Âs gibi ashabın ileri gelenlerinden bir çok kimse bulunuyordu.

[467[467]] Avnu'l-Ma'bud, Şerh Ebû Dâvud, 3,185; İbn Mâce, Ezan, 1, 3,
[468[468]] Buhârî, Meğâzî, 49
[469[469]] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 234
[470[470]] İbn Sa'd, Tabakat 3,238

Hz. Peygamber (a.s.)'ın irtihâlinden sonra Suriye'ye giden Bilâl,

"Havlan" kasabasına yerleşti. O burada huzur içinde yaşıyordu. Hz. Bilâl, Suriye'de bir müddet kaldıktan sonra bir gece rüyasında Hz. Peygamber (a.s.)'ı gördü. Resulullah ona, şöyle demişti: "Beni ziyaret etmeyecek misin?" Hz. Bilâl, uyanır uyanmaz, hazırlığını tamamlayıp Medine yolunu tuttu. Medine'ye gece ulaştı. Oraya varınca Ravza-i Mutahhara'ya yüzünü sürerek, burada Resul-u Ekrem'le birlikte geçirdiği günlerin hatırasını düşünerek ağladı.

Bu sırada Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin Bilâl'i görmüş, fecir vaktinde ondan ezan okumasını rica etmişlerdi. Bilâl, (r.a.) onların arzusunu yerine getirerek, Peygamber Mescid'inde ezan okumuştu. Bilâl'in sesini duyan Medineliler, İsrafil suruyla uyandırılmış gibi yerlerinden fırlamış ve ezanı dinlemeye başlamışlardı. Birinci şehadetten sonra Resulullah'ın risâletini ikrar eden şehadet tekrar okunurken, Hz. Peygamber'in kabrinden kalktığını tasavvur ederek evlerinden dışarı fırlamışlardı. Bu sabah, bütün Medine'ye, risalet devrini bütün canlılığı ile yaşatan, herkesin hislerini coşturan, bütün müslümanların Resul-u Ekrem'e karşı duydukları sevgiyi canlandıran Bilâl'in sesi idi.

Hz. Bilâl, hicretin yirminci yılında altmış yaşlarında iken vefat etti. Dımaşk'ın Bâbü's-Sağîr tarafına defnolundu.[471][471]

Hz. Bilâl (r.a.), vefatı yaklaşınca, ölümün ızdırabını, sevgililerine kavuşmasındaki zevk ile mezcetmiş; ömrünün son anlarında onun hastalığını gören zevcesi, teessüründen "ah ne acı" dedikçe, Bilâl: "Oh! ne tatlı!." diyor ve ekliyordu: "Yarın sevgililerle, Muhammed ve arkadaşlarıyla buluşacağım." diyordu.

Bilâl-i Habeşî, İslâm'ın ahlâkıyla ahlâklanmış, fazîlet ve kemâl sahibi bir sahabî idi. Hz. Bilâl'in, ilk müslümanlardan olduğunu ve İslâm akîdesi uğrunda en büyük çileyi çekenlerden olduğunu, herkes bilir ve ona son derece sevgi ve hürmet beslerdi. Hz. Bilâl, bütün vaktini, Resul-u Ekrem'e hizmetle geçirdi. O, Resulullah'ın meclislerinde daima hazır bulunurdu. Her namazda, her durum ve işte Resulullah'dan ayrılmazdı. Hz. Peygamber'in hazinedarlığını, Bilâl yapardı. Çarşı ve pazardan alınacak her şeyi o tedarik eder, icabında ödünç para alır, Resulullah'ın evinin ihtiyaçlarını sağlar, sonra da müsait zamanlarda o borçları öderdi.

Hz. Bilâl'in doğruluk ve ahlâkı, İslâm'a bağlılığı bütün çağdaşları tarafından aynı derecede takdir edilmekte ve övülmekteydi. Artık o, siyahî bir köle değil, ashab'ın ileri gelenlerinden ve İslâm devletinin yönetiminde söz sahibi olan müminlerden biriydi.

---

[471][471] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 238; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gabe, I, 209

Hz. Bilâl, uzun boylu, zayıf, ince ve koyu esmerdi. Ömrünün sonlarına doğru saçlarının çoğu beyazlaşmıştı.[472[472]]

Hz. Bilâl Habeşi (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن بل رَضِيَ اللّهُ عَنْه.]أنَّ رسولَ اللّهِ # قالَ: تُؤَذِّنْ حَتَّى يَسْتَبِينَ لَكَ الْفَجْرُ هكَذَا، وَمَدَّ يَدَيْهِ عَرْضاً[. أخرجه أبو داود .

- Hz. Bilâl (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s): "Sabah vakti iyice belirinceye kadar ezan okuma!" dedi ve ellerini yanlara doğru açarak: "Şöyle!"diye gösterdi."[473[473]]

. وعن بل رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قال لى رسول اللّه # تُثَوِّبَنَّ في شَيْءٍ مِنَ الصَّ◌َةِ إَّ في صَ◌َةِ الْفَجْرِ[. أخرجه الترمذي .

- Hz. Bilâl (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) bana: "Sabah hariç, sakın hiçbir namazda tesvîbte bulunma!" tembihini yaptı."[474[474]]

. وعنه رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]آخِرُ ا◌ْذَانِ اللّهُ أكْبَرُ اللّهُ أكْبَرُ إَّ اللّهُ[. أخرجه النسائى .

-Yine Hz. Bilâl (r.a) der ki: "Ezanın sonu şöyledir: "Allahu ekber, Allahu ekber, Lâilâhe illallah."[475[475]]

36)Resûlullahın sancaktarı: BÜREYDE BİN HASİB

Ashâb-ı kirâmın büyüklerinden olup, Horasan taraflarında vefât eden en son sahâbîdir. İsmi Büreyde bin Eslem'dir.

Resûlullah efendimiz, beraberinde Ebû Bekir-i Sıddîk ve onun azadlı kölesi Amir bin Fuheyre olduğu hâlde Medîne-i münevvereye doğru gidiyorlardı. Bu sırada Mekke müşrikleri, onları yakalamak için harekete geçtiler. Her tarafı aramaya başladılar. Yakalayıp getirene büyük mükâfatlar vadediyorlardı.

İçimiz Serinledi

Hicret yolu üzerinde bulunan kabîleler, bu iş için seferber olmuşlardı. Büreyde bin Eslem de kendi kabîlesinden yetmiş kişiyle beraber bu işin peşine düşmüştü. Karşılaştıkları zaman, Resûlullah ona sordular:

-Sen kimsin?

472[472] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 238-239
473[473] Ebû Dâvud, Salât 41
474[474] Tirmizî, Salât 145.
475[475] Nesâî, Ezân 16.

-Büreyde.

Bu cevap üzerine Resûlullah, Hz. Ebû Bekir'e dönüp buyurdu ki:

-Yâ Ebâ Bekir, içimiz serinledi ve iyi oldu.

Sonra tekrar Büreyde bin Eslem'e dönerek sordu:

-Kimlerdensin?

-Eslem kabîlesindenim.

-Selbmetteyiz. Peki Eslem'in hangi kolundan?

-Sehm kolundan.

- Yâ Ebâ Bekir senin nasîbin çıktı.

- Ya sen kimsin?

-Allahü teâlânın Resûlü Muhammed'im. Seni Allahü teâlânın bir olduğuna ve benim de O'nun Resûlü olduğuma inanmaya davet ederim.

Bunun üzerine Büreyde ve yanındakiler, Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlüh [Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür] diyerek îmân ettiler. Büreyde sonra dedi ki:

-Allahü teâlâya hamd ve senâlar olsun ki, bizler zorla değil, isteyerek Müslüman olduk.

Büreyde ve yanındakilerin elinde az miktarda süt vardı. Bunu Resûlullaha takdîm ettiler. Resûlullah efendimiz ve yanındakiler bu sütten içtiler ve onlara hayır duâda bulundular. Resûlullah efendimiz o gece Büreyde'ye Meryem sûresinin baş tarafını öğretti.

Büreyde ertesi gün Peygamber efendimize dedi ki:

- Yâ Resûlallah yanınızda sancak olmadan Medîne'ye teşrif etmemiz uygun değildir.

Daha sonra başındaki sarığı sancak gibi, mızrağın ucuna bağladı.

Büreyde hazretleri Medîne-i münevvereye kadar Resûlullahın önlerinde, Livâ-i Muhammedîyi, yani sancağı taşımıştır.

Hayatım At Sırtındadır

Hz. Büreyde, Resûlullah efendimiz ile beraber birçok savaşlara katılmış, Mekke'nin fethinde bulunmuştur. Ayrıca Resûlullahın Hz. Hâlid komutasında Yemen taraflarına gönderdiği orduda da yerini almıştır.

Hz. Büreyde Resûlullahın son zamanlarında Üsâme kumandasında Şam tarafına gönderdiği orduda da sancak taşımıştır. Böylece Resûlullahın sağlığında ilk ve son sancağını taşıyan sahâbi olmuştur.

Hz.Büreyde demiştir ki:

-Benim damarlarımda cihâd kanı akmaktadır. Hayatım at sırtında geçer.

683 tarihinde, Yezid zamanında vefât etti.

Büreyde bin Hasib (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن بريدة رضى اللّه عنه قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]هَلْ تَدْرُونَ مَا مَثَلُ هَذِهِ وَهَذِهِ. وَرَمَى بِحَصَاتَيْنِ. قَالُوا: اللّهُ وَرَسُولُهُ أعْلَمُ. قال: هَذاكَ ا؛ملُ، وهذا ا؛جلُ[. أخرجه الترمذى .

- Büreyde (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) elindeki iki çakıl(dan birini yakına, diğerini uzağa) atarak: "Şu ve şu neye delalet ediyor biliyor musunuz?" dedi. Cemaat: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. Buyurdu ki: "Şu (uzağa düşen) emeldir, bu (yakına düşen) de eceldir. (Kişi emeline ulaşmak için gayret ederken ulaşmadan ölüverir)". [476[476]]

. عن بريدة رَضِىَ اللّهُ عَنْه قال:]سَمِعَ النّبىُّ # رَجُ ً يَقُولُ: اللّهُمَّ إنِّى أسْألُكَ بِأنِّى أشْهَدُ أنَّكَ: أنْتَ اللّهُ إلَهَ إَّ أنْتَ ا؛حَدُ الصَّمَدُ الذى لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْواً أحَدٌ، فقَالَ: وَالّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَقَدْ سَألَ اللّهَ بِاسْمِهِ ا؛عْظَمِ الّذِى إذَا دُعِىَ بِهِ أجَابَ، وَإذَا سُئِلَ بِهِ أعْطَى[. أخرجه أبو داود والترمذى .

-Hz. Büreyde (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s), bir adamın şöyle söylediğini işitti: "Allah'ım, şehâdet ettiğim şu hususlar sebebiyle senden talep ediyorum: Sen, kendisinden başka ilah olmayan Allah'sın, birsin, samedsin (hiçbir şeye ihtiyacın yok, her şey sana muhtaç), doğurmadın, doğmadın, bir eşin ve benzerin yoktur."Bunun üzerine Efendimiz (a.s) buyurdular:"Nefsimi kudret elinde tutan Zât'a yemin olsun, bu kimse, Allah'tan İsm-i Âzamı adına talepte bulundu. Şunu bilin ki, kim İsm-i Âzamla

---

476[476] Tirmizî, Emsâl 7, (2874).

dua ederse Allah ona icâbet eder, kim onunla talepde bulunursa (Allah ona dilediğini mutlaka) verir."[477[477]]

. وعن بريدة رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]جاءَ رَجُلٌ إلى رسولِ اللّهِ # وَعَلَيْهِ خاتَمٌ مِنْ حَدِيدٍ. فقَالَ: مَالِى أرَى عَلى أحَدِكُمْ حِلْيَةَ أهْلِ النَّارِ فَطَرَحَهُ ثُمَّ جاءَهُ وَعَلَيْهِ خاتَمَ مِنْ صُفْرٍ، فقَالَ: مَالِى أجِدُ مِنْكَ رِيحَ ا٠صْنَامِ، ثُمَّ أتَاهُ وَعَلَيْهِ خاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ، فقَالَ: مَالِى أرَى عَلَيْكَ حِلْيَةَ أهْلِ الجَنَّةِ؟ فقَالَ مِنْ أىِّ شَىْءٍ أتَّخِذهُ؟ قالَ: مِنْ وَرِقٍ، وَ٠ تُتِمَّهُ مِثْقَاً[. أخرجه أصحاب السنن .

- Büreyde (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s)'ın yanına, parmağında demir yüzük bulunan bir adam uğramıştı. (Yüzüğü görünce): "Niye bazılarınızın üzerinde ateş ehlinin süsünü görüyorum!" buyurdu. Adam derhal onu çıkarıp attı. Sonra parmağında sarı renkli (pirinç) yüzük taşıyor olduğu halde geldi. Bu sefer."Niye sende putların kokusunu hissediyorum?" dedi Bilahare adam altın yüzük takmış olarak geldi? Bu sefer de:"Sende niye cennet ehlinin süsünü görüyorum?" dedi. Bunun üzerine adam:"Öyleyse yüzüğüm neden olsun?" diye sordu."Gümüşten dedi, ancak ağırlığı bir miskale ulaşmasın."[478[478]]

37)Sahâbenin en çok hadîs bildirenlerinden: CÂBİR BİN ABDULLAH

Sahabi. Cabir b. Abdullah b. Amr, b. Haram, b. Ka'b, b. Ganem, b. Seleme. Künyesi Ebû Abdullah olan Câbir Hazrec kabilesindendir.

Câbir'in babası, ikinci Akabe bey'aitinde müslüman olmuş ve Haramoğulları nakipliğine tayin edilmişti. Kâfirler Uhud gazasında onu, burnunu ve kulaklarını keserek işkence ettikten sonra şehit ettiler. Dokuz kızı vardı, bunlara Câbir baktı. Hz. Câbir babasının şehadetini şöyle anlatır: "Babam Uhud'da şehit oldu. Kız kardeşlerim bana bir deve vererek git babamızın cenazesini bu deveye yükle getir ve onu Selemeoğulları kabristanına göm dediler. Deveyi alarak gittim. Yanımda birkaç adam da vardı.

Rasûl-i Ekrem babamı cihat meydanından taşıyarak aile kabristanına götürmek istediğimi haber aldılar. O, Uhud'da oturuyordu. Beni huzurlarına çağırarak dedi ki: Nefsimi elinde tutan Cenâb-ı Allah'a yemin ederim ki; Abdullah arkadaşları ile birlikte gömülecektir. Rasûl-i Ekrem'in bu sözü üzerine ben de babamı taşımaktan vazgeçtim ve onu Uhud şehitleri ile birlikte gömdüm."[479[479]] Rasûlullah Câbir'e, "Sana bir müjde vereyim mi? Allah babanı diriltti. Ve kendisine perdesiz doğrudan doğruya hitap etti. Halbuki şimdiye kadar hiçbir kimseye böyle hicabsız söylediği olmamıştır" buyurdu.

[477[477]] Tirmizî, Daavât 65, (3471); Ebû Dâvud, Salât 358

[478[478]] Tirmizî, Libâs 43, (1786); Ebû Dâvud, Hâtem 4, (4223); Nesâî, Zînet 47.

[479[479]] Buhârî, II, 584

Babası şehit olunca ardında bıraktığı borçlarını Câbir ödeyemedi ve Rasûlullah'a giderek, "Ya Rasûlallah! Babam Uhud günü şehit olduğunda bana borç bıraktı. Alacaklılar beni sıkıştırıyorlar. Bana Yardım ediniz de borcumun bir miktarını gelecek yıla ertelesinler." dedi.

Rasûlullah: "Hay hay, öğleye doğru size gelir, alacaklıları görürüm" dedi.

Rasûlullah Câbir'in evine gitti. O istirahat ederken Câbir onun için bir koyun kestirdi. Rasûlullah uyanınca Câbir'e "Bana Ebû Bekir'i çağır" dedi. Rasûlullah ve yanındaki ashabı yemek yediler. Yemekten sonra Rasûlullah gitmek üzere ayağa kalkınca Câbir'in zevcesi ona "Ya Rasûlallah, bana ve kocama dua et" diye yalvardı.

Rasûlullah da: "Cenâb-ı Hak seni ve kocanı mağfiretine nail etsin" buyurdu. Rasûlullah daha sonra alacaklıları çağırmış ve onlardan Câbir'e mühlet vermelerini istemiş, onlar mühlet vermeyince Rasûlullah Câbir'e hurmalarını ölçüp onlara vermesini buyurmuştur.

Hz. Câbir, hurmalarıyla babasının borçlarını ödedikten sonra kendisine de bir miktar hurma kalmıştır. Bunu Rasûlullah'a aktarırken karısına dönüp "Ben sana Rasûlullah'ı rahatsız etmemeni tenbih etmemiş miydim?" deyince karısı "Rasûl-i Ekrem benim evime gelir de, ben ondan bana ve kocama dua etmesini nasıl istemem?" demiştir. Câbir, "Biz, Rasûl-i Ekrem'in himmet ve imdadı ile borçtan kurtulduk" demiştir.

Rivayete göre Câbir, Bedir ve Uhud savaşlarından başka bütün Cihat hareketlerine katılmıştır. Câbir, Enmar gazasında Rasûlullah'ın hayvanının üzerinde namaz kıldığını rivayet etmektedir. Hendek savaşında da Rasûlullah ile ashabının tam üç gün aç kaldıklarını, hendek kazan bazı sahabelerin rastladıkları kayayı yerinden oynatamadıklarını nakleden Cabir şöyle der: "Rasûl-i Ekrem'e bir kaya parçasına tesadüf ettiklerini söylemişler. Hz. Peygamber de onlara "Siz bu kaya parçasının üzerine biraz su serpiniz" buyurdu. Su serpildi, sonra Rasûl-i Ekrem kazmayı eline alarak besmele çektikten sonra kazma ile kayaya üç defa vurunca kaya tuzla buz oldu. Bu sırada dikkat ettim, Rasûl-i Ekrem karnına (açlıktan) bir taş bağlamıştı."

Hz. Câbir, Sıffin vakasında Hz. Ali tarafında yer aldı. Ancak, Hz. Ali'nin şehit edilmesinden sonra Muaviye'ye bey'at etti. Ömrünün sonlarında gözleri görmez oldu. Medine'de doksanüç yaşında öldü.

Câbir, Rasûlullah'tan bin beş yüzden fazla hadis rivayet etmiştir. Elli sekizi Buhârî ve Müslim'de mevcut olup müttefekun aleyhtir. Ashab arasında Câbir İbn Abdullah isminde iki kişi daha vardır: Biri Câbir İbn Abdillah İbn Rebâh; diğeri Câbir İbn Abdillah er-Râbisî'dir.[480[480]]

[480[480]] Tezkiretü'l-Huffaz, I, 37

Hz. Câbir'in Rasûlullah'tan önemli rivayetleri vardır. Bunlardan bazıları şöyledir: İstihâre hadîsi: "Rasûlullah Kur'an'dan bir sure öğretir gibi (büyük küçük) işlerimizin hepsinde bize istihâre (duasını) öğreterek şöyle buyurdu. "Sizin biriniz bir işe kalben azmettiğinde o kimse farz değil (istihare niyetiyle nafile olarak) iki rekat namaz kılsın. (Namazdan) sonra şöyle dua etsin:

-Ya Rab hakkımda hayırlısını bildiğin için senin dergâh-ı inâyetinden bana hayırlısını bildirmeni dilerim. Ve hayırlı olana gücün yetiştiğinden lütfünden bana güç vermeni dilerim.

Ya Rab, hayırlı olanın bana gösterilmesini ve takdirini senin o büyük fazl ve kereminden dilerim. Allah'ım senin her şeye gücün yeter, halbuki benim yetmez. Sen her şeyi bilirsin, halbuki ben bilmem. Muhakkak sen şuurumuzdan uzak olan her şeyi de pek yakından bilirsin.

Ya Rab, bilirsin ki bildiğinde hiç şüphe yoktur şu azmettiğim iş dinim, dünya ve âhiretim için hayırlı ise, benim için onu kolaylaştır.

Sonra işlemeye kudret bahşettiğin ve bana nasip kıldığın bu işi, mübarek eyle. Yine şu azmettiğim iş dinim, dünya ve âhiretim için şer ise, bu işi benden beni de bu işten uzaklaştır. Ve hayır nerede ise o hayrı bana takdir eyle. Sonra nefsimi bu takdir buyurduğun hayır kabul etmeye razı kıl."

Hz. Câbir "istihare eden müminin duada bu iş diye geçen yerlerde hacetini adıyla anmasını" söylemiştir.

Hz. Câbir'in rivayet ettiği diğer hadislerden bazıları şunlardır: "Sizin biriniz farz namazı mescidinde kıldığında (dönüp evine gelerek sünnet, müstehap, kaza namazlarını evinde kılmak suretiyle) evini de namazın feyz ve bereketinden nasibdar kılsın. Cenâb-ı Hak onun namazından evinde bereket yaratır. "

"Bir kere yanımızdan bir cenaze geçmişti de Rasûlullah (a.s.) cenaze geçtiği için kıyam etmişti. Biz de ayağa kalktık. Ve, Ya Rasûlallah, bu bir Yahudi cenazesidir dedik. Rasûlullah, Bir cenaze gördüğünüzde (müslim olsun, kâfir olsun) kıyam ediniz. Çünkü ölüm, korkunç bir şeydir buyurdu.

"Ey Câbir dikkat et. Sana Kur'an'da nazil olan en büyük sureyi bildiriyorum. Bu, Fâtiha-i Şerîfe'dir. Zira onda her derde karşı bir şifa vardır."

"Rasûlullah (a.s) zamanında biz, at eti yerdik."

"Ezan ile beraber ticaret haram olur. Hutbe (cuma hutbesi) esnasında da söz söylemek haramdır. Söz söylemek hutbeden sonra helâl olur. Ticaret de namazdan sonra helâl olur."

"Rasûlullah'ın mescidinde bir hurma kütüğü vardı. Hz. Peygamber, hutbe esnasında ona dayanırdı. Kendisi için minber yapıldığında bu kütükten gebe develerin iniltisine benzer sesler çıktığını işittik. Hz. Peygamber minberden inip de elini üzerine koyunca sustu." O sırada kütük susturulan çocuk gibi hafif hafif inliyordu. Susturduktan sonra "O, yanında edildiğini işittiği zikrullah için ağladıydı" buyurdular."

Bir defa biz Rasûl-i Ekrem (a.s) ile birlikte Cuma namazı kılarken Şam tarafından yiyecek yüklü bir kervan geldi. Cemaat birer birer kâfileye doğru yönelip oniki kişi kalıncaya kadar hep dağıldılar. O zaman şu ayet nazil oldu:

وَاِذَا رَاَوْا تِجَارَةً اَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا اِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللّٰهُ خَيْرُالرَّازِقِينَ

"Ve bir ticaret veya bir eğlence gördükleri zaman onun tarafına yönelip seni ayakta bırakmış oldular. De ki: "Allah'ın yanındaki, eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır, ve Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır."[481[481]]

"Benden evvel hiç bir kimseye verilmedik beş şey bana verilmiştir: Bir aylık yola kadar (düşmanlarımın kalbine) korku salmak ile zafere erdim. Yeryüzü bana mescid kılındı. Onun için ümmetimden namaz vakti gelip çatmış her kim olursa olsun namazını kılıversin. Ganimet bana helâl edildi. Halbuki benden evvel kimseye helâl edilmemiştir. Bana şefaat verildi. Bir de her peygamber özellikle kendi kavmine gönderilirken ben bütün insanlara gönderildim. "

"Rasûl-i Ekrem (a.s) efendimiz öğleni (zevâlden sonra) gündüzün sıcağında; ikindiyi henüz güneş (beyaz ve) tertemiz iken; akşamı güneş battığında; yatsıyı da gâh erken gâh geç kıldırırdı. Cemaati toplanmış bulduğunda acele eder, gecikmiş bulduğunda tehir ederdi. Sabah namazını ise onlar, yahut Rasûlullah karanlıkta kılarlardı."

"Hz. Peygamber (a.s) sarımsağı kastederek Her kim bu yeşillikten yerse mescidlerimize, yanımıza gelmesin buyurdu."

Hz. Câbir Medine'de ölen son sahabedir. Hadis, tefsir ve fıkıh'da önemli bir yeri vardır. Müttaki veya facir, herkesin Cehennem'e gireceğini, fakat ateşin müttakileri yakmayacağını, Allah'ın onları ateşten kurtaracağını bildirerek, Meryem suresinin on yedinci ayetinin tefsirine açıklık getirmiştir. Yine o şu hadîsi bildirmiştir: "İnsanlar Allah'ın dinine fevc fevc girdiler, ondan fevc fevc çıkacaklar. "

38)Cennete uçarak giden sahâbî: CA'FER-İ TAYYÂR

[481[481]] Cuma,62/11

Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in oğlu. Ebû Tâlib'in Tâlib, Akîl, Câ'fer ve en küçükleri Hz. Ali olmak üzere dört oğlu vardı. Hz. Câfer, Rasûlullah (a.s) daha Erkam'ın evine girip İslâm'ı yaymaya başlamadan önce müslüman olmuş; ikinci Hicret kâfilesine katılarak hanımı Esma binti Üveys ile birlikte Habeşistan'a hicret etmişti.[482][482]

Habeş muhacirlerinin sayısı seksen iki erkek ve on kadına ulaştı. Daha sonra bunlardan otuzdokuz kadarı, bazı Kureyş büyüklerinin İslâm'a girdiği haberi üzerine Mekke'ye geri döndü. Fakat bu haberin asılsızlığı ortaya çıkınca, bazıları gizlice bazıları da Mekkeli müşrik akrabalarının himayesi altında, Mekke'ye girebildiler.[483][483]

Kureyş müşrikleri, muhacirleri Habeşistan'dan geri çevirmek üzere Abdullah b. Ebi Rabîa ile Amr b. el-Âs'ı değerli hediyelerle Habeşistan'a gönderdiler. Elçiler Habeş Necâşîsi nezdinde müslümanları kötüleyince, Câ'fer b. Ebi Talib müslümanların temsilcisi olarak konuştu ve müşriklere üç soru sorulmasını istedi:

1) Biz Kureyş'in köleleri miyiz?

2) Mekke'de bir cinayet mi işledik ki, zorla iade edilmemizi istiyorlar?

3) Mekke'de mal gasbettik de, üzerimizde başkalarının hakları mı vardır?

Kureyş elçileri bütün bu sorulara olumsuz cevap verdiler. Ancak, puta tapmayı bırakıp İslâm dinine girmelerinin suç olduğunu bildirdiler. Bunun üzerine Necaşî, Câ'fer'e İslâm dini ile ilgili sorular sordu. Hz. Câ'fer, İslâm'ın getirdiği iman, ahlâk ve fazilet esaslarından söz etti. Necaşî'nin isteği üzerine Meryem Suresi'nin baş tarafından okumaya başladı. Ankebut ve Rûm surelerini de okudu.

Bu sırada Necaşî'nin gözlerinden yaşlar akıyordu. İstek devam edince, Hz Câfer Kehf sûresini okudu. Necaşî, kendisini tutamayarak "Vallahi, bu aynı kandilden fışkıran bir nûrdur ki, Mûsa da, İsa da aynı mesajla gelmiştir." dedi. Hz. Muhammed'in bir peygamber olduğuna kanaat getirdi. Bunu açıkladı ve Müslümanları himaye etti.[484][484]

Hz.Câ'fer b. Ebi Tâlib ve arkadaşları hicretin yedinci yılında Habeşistan'dan Medine'ye döndüler. Bu sırada Hz. Peygamber Hayber gazvesinde bulunuyordu. Hayber ganimetlerinden Habeşistan'dan gelenlere de pay verildi.[485][485]

Hz. Câ'fer, Hicret'in sekizinci yılında vuku bulan Mute gazvesine katıldı ve orada şehit düştü. Mûte, Şam'a yakın bir köy olup, halkı Gassanîlerden ve Rumlar'dan

---

[482][482] İbn Sad, Tabakât, Beyrut, 1376/1957, 4, 34; İbn Abdilber, el-İstiâb, Kahire (t-y), I, 242
[483][483] İbn İshak, es-Sîre, Mısır 1355/1936, 2, 3-10
[484][484] İbn İshak, es-Sîre, Mısır 1355/1936, 2, 3-10
[485][485] İbn İshak, es-Sîre, I, 356-362; Ahmet b. Hanbel, H. no:1740, 4400; İbnû'l Esir el-Kâmil, Mısır 1301, 2, 37-38; İbn Haldun, Tarih, Mısır 1355/1936, 2, 178; İbn Kayyim, Zâdü'l Meâd, Mısır (t.y), I, 301)

oluşuyordu. Hz. Peygamber, Hâris b. Umeyr'i Şam'a, Gassânî hükümdarına elçi olarak göndermişti. Mûte'den geçerken, vali Şurahbil b. Amr tarafından yakalandı ve Hz. Muhammed'in elçisi olduğu anlaşılınca da şehit edildi. Hz. Peygamber olaya çok üzüldü. Düşmana karşı bir ordu hazırlanmasını istedi. Üç bin kişilik bir ordu hazırlandı. Allah Rasûlü öğle namazından sonra, orduya Zeyd b. Hârise'yi komutan tayin ettiğini o şehit olursa yerine Câ'fer b. Ebi Tâlib'in, o da şehit olursa yerine Abdullah b. Revâha'nın geçmesini bildirdi.

Düşman Hıristiyan Arap ve Rumlardan oluşan büyük bir ordu toplamıştı. Ebû Hüreyre şöyle der: "Mute savaşında ben de bulundum. Müşrikleri gördüğümüz zaman onların sayı, silâh, at, atlas, ipek, altın vb. bakımından bizimle karşılaştırılamayacak, karşılarında durulamayacak derecede olduklarını gördük. Gözüm kamaştı. Çarpışma başlayınca, baş kumandan Zeyd b. Hârise, Hz. Peygamber'in sancağını elinde tutarak ilerledi. Vücudu Rumlar'ın mızraklarıyla delik deşik oluncaya kadar çarpıştı ve sonunda şehit oldu."[486[486]]

Zeyd b. Hârise şehit düşünce, Câ'fer b. Ebi Talib sancağı aldı. Zırhını giyerek atına bindi. Düşmanın ortalarına kadar ilerledi. Kurtulamayacağını anlayınca, önce attan inerek, atını düşmanın yararlanamaması için saf dışı etti. O düşmanla çarpışırken, "Cennet de, ona yaklaşmak da ne güzeldir. Onun şerbetleri tatlı ve soğuktur" diye mırıldanıyordu. Bu sırada düşman tarafından vurulup, bir eli kesildi. Sancağı diğer eline aldı. O da vurulup kesilince, sancağı koltuğunun altına kıstırdı. Aldığı yaralarla yere düştü ve şehit oldu."

Abdullah b. Ömer der ki: "Câ'fer b. Ebi Tâlib'i şehitler arasında aradık. Bedeninde doksandan fazla mızrak, ok ve kılıç yarası bulduk." Hz. Cafer'in iki kolunun da kesilmesi üzerine, şehadetinden sonra Rasûlullah ona Cennet'te iki kanat takıldığını haber vererek şöyle buyurmuştur: "Câfer'i, Cennet'te meleklerle birlikte uçarken gördüm."[487[487]] Bundan sonra, kuş gibi kanatlanıp Cennet'te uçtuğu hadisle sabit olan Câ'fer'e "çok uçan Câfer" anlamında "Câfer-i Tayyâr" lâkabı verilmiştir.

Hz.Peygamber (a.s)'ın Hz. Câfer-i Tayyâr (r.a)'ın Hakkında Bazı Hadisler

وعن الشعبى قال:]تَلَقّى رسولُ اللّه # جَعْفَرَ بْنَ أَبِى طَالِبٍ، فَالْتَزَمَهُ وَقَبَّلَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ. أخرجه أبو داود .

- Şa'bî merhum anlatıyor: "Resûlullah (a.s), Câfer İbnu Ebî Tâlib'i karşıladı, kucakladı ve gözlerinin arasından öptü."[488[488]]

486[486] Buhârî, Sahîh, İstanbul 1329, 5, 80; Müslim, Sahîh, (Nşr. M. F. Abdülbâki), 1375/1956, 4, 1946
487[487] İbn İshak, es-Sîre, 4, 20; İbn Sa'd, Tabakât, 4, 38; Buhârî, Sahîh, 5, 87
488[488] Ebû Dâvud, Edeb 157

. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّهُ عَنْهما قَالَ:]أمَّرَ رَسُولُ اللّهِ # فِي غَزْوَةِ مُؤْتَةَ زَيْدَ بْنِ حَارِثَةَ رَضِيَ اللّهُ عَنْه. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: إنْ قُتِلَ زَيْدٌ فَجَعْفَرٌ، وَإنْ قُتِلَ جَعْفَرٌ فَعَبْدُاللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ رَضِيَ اللّهُ عَنْهم. قَالَ عَبْدُاللّهِ: كُنْتُ فِيهِمْ فِى تِلْكَ الْغَزْوَةِ فَلْتَمَسْنَا جَعْفَرَ بْنَ أبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْه فَوَجَدْنَاهُ فِي الْقَتْلَى وَوَجَدْنَا فِيمَا أقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ بِضْعاً وَتِسْعِينَ مَا بَيْنَ رَمْيَةٍ وَطَعْنَةٍ؛ زَادَ فِي رِوَايَةٍ: لَيْسَ مِنْهَا شَىْءٌ فِى دُبُرِهِ[. أخرجه البخاري.

-İbnu Ömer (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s) Mûta gazvesinde Zeyd İbnu Hârise (r.a)'yı emir (komutan) tayin etti ve dedi ki:"Eğer Zeyd öldürülecek olursa, komutan Ca'fer'dir. Ca'fer öldürülecek olursa Abdullah İbnu Ravâha'dır" (r.a). Abdullah der ki: "Bu gazvede aralarında ben de vardım. (Bir ara) Cafer İbnu Ebî Talib (r.a)'ı aradık. Onu ölüler arasında bulduk. Öyleydi ki cesedinin ön cephesinde doksan küsür ok ve mızrak yarası saydık." Bir rivayette de şu ziyadeyi ilave etmiştir: "Arka tarafında hiç yara yoktu."[489][489]

. وَعَنْ أنَسٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْه:]أنَّ رَسُولَ اللّهِ # نَعى زَيْداً وَجَعْفَراً وَابْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ أنْ يَأتِيهِمْ خَبرُهُمْ. فقَالَ: أخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ. ثُمَّ أخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ. ثُمَّ أخَذَهَا عَبْدُاللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ، وَإنَّ عَيْنَيْ رسولِ اللّهِ # لَتَذْرِفَانِ. ثُمَّ أخذهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّهِ: خَالِدُ بنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ إمْرَةٍ فَفَتَحَ اللّهُ تعالى لَهُ[. أخرجه البخاري والنسائي.»ذَرِفَتِ الْعَيْنُ« إذَا سَالَ دَمْعُهَا .

- Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s), Zeyd, Cafer ve İbnu Ravâha'nın öldüklerini onlardan haber gelmezden önce bildirdi. Şöyle demişti:"Bayrağı Zeyd aldı ve isabet aldı (öldü). Bayrağı ondan sonra Ca'fer aldı o da öldü. Sonra Abdullah İbnu Ravâha aldı, o da öldü. -Böyle deyince Resulullah (a.s)'ın gözleri yaşla doldu.- (Resulullah sözlerine devam etti): Bayrağı,sonra Allah'ın kılıçlarından bir kılıç, tâyin edilmeksizin aldı: Halid İbnu'l-Velid... Allah Teâla Hazretleri ona zafer verdi."[490][490]

39)Cebrâil (a.s)'in, şekline girdiği sahâbî: DIHYE-İ KELBÎ

Dıhye-i Kelbî ticâretle meşgul olup, çok zengindi. Kabîlesinin reisiydi. Müslüman olmadan önce de Resûlullah efendimizi severdi. Ticaret için Medîne'den ayrılır, her dönüşünde Resûlullahı ziyâret eder ve hediyeler getirirdi. Fakat Peygamberimiz bunlara kıymet vermez ve;

- Yâ Dıhye, eğer beni memnun etmek istiyorsan îmân et! Cehennem ateşinden kurtul, buyurur, onun îmân etmesini isterdi. Dıhye ise, zamanı olduğunu söylerdi. Peygamberimiz onun hidâyet bulması için duâ ederdi.

Yüzüne Gözüne Sürdü

489[489] Buhârî, Meğâzî 44

490[490] Buhârî, Cenâiz 4, Cihâd 7, 183, Menâkıb 25, Fedaili'l-Ashâb 25, 44; Nesâî, Cenâiz 27.

Bedir gazâsından sonra bir gün Cebrâil (a.s), Dıhye'nin îmân edeceğini Resûlullaha haber vermişti. Îmânla şereflenmek için huzuru saâdetlerine girince, Resûlullah efendimiz üzerindeki hırkasını Dıhye'nin oturması için yere serdi.

Dıhye-i Kelbî, Resûlullah efendimize hürmeten Hırka-i saâdeti kaldırıp, yüzüne gözüne sürdükten sonra, başının üzerine koydu. Resûlullahın duâları bereketiyle kalbinde îmân nûru doğmuş ve öylece Resûlullaha gelmişti.

Cebrâil aleyhisselâm çok defa Resûlullahın huzuruna, onun sûretinde gelirdi. Resûlullah efendimiz, Ümeyyeoğullarından üç kimseyi üç kimseye benzetti ve buyurdu ki:

-Dıhye-i Kelbî Cebrâil'e, Urve bin Mes'ûd-es-Sekâfi Îsâ'ya, Abdülüzzi ise Deccâl'a benzer.

Yine bir gün Cebrâil aleyhisselâm, Hz. Dıhye sûretinde Mescid-i Nebîye, Resûlullah efendimizin yanına geldi. Bu sırada daha çocuk yaşta olan Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin de mescidde oynuyorlardı. Cebrâil aleyhisselâmı Dıhye zannedip, hemen ona doğru koştular ve ceplerine ellerini sokup, bir şeyler aramaya başladılar. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Ey kardeşim Cebrâil! Sen benim bu torunlarımı edepsiz zannetme! Onlar seni Dıhye sandılar. Dıhye ne zaman gelse hediye getirirdi. Bunlar da hediyelerini alırlardı. Bunları öyle alıştırdı.

Hz.Cebrâil (a.s) bunu işitince üzüldü. "Dıhye bunların yanına hediyesiz gelmiyor da, ben nasıl gelirim" dedi. Elini uzatıp Cennetten bir salkım üzüm kopardı ve Hz. Hasan'a verdi. Bir daha uzattı, bir nar koparıp, onu da Hz. Hüseyin'e verdi.

Hz. Hasan ve Hüseyin hediyelerini alınca, Dıhye zannettikleri Cebrâil (a.s)'ın yanından uzaklaştılar ve Mescid-i Nebevî'de oynamaya devam ettiler. Bu sırada mescidin kapısına, ak sakallı, elinde baston, toz-toprak içerisinde, beli bükülmüş ihtiyâr bir kimse gelip dedi ki:

-Yavrularım, günlerdir açım, Allah rızâsı için yiyecek bir şeyler verin.

Ona Harâmdır

Hz. Hasan ve Hüseyin, biri üzümü, diğeri de narı yiyecekleri sırada, bir ihtiyârı böyle görünce, hemen yemekten vazgeçip ihtiyâra vermek için mescidin kapısına doğru yürüdüler. Tam verecekleri sırada Cebrâil (a.s) gördü:

-Durun, vermeyin o mel'ûna! O şeytandır. Cennet ni'metleri ona harâmdır, buyurarak şeytanı kovdu.

Hicretin beşinci senesinde, Resûlullah Benî Kureyza seferine gitmeden önce Medîne'nin yakınında bir mevki olan Savreyn'de Ashâb-ı kirâmdan bir cemâate rastladı ve onlara sordular:

- Kimseye rastlamadınız mı?

- Yâ Resûlallah, biz, Dıhye-i Kelbî'ye rastladık. Eyerli beyaz bir katır üzerine binmişti. O katırın üzerinde atlastan bir kadife vardı.

Bunu işitince, Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- O Cebrâil'dir. Kalelerini sarssın ve kalplerine korku versin diye Benî Kureyza'ya gönderildi.

Mühürsüz Mektubu Okumazlar

Dıhye-i Kelbî Rumca'yı iyi bilirdi. Resûlullah efendimiz, onu Bizans'a sefîr olarak gönderdi. Resûlullah efendimiz Bizans Kayseri Heraklius'u İslâm'a davet için bir mektup yazdırdı. Bu mektubu yazdırdığı zaman Ashâb-ı kirâmdan bazıları dediler ki:

- Yâ Resûlallah! Rum tâifesi mührü olmayan bir mektubu okumazlar.

Bunun üzerine Resûlullah efendimiz emretti; gümüşten bir mühür kazdırıldı. Mührün üzerinde birinci satırda Muhammed, ikincide Resûl, üçüncü satırda Allah yazılı idi. Mektubu bu mühürle mühürledi ve Dıhye'ye verdi.

Hz. Dıhye, mektubu Bizans Kayserine sunması için, Busrâ'daki Gassân emîri Hâris'e başvurdu. Hâris de, Dıhye'yi Heraklius'a götürmesi için Adiy bin Hâtem'i vazîfelendirdi.

Adiy bin Hâtem de Dıhye'yi alıp, Kudüs'e götürdü. Bu sırada Heraklius da Kudüs'te bulunuyordu. Heraklius; eğer İranlılar üzerine galip olurlarsa, Humus'tan Kudüs'e kadar yürüyeceğini adamıştı. Heraklius, İran ordularını yenince adağını yerine getirmek için; Humus'tan yaya olarak yola çıkmış, yoluna halılar serilmiş, kokular serpilmiş ve bu hâl ile Kudüs'e ulaşmış, adağını yerine getirmişti.

Dıhye, Heraklius'tan sonra Kudüs'e vardı ve Heraklius ile görüşmek için temaslarda bulundu. İmparatorun adamları kendisine dediler ki:

-Kayser'in huzuruna çıktığın zaman başını eğip yürüyeceksin ve yaklaşınca da yere kapanıp secde edeceksin. Secdeden kalkmana izin vermedikçe de aslâ başını yerden kaldırmayacaksın.

Bu sözler, Dıhye'ye ağır geldi ve onlara şunları söyledi:

-Biz Müslümanlar, Allahü teâlâdan başka hiçbir kimseye secde etmeyiz. Hem insanın insana secde etmesi, insanın yaratılışına terstir.

Derdini Dinler, Sıkıntısını Giderir

Bunun üzerine Kayser'in adamları dediler ki:

- O hâlde Kayser, getirdiğin mektubu hiçbir zaman kabûl etmez ve seni huzurundan kovar.

-Bizim Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm başkasının, kendisine değil secde etmesine; önünde eğilmesine bile müsâade etmez. Kendisiyle görüşmek isteyen, köle bile olsa; ona ilgi gösterir, huzuruna alır, derdini dinler, sıkıntısını giderir, gönlünü alır. Bunun için Ona tâbi olanların hepsi hürdür, şereflidir.

Hz.Dıhye-i Kelbî'nin, Rum Kayser'inin huzurunda eğilmeyeceğini belirtmesi üzerine, orada bulunanlardan biri dedi ki:

-Mâdem ki Kayser'e secde etmeyeceksin, o hâlde üzerine aldığın vazîfeyi yerine getirebilmen için sana başka bir yol göstereyim. Kayser'in, sarayının önünde dinlendiği bir yer var. Her gün öğleden sonra bu avluya çıkar, oraları dolaşır. Orada bir minber vardır. Onun üzerinde herhangi bir şikâyet veya yazı varsa, önce onu alır okur, sonra istirâhat eder.

Sen de şimdi git, hemen mektubu o minbere koy ve dışarıda bekle. Mektubu görünce, seni çağırtır. O zaman vazîfeni yerine getirirsin.

Hükümdârları Değilim

Bunun üzerine Hz. Dıhye mektubu söylenen yere bıraktı. Heraklius mektubu aldı. Tercüman, Resûlullahın mektubunu okumaya başladı.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

"Allah'ın Resûlü Muhammed'den Rumların büyüğü Heraklius'a" diye başlandığını görünce, Heraklius'un kardeşinin oğlu Yennak, çok kızdı ve tercümanın göğsüne şiddetli bir yumruk vurdu ve adam yere düştü. Bu sırada Resûlullahın mektubu da tercümanın elinden düştü. Heraklius, kardeşinin oğluna ne yaptığını sordu. O da dedi ki:

- Görmüyor musun? Mektuba hem senin isminden önce kendi ismi ile başlamış, hem de senin hükümdâr olduğunu söylemeyip, "Rumların büyüğü Heraklius'a" demiş. Niçin "Rumların hükümdârı" diye yazmamış ve senin isminle başlamamış? Onun mektubu bugün okunmaz. Bunun üzerine Heraklius şöyle cevap verdi:

- Vallahi sen, ya çok akılsızsın veya koca bir delisin. Senin böyle olduğunu bilmiyordum. Ben daha mektubun içinde ne olduğuna bakmadan, yırtıp atmak mı istiyorsun? Hayatıma yemîn ederim ki, eğer O, söylediği gibi Resûlullah ise, mektubuna benim ismimden önce kendi ismini yazmakta ve beni Rumların büyüğü diye anmakta haklıdır. Ben ancak onların sahibiyim, hükümdârları değilim.

Sonra Yennak'ı dışarı çıkarttı.

İslâm'a Davet Ederim

Hıristiyan âlimlerinin reisi ve kendisinin müşâviri olan Uskuf isimli kimseyi çağırttı ve mektup okundu. Mektubun devamı şöyleydi:

(Allahü teâlânın hidâyetine tâbi olana selâm olsun. Bundan sonra; ben seni İslâm'a davet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın! Allahü teâlâ sana iki kat ecir versin. Eğer yüz çevirirsen bütün Hıristiyanların vebâli senin üzerinedir. Ey kitap ehli, sizin ve bizim aramızda bir olan söze gelin; Allahü teâlâdan başkasına ibâdet etmeyelim ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allahü teâlâyı bırakıp bazılarımız bazılarını Rab edinmesinler. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse "Şâhid olunuz, biz Müslümanız!" deyiniz.)

Resûlullahın mektubu okunurken Heraklius'un alnından ter taneleri dökülüyordu. Mektup bitince dedi ki:

-Hz. Süleyman'dan sonra ben böyle "**Bismillâhirrahmânirrahîm**" diye başlayan bir mektup görmemiştim.

Onun Gelmesini Bekliyordu

Heraklius, Uskuf'a bu meseledeki fikrini sordu. O da dedi ki:

- Vallahi O, Mûsâ ve Îsâ aleyhimesselâmın bize geleceğini müjdelediği Peygamberdir. Zaten biz Onun gelmesini bekliyorduk.

- Sen bu husûsta ne yapmamı tavsiye edersin, neyi uygun görürsün?

- Ona tâbi olmanı uygun görürüm.

- Ben senin dediğin şeyi çok iyi biliyorum. Fakat Ona tâbi olup, Müslüman olmaya gücüm yetmez. Çünkü hem hükümdârlığım gider, hem de beni öldürürler.

Bundan sonra Dıhye ve Adiy bin Hâtem'i çağırttı. Adiy dedi ki:

- Ey hükümdâr, davar ve develer sahibi Araplardan olan şu yanımdaki zât, memleketinde vuku bulan şaşılacak bir hâdiseden bahsediyor.

- Memleketlerindeki hâdise ne imiş, sor bakalım.

Hz. Dıhye bu soru üzerine dedi ki:

- Aramızda bir zât zuhûr etti. Peygamber olduğunu beyân etti. Halkın bir kısmı Ona tâbi olmaktadır. Bir kısmı da karşı koymaktadır. Aralarında çarpışmalar vuku bulmuştur.

Bundan sonra Heraklius, Peygamber efendimiz hakkında araştırma yapmaya başladı. Şam vâlisine emir verip Peygamber efendimizin soyundan bir kişiyi muhakkak bulmalarını emretti.

Bu arada kendisinin dostu olan ve İbranice bilen Roma'daki bir âlime de mektup yazıp, bu meseleyi sordu.

Roma'daki dostundan, bahsettiği zâtın âhır zaman Peygamberi olduğunu bildiren bir mektup geldi. Bu arada Şam vâlisi, ticâret için Şam'a giden bir Kureyş kervanını buldu. Bunların içinde Ebû Süfyân da vardı. Vâli, Ebû Süfyân'la yanındakileri Şam'a götürüp, Heraklius'un yanına çıkardı.

Doğru Olmayı Emrediyor

Bu sırada Heraklius Kudüs'te bir kilisede idi. Vezirleriyle beraber oturmuş ve başına tâcını giymişti. Heraklius, Ebû Süfyân ve yanındaki otuz kadar Mekkeliyi burada kabûl etti. Peygamber efendimiz hakkında bazı sorular sorup cevabını aldıktan sonra, tekrar sordu:

- O size neyi emrediyor?

Ebû Süfyân hiç gizlemeden şu cevabı verdi:

- Yalnız bir Allaha ibâdet etmeyi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrediyor, atalarımızın taptığı putlara tapmaktan bizi men ediyor. Namaz kılmayı, doğru olmayı, fakîrlere yardım etmeyi, harâmlardan sakınmayı, ahde vefâyı, emânete hıyânet etmemeyi, akrabâyı ziyâret etmeyi emrediyor.

Heraklius, kilisede Ebû Süfyân'a sorular sormuş ve cevaplarını almıştı. Resûlullahın mübârek mektubu okunmuş, Rum papazları arasında gürültüler çoğalmıştı. Zîrâ Kayser'in İslâmiyet'e meyletmesinden korkuyorlardı. Kayser, Ebû Süfyân ve yanındaki Kureyşlilerin dışarı çıkarılmasını emretti.

O Hepinizden Hayırlıdır!

Daha Müslüman olmamış olan Ebû Süfyân, Peygamberimizin davâsını başarıyla sonuçlandıracağına inandığını, burada yemînle söylemiştir. Hz. Dıhye, o mübârek güzel yüzü ile Heraklius'un karşısına geçip, tatlı sesi ile dedi ki:

- Ey Kayser beni sana, Humus'tan Hâris adlı bir kimse gönderdi ki, o, senden hayırlıdır. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, beni ona gönderen zât, yanî Resûlullah ise, hem ondan, hem de senden daha hayırlıdır.

Sözlerimi alçakgönüllülükle dinleyip, verilen nasîhatleri kabûl et! Çünkü alçakgönüllülük edersen nasîhatları anlarsın. Nasîhatları kabûl etmezsen insaflı olamazsın.

Heraklius dedi ki:

- Devam et!

- Öyle ise ben seni, Mesîh'in kendisine namaz kılmış olduğu Allah'a davet ediyorum. Seni, önceden Mûsâ'nın, ondan sonra Îsâ'nın geleceğini müjdeleyip haber verdiği şu Ümmî Peygambere îmâna davet ediyorum. Eğer bu husûsta bir şey biliyor, dünya ve âhiret saâdetini kazanmak istiyorsan, onları gözlerinin önüne getir. Yoksa âhiret saâdetini elinden kaçırır, dünyada küfür ve şirk içinde kalırsın. Şunu da iyi bil ki, senin Rabbin olan Allah, zâlimleri helâk edici ve nimetleri değiştiricidir.

Heraklius, Peygamberimizin mektubunu okuyunca, öpüp gözlerine sürdü ve başına koydu. Sonra da şöyle dedi:

- Ben, ne elime geçen bir yazıyı okumadan, ne de yanıma gelen bir âlimden bilmediklerimi sorup öğrenmeden bırakmam. Böylece hayır ve iyilik görürüm. Sen bana hakîkati düşünüp buluncaya kadar mühlet ver.

O İmân Ederse

Heraklius daha sonra Hz. Dıhye'yi yanına çağırıp başbaşa konuştu. Kalbinde olanı izhâr etti. Dedi ki:

- Ben biliyorum ki seni gönderen Zât, kitaplarda geleceği müjdelenen ve gelmesi beklenen âhır zaman Peygamberidir. Yalnız ben Ona uyarsam; Rumların beni öldürmesinden korkuyorum.

Onların içinde en büyük âlimleri ve benden daha ziyâde itibâr gösterdikleri bir kimse vardır ki, Dağatır derler. Seni ona göndereyim. Bütün Hıristiyanlar ona tâbidir. Eğer o îmân ederse, bütün hepsi ona uyup îmân ederler. Ben de o zaman kalbimde olanı ve i'tikâdımı açığa vururum.

Bundan sonra Heraklius bir mektup yazdı ve Hz. Dıhye'ye verip, Dağatır'a gönderdi.

Hz. Dıhye, Heraklius'un mektubu ile beraber Resûlullahın da bir mektubunu Dağatır'a götürdü. Zaten Resûlullah efendimiz Dağatır'a ayrıca mektup yazmıştı. Dağatır, Peygamberimizin mektubunu okuyup, vasıflarını işitince;

- Vallahi senin sahibin, Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Biz Onun sıfatlarını tanıyoruz. İsmini de kitaplarımızda yazılı bulduk, dedi ve îmân etti.

Bundan sonra Dağatır evine gitti ve her pazar yaptığı vazlara üç hafta çıkmadı. Hıristiyanlar bağırıyorlardı:

- Dağatır'a ne oluyor ki, o Arapla görüştüğünden beri dışarı çıkmıyor, onu istiyoruz!

Ahmed'den mektup geldi.

Dağatır üzerindeki siyah papaz elbisesini çıkardı. Beyaz bir elbise giydi ve eline âsâsını alıp kiliseye geldi. Hıristiyanları topladı. Ayağa kalkıp dedi ki:

- Ey Hıristiyanlar! Biliniz ki bize Ahmed'den mektup geldi. Bizi hak dîne davet etmiş. Ben açıkça biliyor ve inanıyorum ki, O, Allahü teâlânın hak peygamberidir.

Hıristiyanlar bunu işitince, hepsi Dağatır'ın üzerine hücûm ettiler ve onu döverek şehîd ettiler.

Hz. Dıhye gelip, durumu Heraklius'a haber verdi. Heraklius da bunun üzerine dedi ki:

- Ben sana söylemedim mi? Dağatır, Hıristiyanlar katında benden daha sevgili ve azîzdir. Eğer duysalar beni de onun gibi katlederler. Heraklius Humus'taki köşkünde, Rumların büyüklerini çağırtıp, kapıların kapatılmasını emretti. Sonra yüksek bir yere çıktı ve onlara dedi ki:

- Ey Rum cemâatı! Sizler saâdete, huzura kavuşmayı ve hâkimiyetinizin temelli kalmasını, Hz. Îsâ'nın söylediğine uymak ister misiniz?

- Ey bizim hükümdârımız, bunları elde etmek için ne yapalım?

- Ey Rum cemâatı, ben sizleri hayırlı bir iş için topladım. Bana Muhammed'in mektubu geldi. Beni İslâm dînine davet ediyor. Vallahi O, gelmesini bekleyip

durduğumuz, kitaplarımızda kendisini yazılı bulduğumuz ve alâmetlerini bildiğimiz Peygamberdir. Geliniz Ona tâbi olalım da dünyada ve âhırette selâmet bulalım.

Öldürülmesinden Korktu

Bunun üzerine herkes kötü sözler söyleyip homurdanarak dışarı çıkmak için kapılara koştular. Fakat kapılar kapalı olduğu için bir yere gidemediler. Heraklius Rumların bu hareketlerini görüp, İslâmiyet'ten böyle kaçındıklarını anlayınca, öldürülmesinden korktu ve;

-Ey Rum cemâati, benim biraz önce söylediğim sözler, sizlerin, dîninize olan bağlılığınızı ölçmek içindi. Dîninize bağlılığınızı ve beni sevindiren davranışınızı şimdi gözlerimle gördüm, dedi.

Bunun üzerine Rumlar Heraklius'a secde ettiler. Köşkün kapıları açıldı ve çıkıp gittiler. Heraklius, Hz. Dıhye'yi çağırıp olanları anlattı. Bahşişler, hediyeler verdi. Peygamberimize bir mektup yazdı. Mektubu ve hazırlattığı hediyeleri Hz. Dıhye ile Peygamberimize gönderdi.

Heraklius, Müslüman olmak istemişse de, makâm ve ölüm korkusundan îmân etmedi. Peygamberimize yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Hz. Îsâ'nın müjdelediği Allahın Resûlü Muhammed'e Rum hükümdârı Kayser'den, Elçin mektubunla birlikte bana geldi. Ben şehâdet ederim ki sen Allah'ın hak Resûlüsün. Zaten biz seni İncil'de yazılı bulduk ve Hz. Îsâ seni bize müjdelemiş idi. Rumları sana îmân etmeye davet ettim. Fakat îmân etmeye yanaşmadılar.

Beni Dinleselerdi

Onlar beni dinleselerdi muhakkak ki, bu onlar için hayırlı olurdu. Ben senin yanında bulunup, sana hizmet etmeyi ve ayaklarını yıkamayı çok arzû ediyorum."

Hz. Dıhye, Heraklius'tan ayrılıp Hismâ'ya geldi. Yolda Şenar vâdisinde Huneyd bin Us, oğlu ve adamları Hz. Dıhye'yi soydular. Eski elbiselerinden başka her şeyini aldılar. Bu mevkide Dübey bin Rifâe bin Zeyd ve kavmi, İslâmiyet'i kabûl etmişlerdi.

Hz. Dıhye bunlara geldi. Bunlar Hüneyd bin Us ve kabîlesinin üzerine yürüyüp Dıhye'den aldıkları şeylerin hepsini kurtardılar.

Daha sonra Efendimiz Zeyd bin Hâris'i Hüneyd bin Us ve adamlarının üzerine gönderdi. O beldede olanların hepsi îmân etti. Bu mesele böylece kapandı.

Hz. Dıhye Medîne'ye gelince, evine uğramadan hemen doğruca Resûlullahın kapısına gitti. İçeri girdi ve bütün olanları anlattı. Peygamberimize Heraklius'un mektubunu okudu.

- Onun için bir müddet daha saltanatta kalmak vardır. Mektubum yanlarında bulundukça, onların saltanatı devam edecektir, buyurdu.

Heraklius daha sonra da Peygamberimize îmân ettiğini bildiren mektup yazmış ise de Resûlullah efendimiz;

- Yalan söylüyor. Dîninden dönmemiştir, buyurdu.

Mektubu Muhâfaza Ettiler

Heraklius Peygamberimizin mektubunu ipekten bir atlasa sarıp, altından yuvarlak bir kutunun içerisinde muhafaza etti. Heraklius ailesi bu mektubu saklamışlar ve bunu da herkesten gizli tutmuşlardır. Bu mektup ellerinde bulunduğu sürece saltanatlarının devam edeceğini söylerler ve buna inanırlardı. Hakîkaten de öyle olmuştur. İslâm kumandanlarından onu görmek isteyenlere:

(Bize baba ve dedelerimiz, “Bu mektup elinizde kaldıkça saltanat bizden gitmeyecektir” diye tenbîh etmişlerdir) demişlerdir.

Dıhye-i Kelbî Ashâb-ı kirâmın büyüklerinden ve simâ olarak en güzellerindendir. İsmi; Dıhye bin Halîfe bin Ferve bin Fedâle bin Zeyd İmrü’l-Kays bin Hazrec olup, Dihyet-ül Kelbî diye meşhûr olmuştur. Doğum yeri ve târihi bilinmemektedir.

Bedir gazâsı dışındaki Resûlullahın bütün gazvelerine iştirak eden Hz. Dıhye, Hz. Ebû Bekir’in hilâfeti zamanında Suriye seferine katıldı. Hz. Ömer zamanında Yermük savaşında bulundu. Şam seferlerine katıldı. Şam’ın fethinden sonra oraya yerleşti ve Muzze’de oturdu. Hz. Muaviye zamanında, Şam’da 672’de vefât etti.

Hz.Peygamber (a.s)’ın Dıhye Hakkındaki Hadisleri

. وعن جابر رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قال رسول اللّه #: عُرِضَ عَلىَّ ا٭نْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ السَّ◌َمُ، فإذَا مُوسى عَلَيْهِ السَّ◌َمُ ضَرْبٌ مِنَ الرِّجَالِ. (كَأنّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ، وَ◌َرأيْتُ عيسى ابْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّ◌َمُ، فإذَا أقْرَبُ مَنْ رَأيْتُ بِهِ شَبَهاً عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ، وَرَأيْتُ إبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّ◌َمُ، فإذَا أقْرَبُ مَنْ رأيْتُ بِهِ شَبَهَا صَاحِبُكُمْ، يَعْنِى نَفْسَهُ، وَرأيْتُ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّ◌َمُ، فإذَا أقْرَبُ مَنْ رأيْتُ بِهِ شَبَهاً دِحْيَةُ ابْنُ خِليفَةَ[. أخرجه مسلم والترمذى

-Hz. Câbir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Bana geçmiş peygamberler (a.s) arzedildiler. Hz. Musa zayıfca bir erkekti. Sanki Şenûe kabilesinden (uzun boylu) birine benziyordu. Hz. İsa (aleyhisselâm)'yı da gördüm, gördüklerim içinde ona en çok benzeyen Urve İbnu Mes'ûd idi. Hz. İbrahim (a.s)'i de gördüm, gördüklerim arasında ona en çok benzeyen, arkadaşınızdı -yani kendisini kastediyor-

Hz. Cebrail (a.s)'i de gördüm. Gördüklerimden ona en ziyâde benzeyen Dıhye İbnu Halîfe idi." [491[491]]

وعن دِحْيَةُ الْكَلْبِى رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]أُتِىَ رَسُولُ اللّهِ # بِقَبَاطِىَّ فَاَعْطَانِى قُبْطِيَّةً. وَقَالَ: اصْدَعْهَا صِدْعَيْنِ، فَاقْطَعْ إحْدَاهُمَا قَمِيصاً، وَأعْطِ اَخرَ امْرَأتَكَ تَخْتَمِرُ بِهِ، وَلْتَجْعَلْ تَحْتَهُ ثَوْباً يَصِفُهَا[. أخرجه أبو داود.»القَباطىُّ« ثياب رقاق بيض بمصر، واحدتها قبطية بضم القاف، وأما بكسر القاف فمنسوب الى القبط، الجيل المعروف.و»الصَّدع« الشق: أي شقها نصفين، وكل واحد منهما صدع بكسر الصاد، وأما بالفتح فهو المصدر .

- Dihye el-Kelbî (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s)'a (Mısır'dan), (beyaz renkli ve ince olan) kubâtî kumaşlar getirilmişti. Bana ondan bir kupon verdi ve:"Bunu ikiye böl, bir parçayı kendine kamis yap, diğerini hanımına ver. Bununla kendine bürgü yapsın!" buyurdular. (Ayrılmak üzere Dıhye) geri dönünce:"Hanımına söyle, bunun altına bir astar koysun da bedenini vasfetmesin!" buyurdular." [492[492]]

40) Müslüman olmadan önce Rasûlullah (a.s)'a muhâliflerin başında olan: EBÂN B. SAİD B. el-AS

İsmi; Ebân, Nesebi; Ebân b. Said b. el-Âs b. Ümeyye b. Abdişems b. Abdimenâf b. Kusay b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Lüeyy el-Kuraşî.

İslâm'dan önce Ebân'ın ailesi iki zümreye ayrılmış ve bu iki zümre arasında ihtilâf çıkmıştı. Ailesi İslâm'a karşı aşırı muhalif olanlardandı. Kardeşleri Halid ile Amr İslâm ile müşerref olmuşlardı. Ebân ise bunların müslüman olmalarından dolayı çok hiddetlendi.[493[493]]

"Keşke Zaribe'de ölmüş olsa idim de, Amr ile Halid'in dine iftira ettiklerini görmeseydim" meâlinde bir şiir de söylemiş ve bu konudaki üzüntü ve kızgınlığını dile getirmişti.

Ebân, Bedir gazvesinde müslümanlara karşı savaşan müşriklerle beraberdi. Kardeşleri Ubeyde ve Âs müslümanlarla savaşırken muhârebede ölmüşlerdi; fakat Ebân ölmemişti.[494[494]]

Hudeybiye sulhu sırasında Rasûlullah (a.s.), Hz. Osman'ı Kureyş ileri gelenleriyle görüşmek üzere Mekke'ye elçi olarak göndermişti. Hz. Osman, müzâkere için Mekke'ye gittiği zaman Ebân'ın misâfiri oldu. Ebân Osman'ın muhâfazasını üzerine aldı. Gerçekten o, Hz. Osman'ı çok severdi.[495[495]]

491[491] Müslim, İmam 271, (167); Menâkıb 27.
492[492] Ebu Davud, Libas 39.
493[493] Üsdü'l-Ğâbe, I, 35
494[494] İsâbe, I, 10
495[495] İstilâb, I, s.35

Ebân, müslüman olmadan önce Rasûlullah (a.s.)'a muhâlif olanların başındaydı. Bununla beraber bu yeni din ve Rasûlullah (a.s.)'ın peygamberliği hakkında da araştırma yapıyordu. Ebân, Kureyş'in ileri gelen tüccarlarından biri idi. Sık sık o sıralar ticaret ve ilim merkezi olan Şam'a giderdi.

Yine bir seferinde Ebân, Şam'da bir rahiple karşılaştı. Onun Kureyş'ten olduğunu anlayan rahip, bu kabileden Cenâb-ı Hak tarafından görevlendirilen şahsın çıkacağını ve Allah yolunda İsa ve Musa'nın yolunu takip edeceğini ona bildirdi. Bunun üzerine Ebân, bu zâtın isminin ne olacağını sordu. Rahip; "Muhammed" dedi. Ayrıca eski eserlerde ve semâvi kitaplarda gönderilecek olan peygamberin bazı özelliklerini okuduğunu ona anlattı.

Ebân bu sözleri dinledikten sonra rahibe; "Saydığın bu hususların hepsi o zatta mevcuttur" dedi. Rahip bu zâtın bütün Arap ülkelerinde iktidarı elde ettikten sonra iktidarının bütün dünyayı saracağını söyledi. Şunu da ilâve etti: "Sen memleketine geri döndüğün zaman bana İslâm hakkında malumat ver. Ona git, benden selam söyle ve hürmetlerimi bildir."

Ebân, Mekke'ye geri döndüğü zaman artık değişmişti. İslâm'a, müslümanlara karşı eski hali kalmamış, muhâlefeti tamamen kalkmıştı.[496][496]

Bir müddet böyle devam ettiği halde, Ebân hâlâ Atalar dininin hürmetini, rakiplerinin tavrını düşünerek konuştuğu rahibin söylediklerini de bir tarafa bırakmıştı. Fakat bütün bunlara rağmen Ebân, Hakk'ın câzibesine daha fazla dayanamayarak Hayber'den önce İslâmiyet'le müşerref oldu.[497][497] Müslüman olduktan kısa bir müddet sonra da hicret etti.

Rasûlullah (a.s.) Ebân'ı müslüman olduktan sonra bir seriyye'nin emirliğine getirerek, Necid tarafına gönderdi. Hz. Ebân bu seriyyeden zaferle döndü, fakat Hayber fethine katılamadı. Hz. Ebû Hureyre bu sırada Habeş muhâcirleriyle Medine'ye varmıştı. Hz. Ebân ve Hz. Ebû Hureyre Hayber ganimetlerinden istifade edememişti. Bunun üzerine her ikisi de bu ganimetlerden faydalanmak için Rasûlullah (a.s.)'e maruzatta bulundular. Fakat o sırada orada bulunanlardan bazıları bunların Hayber gazasında bulunmadığını söylediler.

Ebân üzüldü. Fakat Rasûl-i Ekrem her ikisine de iltifatta bulundu. Ebân Necid seriyyesinde muvaffak olduğundan dolayı başka seriyyelerin de emirliğine tâyin edildi.

---

[496][496] Üsdü'l-Ğâbe, 1, 36
[497][497] İstiâb, 1, 35

Hz. Eban, bundan sonra Rasûlullah (a.s.)'ın emriyle deniz ve kara işlerinin idaresine ve vergilerinin tahsiline tâyin edildi. Rasûlullah (a.s.)'ın vefâtına kadar da bu görevde kaldı. Vefâtıyla birlikte de geri döndü.[498[498]]

Rasûlullah (a.s.)'ın vefâtından sonra Hz. Ebû Bekir'e genel bir bey'at yapılmıştı. Fakat sayıları sınırlı bazı kimseler bey'at etmedi. Bunların arasında Ebân da vardı. Fakat bütün Hâşimoğulları bey'at edince artık onun bey'at etmesine mazeret kalmamış, o da bey'at etmişti. Hz. Ebû Bekir, hilâfette iken Rasûlullah'ın tâyin ettiği emir ve görevlileri azletmedi. Hz. Ebân'ın da vazifesinin başına dönmesini rica etti. Fakat Hz. Ebân kabul etmeyip şöyle dedi: "Rasûlullah (a.s.)'den sonra başka herhangi bir kimsenin teklifini kabul etmem." Bunun yanında ise bazı rivâyetlerde Hz. Ebû Bekir'in ısrarı üzerine Yemen valiliğini kabul ettiği rivâyet edilmektedir.[499[499]]

Hz. Ebân'ın vefâtı ihtilâflı olmasına rağmen kuvvetli bir rivâyette Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında Ecnâdin muhâberesinde şehid olduğu söylenmektedir.

41)Peygamber efendimizin fedâisi: EBÛ DÜCÂNE

Hicretten önce İslâm'a giren Ensâr'ın kahramanlarından meşhur sahâbî. Asıl adı Sammak olup, Hazrec'in Saideoğulları kabilesine mensuptur.

Hz. Peygamber hicretin birinci yılında Muhâcirler ile Ensâr arasında "kardeşlik" tesis ettiğinde, Ebû Dücâne de Muhâcirlerden Utbe b. Gazvan ile kardeşlik oluşturmuştur. Ebû Dücâne, Ensâr'ın ve İslâm askerlerinin en cesur savaşçılarındandır. Uhud savaşında Rasûlullah, üzerinde "korkaklıkta utanç, ileri gitmekte şeref var, kişi korkaklıkla kaderden kurtulamaz" yazılı bir kılıcı eline alarak, "bu kılıcın hakkını kim verir?" diye sormuş, Ebû Dücâne de kılıcı alarak savaşmıştır.

Başını kırmızı bir sargı ile saran Ebû Dücâne, düşman saflarını yararak Ebû Süfyan'ın karısı Hind'in yanına kadar ulaşıp, onu yalnız başına yakalamış fakat "Rasûlullah'ın kılıcı ile yalnız bir kadının başını kesmek bana lâyık değildir" diye tekrar geriye dönmüştür. Savaşın kızıştığı ve Rasûlullah'ın öldürüldüğü söylentileri çıkarılarak müslüman ordusunun moralinin bozulduğu sırada Rasûlullah'ın çevresini, Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdurrahman, Sa'd, Zübeyr, Talha, Ebû Ubeyde ve Ebû Dücâne kuşatmışlardı. Ebû Dücâne, Rasûlullah (a.s.)'ın üzerine kapanarak düşman oklarına ve taşlarına karşı kendisini siper etmiş, yaralanmıştır. Müşriklerden Asım ve Ma'bed'i öldüren odur.[500[500]]

Uhud gazvesinin büyük kahramanlarından biri olarak, Ebû Dücâne'den bahsedilir. Bu savaşta elinde birkaç tane kılıcın kırıldığı; savaş meydanında mağrur olarak yürüdüğü

498[498] İstiâb, 1, 36
499[499] Üsdü'l-Ğabe, I, 37
500[500] Vakidi, Meğazî, s.63

sırada ashabdan bazılarının onun bu hareketine itiraz etmelerine Rasûlullah'ın, "Allah yolunda cihad eden bir adamın cihadıyla övünmesine karışılmaması"nı söylediği rivâyet edilir.[501[501]]

Nadiroğulları seferinden sonra ele geçirilen ganimetlerden Ebû Dücâne de payını almıştır. Siyer yazarları Rasûlullah'ın gazvelerinde onun seçkin bir yeri bulunduğundan söz etmişlerdir. Bütün savaşlarda korkusuzca öne alıp çarpışmasıyla İslâm ordusuna büyük bir cesaret örneği olmuş, askerleri savaşa teşvik ederek moral kazanmalarını sağlamıştır. İrtidat edenlere karşı girişilen Yemame savaşında da yalancı peygamber Müseylime'nin mağlup edilmesinde onun bu kahramanlığının büyük etkisi olmuş, nihâyet Ebû Dücâne Ridde savaşlarında şehid düşmüştür.

Ebû Dücâne Rasûlullah'ın yakın ashâbından birisi olmasına rağmen kendisinden hiç hadis rivâyet edilmemiştir. Bunun en önemli sebebi, onun Rasûlullah'tan hemen sonra şehid olmasıdır. Bu sahâbînin (r.a.) Hz. Peygamber'e itâati ve imanının sağlamlığı onu en yüksek mertebelerden birine, şehidliğe götürmüştür. Bu sebeple o İslâmî hareketin büyük mücâhidleri arasında bir sembol olmuştur. Tarihçiler onun şu mısrasını nakletmişlerdir:

"Ben, sevgili peygamber ile ahde girmiş bir kimseyim,
Hurma korulukları yakınında tepenin eteğinde olduğumuz zaman."[502[502]]

42)Mihmândâr-ı Resûlullah: EBÛ EYYÛB-EL ENSÂRÎ

Medineli müslümanlardan ve hicret sırasında Hz. Peygamber'i evinde misafir eden sahâbî.

Hz.Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensarî en-Neccârî (r.a.); Ensâr'ın Hazrec kabilesinin Neccâroğulları koluna mensup olup, annesi Zehra binti Sa'd'dır. Abdülmuttalib'in vâlidesi tarafından Rasûlullah'la akraba olan Ebû Eyyûb, ikinci Akabe bey'atında hazır bulunmuş, Rasûlullah'a iman etmiştir.[503[503]]

Medine, müslümanlar için emin bir yer olduktan sonra Mekke'de Rasûlullah (a.s.) ile birkaç müslüman kalmıştı. Rasûlullah da hicret yolculuğuna çıkınca bunu haber alan Ebû Eyyûb her gün Medine'ye yakın Hire ad verilen yerde onun yolunu gözlerdi. Nihâyet Rasûlullah görününce bütün Neccar'lıları toplayarak Rasûlullah'ı karşıladı. Bütün müslümanlar Rasûlullah'ı kendi evlerinde misafir etmek istiyordu. Bunun üzerine Rasûlullah devesini serbest bıraktı. Kusva adlı bu deve Ebû Eyyûb'un evinin önünde çöktü.

501[501] İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe, 5, 148
502[502] İbn Hişâm, es-Sîre s.563: Taberî, s.1425-1426
503[503] İbn İshâk, İbn Hişâm, es-Sîre, 2, 100; İbn Sa'd, et-Tabakat, 3, 484; İbn Abdülberr, el-İstiâb, 4, 1606; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe, 6, 25; ez-Zehebî, Siyer A'lâmü'n-Nübelâ, 2, 288

Hz.Ebû Eyyûb bu olayı şöyle nakletmiştir: "Rasûl-i Ekrem (a.s.) evimizin alt katına yerleşmişti. Ben de üst kattaki odada idim. Bir gün yukarıdan yere bir miktar su dökülmüştü. Suyun tavandan sızarak Rasûlullah'ın üzerine gelmemesi için suyu bir bez parçası ile kurutmaya çalıştık. Bunun üzerine Rasûlullah'ın yanına inip dedim ki: 'Ya Rasûlallah, senin bulunduğun bir yerin üstünde bulunmak bize yakışmaz, yukarıdaki odaya teşrif etmez misiniz?' Rasûlullah o günden sonra üst kata çıktı."[504[504]]

Hz.Ebû Eyyûb ile zevcesi Ümmi Eyyûb Rasûlullah'ın yemeğini hazırlardı. Bir gün soğanlı bir yemeği Rasûlullah yemeyip, "Onu yiyemedim, çünkü bu yemekte soğan olduğunu gördüm, ben ise soğandan hoşlanmam; fakat siz isterseniz yiyin onu yemekte bir sakınca yoktur" demiş, Ebû Eyyûb da, "Ya Rasûlallah, sizin hoşlanmadığınız şeyden biz de hoşlanmayız" demiştir.[505[505]]

Rasûlullah, Ensâr ile Muhacirler arasında gerçekleştirdiği "kardeşlik" olayında Ebû Eyyûb'e kardeş olarak Hz. Mus'ab b. Umeyr'i seçmiştir. Ebû Eyyûb'un evinde yedi ay kalan Rasûlullah'a Medine'de mihmandarlık yapan Ebû Eyyûb, Bedir, Uhud, Hendek ve diğer bütün gazvelerde Rasûlullah'ın yanında İslâm cihad hareketlerine katılmıştır.[506[506]]

Rasûlullah'ın vefâtından sonra da bütün gazâlarda yer almıştır. Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde onunla birlikte Hâricilere karşı savaşmıştır. Hz. Ali'nin Medine'deki kaymakamı olan Ebû Eyyûb'un Halid ve Muhammed adlı iki oğlu, Umre adında bir kızı vardı. Hz. Ali (r.a.) devrinden sonra Muaviye zamanında Mısır'a gitti. Mısır valisi bir akşam namazına geç kalmıştı.

O zaman namaz konusunda çok titiz davranan her sahâbî gibi Ebû Eyyûb şöyle demiştir: "Rasulullah'ın, 'Ümmetim akşam namazını yıldızların gökyüzünü kaplamasına kadar tehir etmedikçe hayır üzeredir, fıtrat üzeredir' dediğini duymadın mı? " "Duydum" diyen Ukbe'ye, "O halde neden akşam namazını geciktirdin?" diye sormuş; çok meşgul olduğunu söyleyen Ukbe'ye şöyle demiştir: "Senin bu yaptığını görerek, halkın Rasûlullah da böyle yapardı zehâbına düşmesinden endişe ederim."[507[507]]

Rasûlullah (a.s.) İstanbul'un fethini ashâbına anlatıp, "İstanbul elbette fetholunacaktır; onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden asker ne güzel askerdir"[508[508]] diye müjdelemiştir. Hicrî 52. yılda Muaviye oğlu Yezid kumandasındaki müslümanlar İstanbul'u kuşattılar. İslâm akîdesinin dünyanın dört bir yanına yayılması husûsunda çok canlı ve diri bir gayrete sahip olan müslümanlar İstanbul'un fethi ve İslâm devletinin sınırlarına dahil olmasını şiddetle arzuluyorlardı.

504[504] Müslim, Sahih 2, 192
505[505] Müslim, Sahih, 2, 198
506[506] İbn Sa'd, et-Tabakat, 485; Hâkim, el-Müstedrek, 3, 458; ez-Zehebî, A'lâmü'n-Nübelâ, 290
507[507] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 147
508[508] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 335

Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârı bu seferin hazırlanması için çok çalışmış ve sefere karşı çıkanlara öğütlerde bulunmuştu. Uzun bir yolculuk yapan Ebû Eyyûb yaşının çok ilerlemesinden dolayı İstanbul'a yaklaştıkları bir sırada hastalanmış, Yezid'e, öldüğü takdirde cenazesinin hemen gömülmeyerek ordunun varacağı en ileri noktaya kadar götürülmesini ve o yerde gömülmesini vasiyyet etmişti.

Burada defnedilen Ebû Eyyûb müslümanların İstanbul'da bir sembolüdür. İstanbul, ashab devrinden başlamak üzere defalarca muhâsara edilmiş, nihâyet bu şehri fethetmek 1453 yılında Fatih'e nasip olmuştur. Ebû Eyyûb'un ölüm döşeğinde şu hadisi rivâyet ettiği zikredilir; "Bir insan Cenâb-ı Hakk'a bir ortak koşmaksızın ruhunu teslim ederse, Allah onu cennete koyar."

Kişiliği, Ahlâkı, Fazileti

Hz.Ebû Eyyûb'un fazîlet ve kemâl itibariyle yüksek bir makamı vardı. Rasûlullah'ın eğitiminden geçmiş bir sahâbî olarak onun sünnetine çok önem verir, bir yanlışlık gördüğünde doğrusunu anlatır, hemen sünnetin uygulamasına çalışırdı. İslâm ordusu İstanbul'u kuşattığında hastalanan Ebû Eyyûb, o hâliyle bile Allah Rasûlünden şu hadisi nakletmiştir: "Kostantiniyye surunun dibine sâlih bir kişi gömülecektir." Umarım ki o kişi ben olayım.[509[509]]

Ordu komutanı Yezid Ebû Eyyûb'un tabutunu askerlerin ortasına almış, askerler de çarpışmalarda bu tabutu koruyarak ilerlemişlerdir. İstanbul surlarını korumakta olan Bizans kumandanı bu garib durumu görünce, "Bu nedir?" diye sormuş, Yezid de, "Bu bizim peygamberimizin sahâbisidir. Bize senin ülkende içerilere doğru götürülüp gömülmesini vasiyyet etti.

Biz de onun bu isteğini yerine getireceğiz. " Bizans kumandanı: "Sen ne akılsız adamsın. Sen dönüp gidince biz onu köpeklere yem ederiz." Yezid: "Eğer onun kabrini açtığınızı veya cesedine bir şey yaptığınızı duyacak olursam ben de bütün Suriye'de öldürmedik Hıristiyan, yıkmadık kilise bırakırsam bu ölüye ikramıma sebep olan zat-ı Peygamber'i (a.s.) inkâr etmiş olayım." Bunun üzerine kumandan şöyle demiştir: " Ben onun kabrini elimden geldiğince koruyacağımâ Mesih hakkı için söz veriyorum." Surların dışında defnedilen Ebû Eyyûb'un kabrinin üzerinde sonradan bir kubbe yapılmış ve bu mübarek adamın kabri müslümanların ve Hıristiyanların saygı gösterdikleri bir yer olarak korunmuştur.

Hz.Ebû Eyyûb el-Ensari (r.a), Hayber savaşından dönülürken Rasûlullah'ın çadırının çevresinde kendiliğinden bütün gece nöbet tutmuş, Rasûlullah onun için, "Allah'ım, beni koruyarak gecelediği gibi, sen de Ebû Eyyûb'u koru" diye dua etmiştir.[510[510]]

[509[509]] İbn Abd Rabbîh, el-Ikdü'l Ferîd, II, 213
[510[510]] İbn İshâk, İbn Hişâm, es-Sire, 3 354-355

Hz.Habib b. Ebî Sâbit'in naklettiğine göre, Ebû Eyyûb el-Ensârı Muaviye'ye gidip borçlu olduğundan yakınarak yardım istedi. Muaviye ona yardım etmedi. Ebû Eyyûb, Muaviye'ye, "Rasûlullah'ın 'Benden sonra iş başındakilerden bencillik göreceksiniz' diye buyurduğunu işittim" dedi. Muaviye, "Peygamber efendimiz bunu söylerken size de bir tavsiyede bulunmadı mı?" dedi. Ebû Eyyûb, "Sabretmeyi tavsiye etti" dedi. Muaviye, "O halde siz de sabrediniz" deyince Ebû Eyyûb ona, "Vallahi bundan sonra senden hiçbir istekte bulunmayacağım" diyerek Hz. Ali'nin Basra valisi İbn Abbâs'a gitmiş ve İbn Abbâs evini ona tahsis ettiği gibi yirmi bin dirhem para vermişti.[511[511]] İmam Ahmed'den yapılan bir nakle göre Ebû Eyyûb şöyle demiştir: "Kim Allah'a ortak koşmadan ölürse, cennete gider."[512[512]]

Hz.Ebû Eyyûb, savaş meydanında İslâm askerlerini aşıp Rumlara tek başına saldırır, Rumların içine kadar ilerler ve geri dönerdi. Herkes onun kendini tehlikeye attığını söylediğinde de, "kendimizi tehlikeye atmak düşmana hücum etmek değil, asıl tehlike mallarımızın bakımı ile uğraşıp cihadı terketmektir" demiştir.[513[513]]

Hz.Sâlim b. Abdullah'ın rivâyetine göre, Abdullah b. Ömer, onun düğününe Ebû Eyyûb'u da çağırmış; Ebû Eyyûb, Sâlim'in evinin duvarlarının yeşil perdelerle süslenmiş olduğunu görünce, "Siz de mi duvarlarınıza perde asıyorsunuz" demiş, Abdullah b. Ömer de, "Ya Eba Eyyûb, kadınlarla başa çıkamadık" diye cevap vermiş; bunun üzerine Ebû Eyyûb "Pek çok kimse kadınlarla başa çıkamasa da senin başa çıkamayacağını ummazdım. Ben ne sizin evinize girer, ne de yemeğinizi yerim" demiştir.[514[514]]

İstanbul muhasarası sırasında şehid olan Ebû Eyyûb el-Ensârı bugün İstanbul'un Eyüp ilçesindeki Eyüb Sultan Camii avlusunda bulunan türbesinde yatmaktadır. Kabri ile ilgili olarak, adlı kitaplarda[515[515]] söz edilmektedir. Türbesi yıllarca müslümanların ziyaret yeri olmuştur; bugün de halk Ebû Eyyûb'un türbesini büyük kalabalıklar halinde ziyaret eder. II. Mahmud, Topkapı Sarayı hazinesindeki Hz. Peygamber'e âit kutsal eşyadan "Kadem-i Şerif"i bu camiye koydurtmuştur .

Ebû Eyyûb el-Ensârı (r.a)'ın Hz. Peygamber (a.s)'dan Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

وعن أبى أيوب رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]ما كُنَّا نُضَحّى إٍ بِالشَّاةِ الْوَاحِدَةِ يَذْبَحُهَا الرَّجُلُ عَنْهُ وَعَنْ أهْلِ بَيْتِهِ ثُمَّ تَبَاهَى النَّاسُ بَعْدُ وَصَارَتْ مُبَاهَاةً[. أخرجه مالك والترمذى .

511[511] Kenzü'l-Ummâl, 8, 95
512[512] Bidâye, 8, 59
513[513] Beyhâki, 9, 99; İbn Kesir, I, 228
514[514] Kenzü'l-Ummâl, 8, 63
515[515] bk. Taberî, Târih, 3 2324 ibnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğabe, 5, 143; Hâfız Huseyn b. Haccı, Hadîkatü'l Cevâmî, I, 243

- Ebu Eyyub (r.a) anlatıyor: "Bizden biri, kendisi ve ailesi halkı için tek bir koyun kurban eder, (etinden hem yerler hem de başkalarına yedirirlerdi). Sonra insanlar, övünmeye başladılar ve (kurbanlar) bir övünme vâsıtası oldu."[516[516]]

. وعن عاصم بن سفيان الثقفى رَضِيَ اللّهُ عَنْه:]أنَّهُمْ غزَوْا غزَاةَ السَّ◌َسِلِ ففَاتَهُمْ الْغَزْوُ فَرَابِطُوا، ثُمَّ رَجَعُوا إلى مُعَاوِيَةَ، وَعِنْدَهُ أبُو أيُّوبَ، وَعُقْبَةُ بنُ عَامِرٍ، فقَالَ عَاصِمٌ: يَا أبَا أيُّوبَ فَاتَنَا الْغَزْوُ الْعَام، وَقَدْ أخْبِرْنَاأنَّهُ مَنْ صَلّى في المَسَاجِدِ ا٣ربعةِ غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ، فقَالَ يَا ابنَ أخِى: أدُلُّكَ عَلى أيْسَرَ مِنْ ذَلِكَ، إنِّى سَمِعْتُ رسولَ اللّهِ # يَقُولُ: مَنْ تَوَضَّأ كَمَا أُمِرَ، وَصَلَّى كَمَا أُمِرَ، غُفِرَ لَهُ مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلٍ أكذَلِكَ يَا عُقْبَةُ: قالَ: نَعَمْ[. أخرجه النسائى .

- Âsım İbnu Süfyân es-Sakafî (r.a)'nin anlattığına göre, bunlar Selâsil gazvesine gitmişler. Fakat fiilen gazveye iştirak edememişlerdi. Bunun üzerine kendilerini Allah yoluna verdiler. Sonra Hz. Muâviye (r.a)'nin yanına döndüler. Hz. Muâviye'nin yanında Ebû Eyyûb el-Ensârî ve Ukbe İbnu Âmir vardı. Âsım:"Ey Ebû Eyyûb! dedi. Bu sene gazveyi kaçırdık. Bize, (bunun telafisi için bir çare) haber verildi. Buna göre, kim dört mescitte namaz kılarsa, günahları affedilirmiş."Ebû Eyyûb:"Ey kardeşimin oğlu! dedi. Ben sana bundan daha kolayını haber vereyim. Ben Resûlullah (a.s)'ın şu sözünü işittim: "kim emredildiği şekilde (mükemmel olarak) abdestini alır, emredildiği şekilde namazını kılarsa, önceden yapmış olduğu (kusurlu) ameli sebebiyle affolunur." Ey Ukbe! (Resûlullah'ın tebşiri) böyleydi değil mi?"Ukbe: "Evet!" dedi."[517[517]]

. وعن أبي أيُّوبَ ا٣نْصَارِي رَضِيَ اللّهُ عَنه قال:]خَرَجَ رَسُولُ اللّهِ # بَعْدَمَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَسَمِعَ صَوْتاً. فَقَالَ: يَهُودُ تُعَذَّبُ في قُبُورِهَا[. أخرجه الشيخان والنسائي .

- Ebu Eyyub el-Ensârî (r.a) anlatıyor: "Güneş battıktan sonra, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) çıkmıştı, bir ses işitti: "Bu, kabirlerinde azab çeken Yahudiler(in sesidir)!" buyurdular."[518[518]]

Ebu Eyyub el-Ensârî (r.a) Peygamber efendimizden şunu rivâyet etmiştir:

"Müslüman kişinin kardeşi üzerinde yerine getirmesi gereken altı hakkı vardır. Bunlardan birini yapmadığı zaman, altı hakkından birini yerine getirmemiş olur:

1- Ona rastladığında selâm vermesi,

2- Onu yemeğe çağırdığı zaman dâvetine icâbet etmesi,

3- Aksırdığı zaman ona dua etmesi,

4- Hastalandığı zaman ona uğraması,

5- Öldüğü zaman cenazesinde bulunması,

516[516] Muvatta, Dahâya 10, (2, 486); Tirmizî, Dahâya 10, (1505); İbnu Mâce, Dâhâya 10.

517[517] Nesâî, Tahâret 108.

518[518] Buhârî, Cenaiz 88; Müslim, Cennet 69, (2869); Nesâî, Cenaiz 114.

6- Kendisinden nasihat ve yol göstermesini istediği zaman ona yol göstermesi."[519][519]

43)En çok hadîs-i şerîf rivâyet eden sahâbî: EBÛ HÜREYRE

Çok hadis rivâyet eden meşhur sahâbî.

Adı, Abdurrahman b. Sahr; künyesi, Ebû Hureyre'dir. Câhiliye döneminde ismi Abdüşşems idi. Hz. Peygamber onu, Abdurrahman (bazı rivâyetlere göre Abdullah, hattâ başka isimler de ileri sürülmektedir) diye adlandırdı.[520][520] Ne sebeple Ebû Hureyre diye künye edindiğini kendisi şöyle açıklamıştır: "Bir kedi bulmuştum, onu elbisemin yeninde taşırdım; bundan dolayı Ebû Hureyre (kedicik babası) künyesiyle çağrılır oldum.[521][521]

Hayber gazvesi sıralarında Yemen'den Medine'ye gelip müslüman olmuştur (H. 7/M. 629). O tarihten itibaren Hz. Peygamber'in vefâtına kadar ondan ayrılmayan bir sahâbîsi olmuş, kendisini onun hizmetine adamıştır. Hizmet süresi yaklaşık dört yılı buluyordu.[522][522]

Hz. Peygamber'in misafirperverliği ve cömertliği sayesinde yaşayan Ebû Hureyre, Rasûlullah (a.s.)'ın mescidinde sadece ibadet ve ilimle meşgul olan Ehl-i Suffe'nin en ileri gelen siması idi. Hz. Peygamber'i büyük bir muhabbetle sevmiş, onun sünnetine uygun olarak yaşamış ve manevî yüce mertebelere erişmiştir.[523][523]

İffet sahibiydi, eli açık ve cömertti. Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonraki fitne olaylarında köşesine çekildi. Halk onun bu halinden kendisine söz ettiklerinde Rasûlullah (a.s.)'ın şu hadisini rivâyet ediyordu: "Fitneler çıkacak. O zamanda, oturanlar ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen koşandan daha hayırlıdır. Kim dönüp bakmaya yönelirse, o da ona yönelir. Kim bir sığınak veya korunak bulursa onunla korunsun."[524][524]

Hoşsohbet, temiz ve ince duygulu, saf gönüllü idi.[525][525] Emirlik ve valilik ona kibir vermedi. Üstelik alçak gönüllülüğünü arttırdı. Medine valisi Mervan'a vekâlet ettiği sıralarda, üzerine semeri bağlanmış bir eşekle, hurma lifinden örülmüş bir başlık başında olduğu halde çarşıya çıkar ve, "Savulun emir geliyor!" dermiş.[526][526]

---

[519][519] Buhâri, el-Edeb, 134
[520][520] Hâkim en-Nisâbûrî, el-Müstedrek, Beyrut, t.y, 3, 507
[521][521] Zehebî, Tezkiretü'l-Huffâz, Haydarâbâd 1376/1956, I, 32
[522][522] İbn Kesir, el-Bidâye ve'n Nihâye, Beyrut 1966, 8, 108,113
[523][523] İbn Kesir, a.g.e., 8, 108, 110
[524][524] Buhâri, Menâkıb, 25; Müslim, Fiten, I0
[525][525] Zehebî, Tezkire, 1, 33
[526][526] İbn Sa'd, et-Tabakatü'l-Kübrâ, Beyrut 1380/1960, 4, 336

İmam Şâfii gibi büyük âlimlerin bildirdiğine göre Ebû Hureyre kendi dönemindeki hadis nakledenlerin içinde hafızası en sağlam olanıdır.[527[527]] Hz. Peygamber ile nisbeten kısa sayılabilecek bir süre birlikte olmasına rağmen, onun hadislerini bu kadar büyük bir sayıda elde edebilmesinin sırrı ve sebebleri şöyle açıklanabilir:

a) Birinci sebep: Hz. Peygamber ile sık sık görüşmesi ve ona hiç çekinmeden her çeşit sorular sormasıdır.[528[528]] Nitekim Buhâri ve Müslim'in naklettiklerine göre Ebû Hureyre şöyle demiştir: "Siz, Ebû Hureyre'nin çok hadis rivâyet ettiğini söyleyip duruyorsunuz. Ben fakir bir kimseydim. Karın tokluğuna Hz. Peygamber'e hizmet ediyordum. Muhâcirler çarşıda, pazarda alışverişle, Ensâr da kendi malları, mülkleriyle uğraşırken, ben Hz. Peygamber'in meclislerinin birinde bulunmuştum; buyurdu ki: 'İçinizden kim cübbesini yere serer de ben sözümü bitirdikten sonra toplarsa benden duyduğunu bir daha unutmaz. 'Bunun üzerine ben üzerimdeki hırkayı yere serdim, Hz. Peygamber de sözünü bitirince, onu topladım. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o andan sonra ondan duyduğum hiçbir sözü unutmadım."[529[529]]

b) İkinci sebep: İlme olan tutkunluğu ve Hz. Peygamber'in ona bildiğini unutmaması için dua buyurmasıdır. El-Hâkim en-Nisâbûrî, Müstedrek'te (111, 508) şu haberi vermektedir: "Bir adam Zeyd b. Sâbit'e gelerek ona bir mesele sordu. O da Ebû Hureyre'ye gitmesini söyledi ve şöyle devam etti; çünkü bir gün ben, Ebû Hureyre ve bir başka sahâbî Mescid'de oturuyorduk, dua ve zikirle meşgul idik. O sırada Hz. Peygamber geldi, yanımıza oturdu; biz de dua ve zikri bıraktık. Buyurdu ki: 'Her biriniz Allah'tan bir dilekte bulunsun.'

Ben ve arkadaşım, Ebû Hureyre'den önce dua ettik, Hz. Peygamber de bizim duamıza âmin dedi. Sıra Ebû Hureyre'ye geldi ve şöyle dua etti: 'Allah'ım, senden iki arkadaşımın istediklerini ve de unutulmayan bir ilim dilerim.' Hz. Peygamber bu duaya da âmin dedi. Biz de, 'Ey Allah'ın Rasûlü, biz de Allah'tan unutulmayan bir ilim isteriz' dedik. Hz. Peygamber, 'Devsli genç sizden önce davrandı' buyurdu.

Buhâr-i, ilim bahsinde, hadise olan tutku bâbında; Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü, kıyâmet gününde senin şefâatine nâil olacak en mutlu kişi kimdir?" diye sordum. Rasûlullah buyurdu ki: "Ey Ebû Hureyre, senin hadise olan aşırı tutkunluğunu bildiğim için, böyle bir soruyu senden önce hiç kimsenin sormayacağını tahmin etmiştim. Kıyâmet gününde benim şefâatime nâil olacak en mutlu kişi Lâilâhe illallah diyen kimsedir." [530[530]]

c) Üçüncü sebep: Ebû Hureyre'nin büyük sahâbîlerle görüşmesi, onlardan birçok hadis alması ve bu sayede ilminin artıp ufkunun genişlemesidir.

[527[527]] İbn Hacer, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe, Mısır 1328, 4, 205
[528[528]] İbn Hacer, a.g.e., 4, 206
[529[529]] Müslim, Fadâilü's-Sahâbe, 159; Buhâri, İlim, 42
[530[530]] İbn Hacer el-Askalâni, el-İsâbe, 4, 204

d) Dördüncü sebep: Hz. Peygamber'in vefâtından sonra uzun süre yaşamış olmasıdır. Nitekim Hz. Peygamber'den sonra kırkyedi yıl yaşamış, hadisleri halk arasında yaymakla meşgul olmuştur.[531[531]]

Bütün bunların neticesinde Ebû Hureyre, Sahâbe içerisinde hadisi en iyi bilen, hadis almada ve rivâyet etme hususunda diğerlerinden daha üstün bir duruma gelmiştir. Onun rivâyet ettiği hadisler, diğer sâhâbilerde veya birçoğunda dağınık halde bulunuyordu. Bu yüzden onlar Ebû Hureyre'ye başvuruyor, hadis rivâyetinde ona dayanıyorlardı. İbn Ömer, onun cenaze namazında, ona Allah'tan rahmet dileyerek, "Hz. Peygamber'in hadisini müslümanlar adına muhâfaza ediyordu" demiştir.[532[532]] Buhâri, 'Ebû Hureyre'den 800 kadar sahâbe ve tâbiîn âlimleri hadis rivâyet etmişlerdir' diyor.[533[533]]

Kendisinden beş bin üç yüz yetmiş dört hadis gelmiş, bunlardan üçyüzyirmibeş tanesini Buhâri ve Müslim müştereken, doksanüç tanesini yalnız Buhâri, yüzseksendokuz hadisini de yalnız Müslim Sahîh'lerine almışlardır.[534[534]]

Hz.Ebu Hureyre, asırlar boyunca tetkik ve tenkid konusu olmuştur. Gerek Doğu dünyasında gerek Batı dünyasında Ebû Hureyre hakkında ileri geri konuşulmuştur. Bunun sebebi, keyif ve arzulara karşı gelen dine yönelik hile ve tuzakları sonuçsuz bırakan bir kısım hadislerinden kurtulmak istenmesidir. Bu hücumlar ya yalan ve zayıf rivâyetlere, ya da bazı sahîh hadislere dayanır. Fakat bu tür sahîh hadisleri de doğru-dürüst anlayamazlar, bu yüzden de kendi arzuları doğrultusunda yanlış yorumlara başvururlar.[535 [535]] Bu hadislerden bir kısmını ve cevaplarını özet olarak verelim:

Hz.Ebû Hureyre'nin hadis konusundaki güvenilirliğine gölge düşürecek şüphe kaynaklarından biri, onun Rasûlullah (a.s.)'den: "Bir kimse Ramazan ayında cünüp olarak sabahlarsa, o gün oruç tutmasın " hadisini nakletmesi ve halka bu yolda fetvâ vermesidir. Onun böyle rivâyet ettiğini Âişe ve Ümmü Seleme haber alınca, onun bu rivâyetini kabul etmemişler, şöyle demişlerdir: "Hz. Peygamber ailesiyle birlikte olması neticesinde cünüp olarak sabahlar, sonra da boy abdesti alıp orucunu tutardı." Bunun üzerine Ebû Hureyre onların dediklerini kabul etmiş ve demiştir ki: "Bu hadisi bana Fadl b. Abbâs ile Üsâme b. Zeyd Hz. Peygamber'den nakletmişlerdi. Mü'minlerin anneleri ise bu gibi konuları erkeklerden daha iyi bilirler."[536[536]]

531[531] Muhammed Ebû Zehv, el-Hadis, ve'l-Muhaddisûn, Kahire 1958, 134
532[532] İbn Sa'd, Tabakât, 4, 340
533[533] İbn Hacer, a.g.e., 4, 205
534[534] Muhammed Ebû Zehv, a.g.e., 134
535[535] Muhammed Ebû Zehv, a.g.e., 153; el-Hâkim en-Nisâbûrî, a.g.e., 3, 5 1 3
536[536] Buhâri; Savm, 23; İbn Hacer, Fethu'l-Bâri, Mısır 1300, 4, 123-124; Muhammed Ebû Zehv, a.g.e., 155

Buna şu cevap verilmiştir: Ebû Hureyre söz konusu hadisi Rasûlullâh (a.s.)'den kendisi işitmemiştir. Hadisi Fadl ve Üsâme vasıtasiyle rivâyet etmiştir. Bu iki sahâbî ise doğru ve güvenilir kişilerdir. Âişe ile Ümmü Seleme'nin hadisi, onun yanında ağırlık kazanınca, onların rivâyetine dönmüş, hakka uyarak önceki fetvâsından vazgeçmiştir.[537][537] Fadl ve Üsâme'nin naklettiği hadise gelince, âlimler bu konuda şunları söylediler: Birincisi, bu hadis kendisinden daha kuvvetli hadisle çelişmektedir; dolayısıyle onunla değil kuvvetli olanla amel edilir. İkincisi, bu iki sahâbînin hadisi orucun farz kılındığı dönemin başlarına aittir.

O sırada oruçlunun uyuduktan sonra yemesi, içmesi, cinsel münasebette bulunması haramdı. Daha sonra Allah'tan yeri ağarıncaya kadar bütün bunları mübah kıldı. Onun için karı-koca ilişkisi sabaha kadar devam ederdi. Fecrin doğuşundan sonra da yıkanması gerekmekteydi. Bu da gösteriyor ki Âişe ile Ümmü Seleme'nin naklettiği hadisin hükmünü neshetmiştir. Ne Fadl ile Üsamenin ne de Ebû Hureyre'nin bu son hükmü bildiren hadisten haberleri vardı. Bu yüzden Ebû Hureyre hâlâ önceki hadise göre fetvâ vermeye devam ediyordu. Kendisine bu haber ulaşınca da bu fetvâsından dönmüştür.[538][538] İbn Hacer şöyle der: "Ebû Hureyre'nin hakkı teslim edip ona dönmesi onun faziletini gösterir."[539][539]

Bir başka itiraz da şudur: Ebû Hureyre hadis rivâyet ederken tedlis yapardı (Hz. Peygamber'den duymadığı bir hadisi kendisine rivâyet eden şahsın ismini vermeyerek, Hz. Peygamber'den rivâyet ederdi). Meselâ, yukarıda geçen "cünüp olarak sabahlayan kimseye oruç tutmak yoktur" hadisinde durum böyledir. Tedlis yapmak ise yalan söylemenin kardeşidir.[540][540]

Bu itiraza şöyle cevap verilir: Ebû Hureyre'nin İslâm'a girişinin hicretin 7. yılına kadar geciktiği dikkate alınırsa, Hz. Peygamber'in pekçok hadisini ondan duymadığı ortaya çıkar. Bu durum, onun hadis bilgisini tamamlayabilmesi için, Hz. Peygamber'den duymuş olan sahâbîlerden almasını gerektiriyordu.

Onun bu hali, ya dünyevi meşguliyetlerinden dolayı, ya da yaşlarının küçük olması, yahut da sonradan müslüman olmaları gibi sebeplerle Hz. Peygamber'in meclislerinde bulunmayan diğer sahâbîlerin durumuyla aynıdır. Humeyd'den gelen şu haber de bunu teyid eder: "Biz Enes b. Mâlik'in yanında idik. Bize şöyle dedi: Vallahi size Hz. Peygamber'den naklettiğimiz hadislerin hepsini bizzat kendisinden duymuş değiliz. Fakat (hadisi duyan duymayana naklederdi) biz de birbirimizi yalanlamazdık."[541][541]

Hadisi duyan ve diğerlerine nakleden sahâbînin isminin zikredilmemesini tedlis saymak uygun değildir. Zira ehli sünnet âlimlerinin ittifakıyla sahâbenin hepsi âdildir.

---

[537][537] İbn Hacer, a.g.e., 4, 126; M. Eba Zehv, a.g.e, 155
[538][538] İbn Hacer, a.g.e., 4, 127-128
[539][539] a.g.e. ve yer; Kastallâni, İrşâdü's-Sârı, Mısır 1326. 4, 443; M. Ebû Zehv, a.g.e., 155
[540][540] İbn Kesir, el-Bidâye, 8, 109
[541][541] Ahmed b. Hanbel, Müsned, Mısır 1313, 6, 283; M. Ebû Zehv, a.g.e., 157

Âlimlerin, mürsel hadisi delil kabul etmek hususundaki ihtilâfı, ismi zikredilmeyen râvinin durumunun bilinmeyişi sebebiyledir. İbnu's-Salâh bu hususta şöyle der: "İbn Abbâs ve benzeri yaşça küçük sahâbîlerin Hz. Peygamber'den işitmedikleri halde ondan rivâyet ettikleri mürsel hadisler, mevsûl ve müsned hükmündedir. Çünkü onlar bu hadisleri sahâbîlerden almışlardır. Bir sahâbînin kim olduğunun bilinmemesi, hadisin sıhhatine zarar vermez. Çünkü sahâbîlerin tamamı âdildir.[542[542]]

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Ebû Hureyre'den hiçbir yalan çıkmış değildir. Zira bu tür mürsel hadislerde Ebû Hureyre, "Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim, ya da şöyle yaptığını gördüm" demiyor; aksine, "Rasûlullah şöyle buyurdu veya şöyle yapmıştır" gibi ifadeler kullanıyordu. Burada onun tedlis yaptığı da söylenemez. Çünkü adını zikretmediği sahâbeden biridir ve sahâbînin âdil olduğuna dair icmâ vardır.[543[543]]

Bir başka itiraz: Hz. Ömer, Ebû Hureyre'yi hadis rivâyetinden alıkoymuş ve ona, "Ya Hz. Peygamber'den hadis rivâyetini bırakırsın, ya da seni Devs topraklarına sürerim" demiştir.[544[544]] Ömer'in bu tutumu Ebû Hureyre'nin yalan söylediğini göstermektedir.

Buna şöyle cevap verilmiştir: Ebû Hureyre, Hz. Peygamber'den naklettiği hadisleri halka öğretmeyi, ilmi gizlemenin günahından kurtulmak için, kendisine bir görev sayıyordu.[545[545]] Bu anlayış onu çok hadis rivâyet etmeye sevketti. Bir tek mecliste bile Hz. Peygamber'in birçok hadisini naklederdi. Fakat Hz. Ömer, halkın herşeyden önce Kur'ân ile meşgul olmasını, amelle ilgili olanların dışında kalan hadisleri az rivâyet etmelerini, halkı yersiz bir tevekküle götürecek ruhsat hadisleriyle, halkın anlayamayacağı müşkil hadisleri halka rivâyet etmeyi uygun görmüyordu.

Bu arada, çok hadis rivâyet edenlerin, rivâyet sırasında hata yapabileceklerinden ve benzeri şeylerden de endişe ediyordu. Bütün bu sebeplerle, Hz. Ömer sahâbîleri çokça hadis rivâyet etmekten alıkoymuş, Ebû Hureyre'ye de ağır konuşmuş ve onu Devs'e sürmekle tehdid etmiştir. Çünkü Sahâbe içerisinde en çok hadis rivâyet eden oydu. İbn Kesir bunu naklettikten sonra şöyle der: "Bildirildiğine göre Hz. Ömer (r.a.) daha sonra Ebû Hureyre'nin hadis nakletmesine izin vermiştir.[546[546]]

Bir başka menfî tenkid: Ebû Hureyre'nin diğer sahâbîlerden daha çok hadis rivâyet etmesini sağlayan şey, Hz. Peygamber söylesin veya söylemesin, helâl ve haramla ilgili olmayan, fakat güzel ahlâka teşvik, cennet ve cehennem haberleri gibi bütün güzel sözleri ona isnad etmeyi kendine câiz görmesidir. Onun bu konudaki dayanağı şu hadislerdir: "Benden size hakka uygun bir söz ulaştığında, ben onu ister söylemiş olayım isterse

[542[542]] İbnu's-Salâh, Mukaddime, Mısır 1326, 22
[543[543]] M. Ebû Zehv, a.g.e., s.158
[544[544]] İbn Kesir, el-Bidâye, 8, 106; M. Ebû Zehv, a.g.e., 159
[545[545]] Buhâri, İlim, 43
[546[546]] İbn Kesir, a.g.e., 8, 106; M. Ebu Zehv, a.g.e., 159

olmayayım, onu alınız' "Benim söylemediğim fakat benden size ulaştırılan güzel bir sözü, ben söylemişimdir."[547[547]]

Buna verilen cevap şudur: Geç müslüman olmasına rağmen Ebû Hureyre'nin çok hadis rivâyet etmesi, onların ileri sürdükleri sebeplere bağlanamaz. Bunun asıl sebebi, dünyadan el-etek çekip Hz. Peygamber'in toplantılarına katılması, savaşta ve savaş dışında onun yanından ayrılmaması, hadisleri unutmaması için Hz. Peygamber'in duasını alması, Hz. Peygamber'in vefâtından sonra elli yıl kadar daha yaşaması ve duymadığı hadisleri diğer sahâbîlerden alarak insanlara rivâyet etmesidir.[548[548]]

Helâl ve haram dışındaki konularda Hz. Peygamber'e yalan isnad etmesini kendisi için câiz görmesi iddiası da geçersizdir. Çünkü o, "Kim bilerek bana yalan isnad ederse cehennemdeki yerine hazırlansın" hâdisinin râvîlerinden biridir. Birçok toplantılarında hadis rivâyet etmek istediğinde bu hadisi zikrettiği sâbittir. Sahâbiler, onun hadis rivâyetindeki üstünlüğünü kabul ettiler ve ondan hadis naklettiler. Hz. Ömer, Osman, Talha, İbn Abbâs, Âişe, Abdullah b. Ömer ve diğerleri (r.anhum) bunlardandır.[549[549]] Bu da onların, Ebû Hureyre'nin güvenilirliği ve doğruluğu hususunda ittifak ettiklerini gösterir. Diğer taraftan, Ebû Hureyre'nin rivâyet ettiği hadislerin çoğunun, başka sahâbîler tarafından da nakledildiği görülür.[550[550]]

Hz.Ebû Hureyre'nin dayandığını ileri sürdükleri hadislere gelince, bu hadisleri Ebû Hureyre rivâyet etmemiştir. Aksine bunlar onun adına uydurulmuş sözlerdir. Bu hususta İbn Hazm şöyle demiştir: "Allah'tan korkmaz bazı insanlar birtakım hadisler rivâyet ettiler. Bunların bazısı İslâm'ın temel prensiplerini geçersiz kılmakta, bazıları da Hz. Peygamber'e yalan isnat etmeyi mübah saymaktadır. " İbn Hazm bu iki hadisi de, râvîlerinin çok zayıf olmasından ötürü geçersiz saymaktadır.[551[551]]

Macar asıllı ünlü müsteşrik yahudi İgnaz Goldziher de Ebû Hureyre'nin hadis uydurduğunu ve bunda hayli ileri gittiğini ileri sürmüştür. Böyle bir tenkid tümüyle bâtıldır, geçersizdir ve hiçbir haklı tarafı yoktur. Buhâri'nin söylediği gibi Ebû Hureyre'den sekizyüz âlim hadis rivâyet etmiştir. O, sahâbe ve muhaddisler nazarında son derece güvenilir yüce bir şahsiyettir.

İbn Ömer şöyle demiştir: "Ebu Hureyre benden daha hayırlı ve naklettiğini daha iyi bilendir." Cennet'le müjdelenenlerden biri olan Talha b. Ubeydullah da: "Şüphe yok ki Ebû Hureyre Hz. Peygamber'den bizim işitmediğimiz hadisleri işitmiştir" demiştir.[552[552]]

547[547] M. Ebû Zehv, a.g.e., 160
548[548] A.g.e. ve yer
549[549] Hâkim en-Nisâbûrî, a.g.e., 3, 513; İbn Kesir, a.g.e., 8, 108
550[550] M. Ebû Zehv, a.g.e., 160, 161
551[551] İbn Hazm, el-İhkâm fî Usûli'l-Ahkâm, Mısır 1345, 2, 76, 78, 80; M. Ebû Zehv, a.g.e., 161, 162
552[552] Hâkim en-Nisâbûrî, a.g.e, 3, 511, 512

Mervan'ın sekreteri Ebû Zualza'a da Ebû Hureyre'nin hadis rivâyetinde ne derece güçlü olduğunu gösteren şu haberi nakleder: "Mervan, Ebû Hureyre'yi Saray'da hadis rivâyet etmek için dâvet etmişti. Mervan beni divanın arkasına oturtmuştu ve ben de Ebû Hureyre'nin naklettiklerini gizlice yazıyordum. Ertesi yıl yine onu dâvet etti ve ondan hadis rivâyet etmesini istedi. Bana da bir yıl önceki yazdıklarımdan takip etmemi tenbih etti. Neticede, onun bir tek kelime bile değişiklik yapmadan rivâyet ettiğini gördüm.[553[553]]

Ebû Hureyre 78 yıl yaşadıktan sonra Hicrî 57/676 yılında Medine'de vefât etmiştir.

Hzz.Ebu Hureyre (r.a) Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن أبي هريرة رَضِيَ اللّهُ عَنه قال:]قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّهِ إنِّي رَجُلٌ شَابٌّ وَأخَافُ الْعَنَتَ وَ ◌َ أجِدُ مَا أتَزَوَّجُ بِهِ، أ أخْتَصِي؟ فَسَكَتَ عَنِّى، ثُمَّ قُلْتُ لَهُ فَسَكَتَ عَنِّي، ثُمَّ قَالَ: يَا أبَا هُرَيْرَة جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا أنْتَ ◌َقٍ فَاخْتَصِ عَلَى ذلِ◌ِكَ أوْ ذَرْ[. أخرجه البخاري والنسائي .

- Hz. Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü dedim, ben genç bir insanım, günahtan korkuyorum, evlenecek maddî imkan da bulamıyorum, hadımlaşmayayım mı?" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm bana cevap vermedi. Ben bir müddet sonra aynı şeyi tekrar söyledim. Yine cevap vermedi. Sonra:"Ey Ebu Hureyre! buyurdu. Senin karşılaşacağın şey hususunda artık kalem kurumuştur. Bu durumda ister hadımlaş ister bırak."[554[554]]

. وعن أبى هريرة رَضِيَ اللّهُ عَنْه:]أنَّ رسولَ اللّهِ # انْصَرَفَ مِنْ اثْنَتَيْنِ، فقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ: أقَصُرَتِ الصَّ◌َةُ أمْ نَسِيتَ يَا رسُولَ اللّهِ؟ فقَالَ: أصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ؟ فقَالُوا: نَعَمْ، فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ كَبَّرَ ثُمَّ سَجدَ سَجْدَتَيْنِ مِثْلَ سُجُودِهِ أوْ أطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ[. أخرجه الستة .

- Ebû Hureyre (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) namazın ikinci rek'atında selam verip bitirdi. Zülyedeyn (r.a) kendisine:"Ey Allah'ın Resûlü, namaz kısaldı mı yoksa unuttunuz mu?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselam:"Zülyedeyn doğru mu söylüyor?" diye sordu. Herkes:"Evet!" diye cevap verdi. Resûl-i Ekrem (a.s) de iki rek'at daha kıldı, sonra selam verdi, sonra tekbir getirip iki secde daha yaptı. Bu iki secde diğer secdelerinin uzunluğunda idi veya biraz daha uzundu. Sonra namazdan kalktı."[555[555]]

. عَنْ أبى هريرة رَضِيَ اللّهُ عَنه قال:]قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّهِ، أسْمَعُ مِنْكَ أشْيَاءَ فَ◌َ أحْفَظُهَا. فقَالَ: ابْسُطْ رِدَاءَكَ. فَبَسَطْتُهُ. فَحَدَّثَنِى حَدِيثاً كَثيراً فَمَا نَسِيتُ شَيْئاً حَدَّثَنِى بِهِ[. أخرجه الشيخان والترمذي، وهذا لفظه .

553[553] İbn Kesir, a.g.e., 3, 106; M. Ebû Zehv, a.g.e., 162-164

554[554] Buharî, Nikah 8; Nesâî, Nikah 4.

555[555] Buhârî, Sehv, 3, 4, 5, Mesâcid 88, Cemâat 69, Edeb 45, Haberu'l-Vâhid 1; Müslim, Mesâcid 97, (573); Muvatta, Salât 58, (1, 93); Ebû Dâvud, Salât 195, (1008, 1009, 1010, 1011, 1012); Tirmizî, Salât 289, (394); 292, (399); Nesâî, Sehv 22-23.

- Hz. Ebû Hureyre (r.a) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlu! dedim, senden çok güzel şeyler işitiyorum, fakat ezberimde tutamıyorum!" "Ridanı aç!" emrettiler. Ben de açtım [Dua buyurdu, sonra topladım]. Bundan sonra bana çok hadis söyledi. Ben söylediklerinden hiçbirini unutmadım."[556[556]]

44)Resûlullahın süvârilerinden: EBÛ KATÂDE

Peygamber efendimizin develerini Medîne'de otlağa götürme vazîfesini, bir çobanla birlikte Peygamberimizin hizmetçisi Rebâh üzerine almıştı. Gâbe dağının yokuşuna vardıkları zaman, Gatafan ve Fezârîlerden kırk atlı baskın yaparak, Ebû Zer'in oğlunu şehîd ettiler ve develeri götürdüler.

Sabahleyin durumu öğrenen Seleme bin Ekvâ, hemen Rebâh'ı Medîne'ye haber vermek için gönderdi. Kendisi de yüksekçe bir yerden yardım çağrısında bulundu ve gelecek yardım kuvvetini beklemeden, tek başına eşkıyânın ardına düştü.

Allah Yardımcın Olsun!

Nihâyet onlara yetişti. Vuruşmaya başladılar. Onlardan birçoğunu öldürdü. Ancak, eşkıyâ grubu develerin bir kısmını bırakarak, orada bulunan dağ geçidine doğru çekilip, kendilerini emniyete aldılar.

Durumu haber alan İslâm süvârileri, Peygamber efendimizin yanında toplandılar. Bu sırada, Ebû Katâde başını yıkamakla meşguldü. O anda atı kişnemeye ve ayaklarını yere vurmaya başladı. Ebû Katâde başını yıkamayı bırakarak dedi ki:

- Vallahi bu at, süvâri kokusu almıştır. Bu hazırlanmış savaşa işârettir.

Hemen atına binerek Resûlullahın yanına gitti. Resûlullah efendimiz onu görür görmez buyurdu ki:

- Yâ Ebâ Katâde! Hemen hareket et! Allah yardımcın olsun!

Ebû Katâde, diğer süvârileri toplayarak müşriklere yetiştiler ve eşkıyâlara hücûm ettiler. Ancak Abdurrahman El-Fezârî, Muhriz bin Nadre'yi şehîd etti. Bunun üzerine Hz. Ebû Katâde bu azılı düşmana saldırarak, onu öldürdü.

Bundan sonra müşrikleri takibe devam eden Hz. Ebû Katâde duraklamadan üzerlerine saldırdı. Reisleri olan Mes'ade'yi öldürdü. Bu adamı kendisinin öldürdüğünü belli etmek için de kaftanını çıkarıp, üzerine örttü. Ebû Katâde diyor ki:

[556[556]] Buhârî, İlim 42; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe 159, (2492); Tirmizî, Menâkıb, (3833, 3834)

“Sonra ilerledim. Mes’ade’nin yeğeninin üzerine yürüdüm. Kendisi on yedi kişilik bir süvâri müfrezesinin içinde belli oluyordu. Onu mızrakladım. Yanında bulunan süvâriler bozulup dağıldılar.”

Ebû Katâde Ölmedi

Peygamberimizle birlikte gelen Sahâbîler, Ebû Katâde’nin, öldürdüğü Mes’ade’nin üzerine örttüğü kaftanını görünce tanıdılar ve dediler ki:

- Ebû Katâde öldürülmüş. İnnâ lillah ve innâ ileyhi râci’ûn.

Peygamberimiz ise şöyle buyurdu:

- Hayır, Ebû Katâde öldürülmemiştir. Bu ölen kimse, Ebû Katâde’nin öldürdüğü bir müşriktir. Ebû Katâde, onu, kendisinin öldürdüğü bilinsin diye kendi kaftanını onun üzerine örtmüştür. Allahü teâlâ, Ebû Katâde’yi rahmetiyle esirgesin. Beni Peygamberlikle şereflendiren Allah’a yemîn ederim ki, Ebû Katâde şiir okuyarak müşriklerin ardına düşmüştür.

Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer koşarak ölü üzerindeki örtüyü açtılar. Ölünün Mes’ade olduğunu gördüler.

Ebû Katâde’nin müşriklerin reislerini öldürmesi netîcesinde, İslâm mücâhitleri müşrikleri bozguna uğrattılar. Develerin on tanesini kurtardılar. Ebû Katâde Peygamberimizin yanına. geldiğinde, Resûlullah efendimiz ona bakarak şöyle duâ etti:

- Ey Allahım! Onun saçına ve derisine bereket ver. Onu zinde yaşat ve murâdına erdir.

Daha sonra, “Mes’ade’yi sen mi öldürdün?” diye sordular. Ebû Katâde, “Evet, yâ Resûlallah!” dedi. Peygamber efendimiz onun yüzündeki yara izini gördü ve buyurdu ki:

- Yanıma yaklaş!

Süvâri ve piyâdelerin en hayırlısı

Ebû Katâde Resûlullahın yanına yaklaştı. Peygamberimiz onun yarasına mübârek ağız suyundan sürdü. Netîcede Ebû Katâde’nin hiçbir ağrısı ve sızısı kalmadı.

Mücâhidler Medîne’ye dönerlerken, Peygamberimiz, Ebû Katâde’yi ve Seleme bin Ekvâ’yı şöyle takdir ve taltif etti:

- Bugün süvârilerin en hayırlısı Ebû Katâde, piyâdelerin en hayırlısı da Seleme idi.

Ebû Katâde birçok seriyyelere iştirâk etti. Bunların bir kısmında kumandan mevkiinde, bir kısmında süvâri olarak bulunmuştur. Hicretin sekizinci senesinde 15 kişilik bir keşif kuvvetinin başında Hadre tarafına gönderildi. Hadre havâlisinde Gatafan kabîlesi bulunuyordu. Bunlar zaman zaman Müslümanların bulunduğu yerlere baskınlar düzenler, yağma ederler ve Müslümanları rahatsız ederlerdi. Resûlullah efendimiz, Ebû Katâde'yi gönderirken şu tavsiyede bulundu:

-Geceleri yürüyüp, gündüzleri gizleniniz! Dağınık düzenle, dört taraftan kuşatarak, Gatafanlara birden baskın yapınız! Kadınları ve çocukları öldürmeyiniz!

Hz.Ebû Katâde, Resûlullahın emirlerine harfiyen uydu. Çok tedbirli hareket etti. Hadre'ye vardığında, mücâhidleri ikişer ikişer gruplara ayırdı. Allahü teâlânın emirlerini yerine getirmelerini ve yasaklarından kaçınmalarını tavsiye etti ve devamla şunları söyledi:

- Ölmedikçe kimse arkadaşından ayrılmayacak! Dönünce arkadaşı hakkında bana bilgi verecek! Arkadaşından sorulduğunda, "Onun hakkında bilgim yok" demeyecek! Ben tekbîr getirdiğim zaman, siz de tekbîr getireceksiniz! Kaçan düşmanı kovalamak için birlikten ayrılmayacaksınız!

Ganîmetle Döndü

Hz.Ebû Katâde bunları söyledikten sonra tekbîr getirerek Gatafanlılar üzerine hücûm ederek, onları muhâsara etti. Gatafanlıları çok sıkı bir şekilde baskı altına aldı. Sonunda Gatafanlılar mallarını bırakarak kaçtılar. Ebû Katâde elde ettiği ganîmetlerle geri döndü. Ganîmetlerin beşte biri Resûlullaha arz edildikten sonra, geri kalanı mücâhitler arasında dağıtıldı.

Aynı senenin Ramazan ayı idi. Batnı Eham, Zi Merve taraflarında yine eşkıyâ meselesi vardı. Hz. Ebû Katâde bunun için gönderildi. Oralardaki eşkıyâyı temizleyerek emniyet ve huzûru temin etti. Bu hâdiselerin peşinden Mekke fethine ve Huneyn seferine katıldı.

Hz.Ebû Katâde Tebük gazvesinde de bulundu. Bu seferde Resûl-i ekrem efendimizin yanıbaşında yürüyordu. Resûlullah efendimiz binekleri üzerinde idiler. Peygamber efendimiz bir ara Ashâb-ı kirâma:

- Yarın su bulamazsanız, susuzluğa uğrayacaksınız, buyurarak ihtiyâtlı olmalarını hatırlattı.

Bunun üzerine Ashâb-ı kirâm su aramaya çıktılar. Ebû Katâde ise Peygamberimizin yanından ayrılmadı. O susuzluğa tahammül eder, fakat Resûlullaha bir zarar gelmesine tahammül edemezdi.

Allahü Teâlâ Seni Muhâfaza Etsin!

Resûlullah efendimiz gece bir ara develerinin üzerinde uyudular. Bu sırada uyku hâliyle biraz eğilmişlerdi. Ebû Katâde gidip, Resûlullahın mübârek vücudunu kaldırıp doğrulttular.

Biraz sonra, mübârek bedenleri tekrar eğilmiş, düşecek bir vaziyet almıştı. Hz. Ebû Katâde tekrar Resûlullahı kaldırdı. Bu defa Resûlullah efendimiz uyandılar. Resûlullah efendimiz Ebû Katâde'ye şöyle duâ buyurmuşlardı:

- Yâ Ebâ Katâde! Sen Allahın Resûlünü muhafaza ile meşgul oldun, Allahü teâlâ da seni muhâfaza etsin!

Bunun gibi Ashâb-ı kirâm, Resûlullahın etrafında pervane olmuşlar, onun her sözünü, her hareketini ve tavrını, kendilerinden sonrakilere titizlikle, emânet eder gibi aktarmışlardır.

Ebû Katâde, İslâm kardeşliğini, yaşayışı ile bilfiil gösteren bir sahâbîdir.

Bir gün bir cenâze getirildi. Peygamber efendimizden namazını kıldırması istendi. Fakat Resûlullah efendimiz, onun borcu olup olmadığını sordu. İki altın borcu olduğu söylenince, Peygamber efendimiz tekrar, borcu için karşılık bırakıp bırakmadığını sordu. Bir şey bırakmadığı bildirildi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz buyurdu ki;

- Götürün, namazını siz kılınız!

Orada bulunanlardan Ebû Katâde dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Onun borcunu ödemeyi ben üzerime alıyorum.

- Bu iki altın borç, senin üzerine oldu mu ve meyyit borçtan kurtuldu mu?

Ebû Katâde, "Evet" deyince, Resûlullah efendimiz cenâze namazını kıldırdı. Böylece Ebû Katâde, o zâtın Resûlullah tarafından cenâze namazının kılınmasına ve saâdete kavuşmasına vesîle oldu.

Gözünü Güzel Eyle!

Uhud gazâsında Ebû Katâde'nin bir gözü çıkıp yanağı üzerine düştü. Resûlullaha getirdiler. Mübârek eli ile gözünü yerine koyup buyurdu ki:

- Yâ Rabbî! Gözünü güzel eyle!

Bunun üzerine gözü, diğerinden güzel oldu. Ondan daha kuvvetli görürdü.

Hz.Ebû Katâde'nin torunlarından biri, halîfe Ömer bin Abdülazîz'in yanına gelmişti. Ona, "Sen kimsin" dedi.

Bir beyit okuyarak, Resûlullahın mübârek eli ile gözünü yerine koymuş olduğu zâtın torunu olduğunu bildirdi. Halîfe bu beyitleri işitince, kendisine ziyâdesiyle ikrâmda ve ihsânda bulundu.

Hz.Ebû Katâde hazretleri, Vedâ Haccına Resûl-i ekremle birlikte gitti. Medîne'ye dönünce Resûl-i ekrem âhırete teşrif buyurdular. Resûl-i ekremden sonra Hulefâ-i Râşidîn devirlerini de gördü. Hz Ömer zamanında İran seferlerine katılarak, Fars bölgesi hâkimini öldürmüş ve onun üzerindeki zırh kendisine ganîmet olarak verilmiştir.

Hz. Ali'nin devrinde bir ara Mekke vâliliği yapmış, sonra yerine Kusem İbni Abbâs tayin edilmiştir. Bundan sonra Hz. Ali'nin yanında kaldı, 658 senesinde Hâricîlerle yapılan Nehrevan muharebesine katılarak, Hz. Ali'nin piyâde kuvvetleri kumandanlığını yapmıştır.

Resûlullahın Duâsını Aldı

Hz. Ebû Katâde, iyiliği emredip, kötülükten alıkoymaya çok ehemmiyet verir, Resûl-i ekremin sünnet-i seniyyesine son derece riâyet ederdi. Onun gönlü Resûl-i ekremin sevgisiyle dolup taşardı. Hattâ Resûlullahın yüksek duâlarına da kavuşmuşlardı. Ebû Katâde 170 civârında hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Hadîs rivâyet ederken son derece dikkatli ve titiz hareket eder, ufak bir hatâ olmasından çok sakınırdı. Bu konuda Resûl-i ekremden şu hadîs-i şerîfi bildirmiştir:

مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

"Kim söylemediğim bir sözü bana atfederse, cehennemdeki yerine hazırlansın."[557[557]]

Hz.Ebû Katâde şöyle anlatır: Resûlullah efendimizin yanından bir cenâze geçirdiler. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Rahata ermiş veya kendisinden kurtulunmuş.

Ashâb-ı kirâm sordular:

- Bu rahatlayan ve kendisinden kurtulunan ne demektir, yâ Resûlallah?

[557[557]] Müslim, Mukaddime, 1

-Mü’min bir kul dünyanın yorgunluğundan, meşakkatlerinden rahata erer. Günâhkâr kuldan ise, insanlar, melekler, ağaçlar ve hayvanlar kurtulup rahata erer.

Savaşlara Katıldı

İsmi Hâris, künyesi Ebû Katâde, lakabı Fâris-i Resûlullah = Resûlullahın süvârisi’dir. Adının Nu’mân olduğu da rivâyet edilmiştir. Tahminen 602 yıllarında Medîne’de doğup 674 senesinde de Kûfe’de vefât etmiştir. Hazrec kabîlesindendir. Babası Rebi’ bin Beldeme, annesi Kebşe binti Mazhâr’dır.

Ebû Katâde Sülâfe binti Berrâ bin Ma’rur ile evli idi. Sülâfe de kadın Sahâbîlerden idi. Ebû Katâde’nin bu zevcesinden Abdullah, Ma’bed, Abdurrahman ve Sabit adlarında dört oğlu oldu.

Hz.Ebû Katâde ikinci Akabe bîatından sonra Müslüman oldu. Bedir savaşına katıldığı ihtilâflıdır. Bundan sonraki bütün savaşlara katıldı.

Hz.Ebû Katâde (r.a)’ın Hz.Peygamber (a.s)’dan Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وفي أخرى للستة إ النسائى عن أبى قتادة رَضِىَ اللّهُ عَنْه:]أنَّهُ سَمِعَ رَسولَ اللّهِ # يَقُولُ: الرُّؤْيَا مِنَ اللّهِ، وَالحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ؛ فَإذَا حَلَمَ أحَدُكُمُ الحُلْمَ يَكْرَهُهُ فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنْهُ فَلَنْ يَضُرَّهُ[.

- Ebu Katâde (r.a)'nin anlattığına göre: Resûlullah (a.s)'ın şöyle söylediğini işitmiştir: "Rüya Allah'tandır. Hulm (sıkıntılı rüya) şeytandandır. Öyle ise, sizden biri, hoşuna gitmeyen kötü bir rüya (hulm) görecek olursa sol tarafına tükürsün ve ondan Allah'a istiâze etsin (sığınsın). (Böyle yaparsa şeytan) kendisine asla zarar edemiyecektir." [558[558]]

. وعن أبى قتادة رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قال رَجُلٌ يَارَسُول اللّهِ أرَأيْتَ إنْ قُتِلْتُ في سَبِيلِ اللّهِ أتُكَفرُ عَنِّى خَطَايَاىَ؟ فقَالَ رسولُ اللّه #: نَعَمْ إنْ قُتِلْتَ وَأنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، ثُمَّ قَالَ كَيْفَ قُلْتَ؟ فَأعَادَ عَلَيْهِ. فقَالَ نَعَمْ إَّ الدَّيْنَ فَإنَّ جِبْرِيلَ أخْبَرَنِى بِذلِكَ[.

أخرجه مسلم ومالك والترمذى والنسائى .

- Ebu Katâde (r.a) anlatıyor: "Bir adam sordu:"

- Ey Allah'ın Resûlü, Allah yolunda öldürüldüğüm takdirde, bütün hatalarım örtülecek mi?"Resûlullah (a.s):"

- Evet, sen sabreder, mükâfaat bekler, geri kaçmadan ileri atılır vaziyette olduğun halde öldürülürsen!"diye cevap verdi. Ve adama sordu:"

- Nasıl sormuştun?"Adam sorusunu aynen yeniledi. Bunun üzerine aleyhissalâtu vesselâm Efendimiz sözlerini şöyle tamamladı:"

558[558] Buharî, Tıbb 39, Bed'ü'l-Halk 11, Ta'bir 3, 4, 10,14, 46; Müslim, Rüya 5, (2262); Muvatta 1, (2, 957); Tirmizî, Rüya 4, (2288); Ebu Dâvud, Edeb 96.

- Evet, (kul) borcu hariç, bütün günahların affedilecek. Zira Cebrâil bu hususu bana haber verdi!"[559[559]]

ـوعن أبى قتادة رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قال رسولُ اللّه: مَنْ قَتَلَ قَتِيً لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ فَلَهُ سَلَبُهُ[. أخرجه الستة إ النسائى.وهو طرف من حديث سيأتى في الغزوات .

- Ebu Katâde (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) şöyle buyurdular:"Savaş sırasında kim bir düşmanı öldürür ve bunu isbatlarsa, maktûlün seleb'i kendisinin olur."[560[560]]

45)Tevbesi ile meşhûr sahâbî: EBU LÜBÂBE

İslâm'ın nûrunu söndürmek isteyen Mekkeli müşriklere karşı hazırlanan mücâhid ordusunda az sayıda deve vardı. Bu sebeple bir deveye üç sahâbî nöbetleşe biniyordu.

Resûlullah efendimiz de Ebû Lübâbe ve Hz. Ali ile bir deveye sırayla bineceklerdi. Deveye ilk olarak Resûlullah efendimiz binmiş idi. Her ikisi de Resûlullahın deveden inmemesini ve haklarını seve seve vermeyi arzû ediyorlardı. Kendilerinin binip, Resûlullahın yürümesini içlerine sindiremiyorlardı.

Biz Yaya Yürüyelim

Nitekim yaya yürüme sırası Resûlullah efendimize geldiğinde ikisi birden şu teklifi yaptılar:

- Yâ Resûlallah! Siz inmeyin, biz yaya yürüyebiliriz.

Onların bu samîmî ve içten tekliflerine Resûlullah efendimiz şu cevâbı verdiler:

- Siz yürümekte benden daha güçlü değilsiniz. Ayrıca benim de sizin kadar sevâba ihtiyâcım var.

Hz.Ebû Lübâbe, cihâd aşkıyla yanıyor, müşriklerle bir an önce karşılaşmaya can atıyordu. Henüz düşmanla karşılaşmadan Resûlullah efendimiz Ebû Lübâbe'yi kendi yerine vekil olması için Medîne'ye gönderdi. Oradaki vazîfesi kadın ve çocukları korumaktı.

Ancak Resûlullah efendimiz, Bedir'de kazanılan ganimetlerden ona da pay verdi.

559[559] Müslim, İmâret 117, (1885); Muvatta, Cihad 31, (2, 461); Nesâî, Cihâd 32.
560[560] Buharî, Hums 18, Büyû 37, Meğâzî 54, Ahkâm 21; Müslim Cihâd 46, (1571); Muvatta, Cihâd 18, (2, 454); Tirmizî, Siyer 13, (1562); Ebu Dâvud, Cihâd 147.

Peygamber efendimizle, Benî Kurayza Yahûdîleri arasında bir anlaşma vardı. Buna göre, Mekke müşrikleri ile yapılan Hendek Muharebesinde Müslümanlarla beraber, Medîne'yi müdafaa etmeleri gerekiyordu. Fakat bunlar, böyle bir şeye yanaşmadıkları gibi, harbin en nazik bir zamanında müşriklerle işbirliği yaptılar. Peygamber efendimizin, durumu araştırmak ve sulh için gönderdiği heyete de hakârette bulundular. Bununla da yetinmeyip, Medîne üzerine baskınlar düzenlediler. Müslümanları öldürmeye teşebbüs ettiler.

Onların Üzerine Yürü

Hendek muharebesinde, on bin kişilik müşrik ordusunun büyük zayiat vererek geri çekilmesi Kurayza Yahûdîlerini hayâl kırıklığına uğrattı. Endişeyle Medîne'ye iki saatlik mesâfede bulunan kalelerine çekildiler. Peygamber efendimizin üzerlerine yürümesinden çok korkuyorlardı.

Peygamber efendimiz, Hendek'ten dönüp, evine geldi. Üzerindeki silâhları çıkardı. O sırada Cebrâil aleyhisselâm geldi. Sarığının ucu iki omuzunun arasında ve üzerinde zırhtan gömlek vardı.

- Ey Allahın Resûlü! Silahlarınızı çıkardınız mı? Vallahi biz daha silahlarımızı çıkarmadık. Düşman sana geldiğinden beri melekler silâhlarını çıkarmadılar. Kalk, silâhını kuşan ve onların üzerine yürü, dedi.

Peygamberimiz sordular:

- Kimin üzerine yürüyeyim?

Hz.Cebrâil (a.s) da;

- İşte oraya, diyerek eliyle Benî Kurayza tarafını gösterdi.

Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

-Ashâbım çok yoruldular. Birkaç gün dinlenseler nasıl olur?

- Yâ Resûlallah! Allahü Teâlâ, hemen Benî Kurayza kabîlesi üzerine yürümeni emrediyor. Ben şimdi yanımdaki meleklerle beraber, Kurayza Yahûdîlerinin kalelerine gidiyorum. Allahü teâlâ onları helâk edecektir.

Peygamber efendimiz, Hz.Cebrâil (a.s) Allahü teâlânın emrini bildirip gidince, Bilâl-i Habeşî'ye;

- İşitip, itâat eden kişi, ikindi namazını Benî Kurayza yurdundan başka yerde kılmasın, diye seslenmesini emretti.

Peygamber efendimiz ve Ashâb-ı kirâm silahlandılar. Cebrâil (a.s)'ın izini takip ederek yola çıktılar. Benî Kurayza Yahûdîlerinin olduğu yere geldiler. Kalelerin çok yakınına kadar yaklaştılar. Benî Kurayza Yahûdîleri iyice muhasara altına alındı. Muhasara son derece şiddetlenmişti. Yahûdîler, Peygamber efendimizden, görüşmek ve danışmak üzere Ebû Lübâbe'yi kendilerine göndermesini istediler.

Bize Ne Yaparlar

Hz.Ebû Lübâbe'nin çoluk çocuğu ve malları Benî Kurayza yurdunda idi. Resûlullah efendimiz Ebû Lübâbe'yi çağırdı ve buyurdu ki:

- Yahûdîlerin yanına git! Onlar Evsliler arasından seni istediler.

Resûlullah efendimiz ayrıca Ebû Lübâbe'ye, onların yanına vardığında nasıl davranacağını da gösterdi. Ebû Lübâbe yanlarına varınca, onu karşıladılar. Kadınlar ve çocuklar ağlaşarak, kendilerine acındırmaya çalışarak yardım bekliyorlardı. Yahûdîler, Ebû Lübâbe'ye dediler ki:

- Ey Ebû Lübâbe! Muhasara bizi mahvetti. Muhammed müsaade etse de buradan çıkıp, Şam'a veya Hayber'e gitsek, bizim çarpışmaya gücümüz yok. Ey Ebû Lübâbe, biz teslim olursak bize ne yapılacak? Bize teslim olmayı tavsiye eder misin?

Hz.Ebû Lübâbe de şöyle cevap verdi:

- Evet, teslim olmanızı tavsiye ederim. (Böyle söylerken elini boğazına götürerek, teslim olurlarsa boğazlarının kesileceğini ifâde eden bir işâret yapmıştı.)

Hz.Ebû Lübâbe diyor ki:

- Vallahi onların yanından da henüz ayrılmamıştım ki, bu hareketimle, Allah'a ve Resûlüne karşı iyi bir iş yapmadığımı anlamıştım.

Ebû Lübâbe, salâhiyetli olmadığı veya gizli kalması gereken bir şeyi söylemişti. Ancak bir kere ağzından çıkmıştı.

Allahü Teâlâ Kalbimi Biliyor

Hz.Ebû Lübâbe bu duruma çok üzüldü, çok pişman oldu. Gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı. Kalenin arkasından bulduğu bir yolla, doğru Medîne'ye gidip Mescid-i Nebeviye girdi. Kendisini direğe bağlattı.

- Allahü teâlâ kalbimi biliyor. Bana hakîkî bir tevbe ihsân edinceye kadar vallahî ben Resûlullahın yüzüne de bakamam. Allahü teâlâ işlediğim günâhtan tevbemi kabûl etmedikçe bu yerimden ayrılmayacağım, diye yemin etti.

Hz.Ebû Lübâbe'nin düştüğü bu hatâ ile ilgili olarak şu âyeti kerime nâzil oldu:

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا لَا تَخُونُوا اللّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا اَمَانَاتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

“Ey îmân edenler, Allaha ve Resûlüne hâinlik etmeyin. Bile bile aranızdaki emânetlere de hâinlik etmeyin." [561[561]]

Hz.Ebû Lübâbe, Resûlullahın muhterem hanımlarından Ümm-i Seleme'nin Mescid-i Nebeviye açılan kapısı önündeki direğe kendisini bağlatmıştı. Hava bir hayli sıcaktı. Bir hafta hiçbir şey yemeyip, kulakları işitemeyecek hâle gelmişti.

Hz.Ebû Lübâbe, yaptığına pişman olup kendini direğe bağlattığı sırada, Müslümanlar onun bu hâlinden habersiz, Yahûdîlerin kalesinden dönmesini bekliyorlardı. Aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen Ebû Lübâbe dönmedi. Nihayet durumdan haberdar olunup, Resûlullaha arz edildi. Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Eğer doğruca yanıma gelseydi, bağışlanmasını Allahü teâlâdan dilerdim. Madem ki, o kendisini bağlatmış, artık Allahü teâlâ tevbesini kabûl edinceye kadar onu bulunduğu yerde bırakırım.

Hz.Ebû Lübâbe bu şekilde direğe bağlı kalarak altı gece kaldı. Her namaz vaktinde hanımı tarafından bağları çözülür, namazını kıldıktan sonra, tekrar direğe bağlanırdı.

Müjdeleyeyim Mi?

Peygamber efendimiz Ümm-i Seleme'nin odasında idi. O sırada, Ebû Lübâbe'nin tevbesinin kabûl olduğuna dâir âyet-i kerîme nâzil oldu. Âyet-i kerîmede buyuruldu ki:

وَاخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَاخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللّهُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحيمٌ

“Onlardan diğer bir kısmı da günâhlarını itiraf ettiler ve önce yapmış oldukları iyi bir ameli sonradan yaptıkları başka bir kötü amel ile karıştırdılar. Olur ki, Allah, onların tevbelerini kabûl eder. Çünkü Allah, Gafûrdur, çok bağışlayıcıdır, Rahimdir." [562[562]]

Ümm-i Seleme vâlidemiz, seher vakti Peygamber efendimizin güldüğünü işitince sordu:

[561[561]] Enfâl,8/27
[562[562]] Tevbe,9/102

- Niçin gülüyorsunuz yâ Resûlallah!

- Ebû Lübâbe'nin tevbesi kabûl olundu.

- Müjdeleyeyim mi yâ Resûlallah?

- Olur! Müjdelemek istiyorsan, müjdele!

Bu haberi duyan herkes, iplerini çözüp salıvermek için Ebû Lübâbe'ye doğru koştular. Ebû Lübâbe bunu kabûl etmedi. Dedi ki:

-Vallahi Resûlullah efendimiz bizzat eliyle beni bırakmadıkça buradan ayrılmam.

Peygamber efendimiz de namaza giderken, uğrayıp salıverdiler.

Ebû Lübâbe direğe ince, sağlam bir iple bağlanmıştı. Onun için ip, onun iki kolunu kesmişti. Uzun zaman bu kesikler geçmedi, izi kollarında kaldı.

Ebû Lübâbe hazretleri bu hâdise ile ilgili olarak şöyle anlatır:

Benî Kurayza Yahûdîlerini kuşatmıştık. O zaman bir rüyâ gördüm. Şöyle idi: Kurayza Yahûdîleri, çok pis kokan bir kara balçık hâline gelmişler! Onlardan uzaklaşma imkânım da yoktu. Az kalsın, onların o kötü kokularından ölecektim. Sonra, akan bir nehir gördüm, onda yıkandım. Tertemiz oldum. Güzel bir koku da süründüm.

Rüyâmı Hz. Ebû Bekir'e anlattım. O rüyâmı şöyle tabîr etti:

- Dilin tutulacak, çok sıkıntılı bir işe gireceksin. Fakat kurtulacaksın.

Yemin Keffâreti

Direkte bağlı olduğum zaman Ebû Bekir'in sözü aklıma geldi. Tevbemin kabûl olacağına dâir âyet ineceğini ümit etmiştim.

Hz.Ebû Lübâbe bu günâhın işlendiği, Benî Kurayza yurduna dönmek istiyordu. Hâlbuki Allah ve Resûlüne karşı günâh işlediği bu memlekete bir daha hiç girmeyeceğine dâir yemin de etmişti. Durumu Resûlullaha arz etti. Allah ve Resûlü uğrunda, bütün malını bile verebileceğini söyledi. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Malının üçte birini vermek senin keffâretine yeter.

Hz. Ebû Lübâbe, malının üçte birini ayırıp, verilmesi gerekli kimselere dağıttı. Ondan sonra, vefât edinceye kadar kendisinden hayırdan başka bir şey görülmediği bildirilmiştir.

Hz. Ebû Lübâbe (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن مالك:]أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ قَالَ: كُل مَالِي صَدَقَة في سَبِيلِ اللّهِ تَعالى، فقَالَ: يَجْعَلُ ثُلُثَهُ ۰نَّ رَسُولَ اللّهِ # أمَرَ أبَا لُبَابَةَ رَضِيَ اللّهُ عَنه حِينَ قَالَ: أهْجُرُ دَارَ قَوْمِي الّتِي أصَبْتُ فِيهَا الذّنْبَ وَأُجَاوِرُكَ وَأنْخَلِعُ مِنْ مَالِي صَدَقةً الى اللّهِ والى رَسُولِهِ؟ فقَالَ: يُجْزِيكَ مِنْ ذلِكَ الثُّلُثُ[.

- İmam Malik'ten rivayete göre, kendisine, "malım Allah yolunda sadakadır" diyen kimse hakkında sorulmuştu, şu cevabı verdi:"Üçte birini sadaka yapar. Zira, Aleyhissalâtu vesselâm, Ebu Lübabe (r.a): "Günah işlemiş bulunduğum kavmimin yurdunu terkedip, sana mücavir olacağım. Malımı da Allah ve Resulü'ne tasadduk edeceğim" dediği vakit: "Bu maldan üçte birinin bağışı sana kifayet eder" demişti."[563[563]]

. وعن ابن عمر رَضِيَ اللّهُ عَنهما قال:]سَمِعْتُ رَسُول اللّهِ #، عَلى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: اُقْتُلُوا الْحَيَّاتِ، وَاقْتُلُوا ذَا الطُّفْيَتَيْنِ وَا۰بْتَرَ، فإنَّهُمَا يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيُسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُاللّهِ رَضِيَ اللّهُ عَنْه: فَبَيْنَا أنَا أُطَارِدُ حَيّةً ۰قْتُلَهَا فَنَادَاني أبُو لُبَابَةَ رَضِيَ اللّهُ عَنْه: تَقْتُلْهَا. فَقُلْتُ: إنّ رَسُولَ اللّهِ # أمَر بِقَتْلِ الْحَيّاتِ. فقَالَ: إنّهُ نَهى بَعْدَ ذلِكَ عَنْ ذَواتِ الْبُيُوتِ، وَهِيَ الْعَوامِرُ[. أخرجه الستة إ النسائِي.شبه الخطين ا۰سودين على ظهر الحية بالطفيتين.و»الطفيةُ« بضم الطاء خوصة المقل. وقيل الطفية الحية. فالمراد على هذا: واقتلوا كل حية ما كان له ولد وما ولد له وهو ا۰بتر.و»العَوَامِرُ« الحيات التي تكون في البيت، سميت بذلك لطول أعمارها .

- İbnu Ömer (r.a) anlatıyor: "Resulullah (a.s)'ı minber üzerinde şöyle söylerken dinledim:"Yılanları öldürün. İki çizgili ve ebteri (engerek) de öldürün. Çünkü bunlar, gözleri kapar (kör eder) ve hamilelerde düşük yaparlar."Abdullah İbnu Ömer (r.a) der ki: "(Bir gün) ben öldürmek için bir yılan kovalarken, Ebu Lübabe (r.a) bana: "Öldürme onu!" diye nida etti. "Resulullah (a.s) yılanların öldürülmelerini emir buyurdular!" dedim. O:"Ama daha sonra ev yılanlarının öldürülmelerini yasakladı!" dedi. Bunlar (ömürleri uzun olduğu için) avamir denen ev yılanları idi."[564[564]]

46)Kur'ân-ı Kerîm-i en iyi okuyan sahâbîlerden: EBÛ MÛSEL-EŞ'ARÎ

563[563] Muvatta, Nüzûr 16.

564[564] Buhârî, Bed'ü'l-Halk 14, Megazî 11; Müslim, Selam 128, (2233); Muvatta, İsti'zan 31, (2, 975, 976); Ebu Davud, Edeb 174, (5252, 5253, 5254, 5255); Tirmizî, Ahkâm 2.

Sahâbî. Hz. Ali ile Muâviye arasındaki savaşta meşhur "hakem olayı"nda hakemlik yapan Ebû Musa el-Eş'ari, Yemenlidir. Asıl adı Abdullah'tır. Ailesi ile birlikte Rasûlullah'ı görmeden Yemen'deyken iman etmiştir. Rasûlullah'ın yanına gelmek üzere Yemen'den yola çıkan Ebû Musa, Habeşistan'a gitmiş ve orada Ca'fer b. Ebî Tâlib ve diğer müslümanlarla buluşmuştur. Medine'ye ulaştıklarında Hayber'in fethi tamamlanmıştı. Rasûlullah Ebû Musa'ya harbe katılmış gibi ganimetten pay vermiştir.565[565]

Hz.Ebû Musa el-Eş'arî, Mekke'nin fethine ve Huneyn gazasına katılmıştır. Huneyn gazasından sonra Rasûlullah, Evtas vâdisinde toplanan Havazin kabilesini dağıtmaya Ebû Âmir'i gönderdi. Buradaki çarpışmada yaralanan ve sonra şehid olan Ebû Âmir görevini Ebû Musa'ya devretmişti. Ebû Musa bunu Rasûlullah'a bildirdiği zaman Rasûlullah Ebû Âmir için dua etmişti. Ebû Musa kendisi için de dua etmesini söylediğinde Rasûlullah, "Ya Rabbi, Abdullah b. Kays'ın kusurlarını affet ve onu kıyamet günü güzellikle kabul buyur" diye dua etmişti.

Hicrî 9. yılda Tebük gazası vuku buldu. Ebû Musa ve arkadaşları bu savaşa katılmak için Rasûlullah'tan deve istediklerinde Rasûlullah onlara deve satın aldı.

Tebük seferinden sonra Rasûlullah, Ebû Musa'yı Muaz b. Cebel ile birlikte Yemen'e tebliğe gönderdi. Onları yollarken şöyle dedi:

يسِّرُوا وَلآ تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا. وَلآتُنَفِّرُوا.

"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın ve müjdeleyin, nefret ettirmeyin. " 566[566]

Yemen'in iki tarafında Muaz ile Ebû Musa İslâm'ı tebliğ ettiler ve sonra buluştukları noktada aralarında bir mürtedin öldürülmesi konusunda şu tartışma geçti: Muaz: "Ya Abdullah, Kur'an'ı nasıl okuyorsun?" Ebû Musa: "Gece ve gündüz azar azar okuyorum. Yani Kur'ân'dan okumak istediğimi bir hamlede okumuyorum. " Muaz da şöyle dedi: "Ben gecenin başında uyuyorum, uykumu aldıktan sonra uyanıyorum ve Allah'ın kitabından okuyacağımı okuyorum."

Yemen'de tebliğ görevini tamamlayan Ebû Musa, Vedâ Haccı'na katıldıktan sonra Medine'de yerleşti. Yemen'de ortaya çıkan Esvedu'l-Ansı adlı yalancı peygamber yüzünden oraya geri dönmediği anlaşılmaktadır. Hz. Ömer devrinde Hadramut'a gitti. Orada emirlik yaptı, ancak Irak'ın fethine çıkan İslâm ordusuna katılmak için emirliği bırakıp, orduya katıldı. Nusaybin'in fethiyle görevlendirildi ve burayı fethetti.567[567]

565[565] İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, 2, 30, 235, 245
566[566] Buhârî, İlm 12, Edeb 80; Müslim, Cihad 6, 7; Bir rivayette de:"...Isındırın, nefret ettirmeyin..." buyrulmuştur.
567[567] Taberî, Târih, 2506

Sonra, Hz. Ömer onu Basra valiliğine tâyin etti. Valiliğinin ilk döneminde Menâzır ve Susi illerini fethetti, İslâm devletine karşı isyan eden Hürmüzan'ı yendi. Hürmüzan'ın kalesi Huzistan'daydı. O müslümanlara buradan saldırıyordu. Buranın sarayları ve muazzam kaleleri vardı. Hürmüzan isyan ettikten sonra kaleyi tahkim edip, İranlıları müslümanların aleyhinde kışkırtmıştı. Ebû Musa ile onun ordusu Suster'de karşılaştılar. Muhârebeyi müslümanlar kazandı ve Hürmüzan, kalesine çekildi. Hürmüzan Hz. Ömer'e teslim olmak şartıyla Medine'ye gönderildi.[568[568]]

Suster'den sonra Cünd-i Sabur ilini de teslim alan Ebû Musa, Huzistan'ı emin bir yer haline getirdi. İranlılar Huzistan'ı kaybettikleri için intikam almak istedilerse de, Nihavend meydan savaşı diye meşhur muhârebede müslümanların karşısında yenilgiye uğradılar. Fethedilen yerlerin taksimi meselesinde Basra ile Kûfe arasındaki anlaşmazlık sonucu Hz. Ömer toprakları eşitçe paylaştırmış, ancak Kûfe valisi Ammar'ı azlederek, Ebû Musa'yı Kûfe'ye tâyin etmiştir.

Kûfelilerin ondan şikâyeti üzerine Ebû Musa tekrar Basra valiliğine getirildi. Kûfelilerin Ebû Musa'yı Hz. Ömer'e şu şekilde şikayet ettikleri zikredilmektedir: "Harp esirlerini karşılıksız tahliye etmektedir. Devlet ve hükümet işlerini Ziyad b. Ebih'e vermiştir. Hâtie adlı şâire binlerce dirhem dağıtmıştır. Evinde Ukayle adlı kadını en mükemmel yemeklerle beslemekte, ona halkın yediğini yedirmeyerek büyük masraf yapmaktadır."

Bunları soruşturan Hz. Ömer, hiçbirinin doğru olmadığını öğrenince Ebû Musa'yı görevine iâde etti. Hicrî 23. yılda Ebû Musa İsfahan'ın fethine yardım etti, Basra'nın susuzluğunu gidermek için 'Ebû Musa Kanalı' diye bir kanal yaptırarak şehrin su problemini halletti. Hz. Ömer şehid edildikten sonra yerine geçen Hz. Osman zamanında altı yıl daha Basra valiliği yaptı. 29 hicrî yılda halkın şikâyeti üzerine Hz. Osman onu azletti ve yerine Abdullah b. Âmir'i atadı. Daha sonra H. 34 yılında Kûfe'ye tayin edildi. Kûfe çok karışık bir şehirdi, fitne ve fesadla doluydu.

Hz.Ebû Musa burada halkı Rasûlullah'ın sünnetine dâvet etmesine rağmen, Hz. Osman şehid edildikten sonra fitneler büyüyünce müslümanlar iki kampa ayrılmışlardı. Hz. Ali, oğlu Hz. Hasan'ı Ebû Musa'ya yollayıp yardım istedi. Ebû Musa Hasan'a şöyle dedi: "Rasûlullah'tan duydum: 'Öyle bir fitne kopacak ki, o zaman oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden hayırlıdır' diyordu."

Hz.Ammâr, Ebû Musa'ya "Herhalde bu hadisi yalnız Ebû Musa biliyor" diye dil uzatınca, Ebû Musa şöyle konuştu: "Ey insanlar, fitne çok fena bir şeydir. Fitne karnı aç, haris ve obur bir canavardır. Ben size emrediyorum. Kılıçlarınızı kınlarına sokunuz. Evlerinize çekiliniz. Biliniz ki, ben sizin iyiliğinizi istiyorum; siz de benim iyiliğimi isteyiniz. Ben sizi aldatmıyorum; siz de beni âldatmayınız. Bana itaat ediniz, dininizi de

---

[568[568]] Taberî, 2518

dünyanızı da kurtarırsınız. Bu fitnenin ateşinde onu, o ateşi yakanlar yanar." Fakat kimse onu dinlemedi. Ardından Cemel ve Sıffîn'de müslümanlar arasında kanlı çarpışmalar yaşandı ve hakem olayı meydana geldi.

Hakem olayında, hâdise ve çatışmaların dışında kaldığı için Hz. Ali'nin temsilcisi olarak tayin edildi. Aslında Hz. Ali (r.a.), onun hakem olmasına karşıydı, ancak kendisine tâbi olanlar Ebû Musa'da ısrar edince, o da kabul etti. Ebû Musa'nın savunduğu görüş, fitnede iki tarafın da haksızlığı ve Hz. Osman'ın mazlum olarak katledildiği idi. Ebû Musa, Abdullah b. Ömer'in devlet başkanlığına getirilmesini önerdi. Ancak Muâviye'nin hakemi Amr b. el-Âs bunu kabul etmedi.

Hz.Ebû Musa, hilâfetin şûra ile, yani halkın seçimine bırakılması ile olmasını istediği zaman iki taraf da bu teklifi kabul etti. Ali ile Muâviye'yi görevden azleden Ebû Musa, halkın serbest iradesiyle halifeliğe yeni birinin seçileceğini sanıyordu. Oysa bilindiği gibi fitne tekrar ortaya çıkmıştı (37/657). Ebû Musa'nın hakem olayında sonuna kadar ümmetin çıkarı doğrultusunda hareket ettiği görülmektedir. Amr b. Âs, Ebû Musa'nın kararına uymamış, onu aldatarak fitneyi tekrar körüklemiştir. Ebû Musa bu olaydan sonra Mekke'ye dönerek inzivâya çekilmiştir.

Hz.Ebû Musa bir rivâyete göre Mekke'de, diğer bir rivâyete göre Kûfe'de vefât etti. Hicrî 42 veya 44, senelerinde vefât ettiği zikredilir. Hastalığı sırasında feryad eden zevcesine Rasûlullah'ın bağırıp çağırarak ağlamayı yasakladığını hatırlatmıştır. Vasiyeti şöyledir: "Cenazemi süratle götürünüz. Peşimden kimse gelmesin, mezarımda vücudumla toprak arasına bir şey konmasın. Kabrimin üstüne bir türbe yapmayınız. Kadınlar içinde saçını-başını yolarak ağlayanları uzaklaştırınız. Bunu Rasûli Ekrem'den naklediyorum."[569[569]]

Hz.Ebû Musa, valilik görevinde bulunmasına rağmen daima fakirlik içinde yaşamıştır. Ebû Musa ilmin yayılmasına ve değer kazanmasına özellikle önem vermiş, halkı ilme teşvik için hutbe okumuştur. Rasûlullah'a en yakın olanlardan biriydi ve ondan birçok şeyler öğrenerek başkalarına aktarmıştır. Rasûlullah zamanında fetvâ vermek için icâzet aldığı söylenir. Ebû Musa güzel sesiyle Kur'an okurken herkesi büyüler, Rasûlullah onu dinlerdi.

Hz.Ebû Musa aynı zamanda muhaddistir. Üçyüzaltmış civarında hadis rivâyet etmiştir. Buhâr-i ve Müslim elli hadisini müşterek nakleder. Ebû Musa hayatında her zaman Rasûlullah'ı örnek almıştır. Gördüğünü veya duyduğunu aynen tatbik etmek istemiştir. Takvâya son derece önem veren Ebû Musa, hayâ ve temizliğe bilhassa düşkündü. "Hayâ imandan bir şubedir" demiştir.[570[570]]

[569[569]] Tezkiretü'l-Huffâz, I, 21;Müslim, 1, 18-19;Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 397
[570[570]] İbnü'l-Esir, 111, 143;Tezkiretü'l-Huffâz, I, 21; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 415

Hiçbir zaman servete, mala-mülke itibar etmedi. Ümmetin hayır ve menfaatinden başka bir şey düşünmedi. Fitnelerin dışında kalmak istedi. Cemel ve Sıffîn muhârebelerinin dışında kâldı. Fitneye karışan kardeşi Ebû Rahm'e şöyle demiştir: "Rasûlullah'tan şöyle dediğini duydum: 'İki müslüman kılıçları ile karşılaşacak olurlar da biri diğerini katlederse ikisi de cehennemlik olur."[571[571]]

Oğlu Ebû Bürde bir gün aksırdığında babasının kendisine "Yerhamükellah" dememesinin sebebini şöyle anlatır: "Babam, Peygamber efendimiz'den, 'Herhangi biriniz aksırdığı zaman eğer elhamdülillah derse ona yerhamükellah deyin, demezse siz de yerhamükellah demeyin ' diye buyurduğunu duydum."[572[572]]

Kalabalık bir cemaati vardı. Onlara Kur'ân dersi verirken şöyle derdi: "Kur'ân öyle bir şeydir ki, ona uyarsanız sizin için ecir, uymazsanız ağırlık ve yük olur. O halde ona uyunuz, o size uymasın. Zira Kur'ân kendisine uyanları cennete götürür, uymayanları da yüzüstü cehenneme sürükler."[573[573]]

Hz. Ebû Musa el-Eş'ari (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن أبى موسى رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال:]قالَ رسولُ اللّهِ #: إنَّ اللّهَ تعالى لَيُمْلِى لِلظَّالِمِ حَتَّى إذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ. ثُمَّ قَرَأ: وَكَذَلِكَ أخْذُ رَبِّكَ إذَا أخَذَ القُرَى وَهِىَ ظَالِمَةٌ إنَّ أخْذَهُ ألِيمٌ شَدِيدٌ[. أخرجه الشيخان والترمذى .

- Ebu Mûsa el-Eş'arî (r.a) anlatıyor: Resul-i Ekrem (a.s) buyurdular ki: "Allahu Teâla, zalime biraz fırsat tanır, amma bir de yakaladı mı artık paçayı kurtaramaz." Sonra da şu âyeti okudular: "Allah kasabaların zâlim halkını yakalayınca böyle yakalar, yakalaması da şiddetli ve elimdir."[574[574]] Tirmizî, rivayetinde: "Fırsat tanır (yümlî) değil, "mühlet tanır" (yümhil) olması muhtemeldir" demiştir.[575[575]]

. عَنْ أبى مُوسى رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: لَوْ رَأيْتَنِى الْبَارِحَةَ وَأنَا اَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ؟ لَقَدْ أُعْطِيتَ مِزْمَاراً مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ[. أخرجه الشيخان والترمذي.وزاد في رواية البَرْقَانِى عن مسلم: »لَوْ عَلِمْتُ واللّهِ يَا رَسُولَ اللّهِ أنَّكَ تَسْتَمِعُ لِقِرَاءاتِى لَحَبَّرْتُهُ لَكَ تَحْبِيراً«.قَوْلَه: »التَّحْبِيرُ« التَّحْسِينُ .

- Ebû Musa (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdularki: "Keşke dün akşam senin kıraatini dinlerken beni bir görseydin! Gerçekten sana, Hz. Dâvud'un mizmarlarından bir mizmâr verilmiş." Müslim'in Berkânî'den kaydettiği bir rivayetteki

---

571[571] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 403
572[572] Buhâri, Edeb, 137
573[573] Hılye, 1, 257
574[574] Hud, 11\102
575[575] Buharî, Tefsir, Hud 5; Müslim, Birr 61, (2583); Tirmizî, Tefsir, Hud, (3109); İbnu Mâce, Fiten 22.

ziyadede Ebû Musa demiştir ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bilseydim ki sen beni dinliyorsun, kıraatimi senin için daha da güzelleştirirdim."[576[576]]

. وعن أبى بُرْدَةَ عن أبيه أبى مُوسى ا٘شْعَرى رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: هِيَ مَا بَيْنَ أنْ يَجْلِسَ ا٘مَامُ الى أنْ تَنْقَضِى الصَّ ةُ[. أخرجه مسلم وأبو داود .

- Ebû Bürde, babası Ebû Musa el-Eş'arî (r.a)' tan naklediyor: "Resûlullah (a.s)'ın: "Cum'adaki icabet saati imamın minbere oturduğu anla, namazdan çıkması anına kadar geçen vakittir" dediğini işittim."[577[577]]

47)Çok hadîs rivâyet eden yedi sahâbîden: EBÛ SA'ÎD-İ HUDRÎ

Ashâb-ı Kirâmın fakihlerinden biri. Sa'd b. Mâlik b. Sinan b. Ubeyd, Adiyy b. Neccâr kabilesindendir. Babası, Medine'de İslâm'ın tebliği başladığında müslüman olmuş, Ebû Said müslüman bir ailede dünyaya gelmiştir.

Hz.Ebû Said el-Hudrî, Rasûlullah'ın hadislerinden binden fazla rivayet eden Ebû Hureyre, Abdullah b. Ömer, Enes b. Mâlik, Ümmü'l-Mü'minin Âişe, Abdullah b. Abbâs, Cabir b. Abdillah el-Ensârı, ile birlikte Muksirun adı verilen sahâbelerden biridir. Bu yedi sahâbî, onaltıbinden fazla hadis rivâyet etmiştir. Ebû Saîd el-Hudrî bin yüz yetmiş hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan kırküç tanesi Buhâri ve Müslim'de yirmi altısı yalnız Buhâri'de, elliikisi yalnız Müslim'de, diğerleri öteki hadis kitaplarında bulunmaktadır.[578[578]]

Hz.Ebû Saîd, Medine'de Mescid'i Nebevî'nin inşasına katılmış, Bedir gazasında küçük olduğundan bulunamamış, onüç yaşında Uhud gazasına babası ile katılmış ve bu savaşta babası Mâlik şehid olmuştur. Babasının ölümünden sonra ailesinin geçimi ona kalmış ve önceleri açlık çekmiş, karnına taş bâğlamıştır. Ailenin kadınlârı, "Kâlk dâ Râsûlullâh'â git, ondan bir şey iste, herkes istiyor" dediklerinde önce gitmemiş, sonra Rasûlullah'ın huzuruna gittiğinde onun şu hutbeyi irâd ettiğini görmüştür: "İstiğna gösteren ve iffeti muhâfaza eden insanları Cenâb-ı Hak âlemden müstağni kılar."

Bu sözü duyduktan sonra bir şey istemeye cesaret edemeden dönmüştür. Bunun sonrasını kendisi şöyle anlatır: "Rasûl-i Ekrem'den bir şey dilemeyerek döndüğüm halde Cenâb-ı Hak bize rızkımızı gönderdi. İşimiz o kadar yoluna girdi ki, Ensar içinde bizden daha zengin bir kimse yoktu."[579[579]]

[576[576]] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'ân 31; Müslim, Müsâfirin 236, (793); Tirmizî, Menâkıb, (3854)
[577[577]] Müslim, Cum'a 16, (853); Ebû davud, Salat 208.
[578[578]] Ahmed Naim, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercüme ve Şerhi, I, 26 Mukaddime
[579[579]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3, 449

Hz.Ebû Said, Benû Mustalik ve Hendek gâzâlarına da katılmış, seferlere çıkmıştır. Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin fethi, Huneyn, Tebük gazalarında bulunmuştur. Rasûlullah'ın on iki gazasında yer almıştır. Hz. Ömer ve Osman devirlerinde Medine'de fetvâ vermiş, Hz. Ali devrinde Nehrevan savaşında bulunmuştur. Haricilere ilişkin şu rivâyeti vârdır:

Bir gün Rasûlullah bir şeyleri taksim ederken bir adam geldi ve ona: "Yâ Râsûlullâh, âdalet üzere hareket et" dedi. Râsûlullâh, "Ben adalet etmezsem kim eder?" buyurdu. Hz. Ömer âdâmın kellesini uçurmak istedi. Rasûlullah buyurdu ki: "Hayır bırak. Onun öyle arkadaşları olacak ki, onlar sizin namazlarınızı, oruçlarınızı beğenmeyecek, fakat onlar bir ok yayından nasıl çıkarsa dinden öyle çıkacaklar. Bunların içinde öyle bir adam bulunacak ki, memelerinden biri kadın memesi gibidir. Bunlar, insanlar bir fetret içinde iken zuhur edeceklerdir." Ve o sıradâ bu adam hâkkında şu âyet nâzil oldu::

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِى الصَّدَقَاتِ فَاِنْ اُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَاِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا اِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ (*) وَلَوْ اَنَّهُمْ رَضُوا مَا اتيهُمُ اللّهُ وَرَسُولُهُ
وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّهُ سَيُؤْتِينَا اللّهُ مِنْ فَضْلِه وَرَسُولُهُ اِنَّا اِلَىاللّهِ رَاغِبُونَ

"Adamlar içinde öyleleri vardır ki, sen sadakayı dağıtırken seni kaşla gözle muâheze ederler:" "Sadakalar hakkında sana dil uzatanlar vardır. Onlara verilirse hoşnut olurlar, verilmezse hemen öfkeleniverirler. Eğer onlar Allah ve Rasûlü'nün kendilerine vermiş oldukları şeylere razı olsalar ve 'Allah bize yeter; O ve Rasûlü bol nimetinden bize verecektir; doğrusu biz Allah'a gönül bağlayanlardanız' deselerdi daha hayırlı olurdu." [580[580]]

Hz.Ebû Said bu hadisi naklettikten sonra şöyle demiştir: "Şehâdet ederim ki, Rasûl-i Ekrem bu sözleri söylemiş, yine şehâdet ederim ki, bu adamı Hz. Ali katletmişti. Bu adam teşhis olunurken vakta yerinde bulundum, onun Rasûl-i Ekrem'in tarif ettiği gibi olduğunu gördüm." Hicretin 36. yılında olan bu olaydan sonrâ Ebû Sâid 60. yılda Kerbelâ faciasına şâhit olmuştur. 63. yılda Medine halkı isyan edince ve Yezid'e karşı çıkârak Abdullah b. Hanzala'yâ bey'at edince Ebû Said de bu harekete, kâtılmıştır.

Ancak Yezid'in kuvvetleri ile Medineliler çarpışırken iki tarafın da bu savaştan bezgin olması ve Ebû Said el-Hudri'nin silahını bırakması ve esir olarak Şam'â götürülerek orada Yezid'e bey'at etmesi, Abdullah b. Ömer ile arasının açılmasına yol açmıştır. Abdullah ona: 'Sen iki emire mi bey'at ettin?' demiş, İbn Ömer buna müteessir olmuş ve, "Nass, bir emir etrafında toplanmadan iki emire bey'at doğru değildir" demiştir.[581[581]]

Hz.Ebû Said, H. 74 yılında seksenbir yaşında vefât etmiştir. Ashâbın fakih ve âlimlerinden olan Ebû Said'in Abdurrahman, Hâmza ve Sâîd adında üç çocuğu olmuştur. Ebû Saîd'in rivâyetlerini nakledenler arasında Zeyd b. Sâbit, Abdullah b. Abbâs, Enes b.

[580[580]] Tevbe,9/58-59
[581[581]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 111, 29-30

Mâlik, İbn Ömer, Ebû Katâde, Ebû Tufâyl, Saîd b. el-Müseyyeb, Târık b. Şihâb, Atâ, Mücâhid... bulunmaktadır. Talebelerinden Kuz'a Ebû Saîd'e, Rasûlullah'ın namaz kılma şeklini sorduğunda Ebû Said şöyle demiştir: "Rasûl-i Ekrem öğle namazına durdukları zaman birimiz kalkar, Baki'ye gider, ne işi varsa görür, ondan sonra evine gelir, abdestini tazeler, sonra mescide döner, Resul-i Ekrem'i birinci rekâtta bulurdu."582[582]

Hz.Ebû Said'e, "Siz bu hadisi bizzat Rasûl-i Ekrem'den mi duydunuz? " diye soran Kuz'a'ya o şöyle cevap verir: "Ben Rasûl-i Ekrem'den duymadığım şeyi nasıl naklederim? Evet, bizzat Rasûl-i Ekrem'den duydum." Medine valisi Mervân'ın bir gün bayram namazında, namazdan evvel hutbe okumasına cemaatten biri "sünnete muhâlefet ediyorsun" diye karşı çıkmış, Ebû Said de şöyle demiştir: "Bu zat vazifesini ifa etmiştir. Rasûl-i Ekrem efendimizden duydum: 'İçinizden biri bir kötülüğü görür ve onu eliyle yok edebilirse hemen onu yok etsin; eliyle yok edemezse diliyle yok etsin, o da olmazsa kalbi ile yapsın. Bu da imanın en zayıfıdır.'"583[583]

Hz.Ebû Saîd, Rasûlullah'tan her duyduğunu her zaman rivâyet etmemiş, ihtiyaç duyduğu zamanlarda, sünnetin yanlış uygulandığını gördüğünde hadis rivâyet etmiştir. O, yoksullara, öksüzlere yardım etmiş, onları evine alarak barındırmış ve terbiye etmiştir. Leys, Süleyman b. Amr bunlardandır.

Ebû Said el-Hudrî (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وَعَنْ أبى سعيدٍ الخدرى رَضِىَ اللّهُ عَنْهُ قال: قال رسولُ اللّهِ #:]إذا رأيتمُ الرجلَ يعتادُ المسجدَ فاشهدُوا لهُ بِا"يمَانِ، فإنّ اللّهَ تعالى يقُولُ: إنما يَعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ اخِرِ[. اية. أخرجه الترمذى .

- Ebu Saîdi'l-Hudrî (r.a) Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle dediğini rivayet etti:"Bir kimsenin mescide alâkasını görürseniz, onun mü'min olduğuna şehâdet edin, zira Cenâb-ı Hakk şöyle buyuruyor: "Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve âhiret gününe inananlar imar ederler."584[584]

. عن أبى سعيد الخدرى رضى اللّه عنه قال: قالَ رَسُولُ اللّهِ #:]التّاجِرُ ا٬مِينُ الصَّدُوقُ مَعَ النَّبِيِّينَ والصِّدِّقِينَ والشُّهَدَاءِ والصَّالِحِينَ[. أخرجه الترمذى .

- Ebu Sa'îd el-Hudrî (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) şöyle buyurdu: "Emin ve doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli (ayette sırat-ı müstakim ashabı olarak zikredilen) peygamberler, sıddikler, şehidler ve sâlihlerle beraberdir."585[585]

582[582] Ahmed b. Hanbel, a.g.e., 111, 35
583[583] Ahmed b. Hanbel, a.g.e., 3, 10
584[584] (Tevbe, 9\18), Tirmizî, Tefsir, Sûre 2.
585[585] Tirmizî, Büyû 4, (1209); İbnu Mâce, Ticârât 1.

. وعن أبى سعيد الخدرىّ رَضِيَ اللّهُ عَنْه قال:]قالَ رَسُولُ اللّهِ #: إذَا شَكَّ أحَدُكُمْ في صَ َتِهِ فَلَمْ يَدْرِكمْ صَلّى ثَ َثاً أوْ أرْبَعاً، فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ وَلْيَبْنِ عَلى مَا اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أنْ يُسَلِّمَ، فإنْ كَانَ صَلَّى خَمْساً شَفَعْنَ لَهُ صَ َتَهُ، وَإنْ كَانَ صَلّى تَمَاماً ۢرْبَعٍ كَانَتَا تَرْغِيماً لِلشَّيْطَانِ[. أخرجه الستة إ البخارى.»تَرْغِيمُ الشَّيْطَانِ«: إلصاق أنقه بالرّغام، وهو التراب ذ .

- Ebû Saîdi'l-Hudrî (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Biriniz namazında, iki mi kıldım, üç mü kıldım diye şekke düşerse, şekki atsın, yakîn kesbettiği hususu esas alsın, sonra da selam vermezden önce iki secdede bulunsun. Eğer (bu kıldığı ile) beş rek'at kılmışsa, namazını onunla (sehiv secdesiyle) çift yapmış olur. Dördü tam kılmış idiyse, o iki secdesi, şeytanın burnunu sürtme olur."[586[586]]

48)Tek başına hicret eden sahâbî: EBÛ SELEME

Allahü teâlânın emriyle sevgili Peygamberimiz, Müslümanlara Medîne'ye hicret için izin verdiler. Bunun üzerine birçok sahâbî hicret hazırlıklarına başladılar.

Hz.Hz. Ebû Seleme de devesini getirip, hanımını bindirdi. Oğlunu, kucağına oturttu. Hayvanın yularını çekip, kaldırmaya çalışıyordu. O sırada bazı öfkeli adamlar gelerek, elindeki yuları aldılar.

Hz. Ebû Seleme, ne olduğunu anlayamadı. Adamlar, hanımına bağırıyorlardı:

- İn deveden aşağı! Çabuk ol!

Kabîlemizin Kızıdır

Bunlar, Muğîreoğulları olup hanımının akrabaları idiler. Bir yandan zorla kadıncağızı çekiyorlar, öbür yandan da kocasına:

-Sen kendin, bizi dinlemedin! Putlarımızı bırakıp, Müslüman oldun. Şimdi de kabîlemizin kızını, kaçırmaya çalışıyorsun! Onu daha nerelere götüreceksin? Buna aslâ müsaade edemeyiz, diye çıkışıyorlardı.

Tabii oğlu da, annesiyle birlikte deveden indirildi. Zâten O'nun elini sıkı sıkı tutuyordu. Muğîreoğulları, kalabalık idiler. O zorbalarla başa çıkmak mümkün değildi. Buna rağmen münâkaşa çok uzadı. Olayı işiten, Esedoğulları da oraya koştular. Bunlar da, Hz. Ebû Seleme'nin kabîlesinden idiler. Ne olduğunu sordular. Onların da çoğu, Müslüman değildi. Fakat buna rağmen direttiler:

586[586] Müslim, Mesâcid 88, (571); Muvatta, Salât 62, (1, 95); Ebû Dâvud, Salât 197, (1024, 1026, 1027, 1029); Tirmizî, Salât 291, (396); Nesâî, Sehv 24, (3, 27); İbnu Mâce, İkâmet 132.

-Mâdem ki sizler, bizim akrabamızın hanımını bırakmıyorsunuz; biz de onun oğlunu size bırakmayız!

Anasının elinden kopmak istemeyen yavrucağızı, çekiştiriyorlardı. İtişme, kakışma arasında küçük çocuk ağlamaya başladı. Çünkü, kolu çıkmıştı. Bu kadar zorbalık sonunda; çocuğu Esedoğulları, Anasını da Muğîreoğulları alıp, uzaklaştılar. Hz. Ebû Seleme oracıkta, sâdece devesiyle kalakaldı.

İlk Müslümanlar buna benzer eziyet, işkence ve felâketlere artık alışmışlardı. Olaylar karşısında, sabır ve metânet göstermeye çalışıyorlardı. Çünkü sevgili Peygamberimizin emirleri öyle idi.

Hz.Ebû Seleme de işte bu yüzden, Hicrete tek başına devam etmeye katlandı. Allah rızâsını kazanmak ümidiyle, yollara düştü. Gözyaşları arasında nihâyet Medîne'ye vardı. Mekke'de kalan hanımı ise her sabah, şehir dışındaki Ebtah mevkiine çıkıyordu. Orada, Medîne'den gelen yolcuları bekliyor ve kocasından haber almaya çalışıyordu.

Hiç İnsanlık Yok Mu?

Yanında kimse olmadığı zamanlar, uzun uzun ağlıyordu. Zorla ayırdıkları oğlu ve eşi için gözyaşı döküyordu. Amcaoğullarından birisi, O'nu o vaziyette gördü. Perişân hâline acıdı. Doğruca, kendi kabîlesinin zorbalarına giderek bağırmaya başladı:

- Bu zavallıya, daha ne kadar zulmedeceksiniz? Onu hem kocasından, hem oğlundan kopardınız. Sizde hiç insanlık yok mudur? Üstelik kendi akrabanıza işkence ediyorsunuz.

Bu sözler üzerine, Zorbalar insâfa geldiler. Sonra da kederli kadıncağıza:

- İstersen, gidip kocana kavuşabilirsin, dediler.

O'nun Medîne'ye yollanacağını öğrenen, Esedoğulları da dayanamadılar. Getirip, oğlunu teslim ettiler.

Allah ve Resûlullah yolunun yolcuları, ışıklı günlere doğru yürüyorlardı. Hz. Seleme'nin ana-babasının, duâları kabûl olmuştu. Uzun ayrılık ve hasretten sonra nihâyet, Kubâ'da hepsi birbirlerine kavuştular.

Hicretten sonra mübârek Medîne'de, İslâm'ın ve Ebû Seleme ailesinin, güzel günleri başladı. Bütün Mü'minler İslâmiyeti yaymak için, canla-başla çalışıyorlardı. Bedir'de Mekkelilere karşı ilk zafer kazanıldı. Bu zaferi kazanan mücâhidlerden biri de, Hz. Ebû Seleme idi.

Hz. Ebû Seleme sevgili Peygamberimizin yakın akrabası idi. Hz. Ebû Seleme'nin annesi, Peygamber efendimizin halaları idi. Ebû Seleme, cihâd ve gazâ olmadığı zamanlar, daha çok ibâdet etmeye çalışıyordu.

Sevindirici Söz

Bir gün Mescîd-i Nebevîden, sevinçle evine geldi. Kendisini karşılayan hanımına dedi ki:

- Şimdi, Allahü teâlânın Resûlünden çok sevindirici bir söz duydum.

Hanımı merakla sordu:

- Hayırdır inşâallah! Ne duydunuz?

- Peygamber efendimiz "Müslümanlar, herhangi bir belâya uğrar da; إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ **"İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn"**587[587] dedikten sonra; yâ Râbbi! Bu uğradığım musîbetin ecrini ihsân eyle. Beni, ondan daha hayırlısına eriştir diye duâ ederse; Cenâb-ı Hak, onun duâsını kabûl eder" buyurdular.

Epeyce daha konuştular. Bir ara hanımı dedi ki:

- Yâ Ebâ Seleme!.. Gel, seninle bir sözleşme yapalım.

Kocası hayretle sordu:

- Hayrola! Nasıl bir sözleşme istiyorsun?

- İkimizden hangimiz önce ölürsek, geriye kalanımız; bir daha evlenmesin!. Buna, söz verebilir misin?

Hz.Ebû Seleme biraz düşündü ve sordu:

- Ey hanımcığım! Sen, beni dinler ve itâat eder misin?

- Evet! Dinlerim ve itâat ederim.

- Sen, sözümü dinle ve ben ölürsem, evlen!

Hz. Ebû Seleme böyle söyledikten sonra ellerini kaldırıp, o büyük îmânlı hanımına ve bütün Müslümanlara duâlar etti.

587[587] Bakara, 2\156

Bedir'deki yenilginin ateşiyle yanan Kureyş müşrikleri, bütün hınçlarıyla Uhud'da saldırdılar. Medîne civârındaki Yahûdileri de kışkırtıyorlardı. O gazânın gerçek kahramanlarından birisi, yine Hz. Ebû Seleme idi. Olanca îmânı ve olanca gücüyle savaşıyordu. Asıl gâyesi şehîd olmaktı. Fakat sâdece kolundan, pâzusundan yaralandı. Yarası küçük olmasına rağmen, kan kaybediyordu.

Müşrikleri Dağıttılar

Gazâdan sonra bile, uzun zaman evinde yattı. Hanımı onu, güzelce tedâvi ediyordu. Bir ay sonra iyileşti, ayağa kalktı.

İslâm'ın hudutları genişledikçe, düşmanları da çoğalıyordu. Kutn bölgesindeki bazı kabîle reisleri, hâlâ kibir ve azamet peşindeydiler. Orada başlayan kışkırtma olayları üzerine Peygamber Efendimiz, bir ihtar hareketini uygun gördüler. Hz. Ebû Seleme ile bazı arkadaşlarını, bu iş için vazîfelendirdiler.

Onlar da kısa zamanda, Kutn civârındaki âsî ve müşrikleri dağıttılar. Pek çok ganîmet alarak, Medîne'ye döndüler. Dönüşte, Hz. Ebû Seleme fenâlaştı. Çünkü Uhud'da aldığı yara yeniden açılmıştı. Bütün gayretlere rağmen, fazla kan kaybından vefât etti.

Ümmü Seleme, kocası Ebû Seleme'nin şehîd olması üzerine, إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ **"İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciun"**[588[588]] dedikten sonra, duâ etti.

Sonra da doğruca sevgili Peygamberimizin huzûrlarına giderek dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Ebû Seleme vefât eyledi.

Peygamber efendimiz kalktılar ve halalarının oğlunu görmeye gittiler. Mübârek elleriyle hâlâ açık bulunan gözlerini kapattılar ve buyurdular ki:

- Hakikaten, rûh kabzolunurken göz; rûhun peşinden baka kalır!

Melekler Amin Demektedir

Resûlullah efendimiz o sırada ağlaşıp, sızlanan kadınlara ve diğer ev halkına da:

-Sizler şimdi kendinize, hayırdan başka duâda bulunmayınız. Çünkü Melekler şu anda, duâlarınıza âmin demektedirler, îkazında bulundular.

Daha sonra da şöyle duâda bulundular:

588[588] Bakara, 2\156

- Ey Allahım! Ebû Seleme'yi rahmetine kavuştur! Doğru yola ermiş kulların arasında, derecesini yücelt! Geride kalanlardan O'na, iyi bir halef ihsân eyle! Bize ve O'na mağfiret kıl. O'nu kabirinde, ferahlandır ve nûrlandır.

Hz. Ebû Seleme Medîne'de Bâki' Kabristanına defnolundu. Muhterem hanımı, her zaman olduğu gibi sabretti, duâlar etti. Onun yetîm kalan yavrularıyla, geçim derdini halletmeye çalıştı.

4-5 ay kadar sonra Peygamberimiz, bir arkadaşlarını ona yolladılar. Gelen zât dedi ki:

- Müjdeler olsun, ey Ümmü Seleme! Resûlullah efendimiz, Allahın emriyle seni nikâhlamak istiyorlar.

Bu büyük müjdeye rağmen Hz. Ümmü Seleme, düşünceli görünüyordu. Az sonra, cevap olarak dedi ki:

- Ey Resûlullahın elçisi! Hoş geldin, sefâlar getirdin! Yalnız şu husûsları, Efendimize arz etmelisin ki:

1) Ben yaşlı ve kıskanç bir kadınım. Olabilir ki, aksi bir davranışta bulunurum da; o yüzden, Allahın gazâbına uğramaktan korkarım.

2) Yetîm çocuklarım mevcuttur. Bir de onların bakımı, kendilerine yük olmaz mı?

3) Nikâhımı yapacak velîlerim, yanımda değildirler.

Elçi bunları, aynen sevgili Peygamberimize arz etti.

Biz de Yaşlıyız

Birkaç gün sonra iki cihânın Sultânı bizzat, teşrîf buyurdular. Çok heyecanlanan Hz. Ümmü Seleme'ye, tekliflerini Kendileri tekrarladılar. Ve buyurdular ki:

- Biliyorsun ki, biz de yaşlıyız. Sonra senin, o kıskançlık hâlini gidermesi için, Allah'a duâ ederiz. Çocuklarına gelince onlar, bizim de çocuklarımızdır. Velîlerin arasında, bizim evlenmemizi istemiyen kimse çıkmaz.

Ve Allah'ın emriyle, nikâhları kıyıldı. Böylece, Hz. Ebû Seleme'nin muhterem hanımına ettiği vasiyeti de, yerine getirilmiş oldu.

Ebû Seleme'nin asıl adı, Abdullah; babası, Abdülesed; annesi, Abdülmuttalib'in kızı Berre idi. Gâyet iyi okuma-yazma bilir ve her isteyene öğretirdi...

Hz. Ebû Seleme (r.a)'ın Rivayet Ettiği Bazı Hadisler

. وعن أبى سلمة]أنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللّهُ عَنْه: صَلّى بِالنَّاسِ المغْرِبَ فَلَمْ يَقْرأ فِيهَا فَلَمّا انْصَرَفَ قِيلَ لَهُ مَا قَرَأتَ؟ قالَ: كَيْفَ كَانَ الرَّكُوعُ وَالسُّجُودُ؟ قَالُوا: حَسَناً. قالَ بَأسَ إذاً[. أخرجه رزين .

- Ebû Seleme anlatıyor: "Hz. Ömer (r.a), halka akşam namazı kıldırmıştı. Namazda kırâatte bulunmadı. Namazdan çıkınca kendisine: "Kur'ân okumadın!" dendi."Rükû ve secdeler nasıl oldu?" diye sordu."İyi oldu!" dediler."Öyleyse, tamamdır!" dedi."[589[589]]

. وعن أبى سلمة قال:]سَمِعَ قَوْمٌ ا"قَامَةَ فَقَامُوا يُصَلُّونَ. فَخَرَجَ عَلَيْهِمُ النَّبىُّ # فقَالَ: أصَ َتَانِ مَعاً؟ أصَ َتَانِ مَعاً؟ وَذلِكَ في صَ َةِ الصُّبْحِ[.

- Ebû Seleme (r.a) anlatıyor: "Ashabtan bir cemaat ikâmeti işitmişti, hemen (sünnet) namaza kalktılar. Resûlullah (a.s) onlara:"İki namazı beraber mi kılıyorsunuz? İki namazı beraber mi kılıyorsunuz?" diye çıkıştı. Bu (hâdise) sabah namazı sırasında cereyan etmişti."[590[590]]

49)Resulullahın fedâisi: EBÛ TALHÂ

İslâm Güneşi Mekke'de parlarken, Ebû Talhâ 20 yaşlarında delikanlıydı...

Medîne'nin asîl ve zengin ailelerinden birine mensuptu. Her gece evlerinde, eğlence ve içki toplantıları vardı. Zenginliği sâyesinde, bütün dünya nîmetlerini tatmak istiyordu...

Daha kötüsü; birçok asil arkadaşları gibi, Puta tapmaktaydı.

Etrafında sayısız kadın ve kız dolaşıyordu. Fakat o, sadece biriyle evlenmek istedi. Haber yolladı.

Evlenme teklifinde bulundu.

Ümmü Süleym adlı bu hanımın, kocası, yeni ölmüştü. Şu cevabı verdi:

- Yetîm oğlum büyüyünceye kadar, evlenmeyi düşünmüyorum.

Ümmü Süleym fakir olduğu halde, küçük oğlunu, üvey baba eline bırakmak istemiyordu.

[589[589]] Rezîn tahric etmiştir. Bu hadise Beyhakî Sünen'inde yer vermiştir (2, 381).
[590[590]] Muvatta, Salâtu'l-Leyl 31.

Hz.Ebû Talhâ, çâresiz bekliyecekti!..

Epeyce zaman sonra, bizzat kendisi gitti. Nezâketle evlenme teklifini tekrarladı:

- Oğlun artık büyüdü, Ey Ümmü Süleym!.. Kararını vermelisin, dedi.

O'nun niyetinin iyi olduğunu anlıyan zeki kadın, başka bir şeyden endişeliydi. Açık açık söylemeyi uygun buldu:

- Yâ Ebû Talhâ! Ne yazık ki, seninle evlenmem mümkün değil.

Neccar Oğulları Kabîlesinin bu en yiğit, en zengin ve en yakışıklı delikanlısı; hayretle sordu:

- Niçin?

- Çünkü sen, müşriksin. Putlara tapıyorsun.

Ebû Talhâ'nın hayreti arttı:

- Putlarımız sana, bir zarar mı verdiler? diye sordu. Ümmü Süleym, gâyet sâkin:

- Onlar kimseye; ne zarar verebilir, ne de fayda!.. dedi ve devam etti:

- Çünkü sen de biliyorsun ki; tahta putlarınızı, aşağı mahalledeki marangoz köleleriniz yapmaktadır! Taş ve toprak putllarınızı da, yukarı mahalledeki köleleriniz yaparlar.

Hz.Ebû Talhâ gözlerini açmış, evlenmek istediği kadını dinliyordu. O, sözlerini şöyle tamamladı:

- Taptığınız putları, ateşe atsan yanar! Kayaya çarpsan dağılır, toz olurlar! Senin gibi asîl bir efendinin işe yaramaz oyuncaklara secde etmesi, yakışır mı?

Zekî Medîneli, ne diyeceğini şaşırdı, sâdece sordu:

- Peki sen, nelere inanıyorsun? Nasıl düşünüyorsun?

Kadın, cevap verdi:

- Seni, beni, yeri, göğü yaratan ve yaşatan ve öldüren Allah; birdir ve büyüktür. Muhammed aleyhisselâm, O'nun kulu ve elçisidir. İşte, benim inandığım budur.

Zengin delikanlının aklı karıştı:

- Biraz düşünmek istiyorum! diyebildi.

Tek başına kaldığı zaman, gerçekten uzun uzun düşündü. Sonra tekrar, Ümmü Süleym'in yanına vardı.

- “**Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühu ve resûlüh”** diyerek, Kelime-i Şahâdet getirdi. Müslümanlık şerefine erişti.

Hz.Ebû Talhâ kelime-i şehâdet getirip Müslüman olunca, O mü'mine hanım da:

- Ey Ebû Talhâ! Şimdi seninle, hiçbir karşılık istemeden; evlenmeyi kabul ediyorum, dedi.

Ümmü Süleym hakikaten sevinçliydi. Çünkü bir insanı, hem de kocası olacak bir insanı; sapık fikirlerden kurtarmıştı. Ancak Müslüman olduktan sonra Ebû Talhâ hazretleri, o iyi kalbli hanımla evlenebildi. Böylece dünyâ ve âhiret saâdetine kavuşmuş oldu.

Bu sıralarda sevgili Peygamberimiz, Allahın emriyle; Medîne'ye hicret, ettiler. Bu şerefe eren Medîne halkı, gerekli herşeyi; Muhacîrlere, göç edenlere temîn ediyordu.

Hz. Ebû Talhâ ve muhterem hanımı da, Peygamber efendimizin huzurlarına vardılar.

- Yâ Resûlallah. Biz de size, şu küçük oğlumuzu armağan ediyoruz. Lûtfen kabul ve duâ buyurunuz. İnşâallah size hizmette, kusur etmez, dediler.

Bu küçük oğlu, Enes idi.

Efendimizin memnun oldukları, gözerinden anlaşılıyordu. Küçük Enes'i, kendi terbiyelerine aldılar. Bir sâyede Ebû Talhâ'nın üvey oğlu, büyük bir şerefe nâil oldu.

Cenâb-ı Hak bir müddet sonra onlara, yeni bir oğul verdi. Yeni bebek, evlerine sevinç getirmişti. Çünkü artık Sevgili Peygamberimiz de sık sık, onlara uğruyorlardı. Hatır soruyor, cemâ'atle namaz kıldırıyorlardı.

Ne yazık ki çocukcağız, bir gün hastalandı. Az sonra da, vefat etti. O sırada Hz. Ebû Talhâ evde yoktu. Ümmü Süleym evlâdını yıkadı, kefenledi. Üstüne, temiz bir bez örttü.

Ev halkına:

- Babası geldiği zaman, siz bir şey söylemeyin, diye, tenbih etti.

Akşamleyin Ebû Talhâ eve döndü. Her zamanki gibi yanında, arkadaşları bulunuyordu. Selâm verdi ve sordu:

- Oğlum nasıl? Hanımı:

- O şimdi, daha sâkin ve daha huzurlu bir hâlde bulunuyor, dedi. Sonra efendisine ve misafirlere, hazırladığı yemekleri ikrâm etti.

Hepsi âfiyetle yediler, içtiler. Hiçbir şeyden haberleri olmadı.

Misâfirler, geç vakit gittiler. Ancak o zaman, hanımı konuştu:

- Ey Ebû Talhâ! Aşağı hurmalıktaki komşularımız, emânet birşey almışlar. Bir müddet faydalanmışlar. Fakat sahibi, emâneti geri isteyince, itiraz etmişler.

- Ne demişler?

- Daha zamanı gelmedi! Ne çabuk istiyorsun, gibi şeyler!

- İnsafsızlık etmişler doğrusu!

- Evet öyle. İnşâallah biz etmeyiz.

- Hayırdır inşâallah! Birşey mi oldu?

- Evet...

- Ne oldu?

- Cenâb-ı Hak da, bizdeki emânetini geri istedi, deyince, kocası hemen anladı.

- Oğlumuz öldü mü yoksa, diye sordu:

- Allah, sana ömürler versin...

Ebû Talhâ ilk oğlunun ölüm haberine rağmen sarsıldı. Fakat, herşeye rağmen: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ **"İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn"**[591[591]] "Biz, hepimiz, Allah'ın (kullarıyız)

[591[591]] Bakara, 2\156

ve ancak, O'na dönücüleriz..." mânâsına gelen, âyet-i kerîmeyi okudu. Hakkın emrine râzı olup, sabretti...

O günlerde Müslümanlar, maddî sıkıntı çekiyorlardı. Hazret-i Ebû Talhâ, hanımına:

- Ey Ümmü Süleym! Evde yiyecek var mıdır, diye sordu. Hanımı da:

- Evet. Ne yapacaksın, dedi.

- Resûlullah efendimizin mübârek seslerinde, zaîflik ve açlık hissediyorum. Gönderebilir miyiz?

Hz. Ümmü Süleym derhal, birkaç arpa ekmeğini beze sardı. Oğlu Hz. Enes'in koltuğuna verip, yolladı.

Sevgili Peygamberimiz, Mescîdde, arkadaşlarıyla idiler. Ekmeklerle, Hz. Enes'i görünce:

- Seni, Ebû Talhâ mı yolladı.

- Evet efendimiz...

- Koltuğunda, ekmek mi var?

- Evet, yâ Resûlallah.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz, arkadaşlarına:

Kalkın! Ebû Talhâ'nın evine gidiyoruz, buyurdular.

Bunu işiten Hz. Enes, önlerinden koşturdu. Doğru eve gelip, babasına meseleyi bildirdi. O da:

- Yâ Ümme Süleym!.. Peygamber efendimiz bütün cemâatlarıyla birlikte, yemeğe teşrîf ediyorlarmış. Şimdi ne yapacağız! Evdeki yemek, hepsine yetecek mi, diye telâşlandı.

Hanımı gâyet sâkin:

- Allahü teâlâ ve Peygamberi, daha iyi bilirler. Sen telâşlanma, cevabını verdi.

Gerçekten o gün, iki cihân sultânı ve bütün arkadaşları, Ebû Talhâ hazretlerinin evinde doydular. Bu olay şüphesiz, Hz. Resûlullahın mu'cizesi ve ev sahiplerinin tevekkülü sâyesinde gerçekleşti.

Günler sür'atle geçip gidiyordu.

Harp ve sulh anlarında Hz. Ebû Talhâ, sevgili Peygamberimizden hiç ayrılmadı. En ufak işâretlerini bile, yerine getirmek için, canla-başla çabalıyordu.

Başta büyük Bedir gâzâsı olmak üzere, bütün savaşlarda herşeyini; Allahü teâlâ ve Resûlü uğruna fedâ etti. Bilhassa Huneyn gâzâsında hârikaydı.

O gün Peygamber efendimiz buyurdular ki:

- Kim, bir düşmanı öldürürse; düşmanın üzerinde nesi varsa O gâzîye âit olacaktır. Ganîmete, dâhil edilmiyecektir.

O savaşta Hz. Ebû Talhâ tek başına, yirmiden fazla müşrik öldürdü. Üzerlerinde bulunan bütün eşyâları topladı. İçlerinden bir kılıç bile almadan, hepsini Peygamber efendimizin önlerine bıraktı.

O'nun tek isteği, sâdece Allahü teâlânın ve Resûlullahın rızâları idi.

Sevgili Peygamberimiz:

- Asker içinde Ebû Talh'nın sesi, 100 kişiden hayırlıdır, buyurmuşlardır.

Sevgili Peygamberimizin vefâtlarından sonra, Medîne'de duramadı. Şam taraflarına gitti. Ancak Hz. Ömer'in son zamanlarında, baba ocağına döndü.

70 yaşlarında, Hakkın rahmetine. Sevdiklerine kavuştu.

50)Gıfarî kâbilsenin reisî: EBÛ ZER GIFÂRÎ

İlk müslümanlardan, sahâbî Ebû Zer, Benû Gıfâr kabilesine mensup olup doğum tarihi bilinmemektedir. H. 31 (M. 651/652) yılında Mekke ile Medine arasında bir yer olan er-Rebeze'de vefât etmiştir.

Hz.Ebû Zer (r.a)'ın ismi ve babasının adı hakkında kaynaklarda çeşitli isimler zikredilmektedir. Bazı eserlerde isminin Cündüb b. Cenâde b. Seken, bazı eserlerde Seken b. Cenâde b. Kavs b. Bevaz b. Ömer olarak zikredilmektedir. Bazı eserlerde ise Cündüb b.

Cenâde b. Kays b. Beyaz b. Amr olarak zikredilmektedir. Bu sonuncusunun daha doğru olması muhtemeldir. Zira annesinin künyesi Ümmü Cündüb'dür.[592[592]]

Hz. Cündüb b. Cenâde'nin künyesi Ebu Zer'dir. İslâm tarihinde isminden ziyade bu künyesi ile meşhur olup bununla anılmaktadır. Lâkabı ise Mesîhu'l-İslâm'dır. Bu lâkabı ona Hz. Muhammed (a.s) bizzat vermiştir. Ebû Zer el-Gifârî'nin kabilesi ve ailesi genellikle câhiliye devrinde yol kesmek, kervanları soymak ve eşkıyalık yapmakla tanınırdı. Ebû Zer, cesareti ve atılganlığı ile o kadar büyük bir şöhret yapmıştı ki, ismini duyan, olduğu yerde korkudan titrerdi.

Genç yaştaki Ebû Zer bir gün, birdenbire değişerek mesleğini bırakıp haniflerden oldu. İslâm'ın henüz zuhur etmediği bir zamanda Allah yolunu tuttu. Öyle ki, etrafındakilere, "Allah'tan başkasına ibadet edilmez. Putlara tapmayınız, onlardan hiçbir şey istemeyiniz!" demeye başladı. Böylece hak yolunu bulmuş ve lebbeyk demişti. Bu husustaki ifadesine göre, müslüman olmadan üç yıl evveline kadar kendine mahsus bir şekilde Allah'a ibadet ettiğini ifade etmiştir.

Hz.Ebû Zer (r.a.), İslâm daha duyulmadan hakkın dâvetine cevap veren ve ruhen iman eden büyük sahâbîlerden biridir.

Hz.Ebû Zer İslâm ile müşerref olması başlı başına bir olaydır. Şöyle ki: .

-Bir gün, Gıfâroğulları kabilesine mensub bir kişi, Mekke'den kendi kabilesine döndüğünde doğru Ebû Zerr'e gitti ve Mekke'de bir zatın zuhur edip kendisinin peygamber olduğunu iddia ederek insanları yeni bir dine dâvet ettiğini ve Cenâb-ı Hakkın vahdâniyeti hakkında halka talimatta bulunduğunu haber verdi. Ve bu işi tahkik etmesini ilâve etti. Kabiledaşının vermiş olduğu bilgileri dikkatle dinleyen Hz. Ebû Zerr, karşısındakinin sözleri bittikten sonra:

"Cenâb-ı Hakka yemin ederim ki, bu zat, iyilikleri öğrenmeleri ve kötülüklerden sakınmaları için halka nasihatler yapmaktadır" dedi.

Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Ebû Zer Mekke'ye gitti. Bu sırada Hz. Muhammed'in Mekke'deki durumu çok kritik olduğundan, ashabı onu büyük bir titizlikle koruyor ve bulunduğu yeri hiç kimseye açıklamıyorlardı. Ebû Zer Hz. Peygamber'i kime sorduysa bir cevap alamadı. Çaresiz Kâbe'ye gitti. Zemzem suyundan içerek biraz rahatladı. Tekrar Hz. Peygamber'i aramaya çıktı. Yine kimseden bir cevap alamadı. Bu arada tesadüfen karşısına çıkan Hz. Ali'ye sordu ise de yine bir cevap alamadı. Birkaç gün böyle geçti.

Nihâyet kendisinin Rasûlullah'ın nübüvvetini ve onu aradığı hususu Rasûlullah'a bildirilince önce şekli şemâili ve durumu tetkik edildi. Sonra zararsız bir kimse olduğu

---

[592[592]] İbnü'l-Esir, Üsdül-Gâbe, 6, 99-101

anlaşılınca Hz. Ali vasıtasıyla Hz. Peygamber'e götürüldü. Rasûlullah ile yaptığı kısa bir konuşma ve görüşmeden sonra kelime-i şehâdet getirerek İslâm'a girdi. Artık bu günden itibaren bütün kuvvet ve kudretiyle bütün aşk ve şevkiyle, bütün cesaret ve şecâatiyle İslâm'ı yaymaya ve öğretmeye başladı.

Hz.Ebû Zer (r.a.) kardeşi Uneys (veya Enis'in) de İslâm'a girmesini sağladı. Kabilesinde de İslâm'a dâvet faâliyetlerine girişti ve birçoğu onun eliyle müslüman oldu. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra meydana gelen Bedir, Uhud, Hendek ve diğer gazvelere katıldı. Tebük gazvesinde İslâm ordusu hazırlandığı zaman Ebû Zerr gecikmiş; devesinin bitkinliğine rağmen Rasûlullah'ın ardından yürüyerek Tebük seferine katılmıştı. Mekke fethi sırasında kendi kabilesinin sancaktarlığını yapmıştır.

Hz.Ebû Zer (r.a.) tabiaten fakir, zâhid ve inzivâyı seven bir sahâbî idi. Dünyaya hiç değer vermezdi. Bundan dolayı Hz. Peygamber (a.s.) kendisine Mesîhu'l-İslâm lâkabını takmıştı. Nitekim Ebû Zer (r.a.), Rasûlullah'ın irtihâlinden sonra bu lâkaba uygun olarak dünya ile alâkasını tamamen keserek inzivâya çekildi. Medine'nin bağı bahçesi onun için bir harabeden başka birşey değildi. Hele Hz. Ebû Bekir (r.a.) de vefât edince Ebû Zer (r.a.) tamamen içine kapandı. Yüreğindeki acılara tahammül edemez hale geldi. Medine'den ayrılıp Şam'a yerleşti.

Hz. Osman (r.a.) devrinde fetih hareketleri oldukça genişlemiş ve bu yüzden fethedilen bölgelerin gelenekleri de İslâm'a etki etmeye başlamıştı. Bunun neticesi olarak emirler, sâdelikten ayrılarak dünyevî bir yaşantının içerisine girmişlerdi. Saraylar, köşkler, konaklar yapılmaya. Hizmetçiler tutularak işler onlara gördürülmeye başlanmıştı. Rasûlullah'ın, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer devrinin sâdeliği unutulmuştu.

Bu sâdeliği unutmayanlardan birisi de Ebû Zer (r.a.) idi. O, sâde yaşayışını sürdürmekte ısrâr ediyordu. Mal ve servet biriktirme hırsı yoktu. Debdebeli bir hayat tarzını seçenlere gereken ikazları yapıyor; bu durumun onlara kötülükten başka bir şey vermeyeceğini, bir gün bunların hesabının sorulacağını söylüyordu. Ve sık sık delil olarak:

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اِنَّ كَثيرًا مِنَ الْاَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبيلِ اللّهِ وَالَّذينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فى سَبيلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَليمٍ

“Ey İmân etmiş olanlar! Yehûd bilginlerinden ve rahiplerden birçoğu nâsın mallarını elbette haksız yere yerler ve Allah'ın yolundan çevirirler. Ve o kimseler ki, altını ve gümüşü toplarlar da onları Allah yolunda sarfetmezler, artık onları acıklı bir azap ile müjdele”[593[593]] âyeti okuyordu. Hz. Muâviye ve emirlerinin yaşantılarını sürekli eleştiriyordu. Bu yüzden Şam'da fesat çıkardığı iddiasıyla Ebû Zer (r.a.), Hz. Osman (r.a.)'a şikâyet edildi.

[593[593]] Tevbe,9/34

Hz. Osman, Ebû Zer'i Medine'ye çağırdı. Hz. Ebû Zer Medine'ye geldikten sonra Hz. Osman'a, "Benim dünya malına ve dünya metama ihtiyacım yoktur!" diye haber gönderdi. Hz. Ebû Zer'in Medine'ye gelişi halk üzerinde büyük bir tesir ve hayret icra etti. Fakat Ebû Zerr, Medine'de fazla kalmayarak Mekke civarında bulunan Rebeze mevkiine giderek oraya yerleşti. Onun bu hareketini Hz. Osman da tasvib etti. Hz. Osman ona birkaç koyun ve bir deve verip bunlarla geçimini sağlamasını söyledi.

Medine'de âsiler Hz. Osman aleyhine faâliyetlerde bulundukları zaman Ebû Zerr'i bu işe karıştırmak istedilerse de bir kenara çekilip âsilere bu fırsatı vermedi. Ebû Zer, Rebeze'de çok sıkıntılı günler geçirdi. Evi harab olmuş, sırtında elbise kalmamıştı. Ailesi elbiseden bahsettikçe, o "bana elbise değil, kefen lâzım" diyordu.

Nihâyet hastalandı. Öleceğini anlayan eşi, kefeni dahi olmadığını söyleyerek ne yapacağını ve kendisini nasıl defnedeceğini hem düşünüyor ve hem de Ebû Zer'e düşüncesini açıklıyordu. O ise yattığı hasta yatağından biraz doğrularak eşine, üzülmemesini, Mekke tarafından bir kâfile gelmedikçe ölmeyeceğini, zira bu kâfile ile gelen bir gencin kendisine kefen getireceğini anlatıp arada sırada hanımına "Bak bakalım, ufukta toz bulutu görüyor musun" diyordu.

Nihâyet H. 31 (M. 651-652) yılında bir gün ufukta bir kervan gözüktü. Kervan konakladıktan kısa bir süre sonra Hz. Ebû Zer dâr-ı bekâ'ya göçtü. Ensâr'dan bir genç gelip onu kefenledi ve cenaze namazını kıldırarak Rebeze'ye defnetti.[594[594]]

Uzun boylu, esmer, geniş omuzlu ve saçları beyazlaşmış haliyle Hz. Ebû Zer bir âbide gibi idi. Vefâtında geriye harab bir ev ile üç koyun ve birkaç keçiden başka birşey bırakmadı.

Hz.Ebû Zer (r.a.), ashâb tarafından "ilim deryası" sıfatıyla vasıflandırılmıştı. Çünkü bilgi edinmek için Hz. Peygamber'e sık sık sorular sorardı. İman, ihsan, emir, nehy, iyilik ve kötülük hakkında ne varsa hepsini Rasûlullah'a sorarak öğrenmişti. Her hareket ve işinde Resûl-i Ekrem'e tâbi olduğunu gösterirdi. Gayet kanaatkâr olup basit ve sâde yaşardı. Âbid, zâhid idi. Hakkı söylemekten çekinmez ve korkmaz idi. Ebû Musa el-Eş'âri'yi ise yaşayışından dolayı çok severdi ve ona, "Sen, benim kardeşimsin" derdi.

Hz.Ebû Zer (r.a.), yaratılıştan hak sever bir sahâbî idi. Ümmet arasında meydana gelen fitne ve fesatlara karışmaktan son derece sakınırdı. Hz. Osman'a muhâlif olmasına rağmen, etrafın sıkıştırmasına mukâbil bitaraf kalmıştır. Hz. Osman'a ve Hz. Muâviye'ye muhâlif olarak tanınırdı. Fakat bütün bu muhâlefetlerine rağmen onlara karşı gelmedi. Kendisine arzu etmediği birşey teklif edildiği zaman, zâhidlere mahsus bir edâ ile ve güler yüzle, hoş sohbetliğini de ileri sürerek reddederdi. Ebû Zer, pek az sayıda fetvâ vermiştir. Zira bu hususta çok titiz davranırdı. Ancak haklı bir meselede halifeye karşı gelmekten

---

[594[594]] Hayreddin Zirikli, el-A'lâm, 2, 140

çekinmezdi. Hz. Ebû Zer'in oğlu, sağlığında vefât etmişti. Geriye yalnız bir eşi ve bir kızı kalmıştı.[595[595]]

51)Kâdılık yapan sahâbîlerden: EBÜD-DERDÂ

Rasûlullah (a.s)'ın, Kur'ân, fıkıh ve hadis ilimlerinde önde gelen ashâbından biri. Asıl adı Uveymir'dir. Hazrec kabilesine mensuptur. Hicrî ikinci yılda müslüman oldu. Vâkıdî'nin naklettiğine göre, Ebû'd-Derdâ ailesi içinde en son müslüman olandır. Onun örtüyle örttüğü bir putu vardı. Kendisini İslâm'a dâvet eden dostu İbn Revâha bir gün putunu o evde yokken parçaladı ve gitti. Ebû'd-Derdâ eve gelince önce çok kızmış, sonra şöyle demiştir: "Eğer putta bir hüner olsaydı, kendini koruyabilecekti." Ve sonra Peygamber efendimize giderek müslüman oldu.[596[596]]

Hz.Ebû'd-Derdâ önceleri ticaretle uğraşırken müslüman olduktan sonra kendini tamamen zühd ve ibâdete vermiştir. Şam fakihi diye meşhurdur. Kendisi bunu anlatırken şöyle der: "Peygamber efendimiz risâletle geldikten sonra hem ticaret, hem ibadet yapmak istedim. Fakat ikisinin bir arada olamayacağını anlayınca, ticareti bırakıp ibadete yöneldim."

İslâm'a girişinden önce meydana gelen Bedir gazasında bulunmayan Ebû'd-Derdâ, Uhud'da büyük fedakârlık ve şecâat gösterdi. Bu gazadan sonra Rasûlullah (a.s.)'ın bütün gazalarında bulundu. Ebû'd-Derdâ'nın kardeşliği Selmân-ı Fârisî'dir. Ebû'd-Derdâ, Rasûlullah'ın vefâtından sonra Hz. Ömer'in ona ısrarla bir görev vermek istemesine rağmen o "Bana müsaade et, gidip halka Rasûlullah'ın sünnetini öğreteyim, onlara namaz kıldırayım" demiş, Hz. Ömer de ona müsaade etmişti.

Hz. Ömer daha sonraları Şam'ı ziyaretinde Şam valisi Yezid b. Ebî Süfyân, Amr b. el-As, Ebû Musa el-Eş'ari'yi teftiş ettiğinde bu zatların kapılarının kilitli olduğunu, odalarının ipekle kaplı bulunduğunu, huzurlarına girenlerin kim olduklarını sorduklarını, müreffeh yaşadıklarını görmüş; Ebû'd-Derdâ'ya gittiğinde ise onun kapısında kilit bulunmadığı, odasında ışık olmadığı, elbisesi hafif, soğuktan muzdarip, gelenin selâmını alan, kim olduğunu sormadan içeri kabul eden, altında bir keçe parçası bulunan bir durumda görmüştü. Hz. Ömer, Ebû'd-Derdâ'ya, "Ben seni Medine'de hoş tutmadım mı?" deyince o, Rasûlullah'tan duyduğu şu hadisi hatırlatmıştır: "Sizin dünyadan metâmız bir yolcunun azığı kadar olsun."[597[597]]

595[595] M. Asım Köksal, İslâm Tarihi, Mekke Devri, s.177-180

596[596] Hâkim, el-Müstedrek, 3, 336

597[597] Kenzü'l-Ummâl, I. 78

Kendisine misafirliğe gelen arkadaşları, yatak yerine yerde yatıp da şikâyet ettiklerinde şöyle demiştir: "Bizim bir başka evimiz var ki, hepimiz orada toplanacağız."[598[598]]

Hz. Ömer, Bedir'de bulunmamasına rağmen -çünkü o sırada müslüman olmamıştı- Ebû'd-Derdâ'ya da Bedir gazası tahsisatı bağlamıştır. Hz. Osman -veya Ömer- zamanında Ebû'd-Derdâ Şam kadılığına getirilmiş ve hicretin 32. yılında vefât etmiştir.

Bütün ömrünü takvâ içinde geçiren Ebû'd-Derdâ'nın güzel yüzlü, esmer, sakalını boyayan, başına takke geçirip üzerine sarık saran bir zat olduğu zikredilmiştir.

Hz.Ebû'd-Derdâ fıkıh ve hadis ilimlerinde ileri gelenlerden idi. Rasûlullah'tan bütün öğrendiklerini, bütün duyduklarını, anladıklarını müslümanlara öğretmeye çalışmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemiş ve mescidde her gün Kur'ân dersi vermiştir. Şam'da yüzlerce hâfız yetiştirmiştir. Zevcesi Ümmü'd-Derdâ es-Suğrâ, Kur'ân kırâatinde sözü geçen tâbiîndendir. Ebû'd-Derda'nın, tefsir ilminin gelişmesinde de emeği vardır. Rasûlullah'a bir gün;

لَهُمُ الْبُشْرى فِى الْحَيوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاخِرَةِ لَاتَبْديلَ لِكَلِمَاتِ اللّهِ ذلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظيمُ

"Onlar ki, iman ettiler ve takvâ üzere bulundular; onlara bu dünya hayatında müjde vardır"[599[599]] âyet-i kerimesindeki "büşrâ"dan, yani "müjde"den maksat nedir? diye sormuş, Rasûlullah da, "Bundan murat sâlih rüyadır" buyurmuştur.[600[600]]

Hz.Ebû'd-Derdâ, Rasûlullah (a.s)'den birçok hadis rivâyet etmiştir. Ondan hadis öğrenenler arasında Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, Ümmi'd-Derdâ... gibi râviler bulunmaktadır. Tâbiin'in meşhur zatlarından Saîd b. el-Müseyyeb, Alkame, Kays, Cübeyr b. Nadir, Zeyd b. Vehb, Muhammed b. Sırın vb. onun talebeleridir. Ebû'd-Derdâ yetmiş dokuz kadar hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan en önemlileri şöyledir:

"Bir insan ilim kazanmak için bir yola girerse, Cenâb-ı Hak ona cennete doğru bir yol açar. Melekler ilim peşinde koşanlardan hoşnut oldukları için kanatlarını onun altına gererler. İlim sahipleri için yerdekiler ve göktekiler mağfiret niyaz ederler... Peygamberlerin vârisleri âlimlerdir."[601[601]]

Bir gün Rasûlullah Cuma hutbesinde âyet okurken, Ebû'd-Derdâ yanında bulunan Ubey b. Kâ'b'a, "Bu ayet ne zaman nâzil oldu?" diye sormuş. Übey cevap vermemiş; hutbe bittikten sonra, "Cuma'nı şu boş sözünle iptal ettin" demiştir. Ebû'd-Derdâ, Hz. Peygamber'e giderek onun bu sözünü aktardığında Rasûlullah (a.s) şöyle demiştir:

598[598] Sıfatü's-Safve, I, 263
599[599] Yunus, 10/64
600[600] Ebu Davûd ed-Tayâlîsî, Müsned, 131
601[601] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5. 128

"Übey doğru söyledi. İmam hutbede konuşurken sözünü bitirinceye kadar sus ve onu dinle."[602[602]]

"Rasûl-i Ekrem her hadis söyledikçe tebessüm ederdi."

"Kıyâmet günü insanın mizânında en ağır basan şey iyi ahlâktır, yani güzel huydur."

"Size namazdan, oruçtan, sadakadan, faziletçe bir derece yüksek birşey söyleyeyim mi? İnsanların arasını barıştırmak."

Hz.Ebû'd-Derdâ fıkıhta reyine başvurulan bir fakihti. Şam'da bulunduğu sırada Kûfe'den ve başka yerlerden gelenler onun görüşlerine başvururlardı. Zikir konusunda da hadisler rivâyet etmiştir:

"Her namazdan sonra otuz üç defa tesbih, otuz üç defa tahmid, otuz üç defa tekbir getir."[603[603]]

"Ezansız-namazsız köylerde oturma; böyle bir köyde oturmaktansa şehirde kal"[604[604]]

Rasûlullah (a.s.)'ın ashâbı arasındaki karşılıklı saygı ve yardımlaşmayı İslâm ümmeti için bir örnek olarak ifade eden bir hadisi Ebû'd-Derdâ zikretmiştir.

Bu hadiste Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer arasındaki bir münâkaşada Ömer'e haksızlık eden Ebû Bekir'in sonradan pişman olarak Ömer'e gittiği; ancak Ömer'in onu affetmediği ve Ebû Bekir'in Rasûlullah'ın huzuruna çıktığı; arkasından da Ömer'in huzura girdiği; bu esnada Rasûlullah'ın Ebû Bekir'i dinledikten sonra Ömer'e dönüp itab etmesinden korkan Ebû Bekir'in, münâkaşada kendisinin ileri gittiğini öne sürmesi üzerine Rasûlullah şöyle buyurmuştur: "Allah beni size peygamber göndermişti. Bunu size tebliğ ettiğimde hepiniz beni yalanlamıştınız da Ebû Bekir inanmış, uğrumda canını, malını, fedâ etmişti. Şimdi ashâbım, siz dostumu bu nisbetiyle ve bu husûsiyetiyle bana bırakırsınız değil mi?" Ebû'd-Derdâ o günden sonra hiç kimsenin Ebû Bekir'i incitmediğini nakletmektedir.[605[605]]

Hz.Ebû'd-Derdâ hastalandığı bir sırada arkadaşları yanına gelerek "Ey Ebû'd-Derdâ, nerenden şikayetçisin?" demişler; Ebû'd-Derdâ, "Günahlarımdan" diye cevap vermiş; "Canın birşey istemiyor mu?" sorusuna, "Canım Cennet istiyor" demiş; "Sana bakmak için

---

[602[602]] Müsned, 5. 190
[603[603]] Müsned, 5, 1 96
[604[604]] Müsned, 6, 145
[605[605]] Sahih-i Buhâri Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercümesi, 9, 333-334

bir hekim çağırmayalım mı?" diyen arkadaşlarına şöyle demiştir: "Esasında beni yatağa düşüren hekimdir."[606[606]] Hizâm b. Hakım, Ebû'd-Derdâ'nın şöyle dediğini nakleder:

"Eğer öldükten sonra neler göreceğinizi bilseydiniz, iştahla ne bir yemek yiyebilir, ne bir şey içebilir ve ne de gölgelenmek için bir eve girebilirdiniz. Hep avlularda oturup göğsünüze vurur ve hâliniz için ağlardınız. Vallahi isterdim ki ben kesilen ve meyvesi yenen bir ağaç olaydım."[607[607]]

"Bir saatlik düşünce ve tefekkür bir gece sabaha kadar ibâdet etmekten iyidir"[608[608]] diyen Ebû'd-Derdâ sevinç ve bollukta Allah'ı unutmaz; insanlara, konuşmayı nasıl öğreniyorlarsa, konuşmamayı da öyle öğrenmelerini, gereken yerlerde susmanın büyük bir ilim olduğunu, insanların cennete veya cehenneme dillerinin söylediklerinden götürüldüklerini öğütlerdi.

Ebû Nuaym'dan Heysemî'nin Sâbit el-Bünânı'den naklettiğine göre, Ebû'd-Derdâ Selmân el-Farisi'ye Leysoğulları kabilesinden bir kız istemek üzere gitmiş, Selmân'ın üstünlüğünü anlatmıştı.

Kızın babası, kızını Selmân'a veremeyeceğini, fakat Ebu'd-Derdâ isterse ona vereceğini söyleyince, Ebû'd-Derdâ o kızla evlenmiştir. Daha sonra bunu Selmân'a utanarak naklettiğinde Selmân ona, "Senden çok ben utanmalıyım. Zira Allah bu kızı sana nasib etmişken ben ona talib oldum" demiştir. İşte ashâbın birbirlerine karşı olan olgun davranışları böyleydi.

İlim hakkında Ebû'd-Derdâ şöyle demiştir: "İlim ancak arayıp öğrenmekle olur. İlim için sabah çıkıp akşam dönmenin cihad olmadığını sanan kimsenin aklı eksiktir."[609[609]]

52)Peygamberimizin azatlı kölelerinden: EBU RAFİ

Ebu Rafi aslen Mısırlı olup, Resul-ı ekremin amcası Hz. Abbasın kölesi idi. İslâm'ın ilk zamanlarında Müslüman olmasına rağmen, müşriklerin kötülük yapmasından çekindiği için, Müslümanlığını açığa vurmamıştı. Çünkü Mekkeli müşrikler, köle gibi kimsesiz olanlara daha fazla işkence yapıyorlardı. Ebu Rafi Bedir savaşına kadar, Mekke'de kaldı.

Bedir savaşı olmuş, müşrikler mağlup olarak Mekke'ye dönmüşlerdi. Ebu Rafi, bu sırada Zemzem kuyusunun yanındaki odasında kendi işi ile uğraşıyordu. Yanında Hz. Abbasın hanımı Ümm-i Fadl da vardı.

[606[606]] Hilye, I, 218; et-Tabakat, 7, 118
[607[607]] Hilye, I, 216
[608[608]] Tabakat 7, 392
[609[609]] Câmi'ül-Beyani'l-İlim, I, 31, 32, 100

Sevinçli Haber

Ümm-i Fadl da Müslüman idi. O da Müslümanlığını gizliyordu. Müslümanların, Bedir'de, müşrikleri büyük bir hezimete uğrattıklarını duyunca, çok sevinmişlerdi.

Ebu Rafi ile Ümm-i Fadl bu sevinçli haberden konuşuyorlardı.

Bu sırada oraya Ebu Leheb gelince, konuşmalarını kestiler. Ebu Leheb, Bedir savaşına gitmemiş, yerine As bin Hişam bin Mugireyi göndermişti. O zamanın adetine göre harbe gitmeyen bir kimse, yerine başkasını göndermesi gerekiyordu.

Ebu Leheb gelince, kendisine Kureyşin mağlubiyet haberini verdiler. Bunun üzerine, Ebu Leheb orada bir yerde oturdu. Ebu Rafi ile Ebu Lehebin sırtları birbirine dönük bir vaziyette idi. Ebu Leheb otururken, Ebu Süfyan da Bedir'den dönmüştü. Bunu görenler dediler ki:

- İşte Ebu Süfyan geldi!

Ebu Leheb, Ebu Süfyana seslendi:

- Ey kardeşimin oğlu! Yanıma gel!

Ondan, Bedir harbi hakkında bilgi almak niyetiyle sordu:

- Anlat bakalım, nasıl oldu? Ebu Süfyan orada bir yere oturdu. Birçok kimse de ayakta dinliyorlardı. Ebu Süfyan şöyle anlattı:

- Hiç sorma, Müslümanlarla karşılaşınca, sanki elimiz kolumuz bağlı idi. İstedikleri gibi hareket ettiler. Bir kısmımızı öldürdüler, bir kısmımızı esir ettiler. Vallahi ben, bizimkilerden kimseyi kınayıp, ayıplamıyorum. Çünkü, o sırada öyle kimselerle karşılaştık ki, yer ile gök arasında siyah-beyaz atlar üzerinde beyazlara bürünmüşlerdi.

Sessizce onları dinlemekte olan Ebu Rafi, birdenbire, "Vallahi onlar meleklerdir" deyiverdi.

Kimsesi Yok Diye...

Ebu Leheb, Ebu Rafiye şiddetli bir tokat vurdu ve kaldırıp yere çarptı. Onu bir hayli dövdü. Bunun üzerine, orada bulunan Ümm-i Fadl, bir sopa ile şiddetle Ebu Lehebe vurdu ve dedi ki:

- Kimsesi yok diye onu güçsüz gördün, değil mi?

Ebu Leheb, başına yediği sopa ile zelil, hakir ve horlanmış bir vaziyette dönüp, gitti. Yedi gün geçmişti ki, Allahü teâlâ ona, kara kızıl denen bir hastalık verdi. Bu hastalık, onun ölmesine sebep oldu. Oğulları, onu, iki veya üç gece defnetmeden bıraktılar.

Sonunda halkın ayıplaması üzerine, yanına yaklaşmadan, uzaktan üzerine su serpip kenar bir yere gömdüler.

Ebu Rafi, Bedir savaşında esir olan Hz. Abbasın fidyesini getirdi. Bundan sonra Hz. Abbas onu Peygamber efendimize bağışladı. Ebu Rafi bundan sonra bir daha geri dönmeyerek, daima Peygamber efendimizle beraber oldu. Resulullahın himayesinde olup, devamlı sohbetinde bulunan Ashab-ı Suffa arasına katıldı.

Bir Köle Bağışladı

Resul-i ekremin, mübarek hanımlarından olan Mâriyeden, İbrahim ismindeki oğlunun dünyaya teşrifinde, Ebu Rafi'nin hanımı Selma, ebelik yapmıştı. Ebu Rafi Resul-i ekreme müjde haberini getirdiğinde, Peygamber efendimiz, onu azat etmiştir.

Resul-i ekrem efendimiz, onu, Selma ismindeki cariyesi ile evlendirdi. Ondan, Ubeydullah adında bir oğlu oldu. Bu oğlu büyüyünce, Hz. Alinin kâtibi olma şerefine kavuştu.

Ebu Rafi, azat edildiği zaman ağlamış ve demişti ki:

- Ya Resulallah! Beni bırakıyorsunuz, ama bundan sonra da yanınızda kalacağım.

Hür iken de Resulullahtan ayrılmamış, harp ve sulh zamanlarında da, Resul-i ekremin hizmetinde bulunma nimetine kavuşmuştur. Seferlerde Resulullahın çadırını o kurardı.

Peygamber efendimiz Erkam bin Ebil-Erkamı, zekat memuru olarak bir bölgeye göndermişti. Hz. Erkam, Ebu Rafi'ye dedi ki:

- Bana bu işte yardımcı olursan, sana, toplanan zekattan, toplayanlara ne verilirse, sana da o kadar veririm.

Ebu Rafi bunu Resulullaha arz edince, buyurdu ki:

- Ya Eba Rafi! Biz Ehl-i beytteniz. Onun için bize sadaka yani zekat helal değildir. Kavmin kölesi, kendilerinden sayılır.

Ebu Rafi, Uhud ve Hendek savaşlarına katılmış, Hz. Alinin kumandasında Yemene gönderilen seriyyede bulunmuş, bu seriyyede Hz. Aliye yardımcılık vazifesi yapmıştır.

Hz. Ebû Bekir zamanında mürtedlerle yapılan savaşlarda bulunup, Hz. Ömer devrinde de fetihlere katılmıştır.

Ebu Rafi, Hz. Osmanın zamanında, kendi hâlinde, sakin bir hayat yaşamış, ilimle meşgul olup, pek çok talebe yetiştirmiştir. 660 yıllarında vefat etmiştir.

Daha Fazla İhsan Edildi

Ebu Rafi, Resul-i ekremin sünnet-i seniyyesini ve yüksek ahlakını çok iyi bilirdi. Ashab-ı kiram, ondan bu konuda çok istifade etmişlerdir. Hatta İbni Abbas bir kâtip tutup, onun bu hususta verdiği bilgileri yazdırmıştır. 68 hadis bildirmiştir.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselama olan ikramdan daha fazlasını, Peygamber efendimize ihsan etmiştir. Çünkü Hz. Âdeme yalnız isim bilgisi verildi. Peygamber efendimize isim bilgisi verildikten sonra, bu isimlere ait sahışlar da bildirildi. Ümmetinden ne kadar kişi gelecekse, hepsinin suretleri kendisine sunulmuştur. Bu konuda Resulullah efendimiz buyurdu ki:

-Âdem (aleyhisselam) su ile çamur arasında iken, ümmetimin suretleri bana sunuldu. Âdeme bütün isimler öğretildiği gibi, bana da bütün isimler öğretildi.

53)Peygamberimizin süt kardeşi: EBU SÜFYAN BİN HÂRİS

Ebu Süfyan bin Hâris, Peygamberimiz davete başlamadan önce, Peygamberimizi pek çok severdi. Resulullah efendimiz davete başlayınca, önce çok düşman olmuştu. Peygamberimizi ve Müslümanları hicveden şiirler söyledi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, görüldüğü yerde öldürülmesini emrettiler.

Nasıl İzin Verebilirim?

Ebu Süfyan, Kureyş müşriklerinin, Peygamberimizle yaptıkları çarpışmaların hiçbirinden geri kalmadı. Müslümanlar, Şair Hassan bin Sabit'e, "Sen de onu hiciv ve tahkir et" demişlerdi. Hassan bin Sabit de demişti ki:

- Resulullah efendimiz izin vermedikçe, yapamam!

Peygamberimiz, kendilerinden izin istendiğinde buyurmuştu ki:

- Ben, "Babamın kardeşi olan amcamın oğlunu hiciv ve tahkir et" diye, sana nasıl izin verebilirim?

Hassan bin Sabit de demişti ki:

- Ben, ondan, sizi, sizin soyunuzu, hamurun içinden kıl çeker gibi kolayca çekip ayırt eder, sonra onu hiciv ve tahkir ederim!

Hz. Aişe der ki:
"Resulullah efendimiz, (Siz de Kureyşlileri hiciv ve tahkir ediniz! Çünkü, hiciv, onlara ok yağdırmaktan daha ağır gelir!) buyurdu ve Abdullah bin Revaha'ya, (Onları, hicvet) diye haber gönderdi.

Hz.Abdullah bin Revaha, Kureyşlileri hicvetti. Resulullah efendimiz daha sonra, Kab bin Malik'e, sonra da Hassan bin Sabit'e, Kureyşlileri hicvetmeleri için haber gönderdi.

Hz.Hassan bin Sabit, Resulullah efendimizin huzuruna girince, dedi ki:

- Demek, kükrediği zaman, kuyruğunu iki yanına çarpan bu arslana, haber salmanın zamanı geldi! Seni, hak dinle Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki; ben, onların şahsiyet ve şereflerini dilimle, deri parçalar gibi parçalayacağım!

Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Acele etme! Ebu Bekir, Kureyşlilerin soyunu, sopunu en iyi bilendir. Elbette, benim soyum da onların içindedir. Ebu Bekir, benim soyumu, sana iyice açıklasın!

Hassan, hemen Ebu Bekir'e gitti. Sonra, dönüp gelince dedi ki:

- Ya Resulallah! Senin soyun bana iyice açıklandı. Seni, hak dinle Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki; hiç şüphesiz, seni, onların arasından, hamurdan kıl çeker gibi, kolayca çeker, çıkarırım!"

Hem Ferahlattı, Hem de Ferahladı
Hz. Aişe buyurdu ki:
"Peygamber efendimizin Hassan'a, (Hiç şüphe yok ki, sen, Allah ve Resulü tarafından müdafaa yaptığın müddetçe, Cebrail seni destekleyip duracaktır) ve yine, (Hassan, onları hicvedip susturmakla, hem Müslümanları ferahlatti, hem de, kendisi ferahladı) buyurduğunu, kendisinden işitmişimdir.

Hz.Hassan bin Sabit, Sair Ebu Süfyan bin Hâris'e hitaben çeşitli hicivlerde bulundu. Neticede Ebu Süfyan bin Hâris'in kalbine İslâm sevgisi düştü.

Ebu Süfyan bin Hâris, bir gün, Rum Kayserinin huzuruna çıktığında, Kayser, ona sordu:

- Sen kimlerdensin?

- Ben, Ebu Süfyan bin Hâris bin Abdülmuttalib'im!

- Sen, Muhammed bin Abdullah bin Abdülmuttalib'in amcasının oğlu musun!

- Evet! Ben, Onun amcasının oğluyum.

Batıl Olduğunu Anladım

Ebu Süfyan der ki:

"Rum Kayserinin yanında, ne İslâmiyet'ten kaçıldığını, ne de Muhammed'den başkasının tanındığını gördüm! Bunun üzerine, kalbime, İslâmiyet sevgisi girdi. İçinde bulunduğum müşrikliğin batıl ve boş olduğunu anladım.

Ne çare ki; biz, akılları başlarında bir kavimle birlikte bulunuyorduk. İnsanların, akıllarına ve görüşlerine göre yaşadıklarını sanıyordum. Onlar, bir yol tutup gittiler. Biz de, o yolu tutup gittik.

Şerefli ve yaşlı kişiler, putlarından yardım dileyerek Muhammed'e karşı ayaklandıkları ve ataları yüzünden ona kızdıkları zaman, onlara uyduk!

Bir gün, kendi kendime; (Ben, kimlerle arkadaş oluyorum? Kimlerin yanında bulunuyorum? İslâm yolu, belli olmuş ve kararlaşmış bulunuyor) dedim. Zevcemle oğlumun yanına vardım. Onlara dedim ki:

- Yola çıkmak için hazırlanınız! Muhammed'in yanınıza gelmesi, çok yaklaşmıştır!

Karım ve oğlum dediler ki:

- Canımız sana feda olsun! Arapların ve Arap olmayanların Muhammed'e tabi olduğunu görüyorsun da, hâlâ, ona karşı düşmanlık mevkiinde bulunuyor, düşmanlıkta direnip duruyorsun!?

Hâlbuki, Ona yardım etmek, herkesten çok sana düşerdi. Ona yardım edenlerin ilki, sen olmalı idin!

Uşağım Mezkur'a dedim ki:

- Bir deve ile atımı, acele yanıma getir!

Resulullah ile buluşmak maksadıyle Mekke'den yola çıktık. Yanımızda Abdullah bin Ebi Ümeyye de vardı. Ebva'ya varıp indiğimiz zaman, Resulullah efendimizin öncü birliği oraya gelmiş ve Mekke'ye yönelmişti.

Yüzünü Çevirdi

Resulullah efendimiz, görüldüğüm yerde öldürülmemi emretmişti. Bunun için, öldürülmekten korktum ve gizlendim.

Oğlum Cafer'in elinden tutup, yaya olarak bir mil kadar gittik. Sabahleyin Resulullah efendimizin yanına vardık. Halk, takım takım geliyordu. Peygamberimiz, hayvanına bineceği zaman, kendisiyle görüşmek istedim. Yüzünü, bizden başka tarafa çevirdi. Yüzünü çevirdiği tarafa geçtim. Tekrar tekrar benden yüzünü çevirdi.

Biraz Düşüneyim...

Bütün yakın uzak her şey beni tuttu, sıktı! Ona erişemedikçe bir ölü olduğumu, Onun iyiliğini, merhametini ve bana olan yakınlığını düşündükçe "Beni tutar" diye ummuştum.

Resulullah Aleyhisselamın akrabası olduğum için, benim Müslüman olmama, Resulullah efendimizin de, eshabının da son derecede sevineceklerini sanıyor ve şüphe etmiyordum.

Resulullah efendimizin, benden yüz çevirdiğini görünce, bütün Müslümanlar da, benden yüz çevirdiler. Hz. Ebu Bekir, bana rastladı ve benden yüzünü çevirdi.

Resulullahı inciten sen misin?

Ensardan birisi beni Hz. Ömer'in yanına yanaştırdı. Ona bakınca, bana dedi ki:

- Ey Allahın düşmanı! Resulullah efendimizi ve eshabını inciten sensin ha! Ona düşmanlığını, yeryüzünün doğularına, batılarına kadar ulaştırdın ha!

Hemen amcam Abbas'ın yanına vardım. Ona dedim ki:

- Ey Abbas! Ben, Resulullahın yakını ve asaletli oluşum sebebiyle Müslümanlığımın, Resulullahı sevindireceğini ummuştum. Kendisinden umduğum iltifatı göremedim. Beni kabul etmesi için Onunla konuş!

- Hayır! Vallahi, Onun, senden yüz çevirdiğini gördükten sonra, Onunla bir tek kelime bile konuşamam! Resulullah efendimizi üzmüş olmaktan korkarım!

- Ey Amca! Bâri, gidip başvuracağım bir kimseyi bana söyle?

Bunun üzerine Hz. Abbas, (İşte, o!) diye Hz. Ali'yi gösterdi. Hz. Ali ile buluşup konuştum. O da, bana Abbas'ın sözlerinin tıpkısını söyledi."

Ebu Süfyan bin Hâris ile Abdullah bin Ebi Ümeyye, Peygamberimizin huzuruna girme çarelerini araştırdıkları ve kendilerinden yüz çevrildiği sırada, Peygamberimizin zevcesi Hz. Ümmü Seleme de, onlar hakkında Peygamberimizle konuşarak dedi ki:

- Ya Resulallah! Biri amcanın oğlu ve süt kardeşindir. Diğeri de, halanın oğludur ve hısmındır. Allahü teâlâ, bunları, sana Müslüman olarak gönderdi. Bunlar, senin katında halkın en yaramazı olamazlar!

Peygamberimiz buyurdu ki:

- Bana, onların ikisi de gerekmez. Amcamın oğlu, benim haysiyet ve şerefimi, dili ile lekelemek istedi! Halamın oğlu ve hısmım olan kişi ise, Mekke'de bana söylememesi gereken sözleri söylemiştir!

Gerçekten de, Peygamberimiz Mekke'de iken, bir gün, Kureyş müşriklerinin azılıları toplanıp, Peygamberimize ileri geri tekliflerde bulunduktan sonra, Peygamberimizin Peygamberliğini reddetmişlerdi. Peygamberimiz, onların yanlarından çok üzgün olarak ayrılmışlardı.

Yine İnanmam

Abdullah bin Ebi Ümeyye ise, Peygamberimizin peşini bırakmamış, yolda Ona demişti ki:

- Ey Muhammed! Kavmin sana yapacakları teklifleri yaptılar. Sen, onların tekliflerinden hiçbirini kabul etmedin! Sonra, dediğin gibi, Allah katındaki mevkiini anlamak, sana inanmak, uymak üzere kendileri için istedikleri şeyleri de yapmadın!

Vallahi ben, sana bakıp dururken, sen, göğe bir merdiven kurarak tırmanıp göğe çıkmadıkça ve oradan, yanında senin dediğin gibi Peygamber olduğuna tanıklık edecek dört melek getirmedikçe, sana hiçbir zaman inanmam!

Yemin ederim ki, sen, bunu yapmış olsan bile, yine seni tasdik edeceğimi sanmıyorum!

Abdullah bin Ebi Ümeyye, bunları dedikten sonra Peygamberimizin yanından ayrılmıştı.

Peygamberimiz, Hz. Ümm-i Seleme'ye, Abdullah bin Ebi Ümeyye ve süt kardeşi hakkında nazil olan ayet-i kerimeyi de:

اَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ اَوْ تَرْقى فِى السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتّى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرَؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبّى هَلْ كُنْتُ اِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

"Veyahut senin için altın- dan bir hane olmalı veya göğe derece derece yükselesin ve senin yükselmene de asla inanmayız, tâ ki, üzerimize kendisini okuyacağımız bir kitap indiresin." De ki: "Rabbimi tenzih ederim, ben bir beşer olan resûlden başka değilim"610[610] okudu. Hz. Ümm-i Seleme dedi ki:

- Ya Resulallah! Bu kişi, senin kavmindendir. Onların söylediği şeyi, bütün Kureyş müşrikleri de, söylemişler ve haklarında onun gibi ayetler de inmiştir. Sen, onun suçundan daha ağırını da affetmiştin. O, Amcanın oğludur ve onun sana akrabalığı vardır. Sen de, onun suçunu bağışlamaya halkın en layıkısın!

Bana İlk Bakışıİidi

Ebu Süfyan bin Hâris der ki: “Cuhfe’ye varıncaya kadar, ne Resulullah efendimiz, ne de Müslümanlardan hiçbiri benimle konuşmadı.

Her konaklanılan yerde, kendim Resulullahın kapısında duruyor, oğlum Cafer de ayakta dikiliyordu. Resulullah beni gördükçe, yüzünü benden çeviriyordu.

Ezahir yokuşundan Mekke’nin Ebtah vadisine inince, Resulullahın çadırının kapısına yaklaştım. Bana baktı. Bu bakış, Onun, bana ilk yumuşak bakışı idi. Kendisinin gülümseyeceğini de ummaya başladım.”

Hz. Ali, Ebu Süfyan bin Hâris’e dedi ki:

- Resulullah efendimize, arka tarafindan var! Yusuf aleyhisselamin kardeşlerinin, Yusuf aleyhisselama söylediği şu sözü söyle:

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ اٰثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

“Allaha yemin ederiz ki, Allahü teâlâ, seni, gerçekten bizden üstün kılmıştır! Biz, doğrusu, sana karşı yaptıklarımızda suçlu idik, dediler.”611[611]

Bundan daha güzel bir söz bulunabileceği kabul edilemez. Ebu Süfyan bin Hâris böyle yapınca, Peygamberimiz, Hz. Yusuf’un kardeşlerine söylediğini bildiren:

قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

“Size, bugün hiçbir başa kakma ve ayıplama yoktur! Allahü teâlâ, sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir”612[612] ayet-i kerimeyi okudu.

610[610] İsra, 17/93
611[611] Yusuf,12/ 91
612[612] Yusuf,12/ 92

Ebu Süfyan bin Hâris, Peygamberimizin, "Bana, onların ikisi de gerekmez” buyurduğunu haber aldığı zaman demişti ki:

-“Vallahi, ya yanına girmeme izin verecektir, ya da şu oğlumun elinden tutup yeryüzünde açlıktan, susuzluktan ölünceye kadar çekip gideceğiz! Sen ki benim hem akrabam, hem de halkın en uslusu, yumuşak huylusu, en iyilikseveri ve cömerdi bulunuyorsun.”

Peygamberimiz, Ebu Süfyan’ın bu sözlerini işitince, her ikisine de acıdı ve kendilerinin huzurlarına girmelerine izin verdi. Girdiler ve Müslüman oldular.

Yüzüne Bakamazdı

Ebu Süfyan bin Hâris, Müslüman olduktan sonra, utancından, başını kaldırıp Peygamberimizin yüzüne bakamazdı. Geçmişteki tutum ve davranışlarından dolayı özür diledi.

Ebu Süfyan, Mekke-i mükerremenin fethinde bulunmuştur. Huneyn muharebesinde gösterdiği fevkalade kahramanlığı dolayısıyla, Resulullahın iltifatlarına mazhar oldu.

Miladi 644 senesinde, hacdan dönerken vefat etti. Namazını Hz. Ömer kıldırdı. Medine’deki Bakî kabristanına defnedildi. Hadis-i şerifte, “Ebu Süfyan cennet yiğitlerindendir” buyurularak, Resulullahın methine mazhar oldu. Siması Resulullaha benzeyen yedi kişiden biri de bu idi.

54)Resûlullahın hizmetçisi: ENES BİN MÂLİK

Milâdı 613 yıllarında Medine'de doğan ve milâdı 709 (h.90) yılında Basra'da vefât eden Hz. Enes b. Mâlik'in neseb silsilesi: Enes b. Mâlik b. Nadr b. Bamdam b. Zeyd b. Haram b. Cündüb b. Amir b. Ganm İbn Adiyy b. Neccâr, Ebû Hamzatü'l-Ensan el-Hazrecî'dir. Annesi ise, Ümmi Süleym Sehle binti Milhan b. Halid b. Zeyd b. Haram b. Cündüb'dür. Annesi Ümmi Süleym, ensardan olup isminin Sehle oluşu hakkında çok çeşitli ihtilâflar vardır. Bazı eserlerde ismi Remile, Meyse ve Melike olarak zikredildiği gibi, Zamîsâi (Zümeysâ) veya Remisâi (Rümeysâ) olarak da geçmektedir.

Hz. Ümmi Süleym müslüman olunca, kocası onun İslâm'dan dönmesi için çok baskı yaptı. Fakat bu baskılardan bir sonuç alamayınca kızdı ve Ümmi Süleym'den ayrılarak Şam'a gitti. Orada kısa bir müddet ikamet ettikten sonra vefat etti.

Babasının ölümü üzerine Enes'in annesine Ebû Talha tâlib oldu. O zamanlar Ebû Talha henüz müşrik idi. Ümmi Süleym, onunla evlenmek için İslâm'ı kabul etmesini şart koştu. Ebû Talha bu şartı kabul ederek Hz. Ümmi Süleym ile evlendi. Resul-i Ekrem (a.s.)'ın Medine'ye hicretlerinde, Enes b. Mâlik henüz on yaşlarında bir çocuk idi. Hz.

Peygamber (a.s.)'ın Medine'ye gelişlerinde Medineli müslümanlar arasında meydana gelen heyecan ve coşkuyu Hz. Enes şöyle anlatmaktadır:

"Medine'nin çocukları hem koşuyorlar ve hem de "Muhammed geldi, Muhammed geldi!" diye bağırıyorlardı. Ben de onlarla birlikte koşmaya ve bağırmaya başladım. Bu şekilde koşup bağırırken etrafıma baktım, bir şey göremedim. Çocuklar ise yine bağırıyorlardı koşuşarak. Ben de koştum ve bağırdım. Fakat etrafıma dikkat edince gelenleri göremedim.

Nihayet Resulullah ile Hz. Ebû Bekir geldiler. Biz kendilerini gördükten sonra, adını şu anda hatırlayamayacağım adamın biri bizi şehre gönderdi. Bize "Resulullah'ın geldiğini haber verin" diye tenbih etti. Şehre koştuk ve müslümanlara haber verdik. Ensardan beşyüz kişi onları karşılamaya çıktılar. Ensâr, onları karşılayarak, "Buyurunuz, burada emniyete kavuşacaksınız. İtaat ile karşılanacaksınız" dediler.

Resul-i Ekrem kendisini karşılayanlarla birlikte şehre girdi. O sırada şehrin bütün halkı Resul-i Ekrem'i karşılamak üzere evlerinden ve dükkânlarından dışarı çıkmışlardı. Kadınlar da evlerinin damlarına çıkarak Hz. Peygamber'in gelişini seyrediyorlardı. Resul-i Ekrem ile birlikte gelen Hz. Ebû Bekir'i de görüyorlar ve fakat ikisinden hangisinin Resulullah olduğunu etraflarına soruyorlardı. Ben hayatımda o güne benzeyen bir gün görmemiştim.!

Hz. Peygamber, Medine'ye geldikten sonra bütün ensâr kendisine hizmet etmek hususunda yarışıyorlardı. Hz. Enes b. Mâlik'in annesinin, hizmet yarışında yapabilecek veya verebilecek hiçbir şeyi yoktu. Bundan dolayı hemen Enes b. Mâlik'i çağırıp elinden tutarak Resul-i Ekrem'in huzuruna çıktı: "Ya Resulullah, ben fakir bir kimseyim. Sizlere yardım edecek bir şeyimiz yok. Bu oğlumdur, yardım etmek ve hizmetinizde bulunmak üzere sizlere bırakıyorum. Onu kabul ediniz" dedi. Resûl-i Ekrem, bu içten gelen arzuyu kırmadı. Enes b. Mâlik'i yanına aldı. Bütün zamanlarında onu yanında bulundurdu.

Enes b. Mâlik, Resulullah'ın hizmetine girdikten sonra O'nun bütün emirlerini büyük bir dikkat ve itina ile yerine getirmeye çalıştı. Resul-i Ekrem ile aralarında sır olarak kalmasını arzu ettikleri şeyleri büyük bir dikkatle muhâfaza eder ve onları annesine bile söylemezdi. Nitekim kendisinden rivâyet edilen bir hadis-i şerifte Enes şu olayı anlatır:

"Çocuklarla birlikte oynuyordum. Resulullah (a.s.) olduğumuz yere teşrif buyurdu. Bize selâm verdi. Sonra benim elimden tuttu. Ve beni bir işe gönderdi. Kendisi de bir duvarın gölgesinde oturarak benim geri dönmemi bekledi.

Ben, O'nun emrini yerine getirmek için gittim, emirlerini ifa ettim ve sonra dönüp gelerek neticeyi kendilerine bildirdim. Sonra dâ evime döndüm. Annem Ümmi Süleym neden geciktiğimi sordu. Ben de, 'Rasûlullah, beni bir işe gönderdi' dedim Validem, 'Ne

işi?' dedi. Ben de, 'sırdır' diyerek söylemedim. Annem benim bu tavrımı çok beğenmiş olacak ki bana, 'Oğlum, Resul-i Ekrem'in sırlarını iyi sakla!' dedi!"

Hz. Enes b. Mâlik, her sabah, sabah namazında Resul-i Ekrem'in yanında bulunarak O'nunla birlikte sabah namazını kıldıktan sonra Resul-i Ekrem'e oruca niyet edip etmediğini sorardı. Eğer oruca niyet ettiğini öğrenirse hemen iftar yemeğini hazırlardı.

Hz. Enes b. Mâlik, Resul-i Ekrem'e o kadar sokulurdu ki, adeta ikisinin dizleri birbirine değerdi. Nitekim Hayber gazvesinde, Resul-i Ekrem, Hz. Enes b. Mâlik ile birlikte giderken dizleri birbirlerine dokunuyordu. Hz. Enes, Resul-i Ekrem'e çok yakın olduğu gibi ailesi de çok yakındı. Nitekim Ümmi Süleym Hayber'den sonra Hz. Safiye ile evlenen Resulullah'ın evlenme işlerinde O'na yardım etmiştir. Yine Resul-i Ekrem, Hz. Zeynep ile evlendiği zaman, Hz. Ümmü Süleym, O'na yemek yaparak hizmet etmiştir.

Bu arada Hz. Enes davet olunacak şahısları çağırmakla görevlendirilmişti. Hz. Enes b. Mâlik, Bedir gazvesinde henüz oniki yaşında olmasına rağmen savaş alanına gitmiş ve savaş esnasında mücâhidlere hizmet etmiş bu arada Resulullah'ın hizmetini de aksatmamıştır. Hz. Enes'e yaşının küçük olduğu hatırlatılarak Bedir'e iştirak edip etmediği sorulduğunda, "Bedir'den kim geri kaldı ki ben geride kalayım?" cevabını vermiştir.

Uhud ve Hendek gazvelerinde Enes b. Mâlik yine Resulullah ile beraberdi. Hudeybiye barışı sırasında henüz delikanlılık çağına gelmek üzere idi. Umretü'l-Kaza'da ise Resul-i Ekrem'e refâkat ederek Mekke'ye gitti. Daha sonra Hayber gazvesine ve Mekke fethine katıldı. Daha sonra Huneyn gazvesinde de bulundu. Ayrıca Resul-i Ekrem ile birlikte Tâif muhâsarasına katıldı. Veda Haccı'nda da bulunan Enes b. Mâlik, Resul-i Ekrem'in irtihalinde Medine'de idi.

Enes b. Mâlik, Hz. Ebû Bekir devrinde Bahreyn çevresindeki kabilelere âmil olarak zekâtları toplamaya memur tayin edildi. Hz. Ebû Bekir'in vefâtında Bahreyn'de idi. Sonrâ Medine'ye geldi. Hz. Ömer, Enes b. Mâlik'i savaş meydanlarına göndermeyerek yanında alıkoydu ve istişâre meclisine dahil etti. Hz. Ömer, Enes b. Mâlik'in akıl ve ileri görüşlülüğünden daima istifâde etmiştir.

Hz. Ömer devrinde Medine'de kalan Hz. Enes b. Mâlik, zamanlarının çoğunu fıkıh öğretmekle geçirdi. Bu duruma ömrünün sonuna kadar devam etti. Bu arada Hz. Ömer zamanında Basra'ya göçerek orada yerleşti. Orada da müslümanlara aynı şekilde fıkıh öğretmeye devam etti. Bir defa da İran bölgesindeki cihad birliklerine katıldı. Tuster şehrinin alındığı savaşa katılan Enes b. Mâlik şehir teslim alındıktan sonra ganimet mallarının Medine'ye getirilmesi işini üstlendi.

Tekrar Basra'ya dönüp şehre vardığında Hz. Ömer'in şehâdet haberini öğrendi. Enes b. Mâlik Hz. Osman zamanında Basra'da kalarak fıkıh öğretimine devam etti. Hz. Osman'ın son devirlerinde fitne ve fesad olaylarına katılmamak için her imkânını kullandı.

Medine'nin âsiler tarafından tehdit altında olduğunu öğrendiği zaman. yanına Umran b. Husayn'ı alarak ashâbın çoğu gibi Halifenin yanına hareket etti. Ertesi günü yolda iken Hz. Osman'ın şehâdet haberini aldı.

Hz. Osman'dan sonra hilâfet makamına Hz. Ali geçti. Fitnenin en büyük merkezlerinden biri Basra şehriydi. Enes b. Mâlik, Basra'da ikamet etmesine rağmen fitne ve fesat olaylarına hiç karışmadı. Kendisine müspet veya menfi açıdan yapılan fikir alışverişlerine de itibar etmeyerek hepsini reddetti.

Hz. Enes b. Mâlik, fitne ve fesat olaylarına karışmamakla birlikte zulme ve haksızlığa karşı sessiz de kalmamış ve cephe almıştır. Nitekim Haccâc b. Yûsuf'un valiliği sırasında yapmış olduğu zulmü gördüğünde, onu hemen Abdülmelik'e şikâyet etmekte tereddüt göstermedi. Buna rağmen Haccâc-ı Zâlim, Enes'in derslerine devam etmiş ve onu hoşnut etmeye gayret sarfederek dâima hâl ve hatırını sormuştur.

Emeviler zamanında, ashâb-ı kirâmın sayıları gittikçe azaldı. Kalanların ise değeri her gün daha da çok artmaya başladı Halk, bu gibi zevâtı arıyor, buluyor ve onları dinliyordu. Hz. Enes b. Mâlik de Ashâb-ı kirâm içinde en uzun ömürlü olanlarından biriydi. Bu itibarla halkın iltifâtına ve muhabbetine dâima mazhar olmuştur.

Hicretten sonra seksen seneyi geçen bir ömür süren Hz. Enes b. Mâlik artık yaşlanmıştı. Hulefâ-i Râşidîn devrinde yaşadığı gibi Emevilerin de pekçok hükümdarı devrinde yaşadı. Basra şehrinde hastalandığı etrafa yayılınca, halk dalgalar halinde evine gelerek kendisini ziyaret etti ve gece gündüz onu yalnız bırakmadı. Nihâyet milâdı 709 yılında Basra'da Rahmeti Rahmana kavuştu. Vasiyyeti gereği Rasûl-i Ekrem'in saçlarından bir kısmı kabrine kondu. Techiz ve tekfin işleri de yine vasiyyeti üzere yapıldı.

Hz. Enes b. Malik, güzel huylu idi. Kendisi son derece nazik, lâtif ve yumuşak huylu güzel yüzlü, hoş sohbet bir sahâbî idi. Resulullah'a olan sevgisini her zaman ve her yerde açığa vuruyordu. Hz. Peygamber'in hizmetinde bulunmak onun için son derece sevindirici, zevk verici ve neşeli bir işti. Resulullah da onun halini her zaman takdir edip fırsat buldukça onu hayır ile yâd eder ve hizmetini dua ile karşılardı.

Resul-i Ekrem'in vefâtından sonra Enes b. Mâlik, ders vermeye başladığı zaman Resulullah devrini büyük bir zevk ve şevk içinde anlatır ve onun sünnetinden ve yaşayışından söz ederken vecd içinde adeta kendinden geçerdi. Hz. Enes b. Mâlik, her davranışını Resulullah'ın sünnetine uydurmaya çalışırdı. Resulullah'ın bütün hal ve hareketini kendisine rehber yapmıştı. O'nu aynen taklid ederdi. Herhangi bir sahâbîye namaz hakkında soru sorulduğu zaman onlar hemen Enes b. Mâlik'i örnek olarak gösterirdi.

Hz. Enes'in en önemli vasıflarından biri de haksever olması idi. Halkı zulüm ve şiddet hareketleri ile yıldıran emirlere şiddetle çatardı. Bu durumda kalan emirler, onu

kırmamak için sözlerini küçük bir çocuk gibi dinlerlerdi. Nitekim Hz. Hüseyin'in başı Ubeydullah b. Ziyad'a getirildiğinde Ubeydullah Hz. Hüseyin'e karşı çirkin sözler söylemeye başlayınca, orada bulunan Hz. Enes hemen müdâhale ederek, "Bu baş, Rasûl-i Ekrem'in başına benziyor" diyerek onu susturmuştu.

Enes b. Mâlik, çoluk çocuğunun kalabalıklığı ile tanınır. Bütün ensârdan daha fazla çocuk sahibi idi. Bu da Resulullah'ın bir duası eseriydi. Hz. Enes'in annesi Ümmü Süleym, oğlunu Resulullah'a getirdiği vakit, Ondan oğlu için dua etmesini istemişti. Resul-i Ekrem de Ümmü Süleym'i kırmayarak ellerini kaldırıp: "Ya Rabbi, onun malını, evlâdını çoğalt ve onu cennete sok" buyurarak dua etmişti. Bu dua' kabul olunmuş ve Hz. Enes b. Malik'in hem malı çoğalmış ve hem de evlâtları çok olmuştu. Hz. Enes b. Mâlik'in çocukları arasında Abdullah, Ubeydullah, Zeyd, Yahya, Halid, Musa, Nasr, Ebû Bekir, Ömer,Alâ, Berra, Reme, Ümeyme ve Ümmü Haram'ı sayabiliriz. Bu evlâtlarının hemen hepsi tarihte meşhur olmuşlardır.

Hz. Enes b. Mâlik son derece yakışıklı ve nurânî yüzlü bir kimse idi. Zaman zaman sakalını boyardı. Bütün hayatı boyunca son derece sade ve basit bir hayat sürmüştür. Fakir-fukara gördüğü zaman hemen yanına giderek tasaddukta bulunur, talebelerine harçlıklar vererek onlara yardımcı olurdu. Kendisi son derece gayretli ve cesur idi. Hiçbir şeyden korkmaz ve çekinmezdi. En çok korkulan vali ve hükümdarlar karşısında her sözünü açıkça ve çekinmeden söyleyerek onların kötülüklerine engel olurdu.

Cihada katıldığı zaman, sanki bir ordu imiş gibi gayet fütursuzca düşman üzerine saldırarak gözlerini yıldırır ve onları korkuturdu. Talebelerinin sayısı oldukça fazladır. Bunlar arasında tanınmış pekçok tâbiîn vardır. Hasan-ı Basrî, Süleyman Temri, Katâde, Muhammed b. Sîrin el-Ensârı, Saîd b. Cübeyr bunlardandır. Rivâyet etmiş olduğu hadis-i şeriflerin sayısı oldukça fazla olup bunların pek çoğu ittifak halinde hadis kitaplarında zikredilmiştir.

Hz. Enes (r.a.)'ın rivâyet ettiği meşhur bazı hadis-i şerifler:

"Zâlime yardım, onu zulmünden alıkoymaktır. "

"İnsan sevdikleri ile beraberdir"

"Ey nas, takvânıza dikkat ediniz. Şeytan sizi aldatmasın"

"İçinizden bir kimse, bir felâkete uğraması yüzünden, ölümü temenni etmesin; ölümü dileyecek hale gelenler; 'Ya Rabbi, hayat hakkımda hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, hayat hakkımda hayırlı olmadığı zaman ruhumu kabzet' desin"

"Resul'i Ekrem efendimize dokuz yıl hizmet ettim, onun bana bir kez bile, "şu işi yapmasaydın da böyle yapsaydın" dediğini yahut onun benim bir işimi ayıpladığını görmedim."

55)Evi ilk vakıf olan sahâbî: ERKAM BİN EBİ'L ERKAM

Mekke'de müslüman olan ilk sahâbîlerden biri. Erkam b. Ebi'l-Erkam b. Esed b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm; künyesi Ebû Abdullah'tır. Babasının adı Abdü Menâf; annesinin adı Ümeyye binti Hâris'tir. Erkâm, Mekke'nin en zengin ve mûteber ailelerinden biri olan Mahzûm kabilesine mensuptu. Annesi Ümeyye, Huzâa kabilesindendi. Mahzûmîler, Hz. Peygamber'in muhâliflerinden olmakla beraber, Erkam onun sâdık bir sahâbîsi olmuştur. İbn Abdilberr'e göre,[613[613]] Erkam, "Zâlime karşı, mazlumla birlikte hareket edeceğiz" diye and içen ve İslâm tarihinde **"Hılfü'l-Füdûl"** cemiyeti diye bilinen fazîletli grup içerisinde zikredilir.

Erkam, Hz. Ebû Bekir'in teşvikiyle, Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ve Osman b. Maz'ûn ile aynı gün müslüman olmuştu. İslâmî kaynaklar onu, müslüman olan ilk onbeş kişi arasında saymaktadır. Oğlu Osman'a göre ise, yedinci müslümandır. Onun, "Ben İslâm'da yedinci kişinin oğluyum. Babam yedinci kişi olarak müslüman oldu" dediği nakledilir.[614[614]]

Resulullah (a.s.) ile birlikte başta Bedir ve Uhud olmak üzere, bütün savaşlara katılmıştır. Medine'ye ilk hicret edenlerdendir. Hz. Peygamber onu, Ensar'dan Ebu Talha ile kardeş yapmıştır. Hicretten sonra, Medine'de Zureykoğulları mahallesinde bir evde oturmuştur. Bu evin kendisine Hz. Peygamber tarafından verildiği rivâyet edilmektedir.[615[615]]

Erkam denilince akla gelen hususlardan biri de onun **"evi"**dir. Çünkü **"Erkam'ın evi"**, İslâm'da ayrı bir özelliğe sahiptir. Söz konusu ev; Kâbe'nin batısında, Safâ ile Merve arasında, Safâ tepesinin eteklerinde, hacıların hacc görevini yapmak için gelip geçtikleri en işlek bir yerdeydi. Erkam, ilk müslümanların sıkıntılı günlerinde evini Resulullah'ın ve dolayısıyla İslâm'ın hizmetine sunmuştu. Bu hareketiyle o, daima hakkın ve haklının yanında olduğunu göstermişti.

Hz. Peygamber, kendi evini terkederek bu eve taşındı. Burası İslâm'ı tebliğe elverişli emin bir yerdi. Bir süre bu evde emniyet içerisinde İslâmî tebliğe devam etti. Ancak onun orada ne zaman ve ne kadar kaldığı konusu tartışmalıdır. Bununla beraber, 615-617 yılları arasında kaldığı tahmin edilmektedir. Peygamberliğinin dördüncü senesinde taşındığı da söylenmektedir.

[613[613]] İstîâb, I, 31
[614[614]] İbni Sâ'd, Tabakat, 3, 242; Hâkim, el-Müstedrek, 3, 502; Reckendorf, İA, "Erkam " mad. 4, 3 1 6
[615[615]] İbn Sâ'd, a.g.e. 3, 244

Erkam'ın evi, İslâm'ın ilk yıllarında, Peygamberimize ve ilk müslümanlara bir çeşit sığınak vazifesi görmüştür. İslâm'a gönül verenler orada toplanır, cemâat halinde namaz kılarlardı. Hz. Peygamber de onlara, peyderpey nazil olan Kur'an ayetlerini okur, dinî hükümleri tebliğ eder ve oraya gelenleri İslâm'a davet ederdi. Böylece bu ev, oraya gelen pekçok kimsenin müslüman olma şerefine nâil olduğu bir yer olmuştur.

Hattâ, Hz. Ömer gibi İslâm tarihinin en mühim şahsiyetlerinin hidâyetine de sahne olmuştur. Onun müslüman oluşundan sonra Hz. Peygamber bu evden ayrılmıştır. Çünkü Hz. Ömer'in İslâm'a girişi, müslümanlara güç kazandırmış ve daha rahat hareket etmelerini sağlamıştır.

O dönemde Mekkeli müşriklerin ilk müslümanlara uyguladıkları amansız baskı ve işkence gözönünde bulundurulacak olursa, Hz. Erkam'ın evini İslâm'ın tebliği uğrunda Resulullah'ın hizmetine sunmuş olmasının mana ve önemi daha kolay anlaşılacaktır. İşte bu özelliğinden dolayı ona **"Dâru'l-İslâm ", "Beytü'l-İslâm"** gibi isimler verilmiştir.

Hattâ bu evin, İslâm uğrunda vakfedilen ilk bina olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu hizmetinden dolayı Erkam ve evi, müslümanlarca hep saygı ile anılmıştır. Evin diğer bir özelliği de, İslâm'a ilk girenlerin sırasını ve dolayısıyla İslâm'a girişte kimin kime sebkat ettiğini tespit konusunda, tarih başlangıcı olarak kullanılmış olmasıdır. Tarihçiler bu hususa büyük önem vermişlerdir. Ayrıca bu ev İslam'ın yapılan gizli davetinde merkezi ve karargâhı olmuştur.

Erkam b. Ebi'l-Erkam, bu mübârek evi sonradan oğlunun ve yakınlarının yararına vakfetmiş ve vakfiyesinde şöyle demiştir.

"Besmele... Bu, Erkâm'ın, Safâ'dan biraz ilerideki evi hakkında yaptığı ahid ve vasiyyetidir ki: Onun arsası Harem-i Şerif'ten sayıldığından, ev de Harem'leşmiş, dokunulmazlaşmıştır. Satılmaz ve kendisine mirasçı olunamaz. Hişam b. As ve Hişam b. As'ın azadlı kölesi filan (ismi zikredilmemiştir) buna şâhittir." Erkam'ın bu mübârek evi, içinde oğulları ve torunları tarafından oturulmak veya icarlarından yararlanılmak surdiyle Halife Ebu Câfer el-Mansur (v. 158 h.) zamanına kadar devam etti.

Halife Mansur, hacc sırasında, Safâ ile Merve arasında sa'yederken, Erkam'ın torununun develeri evin arkasındaki bir çadırda bulunurken Halife de onların alt tarafından geçiyordu. Arada mesafe çok kısa idi. Hattâ Halife'nin başındaki serpuşu almak isteseler elleriyle uzanıp alabilecek derecede yüksekte idiler. Halife Mansur, Merve'ye inip tekrar Safâ tepesine çıkıncaya kadar eve ve evdekilere baktı, durdu. Halife Mansur, Erkam'ın torunu Abdullah'ın, Muhammed b. Abdullah b. Hasan'a uyanlardan olduğu halde onunla birlikte hareket etmemiş olduğundan ilgilendi.

Medine vâlisine, Erkam'ın torunu Abdullah b. Osman b. Erkam'ı hapsetmesi ve zincire vurulması için emir yazdı. Bu emri de Kûfeli Şihâb adında bir şahısla Medine valisine gönderdi. Abdullah b. Osman b. Erkam hapsedilip zincire vurulduğu zaman yaşı sekseni aşmış bir ihtiyardı. Bu durum onu son derece üzmüş ve bunaltmıştı. Halife Mansur'un Medine vâlisine gönderdiği Kûfeli Şihâb b. Abdi Rabbin, Abdullah b. Osman'ın hapsedildiği yere vardı ve ona, "Ben seni içinde bulunduğun şu halden kurtarırım, Dâr-ı Erkam'ı bana satar mısın? Çünkü müminlerin emiri o evi istiyor.

Eğer satacak olursan, senin hakkında halife ile konuşurum, suçunu da affettiririm?" dedi. Abdullah b. Osman b. Erkam, "O ev vakıftır, sadakadır. Benim onda ancak bir intifâ' hakkım vardır. Buna da kız kardeşim ve başkaları ortaktırlar" dedi. Şihâb, "Sen kendine düşen hakkını bize ver, ondan ilgiyi kes, kurtul" dedi. Abdullah'ın sabit olan hakkı şehâdetle hesaplandı. On yedibin dinarlık bir satış senedi yazıldı. Bunun peşinden kızkardeşi de paranın çokluğuna aldanarak hakkını sattı. Halife Mansur, bu evde intifa' hakkı olan herkesin haklarını satın alıp ilişiklerini kesti.

Erkam'ın evi, Halife Mansur'un ölümünden sonra oğlu Halife Mehdi'ye geçti. O da eşi Hayzûran'a bağışladı. Hayzûran, bu evin çevresindeki evleri ve arsaları satın alıp ona katmak sûretiyle Dâr-ı Erkam'ı yeniden yaptırdı. Bu imardan sonra adı Dâr-ı Hayzûran olarak anılan ev içinde namaz kılınan bir mescid haline getirildi.[616[616]]

Bu ev daha sonra halife Ca'fer b. Mûsa'ya geçti. Bu evde bir müddet de Mısır ve Yemenliler oturdular. Daha sonra Gassân b. Abbâd, Musa b. Ca'fer'in oğullarından bu evin tamamını -veya büyük bir kısmını- satın aldı. En sonunda bu evi, Mısır-Kahire defterdârı İbrahim Bey, Sultan ikinci Selim'e hediye etti. Üçüncü Murad da, hicrî 999 (1591) yılında bu evi mescid tarzında yeniledi. Bugün artık bu evi yerinde görmek mümkün değildir. Harem-i Şerif için yapılan çevre düzenlemesinde yıkılmış, arsası zaten Harem'in arsasına dahil kabul edilen bu ev aslına rucû etmiştir.[617[617]]

Erkam b. Ebi'l-Erkam, H. 54 veya 55'te seksen yaşın üzerinde, Muâviye'nin hilâfeti döneminde vefat etmiştir. Bedir ehlinin en son vefat edenidir. Vasiyyeti üzerine namazını sâdık dostu Sâ'd b. Ebı Vakkâs kıldırmıştır. Kabri Cennütü'l-Bakî'dedir.

56)Câhiliye devrinde de tek bir Allah'a inanan sahâbî: ES'AD BİN ZÜRÂRE

Sahâbe-i Kirâm'dan, Hz. Peygamber (a.s.) ile Akabe denilen yerde karşılaşıp müslüman olan ilk Medinelilerden.

616[616] İbn Sâ'd, a.g.e., 3, 243-244; Ezrâki, Ahbâr-ı Mekke, 2, 260

617[617] M. Asım Köksal, Erkam'ın Evi, Diyanet Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 1984, Cilt: 20, Sayı: 3, sh. 3-8). (Ayrıca bkz. İbni Hacer el-Askalâni, el-İsâbe JF Temyîzi's-Sahâbe, I, 28; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbeî Ma'rifeti's-Sahâbe, I, 74; Dâiratü'l-Maârifi'l-İslâmiyye, I, 630-631; Nedvî, Ashâb-ı Kirâm, 3, 18-23; Mahmud Esad, İslâm Tarihi (tıc.), s.433, 548

Tam adı Ebû Umâme Es'ad b. Zürâre b. Udes b. Übeyd b. Sa'lebe b. Ganm b. Mâlik b. Neccâr'dır. Ensâr ve Hazrec'in ileri gelenlerindendir. İslâm'ın Medine'de yayılmasında en büyük rolü oynadı. Hicret'ten bir süre sonra hastalanarak Bedir savaşından önce Şevvâl ayında vefât etti (H . I /M. 623).

Medineli Araplar iç-içe yaşadıkları Yahudilerden dolayı vahiy peygamberlik gibi konular hakkında az çok bilgi sahibiydiler. Yahudilerin yakın bir zamanda bir peygamber geleceği konusundaki beklentilerini de biliyorlardı. Çünkü Yahudiler sık sık, "Bir peygamber gönderilmek üzeredir. Onun geleceği zamanın gölgesi düştü. O peygamber gelince biz ona tâbi olacağız. Onunla birlik olup Âd ve İrem kavminin öldürüldükleri gibi biz de sizi öldüreceğiz" diyerek Arapları tehdit ediyorlardı.

Bu nedenle Es'ad b. Zürâre müslüman olmadan önce yeni bir peygamber için hazırlıklıydı. Ayrıca Es'ad az sayıda da olsa varlığını sürdüren Haniflerdendi. İbn Sa'd'ın bildirdiğine göre Allah'ın bir olduğunu söyler, dostlarından Ebu'l-Heysem Mâlik b. Teyyehân ile tevhid inancı hakkında konuşur, tartışırlardı.[618[618]]

Hz.Es'ad b. Zürâre Hz. Peygamber'le ilk kez nübüvvetin 11. yılı Hac mevsiminde tanıştı. Yanındaki beş Hazreçli ile birlikte Akabe'de Hz. Peygamber'le karşılaştı. Hz. Peygamber kim olduklarını öğrenince kendileriyle biraz konuşmak istediğini söyledi. Razı olarak oturdular. Hz. Peygamber onlara kendisini tanıttı; Kur'an'dan bir bölüm;

“Ve yâd et o zamanı ki, İbrahim demişti: "Yarabbi! Bu şehri emin kıl, ve beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak bulundur."

"Ey Rabbim! Muhakkak ki onlar nâstan birçoklarını idlâl ettiler. İmdi her kim bana tâbi olursa şüphe yok ki, o bendendir ve kim bana âsi olursa, artık muhakkak ki, Sen çok yarlığayıcısın, çok esirgeyicisin."

"Rabbimiz! Ben zürriyetimden bazısını senin Beyt-i Muharrem'in yanındaki ekinsiz bir vadide iskan ettim. Ey Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılsınlar diye. Artık insanlar) dan bir kısmını gönüllerini onlara meyleder kıl ve onları mahsulâttan merzûk et. Umulur ki, onlar şükrederler."

"Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki, Sen bizim gizlediğimizi de açığa vurduğumuzu da bilirsin. Ve Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte hiçbir şey gizli kalamaz."

"Hamdolsun o Allah'a ki, bana ihtiyarlık çağında İsmail'i ve İshak'ı ihsan buyurdu. Şüphe yok ki Rabbim, elbette duayı bihakkın işiticidir."

"Yarabbi! Beni ve zürriyetimden olanı da namaza müdavim kıl. Ey Rabbimiz! Ve duamı kabul buyur."

"Ey Rabbimiz! Hesap zuhûra geleceği gün beni, anamı, babamı ve mü'minleri mağfiretine nâil kıl."

Ve Allah Teâlâ'yı zalimlerin yapar oldukları şeylerden gâfil sanma. Onları, kendisinde gözlerin yerlerinde karar edemeyeceği bir gün için tehir eder.

[618[618]] İbn Sa'd, Tabakât, l, 218; lll, 448

(Öyle ki) Başlarını yukarıya dikerek koşarlar. Gözleri kendilerine dönüp bakamaz ve yürekleri ise bomboş hava kesilmiş bulunur.

Ve nâsı korkut, o azabın kendilerine geleceği bir gün ile ki, o zalim olanlar diyeceklerdir ki: "Ey Rabbimiz! Bizi bir yakın vakte kadar tehir et, senin davetine icabet edelim, ve peygamberlere tâbi olalım." (Onlara denilecektir ki:) "Sizin için bir zeval yoktur diye siz evvelce yemin etmiş değil mi idiniz?"

Halbuki, siz nefislerine zulmetmiş olanların yurtlarında ikamet etmiş ve onlara neler yapmış olduğumuz sizin için apaçık belli olmuş idi ve sizin için misaller de beyan etmiştik.

Ve muhakkak ki, (onlar) hileleriyle hilede bulundular ve onların hilesi, Allah katında (malum)dur. Ve onların hilesi, ondan dağlar zail olacak bir (kuvvette) değildir.

Artık Allah Teâlâ'yı peygamberlerine olan vaadinden hulf edici sanma. Şüphe yok ki Allah Teâlâ azîzdir, intikam sahibidir.

O günde ki, bu yer başka bir yere tebeddül eder, gökler de. Ve vâhid, kahhar olan Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkmış olurlar.

Ve o günde günahkârları bukağılara vurulmuş bir halde görürsün.

Onların gömlekleri katrandandır ve onların yüzlerini ateş kaplayacaktır.

Allah Teâlâ, her kimseyi kazandığı ile cezalandırmak için böyle yapacaktır. Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın hesabı pek süratlidir.

İşte bu, nâsa kat'i bir tebliğdir. Hem bununla korkutulmuş olsunlar ve hem de O'nun muhakkak bir tek ilâh olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri de güzelce düşünsünler"[619[619]] okudu.

Hemen onun beklenen peygamber olduğunu anladılar. Birbirlerine, "Biliniz ki, vâllâhi bu Yahudilerin sizi kendisiyle korkuttukları peygamber olmalıdır. Sakın Yahudiler ona inanmak ve tâbi olmakta sizi geçmesinler" diyerek müslümanlığı kabul ettiler. Es'âd b. Zürâre ile birlikte ilk müslüman olanlar Râfi b. Mâlik b. Aclân, Avf b. Hâris b. Rıfâ'a, Kutbe b. Âmir b. Hadide, Ukbe b. Âmir b. Nâbi ve Câbir b. Abdullâh b. Ri'âb idi ve bunlar İslâm'ın Medineliler için öneminin de bilincindeydiler.

Bunu Hz. Peygâmber'e "Biz kavmimizi hem birbirlerine karşı hem de kavmimizden olmayan bir kavme (Yahudilere) karşı aralarında düşmanlık ve kötülük olduğu halde geride bırakmış bulunuyoruz. Umulur ki Allah onları da senin sayende bir araya toplar" diyerek belirttiler. Hz. Peygamber ile bir yıl sonra yeniden buluşmak ve bu süre içinde İslâm'ı Medine'de yaymaya çalışma sözü vererek ayrıldılar.

Hz.Es'ad b. Zürâre ve diğer müslümanlar Medine'ye dönünce, en yakınlarından başlayarak İslâm'ı tebliğ ettiler. Kısa bir zaman içinde Medine'deki bütün evlerde Hz. Peygamber ve İslâm konuşulmaya başlandı. Es'âd'ın ilk davet ettiği kişilerden birisi dostu Ebu'l-Heysem Mâlik b. Teyyehân idi ve Ebu'l-Heysem, İslâm'ı hiç tereddüt etmeden kabul

---

[619[619]] İbrahim, 14/35, 52

etti. Bir yıl süren davet çalışmalarında hem Hazreç'ten hem de Evs'ten birçok kişi müslüman oldu.

Hz.Es'ad b. Zürâre ve onunla birlikte müslüman olan Hazrecliler sözleştikleri gibi bir yıl sonra Akabe'de Hz. Peygamber'le buluştular. Ancak yanlarında İslâm'ı kabul etmiş altı Medineli daha bulunuyordu.

Bu altı müslüman Muaz b. Hâris b. Rıfâ'a, Ubâde b. Sâmit, Yezid b. Sa'lebe, Abbâs b. Ubâde, Ebû'l-Heysem Mâlik Teyyehân, Uveym b. Sa'ide idi. Gece gerçekleşen buluşmada Es'ad ve diğer müslümanlar Hz. Peygamber'e, "Darlıkta ve varlıkta isteklilikte ve isteksizlikte dinlemek ve boyun eğmek, emirlik işinde ehil olanla çekişmemek, her nerede olursa olsun hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmeksizin hakkı söylemek" üzere bey'at ettiler. Bu bey'at tarihe I. Akabe Bey'atı olarak geçti.

Hz.Es'ad b. Zürâre ve müslümanlar Medine'ye dönünce davet çalışmalarını yeni bir hız ve güçle sürdürdüler. Fakat İslâm'ı anlatmakta özellikle Kur'an'ı öğretmekte büyük zorluklarla karşılaşıyorlardı. Hz. Peygamber'e mektup yazarak bir öğretmen istediler. Hz. Peygamber Mus'ab b. Ümeyr'i Medine'ye öğretmen olarak gönderdi. Mus'ab ile onu evinde misafir eden Es'ad b. Zürâre tebliğ ve dâvet çalışmalarını birlikte yürüttüler. Ev ev dolaşıyor İslâm'ı anlatıyorlardı. Bu çalışmaları sonunda başta Sa'd b. Mu'az ve Useyd b. Hudayr gibi kabilelerinin güçlü kişileri olmak üzere çok sayıda Medineli müslüman oldu.

Medine'de İslâm'ın yayılması konusunda en çok çaba harcayan ve fedakârlıkta bulunan kişi şüphesiz Es'ad b. Zürâre idi. Bu çaba ve fedakârlıkları nedeniyle tabii olarak temayüz etmiş önder durumuna gelmişti. Yalnız İslâm'ı tebliğ etmekle yetinmiyor, zaman zaman müslümanları da biraraya getirerek bilgilendirmeye, ümmet bilincine ulaşmalarını sağlamaya çalışıyordu.

Bu nedenle müslümanları namaz için biraraya getiriyor, yemekler vererek birbirleriyle görüşmeleri, tanışmaları imkânını hazırlıyordu. Bir rivâyete göre müslümanlar toplanarak Yahudi ve Hıristiyanlar gibi haftada belli bir gün biraraya gelmeyi kararlaştırdılar. O zaman Arube denilen günde Es'ad b. Zürâre'nin çevresinde toplandılar. Es'ad, müslümanlara iki rekât namaz kıldırdı, vaaz etti. Beraberlikleri akşama kadar sürdü. Es'ad onlara öğle ve akşam yemeği verdi. Bu olaydan sonra Arube'ye toplantı günü anlamında Cuma denildi.[620[620]]

Bir yıl sonraki Hac mevsiminde Es'ad b. Zürâre ve Medineli müslümanlar Hz. Peygamber'le Akabe'de yeniden buluştular. Bu kez sayıları yetmişin üzerinde (ikisinin kadın olduğunda ittifak vardır, erkeklerin yarısı hakkında rivâyetler yetmiş, yetmişbir, yetmişiki ve yetmişüç rakamlarını verir) idi.

[620[620]] Muhammed Ali es-Sâbûnî, Ahkâm Tefsiri, II, 463

Yine geceleyin ve gizli yapılan görüşmede Hz. Peygamber'in ve Mekkeli müslümanların Medine'ye hicretleri konusu görüşülerek karara bağlandı. Hz. Peygamber Medineli müslümanlardan; kendisini, ashâbını barındırmaları, yardımcı olmaları, kendi nefislerini savundukları ve korudukları her şeye karşı Hz. peygamber ve ashâbını savunup korumaları üzerine bey'at aldı. Bey'attan önce Hz. Peygamber'in amcası Abbâs bir konuşma yaparak Ensâr'ı uyardı.

Bu konuşmayı Es'ad b. Zürare cevaplandırdı ve bu bey'atın anlamını bir kere daha dile getirdi. Hz. Peygamber ensardan, oniki nakib (temsilci) seçmelerini istedi. İçlerinde Es'ad b. Zürâre'nin de bulunduğu oniki temsilci seçildi. Bunların her birisi kendi kabilelerini temsil edeceklerdi. Hz. Peygamber Es'ad b. Zürâre'yi nakiblerin de temsilcisi atadı. Böylece Es'ad bütün Medineli müslümanların temsilcisi oldu. Bey'ata geçildiğinde yine ilk bey'at eden Es'ad idi.

Bey'atını, "Ben Allah'a bey'at ediyorum. Resulullah aleyhisselâma da bey'at ediyorum. Ahdimi yerine getirerek tamamlamak, sana yardım konusundaki sözümü işimle gerçekleştirmek üzere" diyerek yaptı. Sonra kadınlar hariç bütün müslümanlar teker teker Hz. Peygamber'in elini tutarak bey'at ettiler. II. Akabe bey'atı olarak anılan bu bey'at İslâm tarihinin en önemli olaylarından birisi olan Hicret'in kapısını ve İslam'ın zafer yolunu açtı.

Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra Es'ad b. Zürâre uzun yaşamadı. Ama bu süre içinde de İslam'a olan yüksek bağlılığın ve fedakârlığın örneklerini verdi. Mescid-i Nebî'nin yapılması için seçilen arsa Es'ad b. Zürâre'nin gözetimindeki Sehl ve Süheyl adlı iki yetim gencin malı idi. Bunlar arsayı Hz. Peygamber'e hediye etmek istedilerse de Hz. Peygamber bedeli olan on miskal (48 gram) altını ödemeden kabul etmedi. Es'ad b. Zürâre ayrıca gençlere geçimlerini temin etmeleri için bir tarla bağışladı. Hicretten dokuz ay sonra Mescid-i Nebî'nin inşası sırasında vefât etti. Es'ad b. Zürâre ilk olma özelliğini vefâtında da korudu ve Bakî kabristanına defnedilen ilk Ensar, bir rivâyete göre de ilk müslüman oldu.[621][621]

Medine'de ilk cuma namazını Es'ad b. Zürâre kıldırmıştır. Medine'de onun evi İslâm tebliğcilerinin bir merkezi durumunda idi. O zamanlar müslümanlar kırk kişi idi. Medine'de inşa edilen Mescidi Nebevi, iki yetimin arsası üzerinde kurulmuş, onlar arsalarını Hz. Peygamber'e bağışlamak istemelerine rağmen, Hz. Peygamber arsayı satın almış ve Es'ad b. Zürâre de onlara Beyâdoğulları tarafında bir arazi temin etmiştir.

Hz.Es'ad b. Zürâre'nin menenjitten öldüğü nakledilmiş, öldüğü zaman Yahudiler Hz. Peygamber hakkında, "Bir kudreti olsaydı arkadaşını kurtarırdı" diye fitne çıkarmaya çalışmışlardır. Hz. Peygamber de onlara kendisinin bir tabib olmadığını, görevinin risalet olduğunu söylemiştir.[622][622]

---

[621][621] İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe,I, 86-87

[622][622] Ali el-Mütteki, Kenzü'l-Ummâl, 5, 136-137; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 138; İbnü'l-Esir, Üsdül-Ğâbe, II, 7

Hz.Es'ad b. Zürâre öldükten sonra Hz. Peygamber'e gelen Neccâroğulları, nakiblerinin öldüğünü ve yerine birisini atamasını istemişler ve Hz. Peygamber de "Sizin nakibiniz benim" demiştir.[623[623]]

Hz.Es'ad b. Zürâre arkasında Kebşe, Habibe ve Faria adlarında üç kız çocuğu bırakmıştır.

57)Yemenli sahâbîlerden: FEYRÛZ BİN DEYLEMÎ

Feyrûz bin Deylemî San’a’da bulunuyordu. Resûlullahın Peygamberliği haberi oraya ulaşınca, Vebr bin Yuhannis’in teklîfi üzerine Müslüman oldu ve hicretin onuncu yılında Medîne’ye geldi. Resûlullahın huzûruna girip, bî’at etti. Peygamber efendimize dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Biz, uzaklardan çıkıp geldik. Burada Müslüman olduk. Bize kim yardım edecek?

Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Allah ve Resûlü.

Feyrûz da, bunun üzerine dedi ki:

- Allah ve Resûlü bize kâfîdir.

Hangisini istersen tercih et!

Yine Feyrûz bin Deylemî, Resûlullaha sordu:

- Yâ Resûlallah! Ben Müslüman oldum. Fakat nikâhım altında iki kızkardeş var.

Şimdi ne yapacağım?

- Onlardan hangisini istersen tercîh et, onu tut! Hangisini istersen boşa!

- Yâ Resûlallah! Biz, üzüm sahibi kimseleriz. Allahü teâlâ ise içkiyi harâm kılmıştır. Bu üzümleri ne yapacağız?

- Kurutup, kuru üzüm yapınız!

[623[623]] İbnü'l-Esir, a.e.g., 1, 72

- Biz bunu nasıl kullanalım?

- Kırba içinde sabah ıslatıp, hoşaf yapıp içiniz, akşamleyin ıslatıp, sabahleyin içiniz!

Feyrûz bin Deylemî bir defasında da Peygamber efendimize şöyle sordu:

- Yâ Resûlallah! Biz, soğuk bir memlekette yaşıyoruz. Bu yüzden buğdaydan yapılmış içki içiyoruz.

- O sarhoş ediyor mu?

- Evet, sarhoş ediyor.

- Onu içmeyiniz!

Feyrûz bin Deylemî'nin Müslüman olduğu yıl, Resûlullah efendimiz Vedâ haccını yaptıktan sonra hastalanmışlardı. O sırada Araplar arasında bazı kimseler peygamberlik davâsına kalkıştı.

Çok Kimseyi Aldattı

Bunların ilki, Benî Ans kabîlesinden Esved-i Ansî idi. Asıl ismi Abhele bin Ka'b'dır. O, kâhin, hafif meşrep bir adamdı. Halka, onları hayrete düşürecek şeyler gösterir, sözleriyle, dinleyenlerin dikkatini çekerdi.

Esved-i Ansî, meleklerin kendisine vahiy getirdiğini söyleyerek, Peygamberlik iddiasında bulunmaya başladı. Birtakım hîlelerle, Yemen halkından birçok kimseyi aldattı. Necrân ahâlisi de ona tâbi oldu. San'a'yı zaptedip, fitne çemberini genişletti. Yemen'de bulunan Müslüman vâli ve memurlar oradan ayrılmak zorunda kaldılar.

Esved-i Ansî ile ilgili haber, Peygamber efendimize ulaştı. Yemen'deki İslâm vâlilerine ve oradaki Müslümanlara haber gönderdi. İster onunla çarpışma, isterse onun tuzağa düşürülmesi şeklinde olsun, mutlaka Esved-i Ansî üzerinde önemle durulması gerektiğini emir ve tavsiye buyurdular.

Resûlullah efendimiz, hasta olmalarına rağmen, Esved-i Ansî gibi yalancıların yaptıkları tahribat üzerinde ehemmiyetle durdular. Resûlullah efendimiz bu mesele için, Müslüman olmayanlarla da irtibat kurdu. Netîcede Esved-i Ansî öldürülecekti. Esved'in öldürülmesi için, karısı Âzad ile de anlaşıldı.

O Daha Ölmemiştir!

Feyrûz, o sırada Yemen'de bulunuyordu. İki arkadaşı ile beraber, Esved'in yattığı evin duvarını deldiler. Feyrûz, arkadaşlarından birisine, içeri girip öldürmesini söyledi.

Arkadaşı, tehlikeli anlarda, kendisinde titreme meydana geldiğini, bu işi beceremeyeceğini söyledi.

Bunun üzerine Feyrûz içeri girdi. Esved'in yattığı odaya yaklaştı. Horladığını duydu. Esved derin bir uykuya dalmış ve yatağına gömülmüş bir vaziyette idi. Feyrûz bu işten haberi olan Âzad'a, işâretle, başının nerede olduğunu sordu. Âzad da, Esved'in başını gösterdi.

Feyrûz, Esved'in başucuna dikildi. Esved, sarhoş olarak uykuya dalmış ve sarhoşluğu daha geçmemişti. Feyrûz, Esved'in başını kıvırdı ve boynunu kırdı.

Sonra gitmek isterken, Âzad, "O daha ölmemiştir" dedi. Feyrûz da, "Hayır o öldü" diyerek arkadaşlarının yanına gitti. Olanları anlattı. Arkadaşları dediler ki:

- Geri dön, başını da kes! Beraberce tekrar oraya vardılar. Feyrûz, başını keseceği zaman, Esved titremeye başladı.

Feyrûz arkadaşlarına, göğsüne oturmalarını söyledi.

Âzad da, Esved'in başını tuttu. Esved'den homurdanmalar geliyordu. Boğazı kesilince, şiddetli bir böğürtü duyuldu.

Feyrûz ile arkadaşları, oradan ayrıldılar.

Ertesi gün Feyrûz ve arkadaşları, kabîlelerini toplayarak Esved'in öldürüldüğünü ve Muhammed aleyhisselâmın hak Peygamber olduğunu ilân ettiler. Bundan sonra Müslüman vâliler, işlerinin başına döndüler ve zekâtı toplamaya başladılar.

Onu öldüren kim?

O gece yalancı Esved-i Ansî'nin öldürüldüğü, Peygamber efendimize vahiyle bildirilmişti. Ertesi gün, bu hâdiseyi Ashâbına müjdeledi:

- Dün gece, yalancı Esved-i Ansî, kardeşlerimizden biri tarafından öldürüldü.

Ashâb-ı kirâm, "Yâ Resûlullah, onu öldüren kim" dediler. Resûlullah efendimiz de buyurdular ki:

- Onu sâlih, mübârek bir ev halkından, mübârek kişi olan Feyrûz bin Deylemî öldürdü.

Feyrûz bin Deylemî'nin, Esved'in başını Peygamber efendimize getirdiği rivâyet edilir.

Feyrûz’un, Ebû Dahhâk ve Ebû Abdullah künyeleri vardır. Hz. Osman zamanında Yemen’de vefât etti. Aslen Fârisî’dir. Kisrâ’nın, Habeşlileri Yemen’den çıkarmaları için, Seyf bin Zî Yazen’le beraber Yemen’e gönderdiği Farsların (İranlıların) çocuklarındandır.

58)İlk Müslüman sahâbîlerden: HABBÂB BİN ERET

İslâm ile şereflenen ve İslâm'a girdiği için müşrikler tarafından işkence edilen ilk sahabelerden biri.

Nesebi; Habbâb b. Eret b. Cendele b. Sa'd b. Huzeyme b. Ka'b b. Zeyd. Temim kabilesinden, küçükken esir edilerek Mekke'ye getirilmiş Huzâalı Ümmü En'mâr'ın kölesi, Zühre oğullarının anlaşmalısı.

İslâm ile şereflenen ve Allah için işkence edilen ilk müslümanlardan olan Hâbbab b. Eret müslüman olduğunu açıkladığında ilk işkence edilen sahabeler arasında idi. İlk Müslümanlar; Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebû Bekir, Habbâb, Suheyb, Bilâl, Ammâr, Sümeyye (r. Anhûm)’dır.

Hz. Peygamber ve Ebû Bekir, kendi aileleri tarafından nispeten korunmuş ancak Mekkeli olmayan diğer dört kişi müşrikler tarafından şiddet ve baskı ile yıldırılmaya çalışılmıştır. Bu insanlar kızgın güneş altında demir zırhlar giydirilerek ölesiye işkence edilmişlerdir. Habbâb bu işkencelere sabrederek kâfirlerin Hz. Peygamberin risâletini inkâr etmesini istemelerini reddetmiştir.[624][624]

Hz. Habbâb (r.a) Medine'ye hicret edince Hz. Peygamber (a.s) onu Cebr b. Atik ile kardeş yapmıştır. Hz. Ebû Bekir'in vefatından sonra, Hz. Ömer'den izin alarak Kûfe'ye cihad için gitmiş, hicri 37 tarihinde şiddetli bir hastalığa tutulmuştur. Hastalığın şiddetinden günde yedi defa başını dağlatan Habbâb, hastalık anında acı içerisinde "Hz. Peygamber (a.s) biri ölümü temenni etmekten alıkoymasaydı temenni ederdim" demiştir.

Oğullarına kendisinin Kûfe dışına gömülmesini vasiyet eder ve Kûfe'nin dışına gömülmesi durumunda Hz. Peygamber'in sahabîsi oraya gömülmüş diye insanların ölülerini kendisinin etrafına gömeceklerini söyler. Öldüğünde altmış üç yaşında olan Habbâb (r.a) yirmi beş yaşında hicret etmiş, muhtemelen onbeş yaşlarında bir delikanlı iken İslam ile şereflenmiştir.[625][625]

Onbeş yaşında müslüman olmuş bir insanın dünyada kendisinden başka beş kişi müslüman iken işkencelere sabredebilmesi imanının ve dine bağlılığının en önemli

[624][624] İbnu'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe 2, 114
[625][625] İbn Hacer, el-İsâbe, I, 416; İbnü'l Esîr, Üsdü'l-Gâbe, 2, 116

göstergesidir. Altmışüç yaşında bir ihtiyar iken ve acılar içerisinde kıvranırken ölümüyle bir sünneti ihya etmeyi düşünmesi, onun Hz. Peygamber (a.s)'ın sünnetine de ne kadar bağlı olduğunun en güzel delilidir.

Mekke döneminde, sırtına ateşte kızdırılmış taşlar yapıştırılmış, sırt yağları eriyinceye kadar sırtında tutulmuş, yine imanında sebat etmiştir. Demircilik ile meşgul olduğundan, efendisi Ümmü Emmâr demiri ateşte kızdırır Habbâb'ın başını dağlardı. Hz. Peygamber Habbâb'a uğrar onunla sohbet ederdi. Onun halini görünce: "Allah'ım Habbâb'a yardım et" diye dua etmişti. Bir müddet sonra Ümmü Enmâr şiddetli baş ağrılarına tutulur, köpek gibi bağırmaya başlar. Ona başını dağlatmasını tavsiye ederler. Habbâb demiri ateşte kızdırır ve kadının başını demirle dağlar.[626[626]]

İşkencenin dayanılmaz bir hal aldığı, müşriklerin şiddetli baskı yaptıkları bir zaman Habbab Kabe'nin gölgesinde örtüsüne bürünmüş oturan Hz. Peygamber'in yanına geldi; "Allah'a bizim için dua buyurmaz mısın" dedi: Hz. Peygamber yüzü kıpkırmızı halde doğruldu, şöyle buyurdu: "Sizden önceki ümmetlerde bir adam demir tarakla taranır ve sinirleri kemiğinden sıyrılırdı da bu işkence onu diniden döndürmezdi. Testere başının saç ayırımına konur ve iki parçaya bölünürdü; bu da o adamı dininden döndürmezdi. Allah muhakkak bu dini tamamlayacaktır. San'â'dan kalkan yolcu Hadramevt'e içinde Allah korkusundan başka hiç bir korku olmadan gidebilecek."[627[627]]

Bütün bu işkencelere katlanan Habbâb bir gün halinden şikâyetçi olmamış, İslâm'ın zafer yıllarında, çektiği işkenceleri reklam ederek insanların teveccühünü kazanmaya çalışmamış, mükafatı yalnızca Allah (c.c.)'dan istemiştir. Hz. Ömer (r.a.) hilâfeti döneminde Habbab'a "Allah yolunda çektiğin işkenceleri bize anlat ey Habbâb!" demesi üzerine sırtını açar gösterir. Hz. Ömer "Bu güne kadar bu derece harap olmuş bir sırt görmedim" der. Habbâb (r.a) "Sırtımda ateş yakarlardı, derimden çıkan yağlar ateşi söndürürdü" der. Bazen de ateşte kızdırılmış taşlar sırtına konur derisinin yağları soğutuncaya kadar tutulurdu. Bunun için sırtı yumurta büyüklüğünde oyuk oyuk idi.[628[628]]

Bütün bu işkencelere rağmen İslâm'ı tebliğden geri kalmazdı. Tâhâ suresinin bazı ayetlerini Hz. Ömer'in kızkardeşinin ailesine öğretirken Ömer içeri girmiş; onların hallerindeki samimiyet Ömer'in müslüman olmasına vesile olmuştur.

Zühd ve takvası ile gerçekten örnek olan Habbâb, ihtiyarlık döneminde İslâm'ın ilk yıllarında ölmediğine hayıflanır durur, şöyle derdi: "Hz. Peygamber ile sevabını Allah'tan dileyerek hicret ettik; Allah indinde bir mükâfaata hak kazandık. İçimizden kimi bu mükâfaat bu dünyada almadan göçtü gitti. Mus'ab b. Umeyr onlardandır... Birden kimileri de meyvelerinin olgunlaştığını gördü ve bunları topladı. İslâm'ın zafer yıllarını gördü ve müslüman olmasından dolayı dünya nimetlerinden istifade etti."

[626[626]] İbnu'l-Esîr, Usdü'l-Gâbe, 2, 115
[627[627]] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr, 29; İbnu'l Esîr, Usdü'l-Gâbe, 2, 115
[628[628]] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr, 45

Hz.Habbâb (r.a)'ın ilim talebeleri; Oğlu Abdullah, Ebû Ma'mer, Kays b. Ebî Hâzım, Mesruk ve diğer Tabbiîn imamlarıdır. Oğlu Abdullah da Hz. Peygamber'i görmüş ve babası yoluyla ondan hadîs rivayet etmiştir.

Hz.Habbâb hastalığı nedeni ile Sıffin'e katılmadı. Sıffin dönüşü Hz. Ali, Kûfe dışında yedi kabir görüp, bunlar nedir? diye sordu. Etrafındakiler Habbâb'ın öldüğünü ve Kûfe dışına gömüldüğünü söyleyince Hz. Ali (r.a) şöyle dedi: "Allah Habbâb'a rahmet etsin. İsteyerek coşkuyla müslüman oldu; Allah'ın emrine itaat ederek hicret etti; hayatı boyunca mücâhid yaşadı; bedenine çektirilen işkenceler ve hastalığı ile imtihan edildi.

Allah güzel amel işleyenin amelini zayi etmez" dedi. Kabrine yaklaşarak şöyle dua etti. "Ey mümin ve müslümanlar diyarı! Allah'ın selâmı üzerinize olsun, siz bizden önce yerinize ulaştınız, biz de inşâallah kısa zamanda size katılacağız. Allah'ım onları ve biri mağfiret et. Bizi ve onları affet. Ahireti düşünüp onun için amel eden, az ile kanaat eden, Allah (c.c)'dan razı olan kullara müjdeler olsun." 629[629]

59)İlk Müslüman olan sahâbîlerden: HÂLİD BİN SA'ÎD BİN ÂS

Resûlullah efendimiz, İslâmiyeti gizli olarak açıklamaya yeni bağlamıştı. Daha birkaç kişi Müslüman olmuştu. Bu sırada Hâlid bin Sa'îd bir rüyâ gördü. Rüyâsında, Cehennemin kenarında dururken, babası gelip, kendisini oraya itip düşürmek istedi. Tam o sırada, Peygamberimiz belinden yakalayıp, Cehennemin içine düşmekten koruduğunu gördü.

Feryât ederek uyandı. Kendi kendine dedi ki:

- Vallahi bu rüyâ gerçektir.

Hakkında Hayırlı Olsun

Dışarı çıkınca Hz. Ebû Bekir ile karşılaştı. O'na rüyâsını anlattı. Hz. Ebû Bekir ona dedi ki:

-Hakkında hayırlı olsun! Bu kimse, Allahü teâlânın peygamberidir. Hemen git, O'na tâbi ol! Sen, O'na tâbi olacak, İslâm dînine girecek ve O'nunla birlikte bulunacaksın. O da seni, rüyâda gördüğün üzere Cehenneme girmekten koruyacaktır. Baban ise Cehennemde kalacaktır!

629[629] İbnü'l-Esîr, Usdü'l Gâbe, 2,144-117; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 416

Hâlid bin Sa'îd, rü'yâsının etkisinden kurtulamamıştı. Vakit kaybetmeden hemen, Ecyâd denilen yerde bulunan Peygamber efendimizin yanına gitti. Onun huzuruna varıp dedi ki:

- Yâ Muhammed! Sen, insanları neye davet ediyorsun?

Peygamberimiz cevâben şöyle buyurdu:

- Ben, insanı, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ve benim de O'nun kulu ve peygamberi olduğuma inanmaya ve işitmeyen, görmeyen, hiçbir zarar ve fayda vermeyen, kendisine tapınanları da, tapınmayanları da bilinmeyen birtakım taş parçalarına tapınmaktan vazgeçmeye davet ediyorum.

Bunun üzerine, Hâlid bin Sa'îd hemen, "Ben de şehâdet ederim ki, Allah'tan başka tapılacak ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, Sen Allahü teâlânın peygamberisin!" diyerek Müslüman oldu.

Onun Müslüman olması Peygamberimizi çok sevindirdi. Hanımı Ümeyye'ye de gelip İslâmiyeti anlattı. O da hemen severek Müslüman oldu.

Hz. Hâlid bin Sa'îd, kardeşlerinin de Müslüman olmaları için davette bulundu. Kardeşi Amr bin Sa'îd de, Müslüman olmuştu.

Rızkımı İhsân Eder

Şiddetli bir İslâm düşmanı olan babası Ebû Uhayha, Hâlid bin Sa'îd'in Müslüman olduğunu öğrenip, Mekke'nin tenhâ bir yerinde namaz kıldığını haber alınca, çocuklarından Müslüman olmayanları gönderip onu huzuruna getirtti. Ona yeni girdiği dinden ayrılmasını söyledi. Azarlayıp dövmeye başladı. Sonra dedi ki:

- Sen Muhammed'e mi tâbi oldun? Halbuki sen, Onun kavmine aykırı hareket ettiğini ve getirdiği şeyle onların putlarını ve geçmiş atalarını ayıpladığını görüyorsun!

Hâlid bin Sa'îd de dedi ki:

- Allah'a yemîn ederim ki, Muhammed aleyhisselâm doğru söylüyor. Ona tâbi oldum. Ölürüm de onun dîninden dönmem!

Bunun üzerine babası Ebû Uhayha'nın kızgınlığı daha çok arttı. Sopa, başında kırılıncaya kadar vurdu ve sonra bağırdı:

- Ey zelîl yaramaz oğlum! İstediğin yere git! Yemîn olsun ki, sana ekmek vermeyeceğim!

Hz. Hâlid cevap verdi:

- Sen benim nafakamı kesersen, Allahü teâlâ da, elbette bana geçineceğim rızkımı ihsân eder.

Bunun üzerine, babası, Hz. Hâlid'i evinden çıkarttı ve diğer çocuklarına da dedi ki:

-Eğer sizden biriniz, onunla konuşacak olursa, ona yapmadığım şeyi yaparım.

Sonra, Hz. Hâlid'i tutup evinin mahzenine hapsettirdi. Üç gün onu Mekke'nin sıcağında aç ve susuz bıraktırdı. Hz. Hâlid bin Sa'îd bir kolayını bulup, babasının elinden kurtuldu. Mekke'nin kenarında bir yerde gizlendi. Peygamberimizin yanından ayrılmadı.

Ey Allahım, Onu Kaldırma!

Mekkeli müşriklerin, Müslümanlara zulüm ve işkenceleri her gün artıyordu. Bitmek, tükenmek bilmeyen bu eziyetleri, dayanılmaz hâle gelince, Resûlullah efendimiz, Müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi. Orada rahat edebileceklerdi.

Hz.Hâlid bin Sa'îd hanımı ile birlikte hicrete çıkacakları sırada, babası çok hastalandı. Yatağa düştü. Bu hâlinde bile, "Bu hastalığımdan kurtulup ayağa kalkarsam, Mekke'de bir tek kimse putlardan başkasına ibâdet edemeyecektir" diyordu.

Hz.Hz. Hâlid, babasının, hak dîne olan bu düşmanlığının sona ermesi için, "Ey Allahım! Onu yataktan kaldırma!" diye duâ etti. Nitekim bu hastalıktan ayağa kalkamadan öldü.

Habeşistan'a hicret için, ilk olarak Mekke'den çıkan Hâlid bin Sa'îd ve hanımı oldu. Kendisi ile beraber Kureşli Müslümanlardan bir grup da Habeşistan'a hareket etti. On seneden fazla orada kaldı. Oğlu Sa'îd ve kızı Ümmü Hâlid orada doğup büyüdü.

Hz.Hâlid bin Sa'îd, kardeşi Amr bin Sa'îd ve Hz. Ca'fer bin Ebî Tâlib ile beraber, Habeşistan'dan Resûlullahın yanına Medîne'ye geldi. Hicretin altıncı yılına rastlayan bu dönüşte, Hayber'in fethi gerçekleşmişti. Ganimetlerinden bir hisse de Hz. Hâlid'e ayrıldı.

Bundan sonra Hâlid bin Sa'îd önce Umretül-kazâya, sonra sırası ile Mekke'nin fethine, Huneyn harbine, Tâif ve Tebük seferlerine ve bunların yanında, bazı küçük seriyyelere iştirak etti. Fakat Bedir ve Uhud harblerine katılmadığı için çok üzgündü. Bu üzüntüsünü, bir ara Resûlullah efendimize açıkladığında, Peygamberimiz ona:

- Üzülecek bir durum yok! Başkaları bir hicret etti. Fakat siz, iki hicrete katılmış oldunuz, buyurarak, gönlünü aldı.

Vahiy Kâtipliği Yaptı

Hz. Hâlid bin Sa'îd, ilk Müslümanlardan olmak şerefinin yanında, Resûlullahın kâtiplik hizmetini de yapmıştır. Kızı Ümmü Hâlid de, Hz. Hadice, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ali ve Hz. Zeyd bin Hârise ve Sa'd bin Ebî Vakkâs'tan sonra altıncı Müslüman olduğunu bildirmektedir.

Hz. Hâlid bin Sa'îd, Medîne-i münevvereye döndükten sonra, Resûl-i ekrem efendimiz yazışma ve mektuplaşma işlerini ona verdi. Ashâb-ı kirâmın içinde okuma-yazma bilenlerden biriydi. Mekke'de iken de bu işleri, o yürütürdü. O, yazılacak çeşitli mektupları yazar, gönderir ve yabancılarla yapılan görüşmeleri kaydeder ve buna benzer her türlü işleri yerine getirirdi. Resûlullahın özel kalem müdürü vazifesini îfa ediyordu.

Hicretin dokuzuncu senesinde Tâif'te oturan Benî Sakif'ten gelen heyetle, Resûlullah efendimiz arasındaki yazışma işlerini ve sulh antlaşmasını Hâlid bin Sa'îd kaleme almıştı.

Hz. Hâlid'in Müslümanlığı kabûlünden ve Habeşistan'dan Medîne'ye gelerek orada ikâmetinden sonra, onu zekât memûru, sonra da vâli olarak tâyin etti.

Vâlilik Yaptı

Hz. Hâlid Yemen'deki görevine, Resûlullahın vefâtına kadar devam etti. Hz. Ebû Bekir'in halîfeliğinin ilk yıllarında, İslâmiyet'ten ayrılan ve "Namaz kılarız, fakat zekât vermeyiz" diyenlerle yapılan muhârebelere katılarak mürtedlerin, bozguncuların bastırılmasında vazîfe aldı.

Bu temizlik harekâtı tamamlandıktan sonra, İslâm ordusu şam taraflarına sevkedildi. Bizans ile Yermük'te çetin savaşlar yapıldı. 46.000 kişilik İslâm ordusunun karşısında 240.000 kişilik Rum ordusu vardı. 100.000 düşman askeri öldürüldü. 3.000 Müslüman şehîd oldu.

Bu arada halîfe, Hz. Hâlid bin Sa'îd'e, ordunun bir kısmının kumandanlığını verdi. Askerlerin harbe hazırlanması ve ihtiyaçlarının giderilmesi ona âitti. Hz. Hâlid, yardımcı kuvvetlerin kumandanı olarak Filistin'de Remle şehrine yakın Ecnadeyn taraflarına gönderildi.

Yolda, askerleri arasında bazı ihtilaflar baş gösterdi. Tam bu sırada, Bizans kumandanı Mahân da, ordusu ile Hz. Hâlid'e karşı taarruza geçti. Hâlid bu taarruzu geri püskürttü ve yardım istedi. İslâm ordusunun tamamı seferberlik hâlinde olduğundan, Hz. İkrime ve Hâlid bin Velîd derhal Hz. Hâlid'e yardıma geldiler.

Bizans ordusu üzerine tekrar hücum edildi ve Şam'a kadar sürüldü. Şam ile Vakusa arasında ordusunu düzenleyen Bizans kumandanı Mahân, Hz. Hâlid bin Sa'îd kumandasındaki İslâm ordusu üzerine tekrar saldırdı. Yapılan savaşta, Hz. Hâlid'in oğlu Sa'îd bin Hâlid şehîd oldu. Tam bu sırada İkrime bin Ebû Cehil'in kuvvetleri yardıma

geldi. Bizans komutanı Mahân kaçtı. Hâlid bin Sa'îd, ordusunu Zü'l-Merre'ye getirerek orada konakladılar. Ayrıca durumu, Medîne'de bulunan halîfeye bildirdi.

İslâm ordusu ile Bizans Rum ordusu arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Bu muhârebelerde Müslüman kadınlar da harp etti. Başkumandan Hz. Hâlid bin Velîd ile bir kolun komutanı Hz. İkrime'nin şaşılacak kahramanlıkları görüldü. Hz. Hâlid bin Sa'îd de, büyük bir cesâret örneği göstererek kahramanca dövüştü. Ordunun diğer askerleri, onun bu hâlini görünce, kendilerine bir canlılık ve cesâret geldi.

Hanımı da Cihâd Etti

Şam şehrinin alınmasında ve Fihl muhârebesinde canını ortaya koyarak kahramanca çarpışan Hz. Hâlid bin Sa'îd, 635 yılında İslâm orduları ile birlikte Merc-i Safer denilen yere geldi. Ertesi gün, düşman üzerine saldırıya geçildi. Hâlid bin Sa'îd hemen ön saflara geçerek dövüşmeye başladı. Düşman askerinden birisi, kendisi ile yeke yek dövüşecek bir er istedi.

Hâlid hemen oraya çıkıp vuruşmaya başladı. Burada kendisi şehîd oldu. Kocasının şehîd edildiğini gören bir günlük evli hanımı Ümmü Hakîm, hiç feryât ve figân etmeyerek, eline aldığı bir kılıçla düşman üzerine yürüdü. Kahramanca vuruşmaya başladı. Onun bu hâlini gören İslâm askerleri büyük bir şevk ve arzu ile saldırıya geçtiler. Bizanslıları kılıçtan geçirmeye başladılar. Bu arada Ümmü Hakîm de bir kâfir askerini öldürmüştü.

60)Meleklerin yıkadığı sahâbî: HANZALA BİN EBÛ ÂMİR

Hanzala Bedir gazâsında bulundu. O zaman henüz bekârdı. Bedir gazâsından bir müddet sonra Abdullah bin Übey'in kızı Cemîle ile nikâhlandı. Ertesi gün de Uhud'da Kureyş müşrikleriyle çarpışılacaktı.

Hanzala geceyi Medîne'de hanımının yanında geçirmek için Resûlullahtan izin istedi. Peygamberimiz de müsâade buyurdu. Hanımı Cemîle ile o gece beraber kaldı. Cumartesi günü sabahleyin Uhud'a yetişmek için, telâştan gusletmeyi unutup çok acele yola çıktı.

Ne Lüzûm Vardı?

Yola çıkacağı sırada, hanımı Cemîle, orada bulunan kavminden dört kişiyi çağırdı ve Hanzala ile evlendiklerini söyleyip, onları şâhid tuttu. Oradaki dört şâhid sordular:

- Buna ne lüzûm vardı?

Cemîle dedi ki:

- Rüyâmda semânın açıldığını ve Hanzala içeri girdikten sonra kapandığını gördüm.

Peygamberimiz Uhud'da harp için safları düzeltirken Hanzala yetişti ve Ashâb-ı kirâm arasına karıştı. Hz. Hanzala diğer sahâbîler gibi cansiperane müşriklerin üzerine atıldı. Şehîdlik mertebesine kavuşmak için durmadan savaştı. Daha sonra müşrikler bozuldular, dağılıp kaçmaya başladılar.

Hz. Hanzala, Ebû Süfyân'ın önünü kesti. Üzerine hücûm etti. Ebû Süfyân yere düştü. Korkudan ne yapacağını şaşıran Ebû Süfyân;

- Ey Kureyş, ben Ebû Süfyân'ım! Hanzala beni öldürecek, yetişin, diye sesi çıktığı kadar bağırmaya başladı.

Müşriklerden birçokları Ebû Süfyân'ın sesini işittikleri hâlde, kendi canlarının derdine düştüklerinden hiç aldırış eden olmadı. Fakat Şeddâd bin Esved, Hz. Hanzala'ya arkadan yaklaşıp hâince, sırtından mızrakladı.

Hanzala mukâbele etmek istedi. Fakat îmândan nasîbi olmayan bu müşrik, ikinci bir darbe daha vurup, Hanzala'yı şehîd etti. Hanzala şehîd olunca, Peygamberimiz buyurdu ki:

- Ben Hanzala'yı meleklerin gökle yer arasında, gümüş bir tepsi içinde, yağmur suyu ile yıkadıklarını gördüm.

Hz.Ebû Useyd Sa'îd diyor ki:

"Gidip Hanzala'ya baktım. Başından yağmur suyu akıyordu. Döndüm, bunu Resûlullaha haber verdim. Peygamberimiz hanımına haber gönderip bunun sebebini sordu. O da Uhud'a çıktığı zaman Hanzala'nın cünüb olduğunu bildirdi."

Hanzala Bizdendir

Hz. Hanzala Uhud'a yetişmek için çok acele edip, yetişememek korkusu kendini kapladığından, acele ile gusletmeyi unutmuştu. Bundan sonra Hanzala'nın adı Gasîl-ül-Melâike=Melekler tarafından yıkanmış kimse diye anıldı. Medîne'de Ashâb-ı kirâmın Evs kabîlesinden olanlar, "Melekler tarafından yıkanan Hanzala bizdendir" diye iftihâr ederlerdi.

Hz.Hanzala bi'setten yanî Peygamber efendimizin davetinden önce de îmân sâhibi olup, Allah'ın birliğine inanır, putlara tapmazdı. Hanîf dîninde idi. Böylece hanımının rüyâsı hakîkat olup, Uhud savaşında Hz. Hanzala şehîd oldu. Abdullah isminde bir oğulları oldu. Abdullah bin Hanzala olarak tanınan bu oğlu, Yezîd zamanında şehîd edildi.

61)Darağacında ilk namaz kılan sahâbî: HUBEYB BİN ADİY

Uhud savaşında bazı yakınları ölen müşrikler, Müslümanlardan bunların intikamını almak istediler. Alçakca bir plân hazırladılar. Hemen de planı tatbike koydular. Bu maksatla bir heyet Medine'ye giderek Resulullahın huzuruna çıkıp:

- Yâ Resûlallah. Bizim kabîlelerimiz, İslâmiyeti kabûl ettiler. Yalnız Kur'ân-ı kerîm öğretmenine ihtiyâcımız var. Lütfen bize; İslâmiyeti, Kur'an-ı kerimi öğretecek kimseler yollar mısınız? diye ricada bulundu.

Sevgili Peygamberimiz kendilerine, 10 kişilik bir öğretmenler heyeti yolladılar. Başlarında,

Hz.Âsım bin Sâbit bulunduğu bu heyette, Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târık, Muattib bin Ubeyd de bulunuyordu.

Bu öğretmenler kâfilesi, geceleri yürüyerek, gündüzleri gizlenerek Hüzeyl Kabilesi topraklarında, Reci' suyu başında, seher vakti konakladılar...

Bu sırada yanlarında bulunan Adal ve Kare kabilesi heyetinden biri, bir bahane ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyanoğullarına gidip, haber verdi.

Çarpışmaya Karar Verdiler

Çok geçmeden kâfilenin etrâfı sarıldı. 200'den fazla silâhlı eşkiyâ oradaydı.

- Bize öğretmen lâzım! diyenler, çekip gittiler. O güzîde Müslümanları, eşkiyâ ile karşı karşıya bıraktılar.

Lıhyânoğulları mensupları, esir ticâreti ile geçinirlerdi. Bu sebeple:

- Teslim olun. Canınızı kurtarın, teklifinde bulunuyorlardı. Asıl niyetleri onları Mekke'de köle olarak satmaktı. Böylece çok para kazanacaklardı. Çünkü Mekke'li müşrikler kendilerine:

- Yakaladığınız her Müslüman için, değerinden fazla para öderiz, demişlerdi.

Bunu Müslümanlar da duymuşlardı. Onun için, aralarında istişâre ederek çarpışmaya karar verdiler. Arkalarını dağa dönüp, kılıçlarını çekip, Allah’ın dîni uğrunda vuruşmaya başladılar.

İkiyüz kişilik düşmana karşı görülmemiş bir kahramanlıkla çarpıştılar. Üzerlerine saldıran kuvvetten bir kısmını öldürdüler.

Nihayet çarpışa çarpışa on Sahâbi'den yedisi okla vurularak orada şehid düştü.

Sadece Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne ve Abdullah bin Târık kalmış, müşriklerle çarpışıyorlardı.

Çok geçmeden müşrikler, onları sağ olarak yakaladılar.

Arkadaşlarım Bana Örnektir

Lıhyanoğulları üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar. Mekke'ye götürmek üzere yola çıktılar.

Hz.Abdullah bin Târık Mekkeli müşriklere götürülmeye râzı olmadı. Gitmemek için zorlandı.

- Vallahi ben size arkadaş ve yoldaş olmam! Şehid olan arkadaşlarım bana örnek ve önderdir, deyip, bir zorlayışta ellerini kurtardı.

Lıhyanoğulları O'nu taşa tuttular, sonunda O'nu da şehid ettiler.

Lihyânoğulları, Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne'yi Mekke'ye götürüp müşriklere yüksek bir fiyatla sattılar.

Çünkü Hz. Hubeyb Bedr Gazâsında müşriklerden Hâris bin Âmir'i Cehenneme yollamıştı.

Onun oğulları şimdi kendisini almak için, büyük para ödediler.

Hz.Zeyd bin Desinne'yi de Safvân bin Ümeyye, Bedir savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halef'in intikâmını almak üzere satın aldı.

Mekkeli Müşrikler, Hz. Hubeyb ve Zeyd'i satın aldıktan sonra, onlara ne cezâ vereceklerini konuşuyorlardı:

- Hayır! Evvelâ işkence etmeliyiz.

- Ama Harâm aylar içinde bulunuyoruz!

- Evet! Bu sebeple, hemen öldüremeyiz! Harâm ayların geçmesini beklememiz gerek.

- O hâlde, hapsedelim.

- Ellerini, ayaklarını zincire vuralım! diyorlardı. Öyle yaptılar.

İntikam Hırsı

Harp meydanındaki yenilginin intikâmını, müdâfaasız bir insandan alacaklardı. Hem de o esîri; harpte değil, parayla pazardan almışlardı!..

Hârisoğulları, iftihârla Hubeyb bin Adiy'i kendi âile fertlerine gösteriyorlar:

- İşte babamızı öldüren. Şimdi vereceğimiz cezâyı beklemekte! diyorlardı.

Hz. Hubeyb bin Adiy, hapsedildiği evde tam bir tevekkül ile, Allahü teâlânın kendisi hakkındaki takdirini bekliyordu.

Üzüm Salkımı

Hapsedildiği evde bulunan ve azatlı bir cariye olan Mâviye şöyle anlatmıştır:

Hübeyb, benim bulunduğum evde bir hücreye hapsedilmişti. Ben ondan daha hayırlı bir esir görmedim.

Bir gün baktım elinde insan başı gibi kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Hergün böyle üzüm salkımı elinde görülürdü.

O mevsimde hem de Mekke'de üzüm bulmak asla mümkün değildi. Allahü teâlâ ona rızık veriyordu.

Hz. Hubeyb, hapsolunduğu hücrede namaz kılar, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Onun okuduğu Kur'ân-ı kerîmi dinleyen kadınlar ağlaşırlar. Ona acırlardı.

- Ona bir isteğin var mı? dediğimde,

- Bana tatlı su ver, putlar için kesilen hayvanların etinden getirme, bir de beni öldürecekleri zaman önceden haber ver, başka bir şey istemem, dedi.

Öldürüleceği gün kararlaştırılınca gidip kendisine söyledim. Hayret ettim, öldüreceği zamanı öğrenince onda en ufak bir değişiklik ve zerre kadar üzüntü eseri görülmüyordu.

Bana:

- Ne olur bana, bir ustura buluver. Temizlik yapacağım. Ben de sana duâ ederim, dedi.

Haksız Yere Cana Kıymayız

Ben de çocuğumun eline bir ustura verip, gönderdim. Çocuk yanına gidince birden korktum.

- Eyvah bu adam çocuğu ustura ile keser o nasıl olsa öldürülecek, dedim. Koşup çocuğa baktım.

Hubeyb, gönderdiğim usturayı çocuğun elinden alıp, çocuğu sevmek için dizine oturtmuştu. Ben bu durumu görünce çok korkup, feryat etmeye başladım. Durumu anlayınca,

-Bu çocuğu öldüreceğimi mi zannediyorsun? Bizim dînimizde böyle şey yok. Haksız yere cana kıymak bizim hâl ve şânımızdan değildir, dedi. Aslında eli usturalı bir esir çok şey yapabilirdi. Hattâ bu fırsat sâyesinde, hürriyetine bile kavuşabilirdi.

Hz. Hubeyb böyle birşeyi, düşünmek bile istemedi. Küçük bir yavruyu âlet etmek küçüklüğünü aklına bile getirmedi.

Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne'yi öldürmek için müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. Fakat müşriklerin kin ve intikâm hisleri geçmek bilmedi.

Herkese haber verildi. Bu yüzden şehrin zengin-fakîr, genç-ihtiyâr, kadın-erkek ve bütün çocuklar oradaydılar. Bu iki yüce Sahâbenin başına gelecekleri merak ediyorlardı.

Bir isteğin Var mı?

Bir sabah erkenden O büyük îmânlı Sahâbînin zincirlerini çözüp, zindandan çıkardılar. Mekke dışında Ten'im denilen yere götürdüler. Çünkü bütün melanetlerini, orada yapmayı âdet edinmişlerdi.

Bu iki Allah ve Resûlullah dostu ise, heyecanlı değildiler.Yolda karşılaşıp görüşen bu iki Sahâbî kucaklaşarak birbirlerine uğradıkları belâya sabretmelerini tavsiye ettiler.

Az sonra bir müşrik bağırdı:

- Ey Hubeyb! Sen bizim babamızı, Hâris bin Âmir'i öldürdün. Bugün onun intikâmını senden alacağız. Ölmeden önce bir isteğin var mı?

Hubeyb bin Adiy gâyet sâkin, şunları söyledi:

- Yaşatan ve öldüren ve öldükten sonra gene diriltecek olan, yalnız Cenâb-ı Allah’tır.. O'na binlerce hamd olsun.

Darağacında Namaz

Müşrikler hayretle tekrar sordular:

- Ölmeden önce son bir arzun yok mudur?

- Beni bırakınız iki rekât namaz kılayım...

- Kıl orada.

Elleri ve ayakları çözülen Hz. Hubeyb, hemen namaza durup, büyük bir sükûnet içinde huşû' ile iki rekât namaz kıldı. Cenâbı Hakka son duâlarını yaptı.

Toplanan müşrikler, kadınlar, çocuklar heyecanla onu seyrediyorlardı. Namazını bitirdikten sonra

-Vallahi eğer ölümden korkarak namazı uzattığımı zannetmeyecek olsaydınız, namazı uzatırdım ve daha çok kılardım, dedi.

Böylece idam edilirken iki rekât namazı ilk kılan, âdet ve sünnet olmasına sebep olan Hubeyb bin Adiy'dir Peygamber efendimiz, onun idam edilirken iki rekât namaz kıldığını işitince bu hareketini yerinde ve uygun bulmuştur.

Allah ve Resûlullah sevgisi için

Hârisoğulları hırsla yaklaştılar:

- Artık ölmeye hazır mısın? diye sordular.

Aslında O'nun bağırıp çağırmasını istiyorlardı. Çünkü o zaman daha keyifle, işkence edeceklerdi.

Fakat aksine Hubeyb halâ sâkindi:

- Müslüman olarak öldükten sonra, ne şekilde can verirsem vereyim, önemli değil. Çünkü bütün çektiklerim, Allah ve Resûlullah sevgisi içindir. Cenâb-ı Hak dilerse, parça parça edeceğiniz vücudumun zerresini, lütuf ile Cennetine nâil eyler, dedi.

Hz. Hubeyb, son namazını kıldıktan sonra, Mekkeli müşrikler, onu tutup darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü kıbleden Medine'ye doğru çevirdiler. Sonra:

- Vallahi dînimden asla dönmem! Bütün dünya benim olsa, bana verilse yine İslâmiyet’ten dönem!..

Esselâmü aleyke Yâ Resûlallah.

- Şimdi senin yerine Peygamberinin olmasını, onun öldürülmesini, sen de evinde rahat oturasın ister misin?

- Ben Muhammed aleyhisselâmın değil benim yerimde olmasını, Medîne'de yürürken ayağına bir diken bile batmasına asla râzı olmam!

- Ey Hubeyb, İslâm dîninden dön eğer dönmezsen seni muhakkak öldüreceğiz.

- Allah yolunda olduktan sonra benim için öldürülmenin hiç ehemmiyeti yoktur.

Hz. Zeyd bin Desinne'ye de bu şekilde söylediler. O da aynı cevabı vererek şehid oldu.

Bundan sonra Hubeyb:

-Allahım! Şuracıkta düşman yüzünden başka yüz görmüyorum... Allahım! Resûlüne selâmımı ulaştır. Bize yapılan bu işi Resûlüne bildir, diyerek duâ etti.

Hz.Hubeyb bu duâyı yaptığı sırada sevgili Peygamberimiz, Ashâb-ı kirâmla oturuyordu.

Hz.Zeyd bin Hârise şöyle anlatmıştır:

Bir gün Resûlullah efendimiz Ashâbıyla otururken kendisine vahy geldiği sırada kaplayan hâl gibi bir hâl kapladı. Sonra,

- Ve aleyhisselâm, dedi.

-Yâ Resûlallah bu selâmı kimin selâmına karşılık verdiniz?

- Kardeşimiz Hubeyb'in selamına karşılık verdim. Cebrâil aleyhisselâm, Hubeyb'in selâmını bana ulaştırdı.

Ve Hubeyb ile Zeyd'in şehid edildiğini Ashâbına duyurdu. Hubeyb'in etrafında toplanan Kureyş müşrikleri:

- İşte babalarınızı öldüren bu adamdır, diyerek gençleri üzerine mızraklarıyla saldırttılar. Mızraklarını saplayarak vücudunu yaralamaya başladılar.

Yüzümü Ka'be'ye Çevir

Bu sırada Hubeyb'in yüzü Kâ'be'ye doğru döndü. Müşrikler Medine'ye doğru döndürdüler.

Hz. Hubeyb:

- Allahım eğer ben senin katında hayırlı bir kul isem yüzümü Ka'be'ye çevir, diyerek duâ etti.

Yüzü yine kıbleye döndü. Müşriklerden hiçbiri onun yüzünü Kâ'be'den başka bir tarafa çeviremedi.

Bu esnada Hz. Hubeyb darağacı üzerinde düşman arasında garip bir halde şehit edilmekte olduğunu dile getiren bir şiir söyledi.

Mekkeli müşrikler darağacına çıkardıkları Hz. Hubeyb'e, ellerindeki mızraklarla işkence yapmaya başlayınca:

- Vallahi ben Müslüman olarak öldürülecek olduktan sonra vurulup hangi yanım üstüne düşersem düşeyim gam yemem. Bunların hepsi Allah yolundadır, dedi.

Hubeyb bundan sonra yüksek sesle şöyle bedduâ etti.

- Ey büyük ve herşeye kâdir Allahım. Sen de bu zâlimlerin tamâmını mahveyle! Onlardan hiç birini sağ bırakma! Hepsini ayrı ayrı öldür, Allahım!

Hâinler Korkak Olur

Hâinler korkak olur. Bu hâinler de bedduâyı işitince korkmaya başladılar. Hz. Hubeyb biraz daha konuşursa, vaziyet değişebilirdi. Oradakiler müşrik de olsalar tesir altında kalabilirlerdi! Hattâ o mazlûmu kurtarmak istiyen bile çıkabilirdi. Hârisoğulları:

- Konuşturmayın şunu! diye bağırdılar.

Sonra da mızraklarını peşpeşe saplamaya başladılar, içlerinden biri göğsüne mızrağı sapladı, mızrak sırtından çıktı.

Hz.Hubeyb, vücudundan kanlar fışkırırken ve darağacında sallanarak son nefesini verirken,

- Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh diyerek şehid oldu.

Hz.Hubeyb bin Adiy'in cenazesi kırk gün darağacında asılı kaldı. Bedeni çürüyüp kokmadı. Hep taze kan aktı.

Peygaber efendimiz onun cenazesini getirmek üzere Ashâb-ı kirâmdan Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved'i gönderdi.

Gece gizlice Mekke'ye girip Hubeyb'i asılı bulunduğu darağacından indirip deveye yükleyerek Medine'ye doğru yola çıktılar.

Cennetteki Komşu

Durumu öğrenen müşrikler büyük bir kalabalık hâlinde üzerlerine hücum ettiler.

Hz. Zübeyr ve Mikdâd, kendilerini savunmak için cenazeyi yere koydular. Biraz sonra baktılar ki, Hubeyb'in cenazesini bıraktıkları yer yarılıp, cesedi içine alındı ve kapandı.

Onlar da oradan uzaklaşıp, Medine'ye döndüler.

Peygaber efendimiz, Hubeyb bin Adiy için:

- O benim Cennette komşumdur, buyurmuştur.

Bu şekilde şehid edilen Hubeyb, Ensârdan ya'nî Medîneli Müslümanlardan olup Evs kabilesindendir.

Hicretten önce Müslüman oldu. Bedir ve Uhud savaşına katıldı. Bu savaşlarda büyük kahramanlıklar gösterdi.

62)Sevgili Peygamberimizin sırdaşı: HUZEYFE BİN YEMÂN

Hz.Huzeyfe bin Yemân şöyle anlatıyor:

"Hendek savaşının en şiddetli safhaya ulaştığı bir sırada, bir gece yarısı Ashâb-ı kirâmdan bir grup olarak Resûlullahın yanında idik. Öyle bir gecede bulunuyorduk ki, ondan daha karanlık bir gece görmemiştik. Bu şiddetli karanlıkla birlikte gök gürültüsünü andıran korkunç bir rüzgâr da esmeye başlamıştı.

Ok ve Taş Atma

Bu sırada müşrik ordusu, telâşa kapılıp, kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Peygamber efendimiz bize onların bu hâlini haber verdi. Resûluluh efendimiz gece bir miktar namaz kıldıktan sonra yanıma geldi. Soğuktan ve açlıktan iki dizim üzerine çöküp büzülerek oturuyordum. Bana dokunarak buyurdu ki:

-Git şu kavim ne yapıyor bir bak! Yanıma dönüp gelinceye kadar onlara, ok ve taş atma. Mızrak ve kılıç vurma. Sen benim yanıma dönüp gelinceye kadar, ne soğuktan, ne sıcaktan zarar görmeyeceksin, esir edilip, işkenceye de uğramayacaksın.

Resûlullahın bu sözlerinden anladım ki, bana hiç bir zarar gelmeyecek. Kılıcımı yayımı aldım, gitmek üzere hazırlandım. Resûlullah efendimiz benim için duâ etti:

- Allahım, onu önünden, ardından, sağından, solundan, üstünden, altından koru!

Müşriklere doğru yürümeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi içimde ne bir korku, ne bir üşüme, ne de bir ürperti vardı. Nihâyet müşriklerin ordugâhına vardım. Reisleri Ebû Süfyân ve diğerleri ateş yakmışlar, başında ısınıyorlardı. Ebû Süfyân daha o zaman Müslüman olmamıştı.

Hemen aklıma Ebû Süfyân'ı orada öldürmek geldi. Ok çantamdan bir ok çıkarıp, yayıma yerleştirdim. Ateşin ışığından faydalanarak onu vurmak istedim. Tam atacağım sırada Resûlullahın, "Benim yanıma dönüp gelinceye kadar bir hâdise çıkartmayacaksın" buyurduğunu hatırladım ve onu öldürmekten vazgeçtim.

Bundan sonra kendimde kuvvetli bir cesâret buldum. Müşriklerin yanına sokulup ateşin başına oturdum. Görülmemiş derecedeki şiddetli rüzgâr ve Alllahü teâlânın görülmeyen ordusu melekler, onlara yapacağını yapıyordu. Rüzgârda, kap kacakları devriliyor, ateşleri ve ışıkları sönüyor, çadırları başlarına yıkılıyordu. Bir ara müşrik ordusunun kumandanı Ebû Süfyân ayağa kalkıp dedi ki:

- İçinizde gözcüler ve casuslar bulunabilir, dikkat ediniz, herkes yanındakinin kim olduğuna baksın! Herkes yanında oturanın elini tutsun!

Durulacak Yerde Değilsiniz

Ebû Süfyân, aralarına bir yabancının girdiğini sezer gibi olmuştu. Hemen ellerimi uzatıp, sağımda ve solumda bulunan iki kişinin ellerinden tutup, onlardan, önce isimlerini sordum. Böylece tanınmamı engelledim. Nihayet Ebû Süfyân:

- Ey Kureyşliler, siz durulacak gibi bir yerde değilsiniz. Atlar, develer kırılmaya, ölmeye başladı. Kıtlık her tarafı sardı. Rüzgârdan, başımıza gelenleri görüyorsunuz. Hemen göç edip gidiniz. İşte ben gidiyorum, diyerek devesine bindi.

Müşrik ordusu perişan bir hâlde toplanıp, Mekke'ye doğru hareket etti. Rüzgârdan üzerlerine yağan taş ve çakıl sesini işitiyordum.

Müşrik ordusu çekip gidince, ben de Resûlullahın yanına döndüm. Yolun yarısına geldiğimde karşıma yirmi kadar beyaz sarıklı süvâri şeklinde melekler çıktı. Bana dedilir ki:

- Resûlullaha haber ver. Allahü teâlâ düşmanı perişan etti!

Resûlullahın yanına geldiğimde, bir kilim üzerinde namaz kılıyordu. Fakat ben döner dönmez, gitmeden önceki üşüme ve titreme hâlim tekrar başlamıştı.

Huzeyfe bin Yemân, Ashâb-ı kirâm arasında Peygamberimizin sırdaşı olmasıyla meşhurdur. Peygamberimiz ona, Ashâb-ı kirâm arasına karışarak kendilerini gizleyen ve böylece fitne çıkarmak isteyen münâfıkların kimler olduğunu tek tek bildirmiştir. Bundan başka vukû bulacak hâdiseleri de bildirmişti.

Ashâb-ı kirâm arasında çok sevilir ve ayrı bir itibar gösterilirdi. Çünkü o, Resûlullahın verdiği sırlarla dolu idi. Resûlullah gizli kalması lâzım olan bir çok şeyi, Hz. Huzeyfe'ye söyledi.

Lâzım Olanı Bildirdik

O ve Ebû Hüreyre buyurdular ki:

- Server-i âlem, âlemin yaratıldığı zamandan, yok olacağı güne kadar, olmuş ve olacak şeyleri bize bildirdi. Bunlardan bildirilmesi lâzım olanları size bildirdik. Lâzım olmayanları, sakladık, bildirmedik.

Hz. Huzeyfe, Peygamber efendimizin sağlığında Hendek'ten sonraki savaşların hepsine katıldı. Resûlullahın vefâtından sonra Hz. Ebû Bekir, onu ordu kumandanı ta'yîn etti. Dinden dönenlerle savaşmak üzere Umman'a gönderdi. Kendisine katılan İkrime ile birlikte Umman halkını tekrar İslâm'a döndürdü. Bundan sonra Umman'da, önce zekâtları toplamakla, sonra da vâli olarak vazîfelendirildi. Sonra da Mezopotamya taraflarında yapılan savaşlara katıldı. Irak'ın ve İran'ın fethinde bulundu.

Nihâvend savaşında Nu'man bin Mukarrin şehîd olunca, İslâm sancağını Huzeyfe eline alarak Hemedân, Rey ve Deynura'yı fethetmiştir. Cezîre'nin fethinde bulunarak, Nusaybin vâliliğine tayîn olundu.

Hz. Ömer yeni bir vâli tayîn ettiği zaman, oranın halkına mektup yazarak, "Yeni vâli, âdâletle hükmettiği müddetçe; siz de onun emirlerine uyunuz" derdi. Hz. Huzeyfe'ye verdiği mektupta ise şöyle yazdı:

"Ey Nusaybin halkı! Bu gönderdiğim vâlinin, bütün emirlerine uyun. Her isteğini yerine getirin."

Nusaybinliler, karşılamaya çıktılar. Onu gördükleri zaman; hayvanı üzerinde, bir parça kuru etle ekmek yiyordu. Selâmlaştılar. Sonra halîfenin emirnâmesini gösterdi. Onlar da dediler ki:

- Hz. Ömer'in emirleri, başımız üzerine! Sen de hoş geldin, safâ geldin. Lâkin, bizden isteklerin ne ise; şimdi söyle. Belki karşılıyamıyacağımız şeylerdir!

Yeni vâli tebessüm ederek şu cevabı verdi:

- Aranızda kaldığım müddetçe sizlerden; sâdece, kendimin ve hayvanımın yiyeceğini istiyorum. Başka hiçbir şey istemem.

Duâ Eden Kurtulur

O şehirde, epeyce müddet bulundu. Görevini, kusursuz yapmaya çalışıyordu. Bilhassa Cumadan önce, Müslümanlara vaz ve nasîhat eylerdi. Bir defasında buyurdu ki:

- Ey Mü'minler! Fitne, önce kalplerde filizlenir. Su katılmamış şarap bile; fitne kadar, insan kalbini çelemez, bozamaz. Sizler, fitneye doğru gitmeyiniz. Allah'a yemîn ederim ki fitne insanları; selin, çöpleri sürüklediği gibi sürükler götürür!..

- Yâ "Huzeyfe! Fitneden nasıl kurtulabiliriz?

- Duâ eden, kurtulur.

- Ne zaman duâ edelim?

- Namazdan sonra. Çünkü kulları, güzelce abdest alıp, namaza durdukları zaman; Cenâb-ı Hak da namaz kılanlara yönelir. İşte o anlarda duâ ediniz! Fakat sizler; hayırlı kimseler olmak istiyorsanız; geçici olan dünya için âhireti terketmeyiniz!

Hz. Huzeyfe, Medâyin şehrinde uzun müddet vâlilik yaptı. Oranın halkı, onun idâresinden son derece memnun olup, kendisini çok sevmişlerdi. Nihayet bir akşam, Hz. Ömer'den haberci geldi. Artık, Huzeyfe'nin Medîne'ye dönmesini istiyordu...

Emir üzerine hazırlandı, helâllaştı, vedâlaştı ve yola çıktı. Dönüşünü bekleyenler arasında, halîfe de bulunuyordu. Az çok yaklaşınca, Halîfe dikkatle baktı. Gördü ki; Medâyin vâlisi gönderdiği gibi dönüyor! Bunca yıl sonra; aynı hayvan üzerinde, aynı sâde elbiseler içinde.

Yan yana geldiler ve selâmlaştılar, kucaklaştılar. Halîfe sevinçle:

- Sen, benim kardeşimsin. Ben de, senin kardeşinim, diyerek, hislerini belirtti.

Cenâzesini Niçin Kılmadın?

Hz. Ömer halîfeliği zamanında Huzeyfe'nin bir cenâzenin namazını kılmadığını görerek, ona sordu:

- Niçin cenâze namazını kılmadın?

Resûlullahın sırdaşı Hz. Huzeyfe dedi ki:

- Resûlullah efendimiz, bana o kişinin münâfık olduğunu açıklamıştı. Bunun için onun namazını kılmadım.

- Allah’ın Resûlü münâfıklar arasında Ömer'i de saydı mı yâ Huzeyfe?

- Hayır, yâ Ömer.

- Peki memurlarım arasında münâfık var mı?

- Sadece bir tane var. Ancak ismini söylemeye memur değilim.

Hz.Huzeyfe, Hz. Ömer'in bütün ısrârına rağmen ismini söylememiştir. Sonra o münâfık Hz. Ömer tarafından uzaklaştırılmıştır.

Bundan sonra Hz. Ömer, Huzeyfe'nin gitmediği cenâzeye gitmemiştir. Çünkü onun gitmemesini, ölenin münâfık olduğuna işâret sayardı.

Bir gün Hz. Ömer, huzurunda bulunan bazı Ashâb-ı kirâma sordu:

- Resûlullah efendimizin fitne hakkında olan sözü hatırında olan var mı?

İçlerinden Huzeyfe dedi ki:

- Ey mü'minlerin emîri! Peygamberimizin bu konudaki sözü aynıyla benim hatırımdadır buyurdu ki,

"Kişi ailesinden, malından, çocuklarından ve komşusundan dolayı fitneye düçâr olur. Böyle günâhlara oruç tutmak, namaz kılmak ve iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak keffâret olur."

- Maksadım o değil, deniz gibi dalgalanacak fitneyi soruyorum.

- Ey mü'minlerin emîri! Senin için endişelenecek bir şey yok. Senin zamanınla onun arasında bir kapalı kapı var.

Kapı kırılacak mı?

- Yâ Huzeyfe! Bu kapı kırılacak mı, yoksa açılacak mı?

- Ey mü'minlerin emîri! O kapı kırılacak.

Bu cevap üzerine Hz. Ömer:

- Desene ümmet-i Muhammed kıyâmete kadar bir araya gelemeyecek! diyerek üzüntüsünü dile getirdi.

Daha sonra Huzeyfe'ye o kapının ne olduğu sorulduğunda şu cevabı vermiştir:

- O kapı Hz. Ömer idi.

Hz. Ömer'in bunu bilip bilmediği sorulunca da:

- Akşam ve sabahın olacağını bildiği gibi biliyordu, cevabını vermiştir.

Nitekim daha sonra Hz. Ömer şehîd edilmiş, Hz. Osman devrinin sonlarında alevlenen fitne târih boyunca bitmemiştir.

Kötü Zaman Gelecek Mi?

Hz. Huzeyfe şöyle anlatıyor:

Herkes Resûlullah efendimize hayırdan sorardı. Ben ise ileride hâsıl olacak fitnelerden sorardım. Çünkü bunların şerrine yakalanmaktan korkuyordum. Dedim ki:

- Yâ Resûlallah, biz, Müslüman olmadan önce kötü kimselerdik. Allahü teâlâ, senin şerefli vücudun ile İslâm ni'metini, iyiliklerini bizlere ihsân etti. Bu saâdet günlerinden sonra yine kötü zaman gelecek mi?

- Evet gelecek.

- Bu şerden sonra, hayırlı günler yine gelir mi?

- Evet gelir. Fakat o zaman bulanık olur.

- Bulanıklık ne demektir?

- Benim sünnetime uymayan ve benim yolumu tutmayan kimseler ortaya çıkar. İbâdet de yaparlar. Günâh da işlerler.

Cehenneme Çağıranlar

- Bu hayırlı zamandan sonra, yine şer olur mu?

- Evet, Cehennemin kapılarına çağıranlar olacaktır. Onları dinleyenleri Cehenneme atacaklardır.

- Yâ Resûlallah! Onlar nasıl kimselerdir?

- Onlar da bizim gibi insanlardır. Bizim gibi konuşurlar.

- Onların zamanlarına yetişirsem ne yapmamı emredersiniz?

- Müslümanların cemâatına ve hükümetine tâbi ol!

- Müslümanların hükümeti yoksa ne yapalım?

- Bir kenara çekil. Aralarına hiç karışma, ölünceye kadar yalnız yaşa.

Hz.Huzeyfe, Hz. Osman'ın halîfeliği sırasında Azerbaycan ve Ermenistan taraflarının fethine gönderildi. Buradaki hizmetlerinin yanında mühim bir hizmeti de, Kur'ân-ı kerîm nüshâlarının çoğaltılmasına sebep olmasıdır. Çünkü o, Azerbaycan ve Ermenistan tarafına gittiğinde,

Kur'ân-ı Kerîm'in değişik lehçelerle okunduğunu görerek, Kur'ân-ı kerîmin Kureyş lehçesi üzerine çoğaltılmasını Hz. Osman'a teklif etti. Bunun üzerine Hz. Osman, Kur'ân-ı kerîm nüshâlarını çoğaltıp; belli merkezlere gönderdi.

Hayatının çoğu savaşlarda geçen Huzeyfe bin Yemân, Hz. Osman şehîd edildiğinde Medîne'de bulunuyordu. Bu sırada yaşı oldukça ilerlemişti. Dördüncü halîfe Hz. Ali'nin, ilk günlerinde hastalandı. Artık iyice ihtiyarlamıştı. Müslümanlar akın akın ziyâret ediyorlardı.

Bir arkadaşına 300 dirhem vererek buyurdu ki:

- Bu parayla, kefen alıverin.

Desenli bir kumaş getirdiler. Onu görünce:

- Bu kefen değil, gömlek içindir. Kefen, boydan boya iki bez parçası olur, dedi.

Dost Anî Geldi

Sonra da yavaş bir sesle buyurdu ki:

- Hem sizin arkadaşınız iyi bir Müslüman ise, Cenâb-ı Hak; kabirde o kefeni, daha iyisiyle değiştirir. Kötü ise, daha kötü şeylere hazırlanmalıdır.

Hz. Ali'nin hilâfetinin 40. günü, 656 senesinde, Huzeyfe hazretleri de, sırlarıyla birlikte sevgili Peygamberimize kavuştu.

Hz. Huzeyfe ölüm döşeğinde yattığı vakit şöyle duâ etmiştir:

- Dost ânî bir baskınla geldi. Pişmanlık fayda vermez. Allah'ım, fakirlik ve hastalıktan hakkımda hayırlı olanı bana ver. Ölüm, hakkımda yaşamaktan hayırlı ise; sana ulaşıncaya kadar ölüm yolunu bana kolaylaştır.

63)Şehîdlerin efendisi: Hz. HAMZA

Hz. Peygamber'in amcası, Şehidlerin efendisi.

Künyesi; Ebn Ya'la veya Ebû Ammâre; Lakabı; Esedullah (Allah'ın Aslanı)'dır. Babası Abdulmuttalib, annesi Hâle'dir.

Peygamberimizin amcalarının en küçüğüdür. Doğumdan bir kaç gün sonra, Peygamberimizi emziren Ebû Lebeb'in câriyesi Süveybe daha önceleri Hz. Hamza'yı da emzirmiş olduğundan, Hamza Peygamberimizin süt kardeşi idi.

Hz. Hamza, orta boylu, güçlü kuvvetli, heybetli, onurlu bir sahabîdir. Hz. Hamza (r.a) iyi bir avcı, keskin nişancı, Kureyş'in en şereflilerindendir. Mazlumlara yardım etmeyi seven cesur bir savaşçıydı. Av dönüşü evine gitmeden Ka'be'yi tavaf edecek kadar kutsal kabul ettiği değerlere saygılı, karşılaştığı şahıslara selâm verip sohbet etmesini seven mürüvvetli bir insandı. Onun gençlik dönemine ait bilgilerimiz yok denecek kadar azdır.[630[630]]

Peygamberimiz yakınlarına İslâm'ı tebliğ etmiş olmasına rağmen, Hz. Hamza henüz müslüman olmamıştı. Ebû Cehil'in Peygamberimize yaptığı bir hakaret sonucunda müslüman olmuştur. Peygamberimiz bir gün Safâ tepesinde iken Ebû Cehil ve arkadaşları onun yanına gelirler. Ebû Cehil Peygamberimize hakaret eder. Abdullah b. Cüdâ'nın câriyesi bu olayı seyredin av dönüşü Kabe'ye uğramayı âdet edinen Hz. Hamza'ya anlatır. Hz. Hamza, eve gitmeden Ebû Cehil'in yanına uğrayarak elindeki yayı Ebû Cehil'in kafasına çalar, başını yaralar ve hakaret eder. Bir gün sonra da Allah Rasûlünün yanına giderek (Bi'set'ten iki yol sonra) müslüman olur.

Hz. Hamza'nın müslüman olması Peygamberimizi çok sevindirmiştir. Onun İslâm'a girmesiyle müslümanlar güçlendi. Müşrikler rahatsız oldular.

Mekke müşrikleri, hicretten sonra da rahat durmadılar. Peygamberimizin ve müslümanların Medine'den çıkarılması için Abdullah b. Übeyy, Hazreç ve Evs kabilesi müşrikleriyle ilişki kurdular. Müslümanların hac yollarını da kapadılar.

Müşriklerin gözlerini korkutmak, Şam ticaret yollarını keserek onları sıkıntıya düşürmek gerekiyordu. Peygamberimiz bu amaçla Hz. Hamza'yı Sifu'l-Bahr'a gönderdi.

[630[630]] İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413

Otuz kişilik bir kuvvetle Hz. Hamza belirtilen yere vardı. Müşriklerin kervanı Sifu'l-Bahra gelmişti. Kervanda Ebû Cehil de bulunuyordu. Üçyüz kişilik bir kuvvetleri vardı.

Hz. Hamza, müşriklerle çarpışmak istiyordu. Yanında bulunan müslümanlar da aynı duyguyu yaşıyorlardı.

Henüz müşrik olan Mecdi b. Amr b. Cühenî bu iki grubun arasına girdi. Hem müslümanlarla hem de müşriklerle görüştü. Sonunda iki tarafı çarpışmaktan vazgeçirdi.

Bundan Sonra Hz. Hamza'yı Bedir savaşında görüyoruz. Bedir savaşında Utbe, Vefid, Şeybe meydana çıktılar. Çarpışmak için er dilediler. Hz. Hamza, Şeybe ile çarpıştı. Bir hamlede Şeybe'yi öldürdü. Daha sonra Utbe'yi ve Tuayma b. Adiyy'i öldürdü.

Hz. Hamza, Bedir savaşında kahramanca savaştı. Allah ve Rasûlünün hoşnutluğunu kazandı.

Bedir savaşında Hz. Hamza (r.a)'ın etkinliği ileri boyutlara ulaştı ve müşriklere karşı amansız bir savaş verdi. Hârisû't-Temîmî, Hz.Hamza'nın Bedir'deki durumunu anlatan bir rivayetinde şöyle diyor: "Hamza b. Abdülmuttalib (r.a)'ın, Bedir savaşında üzerinde, deve kuşu olan kim" diye sordu. "Hamza b. Abdulmuttalib" diye cevap verildi. O müşrik: "Ne yaptıysa O bize yaptı" diye mırıldandı."

Hz. Hamza, Bedir Savaşını mütekaib Kaynukoğulları gazvesine katıldı.

Peygamber Medine'ye geldiğinde Yahudilerle anlaşma yapmıştı. Yahudiler, Bedir savaşını müslümanların kazanmasını hazmedemediler.

"Siz savaşın ne demek olduğunu bilmeyen adamlarla çarpıştınız" dediler. Savaş için fırsat kollamaya başladılar.

Kaynuka gazvesi'nin genel sebebi bir kadına karşı yapılan terbiyesizliktir. Kadıncağız bazı eşyalarını Kaynuka pazarında sattıktan sonra bir kuyumcuya giriyor. Kuyumcu Yahudi kadının eteğinin alt kısmını üst kısmına bir dikenle iğneliyor. Kadıncağız ayağa kalktığında üzeri açılıyor. Utanıyor, sıkılıyor, feryat ediyor, çevresinden yardım istiyor. Kadının yardımına koşan müslümanlar Yahudi'yi öldürüyor. Yahudiler de müslümanın başına üşüşüyorlar ve onu şehid ediyorlar.

Öldürülen müslümanın akrabaları Peygamberimizden yardım istiyorlar. Bunun üzerine Peygamberimiz Yahudilerden antlaşmanın yenilenmesini istedi. Yahudiler Peygamberimizin bu isteğini reddettiler.

Bu olay üzerine Peygamberimiz beyaz sancağı Hz. Hamza'nın eline verip Kaynukaoğullarının üzerine gönderdi. Kaynukaoğulları Yahudileri bekledikleri yardıma kavuşamayınca teslim olmak zorunda kaldılar.

Bedir savaşı'nın acısını unutmayan Kureyşliler yeniden savaş için hazırlığa başladılar. Bir yıl önceki kervanın gelirini savaş için harcamaya karar verdiler. Savaş için değişik müşrik kabilelerden yardım isteyerek büyük bir kuvvet oluşturdular.

Bu kez de Kureyş'in kadınları da katılacaktı. Bedir Savaşı'nın bozgunla bitmesi sebebiyle müşrik kadınlar erkeklerini suçluyorlardı. Bedir'in matemini tutarak erkekleri savaşa teşvik ediyorlardı.

Hz.Cübeyr b. Mut'i'nin Vahşi adında Habeşli bir kölesi vardı. Bu köle harbe (Habeşlilere özgü bir mızrak) atmakta oldukça maharetli idi. Hz. Hamza, Cübeyr b. Mut'im'in amcası Tuayma b. Adiyy'i Bedir savaşında öldürmüştü. Cübeyr, amcasının acısını unutmamıştı. Kölesi Vahşi ile konuştu. Hz. Hamza'yı öldürmesi şartıyla kendisini serbest bırakacağını bildirdi.

Peygamberimiz, Medine'nin içinde kalmayı, savunma savaşı yapmayı düşünüyordu. Bedir Savaşı'na katılmayanlar düşmanla yüz yüze gelmek, Medine dışında savaşmak istiyorlardı. Peygamberimiz Ashabın bu tavrı karşısında Medine dışında savaşılmasına karar verdi.

Hz. Hamza'da Medine dışında savaşılmasına taraftardı. Hattâ Peygamberimize "sana, kitabı indirmiş olan Allah'a yemine eder, and içerim ki, bu kılıcımla Medine dışında Kureyş müşrikleriyle çarpışmadıkça yemek yemeyeceğim" demişti.

Hz. Hamza Cuma günü oruçlu idi. Cumartesi müşriklerle karşılaştığı zaman da oruçlu bulunuyordu.

Peygamberimiz, sabahleyin "Rüyada, meleklerin, Hamza'yı yıkadıklarını gördüm" diye buyurdu. Uhut bölgesine varıldı, orduya savaş düzeni verildi. Kureyş'in birinci bayraktarı Talha b. Ebî Talha, Hz. Ali tarafından, ikinci bayraktarı Osman b: Ebî Talha da Hz. Hamza tarafından öldürüldü. Sancaktarların ölmesi Kureyş'i şaşkına çevirdi. Sarsıldılar, sendelediler.

Halid b. Velid'in saldırıları da sonuç vermedi: Müşrikler, kaçışmaya başladılar. Hz. Hamza Uhud günü "ben Allah'ın Arslanıyım" diyerek kılıç salladı. Sâfvân, Hz. Hamza'yı savaşırken görüyor, "Ben, bugüne kadar kavmini öldürmeye onun kadar hırslı bir kimse daha görmedim" buyuruyor. Uhud savaşında müşriklerin çoğunu Hz. Hamza öldürmüştür.

Kureyşliler bozguna uğrayıp kaçmaya başlayınca Peygamberimiz tarafından görevlendirilen okçular yerlerini bırakmaya başladılar. Birbirlerine "ne duruyorsunuz?

Allah, düşmanı bozguna uğrattı. Siz de, müşriklerin ordugahına giriniz. Kardeşlerinizle birlikte ganimet toplayınız" dediler. Diğer bir kısmı bu teklife itiraz ettiler. "Siz Rasûlullah'ın: Bizi arkamızdan koruyunuz! Sakın yerinizden ayrılmayınız! Bizim öldürüldüğümüzü görürseniz de yardımımıza koşmayınız! Ganimet topladığımızı görürseniz de, bize katılmayınız! Bizi arkamızdan koruyunuz" buyurduğunu bilmiyor musunuz?" dediler.

Okçular, komutanları Abdullah b. Cübeyr'i dinlemediler; "ganimetten nasibimizi alacağız" diyerek yerlerini terkettiler. Abdullah b. Cübeyr'in yanında çok az bir kuvvetin kaldığını gören Halid b. Velid bu fırsatı değerlendirmek istedi. Kuvvetlerini bir araya topladı, okçuların üzerine yürüdü. Abdullah b. Cübeyr, kendilerine doğru bir kuvvetin geldiğini görünce arkadaşlarına dağılmamalarını söyledi.

Müslüman okçular, üzerlerine gelen Kureyş müşriklerini ok yağmuruna tuttular. Okları bitinceye kadar kahramanca savaştılar. Abdullah b. Cübeyr, okları bitince mızrağı ile savaştı. daha sonra kılıcını kınından sıyırdı. Şehid düşünceye kadar çarpıştı. Diğerleri de aynı şekilde savaştılar. Kureyş'in süvarileri insanlığa yakışmayan bir davranışla Abdullah b. Cübeyr'in karnını deştiler, bağırsaklarını döktüler.

Okçuların yerlerini bırakması, kalan kısmının şehid edilmesiyle müslümanlar gâfil avlandılar. Hem arkadan, hem önden kuşatıldılar. Müslümanlar şaşkınlıkla birbirlerine kılıç sallamaya başladılar.

Hâris b. Amr kızı ile Utbe'nin kızı Hind de Hz. Hamza'yı öldürmesi için Vahşi'yi. teşvik ediyorlardı. Vahşi, açık dövüşmekten korkuyor, gizli dövüşmeyi tercih ediyordu.

Vahşi, Uhud Savaşındaki durumu şöyle açıklıyor: "Halk arasında Ali'yi aradım. Çok uyanık, girişken, çevik, çekingen ve etrafına çok bakınan bir adamdı. Kendi kendime:"benim aradığım adam bu değildir" dedim. O sırada Hamza'yı gördüm. Halkı kasıp kavuruyor, kesip biçiyordu. Fırsat kollamak için kayanın arkasına gizlendim. Bir ara Şiba'b. Ümmü Emmâr "var mı benle çarpışacak bir yiğit' diyerek meydan okuyordu. Hamza ona: "Allah ve Rasûlüne sen misin meydan okuyan' dedi. Göz açtırmadan, bacaklarından vurdu yere serdi. Sel suları arkalarına eriştiği sırada ayağı kayıp düşünce mızrağımı fırlatıp attım; böğründen vurdum."

Hz. Hamza'yı Şehid eden Vahşi daha sonra bir kenara çekilir. Hind üzerindeki takılarını çıkarır Vahşi'ye verir. Hz. Hamza'nın yanına gelen Hind, onun burnunu, kulaklarını keser, cesedine işkence yapar, hatta ciğerini bile çiğneyerek parçalar.

Vahşi müslüman oluşunu anlatırken: "Mekke'nin fethinden sonra Mekke'ye gelerek Rasûl-i Ekremi gördüm. Bana dedi ki: "Sen Vahşi misin?" Ben cevap verdim: "Evet" Hamza'yı sen mi öldürdün? buyurdular. "Öyle oldu" dedim. Bunun üzerine Allah Rasûlü buyururdular ki: "bana yüzünü göstermemen mümkün mü? Ben de çıkıp gittim.

Rasûlullah'ın vefatından sonra yalancı peygamber Müseyleme ortaya çıktı. Belki bu herifi öldürürüm de günahımı öderim, diye düşündüm. Müslûmanlarla birlikte Yemâme'ye gittim ve bildiğiniz gibi Mûseyleme'yi öldürdüm.[631[631]]

Allah Rasûlünün Hz. Hamza'ya derin bir sevgisi vardı. Bu sevgiden dolayı elinde olmayarak "Vahşi"ye karşı olumsuz bir tutum içinde olmaktan da çekiniyordu. Bu sebeple de Vahşi'yi görmek istememişti.

Peygamberimiz, Hz. Hamza'nın şehit olduğunu öğrenince onun başı ucuna gelir ve dua eder. Hz. Hamza, kız kardeşi Safiyye'nin getirdiği bir hırka ile kefenlendi. Peygamberimiz, amcası Hamzâ'nın cenaze namazını kıldırdı. Hz. Hamza, Uhud'a defnedildi.

Hz. Peygamber'den iki veya dört yaş büyük olan Hamza, öldürüldüğünde elli yedi yaşında idi. Hz. Peygamber (a.s) öldürülen her şehid ile beraber Hamza'nın namazını tekrarlamış; o gün yetmiş iki defa onun cenaze namazını kıldırmıştır. Hz. Peygamber (a.s)'ın ilk cenaze namazı kıldığı şehidin de Hz. Hamza olduğu söylenmiştir. Hz. Hamza'nın eşi, çocukları Medine'de olmadığı için şehâdetine ağlanmamış bunu gören Hz. Peygamber "Hamza'nın niye ağlayanları yok" buyurmuştur. Bunu duyan Ensâr önce Hamza için sonra kendi şehidleri için ağlamaya başlıyorlar. Tarihçi Vâkıdî (5.207/223) benim zamanıma kadar bu adet devam etmekteydi diye naklediyor.[632[632]]

Hz. Hamza, bir gün Peygamber Efendimize gelerek Cebraîl (a.s)'ı asli yapısıyla görmek istediğini bildirdi. Peygamberimiz, Hz. Hamza'ya "O'nu görmeye dayanabilir misin?" diye sordu. Hz. Hamza, "Evet, dayanabilirim" diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz "otur, öyleyse" buyurdular. Cebrail (a.s.) müşriklerin Kâbe'yi tavaf edecekleri zaman elbiselerini üzerine koymakta oldukları kütüğe indi. Peygamberimiz Hz. Hamza'ya "Kaldır gözünü, bak" dedi. Hz. Hamza'ya bakıp, Cebrail'in zebercede yeşil cevhere benzeyen ayaklarını görünce bayıldı. Arkasının üzerine düştü. Bu olayı İbn Sa'd Tabakat'ında anlatmaktadır.

Hz. Hamza Peygamber (a.s)'den şu hadisi rivâyet etmiştir: "Şu duayı hiç bırakmayın; "Allahümme inni es'eluke bismike'l-a'zam ve rıdvânıke'lekber."[633[633]]

64)Mekkeli sahabilerden: HACCAC BİN ILAT

Haccac bin Ilat'in İslâm’a girişi şöyle olmuştur:

[631[631]] Sahihi Buharî, 5, 36, 37
[632[632]] İbnü'l-Esir, Usdü'l-Gâbe, 2, 51, 55
[633[633]] İbn Esîr, Usdü'l-Gâbe, 2, 55

Haccac bin Ilat, Süleym oğulları kabilesinden bir cemaatle birlikte, Mekke'ye doğru yola çıktı. Issız, korkunç bir vadide bulunuyorlardı. Bu yüzden yollarına devam edemediler. Arkadaşları ona dediler ki:

- Emniyetimiz için bir şeyler yap!

Haydi, Geçip Gidiniz!

Bunun üzerine kalktı, dolaşmaya başladı. Hem de, kendi kendine, "Ben ve arkadaşlarım sağ salim dönünceye kadar Allah'a sığınırız" diyordu. Bu sırada bir ses işittiler:

- Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin köşe ve bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yetiyorsa, haydi geçip gidiniz! Ancak, Allahü teâlânın ihsan edeceği bir kudretle geçebilirsiniz!

Haccac Mekke'ye varınca, bu durumu, Kureyşlilerin toplandıkları bir mecliste anlattı. Bunun üzerine Kureyşliler dediler ki:

- Ey Haccac! Sen de sapıtmışsın. Muhammed de (aleyhisselam) bu sözlerin, kendine, Allahü teâlâ tarafından vahyedildiğini söylüyor. Haccac bin Ilat da onlara şu cevabı verdi:

- Vallahi hem ben, hem de yanımdaki arkadaşlarım bu sözleri birlikte duyduk.

Haccac bin Ilat, Peygamberimizin nerede bulunduğunu sordu. Medine'de olduğunu öğrenince, Medine'ye gidip, İslâmiyet'i kabul etti. Haccac'ın Müslüman oluşu, Resulullahın Hayber'i fethi zamanına rastlar.

Haccac, Müslüman olduktan sonra, Resulullahın huzurlarına çıkarak durumunu şöyle arz etti:

- Ya Resulallah! Mekke'de birtakım kimselerde mallarım var. İzin verirseniz, bunları almak istiyorum. Müslüman olduğumu ögrenirlerse, bana hiçbir sey vermezler.

Resul-i ekrem efendimiz ona izin verdi. Haccac bu arada şunu da sordu:

- Ya Resulallah, mallarımı onlardan alabilmek için, belki sizin hakkınızda münasip olmayan sözleri söylemem gerekebilir. Bu hususta ne buyurursunuz?

Resulullah efendimiz buna da izin verdiler.

Bir Haber Var Mı?

Kureyş müşrikleri, Resulullahın, Hayber üzerine yürüdüğü haberini, daha önce duymuşlardı. Haccac bin Ilat Mekke'ye gelince, devesinin etrafını sardılar. Hayber hakkında malumat alabilmek için hiç beklemeye tahammülleri yoktu. Hemen sordular:

- Ey Ilat'in oğlu! Hoş geldin. Şu akrabalık bağlarını kesen kişi hakkında sende bir haber var mı?

Hz. Haccac cevap verdi:

- Söyleyeceklerimi gizli tutmak şartıyla, evet...

Bunun üzerine müşrikler söz verdiler ve, "Haydi ne oldu, bize hemen anlat" dediler.

Haccac da müşriklere; Hayberlilerin savaş hususunda çok mahir olduklarını, Müslümanların daha böylesiyle karşılaşmadığını, Hayberlilerin, Arap kabilelerinin de yardımıyla on bin kişilik bir ordu topladığını, Müslümanların müthiş bir hezimete uğradığını, Muhammed'in de esir edildiğini, Hayberlilerin Muhammed'i Mekkelilere teslim edeceğini" söyledi.

Kureyş müşrikleri bu habere çok sevindiler. Fakat Haccac'in Müslüman olduğundan, onların haberleri yoktu.

Hz. Haccac bin Ilat, Mekke müşriklerine, aslı olmayan bu parlak müjde haberini verdikten sonra, onların sevinçli ve memnun durumlarını fırsat bildi. Onlara, “Mekke’deki alacaklarını toplamak için kendisine yardımcı olmalarını, mağlup olan Müslümanların mallarını, başka tüccarlar gidip satın almadan önce, hemen oraya varıp, kendisinin alacağını” söyleyerek, onların vasıtasıyla, alacaklarını ve orada bulunan mallarını topladı. Mekke’deki zevcesine de aynı şekilde söyleyip, ondan da mallarını aldı.

Sanki Kalbinden Vurulmuştu

Müslümanların Hayber’de mağlup olduğu şeklindeki haber her tarafa yayılmıştı. Bu haber, müşriklerin sevinç çığlıklarına vesile olurken, bu durumdan haberi olmayan Mekke’deki Müslümanlar da, derin bir üzüntü içindeydiler.

Bu sırada, daha Medine’ye hicret etmemiş bulunan Peygamberimizin amcası Hz. Abbas, sanki kalbinden vurulmuştu. Ancak bu üzüntüsünü belli etmemeye çalışıyordu. Hz. Abbas, kölesi Ebu Zübeyde’yi çağırıp dedi ki:

- Haccac’ı bul! Ona, Abbas, “Allah aşkına, doğru söyle. Bu haberin aslı var mıdır? Senin bu haberin, Allahü teâlânın Resulullaha ve Müslümanlara olan vaadine uymuyor” diyor, de!

Hz. Haccac, Ebu Zübeyde’ye, gizlice, Hz. Abbas’la kimsenin olmadığı bir yerde görüşüp, kendisine sevinçli bir haber vereceğini bildirdi.

Hz. Abbas bu haberi alınca, çok sevindi. Sanki dünyalar onun olmuştu. Elbette, Allahü teâlânın hayır vaatleri bir bir zuhur edecekti. Hz. Abbas Ebu Zübeyde'yi alnından öptü ve onu azat etti. Ayrıca on köle azat etmeyi de adadı.

Nihayet, Hz. Abbas ile Haccac tenha bir yerde buluştular. Haccac, Hz. Abbas'a anlatacaklarını, üç gün geçmeden kimseye söylememesini sıkıca tenbih etti. Sonra şöyle konuştu:

- Resulullah efendimiz, Hayber'i fethetti. Kendisine düşen hisseyi aldı. Sahabilere paylarını dağıttı.

Aradan üç gün geçtikten sonra, Hz. Abbas Kabe'ye gitti ve tavafını yaptı. Müşrikler bu sırada Haccac'ın işini konuşuyorlardı. Hz. Abbas'ın böyle sakin sakin tavaf yapması dikkatlerini çekmişti. Bu soğukkanlılık ve vakarının neden olduğunu sordular. Hz. Abbas dedi ki:

-Allah'a hamdolsun ki, sıhhatım yerindedir. Size bildirebilirim ki, Muhammed aleyhisselam Hayber'i fethetmiştir. Hayberdeki mallara ve her şeye el koymuştur. Hayber şimdi Onun elindedir.

Mekkeliler dediler ki:

- Bu haberi sana kim getirdi?

- Size o haberi getirmiş olan Haccac getirdi.

Kâbus Gibi Kaplamıştı.

Bunun üzerine şoke olan Mekkeliler meselenin hakikatini anlamış, aldandıklarını geç farketmişlerdi. Müslümanların hüzünleri üzerlerinden kalkmış, aynı üzüntü, bu sefer müşrikleri bir kâbus gibi kaplamıştı.

Hz. Haccac çok zengin idi. Servetini Medine'ye getirdikten sonra, orada bir ev ve bir mescit yapmıştı. Hz. Ömer'in hilafetinin ilk yıllarında vefat etmiştir.

65)Allah'ın kılıcı lâkabı ile tanınan kumandan Sahâbî: HÂLİD BİN VELİD

Hz. Peygamberin, hakkında "ne güzel kul" diye buyurduğu sahabî.

Nesebî, Hâlid b. Velid b.Muğire b. Abdillah b. Amr b. Mahzum. Annesinin ismi Lübâbe'dir. Hz Meymune'nin yakın akrabasıdır. Hz. Hâlid'in lakabı Seyfullah (Allah'ın

Kılıcı)'dır. Hz. Peygamber (a.s.) Mute savaşındaki başarısından ötürü onu Allah'ın kılıcı diye övmüştür. Künyesi Ebû Süleyman'dır. Yedinci hicrî yılında müslüman oldu.[634[634]]

Hz. Hâlid (r.a.)'ın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Mekke'nin şerefli ve itibarlı ailelerinden biri olan mahzum oğullarındandır. Ordu komutanlığı Hz. Hâlid'in ailesinin bir imtiyazıydı. Uhud savaşında ve Hudeybiye sulhu esnasında Hâlid b. Velid, Kureyş ordusunun komutânlarından birisiydi.

Hudeybiye anlaşmasından sonra Hz. Peygamber umre için Mekke'ye gidince Hâlid'in daha önce müslüman olan kardeşi Velid'e Hâlid'i sordu. Hz. Peygamber Halid gibi bir insanın müşriklerin içinde kalmasının şaşılacak bir durum olduğunu belirtti. Velid kardeşi Halid'e Peygamber (a.s)'ın bu iltifatını bildiren bir mektup gönderdi. Bunun üzerine Hz. Halid müslüman olmak için Mekke'den yola çıkınca, yolda Amr b. el-Âs ile karşılaştı ve beraberce Mekke'den Medine'ye gelip müslüman oldular.[635[635]]

Hz. Hâlid hicrî sekizinci yılda yapılan Mute savaşına bir nefer olarak katıldı. Ordu komutanlarının sırayla şehîd olması üzerine Ashab istişâre ederek komutayı Hz. Hâlid'e vermiş. Hz. Peygamber Medine'de olup bitenleri haber verip komutanların şehid düşmesini anlattıktan sonra komutayı Allah'ın kılıçlarından birinin aldığını söylemiştir.

Bu olaydan sonra Hz. Hâlid Seyfullah (Allah'ın Kılıcı) diye anıldı. Halid (r.a.) komutasına aldığı orduyu kalabalık düşman karşısında bozguna uğratmandan Medine'ye getirmeyi başardı.[636[636]]

Hz. Hâlid, Mekke fethinde süvarilerin komutanı idi. Ordunun sağ kanadını kontrol ediyordu.[637[637]]

Mekke fethinde müslümanlara karşı çıkan küçük gruplarla Hz. Hâlid çarpışmıştır.

Huneyn savaşında Hâlid büyük cesaret göstermiştir. Hatta bu savaşta yaralanınca Hz. Peygamber ziyaretine geldi, dua etti. Hâlid şifa buldu.[638[638]]

Mekke fethinden sonra Hz. Peygamber Nahle'deki Uzza putunu kırmaya Halid b. Velid'i gönderdi. Hâlid Uzza putunu kırıp geri döndü.

Taif kuşatmasına katıldı. Hz. Peygamber (a.s.) Dumetu'l-Cendel'in Hıristiyan emiri Ukeydir'in üzerine Halid'i gönderdi. Hz. Halid Ukeydir'i yaban sığırı avlarken yakaladı ve

---

[634[634]] İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413
[635[635]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 158
[636[636]] İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413
[637[637]] Müslim, Sahih, 2,103
[638[638]] İsdü'l-Gâbe, 2, 103

esir aldı; teslim olmayan kardeşini öldürdü. Diğer kardeşi ve Ukeydir'i esir alarak ganimetlerle birlikte Hz. Peygamber'e getirdi.

Hicrî onuncu yılda Necrân'a Hârisoğullarının İslâm'a davet etmek için gönderildi. Onları üç gün müddetle İslâm'a davet etti. Necrânlılar müslüman oldular.

Hz. Ebû Bekir Hâlife olunca Hz. Hâlid'i komutan olarak yalancı Peygamberlerin üzerine gönderdi. Yalancı Peygamber Tulayh b. Huvaylid'i Buzaha'da mağlup etti sonra Temimoğulları üzerine yöneldi ve Mâlik b. Nuveyra'nın komutasındakilerle karşılaştı. Mâlik'i silah bırakmasına rağmen esir etti ve öldürdü. Hz. Ömer, Hâlid'i bu olayda hatalı davrandığı gerekçesiyle kınamıştır.

Daha sonra Museylemetu'l-Kezzâb'a karşı sefere çıktı ve onu Yemâme sınırında Akraba denilen yerde mağlup etti ve öldürttü.

Yalancı Peygamberlerle olan mücadelesinden sonra zekat vermeyen kabileler üzerine gönderildi. Onları da sindirdi. Daha sonra Hicrî oniki yılında Irak'a İranlılara karşı gönderildi. İki ay zarfında Iran Sâsânî, ordularını bozguna uğratarak Hire'yi zabtetti ve Fırat çevresini hâkimiyeti altına aldı.

Suriye sınırında Bizanslıların ordu hazırladıkları haberi gelince hilâfet merkezinden Hz. Hâlid'e Irak bölgesinin komutanlığını Müsenna'ya bırakarak Şam'a gitmesi emri verildi. Hicrî onüçüncü yılda Bizanslıları Acnadeyn'de mağlup ederek Şam'a doğru püskürttü. Hz. Hâlid şehri muhasara etti ve hicrî ondördüncü yılın receb ayında Şam (Dımaşk) şehrini zabtetti. Daha sonar Humus'u fethetti. Yermuk savaşında Bizanslıları bozguna uğrattı. Kudüs'ü kuşattı ve teslim aldı. Bütün Suriye mıntıkası müslümanların eline geçti.

Hicretin 17. yılında Hz. Ömer, Hâlid b. Velid'i komutanlıktan indirdi. Hz. Hâlid'in komutanlıktan atılışının sebepleri ve azledildiği yıl tarihçiler arasında ihtilaflıdır. Genel kanaate göre, Hz. Ömer, hilâfet merkezine döndükten sonra Hâlid'i azletti. Ama bu rivayet gerçeği yansıtmamaktadır. Hz. Ömer hilafetinin beşinci senesi, yani hicretin 17. senesinde Hz. Hâlid'i azletmiştir.

Komutanlıktan alınışı ile ilgili olarak bir çok sebepler ileri sürülmektedir. Bu sebepleri şöyle sıralayabiliriz: Hz. Hâlid bir çok insana kumanda ediyordu. Ancak sert mizaçlı olup sert muamele ediyordu. Kimsenin sözünü dinlemiyor, kendi fikrinden başkasına kıymet vermiyordu. Hatta birçok işlerde hilâfet merkezinin görüşlerine de müracaat etmiyordu.

Irak topraklarını İslâm topraklarına dönüştürdükten sonra Halife Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın emrinin hilâfına hacca gitmiş ve bu duruma Hz. Ebû Bekir çok üzülmüştü. Kendi başına buyruk bir tavrın içinde hareket ediyordu. Bundan dolayı Hz. Ömer (r.a) zaman

zaman Hz. Ebû Bekir Efendimize Hz. Hâlid'i komutanlıktan azletmesini istemişti. Hz. Ebû Bekir (r.a) daima şöyle cevaplandırmıştı: "O, Allah'ın kılıcıdır, bu kılıcı kınına sokmak doğru değildir."

Hz. Ömer'in hilâfeti döneminde de Hz. Halid'in tutumunda bir değişiklik olmadı. Yine bildiği gibi devam etmekteydi. Ancak Hz. Ömer (r.a) Onu hemen azletmedi. Bir çok defalar kendisini uyardı ve bu konuda mektuplar gönderdi. Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir (r.a) zamanındaki meseleleri de ona hatırlattı.

Komutanlıktan alınışının ikinci sebebi ise, müslümanların genelinde şöyle bir fikir oluştu, fetihlerin gerçekleştirilmesi Hz. Halid'in kabiliyet ve kahramanlığından kaynaklanmaktadır. Fetihlerin yegane sebebinin Hz. Halid olarak gösterilmesi elbette bir yanlışlıktı. Savaşların zaferlerle neticelenmesinde onun dehasını da gözardı etmek mümkün değilse de ondan ibaretmiş gibi göstermekte doğru değildir.

Üçüncü sebep; Hz, Halid (r.a) ordu masraflarında pek fazla israf yolunu tutmuştu. Ordu ekranına bol para dağıtması diğer mücahidlere kötü örnek oluyordu. Bu hususta şâirler mübalağalı şiirler bile yazmıştı. Eş'as b. Kays'a bir defasında onbin dinar bahşiş vermişti. Olay halife Hz. Ömer (r.a)'e intikal etti. Hz. Ömer Hz. Ebu Ubeyde b. el-Cerrâh ile haber gönderdi. "Bu kadar bol parayı müslümanların malından yani ordu tahsisatından verdi ise müslümanlara hıyanet etmiştir. Kendi kişisel payından, kendi cebinden vermiş ise israf etmiştir. İkisi de câiz değildir."

Halife Hz. Ömer, Hz. Hâlid'i azlettikten sonra hilâfet merkezine çağırıp, sorguya çekti. Bol para harcadığından bahsetti. Hz. Hâlid, Ganimetten eline geçen hissesinin hesabını verdi. Hesabı temiz vermişti. Hz. Ömer Hz. Hâlid'i iltifat ve ikramla karşıladı. Gönlünü aldı. Yazdığı ve her tarafa gönderdiği fermanlarda; Hz. Hâlid'in, kusur veya herhangi bir kabahatinden dolayı azledilmediğini, ancak bütün müslümanların zihinlerinin aydınlanması için, yani bu kadar İslâm futuhâtının yalnız Hz. Hâlid'in kolunun kuvvetiyle meydana gelmediğini herkesin bilmesi için azlettiğini bildirdi.

Hz. Ömer, Hâlid'i idari görevlere getirdi. Bir yıl kadar valilik yaptı sonra istifa etti.[639[639]]

Hz. Hâlid (r.a) cihâd duygusu ile şehitlik arzusu ile dopdolu bir mü'mindi. Cihâd meydanları onun için Allah'a en yakın meydanlardı. Kendisi şöyle der: "Ben harp meydanında mücahede ve mücadeleden aldığım zevki, hiçbir zaman zifaf gecesinin keyfinden alamam" En büyük arzusu cihad meydanlarında şehid düşmekti. İran üzerine yürürken, İranlılara şu haberi gönderdi: "Sizin dünyayı sevdiğiniz kadar Âhireti seven bir ordu ile üzerinize geliyorum".

[639[639]] Müstedrek, 2, 297

Hz. Halid şirke ve küfre karşı çok şiddetli idi. Müslüman olduktan bir sene kadar sonra Uzza putunu yıkmak için gittiğinde Uzza'ya şiirle şöyle seslenir: "Ey Uzza bu geliş seni tazim için değil seni inkâr içindir. Çünkü ben gördüm ki Allah seni değersiz kılmıştır."[640[640]]

Hz. Hâlid savaşçı olduğu kadar şahsi fazilet ve ilim konusunda da üstündü. Fırsat buldukça Hz. Peygamber'in sohbetlerinden istifade etmiş, Medine'de onun etrafında bulunan ilim ve irfan ashabı arasında Hz. Hâlid'in bulunduğu zikredilmiştir. Üç-dört mesele ile ilgili fetva verdiği de rivayet edilir.

Hz. Hâlid'in Buhârî, Müslîm ve diğer hadis kitaplarında Hz. Peygamberden onsekiz hadis rivayet etmiştir.[641[641]]

Rasûlullah. Hâlid'in şecâat ve cesaretini muhtelif zamanlarda muhtelif yerlerde medhetmişti. Mekke fethinden sonra müslümanlar, her tarafa toplanıp Mekke'ye girdikleri zaman Hâlid görününce, Hz. Peygamber Ebû Hureyre'ye: **"Bu gelen kimdir?"** diye sormuştu. Ebû Hureyre: "Hâlid b. Velid'dir" demiş. Onun üzerine Hz. Peygamber: **"Bu Allah'ın ne iyi bir kuludur"** buyurmuştur.[642[642]]

Hz. Peygamber yine onun hakkında "Hâlid Allah'ın Kılıcıdır" buyurmuştur. Yine Hâlid hakkında: "Hâlid b. Velid'e gelince, o her şeyini sizin için vermiştir, nesi var nesi yok harplerde Allah yolunda sarf etmiştir."[643[643]]

Hz. Hâlid gönderildiği seriyyelerde ve yaptığı muharebelerde Allah rızasını ve Allah'ın dinine davetini esas almıştır. Nitekim Yermuk savaşında Rumların komutanına savaş meydanında İslâm’ı tebliğ etmiş ve komutan Corc onun daveti ile müslüman olmuştur.

Hz. Peygamber'in şahsına karşı da çok büyük hürmeti olan Hz. Hâlid onun isminin mücerred anılmasından bile rahatsız olmuş; savaşlarında kazandığı muvaffakiyeti Hz. Peygamberin sakalından bir kaç taneyi sarığının içinde taşımasına bağlamıştır.[644[644]]

66)Cennet gençlerinin efendisi: Hz. HASAN

Peygamber efendimizin, "Cennet gençlerinin seyyidi, efendisidir" buyurduğu, torunu Hz. Hasan, 625 senesinin Ramazan ayının ortasında doğdu. Peygamber efendimiz,

---

[640[640]] İbn Esir, Üsdü'l-Gâbe, 2, I10
[641[641]] İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413
[642[642]] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 1360
[643[643]] Ebû Dâvûd, Sünen, I, 163
[644[644]] İbn Hacer, el-İsabe, I, 413-415; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, 2, 109-112

kulağına ezan ve ikamet okuyup, ismini Hasan koydu. Doğumunun yedinci günü akika olarak iki tane koç kesti. Saçını da kestirip, ağırlığınca gümüş sadaka verdi.

Hep Onu Tutuyorsunuz

Âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimizin terbiyesiyle yetişip, büyüyen Hz. Hasan, mükemmel bir tahsil ve terbiye gördü. Peygamberimiz, Hz.Hasan'ı çok sever, ona şefkatle muamele ederdi.

Bir defasında Hz. Hasan, kardeşi Hz. Hüseyin ile Resulullahın huzurunda güreşiyorlardı. Resulullah efendimiz, Hz. Hasan'ı teşvik buyurdular. Anneleri Fatıma-tüz-Zehra, babasına dedi ki:

-Ya Resulallah! Hasan büyüktür, hep onun tarafını tutuyorsunuz. Hâlbuki küçüğe yardımcı olmak daha uygun değil midir?

Bunun üzerine buyurdular ki:

-Ya Fatıma! Cebrail aleyhisselam, Hüseyin'e yardım ediyor.

Ebu Eyyûb-el-Ensarî, Hasan ile Hüseyin'in, Resulullahın huzurunda oynadıkları sırada huzurlarına girince dedi ki:

- Ya Resulallah! Sen bunları çok mu seviyorsun?

Peygamber efendimiz de buyurdu ki:

- Nasıl sevmem. Bunlar benim dünyada öpüp, kokladığım iki reyhanımdır.

Ebu Hureyre'nin naklettiğine göre, birgün Resulullah efendimiz Hz. Hasan'ı kucağına oturtmuştu. O da mübarek sakallarıyla oynuyordu. Resulullah efendimiz üç defa buyurdu ki:

- Ben bunu çok seviyorum. Sen de sev! Onu sevenleri de sev!

Hz. Hasan henüz akıl ve baliğ olmadan Resulullaha biat eden çocuklardandı. Sekiz yaşına geldiği zaman, 632'de, önce dedesi, sonra da annesi Fatıma-tüz-Zehra vefat edince, yetim kaldı. Bundan sonra da babası Hz. Ali'nin terbiyesinde büyüdü.

Abdullah bin Sebe taraftarları fitne çıkarıp, Hz. Osman'ın evini sardıkları zaman, onun imdadına gitti. Babasının şehit olmasından sonra, altı ay halifelik yaptı.

Hz. Hasan daha küçük yaştayken, Resulullah efendimizin; “Bu oğlum seyyiddir. Ümit ederim ki, Allahü teâlâ onun vasıtasıyla iki tarafın arasını bulur” hadis-i şerifine mazhar oldu.

Cennet Gençlerinin Büyüğü

Hz. Hasan, zevcesi Cade binti Eşas tarafından, 669 senesinde zehirlenerek şehit edildi. Cenaze namazını Said bin As kıldırdı. Kardeşi Hz. Hüseyin tarafından Medine-i münevveredeki Bakî kabristanlığına defnedildi.

Hz. Hasan hakkında sevgili Peygamberimiz; “Hasan ile Hüseyin, cennet gençlerinin büyüğüdür. Babaları onlardan efdaldir” buyurdu.

Onbeş erkek ve sekiz kız evladı olan Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere Şerif denir. Resulullah efendimizin soyu, Hz. Hasan ve kardeşi Hz. Hüseyin'in çocukları ile devam etmiştir.

Peygamber efendimiz birgün Hasan, Hüseyin, Fatıma ve Ali’yi, abası altına alıp, Ahzâb suresinin 33. ayetini okuyup; "Ey ehl-i beytim! Allahü teâlâ sizlerden ricsi, her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irade ediyor" buyurduktan sonra, şunları ilave ettiler: “Allahım! Benim ehl-i beytim bunlardır!”

Her müslümanın sevmesi lazım gelen ehl-i beytten olan Hz. Hasan, beyaz ve güzel yüzlü olup, yüzü Resulullaha çok benzeyen yedi kişiden birisidir. Resulullah efendimize ondan daha çok benzeyen kimse yoktu.

Resulullaha benziyor.

Birgün Hz. Ebu Bekir, ikindi namazını kıldıktan sonra, yolda oynayan Hz. Hasan’ın yanına gitti. Onu omuzlarına aldı. Hz. Ali’ye buyurdu ki:

- Ya Ali! Sana değil de, tamamen Resulullah efendimize benziyor.

Bunun üzerine, Hz. Ali tebessüm etti.

Hilm, yani yumuşaklık, rıza, sabır ve kerem, yani cömertlik sahibiydi. İki defa her şeyini Allah rızası için dağıttı.

Bir kişinin, münacatında; “Ya Rabbî! Bana on bin altın ihsan eyle!” dediğini işitince, aceleyle evine gitti ve adamın münacatında istediğini gönderdi.

Bol sadaka verirdi. Alış-verişlerinde pazarlık eder, ucuz almaya çalışırdı. Kendisine dediler ki:

- Bir günde binlerce dirhem sadaka veriyorsun da bir şey satın alırken niçin uzun uzun pazarlık edip yoruluyorsun?

-Verdiklerimi Allah rızası için veriyorum. Ne kadar versem yine azdır. Fakat alış-verişte aldanmak, aklın ve malın noksan olmasıdır.

Aldığı bir hediyeye değerinden fazla karşılık verirdi. Yirmi beş kere yaya olarak hacca gitti. Bir gün Abdullah bin Zübeyr ile yola çıkmıştı. Bir hurmalıkta dinlendiler. Abdullah bin Zübeyr dedi ki:

- Ağaçta hurma olsaydı, iyi olurdu.

Hz. Hasan, sessizce duâ etti. Bir ağaç hemen yeşerip hurma ile doldu. Orada bulunanlar; "Bu sihirdir" dediler. Hz. Hasan buyurdu ki:

-Hayır, sihir değil, Resulullahın torununun kabul olan duâsı ile Cenab-ı Hak yaratmıştır.

Hz. Hasan, kızına ve yeğenlerine nasihat eder; "İlme çalışınız! Ezber zorunuza gidiyorsa, yazınız ve evlerinize götürünüz" buyururdu.

Aslında Ben Bilmiyormuşum

Hz. Hasan ve Hüseyin bir gün çölde gidiyorlardı. Bir ihtiyarın abdest aldığını gördüler. Abdesti doğru almıyor, şartlarına uymuyordu. Yaşlı olduğu için, "Böyle abdest sahih olmaz" demeye sıkıldılar. Yanına giderek dediler ki:

-Mübarek efendim! Birbirimizden daha iyi abdest aldığımızı söylüyoruz. Birer abdest alalım. Hangimizin haklı olduğunu bize bildirir misiniz?

Önce Hz. Hasan, sonra Hz. Hüseyin güzel bir abdest aldılar. Aldıkları abdest tamamen birbirinin aynıydı. İhtiyar, dikkatle baktı ve sonra dedi ki:

-Evlatlarım! Aldığınız abdestin birbirinden hiçbir farkı yok. Aslında ben abdest almasını bilmiyormuşum. Abdest almasını şimdi sizden öğrendim.

67)Peygamber efendimizin şairlerinden: HASSAN BİN SABİT

Kâfirlere karşı İslâm ve Müslümanları şiirleriyle destekleyen, "Rasûlullah'ın şâiri" diye bilinen Sahabî. Nesebi; Hassan b. Sâbit, b. Münzir b. Haram b. Amr b. Zeyd-i Menât b. Adiyy b. Amr b. Mâlik b. Neccâr b. Sa'lebe b. Amr b. Hazrec; künyesi, Ebu'l-Velid Ebû Abdurrahman ve Ebu'l-Hasan olarak bilinmektedir. Ünvânı; Şâir-i Rasûlullah'dır.

Babası Sâbit, Annesi ise Furay'a bint-i Hâlid'dir. Soyu, Neccaroğulları kabilesinden gelip Kâhtanî Araplarına ulaşır. Peygamberimizden yedi veya sekiz yıl önce dünyaya gelen Hassan b. Sâbit, yüz yirmi yaşını geçkin olarak Muaviye döneminde Medine'de vefat etmiştir (682M). Onun vefatı ile ilgili ayrı ayrı tarihler verilmektedir.[645[645]]

Hz.Hassan b. Sâbit, müslüman olmadan önce şiirleriyle tanınan ve sevilen şâirlerden olup, bu durum daha sonra da devam etmiş, Müslüman olduktan sonra da İslâm hakkında şiirler yazıp söylemeye başlamıştır. O, bulunduğu Gassânî sarayında Yahûdi bir din adamından duyduğu yeni bir peygamberin geleceğine dair sözler üzerine onu beklemeye koyulmuş, sonuçta Hazrec kabilesinden Medine'de yeni bir Peygamber'in geldiği haberini duymasıyla müslüman olmuştur. O sırada Hassan b. Sâbit'in ileri bir yaşta, yaklaşık altmış yaşlarında olduğu söylenmektedir.[646[646]]

Hz.Hassan b. Sâbit (r.a) müslüman olduktan sonra peygamberimizin yanından ayrılmamış, ihtiyarlığına rağmen İbn Abbâs'a göre bizzat Peygamberimizin gazvelerine katılmıştır. Bedir savaşında yaşlılık ve bedenen zayıflık sebebiyle bulunamamış, ancak yazdığı ve söylediği şiirleri ile müşrikler üzerinde büyük tesir yaparak müslümanları cihada teşvik etmiştir. Rasûlullah, Hassan b. Sâbit'in müşriklere karşı söylediği şiirler hakkında "Hassan'ın beyitleri düşmana ok darbesinden daha etkilidir" buyurmuştur.[647[647]]

Hassan b. Sâbit (r.a) şiirleriyle; Rasûlullahı, İslâmiyet'i ve müslümanları över, İslâm'ın yücelmesini ve cihâdı teşvik edici beyitler söylerdi. Ayrıca Kureyş kâfirleri ve diğer müşriklerin İslâm'a saldırılarına karşı onların yüzkaralarını ortaya koyucu şiirlerle ağızlarını sustururdu. Hz. Hassan bütün şâirlerin en üstünlerinden biri kabul etmiştir.[648[648]]

Medine'de Peygamberimiz Mecsid-i Nebevîde Hassan b. Sâbit'e ait bir minber yaptırmış, gerek ihtiyar olması ve gerekse o dönemin bir geleneği olan şiirin arab insanının üzerindeki tesirini gözönüne aldığından İslâmî tebliğin yönünün sadece kılıçla değil aynı derecede söz ve yazıyla da gerçekleştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Bu gün dahi bin dört yüz on yıldır yürütülen bu yolda; yazılı ve sözlü tebliğin önemi kat kat artarak devam edegelmiştir. "Ey Hassan, müşriklerin, kâfirlerin yüz karalarını ortaya koy! Cebrâil seninledir. Ashabım silahla harbettikleri gibi sen de dilinle savaş."[649[649]]

Hz.Hassan b. Sâbit (r.a), hayatı boyunca şiir sahasının önde gelen simâlarından biri olmuştur. Bedir savaşından sonra Yahudi şair lideri Ka'b b. Eşref savaşta ölen Mekkeli müşrikleri için şiirler söylemişti. Çevrede tesir uyandıran bu şiirlere karşı Peygamberimiz (a.s) de Hassan b. Sâbit'e şiirler yazmasını söylemiş Hassan b. Sâbit de Yahudi şaire karşı şiirler yazarak onun Mekkeli müşrikler arasında itibarının sarsılmasına neden olmuştur.

645[645] İbn Hacer el-Askalanî, el-İsabe, I, 326
646[646] Ahmed Nedvî, Sâib Ensârî, Asr-r Saâdet, Türkçe çev. 3, 367
647[647] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, 3, s. 26
648[648] İbn Rüşeyk, Kitabü'l-Umde, I, 56
649[649] Tehzibu't-Teshib, 2, 247, Asr-ı Saadet, 3, 372

Hicretin dokuzuncu yılında Temimoğulları kabilesinden bir heyet, esirlerini almak üzere Medine'ye gelmişti. Yanlarında en meşhur hatiblerinden de getirerek İslâm aleyhinde propaganda yapmayı düşünüyorlardı.

Ancak Peygamberimiz Hassan b. Sâbit, Utarid adlı müşrik şâirin söylediği şiire karşı "Kalk bunun konuşmasına karşılık ver" emriyle, Hassan b. Sabit oradaki müşriklere güzel bir ders vermiş ve onların meclisten çıkıp gitmelerini sağlamıştır. Daha sonra Temim heyetinden Akra b. Hâbis, kendinden geçerek "Allah'a yemin olsun ki bu Zat'a (Rasûlullah'a), bizim bilmediğimiz bir yardım gelmektedir. O muhakkak muvaffak olur, onun hatibi ve şâiri bizim şâirimizden üstündür" diyerek hayranlık ve İslam'ın gücünü itiraf etmiştir.

Sonra Akrâ b. Habis Peygamberimize gelerek müslüman olmuş ve orada bulunan Temimoğulları da İslâm'ı seçmişti. Bu olaya sebep olan Hassan b. Sâbit'in, şu meâldeki bir şiir söylediği kaydedilmektedir: "Fihr ve kardeşlerimin önde gelen kişileri, insanlara uyacakları bir adeti açıkladılar. Kalbinde Allah'a karşı tavka duygusu bulunanlar ve her türlü hayrı işleyenler bu adeti memnuniyetle kabul ederler. (...) Çok iffetlidirler. Onların iffeti hakkında vahy nâzil oldu.

Hiç bir pisliğe bulaşmayan müslümanlardır. Dünyaya düşkünlükleri de onları kirletmez (..). Arzular ve taraftarlar farklılık gösterdikleri zaman sen Rasûlullah'ın kendilerine taraftar olduğu kavme ikramda bulun (...) onlar bütün kabilelerin en faziletlisidirler; ister ciddi olarak konuşsunlar isterse alay etsinler bu hüküm değişmez;[650[650]] Aynı dönemde Abdullah b. Revâha ve Ka'b b. Mâlik de İslâm'ın yüceliği için şiirler söylüyorlardı.

Hz.Hassan b. Sâbit (r.a), Peygamberimizin vefatıyla ruhî bir çöküntü içerisine girmiş ve üzüntüsünden gözleri görmez olmuştur. Uzun mersiyeler söyleyerek Peygamberimizin arkasından yas tutmuştur. Şiirlerinin birinde "Rasûlullah'ın pak alnı karanlık içinde göründüğü zaman ortalığa nur saçan, karanlığı aydınlatan çerağ gibi görünür" demişti. Daha sonraları böyle bir hal içinde uzun bir hayat yaşayan Hassân b. Sâbit, M. 862 yılında vefat etmiştir.

Peygamberimizin "Muhakkak ki Allahu Teâla, Rasûlünü övmek ve müdafaa etmek hususunda Hassân'ı Cebrâil (a.s)'la takviye etmektedir" Hadisi onun tek tesellisi olmuştur.[651 [651]] Hassân b. Sâbit'in Peygamberimiz hakkında "Sizden iyisini gözlerim görmedi asla, sizden güzelini doğurmadı hiçbir ana, her ayıp ve kusurdan pak yaratıldınız, sanki dilediğimiz gibi yaratıldı mı"[652[652]] sözleri de;

[650[650]] İbn Kayyim el-Cevziyye, Zâdü'l Meâd, çev. Vecdi Akyüz, Ali Vasfikurt, Salim Ögüt, İstanbul 1990, 4, 68-69
[651[651]] Buhâri, Bedu'l-Halk 6; Meğâzî, 30; Müslim, Fadailü's-Sahabe,153-157
[652[652]] Müslîm, Fedâilü's-Sahâbe,151

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُنَ () اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فِى كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ () وَاَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَالاَ يَفْعَلُونَ () اِلَّا الَّذينَ امَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللّهَ كَثيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذينَ ظَلَمُوا اَىَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

"Şâirlere sapıklar uyar. Onların her sahaya dalıp çıktıklarını ve yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmez misin? Ancak imân edip sâlih amel işleyenler Allah'ı çok zikredenler ve haksızlığa uğratıldıktan sonra haklarını alanlar böyle değildir. O zâlimler, yakında nasıl bir inkılapla yıkılacaklarını bileceklerdir"[653] ***[653]*** âyetlerinde geçen "Sâlih amel işleyen" şâir kullar arasında olduğunu göstermektedir.

68)Cennet gençlerinin seyyidi: Hz. HÜSEYİN

Ümm-i Hâris hazretleri anlatır:

Bir gün Resulullahın huzuruna varıp, bir rüya gördüğümü ve çok korktuğumu arzettiğim zaman, buyurdular ki:

- Ne gördün?

- Sizin vücudunuzdan bir parça kestiler, benim yanıma eklediler.

- İyi görmüşsün, Fatıma'nın bir oğlu olacak ve senin yanında kalacaktır.

Beraber Mescidden Çıktılar

Bir müddet sonra, Hz. Hüseyin dünyaya geldi. Resulullah her sabah namazını kıldıktan sonra, mübarek yüzünü Ashab-ı kirama çevirirlerdi. Üzüntülü kimseler yüzünü görseler, mesrur olurlardı. O gün sabah namazından sonra, yüzlerini döndürmeden, Hz. Ali'yi çağırdılar. Beraber mescidden çıktılar. Ashab-ı kiram nereye, niçin gittiklerini anlayamadılar. Tekrar dönerler diye oturdular. İkisi Hz. Fatıma'nın evine gittiler.

Peygamberimiz Hz. Ali'ye, kapıda durup, kimseyi içeri sokmamasını emretmişlerdi. Hz. Hüseyin doğmuş, melekler tebrik etmek için gelmişlerdi. Hz. Ebu Bekir duramayıp, Hz. Ali'nin evine gitti. Sonra Hz. Ömer, sonra Hz. Osman ve bütün Ashab-ı kiram Hz. Ali'nin evine gittiler.

Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali'den, Resulullahın nerede olduğunu sordu. Hz. Ali, içerde olduklarını bildirince, Hz. Ebu Bekir buyurdu ki:

- İzin verirsen, ben de gireyim.

- Allahın Resulü meşguldür.

---

[653][653] Şuarâ, 26/224-227

- Benim içeri girmememi sana emretti mi?

- Hayır, yalnız dörtyüzyirmidörtbin melek geldi.

Hz. Ebu Bekir hayret edip, durdu.

Bir müddet sonra, Resulullah dışarı çıkıp, herkesin içeri girmesini emrettiler. Ashab-ı kiram içeri girdiler. Hz. Ali'nin meleklerin sayısındaki sözü söylendi. Resulullah efendimiz Hz. Ali'ye sordular:

- Meleklerin sayısını nasıl bildin?

- Melekler grup grup geliyorlardı. Herbiri bir dil ile konuşurlardı ve sayılarını bildirirlerdi.

Bunun üzerine Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Allah aklını ziyade etsin ya Ali!

Cennet Gençlerinin Efendisi

Resulullah efendimiz Hz. Hüseyin doğduğu zaman, kulağına, (O, cennet gençlerinin efendisi, seyyididir) diye seslenmişlerdi.

Hz. Üsame bin Zeyd, bir gece Peygamber aleyhisselamı gördüğünü ve Onun, (Bunlar benim oğullarımdır, kızımın oğullarıdır. Allahım ben onları seviyorum, sen de onları sev ve onları sevenleri de sev) buyurduğunu rivayet etmektedir.

Bir defasında da, (Hüseyin benden, ben Hüseyin'denim, Allahü teâlâ Hüseyin'i seveni sever) buyurmuştu.

Allahü Teâlâ Kur'an-ı Kerim de, ehl-i beyte, buyuruyor ki:

وَقَرْنَ فِى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولى وَاَقِمْنَ الصَّلوةَ وَاتينَ الزَّكوةَ وَاَطِعْنَ اللّهَ وَرَسُولَهُ اِنَّمَا يُرِيدُ اللّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

“Ve hanelerinizde karar ediniz ve evvelce câhiliye zamanındaki açılış gibi açılıvermeyiniz ve namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz ve Allah'a ve Peygamberine ita-at ediniz. Ve ey Ehl-i beyt, Allah sizden ancak kiri götürmek ve sizi tertemiz kılmak dilemektedir.”[654[654]]

654[654] Ahzab,33/33

Bu ayet-i kerime gelince, Ashab-ı kiram sordular.

- Ya Resulallah! Ehl-i beyt kimlerdir?

Benim ehl-i beytim

O esnada, Hz. Ali geldi. Mübarek hırkasının altına aldılar. Fatıma-tüz-Zehra da geldi. Onu da yanına aldılar. İmam-ı Hasan geldi. Onu da bir yanına, sonra gelen İmam-ı Hüseyin'i de öbür tarafına alarak buyurdular ki:

- İşte bunlar, benim ehl-i beytimdir.

Bu ayet-i kerime ve ilgili hadis-i şerifler, Resulullahın iki mübarek torununu sevmenin şart olduğunu belirtmektedir.

Hz. Hüseyin buyurdu ki:

Bir gün yüksek dedemin huzuruna varmıştım. Übey bin Kâb da orada idi. Bana, "Merhaba, ey Ebu Abdullah, ey göklerin ve yerin süsü" diye hitap ettiler. Übey bin Kâb hazretleri dedi ki:

- Ya Resulallah! Gökler ve yer için, senden başka süs var mıdır?

Resulullah bunun üzerine buyurdular ki:

-Beni insanlara Peygamber olarak gönderen Allahü teâlânın hakkı için, Hüseyin bin Ali, yeryüzünün merkezinin süsüdür. Ondan ziyade süs, göklerin tabakalarıdır.

Bir gün Hz. Hüseyin, Resulullah efendimizin yanında idi. Annesine gitmek istiyordu. Hava yağmurlu idi. Resulullah efendimiz duâ buyurdu. Hz. Hüseyin eve gidinceye kadar, yağmur ara verdi.

Bir gün Resulullah efendimiz, Hz. Hüseyin'i sağ dizine, oğlu İbrahim'i sol dizine aldı. Cebrail aleyhisselam gelip dedi ki:

- Hak Teâlâ, bu ikisinden birini alacaktır. Sen birini seç!

Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Eğer Hüseyin vefat ederse, benim canım yandığı gibi, Ali'nin ve Fatıma'nın da canları yanar. Eğer İbrahim giderse, en çok ben üzülürüm. Benim üzüntümü, onların üzüntüsüne tercih ediyorum.

Üç Gün Sonra Oğulları İbrahim Vefat Etti

Resulullah efendimiz, Hz. Hüseyin yanına her gelişinde, onu öper ve buyururdu ki:

- Selamet ve saadet o kimseye ki, oğlum İbrahim'i ona feda ettim.

Hz. Hüseyin'in ilk çocukluğu Resulullah efendimizin derin sevgi ve şefkati içinde geçti. Ancak bu hâl, çok sürmedi. Zira Peygamber efendimiz vefat ettiler. Hz. Hüseyin, bundan sonra ilmini ve edebini babasının yanında tamamladı.

Etrafını Aydınlatırdı

Hz. Hüseyin'in yüzü, karanlık gecede etrafını aydınlatırdı. Yaya olarak yirmi beş defa hacca gitti. Beraberindekiler bineklere binse de, kendisi binmezdi. Çok cömert idi. Buyurdular ki:

- Cömert, efendi olur; cimri, hor olur. Bu âlemde bir mümin kardeşinin iyiliğini, kendinden önce düşünen, öbür âlemde daha iyisini bulur.

Ashab-ı Kiram’dan Hz. Dıhye, devamlı ticaret için sefere gider gelirdi. Çok güzel yüzlü idi. Cebrail aleyhisselam çok defa Resulullahın huzuruna Dıhye şeklinde gelirdi. Birgün Cebrail aleyhisselam Fahr-i âlem hazretlerinin huzurunda bulunuyordu.

Dıhye, Dedemizin Yanında.

O zaman henüz küçük olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den biri, Cebrail aleyhisselamı gördü. Hemen kardeşinin yanına koşarak dedi ki:

- Dıhye, dedemizin yanında oturuyor, haydi gidelim.

Koşup mescide girdiler.

Cebrail (a.s)’ın dizlerine oturdular. Ellerini Cebrail (a.s)’ın koynuna soktular. Resulullah efendimiz, torunlarının bu hareketini görünce hicâp edip, mâni olmak istedi. Cebrail (a.s), Resulullahın mahcup olduğunu görünce, dedi ki:

- Ya Resulallah! Niçin sıkılıyorsunuz? Fatıma teheccüd namazını kılarken, Hak teâlâ beni gönderir, bunların beşiklerini sallardım. Böylece Hz. Fatıma rahatça namazını kılardı. Bazen da bunların anneleri namazdan sonra uyurken, bunlar ağlardı. Hak teâlâ yine beni gönderir, anneleri uyanmasın diye, beşiklerini sallardım, ağlamazlardı. Çocukların bu hareketini bana karşı edepsizlik saymayın. Bunların yanıma gelip, ellerini koynuma sokmalarında bir mahzur yoktur.

Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Ey kardeşim Cebrail! Şimdi bir şey yapmadılar. Daha ileri giderler endişesiyle mâni oldum. Çünkü, Ashabımdan Dıhye isminde birisi vardır. Çok kere sefere çıkar. Her dönüşünde bunlara hediye getirir. Sizi Dıhye zannedip, ellerini koynunuza soktular.

Bunun üzerine Cebrail (a.s), “Ya Rabbi! Beni Habibinin yanında utandırma” diye duâ etti.

Oturduğu yerden ellerini cennete uzattı. Bir yeşil salkım üzüm, bir kırmızı nar eline geldi. Hz. Hasan üzümü, Hz. Hüseyin de narı aldı. Bunları yerlerken, bir dilenci gelip dedi ki:

- Ey ehl-i beyt! O üzüm ve nardan bana da verir misiniz?

Resulullahın yüksek yaratılışlı torunları, dilenciye vermek istediklerinde, Cebrail aleyhisselam mâni olarak dedi ki:

- Ya Resulallah! O dilenci şeytandır. Cennet meyveleri ona haram iken, hile ile ondan yemek istedi.

Kerbela'da şehit oldu.

Hz. Hüseyin hep babasının yanında idi. Babası şehit olunca, Medine'ye geldi. Yezîd'e biat etmedi. Kufeliler kendisini çağırıp halife yapmak istedi. Kardeşi Muhammed bin Hanefiyye, İbni Ömer, İbni Abbas ve daha nice Ashab-ı kiram mâni oldular ise de, kabul etmeyip yetmiş iki kişi ile Mekke'den Irak'a yola çıktı.

Irak valisi Ubeydullah bin Ziyad, Ömer bin Sâd kumandasında bir ordu gönderdi. Ömer, geri dönmesini bildirdi ise de, İmam kabul etmeyip harp etti. 681 yılında Muharremin onuncu günü Kerbela'da şehit oldu. Yezîd bunu duyunca, çok üzüldü. “Allah İbni Mercane'ye (ibni Ziyad'a) lanet eylesin! Hüseyin'in isteklerini kabul etmeyip de onu şehit ettirdi. Böylece beni kötü tanıttı” dedi.

Hz. Hüseyin'in mübarek oğlu Zeynelabidin küçük olduğu için öldürülmedi. Kadınlar ve İmamın mübarek başı ile Şam'a gönderildi. Mübarek başı, Mısır'da Karafe kabristanında medfundur.

69)Peygamber efendimizin elçilerinden: HÂTİB BİN EBİ BELTEA

Hz. Hâtib, genç yaşında Yemen’den Mekke-i Mükerreme’ye gelmiştir. Buraya yerleşen Hz. Hâtib, burada evlenmiş ve birçok çocuğu olmuştur.

Hâtib bin Ebî Beltea, Müslüman olmadan önce, şâirliği ile meşhurdu. İyi bir süvâri idi. Hicretten önce Müslüman olmakla sereflenmiş olup, bunun kesin tarihi bilinmemektedir. Mekkeli Müslümanlarla birlikte, Peygamber efendimizin hicretinden önce Medîne’ye hicret etmiştir.

Îmânı Kuvvetli, Teslimiyeti Tamdı

Medîne'de bir süre Ensardan Münzir bin Muhammed'in evinde misâfir kalmıştır. Resûlullah efendimiz, onu Ensardan Hâlid bin Râhile ile kardeş yapmıştı.

Hâtib bin Ebî Beltea hazretlerinin, îmanı kuvvetli ve Resûlullaha olan sevgisi ve teslimiyeti tamdı. Bedir, Uhud, Hendek harblerinde ve Bîat-ı Rıdvân ve Hudeybiye'de bulundu.

Bedir savaşı, Müslümanlar ile müşrikler arasında yapılan ilk harptı. Bu harbe katılan Ashâb-ı kirâmın gösterdikleri cesâret, sabır, fedakârlık ve Resûlullaha olan bağlılıklarından dolayı, Allahü teâlâ, Bedir harbine katılan 313 Sahâbînin, Cennette kavuşacakları nîmetleri haber vermiştir. Hâtib bin Ebî Beltea hazretleri de bu müjdeye kavuşanlardandır.

Peygamber efendimiz, 1400 kadar Ashâbı ile hac niyetiyle Medîne'den yola çıkmıştı. Hz. Hâtib da bunlar arasındaydı. Bunu haber alan Mekkeli müşrikler, onları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler.

Elçi olarak gönderilen Hz. Osman'dan bir haber gelmeyince, buradaki mü-minler canlarını fedâ ederek Resûlullahı koruyacaklarına söz vermişlerdi. "Bîat-i Rıdvan" adı verilen bu hâdiseyi, Allah-ü Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de, Fetih sûresi 18. âyet-i kerîmesinde haber vererek, onlardan râzı olduğunu bildirmiştir. Bu âyet-i kerîmede buyuruldu ki:

لَقَدْ رَضِىَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنينَ اِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فى قُلُوبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكينَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

"Ağaç altında sana bîat eden, emirlerini kayıtsız şartsız yapmaya söz veren müminlerden Allahü teâlâ râzıdır ve onlara sekîne [kalblerine kuvvet] veriyor ve sana olan sevgilerini, Sıdk ve ihlâsı biliyor ve onları yakın bir feth ve zafer ile sevâblandıracağını müjdeliyor."[655[655]]

Sözleri Çok Tesirliydi

Hz.Câbir bin Abdullah'ın bildirdiği hadis-i şerifte de Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

"Ağaç altında benimle sözleşenlerden hiçbiri Cehenneme girmez!"

Hz.Hâtib bin Ebî Beltea, hicretin yedinci senesinde Hayber gazâsında, Yahûdilere karşı büyük bir cesâretle, kahramanca savaşan ve kalelerini muhâsara eden süvârilerden biriydi. O, kuvvetli bir hitâbete ve iknâ edici bir konuşma kabiliyetine sahipti.

[655[655]] Fetih,48\18

Sözleri çok tesirliydi. Dinleyenleri mest ediyor, etkisi altında bırakıyordu. Sûreti, görünüşü çok güzeldi. Güler yüzlü, tatlı dilliydi. İyi bir şâirdi.

Resûlullah efendimiz, hicretin altıncı yılında, Mekkeli müşriklerle bir sulh antlaşması yaptıktan sonra, Medîne civarında bulunan altı hükümdara mektup göndererek, onları İslâm dînine dâvet etmişti.

Her bir hükümdara gönderdiği elçiler, Ashâbının en seçkinleri olup, sûretleri ve sözleri en güzel olanlarıydı.

Ben Götürürüm!

Peygamber efendimiz, Hâtib bin Ebî Beltea'yı Mısır kralı Mukavkis'a göndermişti. Peygamber efendimiz, onu göndermeden önce sordular:

- Ey Eshâbım! Mükâfatı Allahü teâlâdan beklemek üzere, şu mektubu, Mısır hükümdarına kim götürür?

Bunun üzerine Hz. Hâtib, hemen yerinden fırlayıp, ayağa kalktı ve Peygamberimize dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Ben götürürüm!

Bunun üzerine Peygamber efendimiz de buyurdu ki:

- Ey Hâtib! Bu vazifeni, Allahü Teâlâ senin hakkında mübârek eylesin!

Hâtib bin Ebî Beltea hazretleri, mektubu Peygamberimizden aldı. Vedâ edip, evine gitti. Yol için hayvanını hazırladı. Âilesi ile de vedâlaştıktan sonra yola çıktı. Önce Mısır'a vardı. Mukavkis'i orada bulamayınca, İskenderiye'ye gitti. Orada hükümdarın sarayını buldu.

Kapıcı, içeriye almadan önce, maksadını öğrendi. Kapıcı Hz. Hâtib'a çok hürmet etti. Onu hiç bekletmedi. Mukavkis, o sırada adamlarıyla bir meclis kurmuş bulunuyordu.

Hz. Hâtib, Mukavkis'in toplantı hâlinde olduğu yere yaklaştı. Peygamberimizin mektubunu eline alıp, ona gösterdi. Mukavkis, mektubu görünce, Hâtib bin Ebî Beltea'yı yanına getirmelerini adamlarına emretti.

Müslüman Ol!

Huzuruna varınca, Mukavkis, Peygamberimizin mektubunu Hz. Hâtib'dan aldı. Mektupta şöyle yazıyordu:

-Bismillâhirrahmânirrahîm, Allahın kulu ve resûlü Muhammed'den Kibt'in [Eski Mısır halkının] büyüğü Mukavkis'a, Allahü teâlânın hidâyetine tâbi olana selâm olsun. Bundan sonra; ben seni İslâm'a dâvet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın!

Allahü Teâlâ sana iki kat ecir versin. Eğer yüz çevirirsen, bütün Kibt'in vebâli senin üzerinedir.

Ey kitap ehli, sizin ve bizim aramızda bir olan söze gelin! Allahü teâlâdan başkasına ibâdet etmeyelim ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım! Allahü teâlâyı bırakıp bâzılarımız bâzılarını Rab edinmesinler! Eğer bu sözden yüz çevirirlerse, "Şâhid olunuz, biz Müslümanız!" deyiniz!

Peygamberimizin mektubu okununca, Mukavkis, Hâtib hazretlerine, "Hayırlısı olsun!" dedi.

Mısır hükümdarı Mukavkis, kumandanlarını, devlet adamlarını toplayıp, Hâtib ile aralarında, şu konuşmalar geçti:

- Ben, anlamak istediğim bâzı şeyleri sana soracak, bu hususta seninle konuşacağım.

- Buyur, konuşalım!

- Sizi gönderen zat, gerçekten bir Peygamber ise, kendisini öz yurdundan çıkarıp, başka bir yere sığınmak zorunda bırakan kavminin aleyhinde niçin bedduâ etmedi?

- Sen, Îsâ bin Meryem'in bir Peygamber olduğuna inanıyorsun, değil mi?

Çok Güzel Cevap Verdin

O, kavmi kendisini yakalayıp, öldürmek istediğinde, buna rağmen onlara bedduâ etmedi ve Cenâb-ı Hak, onu, dünya semâsına kaldırdı. Mükâfatlandırdı.

Halbuki, o, kavminin helâk edilmesi için Allahü teâlâya duâ etse olmaz mıydı?

Hâtib'in bu cevabı üzerine, Mukavkis söyleyecek söz bulamadı ve bu sözü üç defa tekrarlattı ve sonunda dedi ki:

- Çok güzel cevap verdin. Gerçekten sen, hikmet sahibi bir zatın yanından gelen hakîm bir kimsesin.

Hz. Hâtib Hz. Mûsâ zamanındaki Firavun'u kasdederek Mukavkis'a dedi ki:

- Senden önce, burada bir hükümdar vardı. O, halkına karşı, “En büyük ilâh benim!” diyerek Rab olduğunu iddia etmişti. Allahü teâlâ da, onu dünya ve âhiret azaplarıyla cezâlandırarak ondan intikam aldı. Sen ise, senden başkasından ibret al da, başkasına ibret olma!

- Bizim için bir din vardır. Biz bu dînimizi, ondan daha hayırlısı olmadıkça bırakmayız!

-Senin bağlı olduğun ve daha hayırlısı olmadıkça bırakmayacağını söylediğin dîninden daha hayırlı olan din, hiç şüphesiz İslâmiyet’tir. Biz seni Allahü teâlânın bu son dînine, İslâmiyet’e dâvet ediyoruz ki, Allahü teâlâ dînini onunla tamamlamış, onu insanlara yeterli kılmıştır.

Dahası da yoktur. Bu Peygamber, yâni Muhammed (a.s), yalnız seni değil, bütün insanları dâvet etti. Bu Peygamber, insanları İslâm’a dâvet ettiğinde; Kureyş, Ona karşı, insanların en fazla tepki gösterip kaba davrananı; Yahûdiler, en fazla düşmanlık edenleri; Hıristiyanlar da en yakın olanları oldu.

Peygambere İtaat Emretmiştir

Yemin ederim ki, Hz.Mûsâ (a.s)’ın Hz.Îsâ (a.s)’ı müjdelemesi, ancak, Îsâ (a.s)’ın Muhammed (a.s)’ı müjdelemesi gibidir. Binaenaleyh, bizim seni Kur’ân-ı kerîme dâvet etmemiz, senin Yahûdileri İncil’e dâvet etmen gibidir.

Bildiğin gibi, her Peygamber kendisini anlayıp idrâk edecek bir kavme gönderilmiştir. Ve o kavmin, bu Peygambere itaat etmesi emredilmiştir. İşte sen de bu Peygambere yetişenlerden birisisin. Biz seni, Hz. İsâ’nın da haber verdiği Muhammed aleyhisselâmın dinine dâvet ediyoruz.

Hz. Hâtib’in, kendisini çok açık bir şekilde İslâmiyet’e dâvet etmesi üzerine, Mukavkis dedi ki:

- Ben bu Peygamberin hâline baktım, emirlerinde ve yasaklarında aslâ akla uygun olmayan birşey bulamadım. Anladım ki, bu kişi sihirbaz değildir. Kâhin ve yalancı da değildir. Peygamberlik alâmetlerinden bâzı halleri kendinde buldum.

Gizli olan şeyleri meydana çıkarmak, bu alâmetlerdendir. Bâzı sırlardan haber vermek, bu kişiden ortaya çıktı. Hele biraz düşüneyim.

Beş Vakit Namazı Emrediyor

Mukavkis, Hz. Hâtib bin Ebî Beltea’yı Mısır’da 5 gün misâfir etti. Çok hürmet edip, ikramlarda bulundu. Mukavkis, bir gece haber salıp, Hz. Hâtib’i huzuruna çağırtıp, Peygamber efendimiz hakkında birçok sorular daha sordu. Yanlarında, Arapça konuşan tercümanından başka kimse yoktu. Mukavkis’la aralarında şu konuşmalar geçti:

- Onun hakkında soracağım şeylere doğru cevap verir misin? Ashâbının arasında seni seçip gönderdiğini biliyorum. Ben sana üç şey soracağım.

- İstediğin şeyi sor! Ben sana ancak doğruyu söyleyeceğim.

- Muhammed, insanları neye dâvet ediyor?

- Yalnız Allahü teâlâya ibâdet etmeye dâvet ediyor. Gece ve gündüzde beş vakit namaz kılmayı emrediyor. Ramazan orucunu tutmayı, Kâbe'ye hac etmeyi, verilen sözde durmayı emrediyor. Kan ve ölmüş hayvan etini yemekten men ediyor.

- Onun şekil ve şemâlini, fizikî görünüşünü bana târif et!

Hz. Hâtib bin Ebî Beltea kısaca târif etti. Birçoğunu saymamıştı. Bunun üzerine Mukavkis dedi ki:

- Anlatmadığın daha bâzı şeyler kaldı. Öyle ki, gözlerinde azıcık kırmızılık, sırtında Peygamberlik mührü vardır. Kendisi hayvana biner, harmanî [sof] giyer, hurma ve az etli yemekle geçinir. Amcaları veya amcaoğulları tarafından korunur.

- Bunlar da onun sıfatıdır.

- Ben gelecek bir Peygamber kaldığını biliyordum. Fakat onun Şam'dan çıkacağını sanıyordum. Çünkü daha önceki Peygamberler hep oradan çıkmışlardı. Gerçi son Peygamberin Arabistan'da, sertlik, darlık, yokluk ülkesinden çıkacağını da kitaplarda görmüştüm.

Halkım Beni Dinlemez

Allah'ın kitabında sıfatlarını yazılı bulduğumuz Peygamberin ortaya çıkma zamanı da, tam bu zamandır. Biz, onun vasfını; "İki kız kardeşi bir nikâh altında birleştirmez, hediyeyi kabûl eder, sadakayı kabûl etmez. Fakirlerle, yoksullarla oturur, kalkar" diye de kitapta yazılı bulmuştuk.

Ona uymak hususunda Kibtîler beni dinlemezler. Ben saltanatımdan da ayrılamayacağım. Bu hususta çok cimriyim. O Peygamber, ülkelere hâkim olacak, kendisinden sonra da Sahâbîleri, bu topraklarımıza kadar gelip konacaklar. En sonunda şuradakilere galip geleceklerdir.

Ben Kibtîlere bundan ne bir kelime anarım, ne de hiçbir kimseye, bu konuşmamı bildirmek isterim.

Mukavkis, Arapça yazan kâtibini çağırdı. Peygamberimizin mektubuna şöyle cevap yazdırdı:

“Abdullah’ın oğlu Muhammed’e, Kiptîlerin büyüğü Mukavkis’tan, Selâm, senin üzerine olsun. Gönderdiğin mektubunu okudum. Orada zikrettiğin şeyi ve yaptığın dâveti anladım. Ben de bir Peygamberin geleceğini biliyordum. Ama onun Şam’dan çıkacağını zannediyordum.

Elçine ikramda bulundum. Sana Kibtîlerin yanında büyük değeri bulunan iki câriye ile giyecek elbise gönderdim. Bir de binmen için iki binek hayvanı hediye ettim.”

Hemen Memleketine Dön!

Mukavkis, bundan başka ne bir şey yaptı, ne de Müslüman oldu. Hz. Hâtib bin Ebî Beltea’ya dedi ki:

- Hemen memleketine, sahibinin yanına dön! Onun için iki câriye, iki binek hayvanı, bin miskal altın, yirmi takım Mısır işi ince elbise ve daha başka hediyeler gönderilmesini emrettim.

Senin için de, yüz dinar ve beş takım elbise verilmesini söyledim. Yanımdan ayrılıp git! Sakın, Kibtîler, senin ağzından tek kelime bile işitmesinler!

Mukavkis, Peygamber efendimize ayrıca billûr bir kadeh, kokulu bal, sarık, Mısır keten kumaşı, öd, misk gibi güzel kokular, baston, bir kutu içinde sürmelik, gül yağı, tarak, makas, misvak, ayna, iğne ve iplik de hediye etti.

Mukavkis, Hâtib hazretlerine, Peygamberimiz hakkında, “Sürme kullanır mı?” diye sormuştu. Hz. Hâtib da, “Evet! Aynaya bakar, saçını tarar, seferde, hazarda, aynayı, sürmedanlığı, tarağı, misvaki yanından ayırmaz!” demişti.

Mukavkis’in, Peygamberimize hediye olarak gönderdiği iki câriye Mâriye ve kardeşi Şîrîn’di. Hâtib bin Ebî Beltea yolda, bunlara Müslüman olmalarını teklif edince, kabûl edip, Müslüman olmuşlardı.

Peygamberimiz Hz. Mâriye’yi hanım olarak kabûl edip, onunla evlendi. Oğlu Hz. İbrâhim, ondan olmuştu. Şîrîn’i de Ashâbından, “Şâir-i Nebî” olan Hassân bin Sâbit’e verdi. En iyi cins ve beyaza çok yakın gri tüylü iki binek hayvanından katıra “Düldül”, merkebe de “Ufeyr” veya “Yafur” adı takıldı.

Muhâfız Askerlerle Gönderdi

O güne kadar Arabistan’da ak tüylü katır görülmemişti. Müslümanların ilk gördüğü ak tüylü katır, düldül oldu. Peygamber efendimiz, hediye edilen billûr kadehle su içerdi.

Hz. Hâtib bin Ebî Beltea, Mukavkis’in yanında kısa bir müddet kaldı. Halbuki yabancı heyetler, Mukavkis’in yanında bir ay veya daha fazla kalırlardı. Hz. Hâtib 5 gün

kaldıktan sonra, Mukavkis'in ülkesinden ayrıldı. Mukavkis, Hâtib hazretlerini Arap yarımadasına muhafız askerlerle gönderdi.

Bunlar, Arabistan'a ayak bastıkları sırada, Şam'dan Medîne-i Münevvere'ye gitmekte olan bir kâfileye rastladılar. Hz. Hâtib kâfileye katılarak Mısırlı askerleri geri gönderdi.

Hz. Hâtib hediyelerle Medîne'ye gelip, Resûlullahın huzuruna kavuştu. Peygamberimiz de, Mukavkis'in hediyelerini kabûl etti. Hz. Hâtib, Mukavkis'in mektubunu verip, sözlerini nakledince, Peygamberimiz buyurdu ki:

- Ne kötü adam! Saltanatına kıyamadı. Hâlbuki îman etmesine mâni olan saltanatı ise, kendisinde kalmayacak!

Ashâbım Hasta Olmaz

Mukavkis'in gönderdiği hediyelerden biri de, bir doktor idi. Doktor gelince dedi ki:

- Efendim! Mukavkis, beni, size hizmet için gönderdi. Hastalarınıza bedava bakacağım!

Resûlullah efendimiz kabûl buyurdu. Doktora, bir ev verdiler. Her gün nefîs yiyecek, içecek götürdüler. Günler, aylar geçti. Bir Müslüman, doktora gelmedi. Doktor, utanıp gelerek dedi ki:

- Efendim! Buraya, size hizmet etmeye geldim. Bugüne kadar, bir hasta gelmedi. Boş oturdum, yiyip içip, rahat ettim.

Müsaade Ederseniz, Artık Gideyim

Resûlullah efendimiz tebessüm ederek buyurdu ki:

- Sen bilirsin! Eğer daha kalırsan, misâfire hizmet etmek, ona ikramda bulunmak, Müslümanların başta gelen vazifesidir. Gidersen de uğurlar olsun!

Yalnız şunu bil ki, burada senelerce kalsan, sana kimse gelmez. Çünkü, Ashâbım hasta olmaz! İslâm dîni, hasta olmamak yolunu göstermiştir. Ashâbım temizliğe çok dikkat eder. Acıkmadıkça birşey yemez ve sofradan da, doymadan kalkar!

Doktor, ülkesine geri döndü. Rum İmparatoru Heraklius'un da Resûlullah efendimize böyle bir doktor gönderdiği, onun da bu şekilde geri döndüğü kaynaklarda bildirilmektedir.

Mukavkis, Peygamberimizin mektubuna çok hürmet gösterip, fil dişinden yapılmış bir kutu içine koymuş, kutuyu da mühürleyip bir câriyesine teslim etmişti.

Bu mektup 1850 senesinde Mısır’ın Ahmin bölgesinde eski bir manastırdaki Kibt kitapları arasında bulunmuş ve Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecid Hân tarafından satın alınarak, İstanbul Topkapı Sarayında, Mukaddes Emânetler Bölümüne konmuştur. Orada muhafaza edilmektedir.

Yine Elçilik Yaptı

Peygamber efendimizin âhirete teşriflerinden sonra, Hz. Ebû Bekir zamanında, Hz. Hâtib tekrar Mısır’a elçi olarak gönderildi. Ebû Bekir’in hilâfetinden sonra, Hz. Ömer devrinde de bu vazifesini çok iyi bir sûrette yapan Hz. Hâtib, Mukavkis ile bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma; Mısır’ı fetheden Amr İbnü’l Âs zamanına kadar yürürlükte kaldı.

Hâtib bin Ebî Beltea hazretleri, 650 senesinde Medîne’de vefât etmiştir. Cenâzesini Hz. Osman kıldırmış ve Bakî kabristanına defnedilmiştir.

Ashâb-ı kirâmın Muhâcirlerinden ve Bedir harbine katılanlardan olan Hz. Hatîb bin Ebî Beltea’nın künyesi, “Ebû Muhammed” veya “Ebû Abdullah”tır. Kendisinin, Yemen’deki Kahtanî kabîlesine veya Necm bin Adiyy kabîlesine mensup olduğu zikredilmektedir. Babası, Ebû Beltea’dır. Doğumu hakkında kesin bir tarih bildirilmemiştir.

70)Meşhur İslâm kumandanlarından: İKRİME BİN EBİ CEHİL

İkrime bin Ebî Cehil, meşhûr İslâm düşmanı Ebû Cehil’in oğludur. Önce İslâm’a büyük düşman idi. Mekke’nin fethedildiği gün, öldürülmesi emir buyurulan altı kişiden biri de o idi.

İkrime, o gün Yemen’e kaçmak için gemiye bindi. Yolda fırtına çıkıp, gemi batmak üzereyken, “Kurtulursam Muhammed’in ayaklarına kapanacağım” diye niyet etti. Kurtulup, Yemen’e varınca, Müslüman olmaya karar verdi.

Ona Taarruz Etmeyin

Hanımı ve amcasının kızı olan Ümmü Hakîm, Mekke’nin fethedildiği gün îman edip, onun için de Peygamberimizden emân (af) almıştı. Yemen’e giderek ona müjdeyi verdi:

- İnsanların en üstünü, en halimi ve en kerimi olan zat tarafından sana emân getirdim. Senin için Resûlullahtan emân istedim. Ashâbına, “Allahü teâlânın emânında olsun, kimse ona taarruz eylemesin!" buyurdu.

İkrime, hanımı ile Mekke’ye dönüp, Resûlullahın huzûruna geldi. Resûl-ı ekrem, İkrime’nin geldiğini görünce, ona doğru gelerek ayakta karşıladı, kucaklaştılar. Sonra

Peygamber efendimiz oturdular. Emir buyurunca, İkrime ve hanımı da oturdular. Zevcesinin yüzü kapalıydı.

Bundan sonra İkrime, Peygamberimize dedi ki:
-Zevcem, benim için sizden emân aldığını söyledi. Bu sebeple geldim. Resûl-ı ekrem efendimiz buyurdu ki:

- Zevcen doğru söylemiş, sen emniyettesin.

İkrime bunun üzerine dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Önceki yaptıklarıma pişman oldum. Bana İslâmiyet'i öğretir misiniz?

Resûlullah efendimiz ona İslâmi öğrettiler. İkrime de, "Allah'tan başka ilâh olmadığına, Peygamberimizin de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehâdet ediyorum" diyerek Müslüman oldu. Peygamber efendimiz de Cenâb-ı Hakka duâ ederek, onun için af ve mağfiret talebinde bulundu.

Hz. İkrime, Müslüman olduktan sonra, Resûl-i ekrem ile beraber Medîne'ye gitti. Oraya yerleşti. Hicretin onuncu yılında Resûlullah efendimiz tarafından Hevazin'e zekât toplayıcı olarak gönderildi.

Mürtedleri Temizledi

Hz. Peygamberin vefâtında Hz. İkrime, Yemen'in Tebâle şehrinde bulunuyordu. Bu sebeple Resûl-i ekremin vefâtında Medîne'de bulunamamıştı.

Hz. Ebû Bekir devrinde İkrime, bir ordu ile Yemâme'de bulunan ve yalancı Peygamberlik dâvâsına kalkışan Müseylemetül-Kezzâb üzerine gönderildi. Fakat yardımcı kuvvetleri beklemeden Müseyleme'ye hücum edince mağlup oldu.

Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir, onu, önce Umman tarafında bulunan Huzeyfe'nin yanına yardımcı kuvvet olarak gönderdi. Burada vazifesini yaptıktan sonra Mehre'ye yolladı. Mehre halkının İslâmiyet'i kabûlünden sonra, Hz. İkrime ordusu ile birlikte Yemen'e gönderildi. Yemen'deki bütün mürtedleri ortadan kaldırdı. Daha sonra Medîne'ye geri döndü.

Hz. Ebû Bekir, Yemen'deki mürtedleri temizleyen Hz. İkrime'yi, bir ordu ile birlikte Suriye tarafına gönderdi. Burada Ecnadın'de Bizanslılarla savaştı. Bu savaşta ağır yaralandı. Sonra Medîne'ye geri döndü. Daha sonra 636 yılında, Yermük savaşına katıldı.

Hz. Huzeyfe şöyle anlatıyor:

“Yermük muharebesinde idi. Çarpışmanın şiddeti geçmiş, ok ve mızrak darbeleri ile yaralanan Müslümanlar, düştükleri sıcak kumların üzerinde can vermeye başlamışlardı. Bu arada ben de, güçlükle kendimi toparlayarak, amcamın oğlunu aramaya başladım. Son anlarını yaşayan yaralıların arasında biraz dolaştıktan sonra, nihayet aradığımı buldum.

Su İstiyor Musun?

Bir kan seli içinde yatan amcamın oğlu, göz işaretleri ile bile zor konuşabiliyordu. Daha evvel hazırladığım su kırbasını göstererek dedim ki:

- Su istiyor musun?

Belli ki, istiyordu. Çünkü dudakları hararetten âdeta kavrulmuştu. Göz işareti ile, "Çabuk, hâlimi görmüyor musun?" der gibi bana bakıyordu. Ben kırbanın ağzını açtım, suyu kendisine doğru uzatırken, biraz ötede yaralıların arasında Hz. İkrime’nin sesi duyuldu:

- Su! Su! Ne olur, bir tek damla olsun, su!

Amcamın oğlu Hâris, bu feryâdı duyar duymaz, göz ve kaş işaretleriyle suyu hemen Hz. İkrime’ye götürmemi istedi.

Kızgın kumların üzerinde yatan şehitlerin aralarından koşa koşa, Hz. İkrime’ye yetiştim ve hemen kırbamı kendisine uzattım. İkrime hazretleri elini kırbaya uzatırken, Hz. Iyas’ın iniltisi duyuldu:

- Ne olur bir damla su verin! Allah rızâsı için bir damla su!

Bu feryâdı duyan Hz. İkrime, elini hemen geri çekerek suyu Iyas’a götürmemi işaret etti. Suyu o da içmedi.

Hepsi Şehit Oldular

Ben kırbayı alarak şehitlerin arasından dolaşa dolaşa, Hz. Iyas’a yetiştiğim zaman, son nefesini Kelime-i Şehâdet getirerek tamamladı. Derhal geri döndüm, koşa koşa Hz. İkrime’nin yanına geldim. Kırbayı uzatırken bir de ne göreyim? Onun da şehit olduğunu müşâhede ettim.

Bâri dedim, amcamın oğlu Hz. Hâris’e yetiştireyim. Koşa koşa ona geldim, ne çâre ki, o da ateş gibi kumların üzerinde kavrula kavrula rûhunu teslim eylemişti.

Hayatımda birçok hâdise ile karşılaştım. Fakat hiçbiri beni bu kadar duygulandırmadı. Aralarında akrabalık gibi bir bağ bulunmadığı hâlde, bunların birbirine karşı bu derece fedakâr ve şefkatli hâlleri gıpta ile baktığım en büyük îman kuvveti

tezâhürü olarak hâfızama âdeta nakşoldu!” Hz. İkrime şehit olduğunda, üzerinde 70’den fazla kılıç ve mızrak yarası vardı.

Hz. İkrime, İslâmiyet’le şereflenince, çok samimi bir Müslüman olmuştur. Bu ihlâsinin nişânesi olarak, savaştan savaşa at sırtında yıldırım gibi koşmuştur. Cesâretli ve çok iyi bir kumandandı. Müslümanlığa gönülden bağlanmıştı. Kur’an-ı kerimi eline alınca, önce alnına koyar, sonra ağlamaya başlardı.

71)Meleklerle konuşan Sahâbî: İMRÂN BİN HUSAYN

İmrân bin Husayn, Hayber savaşında Müslüman oldu. Ondan sonraki bütün savaşlarda Peygamber efendimizin yanında ve hizmetinde bulunmakla şereflendi. Peygamber efendimiz kendilerini çok severdi.

Ashâb-ı Kirâm içinde çok faziletlere sahipti. Fikir ilminde üstün derecesi vardı.

Duâsı kabûl olunan seçilmişlerdendir. Mekke’nin fethinde Huzaa kabîlesinin sancağını taşıdı.

Daha Hayırlı Gelmedi

Hz. Ömer halîfe olunca, Basra halkına İslâmiyet’i öğretmek için İmrân bin Husayn’i gönderdi.

Hasan-i Basrî, kendisinden çok hadis-i şerif öğrenmiş ve yemin ederek demiştir ki:

- Basralılar için İmrân’dan daha hayırlı biri gelmemiştir.

Hz.Abdullah bin Amr, İmrân’i Basra kâdılığına tayin etti. Kâdılı'ğı zamanında, iki kişi hüküm vermesi için kendisine geldi. Bunlardan birisi şâhidini getirdi, diğeri getiremedi. Hüküm şâhit getirenin lehine verildi. Şâhit getiremeyen kimse bunu kabûl etmeyip dedi ki:

- Bu karar bâtıldır.

Hz. İmrân bunun üzerine, Abdullah bin Amr’dan azlını isteyerek istifa etti.

Yakalandığı hastalığı sebebiyle ne oturabilir, ne de ayakta durabilirdi. Kendisine hurma dallarından bir sedir yapmışlardı.

Orada günlerini geçirir, Rabbini zikrederdi. Otuz sene bu hâl devam etti.

Mutarrif bin Abdullah ile kardeşi A'lâ, ziyâretine gittiler. Mutarrif, onun bu hâlini görünce ağladı.

Hz. İmrân, ona sordu:

- Niçin ağlıyorsunuz?

- Senin hâline ağlıyorum.

Hz. İmrân buyurdu ki:

- Ağlama, ben ölünceye kadar da kimseye söyleme! Melekler benim ziyâretime gelip selâm veriyorlar.

Meleklerin selâmını alıyor, onlarla konuşuyorum. Onların bu ziyâretlerinden fazlasıyla memnun oluyor, hasta olduğumdan dolayı verilen bu nîmetlere şükrediyorum.

Böyle bir hastalık hâlinde Melekleri gören bir kimse, bu dertlere râzı olmaz mı?

Yalnız Kur'an'dan söyle!

Bir gün İmrân bin Husayn'a birisi dedi ki:

- Bize yalnız Kur'an'dan söyle!

- Ey ahmak! Kur'an-ı kerimde namazların kaç rekât olduğunu bulabilir misin?

Böyle söyleyerek, hadis-i şeriflerin ve âlimlerin açıklamalarının da lâzım olduğunu bildirdi.

İmrân bin Husayn 672 senesinde vefât etti. Resûlullah efendimizden 120 hadis-i şerif nakletmiştir.

Hz. İmrân bin Husayn, hasta yatağında bile ilim öğretirdi. Talebelerine şöyle anlattı:

"Peygamber efendimiz, merhametten ayrılmamakla beraber, harp meydanlarında din düşmanlarına karşı şiddetli olurdu. Huneyn cenginde, müşrikler onu kuşattığı zaman, atından inerek, "Ben Peygamberim, yalan yok. Ben Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'ın oğluyum" buyurarak, düşmana saldırdı. O gün, Ondan daha cesur ve daha metin kimse görmedim."

Size Müjde Olsun

Yine anlatır:

"Birgün Peygamber efendimizin huzuruna Temim oğullarından bir grup gelmişti. Peygamberimiz onlara, “Ey Temim oğulları, size müjde olsun” buyurduktan sonra, onlara, insanların yaratılışını ve kıyâmetin kopmasını anlattılar.

Temim oğulları, “Bizi müjdeledin. Fakat biz, devletin hazinesinden para istiyoruz” diyerek, îman etmediler. Sonra Yemen halkından bir grup ziyârete geldi. Peygamber efendimiz, Yemenlilere buyurdu ki:

- Ey Yemenliler! Madem ki, Temim oğulları îman etmeyi kabûl etmediler. O hayır ve saadet müjdesini siz alınız!

Yemenliler de dediler ki:

- Kabûl ettik yâ Resûlallah! Zaten biz huzurunuza îman etmek için gelmiştik.

Peygamber efendimiz, onlara da insanların yaratılışını ve kıyâmetin kopmasını anlattıkları sırada, bir kimse gelerek bana dedi ki:

- Yâ İmrân! Bindiğin deve, yularını sıyırarak kaçtı.

Ben de devemi bulmak için, hemen çıkıp baktım. Keşke deveyi bıraksaydım da, Resûlullahın mübârek sözlerini dinlemek fırsatını kaçırmasaydım.”

Hz. İmrân bin Husayn, hastalığı sırasında namazlarını nasıl kılacağını Peygamber efendimize sordu. Resûlullah efendimiz de ona buyurdu ki:

-Ayakta kıl! Gücün yetmezse, oturarak kıl! Buna da kudretin olmazsa, yan veya sırtüstü yatarak kıl!

Fakirlere Verdik

Emîrlerden biri; İmrân bin Husayn’i zekât'ı toplamak üzere göndermişti. Dönünce, Emîr kendisine, topladığı malın nerede olduğunu sordu. Bunun üzerine buyurdu ki:

-Mal için mi göndermiştin? Peygamber efendimiz zamanında aldığımız gibi aldık ve yine Onun zamanında dağıttığımız gibi dağıttık. Yâni zenginden zekâtını alıp, hak sahibi olan fakirlere verdik.

Bir sohbetinde de talebelerine buyurdu ki, Resûlullah efendimiz, bizlere buyurdular ki:

“Ey Ashâbım! Kur’an-ı kerim okuyunuz! Kur’an-ı kerimin feyzi ile ihtiyaçlarınızı Allahu teâlânın ihsân deryasından isteyiniz! Sizden sonra bir sınıf Kur’an-ı kerim okuyucuları gelecektir ki, bunlar, Allahü teâlâdan değil, insanlardan menfaat sağlamak için Kur’an-ı kerim okuyacaklardır.”

Hz. İmrân bin Husayn şöyle anlatır:

Bir gün Peygamber efendimiz bana buyurdu ki:

- Yâ İmrân, sen de bilirsin ki, biz seni çok severiz. Kızım Fâtıma rahatsızmış. Eğer beraber gelirsen, onun ziyâretine ve hatırını sormaya gidelim.

- Anam, babam, canım sana feda olsun yâ Resûlallah, gidelim.

Başka Örtüm Yok

Kalktım, beraberce Fâtımatüz Zehrâ’nin evine gittik. Peygamber efendimiz kapıyı çaldı ve, Esselâmü aleyküm yâ Ehle Beytî diye selâm vererek içeri girdiler. Fâtımatüz Zehrâ da cevap verdi:

- Ve aleyküm selâm, sevgili babam yâ Resûlallah! Buyurunuz!

- Kızım, yanımda İmrân bin Husayn da vardır. Onunla beraber geldik, başını ört!

- Babacığım, seni hak Peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, bu yün örtüden başka örtünecek bir şeyim yoktur.

- Kızım, işte onunla örtün!

-Ey Babacığım! Başımı örtsem vücudum, vücudumu örtsem başım açık kalır.

-Bu örtüyü düz düzüne değil de, köşeleme, yâni uzunlamasına ört ki, vücudunun her tarafını kaplasın.

İmrân bin Husayn diyor ki:

Ben dışardan bu konuşmaları işittikçe, gözlerimden yaş, ciğerlerimden kan geliyordu. Hz. Fâtima’nın dünyaya hiç bağlanmamasına gıpta ediyordum. Nihayet Hz. Fâtıma sevgili Peygamberimizin târifleri üzere güzelce başını bağlayıp örttükten sonra, içeri girmeme izin verdiler. İçeride Peygamber efendimizin arkasında oturdum.

Peygamberimiz, “Kızım, nasılsın, rahatsızlığın nasıl oldu?” diye hatırlarını sordular. O da dedi ki:

-Babacığım, bu gece çok rahatsızdım. Sancıdan sabaha kadar uyuyamadım. Şimdi öyle bir hâldeyim ki, bir lokma ekmek yemeye bile takatım kalmadı. Açlıktan çok bitkinim.

Müjdeler Olsun Ey Kızım!

Bu söz üzerine Allahü teâlânin habîbi, Resûl-i ekrem efendimizin mübârek gözlerinden yaşlar boşandı. Buyurdular ki:

- Kızım, sakın hâlinden şikâyet etme! Allahü teâlâya yemin ederim ki, ben, yaratıkların en üstünü, Allahü teâlânın habîbi olduğum hâlde, üç gündür mideme bir lokma ekmek girmedi. Hâlbuki, Rabbimden istesem beni doyuncaya kadar yedirir. Fakat ümmetime ibret olması için geçici rızıkları, sonsuz rızıklar için feda ettim.

Resûlullah efendimiz, sonra mübârek elleriyle Hz. Fâtıma'nın omuzlarını tutarak buyurdu ki:

- Müjdeler olsun ey kızım, sen Cennet kadınlarının hanım efendisisin!

72)Peygamber efendimizin şâirlerinden: KÂ'B BİN MÂLİK

Kâ'b bin Mâlik, babasının tek oğlu olup hâli vakti yerinde idi. Arabistan'ın ileri gelen şâirlerinden biri idi. İslâmiyet'in Medîne'de hızla yayılmasından sonra yapılan ikinci Akabe bî'atına katılmış ve orada Müslüman olmuştu. Bunu kendisi şöyle anlatır:

Bunları Tanıyor Musun?

Kavmimizden müşrik olan bazı kimselerle beraber, Kâ'be'yi ziyâret için Medîne'den yola çıktık. Büyüğümüz ve yöneticimiz olan Berâ bin Ma'rûr da yanımızda idi. Mekke'ye gelince Berâ, bana dedi ki:

- Bizi Resûlullah aleyhisselâma götür.

Birlikte Resûlullah efendimizi araştırdık. Ebtâh denilen yerde Mekkeli bir adama Resûlullahı sorduk. Adam bize:

- Mescid-i Harâm'a gidiniz! Aradığınız O zât şimdi amcası Abbâs ile birlikte orada oturuyor, dedi.

Biz tüccâr olduğu için Hz. Abbâs'ı tanıyorduk. Mescid-i Harâm'a girdiğimizde Resûlullah efendimizi amcası Abbâs ile oturuyor gördük. Selâm verdikten sonra biz de yanlarına oturduk. Resûlullah efendimiz Hz. Abbâs'a sordu:

- Bu zâtları tanıyor musun?

-Evet, tanıyorum. Şu kavminin seyyidi Berâ bin Ma'rûr'dur. Diğeri de Kâ'b bin Mâlik'tir.

- Şu şâir olan Kâ'b mı?

Hz. Abbâs da "Evet" dedi. Vallahi Resûlullah efendimizin bu sözünü hayatım boyunca unutmadım.

Kâ'b bin Mâlik ikinci Akabe bî'atının gerisini şöyle anlatmaktadır:

Biz kararlaştırdığımız gibi vâdide toplandık. Resûlullah efendimizi bekliyorduk. Sonra Resûlullah efendimiz amcası Hz. Abbâs ile birlikte geldi. Yapılan konuşmalardan sonra orada bulunan yetmiş sahâbî, Resûlullah efendimizi her türlü tehlikeye karşı koruyacaklarına ve İslâmiyet'i yayacaklarına söz verdiler.

Akabe bî'atinden sonra Medîne'ye dönen Kâ'b bin Mâlik kabîlesinin Müslüman olmasında büyük emeği geçti. Kâ'b bin Mâlik hazretleri Bedir savaşına katılmadı. Uhud savaşında ise onbir yerinden yaralandı. Burada karşılaştığı bir hâdiseyi şöyle anlatıyor:

Tanıyamadın Mı Yâ Kâ'b?

Uhud savaşında bir ara şehîdlerin bulunduğu yere yöneldim. Orada bir müşrik, bir taraftan şehîdlerin silâhlarını toplarken, diğer taraftan şehîdlerin ağız, burun ve kulaklarını kesiyordu. Bir taraftan da:

- Bunları koyun boğazlar gibi boğazlayın, diye yaygara yapıyordu.

Biraz ötede silahlı bir Müslüman yaklaştı. Kâfirle vuruşmaya başladı. Kâfirle Müslümanı mukâyese ettiğimde kâfir daha iyi silahlara sahip görünüyordu.

Ben daha bu düşüncelerden sıyrılmadan birbirlerine hücûm ettiler. Müslüman bir kılıç darbesiyle kâfiri Cehenneme yolladı. Sonra bana dönerek yüzünü açtı ve dedi ki:

- Tanıyamadın mı yâ Kâ'b, ben Ebû Dücâne'yim.

Hz. Kâ'b'ın hali vakti yerindeydi. Tebük Gazâsına gidilecekti. Daha önceki gazâlarda gidilecek yeri hiç söylemeyen Peygamber efendimiz, bu defa Müslümanları topladı ve Tebük'e sefer yapılacağını haber verdi.

İşleriyle Oyalandı

Mevsim sıcaktı ve meyveler olgunlaşmıştı. Herkes hummalı bir şekilde sefere hazırlanırken Hz. Kâ'b; "hazırlığı ne zaman olsa yapabilirim" diyerek, kendi işleriyle oyalandı. Öyle ki, Peygamber yola çıktığı zaman Kâ'b'ın hiçbir hazırlığı yoktu. Hemen

hazırlanmak üzere evinden çıktı, ama hiçbir şey yapamadan döndü. Kendisi bunu şöyle anlatır:

"Yola çıkıp arkalarından yetişmeyi düşündüm. Keşke yapmış olsaydım. Fakat bu da mümkün olmadı. Resûlullah efendimiz bu gazâya gittikten sonra insanlar arasına çıktığımda, kendime arkadaş olarak ancak münâfıklık damgası vurulmuş kimseleri, yâhut âcizleri görmem beni kederlendirdi."

Tebük'e varıncaya kadar onun ismini anmayan Hz. Peygamber, orada Kâ'b'ın ne yaptığını sordu. Müslümanlardan biri, (elbiselerine ve boyuna bakıp gururlanması onu cihâd yolundan alıkoydu) deyince, Mu'âz bin Cebel hemen müdâhale ederek Kâ'b hakkında iyilikten başka birşey bilmediklerini söyledi. Bu cevap üzerine Hz. Peygamber sükût etti.

Sefer sona erip de Müslümanlar Medîne'ye doğru harekete geçince, Kâ'b'ı müthiş bir endişe ve telâş kapladı. Resûlullah efendimiz dönünce ona ne diyeceğini düşünüyordu. Bu arada aklına birçok mâzeretler geliyor, ama o Resûlullaha yalan söylemeyi nefsine yediremiyordu.

Nitekim Resûlullahın Medîne'ye geldiği haberi ulaşınca Kâ'b doğruca Peygamberimizin huzuruna gidip ona hakîkati olduğu gibi söylemeye karar verdi. Bundan sonrasını kendisi şöyle anlatıyor:

"Resûlullah efendimizin huzûruna varınca selâm verdiğim zaman, bana gazâplı bir gülümseyişle, "Gel" buyurdular. Yürüyüp yanına vardım ve önüne oturdum. Bana sordular:

- Seni geride bırakan nedir? Bana yardım etmek üzere Akabe'de bana bî'at etmemiş miydin?

- Evet, yâ Resûlallah! Allahü teâlâya yemin ederim ki, sizden başka şu dünya halkından birisinin yanında bulunsaydım, özür beyân ederek onun gazâbından kurtulabileceğimi zannederdim. Zîrâ söz söylemesini bilirim.

Hiç Bir Özrüm Yoktur

- Vallahi, biliyorum ki, bugün yalan söyleyip sizi memnun etsem de Allahü teâlâ sizi bana gücendirebilir. Eğer doğrusunu söylersem siz bana kızacaksınız.

Lâkin ben doğruyu söylemekle Allah'tan hayırlı netîce beklerim. Yemin ederim ki, gazâdan geri kalmam için hiçbir özrüm yoktu. Hiçbir zaman, sizden ayrılıp kaldığım zamandakinden daha kuvvetli ve zengin değildim.

Kâ'b Resûlullaha doğruyu söylerken gözleri önünde, bazı münâfıklar yalan mâzeretlerle Peygamberimizin huzuruna çıkmışlar; Peygamberimiz de bunların bu

mâzeretlerini kabûl ederek kalplerinde yatan niyeti Allah'a havâle etmişti. Fakat Kâ'b Allah ve Resûlü huzurunda doğruluktan ayrılmadı.

Hz.Kâ'b bin Mâlik'in bu şekilde mâzeret belirtmemesi üzerine Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- İşte Kâ'b doğru söyledi. Kalk, Allahü teâlâ senin hakkında hükmünü verinceye kadar bekle!

Âciz Duruma Düştün

Kalktım. Evime gelirken, Selimeoğullarından bazı kişiler, benimle birlikte geldiler ve bana dediler ki:

- Vallahi, biz, seni bundan önce bir günâh işlemiş kimse olarak bilmiyoruz. Ne çâre ki, sen, seferden geri kalan kişilerin özür diledikleri şekilde Resûlullah efendimizden özür dilemedin ve çok âciz duruma düştün! Hâlbuki, Resûlullah senin hakkındaki mağfiret dileği, günâhını bağışlatmaya yeterdi!

Vallahi, Selimeoğulları, beni kınamaya o kadar devam ettiler ki, nihayet Resûlullah efendimizin yanına dönmek, kendimi yalanlamak istedim. Sonra, onlara sordum:

- Bu duruma düşen benden başka, benimle birlikte bir kimse var mıdır?

- Evet! İki kişi daha vardır. Onlar da, Resûlullaha senin söylediğin sözün benzerini söylediler. Resûlullah tarafından onlara da, sana söylendiği gibi söylendi.

- Kimdir onlar?

- Mürâre bin Rebî-ül-Amrî ile Hilâl bin Ümeyye-tül-Vâkıfî'dir!

Bu iki zâtın, sâlih ve kendileri örnek tutulacak kişiler olduklarını, Bedir savaşında bulunduklarını bana hatırlattılar. Tereddütten vazgeçtim. Mu'âz bin Cebel ile Ebû Katâde'ye rastladım. Bana dediler ki:

- Arkadaşlarının sözlerini dinleme! Doğruluk üzerinde dur! İnşâallah, Allahü teâlâ, senin için bir genişlik, bir çıkar yol yaratır. Özür sahiplerine gelince: Eğer, onlar özürlerinde sâdık iseler; Allahü teâlâ, bu husûsta onlardan hoşnut olur ve bunu Peygamberine bildirir!

Bu zâtların hâlleri etrafa yayılınca, herkes onlara yabancı gibi davranmaya başladı. Diğer iki Sahâbî evlerine kapanmayı tercih ederken, Kâ'b cemâ'atle namazlarını kıldı, çarşıları dolaştı. Ama hiç kimse onunla konuşmuyordu.

Allah ve Resûlü daha iyi bilir

Resûlullaha yakın yerlerde oturmaya dikkat ediyor ve bu esnâda onun çehresine bakmaya çalışıyordu. Ama her defasında Peygamberimiz ondan yüzünü çeviriyordu. Bu hâlden iyice bunalan Kâ'b, amca oğlu Ebû Katâde'ye gitti ve ona sordu:

- Ey Ebû Katâde! Allah için soruyorum. Allah’ı ve Resûlünü ne kadar sevdiğimi biliyor musun?

Fakat cevap alamadı. Birkaç defa daha sordu. Ebû Katâde kısa cevap verdi:

- Allah ve Resûlü daha iyi bilir.

Bunun üzerine Kâ'b mahzûn bir şekilde, gözyaşları içinde oradan ayrıldı.

Günler geçti, haftalar birbirini kovaladı. Kimse Kâ'b'la bir tek kelime konuşmuyor, Kâ'b işin nereye varacağını bilemiyordu. Bu arada, Kâ'b'ın imtihanını daha da çetinleştiren bir hâdise ortaya çıktı. Kâ'b 50 gün devam eden bu ızdırap verici bekleyiş devresinde Gassan'daki Kıptî liderlerinden bir mektup aldı. Mektupta şöyle deniyordu:

-Efendinizin size uygunsuz muâmelede bulunduğunu duydum. Sizi hukukunun çiğnendiği ve kıymetinin bilinmediği bir yerde bırakmasın. Yanımıza gelin, size ikrâmlarda bulunuruz.

Tereddütsüz Reddetti

Bir tarafta haftalardır yüzüne bakmayan, kendisiyle konuşmak tenezzülünde bile bulunmayan arkadaşları, diğer bir tarafta da izzet, ikrâm ve haşmet teklif eden bir da'vet vardı.

Düşman, Kâ'b'ın bu zayıf anını değerlendirmek istiyordu. Böyle sıkıntılı bir zamanda, böyle câzip bir teklife kim hayır diyebilirdi? Fakat Kâ'b tereddütsüz Kıptî liderinin mektubunu yırtıp attı.

Tam bu esnâda, Kâ'b'ın durumunu daha da zorlaştıran bir emir daha geldi. Peygamberimizin gönderdiği bir elçi, ona, zevcesinden uzak durmasının istendiğini haber veriyordu. Kâ'b hanımını boşamayacak, ama ondan ayrı yaşayacaktı.

Çile biteceğine daha da şiddetleniyordu. Aynı emir diğer üç Sahâbîye de gönderilmişti. Fakat bu emir de Kâ'b'ın ve arkadaşlarının Resûlullaha bağlılığını sarsmadı. İşledikleri hatânın pişmanlığı içinde bütün rûhlarıyla Allah’a yalvarıp istiğfâr ediyorlardı.

Ama mü'minler cemâ'atinden ayrılmak, Allah ve Resûlünü terketmek akıllarından bile geçmiyordu. Îmânları böyle bir davranışa müsaade etmiyordu. Bundan sonrasını Kâ'b hazretleri şöyle anlatır:

Ey Kâ'b, Müjde

"İnsanların bizimle konuşmalarının yasaklandığı günden 50 gece sonrasında, gecenin sabahında sabah namazını kıldım. Rûhum çok sıkılmış ve bulunduğum yere sığamaz bir vaziyette oturuyordum. Âdetâ yerle gök arasında sıkışmış ve gidecek hiçbir yeri kalmamış gibiydim. Tam bu esnâda bir ses işittim:

- Ey Mâlik'in oğlu Kâ'b, müjde, müjde!

Kurtuluş günü gelmişti. Hemen secdeye kapandım."

Peygamber efendimiz sabah namazından sonra, bu üç Sahâbînin tevbelerinin kabûl edildiğini halka ilân etmişti. Bunun üzerine Sahâbîler müjdeyi kardeşlerine ilân etmek için yarışırcasına koştular ve Kâ'b'la birlikte diğer iki Sahâbîye müjdeciler gönderdiler.

Kâ'b bin Mâlik, bundan sonrasını ve Peygamberimizin yanına gidişini şöyle anlatır:

"Hemen Resûlullah efendimize gittim. Halk, beni takım takım karşıladılar. "Allah'ın, tevbeni kabûl buyurması, sana kutlu olsun!" diyerek beni, kutladılar.

Mescide varıp girdim. O sırada, Resûlullah efendimiz, Ashâbıyla oturuyordu."

Hz.Kâ'b bin Mâlik anlatmasına şöyle devam etti:

"Kendisine selâm verdiğim zaman, Resûlullah efendimiz, sevinçten yüzü şimşek çakar gibi bir hâlde olarak bana buyurdu ki:

- Seni, öyle bir günün hayır ve saâdetiyle müjdelerim ki, o, annenin doğurduğu günden beri geçirdiğin günlerin en hayırlısıdır! Sen, hiç bir zaman, üzerine doğmamış olan hayırlı güne gel!

Bunun üzerine Peygamber efendimize sordum:

- Yâ Resûlallah! Bu müjde, Senden mi, yoksa, Allahü teâlâdan mı?

- Hayır! Benden değil, Allahü teâlâdandır!

Yüzü Ay Gibi Parlardı

Zâten Allahü teâlâ tarafından sevindirildiği zaman, Resûlullah'ın yüzü, sevinçten ay parçası gibi parıldardı. Bunu, biz de yüzünün parıltısından anlardık.

Resûlullah aleyhisselâmın önüne oturunca dedim ki:

- Yâ Resûlallah! Hem tevbemin kabûlüne şükür için, hem de Allah'ın ve Resûlünün rızâsını kazanmak için sadaka olarak malımdan sıyrılıp çıkacağım!

Resûlullah aleyhisselâm buyurdu ki:

- Malının bir kısmını yanında tut. Hepsini dağıtma! Bu, senin için daha hayırlıdır.

Bunun üzerine dedim ki:

- Öyle ise, Hayber'de hisseme düşmüş olan malı, yanımda tutar, kendime alıkorum. Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ beni, ancak doğrulukla kurtardı. Artık ben, tevbemin icâbından olarak, bundan böyle sağ kaldıkça, yaşadıkça, doğrudan başka bir şey söylemeyeceğim!

Vallahi, Resûlullah efendimize, bunları söylediğimden beri, Müslümanlardan hiç bir kimse bilmiyorum ki, doğru söylemek husûsunda, Allahü Teâlânın bana yaptığı imtihandan daha güzel imtihanı ona yapmış olsun!

Resûlullah efendimize, bunları söylediğimden bu güne dek yalan bir şey söylemek, aklımdan bile geçmemiştir. Bundan sonra sağ kaldığım zaman içinde de, Allahü teâlânın beni yalandan koruyacağını umarım!

Allahü teâlâyı ananlar müstesnâ.

Günün birinde, şâirler için âyet-i kerîme indi. Cenâbı Hak, kelâmında buyurdu ki:

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُنَ

"Onlara, şâirlere ancak, sapıklar uyarlar..."

Bu şiddetli hitap karşısında, Hz. Abdullah bin Revâha, Kâ'b bin Mâlik ve Hassân bin Sâbit ve arkadaşları ağlamaya başladılar. Bunu gören Peygamber efendimiz, âyetin devamını okudular:

اِلَّا الَّذينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَثيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذينَ ظَلَمُوا اَىَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

"Ancak îmân edip, iyi işler yapanlar ve Allahı çok ananlar müstesnâ. Onlar öteki şâirler gibi değildirler."[656[656]]

Hz. Kâ'b ve arkadaşları da, başka türlü değillerdi ki. Ancak dînimizi övüyor, din düşmanlarını yeriyorlardı. Âyet-i kerîmenin devamı gelince, üzüntüleri sevince dönüştü.

656[656] Şuarâ,26/224

Peygamberimizin şâirlerinden olan Hz. Kâ'b, Hicretin 50. yılında Hz.Muâviye'nin hilâfeti zamanında 77 yaşında iken vefât etti.

73)Peygamberimizin hırkasını verdiği şâir Sahâbî: KÂ’B BİN ZÜHEYR

Kâ’b bin Züheyr, Müzeyne kabîlesinden olup, onbir şâir yetiştiren bir âileye mensuptu. Babası Züheyr bin Ebî Sülemî ve kardeşi Büceyr de şâir idi. Kâ’b bin Züheyr’in babası Hıristiyan ve Yahûdi âlimlerinin yanlarına gider, onları dinlerdi. Onlardan âhir zamanda bir Peygamber gönderileceğini işitmişti.

İşâreti Anlamıştı

Züheyr, bir gece rüyâsında, gökten bir ip uzatıldığını, o ipten tutmak için elini uzattığı hâlde yetişemediğini görmüştü. Bu rüyâsının, âhir zamanda gelecek olan Peygambere yetişemeyeceğine ve ömrünün o gönderilmeden biteceğine işâret olduğunu anlamıştı.

Fakat oğulları Kâ’b ve Büceyr’e, âhir zaman Peygamberi gönderilince, Ona îman etmelerini vasiyet etmişti.

Kâ’b bin Züheyr ve kardeşi Büceyr, İslâmiyet gelince, Peygamberimizle görüşmek üzere Medîne-i Münevvereye doğru yola çıkmışlardı. Ebrak-ul Azzâf denilen yere geldiklerinde, kardeşi Büceyr dedi ki:

-Sen burada bekle, ben Medîne’ye gidip, O Peygamberi bir göreyim. Söylediklerini dinleyeyim.

Büceyr Medîne’ye gidince, Peygamberimiz ona, İslâmiyet’i anlattı ve Müslüman olmasını söyledi. O da hemen kelime-i şehâdet getirerek Müslüman oldu.

Kâ’b bin Züheyr, kardeşi Büceyr’in Müslüman olduğunu öğrenince, ona çok kızdı. Bunu dile getiren bir şiir yazdı. Şiirinde, Peygamberimize ve İslâmiyet’e karşı hoş olmayan sözler söylemişti. Kardeşi Büceyr, buna tahammül edemeyip, durumu Peygamberimize arz etti. Bunun üzerine Peygamberimiz buyurdu ki:

- Kâ’b’a kim rastlarsa, onu öldürsün!

Kardeşi Büceyr, Kâ’b’a bir mektup yazıp gönderdi. Mektupta, “Başının çâresine bak!” diye yazarak durumu bildirdi. Kâ’b’ın yazdığı kötüleyici şiire karşılık bir de şiir yazdı. Bu şiirinde özetle şöyle dedi:

- Ey Kâ’b! Kabûl etmeyip, yerdiğin bu İslâm dîninden daha gerçek ve daha sağlam bir din olamaz. Kurtulmak istiyorsan putları bırak, bir olan Allah’a îman et, Müslüman ol ki, kurtulabilesin! Kıyâmet gününde kaçılamayacak olan Cehennem ateşinden, Müslüman olup, îman edenlerden başkası kurtulamayacaktır.

Resûlullahın Yanına Gel!

Büceyr, kardeşi Kâ’b’a yazdığı mektubun bir kısmında da şöyle yazmıştı:

- Resûlullahı şiir yazarak hicvedip üzen Mekkelilerden bâzıları öldürüldü. Kureyş şâirlerinden sağ kalan İbni Zibâra ve Hubeyre bin Ebî Vehb ise başlarını alıp kaçtılar. Eğer sağ kalmak istiyorsan, acele Resûlullahın yanına gel!

O, yaptığına pişman olup, tevbe ederek yanına gelen kimseyi öldürmez. Böyle tevbe ederek, gelip Müslüman olanların hepsini kabûl etti. Bu mektubumu alır almaz Müslüman ol ve hemen buraya gel! Eğer bu dediğimi yapmayacak olursan, yeryüzünde başını al, nereye gideceksen git!

Kâ'b bin Züheyr, kardeşi Büceyr'in mektubunu alınca, sanki yeryüzü ona dar gelmişti. Zaten kabîlesi arasında bulunan düşmanları, onun için, "O, artık öldürülmüş demektir!" diyerek dedikodu yayıyorlardı.

Kâ'b bin Züheyr, bu durum karşısında derin derin düşünmeye başladı. Yavaş yavaş gönlü aydınlanıyordu. Nihayet Müslüman olmaya karar verdi. Medîne yollarına düştü. Peygamber efendimizi metheden ve kendisinin de tevbe edip, Müslüman olduğunu bildiren uzun bir şiir yazdı.

Sohbetini Dinliyorlardı

Medîne'ye varınca, gizlice Cüheyni kabîlesinden olan bir arkadaşının evine gidip, misâfir oldu. Ertesi gün sabah, evine misâfir olduğu kişi, onu, Peygamberimizin yanına götürdü. Peygamberimiz o sırada, Ashâb-ı kirâm arasında idi. Ashâb-ı kirâm etrafını sarmış, sohbetini dinliyorlardı.

Kâ'b bin Züheyr, devesini mescidin önüne çöktürüp, içeri girdi. Peygamberimizin yanına yaklaşıp, kendini tanıtmadan dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Kâ'b bin Züheyr yaptıklarına pişman ve Müslüman olarak aman dilemeye gelmiş bulunuyor. Ben onu sana getirsem, aman verip, Müslüman olmasını kabûl eder misiniz?

Peygamberimiz buyurdu ki:

- Evet.

- Yâ Resûlullah, ben şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Sen de O'nun Resûlüsün!

- Sen kimsin?

- Ben Kâ'b bin Züheyr'im.

Ashâb-ı kirâm onun Kâ'b bin Züheyr olduğunu anlayınca, Ensârdan biri ayağa kalkıp dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Müsaade et, boynunu vurayım!

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Vazgeç ondan! O, içinde bulunduğu hâlden pişman ve Hakka dönmüş olarak gelmiştir.

Bu sırada Kâ'b bin Züheyr, Müslüman olduğunu bildiren bir kaside okumaya başladı. Bu kasîdesinde uzun bir girişten sonra, asıl mevzuya geçip, Müslüman olduğunu, tevbe ettiğini ve af dilediğini dile getirdi. Son kısmında da Peygamberimizi ve Ashâb-ı kirâmı metheden beyitleri okudu.

Hırkasını Hediye Etti

Peygamberimiz, Kâ'b bin Züheyr'in, "Banet süâdü= Sevgili uzaklaştı" sözleriyle başlayan bu kasîdesini beğenip, çok memnun oldu. Onu affetti. Bürdesini (hırkasını) çıkarıp, onun omuzlarına koydu. Bu sebeple Kâ'b bin Züheyr'in kasîdesi, "Kasîde-i Bürde" ismi ile meşhur olmuştur. Hz. Kâ'b 645 senesinde Şam'da vefât etti.

Resûlullahın hediye ettiği bu hırka, Hz. Muaviye tarafından Kâ'b bin Züheyr'in vârislerinden satın alınıp, muhafaza edilmiştir. Sırasıyla Emevîlere, onlardan Abbasîlere, daha sonra da Mısır'ın fethinde Mekke Şerifi tarafından diğer kutsal emânetler ile birlikte Yavuz Sultan Selim Han'a teslim edilmiştir. Günümüze kadar korunan bu hırka, "Hırka-ı Saadet" ismi ile meşhur olmuştur. Bugün hâlâ İstanbul'da Topkapı Müzesinde "Hırka-ı Saadet" odasında muhafaza edilmektedir.

74)Ashab-ı Kiramın okçularından: KATADE BİN NU'MAN

Ashab-ı kiramdan Cabir bin Abdullah şöyle bildiriyor:

Uhud Harbi sırasında, Katade bin Nu'man, Peygamberimize bir yay hediye etmişti. Peygamberimiz de yayın baş kısmı eskiyinceye kadar bu yay ile müşriklere ok atmış'idi. Sonra yayı tekrar Katadeye iade etmişti.

Katade de bu yay parçalanıncaya kadar düşmanlara ok attı. Yay parçalandıktan sonra da, sapı ile Peygamberimizin önünde durarak, Ona hücum eden müşriklere karşı vücudunu siper etti. Nihayet gözüne bir ok isabet ederek gözü çıktı.

Hiçbir Eksiği Olmaz

Gözbebeğini eline alarak, Peygamberimizin huzuruna geldi. Resulullah efendimiz onu görünce, buyurdu ki:

- Ya Katade bu ne hal?

- Ya Resulallah, gördüğünüz gibi gözüm çıktı.

Bunun üzerine Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- İstersen bu haline sabret! O zaman cennet senin için hazırlanır. Eğer istersen göz bebeğini yerine koyup, senin için Allahü teâlâya duâ edeyim, eskisinden hiçbir eksiği olmaz.

Hz. Katade dedi ki:

- Ya Resulallah! Benim çok sevdiğim bir eşim var. Beni bu halde görürse, belki hoş karşılamaz. Peygamber efendimiz Katade hazretlerinin elinden gözü alıp, çıktığı yere koydu ve, "Ya Rabbi! Katadenin gözünü güzel eyle!" diye duâ etti.

Katadenin gözü eskisi gibi sağlam oldu. Peygamberimizin mucizesiyle görmeye başladı. Hatta bu gözü diğer gözünden daha iyi görürdü.

İmam-ı A'zam hazretleri Peygamberimizi methetmek için yazdığı bir şiirinde, bu hadiseyi şöyle yazmıştır: "Mucizenle geri getirdin, Katadenin gözünü."

Mekke'nin fethedildiği gün, kabilesinin, Beni Zafer kolunun bayrağı Hz. Katadenin elindeydi.

Dönüşte Bana Uğra

Katade hazretleri bir gece, karanlıkta yatsı namazına giderken, yolda Peygamberimize rastladı. Peygamberimiz ona sordular:

- Katade, sen misin?

- Evet, ya Resulallah.

- Dönüşte bana uğra!

Namazdan sonra uğradığında, Peygamberimiz ona bir hurma dalı verdi.

O günden sonra Katade hazretleri gece bir yere giderken, yanında o hurma dalını taşıyınca, o hurma dalından etrafa ışık yayılır, çevresini aydınlatırdı.

Hz. Katade buyurdu ki:

“Size, hastalığınızı teşhis ettirip, tedavi çarelerini bulduran Kur’an-ı Kerim'dir.

Hastalığınız günah işlemek, tedavisi ise, tevbe ve istiğfardır.”

“Kabir azabı üç şeyden meydana gelir: Bunun üçte biri gıybet, üçte biri nemime yani söz taşıma, diğer üçte biri de idrardan sakınmamaktır.”

“Elbise, servet, güzellik ve ilim gibi nimetler kendisine verilip de, tevazu etmesini bilmeyenlerin bu varlıkları, kıyamet günü kendilerine vebaldir.”

Hz. Katade hicri 646 tarihinde 65 yaşında Medine-i münevverede vefat etti.

75)Meşhûr beş dâhiden biri olan Sahâbî: MUĞİRE-TEBNİ ŞU’BE

Meşhûr Arap dâhilerinden Muğîre der ki:
Biz Araplar içinde, dînine son derecede bağlı ve Lât putunun hizmetçisi bir kavimdik. Kavmimizin Müslüman olduğunu görecek olsam bile, onlara tâbi olmayacağımı sanırdım. Mâlikoğullarından bir heyet, Mısır meliki Mukavkıs’a gitmek ve hediye sunmak üzere hazırlanmışlardı.

Hiç Kimse Yanında Değil
Onlarla birlikte ben de, gitmek üzere hazırlanmıştım. Amcam Urve bin Mes’ûd’a danıştım. Gitmekten men etti ve dedi ki:

- Kardeşlerinden hiç kimse senin yanında değil!

Ben, onun sözünü dinlemedim. “Mutlaka gideceğim!” dedim. Onlarla birlikte yola çıktım. Nihâyet, İskenderiye şehrine vardık.

Mukavkis, bana baktı ve birisine, kim olduğumu ve ne istediğimi öğrenmesini emretti. O kimse, benden sordu. Kim olduğumu ve kendisini görmeye geldiğimi haber verdim. Bunun üzerine Mukavkis, kiliseye indirilmemizi ve orada ağırlanmamızı emretti. Ağırlandık.

Sonra, Mukavkis bizi çağırdı. Mukavkis, Mâlikoğullarının liderine baktı. Onu, yakınına getirtti. Birlikte oturdular. Sonra, ona sordu:

- Bütün bunlar, Mâlikoğullarından mıdırlar?

- Evet! Ancak, bir tek kişi müttefiklerdendir.

Sonra beni gösterdi. Oradaki cemaatten, Mukavkis'a en önemsiz olanı ben idim. Sonra aralarında şu konuşmalar geçti:

- Sizinle benim aramda bulunan Muhammed ve Ashâbının, sizi takiplerinden nasıl kurtulabildiniz?

- Onlardan korkumuzdan ötürü, deniz yolunu tercih ettik!

- Onun, sizi kabûle dâvet ettiği şey hakkında ne yaptınız?

- Bizden hiçbir kimse Ona tâbi olmadı!

- Niçin tâbi olmadı?

- O, şimdiye kadar ne atalarımızın, ne de hükümdarların tutmamış olduğu, sonradan çıkma bir din getirdi bize! Biz, atalarımızın tuttukları dîne bağlıyız!

- Onun dâvetini, kavmi nasıl karşıladı?

- Ona, kavim'in gençleri tâbi oldular ve Onu, kavminden ve başka Araplardan olan muhâliflerine karşı korudular. Aralarındaki çarpışmada bir kere kavmi, bir kere de O yenildi!

- Siz, Onun kabûle dâvet ettiği şeyleri, bana dosdoğru haber verir misiniz?

-O, atalarımızın yapa geldikleri ibâdeti bırakmaya ve kendisine hiçbir şeyi şerik koşmadan bir Allah'a ibâdet etmeye, bizi dâvet ediyor. Namaz kılmaya ve zekât vermeye dâvet ediyor!

- Namaza ve zekâta mı dediniz? Bunlar için vakit ve adet belli edilmiş midir?

- Geceli gündüzlü her gün, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerinde olmak üzere, beş kere namaz kılarlar.

Zekât Verirler

Her yirmi miskal doldukça, altından kırktabirini, beş deveyi buldukça bir koyun zekât verirler! Bütün malların zekât nisâblarını bildirdiler.

Mukavkis, Mâlikoğullarının namaz vakitleri ve zekât nisâbı hakkında verdikleri bilgiler üzerine, sorularına şöyle devam etti:

- Onun, almış olduğu zekâtı, nereye koyduğunu, nerelere harcadığını biliyor musunuz?

- Yoksullara veriyor. Hısım ve akrabâyı görüp gözetmeyi, verilen sözde durmayı emrediyor. Fâizi, zinâyı, içkiyi ve Allah'tan başkası adına kesilen kurbanın etinden yemeyi yasaklıyor!

Zafer Onun Olacak!

Onların bu cevapları üzerine Mukavkis dedi ki:

-O hâlde, O, bütün insanlara gönderilmiş bir Peygamberdir! Eğer O, Kiptîlere ve Rumlara gelmiş, erişmiş olsaydı, onlar, Ona tâbi olurlardı. Çünkü, Îsâ bin Meryem, onlara bu hususta emir vermişti. Kendisinden önce gönderilmiş olan Peygamberler de, Onu târif etmişler ve sıfatlarını bildirmişlerdir.

Neticede zafer Onun olacak, kendisine kimse karşı koyamayacak, dînini, ayakların bastığı her yere eriştirecek, kavmi Onu, mızrakları ile koruyacaktır!

Mâlikoğulları dediler ki:

- Bütün halk, Onun dînine girmiş, Onun yanına toplanmış olsalar da, biz, Onun dînine girmeyiz, yanına varmayız!

Mukavkis hayretinden başını salladı ve aralarında şu konuşma geçti:

- Siz boştasınız ve oyalanıyorsunuz. Peki, Onun, kavmi arasındaki soyu sopu nasıldır?

- O, kavminin soy sop yönünden en üstünü ve seçkinidir.

- Mesîh yânî Hz. Îsâ ve bütün Peygamberler de, böyle, mensup bulundukları kavimlerin soy sop yönünden üstün ve seçkinleri arasından seçilip gönderilmişlerdir. Onun, sözlerindeki doğruluğu nasıldır?

- Doğru sözlülüğünden dolayı Ona Emîn adı takılmıştır.

- Bakınız şu işinize! Aranızdaki işlerde doğru ve doğru sözlü olan bir kimsenin, Allah'a karşı yalan söyleyebileceğini mi sanıyorsunuz? Ona tâbi olan kimlerdir?

- Gençlerdir!

- Mesîh ve daha önceki Peygamberlere ilk tâbi olan, bağlananlar da, gençlerdi! Tevrat sâhibi olan Medîne Yahûdîleri, Ona karşı ne yaptılar, nasıl davrandılar?

- Ona aykırı davrandılar. O da, üzerlerine yürüyüp onları öldürdü ve esir etti. Her tarafa dağıldılar.

- Onlar kıskançlık yapıyorlar, Onu kıskanıyorlardır.

Bâzısını Üstün Tuttular

Mâlikoğulları, hediyelerini Mukavkis'in önüne koydular. Mukavkis, sevindi ve adamlarına, onların alınmasını, kendilerine bahşişler verilmesini emretti. Bahşiş verilirken onların bâzısını bâzısına üstün tuttu.

Bana gelince, kıstılar. Söylemeye değmez az ve ehemmiyetsiz bir şey verdiler. Sonra Mukavkis'in huzurundan çıktık.

Hz. Muğîre diyor ki: Mukavkis'tan işittiğimiz sözlerden, Muhammed aleyhisselâma karşı rezil rüsva ve süklüm püklüm olduk. Kendi kendimize, "Yabancı hükümdarlar bile Onu tasdik ediyorlar da, bizler, Onun akrabâsı ve komşuları olduğumuz ve dâvetçisi evlerimize kadar geldiği hâlde, Onun yanına uğramıyoruz!" dedik. Yerlerimize döndük.

Peygamberlerden Gelmeyen Kim?

İskenderiye'de oturduğum müddetçe, girmedik kilise bırakmadım. Karşılaştığım bütün Kibtî, yâni Mısır halkından ve Rum din adamlarından Muhammed aleyhisselâmın sıfatını sordum.

Bunlardan biri de, Ebû Guseym kilisesi reisi Kibtî papazı idi. Kibtîler onun rızâsını ve duâsını almak için yanına gelirlerdi. Ben, ibâdete ondan daha düşkün bir kimse görmemiştim. Kendisine dedim ki:

- Peygamberlerden, gelmeyen kim kalmıştır? Bana haber ver!

- Olur! O, Peygamberlerin sonuncusudur. Onunla, Îsâ bin Meryem arasında, Peygamberlerden hiç kimse yoktur. Îsâ Peygamberin, kendisine uymayı bize emretmiş olduğu Peygamber, Odur!

O Peygamber, ümmîdir ve Arap'tır. Onun ismi, Ahmed'dir. Kendisi, ne uzun, ne de kısa boyludur. Onun gözlerinde biraz kırmızılık vardır.

Kendisi, ne çok beyaz, ne de esmerdir. Saçını uzatır, elbisenin kalınca olanından giyer, yemeklerden bulduğu ile iktifa eder, kılıcını boynunda taşır, kendisiyle çarpışmaya kalkmadıkça, kendiliğinden, kimse ile çarpışmaz.

Onun yanında, kendilerini Ona fedâ eden, Onu, kendi evlâtlarından ve babalarından daha çok seven Ashâbı bulunacaktır.

O, Selem ağaçlarının yetiştiği yerden, Harem'den çıkacak, bir Harem'e gelecek, çorak ve hurmalık bir yere hicret edecektir. İbrahim aleyhisselâmın dîninde bulunacaktır!

- Bana, Onun sıfatını biraz daha açıklasan olur mu?

- O, kendisinden önceki Peygamberlerde bulunmayan birtakım haslet ve imtiyazlarla, kendisi mümtaz kılınmıştır. Her Peygamber, yalnız kendi kavmine gönderildiği hâlde, O, bütün insanlara gönderilecektir!

Orada Namazını Kılacaktır

Bütün yeryüzü Ona mescid ve temiz kılınacaktır. O, namaz vaktini nerede idrâk ederse, orada namazını kılacaktır.

Hâlbuki kendisinden önceki Peygamberler, namazlarını, kiliseler ve havralardan başka yerlerde kılamazlardı!

Hz. Muğîre diyor ki:

Onun ve başkalarının bütün bu söylediklerini aklımda tuttum.

Mâlikoğulları, ailelerine hediyeler satın aldılar. Sevinçli idiler. Onlardan hiç kimse de, bana hiçbir fedâkârlıkta bulunmadılar.

Yola çıktılar ve yanlarına da, içki aldılar. İçki içiyorlardı. Her türlü rezâleti yapıyorlardı.

Tâif'e dönünce, kavmime, Mukavkis'in beni hor, hakîr gördüğünü haber verecekler diye, Mâlikoğullarını öldürmeyi tasarladım. Irak'ta Bassak nehri yanında bulunduğumuz sırada, yalandan hastalandım ve başımı bağladım. Bana, "Neyin var?" diye sordular.

Ben de, "Başım ağrıyor!" dedim. Şaraplarını ortaya koydular ve beni çağırdılar. Onlara dedim ki:

- Başım ağrıyor, ben, içemeyeceğim. Fakat, sizinle oturur, size içirebilirim.

Medîne'ye Geldim

Hiç itiraz etmediler. Oturdum, onlara içirdim. İçtikçe iştahlandılar ve daha çok içtiler. En sonunda sarhoş bir hâlde sızıp kaldılar.

Ben de, onların üzerlerine çöküp, hepsini öldürdüm. Yanlarında bulunan bütün malları alıp, Medîne'ye geldim. Peygamberimizi, mescidde Ashâb-ı kirâmla birlikte otururken buldum. Üzerimde yolcu elbisesi vardı. Kendisine, İslâm selâmı ile selâm verdim. Hz. Ebû Bekir bakınca, beni tanıdı. Bana dedi ki:

- Urve'nin kardeşinin oğlusun galiba?

Ben de, "Evet! Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Resûlullah olduğuna şehâdet ediyorum!" dedim. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

-Allah'a hamdolsun ki, seni hidâyete kavuşturdu, İslâmiyet'e ulaştırdı.

Hz. Ebû Bekir sordu:

- İskenderiye şehrine emniyet ve selâmetle vardınız mı?

- Evet!

- Seninle birlikte bulunan Mâlikoğulları ne yapıyorlar, nasıllar?

- Onlarla bizim aramızda olan, bâzı Araplar arasında olan şeydir. Biz, şirk dînindeydik. Onları, öldürdüm. Elbiselerini soyup Resûlullah efendimize getirdim. Beşte birini çıkarsın, yahut onlar hakkında ne yapmayı uygun görürse, öyle yapsın. O, müşriklerden bir ganîmettir. Ben, artık Muhammed aleyhisselâmı tasdik eden bir Müslümanım!

Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

-Senin Müslümanlığını kabûl ettim. Fakat, onların mallarından ne bir şey, ne de beşte bir alırım. Çünkü, o, bir gadrdır, yâni zulümle, hîleyle alınmıştır. Gadr de ise, hayır yoktur!

Kendinden Öncekini Siler

Peygamber efendimiz böyle buyurunca, dedim ki:

-Yâ Resûlallah! Ben, ancak kavmimin dîninde bulunduğum sırada onları öldürmüş, sonra da, Müslüman olup, şimdi huzurunuza gelmiş bulunuyorum!

Resûlullah efendimiz tekrar buyurdu ki:

- İslâmiyet, kendisinden önce olup bitenleri düşürür, siler!

Mukavkis’in söylediklerini, Kibtî, yâni Mısırlı ve Rum din adamlarına sorduğum soruları ve onlardan işittiklerimi Peygamber efendimize haber verdim. Resûlullah efendimiz çok memnun oldu ve bunları, Ashâbının da işitmelerini istedi. İki, üç gün de, onlara anlattım.

Hz. Muğîre, Müslüman olduktan sonra, Peygamberimizin yanında bulunup, Ona hizmet etti. Seriyyelerde kumandanlık ve mücâhitlik yaptı. Bî’at-i Ridvânda bulundu. Hudeybiye antlaşmasında Peygamberimizin yanında olup, hizmetindeydi.

Mekke’nin fethine, Huneyn gazâsına ve Tebük seferine katıldı. Tâif’te, kabîlesi İslâmiyet ile şereflenince, amcası Urve şehîd edilip, Sakîfliler de zulüm, işkence ve tecâvüze uğradı.

Önce Sen Git

Sakîfliler durumu Resûlullaha arz ettiler. Sakîf temsilcileri, Medîne’den ayrıldıktan iki veya üç gün sonra Peygamberimiz, Ebû Süfyân bin Harb ile Hz. Muğîre’yi, Rabbe (Lât) putunu yıkmak için gönderdi.

Tâif’e yaklaştıkları zaman Ebû Süfyân, Muğîre’ye dedi ki:

- Kavminin yanına, önce sen var!

Ebû Süfyân’in kendisi ise, Zilherem’de kaldı. Bunun üzerine Hz. Muğîre, yanında ondokuz kadar kişi olduğu hâlde, yatsı vakti, Rabbe’yi yıkmak üzere Tâif’e girdi. Geceyi orada geçirdiler. Sabahleyin, Rabbe’nin üzerine çıkacaklar, onu yıkacaklardı.

Hz. Muğîre, eline, bir balta aldı. Rabbe’nin üzerine çıktı. Kendi kavim ve kabîlesi olan Muattiboğulları, Urve bin Mes’ûd gibi vurulur, öldürülür korkusuyla silahlanarak Hz. Muğîre’nin yakınında, dikilmiş duruyorlardı.

O sırada, Ebû Süfyân da oraya geldi. Müşrik kadınları gelip başlarını açmışlar, erkeklerinin, kılıçla çarpışmaksızın, Rabbe’yi, Müslümanlara teslim ettiklerine yanıyorlar, ağlıyorlardı. Köleler, çocuklar, erkekler, genç kızlar gelmişlerdi. Herkes, Lât’ın yıkımından dolayı endişeli bulunuyordu.

Hz. Muğîre, elindeki balta ile, Lât’a bir darbe indirdi. Ebû Süfyân dedi ki:

- Vah vah sana! Eyvahlar olsun sana!

Hz. Muğîre titrer gibi yaparak arkasının üzerine yıkıldı. Tâif halkı, birden çığlık kopardılar. Dediler ki:

- Allah, Muğîre’yi rahmetinden uzak etsin! Rabbe, onu öldürdü!

Hz. Muğîre’nin yıkılıp düştüğünü görmelerine çok sevindiler. Dediler ki:

- Sizlerden, ona yaklaşmayı, onu yıkmaya kalkışmayı göze alabilecek kim var? Vallahi, ona güç yetirilemez! Hayır! Siz, Rabbe’nin, kendisini koruyamayacağını, savunamayacağını sanıyordunuz! İşte o, kendisini korumuş ve savunmuştur!

Birer Taştırlar

Mugîre, bir müddet o hâl üzere kaldıktan sonra, silkinip oturdu. Sonra Tâif halkına seslendi:

- Ey Tâifliler! Araplar, "Arap kabîleleri içinde sizlerden daha akıllı bir kabîle yoktur” derlerdi. Meğer, Arap kabîleleri içinde sizden daha ahmak bir kabîle yokmuş!

Yazıklar olsun size! Lât ve Uzzâ dediğiniz nedir ki? Şu taşlar gibi birer taştırlar! Taştan, kerpiçten ibârettirler! Onlar, kendilerine kim tapıyor, kim tapmıyor bilemezler!

Yazıklar olsun size! Lât, hiç işitir mi? Hiç görür mü? Hiçbir yarar veya zarar verir mi? Geliniz, Allah’ın affına ve lütfuna sığınınız! Ona ibâdet ediniz!

Hz. Muğîre, Tâiflilere, putların hiçbir şey yapamadıklarını belirttikten sonra, yanındakilerle birlikte Rabbe’yi yıkmaya, taşları, birer birer yere indirmeye devam etti. En sonunda, onu yerle bir edince, Tâifliler şaşırıp kaldılar.

Lât’ın kapıcısı ve bakıcısı olan Aclân bin Attâb, Mâlikoğullarındandı. Ondan sonra bu hizmeti, oğulları görmekte idi. Lât’ın bakıcısı diyordu ki:

-Göreceksiniz ki, temeline inilince, temel öyle bir kızacaktır ki, o kızgınlıkla, onları yerin dibine batıracaktır!

Temeline Kadar İndi

Hz. Muğîre bunu işitince, temelini de kazmaya başlayıp, adam boyunun yarısına kadar kazdı. Temeline kadar indi. Orada bulunan, altın ve gümüşleri çıkardı.

Putun bulunduğu yerdeki mallar, bir araya toplanınca, Hz. Muğîre, Ebû Süfyân’a dedi ki:

-Resûlullah efendimiz, bu maldan, Urve ile Esved’in borçlarını ödemeyi sana emretmişti. Bunun üzerine, onların borçlarını ödediler.

Hz. Muğîre, Tâif’i küfür karanlığından nûra kavuşturup, Mekke’ye, Resûlullahın yanına döndü. Vedâ haccına katıldı. Resûlullahın âhirete teşriflerinde techiz ve tekfinde

vazife aldı. Peygamberimiz kabre indirildikten sonra, üzerine toprak atılırken yüzüğünü düşürdü. Hz. Ali'ye durumu arz edip, kabirden yüzüğünü almak istedi. Müsaade verilince, kabre inip, yüzüğünü alırken, Peygamberimizin ayaklarını sıvazladı. Böylece Resûlullahın mübârek bedenine son defa elini süren kişi oldu.

Bundan dolayı, "Resûlullahtan son ayrılan insan benim" derdi.

Kureyşli müşrikler, Benî Sakîf kabîlesi reisi olan amcası Urve bin Mes'ûd'u elçi olarak gönderdi. Urve, konuşma esnasında cahiliyye âdetinde olduğu gibi, Peygamberimizin sakalını tutup, okşamak istedi.

Hz. Muğîre, amcası Urve'ye kılıcının ucuyla müdâhale ederek, Resûlullahın mübârek sakalına dokunmaktan menetti.

Amcası, onun Resûlullaha olan sevgisi, muhabbeti ve bağlılığı karşısında hayrete düştü.

Sefirlik Yaptı

Hz. Muğîre, Hz. Ebû Bekir'in hilâfetinde, yalancı peygamberlik iddiasında bulunan Müseylemet-ül-Kezzâb ve dinden dönen mürtedler üzerine gönderilen orduda vazife aldı. Yemâme harbinde mürtedlere, Şam ve Yermük'de de Rumlara karşı savaştı. Yermük'de bir gözü yaralandı.

Hz. Ömer'in hilâfetinde Irak'ta yapılan fetihlere de katıldı. İran'daki Sâsânî İmparatorluğunun sonunu getiren Kadisiye Meydan Muharebesi öncesinde, Müslümanların sefirliğini yaptı.

Zulüm üzerine kurulan İran Sâsânî kumandanlık sarayının şaşaası ve kumanda heyetinin süslü elbiselerine karşı, Mugîre'nin sâde kıyâfeti ve vakarlı hâlini gören İran kumandanları şaşırdılar.

Hz. Muğîre, Sa'd bin Ebî Vakkâs tarafından sefir olarak gönderilmişti. İranlılar, sert konuşup, Müslümanları korkutacaklarını zannettiler. Söz sırası Muğîre'ye gelince, o, büyük bir cesaretle konuşmaya başladı ve şöyle dedi:

- İslâmiyet'in esaslarına göre, herkes Allahü teâlâ indinde bir kul olarak eşittir. Hiç kimsenin diğerine karşı bu hususta bir imtiyazı yoktur.

Yaltakçılık Yapmışlar

Muğîre hazretlerinin bu sözlerini dinleyen İran heyeti, şaşkın bir vaziyette birbirlerine bakıp, ne söyleyeceklerini ve ne yapacaklarını şaşırdılar ve telâşa düştüler. Telâşı ve şaşkınlığı daha çok artan İran Başkumandanı Rüstem, yakut, inci ve elmaslarla süslü olan kılıcını Hz. Muğîre'ye göstererek dedi ki:

- Sefir hazretleri, bu kılıç çok insanlar tarafından birçok kere öpülmüştür.

Bu söz karşısında büyük bir dâhî olan Hz Muğîre şöyle cevap verdi:

- Senin kılıcını öpenler, yaltakçılık yaparak kılıcını değil, onun kınını öpmüşlerdir.

Sonra kendi kılıcını göstererek dedi ki:

- Bu kılıç ondan daha keskin ve daha çok bilenmiştir.

Bu görüşmelerden sonra anlaşmaya varılamadı ve yapılan Kadısiye Meydan Muharebesinde, Müslümanlar galip geldi. Bu savaşta, Hz. Muğîre büyük bir kahramanlık göstermiştir.

Muğîre hazretleri bir kadınla evlenmek istemişti. Peygamber efendimiz Muğîre'ye buyurdu ki:

- Onu gördün mü?

- Hayır yâ Resûlallah.

- Onu gör! Zîrâ birbirinizi görmeniz, aranızdaki muhabbeti artırır.

Hz. Muğîre buyurdu ki:

-Bir kimse evine girdiği zaman selâm verirse, şeytan, "Artık, benim burada duracak bir yerim kalmadı" der.

Sofraya oturup yemek yemeye başladığı zaman, Allahü teâlânın adını anarsa, yâni Besmele-i şerîfeyi söylerse, şeytan bu sefer de, "Benim burada ne duracak yerim, ne de yiyecek bir şeyim kaldı" der.

Eli Boş Çıkar

Su içeceği zaman, Allahü teâlânın adını anarsa, şeytan bu sefer de şöyle der: "Artık burada benim için ne durak, ne yemek, ne de içmek kaldı." Şeytan, bundan sonra eli boş olarak çıkar gider.

Hz. Muğîre, dâhi olup, teşkilâtçı bir Sahâbiydi. Zekâ ve aklını, meşhur dâhilerden Halîfe Hz. Muâviye de takdir ederdi. Büyük meseleleri üstün görüşüyle hemen hâlledip, en sıkışık durumlarda bile bir çıkar yol bulurdu.

Dînî ilimlere vâkıf, tedbir sahibiydi. Pek çok talebe yetiştirip, bunlara dînî ilimleri öğretip, hadis-i şerif rivâyet etti. Yüz otuzüç hadis-i şerif rivâyet etti.

Vefâtına kadar Kûfe vâlisi kaldı. Kûfe'de 670 senesinin şaban ayında, yetmiş yaşında taundan vefât etti.

76)Resûlullah'ın süvârilerinden: MİKDÂD BİN ESVED

Hicretin ikinci yılında Bedir savaşı başlayacağı sırada, Peygamberimiz Ashâbın ileri gelenlerini toplayıp onlarla istişâre etti. Henüz Müslümanlar çok azdı.

Harp için hazırlıkları yok sayılırdı. Maddî imkânları azdı. Önce Hz. Ebû Bekir'in ve Hz. Ömer'in fikirlerini aldı. Onlardan her biri:

- Hiçbir hizmet ve fedâkârlıktan geri durmayız, diyerek, Resûlullahın dilediği gibi hareket etmesini istediler.

Ne İse Bize Bildir

Hz. Mikdâd şöyle konuştu:

-Ey Allah'ın Resûlü! Cenâb-ı Hakkın emirleri ne ise, bize bildir. Biz, size itâat ederiz. Yahûdîlerin, Hz. Mûsâ'ya söyledikleri gibi, "Sen, Rabbinle beraber git de, düşmanlarla savaş!.. Biz burada, seni bekleyicileriz" demiyoruz. Biz hepimiz, senin sağında, solunda, önünde, arkanda harp etmeye hazırız.

Bu sözleri işiten sevgili Peygamberimizin mübârek yüzleri aydınlandı. Çok memnun oldular. Çünkü kuvvetli bir müşrikler ordusu üzerlerine geliyordu.

Onun, bu ferâgat ve şecâat misâli sözlerinden son derece memnun olan Peygamberimiz, ona duâ etti.

Hz. Mikdâd'ın söyledikleri çok tesîr etti. Diğer Ashâb da, onun gibi konuştular. Böylece, İslâm'ın ilk harbi ve ilk zaferi gerçekleşti.

Bedir savaşında büyük bir kahramanlık gösteren Mikdâd bin Esved, bu savaşta İslâm ordusunda süvâri idi. Bunun için kendisine, Resûlullahın süvârisi denilirdi.

Hz. Mikdâd, ok atmakta, binicilikte son derece mâhir bir yiğitti. Bedir'deki kahramanlıkları siyer ve hadîs kitaplarında anlatılmaktadır.

Hz. Mikdâd, Müslümanlığı kabûl eden ilklerdendir.

Sütleri Paylaşınız

Bir gün Hz. Mikdâd ve iki arkadaşı, iyice yorgun ve aç idiler. Sonunda, Efendimize gittiler. Avluda, 3 keçi bulunuyordu. Sevgili Peygamberimiz onları, perişân hâlde görünce buyurdu ki:

- Şunları sağınız da, sütleri paylaşınız!

Sevinerek öyle yaptılar ve açlıktan kurtuldular. Sonraki günlerde de, aynı şekilde hareket etmeye başladılar.

Her akşam hâne-i saâdete, Peygamber Efendimizin huzûr verici evlerine gelirler, kendilerine ayrılan odaya girmeden önce, keçileri sağarlar, karınları doyuncaya kadar içerler, Peygamber efendimizin paylarını da ayırırlardı.

İki cihânın Sultânı, şâyet onlardan sonra gelirlerse, uyanık olanların duyacağı, fakat, uyuyanları uyandırmayacak bir sesle; selâm verirler, gece namazlarını kılarlar, süt kabındaki kendi paylarına ayrılan sütü içerlerdi.

Bir akşam Peygamber efendimiz, Ensâra davetli idiler. Hz. Mikdâd, "Nasıl olsa orada, izzet ve ikrâm edilecekler. Evdeki sütü içmeye, ihtiyaç duymayacaklar!.." diye düşündü.

Bir türlü Uyuyamıyordu

İşte o duygularla, Peygamber efendimizin süt payını da içiverdi. Ama içtiği anda, pişman oldu ve, "Peki şimdi, ne olacak? Biraz sonra Peygamber efendimiz gelip, sütlerini içmek isterlerse. Sütü bulamayınca da üzülürlerse..." diye düşünmeye başladı.

Yattığı yerde, bir türlü uyuyamıyordu. Üzerinde, bir örtü vardı. Başını örtse, ayakları; ayaklarını örtse, başı açıkta kalıyordu.

Nihâyet Peygamber efendimiz teşrîf ettiler. Her zamanki gibi yavaşça selâm verip, gece namazlarını kıldılar. Süt kabına baktılar. Tabiî kap bomboştu!..

Hz. Mikdâd'ın yüreği, hızlı hızlı çarpıyordu. Peygamber efendimiz ellerini kaldırdılar ve;

- Yâ Rabbî! Bize yedirenlere, Sen de yedir. İçirenlere, Sen de içir! diye duâ ettiler.

Kulaklarına inanamayan Hz. Mikdâd, sevinçle üzerindeki örtüyü attı. Yavaşça doğrulup, keçilerin bulunduğu yere vardı.

Az önce onları sağmıştı, fakat, "Hangisinde süt bulursam, biraz alayım da, Peygamber efendimize takdîm edeyim" diye karar verdi.

Hayretle gördü ki, keçilerin hepsi de sütlüydü... Hemen sağdı. Kap tamamen dolmuş, üzeri süt köpükleriyle süslenmişti.

Dökmeden getirdi. Kâinâtın Efendisine dedi ki:

- İçiniz yâ Resûlallah!

Peygamber efendimiz hayretle sordular:

- Yâ Mikdâd! Sizler bu gece, süt içmediniz mi?

O tekrar ricâda bulundu:

- İçiniz, yâ Resûlallah!

Ne oldu, yâ Mikdâd?

Sevgili Peygamberimiz alıp içtiler. Sonra da süt kabını, kendisine uzattılar. Artan kısmı da, o içti.

Büyük lezzet ve haz duymuştu. Peygamber efendimizden artan sütün, harareti söndürücü olduğunu hissedince güldü. O zaman Resûl-i ekrem sordular:

- Ne oldu yâ Mikdâd?

O da, bütün yaptıklarını ve üzüntüsünü bir bir anlattı. İki cihân güneşi tebessüm ettiler ve buyurdular ki:

- Bu hâl, Cenâb-ı Hakkın bizlere rahmetidir. Allahü teâlâya şükredelim!

Hz. Mikdâd, uzun boylu, iri; fakat yakışıklı bir zât idi. Bir arkadaşının akrabâsıyla evlenmek istedi. Nedense arkadaşı râzı olmadı. O da durumu, Peygamber efendimize bildirdi.

Çok kırıldığını anlayan sevgili Peygamberimiz, kendisini memnûn etmek istediler. Öz amcalarının kızı, Hz. Dıbaa ile evlenmelerini sağladılar. Bu sâyede, Allahü teâlânın Resûlüyle akrabâlık şerefine erişmiş oldu.

Hz. Mikdâd bütün müşküllerini Peygamber efendimize sorarak hallederdi. Bir gün Peygamber efendimize sordu:

- Yâ Resûlallah! Ben bir kâfirle dövüşürken, o, bir kolumu kesse, sonra da, ağaç arkasına sığınıp, "Allah rızâsı için, Müslüman oldum" dese, onu öldürmek, benim için câiz midir?

Peygamber efendimiz buyurdular ki:

- Hayır! Onu öldürme!

- Fakat o, benim kolumu kestikten sonra Kelime-i Şehâdet getirmiş bulunuyor. Böyle olduğu hâlde, onu öldürmeyeyim mi?

Onu Öldürme

Allahü teâlânın Resûlü tekrar buyurdular ki:

-Onu öldürme! Çünkü, Müslüman olduktan sonra öldürürsen, onun "şehâdet" getirdikten önceki hâline dönersin. O da senin, onu öldürmenden önceki hâline döner.

Hz. Mikdâd, Peygamber efendimizin vefâtlarından sonra da gazâdan gazâya koştu. Kılıç kullanması ve ok atması kadar, hâfızlığı da mükemmeldi. Savaş meydanlarında mücâhidleri, Kur'ân-ı Kerîm okuyarak da coşturuyordu.

Hz. Ebû Bekir devrinde yapılan, Ecnadin muhârebesinde akılları şaşırtan işler başardı. Yüzlerce hâfız-ı Kur'ânı etrafına toplamış, İslâm askerlerine heyecan ve şevk veriyordu.

Hz. Ömer zamanında, Mısır seferi açıldı. Oraya giden İslâm kumandanı, Halîfeden yardım istedi. Hz. Ömer, ona gönderdiği mektupta şunları yazdı:

"Sana yardım için, dört Müslümanı yolluyorum! Çünkü onların her biri, bin askere bedeldir. Haydi, Allah yardımcınız olsun."

"Bin kişiye bedel" Müslümanlardan biri de, Hz. Mikdâd idi. Evvel Allah, sonra onların yardımıyla; bereketli Nil vâdisi fethedildi. Mısır'ın karanlık toprakları, İslâm ışıklarıyla nûrlandı.

Peygamber efendimizin Medîne'ye hicretlerinden 24 yıl sonra idi. Hâinin biri, halîfe Hz. Ömer'i hançerledi. Hayatından ümit kesildi. Yerine geçecek halîfeyi bildirmesini istediler. O da en kıymetli altı Müslümanı seçti. Onların hepsi sevgili Peygamberimiz tarafından Cennetle müjdelenmiş kimselerdi...

Halîfe daha sonra, Hz. Mikdâd'ı çağırdı. Kendisine;

- Ey Resûlullahın süvârisi! Beni kabrime koyar koymaz, sen de, bu 6 Müslümanı bir eve topla! Aralarından birini halîfe seçmedikçe onları bırakma, emrini verdi.

Hz. Ömer'in bu derece güvenini kazanan Hz. Mikdâd, vazîfesini eksiksiz yerine getirdi. Hz. Osman, halîfe seçildi.

Toprakla Bulayınız!

Bir müddet sonra Halîfenin huzûruna, bazı işadamları geldiler. İşlerini anlatırken, Hz. Osman'ı, yüzüne karşı övmeye başladılar. O zaman Hz. Mikdâd, yerden bir avuç toprak aldı. Övücülerin yüzlerine fırlattı.

Niçin böyle yaptığını soranlara da buyurdu ki:

- Çünkü Resûl-i Kibriyâ; "Yüzünüze karşı sizi övenlerin yüzlerini, toprakla bulayınız" buyurmuşlardı.

Hz. Mikdâd, Hz. Ebû Bekir'in halîfeliği sırasında mürtedlerle yapılan savaşa katılmıştır. Hz. Ebû Bekir, Kur'ân-ı kerîm âyetlerinin bir araya getirilip toplanması için kurduğu heyete Hz. Mikdâd bin Esved'i de almıştır.

O Devirde Yaşasaydınız!

Hz. Mikdâd gittiği her yerde, Kur'ân-ı kerîm ve hadîs-i şerîf öğretmeye gayret ediyordu. Mısır'da iken adamın biri, onun yüzüne bakıp, "Resûl-i ekremi gören, bu gözlere ne mutlu!" deyiverdi. Hz. Mikdâd biraz da üzülerek şunları söyledi:

- Sizleri bunu söylemeye sevk eden nedir? O devirde yaşasaydınız, Resûlullaha karşı tavrınızın ne olacağını biliyor musunuz? Allah'a yemîn ederim ki, Resûlullah efendimiz, kendisine uymayan ve tasdîk etmeyen pek çok kavimle karşılaşmıştı.

Hâlbuki Allahü teâlânın sizi bu devirde yaratması sebebiyle, Resûlullahın size getirdiklerini tasdîk ederek, yalnız Allah'ı biliyor ve ona îmân ediyorsunuz. Sizin sıkıntılarınızı başkaları çekti.

İnsanların azgınlıkları sebebiyle Peygamberler gönderilmiştir. Resûlullah efendimiz, insanların puta tapmaktan başka hiçbir şey tanımadıkları câhiliyet ve vahşet devrinin en şiddetlisinde gönderilmiştir.

O Kur'ân-ı kerîmi getirdi, onunla hakkı ve bâtılı birbirinden ayırdı. O kadar ki; bir kimse, kalbine îmân yerleştikten sonra, îmân etmeyen babasının, çocuğunun veya kardeşinin küfürde olduğunu görüyor ve karşı duruyordu.

Kimsenin Cehenneme gitmesine katiyyen sevinmezdi ve îmân etmesini arzûlar, bunun için çırpınır, Cehennemden kurtulmasını isterdi. Bu husûsta Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Furkân sûresi 74. âyet-i kerîmesinde şöyle duâ etmeyi emretti:

وَالَّذينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقينَ اِمَامًا

"Ey yüce Rabbimiz! Hanımlarımızdan ve çocuklarımızdan gözlerimizi aydın edecek, bizi sevindirecek olanları bahşet."[657[657]]

Sevmemi Emir Buyurdular

Hz. Mikdâd 653 yılında 70 yaşlarında hastalandı. Çok geçmeden Hakkın rahmetine, Resûlünün hasretine kavuştu. Hz. Osman buyurdu ki:

-Ey Müslümanlar! Sevgili Peygamberimiz bizlere bildirdiler ki:

"... Allahü teâlâ, Ashâbımdan 4 kişiyi çok sevdiğini; benim de, onları sevmemi emir buyurdular. Onlar: Ali, Mikdâd, Selmân ve Ebû Zer'dir..."

Cenâze namazını bizzat, Hz. Osman kıldırdı.

Hz. Mikdâd'ın doğum yeri olan Behrâ, Arab Yarımadası'nın güneyindedir. Kabîlesi diğer kabîlelerle, kan da'vâsı içinde idi. Bu yüzden önce Kinde taraflarına, sonra da Mekke'ye geldi.

Mekke'de, kendisini çok seven Esved bin Abd-i Yeğus, Hz. Mikdâd'ı evlâd edindi. Asıl babasının ismi Amr olduğu hâlde, Esved'in oğlu olarak tanındı.

Hz. Mikdâd ilk Müslümanlardandır. Müslüman olduğunu gizlemeyen yedi mücâhidden biri oldu. Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimize îmân edip, putlara tapınmaktan vazgeçerek Müslümanlığı yeni kabûl edenlerin hepsine eziyet ve işkence etmeye başladılar.

Hicrete İzin Verildi

İslâmiyet'i kabûl eden Hz. Mikdâd ve diğer kimsesiz Müslümanları yakalayıp, elbiselerini soydular. Demirden zırhlar giydirerek güneşin altında, kızgın kumların üzerine yatırarak saatlerce, hattâ günlerce, işkenceleri artırarak devam ettiler.

Müslümanları her gördükleri yerde yakalayıp hapsediyorlar, akla ve hayâle gelmedik işkenceler yapıyorlardı. İşkenceler, sonunda dayanılmaz bir hâl alınca, diğer Müslümanlarla beraber Habeşistan'a hicret etmelerine izin verildi. Mikdâd bin Esved de, Habeşistan'a hicret eden ikinci kâfilenin içinde yer aldı. Peygamberimizin Medîne'ye hicretine kadar orada kaldı. Buradan Medîne'ye döndü.

Mikdâd bin Esved Medîne'ye gelince, Resûlullah efendimiz, onu haber toplaması için Meke'ye gönderdi. Çünkü Peygamberimiz Mekke'deki müşriklerin durumunu

---

[657[657]] Furkân,25\74

araştırıp, Müslümanlar için ne düşündüklerini öğrenmek istiyordu. Nitekim daha önce Utbe bin Cezvan da, bu maksatla Mekke'ye gönderilmişti.

İşte bu sıralarda Mekkeli müşrikler, birkaç koldan Medîne'ye akın için hazırlanmışlar, keşfe çıkmışlardı. Hz. Mikdâd ile Hz. Utbe de bunların arasına sokularak beraberce ilerlediler. Resûlullah efendimiz de tam bu sırada Ubeyde bin Hâris'i keşif için göndermiş olduğundan, bunların ikisi hemen ona iltihak ederek, Medîne'ye döndüler.

Hz. Mikdâd cesûr, gözüpek ve fedâkâr bir Müslümandı. Bütün önemli hâdiselerde, ona vazîfe verilirdi. Hîleyle esîr ve şehîd edilen, Hz. Hubeyb'in mübârek cesedi, müşriklerin elindeydi. Bunu istemeyen Efendimiz, Hz. Ebû Zer ile Hz. Mikdâd'ı vazîfelendirdi.Her husûsta, Kur'ân-ı Kerîme ve sevgili Peygamberimize uygun hareket ederdi. Kur'ân-ı kerîmi baştan başa ezberlemişti. Hâfız idi. Çünkü Resûl-i ekrem buyurmuştu ki:

Kur'ân-ı Kerîme sarılınız! Çünkü o şefâ'at eden ve şefâ'ati kabûl edilendir. Kendisine uymayanların yenilmeyen hasmıdır. Kim Kur'ân-ı kerîmin emirlerine uyarsa, Kur'ân-ı kerîm, onu Cennete götürür.

Kim de Kur'ân-ı Kerîmin emirlerine sırt çevirirse, Cehenneme gider. Kur'ân-ı kerîm en hayırlı yolu gösterir. Güzellikleri sayılamaz. Âlimler ona doymazlar. O hakîkate ulaşmak için Allah'ın sağlam ipidir. Dosdoğru yoldur. Cinlerin Kur'ân-ı kerîmi duydukları zaman, hayretten, "Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik ve hemen inandık ve artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız" dedikleri hakîkattir.

İnsan Kalbi

Hz. Mikdâd bin Esved, herkesin hakkında son derece ihtiyatlı konuşurdu. Ancak işlerini netîcesine bakarak hüküm verirdi. Bu husûsta kendisi şöyle bildiriyor:

Ben, bir adamın sonunu görmeden onun hakkında iyi veya fena bir şey söylemem! Çünkü buna dâir Resûlullah'tan bir şey sorulmuştu da, şu cevâbı vermişti: "İnsan kalbi kadar değişen bir şey yoktur!"

Cenâb-ı Hak bizleri de, Onlara kavuştursun, âmin.

77)Resûlullah efendimizin fedâîlerinden: MUHAMMED BİN MESLEME

Bedir savaşından sonra Mekkeli müşriklerin ölüleri hakkında ağıtlar, şiirler söyleyerek müşrikleri kışkırtan, Peygamberimize ve Müslümanlara dil uzatarak fitne çıkartan, hattâ Peygamberimize suikast tertiplemeye kalkışan Kâ'b bin Eşref adlı bir Yahûdî zengini vardı. Peygamber efendimiz Ashâb-ı kirâma buyurdu ki:

- Kâ’b bin Eşref’i kim öldürür? Çünkü o, Allah ve Resûlüne ezâ etmiştir.

Muhammed bin Mesleme dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Ben onu senin için öldürür, onun sesini kısarım.

Bunun üzerine Resûlullah efendimiz şöyle buyurdu:

- Gücün yeterse bu işi yap!

Berâber Öldürürüz

Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme, evine döndü. Sonra Ebû Nâile, Abbâd bin Bişr, Hâris bin Evs, Ebû Abs ve İbni Cerîr’in yanına gidip, meseleyi onlara açtı. Hepsi uygun görerek, “Beraber öldürürüz” dediler.

Bundan sonra, birlikte Peygamber efendimize gelerek dediler ki:

-Yâ Resûlallah! İzin buyurursanız, biz Kâ’b ile konuşurken, sizinle ilgili olarak onun hoşuna gidecek ba’zı sözler söylemeliyiz. Peygamber efendimiz, onlara buyurdu ki:

- Bu husûsta istediğinizi söylemeniz size helâldir.

Muhammed bin Mesleme ve arkadaşları, aralarında istişâre yapıp bir plân hazırladılar. Bundan sonra Muhammed bin Mesleme, Kâ’b bin Eşref’in yanına giderek dedi ki:

- Şu Muhammed, bizden sadaka istedi. Bize çok vergi yükledi. Onun için senden ödünç bir şey almak için geldim.

- O sizi daha da bıktıracak.

- İşte ona bir defa uymuş bulunduk. Ona tâbi olmakta devam edeceğiz. Bakalım sonu ne olacak? Şimdi sen bize biraz ödünç hurma ver.

- Evet vereyim, fakat bana bir şeyi rehin vermelisiniz.

Silâhlarımızı Veririz

Muhammed bin Mesleme ile yanındakiler sordu:

- Ne istersin?

- Kadınlarınızı rehin isterim!

- Kadınlarımızı sana nasıl rehin verebiliriz? Sen yakışıklı birisin. Kadın gönlü, meyledebilir.

- O zaman oğullarınızı rehin verin!

- Onları da rehin veremeyiz. Onlardan birine, bir iki deve yükü hurmaya karşılık rehin olundu diye sövülür ki, bu bizim hiç unutamayacağımız bir leke olur. Fakat sana silâhımızı ve zırhımızı rehin verebiliriz.

Kâ'b bu teklifi kabûl etti. Onlara, ne zaman geleceklerini de bildirdi.

Muhammed bin Mesleme, belirtilen gece Kâ'b'ın kalesinin yanına gitti. Beraberinde, Kâ'b'ın süt kardeşi Ebû Nâile de vardı. Kâ'b onları kaleye çağırmıştı.

Durum Bana İyi Gelmiyor

Kâ'b gelenleri karşılamak için aşağı inerken Kâ'b'ın karısı dedi ki:

- Bu saatte nereye gidiyorsun?

- Gelenleri karşılamaya iniyorum.

- Bu durum bana pek iyi gelmiyor. Sanki bana kan dökülecek gibi geliyor.

- Yok yok zannettiğin gibi değil, onlar Muhammed bin Mesleme ile süt kardeşim Ebû Nâile'dir. O iyi bir gençtir. Geceleyin, kılınç vuruşmasına bile çağırılsa, hiç tereddüt etmeden gelir. Böyle birisidir.

- Yine de sen aşağı inme! Onlarla konağın damından konuş!

- Yiğide yaraşan, çarpışmaya, süngülenmeye davet edilse bile icâbet etmektir.

Kâ'b böyle söyledikten sonra aşağı indi.

Muhammed bin Mesleme, bu arada üç kişiyi kaleye soktu. Bunlar Ebû Abs, Hâris bin Evs, Abbâd bin Bişr idi. Muhammed bin Mesleme arkadaşlarına dedi ki:

- Kâ'b gelince, ona saçını koklayacağımı söyler, başını tutup koklarım. Siz, benim, Kâ'b'ın başını iyice yakaladığımı gördüğünüz zaman, kılıçlarınızla, Kâ'b'a vurunuz. Böylece (Harb hiledir) hadîs-i şerîfine uygun hareket etmiş oluruz.

Kâ’b bin Eşref, güzel giyinmiş bir şekilde güzel koku saçarak, onların yanına gelmişti. Muhammed bin Mesleme, “Şimdiye kadar böyle güzel koku koklamadım” diyerek Kâ’b’ın yanına vardı. Kâ’b gururlanarak cevap verdi:

- Dünyanın en güzel kokularını kullanırım.

Muhammed bin Mesleme dedi ki:

- Güzel kokulu saçını koklamama izin verir misiniz?

Kâ’b, müsâade ettiğini söyledi. Muhammed bin Mesleme, onun başını yakalayıp, arkadaşlarına seslendi:

- Allah ve Resûlullah düşmanına vurunuz!

İlk kılıç vurulduğunda, Kâ’b şiddetle bağırdı, ancak ölmedi. Bunu gören Muhammed bin Mesleme hançeriyle Kâ’b’ın karnını göbeğinden kasığına kadar yırttı. Kâ’b, öyle bir çığlık kopardı ki, çevrelerindeki evlerden bu feryâdı duymayan kalmadı. Kâ’b yere yıkılıp öldü.

Murâdınıza Erdiniz

Fedâîler bundan sonra oradan sür’atle uzaklaştılar. Yahûdîler kaleden inip bir müddet onları ta’kip ettilerse de, yolu şaşırarak bulamadılar. Mücâhidler, Medîne’ye girdiklerinde, Resûlullah efendimiz namaz kılmıştı. Mücâhidlerin tekbîr seslerini işitince, kendileri de, tekbîr getirdiler.

Hz.Muhammed bin Mesleme, Resûlullah efendimize, Kâ’b’ın öldürüldüğünü haber verdi. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Murâdınıza erdiniz. Fedâîler de;

- Evet yâ Resûlallah! Allahın ve Resûlullah’ın bir düşmanı daha hak ettiği cezâyı buldu, dediler.

Kâ’b’ın öldürülmesi, hicretin üçüncü yılının Ramazan ayında oldu. Bedir savaşından sonra Benî Nâdir Yahûdîleri, Peygamberimizi yurtlarına davet edip, suikast yapmak istemişlerdi. Bunun üzerine Peygamberimiz onların bu tutumunu öğrendi. Muhammed bin Mesleme’yi çağırarak buyurdu ki:

- Nâdiroğulları Yahûdîlerine git! Onlara, Resûlullah beni size; “Yurdumdan çıkıp gidiniz! Burada benimle birlikte oturmayınız! Siz bana bir suikast plânı kurdunuz! Size on gün süre tanıyorum. Bu müddetten sonra, buralarda sizden kim görülürse, boynu vurulacaktır” emrini bildirmek üzere gönderdi de!

Hikmet Konuşacak Dememiş Miydiniz?

Bu emir üzerine Muhammed bin Mesleme, Nâdiroğulları Yahûdîlerinin yurduna varınca, onlara dedi ki:

- Hz.Mûsâ (a.s)'a Tevrat'ı indirmiş olan, Allah aşkına doğru söyleyiniz: Muhammed aleyhisselâm Peygamber olarak gönderilmeden önce, Tevrat önünüzde iken, size geldiğim ve şu meclisinizde bana Yahûdîliği teklif ettiğiniz zaman ben size, "Vallahi ben aslâ Yahûdî olmam" demiştim. O zaman siz de bana cevâben, "Senin dîninden başka din yoktur.

Senin anladığın, istediğin, duyup işittiğin Hanîf dîninin aynısıdır! Size gelecek olan Peygamber, hem şerî'at sahibidir, hem savaşçıdır. Gözlerinde biraz kırmızılık vardır. Kendisi Yemen tarafından gelecek, deveye binecek, ihrâma bürünecek, bedeni yumuşak ve kuvvetli, kılıcı boynunda asılı bulunacak, konuştuğu zaman hikmet konuşacaktır" dememiş miydiniz?

Yahûdiler bunu itiraf etmelerine rağmen İslâmiyeti kabûl etmemişlerdi. Muhammed bin Mesleme ayrıca Resûlullahın emrini onlara bildirdi. Bunun üzerine Nâdiroğulları yüklerini toplayıp, topraklarını terkederek yurtlarından oldular ve ihânetlerinin cezâsını gördüler.

Hayber gazvesinde, Hayber kalelerine yapılan hücumlarda en önde bulunuyordu. Henüz Hayber fethedilmemişti. Muhammed bin Mesleme dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Bugün çok üzgünüm. Yahûdîler kardeşim Mahmûd bin Mesleme'yi şehîd etti.

Sana Müjde

Bunun üzerine Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Düşmanlarla karşılaşmayı istemeyiniz. Allah'tan sağlık ve âfiyet dileyiniz. Çünkü siz, onlardan başınıza neler geleceğini bilemezsiniz. Düşmanla karşılaştığınız zaman, "Allahım! Bizim de Rabbimiz, onların da Rabbi sensin. Hepimiz senin kudretin altındayız. Onları öldürecek, ancak sensin" diye duâ ediniz, ondan sonra oturunuz. Sizi sardıkları zaman tekbîr getiriniz. Ey Muhammed bin Mesleme! Sana müjde! Yarın, inşâallah, kardeşini öldüren öldürülecek ve Yahûdî savaşçıları, kaçacaklardır.

Hayatı muharebe meydanlarında geçti. Hz. Osman ve Hz. Ali'nin halîfelikleri sırasında artık ihtiyarlamış olduğundan, Medîne'de sakin bir hayat yaşadı. Hz. Mu'âviye'nin halîfeliği sırasında yetmiş yedi yaşında iken, 664 yılında Medîne'de vefât etti, Bakî' kabristanına defnedildi.

78)İslâm'da ilk öğretmen: MUS'AB BİN UMEYR

Ashab-ı Kirâm'ın ileri gelenlerinden Künyesi Ebâ Muhammed'tir. Mekke'nin zengin ailelerinden olup, yakışıklı ve güzel giyinen bir gençti. Anne ve babası onun üzerine titrerdi. Özellikle, Mekke'nin en zenginlerinden sayılan annesi, oğluna güzel elbiseler giydirir ve güzel kokular sürerdi. Mekkeliler de onu hayranlıkla seyrederlerdi. Bir defasında Hz. Peygamber de onun hakkında şöyle buyurmuştu: "Mekke'de Mus'ab b. Umeyr'den daha güzel giyinen, daha yakışıklı ve nimetler içinde yüzen başka bir genç görmedim."[658[658]]

Hz.Mus'ab, Mekke'de o günün şartlarına göre zenginlik ve ihtişam içinde yaşarken, Hz. Peygamber (a.s)'ın insanları İslâm'a davet ettiğini öğrendi. Fazla vakit kaybetmeden Hz. Peygamber'e giderek iman edip müslüman oldu. O sırada Mekkeliler, müslümanlara yoğun bir baskı uyguladığından, Hz. Mus'ab müslüman olduğunu ailesinden gizlemek zorunda kalmıştı. Ama o, Peygamberimizi gizlice ziyaret etmeyi de ihmal etmezdi. Ne var ki Osman b. Talha, Mus'ab'ın namaz kıldığını görüp durumu annesi ile akrabalarına bildirmişti. Bunun üzerine akrabaları yakalayıp hapsettiler. Mekke'nin bu nazlı ve zengin genci için artık çile dolu zor günler başlamıştı.

Habeşistan'a hicret eden ilk kafileye katılıncaya kadar hapiste tutulan Hz. Mus'ab, hicret imkanı çıkınca, dinini daha rahat bir şekilde yaşayabilmek için Habeşistan'a hicret etti. Habeşistan dönüşünde Hz. Mus'ab'ın durumu tamamen değişmiş ve bu nazlı delikanlının yerini, kalbi İslam ve imanla dopdolu iradesi güçlü kuvvetli, metin bir genç almıştı. Annesi ondaki bu kararlılık ve metaneti görünce, üzerindeki baskısını biraz hafifletmek zorunda kaldı.

Bu sırada Birinci Akabe Beyatı olmuş ve Medinelilerden bir grup İslâm'ı kabullenmişti. Kendilerine İslâm'ı anlatmak ve diğerlerine de tebliğ yapmak için Rasulullah'tan bir öğretici istediler. Hz. Peygamber de bu önemli görev için Hz. Mus'ab b. Umeyr'i görevlendirdi. Hz. Mus'ab onlara hem namaz kıldıracak, hem Kur'an öğretecek, hem de diğer insanlara İslâm'ı anlatacaktı ve yeni kimseleri İslâm'a davet edecekti.

Böylece Medine'ye ilk hicret eden sahabi Mus'ab b. Umeyr oluyordu. Medine'de ilk cuma namazını da Mus'ab b. Umeyr kıldırdığı kaynaklarda ifade edilir.[659[659]]

Bir yıl sonra Mekke'ye, hac mevsiminde yanında yetmiş kişi ile gelen Mus'ab b. Umeyr, Hz. Peygamber (a.s)'e İslâm'ın Medine'deki hızlı yayılışının müjdesini verirken şöyle demişti: "İslâm'ın girmediği ve konuşulmadığı ev kalmadı." Başta Hz. Peygamber olmak üzere bütün müslümanlar bu habere çok sevindiler. Oğlunun Mekke'ye döndüğünü haber alan annesi onu tekrar hapsetmek istedi. Ancak Mus'ab bütün bunlara karşı olgun bir

---

[658[658]] İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrut 1960, 3, 116
[659[659]] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 118

müslüman tavrını takınarak imanında direndi ve annesini bundan vazgeçirdi. Onun annesini İslâm'a daveti bir sonuç vermediği gibi annesi de Mus'ab'ı yolundan döndürememişti.

Hz. Peygamber (a.s)'ın yanında iki ay kadar kalan Mus'ab b. Umeyr, Hicretten on iki gün önce Medine'ye vardı. Hz. Peygamber (a.s) onu Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a) ve Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a) ile kardeş ilan etmişti.660[660]

Bedir savaşında muhacirlerin sancağı onun elindeydi. "Rasûlullah'ın bayraktarı" olarak ün yapmıştı. Uhud savaşında da sancak yine onun elindeydi. Savaş esnasında müslümanların gerilediğini gören Mus'ab b. Umeyr, atını sağa sola doğru sürüyor ve yüksek sesle şu ayeti okuyordu:

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّهَ شَيْـًٔا وَسَيَجْزِى اللّهُ الشَّاكِرِينَ

"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce birçok peygamberler gelip geçmiştir."661[661]

Bu ayetin Uhud gününe kadar nazil olmadığı ve o gün giderildiği rivayeti, Hz. Mus'ab'ın Allah katındaki değerini ifade eder.662[662] Uhud Gazvesinde İslâm ordusunun sancağını taşıyan Mus'ab b. Umeyr'in önce sağ kolu kesildi. Hemen sancağı sol eline alarak savaşa devam etti. Fakat ardından sol eli de kesildi. Bu defa vücuduyla sancağa sımsıkı sarıldı ve yukarıdaki ayeti okumaya devam etti. Sonunda müşriklerin bir mızrak darbesiyle şehid oldu. Sancağı hemen Suveybit b. Sa'd ve Ebû'r-Rûm b. Umeyr adlı sahabiler aldılar.

Hz. Mus'ab şehid olarak yerde yatarken, günün sonlarına doğru, Hz. Peygamber (a.s) Mus'ab'ı elinde sancakla gördü ve "İleriye git ey Mus'ab!" diye emretti. Fakat o kişi geri dönerek "Ben Mus'ab değilim" deyince Hz. Peygamber onun Mus'ab kılığında savaşan Allah'ın meleklerinden biri olduğunu anladı.663[663]

Uhud savaşında Ashab-ı kiram'ın ileri gelenlerinden birçok kimse şehid oldu. Hz. Mus'ab b. Umeyr de şehidler arasındaydı. Hz. Peygamber (a.s)'ın ne kadar üzüntülü olduğu yüzünden okunuyordu. Mus'ab'ın mübarek naşının başucunda oturarak, Uhud şehidleri hakkında nazil olduğu bildirilen şu ayeti okudu:

مِنَ الْمُؤْمِنينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْديلًا

660[660] İbn Sa'd a.g.e., 3, 120
661[661] Ali- İmrân, 3/144
662[662] İbn Sa'd, a.g.e., 3,120,121
663[663] İbn Sa'd, a.g.e., 2, 121

"Mü'minlerden öyle er kişiler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde sadakat ettiler. Kimi adağını ödedi şehid oldu. Kimi de (şehid olmayı) bekliyor. Onlar verdikleri sözü asla değiştirmediler."[664[664]]

Sonra Hz. Peygamber diğer sahabilere, şehidlere yaklaşıp selam vermelerini söyledi ve verilen selamların şehidler tarafından alınacağını ifade etti.[665[665]]

Hz. Mus'ab şehid edildiğinde kırk yaşlarında idi. Bir zamanlar zenginlik ve refah içinde yaşayan bu değerli insanı kefenleyecek bir örtü dahi bulunamamıştı. Hz. Peygamber, yanına geldiğinde Mus'ab b. Umeyr eski bir hırkanın içinde saçları dağılmış, vücudu ise kılıç ve mızrak darbeleriyle parçalanmış bir durumda yatıyordu. Hz. Peygamber üzüntülü bir halde şunları söyledi: "Seni Mekke'de gördüğümde, senden daha güzel giyinen, senden daha yakışıklı kimse yoktu. Şimdi ise, kefen olarak sarılmış hırkadan başın dışarıda kalıyor." Sonra onun için de bir kabir açtılar ve o mübarek sahabiyi de Uhud şehidleri arasına defnettiler.

Allah yolunda canını feda eden bu aziz şehid sahabi için Ashab-ı Kiram'dan Habbab (r.a) şunları anlatıyor: "Biz Hz. Peygamberle birlikte Medine'ye yalnız Allah rızası için hicret ettik. Artık mükâfatını Allah'tan bekleriz. Arkadaşlarımız arasında bu nimetlerden tatmadan âhirete gidenler vardır ki Mus'ab b. Umeyr bunlardan biridir. O Uhud günü şehid olmuştu da, kendisini saracak bir kefen dahi bulamamıştık. Yalnız şehidin bir kaftanını bulmuş ve bu aziz şehidi ona sarmaya çalışmıştık. Ancak başını örterken ayakları açılıyor, ayaklarını kapatırken de başı açığa çıkıyordu. Bu yoksulluk karşısında Hz. Peygamber bize şehidin başını örtmemizi ve ayaklarının üstüne de izhîr denilen kokulu ottan koymamızı emretti."[666[666]]

79)Helâl ve harâmı iyi bilen sahâbî: MU'ÂZ BİN CEBEL

Ensârın ileri gelenlerinden bir sahabi. Adı, Muaz b. Cebel b. Amr b. Evs el-Ensâri el-Hazrecî'dir. Künyesi, "Ebu Abdurrahman"dır. On sekiz yaşında müslüman olmuştur. Peygamber Efendimiz'le birlikte bütün savaşlara katılmıştır. Rasûlüllah (a.s) onu Muhâcirînden Abdullah b. Mes'ud ile kardeş yapmıştı. Muhammed b. Sa'd: "Muaz, uzun boylu, beyaz tenli, güzel dişli, iri gözlü, çatık kaşlı ve kıvırcık saçlıydı" diye tanımlamıştır.

Hz. Peygamber kendisini çok seviyor ve zaman zaman: "Ey Muaz seni seviyorum" demek suretiyle bu sevgisini açığa vururdu. Ashab arasında da, yüz güzelliğinin yanında, yumuşak huyluluğu, hayâsı, cömertliği ile tanınıyordu. Onu Hz. Ömer de çok seviyordu. Muaz hakkında şöyle dediği rivayet edilir: "Analar bir daha Muâz gibisini doğuramaz.

664[664] Ahzab 33/23
665[665] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 121
666[666] Buharî, Cenâiz 27; İbn Sa'd, a.g.e., 3, 121

Eğer Muâz olmasaydı Ömer helak olurdu. Şayet Muaz benim hilafetim zamanında yaşamış olsaydı onu kendimden sonra halife tayin ederdim ve Rabbim bana onu niçin halife tayin ettiğimi sorduğunda da: "Ya Rabbi, senin Rasûlün'ü, Âlimler kıyamet gününde bir araya geldiklerinde Muâz, bir ok atımı (veya bir taş atımı) onların önünde olacak" derken işittim, diye cevap verirdim" demiştir.[667][667]

Hz. Muâz, sünnete de son derece bağlıydı. Bir gün peygamber (a.s) mescidin kıble duvarında tükrük görmüş ve bunun üzerine: "Her biriniz namazına durduğu vakit Şüphesiz Rabbi ile münâcât eder (söyleşir). Rabbi, kendisi ile kıblesi arasındadır. O halde hiç biriniz kıblesine karşı tükürmesin. Mutlaka tükürmesi gerekirse, ya sol tarafına veya sol ayağının altına tükürsün... " buyurmuştur. Bunun üzerine Muâz (r.a): "İslâmiyet'i kabul ettiğim günden beri sağ tarafıma tükürmüş değilim (çünkü sağ tarafta insanın sevaplarını yazan melek vardır)" demiş ve bu hareketiyle Rasûlüllah'a ne kadar bağlı olduğunu göstermiştir.[668][668]

Hz.Muâz b. Cebel'in diğer bir özelliği de Kur'ân'ı ezbere bilmiş olması ve onu güzel okumasıdır. Bunun için Sevgili Peygamberimiz: "Kur'an'ı dört kişiden öğrenin: Abdullah b. Mes'ûd, Ubey b. Kâ'b, Muâz b. Cebel ve Ebu Hûzeyfe'nin azatlısı Sâlim" buyurmuştur. Aynı zamanda Hz. Peygamber zamanında Kur'ân'ın toplanmasında emeği geçenlerdendir.[669][669]

Hz.Muâz (r.a), yaşayışında zühd ve takvaya da büyük önem verirdi. Geceleri teheccüd namazı kılar ve namaz sonunda: "Allahım! Şu anda gözler uykuda ve gökte yıldızlar parlamış durumda. Sen ise, diri, her an yaratıklarını gözetip duransın... Rabbim bana dünya ve âhirette hidâyet nasip et! Şüphesiz Sen vadinden dönmezsin" diye duâ ederdi.[670][670]

Hz.İbn Mes'ûd, Muâz (r.a) hakkında:

اِنَّ اِبْرٰهيمَ كَانَ اُمَّةً قَانِتًا لِلّٰهِ حَنيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكينَ

"Şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir kimse idi; Allah'a şirk koşanlardan olmadı" demiştir.

Bunun üzerine ona, bu sizin söyledikleriniz Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim hakkında söylenmiştir: (Nahl, 16/120) denildiğinde: "Muaz da böyleydi; hayrı biliyor, ona uyuyor, Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ediyordu" cevabını vermiş ve onu İbrahim (a.s)'e benzetmiştir.[671][671]

---

[667][667] İbn Sa'd, Tabakât, 3, 583-590
[668][668] Sahih-i Buharî, Tevridi Sarih Tercemesi, 2, 353-354
[669][669] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 190; Tecrid Terc., 9, 401; 10, 22
[670][670] İbnü'l-Esir, Üsdül-Gâbe, 5, 194-197
[671][671] Üsdü'l-Gâbe, 5, 197

Hz.Muaz (r.a), Sahabe'den Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer vs.'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden hadis rivayet edenler arasında Enes b. Malik, Mesruk, Ebu't-Tufeyl, Esved b: Hilâl, Ebu Müslim el-Havlânî, Abdullah b. Kays ve Abdullah b. Ganem gibi zevât gelmektedir. Rivayet ettiği hadislerin toplamı ise sâdece yüz elli yedidir.[672[672]]

Hz. Muâz, aynı zamanda sahabenin fakihlerinden olup dinde vukuf (ince anlayış) sahibiydi. Daha Rasülullah'ın sağlığında fetva vermeye başlamıştı. Hz. Peygamber onun hakkında: "Ümmetim içerisinde helâl ve haramı en iyi bilen Muâz b. Cebel'dir" demiştir.[673[673]]

Peygamber Efendimiz onu, İslâmı anlatıp öğretmek ve Kur'an-ı Kerim'i ezberletmek üzere, Hicretin dokuzuncu yılında Yemen'e göndermişti. Yolculuk öncesi Hz. Peygamber'le aralarında geçen konuşmayı Muâz (r.a) şöyle anlatır: "Allah Rasûlü beni Yemen'e gönderirken şöyle dedi: "Sana bir mesele sorulduğunda ne ile hükmedeceksin?" Ben: "Allah'ın kitabındakilerle" diye cevap verdim. "Eğer Allah'ın kitabında bulamazsan ne ile hükmedeceksin?" dedi." "Allah Rasûlü'nün hükmettiği ile, dedim. Eğer onda da bulamazsan?" dediğinde: "Kendi reyimle içtihad ederim, diye cevap verdim. "Bunun üzerine Allah Resûlü: "Nebisini, râzı olduğu şeyde başarılı kılan Allah'a hamdolsun" dedi. Ve Yemenlilere, size ashâbımdan ilmi ve dini en iyi bilen hayırlı bir kimseyi gönderiyorum diye bir de mektup yazdı.[674[674]]

Ona şu tavsiyelerde bulundu: "Ey Muâz! Ehl-i kitap olan bir topluma gidiyorsun. Cennet'in anahtarı nedir? diye sorarlarsa: "Lâ ilâhe illallah'tır" de. Yâ Muâz, dâima alçak gönüllü ol, hilimle (yumuşaklıkla, akla uygun olarak) hükmet. Cenab-ı Hak, sende samimiyet görürse yardımını ihsan eder, muvaffakiyet verir. Eğer içtihâddan âciz kalırsan meseleyi tahkik edinceye kadar hüküm verebilmek için bekle, yahut meseleyi bana bildir. Nefsinin arzularına uymaktan çekin. Nefsin arzuları insanı Cehennem'e götürür. Halka merhamet ve şefkatle muamele et. "Yâ Muâz! Onları Allah'tan başka Allah olmadığına ve benim Allah'ın Rasulü olduğuma şehadete çağır. Eğer bunu kabul ederlerse, Allah'ın kendilerine bir günde beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ederlerse, zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere, kendilerine zekâtın farz kılındığını bildir."[675[675]]

Ve şu mübarek sözleriyle vedâlaştı: Ey Muâz! Belki bu son görüşmemiz olabilir. Allah seni dinde başarılı kılsın ve sana hidâyet nasip etsin; önünden, arkandan, sağından, solundan, yukarıdan veya aşağı tarafından gelebilecek her türlü belâ ve musibetlerden korusun. Senden, insanların ve cinlerin kötülüklerini uzaklaştırsın. Ey Muâz, belki mescidimi ve kabrimi ziyaret edersin" Bunun üzerine Muâz (r.a), üzüntüsünden ağlayarak

---

672[672] Zehebî, Tezkiratü'l-Huffâz, I,19-22; Nevzat Âşık, Sahabe ve Hadis Rivayeti, s. 117
673[673] Tecrid Tercemesi, 1, 84
674[674] İbn Sâ'd, a.g.e., 3, 583-590
675[675] Buhari, Zekât,1

ayrıldı. Netice Allah Rasülü'nün tahmin ettiği gibi oldu. Muâz, Hz. Ebu Bekr'in halifeliği döneminde Yemen'den döndü. Kalan ömrünü Şam'da geçirdi ve Ürdün'de Tâûn hastalığından, henüz genç sayılabilecek bir yaşta otuz sekiz yaşında vefat etti.[676[676]]

80)Hâşimoğullarının en yaşlısı: NEVFEL BİN HÂRİS

Nevfel bin Hâris, Kureyş kervanını kurtarmak ve Müslümanlarla savaşmak için hazırlanan müşrik ordusuna katılmak istemiyordu. Resûlullah İslâmiyet'i bütün insanlara duyurmaya, anlatmaya başladığı zamanlarda, daha müslüman olmamıştı. Ancak karşı da çıkmak istememişti. İlk senelerde O'na muhalefet etmesine rağmen bunu isteyerek yapmıyordu.

Fakat diğer müşriklerin zorlamaları ile Bedir savaşına katılmaya mecbur oldu. Savaş sonunda müşrikler mağlup olup birçok esir verdiler. Bunların arasında Hz. Nevfel de bulunuyordu. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Yâ Nevfel fidye verip kendini kurtar.

Cevap verdi:

- Yâ Resûlallah! Kendimi esirlikten kurtarmak için verecek bir şeyim yok!

Kimse Bilmiyordu
Resûlullah efendimiz tebessümle buyurdu:

- Cidde'deki mızraklarını versene!

Bunu duyan Nevfel şaşkınlık içinde:

-Allah'a yemin ederim ki, Cidde'de mızraklarımın bulunduğunu benden ve Allah'tan başka kimse bilmiyordu. Ben, şehâdet ederim ki, sen Resûlullahsın! diyerek Müslüman oldu.

Hz. Nevfel, mızraklarını verip kendini esirlikten kurtardı. Bunların sayısı bin tane kadar vardı. O zamanlar mızrak en kıymetli savaş âleti idi. Bunun için iyi para ediyordu.

Kendisi Peygamber efendimizin amcası Hâris'in oğlu olup, Hâşimoğulları'ndan Müslüman olanların en yaşlısı, hattâ Hz. Hamza ve Hz. Abbas'dan daha yaşlı idi. Yine Haşimoğulları'ndan kardeşleri Rebia ve Abdüşşems'den de büyük idi.

[676[676]] Mahmud Esad, İslam Tarihi, Trc. A. Lütfı Kazancı-Osman Kazancı, İstanbul 1983, s. 833), İbn Hacer, el-İsâbe, 3, 426-427; Suphi es-Sâlih, Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları, Trc. M. Yaşar Kandemir, s. 322

Bundan sonra Hz. Nevfel, Mekke'ye geri döndü. Bir müddet orada kaldıktan sonra Hz. Abdullah bin Abbâs ile beraber Hendek savaşı sırasında Medîne'ye, Resûlullahın yanına hicret etti. Peygamber efendimiz onunla Abbâs bin Abdülmuttalib'i kardeş yaptı. Câhiliyet devrinde malları ortaktı. Birbirlerini severlerdi. Resûlullah ikisi için Mescid-i Nebevi'nin bitişiğinde bir ev verdi. Bu ev bir duvar ile ikiye ayrılmıştı.

Kemiklerini Kırdığını Görüyorum

Hz. Nevfel Medîne'de iken ilk önce Mekke'nin fethine katıldı. Tâif ve Huneyn seferlerinde büyük yardımlar ve mahâretler gösterdi. Bilhassa Huneyn savaşında Resûlullaha üç bin mızrak ile yardım etti. Peygamberimiz ona buyurdu ki:

-Sanki ben senin bu mızraklarının müşriklerin sırt kemiklerini kırdığını görüyorum.

O Huneyn savaşında Resûlullahın sağ tarafında en önde bulunuyordu. İslâm ordusunun ön safları dağıldığı zaman büyük kahramanlık göstererek kendisi gibi birkaç yiğit mücahid ile düşmana hücum etti. Müşrikler kaçmaya başlayınca Müslümanlar toparlandılar. Netîcede savaş İslâm ordusunun zaferi ile bitti.

Peygamber efendimiz Hz. Nevfel'i hatırladıkları zaman hayırla anarlardı.

Kendisi Resûlullaha büyük bir muhabbet ile bağlı, son derece kuvvetli îmâna ve cesârete sahip idi. Çok cömert idi.

Hz. Nevfel Hz. Ömer'in halîfeliği sırasında Medîne'de 636 da vefât etti. Namazını Hz. Ömer kıldırarak Cennetül Bakî kabristanına defnedildi.

81)Ashâb-ı kirâmın meşhûr kumandanlarından: NU'MÂN BİN MUKARRİN

Hz. Ömer, Ashâb-ı Kirâmı toplayıp sordu:

- Ben bir ordu teşkil edip, İran üzerine göndermek istiyorum. Bu husûstaki görüşünüz nedir?

Çeşitli fikirler ortaya atıldı. Ashâbdan birisi şunu teklif etti:

- Şam ve Yemen ordusu tamamen İran hudûduna hareket etsin. Sen de Mekke ve Medîne halkı ile Basra ve Kûfe tarafına git, bütün Müslümanları kâfirlerin üzerine gönder!

Hz. Ali kalkıp fikrini beyân etti:

- Ey mü'minlerin emîri! Şam askerini İran'a gönderirsen, Rumlar onların çoluk çocukları üzerine saldırır. Yemen askerini gönderirsen, o zaman Habeşliler bu tarafa geçer. Bu bölgeyi yalnız bırakırsan, etrafımızdaki Araplar isyâna kalkışır, arkadan vurup, senin önündeki işini unutturur.

Yerinde Kalsın

Bunlar yerlerinde kalsın. Basra halkı üç kısma ayrılsın. Bir kısmı çoluk çocukların muhafazasında kalsın. Bir kısım da ehl-i zimmetin yanî müslüman olmayan, harâç ve cizye veren vatandaşların muhafazası için, ihtiyat olarak bulunsun. Üçüncü kısmı ise, Kûfe askerine yardım için hareket etsin.

Acemler seni sınırda görürlerse, mü'minlerin emîri, Arapların kumandanı diyerek, daha fazla bir hırs ve istekle saldırırlar. Sayılarının çokluğuna gelince, biz şimdiye kadar sayı çokluğu ile savaşmadık. Allahü teâlânın yardımı ile iş gördük, zafer kazandık.

Hz. Ömer bu görüşü uygun bulup, dedi ki:
- Bu iş için Irak kumandanlarından birini seçiniz, sınırın işlerini ona bırakayım!

Danışma heyetinde bulunanlar:

-Sen askerin durumunu daha iyi bilirsin. Çünkü sen onlarla görüştün. Durumlarına vâkıfsın. Onları iyi tanıyorsun, diye arz ettiler.

Bunun üzerine Hz. Ömer, Nu'man bin Mukarrin el-Müzenî'yi kumandan olarak tayîn etti.

Nu'man bin Mukarrin, bir miktar Kûfe askeriyle Cundişâpûr ve Sûs kolunda idi. Hz. Ömer ona yazılı bir emir göndererek, etrafındaki askeri yanına toplayarak, Nihavent üzerine hücum etmesini emretti.

Kûfe kumandanına da, halkı Allah yolunda harbe teşvik edip, onları Nu'man bin Mukarrin'in emrine göndermesini yazdı. Bölgedeki kumandalara, Ahvâz askeriyle, Fâris ve İsfahan hudûdunda bekleyip, o taraflardan Nihavent'in yardımını kesmelerini emretti.

Tekbîr Sesleri

Nu'man bin Mukarrin Hz. Ömer'in emrettiği şekilde ordusu ile hareket etti. Bu orduya, Kûfe'den Huzeyfe bin Yemân kumandasındaki kuvvetle, Muğire bin Şu'be kumandasındaki Medîne'den gelen kuvvetler de katıldı. Nu'man bin Mukarrin'in yanında 30 bin civârında asker toplandı. İran ordusu ise 150 bin kadardı. İran başkumandanı Fîrûzan'dı.

Nu'man bin Mukarrin'in ordusunda Cerir bin Abdullah Becelli, Mugire bin Şu'be gibi büyük zâtlar, Tuleyha bin Huveylid, Amr bin Ma'dıkerib gibi bin kadar kahraman vardı.

Nu'man hazretleri, Tuleyha ile Amr'ı keşif için Nihavent'e gönderdi. Bunlar kimseye rastlamayıp, geri döndüler. İslâm ordusu ile Nihavent arası, yirmi saatten fazla idi. Bu mesâfede tehlikeli bir durum olmadığı anlaşılınca, Nihavent'e yüründü.

Bir çarşamba günü, iki ordu birbiriyle karşılaştı. Numan bin Mukarrin tekbîr alınca, bütün İslâm ordusu tekbîr aldı. Tekbîr sadâsından yer, gök inledi. Tekbîr sesleri, İran ordusu üzerinde derin bir korku meydana getirdi.

Nu'man bin Mukarrin kumandasındaki İslâm ordusu ile Nihavent yakınlarında putperest İran ordusu arasında harp başladı. İran ordusu, etrafını hendek ve birçok engellerle sağlamlaştırmıştı. İranlılar, istediği zaman siperlerinden çıkış yapıp, sonra geri dönebiliyorlardı. Bu yüzden muhârebeden bir netîce alınamıyordu.

Bir ara İran ordusu siperlerinden çıkıp, İslâm ordusunun yakınlarına kadar geldi ve, ok atmaya başladılar. Müslümanlardan yaralananlar oldu. O gün cuma idi. Nu'man hazretleri İslâm ordusuna:

- Mü'minlerin emîri minbere çıkıp, hutbede Müslümanların zaferi için duâ edinceye kadar hücuma geçmeyiniz, emrini verdi.

Yakınımıza Kadar Geldiler

O zaman, Muğire bin Şu'be, Nu'man hazretlerine dedi ki:

- Durumu görüyorsun. Yakınımıza kadar geldiler. Bize doğru yürüyüşe geçtiler. Ok atıp, bizden bazılarını da yaraladılar. Hemen hücuma geçelim.

- Evet doğrudur. Sen menkıbeler sahibi bir kimsesin. Fakat ben Resûlullahın savaşlarında bulundum. Günün ilk saatlerinde savaşmazsa, güneşin sıcaklığı kaybolup rüzgârın esmesine, Allahü teâlânın yardımının gelmesine kadar savaşı geciktirirdi.

Bundan sonra, Nu'man bin Mukarrin atına binip, askeri dolaştı. Her sancağın yanında durup, onları harbe teşvik edip, coşturdu. Sonra dedi ki:

- Ben sancağı üç defa sallayacağım. İlk salladığımda herkes ihtiyacını giderip abdest tazelesinler. İkincisinde harbe hazır hale gelsinler. Üçüncüsünde hepiniz hücuma geçiniz. Ben bile olsam, birisi şehîd düşerse, kimse onun yanında toplanmasın. Hiç kimse hücumdan geri durmasın! dedi.

Sonra şöyle duâ etti:

Allahım! Müslümanların zaferi kazanması yolunda Numan'a şehîdlik ihsân eyle . Zaferi müyesser kıl!

Bütün İslâm ordusu, "âmin" dedi.

Hz. Numan bayrağı üç defa salladı. Sonra İslâm ordusu hücuma geçti. Savaş başlamıştı. Çetin bir savaş oldu. Müslümanların birisi yere düşmüştü. Bu, İslâm ordusunun kumandanı Nu'man bin Mukarrin idi. Nu'man bin Mukarrin:

-Üzerime bir elbise örtünüz, beklemeden düşmanın üzerine saldırınız, bu halim sizi korkutup, gevşetmesin, buyurdu.

Kimse Düşenle Oyalanmasın

Numan bin Mukarrin yere düşünce, bayrağı Huzeyfe bin Yemân aldı. Bu sıradaki manzarayı Hz. Ma'kil bin Yesar şöyle anlatır:

“Numan bin Mukarrin yaralanıp düşünce, yanına geldim. Kimse, kimse ile oyalanmasın, velev ki ben bile olsam, sözünü hatırlayınca orada beklemedim. Yalnız, belli olması için bir işâret koydum. Düşman, kumandanları öldürüldüğü zaman onun başına toplanır, savaşla ilgileri pek kalmazdı.

Nihayet İran ordusu kumandanı, kendine ait boz katırından düşmüş, karnı yarılmıştı. Bu vesîle ile Allahü teâlâ Müslümanlara zaferi müyesser kılmış, İran ordusu hezimete uğramıştı. Savaş bitmişti. Nu'man bin Mukarrin'in yanına gittim. Vefât etmek üzere idi. Su getirip, yüzünü yıkadım. Bana sordu:

- Sen kimsin?

- Ma'kil bin Yesar'ım.

- Müslümanlar ne yaptılar?

- Allahü teâlâ zaferi müyesser kıldı.

- Elhamdülillah! Bu zaferi Hz. Ömer'e yazınız."

Hz. Nu'man bin Mukarrin bundan sonra kelime-i şehâdet getirip şehîd oldu.

Nu'man bin Mukarrin'in şehâdeti ve Müslümanların zaferi haberi Medîne-i Münevvereye geç gitmişti. Hz. Ömer, İslâm ordusunun muzaffer olması için devamlı duâ ediyordu. Medîne âlimlerinden yaşlı bir zât şöyle anlattı:

Medîne'ye bir Bedevî geldi ve sordu:

- Nihavent ve İbni Mukarrin'den haberiniz var mı?

- Niçin soruyorsun?

- Hiç, soruyorum işte!

Bu durum Hz. Ömer'e haber verildi. Hz. Ömer, onu çağırdı ve dedi ki:

- Nihâvent ve İbni Mukarrin hakkında konuşman, bir şeyleri bildiğini gösterir. Bildiklerini bize anlat.

Kırmızı Deve

Bedevî anlatmaya başladı:

-Ey mü'minlerin emîri! Ben falancayım. Malımla, servetimle, çoluk çocuğumla Allah ve Resûlü için hicret etmek üzere yola çıkmıştık. Falanca yerde konakladık. Oradan ayrıldığımız zaman, ansızın bir benzerini görmediğimiz, kırmızı bir deve üzerinde bir adamla karşılaştık. Nereye gittiğini sorunca, Irak'tan geldiğini söyledi. Bunun üzerine, oradaki Müslümanların durumlarını da sorunca şöyle dedi:

-Düşmanları ile muharebe ettiler. Allahü teâlânın izni ile, düşman mağlup oldu. Nu'man bin Mukarrin şehîd düştü. Vallahi Nu'man'ı da Nihavent'i de bilmem.

Hz. Ömer muharebenin hangi Cum'a olduğunu, bilip bilmediğini sordu. Bedevî, hangi Cum'a olduğunu bilmediğini, fakat, falanca gün göç ettik, falan gün, falan yere indik, diyerek, harbin yapıldığı vakti bildirdi. O bunları anlatınca, Hz. Ömer buyurdu ki:

-O gün Cum'adır. Herhalde, haber getirip götüren biri ile karşılaşmışsın. Onların böyle postacıları vardır.

Sonradan alınan haberlerden, Nihavent muharebesinin Bedevînin bildirdiği günde yapıldığı anlaşılmıştır. Hz. Ömer'e Nu'man bin Mukarrin'in şehâdet haberi gelince, mescidde minbere çıktı. Müslümanlara, Nu'man bin Mukarrin'in şehâdet haberini verip ağladı.

Abdullah bin Mes'ud şöyle buyurdu:

-Îmânın ve münâfıklığın birçok yerleri, evleri vardır. Mukarrinoğullarının evi, îmânın konakladığı evlerden birisidir.

Kardeşleri de Kumandan

Şehîdlik gibi yüksek br makâma kavuşan Nu'man bin Mukarrin, Müzenî kabîlesindendir. Künyesi Ebû Amr'dır. Kardeşleri, Suveyd bin Mukarrin ile Nuaym bin

Mukarrin ile birlikte Hudeybiye antlaşmasından önce Müslüman olmuştur. Kardeşleri de Nu'man gibi askerlik ve kahramanlık bakımından meşhur sahâbîlerdendir.

Nu'man bin Mukarrin Resûlullah ile beraber Mekke'nin fethine ve Huneyn gazvelerine katılmıştır. Vedâ Haccı'nda da hazır bulunmuştur.

Resûlullahın vefâtından sonra, halîfe olarak Hz. Ebû Bekir seçilmişti. Bu sırada ortada büyük bir irtidat yanî dinden çıkış hareketi başladı. Hz. Ebû Bekir bu fitneye gereken cevabı verdi.

Nu'man bin Mukarrin bu irtidat fitnesine karşı verilen mücâdelede de bulundu. Böylece irtidat fitnesinin, büyümesine meydan verilmeyerek büyük bir felâketin önüne geçilmiş oldu. Nu'man bu hizmetlerine Hz. Ömer'in hilâfeti devrinde de devam etti. Onun hizmetleri, Irak ve İran taraflarında da çok oldu. 642 yılında Nihavent'te şehîd oldu.

82)Ashab-ı Kiram-ın elçilerinden: RİBİ BİN ÂMİR

Hz. Ömer'in hilafeti zamanı idi. İslâm adaleti altında müslümanlar, bir taraftan altın devirlerini yaşarken, diğer taraftan da İslâm orduları, dört bir cephede yeni fetihler yapıyor, zaferler kazanıyor ve İslâm topraklarını genişletiyorlardı.

Zincirlerle Bağlıydılar

Hz.Sâd ibni Ebî Vakkas'ın kumandası altındaki 34 bin kişilik İslâm ordusu, Acem topraklarına dayanmıştı. Resul-i ekremin duâsının gerçekleşmesine çok az bir zaman kalmıştı. İran Kisrası Resul-i ekremin mektubunu parçalamış, Resulullah efendimiz de, “Ya Rabbi, nasıl o benim mektubumu parçaladıysa, sen de onu ve onun mülkünü parça parça et” diye duâ etmişti.

Bu duâ gerçekleşmiş, İran Kisrası, oğlu tarafından hançer ile öldürülmüş, şimdi sıra mülkünün parçalanmasına gelmişti.

İran kisrası Yezd-i Cürd'ün kumandanı Rüstem, İslâm ordusuna karşı hazırlıklarını tamamlamıştı. İslâm ordusunun 34 bin mevcuduna karşılık, İran ordusunun 80 bin yedeği yanında 120 bin mevcudu vardı. Bu mevcudun 30 bini, kaçmaması için zincirlerle birbirine bağlanmıştı.

İslâm ordusu, dinimizin emrine uyarak, elçiler göndererek, önce düşmanını İslâm dinine davet ediyordu. Bunun için Rüstem'e de birkaç defa elçi gönderilmişti. Rüstem her seferinde reddetmişti.

Rüstem'in yanına giden ikinci elçi de Ribî bin Âmir idi. Rüstem'in yanına vardığında, hiç görmediği şatafatlı bir manzara ile karşılaştı. Rüstem'in bulunduğu yer,

nakışlı yastıklar, kadifeden halılar, inci ve yakutlar ve daha birçok zinetlerle süslenmişti. Rüstem, altından yapılmış bir koltukta oturuyor, etrafındaki insanlar bir köle gibi kendisine hizmet ediyorlardı.

Ribî'nin ise eski bir kıyafeti, eğri bir kılıcı, yer yer eğilmiş bir kalkanı ve çelimsiz bir atı vardı. Ancak gördüğü şatafat Ribî bin Âmir'i hiç mi hiç cezbetmemişti. Bütün bu gördüklerine karşılık, onun da sarsılmaz bir imanı, yıkılmaz bir şecaati ve cesareti vardı.

Böyle Kabul Ederseniz...

Halılarla örtülü yere varınca, atından indi ve hemen oraya atını bağladı. Silahı, zırhı üzerinde ve miğferi başında idi. Ona, "Silâhını bırak" dediler. O da şu cevabı verdi:

- Beni böyle kabul ederseniz ne âlâ, yoksa döner giderim.

Orada bulunanlar, bu çelimsiz insandan çıkan cesurane sözler karşısında şaşırıp kalmışlardı.

Rüstem, "Bırakın onu" dedi. Ribî ilerledi ve Rüstem'in yanına yaklaştığında, mızrağını yere sapladı. Yerde ise ipekli yastıklar vardı. Mızrağın keskin ucu, ipek yastıkları delip geçti. Etrafındakilerin fevkalâde değer verdiği bu süslü yastıkların, Ribî için hiçbir ehemmiyeti yoktu. Onun tek düşündüğü, elçilik vazifesini, İslâm'ın izzetine uygun bir şekilde yerine getirebilmekti. Ribî, süslü yastıklara aldırmayıp yere oturdu.

İslâm elçisi Ribî bin Âmir'in, huzurunda mızrağını yere saplamasından sonra, Rüstem dedi ki:

- Ne diyorsan, anlat bakalım!

Ölen için Cennet Var

Ribî şöyle cevap verdi:

- Allahü Teâlâ, dilediği kimseleri, kula kulluktan kendisine

kulluğa, dünya sıkıntılarından feraha çıkaralım, bâtıl dinlerinin zulmünden kurtarıp İslâm adaletine ulaştıralım diye, bize bir Peygamber gönderdi. Kim bu dini kabul ederse, bizden olur, biz de döner gideriz. Kim de kabul etmezse, Allah'ın vâd ettiğine kavuşuncaya kadar onunla savaşırız.

- Allah'ın vaâd ettiği nedir?

- Kâfirlerle savaşırken ölen için cennet, geride kalanlar için ise zaferdir.

- Söylediklerini dinledim. Bu mevzuu düşünmemiz için bize mühlet verir misin?

- Evet, istediğiniz mühleti veririz.

- Kaç gün mühlet verirsiniz?

- Bir veya iki gün ancak mühlet veririz.

Bunun üzerine Rüstem dedi ki:

- Hayır. Âlimlerimiz ve reislerimizle mektuplaşmamız için bu vakit az olur.

Onun bu cevabı üzerine Ribî dedi ki:

- Peygamberimiz düşmanla karşılaştığımız zaman, üç günden fazla mühlet vermememizi emretti. Düşün ve adamlarına sor, bu mühlet içinde şu üç şıktan birini tercih et: Müslüman olmak, cizye vermek ve harb etmek.

Rüstem tekrar sordu:

- Sen onların efendisi misin?

- Hayır, müslümanlar birbirlerine kuvvet veren tek vücut gibidir.

Rüstem bunun üzerine adamlarını topladı ve dedi ki:

- Bu adamın sözlerinden daha kıymetli ve kabule sayan bir söz duydunuz mu?

Adamları, Rüstem'in bu sözlerine şiddetli bir şekilde karşılık verdiler:

- Kendi dinini bırakıp, onun söylediklerine meyletmekten Allah seni muhafaza etsin! O adamın elbiselerini görmedin mi? Böyle elbiseler giyen adamın sözlerinde ne olabilir ki?

Yazıklar Olsun Size!

Bunun üzerine Rüstem, adamlarına dedi ki:

-Yazıklar olsun size! Siz elbiselere mi bakıyorsunuz? İnsanın şahsiyeti elbiseleri ile değil, akıl, kabiliyet ve konuşması iledir. Bunlar zaten yiyecek ve elbiseye önem vermiyorlar. Onlara göre önemli olan, akıl ve kabiliyettir.

Kısa bir zaman sonra, Ribî gibi elbise giyenlerden müteşekkil 34 bin kişilik İslâm ordusu, süslü elbiseler ve zinetler içerisinde bulunanların 200 bin kişilik ordusuna galip gelmiş ve İslâm orduları Medayin'e girerek, Resul-i ekremin duâsının gerçekleşmesine şahit olmuşlardı.

İslâm ordusundan, çok az kimse şehit olurken, İran ordusu 120 bin kişi zayiat vermiş, geri kalanları da yaralı olarak firar etmişlerdi.

83)Medîne'de ilk vefât eden muhâcir sahâbî: OSMAN BİN MAZ'ÛN

Hz.Osman bin Maz'ûn temiz bir yaratılışa sahipti. İslâm'dan önce de düzenli ve ağırbaşlı bir yaşayışı vardı. Müslüman olmadan önce hiç içki içmemiş ve;

- Aklı giderip, benden aşağıdakileri bana güldüren bir şeyi içmem, demiştir.

Böyle bir insanın her türlü kemâli, iyiliği ve güzelliği emreden İslâmiyet'i kabûl etmemesi düşünülemezdi.

Resûlullah efendimiz bir gün Mekke'de evinin yanında oturuyordu. O sırada Osman bin Maz'ûn oradan geçiyordu. Resûlullah efendimiz bakıp, tebessüm etti. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz ona buyurdu ki:

- Biraz oturmaz mısın?

Osman bin Maz'ûn bu teklifi kabûl etti. Peygamberimizin karşısına oturdu. Resûlullah efendimiz konuşuyordu. Konuşurken, o sırada mübârek gözlerini göğe dikti. Sanki kendisine bir şeyler anlatılıyor, o da bunu kavramak istiyor gibi başını sallıyordu. Bu sırada Resûlullahın Osman bin Maz'ûn ile ilgisi kalmamıştı. Bu hâl bir müddet devam etti.

Ne Yaptığımı Gördün Mü?

Peygamberimiz bundan sonra gözünü, sağ tarafından aşağı doğru ağır ağır indirdi. Bilâhare Osman bin Maz'ûn bu hâli Peygamber efendimizden sordu. Kendisinde, daha önce böyle bir şeye rastlamadığını söyledi.

Resûlullah Osman bin Maz'ûn'a sordu:

- Ne yaptığımı gördün mü?

O da gördüklerini olduğu gibi anlattı. Peygamber efendimiz buyurdu ki:

-Sen otururken, bana Allahü teâlânın elçisi Cebrâil aleyhisselâm geldi.

- Allahü teâlânın elçisi mi?

- Evet.

- Cebrâil sana ne söyledi?

اِلَّا الَّذينَ يَصِلُونَ اِلى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ ميثَاقٌ اَوْ جَاؤُكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ اَنْ يُقَاتِلُوكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ فَاِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبيلًا

- ***"Muhakkak ki Allahü teâlâ, adâleti, ihsânı ve akrabaya vermeyi emrediyor. Zinâdan, fenâlıklardan ve insanlara zulüm yapmaktan da nehyediyor (yasak ediyor.) Size böylece öğüt veriyor ki, benimseyip tutasınız"***[677[677]] âyetini indirdi.

Hz.Osman bin Maz'ûn der ki:
-Bu hâdise üzerine kalbimde îmân yeşerip yerleşti. Resûlullahın sevgisi gönlüme düştü ve Müslüman oldum.

Habeşistan'a Hicret Etti
Hz.Osman bin Maz'ûn'un İslâm'a girişi Resûlullahı çok sevindirdi. Osman bin Maz'ûn Müslüman olduktan sonra evine gitti. Âilesine de İslâm'ı anlatıp, onların da İslâm ile şereflenmesine vesîle oldu. Böylece, ailece Müslüman olma bahtiyarlığına kavuştu.

Hz.Osman bin Maz'ûn Müslüman olunca, müşriklerin çeşitli eziyet ve işkencelerine uğradı. Bunun üzerine, Peygamberimizin müsaadesi ile Habeşistan'a hicret etti.

Habeşistan'a hicret eden Müslümanlara, "Kureyşliler Müslüman oldu" diye yalan bir haber ulaştı. Bunun üzerine, Müslümanlar Habeşistan'dan ayrılıp, Mekke'ye doğru yola çıktılar. Fakat Mekke'ye yaklaşınca, haberin yalan olduğu anlaşıldı. Mekke'ye girerlerse, durumlarının iyi olmayacağını biliyorlardı.

Aralarındaki istişâreden sonra her biri Mekke'de bir dostunun himâyesinde kalmaya karar verdiler. Böylece Mekke'ye açıktan girme imkânını elde etmiş oldular. Bu himâyeyi elde edemeyenler de vardı. Bunlar ise, Mekke'ye girişlerini gizli yapmak zorunda kaldılar.

Hz.Osman bin Maz'ûn, Velid bin Muğîre'nin himâyesine girmişti. Ancak, Müslümanın, bir müşrikin himâyesi altında olması hazmedilir bir şey değildi. Müşriklerin himâyesine giren bütün Müslümanlar, bu durumun acısını ve ağırlığını, bütün şiddetiyle rûhlarının derinliklerinde hissediyorlardı. Îmânları buna aslâ müsaade etmiyordu.

Himâyeyi Reddetti
Zaten bütün bu sıkıntılı ve perişan durumlara onlar sebep olmuşlardı. Geçici bir rahatlık için, onların himâyesine girmeyi, îmânlarından fedâkârlık sayıyorlardı. Bu yüzden himâye altına girenlerin hepsi üzgün ve kalpleri kırık idi. Bu üzüntüyü en çok hissedenlerden biri de Osman bin Maz'ûn idi. Kendi kendine dedi ki:

[677[677]] Nahl,8\ 90

- Vallahi, benim arkadaşlarım, Allah yolunda çeşit çeşit eziyet ve sıkıntı çekerken, bir müşrikin himâyesinde rahat ve emniyet içinde yaşamam, bu belâlardan uzak kalmam, benim için büyük bir eksikliktir.

Doğruca, Velid bin Muğîre'ye gitti. Ona dedi ki:

- Ey amcamın oğlu! Beni himâyene aldın. Güzelce de himâye ettin. Taahhüdünü yerine getirdin. Bu zamana kadar senin himâyende idim. Şimdi senin himâyenden çıkıp Allah'ın ve Resûlünün himâyesine giriyorum. Bunun için himâyeni sana iâde ediyorum.

- Niçin himâyemden çıkmak istiyorsun? Yoksa birisi sana işkence veya kötülük mü yaptı. Yoksa benim himâyem sana yeterli olmadı mı?

- Böyle bir şey yoktur. Ancak bir müşrikin himâyesinde olmak biz Müslümanlara yakışmaz. Üstelik bizim perişan hâllere düşmemize sebep oldunuz. Ben Allahü teâlânın himâyesinden râzıyım. Bize O'nun garantisi kâfidir.

Bunun üzerine Velid bin Muğîre son olarak şöyle dedi:

- Öyleyse bu reddi Mescid-i Harâm'da açıktan yap!

Beraberce Mescid-i Harâm'a gittiler. Velid, orada, Osman bin Maz'ûn'un himâyesini reddettiğini söyledi. Osman bin Maz'ûn da onun sözünü tasdik ederek şöyle dedi:

- Ben Allahü teâlâdan başkasının himâyesinde bulunmayı sevmiyorum. Onun için, Velid'in üzerimdeki himâyesini reddettim.

Bu redde, orada bulunanların hepsi şâhid oldu. Artık o himâyesizdi. Osman bin Maz'ûn hazretleri îmân ve inancından hiç tâviz vermemiş, en ağır eziyet ve hakâretler bile onu davasından vazgeçirememişti.

Hz.Osman bin Maz'ûn Velid bin Muğîre'nin himâyesinden çıktıktan sonra, Kureyşlilerin meclisine gitti. Orada meşhur câhiliyye şairi Lebîd de bulunuyordu. O yazdığı bir kasîdeyi okuyor, herkes onu dinliyordu.

Lebîd, "Şüphesiz Allahü teâlâdan başka her şey bâtıldır" mısrasını okurken, Osman bin Maz'ûn, "Doğru söyledin" dedi. "Her ni'met mutlaka zevâle (yok olmaya) mahkûmdur, mısrasını okurken de, "Yalan söyledin, Cennet ni'metleri zevâl bulmaz, dâimîdir" demişti.

Kureyşliler Lebîd'e dediler ki:
- Okuduklarını bize tekrarla!

Lebîd ilk mısrayı tekrar okuyunca, Osman bin Maz'ûn onu tekrar tasdik etti. İkinci mısrayı okuyunca tekrar yalanladı.

Böyle kimseler olmazdı.

Bunun üzerine Lebîd kızgın bir hâlde, Kureyşlilere sitem ederek dedi ki:

- Ey Kureyşliler! Sizin meclisinizde böyle kimseler olmazdı. Ne oldu size?

Kureyşliler, Lebîd'i teskin etmeye çalışarak dediler ki:

- Sen ona bakma, o zaten bizim dînimize, putlarımıza da karşı gelip, başka bir yol tuttu. Daha önce Velid bin Muğîre'nin himâyesinde idi, bunu da reddetti.

Bu sırada, müşriklerden Abdullah bin Ümeyye, Osman bin Maz'ûn'un gözüne şiddetli bir yumruk vurup, gözünü mosmor yaptı. Velid bin Muğîre, yapılanı gördüğü hâlde hiç yardımcı olmamış, aksine;

- Himâyemi reddetmeseydin böyle olmazdın, demişti.

Osman bin Maz'ûn'un tek suçu var idi. O da Allahü teâlâya îmân etmesi ve bu îmân istikâmetinde konuşmasıydı. Karşılaştığı bu üzücü durum, Osman bin Maz'ûn'u durduramamış, içindeki alev alev kabaran îmânla cevap verdi:

-Vallahi, Allah için, bu sağlam gözüm de, öncekinin âkıbetine uğrasa gam yemem. Ben, Allahü teâlânın teminatındayım. Rızâ yolunda, gözüme vurulan tokatın ecrini Allahü teâlâ verecektir. Kimden Allahü teâlâ râzı olursa o bahtiyardır. Bana sefîh ve yolunu şaşırmış da deseler, ben Muhammed aleyhisselâmın dîni üzereyim. Bana ne kadar zulmetseler, eziyet etseler de bu yoldan yürüyeceğim.

Bu samîmî ve içten gelen ifâdeler, Velid'e te'sîr etmişti. Bundan dolayı Velid, Osman bin Maz'ûn hazretlerine dedi ki:

- Gel, tekrar himâyeme gir.

- Ben Allahü teâlâdan başkasının himâyesine giremem.

Cezâsını Buldu

Hz.Osman bin Maz'ûn'un gözüne müşriklerden Abdullah bin Ümeyye tarafından o yumruk vurulunca, orada bu acıya içten katılan, sanki kendisine vurulmuş gibi olan bir kişi vardı. O da Hz. Sa'd bin Ebî Vakkâs idi. Çünkü Müslüman kardeşine atılan bu tokat, ona atılmış demekti.

Bunu kabûl edemeyen Hz. Sa'd yerinden fırlayıp, o da, o kâfirin suratına müthiş bir yumruk indirdi. Abdullah bin Ümeyye'nin yüzü gözü kanlar içerisinde kaldı. Böylece o, lâyık olduğu cezâyı bulmuş oldu.

Hz.Osman bin Maz'ûn hicretin ikinci senesinde Bedir harbi sırasında hastalandı. Tedâvisine çalışılmış, fakat iyileşememişti. Nihayet hicretten otuz ay sonra ebedî âleme göçtü. Medîne'de ilk vefât eden muhâcir sahâbî o oldu. Peygamber efendimiz o kefenlenirken alnından öptü. Sonra;

- Sen de dünyadan bir şey elde etmedin, dünya da senden etmedi, buyurdu.

Mübârek gözlerinden akan yaşlar Osman bin Maz'ûn hazretlerinin yanaklarına damladı.

Hz.Osman bin Maz'ûn'un techîz ve tekfîni bitmişti. Bu sırada Ümmül-Alâ; Osman bin Maz'ûn'a şöyle seslendi:

- Ey Osman! Allahü teâlâ sana ikrâmda bulunmuştur.

Nereden biliyorsun?

Bunun üzerine Resûlullah efendimiz ona sordu:

- Allahü teâlânın ona ikrâm ettiğini nereden biliyorsun?

- Yâ Resûlallah! Osman bin Maz'ûn'a hüsn-i zannım olduğu için.

- Vallahi Osman için hayır ümit ediyorum. Ancak ben Allahü teâlânın Peygamberi olduğum hâlde, Allahü teâlâ bildirmedikçe başıma ne geleceğini bilmem.

Ümmül-Alâ, o günden sonra, bir daha kimse için böyle sözlere cesâret edemediğini söylemiştir.

Hz.Osman bin Maz'ûn'un vefâtı sırasında Müslümanların henüz bir kabristanı yoktu. Resûlullah Ashâbı için, bir kabristan arıyordu. Medîne etrafına teşrif buyurdular.

- Bakî' ile emrolundum, buyurarak orayı kabristan seçtiler. Böylece Hz. Osman bin Maz'ûn ilk Bakî'ya defnedilen oldu. Osman bin Maz'ûn kabre indirilirken, Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- O, bizim ne iyi selefimizdir.

Kabrinin baş tarafına bir taş dikti. Ondan sonra birisi vefât edince, Resûlullaha, "Nereye defnedelim" diye sorulur, Peygamberimiz de, "Selefimiz Osman bin Maz'ûn'un yanına" buyururlardı.

Hz.Osman bin Maz'ûn dünyaya hiç rağbet ve tama' etmez, devamlı ibâdetlerle meşgul olurdu. Peygamber efendimiz, o vefât ettiği zaman;

- Dünyadan üzerine birşey bürünmeden çıktı, buyurmuştur.

En Güzel Örnek

Gecelerini namaz kılmak, gündüzlerini de oruç tutmakla geçirirdi. Bu husûs Peygamber efendimize haber verildi. Ona buyurdu ki:

- Ben senin için güzel bir örnek değil miyim?

Hz.Osman bin Maz'ûn suâl etti:

- Anam-babam sana fedâ olsun! Bu soruyu niçin sordunuz?

- Devamlı olarak gündüzlerini oruçla, gecelerini de namazla geçiriyormuşsun.

- Öyle yapıyorum.

- Gözlerinin, senin üzerinde hakkı vardır. Bedeninin hakkı var, âilenin hakkı var. Namaz kıl, fakat aynı zamanda yat ve uyu. Oruç tut, ancak bazen da tutma. Ey Osman! Allahü teâlâ beni ruhbanlıkla değil, tatbiki kolay bir din ile gönderdi.

Böylece Resûlullah efendimiz Osman bin Maz'ûn'a nâfile ibâdetlerde ve niyâzda mu'tedil olmasını tavsiye buyurmuşlardır.

84)Kâbe'nin hizmetinde olan sahâbî: OSMAN BİN TALHÂ

Hz.Osman bin Talhâ, Mekke'de Kâbe Kayyımlığı ile vazîfeliydi. Sülâlesi câhiliye devrinde Kâbe'nin hicâbet vazîfesini yapardı, yanî kapı anahtarını taşırdı. Peygamber efendimiz, hicretten önce Osman'ı da bizzat îmâna davet etti. Osman:

- Yâ Muhammed! Sen kavminin dînine aykırı davranmış ve ortaya yeni bir dîn çıkarmış bulunuyorsun. Doğrusu, benim sana tâbi olacağımı ümit etmen şaşılacak şeydir, diyerek îmâna gelmedi.

Bir defasında Resûlullah efendimiz, îmân edenlerle birlikte Kâbe'ye girmek istemişlerdi. Osman Kâbe'ye de sokmak istemediği gibi sert de davrandı.

Kime İsterseniz Verirsiniz

Fakat Resûlullah efendimiz onun bu hareketini sükûnetle karşılayıp, şöyle buyurdu:

- Ey Osman! Ümit ederim ki, bir gün sen beni, bu anahtarı nereye isterseniz koyarsınız, kime isterseniz verirsiniz diyeceğin bir mevkide de göreceksin!

- O zaman Kureyş mahvolmuş, kıymetten düşmüş olur.

-Hayır! Asıl o zaman, Kureyş yaşayacak ve kıymetlenecektir.

Hz.Osman bin Talhâ, Uhud harbine müşriklerin safında katıldı. Babası, kardeşleri ve akrabası öldürülünce, Kâbe'nin hicâbet vazîfesi tek başına üzerinde kaldı.

Mekke'nin fethinden altı ay önce Amr bin Âs ve Hâlid bin Velid ile birlikte Medine-i münevvereye gelerek, Müslüman oldu. Fetihten önce îmâna gelen Muhâcirlerin derecelerine kavuştu.

Emâneti Ehline Veriniz

Mekke'nin fethine katılıp, Resûlullahın yanında bulundu. Kâbe'nin anahtarını Resûlullaha arz etti, beraber girdiler. Burada Resûlullah efendimiz iki rekat namaz kıldı. Beyt-i şerîften çıkarken, Resûlullah efendimiz, Nisâ sûresinin;

اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلٰى اَهْلِهَا

"Allahü Teâlâ size emânetleri ehline vermenizi emreder.. 58. âyet-i kerîmesini okuyup, anahtarı Osman bin Talha'ya ve amcasının oğlu Şeybe'ye verdi. Ona buyurdu ki:

- Ey Ebû Talhâ evlâdı! Ceddinizden kalma olan emâneti sizde payidar ve bâki olmak üzere alınız. Bunu zâlim olmaksızın hiçbir kimse sizden alamaz.

Sonra, "Sana vaktiyle söylemiş olduğum şey gerçekleşmedi mi?" buyurarak Hicretten önceki sözlerini de hatırlattı. O da dedi ki:

- Evet, şehâdet ederim ki, sen hiç şüphesiz Resûlullahsın.

Resûlullah efendimiz o gün şöyle bir hutbe okudu:

- Va'di, sözü hak olan, kuluna yardım eden, kendinden başka kulluğa müstahak bir ilâh bulunmayan Allahü teâlâya hamdolsun. Dikkat ediniz! Câhiliye devrinde değer verdiğiniz her türlü âdet ve kan dâvâsı ayağımın altındadır. Bunlardan Kâbe'ye hizmet etmek ve hacılara su dağıtmak müstesnâdır.

O günden itibaren hicâbet vazîfesi, Osmanlı devletinin sonuna kadar, Osman bin Talhâ'nın sülâlesinde kalmıştır.

Mekke'nin fethinden sonra Resûlullah efendimiz ile Huneyn gazâsına katıldı. Resûlullahın vefâtından sonra Mekke-i mükerremeye döndü. Kâbe-i muazzamadaki hicâbet vazîfesine devam etti. Dört Halîfe devrinde gazâlara katıldı. Hz. Muâviye'nin hilâfeti devrinde 662 senesinde Mekke-i mükerremede vefât etti.

85)Peygamber efendimizin hatîblerinden: SÂBİT BİN KAYS

630 senesinde henüz Müslüman olmamış Benî Temim kabîlesinden 80-90 kişilik bir heyet, Peygamber efendimizin huzurlarına gelerek dediler ki:

- İzin verirseniz, biz, sizinle övünme yarışı yapmak istiyoruz.

Peygamber efendimiz de izin verince Utarid isminde bir hatib ayağa kalkarak konuştu:

- Üzerimizde bol bol ihsânları bulunan yaratıcımıza hamdolsun ki, O buna lâyıktır. O bizi hükümdâr yapmış, pek çok mal ve servet vermiştir. Biz onlarla iyi işler yapıyoruz. O bizi, doğu halkının en güçlüsü, sayıca en kalabalığı, savaşa da en kolay, en çabuk hazırlananı kılmıştır. Halk içinde bizim gibi kim var? Halkın reisleri ve fazîletlileri biz değil miyiz? Bizim gibi fazîletlere sahip olabileniniz varsa çıksın da görelim!

Hutbesine Karşılık Ver

Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Hz. Sâbit bin Kays'a buyurdu:

- Kalk! Şunun hutbesine karşılık ver!

Sâbit bin Kays şöyle cevap verdi:

- Hamd Allahü teâlâya mahsûstur. Ben O'na hamd ederim ve O'ndan yardım isterim. O'na îmân eder, O'na güvenirim. Ben, Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun bir olduğuna, eşi, ortağı ve benzeri bulunmadığına îmân ederim. Muhammed aleyhisselâmın O'nun kulu ve Resûlü olduğuna da şehâdet ederim.

Göklerde ve yerlerde ne varsa hepsini yaratan, yaşatan O'dur. O'nun ilmi her şeyi içine almıştır. Gizli ve açık her şeyi bilir. Kâinâttaki her şey, O'nun lütfu ve ihsânıdır. Bizi hakim kılması da bu ihsânlarından biridir.

Allahü teâlâ, mahlûklarının en hayırlısı ve en güzelini peygamber olarak gönderdi. O Peygamber ki, insanların en iyisi, en doğru sözlüsüdür. Soyu en asîl soydur. İ'tibârca en

fazîletli olandır. O, insanların en cömerdi, en güzeli, en hayırlısıdır. O emîndir. Her bakımdan insanların en üstünüdür. Hiç bir kimse, hiç bir bakımdan O'nun üstünde değildir. O'nu yaratan böyle yaratmıştır.

Îmân Etmekle Şereflendirdi

Allahü teâlâ O'na kitabını indirdi. O yüce Peygamber insanları Allahü teâlâya ve kendisine îmân etmeye davet etti. Biz O'nun bu davetini kabûl ettik. O'na tâbi olduk. Bu daveti kabûl edenler, kavmimizin en hayırlıları oldular. Bundan sonra, bu davete karşı gelenlerle, bozuk yol tutanlarla Allah yolunda cihâd edeceğiz. Allah'a ve Resûlüne îmân edenlerin canlarını ve mallarını koruyacağız.

Allahü teâlâya hamdolsun ki bizleri, kendine ve Resûlüne îmân etmekle, Resûlünün yardımcıları olmakla ve dîninin yayılması için vâsıta olmakla şereflendirdi. Ben bunları söylüyorum. Allahü teâlâdan kendim ve bütün mü'minler için af ve âfiyet dilerim.

Hz.Sâbit bin Kays'ın bu konuşmasından daha sonra şiir yarışması yapıldı. Bunda da Hassân bin Sâbit'in galip gelmesi üzerine, Benî Temim'in reislerinden Akra bin Hâbis, Peygamber efendimiz için;

- Bu zât muvaffak olmuştur. Vallahi, O'nun hatîbinin hitâbeti ve O'nun şairinin şiiri bizimkinden daha güzel, ses ve sedâları da bizimkinden daha gür ve daha tatlıdır. Bu zât, Allahü teâlâ tarafından korunuyor, destekleniyor, diyerek, Peygamber efendimize yaklaştı ve Kelime-i şehâdet getirip Müslüman oldu.

Peygamber efendimiz, Medîne-i münevvere'ye teşrif ettikten sonra Medîneli Müslümanlardan söz aldı. Bu söz alma esnâsında hatîbliği ile meşhûr olan Hz. Sâbit bin Kays, son derece, fasih ve beliğ olarak dedi ki:

- Biz kendimizi ve çocuklarımızı nelerden koruyorsak, sizi de onlardan koruyacağız. Buna karşılık bize neyi vaad ediyorsunuz?

Peygamber efendimiz, bu samîmî karşılama ve suâle karşı tek kelime ile cevap verdiler:

- Cenneti!

Orada olan herkes bu cevaptan çok memnun olup, hepsi de, "Razıyız" dediler. Böylece kadın erkek bütün Medîneliler, Resûlullah efendimize bî'at ettiler, söz verdiler.

Dünyalık Vaad Etmediler

Peygamber efendimiz burada olduğu gibi, hayatları boyunca hiç bir kimseye, dünyaya âit bir şey vaad etmediler. Kendisine tâbi olanlara, Allahü teâlânın rızâsını,

Cenneti, iki cihân saâdetini müjdelediler. Zaten, Ashâb-ı kirâmın hepsi, Peygamber efendimize, bu güzel niyet ve maksatlarla tâbi oldular. Başka şeylere kıymet vermediler.

632 senesinde Tuleyha isminde birisi, Peygamber olduğunu iddia etti. Halîfe Hz. Ebû Bekir, Hz. Hâlid bin Velid komutasında bir orduyu Tuleyha bin Huveylid'i yola getirmek üzere gönderdi. Bu ordunun bir kanadına Hz. Sâbit bin Kays kumandanlık yaptı.

Tuleyha yola getirildikten sonra Hâlid bin Velid kumandasında, Müslüman ordusu Müseylemet-ül Kezzâb ile Yemame'de çarpıştı. Bu savaşta Müseyleme ve 20 bin mürted öldürüldü. Buna karşı iki bin İslâm askeri şehîd oldu. Hz. Sâbit bin Kays, Hz. Ebû Dücâne'nin de aralarında bulunduğu üçyüzaltmış Muhâcir ve o kadar da Ensâr şehîd oldu.

Hz. Sâbit, şehîd düştüğünde üzerinde kıymetli bir zırh vardı. Bu zırh çalındı. Biri rüyâsında Hz. Sâbit'i gördü. Hz. Sâbit, zırhının saklı olduğu yeri söyledi. Onu oradan almasını ve ihtiyacı olan birisine vermesini rica etti.

Rüyâyı gören zât, ertesi gün arkadaşlarıyla birlikte. Hz. Sâbit'in tarif ettiği yere gitti. Zırhı orada buldu. Ve bu şehîdin isteğini yerine getirdi.

Hz. Sâbit bin Kays, şehîd olduğunda geriye Muhammed Abdullah, Yahya, Abdurrahman, Abdullah ve İsmail isimlerinde çocukları kaldı.

İsrâf Etmeyiniz

Hz. Sâbit bin Kays, çok cömert idi. Bir günde beş yüz ağacın hurmalarını toplayıp hepsini sadaka vererek evi için hurma bırakmadı. Bunun üzerine En'âm sûresi, 141. âyeti nâzil oldu. Burada:

بَلْ اِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ اِلَيْهِ اِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

"Ekini hasat ettiğiniz zaman, fakirlerin hakkını verin ve isrâf etmeyin. Allahü teâlâ isrâf edenleri elbette sevmez," buyuruldu.

Hz. Sâbit bin Kays; Peygamber efendimize karşı çok hürmetli idi. Peygamberimiz de onu sever, bu sevgisini zaman zaman bildirirlerdi. Hz. Sâbit bin Kays birgün hastalandı. Resûl-i ekrem efendimiz onu ziyâret ederek:

- Ey Allahım, Sâbit bin Kays'ın hastalığına şifâ ver, diye duâ buyurdular.

Bir gün:

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِى الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

"Şüphesiz, Allahü teâlâ, kibirlenip gururlananları sevmez."

Lokman sûresi 18. âyet-i kerîmesi nâzil olunca, Sâbit'in durumu değişti, evine kapanıp ağlamaya ve tevbe etmeye başladı. Çünkü, o âyet-i kerîme ile, kendisi gibi şık giyinenlerin kastedildiğini zannediyordu. Evinden dışarı çıkmıyor, gözyaşları içerisinde Rabbine tevbe ve ilticâ ediyordu.

İyi Giyineceksiniz

Onun bu durumunu Resûlullaha haber verdiler. Resûlullah efendimiz bir adam göndererek, niçin böyle yaptığını sordu. Hz. Sâbit şöyle cevap verdi:

- Ben şık giyinmeyi severim.

Resûl-i ekrem efendimiz, Hz. Sâbit'i rahatlatan şu cevabı verdi:

- Sen âyet-i kerîmede sözü edilenlerden değilsin. İyi bir hayat sürüyorsun. Hayırlı bir şekilde öleceksin ve Allahü teâlâ seni Cennete sokacak.

Hz. Sâbit'in elem gözyaşları, artık sevinç gözyaşlarına dönmüştü. Gurur ve kibir maksadıyla giyilmeyen güzel elbiselerin, dînimize aykırı bir yönü yoktu.

Zâten Resûlullah efendimiz, Müslümanları temsil durumunda olanların çok düzgün ve temiz kıyâfetli olmaları gerektiğini zaman zaman ikâz ederdi. Bir yere gönderdiği elçilerine;

- Öyle giyineceksiniz ki, gittiğiniz yerde parmakla gösterileceksiniz, buyururdu.

Hz. Sâbit de zaman zaman müşriklere karşı Resûlullah’ın ve Ensârın hatipliğini yapardı. Bu cihetle de onun şık ve güzel giyinmesinde mahzûr bir tarafa, zarûret bile vardı.

Hucurât sûresi nâzil olduğu zaman da, duygulu sahâbî Sâbit bin Kays'ı bir endişe almıştı. Âyet-i kerîmede şöyle buyuruluyordu:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَرْفَعُوا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

"Ey îmân edenler! Sesinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin; birbirinize bağırdığınız gibi ona bağırmayın, yoksa amelleriniz mahvolup gider de farkında bile olmazsınız."[678[678]]

678[678] İbn Sa'd Tabakâtül Kübra, Beyrut (t.y.), 4, 75; İbnul-Esir, Üsdül-Ğabe, 2, 417; İbn Hacer el-Askalani, rel-İsâbe, Bağdat (t.y.), 2, 62

Kastedilenlerden Biri Benim

Bu âyet-i kerîmeyi işiten Hz. Sâbit daha önce yaptığı gibi;

- Bu âyette kastedilenlerden birisi de benim. Ben de Resûlullahın huzurunda yüksek sesle konuşuyorum ve amellerim boşa gidiyor, Cehennem ehlinden oldum, diyerek evine kapandı ve gözyaşları içerisinde Rabbine yalvarmaya başladı.

Bunu işiten Resûlullah efendimiz yine birisini gönderip, niçin böyle yaptığını sordu. Hz. Sâbit Resûlullahın huzûrunda yüksek sesle konuştuğundan bahisle dedi ki:

- Amelleri boşa giden kişilerden olmaktan korkuyorum.

Bunun üzerine, Resûlullah şöyle buyurdu:

- Hayır, korkma! Sen övünülecek bir hayat sürüyorsun. İleride de şehîd olacaksın ve Allahü teâlâ seni Cennetine sokacak.

Hz. Sâbit'in yüksek sesle konuşması, Resûlullaha hürmetsizliğinden değil, onun hatipliğinden ileri geliyordu. Onun için, âyet-i kerîmede ikâz edilen kimselerden olamazdı. Ancak onun hassas kalbi, bundan endişe duyuyor, üzülüyordu. Resul-i ekremin sözleri onu yine ferahlatmıştı.

86)Ensârın en hayırlılarından: SA'D BİN MU'ÂZ

Muhammed aleyhisselâmın bi'setinin onuncu yılı başlarında Medîne'den gelen 12 kişi, Peygamberimizle görüşüp Müslüman oldular. Birinci Akabe bîatı denilen bu görüşmeden sonra, Peygamber efendimiz, Kur'ân-ı kerîmi ve İslâmiyet’i öğretmek üzere, Mus'ab bin Umeyr'i Medîne'ye gönderdiler.

Hz.Mus'ab bin Umeyr Medîne'de fevkalâde bir gayretle çok kimsenin Müslüman olmasını sağladı. Faaliyetlerini yürütmek üzere Sa'd bin Mu'âz'ın teyzesinin oğlu olan Es'ad bin Zürâre'nin evine yerleşmişti. Bu sebeple Sa'd bin Mu'âz, o zaman Araplar arasında akrabaya karşı hakâretten kaçınmak âdet olduğu için bu işe mâni olma teşebbüsünde de bulunamadı.

Sen İşini Bilen Adamsın

Ancak bir kabîle reisi olarak bu işe de el koymak istiyordu. Bu maksatla kabîlesinin ileri gelenlerinden Üseyd bin Hudayr'a dedi ki:

- Sen, işini iyi bilen, kimsenin yardımına muhtaç olmayan bir adamsın! Zayıflarımızın inançlarını bozmak için mahallemize gelmiş olan bu adamı, yanımıza gelmekten men et! Es'ad bin Zürâre akrabam olmasaydı, bu işi kendim hallederdim.

Bunun üzerine Üseyd bin Hudayr, mızrağını alıp, Mus'ab bin Umeyr'in bulunduğu eve gitti. Oraya varınca:

- Sizi, bize getiren sebep nedir? Zayıflarımızın inançlarını mı bozacaksınız? Eğer, hayatınızdan olmak istemiyorsan yanımızdan ayrılıp gidersin, dedi.

Mus'ab bin Umeyr, ona yumuşak bir sesle dedi ki:

- Hele biraz otur, sözümüzü dinle! Beğenirsen kabûl edersin, beğenmezsen dinlemekten yüz çevirirsin.

- Yerinde bir söz söyledin.

Mus'ab bin Umeyr ona, Kur'ân-ı kerîm okudu. İslâmiyet'i anlattı. Onun tatlı konuşması, insanın kalbine işleyen sözleri ve hoş sesiyle okuduğu Kur'ân-ı kerîm âyetleriyle, kendinden geçen Üseyd bin Hudayr:

- Bu, ne kadar güzel, ne kadar yüce söz. Bu dîne girmek için ne yapmak lâzımdır, dedi.

Ne yapması lâzım geldiğini anlattılar ve Üseyd bin Hudayr, kelime-i şehâdet söyleyerek Müslüman oldu. Büyük bir huzur içerisinde olduğu hâlde Mus'ab bin Umeyr'e döndü ve;

-Arkamda bir adam var. Ben hemen gidip onu size göndereyim. Eğer o Müslüman olursa, Medîne'de onun kavminden îmân etmedik hiç kimse kalmaz, diyerek kalkıp süratle gitti. Doğruca Sa'd bin Mu'âz'ın yanına vardı. Sa'd bin Mu'âz onu görünce:

- Ne yaptın yâ Üseyd?

Bir Fenâlığını Görmedim

Hz.Üseyd bin Hudayr, Sa'd bin Muâz'ın Müslüman olmasını çok arzu ettiği için şöyle cevap verdi:

- Hz.Mus'ab bin Umeyr ile konuştum, bir fenalığını görmedim. Yalnız duyduk ki, Hâriseoğulları, teyze oğlun Es'ad'ın böyle bir kimseyi evinde barındırmasından kuşkulanarak teyzenin oğlunu öldürmek için harekete geçmişler.

Bu sözler Sa'd bin Mu'âz'a çok dokundu. Çünkü birkaç sene önce yapılan bir savaşta, Hâriseoğullarını yenip, Hayber'e sığınmaya mecbur etmişlerdi. Bir sene sonra da affedip, memleketlerine dönmelerine izin vermişlerdi. Buna rağmen onların böyle bir tavır takınmaları düşüncesi Sa'd bin Mu'âz'ı çok kızdırmıştı.

Halbuki işin aslında böyle bir hareketleri yoktu. Üseyd bin Hudayr böyle bir hîleye başvurarak, Sa'd bin Mu'âz'ın teyzesinin oğlu Es'ad bin Zürâre'ye, dolayısıyla Mus'ab bin Umeyr'e zarar vermesini önlemek istedi. Böylece onların tarafına geçmesini ve nihayet müslüman olmasını temin etmek gayretinde idi.

Hz.Sa'd bin Mu'âz, Üseyd bin Hudayr'ın, Hâriseoğullarının, teyzesinin oğlu Es'ad bin Zürâre'ye zarar verecekler demesi üzerine, hemen yerinden fırlayıp, Es'ad bin Zürâre'nin yanına gitti.

Oraya varınca baktı ki, Es'ad bin Zürâre ile Mus'ab bin Umeyr, son derece huzûr ve sükûn içerisinde oturup, sohbet ediyorlar. Yanlarına yaklaşıp dedi ki:

- Ey Es'ad, aramızda akrabalık olmasaydı, sen bu adamı elimden kurtaramazdın. Sen memleketinden çıkarılmış şu yabancı adamı, zayıflarımızın inançlarını bozmak için mi çağırdın?

Hele Sözümüzü Bir Dinle

Bu sözlere Mus'ab bin Umeyr yumuşak bir şekilde cevap verdi:

- Ey Sa'd, hele biraz dur, oturup bizi dinle, anla, sözlerimiz hoşuna giderse ne âlâ, eğer sözlerimizi beğenmezsen, biz bunu sana tekliften vazgeçeriz. Bizi bırakır gidersin.

Sa'd bin Mu'âz bu yumuşak ve tatlı sözler üzerine:

- Yerinde bir söz söyledin, dedi ve oturdu.

Mus'ab bin Umeyr, Sa'd bin Mu'âz'a önce İslâmiyet’i anlattı. İslâmiyet’in esaslarını açıkladı. Sonra tatlı ve güzel sesiyle Kur'ân-ı kerîmden bir miktar okudu. O okudukça Sa'd bin Mu'âz'ın hâli değişiyor, kendinden geçiyordu. Kur'ân-ı kerîmin eşsiz belâgatı karşısında kalbi yumuşadı ve büyük bir tesîr altında kaldı. Kendini tutamayıp dedi ki:

- Yemîn ederim ki ben, şimdiye kadar, hiç bilmediğim bir şeyi dinledim. Siz bu dîne girmek için ne yapıyorsunuz?

Hz.Mus'ab bin Umeyr hemen ona Kelime-i şehâdeti öğretti. O da,

- Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh, diyerek Müslüman oldu.

Hz.Sa'd bin Mu'âz Müslüman olmaktan duyduğu huzur ve sevinç içerisinde yerinde duramaz oldu. Üseyd bin Hudayr'ı yanına alıp, kavminin toplandığı yere gitti. Abdüleşheloğullarına hitâben dedi ki:

- Ey Abdüleşheloğulları! Beni nasıl tanırsınız?

- Sen bizim reisimiz ve büyüğümüzsün, biz sana tâbiyiz.

O hâlde hepinize haber veriyorum. Ben müslüman olmakla şereflendim. Sizin de Allahü teâlâya ve O'nun Resûlüne îmân etmenizi istiyorum. Eğer îmân etmezseniz sizin hiçbirinizle konuşmayacağım, görüşmeyeceğim.

Medîne Tekbîrle Çınladı

Abdüleşheloğulları, reisleri Sa'd bin Mu'âz'ın Müslüman olduğunu ve kendilerini de İslâma da'vet ettiğini duyar-duymaz hep birlikte Müslüman oldular. O gün akşama kadar, Medîne semâlarını Kelime-i şehâdet ve tekbîr sedâlarıyla çınlattılar.

Bu hâdiseden kısa bir müddet sonra bütün Medîne halkı, Evs ve Hazrec kabîleleri İslâmiyet'i kabûl edip, îmân ettiler. Her ev İslâm nûruyla aydınlandı. Sa'd bin Mu'âz ve Üseyd bin Hudayr, kabîlelerine ait bütün putları kırdı.

Bu durum sevgili Peygamberimize bildirildiğinde çok memnun oldu. Mekkeli Müslümanlar sevince garkoldular. Bu sebeple o seneye (m. 621) sevinç yılı denildi.

Hz.Sa'd bin Mu'âz İkinci Akabe bîatında bulunup, Resûlullaha bîat etti. Bu bîatte bulunanlar Resûlullahı canları gibi koruyacaklarına ve gerekirse bu husûsta mallarını ve canlarını fedâ edeceklerine söz verdiler.

Hz.Sa'd bin Mu'âz, Medîne'nin ileri gelenlerinden ve reislerinden olduğu için, Mekke'ye gidip, Kâ'be'yi tavâf ederdi. Müşrikler bu sebeple ona dokunamazlardı. Bu ziyâretlerinden birinde Ebû Cehil karşısına çıkıp dedi ki:

-Siz bizim dînimizden ayrılanları himâye ettiniz. Onlara her yardımda bulundunuz. Eğer burada seni himâyesine alanlar olmasaydı seni öldürürdüm. Dönüp çocuklarına kavuşamazdın.

Hz.Sa'd bin Mu'âz, Ebû Cehil'in bu tehditli sözleri karşısında ona şu cevabı verdi:

- Eğer böyle bir şeye kalkışırsan, Medîne yakınından geçen ticaret yolunu keser, seni bir daha oralara ayak bastırmam.

Bunları söylerken sesi öyle gürlüyordu ki, yanında bulunan Ümeyye bin Halef yavaşça dedi ki:

Mekke'de mi öldürüleceğim?

- Sesini biraz alçalt, bu kişi bu vâdinin meşhûru.

Bunun üzerine Sa'd bin Mu'âz daha gür bir sesle konuştu:

- Yemîn ederim ki Resûlullah, bize senin katlonulacağını haber verdi.

- Mekke'de mi öldürüleceğim?

- Orasını bilmem.

Ebû Cehil bu şekilde Sa'd bin Mu'âz'dan öldürüleceği haberini aldığı için, Bedir Savaşında Mekke'den çıkmamak istemiş, çevresinin ayıplaması üzerine Bedir'e gelmişti. Nihayet Peygamberimizin buyurduğu gerçekleşip, Ebû Cehil Bedir savaşında katledildi.

Hz.Sa'd bin Mu'âz, Bedir Savaşına katılarak, Bedir Ashâbından olmakla da şereflendi. Bedir Savaşı başlamadan önce, Peygamberimiz Mekkeli müşriklerin bir ordu hazırlayıp, Medîne'ye doğru harekete geçtiklerini haber alınca, bir danışma meclisi kurup, Ashâb-ı kirâm ile istişâre yaptı. Onlara, fikirlerini sordular. Bazıları dediler ki:

- Biz kervan için yola çıkmıştık. Onların kâr etmesine, mâni olmamız elzemdi. Çünkü kazanacakları parayla, bize karşı ordu hazırlayacak idiler!. Eğer savaştan önceden haberimiz olsaydı; daha hazırlıklı hareket ederdik.

Resûl-i Ekrem efendimiz de buyurdu ki:

- Kervân, sahil yolundan savuşup gitmiştir. Şu Ebû Cehil ordusu ise bize doğru gelmektedir.

Hizmetler Nasip Eyle!

Bunun üzerine Evs kabîlesi reisi, Sa'd bin Mu'âz ayağa kalkarak şunları söyledi:

- Yâ Resûlallah! Bizler, Allah’a ve son Peygamberi olan Sana, îmân ettik. Allah tarafından sana tebliğ edilen İslâm’ın, hak dîn olduğuna kalpten inandık, doğruladık. Senin emirlerini dinlemek ve itâat etmek üzere, söz verdik. Temînat verdik. Seni hak Peygamber olarak gönderen Yüce Allah’a yemîn ederim ki, bize şu denizi gösterip içine dalsan; Seninle birlikte denize dalarız. Hiç birimiz, geri kalmayız. İslâm düşmanlarıyla çarpışmayı da, seve seve kabûl ederiz. Savaştan, geri dönmeyiz. Düşman karşısında sabır ve sebâtla savaşırız.

İşte, Cenâb-ı Hakka yalvarıyorum: Ey Yüce Allahım! Bize öyle hizmetler nasip eyle ki; gayretlerimizi görünce, Resûlünün göz bebekleri dahî gülsün! Yâ Resûlallah! Artık bizleri, Cenâb-ı Hakkın lütfû ile, istediğin yere götür.

Hz.Sa'd bin Mu'âz'ın bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz şöyle buyurdu:

- Öyle ise, Allah'ın lütûf ve bereketine doğru yürüyünüz! Cenâb-ı Hak kat'î olarak, ya kervanı, ya Kureyş ordusunu vaad buyurmuştu. Vallahi ben, Kureyşlilerin ölüp düşecekleri yerleri şimdiden görüyorum.

Bedir savaşından sonra Uhud savaşına da katılan Sa'd bin Mu'âz, gösterdiği cesâret ve kahramanlıkla Ashâb-ı kirâm arasında çok sevildi. Bu savaşta oğlu Amr şehîd oldu.

Uhud savaşında Peygamber efendimiz yaralanmıştı. Sa'd bin Mu'âz, Sa'd bin Ubâde ile birlikte Peygamberimizin yaralarını sarıp, tedâvi etti.

Sa'd bin Mu'âz müşriklerle yapılan Hendek savaşına da katıldı. Bu savaşın yapıldığı sırada, sağlam kalelerden olan Hâriseoğulları kalesinde Sa'd bin Mu'âz'ın annesiyle birlikte bulunan Hz. Âişe şöyle anlatmıştır:

Kılıcını Kuşanmış...

"O gün şiddetli bir ses duydum. Baktım ki, Sa'd bin Mu'âz, yanında yeğeni ile savaşa gidiyordu. Kılıcını kuşanmış gür sesle şiirler okuyordu. Bunu işiten annesi dedi ki:

- Oğlum, koş, arkadaşlarına yetiş, geri kalma!"

Hendek harbinde; Sa'd bin Mu'âz büyük bir kahramanlık göstererek savaşıyordu. Savaş sırasında İbni Araka adlı bir müşrikin attığı ok ile kolundan yaralandı. Ok atardamara isâbet edip, çok kan kaybına sebep oldu. Hz. Sa'd, yaralı bir hâlde, etrafındakilerin kanı durdurmak için uğraştıklarını görerek, durumunun ciddî olduğunu anladı ve şöyle duâ etti:

- Yâ Rabbî, Kureyş harbe devam edecekse bana ömür ihsân eyle. Çünkü senin Resûlüne eziyet eden, O'nu yalanlayan bu müşriklerle savaşmaktan hoşlandığım kadar başka bir şeyden hoşlanmıyorum. Eğer aramızdaki harp sona eriyorsa, beni şehîdlik mertebesine yükselt. Fakat, Benî Kureyza'nın âkıbetini görmeden rûhumu kabzetme.

Peygamber efendimiz bir çadır kurarak, Sa'd bin Mu'âz'ı oraya yatırttı. Eslemoğulları kabîlesinden Rafide'yi de O'nun tedâvisine memur etti. Hz. Sa'd, orada yattığı sırada Peygamberimiz sık sık yanına gelip, hâlini sorardı.

Peygamberimiz Hendek savaşı sona erince, derhal Benî Kureyza Yahûdîlerinin üzerine hareket emri verdi. Benî Kureyza Yahûdîleri Peygamberimizle anlaşma yaptıkları

hâlde Hendek savaşının en kritik anında, müşrikler tarafına geçmişler, Müslümanları arkadan vurmaya kalkmışlardı.

Hz.Sa'd bin Mu'âz böyle yapmamaları için onları ikâz etmişti. Fakat dinlememişlerdi. Bu sebeple Hendek savaşından hemen sonra Benî Kureyza Yahûdîleri kuşatma altına alındı.

Bu kuşatma bir ay sürdü. Sonunda teslim oldular. Haklarında verilecek hüküm için Sa'd bin Mu'âz'ı hakem olarak istediler.

Onların bu isteği üzerine Peygamberimiz Sa'd bin Mu'âz'ı yattığı çadırından getirtti. O, Yahudilere dedi ki:

- Ne hüküm verirsem râzı mısınız?

- Evet râzıyız.

Bunun üzerine Sa'd bin Mu'âz, Benî Kureyza erkeklerinin boynunun vurulmasına hükmetti.

Allah ve Resûlünün Hükmü

Hz.Sa'd'ın verdiği bu hüküm, Yahûdîlerin elinde bulunan kitaplarına tıpa tıp uyuyordu. Bu hüküm gereğince erkeklerin boynu vuruldu. Kadınları ve çocuklar esir alınıp, mallarına el konuldu. Benî Kureyza'dan ba'zı erkekler ise Müslüman olup, kurtuldular. Sa'd bin Mu'âz bu hükmü verince Peygamberimiz buyurdu ki:

- Onlar hakkında, Allah'ın ve Resûlünün hükmüyle hükmettin.

Hz.Sa'd bin Mu'âz hazretleri Hendek savaşında ağır bir yara almıştı. Yarası ağırlaşıp, durumu şiddetlenmişti. Peygamber efendimiz, yanına gelip onu kucakladı ve:

- Allahım, Sa'd, senin rızân için senin yolunda cihâd etti. Resûlünü de tasdîk etti. Ona kolaylık ihsân eyle, buyurarak duâ etti.

vSa'd bin Mu'âz, Peygamber aleyhisselâmın bu sözlerini duyunca gözlerini açıp şöyle fısıldadı:

- Yâ Resûlallah! Sana selâm ve hürmetler ederim. Senin, Allahü teâlânın peygamberi olduğuna şehâdet ederim.

Melekler arasındaki müjde.

Cebrâil (a.s), Peygamber efendimize gelip dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Bu gece senin ümmetinden vefât edip de vefâtı melekler arasında müjdelenen kimdir?

Bunun üzerine Peygamber efendimiz hemen Sa'd bin Mu'âz'ın hâlini sordu. Evine götürüldüğünü söylediler. Peygamber aleyhisselâm yanında Ashâb-ı kirâm'dan bazıları olduğu hâlde Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gitti.

Yolda süratli gitmeleri sebebiyle Ashâb-ı kirâm dediler ki:

- Yorulduk yâ Resûlallah.

Bunun üzerine, Peygamber efendimiz:

-Melekler Hanzala'nın cenâzesinde bizden önce bulundukları gibi Sa'd'ın da cenâzesinde bizden önce bulunacaklar. Biz önce yetişemeyeceğiz, buyurarak hızlı gitmelerinin sebebini açıkladı.

Peygamber efendimiz, Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gelince, onu vefât etmiş olarak buldu. Baş ucuna durup, Sa'd bin Mu'âz'ın künyesini söyleyerek buyurdu ki:

- Ey Ebû Amr! Sen reislerin en iyisi idin. Allah sana saâdet, bereket ve en hayırlı mükâfatı versin. Allah’a verdiğin sözü yerine getirdin. Allah da sana vadettiğini verecektir.

Eslem bin Hâris şöyle anlatmıştır:
İçerde Sa'd bin Mu'âz'ın cenâzesi yalnızdı. Başka kimse yoktu. Resûl aleyhisselâm adımlarını gâyet geniş açarak evin içinde yürüyordu. Bu durumu görünce yavaşladım. Durmamı işâret edince de durdum. Sonra da geriye döndüm. Resûl aleyhisselâm içerde bir müddet durdu. Sonra dışarı çıktı. Çıkınca dedim ki:

- Yâ Resûlallah, niçin öyle yürüdünüz?

- Böylesine kalabalık bir mecliste bulunmadım, melekler dolmuştu. Meleğin biri beni kanadı üzerine aldı da ancak öyle oturabildim.

Sonra, Sa'd bin Mu'âz'ın lâkabını söyleyerek:

- Sana âfiyet olsun yâ Ebâ Amr! Sana âfiyet olsun ya Ebâ Amr! Sana âfiyet olsun yâ Ebâ Amr, buyurdu.

Hafif Cenâze

Onun vefâtı Resûl aleyhisselâmı ve Ashâb-ı kirâmı çok üzdü. Gözyaşı döküp ağladılar. Cenâzesinde bütün Ashâb-ı kirâm toplandı. Peygamber aleyhisselâm cenâze namazını kıldırdı, cenâzesini taşıdı. Ashâb-ı kirâm, Sa'd bin Mu'âz'ın cenâzesini taşırken dediler ki:

- Yâ Resûlallah! Biz böyle kolay taşınan cenâze görmedik.

Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm buyurdu ki:

- Sa'd'ın cenâzesine yetmiş bin melek indi. Şimdiye kadar yeryüzüne bu kadar kalabalık hâlde inmemişlerdi.

Sa'd bin Muâz defnedilirken birisi kabrinden bir avuç toprak almıştı. Sonra onu evine götürünce o toprak misk oldu. Cenâzesi kabre indirilirken Peygamber aleyhisselâm kabri başında oturup, mübârek gözleri yaşardı.

87)Şehîd olurken nasîhat eden sahâbî: SA'D BİN REBİ

Hz.Sa'd bin Rebî', Ashâb-ı Kirâmın büyüklerindendir. Resûl aleyhisselâmın bi'setinin onbirinci senesinde, Akabe mevkiînde Medîneli on iki kişi ile buluştu. Bunlardan birisi de Sa'd bin Rebî' idi.

Burada Peygamber efendimize, "Allahü Teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, kimseye iftira etmemek, hiçbir hayırlı işe karşı çıkmamak" hususunda biat ettiler. Söz verdiler.

Cenneti Hazırlamıştır

Peygamber efendimiz de onlara buyurdu ki:

- Verdiği sözde duranın, ücret ve mükâfatına Allahü Teâlâ garanti vermiş, onlara Cenneti hazırlamıştır. Kim insanlık îcâbı, bunlardan birini işler de, ondan dolayı dünyada cezâya uğratılırsa, bu ona keffâret olur! Kim de yine bunlardan insanlık îcâbı birini işlerse, yaptığı o şeyi Allahü teâlâ gizler, açığa vurmazsa, onun işi Allahü Teâlâya kalır. Dilerse onu bağışlar, dilerse azâba uğratır.

Ayrıca, "Gerek sıkıntı ve darlıkta ve gerekse rahatlık zamanında söz dinlemek ve itâat etmek, başta gelir. Resûlullah, bizzat, onların üstünde bir tercihe sahip olup, ona karşı itâatli olacaklar." söz verdiler.

Hz. Sa'd, Bedir ve Uhud gazâlarında bulundu. Uhud'da büyük kahramanlıklar gösterdi. Vücûdu delik deşik oldu. Uhud muharebesinde, bir ara, müslümanlar arasında karışıklık başladı. Hz. Sa'd o zaman, gevşeklik göstermedi. Ashâb-ı kirâma Akabe biatında, canlarını fedâ edeceklerine dâir verdikleri sözü ve yemîni hatırlattı.

Muharebe sona erip, Kureyş müşrikleri çekilip gitmişlerdi. Resûl aleyhisselâm sordu:

- Sa'd bin Rebî'nin ne durumda olduğunu, canlılar arasında mı, yoksa ölüler içerisinde mi olduğunu, tespit edip, bana kim haber getirir? Bir ara onu şu tarafta görmüştüm.

Ensârdan bir zât dedi ki:

- Bu işi ben yaparım, yâ Resûlallah.

Haber getirmeye giden Muhammed bin Mesleme veya Ubeyy bin Ka'b'dan birisi idi. Resûlullah efendimizin işâret buyurduğu tarafa gitti. Vâdide yatan şehîdler arasında, seslenerek dolaştı. Fakat cevap alamadı. Bu defa seslendi:

- Ey Sa'd, beni sana Resûlullah gönderdi!

O zaman Sa'd hazretleri inleyerek kımıldandı. Haber için gelen zât da dedi ki:

- Resûlullah, senin sağlar mı, yoksa ölüler arasında mı olduğunu, araştırıp, kendisine haber vermemi emretti.

Ensâra da Selâm Söyle!

Bunun üzerini Hz. Sa'd şu cevâbı verdi:

- Ben artık ölüler arasındayım! Resûlullaha selâmımı arz et ve "Sa'd bin Rebî' ümmetine doğru yolu göstermek için rehberlik yapan Peygambere verilecek mükâfatların en üstünü ile, Allahü teâlâ seni mükâfatlandırsın diyor" de!

Kavmin Ensâr'a da selâm söyle! Onlara da, "Sa'd bin Rebî' size, Akâbe gecesinde, Resûl aleyhisselâmı korumaya dâir söz verip, yemîn etmediniz mi? Vallahi hayatta bulunduğunuz müddetçe, Peygamber efendimizi iyi korumayıp, ona bir zarar gelirse, sizin için, Allahü teâlânın yanında gösterebileceğiniz hiç bir mazeret yoktur, diyor" de!

Bunları söyledikten bir müddet sonra da vefât etti.

88)Ensârın sancaktarlarından: SA’D BİN UBÂDE

Hz.Sa’d bin Ubâde, ikinci Akabe bîatında Müslüman oldu. O da bu bîatte, Peygamberimizle görüşüp, kendi canlarını ve mallarını korudukları gibi Peygamberimize yardım edeceklerine söz veren Sahâbîlerdendi.

Her Gün Yemek Gönderdi

Bu bîatte seçilen 12 temsilciden biri de Hz. Sa'd bin Ubâde'dir. Çok zengin ve cömert idi. Peygamber efendimiz Medîne-i münevvereye hicret ettiğinde, Hz. Hâlid bin Zeyd'in evinde yedi ay misâfir olmuştu. Sa'd bin Ubâde hazretleri, Peygamberimize bu misâfirliği sırasında her gün yemek göndermiştir. Hicretin ikinci yılında yapılan ve ilk gazve olan Ebvâ gazvesinde, Hz. Sa'd bin Ubâde Medîne'de vekil olarak görevlendirildi.

Peygamberimiz Bedir savaşı yapılmadan önce müşâvere heyetini topladığında, Sa'd bin Ubâde hazretleri de bu heyette bulunmuştur. Bedir ve Uhud savaşlarına katılmıştır. Uhud savaşında Peygamberimiz Hazrec kabîlesinin sancağını Sa'd bin Ubâde hazretlerine vermiştir. Bu savaşta düşman karşısı da büyük bir sebatla savaşmıştır.

Müreysi gazâsında ensârın sancağı onun tarafından taşınmıştır. 627 yılında vuku bulan Gared gazvesinde, orduya erzak olarak on deve yükü hurma vermiştir. Onun bu hizmeti üzerine Peygamberimiz, "Allahım Sa'd'a ve Sa'd ailesine rahmet eyle!" diyerek duâ etti ve buyurdu ki:

- Sa'd bin Ubâde ne iyi kimsedir.

Hazrec kabîlesinden olanlar da dediler ki:

- Yâ Resûlallah! Sa'd bin Ubâde aramızda büyüğümüzdür. Babası da öyle idi.

Kuraklık ve kıtlık yıllarında halkı doyururlar, yolda kalanlara da yardım ederlerdi. Misâfirleri ağırlarlar, musibet ve ihtiyaç zamanlarında yardım yaparlar, kabileleri yurtlarına göçürürlerdi.

Bunun üzerine Peygamberimiz buyurdu ki:

- Câhiliye devrinde en ileri olanınız, İslâmiyet'te de en ileridir.

Ensârın Sancağını Taşıdı

Hendek savaşı yapılmadan önce, Peygamberimiz istişâre için Sa'd bin Mu'âz ve Sa'd bin Ubâde'yi çağırmıştı. Bu istişâre sırasında, Peygamberimizin emirlerine uymakta en ufak bir tereddüt göstermeyeceklerini ve müşriklerle savaşmaya, canlarını fedâ etmeye hazır olduklarını belirtmişlerdir.

Bu sırada gösterdikleri sebat ve düşmanla çarpışma hususundaki kararları karşısında, Peygamber efendimiz çok memnun olmuştur. Hendek savaşına da katılan Sa'd bin Ubâde hazretleri, bu savaşta ensârın sancağını taşımıştır.

Hendek savaşından hemen sonra yapılan Benî Kurayza gazâsında bütün orduya yiyecek vermiştir. Hudeybiye antlaşmasında ve Bîat-i Ridvânda bulundu. Hayber gazvesindeki ordunun kumandanlarından birisi de Sa'd bin Ubâde idi. Mekke'nin fethinde de bulundu. Bu sırada sancaklardan birini de o taşıdı. Bundan sonra vuku bulan Huneyn gazvesinde Hazrec kabîlesinin sancağını taşıdı.

Hz.Sa'd bin Ubâde hazretleri, vefât edinceye kadar canıyla ve malıyla devamlı hizmette ve cihadda bulunmuştur. Medîne civarında pek çok arazisi, bağı ve bahçesi vardı. Evi, Medîne'nin kenar mahallesinde idi. Mescid-i Nebîye uzak olduğu için, orada bir mescit yaptırmıştı.

Hz. Sa'd bin Ubâde, sülâlece cömert bir âiledendi. Dedesi, "Et, yağ isteyen, Düleym'in evine gelsin" diye nida ettirir ve gelenlere et ve yağ dağıtırdı. Düleym vefât edince, oğlu Ubâde de aynı şekilde nida ettirir ve gelenlerin ihtiyaçlarını görürdü.

Su Sadakası İyidir

Hz. Sa'd, dedelerinden beri sürüp gelen bu cömertliklerini, Müslüman olduktan sonra daha çok artırmıştır. "Allahım, bana cömertlik yapabileceğim mal ver" diye duâ ederdi.

Kale şeklinde bir evi vardı. Orada ikâmet ederdi. Burada her gün büyük ziyâfetler verirdi. Herkes oraya gidip, yer içerdi.

Ashâb-ı kirâm içinde Ashâb-ı Suffa denilen kimsesiz, yoksul Müslümanlardan her gün 80 kişiye yiyecek ve içecek verirdi.

Resûlullah efendimiz hicret edince de, Peygamberimize her gece et, süt ve tereyağı veya yemek gönderirdi.

Annesi vefât edince, Peygamberimize gelip dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Annem öldü. Ona ne iyilik yapabilirim?

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Su sadakası iyidir. Zîrâ sadaka vermek, Allahü teâlânın gadabını yumuşatır. İnsanı azâbdan kurtarır. Eceli gelmemiş olan hastanın şifâ bulmasına sebep olur.

Bunun üzerine Hz. Sa'd bin Ubâde Medîne'de bir kuyu açtırdı. "Sikâye-i âl-i Sa'd" adını verdiği bu su kuyusunu Müslümanların istifadesine sundu.

Arap kabîleleri içinde ensârdan olan Evs ve Hazrec kabîlesinin İslâm'a çok büyük hizmetleri olmuştur. Savaşlarda çok şehit vermişlerdir. Sa'd bin Ubâde ve Sa'd bin Mu'âz bu kabîlelerin en ileri gelenlerinden idi.

Her ikisinin de İslâmiyet'e hizmetleri ve Müslümanlar için gösterdiği fedakârlıkları, akılları şaşırtacak derecede idi. Bu uğurda feda etmedikleri hiçbir şeyleri kalmamıştı. Mallarıyla, canlarıyla hizmet ettiler. Sa'd bin Mu'âz Peygamberimiz hayatta iken şehit olmuştur.

Hizmete Teşvik Etmiştir

Onun vefâtından sonra, Ensâr arasında en önde gelen zat, Sa'd bin Ubâde olmuştur. O da dâimâ İslâmiyet'e hizmet etmiş, Medîneli Müslümanları Dîn-i İslâm için fedâkârlık ve hizmet etmeye teşvik etmiştir.

Hz. Sa'd bin Ubâde, Hz. Ebû Bekir'in halîfeliği sırasında Medîne'de ikâmet etti. Sonra Şam tarafında Havran'a gitti. Ömrünün sonuna kadar orada yaşadı. 635 senesinde orada vefât etti. Gûta kasabasında defnedildi.

Hz.Sa'd bin Ubâde, Peygamberimizden bizzat işiterek hadis-i şerif rivâyet etmiş ve hadis-i şerif öğrenmekle meşgul olmuştur. Rivâyetleri, meşhur hadîs kitaplarından olan Kütüb-i sittenin dördünde yer almıştır.

89)Hz. Ömer'e benzeyen vâli: SAİD BİN ÂMİR

Hz.Saîd bin Âmir hazretleri, Yermük savaşından sonra Abbâs bin Ganem'den boşalan Humus vâliliğine tayîn edildi. Vâli olmayı pek istemiyordu, ancak Hz. Ömer'in emrine itâ'at ederek Humus'a geldi. Vâliliği zamanında çok dikkatli ve âdil hareket eden Hz. Saîd, son derece fakir bir hayat yaşadı.

Rüşvet Alan Cehennemdedir

Herkes bu hayatına şaşırıp, hayret ediyordu. Hz. Ömer, Şam'a teşrif ettiği zaman oradan Humus'a geçti. Humus'ta fakirlerin bir listesinin çıkarılmasını isteyen Hz. Ömer, fakirlerin içerisinde Saîd bin Âmir hazretlerinin ismini görünce çok şaşırdı. Listeyi hazırlayanlara sordu:

- Saîd bin Âmir'i niçin listeye yazdınız?

- Vâlimiz fakirdir, devamlı "Rüşvet alan da veren de Cehennemdedir" hadîs-i şerîfini okur ve en küçük bir hediyeyi dahî kabûl etmez.

Hz. Ömer, Saîd bin Âmir'e bin dirhem tahsis etti. Hz. Saîd, bin dirhem ile hanımına geldi ve dedi ki:

- Hz. Ömer bize şu gördüğün bin dirhemi göndermiş.

- Ondan bir miktar parayla yiyecek ve katık alıp, kalanını saklayalım, ileride lâzım olur.

Saîd hazretleri hanımına şöyle dedi:

- Ben bundan çok daha iyisini sana söyleyeyim mi? Biz bu malı çok iyi bir şekilde kullanacak, işletecek bir kimseye ortaklığa verelim. Onun kâr ve gelirinden de yeriz.

Hanımı, razı oldu:

- Peki, öyle olsun.

Saîd bin Âmir hazretleri bu parayla yiyecekler, iki deve, iki köle satın aldı. Köleleri azâd ederek hürriyetine kavuşturdu. Aldıklarını Humus'taki fakirlere ve ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Kendine çok az birşey dışında birşey kalmadı. Bir müddet sonra hanımı kendisine dedi ki:

- Malı ortaklığa verdiğin kimseden paranın kârını al ve onunla şunları şunları satın al.

Hz.Saîd sustu. Ertesi gün evine döndüğü zaman istedikleri şey olmayınca hanımı aynı istekleri yine tekrarladı. Hz.Saîd yine sustu. Birgün sonra hanımı hâlleri ve sözleri ile Hz. Saîd'i çok üzdü. Saîd hazretleri ertesi gün eve hiç gelmedi. Akrabalarından birisi hanımına gelerek dedi ki:

- Sana ne oluyor ki kocana eziyet ediyorsun. O malının tamamını fakirlere dağıttı.

Hayırları Terk Edemem

Kadın üzüldü ve ağladı. Sonra Hz.Saîd geldi ve şöyle buyurdu:

- Allahü Teâlânın râzı olduğu birşey, dünya ve dünyanın içindeki her şeyden daha kıymetlidir. Eğer Allahü Teâlânın râzı olduğu iyilik, hayırlardan birisi gökyüzüne lâmba gibi asılsaydı, onun nûru, yeryüzünü aydınlatır ve onun parlaklığı yanında güneş sönük kalırdı.

İşte seni bu iyilikler için terkeder, senden ayrılırım. Fakat senin için bu hayırları ve iyilikleri terkedemem. Her hal üzere hayır ve hasenat yaparım...

Fakirlik ve sıkıntı içinde olduğu hâlde, parayı kendisi için harcamadığını soranlara şöyle buyurdu:

- Resûl (a.s)'dan işittim buyurdular ki:

-Ümmetimin fakirleri zenginlerinden beşyüz sene önce Cennete girerler. Zenginlerden biri kendini onların arasına atar ve Cennete girmek ister. Melek onun elini tutar, fakirler arasından çıkarır ve, "bekle, henüz senin Cennete girme zamanın gelmedi" der. Beşyüz sene onu kıyâmetin kızgın sıcağında hesap yerinde tutarlar. Malının hesâbını verir, sonra Cennete girer.

Hz. Ömer zamanında, Humus vâlisi olan, Saîd bin Âmir, Müslüman, gayrı müslim herkes tarafından çok sevilirdi.

Hz. Ömer, Saîd bin Âmir hazretlerinin, herkes tarafından çok sevilen bir kimse olduğunu öğrenince Humuslulardan bir cemâ'ata sordu:

- Peki vâlinin hiç kusuru yok mudur?

Onlar da bazı kusurları olduğunu söyleyip dört tanesini zikrettiler. Bunun üzerine Hz. Ömer, Saîd hazretlerini hemen Medîne-i Münevvereye çağırdı ve aralarında şu konuşma geçti:

Aslı nedir?

-Yâ Saîd, senin bazı kusurların varmış. Bunların aslı nedir?

- Bunlar neymiş, ya Ömer?

- Vazîfene sabah namazından hemen sonra değil, kuşluk vakti geliyormuşsun. Geceleri insanlar içerisine hiç çıkmaz, görünmezmişsin. Haftada bir gün evine çekilir hiç kimseyi kabûl etmezmişsin. Ashâb-ı kirâmdan, Hubeyb hazretlerinin şehîd edildiği söylenince bayılıyor, kendinden geçiyormuşsun.

Bunun üzerine Hz. Saîd, şu cevâbı verdi:

- Yâ Emir-el mü'minin! Anlatılanlar doğru. Şimdi bunları sana izâh edeyim:

1- Vazîfeme ancak kuşluk vakti, gelebiliyorum. Çünkü hanımım hastadır. Evde bütün hizmetleri kendim yapıyorum. Hamur yoğurur, ondan ekmek yapar, pişirir, abdest alır öyle çıkarım. Geç kalışım bundandır.

2- Geceleri insanların içerisinde görünmeyişimin sebebi; gündüzleri halkın hizmetleriyle meşgul olurum. Geceleri de Allahü teâlâya hizmet ve kulluk için ayırdım. Böylece gündüzleri yaptığım işlerin, verdiğim hükümlerin muhâsebesini yapar, yanlış kararlarım varsa düzeltirim.

3- Haftada bir gün evime çekilip hiç kimse ile görüşmememin sebebi, başka giyecek elbisem olmadığından, yıkadığım elbiselerim kuruyuncaya kadar kimseyi kabûl edemiyorum.

4- Hubeyb hazretlerinin şehâdetini hatırlayınca bayılmamın sebebi anlatılacak şey değildir. Çünkü Mekke müşrikleri Hubeyb hazretlerini asarlarken yanlarında idim. Belki mâni olabilirdim, fakat o zaman henüz îmân etmemiştim. Seyirci kaldım. Onun gösterdiği cesâret ve celâdeti hatırladıkça, ne kadar kuvvetli bir îmâna sahip olduğunu daha iyi anlıyorum. Niçin mâni olmadım diye üzüntümden bayılıyorum.

Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Yâ Saîd, Allahü teâlânın korkusu seni ne kadar yüceltmiş, millete faydalı hâle getirmiş, dedi ve gözyaşı döküp ağladı.

Vâlilikten Affet

Sonra, Saîd bin Âmir Hz. Ömer'den ricâ etti:

- Yâ Ömer, bundan sonra beni vâlilikten affet.

Hz. Ömer bunu kabûl etmeyip yine vâli olarak bırakmıştır.

Hz. Saîd bin Âmir, İslâm’ın koruması ve emniyeti altında bulunan gayrı müslimlere karşı yumuşak davranır ve çok ilgi gösterirdi.

Şam'daki zimmîler onun bu yüksek tavrından çok memnun idiler. Bir defa Hz. Ömer, onun zimmîler tarafından çok sevildiğini haber aldı ve oradakilere sordu:

- Neden ahâli bu kadar ona muhabbet gösteriyorlar?

- O, halkın dert ortağıdır da ondan.

Hz.Ömer bu duruma sevindi ve memnuniyetini belli etti.

Hz.Saîd bin Âmir, muhâcir olan Ashâb-ı kirâmdan olup, Hayber'in fethinden önce Müslüman oldu. 641yılında Rakka'da vefât etti.

90)Kur'ân-ı Kerîm-i en iyi okuyanlardan: SÂLİM MEVLÂ EBÛ HUZEYFE

Hz. Ebû Bekir zamanında Müseylemet'ül Kezzâb'a karşı yapılan Yemâme gazâsında Muhâcirlerin sancaktarı Hz. Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe idi. Sâlim'in sancağı taşıması dolayısıyla tehlikeye hedef olacağını gören Ashâb dediler ki:

- Senin başına bir zarar gelmesinden korkarız.

Fakat o buyurdu ki:

- Eğer ben sancağı taşımayacak olursam Kur'ân-ı kerîm ehlinin en bedbahtı olurum.

Meydan Allah Nidâsıyla İnledi

Harp sırasında Beni Hanîfe kabîlesi, sancağı düşürebilmek için sancağın bulunduğu yere ve sancaktar Sâlim'e çok şiddetli bir hücum yaptılar. Sâlim'in sancak tutan kolunu azılı kâfirlerden birisi çok şiddetli bir kılıç darbesiyle kesti. Sâlim, "Allah..." diye öyle bir haykırdı ki, harp meydanı inledi.

Fakat sancak yere düşmeden diğer eliyle tuttu. Bir kılıç darbesiyle diğer kolu da kesildi. Fakat İslâm sancağı yine yere düşmedi. Çünkü Sâlim vücudu ve kesik kolları ile sancağa sarılmıştı. Kâfirlerin bütün şiddetli darbelerine rağmen sancağı aslâ yere bırakmadı. Sanki Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe'ye vurulan her kılıç darbesi onun sancağa biraz daha sıkı yapışmasını ve durduğu yerde daha kuvvetle dik durmasını sağlıyordu.

Ne zaman ki İslâm askeri yetişti ve sancağı aldılar, o zaman yere düştü. Sâlim kâfirlerin en şiddetli kılıç darbeleri altında:

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ

"Muhammed ancak bir Resuldür.."[679[679]] âyeti kerîmesini okuyordu.

Ashâb-ı Kirâm ona yetiştikleri zaman bu âyeti okuduğunu işittiler. Yere düşünce Ebû Huzeyfe'yi sordu. Şehîd olduğunu öğrenince buyurdu ki:

- Beni de onun gibilerin yanına götürün!

Vasiyetini yaptı ve 633 senesinde şehâdet mertebesine erişti. Ebû Huzeyfe ile beraber birini başı diğerinin ayağının yanında olduğu hâlde defnettiler.

Malının bir kısmını kölelerin azâd edilmesi için, üçte birini beytülmâle, üçte birin de ehline bırakmıştı. Hanımı ve çocukları kendileri için vasiyet edilen malı almamışlar, onlar da beytülmâle bırakmışlardır. Onun ilim ve irfânı Ashâb-ı kirâm tarafından kabûl ve

---

[679[679]] Âl-i imrân,3/144

tasdik edilmekle beraber Hz. Ömer'in, husûsî bir muhabbeti ve hürmeti vardı. Hattâ yerine halîfe tayin etmek istemişti.

Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe, Mekke'den diğer Muhacirlerle çıkıp Medîne'ye gelinceye kadar Muhacirlere imâm oldu.

Allahü Teâlâyı Çok Sever

Bir gün Resûlullahın yanında Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe'nin ismi zikredildi. Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Muhakkak ki Sâlim, Allahü teâlâyı çok sever. Eğer Allahü teâlâdan korkusu olmasaydı yine sevgisinden dolayı Allahü teâlâya isyân etmez, günâh işlemezdi.

Peygamberimiz yine bir gün buyurdu ki:

- Kıyâmet günü birçok kimseler Tehâme dağı gibi sevâblarla gelirler. Allahü teâlâ onların amellerini boşa çıkarır ve onları şiddetli bir şekilde Cehenneme atar.

Bu dehşetli durumdan ürperen Sâlim dedi ki:

- Anam babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah; biz o kavmi nasıl tanıyacağız? Seni hak Peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, ben onlardan olmaktan çok korkuyorum.

-Ey Sâlim onlar namaz kılarlar, oruç tutarlar, fakat kendilerine harâmdan bir şey teklif edildiği zaman Allahü teâlâdan hiç korkmadan o harâmı işlerler. Allahü teâlâ da onların amellerini, ibâdetlerini kabûl etmez.

91)Ailece Müslüman olan sahabilerden: SEDDAD BİN EVS

Hz.Seddad bin Evs, Medineli ensardan idi. Müslüman bir aile ocağında yetişti. Yaşı küçük olduğu için, Resulullah efendimizin gazalarına katılamadı. Ancak Resulullah efendimizin huzurunda devamlı bulunarak yüksek derecelere ve ilimlere kavuştu. Peygamber efendimizin vefatından sonra Şam’da, Filistin’de, Beyt-ül-Mukaddes’te ve Humus’ta bulundu.

Uykum Kaçıyor

Seddad bin Evs, Ashabın faziletlilerindendir. Geniş bir bilgiye sahipti. Devrinde, her ilimde kendisine müracaat edilirdi. Yumuşak huylu, açık sözlü, hiddet zamanında gadabına hakim idi. İbadette ve Allahü teâlânın beğendiği işlerde çok gayretliydi. Kalbi, Allahü teâlânın korkusu ile doluydu.

Yattığı zaman tefekküre dalardı. Allahü Teâlânın rahmeti ile birlikte, azabını da hatırlar, “Ya Rabbi! Cehennem ateşini düşündükçe uykum kaçıyor” derdi. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına uymakta çok titiz olup, bunları güler yüz, tatlı dille insanlara anlatırdı.

Hz.Seddad hususiyetlerinden biri de, ağzından, lüzumsuz ve olur olmaz sözlerin çıkmamasıdır. O, riya ve gösterişten çok sakınırdı. Ebu Esas Sagani şöyle anlatır:
“Şam Cami-i şerifine gitmiştim. Orada Seddad bin Evs hazretleri ile karşılaştım. Bir yere gidecekti. Nereye gideceğini sordum. Hasta bir arkadaşını ziyaret edeceğini söyledi. Ben de kendileriyle gelebileceğimi söyledim ve beraberce gittik.

Oraya varınca, hastaya, durumunun nasıl olduğunu sordular. Hasta, nimet içerisinde olduğunu söyledi. Bunun üzerine, Seddad hazretleri şöyle buyurdu:

- Günahlarının affedildiğini sana müjdelerim. Çünkü, Peygamber efendimiz, (Allahü teâlâ buyurur ki: “Mümin olan kullarımdan birini imtihan ettiğim zaman, o bu imtihanı hamd ile karşılarsa, yatağından anasından doğduğu günkü gibi, günahlarından temizlenmiş olarak kalkar) buyurdu."

Şirke Düşecek Mi?
Ubade bin Nesi naklediyor: Seddad bin Evs ağlarken görüldüğünde, ona niçin ağladığı soruldu. Buyurdu ki:

- Resulullahtan duyduğum bir hadis-i şerifi hatırladım da, onun için ağlıyorum. Resulullah efendimiz bu hadis-i şerifinde, “Ümmetim için, şirk ve gizli şehvetten korkuyorum” buyurdu. O zaman ben, “Ya Resulallah! Ümmetin senden sonra şirke düşecek mi” diye sordum. Resulullah efendimiz buyurdu ki:

(Evet, gerçi onlar, güneşe, ay’a ve puta tapmayacaklar, fakat işlerinde riyakârlık yapacaklar, Allah için değil de, Ondan başkalarının rızası için yapacaklar. Gizli şehvet ise şudur: Onlardan biri, oruç tutar, oruçlu olur, sonra şehvete sebep olan bir şeyi görür ve orucunu terkedip bozar.)

Seddad bin Evs şöyle anlatır:

"Peygamberimiz ile beraber idik. Buyurdular ki:

- Yanımızda yabancı, Ehl-i kitap birisi var mı?

Biz de olmadığını bildirdik. Bunun üzerine kapının kapatılmasını emrettiler ve buyurdular ki:

- Ellerinizi kaldırın, Lâ ilâhe illallah deyiniz!

Sizi Müjdelerim!

Ellerimizi kaldırdık. Bu hâl bir müddet devam etti. Sonra mübarek ellerini indirip, şöyle buyurdular:

- Sana hamd olsun ya Rabbi! Beni bu kelime ile gönderdin. Bana, onu emrettin. Bana, onunla cenneti vâdettin. Vâdinde duran yalnız Sensin.

Peygamber efendimiz, bundan sonra buyurdular ki:

- Sizi müjdelerim! Allahü teâlâ sizi mağfiret buyurdu."

Bir gün Peygamber efendimiz Seddad'i sıkıntılı bir vaziyette görünce, buyurdular ki:

- Ne oluyor ya Seddad?

- Ya Resulallah! Dünya bana dar geliyor.

Bunun üzerine Peygamberimiz buyurdu ki:

- Üzülme, Şam feth olunacak, Kudüs feth olunacak. Sen ve senden sonraki çocuklarından bir cemaat inşaallah orada bulunacak.

Seddad bin Evs riyadan, gösterişten çok sakınırdı. Derdi ki:

- Resulullahtan duydum. Buyurdu ki: "Kim riya ile namaz kılar, oruç tutar, sadaka verirse, o, Allahü teâlâya ortak koşmuş olur." Dünyaya ve nefse aldanmaktan çok sakınır ve şu hadis-i şerifi okurdu:

(Akıllı kimse, kendini hesaba çekip, ölümden sonrası için çalışan kimsedir. Aciz olan da, nefsine, arzu ve isteklerine tabi olur ve Allahü Teâlâdan olmayacak şeyler bekler.)

Gittiği yerlerde insanlara nasihat eder ve hadis-i şerifler okurdu. Bir defasında şöyle demişti:

Ahiret Adamları

Resulullah'tan işittim buyurdu ki:

- Ey insanlar! Dünya, hazır bir metadır. Ondan, iyiler de kötüler de yer. Ahiret, hak bir vaattir. Ahirette, her şeye kâdir olan Allahü teâlâ hükmeder. Orada hak ne ise o olur. Batıl, hükümsüz kalır.

Ey İnsanlar! Sizler ahiret adamlarından, ahireti düşünüp, ona hazırlananlardan olunuz! Dünya adamlarından, ahireti unutup dünyaya dalmışlardan olmayınız!

Allahü Teâlâ'dan korkarak, amel yapınız! Biliniz ki, amellerinize göre arz olunursunuz. Allahü teâlâya mutlaka kavuşacaksınız. Kim, zerre miktarı hayır, iyilik işlerse, onun karşılığını görür. Kim de zerre kadar şer, kötülük yaparsa, onun karşılığını görür.

Hz.Seddad bin Evs, Peygamber efendimiz ve ashabın büyüklerinden hadis-i şerif rivayet etmiştir. Oğulları Yala ve Muhammed ile başkaları da ondan hadis-i şerif bildirmişlerdir. Fıkıh ilminde de çok ileri idi. Ashab-ı kiramın kadılarından Ebüdderda buyurdu ki:

- Her ümmetin bir fakihi vardır. Bu ümmetin fakihi de Seddad bin Evs'dir.

Seddad 677 de, Kudüs'te vefat etti.

92)Ashâb-ı Kirâmın okçularından: SEHL BİN HANİF

Uhud gazâsında bir ara Müslümanlar geri çekilir, dağılır gibi oldular. Bu sırada hiçbir şey düşünmeyen, sadece Peygamberimizi düşünen Sehl bin Hanîf, parçalanıp ölünceye kadar, O'nu korumaya canla başla çalıştı. Bu aşk ve heyecanla vücudunda birçok ok yarası bulunmasına rağmen, savaşa devam ediyordu.

Savaşın en şiddetli ânında Peygamberimizi bularak etrafındaki müşriklere karşı ok atmaya başladı. Hattâ müşriklerin dikkatlerini dağıtmak ve kendi üzerine çekmek için gür sesi ile ortaya çıkarak müşriklere:

- Sehl'i nişan alınız. Oklarınızı ona atınız. Belki onu bu yüzden daha kolay vurursunuz, diyerek elinde bulunan oklar bitinceye kadar onlarla savaştı.

İyi Ok Atar
Bu haliyle onu gören Peygamberimiz de buyurdu ki:

- Sehl'e ok yetiştiriniz. Çünkü o, Sehl'dir, rahat, iyi ok atar.

Ve o gün Sehl müşriklerden birçoğunu öldürdü.

Sehl bin Hanîf, Hendek gazâsı hazırlıklarında ve hendek kazmada hiç durmadan akıllara durgunluk veren gayretle çalıştı. Bu gazâda müşriklere çok ok atmış, Peygamberimizin sevgisini daha çok kazanmıştı. Hendek savaşından hemen sonra Beni Kureyza gazâsına katılarak onların üzerlerine yürüdü. Burada da büyük kahramanlıklar gösterdi. Daha sonra hicretin altıncı yılında yapılan Hayber gazâsına katıldı.

Hicretin sekizinci yılında yapılan Mekke fethine katılarak, hemen bunun ardından Huneyn gazâsına iştirak etmiştir.

Hicretin dokuzuncu yılında, Peygamberimiz Tebük savaşı hazırlığına başlayınca, bütün Ashâbı yardıma çağırdı. Peygamberimizin teşviklerinin sonunda bilhassa zengin olanlar çok miktarda yardım ettiler. Bu hâli gören Sehl bin Hanîf çok duygulandı. Fakir olduğu ve Peygamberimizin bu yardım davetine katılamadığı için çok üzüldü. Hemen eve gidip çocuklarının ihtiyaçları için ayırmış olduğu iki ölçek hurmayı getirerek Peygamberimize teslim etti ve dedi ki:

-Ey Allahü teâlânın Resûlü! Bundan başka evde yiyecek hiçbir şeyimiz yoktur. Bu benim ve kızımın yardımlarıdır. Kabûl buyurunuz ve bize bereketle duâ ediniz.

Peygamberimiz Sehl bin Hanîf'in getirdiği hurmaları bizzat kendi mübârek elleriyle diğer hurmaların üzerine koyup bereketle duâ etti.

Bu hâli gören, İslâmiyet'i kalben kabûl etmeyen münâfıklar, "Allahü Teâlânın Sehl bin Hanîf'in iki ölçek hurmasına ihtiyacı yoktur" diyerek onun bu istek ve arzûsunu ayıplayarak kınamışlardı. Hattâ Sehl bin Hanîf'in Allahü teâlâya ve Peygamberimize karşı olan samimî duygu içerisindeki davranışını hafife alarak, Medîne şehrinin sokaklarında alay konusu ettiler. Sokakta onu gördükleri zaman ona bakarak güldüler.

Maskaraya Çevirmiştir

Münâfıkların bu davranışları üzerine; Allahü teâlâ, Kur'ân-ı Kerîmin Tevbe sûresinin 79. âyet-i kerîmesini indirdi. Burada buyuruldu ki:

اَلَّذينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعينَ مِنَ الْمُؤْمِنينَ فِى الصَّدَقَاتِ وَالَّذينَ لاَ يَجِدُونَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَليمٌ

"Sadaka husûsunda bağışlarda bulunan mü'minlerle, bir türlü gücünün yettiğinden başkasını bulamayan fakirlerle başka türlü eğlenenler yok mu? Allahü teâlâ onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için pek acıklı bir azâb vardır."[680[680]]

Allahü Teâlâ bu âyet-i kerîme ile Sehl bin Hanîf ve diğer Ashâb-ı Kirâmın samimî hareketlerini övdü. Münâfıkları ise susturdu.

Sehl bin Hanîf, dört halîfe döneminde çeşitli yerlerde vâlilik yapmıştır. En son Hz. Ali, onu Fars vilâyetinin genel vâliliğine tayin etti. Burada da ahlâk ve fazîleti ile İslâmiyet'e çok hizmetleri oldu. Kûfe'de 659'da vefât etti. Oraya defnedildi.

[680[680]] Tevbe,9\ 79

93)Medîne'de en son vefât eden sahâbî: SEHL BİN SA'D

Hz.Sehl bin Sa'd çok genç yaşta olduğundan Peygamberimizle hiçbir savaşa katılamadı, ama ondan, çok ilim öğrendi. Hz. Sehl'in babası Sa'd bin Mâlik, Bedir savaşında çok yararlıklar gösterdi. Müslümanlar arasında kahramanca savaşırken ansızın yemiş olduğu bir darbe ile şehîd oldu. Peygamberimizin duâsını alarak, "Ashâb-ı Bedir" sıfatını kazandı. Bu sırada Sehl bin Sa'd sekiz yaşlarında idi. Peygamberimiz yetim kalan Sehl'e Bedir savaşında kazanılan ve dağıtılan ganimetlerden babasının hissesini ayırarak verdi.

Hz.Sehl bin Sa'd, Uhud savaşı sırasında yaşı küçük olduğu için bu savaşa da katılamamıştı. Diğer yaşı küçük sahâbîler gibi Medîne'de kalmıştı. Ancak Peygamberimiz yaralandığı haberi Medîne'ye ulaştığı zaman, herkes gibi O da çok üzülmüştü.

Hasır Parçası

Bu arada Peygamberimizin sevgili kerîmeleri Hz. Fâtıma'nın, babasının yaralanma haberini duyar duymaz hemen O'nun yanına koştuğunu ve yardım etmeye başladığını, Sehl bin Sa'd, şöyle bildirmektedir:

- Resûlullah efendimizin Uhud savaşında yaralandığı haberini duyduğumuz zaman çok üzüldük. Kızı Hz. Fâtıma'nın bir kalkan içinde su getirerek Peygamberimizin yaralarından akan kanları temizlediğini, bir hasır parçasını yakarak küllerini Peygamberimizin yaralarının üzerine sürdüğünü bizzat gördüm.

Hz.Sehl bin Sa'd, Hendek savaşına da yaşı küçük olduğu için katılamadı. Çünkü bu sırada on-onbir yaşlarında idi. Fakat hendeğin kazılmasında sahâbilere çok yardımcı oldu. Bütün sahâbilerin hizmetlerinin hepsine koşardı. Ayrıca hendek kazımında da yardımcı olur, Peygamberimizin yanından hiç ayrılmazdı. Her an O'nun hizmetinde bulunurdu.

Hz.Sehl bin Sa'd, Hendek'te gördüklerini anlatırken der ki:

- Hendek'te Peygamberimiz ile hep beraber idim. Onlar hendek kazıyor, biz küçük yaştakiler omuzlarımız üzerinde toprak taşıyorduk. Bu sırada Resûlullahın şöyle duâ buyurduğunu işittim:

"Yâ Rabbî! Bütün hayat, âhiret hayatıdır. Muhâcir ile Ensârı magfiretine (afvına) nâil eyle."

Cemâ'at Çoğaldı

Hz.Sehl bin Sa'd, Peygamberimizin bir emir ve isteği olduğu zaman hemen yerine getirir, hiç bir zaman geciktirmezdi. O'nun bu durumunu Hz. Sehl'in oğlu Abbâs şöyle anlatmaktadır:

"Peygamberimiz hutbe okuyacağı zaman hurma ağacından bir direğe yaslanır öyle okurlarmış. Bir gün Resûl-i ekrem buyurur ki:

- Artık cemâ'at çoğaldı, bir şey yapılsa da üzerine otursam.

Bunu duyan babam (Sehl bin Sa'd) hemen, okun yaydan fırladığı gibi kalkmış ve gitmiş.

Kısa bir zaman sonra minberin direklerini getirmiş. Yalnız babamın getirdiği bu direklerin kendisinin veya bir başkasının hazırladığı hakkında bilgim yoktur."

Daha sonra Sehl bin Sa'd'a, Peygamberimizin minberi hakkında suâl sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

- Ben minberin hangi ağaçtan, hangi tarihte, hangi gün yapıldığını, hangi gün kurulduğunu, Peygamberimizin ilk defa o minberden hangi gün hutbe okuduğunu ve oturduğunu bilirim.

Hz.Sehl bin Sa'd, Peygamber efendimizin cömertliğini, kendi ihtiyacı olan bir malı isteyen herkese verdiğini şöyle anlatmaktadır:

Kadının birisi Peygamberimize gelir, yanında getirdiği ve kendi eli ile dokumuş olduğu güzel bir elbiseyi uzatarak der ki::

- Ey Allahü teâlânın Resûlü, bunu sizin için bizzat kendi elimle dokudum, ne olur onu kabûl ediniz.

Peygamberimizin de bu şekilde bir elbiseye ihtiyacı vardı. Bu hediyeyi kabûl ederek içeri girdi ve hemen giydi. Daha sonra dışarı çıktı.

Giymek İçin İstemedim

Bu sırada Peygamberimizin ziyâretine gelenlerden birisi, bu elbiseyi görerek:

- Ey Allahü teâlânın Resûlü! Bu ne kadar güzel bir elbise, bunu bana verseniz, dedi.

Peygamberimiz hemen içeri girerek elbiseyi çıkardı ve isteyen sahâbîye verdi. Diğer ziyâretçiler, elbiseyi isteyen adama sitem ederek:

- Hiç de iyi etmedin, Peygamberimizin bu elbiseye çok ihtiyâcı vardı. Sen onu istemekle doğru bir hareket yapmadın. Bilirsin ki, Hz. Peygamber kendisinden birşey isteyenleri hiç reddetmez ve geri çevirmez, dediler.

Elbiseyi isteyen kişi ise şöyle cevap verdi:

- Ben bu elbiseyi giymek için istemedim. Aksine, o benim öldüğüm zaman kefenim olacaktır.

Sonra öldüğü zaman bu elbiseyle kefenlendi ve gömüldü. Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle buyurdu:

- Mü'minin; îmân sahibine karşı vaziyeti, bir kafanın vücuda karşı vaziyeti gibidir. Îmân sahibinin her derdi diğer bir mü'mine ızdırap verir. Nasıl ki kafanın her derdi bütün vücudu üzüntüye uğrattığı gibi.

Sehl bin Sa'd diyor ki:

Birgün birisi Peygamberimize gelerek dedi ki:

- Ey Allahın Resûlü! Allahü teâlânın ve insanların, beni sevecekleri bir işi bana öğretir misin?

Bunun üzerine, Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Dünyadan yüz çevir ki, Allahü teâlâ da seni sevsin. İnsanların eline bakma ki, onlar da seni sevsin.

Dünyanın Kıymeti

Hz.Sehl bin Sa'd şöyle anlatıyor:

Peygamberimiz, birgün bir topluluğa dünyanın boş, gerçek hayatın âhirette olduğunu anlatmak için onları bir koyun ölüsünün başına götürerek buyurdu ki:

-Şu gördüğünüz koyun ölüsünün, sahibi yanında bir kıymeti var mı?

Ashâb-ı Kirâm:

- Onun bir kıymeti olmadığı için onu buraya attı, diye arz ettiler.

Bunun üzerine Peygamberimiz buyurdular ki:

- Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bu dünya, koyunun sahibi yanında olan kıymetinden ziyâde Allahü teâlâ katında değerli değildir. Eğer dünyanın Allahü teâlâ katında bir sivrisinek kanadı kadar kıymeti olsaydı, Allahü teâlâ ondan (dünyadan) kâfire bir yudum su içirmezdi.

Hz. Sa'd, Ensârın Hazrec kabîlesi kolundandır. Babasının ismi Sa'd bin Mâlik olup, hicretten önce Müslüman olmuştur. Sa'd, dört halîfe devrinde çeşitli savaşlara katıldı.

Gittiği şehirlerde yeni Müslüman olanlara dîn bilgilerini öğretti. 712 yılında Medîne'de vefât etti.

94)Piyâdelerin en hayırlısı: SELEME BİN EKVÂ

Hudeybiye anlaşmasının yapıldığı günlerdeydi. Hudeybiye'de endişeli ve huzursuz bir bekleyiş hâkimdi. Ashâb-ı kirâm, Semüre ağacının altında toplanmış, hayatları üzerine Allah'ın Resûlüne bî'at ediyorlardı. Aralarında kuvvetli ve cesûr bir sahâbî olan Seleme bin Ekvâ da vardı. Resûlullah efendimiz:

- Seleme nerede, gelip bî'at etsin! diye seslendi.

Seleme tekrar bî'at etti. Bu hâl üç defa tekrarlandı. Hz. Seleme her bî'at sonunda Resûlullaha olan bağlılık için tam üç defa söz vermişti.

Amcanla Senin Hâlin

Peygamber efendimiz Seleme'yi silahsız görünce bir kalkan vermişti. Üçüncü bî'attan sonra Seleme'nin elinde kalkanı göremeyen Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Sana vermiş olduğum kalkan nerede?

- Yâ Resûlallah! Amcam Âmir silâhsız idi. Ona verdim.

Resûlullah efendimiz tebessüm etti ve buyurdu ki:

- Amcanla senin hâlin, "Yâ Rabbî! Bana kendimden daha sevgili bir dost ver" diye duâ eden kimsenin hâline benzedi.

Bî'attan sonra sahâbîler dağıldılar. Seleme de uzakça bir ağacın altına gidip uzandı. O sırada dört kişilik bir düşman müfrezesi yanına gelerek Resûlullaha dil uzatmaya başladılar. Resûlullaha hayatı üzerine bağlılık sözü veren cesûr sahâbî, öfkesini zor kontrol ediyordu. Çünkü Resûlullah, sahâbîlerin müşriklere karşı herhangi bir harekette bulunmalarını men etmişti. Kalkıp başka bir ağacın altına gitti. Müşrikler de silahlarını bir ağaca asıp yere uzandılar.

O sırada vâdinin aşağı tarafından bir ses duyuldu:

- Yetişin, ey muhâcirler, İbni Zuneyn öldürüldü!

Bu haberi duyan Seleme, daha fazla dayanamadı. Kılıcını eline aldı. Sessizce yatmakta olan müşriklerin yanına geldi. Ağaçta asılı duran kılıçlarını aldı. Sonra da bağırdı:

- Kıpırdayanın başını uçururum!

Bir anda neye uğradıklarını şaşıran müşrikler, korku içinde titremeye başladılar. Seleme;

-Kalkın ve arkanıza bakmadan önüme düşün! diye emir verdi.

Emrinize Hazırım

Hepsini önüne katıp Resûlullahın huzuruna getirdi. Resûlullahın vereceği emre göre davranacaktı. Resûlullah harp edilmemesi hususûndaki anlaşmayı ihlâl etmek istemedi, Onun için buyurdu ki:

- Kötülüğün başı da, sonu da onların olsun. Bunları serbest bırakınız!

Hudeybiye anlaşması gereğince, Müslümanlar Medîne'ye geri dönüyorlardı. Akşam olunca, henüz müşrik olan Lıhyanoğulları kabîlesine yakın bir yerde konakladılar. Arada yüksekçe bir tepe bulunuyordu. Resûlullah efendimiz, gece düşmanı gözetlemek için bir gönüllü aradı ve ona Allah'tan mağfiret dileyeceğini söyledi. Seleme hemen ileri atıldı:

- Ben emrinize hazırım, yâ Resûlallah!

O gece tek başına düşmanın hücum tehlikesine aldırmadan nöbet bekledi. Cesâret ve fedâkârlığını bir defa daha ispatladı.

Peygamber efendimizin develerini Medîne'de otlağa götürme vazifesini bir çobanla birlikte Peygamberimizin hizmetçisi Rebâh üzerine almıştı. Hz. Seleme etrafın düşman kabîlelerle dolu olduğu bir zamanda, develerin hücuma uğrayabileceğini düşünerek Rebâh'la birlikte gitti. Gâbe dağının yokuşuna vardığı zaman Abdurrahman bin Avf'ın hizmetçisine rastladılar. Hizmetçi çok heyacanlı idi. Hz. Seleme ona sordu:

- Allah iyiliğini versin, ne oldu sana?

- Peygamber efendimizin develerini götürdüler.

- Kim götürdü?

- Gatafan ve Fezârî kabîleleri.

Ben Ekvâ'nın oğluyum.

Böylece durumu öğrenen Seleme hemen Rebâh'ı Medîne'ye haber vermek için gönderdi. Kendisi de gelecek yardım kuvvetini beklemeden tek başına eşkıyânın ardına

düştü. Yaya idi, ama çok hızlı koşuyordu. Nihayet onlara yetişti. Seleme bin Ekvâ'nın kılıcı ve yayı yanında bulunuyordu. Hemen yayına ok yerleştirip onlara ok yağdırmaya başladı.

Bu durumu Seleme bin Ekvâ şöyle anlatır:

Onlardan, atlı bir adama yetişip, "Al sana! Ben Ekvâ'nın oğluyum! Bugün alçakların öleceği gündür!" diyerek bir ok attım.

Okumun demiri, adamın omuzunu deldi. Vallahi, onlara durmadan ok atıyordum ve onları öldürüyordum.

Ağaçlık bir yerde idim. Bir süvâri dönüp bana doğru gelmeye başlayınca, bir ağacın dibine oturdum. Sonra da, bir ok atıp onu öldürdüm. Bana yönelip de, öldürmediğim hiç bir atlı yoktu. Dağ yolu darlaşıp müşrikler, boğazın dar, ok yetişmez yerine girdikleri zaman, ben de, dağın üzerine çıktım ve onlara taş atmaya başladım.

Allah'ın yarattığı mahlûklardan olup Resûlullah efendimize ait bulunan develeri ellerinden kurtarıp geriye alıncaya kadar onları ok ve taşa tutmaktan geri durmadım. Sonra da arkalarını bırakmadım. Onlara ok ve taş yağdırmaya devam ettim. Müşrikler benimle baş edemeyeceklerini anlayınca bir kısım develeri ve bir kısım mızrakları bırakıp kaçmak mecburiyetinde kaldılar.

Canımıza Tak Dedirtti

Bıraktıkları eşyayı, Resûlullah efendimiz tanısın diyerek işâret koyarak yol üzerinde bırakıyordum.

Kaba kuşluk vakti olmuştu ki, Uyeyne bin Hısn el-Fezârî, baskıncı müşriklere yardıma gelmişti. Oturup kuşluk yemeklerini yemeye başladılar. Ben de, onların üst taraflarındaki küçük bir dağın tepesine çıkıp oturdum. Uyeyne onlara sordu:

- Sizde görmüş olduğum bu perişan hâl nedir?

Onlar da dediler ki:

- Şu adam, canımıza tak dedirtti. Vallahi, seherden, sabahın karanlığından beri arkamızdan hiç ayrılmadı. Ellerimizdeki her şeyi bıraktırıncaya kadar bize ok yağdırdı.

Uyeyne cevap verdi:

- Onun gerisinde bıraktıklarınızı araştırmış olsaydınız, iyi olurdu. İçinizden birkaç kişi kalkıp ona doğru varsın!

Uyeyne'nin emri üzerine dört kişi kalkıp Seleme'ye yaklaşmak için dağa tırmandılar. Bundan sonrasını Seleme şöyle anlatır:

- Beni, tanıyor musunuz?

- Hayır, Tanıyamadık! Sen, kimsin?

- Ben, Seleme bin Ekvâ'yım! Allah'a yemin ederim ki, ben, sizden yakalamak istediğim kimseye muhakkak yetişirim! Sizden, beni yakalamak isteyen kimse ise, bana aslâ yetişemez!

İçlerinden birisi, onlara, "Ben de, onun böyle olduğunu sanıyorum!" deyince, geri dönüp gittiler.

Şehîdlikle Arama Girme!

Ben de, dağdan inip Ahrem'in önünü kestim ve atının gemini tutup dedim ki:

- Ey Ahrem! Şu kavimden sakın! Resûlullah efendimizin sahâbîleri gelip kavuşuncaya kadar onların seni kalbinden vurup şehîd etmeyeceklerinden emîn değilim!

Ahrem bana cevaben dedi ki:

- Ey Seleme! Eğer sen, Allah'a ve âhiret gününe inanıyor, Cenneti ve Cehennemi de, hak ve gerçek tanıyorsan, benimle şehîdlik arasına girme!

Bunun üzerine atının gemini bıraktım. Sonra Ahrem atını haydutların üzerine pervasızca sürdü. Ancak müşriklerin attığı oklarla şehîd düştü."

Seleme bin Ekvâ der ki:

Baskıncı müşriklerin yorup tepede bıraktıkları iki atı önüme katıp, Resûlullah efendimize getirirken amcam Âmir, bana bir tulum sulandırılmış süt ve bir tulum da su ile karşı geldi. Su ile abdest aldım, sütten de, içtim. Sonra, Peygamber efendimizin yanına geldim.

Kendisi; baskıncı müşrikleri su içmekten men ettiğim suyun başında, Zû Kared'de idi. Yanında da beş yüz kişilik bir cemâ'at bulunuyordu.

Yumuşak Davran

Ben ise, Resûlullah efendimizin süvârîlerinin geldiklerini görünceye kadar bulunduğum yerden ayrılmadım. Süvârîler, ağaçların arasına girmeye başlamışlardı. Onların ilki, Ahrem Muhriz el-Esedî idi. Onun arkasında Resûlullah efendimizin süvârîsi Ebû Katâde ve Mikdâd bin Esved vardı. Baskıncı müşrikler geri dönüp kaçtılar.

Resûlullah efendimiz, baskıncı müşriklerin elinden kurtarıp geride bıraktığım develerle müşriklere bıraktırdığım her şeyi, bütün mızrakları ve kaftanları almış bulunuyordu. Dedim ki:

- Yâ Resûlallah! Ben, onları, su içmekten men etmiştim. Onlar, şimdi çok susuzdurlar, çarpışacak güçte değiller. Yanıma yüz kişi verseniz de, onları sık boğaz edip develerden ellerinde kalanları da kurtarsam, onlardan kimseyi sağ bırakmadan öldürsem olmaz mı?

Resûlullah efendimiz de bana sordular:

- Ey Seleme! Ben, seni bıraksam, sen, bu dediğini yapabilir misin?

- Evet! Seni, Peygamberlikle şereflendiren Allahü teâlâya yemin ederim ki, yapabilirim! Resûlullah efendimiz, gülümseyerek buyurdular ki:

- Onlara, şimdi Benî Gatafanların toprağında ziyâfet çekiliyordur! Gücün yetti mi, yumuşak davran, bağışlayıcı ol, sertliği bırak!

Seleme anlatır:

"Gece Resûlullah efendimiz ve Ashâb-ı, Bilâl-i Habeşî'nin pişirdiği etten yerken, Gatafanlardan bir adam çıkageldi ve dedi ki:

- Filân kişi, onlar için bir deve boğazlatmıştı. Devenin derisini yüzdükleri sırada, uzaktan bir toz yükseldiğini gördüler. "Müslümanlar, sizin arkanızdan geliyor!" dediler ve kaçıp gittiler.

Piyâdelerin Hayırlısı

Sabaha çıktığımız zaman, Peygamber efendimiz buyurdu ki:

-Bugün, süvârîlerimizin hayırlısı Ebû Katâde idi. Piyâdelerimizin hayırlısı da, Ebû Seleme olmuştur!

Bunları söyledikten sonra bana, birisi süvârî, birisi de yaya hissesi olmak üzere, iki hisse verdi ve ikisini benim için birleştirdi."

Seleme diyor ki:

"Açlık ve yorgunluğumu ancak sahâbîlere kavuştuğum zaman hissettim. Orada bulunan bir kırba sütü içip su ile de abdest alınca, ne açlığım, ne de yorgunluğum kalmadı."

Baskıncı müşriklerin sürüp götürdükleri yirmi deveden onu kurtarılmıştı. Geri kalan onu ise, kaçıp giden müşriklerin elinde kalmıştı.

Seleme bin Ekvâ der ki:

“Resûl-i ekrem efendimiz, beni devesinin terkisine almıştı. Medîne’ye dönülüp girilmek üzere bulunulduğu sırada idi ki, ensârdan, koşuda önüne geçilemeyen bir zât seslendi:

- Medîne’ye kadar benimle koşu yarışı yapabilecek bir yarışçı yok mu?

Bu sözlerini tekrarlayıp durmaya başladı. Bu sözleri işitince, onca yorgunluğuma rağmen dedim ki:

-Ne olur, yâ Resûlallah, bana izin ver de şununla yarışayım.

Resûlullah buyurdu ki:

- Yarışmak istiyorsan, yarış! Adama dedim ki:

- Haydi sen, Medîne’ye doğru koş!

Ben de, hemen deveden atladım. Ayaklarımı pekiştirerek koşmaya başladım. Nihayet, ona yetiştim. Onun iki küreği arasına ellerimle vurup dedim ki:

- Vallahi, senin önüne geçildi!

O da cevap verdi:

- Ben de, öyle olduğunu sanıyorum!

Böylece Medîne’ye kadar onun önünde koştum.”

Suya Kandık

Seleme bin Ekvâ şöyle anlatır:

“Bizler, Resûlullah efendimizin emrinde Hudeybiye’ye geldik. O gün yüzer kişilik ondört bölüktük. Kuyunun yanında, elli koyun da vardı. Kuyunun suyu bu koyunlara bile yetmiyordu.

Resûlullah efendimiz kuyunun kıyısına oturup duâ etti. Derhal kuyunun dibinden su fışkırarak yükseldi. Biz orada hem koyunları suladık, hem de kendimiz suya kandık.”

Seleme bundan sonraki hayatında birçok kahramanlıklar gösterdi. Hayatı boyunca yedisi Resûlullah ile birlikte olmak üzere 14 gazveye iştirak etti. Hepsinde de yiğitlik ve kahramanlık destanları yazdı.

Birçok defa Resûlullahın iltifat ve duâlarına mazhar olan bu mübârek sahâbî, Medîne'de Hicretin 74. senesinde seksen yaşında iken vefât etti.

95)Kardeşlerinin işkence ettiği sahâbî: SELEME BİN HİŞÂM

Mekke ufuklarını aydınlatan hidâyet nûru, kalp ve gönüllere yansıyınca, İslâmiyet'in şifâ bahşeden berrak menbaına her geçen gün birkaç kişi daha yanaşıyor, o âb-ı hayâta dalarak yudumluyor, rûhlarını paslandıran cehâlet ve zulüm kirlerinden kurtularak huzûra kavuşuyorlardı.

İnsanlık, o sıralar o kadar zavallılaşmış ve gülünç bir hâle düşmüştü ki, her türlü aşağılıkları işliyorlardı. İşte onları, şirkin, küfrün ürkütücü pençesinden alıp, İslâmiyet'in munis ve şefkatli sînesine, merhametli kucağına davet eden yüce Resûl, insanlığın hakîkî kurtarıcısı olduğunu ispat ediyordu.

Kardeşlerin Nasiplisi

İslâmiyet sayesinde insanlar arasında o kadar kuvvetli, sağlam bir yakınlık ve kardeşlik kurulmuştu ki, küfür cephesinde kalanlarla, îmân safında bulunanlar arasında daha önce mevcut olan kan bağı akrabalık münâsebetlerinden hiçbir eser kalmamıştı. Müşrik baba, mü'min oğlunu en büyük düşman biliyor, îmânsız kardeş, İslâmiyet'i seçen kardeşini en azılı hasım olarak görüyordu.

Bu ibretli tablo Hişâm'ın beş oğlu arasında çok açık bir şekilde müşâhede ediliyordu. Seleme ile Hâris Peygamber efendimizin yanında yer alırken, aynı babadan gelen Ebû Cehil, Âs ve Hâlid nasîpsiz gürûhunun elebaşısıydılar.

Büyük kardeşi Seleme'nin îmân ettiğini duyunca, Ebû Cehil'in hısımlığı hasımlığa çevrilmiş, kendi âilesinden bir ferdin, Peygamber efendimizin safına geçmesini hiç hazmedememişti. Onu vazgeçirmek için her türlü yola başvurdu. Fakat bütün çabaları boşa çıktı. Îmânın ulvî hazzını tadan kimsenin, tekrar dönüp küfrün zehirini ağzına alması mümkün müydü?

Hz. Seleme, zâlim kardeşinin hareketlerine daha fazla tahammül edemedi. Habeşistan'a hicret etti. Böylece her ne kadar yer ve yurtlarından ayrı düşmüşler ise de can ve dinleri emniyette idi.

Bu Müslümanlar hicret edeli üç ay olmuştu. Receb, Şa'bân ve Ramazan aylarını orada geçirmişlerdi. Kulaklarına şöyle bir haber geldi:

“Mekkeliler îmân etti, Velîd bin Muğîre Müslüman oldu.”

Bunun üzerine kendi aralarında, “Bunlar Müslüman olduktan sonra Mekke’de Müslüman olmayacak kim kaldı? Bize kendi kavim ve kabîlemiz arasında yaşamak daha iyidir” diyerek bir kısmı geri dönmeye karar verdi. Fakat Mekke’ye yaklaşıp da duydukları haberin asılsız olduğunu öğrenince hayâl kırıklığına uğradılar.

Himâyeye Girmediler

Mekke’ye, gelişigüzel girmek mümkün değildi. Mekke’ye girmek demek, müşriklerin revâ görecekleri ezâ ve cefâları peşinen kabûl etmek demekti. Böyle bir tehlikeyi savuşturmak için ekserîsi Mekke’de bulunan akraba ve yakınlarının himâyesine girmeyi düşündüler. Böyle olunca bir çeşit mülteci gibi kabûl edileceklerdi. Nitekim bir kısmı öyle yaptı.

Bazıları da himâyeye girmediler ve Mekke’ye gizliden girerek uzun müddet geldiklerini sezdirmediler. Fakat bunların bir kısmı, bir süre gizlendilerse de müşrikler tarafından yakalandılar. İşte, Seleme bin Hişâm, Velîd bin Velîd, Hişâm bin Âs, Abdullah bin Süheyl ve daha birkaç sahâbî bu tutulup hapsedilen Müslümanlardandı.

Uzun müddet en yakınları tarafından işkenceye tâbi tutulan ve zulmün her türlüsüne mâruz kalan Hz. Seleme, Iyaş ve Hişâm Medîne'ye hicret emri çıkınca bile esâret zincirinden kurtulamadı. Hattâ bu yüzden Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına da katılamadı.

Öz kardeşi Ebû Cehil, Hz. Seleme bin Hişâm'ı işkenceden işkenceye sokuyordu. Yoruluncaya kadar dövüyor, türlü hakâretler ediyor, aç susuz bırakarak günlerce acı ve ızdırap içine atıyordu.

Bütün bu zulümleri yapmasındaki maksadı, "Belki tahammülsüz kalır da, dîninden vazgeçer" düşüncesinden ortaya çıkıyordu. Halbuki Hz. Seleme'de kâinâta meydan okuyacak kadar kuvvetli bir îmân; bitip tükenmez bir Resûlullah sevgisi vardı.

İşkenceye Aldırmadı

Uzun yıllar îmânında en ufak bir tereddüde kapılmadan, usanıp bıkmadan, sabır ve azim içinde, revâ görülen işkencelere aldırmadı.

Bu îmân fedâîlerinin acıklı hâlini bilen, onların çektiği sıkıntıyı kendi rûhunda da hisseden Resûl-i ekrem efendimiz, bir ay müddetle her sabah namazında şu duâyı tekrar ederdi:

"Allahım, Velîd bin Velîd'i kurtar! Allahım, Seleme bin Hişâm'ı kurtar! Allahım, Iyaş bin Rebia'yı kurtar! Allahım, mü'minlerin zayıf olanlarını kurtar!"

Mekke müşriklerinin elinde bulunan bu üç sahâbî birbirlerinin amca çocuklarıydı. Muğîre üçünün de dedesiydi. Velîd bin Velîd, Müslüman olup Mekke'ye gidince hapsedilmiş, Iyaş bin Rebia hicret esnâsında Ebû Cehil tarafından kandırılarak götürülüp işkenceye tâbi tutulmuştu. Bu üç sahâbî de bir aradaydı. Üçünü birbirlerine bağlamışlardı.

Hz. Velîd bir fırsatını bularak kaçıp Medîne'ye geldi. Peygamber efendimiz, Velîd'e diğer kardeşleri Seleme ile Iyaş'ın durumunu sordu. Hz. Velîd, onların ayaklarının birbirine bağlı bulunduğunu, şiddetli azâb ve işkence içinde kıvrandıklarını haber verdi.

Kim Kurtarır?

Peygamberimiz, bu mağdûr Müslümanları müşriklerin ellerinden kurtarmak istiyordu. Bunun için bir defasında sordu:

- Bunları kim kurtarıp Medîne'ye getirir?

Hemen ayağa kalkan Hz. Velîd dedi ki:

- Onları ben kurtarıp size getiririm, yâ Resûlallah!

Mekke'ye giden Hz. Velîd gizlice şehre girdi. Mahpuslara yemek götüren bir kadından Hz. Seleme ile Hz. Iyaş'ın bulundukları yeri öğrendi. Geceleyin oraya varan Velîd, bağlandıkları ipi kesti, onları devesine bindirerek Mekke'den çıkardı.

Mazlûmların kaçtıklarını öğrenen müşrikler peşlerine düştülerse de, onları ele geçiremediler. Hz. Velîd kurtardığı iki arkadaşıyla birlikte Medîne'ye geldiğinde yürümekten ayak parmakları parçalanmış, kanlar içinde kalmıştı. İki mümtaz sahâbînin kurtulduğunu öğrenen Peygamberimiz çok sevinmişti.

Hz. Seleme artık rahattı. Peygamberimizin vefâtına kadar Medîne'de kaldı. Hz. Ebû Bekir'in hilâfetinde Suriye seferine katılan mücâhitler arasında yer aldı. Hz. Ömer'in halîfeliği sırasında vuku bulan Mercu's-Sufr savaşında, Hicretin 14. senesi Muharrem ayında şehîd düştü.

96)Ehl-i beytten sayılan İranlı sahâbî: SELMÂN-I FÂRİSİ

Seçkin ve meşhur sahabelerden biri. İran asıllı olup, İsfahan'ın Cayy kasabasında doğmuştur. Bir rivayete göre de doğum yeri Râmehürmüz'dur. Doğum tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Hz.Selman (r.a)'ın müslüman olmadan önceki ismi, Mabah b. Buzahşan'dır. Müslüman olduktan sonra Selman ismini almıştır. Künyesi Ebu Abdullah'tır. Ona nesebi sorulduğu zaman; "Ben; Selman b. İslam'ım" demiştir.[681[681]]

[681[681]] Ahmed b. Hanbel, 5, 442-443; İbn Sa'd, 4, 77-78; İbnul-Esîr, Üsdül-Ğâbe, 2, 417-418

Hz.Selman (r.a)'ın babası Mecusiliğe aşırı bağlı olan bir köy ağası (Dikhan) olup büyük bir çiftliğe sahipti. Onun evinde bir ateşgede vardı ve onda ateşin sönmeden sürekli yanmasını sağlama işiyle Selman (r.a) ilgileniyordu. Babasının ona karşı olan sevgisi çok aşırıydı. Bu yüzden onu, kendisine bir zarar gelmesin diye eve kapatmıştı. Bu arada Hz.Selman (r.a), Mecusiliğin gerçek bir din olup olamayacağı hakkında düşünmeye başladı. Ancak o kendi deyimiyle, bir köle gibi eve hapsedildiğinden, dışarıdaki olaylardan pek haberdar değildi ve bu yüzden Mecusiliği diğer dinlerle karşılaştırma imkanından yoksun bulunmaktaydı.

Bir ara babası, işleri yoğunlaşınca onu tarlalardan birisine bakması için göndermek zorunda kaldı. Öte taraftan onu, kendisi için her şeyden değerli olduğunu söyleyerek işini bitirince gecikmeden eve dönmesi için uyardı. Bölgede az da olsa Hıristiyan bulunmaktaydı. Yola çıkan Selman (r.a), bir kilisenin yanından geçerken, içerde ibadet edenlerin durumu dikkatini çekti ve içeri girerek onları izlemeye başladı. O, evde hapsedilmiş olduğu için bu insanların dini hakkında hiç bir bilgiye sahip değildi. Selman (r.a) tarlaya gitmekten vazgeçerek, büyük bir merak içerisinde, akşama kadar orada kalmış ve bu dinin Mecusilikten daha hayırlı olduğu kanaatine vararak, onlara bu dinin kaynağının nerede olduğunu sormuştu. Onunla ilgilenen Hıristiyanlar, dinleri hakkında onu bilgilendirmişler ve bu dinlerinin kaynağının Suriye de olduğunu söylemişlerdi.

Hz.Selman (r.a), eve dönmekte gecikince babası endişelenmiş ve onu bulmak için adamlar göndermişti. Eve dönen Selman (r.a), başından geçen olayı babasına anlattı. Babası ise ona, gördüğü dinde hiç bir hayrın bulunmadığını ve atalarının dininin, karşılaştığı dinden daha iyi ve üstün olduğunu söyledi.

Hz.Selman (r.a) babasına karşı çıkarak, Hıristiyanlığın kendi dinlerinden üstün olduğu konusunda onunla tartışmaya başladı. Babası, onun bu durumundan telaşlandı ve ayaklarından bağlayarak onu hapsetti. Selman (r.a), kilisedeki Hıristiyanlarla irtibat kurarak, Suriye tarafına gidecek bir kervan hazır olduğu zaman, kendisine haber vermelerini istedi. Böyle bir kervan hazır olduğu zaman, kendisine verilen haber üzerine evden kaçtı ve bu kervana katılarak Suriyeye gitti.

Burada bir rahibin hizmetine girdi ve ondan Hıristiyanlığın esaslarını öğrenmeye başladı. Ancak bu rahib, kötü bir kimseydi. O, insanları sadaka vermeye teşvik ediyor, fakat topladığı bu sadakaları yerlerine sarfetmeyerek kendisi için biriktiriyordu. Bu rahib ölünce, Selman (r.a), onun yerine geçen rahibe tabi oldu. Bu kimse zühd ve takva sahibi bir zattı. Ona büyük bir sevgiyle bağlanan Selman (r.a), ölümü yaklaştığı zaman; kendisine kimi tavsiye edebileceğini sordu.

Rahip ona, tabi olunabilecek tek kişiyi tanıdığını, onun da Musul'da bulunduğunu söyledi. Selman (r.a), Musul'a gidip, bu kimseye tabi oldu. Onun ölümü yaklaştığı zaman da ondan yine kimin gözetimine girmesi gerektiği hususunda tavsiye istedi. Bu zat ona,

üzerinde bulundukları itikadta hiç kimseyi tanımadığını, ancak, Nusaybin'de bulunan bir âlime tabi olabileceğini söyledi.

Hz.Selman (r.a) doğruca Nusaybine gitti. Nusaybin'deki rahibin yanında bir müddet kaldıktan sonra, onun da ölüm döşeğine yattığını gören Selman (r.a), yine kime uyabileceğini sordu. Bu kimse, ona, uyulabilecek bir tek kişi tanıdığını ve onun Rum diyarında, Ammuriye'de bulunduğunu söyledi. O ölünce Selman (r.a), Ammuriye'ye gitti. Ammuriye'de bir müddet kaldıktan sonra burada yanında kaldığı rahibin ölümü yaklaştığı zaman ondan da kime tabi olacağı konusunda vasiyette bulunmasını istedi.

Bu kimse ona, yeryüzünde tabi olunabilecek bir kimsenin var olduğunu bilmediğini söyledi ve şöyle ekledi: "Ancak bir peygamberin gelmesi yakındır. O, İbrâhim'in dini üzere gönderilecek ve kavminin arasından hicret edip, içinde hurma bahçeleri olan iki harra arasındaki bir yere gidecektir. Onun peygamber olduğunu belirten alâmetleri vardır: O, hediye edilen şeyleri yer, sadaka olarak hiçbir şeyi kabul etmez. İki omuzu arasında da nübüvvet mührü bulunmaktadır. Görünce onu tanırsın. O ülkeye gidip ona katılmayı başarabileceğine inanıyorsan bunu yap."[682[682]]

Hz.Selman (r.a), burada bir müddet kaldıktan sonra, Kelp kabilesinden bir tüccarla karşılaştı. Ondan, ülkesi hakkında bilgi aldı ve bahsedilen nebinin bu bölgedeki bir yerden çıkması gerektiğine kanaat getirerek, kendisini bir ücret karşılığında birlikte götürmesini istedi. Selman (r.a)'ın teklifini kabul eden Kelbli Arap onu yanına alarak Hicaz'a doğru yola çıktı. Ancak, Vadil-Kura'ya geldiklerinde bu kimse Selman (r.a)'a ihanet etti ve onu köle olarak bir Yahudi’ye sattı.

Vadil-Kura'da hurmalıkları gören Selman (r.a), kalbi mutmain olmamakla birlikte, Ammuriye'deki rahibin kendisine tarif ettiği yerin burası olmasını arzuluyordu. Vadil-Kura'da bir müddet kaldıktan sonra, efendisinin amcasının oğlu olan Kureyzaoğulları'ndan bir kimse tarafından satın alınarak Medine'ye götürülen Selman (r.a), burayı görünce, hocasının kendisine bahsettiği beldeye geldiğini anlamıştı.

Rasûlüllah (a.s) Mekke'de peygamberlikle görevlendirilip Medine'ye hicret edene kadar köle olarak hurma bahçelerinde çalışmış ve sürekli meşgul tutulduğu ve serbest olarak kimseyle konuşamadığı için, onun varlığından haberdar olamamıştı. Rasûlüllah (a.s) Kuba'ya geldiği zaman Yahudiler, Evs ve Hacrec'in ona iman etmesine kızıyor ve bunu bir türlü hazmedemiyorlardı. Selman (r.a), hurma bahçesinde bir ağacın tepesinde çalıştığı sırada Yahudilerden birisi gelmiş ve ağacın altında oturan Selman (r.a)'ın sahibine (Evs ve Hacrec'i kastederek); "Allah Benu Kayle'ye lânet etsin. Vallahi onlar şu anda, Mekke'den bu gün gelen bir adamın etrafında toplanmış bulunuyor ve onun nebi olduğuna

---

[682[682]] İbn İshak, es-Sîre, Neşr: M. Hamdullah, İstanbul 1981, 66; Ahmed b. Hanbel, 5, 442-443; İbn Sa'd, a.g.e., 4, 77-79; İbnul-Esîr, Üsdül-Ğabe, 2, 418-419; Muhammed b. Hasan ed-Diyarbekrî, Tarihul-Hamis, Beyrut (t.y), I, 351-352; Ahmed b. Hafız el-Hakemî, el-Kısasul-İslâmiye, (muhtemelen) Riyad 1976, I,187-189

inanıyorlar" dedi. Selman (r.a) şöyle demektedir: "Ben kendi kendime; "bu kesinlikle o peygamberdir" dedim.

Öyle bir titremeye başladım ki; ağacın altında duran sahibimin üzerine düşeceğim korkusuna kapıldım. Süratli şekilde ağaçtan aşağı inip; "Ne diyor? Bu haber nedir?" diye sordum. Bunun üzerine efendim bana şiddetli bir yumruk attı ve; "Bundan sana ne! İşinin başına dön" diye bağırdı. Ben ona; "Sadece duyduğum bu haberin ne olduğunu anlamak istemiştim" dedim. Akşam olunca Selman (r.a), biriktirmiş olduğu bir miktar yiyeceği alarak, Kuba'da bulunmakta olan Rasûlüllah (a.s)'ın yanına gitti ve ona; "Senin salih bir kimse olduğunu duydum. Yanınızda ihtiyaç sahibi olan arkadaşlarınız var. Sizin halinizi duyduğum zaman, bunları size vermemin daha iyi olacağını düşündüm" dedi ve getirdiklerini Rasûlüllah (a.s)'ın yanına koydu.

Rasûlüllah (a.s), ashabına;

"Yiyin" dedi. Ancak kendisi bunlardan yemedi. Selman (r.a), sadaka kabul etmediğini gördüğü zaman kendi kendine; "Bu alametlerin biridir" dedi. Daha sonra Rasûlüllah (a.s) Medine'ye geçti. Selmân (r.a) tekrar bir şeyler hazırlayarak Rasûlüllah (a.s)'ın yanına gitti ve getirdiklerinin sadaka olmadığını, sadece kendisine hediye olarak vermek istediğini söyledi. Onun sahabeleriyle birlikte bunlardan yediğini görünce ikinci alametin de onda var olduğuna kani oldu.

Bir zaman sonra Selman (r.a) tekrar Rasûlüllah (a.s)'ın yanına gitti. Rasûlüllah (a.s) ashabıyla birlikte oturmaktaydı. O, onlara selam verdikten sonra, Rasûlüllah (a.s)'ın etrafında dolaşmaya başladı. Onun, bildiği bir şeyi araştırdığını anlayan Rasûlüllah (a.s) ridasını kaldırdı. Selman (r.a), Rasûlüllah (a.s)'ın sırtındaki mührü gördüğü zaman Ammuriye'deki rahibin kendisine bahsettiği mührün aynısı olduğunu anladı ve onu öperek ağlamaya başladı. Rasûlüllah (a.s) onu yanına oturtarak halini sordu. Selman (r.a), oraya ulaşıncaya kadar başından geçen olayları anlattığı zaman, Rasûlüllah (a.s) ve orada bulunan sahabiler bunu hayretler içerisinde dinlemişlerdi.[683][683]

Hz.Selman (r.a), Rasûlüllah (a.s)'e geldiği zaman Arapça'yı meramını anlatacak ölçüde bilmiyordu. Onunla Farsça'yı bilen bir tercüman aracılığıyla konuşmuş olduğu rivayet edilmektedir.[684][684]

Selman (r.a)'ın İsfahan'daki köyünde başlayan ve müslüman olup kölelikten kurtuluncaya kadar başından geçen bu olayları Ahmed b. Hanbel, İbn Sa'd, İbnul-Esir ve diğerleri, onun kendi anlatımıyla İbn Abbas'dan rivayet etmektedirler.

İbn Sa'd'ın Kurre el-Kindî'den naklettiği başka bir rivayette ise Selman (r.a)'ın bu kıssası farklı bir şekilde anlatılmakta ve onun, İslam'a ulaşan yolculuğu esnasında,

---

[683][683] Ahmed b. Hanbel, 5, 442-443; İbn Sa'd, a.g.e., 4, 77-79; İbnul-Esîr, Üsdül-Ğabe, 2, 418-419; Muhammed b. Hasan ed-Diyarbekrî, Tarihul-Hamis, Beyrut (t.y), I, 351-352; Ahmed b. Hafız el-Hakemî, el-Kısasul-İslâmiye, (muhtemelen) Riyad 1976, I,187-189

[684][684] Diyarbekrî, a.g.e., I, 352

Hıristiyan hocaların vasiyetleriyle, Hıms'a gittiği; yine buradan tavsiye üzerine Kudüse ulaştığı; burada kendisine tarif edilen zatı bulup ondan ilim tahsil ettiği; bu kimsenin ona son peygamberin çıkacağı yer ve önceki rivayetlerde geçen alametleri bildirmesi üzerine Hicaz'a doğru hareket ettiği ve sonunda Araplardan bir topluluk tarafından köle edilip Medine'de bir kadına satıldığı nakledilmektedir.[685[685]]

İbnul-Hacer, Selman (r.a)'ın müslüman olana kadar hakkında nakledilen kıssaların birbiriyle farklılıklar arzettiğini, bunların arasını telif etmenin güç olduğunu söylemektedir.[686[686]]

Hz.Selman (r.a), Hicret'in beşinci yılına kadar köle olarak yaşamıştır. Bundan dolayı o, Hendek savaşından önceki gazalara iştirak edemedi. Uhud savaşı öncesinde Rasûlüllah (a.s) ona, efendisiyle mükâtebede bulunmasını söyledi. Selman (r.a), bunun üzerine efendisine giderek onunla, üçyüz hurma fidanı temin edip dikmek ve kırk ukıye (1600 yüz dirhem) altın vermek şartıyla anlaştı. Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s), Sahabilere: "Kardeşinize yardım edin " dedi. Sahabiler güçleri miktarınca fidan temin ederek üç yüz tane fidanı ona verdiler. Rasûlüllah (a.s), ona: "Selman, git çukurlarını kaz.

Dikmeye sıra geldiği zaman onları sen dikme, bana haber ver. Onları kendi ellerimle yerlerine koyayım"dedi. Selman (r.a), çukurların kazılma işini Sahabîlerin yardımıyla bitirdi. Rasûlüllah (a.s), bahçeye giderek bütün fidanları yerine koydu. Bu fidanlardan hiç bir tanesi kurumamıştı. Daha sonra, Rasûlüllah (a.s) Selman (r.a)'ı yanına çağırarak, efendisine ödemesi gereken kırk ukıye altını ödemesi için ona yumurta büyüklüğünde bir altın külçesi verdi. Selman (r.a): "Bu benim ödemem gereken miktarı nasıl karşılar ya Rasulallah?" demekten kendini alamadı.

Rasûlüllah (a.s) ona, Ey Selman! Allah onunla senin borcunu karşılayacaktır" dedi. Selman (r.a) şöyle demektedir: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, onunla kırk ukiyelik ödemem gereken miktarı ödedim". Artık böylece Selman (r.a) hürriyetine kavuşmuş oluyordu.[687[687]]

Hz.Selman (r.a)'ın katıldığı ilk savaş Hendek savaşıdır. Müşrikler, müttefiklerle birlikte oluşturdukları on bin kişilik bir orduyla birlikte Medine'ye doğru harekete geçtikleri zaman, Rasûlüllah (a.s), şehir içinde kalarak bir savunma savaşı vermeyi kararlaştırmıştı. Ancak, Medine'nin çevresinde düşmanın şehre girişini engelleyecek her hangi bir sur yoktu. Bu durum şehrin savunulmasını oldukça güçleştiriyordu. Yapılan istişareler esnasında Selman (r.a), Rasûlüllah (a.s)'e, "Ey Allah'ın Rasûlü! Biz İran'da

---

[685[685]] İbn Sa'd, a.g.e., 4, 71-72; diğer rivayetler için. el-Hâkim, el-Müstedrek, Beyrut (t.y.), 3, 598, vd.
[686[686]] Askalanî, a.g.e., 2, 62
[687[687]] Ahmed b. Hanbel, 5, 443-444; İbn Sa'd, a.g.e., 4, 79-80; Diyarbekri, I, 468; İbnül-Esîr, Üsdü'l-Ğabe, 2, 419; onun azad edilmesi hakkında değişik rivayetler için bk. Diyarbekrî, a.g.e., I, 469

muhasara edildiğimiz zaman şehrin etrafında bir hendek kazarak kendimizi savunurduk" deyip hücuma açık bölgede bir hendek kazılması görüşünü ileri sürmüştü.[688[688]]

Bu görüş Rasûlüllah (a.s) tarafından uygun bulunmuş ve derhal hendeğin kazılması için faaliyete geçilmişti. Selman (r.a), kuvvetli bir kimseydi ve kazı işinde oldukça verimli çalışmaktaydı. Ensar grubu, Selman (r.a)'ı sahiplenerek, "Selman bizdendir" dediler. Bunun üzerine muhacirler; "Hayır Selman bizdendir" demeye başladılar. Bunu duyan Rasûlüllah (a.s); "Selman bizdendir. O ehl-i beytimdendir" diyerek onu ehl-i beytine dahil etmiştir.[689[689]]

Hz.Selman (r.a), daha sonraki bütün savaşlarda Rasûlüllah (a.s) ile birlikte bulunmuştur. Mekkeli müşrikler, Medine önlerine geldikleri zaman şehirle aralarındaki hendeği gördüklerinde şaşırmışlardı. Çünkü Araplar daha önce böyle bir savunma usulünden habersizdiler. Müşrikler, bu hendeği geçmeyi denedilerse de başaramadılar. Savaşın kazanılmasında hendeğin rolü o kadar büyük olmuştur ki, bundan dolayı Hendek savaşı olarak adlandırılmıştır.

Hz.Selman (r.a), Rasûlüllah (a.s)'ın yanından vefat edinceye kadar ayrılmadı. Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın Halifeliği zamanında da Medine'de bulunmuştur.

Hz. Ömer (r.a) devrinde İslâm ordusu İran'ın fethi için harekete geçtiği zaman Selman (r.a) da bu orduya katıldı. Selman (r.a) İran asıllıydı. Bundan dolayı düşman ordusunun durumunu çok iyi biliyordu. Ayrıca Farsların İslâm dinini kabul ederek dalaletten kurtulmalarını şiddetle arzulamaktaydı. İranlılar, Kadisi'ye yenilgisinden sonra Medain'de toplanmışlardı. Müslümanlar Dicle nehrinin kenarına geldikleri zaman, karşıya geçmek için hiç bir şey bulamadılar. Sa'd b. Ebi Vakkas, karşı sahile bir öncü birliği gönderip geçiş güvenliğini sağladıktan sonra, bütün orduya nehri geçme emrini verdi.

Ordu topluca, suları kabarmış bir şekilde akan Dicle nehrine daldı. Sa'd (r.a)'in yanında Selman (r.a) bulunmaktaydı. Sa'd (r.a), dua ediyor ve Allah Teâlâ'nın dostlarına yardım edeceğini, dinini üstün kılacağını ve Allah Teâlâ'ya isyan eden bir topluluğun iyiliğe (İslâm'a) galebe çalamayacağını söylüyordu. Nehrin ortasında oldukça heyecanlı bir halde bulunan Sa'd (r.a)'a, Selman (r.a) şöyle demekteydi: "İslâm yepyenidir. Allah, karaları nasıl müslümanların emrine vermişse, denizleri de onların emrine verecek güçtedir. Allah'a yemin ederim ki müslümanlar nehre nasıl akın akın girmişlerse nehirden öylece akın akın çıkacaklardır". Gerçekten Selman (r.a)'ın dediği olmuş ve müslüman ordusu hiç kayıp vermeden karşı kıyıya geçmişti.[690[690]]

[688[688]] Taberi, Tarih, 2, 566
[689[689]] Taberi, aynı yer; İbn Sa'd, a.g.e., 4, 83
[690[690]] Taberi, Tarih, 4, 11-12; İbnul-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, 2, 511-512

İranlı askerler dehşet içerisinde, onların nehri geçişlerine bakıyorlar ve kendi kendilerine; "Şeytanlar geliyor. Vallahi bizim savaştığımız bu topluluk cinlerden başkaları değildir" demekteydiler.[691[691]]

İranlı askerler kaçarak Kisra'nın sarayına sığınıp direnmeye devam ettiler. Buraya gönderilen öncü birliğinin komutanı Selman (r.a)'dı. O, surun önüne geldiği zaman, İslam'ın emrettiği şekilde onları üç defa müslüman olmaya, kabul etmezlerse cizye ödemeye davet etti. Selman (r.a) onlara şöyle diyordu: "Ben de aslen sizden biriyim. Size acıyor ve yumuşak davranıyorum. Eğer müslüman olursanız bizim kardeşlerimiz olarak aynı haklara sahip olursunuz. Bunu kabul etmez, dininiz de kalmak isterseniz, bize itaat ederek cizye ödersiniz. Bunu da kabul etmezseniz, diğerleri gibi sizinle savaşırız."[692[692]]

Hz.Selman (r.a), meselenin Arapların Acemlere hâkimiyeti meselesi olmadığını onlara anlatabilmek için, "Sizden biri olduğum halde Araplar bana itaat ediyor" diyerek, ikna etmeye çalışıyordu. Selman (r.a) ilk iki şartı kabul etmemeleri üzerine onlara üç gün düşünmeleri için mühlet verdi. Üçüncü gün sarayda bulunan askerler teslim olmayı kabul ettiler ve böylece Kisra'nın muhteşem sarayı müslümanların eline geçmiş oldu. Daha önce Behuresirdekileri de o İslâm'a davet etmişti. Ancak buradakiler, cizye vermeyi de reddedince savaşılarak mağlup edilmişlerdi.[693[693]]

Hz.Sa'd (r.a) Medâin'de karargah kurmuştu. Ancak buranın havası, İslâm askerlerine iyi gelmemiş, iklim değişikliğinden dolayı yüzlerinin renkleri değişmişti. Bu durumu öğrenen Ömer (r.a), Sa'd'a haber göndererek, müslümanların yaşamalarına uygun bir yer tespit edilmesi için Selman (r.a) ile Huzeyfe (r.a)'ı görevlendirmesini istedi. Bu yer ile Medine arasında ulaşım kolaylığını engelleyecek bir nehrin bulunmamasını özellikle vurguladı. Bölgede araştırmalarda bulunan Selman (r.a) ve Huzeyfe (r.a), sonunda Kufe üzerinde karar kıldılar ve burada ordugah şehri inşa edildi (17/638). Selman (r.a) İran'ın fethi için devam eden askerî harekâtlarda aktif olarak rol almıştır.[694[694]]

Hz.Selman (r.a), Hz. Ömer (r.a) döneminde Medâin valiliğinde bulunmuştur. Selman (r.a), Hicri 36 yılında Medain'de vefat etmiştir. Ancak onun ölüm tarihi hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Hz. Osman (r.a)'ın hilafetinin sonlarına doğru, (35) veya 37 yılında vefat ettiği rivayet edilmekte; hattâ Hz. Ömer zamanında öldüğü de söylemektedir.[695[695]]

İbn Hacer, onun ölümü ile ilgili farklı tarihleri verdikten sonra, Enes (r.a)'den, İbn Mes'ud'un, ölüm döşeğindeki Selman (r.a)'ı ziyaret ettiği şeklindeki rivayeti delil alarak,

---

[691[691]] Taberi, Tarih, 4, 11-12; İbnul-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, 2, 511-512
[692[692]] Taberi, 2, 514
[693[693]] Taberi, a.g.e., 4,14; İbn Hanbel, 5, 444
[694[694]] Taberi, a.g.e., 4, 40-41; İbnul-Esir, el-Kamil fit-Tarih, 2, 527-528
[695[695]] İbnul-İmad, Şezerâtu'z-Zeheb, I, 44; İbn Hacer, a.g.e., 2, 63; İbnul-Esîr, Tarih, 3, 287; İbn Sa'd, a.g.e., 6,17

İbn Mes'ud'un 34. yıldan önce vefat ettiğini, dolayısıyla Selman (r.a)'ın ölümünün 33. veya 32. yılında olması gerektiği görüşünü ileri sürmektedir.

Onun iki yüz elli ile üç yüz elli sene yaşadığı şeklinde rivayetler bulunmakta ve raviler iki yüz elli sene yaşadığının şüphe götürmez olduğunu söylemektedirler.696[696]

İbn Hacer, Zehebî'nin rivayetlerini değerlendirdikten sonra, onun ancak seksen yıl kadar yaşamış olabileceği kanaatine vardığını nakletmektedir (İbn Hacer, aynı yer) ki, gerçeğe yakın olan da budur. Selman (r.a)'ın mezarı, Bağdad'ın 30 km doğusunda Medain harabeleri civarından akan Deyale ırmağının kenarındadır. Onun bulunduğu yer Selman-ı Pak (temiz Selman) olarak isimlendirilmiştir. Onun mezarının içinde bulunduğu cami IV. Murad tarafından tamir ettirilmiştir.

Hz.Selman (r.a), ilim, fazilet ve zühd bakımından Ashabın en önde gelen simalarından birisi olup, Rasûlüllah (a.s)'e yakınlığıyla tanınmaktadır. Hz. Aişe (r.anha), şöyle demektedir:

"Bir çok geceler Selman (r.a) Rasûlüllah (a.s) ile yalnız kalırlardı. Bu beraberlik o kadar sürerdi ki Rasûlüllah (a.s) hanımlarından birinin yanına bile girmezdi." 697 [697] Rasûlüllah (a.s), Hendek savaşı esnasında onun ehl-i beytinden olduğunu ilân etmişti.

Hz. Ali (r.a) onun hakkında; "Ona evvelkilerin ve sonrakilerin ilmi verilmiştir. Onda bulunan bu ilme ulaşılamaz" demiştir. Başka bir zaman da: "O bizim ehl-i beytimizdendir. Aranızdaki konumu Lokman Hekim gibidir. İlk ve son kitabı okumuştur. Sonu olmayan bir denizdir" demiştir. Muaz (r.a) kendisine gelenlere ilmi, aralarında Selman (r.a)'ın da bulunduğu dört kişiden talep etmelerini söylemiştir. Onun ilmi hakkında yapılan övgüler Rasûlüllah (a.s)'ın söylediği; "Selman ilme doyuruldu."698[698]

Sözüne dayandırılmaktadır. Selman (r.a), Ebu Derdâ' (r.a)'ın gece boyu namaz kıldığı ve sürekli oruç tuttuğunu gördüğü zaman onu bundan alıkoyup hazırlanan yemekten yiyerek orucunu bozması konusunda ısrar etmiş ve ona; "Üzerinde gözünün hakkı vardır, ailenin hakkı vardır. Bazen oruç tut, bazen tutma; bazen namaz kıl, bazen ara ver" (bunları nafile olan ibadetleri için söylemiştir). Ebu'd-Derdâ' bu durumu Rasûlüllah (a.s)'e ilettiği zaman o; "Selman senden daha âlimdir" dedi ve bunu üç kere tekrarladı.699[699]

Hz. Ömer (r.a), ona büyük bir saygı gösterirdi. Ümmetin idaresinin sorumluluğu altında ezilen Ömer (r.a), duyduğu bir endişesini dile getirerek Selman (r.a)'a şöyle sormuştu: "Ben bir melik (kral) miyim, yoksa halife miyim?". Selman (r.a) ona şöyle

---

696[696] Askalanî, a.g.e., 2, 62; İbnul-Esîr, Tarih, II, 287; Üsdül-Ğabe, 421
697[697] İbnul-Esir, Üsdül-Ğabe, 2, 420
698[698] İbn Sa'd, a.g.e., 4, 85
699[699] İbn Sa'd, a.g.e., 4, 85-86

karşılık verdi; "Eğer sen müslümanların toprağından bir dirhemden az veya fazla bir para alır, sonra onu, haksız bir şekilde sarfedersen, sen halife olmayıp bir melik olursun."700[700]

Hz. Ömer (r.a), fey gelirlerini taksim ederken, Selman (r.a)'a dört bin dirhem hisse ayırmıştır. Bazı kimseler, "Halifenin oğlu (Abdullah) üç bin beşyüz dirhem alıyor, bu Farslı ise dört bin dirhem alıyor" diyerek bu durumu garipsemişlerdi. Oradakiler: "Selman, Rasûlüllah (a.s) ile Abdullah'ın katılmamış olduğu bir çok savaşa katılmıştır" diyerek cevapladılar.701[701]

Başka bir rivayette, Ömer (r.a), Fey gelirlerinden müslümanlara maaş bağlamak için Divanul-Atâ'yı tesis ettiği zaman, Sahabiler için İslâm'daki öncelikleri ve katıldıkları savaşları göz önüne alarak bir gruplandırma yaptığı; Selman (r.a)'ı, Hasan (r.a), Hüseyin (r.a) ve Ebu Zer ile birlikte olmadıkları halde Bedir ehlinden sayarak alacakları miktarı beş bin dirhem olarak kararlaştırdığı bildirilmektedir.702[702]

Rasûlüllah (a.s) şöyle buyurmuştur: "Cennet üç kişiyi özler. Ali, Ammar ve Selman."703[703]

Hz.Selman (r.a), son derece mütevazi ve kanaatkar bir hayat yaşamıştır. O, Medain'de vali bulunduğu ve çoğu devlet memurlarından fazla gelire sahip olduğu halde günlük yaşamı, son , derece sadeydi. O, köle olduğu zaman nasıl giyinir ve nasıl gezerdiyse Medain valisi olduğu zaman da aynı hal üzere devam etmişti. O, eline geçen parayı tasadduk eder ve kendi emeğiyle ürettiği şeylerden başkasını yemezdi. Tanımayan birisinin, onun vali olduğunu anlaması mümkün değildi.

Medain sokaklarında yürürken Suriye tarafından gelen bir tüccar, üzerinde alelade bir aba ile gördüğü Selman'ı çağırarak yüklerini taşımasını istedi. O, hiç tereddüt etmeden yükleri sırtına aldı ve adamla birlikte yürümeye başladı. Onu bu halde görenler, "Bu validir" dediklerinde adam; "Seni tanımıyordum" diyerek özür diledi. Selman (r.a) ona, "Hayır bunları evine kadar götüreceğim" diyerek yoluna devam etti.704[704]

Bazı kimselerin giyiminden dolayı kendisine dil uzatmaları ve hafife almalarına karşı hiç bir tepki göstermemiştir. Bir defasında iki genç asker yanından geçerlerken, onu göstererek; "Emiriniz budur" diyerek gülüyorlardı. Selman (r.a)'ın yanındaki adam ona, "Ey Ebu Abdullah! Şunların ne dediğini görüyor musun?" dedi. Selman (r.a) ona şöyle dedi: "Onları bırak.

700[700] Taberi, a.g.e., 4, 211; İbnu'l-Esir, Tarih, 3, 59
701[701] İbn Sa'd, 4, 86
702[702] Taberi, a.g.e., 3, 614
703[703] Tirmizi, Menâkıb, 34
704[704] İbn Sa'd, a.g.e., 4, 88; buna benzer diğer bir olay için bk. aynı yer).

Hayır ve şer bu günden sonradır. Eğer toprak yemeyi becerebilirsen onu ye de, iki kişiye dahi olsa emir olmaktan kaçın. Mazlumun ve sıkışık durumdaki kimselerin duasından sakın. Çünkü onların duaları ile Allah Teâlâ arasında perde yoktur." Selman (r.a) çok cömert bir kişiliğe sahipti. Eline geçen her şeyi fakirlere bölüştürürdü.[705][705]

O, hiçbir zaman sadaka kabul etmemiştir. Çoğu zaman eline geçen parayla hemen et alır ve onu pişirerek, hadis ehlini çağırır ve birlikte yerlerdi.

Hz.Selman (r.a), ölüm döşeğine yattığı zaman, ziyaretine giden Medain valisi Sa'd b. Malik ve Sa'd b. Mes'ud onu ağlarken buldular. Neden ağladığını sorduklarında o şöyle cevap vermişti: "Rasûlüllah (a.s) bizden bir ahid aldı. Hiç birimiz onu koruyamadık. O bize şöyle demişti: "Sizin dünyadaki geçimliliğiniz bir yolcunun azığı kadar olsun."

Onun ilmi ve takvası diğer sahabileri de etkilemekteydi. Zira onu ziyarete giden Sa'd b. Ebi Vakkas, kendisine nasıl davranması gerektiği şeklinde tavsiyede bulunmasını istemişti.

Hz.Selman (r.a), sık saçlı, uzun boylu bir kimseydi. Onun Medâin'de Bukeyre adında bir hanımı vardı. [706][706] Selman (r.a), Medine'deyken Hz. Ömer (r.a)'ın kızını ondan istediği, fakat, Amr b. el-Âs'ın bu konuda Selman (r.a)'ı kızdırması üzerine bundan vazgeçtiği nakledilmektedir. [707] [707] Ancak onun ailesi hakkında açık rivayetler bulunmamaktadır.

Sufiler, Selman (r.a)'ı Ashabul-Suffe ile birlikte tasavvufun kurucularından biri olarak kabul ederler. Bir çok tarikat silsilesi ona dayandırılmaktadır. O, Rasûlüllah (a.s)'ın berberliğini yaptığı için Futuvvet teşkilatına bağlı berberlerin piri olarak kabul edilmekteydi. Selman (r.a)'ın sahip olduğu haklı şöhreti, bütün müslümanların ona karşı içten bir sevgi duymalarına sebep olmuştur. Sünnî müslümanlar onun adını büyük bir sevgiyle anarlar. Ehli beytten sayılması, Şiilerin ona karşı farklı bir ilgi göstermelerine sebep olmuştur. Hacdan dönen Şiiler Kerbela'dan sonra onun mezarını ziyaret etmeyi ihmal etmezler.

Ayrıca, Şiiler, Hz. Ali ve Ehli Beyt hakkıntla rivayet olunan hadislerin çoğunu ona isnad ederler. Gulat-ı Şia ekollerinde ise o, ilahî sudur sırasında Ali (r.a)'den hemen sonra yer alır. Nusayriler ise onu, üç gizli harften biri kabul ederler. Nusayriliğin teslis akidesini ifade eden ayn, mim ve sin harflerinden ayn Ali'yi, mim Muhammed (a.s)'ı, sin ise Selman'ı ifade eder. Mana (Ali), ism (Muhammed) bab ise Selman'dır. Buna göre o Nusayrî teslis akidesinin kapısı (bab) olup, üçüncü had'dır. Durzîler ise, Kur'an'ın Selman'a vahyolunduğuna, Peygamberin Kur'an'ı ondan aldığına inanmaktadırlar.

---

[705][705] İbn Sa'd, a.g.e., 4, 87-88; İbnul-Esîr, Üsdül-Ğâbe, 2, 420
[706][706] İbn Sa'd, 4, 92
[707][707] İbn Abdırrabbih, Ikdu'l-Ferid, Beyrut 1949, 6, 90

Bu ekoller, oluşturdukları inanç sistemlerinde diğer bir kaç sahabi ile birlikte Selman (r.a)'ı temel unsur olarak kullanmışlar ve ona çeşitli fonksiyonlar yüklemişlerdir. Bu mezheplerin gerçekte mutedil Şia ile alakaları yoktur. Zira muhtevâlarındaki inanç prensipleri gözönüne alındığı zaman İslamî şahsiyetlerin isimlerini kullanarak putperest bir inanç sistemi meydana getirdikleri görülecektir.

97)Resûlullah'ın hizmetçisi: SEVBÂN

Hz. Sevbân aslen Yemenliydi. Esîr olarak satılıyordu. Peygamberimiz esâret parasını vererek onu satın aldı, sonra da serbest bırakarak hürriyetine kavuşturdu. Fakat Hz. Sevbân, engin şefkat deryâsı olan Resûl-i ekreme bir anda ısınmıştı. Ondan ayrılmak istemedi. Bunu farkeden Peygamberimiz, kendisine şu teklîfte bulundu:

- İstersen ailenin yanına dön, onlarla yaşa; istersen bizimle, Ehl-i beytimizin arasında bulun.

Makâmını Yükseltir

Bu, Hz. Sevbân'ın dört gözle beklediği bir teklîfti. Hiç düşünmeden, Kâinâtın efendisiyle beraber kalmayı kabûl etti.

Hz. Sevbân, böylece Peygamber efendimizin ve ailesinin hizmetinde bulunmak şerefine erdi. Peygamberimizin husûsî hizmetkârlık vazîfesini de yürüttü. Akıllı, dirâyetli ve zekî bir insandı. Peygamberimizin her emrine koşar, her işini görür ve en mükemmel şekilde istediklerini yerine getirirdi.

Bir gün Müslümanlar Resûlullahın hizmetçisi Sevbân'a bir hadîs-i şerîf nakletmesini ricâ ettiler: Hz. Sevbân dedi ki:

Resûl-i ekrem efendimiz buyurdular ki: "Bir Müslüman Cenâb-ı Hakka bir secde ederse, Cenâb-ı Hak onun makâmını bir derece yükseltir ve günâhlarını affeder."

Ashâb-ı Suffa'dan olan Hz. Sevbân, Resûl-i ekremden sonraki ilim, fazîlet ve fetvâ sahibi kimseler arasında sayılmaktadır. Geniş bir ders halkası ve talebeleri vardı. Hz. Sevbân, Resûl-i ekreme, hizmet ve tazîmde öyle bir derecede idi ki, Müslümanlar bunu kelimelerle izâh etmekte âciz kalırlardı.

Resûl-i ekreme olan bu sevgi ve bağlılığından dolayı defalarca zarar görmüş, hattâ yaralanmıştı. Nitekim bir gün, bir Yahûdî gelerek, Resûl-i ekreme, "Esselâmü aleyke yâ Muhammed!" demişti. Orada bulunan Hz. Sevbân, "Niçin, yâ Resûlallah, demedi" diye Yahûdî'yle dövüşmüş ve yaralanmıştı.

Hz. Sevbân, "Peygamberimizin ismini, yalnız başına söylemeyi günâh kabûl ederim" derdi.

Hz. Sevbân, Peygamber efendimizin söz ve emirlerini bütün gönlüyle, pür dikkat dinler ve bunlara titizlikle uyardı. Bir defa Resûl-i ekrem Sevbân'a;

-Kimseden bir şey isteme ve suâl sorma! diye buyurmuşlardır.

Hidâyet Kandilleri

Bundan sonra, Hz. Sevbân, ömrünün sonuna kadar kimseden bir şey istememiş ve kimseden bir şey sormamıştır. Hattâ son zamanlarında, atına binmek veya atından inmek husûsunda kendisine yardım etmek isterler, fakat o reddederdi.

Hz. Sevbân'ın bildirdiği bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(İhlâs sahibi olanlara müjdeler olsun! Bunlar hidâyet kandilleridir. Onların üzerinden bütün karanlık fitneler kalkar.)

Hz. Sevbân buyururdu ki:

Bir Müslümana faydası dokunan veya bir Müslümanın zararını kaldıran yalan hariç, her yalan günâhtır.

Hz. Sevbân, Resûlullah'tan ayrı kalmaya hiçbir zaman dayanamayan bir Peygamber âşığıydı. Çeşitli hizmetler dolayısıyla bazen Resûlullah'tan ayrı kaldığı olurdu. Bir gün perişan bir hâlde Resûl-i ekremin huzuruna geldi. Rengi uçmuş, vücudu zayıflamış, simâsında hüzün ve keder belirtileri noktalanmıştı. Onu bu vaziyette gören Peygamberimiz, hâlini sordu:

- Neyin var, hasta mısın, ey Sevbân?

Hiçbir Şeyim Yoktur

Hz. Sevbân derdini şöyle anlattı: - Ne hastalığım, ne de ağrım var. Hiçbir şeyim yoktur, yâ Resûlallah! Biz huzuruna gelip gittikçe cemâline bakıyor, yanında oturuyor, sohbetinde bulunuyoruz. Ancak sizi görmediğim zamanlar muhabbetim artıyor, sana kavuşuncaya kadar kederden bunalıyorum. Sonra âhireti hatırlıyorum ve orada sizi görememekten korkuyorum. Çünkü siz Cennette diğer Peygamberlerle beraber yüksek makâmlarda bulunacaksınız. Ben ise Cennete girsem bile senin derecenden aşağı makâmlarda bulunacağımdan dolayı, sizi orada görememekten endişe ediyorum.

Bunun üzerine Nisâ sûresinin 69-70. âyet-i kerîmeleri nâzil oldu. Bunlarda buyuruldu ki:

الَّذينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيّنَ وَالصِّدّيقينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحينَ وَحَسُنَ اُولئِكَ رَفيقًا وَكَفى بِاللّٰهِ عَليمًا

"(Allahü teâlâ ve Peygamberlere itâat edenler, işte bunlar, Allahü teâlânın kendilerine ni'met verdiği Peygamberlerle, sıddîklarla, şehîdlerle ve iyi kimselerle beraberdir. Bunlarsa ne güzel birer arkadaştır!

İşte itâatkârlara yapılan bu ihsân Allahü teâlâdandır. Her şeyi bilici olarak Allahü teâlâ kâfidir.)"[708[708]]

Bu âyetleri duyan Hz. Sevbân sevincinden uçacak gibi oldu.

Hz. Sevbân, çok sâdık, Peygamberimize candan bağlı, fazîlet yönünden örnek bir Sahâbî idi.

Hz. Sevbân, Resûl-i ekremin her zaman yanında hazır bulunup, hizmet edenlerdendi. Bu bakımdan, Peygamber efendimizden pek çok istifâde etmiş ve ilim bakımından pek yüksek bir dereceye kavuşmuştur. Nitekim 124 veya 127 hadîs rivâyet etmişti. Çok hadîs-i şerîf ezberleyip neşredenler arasına girmişti.

Her Zaman Bulunacaktır

Hadîsleri iyi ezberlerdi. Ezberlediği hadîsleri yaymayı farz bilirdi. Halk, hadîs ilmindeki derecesini bildiklerinden, dâimâ ondan hadîs-i şerîf sorar öğrenirlerdi.

98)Yemâme kabîlesi reisi: SÜMÂME BİN ÜSÂL

Hicretten sonra Medîne'de İslâmiyet hızla yayılıyordu. İslâm güneşi gittikçe daha fazla insanı hidâyet nuru ile aydınlatıyordu. Peygamber efendimiz çevre kabîlelere elçiler gönderiyor, onları İslâmiyet'e davet ediyordu. Onlardan gelen elçileri kabûl ediyordu.

Bir gün Sümâme bin Üsâl da Resûlullah'ın ziyâretine geldi. Sümâme, Basra Körfezi yakınlarında yaşayan Yemâme kabîlesinin reisi idi. Asıl maksadı Resûlullahı öldürmekti.

Nitekim Resûlullah'ın huzûrunda iken, Peygamber efendimize saldırmaya teşebbüs etti. Ancak Ashâb-ı kirâm araya girerek buna mâni oldu. O kargaşa esnâsında Sümâme kaçmaya muvaffak oldu. Resûlullah efendimiz onun yakalanarak cezâlandırılması için emir verdi ve yakalanması için duâ etti.

Kim Olduğunu Biliyor Musunuz?

Hicretin altıncı yılı başlarında, Sümâme bin Üsâl, umre için yola çıkıp, Medîne yakınlarına gelmişti. Resûlullahın süvârileri onu burada yakalayıp, Peygamberimize getirdiler. Yakalayanlar onu tanımıyorlardı. Peygamber efendimiz onlara buyurdu ki:

[708[708]] Nisa,4/69-70

- Siz bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu, Sümâme bin Üsâl'dir. Ona iyi esir muâmelesi yapınız. Kendisini incitmeyiniz!

Sümâme, mescide habsedildi. Resûlullah kendi evine geldiklerinde, mübârek hanımlarına:

- Sizde yemek olarak ne varsa toplayıp Sümâme'ye gönderin! buyurdular.

Böylece Sümâme'ye yiyecek gönderdikleri gibi iyi muâmelede bulundular. Ancak Sümâme'yi bulunduğu yerden bir tarafa ayırmadılar.

Peygamber efendimiz mescide çıktıklarında buyurdu:

- Yâ Sümâme, yanında ne var, gönlünden ne geçiriyorsun, benden ne bekliyorsun?

Sümâme cevap verdi:

- İçimde hayır ümidi var. Çünkü sen affedicisin. Eğer beni öldürecek olursan, bir câniyi öldürmüş olursun. Öldürmez de affedip, beni bağışlarsan, iyilik bilen, nimete şükreden birisine ihsân etmiş olursun. Eğer benden kurtuluş fidyesi olarak mal istiyorsan, işte malım. İstediğin kadar al.

Resûlullah efendimiz, üç gün üst üste gelerek aynı soruyu sordu ve aynı cevabı aldı. Bunun üzerine âlemlerin efendisi olan Peygamber efendimiz yine yüksek merhametini gösterdi ve Sümâme'nin hayâl bile edemeyeceği bir şekilde buyurdu ki:

- Artık Sümâme'yi salıveriniz!

Bu emir üzerine Ashâb-ı Kirâm onu serbest bıraktı. Sümâme bırakılıp, serbest kalınca, gönlüne İslâmiyet’in sevgisi düştü. Hemen Kelime-i şehâdet getirdi. Resûlullah efendimize biat etti.

En Sevimli Dîn

Resûlullah efendimiz ona, hemen gidip gusletmesini emretti. Sümâme hemen gidip gusledip, sonra mescide girdi. Resûlullah’ın huzurunda şunları söyledi:

- Vallahi, akşamleyin, yanına geldiğim zaman, bana senin yüzünden daha çok kızdığım bir yüz yoktu. Fakat sabah olunca, senin şehrin bana, en sevimli şehir oldu. Vallahi akşamleyin, senin dînin, bana en sevimsiz din idi. Sabahleyin en sevimli bir din olmuştur.

Böylece dünün azılı bir müşriki Peygamberimizin engin merhameti sâyesinde Müslüman olmuş hidâyete kavuşmuştu.

Hz. Sümâme hicretin altıncı yılında Resûlullah'ın huzûrunda Müslüman olduktan sonra Peygamber efendimize:

- Yâ Resûlallah! Ben umre yapmak için giderken süvârilerin beni yakalamıştı. Şimdi ne buyuruyorsunuz? diye arzetti.

Resûlullah onu dünya ve âhiret saâdetiyle müjdeleyip, umresini yapmasını emretti.

Hz. Sümâme, Mekke'ye, telbiye ederek girmişti. Bunun üzerine müşrikler onu yakaladılar, neredeyse boynunu vuracaklardı. Fakat o sırada birisi:

-Bırakınız onu! Siz yiyecekleriniz husûsunda Yemâme halkına muhtaçsınız. Ona bir şey olursa hepimiz aç kalırız, dedi.

Hak Dîni Kabûl Ettim

Bunun üzerine müşrikler Sümâme'yi serbest bıraktı. Sonra müşriklerden birisi ona dedi ki:

- Demek, dinden çıktın hâ!

Hz. Sümâme şöyle karşılık verdi:

- Hayır, ben dinden çıkmadım. Bilâkis ben hak din olan İslâmiyet'i kabûl ettim. Muhammed aleyhisselâmı ve Onun getirdiklerini tasdik ettim. Vallahi Allahın Resûlünden izinsiz buğday alamayacaksınız. Siz Ona tâbi olmadıkça, Yemâme'den faydalanamayacaksınız!

Sümâme umresini yaptıktan sonra Yemâme'ye gitti. Yemâme halkının, Mekke'ye erzak göndermelerine mâni oldu. Bu yüzden müşrikler çok sıkıntıya düştüler. Müşrikler bu sebeple Resûlullaha mektup yazıp, çektikleri sıkıntıları ve erzak gönderilmesine müsâade edilmesini istediler. Hattâ, Ebû Süfyân Medîne'ye kadar gelerek, Peygamber efendimize:

-Âlemlere rahmet olarak gönderildiğini söylüyorsun, diyerek bu husûsta müracaatta bulunup, hallerini uzun uzun anlattı.

Resûlullah, müşriklerin bu talepleri üzerine Yemâme halkının, Mekkelilere, yiyecek göndermelerine mâni olmaması için Sümâme'ye mektup gönderdi. Hz. Sümâme bu emre uyarak, engel olmaktan vazgeçti.

Resûlullah efendimizin vefâtından sonra, Sümâme bin Üsâl ve onunla beraber olanların dışında bütün Yemâme halkı İslâm’dan çıkıp, mürted olmuşlardı. O sırada Sümâme bin Üsâl Yemâme'de bulunuyordu.

Karanlık Bir İştir

Halkı, Peygamberlik dâvâsına kalkışan Müseyleme'ye tâbi olmaktan, onu desteklemekten alıkoymaya çalıştı. Onlara dedi ki:

- Ey Hanîfeoğulları! İslâm’dan dönüş, nursuz, çok karanlık bir iştir. Bundan sakınıp, uzak kalınız. Son Peygamber Hz. Muhammed aleyhisselâmdır. Ondan sonra Peygamber gelmeyecek, Ona ortak da olmayacaktır.

Sonra Mü'min sûresinin ilk üç âyetini okudu:

حم () تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّهِ الْعَزِيزِ الْعَليمِ () غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَديدِ الْعِقَابِ ذِى الطَّوْلِ لَا اِلهَ اِلَّا هُوَ اِلَيْهِ الْمَصيرُ

“1. Hâ, Mîm.
2. Kitabın indirilmesi, Azîz, Alîm olan Allah tarafindandır.
3. Günahı örten ve tevbeyi kabul eden, azabı şiddetli olan, geniş ihsan sahibi bulunan Allah cânibindendir. O'ndan başka ilâh yoktur. Dönüş ancak O'nadır.”

Ve
-Ey Yemâme halkı! İşte bu Allahü teâlânın kelâmıdır, dedi.

Yemâme halkı onun bu nasîhatlarını dinlemedi. Onlar Müseyleme'ye uymakta birlik hâlinde idiler. Bu sırada, Alâ bin Hadramî komutasında bir İslâm ordusu, Bahreyn'e doğru gidiyordu. Yemâme tarafına da uğradı. Sümâme bunu duydu. Orada bulunan Müslümanlarla birlikte Alâ bin Hadramî'nin ordusuna iştirak ettiler.

Temim kabîlesinden de bir hayli asker katılıp, Alâ'nın ordusu iyice kuvvetlendi. Alâ bin Hadramî, bu ordu ile, Hatam komutasındaki mürted ordusu ile çarpışmaya başladı. Nihayet, bir gece müşrik ve mürtedlerin sarhoş oldukları bir vakitte İslâm ordusu gece baskını yaptı. Müşrik ve mürtedler perişan olup, bir kısmı öldürüldü, bir kısmı esir edildi. Diğerleri kaçtılar. Müslümanlar harbi kazandılar. Hz. Sümâme bu savaştan dönerken yol kesiciler tarafından şehîd edildi.

99)Ashâb-ı kirâmın süvârilerinden: SÜRÂKA BİN MÂLİK

Peygamber efendimize, Peygamberliğinin bildirildiğinin 13. senesinde, Kureyş müşrikleri, Peygamber efendimizin vücudunu ortadan kaldırmak için kesin karar almışlardı. Bu hususta ısrarlı idiler. Bunun üzerine Allahü teâlâ, Habîbine hicret etmesi için izin verdi.

Beraber Hicret Edecekler

Resûlullah efendimiz Hz. Ebû Bekir'e, beraber hicret edeceklerini bildirince, Hz. Ebû Bekir'in gözlerinden sevinç yaşları aktı. Çünkü Kâinatın efendisiyle böyle bir yolculuk yapmak, herkese nasip olmazdı. Hz. Âişe vâlidemiz buyurmuştur ki:

- O güne kadar, bir kimsenin, sevincinden dolayı bu derece ağladığına şâhit olmamıştım.

Resûlullah efendimiz ile Hz. Ebû Bekir hicret için yola çıktıktan sonra, müşrikler arzularını yerine getirmek için, Peygamberimizin hâne-i saadetlerine uğramışlardı. Fakat, Peygamberimizi evde bulamayınca, şaşkına döndüler. Derhal her tarafı aramaya başladılar. Ancak Mekke'de olmadığını anlayınca, dışarıda aramaya karar verdiler. Bunun için her şeylerini ortaya koydular.

Peygamber efendimizle, Hz. Ebû Bekir'i öldürene veya esir edene çok miktarda mal, para vereceklerini vâdettiler. Miktarını da 100 deve olarak bildirdiler.

Bu haber, Sürâka bin Mâlik'in bağlı olduğu Müdlicoğulları arasında da yayıldı. Sürâka bin Mâlik iyi iz takibi yapan birisiydi. Bu yüzden bu haberle yakından ilgilendi.

Bir salı günü Sürâka bin Mâlik'in oturduğu bölge olan Kudeyd'de, Müdlicoğulları toplantıda bulunuyorlardı. Bu toplantıya Sürâka bin Mâlik de katılmıştı. O sırada Kureyş'in adamlarından biri gelip, Sürâka'ya dedi ki:

- Ey Sürâka! Vallahi ben az önce, sâhile doğru giden üç kişilik bir yolcu kâfilesi gördüm. Onlar herhalde Muhammed ile arkadaşıdır.

Sürâka, durumu anladı. Ancak, ortada çok fazla miktarda mükâfat vardı. Bunu kendisi elde etmek istiyordu. Onun için başkasının bundan haberdar olmasını istemiyordu. Bu yüzden, ortada önemli bir şey yokmuş gibi konuştu:

- Hayır, o senin gördüğün kimseler, filân kişilerdir. Biraz önce geçmişlerdi. Onları biz de gördük.

Fal Oklarına Baktı

Sürâka bin Mâlik biraz daha orada kaldı. Dikkat çekmeden evine geldi. Hizmetçisine, atını ve silâhını alıp vâdinin arkasında kendisini beklemesini söyledi. Kendisi de kargısını almış, ucunun parlaklığının, başkalarının dikkatlerini çekmesini önlemek için de, kargının ucunu aşağıya çevirmişti.

Müşriklerin bâtıl bir âdetleri vardı. Bir işi yapmadan evvel, oklarla fala bakarlardı. Sürâka da yanına aldığı çantadan fal oklarını çıkardı. Peygamber efendimiz ile arkadaşına zarar verip veremeyeceğini, fal oklarından anlayacaktı.

Sürâka oklarla fala baktığında, oklar, Hz. Muhammed ve arkadaşına zarar veremeyeceğini gösteriyordu. Sürâka'nın buna çok canı sıkıldı. Fakat bütün düşüncesi vadedilen yüz deveyi almaktı.

Yüz deveyi almak askıyla yanan Sürâka, başka bir şeye aldırmadan atına bindi. Falının ters göstermesi bile, onu bu takibinden vazgeçiremedi. Atını koşturmaya başladı. Fakat Sürâka'nın atı tökezlenerek yere düştü ve kendisi de yuvarlandı. Acaba yanlış mı fala baktığını öğrenmek için, tekrar birkaç defa daha aynı işi yaptı.

Netice hep aynı çıkıyordu. Muhammed ve arkadaşına zarar veremeyecekti. Buna rağmen, yine yoluna devamda ısrar etti. Aldığı bir haber üzerine Resûlullahın ve Hz. Ebû Bekir'in izlerini yine buldu.

Telâşa Kapıldı

Nihayet Sürâka yaklaşmıştı. Artık onları iyice görebiliyordu. Hatta, o sırada Resûlullahın okuduğu Kur'an-ı Kerim-i dahî işitiyordu. Fakat Resûl-i ekrem efendimiz arkalarına hiç bakmıyorlardı.

Hz. Ebû Bekir arkasına bakınca, Sürâka'yi görüp, telâşa kapılmıştı. Peygamber efendimiz ona, mağaradaki gibi buyurdu ki:

- Üzülme, Allahü teâlâ bizimle beraberdir!

Sürâka yanlarına iyice yaklaşınca, Hz. Ebû Bekir, ağlamaya başladı. Peygamber Efendimiz, ona niçin ağladığını sordu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir şöyle cevap verdi:

- Vallahi kendim için ağlamıyorum. Sana bir zarar gelirse diye ağlıyorum.

Sürâka, Peygamber efendimize saldırabilecek kadar yaklaşmıştı ki, seslendi:

- Yâ Muhammed! Seni, bugün benden kim koruyacak?

Resûl-i Ekrem efendimiz de buyurdu ki:

- Beni Cebbâr ve Kahhâr olan Allahü teâlâ korur.

O sırada Sürâka'nın atının iki ön ayakları, dizlerine kadar yere battı. Bundan kurtulup, tekrar saldırmaya teşebbüs edince, atının ayakları yine yere saplandı. Atını bu durumdan bir türlü kurtaramadı. Başka yapacağı hiçbir şey yoktu.

Bunun üzerine çâresiz kalan Sürâka, âlemlere rahmet olarak gönderilen şefkat ve merhamet sahibi Resûlullaha yalvardı:

- Yâ Muhammed! Bu işin, senin sebebinle olduğunu anladım. Duâ et de kurtulayım. Bundan sonra sana asla zarar vermem. Senin peşine düşenlere de senden hiç bahsetmeyeceğim.

Bütün olgunlukları ve iyi ahlâkı kendisinde toplayan, üstün ahlâk ve yaratılış üzere olan Peygamber efendimiz, onun bu dileğini kabûl etti ve Allahü teâlâya şöyle duâ etti:

Onun Atını Kurtar!

Yâ Rabbî! Eğer o sözünde doğru ve samîmî ise, onun atını kurtar.

Allahü teâlâ bu duâyı kabûl buyurdu. Sürâka bin Mâlik'in atı bir haylı çaba sarfettikten sonra ayağını çukurdan çıkarabilmişti. Bu sırada atın ayağının çıktığı yerden, ateş dumanı gibi birşey göğe doğru yükseliyordu. Bu manzarayı gören Sürâka hayretler içerisinde kaldı.

Resûlullah efendimiz ile arkadaşları, Sürâka'nın atını kurtarmasını beklediler. Sürâka, bütün bu olup bitenleri dikkatle düşünüyordu. Anladı ki, Hz. Muhammed bu hâdiselerde dâima korunuyordu. Bütün bunları gördükten sonra Sürâka dedi ki:

- Yâ Muhammed, ben Sürâka bin Mâlik'im, benden asla şüpheniz olmasın! Size söz veriyorum. Bundan sonra beğenmediğiniz hiçbir işi yapmayacağım.

Bunları söyledikten sonra, Kureyş müşriklerinin, kendilerini yakalayanlara çok mükâfat vereceklerini ve yapmak istedikleri şeyleri tek tek haber verdi.

Yetişmesine Meydan Verme!

Bu sırada Sürâka, onlara yol azığı ve binek deve vermek istediyse de, Peygamberimiz kabûl etmedi ve buyurdu ki:

- Ey Sürâka! Sen İslâm dînini kabûl etmedikçe, ben de senin deveni ve sığırını arzu etmem, istemem. Sen bizi gördüğünü gizli tut, hiç kimsenin bize yetişmesine meydan verme yeter.

Allahü Teâlâ dileyince her şey oluyordu. O'na hâlis bir şekilde güvenilip, rızâsı yolunda yürüyünce, akıllara durgunluk veren hâdiseler meydana geliyordu. Resûlullahı öldürüp, büyük mükâfatlara kavuşma hırsıyla, kükreyen bir aslan misâli yola çıkan Sürâka, şimdi munis, uysal, bir çocuk oluvermişti.

Her şeye kâdir olan Allahü Teâlâ, Habîbine zarar vermemesi için Sürâka'nın kalbini iyiliğe doğru çevirmişti. Elbette Allahü Teâlâ, Habîbini yalnız bırakmayacaktı. Çünkü O, insanlara merhamet için, onların dünyada ve âhirette ebedî saadet ve mutluluğa kavuşması için gönderdiği Peygamberiydi.

Peygamber efendimiz, ayrılmadan önce, Hz. Ebû Bekir'e, Sürâka'nın bir isteği olup olmadığını sormasını emir buyurdular. Hz. Ebû Bekir sorunca, Sürâka dedi ki:

- Sizinle benim aramda emannâme olacak bir yazı verir misiniz?

Peygamberimiz emannâmenin verilmesini emretti. Hz. Ebû Bekir, hicrette yanlarında bulunan Âmir bin Füheyre'ye bu emannâme'yi yazdırıp, Sürâka'ya verdi. O da alıp çantasına koydu.

Peygamber Olduğunu Anlardın

Sürâka bundan sonra izini takip ederek geri döndü. Karşılaştığı bu durumları yolda kimseye anlatmadı. Ebû Cehil, onun eli boş döndüğünü görünce, Müslüman olduğunu zannetti. Söylediği şiirlerle onu kötüleyip herkesin gözünden düşürmeye çalıştı.

Sürâka şâir birisiydi. Onun için Ebû Cehil'e şiirle şöyle cevap verdi:

- Ey Ebû Cehil! Ben Muhammed'e iyice yaklaşmış, saldırmak üzereyken, atımın ayakları birdenbire yere batıverdi. Sen eğer bu hâli görmüş olsaydın şüphesiz, Muhammed'in apaçık Peygamber olduğunu anlardın.

Sen söyle, artık buna kim dayanabilir? Senin yapacağın, Kureyşlileri ona saldırmaya teşvik değil, bilâkis buna mâni olmandır. Ben inanıyorum ki, Onun dâvet ettiği İslâmiyet bir gün yerleşip, her tarafa yayılacaktır. Öyle olacak ki, herkes ona karşı gelmeyi değil, Onunla sulh içerisinde yaşamayı isteyecektir.

Sürâka, bundan sonraki senelerde, İslâmiyet'in hızla ilerlediğine, karşısına çıkan küfür ve şirk engellerini bir bir aştığına şahit oluyordu. Sürâka anlatır:

"Tâif'ten Cirâne'ye indiği sırada, Resulullah efendimizle buluştum. Müslümanlar; Resulullahın önünde, aralıklı olarak; birbirlerinin ardınca, takım takım gidiyorlardı. Ensardan, otuz-kırk kişilik bir süvari birliğinin arasına girince, onlar, mızraklarını bana dürtmeye ve, "Sen, ne istiyorsun?" demeye başladılar. Beni, tanımadılar.

Ben Sürâka bin Mâlik'im

Ben, Resulullah efendimizi görünce, tanıdım. Sesimi işiteceği kadar, yanına yaklaştım. Hicret sırasında, Hz. Ebû Bekir'in, benim için yazmış olduğu emannâmeyi, iki parmağımın arasında tutarak kaldırdım ve dedim ki:

- Ya Resulallah! Bu, benim için yazdırdığın yazıdır! Ben, Sürâka bin Mâlik’im. Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Bugün, verilen sözde durma ve sözü yerine getirme günüdür. Yanıma, yaklaş!

Hemen, yanına yaklaştım ve Müslüman oldum. Resulullah efendimize soracağım bir şeyi, hatırlamaya çalıştımsa da, hatırlayamadım. Onun yerine başka bir meseleyi sual ettim:

- Ya Resulallah! Kendi develerim için doldurduğum havuzlarımın etrafını, yitik develer sararlar. Havuzumdan, onları da sularsam, bana ecir ve sevap var mı?

Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Evet! Her susamış canlıyı sulamakta, ecir ve sevap vardır!

Sonra Peygamber efendimiz tekrar bana buyurdular ki:

- Ey Sürâka! Kisrânın bileziklerini kollarında görür gibi oluyorum.

Ben, “Krallar kralı Kisrâ bin Hürmüz’ün mü?” diye hayretle sordum. Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Evet, Kisrânın!”

Aradan uzun zaman geçmişti. Hz. Ömer devrinde, ülkesi fethedilen Kisrânın kürk ve bilezikleri Medine’ye getirilmişti. O sırada Hz. Sürâka bin Mâlik de Medine’de idi.

Bilezikler Sürâka'ya verildi

Hz. Ömer bu gümüş bilezikleri Sürâka bin Mâlik’e verdi.

Sürâka, bu bilezikleri bileğine takmış çok geniş olduğu için, bilezikler dirseklerine kadar uzanmıştı.

Sürâka bu sırada Resul-i ekremin seneler önce buyurduğu mübârek sözü hatırlayıp, bu mucize karşısında ağladı.

Sürâka’nin bileğinde bu bilezikleri gören Hz. Ömer de buyurdu ki:

- Kisrânın iki bileziğinin, Müdlicoğullarından biri olan Sürâka bin Mâlik’in bileklerine takıldığı günü bize gösterdiği için, Allahü teâlâya şükürler olsun.

Sürâka’nın künyesi Ebû Süfyân’dır. Doğumu kesin olarak bilinmiyor. 645 senesinde, Hz. Osman zamanında vefat etti.

100)Işık Saçan Sahâbî: TUFEYL BİN AMR

Tufeyl bin Amr, meşhur bir şâirdi. Misâfirperver ve cömert bir insan olduğu için, herkes tarafından sevilirdi. Yemen taraflarında mamur ve verimli bir beldede oturan Devs kabilesine mensuptu.

Peygamberimiz, Mekke'de İslâmiyet’i açıkça yaymaya başladığı yıllarda, gece gündüz insanlara nasîhat veriyor, onları İslâm dinine davet ediyordu. Mekke'li müşrikler ise, Resûlullahın bu gayretini boşa çıkarmak için hiç durmadan uğraşıyorlardı.

O'na Tâbi Oluyorlar

Hattâ dışarıdan Mekke'ye gelenleri Peygamberimizle görüştürmemek için, ellerinden geleni yapmaktan geri durmuyorlardı. İşte böyle bir zamanda Tufeyl bin Amr, bir iş için Mekke-i mükerremeye gelmişti. Bunu gören müşriklerin önderleri, hemen onun yanına gittiler dediler ki:

- Ey Tufeyl! Sen meşhur bir şâirsin, sözüne güvenilir, akıllı bir insansın. Biliyorsun, aramızdan çıkan Abdülmuttalib'in Yetîmi, putlarımızı kötülüyor, bizi kendi dînine çağırıyor. Babayı oğlundan, kadını kocasından ayırıyor, akrabâları birbirlerine düşman ediyor.

Onun sözünü işiten oğul babasına bakmıyor. O'na tâbi oluyor. Artık kimse birbirini dinlemeyip, müslüman oluyor. Korkarız ki, bizim başımıza gelen bu ayrılık belâsı, seninle kavminin başına da gelir. Sana nasihatımız olsun, O'nunla sakın konuşma. Ne O'na bir söz söyle, ne de O'nun sözlerini dinle. Anlattıklarına kulak asma! Çok dikkatli ol. Burada daha fazla da kalma. Hemen çekip git!

Bundan sonrasını Tufeyl bin Amr şöyle anlatıyor:

-Bu sözü o kadar çok söylediler ki, artık O'nunla konuşmamaya, O'nun sözünü aslâ dinlememeye kara verdim. Hatta Kâ'be'ye girdiğim zaman, ne olur ne olmaz belki sözlerini duyarım endişesiyle kulaklarıma pamuk bile tıkamıştım.

Ertesigün, sabahleyin Kâ'be'ye gittim. Gördüm ki, Resûlullah efendimiz Kâ'be'nin yanında durmuş namaz kılıyordu. Ona yakın bir yerde durdum. Cenab-ı Hakkın hikmeti olarak Kur'ân-ı kerimden okuduklarından bazısı kulağıma gitti. İşittiğim sözleri, o kadar güzel buldum ki, kendi kendime:

"Ben, iyiyi kötüyü ayırt edemeyecek bir adam değilim. Hem de şâirim. Bunun söylediklerini ne diye dinlemeyeyim? Sözlerini güzel bulursam Onu kabul ederim, güzel gelmezse terk ederim" dedim.

Ve bir tarafa gizlenip, Resûlullah efendimiz namazını kılıp evine dönünceye kadar orada bekledim. Evine girinceye kadar peşinden gittim. Evine girince, ben de girdim.

Kulaklarımı Tıkadım

Yâ Resûlallah! Ben bu diyara geldiğimde senin kavmin, senden uzak durmamı istediler. Beni, o kadar korkuttular ki, ben de senin sözünü işitmemek için kulaklarıma pamuk tıkadım. Ama Allahü Teâlânın hikmeti olacak ki, bana senin okuduklarını işittirdi. Onları pek güzel buldum. Bana yolunuzu anlatır mısınız?

Resûlullah efendimiz, bana İslâmiyet'i anlattılar, Kur'ân-ı kerîm okudular ve îmân etmemi istediler.

- Vallahi ben bu zamana kadar, böyle güzel söz, böyle âdil bir din işitmemiştim. Huzûrunda hemen Müslüman oldum. Sonra:

- Yâ Resûlullah! Ben, kavmimde sözü dinlenen itibarlı bir kimseyim. Onlar benim sözümden dışarı çıkmazlar. Gidip onları da, İslâm dinine davet edeyim. Duâ ediniz de, Allahü teâlâ benim için bir alâmet, bir kerâmet buyursun! Böylece o alâmet, kavmimi İslâmiyet'e davet ederken bana bir olaylık, yardım olsun! dedim.

Bunun üzerine Resûlullah efendimiz:

- Ey Allahım! Onun için bir âyet, alâmet yarat! diye dua buyurdu.

Karanlık Gece

Bundan sonra Mekke'den çıkıp kendi beldeme döndüm. Karanlık bir gecede, kavmimin oturduğu su başına bakan tepeye vardığım zaman, hemen alnımda kandil gibi bir nûr peyda oldu. Çıra gibi ışık vermeye başladı. O zaman duâ edip:

- Allahım! Bu nûru alnımdan başka bir yere naklet! Devs kabilesinin câhilleri görüp de, dîninden döndüğü için Allah, onun alnında ilâhi bir cezâ olarak bunu çıkardı, sanmasınlar! dedim.

O nûr, hemen elimdeki kamçının ucuna gelip kandil gibi asıldı. Kabilemin yurduna yaklaşıp da, yokuştan aşağıya inmeye başladığım sırada orada bulunanlar, elimdeki kamçının başında kandil gibi parlayan, etrafa ışık saçan nûru birbirine gösteriyorlardı. Bu vaziyette yokuştan aşağıya inip evime geldim.

Yanıma ilk önce, ihtiyar olan babam gelip, beni bu hâlde gördü. Bana olan sevgisinden dolayı boynuma sarıldı. Babam çok yaşlıydı. Ona dedim ki:

- Ey babacığım! Eğer evvelki hâl üzere kalırsan, ne ben sendenim, ne de sen bendensin!

- Sebebi nedir?, Ey oğlum!

- Ben, artık Muhammed aleyhisselâmın dinine girip Müslüman oldum.

Bunun üzerine babam da:

- Oğlum, ben de senin girdiğin dine girdim. Senin dinin benim dinim olsun, deyip hemen Kelime-i şehâdet getirerek Müslüman oldu. Bundan sonra İslâm dininden bildiğimi ona öğrettim. Sonra yıkanıp temiz elbiseler giydi.

Daha sonra yanıma hanımım geldi. Ona da aynı şeyleri söyledim. O da kabul edip Müslüman oldu.

Sabah olunca Devs kabilesinin içine çıktım. Bütün Devslilere İslâmiyet'i anlattım. Onları da bu dîne girmeye davet ettim. Fakat onlar, bu daveti kabullenmede ağır davrandılar. Hatta kaş göz hareketleri yaparak benimle alay etmeye başladılar. Faiz ve kumara düşkünlüklerinden beni dinlemediler. İslâmiyet'e uymaktan kaçındılar. Allah'a ve Peygamberine âsi oldular.

Yumuşak Davran!

Bir müddet sona Mekke'ye gelip kavmimin durumunu Resûlullaha anlatarak:

- Yâ Resûlullah! Devs kabilesi Allah'a âsi oldular. İslâm'a girmeleri için yaptığım davetimi kabul etmediler. Onların aleyhinde bedduâ et de, helâk olsunlar, dedim.

Herkese şefkât ve merhameti çok olan Peygamberimiz, ellerini açıp kıbleye dönerek:

- Yâ Rabbi! Devs halkına doğru yolu göster de, onları İslâm dînine getir, diye duâ buyurdu. Bana da:

- Kavmine dön! Onları güler yüzle ve tatlı dille İslâmiyet'e davet etmeye devam et! Kendilerine yumuşak davran! buyurdu.

Hemen dönüp memleketime geldim. Devs halkını İslâm'a davetten hiç boş kalmadım. Hz. Ebû Hureyre de dâhil bir çok kimse Müslüman oldu.

Tufeyl bin Amr, Peygamber efendimiz, Hayber'de bulunduğu sırada, Devs kabilesinden kendisine tâbi olup, Müslümanlığı kabul edenlerle birlikte Medine'ye geldiler. Sayıları 70 veya 80 civarındaydı.

Resûlullah efendimizden, ordunun sağ kanadında yer almalarını rica ettiler. Kendilerine "Yâ Mebrûr" sözünü savaş parolası yapılmasını istediler. Peygamberimiz de bu isteklerini kabul etti. Ordunun sağ kanadının kumandanlığını Tufeyl bin Amr yürüttü. Hayberdeki ganîmetlerin hepsinden pay aldılar.

Putu Yaktı

-Yâ Resûlullah! Beni, Huzâa ve Devs kabîlelerinin putu olan Zülkeffeyn'e gönder de, onu yakayım!" dedi.

Resûlullah efendimiz, bu putu yakıp, yok etmek için Onu görevlendirdi ve buyurdu ki:

- Zülkeffeyn'in işini bitirdikten sonra, kavminle beraber İslâm ordusunu desteklemek üzere Tâif'e gelip, bize yetişeceksin!"

Tufeyl bin Amr, derhal Devs kabilesinin putunu yakmak üzere hareket etti. Putun, bulunduğu yere gelip onu yıktı, kırdı ve içine ateş doldurup yaktı.

Devs kabilesi, Zülkeffeyn putu yakılıp orada tapılacak bir şey kalmayınca, hepsi birden İslâmiyet'in bütün emirlerine tam olarak uymaya söz verip, Müslüman oldular. Puta tapmaktan vazgeçtiler.

Ondan sonra Tufeyl, kendi kabilesinden 400 kişi alarak acele yola çıktı. 4 gün sonra Tâif'te Peygamber efendimize yetişti. Yanında, ağır savaş aracı olarak Debbâbe ile mancınık da götürdü.

Hz. Ebû Bekir zamanında Mekke ve Medine'nin dışında birçok kabile dinden ayrılmaya başlamışlardı. Hz. Ebû Bekir, bunların üzerine yürüdü. Hepsini mağlup etti. Yalancı peygamberlik iddia eden Tuleyhâ adındaki kimsenin üzerine, Hz. Tufeyl bin Amr gönderildi.

Müjdeleyen Rüyâ

Tufeyl bin Amr, Mekke'nin fethinde de Resûlullahın maiyetinde bulundu. Peygamberimiz Mekke'nin fethinden sonra Huneyn'de Hevâzinlileri bozguna uğratıp Tâif üzerine yürümek istediği sırada, oğlu Amr ile giderken bir rüyâ gördü. Rüyâsında, başı tıraş ediliyor, ağzından kuş uçuyor ve bir kocakarı onu karnına sokuyor, oğlu da onu arıyordu.

Bu rüyâsını arkadaşlarına anlattı. Onlarda:

- Hayırdır inşaallah, dediler.

- Bu rüyâyı kendim şöyle yorumladım:

Başın tıraş edilmesi, başın kesilmesi demektir. Ağızdan kuşun çıkması rûhun çıkmasıdır. Kocakarının karnına alması, toprağın içine gömülmektir. Oğlumun beni araması da savaşta yaralanacağına ve sonradan O'nun da şehîd olacağına alâmettir. Ben şehîd olacağımı umuyorum.

Gerçekten, Tufeyl bin Amr hazretleri Yemâme savaşında şehîd oldu. Oğlu da bu savaşta ağır yaralandı. Yermuk savaşında da şehîd oldu.

101)Akabe bî'atlerinde kavminin temsilcisi olan sahâbî: UBÂDE BİN SÂMİT

Resûlullah efendimiz hicretten sonra Medîne'de, Yahûdîlerle antlaşma yapmışlardı. Buna göre Yahûdîler, Müslümanlara saldırmayacaklar, onların düşmanlarına yardım etmeyeceklerdi!

Buna rağmen, Yahûdîler sözlerinde durmadılar ve Müslüman kanı dökmekten çekinmediler.

Medîneli Yahûdîler, üç kabîle hâlinde yaşıyorlardı. Kureyzâ, Nâdir ve Kaynukaoğulları. En cesûrları, Kaynuka Yahûdîleriydi. Pek sağlam bir kalede oturuyorlardı. Kuyumculuk ve tefecilikle geçinirlerdi.

Savaşmasını Bilmeyenler

Müslümanların Bedir zaferinden sonra, hepsi de hırslarından kuduracak hâle geldiler. Bir Müslüman kadınına saldırmaları üzerine, Resûlullah efendimiz Yahûdîlere, bu kadar şımarmamalarını, aradaki antlaşmaya saygılı olmalarını, aksi davranışları devam ederse; Bedir günü, Müslümanlara eziyet eden Kureyş müşriklerinin başına gelenlerin, onlara da gelebileceğini ihtâr ettiler.

Yahûdîler işi, daha da ileri götürerek dediler ki::

- Savaşmasını bilmeyen kimselere yanî Kureyş'e karşı kazanılan zafer, önemli değildir. Şâyet Müslümanlar bir gün bizlerle çarpışırlarsa, o zaman harb etmenin tadını öğrenirler!

Artık onlara, bir ders gerekliydi. Peygamber efendimiz Ashâb-ı kirâma hareket emrini verdiler.

Kaynukaoğulları, o çok sağlam kalelerine çekildiler. Müslümanlar da 15 gün müddetle, onları muhasara ettiler. Sonunda kaçacak delik bulamayan Yahûdîler, teslim olmaya mecbur kaldılar. Sevgili Peygamberimizden eman dileyip, merhâmetine sığındılar.

Sevgili Peygamberimiz her zaman olduğu gibi, Ashâbıyla istişâre ettiler.

Yahûdîlere, nasıl bir cezâ verilmesini, Ashâbına da sordular.

Münâfıkların başı İbni Selül, söz aldı:

- Yahûdilerle benim, anlaşmalarım vardır. Ben, onların dostluğunu bırakamam!.. deyince, Hz. Ubâde bin Sâmit de söz istedi ve dedi ki:

- Yâ Resûlullah! Benim Kabîlem de Yahûdîlerle dostluk anlaşması yapmıştır. Fakat onlar, bütün sözlerini; ayaklar altına aldılar. Antlaşmalarını bozdular. Artık bundan sonra benim, Allah ve Peygamberinden başka dostum yoktur. Allah ve Resûlüne sığınıyor, emirlerini bekliyorum.

Onlardan Sayılır

Sevgili Peygamberimiz ikisine de ayrı ayrı bakarak buyurdu ki:

- Ey İbni Selül! Kendin için seçtiğin Yahûdîlerin dostluğu senin olsun! Ubâde'nin seçtiği, Allah ve Resûlünün dostluğu da, Onun olsun!

Bunun üzerine, Kur'ân-ı Kerîm'in Mâide sûresi, 51. âyeti nâzil oldu:

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارى اَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ اِنَّ اللّهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمينَ

“Ey îmân edenler! Sizler, Yahûdî ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Zîrâ onlar ancak, birbirlerinin dostlarıdırlar. Sizden kim, onları dost edinirse; onlardan sayılır. Allah zâlimleri, doğru yola eriştirmez.”

Peygamber efendimiz onlara karşı, pek merhâmetli davrandılar. Kaynukaoğullarının, canlarını bağışladılar. Sâdece, Medîne'den çıkarılmalarını emrettiler. Bu vazifeyi de, Hz. Ubâde'ye verdiler. O da bu vazîfeyi hakkıyla yapmıştır.

Ubâde bin Sâmit hazretleri, şöyle anlatır:

Ben birinci Akabe'de hazır bulunanlar içindeydim. Oniki kişi idik. Resûlullah efendimiz ile şunun üzerine bî'at ettik ki:

Allahü teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmayalım, hırsızlık etmiyelim, zinâ yapmayalım, çocuklarımızı öldürmeyelim, dillerimizle yalan söyleyerek iftirâ etmeyelim, herhangi bir iyilik husûsunda O'na âsi olmayalım.

Bundan sonra, Peygamberimiz buyurdu ki:

- Eğer ahdinizde, sözünüzde durursanız sizin için Cennet vardır. Eğer onlardan bir şeyi örtbas ederseniz sizin işiniz Allahü teâlâya âittir, dilerse azâb eder, dilerse affeder.

Oniki Temsilciden Biri İdi

Hz.Ubâde bin Sâmit, bîsetin 12. senesi hac mevsiminde Mekke'de yapılan ikinci Akabe bî'atinde de bulunan Hazrec kabîlesinin oniki temsilcisinden biridir. Bî'atte dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınaması beni tutmamak, yolumdan alıkoymamak üzere, sana bî'at ediyorum.

Hz.Ubâde bin Sâmit'in annesi de İslâmiyet ile şereflenip, çok kimsenin Müslüman olmasına vesîle oldu. Hicretten sonra Mekke'den göç eden Müslümanlardan Ebû Mersed ile kardeş oldu. Hz. Ümmü Hıram ile evlendi. Nikâhını Resûlullah efendimiz kıydı.

İslâm güneşi parladıkça, Medîne'ye hicret edenler de çoğalıyordu. Muhtaç olanları sevgili Peygamberimiz, bazı âilelerin yanına misâfir ediyorlardı. Kabiliyetli olanlara, Kur'ân-ı kerîm öğretilmesini de istiyorlardı.

Onlardan biri, Hz. Ubâde'nin misâfiri oldu. Kur'ân-ı Kerîm-i iyice öğreninceye kadar yedi, içti, ağırlandı. Ayrılık vakti gelince O da, Hz. Ubâde'ye bir karşılık vermek istedi. Elinde, çok güzel bir yay tutuyordu. Hem ağacı, hem kirişi, hem işçiliği fevkalâde idi. Dedi ki:

- Bana verdiğin emeklere karşı, lütfen bu yayı kabûl et!

Hz. Ubâde vaziyeti Peygamber efendimize arzetti. Allahü teâlânın Resûlü buyurdu ki:

- Eğer o yayı kuşanırsan; omuzların arasında bir ateş közü taşımış olursun.

Böylece öğrenmiş oluyoruz ki, bazı şeyler, bilhassa, Kur'ân kerim öğretilmesi; yalnız Allah rızâsı için yapılmalıdır. Karşılığında, herhangi bir şey almak, doğru değildir...

Şehîdler Kimdir?

Hz.Ubâde bin Sâmit şöyle anlatır:

Birgün hasta idim. Peygamber efendimiz, Ensârdan bazı zâtlarla beni görmeye geldi. Resûlullah efendimiz, şehîdlerden bahsederek;

- Şehîdlerin kim olduğunu biliyor musunuz? diye sordu.

Herkes susmuştu. Resûlullah suâli üç defa tekrarladı. Beni kaldırdılar. Şöyle cevap verdim:

- Şehîd, İslâmiyet'i kabûl eden, hicret eden, sonra Allah yolunda ölendir.

Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu:

- O zaman ümmetimin şehîdleri çok az olur. Allah yolunda ölen şehîddir. Denizde boğulanlar şehîddir, karın ağrısından ölenler şehîddir, lohusalıktan ölen kadın şehîddir.

Ubâde bin Sâmit, talebelerinden Sanabic'in hastalığına üzülüp, ağladığını görünce:

- Ne ağlıyorsun, eğer mahşerde sana şehâdet etmeme ve şefâ'at etmeme müsâade edilirse, şehâdet ve şefâ'at ederim.

Bu Resûl-i ekremden işittiğim bir hadîstir. Size şimdi de Resûl-i ekremin diğer bir hadîs-i şerîfini rivâyet ediyorum. Resûl-i ekrem efendimiz buyurdu ki:

(Kim ki Allah'tan başka tapacak bir mabûd bulunmadığına, Muhammed (a.s)'ın, Resûlullah olduğuna şehâdet ederse, onun cesedi Cehenneme harâm olur.)

Sabır ve İyilik Severler

Ubâde bin Sâmit şöyle anlatır:

Birgün bir zât Peygamber efendimize gelerek sordu:

- Yâ Resûlallah, amellerin en üstünü nedir?

- Allahü teâlâya îmân ile O'nu tasdik, O'nun yolunda cihâddır.

- Yâ Resûlallah, daha kolayı yok mu?

- O hâlde, sabırlı ve iyilik sever ol!

- Yâ Resûlallah, daha da kolayını istiyorum.

- O hâlde, Allahü teâlâ sana ne kısmet etmiş ise ona râzı ol!

Başka bir zamanda da Resûlullah efendimiz ona şöyle buyurdu:

- Ben sizin benden sonra şirke düşeceğinizden korkmam. Sizin için korktuğum mala meyl ve rağbet etmenizdir.

Birisi Ubâde bin Sâmit'e dedi ki:

- Ben harb ederken Allahü Teâlânın rızâsını murâd ettiğim gibi, başkalarının beni övmesini de isterim.

Bunun üzerine Hz.Ubâde buyurdu ki:

- Sana bundan kâr yok.

Hz.Ubâde bin Sâmit, Ashâb-ı Kirâmın en fazîletlerinden biri idi. Peygamber efendimiz zamanında Kur'ân-ı kerîmi tamamen ezberlemiş, ayrıca bir de Kur'ân-ı Kerîm yazmıştı.

Cehennemin Yedi Kapısı

Buyurdu ki:

"Cehennemin yedi kapısı vardır; üçü zenginler, üçü kadınlar, birisi de fakirler içindir."

"Yapacağın işin sonunu düşün, salâh ve iyilik ise onu yap. Azgınlık ise ondan vazgeç."

Allahü Teâlânın rızâsı için yaşayan Peygamber efendimiz, vazîfelerini tamamladıktan sonra; bu dünyadan ebedî âleme göçtüler. Birinci halîfesi, Hz. Ebû Bekir de ömrünü tamamladı. Arkasından, Hz. Ömer halîfe seçildi. Onun zamanında İslâm orduları, büyük fetihler yaptılar.

Şunu İyi Bil ki

Hz. Amr ibni Âs kumandasında bir ordu, Mısır seferine çıktı. Epeyce zaman geçmesine rağmen, zafer haberi gelmiyordu. Nihâyet bir mektup geldi. Mısır için, yardım isteniyordu!..

Bunun üzerine Hz. Ömer de, bir mektup yazdı:

Ey Amr! Şunu bil ki Cenâb-ı Allah, hiçbir millete doğru niyetli olmadıkça, yardım etmez. Sana yardım için, dört Müslüman gönderiyorum. Bildiğim kadarıyla bunlardan her biri, bin kişiye bedeldir.

Mektubumu aldığın zaman, askerlerini topla. Onlara güzel bir şekilde hitâb et. Yolladığım dört Müslümanı, onlara tanıt. Askerlerine evvelâ niyetlerini düzeltmelerini; sonra da, düşman karşısında sabır ve sebatla savaşmalarını söyle.

Cuma günü, zevâlden sonra hücûm emrini ver. Çünkü o saatte, duâlar kabûl olunur ve Allah'ın rahmeti yağar. Bütün mücâhidler yüksek sesle Tekbîr getirip, Allahü teâlâdan yardım dilesinler. Sonra da, hücûma kalksınlar!

Hem Alim Hem Cengâver

Mısır Başkumandanı bu mektubu alır almaz, askerlerini topladı. Önce Halîfenin yazdıklarını, saygıyla okudu. Sonra da şöyle konuştu:

- Ey mücâhid gâziler. Emîr-ül Mü'minîn, Ömer bin Hattâb hazretlerinin; bizlere yardım için yolladığı bahâdırları, işte sizlere tanıtıyorum:

Bu zât: Cennetle müjdelenmiş, 10 büyük Müslümandan, sevgili Peygamberimizin öz halasının oğlu, Zübeyr bin Avvâm'dır.

Şu kahraman; "Resûlullahın süvârisi" ve Bedir savaşını yaşayan kahramanlarından, Mikdâd bin Esved'dir.

Bu genç ise; Peygamber efendimizin duâlarına mazhâr olan, meşhur Mesleme bin Muhalled'dir.

Sonuncu Müslüman da; hem âlim, hem hâfız, hem cengâver ve de Akabe Bî'atlarının reislerinden, Ubâde bin Sâmit hazretleridir.

Bu konuşmadan sonra mücâhidler gerçekten coştular. Hz. Ömer'in dediklerini aynen yapmaya başladılar. Mübârek Cuma vaktinde, herkes güzelce abdestlerini aldı. Namazlarını kıldılar ve zafer için, Cenâbı Hakka duâ ettiler. Sonra da tekbîrlerle, hücûma geçtiler. İşte bu îmânlı hücûmlar sonunda, duâlar nihâyet kabûl oldu. Mısır topraklarına da, İslâm güneşi doğdu.

Hz. Ubâde, dirâyetli, üstün kabiliyetli bir kimseydi. Hz. Ebû Bekir, hilâfeti zamanında Bizans Kralı Herakliyus'a elçi olarak Haşim bin Âs ile Ubâde bin Sâmit'i gönderdi.

Bu iki zât, Şam'a uğradıktan ve uzun bir yolculuktan sonra İstanbul'a vardılar. Boyunlarında kılıçları olduğu hâlde atlarının üzerinde kralın sarayına kadar yaklaştılar. İstanbul halkı onları hayret ve hayranlıkla seyrediyordu. Hayvanlarından inerken;

- Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber, deyince, sarayın, hurma ağacı gibi sallandığını gördüler.

En Büyük Kelâm

Kralın huzuruna çıktılar. Kral kendilerine, Peygamberimiz ve İslâmiyet hakkında bir hayli suâl sordu. Aralarında şu konuşmalar geçti:

- Sizin yanınızda en büyük kelâmınız nedir?

- Lâ ilâhe illallahu vallahü ekber'dir.

- Siz evinizde, memleketinizde bunu söylediğiniz zaman evleriniz sarsılıp, tavanlarınız üzerlerinize çökmüyor mu?

- Hayır, biz bu sözün hiçbir zaman öyle yaptığını görmedik. Ancak senin yanında gördük. O, bize öğütten başka birşey değildir.

- Vallahi mülkümden çıkmaktan nefsim hoşlansaydı size tâbi olurdum, ölünceye kadar da sizin hakîr bir köleniz olmayı isterdim.

Kral, bu itiraftan sonra elçileri kıymetli hediyelerle gönderdi.

Hz. Ubâde 655 yılında yetmiş iki yaşlarında iken Remle'de hastalandı. Çok sevilen ve sayılan bir sahâbî olduğu için, bütün mü'minler ziyâretine koşuyorlardı.

Hasta yatağında bile, Peygamber efendimizin hadîs-i şerîflerini ve mübârek Kur'ân-ı kerîm âyetlerini açıklıyor; güzel nasîhatlerde bulunuyordu. Bir keresinde oğlu Velid dedi ki:

- Babacığım! Bana da bir nasîhatta bulunur musun? Fakat lütfen en önemlisi hangisiyle, onu söyleyiniz.

- Beni yatağımda doğrultun, oturayım!

Dediğini yaptılar. Sonra şunları söyledi:

- Oğlum! Eğer sen, kaderin hayrına ve şerrine inanmazsan; îmânın tadına eremezsin.

- Fakat Babacığım, kaderin, hayrını ve şerrini nasıl anlayabilirim?

- Şöyle inanmalısın ki: kaderinde olmayan şey, seni aslâ bulamaz. Kaderinde yazılı olandan da, aslâ kaçamazsın.

Son Nasîhat

Hz. Ubâde'nin hastalığı ziyâdeleşti. Vefât edeceğini anlayınca dedi ki:

- Ne kadar akrabam, azatlı, hizmetli ve komşularım varsa; toplayıp getirin!

Hepsi gelince, onlara;

- Sanıyorum bugün; dünyadaki son günüm, âhiretteki ilk gecem olacaktır. Bazılarınızı, elimle veya dilimle incitmiş olabilirim. İşte şimdi bana, kısas yapın. Çünkü bu dünyada kısas yapmazsanız, yemin ederim ki öbür dünyada, hakkınızı benden alacaksınız, dedi.

Etrafındakilerle helâlleşti. Sonra son vasiyetini yaptı:

- Rûhumu teslim eder etmez, hepiniz kalkıp güzelce abdest alın. İkişer rekat namaz kılıp; hem kendinize, hem de şu garip Ubâde'ye duâ edin. Çünkü Cenâbı Hak, yüce Kitâbında:

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ وَاِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

"Sabır ve namazla, Allah'a sığının!"709[709] buyurmuştur.

Daha sonra hiç bekletmeden, beni kabrime götürün.

102)Ashâb-ı suffadan: UKBE BİN ÂMİR

Hz.Ukbe bin Âmir, Medîne otlaklarında koyun güderdi. Peygamber efendimizin Medîne'ye hicret ettiğini de dağda haber almıştı. Artık orada duramazdı. Gidecek, o yüce Peygamberi görecekti. Koyunları oracıkta bıraktı, doğruca Medîne'nin yolunu tuttu. Geldi, Resûlullahı sordu. Misâfir kaldığı evi öğrenir öğrenmez soluğu huzurunda aldı.

Suffa Ashâbından Oldu

Kâinatın Efendisini karşısında görünce çok sevindi, birden dünyası genişledi, gönlü aydınlandı. Uçacak gibiydi. İçi içine sığmıyordu. O zamana kadar böyle bir heyecan yaşamamış, bu kadar sevinmemişti. Rûhundaki değişikliklere kendisi de inanamaz olmuştu. Dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Size bî'at edeceğim.

Resûl-i ekrem efendimiz hakikat nûrlarından inciler saçtı önüne. Yüce dînin esaslarını öğretti. Ukbe en ufak bir tereddüt bile göstermedi. Hemen bî'at edip mü'minler

709[709] Bakara,2/45

arasında yer almakta gecikmedi. Ukbe artık bir sahâbiydi. Hem de Suffe Ashâbının içinde yer alan seçkin bir Sahâbî.

Hz.Ukbe bundan sonra her şeyi terkederek kendisini tamamen ilme verdi. Peygamberimizin hayat dolu sohbetini artık hiç kaçırmıyordu. Ondan ilim ve ma'rifet meyveleri derliyordu. Peygamberimiz de Ukbe'nin ilme olan aşırı arzûsunu bildiği için kendisiyle husûsî olarak ilgileniyordu.

Bir gün Hz. Ukbe'ye hitâben şöyle buyurdu:

- Kur'ân-ı Kerîm de bazı sû'reler vardır. Cenâb-ı Hak o sûrelerin bir benzerini ne Tevrât'ta, ne İncil'de, ne Zebûr'da ve ne de Kur'ân-ı Kerîmde indirmemiştir. Hiçbir geceni onları okumadan geçirme. Bunlar: İhlâs, Felâk, ve Nâs sûreleridir.

Bu sözleri kulaklarına küpe edinen Ukbe şöyle der:

- O günden sonra her gece bu sûreleri okumadan yatmadım. Hep okudum.

Hz. Ukbe bilmediklerini, öğrenmek istediği husûsları Peygamberimizden sormaktan çekinmezdi. Böylece pek çok şeyi öğrenme imkânını bulmuştu. Bir gün Peygamberimizin yanına yaklaştı, mübârek ellerini tuttu ve şöyle dedi:

- Yâ Resûlallah, iyilik ve ibâdetin üstün olanlarının hangisi olduğunu söyler misiniz?

- Hâlini sormayanın hâlini sor. Sana bir şey vermeyene vermeye bak. Sana haksızlık edeni de affet.

- Ya Resûlallah, kurtuluş neredededir?

- Diline sahip ol, evin sana dar gelmesin. Sırrını yayma. Günâhların için ağla.

Sen Hüküm Ver

Bunlar zor işlerdi. Nefse ağır gelen hizmetlerdi, fakat Cennete kavuşturuyordu. Bunun için her şeyden önce böyle nefse zor gelen amelleri işleyerek Allahü teâlânın rızâsını elde etmek lâzımdı. Hz. Ukbe'nin öğrenme husûsundaki bu gayreti onun kısa zamanda âlim Sahâbîler arasına girmesine sebep oldu. Öyle ki, Hz. Ukbe, Peygamberimizin zamanında ictihâd edebilecek seviyeye geldi. Hattâ bir defasında Peygamberimiz kendisine müracaat eden iki dâvâlı hakkında hüküm verme işini ona bıraktı. Ukbe:

- Siz daha lâyıksınız yâ Resûlallah! Anam, babam size fedâ olsun, dedi.

Fakat Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Sen hüküm ver!

- Neye göre hüküm vereyim yâ Resûlallah?

- Kendi ictihâdına göre hüküm ver. Eğer hükmünde isâbet edersen sana on sevâb verilir. İsâbet etmezsen bir sevâb kazanırsın.

Hz. Ukbe bir gün on iki arkadaşıyla birlikte Peygamberimizden bir şeyler öğrenmek düşüncesiyle yola çıktı. Yanlarında develeri de vardı. Onları başı boş bırakmak istemediler. Dediler ki:

- İçimizden birisi develerimizi otlatsa da, kalanımız Resûlullah efendimizle sohbet etsek. Sonra öğrendiklerimizi ona bildiririz.

Hz. Ukbe gerçi Peygamberimizin sohbetinde bulunmayı çok arzuluyordu. Fakat develerin yanında birisinin kalması gerektiğine de inanıyordu. Arkadaşlarını kendi nefsine tercih ederek, "Siz gidin. Develeri ben otlatırım" dedi. Sonrasını kendisi şöyle anlatır:

Kim Güzelce Abdest Alırsa

"Arkadaşlarım gideli bir hayli olmuştu. Kendi kendime dedim ki:

-Galiba aldandım. Arkadaşlarım Resûlullah’tan benim duymadıklarımı dinliyor, öğrenmediklerimi öğreniyorlar.

Sonra şehre gittim. Yolda sahâbîlerden bir grupla karşılaştım. İçlerinden biri, Peygamberimizin, "Kim güzelce abdest alırsa, günâhından temizlenerek annesinden yeni doğmuş gibi olur" buyurduğunu söyledi. Hayret etim. Benim hayretimi fark eden Ömer bin Hattâb dedi ki:

- Hele sen ondan önceki hadîsi dinlemeliydin. Ondaki müjde daha fazla idi.

- Ne olur, onu da sen söyle!

Bunun üzerine O da, Resûlullahın, "Kim Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölürse, Allah ona Cennet kapılarını açar. O da istediği kapıdan Cennete girer. Cennetin sekiz kapısı vardır" buyurduğunu söyledi.

Tam bu sırada Resûlullah efendimiz geldi. Ben de tam karşısında oturdum, dinlemeye başladım. Fakat benden yüzünü çevirdi. Dedim ki:

- Ey Allah’ın Resûlü! Anam babam size fedâ olsun. Niçin benden yüzünüzü çeviriyorsunuz?

Resûl-i ekrem efendimiz buyurdu ki:

- Sence bir kişinin istifâdesi mi daha kıymetli, yoksa on iki kişinin mi?

Hatâmı anlamıştım."

Hz. Ukbe, Peygamber efendimize karşı son derece hürmetkârdı. Öyle ki, Resûlullahın huzurunda deveye binmeyi hürmetsizlik sayardı. Birgün Peygamberimizle birlikte bir yere gidiyordu. Peygamberimiz deveye binmişti. Kendisi yaya idi.

Resûlullah efendimiz onu terkisine almak istedi.

- Ey Ukbe! Binmiyor musun? buyurdu.

Hz. Ukbe dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Edebsizlik etmekten korkuyorum,

Peygamberimizin ısrar etmesi üzerine, onun emri edepten üstündür diyerek mahcûb bir hâlde deveye bindi.

Allahü Teâlâ Onun Ayıbını Örter

Hz.Ukbe, mü'min kardeşlerinde gördüğü kusurları, kabahatleri açığa vurmazdı. Başkalarının kusurlarını araştırmadığı gibi, yanında başkasının kabahatlerinin anlatılmasından da rahatsız olurdu. Bir defasında hizmetçisi, komşunun bir hatâsını söyledi. Hz. Ukbe, hizmetçiye kızmadı. Ona nasîhat etti. Bunun iyi bir şey olmadığını anlattı. Sonra da şu hadîs-i şerîfi rivâyet etti:

"Kim dünyada bir mü'minin ayıbını örterse, Allahü teâlâ da Kıyâmet günü onun ayıbını örter."

Hz. Ukbe'nin; hadîs, mîrâs taksimi ve hitâbet gibi sahalarda müstesnâ bir yeri vardı. Kur'ân-ı kerimi güzel okuyan, sesiyle süsleyen sahâbîlerdendi. Hattâ Hz. Ömer ona Kur'ân-ı kerîm okutturur ve büyük bir huşû ile dinlerdi.

Hz. Ukbe'nin bir diğer husûsiyeti de askerlik sanatına olan merakıydı. Fırsat buldukça Peygamber efendimizin, (Hiçbiriniz ok atışı yapmaktan geri durmasın) ve (Bir ok sebebiyle Allah üç kişiyi Cennete koyar: Oku hayırlı bir işte kullanmak maksadıyla yapan ustasını, onu atanı ve atana yardımcı olanı) gibi hadîsleri hatırlatıyordu. Böylece cihâd rûhunun devamlı uyanık kalmasını, Müslümanların düşmana karşı tâlim yapmaya ehemmiyet vermelerini istiyordu.

Yolların En Hayırlısı

Hz.Ukbe, Peygamberimizin İstanbul'un fethi için verdiği müjdeyi kalbinin derinliğinde bir sır gibi saklıyordu. Hicretin 52. senesinde Hz. Muaviye'nin İstanbul'un fethi için hazırladığı orduda vazife aldı. O sıralar Mısır vâlisi olduğu için Mısır'dan hazırlanan birliğin kumandanlığını yaptı. Hicretin 58. senesinde vefât etti.

Mısır'da vâli iken Peygamberimizden rivâyet ettiği bir hutbenin meâli şöyledir:

- Ey insanlar! Sözlerin en iyisi, Allahü teâlânın kitâbıdır. Yolların en hayırlısı, benim yolumdur. Sözlerin en değerlisi, Allahü Teâlâyı anmaktır. Kıssaların en değerlisi, Kur'ân-ı Kerîmdir. Amellerin en iyisi, farz olan amellerdir. İşlerin en kötüsü, bu yolda yapılan değişikliklerdir. Bid'atlerin hepsi dalâlettir, sapıklıktır.

Ölümlerin en şereflisi, şehitlerin ölümüdür. Körlüğün en kötüsü, hidâyete erdikten sonra sapıklığa düşmektir. İlmin en iyisi, faydalı olandır. Veren el, alan elden üstündür. Az ve yeterli olan mal, çok olan ve azdıran servetten iyidir. Pişmanlığın en kötüsü, Kıyâmet günü duyulan pişmanlıktır.

En büyük hatâ, yalan söylemektir. En hayırlı zenginlik, gönül zenginliğidir. En iyi azık, takvâdır. Hikmetin başı, Allah korkusudur. Kalbde yer alan şeylerin en iyisi, hakîkî îmândır. Ölüler için yüksek sesle ağlayıp dövünmek câhiliyye âdetlerindendir. Devlet malına el uzatmak, Cehennemden ateş közleri çalmaktır. Altın ve gümüşü biriktirip zekâtını vermemek, insanın, vücudunu Cehennem ateşiyle dağlamasıdır. İçki kötülüklerin anasıdır. Kazançların en kötüsü fâizdir. Yiyeceklerin en kötüsü yetimin malıdır. Bahtiyar insan, başkasından ders alabilendir.

Toprağa Gireceksiniz

Hepiniz nihayet birkaç metrelik toprağa gireceksiniz. Her iş neticesiyle değerlendirilir. Amellerde geçerli olan, amelin sonudur. Gelmesi muhakkak olan şey, uzak olsa da yakındır. Mü'mine sövmek fâsıklıktır. Mü'minin gıybetini etmek Allahü teâlâya karşı gelmektir. Mü'minin kanına tecâvüz etmek ne kadar harâm ise, malına tecâvüz etmek de o kadar harâmdır. Kim kötü bir iş yapmak için Allah adına yemin ederse, Allahü teâlâ onu yalancı çıkarır. Kim sabrederse, Allah sevâbını kat kat verir.

Allahım, beni ve ümmetimi bağışla! Allahım, beni ve ümmetimi bağışla! Allah'tan beni ve sizi affetmesini dilerim.

103)Kırâati ile meşhûr sahâbî: ÜBEYY BİN KÂ'B

Sahabe-i kiramın büyüklerinden biri olup Rasûlüllah (a.s)'ın vahiy kâtiplerindendir. Übey (r.a)'ın babasının adı Ka'b, annesinin ismi Suheyle'dir. İki künyesi vardır: Ebu'l-

Münzir ve Ebu't Tufeyl. Medineli olup Hazrec kabilesinin Neccâr oğulları kolundandır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

Übey b. Ka'b'ın Müslümanlığı kabul etmesi Rasulüllah (a.s)'ın Medine'ye hicret etmesinden önce, Akabe biatlarında olmuştur. Übey b. Ka'b ikinci Akabe biatında Rasûlüllah (a.s)'e biat eden yetmiş kişi içerisinde idi. Rasûlüllah (a.s) Medineli Müslümanlar arasında yapmış olduğu kardeşlik antlaşmasında Übey b. Ka'b ile Aşere-i Mübeşşere (Cennetle müjdelenen on kişi) den Said b. Zeyd'i kardeş yaptı. Übey, Rasûl-i Ekrem ile Bedir, Uhud, Hendek ve diğer bütün muharebelere katıldı. Uhud muharebesinde kendisine bir ok isabet etmiş, Rasûlüllah (a.s) ona bir tabib göndermiş, tabib okun girdiği yerdeki damarı keserek üzerini dağlamıştı. Bu suretle Übey b. Ka'b bu arızadan kurtulmuş oldu.[710][710]

Hz.Übey b. Ka'b cahiliyye döneminde de okuma yazma bilen az sayıdaki kimselerden biri idi. Rasulüllah (a.s) Medine'ye hicret edince, orada, ensar içerisinde yazılarını ilk yazan Übey b. Ka'b olmuştur. Yazdığı yazıların sonuna "filan oğlu filan yazdı" diyenlerin de ilki idi.[711][711]

Şu halde Medine döneminde Rasulüllah (a.s)'e gelen vahyi ilk yazan Übey b. Ka'b olmuştur. Übey b. Ka'b olmadığı zaman Zeyd b. Sabit yazardı. Peygamber Efendimiz (a.s) ilahi vahyi Cebrail (a.s)'dan aldığı zaman, Übey b. Ka'b onu daha yazının ıslaklığı üzerinde iken ezberler, Rasûlüllah (a.s)e okurdu. Übey ashabın en alimlerindendi. Tabiinin büyük bilginlerinden olan Mesruk (663/683) şöyle derdi: "Rasûlüllah (a.s)'ın ashabıyla görüştüm. İlimlerinin şu altı kişiye dayandığını gördüm: Ali, Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Sabit, Übey b. Ka'b ve Ebu'd-Derdâ."[712][712]

Hz.Übey b. Ka'b, Kur'an-ı Kerîm'i en iyi okuyan sahabîlerden idi. Peygamber Efendimiz (a.s) "Ümmetimin en iyi okuyanı Übey'dir"[713][713] buyurmuştur.

Bu sebeple Seyyidü'l-Kurra (okuyucuların efendisi) lakabıyla tanınmıştı. Kur'an-ı Kerîm'i sekiz gecede hatmederdi. Rasulüllah(a.s)'ın zamanında Kur'an'ı cem' ederek ona arzeden sayılı sahabîlerden biri idi. Nitekim Enes b. Malik, "Rasûlüllah (a.s) zamanında Kur'an'ı dört kişi hıfzetmiş olup hepsi de ensardandı. Bunlar: Übey b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Ebû Zeyd ve Zeyd b. Sabit'tir"[714][714] demiştir.

Hz.Übey b. Ka'b, Rasûlüllah (a.s)'ın ashabına Kur'an'ı kendilerinden öğrenmelerini tavsiye ettiği dört kişiden biridir. Abdullah b. Amr b. As'dan şöyle rivâyet edilmiştir: Rasulüllah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kur'an'ı dört kişiden alın (öğrenin).

---

[710][710] Müslim, Selam, 73-74
[711][711] İbn Sa'd, Tabakat, 1, 498; İbn Seyyidi'n-Nas, 2, 315; İbnü'l-Esir, Üsdu'l-Gabe
[712][712] Zehebî, Siyer, 1, 280; İbnü'l-Kayyim, İ'lâmu'l-Muvakkıîn, 1, 16
[713][713] Zehebî, Siyer, 1, 392
[714][714] Buharî, Menakıbu'l Ensar 17; Tirmizî, Menâkıb 33

Abdullah b. Mes'ud'dan,-Rasulüllah (a.s) önce bunu zikretti, Ebu Nuzeyfe'nin mevlası Salim den, Muaz b. Cebel'den ve Übey b. Ka'b'dan"[715][715] Bu dört sahabîden Muaz ile Übey ensardan, Abdullah b. Mes'ud ile Salim ise muhacirlerdendir.

Rasûlüllah (a.s) Übey b. Ka'b'ı, Kur'an-ı Kerim'i iyi bilen bir sahabî olması sebebiyle öğretmen olarak tayin etmişti. Mescid-i Nebevi'de Kur'an-ı Kerîm'i öğretirdi. Aralarında Ebu Hureyre ve İbn Abbas'ın da bulunduğu bir çok sahabînin hocalığını yapmıştır. O, Kur'an-ı Kerîm'i öğretmesi karşılığında her hangi bir maddi şey de almazdı. Nitekim ondan şöyle rivâyet edilmiştir: "Muhacirlerden birine Kur'an öğretmiştim. Bu zat bana bir yay hadiye etti. Ben bunu Rasûlüllah (a.s)'e anlatınca: "Onu alırsan ateşten bir yay almış olursun" buyurdu. Ben de yayı sahibine geri verdim."[716][716]

Hz.Übey b. Ka'b, Kur'an'ın lafızlarının eda keyfiyetini, kıraat vecihleriyle ilgili hususiyetlerini öğrenmeye özen gösterirdi. Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz (a.s)'e Übey'e Kur'an okumasını emretmiştir. Enes b. Malik (r.a)'dan şöyle rivâyet edildi: Rasulüllah (a.s) Übey b. Ka'b'n: "Âllah bana Lemyekünillezîne keferfi suresini sana okumamı emretti" buyurdu. Übey "Allah benim adımı da andı mı?" dedi. Peygamber Efendimiz (a.s) "Evet" deyince Übey b. Ka'b sevincinden ağladı.[717][717]

Bu hadis-i şerif sahabe içerisinde Übey b. Ka'b'ın faziletine işaret ettiği gibi, onun kıraat ilmindeki yerine de işaret etmektedir.

Hz.Übey b. Ka'b, kıraatı bizzat Rasulüllah (a.s)'den almıştır. O, Hz. Ömer'e "Ben Kur'an-ı Kerîm'i daha taze iken bizzat Cebrail (a.s)'an alan zattan aldım" demiştir.[718][718]

Kur'an-ı Kerîm'e karşı duyduğu rağbet ve arzu Übey b. Ka'b'ın faziletini artırmış, bu sebeple Rasûlüllah (a.s)'ın takdirini, ashabın saygısını kazanmıştır.

Hz.Übey b. Ka'b aynı zamanda Rasûlüllah (a.s) zamanında fetva veren az sayıda sahabîden biridir. Muhammed babası Sehl'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Rasûlüllah (a.s) zamanında fetva veren, üçü muhacir ve üçü ensardan olmak üzere altı kişi idi. Muhacirlerden olanlar Ömer, Osman, Ali; ensardan olanlar da Übey b. Ka'b, Muaz b. Cebel ve Zeyd b. Sabit'tir."[719][719]

Hz.Übey b. Ka'b, Rasûlüllah (a.s) zamanında idârî görevlerde de bulunmuştur. Rasûlüllah (a.s) onu Belî, Uzre ve Benî Sa'd kabilelerinin zekâtlarını toplamak üzere görevlendirmişti. Übey b. Ka'b bu görevi esnasında karşılaştığı bir vakayı şöyle anlatır:

---

[715][715] Buharî, Menakıbu'I-Ensar,16
[716][716] İbn Mace, Ticarât, 8
[717][717] Tecrid-i Sarih Tercümesi, 10, 21
[718][718] Ahmed b. Hanbel, Müsned 5, 117
[719][719] İbn Sa'd, aynı eser, 2, 350

"Rasûlüllah (a.s) beni Belî, Uzre ve Benî Sa'd b. Huzeym b. Kadâa kabilelerinin zekatlarını toplamak üzere gönderdi. Onların zekatlarını topladım. Nihayet onlardan sonuncu adamın yanına vardım. İçlerinde bu adamın evi ve köyü Medine'de Rasûlüllah (a.s)'e yakın olanı idi. Bu adam bana bütün malını topladı.

Ben de zekat olarak almaya henüz iki yaşına girmiş bir dişi deveden başkasını bulamadım. Kendisine onu alacağımı söyledim. Mal sahibi, "Bunun sütü de yok, yük taşımak için de elverişli değil. Allah'a yemin ederim ki senden önce zekat toplamaya gelen ne Rasûlüllah'a ve ne de onun elçisine malımdan sütü olmayan ve yük taşımaya da elverişli olmayan bir deveyi vermedim. İşte genç, semiz dişi deve. Onu al." dedi.

Ben ona, "Bana emredilmeyen şeyi almam. İşte Rasûlüllah (a.s) sana yakın, istersen ona gider, bana söylediklerini anlatırsın. Şayet o, kabul ederse, eder, etmezse reddeder" dedim.

Adam:

"Bunu yapacağım" dedi ve benimle çıktı, bana vermek istediği deveyi de aldı. Rasulüllah (a.s)'e gelince:

"Yâ Rasûlüllah, malının zekatına almak için elçin geldi. Malımı topladım. O, sütü olmayan ve yük taşımaya da elverişli olmayan henüz iki yaşına girmiş bir deveyi seçti. Ben kendisine alması için genç, semiz bir dişi deve gösterdim, almaktan imtina etti. İşte o deveyi getirdim, al ya Rasûlüllah" dedi. Peygamber Efendimiz (a.s) "Senin üzerine borç olan Übey b. Ka'b'ın ayırdığı devedir. Sen kendi rızanla daha iyisini vermek istersen, onu kabul ederiz ve Allah bundan dolayı sana ayrıca mükafat verir," buyurdu.

Adam:

"Ben de bu maksatla onu getirdim, buyur al, yâ Rasûlüllah!" dedi.

"Hz. Peygamber (a.s) devenin alınmasını emretti ve malının bereketlenmesi için dua etti."[720][720]

Hz.Übey b. Ka'b'ın, Rasûlüllah (a.s)'ın vefatından sonra ilk halife Hz. Ebû Bekir zamanında da mühim görevler yaptığım görüyoruz. Hz. Ebû Bekir mühim bir mesele ile karşı karşıya gelip çözümünü Kur'an ve sünnette bulamadığı zaman ashabın seçkin alimlerini toplar, onlarla istişarede bulunurdu. Übey b. Ka'b da Hz. Ebû Bekir'in danışma meclisi üyelerinden idi. Aynı zamanda Hz. Ebû Bekir döneminde fetva vermekle görevli meşhur fakihlerden biri idi.[721 [721]] Bu dönemde onun Kur'an'ın cem'i için kurulan komisyonda görev aldığını da görüyoruz.

Hz.Übey b. Ka'b, ikinci halife Hz. Ömer'in de teveccühünü kazanmıştır. Hz. Ömer, Übey b. Ka'b'a çok hürmet eder, ondan yararlanır ve ona Seyyidü'l-Müslimin (Müslümanların uluşu) derdi.[722][722] Hz. Ömer'in hilafeti döneminde onun şura meclisinde

---

720[720] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5, 142
721[721] İbn Sa'd, Tabakat, 2, 350
722[722] Tecrid 10, 22

çalışır ve kabilesi Hazrec'i temsil ederdi. Aynı zamanda fetva işlerine de bakardı. Hz. Ömer bir zaman halka hitabında şöyle demiştir:

"Kur'an'dan sormak isteyen Übey b. Ka'b'a gelsin, feraizden sormak isteyen Muaz'a, mal isteyen de bana gelsin. Çünkü Allah beni hazinedar ve dağıtıcı kıldı."[723[723]]

Hz. Ömer zamanında teravihi cemaatle ilk kıldıran da Übey b. Ka'b olmuştur. Hz. Peygamber (a.s) zamanında, onun vefatından sonra ilk halife Hz. Ebû Bekr, daha sonra kısmen de Hz. Ömer zamanında teravih namazı cemaatle değil, münferid olarak kılınmıştır. Bir defa Hz. Ömer mescide gidince halkın dağınık bir şekilde teravih namazı kıldıklarını gördü. Kimi tek başına kılıyor, kimi küçük bir cemaat oluşturmuş kılıyorlardı. Hz. Ömer bütün halkı bir tek imamın arkasında toplamayı düşündü ve ertesi gün Übey b. Ka'b'ı teravih imamı tayin edip cemaati onun arkasına topladı. Böylece teravih namazı cemaatle kılınmaya başlandı.[724[724]]

Hz. Ömer, hilafeti zamanında fetva işleri üzerinde hassasiyetle durur, ancak bu işe ehil olanların fetva vermesine müsaade ederdi. Onun zamanında ancak Hz. Osman, Hz. Ali, Muaz b. Cebel, Abdurrahman b. Avf, Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit, Ebu Hureyre ve Ebu'd-Derdâ gibi tayin ettiği zatlar fetva verirdi.[725[725]]

Hz.Übey b. Ka'b, Hz. Ebû Bekir döneminde olduğu gibi Hz. Ömer döneminde de danışma meclisi üyesi idi. Çeşitli konularda fikri alınır, görüşlerine değer verilirdi.[726[726]]

Hz.Übey b. Ka'b tefsir sahasında da ashabın önde gelenlerinden biri olup Medine tefsir ekolünün reisi olarak kabul edilmiştir. Celaleddin es-Suyutî (ö. 911/1505) tefsir sahasında meşhur olan sahabîlerin on kişi olduğunu belirtmiş, bunlar içerisinde de kendilerinden en çok tefsir rivâyet edilenlerin Hz. Ali, Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbas ve Übey b. Ka'b olduğunu belirtmiştir.[727[727]]

Hz.Übey b. Ka'b vahiy kâtibi olması sebebiyle Rasûlüllah (a.s)'ın fiil ve hareketlerine muttali bir sahabî idi. Kütüb-i Sitte'de kendisinden altmış küsür rivâyet edilmiştir. Bakiy b. Mahled (ö. 276/889)'in Müsned'inde Übey b. Ka'b'ın yüz altmış dört hadisi vardır. Bunlardan üçü hem Buhari'de ve hem de Müslim'de vardır. Ayrıca Buhar-î üç hadisi tek başına rivâyet etmis ,yedi hadisi de yalnız Müslim rivâyet etmiştir.[728[728]]

Hz.Übey b. Ka'b ın rivayet etmiş olduğu hadislerden birinin anlamı şöyledir: Rasulullah (a.s) şöyle buyurdu:

[723[723]] Zehebî, Siyer 1, 394
[724[724]] Buharî, Teravih, 1; Tecrid-i Sarih Terc., 4, 75-76
[725[725]] M. Şiblî, Asr-ı Saadet, Terc. Ö. Rıza, Doğrul, İst. 1974, 6, 369
[726[726]] İbn Sa'd a.g.e, 2, 350; M. Şiblî, a.g.e., 4, 334
[727[727]] Suyutî, el-İkton, 2, 187
[728[728]] Zehebi, Siyeru A'lami'n -Nübela ' 1 ,402

"Ademoğlunun bir vadi dolusu malı olsa, bir ikincisini ister. İki vadi dolusu malı olsa, bir üçüncüsünü de ister. Ademoğlunun içerisini topraktan başka bir şey doldurmaz. Allah Teâlâ ise tevbe edenin tevbesini kabul eder."[729[729]]

Hz.Übey b. Ka'b'ın vefat tarihi ihtilaflıdır. el-Vakıdî der ki, "Bir kısım hadiseler onun Hz. Ömer'in hilafeti döneminde olduğuna delalet etmektedir.

Yakınları ve başkalarının onun Medine'de hicri 22 senesinde öldüğü söylediklerini gördüm. Hz. Ömer "Bugün Müslümanların ulusu öldü" demiştir. Onun Hz. Osman'ın hilafeti döneminde hicri 30'da öldüğünü söyleyenler de olmuştur. Bize göre bu daha doğrudur. Çünkü Hz. Osman ona Kur'an'ı cem etmesini emretmiştir."[730[730]]

104)Allah yolunda malını mülkünü terk eden sahâbî: SÜHEYB-İ RUMİ

Ka'be-i muazzamanın güneyinde, yüksekçe bir yerde, Hz. Erkam'ın evi bulunuyordu. Ka'be'ye güney tarafından gelmek isteyen bu evin önünden geçmek durumunda idi. Ev yüksekte olduğundan Ka'be rahat olarak görünürdü. Ayrıca Hz. Erkam, Mekke'nin ileri gelenlerinden, itibarı çok olan bir zât idi ki, herkes kendisine hürmet ve ikrâm ederdi.

Bu gibi sebeplerden dolayı, Peygamber efendimiz ve diğer Müslümanlar burada toplanırlar, emniyetli bir yer olduğu için ibâdetlerini rahat yaparlardı. Yeni Müslüman olmak isteyenler de bu eve gelir, Müslüman olmakla şereflenirdi. Bunun için, bu eve Dar'ül-İslâm ve Dârül-Erkam gibi isimler verilmişti.

Müslüman Olacağım

Bir gün Hz. Ammâr bin Yâser, Hz. Erkam'ın evinin önünde Hz. Süheyb bin Sinan'a rastladı. O'na sordu:

- Burada ne yapıyorsun?

- Sen ne yapıyorsun?

- Ben içeri gireceğim ve Hz. Muhammed'in sözlerini dinleyip bildirdiği dîne gireceğim. Müslüman olacağım.

- Ben de aynı maksatla buraya geldim.

729[729] Tirmizî, Menokıb, 32

730[730] İbn Sa'd, Tabakat, 3, 502; Zeheb, I, 400

İkisi de aynı maksatla geldiklerini söyleyince, beraber içeri girdiler. O sırada Peygamber efendimiz de orada bulunuyordu. Müslüman oldular, akşama kadar orada kaldılar. Akşamdan sonra evlerine gittiler.

Peygamber efendimiz, İslâmiyet'i tebliğden önce de Hz. Süheyb bin Sinan ile konuşurlar ve birbirlerini severlerdi. Süheyb bin Sinan, Abdullah bin Ced'an'ın azâdlı kölesi idi. Müslüman olduğunu açıklamaktan çekinmeyen yedi mücâhid Sahâbîden biri idi.

Hz. Süheyb, Müslüman olduğunu açıkladıktan sonra Mekke'li müşriklerin, şiddetli hücum ve işkencelerine mâruz kaldı. Müşrikler daha çok, kimsesi olmayan zavallılara işkence ederlerdi. Hz. Süheyb, Mekke'de akrabası, dayanağı olmayan bir zât olduğu için, müşrikler kendisine çok zulmederler, konuşamayacak hâle getirinceye kadar döverlerdi. Demir gömlek giydirirler, en sıcak günde, güneş altında tutulur, üstüne de yük bindirirlerdi.

Zevk Alan Kimseleriz

Bir gün, Hz. Habbâb ve Hz. Ammâr'la birlikte giderlerken, Kureyş müşriklerinden bazıları ile karşılaştılar. Müşrikler bunları görünce:

- İşte Muhammed'e tâbi olan kimseler, diye alay ettiler ve bazı uygunsuz sözler söylediler.

Hz. Süheyb onlara cevâben buyurdu ki:

- Evet! Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olan, Onunla beraber bulunmaktan zevk alan kimseler biziz. Hz. Muhammed'e biz inandık, siz inanmadınız. Biz O'nun söylediklerinin, bildirdiklerinin hepsinin doğru olduğunu kabûl ettik. Siz yalanladınız. Bütün üstünlük ve fazîletler İslâmiyet'te, bütün zillet ve felâketler de müşrikliktedir. Müslümanlıkta aşağılık, müşriklikte üstünlük yoktur.

Hz. Süheb böyle söyleyince inanmayanlar üzerine saldırdılar. Hz. Süheyb bin Sinan'ı dövdüler. Öyle ki, konuşamayacak, ne söylediğini bilemeyecek hâle geldi.

Hz. Süheyb bütün bu işkencelere tahammül ediyordu. Yapılan eziyetler onun için, hak yolda sabır ve sebât için bir teşvik oluyordu. Îmânı kat kat artıyor, müşriklerin onu hak yoldan döndürme gayretleri boşa gidiyordu.

Hz. Süheyb, Mekke'de kendi gayretleriyle büyük bir servet elde edip hayli zengin oldu. Medîne-i münevvereye hicret edeceği müşrikler tarafından haber alınınca yolu kesildi. Dediler ki:

- Sen Mekke'ye fakir olarak geldin. Çok mal ve servete kavuştun. Şimdi hem kendin gideceksin, hem bunca malı götüreceksin buna izin vermeyiz.

Kendiniz Bilirsiniz

Hz. Süheyb, onlara buyurdu ki:

- Ey müşrikler. Beni iyi tanırsınız ki, çok iyi ok atarım. Eğer üzerime gelirseniz, ok çantamdaki okların hepsini size atarım ve sonra kılıcımı çekerim. Bunlardan biri elimde bulundukça bana birşey yapamazsınız, kendiniz bilirsiniz.

Fakat Hz. Süheyb'in, Peygamber efendimize olan muhabbeti, bağlılığı ve O'na kavuşmak arzûsu ve Medîne-i münevvereye gidip ibâdetlerini rahatça edâ edebilmek isteği o kadar çoktu ki, yanında bulunan bütün mallarının ve alacaklarının, Peygamber efendimizin sevgisi yanında hiç kıymeti yoktu. Bu sebeple hiç vakit kaybetmemek, bunlarla oyalanmamak için onlara dedi ki:

-Yanımdaki ve Mekke'de bulunan mallarımı size verirsem önümden çekilir misiniz, yolumu açar mısınız?

Hak ve hakikatlerden nasîbi olmayan müşriklerin de arzûsu buydu. Hemen kabûl ettiler. Hz. Süheyb, yanında bulunan bütün mallarını verdi, Mekke'deki mallarının da yerini tarif edip müşriklerin elinden kurtuldu ve hiç parasız olarak yoluna devam etti.

Mekke ile Medîne arasındaki yolda binbir zahmet, tahammülü mümkün olmayan güçlüklerle karşılaştı. Fakat sevgili Peygamberimize kavuşmanın heyecanı ile bütün sıkıntılardan zevk alarak yoluna devam etti. Peygamber efendimiz, beraberlerinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer olduğu hâlde Hz. Külsüm bin Hedm'in hânesine misâfirdiler. Önlerinde de ev sâhibinin getirdiği yaş hurmalar vardı.

Hz. Süheyb Peygamber efendimizin huzuruna geldiğinde gözü ağrıyordu. Yolda çok acıkmış ve susamıştı. Bu sebeple Peygamber efendimizin önlerinde hazır bulunan taze hurmalardan yemeye başladı. Hz. Ömer:

Yâ Resûlullah! Süheyb'i görüyor musunuz, hem gözü ağrıyor, hem yaş hurma yiyiyor, dedi.

Birisi Sağlamdır

Peygamber efendimiz de Hz. Süheyb'e lâtife ile buyurdu ki:

-Gözlerinde rahatsızlık var, yine de hurma yiyorsun.

Hz. Süheyb de cevaben dedi ki:

Yâ Resûlallah! Gözümün birisi sağlamdır. Onun hakkını yiyorum.

Peygamber efendimiz ve orada bulunanlar, bu cevap hoşlarına gittiğinden tebessüm ettiler. Sonra Süheyb başından geçenleri anlattı:

Yâ Resûlallah, Mekke'den, Medîne'ye hicret etmek için yola çıktığım zaman, müşrikler beni yakaladılar. Onlara bütün servetimi teklif ettim. Onlar da kabûl ettiler. Bütün malımı vererek kendimi ve ailemi kurtararak huzurunuza geldim.

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Süheyb kazandı, Süheyb kazandı, Ebû Yahyâ kazandı! Satış kârlı çıktı. Satış kârlı çıktı.

Sonra Hz. Süheyb hakkında nâzil olan:

وَمَا اَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ اَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمينَ مِنْ اَنْصَارٍ

"İnsanlardan bir kısmı, Allahü teâlânın rızâsını isteyerek O'na ibâdet yolunda kendini ve malını fedâ ederler"[731[731]] âyet-i kerîmesini okudular.

Hz. Süheyb-i Rûmî, nişan almakta ve ok atmakta çok mahir idi. Başta, Bedir, Uhud ve Hendek olmak üzere bütün gazâlarda bulundu. Çok büyük gayret ve kahramanlıklar gösterdi. Buyurdu ki:

-Her zaman, Resûlullah'ın yanında bulundum. Bütün bîâtlerde, bütün gazâlarda ve seferlerde hep yanlarındaydım. Hiç bir zaman Resûlullah ile benim aramda bir düşman bulunmamıştır. O'na bir zarar gelmemesi için kendi vücudumu siper ettim. Bu durum, O âhirete irtihâl edinceye kadar devam etti.

Arabım Dersin

Bir gün Hz. Ömer kendisine takıldı:

- Yâ Süheyb! Oğlunun adı Hamza olduğu hâlde, Ebû Yahyâ yanî Yahyâ'nın Babası diye tanınırsın. Rûmî olduğun hâlde, Arabım dersin. Bir de çok harcıyorsun. Niçin?

Hz. Süheyb gülerek, şu cevabı verdi:

- Ebû Yahya künyesini, bizzat Resûlullah efendimiz verdiler. Soyum Nemr neslindendir ama, Rumların eline esir düşmüşüz. Çok harcamama gelince, çok harcıyorum ama, hep Allah yolunda sarf ediyorum. Zîrâ sevgili Peygamberimizden duydum, buyurdu ki:

[731[731]] Bekara, 2/207

"Sizin hayırlınız, selâmı güzelce alıp veren. Bir de, çokça ikâm eden kimsedir."

Hz. Ömer, Hz. Süheyb'i çok severdi. Hz. Ömer, Ebû Lü'lû kâfiri tarafından yaralanınca, yerine geçecek halîfeyi seçmek için şûra ehlini tayin edip, yeni halîfe seçilinceye kadar Hz. Süheyb'in kendisinin yerine vekil olması ve cenâze namazını kıldırması için vasiyet etti.

Hz. Süheyb, üç gün müddetle cemâate namazları kıldırdı. Bu mukaddes vazîfeyi büyük bir ihtimam ve hassasiyetle yerine getirdi. Hz. Ömer'in cenâze namazını da kıldırdı. Bu esnada gösterdiği dikkat ve itina ile herkesin takdir ve tasvibini kazandı.

Hz. Süheyb, herkese iyilik eder, çok yemek yedirirdi. İkrâm ve ihsânları çok idi. 70 yaşında, 658'de Medîne-i münevverede vefât etti. Bâki kabristanına defnolundu.

Orta boylu, buğday tenli, kırmızı benizli, saçları sık ve siyah, yakışıklı bir zât idi. Çocukları Habib, Hamza, Sa'd, Salih, Seyfi, Ubbâd, Osman ve Muhammed'dir.

Süheyb'i Sevsin

Resûlullah efendimiz Süheyb'i çok severdi. Buyurdu ki:

- Bir kimse Allah’a ve Ahiret gününe inanıyorsa, bir ananın evlâdını sevmesi gibi Süheb'i sevsin.

Süheyb'in babası, Nemr soyundan Sinan, anası Kuayd kızı Selma'dır. Hep birlikte Übülle şehrinde yaşıyorlardı. Dedesi, Musul civârındaki bu şehrin Hâkimi idi.

Günün birinde, Bizanslılar hücum ettiler. Çok kimseyle birlikte, Küçük Süheyb de esir düştü. Uzun müddet, Rumların elinde kaldı. İşte bu yüzden, Süheyb-i Rûmî olarak anılmıştır.

O'nu, Mekkeli Abdullah bin Ced'an satın aldı. Bir müddet sonra da, iyi hareketlerinden dolayı âzâd etti...

Hz. Süheyb, orta boylu, kırmızı yüzlü, çok cömert ve lâtifeyi seven bir zât idi. Resûlullah’ın hadîslerine büyük önem verir, hata ederim endişesiyle hadîsleri nakletmezdi. Niçin nakletmiyorsun diyenlere buyurdu ki:

-Vallahi ben Resûlullah’ın hadîslerini bile bile nakletmiyorum. İsterseniz gelin size Peygamber efendimizin savaşlarını ve yanlarında bulunduğum sırada gördüğüm şeylerin hepsini anlatayım. Fakat, "Peygamber efendimiz şöyle buyurdu" demeye gelince, ben onu yapamam.

105)Hz. Ali'nin abisi: UKAYL BİN EBİ TÂLİB

Hz. Ukayl Peygamberimizin amcası Ebû Tâlib'in dört oğlundan ikincisidir. Başlangıcından beri İslâm'a yakınlık duyuyordu. Ancak, Mekke'deki sosyal durumdan ve Mekkeli müşriklerin Müslümanlara yaptığı işkenceleri görüp çekindiğinden, bu düşüncesini açığa vuramadı.

Hz. Ukayl, Mekke müşrikleri baskı yaptıkları için, Bedir savaşında istemeyerek onların yanında yer aldı. Müslümanlar onu esir aldılar. Kendisi fakir idi. Kurtuluş fidyesini ödeyecek durumu yoktu. Bundan dolayı, onun fidyesi, amcası Abbâs bin Abdülmuttalib tarafından ödendi.

Hizmette Kusur Etmezdi

Hz. Ukayl'in İslâmı kabûl edişi, Hudeybiye anlaşmasından sonra olmuştur. Müslüman olan Ukayl, Mûte gazâsına iştirak etti. Ancak dönüşünde uzun süren bir hastalığa yakalandı ve bu sebeple Mekke, Huneyn ve Tâif gazâlarına iştirak edemedi.

Daha sonra, tekrar Mekke'ye yerleşti. Ancak, zaman zaman Resûlullahı ziyâret eder, hizmette kusur etmezdi. Bu bakımdan Resûl-i Ekremden birkaç hadis-i şerif rivâyet etmiştir.

Hz. Ukayl, Müslüman olmadan önce fakir idi. Müslüman olup, hicret ettikten sonra daha da fakirleşti. Resûlullah efendimiz bu durumu görünce, Hayber seferinden sonra, kendisine yıllık bir maaş bağladı. Başka geliri olmadığından, geçimini yalnız bu maaşla temin ediyordu.

Hz.Ukayl bin Ebi Tâlib, Peygamberimizi çok severdi. Her fırsatta Resûlullaha olan bağlılığını ve sevgisini gösterdi. Resûlullah efendimiz de onu severdi. Ukayl hazretlerine buyurdu ki:

- Yâ Ukayl! Ben seni iki cihetten seviyorum. Birincisi, yakın akrabam olduğun için, ikincisi, amcamın seni sevdiğini bildiğim için.

Hz. Ukayl, Resûlullahın kıymetli sünnetine uymakta çok dikkatli ve titiz idi. Çevresindekilere, câhiliyye âdetlerinden uzaklaşmalarını tavsiye ederdi. Nesepler, soylar üzerinde geniş bir bilgiye sahipti.

Câhiliyye devrine dâir, örf ve âdetler, meşhur günler, hikâye ve destanlar hakkında da derin bilgisi vardı. Bu yüzden komşu kabîleler arasında hürmet ve saygı görürdü. Bu konuda sorulan suâllere geniş ve doyurucu cevaplar verirdi.

Hazır Cevap İdi

Müslüman olduktan sonra, câhiliyye devrine ait âdetlerini iyi tanıdığından, neleri terk edeceğini de gayet iyi biliyordu. Çünkü, şerri, günahı, haramı bilmeyenin, tanımayanın, o kötülüğe, harama düşme ihtimali her zaman mevcuttur. Ama tanırsa, ondan kendisini muhafaza etmesi mümkündür.

Hz.Ukayl hazır cevap bir zat idi. Yüz küsur sene yaşamıştır. Yezid ile olan anlaşmazlıkta Hz. Hüseyin'in tarafını tutarak, bu konuda önemli rol almıştır.

Bidat sahiplerinden uzak dururdu. Bildirdiği bir hadis-i şerifte buyuruldu ki:

- Bidat sahipleri ile birlikte bulunmayınız! Onlarla birlikte yiyip içmeyiniz! Onlardan kız alıp vermeyiniz!

Hz.Ukayl, Hz.Câfer-i Tayyar'den on, Hz. Ali'den yirmi yaş büyük olup, üçü de aynı anadandır. Künyesi Ebû Yezid'dir. 680 tarihinde vefât etti.

106)Resûlullah'ın çok sevdiği sahâbîlerden: ÜSÂME BİN ZEYD

Hz.Üsame b. Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl ashabın ileri gelenlerinden biri olup, Rasûlüllah (a.s)'ın azadlı kölesi Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Künyesi, Ebû Muhammed'dir. Değişik rivayetlere göre; Ebû Zeyd, Ebû Yezîd ya da Ebû Hârice olarak da çağırılmaktaydı.[732[732]]

Hz.Üsame'nin annesi Ümmü Eymen (ki, asıl adı Bereke'dir) Râsulûllah (a.s)'ın babası Abdullah'ın cariyesi ve aynı zamanda Peygamberimizin dadısı idi. Abdullah vefat edince, Rasûlüllah onu azad etti. Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl de Hz. Hatice'nin kölesiydi. Hz. Hatice Peygamberimizle evlenince, Zeyd'i kendisine hediye etti. Rasûlüllah (a.s) de onu azad edip Ümmû Eymen'le evlendirdi. Üsame, işte bu evlilik sonucu dünyaya geldi.[733[733]]

Hz.Üsame ile Eymen, aynı anadan kardeştirler, fakat babaları ayrıdır. Üsame, İslâm döneminde, muhtemelen Rasulüllah (a.s)'ın risâletinin dördüncü yılında Mekke'de doğdu. El-İsâbe'de kaydedildiğine göre, Hz. Muhammed (a.s), vefat ettiği zaman Üsame 18-20 yaşlarında bulunuyordu.[734[734]]

Rasûlûllah (a.s), Üsame ve babasını çok severdi. Bu nedenle kendisine; "Rasulüllah'ın sevdiği" anlamına gelen "Hibbu Rasûlüllah" ya da "el-Hibbu İbnü'l-Hubbi" denirdi. Peygamber (a.s)'ın, Üsame'yi sevdiğine dair şöyle bir hadis rivayet edilmektedir:

732[732] İbn Abdi'l-Beri, el-İstiâb fı Marifeti'l Ashâb, Kâhire; I, 75 t.y, İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe f-Marifeti's-Sahabe 1, 79

733[733] İbn Sa'd, et-Tabakâtu'l-Kübrâ, Beyrut 1957, 8, 223; İbn Abdi 1-Berr, a.g.e., I, 75; İbnü'l Esîr, a.g.e., 1, 79

734[734] İsâbe, Beyrut, t.y., I, 29

"Şüphesiz Üsame b. Zeyd bana, insanların en sevimlisidir. Sizin iyilerinizden olmasını umuyorum. Onun hakkında iyilik tavsiyesinde bulununuz."[735[735]]

Hz. Âişe'den rivayet edilen şu hadise de Rasûlüllah (a.s)'ın daha çocuk iken dahi onu nekadar sevdiğini gösteriyor. Hz. Âişe (r.an) diyor ki; "Birgün Üsame'nin ayağı kapının eşiğine takılarak yere düştü ve yüzü yaralandı. Allah'ın Rasûlü bana; "Yüzündeki pisliği temizle" dedi. Ben onu kirli görerek denileni yapmadım. Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s); yüzündekileri emerek tükürmeye başladı."[736[736]]

Yine, Urve İbnü'z-Zübeyr'den rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz, Üsame'nin gelmesini bekleyerek Arafat'tan inmeyi tehir etti. Üsame çıkıp geldiğinde, onun siyah, basık burunlu bir çocuk olduğunu gören Yemenler, onu küçümseyerek; "Biz bunun yüzünden mi hapsedildik?" dediler. Râvî, Yemenlilerin, Hz. Ebû Bekir zamanında bu yûzden irtidat edip İslâm'dan çıktıklarını söyler.[737[737]]

Hz.Üsame de birçok sahâbî gibi, küçük yaştan itibaren savaşlara katılmayı arzulamıştır. Nitekim Uhud günü on beş yaşından küçük olmasına rağmen kendi yaşıtları olan, Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Sabit, Berâ b. Âzib, Arcır b. Hazm ve Üseyd b. Zühayr'le beraber savaşa iştirak etmek istemiş, fakat, Rasûlûllah (a.s) yaşları küçük olduğu için bu isteklerini kabul etmemiş ve savaş başlamadan onları Medine'ye geri göndermiştir. Hendek günü ise savaşmalarına izin verdi.[738[738]]

Hz.Üsame, Uhud savaşından sonraki tüm savaşlara katıldığı gibi, birçok seriyyede de önemli görevler üstlenmiştir. Huneyn gazvesinde; Müslümanlar darmadağın olup sağa sola kaçışırlarken, Rasûlüllah (a.s)'in çevresinde sayılı birkaç sahâbî kalmıştır ki, bunlardan biri de Üsame b. Zeyd'dir.[739[739]]

Hz.Üsame'nin kendisinden rivayet edildiğine göre; katıldığı seriyyelerin birinde, düşman safında Müslümanlara karşı savaşan birine karşı kılıç çekince, o şahıs; **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah"** diyerek şehâdet getirdi. Fakat Üsame yine de onu öldürdü. Dönüşte, durumu Rasûlüllah (a.s)'e haber verince, Allah Resûlü, **"Lâ ilâhe illallah"** diyen birini ne diye öldürdüğünü sorar. Üsame; "Ey Allah'ın Resûlü! O ölümden kurtulmak için böyle söyledi dedi. Fakat, Rasûlüllah, bu soruyu aynı şekilde defalarca sordu. Üsame, neredeyse Müslümanlığından şüpheye düşecek hale geldi. Kendi kendine; "Allah'a söz veriyorum, bundan böyle **lâ ilâhe illallah** diyen hiçbir kimseyi öldürmeyeceğim" dedi.[740[740]]

[735[735]] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 1, 79; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., I, 76
[736[736]] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 1, 80
[737[737]] İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., I, 76
[738[738]] İbn Hişam, es-Siretü'n-Nebeviyye, Mısır 1955, 2, 66
[739[739]] İbn Sa'd, a.g.e., 2, 151; İbn Hişam, a.g.e., 2, 443; İbnü'l-Esîr, el- Kâmil fi't-Târîh, Beyrut 1965, 2, 263
[740[740]] İbn Sa'd, a.g.e., 2,119; İbnü'l Esîr, Üsüdü'l Ğâbe, I, 80; İbn Hişam, a.g.e., II, 622; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2, 226

İfk olayında, Rasûlüllah (a.s) ashabından bazılarına danışarak Hz. Âişe hakkında görüşlerini öğrenmek istedi. Bu arada Üsame'ye de düşüncesini sordu. Üsame, Hz. Âişe'den övgüyle bahsederek, onu böylesi çirkin bir iftiradan tenzih etti.741[741]

Rasûlüllah (a.s) H,11. yılda, büyük bir ordu hazırlayarak Üsame'yi bu orduya kumandan tayin etti. Üsame'nin komutası altında ashâbın birçok ileri gelenleri vardı. Bunlardan bazıları; Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubey. de, Sa'd b. Ebî Vakkas, Saîd b. Zeyd, Katâde b. en-Nu'mân ve Seleme b. Eslem'dir. Bunun üzerine, halktan bazı insanlar; "Peygamber, ilk muhacirlere bir çocuğu komutan tayin etti!" diyerek ileri geri konuşmaya başladılar. Bunu duyan Rasûlüllah, çok kızdı ve minbere çıkarak cemaate şöyle seslendi: "Üsame hakkındaki sözleriniz bana ulaştı. Siz onun komutanlığını tenkid ettiğiniz gibi, daha önce babasının kumandanlığını da tenkit etmiştiniz. Gerçek şu ki, o komutanlığa layıktır. Nitekim babası da komutanlığa layıktı."742[742]

Hz.Üsame, söz konusu ordusuyla hareket etmek üzereyken, Allah Rasûlü dâr-ı bekâya irtihal etti. Bunun üzerine Üsame, Medine'ye geri dönerek, Rasûlüllah (a.s)'ın yıkanması, teklifini ve defnedilmesi işlerinde Hz. Ali'ye yardım etti. Defin işi tamamlandıktan sonra, Üsame ordusunun başına geçerek ,Şam'a doğru hareket etti.743[743]

Hz.Üsame, Ebu Bekir (r.a) ve Ömer (r.a) zamanında yapılan birçok savaşa iştirak etmiştir. Bunlardan biri, Müseylemetü'l-Kezzab'a karşı yapılan savaştır ki, bu muharebede Halid b. Velid ile beraberdi.744[744]

Hz. Ömer (r.a) divan teşkilatını korunca, Rasûlüllah (a.s)'a yakınlık derecelerine ve savaştaki başarılarına göre, Müslümanlara ulûfe dağıtmaya başladı. Bu arada Üsame b. Zeyd'e dört bin veya beşbin dirhem kendi oğlu Abdullah'a ise ikibin dirhem verdi. Abdullah babasına "Neden Üsame'ye bana verdiğinden daha fazla verdin? Halbuki onun katılmadığı savaşlara ben katıldım" dedi. Buna karşı Hz. Ömer: "Allah Rasûlü Üsame'yi senden daha çok severdi. Üsame'nin babasını da senin babandan daha fazla seviyordu" diyerek oğlunu susturdu.745[745]

Hz.Üsame; Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesiyle ortaya çıkan fitnelere bulaşmamış, Hz. Ali'ye de bey'at etmemiş, onunla herhangi bir savaşa katılmamıştır. Bu çekimserliğini; **"Lâ ilâhe illallah"** diyen bir kimseyi öldürmeyeceğine dair ettiği yeminle izah etmiştir.746[746]

741[741] İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2,197; İbn HiŞam, a.g.e., 2, 301
742[742] İbn Sa'd a.g.e., 2, 189,' 190; el-Askalânî, a.g.e., I, 29
743[743] İbn. Sa'd a.g.e., 2,189,190, 277, 279; el- Askalânî, a.g.e., I, 29; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2, 332
744[744] İbn Sa'd a.g.e., 4, 316
745[745] İbn Abdi'l-Berr, a.g.e.; İbn Sa'd, a.g.e., 3; 296, 297; el-Askalânî, a.g.e., I, 29; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l Ğâbe, I, 80
746[746] İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., I, 77; İbnü'l-Esîr, Üsüdil'l-Ğâbe, I, 80

Hz. Ali ile Muaviye arasında meydana gelen çatışmalar sırasında Üsame bir süre Şam civarında bir beldede oturdu. Sonra Vadi'l-kura'ya geldi. Bir müddet de burada oturdu, ardından Medine'ye gitti ve Muaviye'nin hilafetinin sonlarına doğru Curf denilen yerde vefat etti.

Vefat tarihi çeşitli rivayetlere göre, H. 54, 58, ya da 59' dur. Ebû Hüreyre, İbn Abbas, Ebû Osman et-Hindî, Urve İbn Zübeyr, Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe, Ebû Vâil ve başkaları Üsame'den hadis rivayet etmişlerdir.[747][747]

107)Ashâb-ı Kirâm-ın sancaktarlarından: ÜSEYD BİN HUDAYR

Medîne'ye İslâmiyet'i öğretmek için gelen Mus'ab bin Umeyr Medîne'de fevkalâde bir gayretle çok kimsenin Müslüman olmasını sağladı. Faaliyetlerini yürütmek üzere Sa'd bin Mu'âz'ın teyzesinin oğlu olan Es'ad bin Zürâre'nin evine yerleşmişti. Bu sebeple Sa'd bin Mu'âz, o zaman Araplar arasında akrabaya karşı hakâretten kaçınmak âdet olduğu için, bu işe mâni olma teşebbüsünde de bulunamadı.

Sen İşini Bilen Adamsın

Ancak bir kabîle reisi olarak bu işe de el koymak istiyordu. Bu maksatla kabîlesinin ileri gelenlerinden Üseyd bin Hudayr'a dedi ki:

- Sen, işini iyi bilen, kimsenin yardımına muhtaç olmayan bir adamsın! Zayıflarımızın inançlarını bozmak için mahallemize gelmiş olan bu adamı, yanımıza gelmekten men et! Es'ad bin Zürâre akrabam olmasaydı, bu işi kendim hallederdim.

Bunun üzerine Üseyd bin Hudayr, Mus'ab bin Umeyr'in bulunduğu eve giderek dedi ki:

- Sizi, bize getiren sebep nedir? Zayıflarımızın inançlarını mı bozacaksınız? Eğer, hayatından olmak istemiyorsan yanımızdan ayrılıp gidersin.

Mus'ab bin Umeyr, ona yumuşak bir sesle cevap verdi:

- Hele biraz otur, sözümüzü dinle! Beğenirsen kabûl edersin, beğenmezsen dinlemekten yüz çevirirsin.

Hz.Mus'ab bin Umeyr ona, Kur'ân-ı kerîm okudu. İslâmiyet'i anlattı. Onun tatlı konuşması, insanın kalbine işleyen sözleri ve hoş sesiyle okuduğu Kur'ân-ı kerîm âyetleriyle, kendinden geçen Üseyd bin Hudayr dedi ki:

---

[747][747] İbn Abdi'l Berr, a.g.e., I, 77; İbnü'l Esir Usdü'l - Ğâbe, I, 81; el- Askalâni, a.g.e., I,129

- Bu, ne kadar güzel, ne kadar yüce söz. Bu dîne girmek için ne yapmak lâzımdır?

Ne yapması lâzım geldiğini anlattılar ve Üseyd bin Hudayr, Kelime-i şehâdet söyleyerek Müslüman oldu. Büyük bir huzur içerisinde olduğu hâlde Mus'ab bin Umeyr'e şöyle dedi:

-Arkamda bir adam var. Ben hemen gidip onu size göndereyim. Eğer o Müslüman olursa, Medîne'de onun kavminden îmân etmedik hiç kimse kalmaz.

Sonra kalkıp sür'atle gitti. Doğruca Sa'd bin Mu'âz'ın yanına varınca, Müslüman olduğunu söyledi.

Bunu gören Sa'd şaşırarak hiddetlendi ve Mus'ab bin Umeyr'in yanına koştu. Yanına varınca sert ve kızgın bir tavırla konuşmaya başladı.

Mus'ab bir Umeyr, ona da gâyet yumuşak konuştu ve oturup biraz dinlemesini söyledi. Sa'd, bu nâzik konuşma karşısında yumuşayıp oturdu ve konuşulanları dinlemeye başladı.

Hepiniz İîmân Etmedikçe

Mus'ab bin Umeyr, ona da İslâmiyet'i anlattı ve Kur'ân-ı kerîmden bir miktar okudu. Kur'ân-ı Kerîm okunurken Sa'd'ın yüzü birdenbire değişiverdi. O da orada Müslüman oldu. Kendinde duyduğu üstün bir hâlin ve rahatlığın şevkiyle derhal kavminin yanına gidip, onlara Müslüman olduğunu söyledikten sonra sözlerini şöyle tamamladı:

- Hepiniz îmân etmedikçe sizin erkek ve kadınlarınızla konuşmak bana harâm olsun!

Bunun üzerine kavmi hep birden İslâmiyet'i kabûl etti. O gün kabîlesinden îmân etmedik kimse kalmadı.

Hz.Üseyd bin Hudayr bütün güç ve kuvvetini, maddî manevî imkânlarını İslâm uğrunda kullandı. Medîneli Müslümanlardan 75 kişi ile ikinci Akabe bî'atına katıldı. Peygamberimizin bu Müslümanlar içerisinden seçtiği on iki temsilciden birisi de Üseyd bin Hudayr'dır.

Hz. Üseyd, Resûlullah efendimizin bütün savaşlarında yer aldı. Canını ve varlığını bu yola adadı. Uhud savaşında Evs kabîlesinin sancağı Hz. Üseyd'de idi. Bu savaşta cesâret ve şecaat örnekleri gösterdi. Yedi yerinden ağır bir şekilde yaralandı.

Mücâhidler Medîne'ye döndükten hemen sonra, Peygamber efendimiz, müşriklerin geri dönüp Medîne'ye baskın yapma ihtimalini göz önünde tutarak, Hz. Bilâl'e,

"Resûlullah düşmanınızı takip etmenizi emrediyor!" diye seslenerek Müslümanlara duyurmasını emretti.

Dertlerini Unutturdu

Bu sırada Üseyd yaralarını tedâvi ettirmek istiyordu. Resûlullahın davetini işitince dedi ki:

- İşittim, Allah'ın Resulünün emrine boyun eğiyorum!

Sonra Üseyd bin Hudayr, silâhını eline aldı. Yaralarının tedâvisine ehemmiyet vermeyerek Peygamberimizin yanına geldi. Hazır olduğunu söyledi. Cihâd daveti ve Resûlullahın emri, ona, bütün dert ve yaralarını unutturmuştu.

Uhud savaşından sonra bir gün Mekkeliler Peygamber efendimizi öldürmesi için bir bedevîyi kirâlık kâtil tuttular. Bedevî Medîne'ye gelerek Peygamber efendimizin bulunduğu yeri öğrendi. Peygamber efendimiz bu sırada Abdüleşheloğullarının yanında idi.

Ashâb-ı Kirâm Peygamberimizin mübârek sohbetini tatlı tatlı dinlerken, bedevî girdi. Peygamberimiz adamın durumundan şüphelenmişti. Buyurdu ki:

- Şu adamın niyeti kötü. Suikastte bulunmak istiyor.

Az sonra bedevî yaklaşarak sordu:

- Abdülmuttalib'in torunu hanginizdir? Peygamberimiz;

- Abdülmuttalib'in oğlu benim, diye karşılık verdiler.

Sana Doğruluk Fayda Verir

Bedevî, kötü maksadını gerçekleştirmek üzere Resûlullaha doğru ilerlerken, Üseyd bin Hudayr eteğinden tutarak hızla çekti. Bir anda bedevînin, elbisesi içerisinde gizlediği hançeri ortaya çıktı. Hz. Üseyd, adamın yanına vararak onu tesîrsiz hâle getirdi. Bedevî, "Canımı bağışla, yâ Muhammed!" diye bağırıyordu.

Peygamber efendimiz bedevîye buyurdu ki:

-Bana doğrusunu söyle, buraya niçin geldin? Eğer doğrusunu söylersen doğruluk sana fayda verir. Yalan söylersen bu senin için iyi olmaz. Yapmaya kalkıştığın işten zâten haberim var.

Bunun üzerine bedevî, kendisinin müşrikler tarafından kiralandığını itiraf etti. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber efendimiz, kendisini öldürmeye gelen bedevîye;

- Ben seni serbest bırakıyorum. Nereye gitmek istersen git, yahut senin için bundan daha hayırlı olanı tercih et! buyurarak onu İslâm'a davet etti.

Bedevî Peygamberimizin bu âlicenaplığı karşısında, hiç tereddüt etmeden:

- Allah'tan başka ilâh yoktur. Sen de muhakkak Allah'ın Resûlüsün, diyerek Müslüman oldu.

Hendek savaşının uzaması üzerine Resûlullah efendimiz, çeşitli kabîlelerden meydana gelmiş olan müşrik ordusunu zayıf düşürerek morallerini bozmayı plânladı. Bunun için, Gatafanların kumandanı Uyeyne bin Hısn ile Hâris bin Avf'a şöyle bir haber gönderdi:

- Müslümanlar muhâsaradan vazgeçip yurtlarına döner giderlerse, kendilerine, Medîne'nin yıllık meyve mahsûlünün üçte birini veririm.

Fakat onlar üçte bire râzı olmadılar ve mahsûlün yarısını istediler. Peygamberimiz daha fazla vermeyince, sonunda buna râzı oldular. On kişilik bir heyetle Peygamberimizin huzuruna geldiler.

Ne Hakla Ayaklarını Uzatıyorsun

Onlar Resûlullahla görüşürlerken Üseyd bin Hudayr bir vesîleyle Peygamberimizin yanına girdi. Uyeyne bin Hısn'ın Resûlullahın karşısında ayağını uzatarak saygısız bir şekilde oturduğunu gördü. Bu saygısızca davranışa tahammül edemedi ve sert bir şekilde çıkıştı:

- Topla ayaklarını! Resûlullahın önünde ayaklarını ne hakla uzatıyorsun? Eğer Resûlullahın huzurunda olmasaydın, vallahi şu mızrağımı sana saplardım.

Gatafan kumandanın ne maksatla geldiğini öğrenince de Peygamberimize hitâben son derece saygılı bir şekilde dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Bu, Cenâb-ı Haktan gelen bir emir ise onu yerine getiriniz. Eğer bu işin altında ulvî bir gâyeniz varsa, dilediğinizi yapın. Ona da bir diyeceğim yoktur. Şayet bunlardan başka, bize zarar gelmemesi için buna başvuruyorsanız, vallahi bizim onlara kılıçtan başka verecek bir şeyimiz yoktur. Onlar ne zaman bizden birşey koparmayı umdular ki, şimdi umabilsinler.

Hz.Üseyd bu sözleriyle, Allah Resûlünün yapılmasını arzû ettiği bir işi, nefsi istemese de teslimiyetle kabûl edeceğini ortaya koyarak, Resûlullaha olan bağlılığını açık bir şekilde göstermiş oldu. Diğer taraftan, bu sözler, onun, Allah ve Resûlünün yolunda her türlü tehlikeyi göze alacağının ve müşriklere hiçbir şekilde tâviz vermeye yanaşmayacağının da bir ifâdesiydi.

Hz.Üseyd bin Hudayr'ın bu konuşması Resûlullahı sevindirdiği gibi, orada bulunan Sahâbîleri de gayrete getirdi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Gatafanlılarla anlaşmaktan vazgeçti.

Meseleyi Halledemedik

Uyeyne bin Hısn ile Hâris bin Avf, son derece ümitsiz ve üzüntülü olarak oradan ayrıldılar. Ashâbın ihlâs, sabır ve metânetlerini, Peygamberimizin emirlerine göre hareket etmekten vazgeçmeyeceklerini görünce, Medîne'yi hiçbir şekilde ele geçiremeyeceklerini anladılar. Karargâhlarına gittiler.

Kabîlelerinden neticeyi soranlara da şöyle itirafta bulundular:

- Meseleyi halledemedik. Biz, son derece basiretli, ileri görüşlü ve Peygamberleri uğrunda canlarını seve seve fedâ edebilecek bir kavim gördük. Biz de mahvolduk, Kureyşliler de mahvoldular. Kureyşliler Muhammed'e birşey yapamadan dönüp gidecekler. Muhammed de Benî Kurayza Yahûdîlerinin üzerine düşecek. Gebersinler, Cehenneme gitsinler. Muhammed bize Yahûdîler gibi zararlı değildir.

Böylece Peygamberimizin düşündüğü gerçekleşmiş oldu. Gatafanlılar muhâsaradan vazgeçerek yurtlarına döndüler.

Hz.Üseyd bin Hudayr, Mekke'nin fethine de katıldı. Hz. Ebû Bekir ile birlikte Peygamberimizin hemen yanı başında yer aldı. Huneyn ve Tebük savaşlarında Evs kabîlesinin sancaktarlığını yaptı.

Peygamber efendimizin, "Ne iyi kimsedir!" şeklinde methine mazhar olan Üseyd bin Hudayr'ın sesi çok güzeldi. Bu sesini Kur'ân-ı kerîm okumakla süslerdi. Okumaya başladığı zaman bambaşka bir âleme giderdi.

Bir gece hurma sergisinde Bekara sûresini okuyordu. Yanında bağlı bulunan atı birden şahlandı. Hz. Üseyd okumayı kesti, at sakinleşti. Tekrar okumaya başladı, at yine şahlandı. Üseyd sustu, at da sakinleşti. Üseyd tekrar okumaya başladığında at yine şahlandı. Ondan sonra da artık okumaktan vazgeçti.

Bilir Misin Onlar Nedir?

Atının yanına gitti, başını kaldırdı, semâya baktı. Birden şaşırdı. Çünkü, başının üzerinde gölgeye benzer bir sis içinde kandiller gibi birçok parıltılar gördü. Daha sonra bu gölge tabakası, içinde ışık manzûmesiyle birlikte semâya çekilip gitti ve görünmez oldu.

Hz. Üseyd, sabah olur olmaz hemen Peygamberimize koştu ve durumu anlattı. Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Ey Hudayr'ın oğlu! Bilir misin, onlar nedir?

- Hayır, yâ Resûlallah!

- Ey Üseyd, onlar meleklerdi. Senin Kur'ân-ı kerîm okuyan sesine gelmişlerdi. Sesini dinliyorlardı. Eğer okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerler, insanlar da kendilerini seyrederlerdi. Onlar insanlardan gizlenmezlerdi.

Hz.Üseyd bin Hudayr, ilimden bir hakikat öğrenebilmek için, bazan geç saatlere kadar Resûlullahla sohbet ederdi. O meseleyi öğrenmeden rahat edemezdi.

Hz. Üseyd, Kur'ân-ı kerîm okumak ve dinlemekten, Resûlullahın sohbetinde bulunmaktan o derece huzur duyuyordu ki, âdetâ bunlar ondan bir parça olmuştu. Bir sözünde, bu durumunu şöyle ifâde eder:

-Bütün arzûm, ömrümü üç hâl üzere geçirmek ve bu hâllerden hiçbir zaman ayrılmamaktır. Bunlar: Kur'ân-ı kerîm okuduğum veya dinlediğim zamanki hâlim. Resûlullahın hutbesini, konuşmasını dinlediğim zamanki hâlim ve bir cenâzeyi gördüğüm zamanki hâlim.

Işık Salan Baston

Bir gün, yine bir arkadaşıyla birlikte Resûlullahın sohbetinde bulunmuşlardı. Huzurdan ayrıldıklarında ortalık iyice kararmıştı. Ellerindeki baston ışık vermeye, yollarını aydınlatmaya başladı. Birbirlerinden ayrıldıktan sonra ışık ikiye ayrıldı. Her biri kendi bastonunun aydınlığında yürüyerek evlerine gittiler.

Hz. Âişe-i Sıddîka buyurur ki:

-Ensârdan üç zât var ki, fazîlet yönünden hiç kimse, onların üstünde sayılmazdı. Bunların üçü de Abdüleşhel oğullarından olup, Sa'd bin Mu'âz, Üseyd bin Hudayr ve Abbâd bin Bişr idi.

Hz. Üseyd, Hicretin 20. yılında, Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında vefât etti. Cenâze namazını Hz. Ömer kıldırdı.

108)Kardeşleri tarafından işkence gören sahâbî: VELÎD BİN VELÎD

Hz.Velîd bin Velîd, meşhûr Hâlid bin Velîd'in kardeşiydi. Bedir gazâsında müşriklerin safında harbe katıldı. Müşrikler bu harpte yenilince, onu Abdullah bin Cahş esir aldı. Medîne-i Münevvereye getirdi.

Kardeşlerinden henüz müşrik olan Hâlid bin Velîd ile Hişâm bin Velîd, onu esâretten kurtarmak üzere Medîne'ye geldiler. Abdullah bin Cahş kurtuluş akçesi verilmedikçe bırakmak istemedi. Kardeşlerinden Hâlid râzı olduysa da, baba bir annesi ayrı kardeşi Hişâm kabûl etmedi.

Zırh Karşılığı Anlaştılar

Resûlullah efendimiz babalarının silâh ve techizatının verilmesini teklif etti. Bunu kabûl ederek babalarının yüz dinar kıymetindeki kılıcı, zırhı ve miğferi karşılığında anlaştılar. Velîd'i esâretten kurtarıp, Mekke'ye yola çıktılar.

Fakat Velîd, Mekke yolu üzerinde Medîne'ye dört mil mesafedeki Zü'l-Huleyfe'de onlardan ayrılıp, Resûlullahın yanına geldi. Îmân edip, Ashâb-ı kirâmdan oldu.

Müslüman olduktan bir müddet sonra Mekke'ye kardeşlerinin yanına gelmişti. O zaman Hâlid bin Velîd sordu:

-Madem ki Müslüman olacaktın, kurtuluş fidyesi ödemeden olsaydın ya. Babamızdan kalan hâtırayı elimizden çıkardın. Niçin böyle yaptın?

Velîd de şu cevabı verdi:

- Kureyşlilerin, esârete dayanamadı da Muhammed'e tâbi oldu demelerinden korktum.

Kardeşleri onu Mahzûmoğullarından ba'zı Müslümanlarla, Ayâş bin Ebî Rebîa ve Ebû Seleme bin Hişâm'ın yanına hapsettiler. Îmân ettiği için senelerce hapis yattı. İslâmiyet'in azılı düşmanlarından amcası Hişâm ile müşrik akrabalarından çok zulüm ve işkence gördü.

Resûlullah efendimiz müşriklerin zulmüne uğrayan Ayâş bin Ebî Rebîa ile Ebû Seleme bin Hişâm ve kendisi için şöyle duâ ettiler:

- İlâhî! Velîd bin Velîd'i, Seleme bin Hişâm'ı, Ayâş bin Ebî Rebîa'yı ve küffâr elinde bunalıp zayıf ve âciz görülen diğer mü'minleri kurtar.

Velîd Resûlullahın duâsı bereketiyle bir fırsatını bulup, bağlı bulunduğu yerden kaçtı. Medîne-i Münevvereye gelip, Resûlullah efendimiz ile buluştu. Resûlullah, Ayâş bin Ebî Rebîa ile Ebû Seleme bin Hişâm'ın hâlini sorunca, onların birbirlerine ayakları ile bağlı, şiddetli azap ve işkenceler altında kıvrandıklarını haber verdi.

Ben Kurtarırım

Resûlullah efendimiz onların hâline çok üzülüp, kurtarılma çârelerini aradı. Kimin kurtarabileceğini sorunca, senelerce işkence altında kalmasına rağmen, Velîd, büyük bir cesâret ve aşkla dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Onları ben kurtarır, Size getiririm.

Tekrar Mekke'ye gelip, işkence gören Müslümanların yerini onlara yiyecek götüren bir kadını takip ederek öğrendi. Mazlûmlar, tavansız bir binada hapisti.

Geceleyin, ölümü de göze alarak büyük bir cesâretle duvardan sıyrılıp, mazlûmların yanına vardı. Îmân etmekten gayri bir suçları olmayan, müşriklerce bir taşa bağlanıp; Arabistan'ın çöl havasındaki yakıcı sıcaklığında her türlü zulme uğratılan mazlûmları kurtarıp, devesine bindirdi.

Medîne'ye aç, susuz, yalın ayak üç günde geldiler. Parmakları taşların tahribatından parça parça olmuştu. Velîd bin Velîd kan revân içinde Resûlullaha kavuşmanın verdiği sevinç ve huzûrla bütün sıkıntılarını bir bir unutuverdi.

Velîd'in kardeşi Hâlid bin Velîd, şöyle anlatır:

"Allahü Teâlâ, benim hayrımı dilediği zaman, kalbime İslâmiyet sevgisini düşürdü. Beni, hayır ve şerri anlayacak hâle getirdi. Kendi kendime dedim ki:

- Ben, Muhammed'e karşı her savaş yerinde bulundum. Bulunduğum savaş yerlerinden hiçbiri yoktur ki, dönerken, aykırı ve yanlış bir iş üzerinde bulunduğumu ve Muhammed'in, muhakkak galip geleceğini içimde sezmiş olmayayım!

Allah Tarafından Korunuyor

Resûlullah efendimiz, Hudeybiye'ye çıkıp geldiği zaman, ben de, müşrik süvarilerinin başında yola çıktım. Usfan'da, Resûlullah efendimizle Ashâbına yaklaşıp gözüktüm. Resûlullah efendimiz, bizden emîn bir sûrette Ashâbına öğle namazını kıldırıyordu. Üzerlerine, birden baskın yapmayı düşündükse de, gerçekleşmedi. Böyle olması da, hayırlı oldu.

Resûlullah efendimiz, kalbimizden geçenleri sezmiş olmalı ki ikindi namazını, Ashâbına korku namazı olarak kıldırdı. Bu, bana çok tesîr etti. Kendi kendime, "Bu zât,

herhalde, Allah tarafından korunuyordur" dedim. Mekke'ye döndüğümde çeşitli düşünceler hâlinde bocalar bir vaziyette idim.

"Necâşî'ye mi gideyim? Halbuki, kendisi, Muhammed'e bağlanmış bulunuyor! Ashâbı da, Onun yanında emniyet ve selâmet içinde barınıp duruyorlar. Yoksa, Herakliüs'ün yanına gideyim de dînimi bırakıp Hıristiyan mı olayım, ya da Yahûdîliğe mi gireyim? Yahut, kendilerine tâbi olarak Acemlerle birlikte mi oturayım?" diye kendi kendime söylendim, düşündüm durdum.

Ertesi sene, Resûlullah efendimiz umre için Mekke'ye gelip girince, O'ndan gizlendim. Kendisinin Mekke'ye girişini görmedim.

Kardeşim, Velîd bin Velîd de umre için gelip Mekke'ye girmişti. Beni, arayıp bulamayınca, bana bir mektup yazmış ve mektubunda şöyle demişti:

(Doğrusu, ben, senin İslâmiyet'ten böyle tedirgin olmak ve yüz çevirip gitmekteki görüşün kadar şaşılacak bir görüş görmedim! Halbuki, eğri yola gitmekten seni alıkoyacak bir aklın da var! Aklını kullansan ya! İslâmiyet gibi bir dîni, kim bilmez ve tanımaz olabilir?!

Onun Gibi Bir Adam

Resûlullah efendimiz, seni, bana sordu. "Hâlid, nerededir?" dedi. Ben de, "Allah, onu getirir" dedim. Resûlullah efendimiz bunun üzerine buyurdu ki:

- Onun gibi bir adam, İslâmiyet'i bilmez ve tanımaz olabilir mi? Keşki o, bütün savaş ve çabalarını Müslümanların yanında, müşriklere karşı gösterseydi, kendisi için, ne kadar hayırlı olurdu! Biz, kendisini başkalarına tercih eder, üstün tutardık!

Ey kardeşim! En elverişli, en yararlı yerlerde kaçırmış bulunduğun fırsatlara acele yetiş!

Bana, kardeşimin bu mektubu gelince, gitmek için, acele ettim. İslâmiyet'e olan isteğim de arttı. Resûlullah efendimizin söyledikleri ise, beni çok sevindirdi, ferahlattı."

Hz.Hâlid bin Velîd daha sonra Medîne'ye gelerek Müslüman oldu.

Velîd, Medîne'de 629 senesinde vefât etti.

109)Yalancı peygamber Müseyleme'yi öldüren sahabî: VAHŞİ

Vahşî, Hz. Hamza'nın Bedir savaşında öldürdüğü Tuayme'nin kardeşinin oğlu olan Cübeyr bin Mutim'in kölesi idi. Habeşli olduğu için, el ile ok ve mızrak atmakta usta idi. Uhud savaşında, Cübeyr buna demişti ki:

- Hamza'yı öldürürsen seni azat ederim!

Daha o zamanlar müslüman olmakla şereflenmemiş olan Ebu Süfyan'ın hanımı Hind de, babasının ve amcasının intikamı için, Vahşî'ye mükâfat vaad etmişti.

Niçin Lanet Etmiyorsunuz?

Vahşî, Uhud'da taş arkasına pusuya girip, yalnız Hz. Hamza'yı gözetirdi. Hz. Hamza sekiz kâfiri öldürüp, saldırırken, Vahşî mızrağını atarak, onu şehit etti. Sonra, gidip durumu Hind'e haber verdi. Hind sevinip üzerindeki zinetlerin hepsini Vahşî'ye verdi. Daha da vereceğini söyledi.

Uhud savaşında Peygamberimiz birkaç kâfire bedduâ etmişti. "Vahşî'ye niçin lanet etmiyorsun" dediklerinde, buyurdu ki:

- Miracda, Hamza ile Vahşî'yi kolkola, birlikte cennete girerlerken görmüştüm!

Hicretin sekizinci yılında, Mekke fethedildiği gün, Vahşî, Mekke'den kaçtı. Bir zaman uzak yerlerde kaldı. Sonra pişman olup, Medine'de mescide gelip, selam verdi. Resulullah efendimiz selamını aldı. Vahşî dedi ki:

- Ya Resulallah! Bir kimse Allah'a ve Resulüne düşmanlık yapsa, en kötü, en çirkin günah işlese, sonra pişman olup temiz iman etse, Resulullahı canından çok seven biri olarak, huzuruna gelse, bunun cezası nedir?

Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- İman eden, pişman olan affolur. Bizim kardeşimiz olur.

- Ya Resulallah! Ben iman ettim. Pişman oldum. Allahü teâlâyı ve Onun Resulünü her şeyden çok seviyorum. Ben Vahşî'yim.

Resulullah efendimiz, Vahşî adını işitince, Hz. Hamza'nın şehit edilmiş hâli gözünün önüne geldi. Ağlamaya başladı.

Niçin Affetmiyorsun?

Vahşî, öldürüleceğini anlayarak kapıya yürüdü. Ashab-ı kiram kılıçlarına sarılmış, işaret bekliyordu. Vahşî, "Son nefesimi alıyorum" derken, Cebrail aleyhisselam geldi. Allahü teâlâ buyurdu ki:

- Ey sevgili Peygamberim! Bütün ömrünü puta tapmakla, kullarımı bana düşman etmeye uğraşmakla geçiren bir kâfir, bir kelime-i tevhid okuyunca, ben onu affediyorum. Sen, amcanı öldürdü diye Vahşî'yi niçin affetmiyorsun? O pişman oldu. Şimdi sana inandı. Ben affettim. Sen de affet!

Herkes, "Öldürün!" emrini beklerken, Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Kardeşinizi çağırınız!

Kardeş sözünü işitince, saygı ile çağırdılar. Peygamber efendimiz Vahşî'ye, "affolunduğunu" müjdeleyerek buyurdu ki:

- Fakat, seni görünce dayanamıyorum, elimde olmadan üzülüyorum.

Hz. Vahşî, Resulullahı üzmemek için, bir daha yanına gelmedi. Mahcup, başı önünde yaşadı. Aynı mızrak ve okla yalancı peygamber Müseyleme'yi öldürdü ve büyük hizmet etti. Hz. Osman zamanında vefat etti.

110)Darağacından Resulullaha selam gönderen sahabî: ZEYD BİN DESİNNE

Uhud savaşında bazı yakınları ölen müşrikler, müslümanlardan bunların intikamını almak istediler. Alçakça bir plân hazırladılar. Hemen de plânı tatbike koydular. Bu maksatla bir heyet Medine'ye gidip, Resulullahın huzuruna çıkarak şu ricada bulundular:

- Ya Resulallah! Bizim kabilelerimiz, İslâmiyet'i kabul ettiler.

Yalnız Kur'an-ı kerim öğretmenine ihtiyacımız var. Lütfen bize; İslâmiyet'i, Kur'an-ı kerimi öğretecek kimseler yollar mısınız?

Öğretmenler Heyeti

Sevgili Peygamberimiz kendilerine, 10 kişilik bir öğretmenler heyeti yolladılar. Başlarında, Asım bin Sabit hazretlerinin bulunduğu bu heyette, Mersed bin Ebî Mersed, Halid bin Ebî Bükeyr, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Tarık, Muattib bin Ubeyd de bulunuyordu.

Bu öğretmenler kafilesi, geceleri yürüyerek, gündüzleri gizlenerek Hüzeyl kabilesi topraklarında, Reci suyu başında, seher vakti konakladılar.

Bu sırada yanlarında bulunan Adal ve Kare kabilesi heyetinden biri, bir bahane ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyanoğularına gidip, haber verdi. Çok geçmeden kafilenin etrafı sarıldı. 200'den fazla silahlı eşkıya oradaydı.

“Bize öğretmen lazım!” diyenler, çekip gittiler. O güzide müslümanları, eşkıya ile karşı karşıya bıraktılar.

Lıhyanoğulları mensupları, esir ticareti ile geçinirlerdi. Bu sebeple, “Teslim olun ve canınızı kurtarın!” teklifinde bulunuyorlardı. Asıl niyetleri, onları Mekke'de köle olarak satmaktı. Böylece çok para kazanacaklardı. Çünkü Mekke'li müşrikler, kendilerine, “Yakaladığınız her müslüman için, değerinden fazla para öderiz” demişlerdi.

Bunu müslümanlar da duymuşlardı. Onun için, aralarında istişare ederek, çarpışmaya karar verdiler. Arkalarını dağa dönüp, kılıçlarını çekip, Allahın dini uğrunda vuruşmaya başladılar.

İkiyüz kişilik düşmana karşı, görülmemiş bir kahramanlıkla çarpıştılar. Üzerlerine saldıran kuvvetten bir kısmını öldürdüler. Nihayet çarpışa çarpışa on sahabîden yedisi okla vurularak orada şehit düştü.

Size Yoldaş Olmam

Sadece Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne ve Abdullah bin Tarık kalmış, müşriklerle çarpışıyorlardı. Çok geçmeden müşrikler, onları sağ olarak yakaladılar. Üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar. Mekke'ye götürmek üzere yola çıktılar.

Abdullah bin Tarık Mekkeli müşriklere götürülmeye razı olmadı. Gitmemek için zorlandı. “Vallahi ben size arkadaş ve yoldaş olmam! Şehit olan arkadaşlarım bana örnek ve önderdir" deyip, bir zorlayışta ellerini kurtardı. Lıhyanoğulları onu taşa tuttular, sonunda onu da şehit ettiler.

Lıhyanoğulları, Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne'yi Mekke'ye götürüp müşriklere yüksek bir fiyatla sattılar. Zeyd bin Desinne'yi de Safvan bin Ümeyye, Bedir savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halef'in intikamını almak üzere satın aldı.

Mekkeli müşrikler, Hz. Hubeyb ve Zeyd'i satın aldıktan sonra, onlara ne ceza vereceklerini konuşuyorlardı. Bu hususta çeşitli fikirler ileri sürülüyordu:

- Hemen öldürelim!

- Hayır! Evvela işkence etmeliyiz!

- Ama Haram aylar içinde bulunuyoruz!

- Evet! Bu sebeple, hemen öldüremeyiz! Haram ayların geçmesini beklememiz gerek.

- O hâlde, hapsedelim!

- Ellerini, ayaklarını zincire vuralım!

Kararlaştırdıkları Gün Geldi

Nitekim öyle de yaptılar. Yani zincire vurup hapsettiler. Harp meydanındaki yenilginin intikamını, bu müdafaasız insanlardan alacaklardı. Hem de onları; harpte değil, parayla pazardan almışlardı!

Hz.Hubeyb bin Adiy ve Hz.Zeyd bin Desinne'yi öldürmek için, müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. Fakat müşriklerin kin ve intikam hisleri geçmek bilmedi.

Herkese haber verildi. Bu yüzden şehrin zengin-fakir, genç-ihtiyar, kadın-erkek ve bütün çocuklar oradaydılar... Bu iki yüce sahabenin başına gelecekleri merak ediyorlardı.

Bir sabah erkenden iki sahabînin zincirlerini çözüp, zindandan çıkardılar. Mekke dışında Tenim denilen yere götürdüler. Çünkü bütün melanetlerini, orada yapmayı âdet edinmişlerdi.

Bu iki Allah ve Resulullah dostu ise, heyacanlı değildiler. Yolda karşılaşıp görüşen bu iki sahabî, kucaklaşarak, birbirlerine uğradıkları belaya sabretmelerini tavsiye ettiler.

Hz. Zeyd, son namazını kıldıktan sonra, Mekkeli müşrikler, onu tutup darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü kıbleden Medine'ye doğru çevirdiler. Sonra dediler ki:

- Haydi dîninden dön, seni serbest bırakalım!

- Vallahi dinimden aslâ dönmem! Bütün dünya benim olsa, bana verilse, yine de İslâmiyet'ten dönmem!

- Şimdi senin yerine Peygamberinin olmasını, onun öldürülmesini, sen de evinde rahat oturasın ister misin?

- Ben Muhammed aleyhisselamın, değil benim yerimde olmasını, Medine'de yürürken ayağına bir diken bile batmasına aslâ razı olmam!

- Ey Zeyd, İslâm dininden dön, eğer dönmezsen seni muhakkak öldüreceğiz!

- Allah yolunda olduktan sonra, benim için öldürülmemin hiç ehemmiyeti yoktur.

Bu konuşmalardan sonra Zeyd bin Desinne, "Ya Rabbi, selamımı Resulüne ulaştır" diye duâ etmişti. Allahü teâla da onun duâsını kabul etmişti.

Müşriklerin kararı iyice kesinleşti. Safvan bin Ümeyye, azatlı kölesi Nistas'a işaret ederek, Hz. Zeyd'i öldürmesini istedi. Nistas mızrağını Hz. Zeyd'in göğsüne saplayarak sırtından çıkardı. Böylece, Peygamber âşığı Hz. Zeyd, cennetteki makamına yükseldi.

Hz. Zeyd'in şehadetini haber alan Peygamberimiz ona duâ buyurdu.

111) İman eden ilk köle: ZEYD BİN HÂRİSE

Hz.Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl el-Kelbî. Üsâme'nin babası. Ashâbın ileri gelenlerinden olup, Resûlullah (a.s)'ın en çok sevdiği arkadaşlarındandır. Bu yüzden sahâbe arasında "el-hubb" diye anılırdı.

Tam künyesi: Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl.[748[748]]

Kaynakların ifadesine göre; cahiliyye döneminde, Zeyd'in annesi Su'dâ, yanında oğlu olduğu halde akrabalarını ziyarete gider. Bu sırada Benî el-Kayn b. Cisr'e mensup bazı atlılar, Su'dâ'nın akrabaları olan Benî Ma'n evlerine baskın yaparlar. Zeyd'i de bu arada beraberlerinde alıp götürürler. Zeyd, bu sırada temyiz çağında bir çocuktur. Onu, Ukaz Panayırına götürüp satışa arzederler.

Hz. Hatice'nin yeğeni Hakîm b. Huzâm b. Huveylid de o esnada panayıra uğrayıp Mekke'ye götürmek üzere birkaç köle satın alır. Zeyd b. Hârise de bu köleler arasında bulunmaktadır. Hakîm, Mekke'ye döndüğünde, halası Hz. Hatice kendisini ziyarete gider. O da halasına köleleri göstererek, dilediği köleyi seçip götürebileceğini söyler. Hz. Hatice de Zeyd b. Hârise'yi seçer. Daha sonra O'nu, Resûlullah (a.s)'a bağışlar.

Kelb kabilesine mensup bazı insanlar, hac için Mekke'ye geldiklerinde Zeyd'i görüp tanırlar, Zeyd de onları tanır. Dönüşte durumu babasına haber vererek bulunduğu yeri tarif ederler. Zeyd'in babası Hârise ile amcası Kâ'b, yanlarına fidye alarak Mekke'ye gelirler ve Resûlullah (a.s)'ın yanına varıp: "Ey Abdulmuttalib'in oğlu! Ey kavminin efendisinin oğlu! Sizler, Harem'in ehlisiniz, köleyi azad eder, esiri yedirirsiniz. Yanında bulunan oğlumuz için sana geldik. Bize iyilikte bulun, sana fazlasıyla fidye vereceğiz" derler.

Bunun üzerine Resûlullah (a.s.), Zeyd'i çağırtarak, kendisini istemeye gelen bu kişileri tanıyıp tanımadığını sorar. Zeyd de, bunlardan birinin babası diğerinin de amcası olduğunu söyleyerek tanıdığını ifade eder. Bu sefer Resûlullah Zeyd'e, dilerse babasıyla gidebileceğini, şayet isterse yanında kalabileceğini söyleyince, Zeyd, Resûlullah (a.s.)'ın

---

[748[748]] İbn İshak'a göre, Şurahbîl b. Kâ'b b. Abdiluzza b. Imriülkays b. Âmir b. Abdivüdd b. Avf b. Kinâne b. Bekr b. Uzre b. Zeyd el-Lât b. Rufayde b. Sevr b. Kelb b. Vebre b. Tağlib b. Hulvân b. İmrân b. Luhaf b. Kuzâa'dır (İbn Hişâm, es-Sîretü'n Nebeviyye", I, 247; İbn Sa'd, et-Tabakâtıt'l-Kilbrâ, 3, 40; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe fı Ma'rifeti's Sahâbe, 2, 281

yanında kalmayı tercih eder. Peygamberimiz de Zeyd'i elinden tutarak Hicr denilen yere çıkarır ve: "Şahid olun, Zeyd benim oğlumdur. O bana mirasçıdır, ben de O'na mirasçıyım!" diyerek Zeyd'i evlat edindiğini ilan eder.[749[749]]

Hz.Zeyd b. Hârise, Muhammed (a.s.)'a risalet gelinceye kadar yanında kaldı ve Resûlullah, peygamber olur olmaz O'nun risâletini tasdik edip müslüman oldu, O'nunla birlikte namaz kıldı ve:

أُدْعُوهُمْ لِابَائِهِمْ

"Onları babalarının isimleriyle çağırın..."[750[750]]

Ayet nazil oluncaya kadar "Muhammed'in oğlu" diye anıldı. Bu ayet-i kerimenin nüzulünden sonra Zeyd, Zeyd b. Hârise olarak çoğalmaya başlandı.[751[751]]

Hz.Zeyd b. Hârise, Resûlullah (a.s.)'ın cefakâr dostlarından biriydi. Hemen hemen tüm sıkıntılı zamanlarında O'nunla birlikteydi. Nitekim, çevre kabileleri İslâm'a davet etmek kabilinden Tâif'e giden Rasûlüllah'ı yalnız bırakmamış, Tâiflilerin attığı taşlar Peygamber (a.s)'e isabet etmesin diye kendi vücudunu siper etmiş ve başından çeşitli yaralar almıştı.[752[752]]

Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başlayınca, Zeyd b. Hârise de hicret etmişti. Resûlullah (a.s.), hicretten sonra Medine'de, ashabı arasında kardeşlik tesis ettiğinde, Zeyd'l-e Hamza b. Abdülmuttalib'i de kardeş ilan etmişti. Bu sebepten Hz. Hamza, Uhud günü şehadet şerbetini içmeden önce Zeyd'i kendisine vâsî tayin etmişti.[753[753]]

Hz.Zeyd b. Hârise; Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarıyla Hudeybiye Barışı ve Hayber fethinde de bulunmuştur. Resûlullah (a.s.), Müreysî gazasına çıktığı zaman kendisini Medine'ye vekil olarak bırakmıştı.

Bunun yanında Zeyd, komutan olarak da çeşitli seriyyelere katılmış ve üstün başarılar göstermiştir. Bu seriyyeler; Karede, Cemûm, el-Iys, et-Tarafa, Hisma ve Ümmü Kırfa'dır. Son olarak Mute Savaşı'na iştirak etmiş ve bu savaşta şehid olmuştur.

Resûlullah (a.s.), sancağı ilk önce Zeyd'e vermiş ve: "Şayet Zeyd şehid olursa, sancağı Câfer alsın, O da şehid düşerse, Abdullah b. Ravâha alsın" buyurmuştur. Bu üç sahâbî de Mute günü, kahramanca savaşarak Hakk'ın rahmetine kavuşmuşlardır.

[749[749]] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 40-42; İbn Hişâm, a.g.e., 1, 247 vd.; el Askalânî, el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe, 3, 24
[750[750]] Ahzab, 33/5
[751[751]] İbn Hişâm, a.g.e., 1, 247; İbn Sa'd, a.g.e., 3, 42; el-Askalânî, a.g.e., 3, 25
[752[752]] İbn Sa'd, a.g.e., I, 212
[753[753]] İbn Nişâm, a.g.e., 1, 505; İbn Sa,d, a.g.e., 3, 44

Zeyd, şehid olduğu zaman 50-55 yaşları arasındaydı.

Resûlullah (a.s), bu üç kahraman dostunun şehadet haberini duyunca gözyaşlarını tutamayarak ağlamış ve onlar için: "Allah'ım; Zeyd'e mağfiret et! Allah'ım; Zeyd'e mağfiret et! Allah'ım; Zeyd'e mağfiret et! Allah'ım; Câfer'e mağfiret et! Allah'ım; Abdullah b. Ravâha'ya mağfiret et!" diyerek dua etmiştir.[754][754]

Hz.Zeyd, birkaç hanımla evlenmişti ki, bunlardan biri de Zeyneb bint Cahş'tır. Bir diğeri, Ümmü Külsüm bint Ukbe. Zeyd ondan boşanıp Dürre bint Ebî Leheb ile evlendi. Sonra onu da boşayarak Hind bint el-Avuâm (Zübeyr b. el-Avvâm'ın kız kardeşi) ile evlendi. Sonunda, Peygamber (a.s.), Zeyd'i, dadısı ve aynı zamanda cariyesi Ümmü Eymen'l-e evlendirdi. Ashâbın ileri gelenlerinden biri olan Üsâme, işte bu hanımdan dünyaya geldi.[755][755]

Hz.Zeyd b. Hârise; kısa boylu, çok esmer ve basık burunlu idi.[756][756]

112)En meşhur vahiy kâtibi Sahâbî: ZEYD BİN SÂBİT

Hz.Zeyd b. Sâbit b. ed-Dahhâk b. Zeyd b. Levzân b. Amr b. Abdi Avf (veya Abd b. Avf) b. Ganem b. Mâlik b. en-Neccâr el-Ensârî el-Hazrecî.

Peygamber (a.s)'ın ashabının ileri gelenlerinden biridir. Ensâr'dan, Hazrec kabilesinin bir kolu olan Neccâroğulları'na mensuptur. Annesi, en-Nevâr bint Mâlik b. Muâviye b. En-Neccâr'dır. Zeyd'in künyesi Ebû Hârice'dir, fakat, Ebû Saîd ve Ebû Abdi'r-Rahmân olarak da çağrılıyordu.[757][757]

Hz.Zeyd, hicretten yaklaşık onbir yıl önce dünyaya gelmiştir. Babası Sabit, Buâs Günü öldürüldüğü vakit Zeyd, henüz altı yaşlarında bir çocuktu. Resûlullah (a.s), Medine'ye geldiği zaman Zeyd, hâlâ çocuk sayılabilecek bir yaştaydı. Kaynaklar, O'nun bu sırada onbir yaşlarında olduğunu bildirmektedir. Nitekim Resûlullah (a.s), Bedir Savaşına katılmak isteyen birkaç genci, yaşları küçük olduğu için geri çevirmişti ki, Zeyd de bu gençler arasındaydı.[758][758]

Hz.Zeyd b. Sâbit, çok akıllı, zekî ve hafızası güçlü bir sahâbî idi. O'nun bu meziyetini farkeden Peygamber (a.s), Zeyd'ten İbranice ve Süryanice'yi öğrenmesini istedi. Zira, Resûlullah (a.s)'a çeşitli yerlerden, bu dillerle yazılmış mektuplar geliyor ve

---

[754][754] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 45, 2, 86-90 ve 128-129; el-Askalânî, a.g.e., 3, 26
[755][755] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 45; el-Askalânî, a.g.e., 3, 25
[756][756] İbn Sa'd, a.g.e., 3, 44
[757][757] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe fı Ma'rifeti's-Sahâbe, 2, 278,1970; İbn Abdi'l-Berr, el-İstîâb fi Ma'rifeti'l-Ashâb, 2, 537; el-Askalânî, el-İsâbe fı Temyizi's-Sahâbe, 3, 22
[758][758] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 278; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e.,2, 537: el-Askalânî, a.g.e., 3, 22

bunların okunup anlaşılması, gerektiğinde cevap verilmesi icab ediyordu. Allah Resûlü, okuma yazma bilmediğinden, bunları başkalarına okutmak durumunda kalıyordu.

Halbuki, mektupların içeriğini başkalarının öğrenmesini istemiyordu. Bunun üzerine Zeyd, hemen işe koyularak çok kısa bir sürede, hem İbranice hem de Süryanice okuma-yazmayı öğrendi. Bundan sonra Rasûlüllah'a gelen mektupları kendisi okuyor, cevap gerekiyorsa yazıyordu. Bu arada asıl görevi olan vahiy kâtipliğini de sürdürüyordu.[759][759]

Rivayete göre yaşının küçük olması nedeniyle Zeyd, Bedir ve Uhud savaşlarına katılmamıştır. Katıldığı ilk savaş Hendek savaşı olup, savaşa hazırlık kabilinden, müslümanlar Medine'nin etrafında hendek kazarlarken Zeyd, çıkan toprağı taşıma işinde yardım ediyordu. Resûlullah (a.s) O'nu bu durumda görünce: "Ne kadar iyi bir çocuk" diyerek takdir ifadelerini dile getirmiştir.

İbn Abdi'l-Berr, "el-İstîâb"da zikredip, sahih kabul etmediği bir habere göre; Tebük seferinde, Benî Mâlik b. en-Neccâr'ın bayrağını Umâre b. Hazm taşıyordu. Resûlullah, bayrağı ondan alıp Zeyd b. Sâbit'e verdi. Bunun üzerine Umâre: "Ey Allah'ın Resûlü! Hakkımda sana herhangi birşey mi ulaştı?" diye sorunca, Resûlullah; "Hayır, lâkin Kur'ân'a öncelik vardır: Zeyd de Kur'ân'ı senden daha çok ezberlemiştir" şeklinde cevap verdi.[760][760]

Hz.Zeyd b. Sâbit, ashâbın en âlimlerinden biriydi. Sadece Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemekle kalmamış, mirasla ilgili feraiz ilmini de çok iyi öğrenmişti. Öyle ki, ashâb arasında bu ilmi O'ndan daha iyi bilen yoktu. Resûlullah (a.s), ashâbına: "Feraizi en iyi bilen Zeyd'dir" diyordu. İmam Şâfiî de, feraiz hususunda bu hadisle amel etmiştir.[761][761]

Gerek Hz. Ömer, gerekse Hz. Osman, Medine'den ayrıldıkları zaman Zeyd b. Sabit'i vekil bırakırlardı. Hz. Osman, O'nu ziyade seviyordu. Zaten kendisi de Osman taraftarıydı ve bu halife devrinde beytülmâla bakmakla görevlendirilmişti. Yermük günü de ganimetleri taksim işini Zeyd üstlenmişti.[762][762]

Hz.Zeyd'in vefat tarihi konusundaki rivayetler arasında tam bir mutabakat olmamasına rağmen, büyük bir ihtimalle h. 45 yılında vefat etmiştir ve buna göre tahminî yaşı da 54'tür.

Hz.Zeyd ten; ibn Ömer, Ebu Saîd, Ebu Hüreyre, Enes, Sehl b. Huneyf ve Abdullah b. Yezîd el-Hutamî gibi sahâbîler rivayette bulunmuşlardır. Tabiînden de; Saîd b. el-

---

[759][759] İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, 2, 358; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 2, 538; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 579
[760][760] İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 2, 537; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 278
[761][761] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 279; el-Askalânî, a.g.e.,3, 23
[762][762] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 279; el-Askalânî, a.g.e.,3, 23

Müseyyeb, Kasım b. Muhammed, Süleyman b. Yesâr, Ebân b. Osman, Büsr b. Said ve Zeyd'in iki oğlu, Harice ile Süleyman ve başkaları rivayet etmişlerdir.[763[763]]

763[763] İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2, 279; el-Askalânî, a.g.e., 3, 23; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 2, 540; İbn Sa'd a.g.e., 2, 360

-Okuma Parçası-

Resulullah (a.s), ilk önce; insanların yaşına, yerine, cinsine, aslına bakmaksızın bu daveti kabul etmeye hazır vaziyette olduğunu hissettiği kişileri davet ediyordu. İslâm'a davet ettiği insanlar arasında ayrım yapmıyordu. Bilâkis insanların hepsini davet ediyordu. Onların daveti kabule hazır olup olmadıklarını araştırıyordu. Nitekim bir çok kişi Müslüman oldular. Resulullah (a.s), İslâm'a bağlananların hepsini Kur'an'dan onlara ezberlettirdiği hükümlerle eğitmeye çok harisdi/düşkündü. Onlar, kitleleştiler, daveti yüklendiler ve taşıdılar.

Resulullah (a.s), risaletle gönderilişinden davetini aşîkar yapması için gelen emre kadar müslümanların sayısı aşağı yukarı kırk kişiye ulaşmıştı. Bu müslümanların arasında çeşitli yaş ve çevreden kadın ve erkekler vardı. Onların çoğu genç yaştaki kişilerdi. Aralarında zayıflar ve kuvvetliler, fakirler ve zenginler vardı. Nitekim Resulullah (a.s)'e iman edip ona bağlanan, ondan ayrılmayan ve onunla beraber davet için çalışıp gayret sarf edenler şunlardı:

1) Ali b. Ebî Talib, 8 yaşındaydı.

2) Zübeyr İbni Avvam, 8 yaşındaydı.

3) Talha b. Ubeydullah, 11 yaşındaydı.

4) Erkam b. Ebî el-Erkam, 12 yaşındaydı.

5) Abdullah b. Mes'ud, 14 yaşındaydı.

6) Said b. Zeyd, henüz 20 yaşında değildi.

7) Sa'd b. Ebî Vakkas, 17 yaşındaydı.

8) Mes'ud b. Rabia, 17 yaşındaydı.

9) Ca'fer b. Ebî Talib, 18 yaşındaydı.

10) Suhayb er-Rûmî, henüz 20 yaşında değildi.

11) Zeyd b. Harise, 20 yaşlarındaydı.

12) Osman b. Affan, 20 yaşlarındaydı.

13) Tuleyb b. Umeyr, 20 yaşlarındaydı.

14) Habbab b. Eret, 20 yaşlarındaydı.

15) Amir b. Füheyre, 23 yaşlarındaydı.

16) Mus'ab b. Ümeyr, 24 yaşlarındaydı.

17) Mikdâd b. el-Esved, 24 yaşlarındaydı.

18) Abdullah b. Cahş, 25 yaşlarındaydı.

19) Ömer b. el-Hattab, 26 yaşlarındaydı.

20) Ebu Ubeyde b. Cerrah, 27 yaşlarındaydı.

21) Utbe b. Ğazvan, 27 yaşlarındaydı.

22) Ebu Huzeyfe b. Utbe, 30 yaşlarındaydı.

23) Bilâl b. Rebah, 30 yaşlarındaydı.

24) Ayyaş b. Rabia, 30 yaşlarındaydı.

25) Amir b. Rabia, 30 yaşlarındaydı.

26) Nuaym b. Abdullah, 30 yaşlarındaydı.

27) Osman, 30 yaşlarındaydı.

28) Abdullah, 17 yaşındaydı.

29) Kudâme, 19 yaşındaydı.

30) Sâib, 20 yaşlarındaydı. (Osman, Abdullah, Kudâme, Sâib; Maz'un b. Habib'in oğullarıdır.)

31) Ebu Seleme Abdullah b. Abd el-Esed Mahzûmî, 30 yaşlarındaydı.

32) Abdurrahman b. Avf, 30 yaşlarındaydı.

33) Ammâr İbni Yâsir, 30 ile 40 yaşları arasındaydı.

34) Ebu Bekir Sıddîk, 37 yaşındaydı.

35) Hamza b. Abdulmuttalib, 42 yaşındaydı.

36) Ubeyde b. Hâris, 50 yaşındaydı.

Aynı şekilde bir miktar da kadınlardan iman edenler oldu. Ne zaman ki, o sahabeler kültürlerinde, eğitimlerinde olgunlaştılar, o zaman onların akılları İslâmî akıla, nefisleri de İslâmî nefse üç yıl içinde dönüşmüştü.

Resulullah (a.s), onlar hakkında mutmain oldu ve onların akıllarındaki olgunluklarını, nefislerindeki üstünlüklerini yakînen anladı ve Allah ile olan irtibatlarını idrak ettiklerini ve bu idraklarının amellerinde tesirli olduğunu gördü. Ondan dolayı kendisi çok sevindi. Böylece müslümanların kitlesi; toplumun karşı koymasına, muhalefetine karşı kuvvetli, kudretli oldu. Bundan sonra Resul (a.s), bu kitleyi Allah'ın emriyle açığa çıkardı.

3.BÖLÜM

Kadın Sahabiler

1)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz. AİŞE-İ SIDDIKA

2)Aşere-i mübeşşereden Hz. Said b. Zeyd'in kızkardeşi: Hz. ÂTİKE binti ZEYD

3)Müminlerin annelerinden: CÜVEYRİYYE BİNTİ HÂRİS

4)Efendimizin (a.s) amcası Ebu Leheb'in kızı: Hz. DÜRRE binti Ebî LLEHEB (r.a)

5)Peygamberimizin en sevgili kerimesi: Hz. FÂTIMA

6)Hz. Ali'nin annesi: FÂTİMA BİNTİ ESED

7)Meşhur kadın şair sahabilerden: HANSA HATUN

8)Peygamberimizin ilk hanımı: HADİCE-TÜL KÜBRA

9)Peygamberimizin Hanımlarından: HAFSA BİNTİ ÖMER

10)Peygamberimizin sütannesi: HALİME HATUN

11)Peygamber efendimizin Halasının kızı:HAMNE BİNTİ CAHŞ

12) Hazrec kabilesine mensub: HAVLE binti SALEBE

13)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz.MARİYE-İ KIPTİYE

14)Peygamberimizin Hanımlarından: MEYMUNE BİNTİ HÂRİS

15)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz. REYHANE

16)Hz. Muhammed (a.s)'ın ikinci kızı. Hz. RUKİYYE (r.a)

17)Peygamberimizin Halası: SAFİYYE BİNTİ ABDÜLMUTTALİB

18)Peygamberimizin Hanımlarından: SAFİYYE BİNTİ HUYEY

19)Peygamberimizin Hanımlarından: SEVDE BİNTİ ZEM'A

20)Peygamberimizin dadısı: ÜMM-İ EYMEN

21)Peygamberimizin Hanımlarından: ÜMM-İ HABİBE

22)Hz. Ali'nin kız kardeşi: ÜMM-İ HÂNİ

23)Hala sultan olarak tanınan kadın sahabi: ÜMM-İ HİRAM

24)Hz. Ebu Bekir'in Hanımı: ÜMM-İ RUMAN

25)Devsli muhacir Hanım sahabîlerden: ÜMM-İ ŞERİK

26)Ashabın kadın kahramanlarından: ÜMM-İ ÜMARE NESİBE HATUN

27) Hz.Peygamberimizn Kızlarından: ÜMMÜ KÜLSÜM (r.a)

28)Hz.Peygamberin Hanımlarından: ÜMMÜ SELEME (r.a)

29)Asıl adı Rümeysa binti Mihran olan: ÜMMÜ SÜLEYM binti MİLHAN

30) İlk şehit hanım:Hz. SÜMEYYE BİNTİ HUBBAT (r a)

31)Akıllı, iffetli ve cesaretli olan: Hz. ÜMMÜ MABED

32)Hz.Abbas'ın zevcesi: ÜMMÜ FADL LÜBABE binti HARİS

33)Peygamberimizin Hanımlarından: ZEYNEB BİNTİ CAHŞ

34)Kör olup tekrar gören sahabi kadın: ZİNNİRE ve NEHDİYE

35) Rasûlüllah (a.s)'ın Hanımlarından biri. ZEYNEB binti HÜZEYME (r.a)

36) Rasûlüllah'ın Kızı Hz. ZEYNEB (r.a)

-Okuma Parçası-

Ashab-ı Kiram Hakkında Sorular ve Cevapları

3.BÖLÜM

Kadın Sahabiler

KADIN: İnsanın dişisi. Erkeğin eşi. Dişi'nin erişkin olanı.

İslâm'da erkekle kadın bir bütünün parçalarıdır. Biri diğeri için vazgeçilmez hayat arkadaşıdır. İbadet ve muamelelerde cinsiyet ayrılığından doğan önemsiz bazı farklar dışında, dinî görev ve sorumluluklarda kadın-erkek eşitliği esastır. İslâm'ın gelişinden önce toplumda hak ettiği yeri alamayan kadın, İslamiyet'le insana yakışır haklara sahip olmuştur. Kadının durumundaki bu önemli değişikliği bizzat Kur'ân-ı Kerîm getirmiş ve Hz. Peygamber bunu tamamlamıştır.

Hz. Peygamber'e ilk inanan, başka bir deyimle ilk müslüman olan Hz. Hatice'dir. İlk İslâm kadınları Mekke ve Medine'de ağır ve büyük hizmetleri yüklenmekten kaçınmamışlar, askerî ve siyasî işlerde erkeklere yardımcı olmuşlar, hemşirelik mesleğini ilk defa kurarak, yaralı mücahidleri tedavi etmek, su taşıyıp içirmek, yaralarını sarmak ve hatta yaralıları Medine'ye kadar taşımak gibi fedakârlıklarda bulunmuşlardır. Mücahidlerin yanında onlara destek ve cesaret veren bu hanımların kahramanlıkları hadis mecmualarında kaydedilmektedir.

Kadınlara karşı iyi davranmak, tatlı ve yumuşak dille konuşmak, kaba ve sert hareket etmemek Allah Rasûlünün ahlâkındandır. O şöyle buyurmuştur: "Dikkat ediniz, sizin kadınlarınız üzerinde, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır. Kadınların, üzerinizde olan hakkı günün şartlarına göre onların yiyecek ve giyeceklerini sağlamanızdır."[764[764]]

-"Sizin en hayırlınız kadınlarına karşı huyu en iyi olanlarınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım."[765[765]]

-"Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkunuz. Şüphesiz, onlar sizin yanınızda yardımcılarınızdır. Onları Allah'ın emâneti olarak aldınız ve cinsiyet uzuvlarınız Allah'ın kelimesi ile helâl edindiniz."[766[766]]

Hz. Peygamber evlenilecek bir kadında aranacak vasıfları şöyle belirlemiştir: "Bir kadınla dört özelliği için evlenilir; Malı, asaleti, güzelliği ve dindarlığı. Sen dindar olanı tercih et."[767[767]]

764[764] Tirmizî, Sünen, 5, 111; İbn Mâce, Sünen, l, 594, No: 1851
765[765] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2, 472
766[766] Ebû Dâvud, Menâsik, 56; İbn Mâce, menâsik, 84; Dârimî, menâsik, 34
767[767] Buhârî, Nikâh, 15; Ebû Dâvud Nikâh, 2; Nesâî, Nikâh, 13; Ahmed b. Hanbel, 2, 428

Ana-babaya itaat etmek, iyilik yapmak, şefkat ve merhamet göstermek, tatlı ve yumuşak davranmak gibi hususlar âyet ve hadislerle emir buyurulmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulur:

وَقَضى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا
وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا () وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا

"Rabbin, yalnız kendisine kulluk etmenizi, ana ve babaya iyilik etmeyi emir buyurmuştur. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlarsa, onlara öf bile deme, onları azarlama, onlara güzel ve tatlı söz söyle. Onlara merhametle tevazu kanatlarını indir. Onlar için, "Rabbim onlar beni küçüklüğümde yetiştirirken nasıl merhametli davrandılarsa, sen de onlara öylece merhamet eyle" diye dua et."[768[768]]

Hz. Peygamber en çok kime saygı, şefkat ve bağlılık göstermek gerektiğini soran bir sahabiye "anana" diye cevap vermiştir. Bu soru üç defa tekrar edilmiş, üçünde de aynı cevabı vermiş, ondan sonra kime sorusuna ise, "babana" demişlerdir. [769 [769]] Anne müslüman olmasa bile, çocukları üzerindeki saygınlığını korumaktadır.

Buna şu hadiseyi örnek gösterebiliriz. Hz. Ebû Bekr'in kızı Esma'nın, babasından boşanmış ve müşrik olarak kalmış annesi, bir gün kızını görmeye gelmişti. Esma, Hz. Peygamber'e, 'Müşrik olan annem' bana geldi. Onunla görüşeyim mi?" dedi. Hz. Peygamber, "annenle görüş" buyurdu.[770[770]]

Başka bir hadiste; "Cennet annelerin ayakları altındadır" buyurulur.[771[771]]

Bu duruma göre, İslâm'da anneliğin yeri, değeri ve şerefi çok yüksektir. Ebeveyne itaatsizlik şirkten sonra en büyük günah sayılmış, bunun kapsamı sadece "Allah'a isyanda kula itaat yoktur" prensibi ile sınırlandırılmıştır.[772[772]]

Annelerin çocuklarına karşı olan, şefkatinin ne derece büyük olduğunu göstermek üzere, Hz. Peygamber, Hz. Süleyman devrinde cereyan eden bir olayı şöyle anlatmıştır: İki kadının birer oğlu vardı. Birisini kurt alıp götürdü. Bunun üzerine her iki kadın birbirine "seninkini götürdü" dedi; sonuçta, her ikisi meselenin çözümü için Hz. Dâvud'a başvurdular.

Hz. Dâvud, büyük kadının lehine hüküm verince, küçük kadın memnun olmadı ve ihtilaflı meseleyi bir kere de Hz. Dâvud'un oğlu Hz. Süleyman'a arz etmek için huzura

---

[768[768]] İsrâ, 17/23, 24
[769[769]] Buhârî, 7, 69
[770[770]] Buhârî, 3, 142
[771[771]] Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, Kahire, 1351/1932, 1, 335, No: 1078
[772[772]] Buhârî, Ahkâm, 4; Müslim, İmâre, 39

çıktılar. Hz. Süleyman: "Bana bir bıçak getirin ki çocuğu ikiye bölüp aralarında taksim edeyim", deyince, küçük kadın dehşete kapılıp, "aman yapma, Allah sana merhamet etsin, çocuk onundur" dedi. Bunun üzerine Hz. Süleyman sağ kalan çocuğu küçük kadına verdi.773[773]

Hz. Peygamber devrinde kadın sahabîler ilme büyük katkıda bulunmuşlardır. Allah Rasûlü'nün kızı Hz. Fatıma duygulu bir şâir olduğu gibi Hz. Peygamber'in bazı hadislerini de rivâyet etmiştir.774[774] Hadis rivâyet eden kadın sahabilerin sayısı çoktur.

Bazıları şunlardır: Ümmü Habibe binti Ebu Süfyan, Ümmü Abd, Esmâ binti Ebu Bekr, Zeyneb binti Cahş, Meymûne binti Hâris, Fâtıma binti Kays, Dürre binti Ebı Leheb, Ümmü Haram binti Milhan vd. Bu son sahabi hanım Kıbrıs'ta vefat etmiş olup. Larnaka civarında medfundur. Kıbrıs müslümanlarınca türbesi bir ziyaret yeridir.775[775]

Hz. Peygamber kadınların eğitimine büyük önem vermiştir. Kadınlar mescide geliyor, hadisleri dinliyorlardı. Umumî toplantılara katılır ve bayram namazlarında da hazır bulunurlardı. Hz. Peygamber bayram hutbesini erkeklerin saflarına irad ettikten sonra, kadınların saflarına geçer, onlara da talim ederdi.

Ancak hanımlar her zaman mescidde hazır bulunmadıkları için bir sahabî kadın Hz. Peygamber'e gelerek; "Ya Rasûlüllah, erkekler geliyor, senin sözünü dinliyorlar. Bizim için de bir gün tahsis et. O günde gelelim, Allah'ın sana öğrettiklerini bize öğret" dedi. Hz. Peygamber de onlara haftada bir gün ve yer tahsis ederek orada toplanmalarını söyledi, belirlenen günde onların eğitim ve öğretimleri ile meşgul oldu.776[776]

İslâm özellikle Hz. Peygamber'in ailelerine mahrem meseleleri tebliğ etme görevini yüklemişti. Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulur:

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلى فى بُيُوتِكُنَّ مِنْ ايَاتِ اللّهِ وَالْحِكْمَةِ اِنَّ اللّهَ كَانَ لَطيفًا خَبيرًا

"Evlerinizde okunup duran Allah'ın ayetlerini ve hikmeti hatırlatın ve nakledin." **777[777]**

Sahabe hanımlarının haya ve utanması dini konuları sorup öğrenmelerine bir engel değildi. Özellikle bir fıkıh ve hadis âlimi olan Hz. Aişe'nin (ö. 58/677) bu konuda sayısız hizmetleri olmuştur. O, yalnız kadınların değil, sahâbe büyüklerinin bile bir çok meselede

773[773] Buhârî, Sahih, 4, 136, 137
774[774] İbn Sa'd, Tabakât, 8, 19, 30
775[775] İbn Hayyât, et-Tabakât, Dimaşk 1968, 2, 859, 884; M. Tayyib Okiç, İslâmiyet'te Kadın Öğretimi, Ankara 1979, s. 22, 23
776[776] Muhammed Ebû Zehv, el-Hadîs ve'l Muhaddisûn, Mısır 1958, s. 55; Buhârî, Sahih, I, 36
777[777] Ahzâb, 33/34

başvurdukları kimse idi.[778][778] Hz. Aişe, verdiği hüküm ve fetvalar bir cilde ulaşan yedi sahabe müctehidinden (Fukaha-i seb'a) birisidir.[779][779] "Fıkıh ilmini Hz. Aişe'den daha iyi bilen kimse görmedim" der.[780][780] Ebû Mûsa el-Eş'ârî'de (ö. 44/664) şöyle demiştir: "Muhammed'in ashabının bize sorduğu herhangi bir hadisin içinden çıkamadığımızda onu Hz. Aişe'ye sorardık ve onun yanında sorulan hadise ait muhakkak bir şeyler bulurduk."

İbn Hazm (ö. 456/1064) sahabe devrinde yetişen hanım fakih ve hukukçular olarak şu isimleri zikretmektedir: Ümmü Seleme, Ümmü Habîbe, Hafsa binti Ömer, Hz. Fâtıma, Fâtıma binti Kays, Esma binti Ebî Bekr, Havlâ binti Tüveyt, Ümmü Şerîk, Sehle binti Süheyl, Ümmü Eymen, Âtike binti Zeyd, Ümmü'd-Derdâ, Zeyneb binti Ümmü Seleme ve Ümmü Yûsuf.[781][781]

İslâm tarihinde çeşitli alanlarda büyük hizmet ve yararlılıklar göstermiş müslüman kadınların sayısı az değildir. Tefsîr, Hadis Fıkıh, Tasavvuf, Şiir, Hüsnühat, güzel sanatlar, çeşitli hayır işleri vb. İslâm kadınının ilgi alanları olmuştur.

Sonuç olarak, İslâm kadınla erkek arasında genel anlamda bir görev bölümü yapmış, kadına evin iç işlerini, çocukların yetiştirilmesini, ihtiyaç ve zaruret bulunduğunda da dışarıda çalışma işini yükleyerek, onu kocasının en yakın yardımcısı kılmıştır. Koca, evin dışında ağır işleri, eşinin ve çocuklarının yeme içme, barınma ve giyim ihtiyaçlarını karşılama görevini yüklenmiştir. Erkeğe, bu malî ve ekonomik yükümlülüklerinin bir sonucu olarak mirasta, kıza göre fazla hak vermiştir.

1)Hz. Ebu Bekir’in kerimesi Peygamberimizin hanımlarından: Hz. AİŞE-İ SIDDIKA

Allah Resulü Hz. Muhammed (a.s)'e ilk iman eden onun en sadık arkadaşı Hz. Ebu Bekr es-Sıddîk'ın kızı ve Hz. Peygamber'in zevcesi. Hicret'ten dokuz veya on sene önce Mekke-i Mükerreme'de doğdu. Annesi Ümmi Rûmân binti Âmir İbn Umeyr'dir. Hz. Âişe çok küçük yaşta müslüman olmuştur.

Resulullah, ilk zevcesi Hatîcetü'lKübrâ hayatta iken başka bir kadınla evlenmemişti. Onun vefatından sonra bir süre daha evlenmedi. Resulullah, Hatice (r.a)'ın ölümüne çok üzüldü. Osman İbn Maz'un'un hanımı Havle binti Hakim, Resulullah'a gelerek Ebu Bekr es-Sıddîk'ın kızı Âişe ile evlenmesini teklif etti. Sonra da Resulullah adına Ebu Bekr'e giderek kızı Âişe'yi istedi.

---

[778][778] Nevzat Aşık, Sahabeye Hadis Rivayeti, İzmir 1981, s. 78, 79
[779][779] İbn Kayyim, İ'lâm, 1, 14 vd.). Urve b. Zübeyr (ö. 94/712
[780][780] Mekkî, Fethu'l Mübîn, s. 157
[781][781] İbn Hazm, Cevâmiu's-Sıre, s. 319, 323

Hz. Âişe'nin Resulullah'a nikâhlanması Hicret'ten iki veya üç sene önce oldu. Kaynaklar, bu nikâhlanma sırasında Hz. Âişe'nin yaşının küçük olduğunu kaydetmektedir. Nikâhın kıyılmasından iki yıl kadar zaman geçtikten sonra zifâf vukû bulmuştur.

Hz. Âişe'nin o zaman dokuz veya on bir yaşında olduğu rivayet edilmektedir. Bu rivayetleri bazı tarihçiler cerhetmekte ve Âişe validemizin evlendikleri zaman daha büyük olduğunu ileri sürmektedirler. Âişe validemizden rivayet edilen bir hadiste, Hz. Cebrâil Âişe'nin resmini ipek bir hırka içinde Resulullah'a getirmiş ve "Bu, senin dünya ve ahirette zevcendir." demişti. Hz. Peygamber (a.s)'ın bâkire olarak nikâhladıkları tek zevcesi vâlidemiz Hz. Âişe'dir. Resulullah onu çok severdi. Ona 'Hümeyra' lâkabını vermiş ve: "Dininizin yarısını bu Hümeyra'dan alınız" buyurmuşlardır.

Hz.Âişe, Medine'de Peygamberimizin muharebelerine katıldı ve diğer sahâbe hanımları gibi harpte yaralıların tedavisiyle bizzat meşgul oldu. Uhud gazâsında sırtında su ve yiyecek taşıyıp yardım için Peygamber Efendimizin hep yanında kalmıştı. Hatta, peygamberimizin Uhud'da müşriklerin taşlarıyla yaralanan mübarek yüzlerine, hasır yakıp, külünü basarak kanlarının durmasını sağlamıştı. Hz. Âişe bir ara Uhud'da kılıçla cepheye gitmek istemişse de, Resulullah buna müsaade etmemiştir.

Hz.Âişe 14-15 yaşlarında iken Benu Mustalık (Müreysi') gazâsına Resulullah'la beraber katıldı. Gazâ dönüşü tuvalet için geride kalması yüzünden iftiraya uğradı; savaşa ganimet için katılan münafıklar Hz. Âişe'nin, gecikmesi sebebiyle, kâfilenin ardından yanında Ashabtan Safvan ile birlikte geldiğini görünce bunu kötü sözlerle ve çirkin bir şekilde yorumladılar. Yolda bu dedikodulara bazı müslümanlar da karışınca Hz. Âişe çok üzüldü; Medine'ye gelince hastalandı. İftira, dedikodu etrafa yayılmıştı. Ateşi yükselerek yatağa düştü.

Bu arada kendisini fazla aramayan Rasûlullah'tan izin isteyerek babası Ebû Bekir'in evine gitti. Orada bir müddet kaldı; sabırla bekledi. Bu arada Rasûlullah diğer hanımlarına ve sahâbeden en yakınlarına Âişe'nin durumunun ne olabileceğini sordu. Hepsi de Hz. Âişe'nin temiz ve suçsuz olduğunu söylediler; "Peygamberini fenalıklardan koruyan Cenâb-ı Hak, size böyle bir şeyi revâ görmez, sabreyleyin" dediler.

Aradan bir ay gibi uzun bir zaman geçinceye kadar danışmalarını sabırla sürdüren Resulullah, sonunda Hz. Ebû Bekir'in evine uğradı. Hz. Âişe'yi, anne, babası ve sahâbeden bir hanımla ağlar buldu: "Ya Âişe, senin için bana şöyle şöyle söylediler. Eğer sen, dedikleri gibi değilsen; Allah'u Teâlâ yakında senin doğruluğunu tasdik eder. Eğer bir günah işlediysen, tövbe ve istiğfar eyle! Allah'u Teâlâ, günahına tövbe edenlerin tövbesini kabul eder. " buyurdular. Resulullah'ın mübarek sesini işitince ağlamayı kesen Hz. Âişe babasına bakıp cevap vermesini istedi.

Hz. Ebû Bekir ve Âişe'nin annesi böyle söylentilere ve dedi-kodu yapanlara sadece şaşırdıklarını söylediler. Hz. Âişe ise: "Allah'u Teâlâ'ya yemin ederim ki kulağınıza gelen

lâfların hepsi yalandır, iftiradır, Allah biliyor ki benim bir şeyden haberim yoktur. Yapmadığım bir şeye evet dediğimde kendime iftira etmiş olurum. Sabretmek iyidir. Onların söylediği şey için Allah'u Teâlâ'dan yardım bekliyorum." dedi. Günahsız olduğundan, kalbinin temizliği ile ve kendinden emin olarak bekledi .

Bu sırada Hz. Peygamber (a.s)'ın yüzünde vahiy alâmetleri belirdi. Hz. Ebû Bekir, Resulullah'ın başının altına bir yastık koyup üzerine çarşaf örterek beklediler. Vahiy tamamlanınca Resulullah terlemiş yüzünü örtünün altından kaldırarak: "Müjdeler olsun sana ey Âişe! Allah'u Teâlâ seni temize çıkardı. Senin pak olduğuna şahit oldu." deyip Kur'an'daki Nûr Suresinden, o an nazil olunan 10 ayeti okudu. Hz. Ebû Bekir hemen kalkıp kızı Âişe'yi başından öptü, "Kalk, Resulullah'a teşekkür et." dedi. Kendisi için ayet ineceğini aklından geçirmeyen Âişe şaşkınlık içinde: "Hayır kalkmam baba vallahi kalkmam. Allah'u Teâlâ'dan başkasına şükretmem. Çünkü Rabbim beni Ayet-i Kerîme ile methetti." dedi. Ama, çok sevindi. iftirada bulunanlar zamanla hakîr ve zelîl oldular.

Peygamberimiz (a.s) 632 senesinde hastalanınca son gününü Hz. Âişe validemizin evinde geçirdi. Rebiü'levvel ayının onikinci pazartesi günü öğleden önce mübarek başı, Hz. Âişe validemizin göğsüne yaslanmış olduğu halde vefat etti. Resulullah'ın vefatından sonra Ashâb-ı Kirâm, Hz. Aişe validemize müminlerin annesi adını vererek, ona büyük hürmet göstermişlerdir. Hz. Âişe de, sahâbe içinde, kırk yıla yakın bir müddet daha yaşamış ve pek çok hadis rivayet etmiştir.

Hz. Âişe'nin bu son kırk yıllık hayatındaki en önemli olay; Cemel Vak'ası'dır. Hz. Osman'ın karışıklık çıkaran entrikacı asiler tarafından şehid edilmesinden sonra halîfe olan Hz. Ali, katilleri bulmak ve kısas yapmak hususunda günün şartları gereği olarak sabırla hareket etmeyi uygun bulmuştu. Bu yumuşak davranıştan yüz bulan asiler taşkınlıklarını artırarak fenalıklarına devam ettiler.

Durum böyle endişe verici bir hâl alınca Ashâb-ı Kiram'ın büyüklerinden bir kısmı (Talha, Zübeyr...) Mekke'ye giderek o sırada hac için orada bulunan Hz. Âişe'yi ziyaret edip, olaylara el koymasını ve kendilerine yardımcı olmasını istediler. Hz. Âişe de; acele etmemelerini, sabırla bir köşeye çekilip Hz. Ali'ye yardımcı olmalarını tavsiye etti.

Ashâb-ı Kirâm'ın büyükleri de Hz. Âişe'nin tavsiyesine uyarak, askerleriyle Irak ve Basra'ya gitmeyi uygun gördüler. Hz. Âişe'ye de: "Ortalık düzelinceye ve halifeye kavuşuncaya kadar bizimle beraber bulun, bize destek ol, çünkü sen müslümanların annesi ve Resulullah'ın muhterem zevcesisin, herkes seni sayar dediler. Hz. Âişe de, müslümanların rahat etmesi ve Ashâb-ı Kirâm'ın korunması için onlarla birlikte Basra'ya hareket etti.

Bu gidişi asiler, Hz. Ali'ye başka türlü anlattılar. Bu arada Hz. Ali'yi de zorlayarak Basra'ya gitmesini sağladılar. Hz. Ali de Basra'ya gelince Hz. Âişe'ye bir haberci yollayarak, olaylar ve yolculuğu hakkındaki düşüncelerini sordu. Hz. Âişe, fitneyi

önlemek ve sulhu sağlamak için Basra'ya geldiğini; öncelikle katillerin yakalanmasını istediklerini halife Hz. Ali'ye bildirdi. Bu görüşü Hz. Ali de uygun bularak sevindi. Memnun olan her iki taraf üç gün sonra birleşmeyi kararlaştırdılar.

Bu barış haberini ve memnunluğu işiten münafıklar birleşmeye engel olmak için, gece karanlık basınca, her iki tarafa da ayrı ayrı askerlerle saldırdılar. Taraflara da: "Bakın, karşınızdakiler sözünde durmadı" deyip bu gece baskını ile ortalığı karıştırdılar. Karanlıkta neye uğradıklarını bilemeyen müslümanlar harb etmeye başladılar. Her iki taraf da karşısındakini suçluyordu. İşte bu iki müslüman grup arasında meydana gelen çatışmaya Cemel vak'ası denir.

Bu vak'ada Hz. Aişe'nin ictihadı Hz. Ali'nin ictihadına uymamıştı. Buna rağmen galib olan Hz. Ali, müminlere anneliği Kur'an-ı Kerim ayeti ile sabit olan Hz. Aişe'ye ikram ve izzette bulundu. "Ali'yi sevmek imandandır." hadisini haber veren Hz. Âişe de Hz. Ali'yi çok severdi. Daha sonra Hz. Ali'nin şehâdetine üzüldü ve çok ağladı. Çünkü, sahâbiler birbirlerini çok severlerdi.

Hayatının son devrelerini müctehid olarak bilhassa kadınlara mahsus hallere dair fıkhî hükümlerde fetvalar vererek geçirdi. 676 yılında Medine-i Münevvere'de vefat etti. Cenazesini Ashâbtan Ebû Hureyre (r.a) kıldırdı. Vasiyyeti üzerine Medine'de el-Bakî' kabristanına defnedildi.

Küçük yaşlarda iken Âişe'nin eğitim ve öğretimiyle bizzat babası Hz. Ebû Bekir (r.a.) ilgilenmiştir. Bütün müminlerin annesi olan Âişe validemiz daha küçük yaşlarda iken okuma yazma öğrenmiş, zekâsı ve kabiliyeti ile etrafının dikkatini çekmiştir. Öğrendiklerini unutmaz, ezbere tekrar ederdi. Hafızası çok kuvvetli idi. Akıllı, zeki, âlime, edibe, iffet sahibi bir hanım idi. Pek çok konuları şiirle anlatan sanatkârca bir ifadeye sahipti.

Ashâb, karakter ve hâfızasına güvendikleri ayet-i kerime ile övüldüğünü bildikleri için birçok meseleyi ondan sorar ve öğrenirlerdi.

Hz. Âişe vâlidemiz babası Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, Hz. Osman'ın hilâfetleri zamanında Hz. Peygamber'den işittiklerini müslümanlara anlattı. Devamlı oruç tutar ve daima gece namazı kılardı.

Hz. Âişe fıkıh ve ictihadda keskin, kuvvetli görüşe sahiptir. Fıkıh ilminin kurucularından sayılır. Devrinin üstün âlimlerinden ve Fukahâ-i Seb'adandır.

Hz. Âişe, güzel ahlâklı, merhamet dolu, cömert ve ibadete düşkün, çok zeki bir sahâbiydi. Hepsinin başında en mümtaz vasfı ise İslâm'a ve ilme olan büyük hizmeti idi. Müslüman bilginler arasında yaygın bir rivayete göre fıkıh ve dinî ilimlerin dörtte birini Hz. Âişe nakletmiştir.

Ebû Mûsa el-Eş'ârî: "Bizler, müşkül bir mesele ile karşılaştığımızda gider Hz. Âişe'ye sorardık." demiştir.

Abdurrahman b. Avf'ın oğlu Ebû Seleme: Resulullah'ın sünnetini Hz. Âişe'den daha iyi bilen; dinde derinleşmiş, Ayet-i Kerîme'lere bu derece vâkıf ve sebeb-i nüzulleri bilen, ferâiz ilminde mâhir bir kimseyi görmedim." demiştir.

Hakkında İmam Zührî: "Eğer zamanının bütün âlimlerinin ve peygamberimizin diğer zevcelerinin ilmi bir araya toplansa, Hz. Âişe'nin ilmi yine daha ağır basardı" derdi.

Atâ b. Ebî Rebâh; "Hz. Âişe, ashâb içinde en çok fıkıh bilen, isabetli rey bakımından en ileri gelen bir kimse idi." demiştir.

Tabiinden Mesruk; "Allah'a yemin ederim ki, Ashâb-ı Kirâm'ın ileri gelenlerden bir çoğu gelir Hz. Âişe'den Ferâiz'e ait sorular sorar ve öğrenirlerdi." demiştir.

Hz. Âişe Peygamberimizden ikibinikiyüzon hadîs rivayet etmiştir. Kendisinden de Ashâb ve Tabiin'den bir çok kimse hadîs nakletmişlerdir. Sahih hadis kitapları Hz. Âişe'nin fetvaları ile doludur. Ahmet b. Hanbel Müsned adlı eserinde de Âişe'nin rivayet ettiği hadislerinden uzun uzun bahseder .

Hz. Âişe'nin naklettiği hadislerden bazıları:

"Ey Âişe, Allah, kullarına lutf ile muamele edicidir. Her işte yumuşak davranılmasını sever."

"Her gün yirmi kere ölümü düşünen kimse, şehidlerin derecesini bulur"

"Resul-i Ekrem (a.s) 'ın en ziyade hoşlandığı ibadet, devamlı olanı idi, az olsa bile."

"Sekir (sarhoşluk) veren her içki haramdır."

-Hazret-i Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur: "Cebrâil hiç durmaz komşu hakkına hürmet olunmasını bana tavsiye ederdi. Hatta ben yakında komşuyu mirasçı kılacak sandım."

2)Aşere-i mübeşşereden Hz. Said b. Zeyd'in kızkardeşi: Hz. ÂTİKE binti ZEYD

Babası haniflerden Zeyd b. Amr el Kureyşiyye, annesi Ümmü Kum binti Abdullah idi. Kardeşi Hz. Said b. Zeyd aşere-i mübeşşeredendir. Kendisi İslâmiyet'i ilk kabul eden

kadın sahabelerden biridir. Hz. Âtike binti Zeyd'in doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak belli değildir.

Mekke'de İslâmiyet'i kabul etmiş olup hicreti nebeviyye esnasında Medine'ye göç ederek hicret sevabını kazanmıştır. Hicretten sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın oğlu Abdullah b. Ebi Bekir (r.a) ile evlenmiştir. Hz. Âtike binti Zeyd. (r.anha) göz kamaştırıcı bir güzelliğe sahipti. Kocası Abdullah onunla sürdüğü zevk ve safa dolu bir hayattan etkilenerek dini vecibelerden olan cihad farizasını îfâda bile tekasül gösterdiğinden babası Hz. Ebu Bekir (r.a) tarafından boşanmalarını ısrar etmiştir.

Önceleri Hz. Abdullah bu ısrara direndi ise de nihayet buna güçlükle razı olarak hanımını boşadı. Fakat bu ayrılık ona çok zor geldi. Günden güne erimeye başladı. Duyduğu acıyı terennüm ettiği bir gece oğlunun ızdırabını duyan Hz. Ebu Bekir (r.a) onun yeniden Âtike ye dönmesine izin verdi. Tekrar eski karısı ile oğlunu evlendirdi. Mutlu aile yaşantılarına kaldıkları yerden devam ettiler. Tabi cihadı terk etmeden.

Hz. Abdullah (r.a) Taif muhasarasına katıldı. Muhasara sırasında bir ok saplanması sonucu ağır yaralandı. Peygamber Efendimiz'in vefatından kırk gün sonra yarası deşildi ve bunun neticesinde vefat etti. Hanımı Âtike kocasının vefatı üzerine mersiye söyledi. Mersiyesinde "sıcak gözyaşlarını dinmeyecek..' dedi.

Hz. Abdullah, dul kalması halinde bir daha evlenmemesi için karısına oldukça yüklü bir servet bırakmış ve yemin ettirmişti. Fakat vefatından bir sene sonra, hicretin 12. yılında Hz. Ömer (r.a) Âtike ile evlenmek istemiştir. Bu teklife Hz. Âtike (r.anha)'nın cevabı şu olmuştur. "Abdullah bana kendisinden sonra evlenmemem için bir bahçe vermişti." Hz. Ömer' "Öyleyse meseleyi sor, fetva iste" dedi. O da Ali b. Ebi Tâlib'e sordu. "Sana verdiği serveti ve bahçeyi ailesine iade et." Böylece dini vecibe ortadan kalkınca Hz. Ömer ile evlenmiştir.

Düğün yemeğine Hz. Ömer (r.a) bir çok kişiyi bu arada Hz. Ali'yi de davet etmişti. Hz. Ali (r.a) Âtike'ye Abdullah'a aralarında geçen evlenmeme konusunu hatırlatmak isteyince Hz. Ömer "Ya Ali, Allah (c.c) iyiliğini versin, hanımımı aleyhime çevirme!" dedi.

Hz. Âtike binti Zeyd (r.anha) çok dindardı. İbadetine düşkündü. Bilgili ve becerikli idi. Şair ruhlu bir kadın sahabiye idi. Kendisinden birkaç hadis-i şerif rivayet edilmiştir.

Hz. Ömer (r.a) ile evlenmeden önce namazını Mescid-i Nebevi'de cemaatle kılmasına engel olmayacağına dair söz aldı. Netekim Hz. Ömer (r.a) Ebu Lü'lü tarafından mihrapta şehit edilmesi sırasında Âtike mescidde bulunuyordu.

Bir defasında Bahreyn'den Hz. Ömer'e bir miktar misk gelmişti. "Tartmasını becerebilen bir kadın olsa da bunu terazi ile taksim ederek münasip olan herkese hissesini

versem" dedi. Âtike "ben terazi ile ölçmesini güzel beceririm, ver tartıp böleyim" dedi. Hz. Ömer, sükût etti. Sonra da, "sen tartarken eline bulaşan miskleri vücuduna sürersin de böylece herkesten fazla koku almış olursun" diye razı olmadı.

Yine bir defasında da Rum kralının karısına bir kavanoz misk gönderen Atike'ye, Rum kralının hanımı içine mücevher doldurup göndermişti. Hz. Ömer karısına misk için verdiği bir dinarı verip mücevherleri Beytül-Mal'e koymuştur.

Hz. Ömer şehadetinden sonra Hz. Âtike, Zübeyr b. Avvam (r.a) ile evlendi. O'nun şehadetinden sonra Hz. Hüseyin (r.a) ile evlenmiştir. Bazı rivayetlerde ise Hz.Ömer'den önce kardeşi Zeyd b. Hattab ile evlendiği ve onun Yemame'de şehit olması üzerine Hz. Ömer ile evlendiği söylenmiştir. Fakat kesin değildir.

Takdîr-i ilâhiyenin cilvesine bakın ki bu güzelliği ve kocalarını mutlu etmesiyle meşhur olan Hz. Atike'nin evlendikleri hep şehit olmuştur. Hz. Ömer'in şehadetinden sonra, halk arasında "Kim kahramanca ölmek istiyorsa Âtike ile evlensin" sözü meşhur olarak yayılmıştır.

3)Müminlerin annelerinden: CÜVEYRİYYE BİNTİ HÂRİS

Hz. Peygamber'in zevcesi ve müminlerin annesi.

Hz. Cüveyriye, Mustalıkoğulları kabilesinin başkanı Hâris b. Ebî Dırar'ın kızıdır. Aynı kabileden Safvân oğlu Musâfi'den dul kalmıştı. Mustalikoğulları, Hicret'in altıncı yılında Medîne'ye saldırı için hazırlık yapmaya başladılar. Durumu öğrenen Hz. Peygamber (a.s), yediyüz kişilik bir askerî kuvvetle, onlardan önce davranarak Müreysi' suyu başında saldırdı. On kişi öldürüldü.

Müslümanlar bu gazvede bir şehit vermişti. Mustalikoğulları'nın bütün erkekleri, kadınları ve çocukları esir alındı. Deve, sığır ve davarlarına da ganimet olarak el konuldu. Esirler arasında bulunan, kabile başkanı Hâris'in kızı Cüveyriye için, dokuz okıyye altın, kurtuluş fidyesi olarak tespit edilmişti. Cüveyriye yirmi yaşlarında bir kadındı. Kurtuluş fidyesini temin edemeyince Hz. Peygamber'den yardım istedi.

Hz. Âişe bu olayı şöyle rivayet eder:
"Mustalıkoğulları kabilesinin kadınları esir düştüklerinde ganimet olarak gaziler arasında paylaşıldı. Önce beytülmâle beşte bir ayrıldı. Sonra her atlıya iki pay, her yaya savaşçıya ise birer pay verildi. Hâris'in kızı Cüveyriye, Kays oğlu Sâbit'e düşmüştü. Cüveyriye Rasûlullah (a.s)'a geldi; dedi ki: Ey Allah'ın Peygamberi, ben Hâris'in kızı Cüveyriye'yim. Babam Benî Müstalik kabilesinin başkanıdır. Benim başıma gelen felâketi biliyorsun. Sâbit beni dokuz okiyye kurtuluş fidyesi ile serbest bırakacak. Beni kurtar". Rasûlullah cevap olarak buyurdular ki: "Ondan daha hayırlı bir teklifim var, kabul eder

misin? Teklifiniz nedir ya Rasûlallah? "Hem o parayı verip seni azat edeceğim, hem de seninle evlenmek istiyorum." Cüveyriye: "Memnuniyetle kabul ederim" dedi. Rasûlullah (a.s.) da:

"Ben de kabul ettim" buyurdular.[782[782]]

Bu haber hemen etrafa yayıldı. Esirleri ellerinde tutan sahabîler; "Biz Allah elçisinin sıhrî hısımlarını nasıl esir olarak tutabiliriz!" diyerek, hepsini serbest bıraktılar. Bu manzara karşısında Müstalikoğulları İslâm'a girdiler. Bu yüzden Hz. Âişe O'nun hakkında; "Ben kavmi için Cüveyriye'den daha hayırlı ve daha bereketli bir kadın bilmiyorum" demiştir."[783[783]]

Hz. Peygamber Cüveyriye'yi babasına teslim edip; ondan istedi. Cüveyriye müslüman olmuştu. Rasûlullah (a.s) kendisine mehir olarak dört yüz dirhem gümüş verdi ve O'nunla evlendi.[784[784]]

Daha önceki adı "Berre" iken, Hz. Peygamber tarafından, kadıncık, kızcağız anlamında "Cüveyriye" ismi verildi. Hz. Cüveyriye çok oruç tutar ve çok namaz kılardı. Hayır severdi. Kendisi aç durur, yoksulları doyururdu.

Bir gün Allah Resûlü Cüveyriye'yi sabah namazını kıldıktan sonra, kuşluk vaktine kadar dua ve zikirle uzunca zaman meşgul olurken görmüş ve kendisine şöyle buyurmuştur:

"Ben senden sonra, üç kerre, dört kelime söyledim ki, bugün sabahtan beri senin söylediklerinle tartılsa, onlardan daha ağır gelir. Dikkat et, o kelimeleri sana da öğreteyim: Sübhânallâhi adede halkıhî; (Allah'ı yaratıklarının sayısınca tespih ederim). Sübhânallâhi rıza nefsihî (Allah'ı razı olacağı Şekilde tesbih ederim). Sübhânallâhi zinete arşihi (Allah'ı Arşı'nın ağırlığınca tesbih ederim. Sübhânallâhi midâde kelimâtihi (Allah'ı kelimelerinin miktarınca tespih ederim.)"[785[785]]

Hz. Cüveyriye'den altmış beş hadis rivâyet edilmiştir. Hicrî 56 tarihinde vefat etmiştir.[786[786]]

4)Efendimizin (a.s) amcası Ebu Leheb'in kızı: Hz. DÜRRE binti Ebî LEHEB (r.a)

782[782] Ahmed b. Hanbel, Müsned 6, 277; Ebû Dâvud, Sünen, 4, 22; İbn Hişâm, Sîre, 3, 307; İbn Sa'd, Tabakat, 8,116,117

783[783] Ahmed b. Hanbel, 6, 277; İbn Hişâm, Sîre, 3, 307, 308; Hamdi Döndüren, Delilleriyle İslâm Hukuku, İstanbul 1983, s. 238; Mahmud es-Savvâf, Rasûlullah'ın Pak Zevceleri, Terceme, Ali Aslan, Ankara (t.s), s. 68-71

784[784] M. Âsım Köksal, İslâm Tarihi, 12, 55, 56

785[785] Ahmed b. Hanbel, 6, 430; Ebû Dâvud, 2, 81; Tirmizî, 5, 556; İbn Sa'd, Tabakât, 8, 119; Âsım Köksal, a.g.e., 12 57-58

786[786] Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercemesi, Ankara 1983, 7, 454

Fahr-i âlem Efendimizin (a.s) amcası "Ebu Leheb'in kızıdır. Annesi ise Ebu Süfyan b. Harb'in kız kardeşi Ümmü Cemil Erva binti Harb b. Ümeyye'dir. Kocası Bedir savaşında kafir olarak öldürülen Haris b. Âmir b. Nevfel idi. Bu evliliğinden üç oğlu oldu. Adlarının Ukbe, Velid ve Ebu Müslim olduğu kaynaklarda bildirilmiştir. Babası Ebu Leheb ve annesi Ümmü Cemil azılı birer İslâm düşmanı idiler. Kur'an-ı Kerim'de bunların aleyhine müstakil bir sûre inmiştir. Tebbet sûresi veya Mesed sûresi denilen bu sûrenin şöyledir:

تَبَّتْ يَدَا اَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ () مَا اَغْنٰى عَنْهُ مَالُهُ وَمَاكَسَبَ () سَيَصْلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ () وَامْرَاَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ () فٖى جٖيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ()

"Ebu Leheb'in elleri kurusun, zaten o helak oldu. Onu malı ve kazandığı şey kurtaramadı. O, alevli bir ateşe girecektir. Karısı da odun hammalı olarak. Boynunda da bükülmüş bir ip olacaktır."[787[787]]

Peygamberimizin (a.s) baba bir amcası olması haysiyetiyle bir şerefi mahsûsaya haiz bulunan Ebu Leheb, böyle iken bu şeref ve nimetin kadrini takdir etmedi. Ve O'na (a.s) yardım edecek yerde bilakis önüne set çekmek isteyenlerin başını çekenlerden oldu. Karısı da ondan geri kalmadı. Peygamberimizin (a.s) evi ile evleri bitişikti. Hem bunlar, hem de diğer komşuları eza ve cefa verici şeyleri evine ve yoluna attıklarında Efendimiz (a.s) bunları bir değnekle alıp kenara atar, sonra da şöyle derdi: "Ey Abdimenafoğulları!.. Bu nasıl komşuluk böyle?.."

Hem baba ocağı hem de koca evi Peygamber düşmanlığının birer üssü mesabesinde olmasına rağmen Dürre binti Ebi Lehep, İslâm'ı kabul etmede tereddüt göstermedi. Sıkıntılara göğüs gerdi, sabretti. Ta ki, Bedir savaşında kocası ölünce ilk rahat nefesini aldı. Bu savaştan yedi gece sonra da babası Ebu Leheb, adese hastalığından öldü. Artık önündeki bir büyük engel daha kalkmış oldu. Bir fırsatını bularak Mekke'den ayrılıp Medine-i Münevvere'ye hicret etti.

Ebu Leheb'in oğullarından biri Peygamberimizin (a.s) bedduasına maruz kaldı. Bir aslan tarafından parçalandı. Diğer iki oğlu ve üç kızı İslâm'la şereflendi. Kendisi gibi karısı Ümmü Cemil de imansız olarak öldü.

Dürre binti Ebi Leheb (r.anha.) Medine'ye geldiği zaman Medine'nin cömertliği ile meşhur olan sakinlerinden Hz. Rafî b. Mualla ez-Zürakî'nin evinde misafir olarak kaldı. Bu Medineli sahâbinin evi âdeta muhacirler için bir sığınma evi görevini yerine getiriyordu. Bilhassa kadınlar için...

[787[787]] Leheb,111/1-5

Hz. Peygambere (a.s) biat etmiş olduğu halde, her nasılsa, ziyaretine gelen bazı kadınlar ona şöyle söylediler: "Sen Aziz ve Celîl olan Allah'ın, hakkında, 'Ebu Leheb'in eli kurusun, kurudu da.' dediği Ebu Leheb'in kızısın. Hicretinin sana ne faydası var?" Onun bu sözlerle kınanması ve rahatsız edilmesini Hz. Peygambere haber verdiler.

Bunun üzerine Resûlü Ekrem Efendimiz (a.s) bir öğle vakti halkı toplayıp namaz kıldırdıktan sonra şöyle buyurdular: "Ey insanlar! Sizin nesebiniz varda benim yok mu? Dürre benim amcamın kızıdır. Onun hakkında hiç kimse hayırdan başka bir şey söylemesin. Haberiniz olsun ki, kim benim soyumdan gelenleri ve akrabalarımı incitirse beni incitmiş olur. Kim beni incitirse Allah'ı incitmiş olur."

Rasûlüllah (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: "Diriler ölen yakınları yüzünden rahatsız edilmezler." Bu ikazını yapıp bitirdikten sonra birisi kalkıp bir soru sordu: 'Yâ Rasûlüllah! İnsanların hangisi daha hayırlıdır?" Rasûlullah'da bu soruya, "İnsanların en hayırlısı Kur'an'ı çok okuyan, Allah'tan çok korkan, iyiliği çok emreden, kötülükten çok sakındıran ve sılayı rahmi çok yapandır." diye cevap verdi.

Dürre b. Ebî Leheb iyi bir şairdi. İnsanlara yemek yedirmeyi çok severdi. Dine bağlılığını ve sadakatini her yerde ve her zaman gösterirdi. Bir defasında münafığın birisinin, "Muhammed sadece çöplükte biten bir hurma ağacına benziyor." dediğini duydu. Hemen gidip bu duyduğunu müminlerin annesi Ümmü Seleme'ye (r.anha.) aktardı.

Hz.Cebrail (a.s) insan suretinde vahiy getirirken şekline girdiği Dıhye b. Halife el-Kelbi ile Medine'de evlendi. Daha sonra ise Zeyd b. Harise ile evlendi.

Kendisinden üç hadisi şerif rivayet edilmiştir. Ahmed b. Hanbel ve Taberani kitaplarına yukarıda geçen, 'İnsanların en hayırlısı kimdir?' sorusuna Hz. Peygamberin verdiği cevabı içeren rivayeti almışlardır.

Medine'de vefat edip Cennetü'l bâkî'ye defnedildiği tahmin edilen Hz. Dürre binti Ebî Leheb (r.anha.) hakkında fazla bir malumat bulunamamıştır. Ancak onun örnek hayatı kıyamete kadar yeni nesillere ruh vermeye devam edecektir. Allah (c.c.) ondan razı olsun! Amin.

5)Halife Hz.Ebu Bekrin Kızı. Hz.ESMA

Mekke - Medine / 73

Sıddîk-ı Ekber'in büyük kızı Hazreti Esmâ... Babası gibi ilk Müslümanlardan. 18. mü'min. Cenâbı Resûlüllah hicret için Sıddîk-ı Ekber'in evinde yola çıkmak üzere iken, acele ile yol azığı hazırlayıp, belindeki kuşağını ikiye bölüp çantaların ağızlarını

bağladığından dolayı kendilerine Fahri Risaletçe, **"Zatü'n-Nitakayn"** ünvanı verilen sahabiye...

Hz. Esmâ, Cenâbı Resûlüllah'la babası Sıddık-ı Ekber'i yolcu ettikten sonra kapısına gelen Ebû Cehil, kendisine babasının nerede olduğunu sordu. Bilmediğini söyleyince küfrün baş mümessili öylesine müthiş bir tokat attı ki, gözünde şimşekler çakan Esmâ'nın boynundaki boğazındaki zinetleri yerlere döküldü. Fakat Esmâ, Ebu Cehil'e ipucu vermedi, Allah'ın Resûlüne ait en küçük bir imâda dahi bulunmadı...

Takdiri İlâhi'ye bakın ki. İslâm için gösterdiği bu gibi feragatından dolayı, Cennetle müjdelenen sahabîlerden Hz. Zübeyir talip oldu Esmâ'ya. Sıddık-i Ekber, damat namzedi Zübeyir'in malî durumunu biliyor, mahrumiyetine vâkıf bulunuyordu. Ama 'Onun Aşere-i Mübeşşere'den sayılacak kadar İslâm'a sadakatini de anlıyordu. İki durum arasında hiç tereddüt göstermedi. Esmâ'yı, mânen zengin, ama maddeten fakir Zübeyir'e seve seve verdi.

Nitekim, Resûlüllah'ı takip eden günlerde Medine'ye hicret eden Esmâ, daha şehre girmeden Kuba'da oğlu Abdullah'ı dünyaya getirdi. Bundan sonra da Zübeyir'den beş oğul, üç kız yetiştirdi. Zübeyir'in maddi mahrumiyetini Resûlüllah Hazretleri azaltmak istiyordu. Bu sebeble Ona Medine'de bir hurma bahçesi hediye etmişti. Beyi Zübeyir'in at üstünde gaza meydanlarında dolaşmasına mukabil, Esmâ, bu bahçede doldurduğu hurma sepetini başının üstüne koyup, evine kadar taşır, çocuklarına böyle şahsî emeğiyle bakardı.

Bir gün başı üzerine hurma sepetini koymuş, evine doğru gelirken Resûlüllah Hazretleri arkadan erişmiş, acıdığı Esmâ'yı devesine bindirmek istemişti. Bundan çok utanan Esmâ, devenin yanına yaklaşmamıştı. Sonra bu durumu kocası Zübeyir'e söylemiş, izni olmadığından Resûlüllah'ın devesine binmekten utandığını da ifade etmişti. Damad Zübeyir, İslâm'a hizmet için gaza meydanlarında dolaşırken evin ve çocukların bütün hizmeti kızına kalan Hazret-i Ebû Bekir, nihayet bir hizmetçi tutup, kızına göndermişti.

Hz.Esmâ der ki: "Babamın bu yardımı, kölelikten kurtarmış gibi sevindirdi beni. O câriyenin büyük yardımı dokundu bana..." Bir ara,. Medine'de iken Esmâ'mn annesi "Kuteyle" ziyaretine gelmişti. Birtakım hediyeleri de birlikte getiren annesi, Esmâ'dan hüsnü kabul görmemiş, kapıda bir müddet beklemişti. Bunun sebebi, Esmâ'nın şüphesiydi. Hemen kız kardeşi Hazreti Aişe'ye haber gönderen Esmâ, şöyle sordurdu: "Annem İslâm'ı kabul etmedi. Onu evime kabul edip hediyelerini almam câiz mi? Aişe’ye bir sorsun..." Bunun üzerine şu ayet nâzil oldu:

لاَ يَنْهَيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِى الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوآ اِلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

"İnancınızdan dolayı, size karşı savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan inkârcılara gelince, Allah onlara nezaketle ve adaletle davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, insaf ölçülerine bağlı kalıp, adaletle davrananları sever."[788[788]]

Esmâ annesini kabul edip, hürmet ve itaatta kusur etmedi. Anne de kızına kendi inancını telkin edip de imanında şüpheye düşürecek bir tutuma girmedi. Bilindiği üzere Esmâ, Ebû Bekir'in İslâm'dan önceki hanımındandı. Âişe ise, sonraki Ümmü Ruman'dan oldu.

Bir gün Esmâ'nın Zübeyir'den olan beş oğlundan biri olan Münzir. Irak'tan ticaret malları getirmiş, annesine de ipekli bir kumaş almıştı. O sırada gözleri perdelenmeye başlâyan Esmâ el yordamıyla kumaşın ince ipekten olduğunu anlayınca şu karşılığı verdi: "Oğlum, bu kumaş gerçi teni göstermez, ama beden hatlarını, bakınca belli eder. Ben böyle ince kumaştan dikilen elbiseyi giyemem. Bana getireceğin kumaş beden hatlarını belli etmeyecek kalınlıkta olmalı..."

Nitekim Münzir'in getirdiği ikinci hediye kalın kumaştan olmuştur. Hazret-i Esmâ, hayatın büyük çile ve cefalarına maruz kalmış, ancak eşine ender rastlanan bir imanla bu hâdiselere karşı dayanmıştır. Oğlu Abdullah, Haccacı Zalim ile çarpışırken, Esmâ, beklenenin aksine oğluna şecaat ve cesaret telkin etmiş. "Önemli olan senin hakta olup olmadığındır" diyerek, Onu daima hakkı hesaba katmaya dâvette bulunmuştur.

Tarihçiler, Esmâ ile oğlu Abdullah'ın Haccacı Zâlim'e karşı kahramanlıklarını hayranlıkla kâydettikten sonra şöyle derler: "Analar, Esmâ gibi ana ile Abdullah gibi evlâd dünyaya getirmekte cömert olamamışlardır." 73 tarihinde (M. 692) Medine'de, oğlu Abdullah'ın şehadetinden beş gün sonra vefat eden Esmâ, 85 hadis rivayet etmiş, bunun 22'si Buhâri ile Müslim'de zikredilmiştir.

6)Peygamberimizin en sevgili kerimesi: Hz. FÂTIMA

Hz. Muhammed (a.s)'ın neslinin kendisiyle devam ettiği en küçük kızı. Müslümânların dördüncü halifesi "ilmin kapısı" Hz. Ali (r.a)'ın hanımı. Kerbela'da zulme boyun eğmeyip başkaldırı ruhunu kendisinden sonra gelen müminlere miras bırakan "cennet gençlerinin efendisi" Hz. Hüseyin (r.a)'ın ve Kerbela'da esir edildikten sonra Kûfe sokaklarında teşhir edilen, Yezid'in sarayında yaptığı etkileyici konuşmayla halkı galeyana, Yezid'i ise dize getiren Peygamber torunu Hz. Zeynep (r.a)'nın annesi. Hz. Peygamber'in, "Dünyadaki en iyi dört kadın şunlardır: Meryem, Asiye, Hatice ve Fâtıma" buyurduğu "âlemlerin kadınlarının ulusu."

[788[788]] Mümtehine, 60\8

Peygamberimizin Zeyneb, Rukiyye ve Ümmü Gülsüm'den sonra dördüncü ve en küçük kızı. Doğum tarihi ihtilaflı olup (605, 609, 615) yıllarında dünyaya geldiğine dair çeşitli rivâyetler ve görüşler vardır. Hicrî II. Milâdî 633. yılda Medine'de Mescid-i Nebevî'ye bitişik odâsında vefât eden Hz. Fâtıma'nın kabri konusunda da üç değişik görüş vardır: Cennetü'l-Bakî', Akil'in evinin avlusu, Hz. Abbas'ın daha sonra yaptırılan türbesi. Ancak bugün kabul edilen yer Cennetü'l Bakî'dir.

Diğer kadınlardan her bakımdan üstün olan Hz. Fâtıma'nın birçok lâkabı vardır ki bunların herbiri onun üstün meziyetlerini tanımlamaktadır.

Hz. Fâtıma'nın yüzü parlak olduğu için saf, berrak, ay gibi parlak anlamına gelen **"Zehrâ";** yalnızca Hz. Meryem ve Fâtıma'ya kadınların özel hallerinden muaf tutuldukları için eşi bulunmaz anlamında **"Betül";** diğer Fâtıma'lardan ayrılması için ulu anlamına gelen **"Kübrâ"**; oğullarıyla tanınması için **"Ümmü Hasan"**, **"Ümmü Hüseyin"**, **"Ümmü Muhsin"**; Hz. Peygamber'in kızı olduğundan dolayı **"Bint-i Resul"**; Bedir ve Huneyn savaşlarında bilfiil bulunduğu için **"Bedir ve Huneyn Hurisi"**; ağırbaşlılığı sebebiyle kadınların efendisi anlamında **"Seyyid-i Nisâ"**; Güzelliği ve temizliği nedeniyle **"İnsanların Hurisi"**; babasına çok benzediğinden ötürü babasının kızı anlamına gelen **"Bint-i Ebiha"**; babasına bir anne şefkatiyle düşkün olduğundan dolayı babasının annesi anlamındaki **"Ümmü Ebiha"**; zeki ve kavrayışlı olduğundan **"Zekiyye"**; bereketi, uğurlu, kuvvetli ve kutlu olduğuna işaret için **"Meymune"**, itâatli ve alçak gönüllülüğünden dolayı **"Râziyye"**; ve herkes tarafından sevildiği, insanlarla olan ilişkilerinde kimseyi incitip gücendirmeyecek denli tutarlı olduğundan dolayı kendisine **"Marziyye"** denmiştir. En çok kullanılanı ise **"Zehrâ"**dır.

Hz. Peygamber'in risâletinin beşinci yılında, hicretten sekiz yıl önce Mekke'de dünyaya gelen Hz. Fâtıma'nın doğum müjdesini Resulullah şu cümleleriyle veriyordu: "İşte şimdi vahiy meleği bana geldi ve bu doğan çocuğu kutladı. Allah ona Fâtıma adını verdi." Câhiliye geleneğinde kız çocuğu büyük bir utanç vesilesi sayılıp babaların yüzünü kızartan ve bu yüzden diri diri kumlara gömüldüğü bir zamanda Hz. Fâtıma'nın doğum müjdesi aynı zamanda kadınların kurtuluş müjdesi oluyordu.

Hz. Fâtıma'yı dünyaya getiren Hz. Hatice (r.a) ile Hz. Peygamber'in soyu yedinci ataları Gâlib oğlu Lüveys'te birleşir. Annesini küçük yaşta yitiren Fâtıma diğer kardeşleri gibi babasının sonraki hanımlarını anne edindi. Ancak öz annesinin şefkatinden mahrum kalan Fâtıma ile babası arasında daha sıcak bir yakınlık doğdu. Hz. Peygamber kızına babalık yanında anne şefkatini de göstermek durumunda idi ve bunu en iyi şekilde yerine getirdi.

Babasıyla Fâtıma'nın arasındaki sıcaklığın diğer nedenlerinden biri de Hz. Peygamber'in diğer çocuklarının ard arda vefât etmeleridir; Peygamberimiz diğer çocuklarının acısını, sevgi ve özlemini Fâtıma'da toplamıştı. (Ana-baba bir kardeşleri Kâsım iki, Abdullah üç, Zeynep otuz, Rukiyye yirmi bir; Ümmü Gülsüm yirmi altı

yaşlarında Fâtıma'dan önce vefât ettiler). Ayrıca Hz. Peygamber'in soyunun Fâtıma ile devam etmesi de babasının yanında Fâtıma'ya ayrı bir değer kazandırıyordu.

Ama Fâtıma'yı; "Seyyid-i Nisâ" yapan etkenler yalnızca bunlar değildi. O kısacık ömründe İslâm kadınına örnek olacak zorlu ve çileli bir hayat sürdü.

Hz. Fâtıma çocukluğunu İslâm'ın en zayıf, müslümanların en çok ezildiği bir ortamda Hz. Hatice gibi bir annenin terbiyesi altında geçirdi. Babasının ve müslümanların çektiği acılara en az onlar kadar o da ortak oldu. Babası evden çıkıp İslâm'ı tebliğ ederken o ya endişe içinde merakla kapıda bekler ya da babasını adım adım izler ve onu kollamaya çalışırdı.

Bir gün Hz. Peygamber Mescid-i Haram'a gitmiş ve oradaki topluluğa İslâm'ı anlatıyordu. Fakat karşısında bulunan câhiliye mensupları kendi düzenlerini tehdit eden bu sesi boğmak için toplanmış ve Hz. Peygamber'e her türlü hakareti yaparak saldırmışlardı. Babasının dövülüşünü bir kenardan korkuyla izleyen Fâtıma müşriklerin dağılmasından sonra kanlar içindeki babasını alıp eve götürmüş ve bir anne şefkatiyle yaralarını sarmıştı. Buna benzer nice olayların içinde pişen Fâtıma âdeta geleceğin Hz. Fâtıma'sı olmaya hazırlanıyordu.

Yine bir gün Hz. Peygamber Mescid-i Haramda secde hâlindeyken müşrikler her zamanki vahşetleriyle deve barsaklarını ve işkembesini basına atarak kahkahalarla eğlenirken, Fâtıma o pislikleri kendi elleriyle temizler ve babasını alıp eve götürür. Hz. Peygamber Fâtıma'ya hem babalık hem analık yaparken Fâtıma da o zorlu ortamda hem "babasının kızı" hem de "babasının annesi" olmuştur.

Hz. Peygamber'le kızı arasındaki ilişkiler aynı zamanda yaşadıkları toplumun geleneklerini de yerle bir ediyordu. Bir defa; "Kendisine kız çocuğu müjdelendiği zaman babaların yüzleri utançtan simsiyah kesilirken", kız çocuğu oldu diye dostlarının yüzüne bakamayan babalar gizlice çöle götürüp bu çocukları diri diri toprağa gömerken Hz. Peygamber kızının doğum müjdesini alınca sevinçten yüzü aydınlanmış ve bu müjdeyi dostlarına bizzat kendisi duyurmuştur.

Câhiliyede soy, mutlaka erkek çocuk kanalıyla devam ederken Hz. Peygamber'in soyu kızı Fâtıma ile devam etmiş ve yüce Allah câhiliyenin bu geleneğini bizzat Resulullah aracılığıyla yok etmiştir. Peygamberimizin oğlu Abdullah da vefat edince câhiliye mensupları "Muhammed'in soyu kesildi" diye sevinip "o artık ebter, yani soyu kesiktir" diye Peygamberimizi alaya aldıklarında onu bizzat yüce Allah savunmuş ve Peygamber'i teselli eden Kevser sûresi nâzil olmuştur: "Biz sana kevser'i verdik. O halde namaz kıl, kurban kes. Senin şanın yücedir. Asıl ebter ise o (sana ebter diyen)dir."

Buradaki "kevser"i İslâm âlimleri Peygamberimizin hadislerinden yola çıkarak "bol hayır", "sonsuz", "sayısız ümmet", "çok sahâbe", "şefaat" anlamlarında tefsir etmişler, ayrıca "kevser" kelimesiyle Hz. Fâtıma'nın kastedildiğini de bildirmişlerdir.

Hz. Peygamber kızına o kadâr şefkatli idi ki onu ellerinden ve yüzünden öperdi. Halbuki o toplumda bir babanın kızının elinden öpmesi bir yana erkek çocuklar bile öpülmezdi, ayıptı. "Benim on çocuğum var daha bir kez öpmüş değilim" diyen insanların yaşadığı bir toplumda kadını diri diri gömülmekten eli öpülen bir konuma yükselten de yine Hz. Peygamber'in getirdiği İslâm'dı.

Rasûlullah kızını anlatırken "Babasının annesi", "Baban sana fedâ olsun", "Alemlerin kadınlarının ulusu", "Fâtıma'yı hoşnut eden beni hoşnut etmiştir, onu kızdıran beni kızdırmıştır" ve, "Kızım Fâtıma'yı seven beni sevmiştir, Fâtıma'yı memnun eden beni memnun etmiştir; Fâtıma'yı üzen beni üzmüştür. Fâtıma benden bir parçadır, kim onu incitirse beni incitmiş olur, beni incitense Allah'ı incitmiştir" buyururdu.

Hz. Fâtıma Mekke döneminin tüm zorluklarına babasıyla birlikte katlandı ve Hz. Peygamber dâhil müslümanların tamamına yakını Medine'ye hicret edene kadar Mekke'den ayrılmadı. Resulullah Kûba'ya ulaştıktan sonra Hz. Ali, Hz. Ali'nin annesi ve Ümmü Eymen'den oluşan bir kafileyle Medine'ye hicret etti.

Medine'ye hicret ettikten sonra Hz. Fâtıma'yı Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve daha başka sahâbîler babasından istediler. Ancak Peygamberimiz bu istekleri nazikçe geri çeviriyor ve bekliyordu. Hz. Ali de Fâtıma'ya tâlib oldu ve Peygamberimiz kızının bu konudaki görüşünü alarak Allah'ın vahiyle izin vermesinden sonra Ali ile Fâtıma'nın evlenmelerine karar verildi.

Daha sonra nikâhları da Mescid'de kıyıldı. Mehir olarak Hz. Ali'den dört yüz dirhem gümüşü uygun gören Efendimiz onun zırhı ve atından başka bir şeyinin olmadığını öğrenince zırhını satmasını söyler. Hz. Ali dört yüzseksen dirhem gümüşe zırhını satar ve bunun dört yüz dirhemi mehir olarak Hz. Fâtıma'ya verilir.

Ancak Fâtıma bu mihri çok bulur; kendisine en güzel mihrin kıyamet günü İslâm ümmetinin Peygamber'in şefâatiyle affedilmesi olacağını söyler ve bu konuda dua eder. Ancak kendisi için ayrılan dört yüz dirhemi düğün masraflarına harcanmak üzere hibe eder.

Nikâh mescidde Peygamberimizin bir hutbesi ile ilân edilir: "Allah'a hamd... yüce Allah evlenmeyi bir görev, adalet, ve geniş bir hayır kılmıştır. Şimdi Allahu Teâlâ bana kızım Fâtıma'yı Ali b. Ebı Tâlib'e nikahlamamı buyurmuştur. Ey ashâbım ben de sizi şâhit kılıyorum ki Ali b. Ebi Talib mevcut gelenek ve Allah'ın emriyle söyleyeceğim şeyi kabul ederse dörtyüz dirhem gümüş mehirle kızım Fâtıma'yı kendisine nikâhladım.

Yüce Allah kendilerinin varlıklarını biraraya getirsin ve bunu kendilerine mübârek kılsın. Rabbim nesillerini temiz, kendileriyle çocuklarını geniş rahmetinin anahtarı, yüce hikmetinin kaynağı ve Muhammed ümmetinin güvenlik sebebi kılsın....Rabbimden kendim ve sizin için mağfiret dilerim."

Hz. Ali'nin şartları kabul etmesi üzerine sâde bir törenle nikâh kıyılır ve misafirlere bal şerbeti hurma ve gül suyu ikram edilir. Daha sonra hurma, yağ ve süzülmüş yoğurttan yapılan bir de düğün yemeği verilir. Yemeğin az olmasına rağmen yedi yüz misafirin yediği halde Allah'ın bereketlendirmesi ile yetip artar.

Babasından ayrılıp Hz. Peygamber mescidine bitişik, zemini toprak eve yerleşirken çeyiz ve ev eşyası olarak şunları götürmüştü: Üç adet minder, bir halı. bir yastık iki eldeğirmeni, bir su tulumu, bir su testisi meşinden bir su bardağı, bir elek, bir havlu, bir koç postu eski bir kilim, hurma yaprağından örülmüş bir sedir, iki elbise, uzunlamasına örttüklerinde ayakları enlemesine örttüklerinde baslarını açıkta bırakan bir küçük yorgan.

Hz. Peygamber kızını evlendirmekle ondan kopmadı, ilişkileri azalmadı; yine her sabah onları namaza kaldırır, bir yolculuğa, sefere çıkacağı zaman en son vedâlaşacağı kişi Fâtıma olur; döndüğünde ise hanımlarından önce ona uğrardı. Hz. Peygamber bu yeni yuvaya çok önem veriyor; İslâm ümmetinin geleceğini bu yuvanın etkileyeceğini bilerek onları yönlendiriyor, eğitiyordu. Hz. Ali ve Hz. Fâtıma arasında işbölümünü bizzat kendisi yapmıştı.

Câhiliye geleneğinde ağır işlerde ezilen kadınların aksine Hz. Fâtıma sadece evin iç işlerinden, Hz. Ali de dış işlerinden sorumlu olacaktı.

Müslümanların çektiği sıkıntılar ve savaşlar bu aileyi de etkiliyor, Hz. Fâtıma da diğer müslümanlar gibi yarı aç yarı tok yaşıyordu; Peygamber kızı olmasından dolayı hiçbir ayrıcalığı yoktu. Hz. Ali'nin ekonomik durumu genelde iyi olmamasına rağmen Beytü'l-Mal'den haklarından fazla bir şey almadılar. Hz. Ali ticaret yapıp dünya malı biriktirme yerine Hz. Peygamber'in kâtipliğini yapıyor, İslâm ümmeti için ilim biriktiriyordu.

Hz. Fâtıma ise avuçları kabarana kadar un öğütüp kendi işini kendi yapıyordu. Bu yuvada katı kurallar yoktu; Hz. Ali ev işlerinde Hz. Fâtıma'ya yardımcı oluyordu. Hz. Fâtıma da Hz. Ali'ye. Fâtıma'nın ev işlerinde çok yıprandığını gören Hz. Ali Peygamberimize gelerek bir hizmetçi verip veremeyeceğini sorduğunda Hz. Peygamber, "Ya Fâtıma, Allah'tan kork; Rabbinin farzını ifâ et; eşinin hizmetine bak. Yatağına girdiğinde otuz üç defa tesbih oku, otuz üç defa hamd et, ve otuz dört defa tekbir getir. Bunların toplamı yüzdür; bunları okuman senin için daha hayırlı olacaktır" diyerek bu isteği geri çevirdi; onlar da razı oldular.

Gerçekte, Fâtıma isteseydi çok lüks bir hayat sürebilir, bir değil birçok hizmetçisi olurdu. Müslümanlar Hz. Peygamber'in biricik kızı razı olsun, iyi bir hayat sürsün diye tüm varlıklarını onun önüne sürebilirlerdi. Ama o lüksün yerine çileyi seçti; tıpkı İslâm toplumunun diğer fertleri gibi. Fakirlere kölelere, zayıflara baktı, zenginlere değil. Hz. Fâtıma annesi Hatîcetü'l-Kübrâ'dan kalan bütün mirası İslâm yolunda Allah için Resulullah'a vermiş ve evlendiği zaman sıkıntılarla karşılaştığında da bunda hiçbir pişmanlık duymamıştı.

Hz. Fâtıma ve Ali örnek bir İslâm ailesi oluşturdular. İhtiyaçtan fazlasını elde tutmadıkları gibi ihtiyaçları olduğu halde muhtaçlara verdiler, kendileri sabrettiler. Bir elbiseleri olurdu genellikle ve onu gece yıkayıp gündüz tekrara giyerlerdi. Hatta bir defasında Hz. Fâtıma babasının yanına üzerinde kısa, başını örtse ayağı, ayağını örtse başını açıkta bırakan bir elbise ile çıkmıştı...

Onun kısa yaşantısında gösterişe, giyim kuşama, eşyaya, leziz yemeklere, ayıracak zamanı olmadı. Onun ve peygamberin terbiyesinde yetişen diğer kadınlar gözünde giyim, iffeti koruyacak, tesettürü sağlayacak bir örtüden ibaretti. Hattâ tesettür farz kılındığı zaman üstlerine elbise örtmeye bulamayan kadınlar yatak çarşafları ve perdelerle tesettür emrini yerine getirdiler.

Hz. Fâtımâ'nın evine normal ziyaretlerini yaptığı bir günde Hz. Peygamber bir köşede nakışlı bir örtü görür, kapıdan geri döner ve ardından Fâtıma'ya şu ikazı yapar: "Bir peygambere zevki çeken şeylerle donatılmış bir eve girmek uygun değildir" Fâtıma o örtüyü derhal kaldıracak bir daha da bu görüntüleri evine sokmayacaktır.

Hz. Fâtıma ve Ali ailesi cömert bir aile idi. Oruçlu oldukları bir günün akşamı iftar için hazırladıkları bir miktar yiyeceği sofraya koymuşken kapıya gelen bir yoksula verirler ve suyla iftar edip ertesi gün yine oruç tutarlardı.. O akşam bir yetim, üçüncü akşam bir esir gelir ve her defasında bir parça yiyeceklerini aç oldukları, canları çektiği halde yoksula, yetime ve esire yedirirler, kendileri de sadece su ile üç gün oruç tutarlar. Kur'an-ı Kerim'de İnsan suresinin 38/12 ayetleri bu olay üzerine nâzil oldu:

اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا () اِنَّا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَاَغْلَالًا وَسَعِيرًا () اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَاْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا () عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا () يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا () وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّه مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَاَسِيرًا () اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَانُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا () اِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا () فَوَقِيهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰيهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا () وَجَزِيهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

"...İyiler de karışımı kafûr olan bir kadehten içerler; bir kaynak ki Allah'ın kulları ondan içerler, (İstedikleri yere de) fışkırtarak akıtırlar. Adaklarını yerine getirirler ve şerri salgın olan bir günden korkarlar. Yoksula, yetime ve esire sevdikleri yemeği yedirirler. 'Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz, sizden karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Çünkü biz suratsız, çok katı bir gün(ün azâbın)dan ötürü Rabbimizden

korkarız' derler. Allah da onları o günün şerrinden korumuş onlar(ın yüzlerin)e parlaklık ve (gönüllerine) sevinç vermiştir..." [789[789]]

Ayrıca Kur'an-ı Kerîm'deki şu âyetler de Hz. Fâtıma ile ilgilidir:

وَقَرْنَ فى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولى وَاَقِمْنَ الصَّلوةَ وَاتينَ الزَّكوةَ وَاَطِعْنَ اللّهَ وَرَسُولَهُ اِنَّمَا يُريدُ اللّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ
اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهيرًا

"Ve hanelerinizde karar ediniz ve evvelce câhiliye zamanındaki açılış gibi açılıvermeyiniz ve namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz ve Allah'a ve Peygamberine ita-at ediniz. Ve ey Ehl-i beyt, Allah sizden ancak kiri götürmek ve sizi tertemiz kılmak dilemektedir." [790[790]]

Kevser suresinde, "Biz sana kevseri verdik." ayetindeki "kevser"in anlamı "Fâtıma"dır. Ayrıca Hz. Peygamber, "Ben, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin kıyâmet gününde arş'ın altında bir kubbeyiz" buyurmakta ve

ذلِكَ الَّذى يُبَشِّرُ اللّهُ عِبَادَهُ الَّذينَ امَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً
نَزِدْ لَهُ فيهَا حُسْنًا اِنَّ اللّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

"İşte bu, o (haber)dir ki, Allah imân eden ve sâlih amellerde bulunan kullarına tebşir eder. De ki: "Ben bunun üzerine sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum." Ve kim bir güzellik kazanırsa onun için onda bir güzelik arttırırız. Şüphe yok ki Allah Gafûrdur. Şekûrdur" [791[791]] âyetinde yakınlık kelimesinin kimler olduğunu soran sahâbîlere Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir: "Ali Fâtıma ve çocuklarıdır."

Veda Haccından dönerken Gadıru Hums denilen yerde müslümanlara iki şey bıraktığını bildirdi: Biri Allah'ın kitabı Kur'an, diğeri ise, ehl-i beyt'imdir. Ben ehl-i beyt hakkında sizlere Allah'ı hatırlatırım" Kendisinden sonra ehl-i beytin başınâ gelecekleri bilen Resulullah bu cümleyi üç kez tekrarlamıştı ki müslümanlar ehl-i beytine sahip çıksın, onlara yapılan zulümlere karşı dursun. Ama Kerbela'da Hüseyin'in başı mızrak ucunda taşınır, Hz. Zeynep Kûfe sokaklarında esirlerle birlikte teşhir edilirken Hum mevkiinde Resulullah'ın üç kez tekrarladığı ehl-i beyt hakkındaki sözleri unutulmuş veya kılıçların gücü karşısında fayda vermemişti.

Yine bir gün sofranın basında oturmuşken Hz. Peygamber ellerini açar: "Ey Rabbim, bunlar benim ehl-i beytimdir. Hayırlılarım, yakınlarım ve has kimselerimdir. Bunlardan senin rızana aykırı olan kötülük, günâh, şek ve şüpheleri, bütün kötülük ve

---

789[789] İnsan,38/12
790[790] Ahzâb, 33/33
791[791] Şûra, 42/23

şeytanın kışkırtmalarını giderip onları koru. Kötü alışkanlıklardan ve diğer gizli-açık ayıplardan tam olarak temizle." Hz. Fâtıma ehl-i beytin içinde ayrıca Rasûlullah'a en sevgili olanıydı.

Hz. Fâtıma'ya Hz. Ali de o derece değer verirdi ki dönemin şartları gereği müslüman erkekler birden fazla kadınla evlenmek durumunda kaldıklarında Hz. Fâtıma da Hz. Ali'nin diğer erkekler gibi başka bir kadınla evlenmek isteyebileceğini düşünerek, ona eğer evlenmek isterse bu konuda kendisinden yana bir problemin olmayacağını söylemiş, ısrar etmiş, Ali ise Peygamber kızının üzerine herhangi bir kadın almayı kendisine yakıştıramadığı için buna yanaşmamıştı.

Hz. Fâtıma bizzat babası Resulullah'a çıkmış ve Ali'nin bir başka kadınla daha evlenmesi gerektiğini söylemiş ama Rasûlullah kızının bu isteğini geri çevirmiştir. Hz. Fâtıma İslâm'a yararlı olacağını varsayarak Hz. Ali'den kendi üzerine herhangi bir kadını almasını isteyecek derecede, fedakâr, kendi çıkarını değil ümmetin geleceğini düşünen bir örnek İslâm kadınıydı.

Hz. Ali ile evliliği vefatına kadar süren Hz. Fâtıma'nın, Hasan, Hüseyin, Muhsin, Ümmü Gülsüm ve Zeyneb adında üçü erkek ikisi kız beş çocuğu oldu. Resulullah'ın soyu Hasan ve Hüseyin kanalıyla devam etti. Çocuklarının herbirini İslâm ahlâkı ve üstün ilimle yetiştiren Hz. Ali ve Fâtıma kendilerinden sonra İslâm bayrağını dalgalandıracak Hz. Hüseyin ve Zeynep gibi fertler kazandırdılar ümmete.

Çok sevdiği babasının bu dünyadan ayrılma vakti geldiğinde babasının başucunda olduğu halde Resulullah Hz. Fâtıma'nın kulağına bir şeyler söyler. Bunun üzerine ağlamaya başlayan Fâtıma Resulullah'ın kulağına eğilip tekrar bir şeyler söylemesiyle ağlamayı keser ve gülümser. Daha sonra bu olayın nedenini anlatan Fâtıma, Hz. Peygamber'in, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak vefât edeceğini söylediğini ve kendini tutamayarak ağladığını; ancak daha sonra ehl-i beytinden kendisine ilk kavuşacak kişinin kendisi olduğunu müjdelediğinde gülümsediğini söyler.

Hz. Fâtıma Hz. Peygamber'in vefatıyla çok sarsılmış, ancak Resul'ün vefat etmeden önce kendisine söylediği şu sözler ona moral vermişti: "Ya Fâtıma, bugünden sonra babana elem yok; ancak peygamber için yaka-yen yırtılmaz, yüze vurulmaz, senden sonra öleyim gibi sözler söylenmez; yalnız babanın İbrahim'e dediği gibi 'gözler yaş dökmede, kalp burkulmada; bu Rabbin gazâbı demiyoruz fakat ey İbrahim, senin için mahzunuz biz' diyebilirsin."

Babasının vefatından sonra Fâtıma'nın bir daha yüzünün gülmediği rivâyet edilmektedir. Bu vefat ona çok ağır gelir ve acı-içli, edebî mersiyeler okur Hz. Peygamber'in ardından: "...Varsın dünyanın doğu ve batısında bulunanlar senin vefâtımı işitince ağlasınlar; neye yarar. Ben senin ayrılığının verdiği üzüntüyle yüzüme gözyaşlarından resim yaparak geliyorum. Gündüzlerim ise gecemden farksız. Gönlümde

kocaman yaralar hâkim ve canım yanıyor, ruhum sızlıyor..." ve mersiyeler devam edip gidiyor.

Hz.Fâtıma babasının defniyle başından sonuna değin ilgilendi. Hatta cenaze suyu hazırlandığı sırada Resulullah'ın elbisesi üzerinde olduğu halde gusledilmesini bizzat o hatırlattı.

Daha sonra da sık sık Peygamber'in kabri basında saatlerce ağlayacak, dua edecek olan Fâtıma, Peygamber'in vefatından önce kendisine verdiği kavuşma müjdesini bekleyecekti. Ancak bu, günlük hayattan, ailevî, İslâmî, ibâdî, analık sorumluluklarından koparamıyordu onu. O yine hiç ölmeyecekmiş gibi çalışıyordu.

Hz.Fâtıma İslâm toplumuna, Peygamber'in öğretisini unutmasınlar diye vaazlar veriyordu. Peygamber'in vefatından sonra Mescid-i Nebevi'de bir hutbe verir ki, bu hutbesi onun hitâbetteki gücüne en büyük delildir. Zaten onun anlatım tarzı ve söz söyleyiş stilinin Hz. Peygambere benzediği de kaydedilmektedir. Bu hutbede hamd ve salâtü selâmdan sonra İslâmi hükümleri bir bir hatırlatan Fâtıma daha sonra Peygamber'in vefatından İslâm toplumu etkilenmesin, o tekrar eski hallerine dönme yanlışlığınâ düşmesinler diye uyarıyordu onları: "...Siz azlıktınız; dosttan yoksundunuz.

O halde tasın dibinde kalan içilip tüketilecek olan bir yudumluk suydunuz. Ateş dolu bir çukurun kenarındaydınız. Aç kişinin fırsat gözetmeden, müddet beklemeden kapıp yutuvereceği bir lokmaydınız. Yanan ateşten alınmış bir kordunuz. Yabancıların ayakları altına düşmüş bir toplumdunuz. Çöldeki çukura dolmuş deve sidiği ve hayvan pisliğiyle kokuşmuş bir içimlik suydunuz. Yediğiniz, ağaçların yaprakları ve tabaklanmış keçi derisinin yağlarıydı. Aşağılık bir hale düşmüştünüz; adamların ayakları altında kalmaktan korkuyordunuz ki, Allah'ın salât ona ve soyuna olsun, Muhammed'in sâyesinde güçlüklerin belasına uğradıktan sonra Arabın kurtlarına lokma olmaktan, kitap ehline tutsak düştükten sonra kurtuldunuz. Allah sizi bu sıkıntılardan kurtardı..."

Hz. Fâtıma hastalanıp yatağa düştüğünde bile İslâmî düzenin korunması için konuşuyordu. Kendisini ziyarete gelen bir kısım kadına; "...ömrüme yemin ederim ki bu yaptığınız işler gebedir, bekleyin. Bundan böyle rahatça oturun; tam inançla gitmeyi bekleyip durun. Müjde olsun size; kesip biçen kılıç geliyor, zâlimlerin her yönü kaplayan hükümleri yürüyor. Hakkınızı çarpıp almadalar, toplumunuzu darmadağın etmedeler. Size son pişmanlık gelip çatar, nice olur haliniz o zaman; ki, şimdi görmedikleriniz meydana çıkar..."

Hz. Fâtıma ile Hz. Ebû Bekir arasında Hz. Peygamber'den miras kalan Fedek arazisi yüzünden ihtilâf çıktı. Hz. Fâtıma'nın mirasın kendisine verilmesi isteğini Hz. Ebû Bekir, "Biz miras bırakmayız. Bıraktığım sadakadır. Ancak Muhammed'in ailesi bu maldan yer" hadis-i şerifini delil göstererek geri çevirir. Daha sonra Hz. Ömer bu araziyi Hz. Ali'ye verdi; Hz. Osman ise bu hurmalığı Hz. Ali'den alarak Nervan'a bağışladı.

Muaviye ise bu araziyi üçe bölüp bir parçasını Hz. Osman'ın oğluna, bir parçasını Mervan'a diğer parçasını da oğlu Yezid'e vermiş; arazi ancak Ömer b. Abdülaziz döneminde gerçek sahiplerinin eline geçebilmiş ve Hz. Fâtıma'nın torunlarına iâde edilmiştir.

Hz. Fâtıma'nın hastalığının iyice arttığı bir dönemde kendisine gelen ziyaretçiler arasında Hz. Ebû Bekir de vardır ve Fedek arazisi yüzünden aralarında hafif bir kırgınlık devam etmektedir. Hz. Fâtıma Ebû Bekir'i kabul eder ve helâlleşirler. Fâtıma misafirlerinden izin alarak temizlenmek istediğini söyler, onlar ise şaşırır; çünkü Fâtıma her zaman temizdir, "Betül"dür; Kadınların özel halleri onda yoktur. Fatıma temizlenir, kokulanır giyinir ve misafirlerine dönerek; "Ben öleceğim" ...Ve son vasiyeti: "Ben şimdi öleceğim. Kimse yıkamasın beni; yıkandım. Kefenlemesinler beni; çünkü temiz elbiselerimi giydim.

Ancak vasiyetim şu ki, beni kabrime babam Resulullah gibi gece defnetsinler." Bu sözlerinden sonra temiz örtüsünün üzerine, sağ elini kafasının altına koyarak yanı üzeri yatar ve kıbleye döner. Hz. Ali'ye de, "Ya Ali, benim üzerime kimsenin eli değmeden sen al götür Bakı mezarlığına göm." ...Ve Hz. Peygamber'in müjdesine kavuşur Fâtıma. Vasiyeti gereği gece Hz. Ali tarafından defnedildi. (3 Ramazan 1 1/22 Kasım 632).

Cenaze namazı Hz. Ali -diğer bir rivâyette ise amcası Hz. Abbâs- tarafından kıldırılmıştır. Vasiyeti gereği Hz. Ali'nin gecenin karanlığında defnettiği yer konusunda da üç değişik rivâyet vardır: Bakî mezarlığındadır; Akil'in evinin avlusundadır; amcası Abbas için ileride yapılacak olan türbenin içindedir.

7)Hz. Ali’nin annesi: FÂTİMA BİNTİ ESED

Fâtima binti Esed, İslâm’ın başlangıcında Müslüman olmuştur. Resulullah efendimiz, İslâmiyet’i, önceleri açıktan açığa bildirmedi. Üç yıl bir gizlilik devresi geçti. Tedrici, yani yavaş yavaş bir yol takip ediliyordu.

Ahiret ile Korkut!

Üç sene sonra, nihayet İslâmiyet’i açıktan bildirme zamanı gelmişti. Nereden ve kimden başlanacağı Resul-i ekreme vahiy ile bildirildi. Allahü teâlâ Şuara suresinin 214. ayet-i kerimesinde şöyle buyurmaktadır:

وَاَنْذِرْ عَشيرَتَكَ الْاَقْرَبينَ

“Ey Resulüm, sen, önce en yakın akraba ve hısımlarını Allah’ın dinine davet ederek, ahiret azabı ile korkut!”[792[792]]

792[792] Şuara, 26/214

Resulullah efendimiz, akrabalarını bir araya topladıktan sonra, onlara şu konuşmayı yaptı:

-Hamd ancak Allahü teâlâya mahsustur. O'na hamdederim. Ancak O'ndan yardım isterim. Yalnız O'na inanır, O'na güvenirim. Ben gözümle görmüş gibi bilir ve size de şunu bildiririm ki; Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. O birdir, eşi ve ortağı yoktur. Sizi O'ndan başka ilah olmayan, Allahü teâlâya iman etmeye davet ediyorum.

Ben O'nun bütün insanlara gönderdiği, son Peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi öleceksiniz. Uykudan uyandığınız gibi de diriltilecek ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz.

İyiliklerinizin karşılığında iyilik, kötülüklerinizin karşılığında ceza göreceksiniz. Bu da ya devamlı Cennette veya devamlı Cehennemde kalmaktır. İnsanları ahiret azabıyla korkuttuğum ilk kimseler, sizlersiniz.

Ey Abdülmuttaliboğulları! Ben size çok üstün ve kıymetli, dünya ve âhiretiniz için faydalı şeyler getirdim. Araplar içerisinde kavmine bundan daha hayırlısını getiren bir kimse bilmiyorum.

Ben sizi, dile kolay, hafif ve mizanda ağır gelecek iki kelimeye davet ediyorum. O da, "Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulüh" [Allahü teâlâdan başka ilâh olmadığına ve Muhammedin O'nun kulu ve Resulü olduğuna şehadet ederim] demenizdir.

Kim Yardımcım Olur?

Resulullah efendimiz akrabalarına bu konuşmaları yapınca, birçoğu Müslüman oldu. Hz. Fâtıma binti Esed de bunlar arasında idi. Kendisinden önce veya daha sonra olmak üzere, Zevci Ebû Talib'in dışında, bütün çocukları da İslâm'ı kabul ettiler. Hatta Resûl-i Ekrem efendimiz, yakın akrabalarına konuşmalar yapıp, "O hâlde, hanginiz bu yolda bana tâbi olup, vezirim ve yardımcım olur?" buyurunca, henüz, 12-13 yaşlarında bulunan Hz. Ali hemen ayağa kalkmış, Resul-i Ekrem de ona, "Sen otur" buyurmuştu.

Resulullah efendimiz, bu suallerini üç defa tekrar etmişler, üçünde de hemen cevap Hz. Ali'den gelmişti. Hz. Ali bu suallere söyle cevap vermişti:

- Ya Resulallah! Her ne kadar yaşça en küçük ben isem de, sana ben yardımcı olurum.

Hz. Ali'nin, daha oniki, onüç yaşlarında iken, Resulullah efendimize, hiç kimseden korkmadan, çekinmeden, bu yolun yolcusuyum, gönül vermişlerdenim manasındaki bu

sözleri, Resul-i Ekrem efendimizi son derece sevindirdi. İşte Allahü teâlâ, Hz. Fatıma binti Esed'e böyle salih evlatlar vermişti.

Gül Yağıyla Yağlardı

Hz.Fatıma binti Esed üstün bir ahlaka sahipti. Güzel ahlakı vardı. Yaşayışı mükemmel, Resul-i Ekrem efendimizin yanında itibarlı bir hanımefendi idi. Peygamberimizin sevgisine kavuşma bahtiyarlığına erişmişti.

Resulullah efendimiz onu methetmişlerdi. Fatıma binti Esed, çocukluğundan beri Peygamberimize çok yakınlık göstermiş, Ondan hiçbir yardımı esirgememiştir. Resulullah efendimiz, Ebu Talib'den sonra, kendilerine en fazla yakınlık gösterenin Fatıma binti Esed olduğunu buyurmuşlardır.

Hz. Fatıma binti Esed, Resul-i Ekremin bakımında çok titizlik göstermişti. Kendi çocukları dururken, önce Resulullahı doyururdu. Kendi çocuklarının temizliğinden önce, Onun mübarek başını tarar, mübarek saçlarını gül yağıyla yağlardı. Bu yüzden Resul-i Ekrem efendimiz, onun için, "O benim annemdi" buyurmuşlardı. Bu bildirilen sözün, iki cihanın Efendisinin mübarek ağzından çıkması, Fatıma binti Esed için büyük bir saadet idi.

Zaman akıp gitmiş, Fatıma binti Esed'in ömrü de sona ermişti. Peygamberimiz, gömleğini sırtından çıkararak, Fatıma binti Esed'e kefen yaptırmıştı. Bilahare Peygamber efendimiz, Fatıma binti Esed'e Cennet elbiselerinin giydirilmesi için böyle yaptıklarını söylemişlerdir.

Cenaze namazını da kıldırdıktan sonra buyurdular ki:

- Allahü teâlânın emriyle, yetmiş bin melek onun cenaze namazını kıldılar.

Cenaze namazı kılınmış, artık defnedilecekti. Resulullah efendimiz bizzat kendileri kabre indiler. Kabir hayatının rahat ve hoş olması için, kabrin köşelerini genişletir gibi işaret buyurdular. Kabirden çıkınca gözleri yaşarmış, gözlerinden akan yaşlar kabre damlamıştı.

Peygamberlerin Hakkı İçin

Orada bulunan Hz. Ömer ve başkaları, Resulullahın, Fatıma binti Esed'den başka hiçbir kimseye böyle yapmadığını söylemişlerdir. Bundan sonra Resul-i Ekrem efendimiz, Fatıma binti Esed için şöyle duâ buyurmuşlardır:

-Allahü teâlâ seni mağfiret etsin, bağışlasın, seni mükâfatlandırsın. Ey annem! Allahü teâlâ sana rahmet eylesin. Kendin aç iken beni doyurdun. Kendin giymez, bana

giydirir; yemez, bana yedirirdin. Dirilten de, öldüren de Allahü teâlâdır. O daima diridir. O ölmez.

Allahım! Annem Fatıma binti Esed'i affeyle, bağışla. Ona hüccetini bildir. Kabrini genişlet. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allahım! Ben Peygamberin ve geçmiş Peygamberlerin hakkı için bu duâmı kabul buyur.

8)Meşhur kadın şair sahabilerden: HANSA HATUN

Peygamber efendimiz zamanında, Amr'ın kızı olan meşhur kadın şair Hansa, çok güzel kahramanlık şiirleri söylerdi. Müslüman olduktan sonra, İslâm, onu üstün bir feragat ve fedakârlık timsali yapmış ve imanda kemale erdirmişti. Dört çocuğu Kadisiye harbinde şehit olduğu hâlde, cesaret ve sebatında asla bir sarsılma olmamıştı. Şehit anası olmanın verdiği teselli, ona evlat acısını bile unutturmuştu.

Başka Söze Ne Hacet?

Hansa Hatun, Kadisiye muharebe meydanına giderek, çocuklarını şu tarihi sözleriyle coşturmuştur:

"Benim kahraman evlatlarım! Allah'a yemin ederim ki, Ondan başka ibadet edilecek bir mabud yoktur. Siz aynı ananın ve aynı babanın çocuklarısınız. Ben kocama ihanet etmiş bir kadın olmadığım gibi, babanız da mazisi lekeli bir insan değildir. Hem de ben, zorla değil de kendi isteğimle İslâmiyet'i kabul ettim. Ve yine kendi arzumla hicret ettim. Sizler işte böyle tertemiz bir maziye sahipsiniz.

Sizden; gireceğiniz savaşta bu asaletinize uygun bir cesaret ve kahramanlık bekliyorum. Din düşmanlarına ilk hücum eden sizler olmalısınız. Sizlerin arkada değil, daima en ön safta çarpıştığınızı görmeliyim. Çünkü bu harp, eski savaşlarımız gibi adi, basit çıkarlar uğruna yapılan çapulculuk ve yağmacılık hareketi değildir.

Elleriyle yaptıkları putlara tapan, kız çocuklarını diri diri gömecek kadar vahşete devam eden putperestlere, doğruyu ve hakkı gösterme hareketidir. Kısaca bu cihadda emir Allah'tan, kumanda da Resulullah efendimizdendir. Başka söze ne hacet?"

Bu sözlerden sonra çocuklarını ayrı ayrı kucaklayan Hz. Hansa, ilave ederek diyor ki:

"Ya İslâm'ın zafer bayrağını Kadisiye'de dalgalandıracaksınız; yahut da din uğruna şehit olduğunuzu duyacağım!.."

Bir annenin çocuklarına karşı böyle kahramanca konuşması, orada bulunan diğer mücahidleri de coşturuyor ve Kadisiye'de İslâm'ın zafer bayrağının dalgalanmasına sebep oluyordu.

Şehit Anası

Nitekim öyle de olmuştur. Hasta yatağında yatarken dört oğlunun da şehadet haberi getirilince, haberi getirenlere sordu:

- Yani ben, şehit anası mı oldum şimdi?

- Evet, şehit anası, hem de dört şehit anası...

- Zafer kimlerde?

- Zafer, Müslümanlarda... Şimdi Kadisiye'de İslâm'ın bayrağı dalgalanıyor!

"İslâm'ın bir zaferi için dört oğlum da feda olsun!" diyen Hansa Hatun, ellerini kaldırarak şöyle yalvarıyor:

- Ya Rabbi! Bana emanet ettiğin dört kahramanı, yine senin dinin uğrunda feda etmiş bulunuyorum. Artık beni şehit anaları defterine kaydet! Benim için şehit anası olmak kâfi ikramdır. Bunu bana nasip eyle!

Her ne zaman Hansa Hatun'dan söz edilse, Resulullah efendimiz, onun için, "Örnek bir İslâm kadını" buyururlardı.

Hansa Hatun, ilk önce, Süleymoğulları kabilesinden Revaha bin Abdülaziz Selmi isimli bir zat ile evlenmişti. Onun vefatından sonra Mirdas bin Ebi Amir ile evlendi.

Medine'nin Yolunu Tuttu

Risalet güneşi Mekke'de doğup da dünyayı aydınlattığı zaman, bu güneşin aydınlığı her tarafa yayıldı. Hz. Hansa'nın gözü de bu nur ile aydınlandı. Kendi kabilesinden birkaç kişiyi de yanına katarak Medine'nin yolunu tuttu. Huzuru saadete vararak İslâmiyet ile şereflendi.

Hansa Hatun, devrinin meşhur şairlerindendir. Peygamber efendimiz, onun şiirlerini bir hayli dinlediler. Bu hanımın fesahat ve belagatını takdir buyurdular.

Hz. Hansa, ilk olarak şairliğe şöyle başlamıştı:

Arada sırada bir-iki şiir söylüyordu. Fakat Esedoğulları kabilesi ile onun kabilesi arasındaki savaşta, öz kardeşi Muaviye öldürüldü. Diğer üvey kardeşi Sahr da mizrakla yaralandı. Hansa Hatun bir sene kadar kardeşine ihtimamla baktı, fakat yara bir türlü iyileşmedi. Sahr da bu yaradan kurtulamayıp, o da öldü.

Hz. Hansa da bu iki kardeşinin ayrılığından müteessir olup, bunlar için mersiye söylemeye başladı ve şair olup ortaya çıktı.

Hz. Ömer, Hansa Hatunun çocuklarının Kadisiye'de şehit olmaları üzerine, şehitlerin çocuklarının her biri için senelik iki yüz dirhem maaş bağladı ve Hz. Hansa'nın ismi de şehit çocukları ile birlikte anıldı.

Birgün Hansa Hatun, Hz. Aişe'nin huzuruna gelmişti. Başında matem işareti vardı. Hz. Aişe de Hz. Hansa'yı böyle görünce dedi ki:

- Ey Hansa, böyle yapma! Bu şekilde matem tutmayı dinimiz yasaklamıştır.

Hz. Hansa da şöyle cevap verdi:

-Ben bunu bilmiyordum, böyle yapmanın men edildiğinden haberim yoktu. Fakat bunu böyle yaptığımın bir sebebi vardır.

Hansa Hatun böyle söyledikten sonra, bu sebebi şöyle anlattı:

"Cahiliye devrinde, babamın, beni verdiği kocam çok müsrif bir kimseydi. Kendisinin de, benim de, bütün varımı, yoğumu dağıttı. Kumara verdi. Bunun için parasız, pulsuz kalıp muhtaç duruma düştük. Kardeşim Sahr malını ikiye bölüp, bize bir şeyler vermişti. Az zaman sonra bu mal da heba olup gitti.

Hep Dağıtıyor

Kardeşim Sahr, benim parasız kalıp muhtaç duruma düştüğümü görmüş ve buna çok üzülmüştü. Geride kalan diğer hisseden de bana yine verdi. Karısı kendisine, dedi ki:

- Bu böyle olmaz, sen daha ne zamana kadar kız kardeşin Hansa'ya malını vermekte devam edeceksin? Onun kocası hep kumar oynuyor ve nesi var, nesi yoksa hep dağıtıyor.

Sahr karısına cevaben şu şiiri söyledi:

- Yemin ederim ki, ona malımın iyisini vereceğim, o afife bir kadındır. Eğer ben ölürsem, o da kendi başörtüsüyle benim matemimi tutar."

Bunları anlatan Hansa Hatun sözlerini şöyle bitirdi:

- İşte ben de onun matemi için böyle yapıyordum.

Hz. Hansa 646 yılında vefat etti.

9)Peygamberimizin ilk hanımı: HADİCE-TÜL KÜBRA

Hz. Hatice, Hz. Muhammed (a.s)'ın temiz, iffetli ve yüce ahlâk sahibi olan hanımlarının ilki.

O, Arapların en asil kavmi olan Kureyş kavminden ve Kureyş kavminin de, en asil, pak ailelerinden idi. Babası Huveylid, annesi Fâtıma'dır.[793][793]

Hz. Hatice'nin baba tarafından soyu Kusay'da Peygamberimizin baba tarafından soyu ile birleştiği gibi, annesi tarafından da soyu yine Peygamberimizin baba tarafından dedesi olan Lüey'de bileşmektedir.[794][794]

Hz. Hatice, ticaretle uğraşan zengin, haysiyetli, şerefli bir kadındı. Ücretle tuttuğu adamlarla Şam'a ticaret kervanları düzenlerdi. Hz. Muhammed (a.s)'ın doğru sözlü, güzel ahlâklı ve son derece kendisine güvenilen bir insan olduğunu öğrenince, O'na ticaret ortaklığı önerdi. Hz. Muhammed (a.s) Hz. Hatice'nin bu teklifini kabul etti.

Hz. Hatice O'nun başkanlığında bir ticaret kervanını Şam'a gönderdi. Aynı zamanda kölesi Meysere'yi de O'nunla beraber gönderdi. Meysere, yolculuk sırasında Hz. Muhammed (a.s)'de harikulade hallere şâhid oldu. Gittikleri yerde, Peygamberimiz (a.s) satacaklarını sattı ve alacaklarını da aldı. Ondan sonra geri döndüler.

Hz. Hatice bu ticaret kervanından çok memnun oldu. Daha önce gönderdiği ticaret kervanlarına nazaran, bu sefer daha fazla kâr elde etti. Hz. Peygamber (a.s) hakkında Meysere'yi de dinleyince, O'na olan itimadı ve sevgisi daha da arttı. O'na anlaştıkları ücretten fazlasını verdi ve Hz. Muhammed (a.s)'e evlenme teklifinde bulundu.[795][795]

Hz. Peygamber (a.s) durumu amcası Ebu Talib'e anlattı. Ebu Talib Hz. Hatice'yi Hz. Muhammed (a.s) için istedi. İki aile anlaştı. Düğünleri o zamanın örf ve adetlerine göre, Hz. Hatice'nin evinde yapıldı. düğünde Ebû Talib ve Hz. Hatice'nin amcası Amr b. Esed birer konuşma yaptılar. İkisi de konuşmalarında hikmetli ifadelerde bulundular ve evlenecekler hakkında güzel şeyler söylediler. Ondan sonra misafirlere ikram yapıldı, yemekler yenildi. Ebû Talib nikâhlarını kıydı. Mehir olarak 500 dirhem altın tespit edildi.[796][796]

---

[793][793] İbn İshak, es-Sîre, Neşr. Muhammed Hamidullah, s. 60
[794][794] M. Asım köksal, İslâm Tarihi, Mekke Devri, 96
[795][795] İbn İshak, a.g.e., 59
[796][796] İbn, Sa'd Tabakat, 8, 9

O zaman, rivâyetlerin ekseriyetine göre, Hz. Muhammed (a.s) 25 ve Hz. Hatice 40 yaşında idiler. Aralarında 15 yaş fark vardı.[797[797]] Bazı rivâyetlerde bu yaş farkının daha az olduğu kayıtlıdır.

Rasûlullah (a.s)'ın evlendiği ilk kadın, Huveylid'in kızı Hatice'dir. Hz. Hatice ilk olarak Atik b. Aziz'le evlendi, ondan bir kızı oldu. Onun ölümünden sonra, Temim oğullarından Ebû Hale ile evlendi. Ondan da bir oğlu ve bir kızı oldu. Onun da ölümünde sonra, Rasûlullah (a.s) ile evlendi.[798[798]]

Hz. Hatice'nin Rasûlullah (a.s)'den Fâtıma, Ümmü Gülsüm, Zeyneb ve Rûkiyye adında dört kızı, Kâsım ve Abdullah adında da iki oğlu dünyaya geldi. Kelbî'nin rivâyet ettiğine göre, önce Zeynep, sonra Kâsım, sonra Ümmü Gülsüm, daha sonra Fâtıma, ondan sonra Rûkiyye ve en sonunda Abdullah dünyaya geldi. Ali b. Aziz el-Cürcânî de, Kâsım'ın Zeynep'ten daha önce doğduğunu nakletmiştir.[799[799]]

Hz. Hatice (r.anha), Rasûlullah (a.s)'e, Peygamberliğinden evvel son derece saygı gösterip onu mutlu ettiği gibi, Peygamberliği döneminde de, ona ilk inanan, onunla beraber namaz kılıp ona ilk cemaat olan kişi vasfını kazandı. Daima Hz. Muhammed (a.s)'e destek oldu, ona moral verdi, son derece güzel davranış ve sözleri ile, onun başarılarına katkıda bulunmaya çalıştı.

Hz. Hatice, Rasûlullah (a.s)'e (Allah kendisini Peygamberlikle şereflendirdiği zaman) teskin etmek için; "ey amca oğlu, beni melek geldiği zaman haberdar edebilir misin?" diye sordu. Resûlullah (a.s); "evet" cevabını verdi.

Bir gün Hatice'nin yanında iken, ona Cibril geldi ve; "Ey Hatice! İşte bu Cibril'dir, bana geldi" dedi. Hatice "Şu anda onu görüyor musun?" diye sordu. "Evet" karşılığını verdi. Hatice bu kez sağ tarafına oturmasını söyledi. Rasûlullah (a.s) Hatice'nin sağ tarafına oturdu. Hz. Hatice; "Şimdi görüyor musun" sorusunu tekrarladı. Rasûlullah (a.s) yine olumlu cevap verince, Hz. Hatice örtüsünü çıkarıp attı. O sırada Rasûlullah (a.s)'ın hâlâ kucağında oturuyordu. "Onu, şimdi görüyor musun?" diye tekrar sordu. Rasûlullah (a.s) bu kez "hayır" cevabını yerince, Hz. Hatice; "Bu şeytan değil; bu kesinlikle melek, ey amca oğlu! Sebat et, seni müjdelerim" dedi.[800[800]]

Hz. Hatice(r.anha), Allah'ın selâmına ve Rasûlullah (a.s)'ın övgüsüne nâil olacak derecede faziletli ve şerefli bir kadındı. O, imanda, sabırda, iffette, güzel ahlâkta, kısacası her yönü ile örnek olan bir anneydi. Rasûlullah (a.s); "Hıristiyan kadınlarının en hayırlısı İmrân'ın kızı Meryem, müslüman kadınlarının en hayırlısı ise. Hüveylid'in kızı Hatice'dir" buyurdu.

[797[797]] İbn Hacer, el-İsâbe, 539
[798[798]] İbn İshak, a.g.e., 229
[799[799]] İbn el-Esir, Usdü'l-Ğâbe, I, 434
[800[800]] İbn İshâk, a.g.e., 114

Bu konudaki diğer bir hadisinin meali şöyledir: " Dünya ve âhirette değerli dört kadın vardır. İmran'ın kızı Meryem; Firavun'un karısı Asiye, Hüveylid'in kızı Hatice ve Muhammed (a.s.)'ın kızı Fâtıma."801[801]

Bir gün Cebrâil (a.s) Rasûlullah (a.s)'e gelerek şöyle buyurdu: "Hatice'ye Allah'ın selâmlarını söyle." Rasûlullah (a.s): "Ya Hatice, bu Cebrâil'dir, sana Allah'tan selam getirdi" deyince, Hz. Hatice, Allah'ın selamını büyük bir memnuniyetle kabul etti ve Cebrâil'e de iadei selâmda bulundu.802[802]

Allah'ın rızasını, yuvasının mutluluğunu, dünya ve âhiretin huzur ve saadetini düşünen bütün anneler için en güzel örneği teşkil eden Hz. Hatice (r.a.), nübüvvetin onuncu yılında, Ramazan ayında vefât etti ve Mekke'deki Hacun kabristanına defn edildi.803[803]

10)Peygamberimizin hanımlarından: HAFSA BİNTİ ÖMER

Mü'minlerin annesi, Rasûlullah (a.s) ın eşi, Hz. Ömer'in kızı. Hz. Hafsa, Hz. Peygamber'in risaletinden beş sene önce doğdu. Annesi büyük sahabî Osmân b. Maz'un'un kız kardeşi Zeyneb'tir.

Hz. Hafsa'nın İslâm'ı ne zaman kabul ettiği bilinmemektedir. Hz. Ömer'in İslâm'ı kabulünden sonra bütün aile ve yakınlarının Müslüman olduğu bilgisinde yola çıkılarak onun da babası ile birlikte Müslüman olduğu söylenebilir.

Mü'minlerin annesi Hz. Hafsa daha önce Huneys b. Huzafe, es-Sehmî ile evlenmişti. Huzafe Habeşistan'a hicret eden Müslümanlardandır. Hz. Hafsa'nın da bu hicrete katıldığı yolunda rivâyetler bulunmaktadır. Habeşistan'dan dönen Huzafe daha sonra eşi Hz. Hafsa ile birlikte Medine'ye hicret etti.

Hz. Huneys b. Huzâfe, Uhud savaşına katılmış ve ciddi biçimde yaralanmıştı. Bu yara sonucu Medine'de şehid oldu. Hz. Hafsa beyinin yarasını bizzat kendisi tedavi etmeye çalışmıştır. Vefatına bir hayli üzüldü ve yas tuttu. Nihayet Hz. Ömer dul kalan kızını Hz. Ebû Bekr'e nikâhlamak istedi. "İstersen Ömer'in kızı Hafsa'yı sana nikâhlayayım" şeklindeki teklif, Hz. Ebû Bekr tarafından cevapsız bırakıldı.

Hz. Ömer, bu kez de Hafsa'yı o günlerde eşi Rasûlullah (a.s)'ın kızı Rukiyye vefat ettiği için yalnız olan Hz. Osman'a teklif etti. Eşinin vefatından dolayı üzüntü içindeki Hz. Osman'a: "İstersen sana Ömer'in kızı Hafsa'yı nikâhlayayım" dedi. Hz. Peygamber'in kızı

801[801] İbn İshak, a.g.e. s. 228
802[802] İbn Hişâm, es-Sîre,, I, 257
803[803] M. Asım Köksal, a.g.e. s. 302

Ümmü Gülsüm ile evlenmeyi uman Hz. Osman, bir süre düşündükten sonra, "Şu günlerimde evlenmem doğru değil" diyerek özür diledi.

Gerçek bir Müslüman yakışacak bir davranışla kızını salih bir mü'mine nikâhlamak için çaba harcayan Hz. Ömer, neticeye ulaşamayınca büyük bir üzüntü içinde Hz. Peygamber'e gitti. Söz arasında "Ya Rasûlullah, Osman'a şaşıyorum. Hafsayı nikahlamayı teklif ettim, yanaşmadı" diye dert yanınca Hz. Peygamber, "Sana Osman'dan daha hayırlı bir damad, Osman'a da senden daha hayırlı bir kaynata tavsiye edeyim mi?" dedi. Hz. Ömer, "evet ya Rasûlullah" deyince Sen kızın Hafsa'yı bana nikâhlarsın, ben de kızım Ümmü Gülsüm'ü Osman'a nikahlarım" buyurdu.

Bu teklif karşısında bütün dünyalar Hz. Ömer'in olmuştu. Allah Rasûlü ile akrabalık kurmak hususunda büyük bir istek duymasına rağmen teklif etmek cesaretini gösteremiyordu. Çünkü Hz. Hafsa, Hz. Âişe'nin deyimiyle, "tam babasının kızı idi", yani biraz sertti. Rasûlullah (a.s) ise bu teklifi ile Hz. Ömer'in duyduğu şiddetli arzuyu gerçekleştirerek hem aralarındaki yakınlığı pekiştirmek, hem de onun İslâm'a yaptığı hizmetleri ödüllendirmek istemişti.

Rasûlullah (a.s) ile Hz. Hafsa'nın düğünleri hicrî üçüncü yılın ortalarında yapıldı. Hz. Peygamber (a.s) Hz. Hafsa'ya dörtyüz dirhem, yani 1188 gram gümüş' mehir verdi. Hz. Peygember Hafsa'yı bir ara boşamak istemiş ancak Cebrail'in "O çok oruç tutan çok namaz kılandır. Senin cennette de zevcendir" emriyle talaktan geri dönmüştür.

Hz. Peygamber'in eşleri içerisinde birbirleriyle en iyi anlaşanları Hz. Hafsa ile Hz. Âişe idi. Hatta ikisinin sebep oldukları bir takım olaylar üzerine et-Tahrîm Sûresi gelmiş ve bununla tövbeye davet edilerek ikaz edilmişlerdi.

Hz. Hafsa, Rasûlullah (a.s)'ın irtihalinden sonra son derece mütevâzî ve dindarca bir hayat sürmüştür. Kendisinden, bir kısmını doğrudan Rasûlullah'tan, bir kısmını da babasından aldığı altmış hadîs rivâyet edilmiştir. Okuma yazma bilen Hz. Hafsa hicretin kırbeşinci yılında vefat etmiş ve cenaze namazını zamanın Medine valisi Mervân kıldırmıştır. Bir rivâyete göre kırk birinci hicrî yılda vefat etmiştir.

Hz. Hafsa Peygamberimiz (a.s)'den şu hadisi rivâyet etmiştir: "Müezzin sabah ezanını okuyup susunca, Hz. Peygamber (a.s) namaza çıkmadan iki rekat hafif namaz kılardı."[804[804]]

11)Peygamberimizin sütannesi: HALİME HATUN

[804[804]] İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, 7, 65, 67

Peygamber efendimizin süt annesi. Tam adı, Halîme bint Ebî Züeyb şeklindedir. Hevâzin kabîlesinin Benû Bekr kolundan Sa'd oğulları boyuna mensup idi. Sa'doğulları, Mekke yakınlarında Hudeybiye civarında bâdiyede yaşıyordu.

Havası ve suyu güzel bâdiyelerde yaşayan kadınlar, bir geçim kaynağı olarak büyük şehirlere gelip süt annelik yapmak üzere yeni doğan çocukları alıp bâdiyeye götürürlerdi. Mekke'de de zengin eşrâf aileleri çocuklarını böyle bir süt anneye vermeyi âdet edinmişlerdi.

Peygamber efendimizin doğduğu yıl, Halîme de eşi el-Hâris b. Abdiluzzâ es-Sa'dî ile Mekke'ye gelmiş ve iyi bir ücret alabileceği uygun bir çocuk aramıştı. Peygamber efendimizin babası Abdullah daha önce öldüğünden bu yetim çocuğun ailesinden umduğu ihsânı göremeyeceği tereddüdüne rağmen Halîme, başka çocuk bulamadığı için eli boş dönmektense bu yetimi yurduna götürmeye karar verdi. Ancak memleketlerinde dönüş ânından itibaren Halîme, bu çocuk sâyesinde büyük bir bereket ve saâdete ulaştığını idrâk etmişti.

Halîme, Peygamber efendimizi iki buçuk veya diğer bir rivâyete göre beş yaşına kadar yanında büyüttü. Bu arada Rasûlullâh'ın başından göğsünün yarılması (Şakku's-Sadr) olayı geçti. Bu olaydan sonra Halîme, çocuğu getirip annesi Âmine'ye teslim etti.

Yıllar sonra Halîme, Peygamber efendimizin Hz. Hatice ile evliliğini tâkip eden günlerde tekrar Mekke'ye gelip Resûl-ü Ekrem'i ziyaret etmiş ve yurtlarındaki kıtlıktan ve geçim sıkıntılarından şikâyette bulunmuştu. Bunun üzerine Hz. Hatice, Halîme'ye 40 koyun hediye etti. Rivâyete göre Halîme ve eşi Hâris, nübüvvetinden sonra Peygamber efendimize gelip görüşmüşler ve Müslüman olmuşlardır. Sahâbe biyografisine âit kaynaklar da Halîme'yi Hz. Peygamber'e iman eden ve O'nunla görüşen kadınlar arasında zikrederler.[805[805]]

Ayrıca Huneyn Gazvesi sonunda Peygamber efendimiz Cirâne'de ganimetleri taksim ederken Halîme'nin Rasûlullah'ın yanına geldiği, bunun üzerine Hz. Peygamber'in hürmetle kalkıp süt annesini karşıladığı ve oturması için ona ridâsını çıkarıp yere serdiği nakledilir.

Bu rivâyetten Halîme'nin 8/630 senesinden daha sonraki bir tarihte vefât etmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır.

12)Peygamber efendimizin halasının kızı: HAMNE BİNTİ CAHŞ

[805[805]] İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe, Mısır 1328 h., 4, 274

Hz. Hamne, Peygamberimizin halası Ümeyme binti Abdülmuttalib'in kızıydı. Aynı zamanda Resulullah efendimizin hanımlarından Zeyneb binti Cahş'ın kardeşiydi. Böylece Resulullahın baldızı olma şerefini kazanmıştı.

İslâmiyet'in ilk yıllarında Müslüman olmuştu. Peygamberimize bütün kalbiyle bağlıydı. Büyük sahabîlerden Musab bin Ümeyr ile evliydi. Birlikte mesut bir hayat yaşıyorlardı.

Kocası, Dayısı ve Kardeşi Şehit Oldu

Hz. Musab, Uhud savaşına katılmış, çok büyük kahramanlıklar göstermişti. Neredeyse büyük bir zafer kazanılacaktı. Fakat Resulullahın yerleştirdiği okçuların yerlerini terk etmesi üzerine, savaşın akışı değişti. Müslümanlar dağılır gibi oldular. Hatta Resulullahın şehit edildiği şayiası yayıldı.

Medine'de bulunan kadın sahabîler bunu haber alır almaz, cepheye koştular. Bunlar arasında Musab bin Ümeyr'in hanımı Hamne de vardı. Bu hanımlar Resulullahın sıhhat haberini alınca, çok sevindiler.

Fakat, Hz. Musab bu savaşta şehit olmuştu. Ayrıca Hz. Hamne'nin kardeşi Abdullah bin Cahş ve dayısı Hz. Hamza da şehadet mertebesini kazanmıştı. Bu haberi Hamne'ye, Peygamber efendimiz vermek istiyordu. Hamne yanına geldiğinde buyurdu ki:

- Ey Hamne, sabret ve Allah'tan sevabını bekle!

- Kimin için sabredeyim ya Resulallah?

- Dayın Hamza için.

- Bizler Allah'ın kullarıyız ve ona döneceğiz. Allah ona rahmet ve mağfiret etsin. Onu şehitlik sevabıyla sevindirsin ve müjdelesin.

Peygamberimiz tekrar buyurdu ki:

- Ey Hamne, sabret ve Allah'tan sevabını bekle!

- Kimin için sabredeyim, ya Resulallah?

- Kardeşin Abdullah için.

- Bizler Allah'ın kullarıyız ve ona döneceğiz. Allah ona rahmet ve mağfiret etsin. Onu şehitlik sevabıyla müjdelesin ve sevindirsin.

Bundan sonra, Peygamberimiz yine buyurdu ki:

- Ey Hamne, sabret ve mükâfatını Allah’tan bekle!

Hz. Hamne bu sefer merakla tekrar sordu:

- Kim için sabredeyim, ya Resulallah?

- Kocan Musab bin Ümeyr için.

Bunun üzerine, o zamana kadar sabır ve metanetini hiç bozmayan Hz. Hamne, birden değişti. Yetim kalan çocuklarını düşündü. “Vay benim başıma gelenlere” diye ağlamaya başladı.

Ayrı Bir Değeri Vardır

Bunun üzerine Resulullah efendimiz şöyle buyurdu:

- Hiç şüphesiz kadının yanında kocasının ayrı bir değeri vardır. Hamne dayısının, kardeşinin ölümüne dayanabildi. Fakat kocasının vefatını duyunca, metanetini koruyamadı.

Hz. Hamne, kocası için aynı sabrı gösterememiş olmakla beraber, kadere itiraz da etmedi. Resulullahın duâ ve tesellisiyle sakinleşti. Hz. Hamne daha sonra cennetle müjdelenen on sahabîden Talha bin Ubeydullah’la evlendi. Onunla da mesut bir hayat yaşadılar. Muhammed ve İmran isminde iki çocukları dünyaya geldi.

13) Hazrec kabilesine mensup olan: HAVLE binti SALEBE

Bedir ashabından olan amcasının oğlu Evs b. Sâmit el-Ensarî ile evli idi. Evs, sahabenin tanınmışlarından Ubade b. Sâmit'in kardeşidir. Bedir'den başka Uhud ve diğer birçok gazalara katılmıştır.

Hazrec kabilesine mensup olan Havle (r. anha) hicretten önce Medine'de Müslüman oldu. Hicretten sonra Rasülullah'a (a.s) biat etti.

Peygamberimizin Medine'ye teşriflerinden önce Evs ve Hazrec kabileleri arasında uzun yıllardan beri devam eden düşmanlık, kin ve dargınlık vardı. Rasülullah (a.s) sayesinde bu ateş söndü ve İslam kardeşliği ile birbirlerinin dostu oldular. Peygamberimizin bu Medineli Müslümanları yani Ensar'ı şöyle övdüğünü Havle binti Salebe (r.anha) duymuştur. "Eğer hicret olmasaydı. Ensar dan bir kişi olurdum. Eğer bütün insanlar bir yoldan giderse. Ensar da bir başka yol giderse ben Ensar'ın gittiği yoldan giderim... Kim Ensar'ı severse Allah da onu sever. Kim Ensar'a kızar ve düşmanlık ederse, Allah da ona kızar..."

Sevgili Peygamber Efendimizin (a.s) hizmetinde bulunanlardan otuzu aşkın erkek sahabi ve on civarında kadın sahabinin isminden sözedilmektedir. Hz. Havle binti Sa'lebe (r.anha) Peygamberimizin hizmetçiliğini yapma saadetine eren kadın sahabelerdendir. Duha suresinin nüzul sebebleri meyanın da ondan da şu şekilde bahsedilmiştir.

"Bir enik Rasülullah'ın sediri altına girmiş, ölmüş de haberimiz olmamış. Rasülullah dört gün durdu, vahiy inmiyordu. "Ya Havle! Rasülullah'ın odasında ne oldu ki bana Cibril gelmiyor?" Sonra dışarı çıktı, ben süpürgeyi alıp odayı temizlemeye başladım. Ağır bir şey sedirin altında süpürgeme takıldı. Ölü bir enik karşıma çıktı. Onu evin arkasına attım. Peygamberimiz geldiğinde mübarek sakalı titriyordu. "Havle! Beni ört. Allahü Teâlâ Duha suresini nazil eyledi." buyurdu

Mücadele suresinin ilk dört ayetinin nüzul sebebi doğrudan Hz. Havle binti Sa'lebe (r.anha) ile kocası arasında geçen Zıhar olayı ile ilgilidir. Şöyle ki, zıhar demek kocanın karısına "Sen bana anamın sırtı gibi ol" dedi mi cahiliyye adetine göre karının boş olmasıdır. Artık karısı ona haram olur. İslam'da ilk Zıharı yapan Havle'nin kocası Evs b. Samit oldu.

Bir gün yaşlı ve hırçın olan Evs, karısı Havle'den bir istekte bulundu, isteğini hanımı yerine getirmeyince ona kızıp, aklı başından gitti. Havle'ye, "Sen bana anamın sırtı gibi ol." dedi. Daha sonra kızgınlığı gidip aklı başına gelince bu dediğine pişman oldu. Tekrar hanımının yanına gelip onunla beraber olmak istedi.

Cahiliyye devrinin bu boşama şeklinin İslam'da da geçerli olabileceği ihtimalini dikkate alan Havle, haklarında Allah ve Resulü bir hüküm verinceye kadar bir araya gelemeyeceklerini kocasına söyledi. Onun Resülullaha gidip olup bitenleri anlatmasını istedi. Fakat kocasının ben utanırım diye gitmekten imtina etmesi üzerine komşusundan emaneten bir elbise alarak Hz. Aişe validemizin evinde bulunduğu bir sırada Peygamberimizin yanına vardı. Önüne oturdu. Konuyu şöylece anlattı;

Ya Resullullah! Evs beni tezerrüc ettiğinde ben gen. İdim. Şimdi yaşım ilerledi. Beni anası gibi kıldı, ‚kimsesiz bırakıverdi. Eğer bana bir ruhsat bulur da beni yine onunla geçindirirsen beyan buyur." diye halini arzetti. Peygamberiniz (a.s) "Haram olmuşsun, buyurdu. "Kurbanın olayım nazar buyur ya Nebiyyallah" dedi. Bu yolda Rasülullah'a tekrar tekrar mücadele etti, sonra da Allah'a arzı şikayet ederek, "Allah'ım! Ben, bugün halimin perişanlığını, bana zor gelecek olan ayrılmanın açısından sana şikayet ederim. Çocuklarım küçük. Onları koysam ölür giderler, kendi yanıma alsam aç kalırlar!" diyerek ağladı.

Rasülullah'ın ev halkı da üzülüp ağladılar. Oradan ayrılmadan hakkında Kur'an nazil oldu. Rasülullah (a.s) "Ya Havle müjde!" buyurdular. Onun Mücadile lakabıyla anılmasına vesile olan Mücadele suresinin ilk dört ayetini okudular. Kocasını çağırtıp keffaret ödemesi gerektiğini söylediler. Köle azat etmeye ve peşi peşine iki ay oruç

tutmaya gücü yetmeyeceğini ancak yardım olursa, altmış miskini doyurabileceğini kabul etti. Rasülullah, Havle'yi Ümmül. Münzir'e gönderdi. Ondan aldığı hurmayı fakirlere dağıttı.

Sahabiler güzel konuşmasıyla da tanınan Havle binti Sa'lebe'ye saygı gösterirlerdi. Bir defasında Hz. Ömer'i lafa tuttu ve ona öğütler verdi. Bu tavrının sebebi Hz. Ömer'e sorulunca şöyle cevapladı. "Allah'a yemin ederim ki bu yaşlı kadın beni akşama kadar tutsaydı onu dinlerdim. Bu yaşlı kadının kim olduğunu biliyor musunuz? Yüce Allah (c.c) onun sözünü yedi kat semadan dinlemiştir. Ömer onu hiç dinlemez olur mu?"

Havle'nin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.

14)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz. MARİYE-İ KIPTİYE

Hudeybiye antlaşmasının 628 yılı Mart ayında imzasından üç hafta sonra Müslümanlar Medine’ye geldiler. Hz. Peygamber (a.s) bu sulh-u sükûn devrinde İslam’ı tebliğ etmekle ve etrafa yaymakla meşgul oldu. Peygamberliğini bütün dünyaya duyurmak zamanı artık gelmişti. O, bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmişti. Bu esnada Bizans Kayserine, İran Kisrasına, Mısır Mukavkısına, Habeş Necaşisine ve Arap reislerine mektuplar göndermişti. Çünkü, İslamiyet davası oldukça ilerlemiş bu Tevhid dininin etrafa yayılma sırası gelmişti.

Hicretin yedinci yılında İslam’a davet mektuplarından birini gönderdiği Mısır hükümdarı Mukavkıs bu mektuba bir cevap ile birlikte bazı hediyeler, Mariye ve Sirin adlarında iki kız kardeşi cariye olarak Hz. Peygamber’e göndermişti. Elçi olarak gönderilen Hâtıb bin Ebi Belteş (r.a) dönüşü esnasında yolda İslamiyet’i bu cariyelere anlattı. Hıristiyan dinine mensuplar iken bu defa gönülleri İslam’a açıldı ve henüz Medine’ye gelmeden önce, bu dini kabul ettiler.

Mukavkıs’ın gönderdiği hediyeler Hz. Peygamber (a.s)’e ulaşınca bu iki kızdan Sirin’i şair Hassan b. Sabit’e verdi ve ondan Hassan’ın Abddurahman isimli oğlu dünyaya geldi. Mâriye’yi de kendisi aldı ve O’ndan İbrahim adındaki oğlu doğdu.

Hz.Mâriye binti Şemun (r.anha) Mısır’da Ensina ülkesinde Eşmünin’in karşısında ve Nil nehrinin doğu kıyısındaki Hafın köyünde, Kıbtî bir baba ve Roma’lı Hıristiyan bir anneden dünyaya geldi. Mukavkıs’ın sarayına götürülmeden önce kızkardeşi Sirin’le birlikte bu köyde yaşadı. Sonra birlikte saraya alındılar. Peygamberimizin elçisi Hâtıb (r.a) Mısır’a ulaştığında bu kızkardeşler sarayda idiler, Mukavkıs İslamiyet’i kabul etmedi ama çok ve değerli hediyeler gönderdi.

Rasûlüllah (a.s), Mâriye annemizi Mescid'e yakın bir yerde olan Harise b. Numan'ın evinde konaklattı. Daha sonra kendisine tahsis edilen Medine'nin Avâli diye anılan yukarı taraflarında Beni Nadirlerden kalmış olan hurma bahçesinde oturdu ve hurma mahsulü ile ilgilendi.

Hz. Mâriye (r.anha) çok güzeldi. Peygamberimizi çok memnun ettiğinden gece ve gündüz onu ziyarete giderdi. Fakat diğer eşleri kıskançlık gösterdiler. Tahrim Suresinin ilk ayetleri bu vesile ile nazil oldu. Eşlerinin hepsi de Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istediklerini söylediler, hatalarını anlayıp vazgeçtiler. Bir daha Râsulüllah'ı hoşnutsuz edecek söz, tavır ve hareketlerde bulunmadılar.

Hz. Mâriye (r.anha) hamile olduğunu anlayınca sevincinden uçacaktı. Peygamberimiz de buna çok sevindi. Zira Hz. Hatice (r.anha)'den Kasım'dan başka çocuğu olmamıştı. Hicri sekizinci yılın Zilhicce ayında (M. 630 Nisan) Resûl-i Ekrem'in Mâriye'den İbrahim adında bir oğlu oldu. Böylece hanımları içinde çocuğu olan ikinci hanımı Mâriye Kıbtıye oldu. Hz. İbrahim'in doğumuna ebelik görevini âzâdlılarından Ebu Rafi'nin karısı Selma Hatun yaptı.

Doğumdan hemen sonra Peygamberimiz'e müjdeledi. Peygamberimiz de ona bir köle bağışladı. Mâriye'yi de bu vesile ile âzâd etti. Sonra yanıbaşında duranlara, "Bu gece bir oğlum oldu, Ona atam İbrahim'in adını koydum" buyurdu. Cebrail gelip: "Esselamü aleyke ya Eba İbrahim (Selam olsun sana ey İbrahim'in babası!) diyerek Peygamberimiz'i selamladı.

Doğumunun yedinci günü akika kurbanı kesildi, saçları Ebu Hind tarafından kesildikten sonra tartılarak ağırlığı kadar gümüş sadaka olarak dağıtıldı. Süt anne olarak birçok istekli çıktı ise de bunlar arasından tercih edilen Ümmü Bürde Havle binti Müncir'e verildi. Kocası demirci idi. Peygamberimiz oğlunu hemen hemen hergün ziyaret eder ve genellikle öğle uykusunu orada uyurdu.

Hz. Âişe (r.anha) validemizin şöyle dediği rivayet edilir: "Sonra Allah (c.c) Mâriye'ye çocuk bahşederek O'nu mükafatlandırdı. Biz ise bundan mahrum kalmıştık."

Hz. Mâriye'nin mutluluğu bir yıldan biraz fazla sürdü. İbrahim iki yaşına yaklaşırken rahatsızlandı. Süt annesinin evine gelen Peygamberimiz O'nu kucağına aldı, çocuk can veriyordu. Mübarek gözlerinden yaşlar dökülmeye başladı: "Vallahi İbrahim, biz senin firakınla çok üzgünüz. İbrahim benim oğlumdur, bir süt kuzusudur. Cennette O'nun süt emme müddetini tamamlamak üzere iki süt anne tayin olunmuştur." buyurdu. İbrahim'in vefat ettiği gün, güneş tutulmuştu. "İbrahim'in ölümü için güneş tutuldu" dediler. Peygamberimiz (a.s): "Ey insanlar! Güneşle, Ay, Allah'ın ayetlerinden iki ayettir. Bunlar bir kimsenin ne hayatı, ne de vefatı için tutulmazlar!" buyurdu.

Mâriye annemiz evine çekildi.Sabrın güzelliğine sarıldı. Rasûlüllah'ın kalbindeki evlat acısı yarasını, kanatmamaya dikkat etti. Sabrı taştıkça Bâki Kabristanı'na gider, kaybettiği yavrusunun kabri başında rahatlamaya çalışır, gözyaşı dökerek acısını azaltmak isterdi. Hz. Peygamber'in Mâriye ile evlenmesi Mısırlılar üzerinde gerçekten güzel bir etki bırakmıştı. Mısır'ın fethinde Mısırlıların tarafsız kalması ve Müslümanların da Bizanslıları mağlup etmesi sebeplerinden biri de bu olmuştur.

Hz. Mâriye (r.anha) Peyamberimizin vefatından sonra sessiz ve sakin bir hayat yaşadı. Beytülmal'dan verilen tahsisatla geçindi. Hz. Ömer devrinde Hicretin 16. yılında vefa etti ve Bâki Kabristanı'na defnedildi. Allah kendisinden razı olsun

15)Peygamberimizin hanımlarından: MEYMUNE BİNTİ HÂRİS

Hz. Meymune, Hz. Abbas'ın hanımı Ümm-i Fadl'ın kızkardeşi idi. İlk önce cahiliyye devrinde Mesud bin Amr ile evlenmişti. Ondan ayrılınca, Ebû Rühüm bin Abdiluzza ile nikâhlandı. Bu da vefat edince dul kaldı.

Meymune Dul Kaldı

Resulullah efendimiz, Hicretin yedinci senesi Hayber'in fethinden sonra, Zilkade ayında, umre niyeti ile yola çıktı. Cuhfe'de bulunduğu sırada Hz. Abbas ile buluşunca, Hz. Abbas, "Ya Resulallah! Meymune binti Hâris dul kaldı. Onu kendine hanımlığa alsan olmaz mı" diye teklifte bulundu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Ebu Rafi ile ensardan bir zatı Mekke'ye dünürlüğe gönderdi.

Hz. Meymune, Resulullahın kendisine dünür olduğu haberini deve üzerinde iken alınca, dedi ki:

- Deve de, üzerindeki de Resulullahındır.

Peygamber efendimizin teklifini severek kabul etti. Bu işin gereğinin yapılmasını da ablası Ümm-i Fadl'a, o da kocası Hz. Abbas'a bıraktı.

Böylece Hz. Abbas, Hz. Meymune'nin nikâhlanmasında vekil oldu. Resulullah efendimiz Mekke'de umreyi tamamladıktan sonra, Medine'ye dönerlerken Şerif mevkiine gelince, Hz. Abbas, dörtyüz dirhem mehir ile Hz. Meymune'yi Resulullaha nikâhladı. Burada düğün merasimi de yapıldı.

Hz. Meymune, Resulullahın nikâhı ile şereflenen, son hanımı oldu. Peygamberimiz bundan sonra bir daha evlenmedi.

Hz. Meymune çok hayır yapar, ibadette bulunurdu. Dinî emir ve yasaklara da son derece dikkat ederdi. Hz. Aişe onun hakkında buyurmuştur ki:

- Meymune bizim hepimizden fazla Allahü teâlâdan korkan ve sıla-i rahmi, yani yakın akrabaları gözeten bir hanım idi.

Hz. Meymune bazan borç alır ve hayır işlerine harcardı. Bir ara çok borçlanmıştı. Bunu nasıl ödeyeceğini sordukları zaman dedi ki:

- Resulullah efendimizden işittim. Buyurdu ki: "Herkes iyi niyetle borçlanırsa, Allahü teâlâ onun borcunu öder."

Beni Mekke'den Çıkarınız!

Hz. Meymune 671 senesinde Mekke'de hastalandığında dedi ki:

- Beni Mekke'den çıkarınız! Çünkü Resulullah efendimiz, benim Mekke'nin dışında vefat edeceğimi haber verdi.

Kendisini çıkardıkları zaman, Resulullaha nikâhı yapılmış olduğu yerde vefat etti. Cenaze namazını yeğeni Hz. Abdullah bin Abbas kıldırdı. Cenazesi kaldırılacağı zaman Hz. Abdullah şöyle dedi:

- Bu Resulullahın hanımıdır. Cenazeyi fazla sallamayın ve edeple yola devam edin.

Hz. Meymune, Resulullahın son nikâhı olduğu gibi, hanımlarının da en son vefat edeni idi.

Kendisinden 46 hadis-i şerif veya başka bir rivayete göre 76 hadis-i şerif rivayet edilmiştir. Bunlardan 7 tanesi Buhârî ve Müslimde, diğerleri de çeşitli hadis ve fıkıh kitaplarında vardır.

Hz. Meymune'nin ismi daha önce "Berre" iken, Resulullah efendimiz değiştirerek "Meymune" yaptı.

16)Peygamberimizin hanımlarından: Hz. REYHANE

Peygamber efendimiz Hendek savaşından sonra, 626 senesinde, Medine'nin dışında bulunan ve bir kaleye sığınan Benî Kureyza Yahudîlerinin üzerine yürüdü. Çünkü bunlar orada devamlı huzursuzluk kaynağı oluyorlardı.

Benî Kureyza Yahudîlerinin bulunduğu kale; muhasara ve kuşatmadan sonra Müslümanların eline geçti. İçinde bulunan Yahudîler malları, mülkleri, çocukları ve kadınları ile birlikte ganimet olarak alındılar.

Peygamberimizin Hissesine Düştü

Benî Kureyza'dan alınan savaş ganimetleri ve esirler, Müslümanlar arasında İslâm dinine uygun bir şekilde taksim edildi. Ganimetler taksim edilip, sıra esirlere gelmişti. Reyhane de savaş esirleri arasında bulunuyordu. Reyhane de Peygamber efendimizin hissesine düşmüştü. Bunun üzerine, Reyhane Ümm-i Münzir'in evine gönderildi.

Resulullah efendimiz o zaman Yahudîlik dinine inanan Reyhane'yi, dilerse kendi dininde kalmak, dilerse Müslüman olmak hususunda serbest bırakmışlardı. Reyhane de, Peygamber efendimize şöyle arzetmişti:

- Ben kendi dinimde kalmak istiyorum.

Peygamberimiz bu hareket ve davranışıyla, "İslâm dinine girmek için zorlamak yoktur" hükmünü bizzat kendileri tatbik etmişlerdir.

Daha sonra Salebe bin Sâye'nin tavsiyesiyle Reyhane'nin kalbi İslâmiyet'e ısındı. Bunun üzerine Peygamberimiz daha sonra Reyhane'ye şöyle buyurdular:

- Sen Allahü Teâlânın ve Onun Resulünün yolunu tutmak ister misin? Ben böyle münasip görüyorum.

Hz. Reyhane de; "Evet" dedi. Peygamber efendimiz, bu davranışından sonra Reyhane'yi azat ettiler. Kendilerini, bizzat Mehir vererek, nikâhına aldılar. Düğünleri de Ümm-i Münzir'in evinde oldu. Böylece bütün Müslümanların annesi olmak şerefine kavuştu.

Evliliklerim İzinle Olmuştur

Peygamber efendimiz, evlenmelerinin hepsini Allahü teâlânın emri ile yaptı. Bunlar dinî, siyasî veya merhamet ve ihsan ederek yapılan evlenmelerdir. Reyhane ile de olan evlenme böyledir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrail'in Allahü Teâlâdan getirdiği izinle olmuştur.)

Hz.Reyhane sakin, temiz karaktere sahip, yumuşak huylu bir hanımefendi idi. Peygamber efendimizden önce vefat ettiği için naklettiği hadis-i şerif yoktur.

Hz.Reyhane, Medine'de bulunan Yahudîlerin Benî Kureyza kabilesindendir. İlk önceleri Hakem isimli biri ile evlenmişti. Adı Reyhane binti Semun'dur. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Bakî kabristanlığına defnedilmiştir.

17)Hz. Muhammed (a.s)'ın ikinci kızı. Hz. RUKİYYE (r.anha)

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (a.s) ilk evliliğini Hz. Hatice ile yapmıştı. İbrahim dışında diğer çocukların annesi Hz. Hatice idi. Kızların ilki Hz. Zeyneb, ikincisi de Hz. Rukayye'dir. Doğduğu zaman Rasûlüllah (a.s) otuz üç yaşında bulunuyordu. Hz. Rukayye, Peygamber Efendimizin risâletinden önce Ebu Leheb'in oğlu Utbe ile nişanlanmıştı.

Ancak Hz. Peygamber, İslâm dinini tebliğe başlayınca ve Ebu Leheb hakkında "Ebu Leheb'in elleri kurusun" meâliyle başlayan Tebbet süresi nâzil olunca, Utbe'nin annesi Ümmü Cemil "Muhammed bizi hicvetti" diyerek, oğlunu Rukâyye'yi boşaması için kışkırtmaya başladı. Babası Ebu Leheb de oğlunu yanına çağırarak "Oğlum! Muhammed'in kızından ayrılmayacak olursan, ben senden ayrılırım" dedi. Utbe, annesi ve babasının teşvikiyle Rukayye'yi zifaf vuku bulmadan önce boşadı.

Hz. Peygamber (a.s) bunun akabinde kızını Hz. Osman (r.a) ile evlendirdi. Bu evlilik Hz. Muhammed (a.s)'ın peygamberliğinden sonra gerçekleşmiştir.

Hz. Rukayye, Hz. Osman (r.a) ile evlendikten sonra birlikte Habeşistan'a hicret eden ilk kafile içinde yer almıştı. Hz. Muhammed (a.s), uzun süre kızı Rukayye'den bir haber alamamış, nihayet bir kadın gelerek, onu kocası ile birlikte gördüğünü söylemişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s) "Osman, Hz. İbrahim ile Hz. Lût'tan sonra karısı ile birlikte hicret eden ilk adamdır" buyurmuştu. Hz. Rukayye, Habeşistan'da bulunduğu sırada Abdullah adında bir çocuk doğurmuştu. Hz. Rukayye'nin bu ilk ve tek çocuğu, rivâyete göre altı yaşında vefat etmiştir.

Hz. Rukayye, yine eşiyle birlikte Habeşistan'dan Mekke'ye dönmüş ve oradan da Medine'ye hicret etmişti. Bedir savaşından kısa bir süre önce Hz. Rukayye rahatsızlanmış, bu yüzden Hz. Peygamber (a.s) Hz. Osman (r.a)'a savaşa gitmemesi konusunda izin vererek hanımının yanında kalmasını istemişti.

Bedir savaşının zafer haberini Zeyd b. Hârise'nin Medine'ye ulaştırdığı gün, Hz. Rukayye ruhunu Allah'a teslim etmişti. Rasûlüllah (a.s) da Bedir savaşı yüzünden, çok sevdiği kızının cenazesinde bulunamamıştı. Hz. Osman (r.a)'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zünnüreyn" lakabının verilmesi, Hz. Peygamber (a.s)'ın kızları Hz. Rukayye'nin vefatından sonra Ümmü Gülsüm ile evlenmesi sebebiyledir.

H. 2/M. 624 yılında vefat eden Hz. Rukayye'nin cenazesini Ümmü Eymen yıkadı. Kocası Hz. Osman (r.a) da eşinin cenaze namazını kıldırdı. Sonra da Medine'de Mescid-i Nebî'nin yanındaki el-Baki' mezarlığında toprağa verildi.

18)Peygamberimizin halası: SAFİYYE BİNTİ ABDÜLMUTTALİB

Resulullah efendimizin halası olan Hz. Safiyye, oğlu Zübeyr ile birlikte Müslüman oldu. Oğlu Zübeyr ile birlikte hicret etti. Peygamber efendimize eziyet eden, kardeşi Ebu Leheb'e dedi ki:

-Ey kardeşim! Kardeşimin oğlunu ve Onun dinini yardımsız, hor, hakîr bırakmak, sana yakışır mı? Vallahi bugün yaşayan bilginler, Abdülmuttalib'in soyundan bir Peygamberin çıkacağını bildiriyorlar. İşte, o peygamber, budur!

Böyle söyleyerek Ebu Leheb'i de İslâm'a davet etmiş, fakat o kabul etmemiştir.

Savaşların Çoğuna İştirak Etti

Hz. Safiyye'nin annesi Hâle ile Resul-i ekremin annesi Amine Hatun kardeş idiler. Bu suretle, Peygamberimiz ile, hem ana, hem de baba tarafından çok yakın akraba olurlardı.

Hz. Safiyye gazaların çoğuna iştirak etmişti. Gayet cesur idi. Uhud gazasına kati şöyle olmuştu: Resul-i ekrem efendimiz, Uhud savaşına gittikleri zaman, kadınlar da Hz. Hassan bin Sabit'in köşkünde bulunuyorlardı. Erkek olarak sadece Hassan vardı. O da yaşlı ve zayıf idi. Yahudîler bunu fırsat bilip saldırmak istiyorlardı. İçlerinden birisi köşkün dibine kadar sokulup, olup bitenleri dinlemek istedi. Hz. Safiyye bunu gördü ve bağırdı:

- Hassan, şu Yahudî'nin yanına in, onu öldür!

Hz. Hassan dedi ki:

- Ben onunla savaşacak hâlde olsaydım, şimdi herhalde Resulullahın yanında olurdum.

Hz. Hassan, hastalık geçirdiğinden kılıç sallayamıyordu. Hz. Safiyye bunun üzerine, bir çadır direğini kaptı ve aşağı indi. Yahudî'nin kaçmaması için kapıyı yavaş yavaş araladı. Birden çadır direğini Yahudî'nin başına indirdi. Yahudî, yediği darbe sonucu bir daha kalkamadı ve öldü.

Bundan sonra Safiyye eline bir kılıç alarak Uhud'un yolunu tuttu. Elindeki kılıcı ile önüne gelene saldırıyor, bir yandan da Müslümanları harbe teşvik ederek, "Siz nasıl insanlarsınız, Resulullahı bırakıp da nereye gideceksiniz" diyordu.

Cesedini Görmesin

Peygamber efendimiz onun vaziyetini görünce, oğlu Hz Zübeyr'i çağırdı ve buyurdu ki:

- Annen Safiyye, kardeşi Hamza'nın cesedini görmesin. Çünkü cesedin durumu çok kötü idi. Kardeşinin cesedini böyle görse, herhalde aklını kaçırır.

Hz. Zübeyr de bu emir üzerine annesinin yanına sokularak dedi ki:

- Anneciğim, Resulullah efendimiz senin geri çekilmeni buyuruyor.

- Nasıl? Geri mi dönecekmişim? Kardeşimin cesedinin nasıl olduğunu biliyorum. Bunun intikamını alacağım. Allahü teâlâ bilir ki, ben böyle yapılmasından hiç hoşlanmam. Fakat sabredeceğim. Ama bir gün bunların karşılığını da göreceğim.

Hz. Zübeyr, durumu Resulullaha arz etti. Resulullah efendimiz de halasının metanetini duyunca, cesedin yanına gelmesine izin verdi. Cesedin parça parça olduğunu gördü. Kendisine hakim oldu. Yalnız "İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn" dedi. Ellerini açıp duâ etti ve oradan ayrıldı.

Hz. Safiyye Hendek gazvesinde de Hassan bin Sabit'in köşkünde, içeriyi dinlemek isteyen bir Yahudî'yi öldürmüştür.

Böylece Hz. Safiyye, gerek Uhud'da, gerekse Hendek savaşında birer düşman öldürmesiyle, ashabın takdirine mazhar olmuştur.

Orduları İdare Edecektir

Hz. Safiyye, Hz. Ömer halife iken, 640 yılında, 73 yaşında iken vefat etti. Bakî kabristanında Muğire bin Şube'nin kabri yanına defnedildi.

Hz. Safiyye disiplinli bir anneydi. Bazen oğlu Zübeyr'e sert davrandığı olurdu. "Niçin böyle yapıyorsun" diyenlere şöyle cevap vermişti:

- Ben onun iyi yetişmesi için böyle yapıyorum. Çünkü o, ileride orduları idare edecektir.

Gerçekten de Hz. Zübeyr büyük bir İslâm fedaisi oldu.

Hz. Safiyye cahiliyye devrinde Hâris bin Harb ile evlenmişti. Hâris'ten bir oğlu oldu.

Hâris öldükten sonra Hz. Zübeyr'in babası Avvam bin Hüveylid ile evlendi. Bundan da üç çocuğu oldu. Bunlar Hz. Zübeyr, Saib ve Abdülkâbe'dir.

Sen Bizim Ümidimizdin

Hz. Safiyye, cesaret ve şecaati ile nesillere örnek olacak şekildeydi. Gayet fasih ve beliğ mersiyeler yazardı.

Hz. Safiyye, Arap edebiyatında, şiir ve mersiye söylemekte çok ileri idi. Hamasî şiirleri de meşhurdu. Bir tanesinde şöyle demiştir:

Benden Kureyş'e haber salın ve deyin ki: "Ne hakla bize tahakküm etmeye kalkarsınız?

Bizim büyüklüğümüz sizden eksik mi? Şunu iyi biliyorsunuz ki; bizim eski bir şerefimiz ve önce gelme hakkımız vardır.

Bizim için zulüm ateşi yakılmamıştır. Verdiğimiz sözü bozduğumuzun alameti hiç belirtilmemiştir. Bütün hayır ve fazilet bizdedir." Babası Abdülmuttalib'in vefatında, Hz. Hamza'nın şehit edildiğinde ve Resul-i ekremin vefatlarında yazdıkları mersiyeler meşhurdur.

Resullullah efendimizin vefatındaki mersiyesinde demiştir ki:
Ya Resulallah! Sen bizim ümidimizdin,
Sen bize hep iyilik edenimizdin.

Sen, değildin hiç, haksızlık edenlerden,
Sen, şefkat sahibi ve yol gösterenlerden.

Ve dahî anlatılmayan ilim deryası,
Bugün ağlayanların, senin içindir feryadı.

Senin yoluna hep ecdadım feda olsun!
Malım, canım, bütün varlığım feda olsun!

Ah! Şimdi aramızda sağ olsaydınız,
Ne kadar mesrur olurduk kalsaydınız.

Hak teâlânın hükmü bu, ya sabır diyoruz,
Bilmem ki ne yapsak, hep figan ediyoruz.

Allahın selamı, sana olsun ya Resulallah!
Adın Cennetine girip kalasın ya Resulallah!

19)Peygamberimizin hanımlarından: SAFİYYE BİNTİ HUYEY

Hz. Muhammed (a.s)'ın hanımlarından biri.

"Ümmehâtül-Mü'minin" (Mü'minlerin anneleri)'nden biri olan Safiyye, Huyeyy b. Ahtab adında Medine'deki Yahudilerden Madiroğulları kabilesi reisinin kızıydı. Huyeyy, Hz. Peygamber (a.s)'e karşı müşriklerle işbirliği görüşmeleri yapan ve bundan dolayı müslümanlar tarafından Medine'den uzaklaştırılan Nadiroğulları'nın lideriydi.

Bu zorunlu göçten sonra bu kabilenin bir kısmıyla Hayber tarafına gitmişti. Ahzab savaşında, Huyeyy de hücum edenlerle beraber gelmiş ve Kureyzaoğullarını Müslümanların aleyhine kışkırtmak için onların kalelerine girmiş, sonra da onların uğradığı akıbete uğramış ve orada öldürülmüştü. Huyeyy'in kızı olan Hz. Safiyye'nin annesinin adı Durra idi.

Hz.Safiyye, önce kendi kabilesinden Sellam b. Mişkem ile nikahlanmış; bir süre sonra boşanarak Kinâne b. Ebi Hukayk ile evlenmişti. Bu eşi de Hayber savaşında öldürülenler arasındaydı. Ayrıca yine bu savaşta Safiyye, eşi ve babasıyla birlikte kardeşini de kaybetmişti. Safiyye savaş esirleri arasındaydı.

Bazı kaynaklar Safiyye'nin asıl isminin Zeyneb olduğunu kaydeder. Arabistan'da reislere veya hükümdarlara düşen ganimet hissesine "Safiyye" denildiği ve bu sebeple, Zeyneb de Hayber savaşında esir olarak Rasûlüllah (a.s)'ın hissesine düştüğü için ona "Safiyye" denilmişti. Esirler toplandığı zaman Dihyetül-Kelbî, Hz. Peygamber (a.s)'den bir cariye istemiş. O da Safiyye'yi vermişti. Ashabtan birinin, Safiyye'yi peygamberimizin almasının daha uygun olacağını, zira bir reis kızı olduğu için mevkiinin bunu gerektirdiğini söylemesi üzerine, Safiyye'yi geri almış, ona da başka bir cariye vermişti.

Hz. Peygamber, Yahudiler ile bir anlaşma imzaladıktan sonra Safiyye'ye İslam ve Yahudilik hakkındaki görüşünü sordu. "Ey Allah'ın Rasûlü! İslam-ı arzu etmiş ve sen davet etmeden önce seni tasdik etmiştim. Babam da senin davanın doğruluğunu itiraf ederdi. Fakat ırkçılık onu götürdü.

Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına ve senin Allah'ın Resûlü olduğuna kesinlikle inanıyorum" cevabını alınca onu âzad ederek onunla evlenmişti.

Hz. Peygamber (a.s), yeni hanımını yakından tanımaya fırsat bulabildiği ilk gece onun yanağında yeşil bir benek gördü. Sorması üzerine Safiyye'nin cevabı şu olmuştu: "Bir süre önce rüyamda, gökteki ayın yerinden ayrılıp göğsümün üzerine düştüğünü gördüm; bunu kocama anlattığımda o Sen şu Medine kralı ile evlenmek istiyorsun" dedi. Ben ise senin hakkında o sırada hiç bir şey duymamıştım. Buna rağmen tutup suratıma şiddetli bir şamar indirdi; işte bunun izi hâlâ devam etmektedir".

Hz. Muhammed (a.s) düğününün yapıldığı gece, eşini kabilesinin uğradığı zarar ve kayıplar konusunda teselli etti ve Hayberlilerin kendisini bu konuda zorladıklarını izaha çalıştı. İslâm'a ve onun peygamberine karşı çok samimi hislerle bağlı olan Hz. Safiyye,

aynı zamanda asil, zeki, güzel ve dindar bir kadındı. Özellikle tutumluluğuyla tanınırdı. Diğer bir hususiyeti de pişirdiği yemeklerdi.

Hz. Safiyye'nin mutfağında pişen yemekler, onun aile fertleri, yani ehl-i beyti arasında çok beğenilirdi. Öte yandan, Hz. Peygamber (a.s)'den birkaç hadis rivayeti de vardır. Rasûlüllah da Hz. Safiyye'ye hürmet ve sevgide özen gösterirdi. Bir gün, bir seyahat esnasında Hz. Safiyye'nin devesi hastalanmış Hz. Peygamber (a.s) de, Hz. Zeyneb'e, develerinden birini ona ödünç vermesini istemiş, ancak o "Devemi bir Yahudi asıllıya mı vereyim?" demişti. Hz. Peygamber (a.s) onun bu sözünden çok müteessir olmuş ve Hz. Zeyneb ile iki ay görüşmemişti.

Hz. Safiyye H. 50/ M. 670 yılında vefat etmiştir. Rasûlüllah (a.s)'ın vefatından sonra, uzun bir ömür sürmüş olan Hz. Safiyye, ölüm döşeğinde iken, sahip olduğu mallarının üçte birini, Yahudi dininde ısrar edip kalmış olan bir yeğenine vasiyet etmişti. Zira İslâm hukukuna göre, gayr-i müslim akrabaya sadaka câizdi. Bu durumda mirastan hisse almaya hak sahibi olmayanlar için vasiyette bulunmak mümkündü.

Ancak bazı Müslümanlar bu vasiyetin yerine getirilmesine karşı çıktılarsa da, Hz. Muhammed (a.s)'ın bir diğer eşi ve döneminin hukuk otoritesi Hz. Aişe; lehine vasiyet yapılanın tarafını tutacak bir biçimde araya girerek, vasiyetin yerine getirilmesinin İslâm hukukuna uygun olacağını ifade etti. Halbuki Hz. Aişe ile Hz. Safiyye, Hz. Peygamber (a.s)'ın sağlığında zaman zaman dargın durmuşlar, ancak dargınlıklarına hemen son vererek helâlleşmişlerdi.

Hz. Safiyye Medine'de Baki' mezarlığında toprağa verilmiştir.[806[806]]

20)Peygamberimizin hanımlarından: SEVDE BİNTİ ZEM'A

Hz. Muhammed (a.s)'ın ikinci hanımı.

Kureyş kabilesinin Amir b. Luey koluna mensup Zem'a adında birinin kızıdır. Sevde, Süheyl b. Amr'ın kardeşi Sekran ile evlenmişti. Kocasından önce İslâm dinini kabul etmiş ve bir süre sonra eşinin bu dini seçmesinde önemli rol oynamıştır. Mekke'de Müslümanlara işkence ve eziyetin yoğunlaştığı bir sırada Sekran, hanımını da alarak Habeşistan'a gitmiş, ancak bir süre sonra orada ölmüştü.

Sevde, eşinin ölümünden sonra Mekke'ye döndü. O sırada Hz. Hatice yeni vefat etmişti. Hz. Muhammed (a.s)'ın bakıma muhtaç çocukları vardı. Hz. Hatice'nin vefat yılına

---

[806[806]] İbn Sa'd, Tabakatü'l-Kübrâ, Beyrut (ts.), 8,120-129; Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev. Salih Tuğ, İstanbul 1980, 2, 740-741; Mevlana Şibli, Asr-ı Saadet, çev. Ö. Rıza Doğrul, İstanbul 1981, 2, 162-163

"Hüzün yılı" adını veren Allah'ın Resûlü çok sarsıntılı günler geçiriyordu. Yalnız ve ortada kalmıştı. Hz. Peygamber (a.s)'ın bu durumu herkes tarafından farkediliyordu.

Rasûlüllah'ı son derece kederli gören Hâkim'in kızı ve Osman b. Maz'un'un hanımı Havle, O'na, bir hayat arkadaşı bulmayı teklif etmiş, O da kabul etmişti. Hz. Peygamber (a.s), Sevde'nin iman konusunda gösterdiği sıkı ve vefâkâr tutumundan son derece etkilenmiş ve ona duyduğu takdiri ve verdiği yüksek değeri, nikâh teklifinde bulunarak göstermişti. Hz. Sevde, Peygamberimizle evlendiği sıralarda elli yaşında bulunuyordu.

Evlilik Hicretten üç yıl önce gerçekleşmişti. Nikâh akdi için Hz. Peygamber, Sevde'nin evine gitmiş ve onun babası tarafından nikâhları kıyılmıştı. Rasûlüllah'ın eşine takdim ettiği mehir, dört yüz dirhem tutarındaydı. Hz. Sevde'nin, önceleri müşrik iken hak dini seçen bir erkek kardeşi vardı.

Hz. Sevde, evlendikten sonra Peygamberimizin çocukları ile meşgul olmuş ve onlara analık şefkati göstermek suretiyle büyütmüştür.

Hz. Muhammed (a.s)'ın ikinci hanımı olma şerefini kazanan Hz. Sevde, en kuvvetli rivâyete göre, Hz. Ömer (r.a)'ın hilâfeti sırasında H.19/M.640 yılında vefat etmiştir.

Hz. Sevde uzun boylu, vücutça ve hareketçe ağır bir hanımdı. Seri bir şekilde hareket edemediğinden dolayı, Vedâ haccında Müzdelife'den ayrılınacağı zaman o, herkesten önce yola çıkmak için izin istemişti. Öte yandan Hz. Sevde'nin en önemli meziyetlerinden biri cömertliği idi. Bu konuda Hz. Aişe hariç, diğer hanımlar arasında en ön sırada yer alıyordu. Bir gün Hz. Ömer, Hz. Sevde'ye bir kese göndermişti. Hz. Sevde, kesenin içinde ne bulunduğunu sordu. Para olduğunu öğrenince, bu paranın derhal fakirlere dağıtılmasını emretti.

Kendisini diğer Peygamber hanımlarından ayıran bir husus da, itaat ve teslimiyette çok ileri gitmesiydi. Ayrıca Hz. Sevde, Hz. Peygamber (a.s)'den hadis rivâyet eden kişiler arasında yer alır. Ancak kendisinden rivâyet olunan hadislerin sayısı beşi geçmez. Buhârî bu hadislerden birini kitabına almıştır. Abdullah b. Abbas, Yahya b. Abdurrahman ve Es'ad b. Zürâre Hz. Sevde'den hadis rivâyet etmişlerdir.

Hz. Sevde, vefatından önce kendi oturduğu odayı, buna bitişik odada oturan dostu Hz. Aişe'ye vasiyet etmişti. Böylelikle Hz. Aişe, kendi yattığı odanın bir tarafında, Hz. Peygamber (a.s) medfun bulunduğu için iyice sıkışmış olduğu yerini genişletme imkânı elde etmiş oldu.

İslâm tarihinin önemli kaynaklarından biri olan İbn Hişam'ın "es-Sîretü'n-Nebeviyye" sinde bu bilgilerin dışında bazı haberlere rastlanmaktadır. Buna göre, Hz. Sevde evlendikten bir süre sonra, Hz. Peygamber (a.s) ve kızları ile münasebetlerinde bazı

aksamalara meydan veriyordu. Yine aynı kaynakta, Rasûlüllah'ın Hz. Sevde'yi boşamaya niyetlendiği olayına da yer verilir.

Hz. Sevde, ölen eşinin kardeşi Süheyl b. Amr'ı Bedir savaşı esirleri arasında ve elleri bağlı olarak görünce şöyle dediği nakledilir: "Ey Ebâ Yezid! Kendinizi nasıl teslim ettiniz? Şerefinizle ölemediniz mi?" Hz. Peygamber bunu duyunca ona: "Sevde! Sen Allah'a ve Resûlüne karşı mı geliyorsun?"deyince Sevde: "Ey Allah'ın Rasûlü! Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Ebû Yezid'i böyle görünce bunları söylemekten kendimi alamadım" cevabını verdi.

Bunun üzerine Hz. Muhammed (a.s) Sevde'yi boşamaya niyetlendi, ancak Sevde ona: "Ya Rasulallah, beni boşama! Merhameten nikâhında tut! Beni kaybolmakla yüzyüze bırakma" diye yalvardı. Hz. Peygamber de onun bu ricasını kabul etti.

Yine İslâm kaynakları, bu hadiseden sonra Hz. Muhammed (a.s) ile evlilik hayatlarının pürüzsüz bir şekilde devam ettiğinde müttefiktirler.

Kısaca Hz. Sevde, Peygamberimize Hz. Hatice'nin üzüntüsünü hafifleten, ev işlerine bakan, altı çocuğa analık görevini yerine getiren ve en önemlisi "mü'minlerin annesi" ünvanını kazanan bir hanımdır.[807[807]]

21)Peygamberimizin dadısı: ÜMM-İ EYMEN

Peygamber efendimiz, doğmadan önce babasını, altı yaşında da annesini kaybetmişti. Hem yetim, hem de öksüz olarak büyüdü. Fakat birçok kadın, bir anne şefkatiyle o yüce Peygamberi bağrına bastı. Ona annesizlik acısını hissettirmemek için ellerinden gelen gayreti gösterdiler.

Ailenin Yardımcısıydı

İşte bu kadınlardan birisi de Ümm-i Eymen'di. Peygamberimizin ehl-i beytten saydığı ve "Annemden sonra annem" diyerek iltifat ettiği bu büyük İslâm kadınının asıl ismi, Bereke binti Salebe idi. Uzun yıllardan beri Abdülmuttaliboğullarının hizmetlerini görüyordu. Peygamber efendimizin babası Abdullah'ın vefatından sonra da, aynı evde kaldı. Artık, hem Peygamberimizin annesi Amine'nin, hem de Peygamberimizin yardımcısıydı.

Resulullah efendimiz altı yaşına geldiğinde, Hz. Amine, yanına Ümm-i Eymen'i de alarak Medine'ye gitti. Niyeti hem oradaki akrabalarını, hem de kocası Abdullah'ın kabrini ziyaret etmekti. Bir ay Medine'de kaldılar.

[807[807]] İbn Sa'd, Tabakâtül-Kübrâ, Beyrut, t.y., 8, 52-58; İbnül-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, çev. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul 1985, 2, 138 v.d; Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev. Salih Tuğ, İstanbul 1980, 2, 730-731; Mevlana Şiblî, Asr-ı Saadet, çev. Ö. Rıza Doğrul, İstanbul 1981, 2, 138-140

Ümm-i Eymen Medine'deki bir hatırasını şöyle anlatır:

"Birgün Yahudî âlimlerinden ikisi yanıma gelerek dediler ki:

- Bize Ahmed'i göster!

Ben de Resulullah efendimizi dışarı çıkardım. İyice incelediler ve dediler ki:

- Bu çocuk, ahir zaman peygamberi olacaktır. Burası da onun hicret edeceği yerdir. Bu memlekette büyük savaşlar olacaktır."

Ümm-i Eymen onların bu konuşmalarından sonra çok korkmuştu. Sevgili Peygamberimize bir zarar vermelerinden endişe duyuyordu.

Herhangi bir tehlikeye karşı onu korumak için, Peygamberimizin yanından ayrılmamaya gayret gösteriyordu.

Nihayet Mekke'ye hareket günü gelmişti. Ümm-i Eymen buna çok sevindi. Artık Yahudîlerin Resulullaha bir zarar veremeyeceklerini düşünüp rahatladı.

Bu üç kişilik kafile Medine'den ayrıldılar. Mekke'ye doğru yola koyuldular. Neşeli bir şekilde yollarına devam ediyorlardı. Fakat biraz sonra beklemedikleri birşey oldu. Ebva denilen yerde, Hz. Amine birdenbire rahatsızlandı. Hz. Amine bu hastalıktan kurtulamayıp vefat edeceğini anlamıştı.

Cenab-ı Hak Seni Koruyacaktır!

Başucunda duran Peygamberimizin yüzüne baktı. Bir rüyasını hatırlayarak şöyle dedi:

- Şayet rüyada gördüklerim doğruysa, sen celal ve bol ikram sahibi olan Allah tarafından, Âdemoğullarına helal ve haramı bildirmek üzere, Peygamberliğin bildirilecektir. Sen, teslimiyeti, ceddin İbrahim'in dinini yerleştireceksin. Cenab-ı Hak seni devam edegelen putlardan, putperestlikten koruyacaktır.

Bundan sonra şu şiiri söyledi:

Her yaşayan ölür, eskir her yeni,
Her yaşlanan elbet, oluyor fani.

Ben de öleceğim, birgün elbette,
Lâkin kalacaktır, adım dillerde.

Çünkü senin gibi, hayırlı evlat,
Bıraktım geriye, ne büyük nimet.

Hz. Amine, Ebva denilen yerde hastalığının artması üzerine, ciğerparesini Ümm-i Eymen'e emanet etti. Ona iyi bakması ricasında bulundu. Çok geçmeden de ruhunu teslim etti. O sırada otuz yaşında bulunuyordu. Peygamberimiz böylece, altı yaşında iken öksüz kalıyordu.

Cenab-ı Hak sevgili Resulüne, küçük yaşından beri her türlü acıyı tattırıyor ve onu kemâle erdiriyordu ki, ümmetine tam örnek olabilsin. Ona iman edenler, Peygamberlerinin çektiği sıkıntıyı hatırlayarak teselli bulsunlar, karşılaştıkları musibetlere sabretsinler.

Can da Onun, mal da...

Ümm-i Eymen'in sırtına, artık ağır bir yük yüklenmişti. Ağlamak, hıçkırmak istiyor, fakat Peygamberimizin üzüleceğini düşünerek vazgeçiyordu. Kendini toparladı. Bundan sonra ona, annesinin yokluğunu hissettirmeyecekti. Bunun için de elinden gelen fedakârlığı göstermeye çalışacaktı. Öz evladıymış gibi mübarek yavruyu bağrına bastı. Sonra da onu şöyle teselli etti:

- Üzülme, ağlama! İlâhî kadere karşı boynumuz kıldan incedir. Can da Onun, mal da. Hepsi bize emanet. O, emaneti nasıl vermişse, öyle alır.

Sevgili Peygamberimizin gözü yaşlıydı. Artık hem yetim, hem de öksüz kalmıştı. Babasının yüzünü hiç görmemişti. Bundan sonra annesinin de yüzünü göremeyecekti. Gözyaşları arasında dedi ki:

- Ben de biliyorum. Onun hükmüne her zaman boyun eğerim. Fakat anne yüzü unutulmayacak bir yüzdür. O yüzü tekrar göremem diye üzülüyorum.

Fakat kendisini toparlamakta gecikmedi. Annesine karşı son vazifesini yerine getirmek istiyordu. Yaşından beklenmeyen bir olgunluk içerisinde dadısına şöyle dedi:

- Haydi! O, emaneti sahibine teslim etti. Biz de onun nâşını toprağa teslim edelim de, rahat etsin.

Biraz sonra annelerin en şereflisini, en bahtiyarını birlikte defnettiler. Artık Resulullahı Mekke'ye götürme vazifesi Ümm-i Eymen'e kalmıştı. Peygamberimizi deveye bindirdi. Birlikte yola çıktılar. Beş günlük meşakkatli bir yolculuktan sonra Mekke'ye ulaştılar.

Dadısını Unutmamıştı

Hz.Ümm-i Eymen gözyaşları arasında Peygamberimizi, dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti. Fakat gerek dedesinin yanında bulunduğu sıralarda, gerekse onun vefatından

sonra amcası Ebu Talib'in himayesinde iken, Peygamberimizin hizmetinde bulunmaktan geri durmadı. Bunu kendisi için büyük bir şeref saydı.

Aradan yıllar geçti. Peygamberimiz, kendisini bir anne şefkatiyle bağrına basan, ancak bir annenin yapabileceği kadar fedakârlık gösteren sevgili dadısını unutmamıştı. Ona her türlü maddî yardımda bulunuyor, bir evladın annesine duyabileceği saygı kadar hürmet gösteriyordu. Bu arada sevgili dadısının bir yuva kurmasını temin etti. Onu Ubeyd bin Zeyd ile evlendirdi. Bu evlilikten Eymen adlı bir oğlu oldu. Ve Ümm-i Eymen diye tanındı.

Peygamber efendimiz Mekkelileri İslâmiyet'e davete başlayınca, çocukluğundan beri, Onun mühim bir şahsiyet olacağını tahmin eden Ümm-i Eymen, hemen iman etti. Çünkü gerek doğumunda, gerekse doğumundan sonra birçok harika hâllerine şahit olmuştu. Bunun için tereddütsüz iman ederek Resulullahı sevindirdi.

O devirde Müslüman olmak, akıl almaz işkenceleri peşinen kabul etmek demekti. Ümm-i Eymen de bu acı işkencelerden hissesini aldı. Fakat imanından zerre kadar taviz vermedi. Çünkü bu yolda ölmeyi büyük bir şeref sayıyordu.

Tevekkül Sahibiydi

İşkenceler tahammül edilemeyecek bir duruma geldiğinde, önce Habeşistan'a, sonra Medine'ye hicret etti. Böylece iki hicret sevabı birden aldı. Ümm-i Eymen Mekke'de olduğu gibi Medine'de de Resulullahı bir an olsun yalnız bırakmadı. Hizmetinden geri durmadı.

Hz.Ümm-i Eymen tevekkül sahibi bir hanımdı. En zor durumlarda bile cenab-ı Haktan ümidini kesmez, Ondan yardım beklerdi. Bu teslim ve tevekkülünün mükâfatını hemen görürdü.

Hicret ederken, Revha yakınlarında gecelemişti. Çok susamıştı. Yanında bir damla dahî su yoktu. Hiç telaşlanmadı. Çünkü kullarına karşı son derece merhametli olan Rabbinin, gördüğüne ve yardım edeceğine inancı sonsuzdu. Susuz ve bîtap düşmeyeceğinden emindi. Nitekim Cenab-ı Hakkın yardımı gelmekte gecikmedi.

Gökten beyaz bir urgana bağlanarak sarkıtılmış bir kova gördü. Cenab-ı Hakka hamd ve şükür ederek kalktı, kovanın yanına gitti. İçi tamamıyla, berrak ve buz gibi su ile doluydu. Kana kana içti. Tamamen susuzluğu geçti ve rahatladı.

Bu vakayı nakleden Ümm-i Eymen şöyle der: "Artık bundan sonra bir daha hiç susamadım."

Hz.Ümm-i Eymen çok cesur idi. Bazı savaşlara katılmıştı. Hatta birkaç kadınla birlikte Uhud'da yaralıları tedavi etti. Mücahidlere su dağıttı.

Niçin Ağlıyorsun?

Hz.Ümm-i Eymen, Peygamberimizi çok severdi. Hayatını Peygamberimize feda edebilecek bir imana sahipti. Resulullahı devamlı sevinçli görmek ister, onun üzülmesine hiç tahammül edemezdi. Resulullahla birlikte sevinir, onunla birlikte üzülürdü.

Birgün Peygamberimiz hasta bir çocuğu kucağına almıştı. Çocuk hastalığın tesiriyle inliyordu. Peygamberimiz şefkatinden ağladı. Resulullahın ağladığını gören Ümm-i Eymen de ağlamaya başladı. Peygamber efendimiz niçin ağladıklarını sordular. Ümm-i Eymen de, Ona olan sevgisini şöyle ifade etti:

-Resulullah efendimiz ağlarken, ben nasıl olur da ağlamam?

Hz.Ümm-i Eymen, oğlu Eymen'in Huneyn gazvesinde şehit olması üzerine çok sabır gösterdi. Şehit annesi olmaktan büyük bir memnuniyet duydu. Bunun gibi her türlü sıkıntılara büyük bir tevekkülle sabretti.

Hz.Ümm-i Eymen, kocası Ubeyd bin Zeyd ile mesut bir hayat yaşıyordu. Kocası Ubeyd'in vefatından sonra, Peygamber efendimiz, kendisine annelik yapan, imanı uğrunda her türlü yokluk, çile ve ızdıraplara göğüs geren, hatta bunun için işkencelere maruz kalan fedakâr dadısını tek başına bırakmadı. Birgün ashabına hitaben buyurdu ki:

- Cennet ehlinden bir kadınla evlenmek isteyen Ümm-i Eymen'le evlensin.

Böylece onun Cennetlik bir kadın olduğuna işaret ediyordu.

Zeyd ile Evlendi

Hz.Ümm-i Eymen Resulullahın kendisi hakkında bu sözünü duyunca, sevinçten ne yapacağını şaşırdı. Öyle ya! Bir Müslüman için, bundan daha büyük bir saadet düşünülebilir miydi?

Resulullahın davetine ilk icabet eden, evlatlığı Zeyd bin Hârise oldu. Hz. Zeyd, genç bir sahabîydi. Ümm-i Eymen gibi yaşlı bir kadın ile evlenmeye, sırf Allah'ın Resulünü memnun edebilmek için talip olmuştu. Peygamberimizin rızasını dünyevî lezzete tercih etti. Bundan sonra Resulullah efendimiz bu büyük sahabîsi ile dadısını nikâhladı.

Babası gibi büyük bir sahabî olan, İslâm kumandanlarından Üsâme bin Zeyd, bu evlilikten dünyaya geldi.

Hz.Ümm-i Eymen'in, Peygamberimizin yanında ayrı bir yeri vardı. Bazen latifede bulunarak onun gönlünü alırdı. Fakat Peygamber efendimiz latife yaparken bile doğru söyler, hakikati ifade buyururdu. Muhatabını incitmeden sevindirir, neşelendirirdi.

Hz.Ümm-i Eymen bir defasında Resulullahın huzuruna girerek, “Bana bir binek temin ediniz” diye ricada bulundu. Resulullah efendimiz buyurdu ki:

- Seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim.

Ümm-i Eymen Resulullahın nüktesini anlamadı. Bu sebeple dedi ki:

- Ey Allah’ın Resulü, yavrunun beni taşımaya gücü yetmez. Hem ben deve yavrusu istemiyorum ki...

Peygamberimiz sözünü tekrarlayarak buyurdu ki:

- Seni, ancak dişi bir devenin yavrusuna bindireceğim.

Böylece yüce Peygamberimiz şaka yaparken dahî hakikati beyan ediyordu. Her deve, dişi bir deveden doğması sebebiyle dişi devenin yavrusu değil miydi?

Vahyin Kesilmesine Ağlıyorum

Hz.Ümm-i Eymen Peygamberimizin vefatında, yanında bulundu. Gözyaşlarını tutamıyordu. Kendisine dediler ki:

- Niçin bu kadar ağlıyorsun?

- Ben Resulullahtan ayrılacağımızı biliyordum. Bunun için ağlamıyorum. Ben vahyin kesilmesine ağlıyorum.

Bu büyük İslâm kadınına Peygamberimizden sonra Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer de layık olduğu hürmeti gösterdiler. Çünkü, Resulullahın değer verdiği kimseler, sahabîlerin yanında da kıymetliydi. Bu sebeple zaman zaman ziyaretine giderler, varsa ihtiyaçlarını görürlerdi. O da duâ ederdi.

Yaşı bir hayli ilerleyen Ümm-i Eymen Hz. Osman’ın halifeliğinin ilk yıllarında vefat etti.

22)Peygamberimizin hanımlarından: ÜMM-İ HABİBE

Hz. Peygamber'in temiz eşlerinden, mü'minlerin annelerinden.

Ebu Süfyan'ın kızı olan Ümmü Habibe'nin ismi Remle'dir. Tarihçilere göre nesebi, Remle binti Ebu Süfyan Sahr b. Harb b. Ümeyye b. Abdi'ş Şems b. Abdi Menaf b. Kusay

b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Gâlib b. Fihr b. Mâlik el-Ümeviyye el-Kureşiyye'dir.808[808]

Annesi ise Safiyye binti Ebu'l-As'dır. 809 [809] Arap örf ve âdetlerine göre, ilk evliliğinden doğan kızı Habibe'den dolayı "Ümmü Habibe" künyesini almıştı. Ilk evliliğini Hz. Peygamberin halası Ümeyme binti Abdu'I-Muttalib'in oğlu Ubeydullah b. Cahş b. Riâb b. Ya'mur el-Esedî ile yapmıştı.810[810]

Hz.Ümmü Habibe, İslâm gelmeden önce Hanif dinine bağlı idi. İslâm dini gelince, kocası Ubeydullah ile birlikte, onu ilk kabul eden Müslümanlardan olmuştu. Bu yüzden kocası ile müşriklerin ezâ ve baskılarına en çok maruz kalanların başında geliyorlardı. Ubeydullah, bu sıkıntıdan kurtulmak için hanımı Ümmü Habibe ile birlikte ikinci kafile içinde Habeşistan'a hicret etmişti. Dini uğrunda memleketini terk edecek kadar inançlarına bağlı olan Ubeydullah b. Cahş, orada irtidad ederek (İslâm'dan dönme) Hıristiyanlığa girmişti.

Hz.Ümmü Habibe, Habeşistan'da kocasında yavaş yavaş meydana gelen değişikliklerin farkında idi. Fakat durumu henüz tam bir açıklık kazanmadığı için bir şey diyemiyordu. Nihayet onun (kocasının) "Önceleri din konusunu uzun uzadıya düşünmüştüm, Hıristiyanlıktan daha hayırlı bir din görmeyip Hıristiyan olmuştum.

Sonra Muhammed'in dinine girdim ve şimdi tekrar Hıristiyanlığa döndüm" sözleri ile kocasının gerçekten İslâm'dan çıktığını anladı. Bu sözleri duyan Ümmü Habibe, ona rüyasında kendisini çok kötü bir şekilde gördüğünü anlatmış ise de kocasını tekrar İslâm'a döndüremedi. Buna karşılık Ubeydullah, karısının Hıristiyan olması için büyük bir baskı uygulamış, fakat bunda muvaffak olamamıştı. Bu mübarek kadın, her şeye rağmen dininde sebat gösterdi ve sonunda kocasından ayrıldı.811[811]

O, Mekke'nin yüksek aristokrat ailesinden birine mensuptu. Bu yüzden de kolay kolay kimse ile evlenmezdi. Bu sebeple yabancı bir diyarda kimsesiz kaldı. Korunmaya muhtaç bir duruma düştü. Babası Ebu Sufyan ise henüz Müslüman olmadığı gibi, Müslümanların da en büyük düşmanı idi. Bu sebeple Ümmü Habibe, babasının yanına da dönemezdi.

Hz. Peygamber durumdan haberdar oldu. Onu teselli için Habeşistan'a bir elçi gönderdi. Bu elçinin vazifesine ve Ümmü Habibe'nin Peygamber'imizle evlenmesine temas etmeden önce, onun Müslümanlığı kabul edişinden bahs etmemiz gerekir.

808[808] İbn Sa'd, et-Tabakatu'l-Kilbrâ, Beyrut 1960, 8, 96; İbn Abdi'l-Berr, el-İstlâb Fi Esmai'l Ashab, Mısır,1939, 4, 269

809[809] İbn Abdil-Berr, el-İstiâb, 4, 296; İbn Hacerel-Askalâni, el-İsâbe fı Temyizi's-Sahabe, Mısır 1939, 4, 298

810[810] İbn Hişâm, es-Siretu'n-Nebsviyye, Kahire (Tarihsiz), 3, 197; İbn Abdi'I-Berr, ensâbe, 4, 297

811[811] Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehrebî, Siyeru A'lami'n-Nubela, Beyrut 1985, 2, 221; Ziya Kazıcı, Hz. Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayatı, İstanbul,1991, 295

Hz.Ümmü Habibe'nin hangi yılda Müslüman olduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, daha önce de belirtildiği gibi, ilk kocası ile birlikte kabul edenlerdendir. Bu sebeple ilk kadın Müslümanlar arasında sayılmaktadır.[812[812]]

Kocası Ubeydullah b. Cahş ile birlikte müşriklerin baskılarına dayanamayarak Habeşistan'a hicret (göç eden) ikinci kafile ile birlikte oraya gitmişlerdi. Fakat, kocasının orada Hıristiyanlığı kabul etmesi ve kendisinin ondan ayrılması üzerine büyük sıkıntılara katlanmak zorunda kalmıştı. Kocasının bütün teklif ve ısrarlarına rağmen Müslüman olarak kalmıştı.

Onun bu durumu, Hz. Peygambere ulaşınca bundan çok memnun oldu. Fakat Ümmü Habibe bu diyarda büyük sıkıntılara düştü. Günlerce devam eden bu sıkıntılı anlarında düşünmekten kendini alamıyordu. Memleketini, ana babasını ve yakınlarını niçin terk etmişti? Bütün bu sıkıntılar ne içindi? Kendisi ile birlikte gelen kocası neden Hıristiyan olmuştu?

Günlerce kafasını ve benliğini meşgul eden bu sorular karşısında, bir gece rüyasında gördüğü ve kendisine **"Ya Ümme'l-Mü'minin"** diye hitâb eden sesle kendine gelir gibi olmuştu. Ümmü Habibe, bundan sonrasını ve Hz. Peygamberle olan evliliğini şöyle anlatır:

"Habeşistan'da iken Necaşi'nin elçisi Ebrehe adındaki câriyenin getirdiği haber kadar hayatta hiç bir şey beni heyecanlandırmadı. Ebrehe, Habeşistan Kralı Necaşi'nin kıyafet ve kokuları (parfüm) ile ilgilenen birisi idi. Bir gün benden izin isteyerek konuşmak istediğini bildirdi. Ben de kabul ettim. "Rasulüllah Kral'a seninle evlenmek istediğini bildiren bir mektup yazmış" dedi.

Ben de "Allah sana da hayırlı müjdeler versin" dedim. Fakat söylediklerinden emin olmak için bunu ona birkaçkez tekrarlattım. Nihayet Ebrehe, "Kral, nikahını kıymak için bir vekil tayin etmeni istiyor" dedi.

Bunun üzerine Saîd b. As'ın oğlu Halid'i çağırdım ve onu kendime vekil tayin ettim. Sevincimden Ebrehe'ye el ve ayaklarımda ne kadar takı varsa hepsini verdim. Söz kesildiğinin ertesi günü Necaşî, Cafer b. Ebu Tâlib'e orada bulunan bütün Müslümanları toplamasını emretti. Toplantıda kısa bir konuşma yaptıktan sonra "Rasulüllah'ın isteği üzerine Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe'yi 400 dinar mehir ile ona nikahladım" dedi. Bu teklif Hz. Ümmü Habibe'nin vekili Halid b. Saîd b. Âs tarafından da kabul edilerek evlenmeleri gerçekleşmiş oldu.[813[813]]

[812[812]] Geniş bilgi için bk. Aynur Uraler, Ümmü Habibe'nin Rivayetleri, Basılmamış Y. Lisans Tezi, İstanbul 1990, 9
[813[813]] İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb, 4, 422; l'bn Hacer, el İsâbe, 4, 299; Ayşe Abdunahman, Terâcim Seyyidât Beyti'n-Nilbilvve, Kahire t.y., 383-384

Necaşi, mehir olarak tespit edilen parayı Halid b. Saîd'e teslim ettikten sonra kalkmak üzere olan Ashab-ı kirama "Nikahtan sonra yemek vermek peygamberin sünnetidir" diyerek düğün yemeği ikram etmişti.[814[814]]

Nikahtan sonra "Ümmü'l Mü'minin" olarak sabahlayan Ümmü Habibe, eline mehir geçtiği zaman kendisine müjdeyi getiren câriye Ebrehe'yi çağırtarak "O gün evinde olanı vermiştim. Başka param yoktu. Şimdi Allah bana bunu ikram etti. Mehrimden elli dinar (veya miskal) al" dedi. Ebrehe, verilen parayı kabul etmediği gibi, Ümmü Haibe'nin daha önce verdiği dört gümüş bilezikle âyak parmaklarındaki gümüş yüzükleri de iade etti.

Zira Necaşî, ondan, Ümmü Habibe'den bir şey kabul etmemesini istemişti. O (Necaşî), bununla da yetinmeyerek hanımlarından da ona yardım etmesini istemişti. Ayrıca Necaşî, hanımlarına yanlarındaki bütün güzel kokuları Hz. Ümmü Habibe'ye göndermelerini emretmişti. Ertesi gün bu parfümleri getiren Ebrehe, Hz. Ümmü Habibe'nin çeyizinin hazırlanmasında kendisine yardımcı oldu.

Hz. Ümmü Habibe (r.anha), Medine'ye geldiğinde Hz. Peygamber'e nikah merasimini anlatmış ve kendisine hediye edilen güzel kokuları göstermişti. Rasûlüllah bunların kullanılmasını yasaklamadı. Ümmü Habibe, İslâmiyet'i kabul eden câriye Ebrehe'nin selamını da Hz. Peygamber'e iletmişti.[815[815]]

Hicretin yedinci yılında meydana gelen bu olay, Ümmü Habibe'nin dine bağlanışının bir mükafatı idi. Bu evlilik, Ebû Süfyan'ın henüz Müslüman olmamakla birlikte Hz. Peygamber'e olan kin ve düşmanlığının azalmasına sebep olmuştu. Zira bu evlilikten sonra Ebû Süfyan'ın Hz. Peygamberle Müslümanlara karşı yavaş yavaş yumuşadığı görülür.[816[816]]

Gerçekten de Hicretin altıncı senesinde Mekkeli müşriklerle yapıları Hudeybiye Antlaşmasından sonra Medine artık bir devletin başkenti olarak tanınmaya başlandı. Müşriklerle yapılan antlaşma, Müslümanların da artık söz sahibi olduklarının ve devlet olarak tanındıklarının bir ifadesi idi.

Bundan sonra Hz. Peygamber komşu hükümdarlara elçiler göndermeye başladı. İşte bu elçilerden biri de Amr b. Ümeyye ed-Damrî idi. Amr'ın iki memuriyeti bulunmaktaydı. Bunlardan biri Hz. Peygamberin mektubunu Necaşi'ye teslim etmek, diğeri de Habeşistan'a hicret edip henüz dönmemiş olan Müslümanları istemek ve Ebû Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe'yi Hz. Peygamber'e nikahlamaktı. Rivâyete göre bunun için de ayrı bir

[814[814]] İbn Abdi'l-Berr, el-Istiâb, 4, 423; Ahmed b. Abdullah et-Taberî, es-Suntu's-Semin fi Menakıb-i Ümmehati'l-Mü'minin Haleb 1928, 97
[815[815]] Ahmet b. Abdullah et-Taberî, es-Simtu's-Semin, 98; Ayşe Abdurrahman, Teracim Seyyidât, 384
[816[816]] Kazıcı, a.g.e., 297

mektup götürmüştü. Necaşî, Hz. Peygamber'in elçisine hürmet ve saygıda kusur etmedi. Cafer b. Ebî Talib'in huzurunda Müslüman olduğunu bildirdi.[817[817]]

Necaşi, Ümmü Habibe'yi Hz. Peygamber'le evlendirdiği gibi Habeşistan'da bulunan diğer Müslümanları da iki gemiye bindirerek Arabistan tarafına gönderdi. Hz. Peygamber, Hayber Gazasında Ketibe kalesinin fethi ile uğraşırken onlar da geldiler. Peygamber Efendimiz "Bilmem ki bu iki şeyin hangisi ile sevineyim. Hayber'in fethi ile mi, yoksa Cafer'in gelişi ile mi?" diye sevincini belirtmişti. Bu arada Hayber'den alınan ganimetlerden Habeşistan muhacirlerine de hisse verildi.[818[818]]

Hz. Peygamber'in diğer hanımları bu yeni eşi (kumalarım) iyi bir şekilde karşılamak istediler. Başlangıçta Hz. Aişe onda kendisini kıskandıracak bir şey bulamadı. Zira o, yaş itibarı ile kırkına yaklaşmıştı. Onda Hz. Safiyye'nin büyüleyici tavrı, Hz. Cüveyriye'nin tatlılığı, Hz. Ümmü Seleme'nin güzelliği ve Hz. Zeyneb'in çekiciliği yoktu. Bunun için Hz. Aişe onu kendi tarafına çekmek istiyordu. Halbuki Ebû Süfyan'ın kızı bunu istemiyordu.[819[819]]

Arap örf ve âdetlerine göre, kendisi ile evlenmek istenilen kadın için önce babasına, o yoksa amcasına veya amcasının oğullarına müracaat edilirdi. Ancak, Hz. Peygamber'in Ümmü Habibe ile evlendiği dönemde Ebû Süfyan henüz Müslüman olmadığı için, bu evlilikten haberi olmamıştı. Kızının kendisine danışmadan düşmanı ile evlenmesinden dolayı Ebû Süfyan'ın kızması beklenirken aksine onun bir bakıma memnuniyetini ifade ettiği ve Hz. Peygamber için "O reddedilemeyecek bir erkektir" diyerek bu evliliği tasvib ettiği görülür.[820[820]]

Hz. Peygamber, Ümmü Habibe için daha önceden bir oda yaptırmıştı ki, bu hücre, diğer hanımlarının hücrelerine göre mescide en uzak olanı idi. Rasûlüllah'ın emri ile Bilâl, Ümmü Habibe'yi hücresine götürmüştü. Ümmü Habibe, bu yeni evde bir süpürge bulmuş, yanında bulunan köle ile iş bölümü yaparak evi süpürdükten sonra kıl bir yaygı sererek odayı döşemişti.

Akşam olup Hz. Peygamber Ümmü Habibe'nin odasına gelince, güzel bir koku hissetmiş ve içinin tefriş edildiğini de gördükten sonra "Kureyş kadınları etrafı döşeyen, yerleşik kadınlardır. Bedevî ve Arabî değillerdir" buyurarak iltifatta bulunmuştu. Bu sözleri ile Hz. Peygamber Ümmü Habibe'nin temizlik ve döşeme zevkini takdir etmişti.[821[821]]

[817[817]] İbnu'l-Esir, Usdü'l-Gâbe fı Marifeti's-Sahabe, Mısır, 1280, 5, 457-458
[818[818]] İbn Hişâm, Sire, 3, 196
[819[819]] Ayşe Abdurrahman, Teracim Seyyidat, 385
[820[820]] İbn Sa'd, et-Tabakat, 8, 99; İbn . Abdi'l-Berr, el-İstiâb, 4, 298
[821[821]] Kaynaklar ve geniş bilgi için bk. Kazıcı a.g.e., 301; Uraler, a.g.e., 20

Hz. Peygamberin, Ümmü Habibe ile evlenmesi, onun sabrının, cihadının ve çektiği sıkıntıların bir nevi mükafatı idi. Ayrıca bu evlilik fıkhî (İslâm hukuku) bakımından da bir bir önem taşımaktadır. Zira, Hz. Peygamber'le Ümmü Habibe'nin nikahı, "gıyabî nikah" şeklinde icra edilmiştir. Bu, Allah elçisinin bu sahada da ümmetine örnek olduğunun bir ifadesi idi.

Hz. Peygamber'le dört yıl evli kalmış olan Hz. Ümmü Habibe, Rasûlüllah'ın vefatından sonra zâhidane bir hayat yaşadı. Onun bu hayatı otuz dört yıl sürdü. O, Peygamberimizin diğer hanımları (Ümmehatu'l Mü'minin) gibi herkes tarafından saygı ile karşılanırdı. Bu sebeple kardeşi Muaviye'ye halife olduktan sonra "mü'minlerin dayısı" diye hitâp ediliyordu.[822[822]]

Hz.Ümmü Habibe'nin, İslâm tarihinde ortaya çıkan fitne ateşinden uzak kaldığı ve siyasî olaylara karışmadığı da bilinmektedir. Bununla beraber, dayısının oğlu olan III. Halife Hz. Osman'ın evinin muhasarası esnasında onun evine geldiği, orada bulunan asilerden bir adamın onun baş örtüsünü çektiği, Hz. Ümmü Habibe'nin de ona beddua ettiği, bunun da derhal yerine geldiği bildirilmektedir.[823[823]]

Hz.Ümmü Habibe, Hz. Peygamberin diğer hanımları gibi bir geçim imkanına sahipti. Allah elçisi Hayber gelirinden ona seksen vask hurma, yirmi vask arpa vermişti. Ayrıca Hz. Ömer zamanında kurulan divan teşkilâtı, Hz. Aişe hariç olmak üzere Rasûlüllah'ın hanımlarına onar bin dirhem vermişti.[824[824]]

Hz.Ümmü Habibe, kardeşi Muaviye'nin hilâfeti (40-69/661-680) devrinde yetmiş yaşında iken, hicretin kırk dördüncü senesinde Medine'de vefat etti.[825[825]] Onun vefat tarihi ile ilgili farklı rivâyetler bulunuyorsa da bunlar sağlam birer görüş olarak kabul edilememektedir.

Hz.Ümmü Habibe'nin, Allah elçisine olan sevgi ve saygısı sadece onun şahsına karşı değil, ona ait olan herhangi bir eşya için de söz konusu idi. İslâm tarihindeki bir olay bu söylediklerimizin güzel bir örneğini ortaya koymaktadır.

Bilindiği gibi, Hudeybiye Antlaşmasının hükümlerinden biri de Kureyş kabilesinin dışında kalan diğer kabilelerin Hz. Peygamber'in veya Kureyş kabilesinin emniyet ve garantisini kabul etmede serbest bırakılmalarıyla ilgiliydi. Buna göre Huzaa kabilesi, Hz. Peygamber'in emniyet ve garantisini kabul ederek onun tarafına geçtiler. Halbuki bu iki kabile arasında eskiden beri düşmanlık vardı.

822[822] Zehebî, Siyer, 2, 222
823[823] Bu olay için bk. Kazıcı a.g.e., 302-303
824[824] İbn Sa'd, et-Tabakat, 8, 100
825[825] İbn Sa'd, et-Tabakat, 8,100; İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb, 4, 299

Bu düşmanlık sebebi ile Benî Bekr kabilesi, Kureyş'in de desteği ile hicretin sekizinci senesi Şaban ayında bir gece vakti Benî Huzaa kabilesine hücum etti. Bu baskın esnasında Kureyş'in ileri gelen reisleri Safvan b. Ümeyye, İkrime b. Ebû Cehil, Süheyl b. Amr, Hüveytib b. Abdi'l-Uzza gibi kimseler de maiyetleri ile birlikte onlara yardım etmişlerdi. Bu baskında Hüzaa kabilesinden 23 kişi öldürülmüştü. Geri kalanlar ise Hareme sığınmışlardı. İslâm tarihindeki bu olay daha sonra Mekke'nin fethi ile sonuçlanacaktır.

Olayın Hz. Peygamber'e haber verilmesinden sonra sözlerini tutmadıkları ve antlaşmayı bozdukları için Müslümanların hücumlarına uğrayacaklarından korkmaya başlayan Kureyş, Hz. Ümmü Habibe'nin babası Ebû Süfyan'ın antlaşmayı yenilemek ve Hz. Peygamber'den özür dilemek için Medine'ye gitmesini istediler.

Ebû Süfyan, pek ümitli olmamakla birlikte çevresinin baskıları sebebiyle Medine'ye geldi. Burada hiç kimseden yüz bulamadı. Kızı ve Rasulüllah'ın hanımı olan Ümmü Habibe'nin evine geldi. Eve girdiği zaman odadaki yatağa oturtmak istedi. Tam bu esnada Ümmü Habibe yatağı toplayıp kaldırdı. Her hali ile oturmaya hazırlanmış olan Ebû Süfyan sendeleyerek düşmekten zor kurtuldu. Bunun üzerine Ebu Süfyan, "Kızım, benden sonra sana hiç de iyi olmayan haller olmuş, sana şer bulaşmış" dedi. Daha fazla orada durmayarak çekip gitti.[826[826]]

Hz.Ümmü Habibe'nin, Hz. Peygamber'den yaptığı rivâyetlerin sayısı 65 rakamı ile ifade edilmekte ise de bunun daha fazla olma ihtimali vardır. Çünkü bu rakam, Bakî b. Mahled'in "el-Müsned"inden tespit edilmiştir. Bize ulaşmamış olması yanında onun, müsned-musannaf karışımı bir tertibe sahip bulunması, rivâyet sayısının olduğundan daha fazla kabul edilmesi için önemli bir âmildir.[827[827]]

23)Hz. Ali’nin kız kardeşi: ÜMM-İ HÂNİ

Peygamber efendimiz hicretten bir yıl önce Tâif’e gidip, Tâif halkına bir ay boyunca nasîhat edip, onları îman etmeye dâvet etmişti. Tâif halkından hiç kimsenin îman etmemesi ve işkence yapmaları üzerine Mekke’ye dönmüştü.

Misâfir Geldim

Çok üzgündü ve her taraf düşman doluydu. Bir gece Mekke’de Ümm-i Hânî’nin Ebû Tâlib mahallesinde bulunan evine geldi. Ümm-i Hânî, o zaman îman etmemişti. Peygamber efendimiz kapısını çaldı. İçeriden Ümm-i Hânî’nin sesi duyuldu:

- Kimdir o?

826[826] İbn Hişâm, Sire, 4, 7

827[827] Uralar, a.g.e., 32

- Amcanın oğlu Muhammed'im, kabûl edersen, misâfir geldim.

- Senin gibi doğru sözlü, emin, asil, şerefli misâfire can fedâ olsun. Yalnız, teşrif edeceğinizi önceden bildirseydiniz bir şeyler hazırlardım. Şimdi yedirecek bir şeyim yok.

- Yiyecek, içecek istemem. Hiçbiri gözümde yok. Rabbime ibâdet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir.

Ümm-i Hânî, Resûlullahı içeri alıp, bir hasır, bir leğen, ibrik verdi. Gelen misâfire ikrâm etmek, onu düşmandan korumak, Araplar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki misâfire zarar gelmesi, ev sahibi için büyük yüzkarası olurdu.

Hz.Ümm-i Hânî düşündü ki; "Amcasının oğlunun Mekke'de düşmanları çok, hatta öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak için, sabaha kadar onu gözeteyim" dedi. Babasının kılıcını alıp, evin etrafında dolaşmaya başladı.

Resûlullah efendimiz, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, yalvarmaya, af dilemeye, kulların îmana gelmesi, saadete kavuşmaları için duâya başladı. Çok yorgun, aç ve üzüntülüydü. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.

Sonra Cebrâil (a.s) gelip, ayağının altından öperek uyandırdı. Bundan sonra Peygamberimiz (a.s) uyanıkken ruh ve bedeniyle Mîrâca çıkarıldı.

Ertesi sabah Peygamber efendimiz Ümm-i Hânî'ye, gece mîrâca çıktığını anlattı. Ümm-i Hânî dedi ki:

- Ey amcamın oğlu! Sakın bunu Kureyşlilere söyleme! Onlar seni yalanlarlar ve seni üzerler.

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Vallahi ben bunu onlara söyleyeceğim.

Îman Etti

Hz.Ümm-i Hânî, kocası Hübeyre bin Ebî Vehb'in müşrik olması sebebiyle, hicret sırasında îman etmemiş olarak Mekke'de kalmıştı. Bu durum Mekke'nin fethine kadar devam etti. Mekke'nin fethedildiği gün, kocası Necrân'a kaçtı.

Ümm-i Hânî ise Kureyş kadınlarından on kişilik bir grupla Peygamberimizin yanına gelip, Müslüman oldu. Vefât tarihi kesin olarak bilinmemekte olup, Hz. Ali'den sonra vefât ettiği rivâyet edilmiştir.

Ebû Tâlib'in kızı ve Hz. Ali'nin kızkardeşi olan Ümm-i Hânî'nin asıl adı Fakite idi.

24)Hala sultan olarak tanınan kadın sahabi: ÜMM-İ HİRAM

Ümm-i Hiram, Enes bin Malik'in teyzesidir. Resulullahın da teyzeleri tarafından akrabasıdır. Cahiliyye devrinde Amr bin Kays ile evlendi. İman ile şereflenip, Müslüman oldu. Kocası iman etmeyince, ayrıldılar. Ondan Kays ve Abdullah adında iki oğlu oldu. Müslüman olduktan sonra, ensarın büyüklerinden Ubade bin Samit ile evlendi. Bundan da Muhammed adında bir oğlu oldu.

Gazaya Giderler

Ümm-i Hiram'in Medine-i Münevveredeki evini, Resulullah efendimiz sık sık ziyaret ederdi. Ümm-i Hiram da bundan çok memnun olur ve çok ikramda bulunup, hizmet etmekle şereflenirdi.

Yine Resulullah efendimiz evine teşrif etmiş ve istirahat için evinde uyumuştu. Bir müddet sonra Peygamber efendimiz gülümseyerek uyandılar. Bunun üzerine Ümm-i Hiram sordu:

- Ya Resulallah! Niçin güldünüz?

- Ey Ümm-i Hiram! Ümmetimden bir kısmını gemilere binmiş hâlde, kâfirlerle gazaya giderlerken gördüm.

- Ya Resulallah! Duâ et, ben de onlardan olayım!

Peygamberimiz de onun bu arzusunu geri çevirmeyip, kabul etti ve şöyle duâ buyurdular:

- Ya Rabbi! Bunu da onlardan eyle!

Resulullah efendimiz tekrar uyuyup, yine gülümseyerek uyandılar. Tekrar gülme sebebini sorunca, buyurdular ki:

-Bu defa da, ümmetimden bir kısmının, padişahların tahtlarına kuruldukları gibi debdebeli bir kalabalık hâlinde gazaya gittiklerini gördüm.

Ümm-i Hiram bu sefer de dedi ki:

-Ya Resulallah! Duâ et, ben de bir gazi olarak onların arasında bulunayım.

Bu sefer Peygamberimiz buyurdu ki:

- Hayır, sen öncekilerdensin.

Böylece onun deniz seferinde bulunacağını önceden haber vermiş oldu.

Ümm-i Hiram, Resulullah efendimizin vefatından sonra, kocası Ubade bin Samit Şam'a gönderilen ilmî heyet içinde olduğundan, Humus'a yerleştiler.

Seksenaltı Yaşında idi

Halife Hz. Osman'in izniyle, 647 yılında Hz. Muaviye, Kıbrıs adasındaki insanların da saadete kavuşmaları, cehennemden kurtulmaları için bir deniz seferi düzenledi. Bu sefer, müslümanların ilk denız savaşıydı. Bu sefere gönüllü seçilen kimseler arasında ashab-ı kiramın ileri gelenleri de vardı. Bunlar arasında Hz. Ebu Zer, Hz. Ebüdderda, Hz. Ubade bin Samit ve hanımı Ümm-i Hiram da vardı.

Hz. Muaviye, bu orduya Hz. Abdullah İbni Kays'ı kumandan tayin etti. Deniz yoluyla yolculuk başladı. Hz. Ümm-i Hiram, seksen altı yaşında olmasına rağmen, bu zahmetli yolculuğa katlanıyor, oradaki insanlara İslâmiyet'i bildireceklerini, onların da kurtuluşa, saadete kavuşacaklarını düşünerek, teselli buluyordu.

25)Hz. Ebu Bekir'in hanımı: ÜMM-İ RUMAN

Hz.Ümm-i Ruman, Yemen'de, Abdullah bin el-Haris-i Ezdî ile nikahlandı. Peygamberimizin davetinden önce, Yemen'in Serat şehrinden Mekke'ye göç ettiler. Tufeyl adında oğlu, bundan oldu. Kocasının vefat etmesi üzerine, Hz. Ebu Bekir ile evlendi.

Bu evlilikten Hz. Aişe-i Sıddıka ve Abdurrahman adında iki çocuğu oldu. İslâm dini tebliğ edilmeye başlayınca, kocası Hz. Ebu Bekir ile beraber Müslüman oldu.

Sana Gizli Değildir

Hicretten sonra Medine-i Münevvereye hicret ettiler. Kızı Hz. Aişe, burada Resulullah efendimiz ile evlendi. Peygamber efendimizin kayınvalidesi olmakla şereflendi.

Hz.Ümm-i Ruman'in faziletleri çoktur. Peygamber efendimiz, onu cennetle müjdelemiş ve buyurmuştur ki:

(Her kimi, cennet hurilerinden birine bakmak sevindirirse, Ümm-i Ruman'a baksın!)

Yine hakkında mağfiret diledikten sonra buyurmuştur ki:

(İlâhî! Ümm-i Ruman'ın, senin yolunda ve Resulünün uğrunda çektiği sıkıntılar sana gizli değildir.)

Ümm-i Ruman, Resulullah efendimizi çok severdi. Kızı Hz. Aişe'nin, Resulullaha gelin olmasına pek taraftar olup, gerçekleşmesine de çok memnun oldu.

Çok iyilik ve ikram severdi. Hadis-i şerif ile övüldü.

Hicretin altıncı senesinde, Müslümanların Ashab-ı Soffaya yemek gönderdikleri bir sırada, Hz. Ebu Bekir, Ashab-ı Soffadan bazılarını eve gönderdi. Kendisi de Resulullah efendimizin yanında kaldı. Geç vakitte evine döndüğünde, Ümm-i Ruman sordu:

- Misafirleri gönderdin de, kendin nerede kaldın?

Hz. Ebu Bekir buyurdu ki:

- Yoksa onlara yemek yedirmedin mi?

- Abdurrahman ile yemek gönderdim. Ancak onlar, sen gelmedikçe yemek yemeyeceklerini söylemişler.

Sonra hazırlanan yemeği yemeye başladılar. Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman der ki:

- Yemin ederim ki, aldığımız her lokmanın altından yeni bir lokma çıkıyordu. Nihayet hepimiz doyduk, ancak yemek önceki gibi, aynen duruyordu.

Gönderdiğim Gibi Duruyor

Bu hâli gören Hz. Ebu Bekir sordu:

- Bu nedir ey Ümm-i Ruman?

Ümm-i Ruman dedi ki:

-Efendim, yediğiniz yemek gönderdiğim gibi aynen duruyor.

Bunun üzerine kalan yemeği Resulullah efendimize gönderdiler.

Hz.Ümm-i Ruman'in ismi Zeynep, künyesi Ümm-i Ruman olup, bununla meşhurdur. Nesebi; Ümm-i Ruman Zeynep binti Amir Kinaniyye-i Firasiyye'dir. Kinane kabilesinin Benî Firas koluna mensuptur. Yemenlidir.

Hz.Ümm-i Ruman 630 senesinde, Medine-i Münevverede vefat etti. Resulullah efendimiz, cenaze namazını kıldırıp, defninde bulundu. Kabre bizzat Resulullah efendimiz indirdi.

26)Devsli muhacir hanım sahabîlerden: ÜMM-İ ŞERİK

Devs'de Müslüman olan Ümm-i Şerik, kendisiyle birlikte hicret edecek bir arkadaş bulamamıştı. Medine'ye giden bir Yahudî ailesine katıldı. Yolculuk esnasında suyu tükendi. Yahudî ailenin yanında su vardı. Fakat Yahudî, Ümm-i Şerik'e, dininden dönmedikçe su vermeyeceğini söyledi. Hanımını da, "Ona su verirsen fena yaparım" diye tehdit etti.

Hava çok sıcaktı. Güneş âdeta kavuruyordu. Bu şartlarda susuz olarak yolculuk yapmak, Ümm-i Şerik'i iyice hâlsiz düşürmüştü. Zorlukla yürüyor, zorlukla konuşabiliyordu. Bu durum Yahudî'yi ümitlendiriyor, Ümm-i Şerik'in biraz sonra dininden döneceğini zannediyordu.

Su İçmiş Birinin Sesi

Fakat Ümm-i Şerik imanın tadını almıştı bir kere. Dünyayı ahirete hiçbir zaman tercih etmeyecek kadar kuvvetli bir imana sahipti. Cenab-ı Hakkın mutlaka bir yerden yardım göndereceğine de inancı sonsuzdu.

Nitekim geceleyin Allah'a olan teslimiyetinin peşin mükâfatını gördü. Herkesin uyuduğu bir sırada, göğsünün üzerine bir miktar suyun konduğunu hissetti. Aldı ve içti. Suya kanmıştı. Biraz sonra yol arkadaşlarını uyandırmak için seslendi. Yahudî onun sesini işitince dedi ki:

- Ben su içmiş birinin sesini duyuyorum.

Yahudî şaşırmıştı. Hanımını sıkıştırdı. Kızdı, bağırdı. Ümm-i Şerik, suyu hanımının vermediğini söyledi. Cenab-ı Hakkın lütfuna mazhar olduğunu bildirdi. Yahudî, inanmıştı. Gördüğü bu keramet karşısında kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldu.

Böylece Ümm-i Şerik, hem dininde sebat etmiş, hem de kendisini Yahudî olmaya zorlayan birinin Müslüman olmasına sebep olmuştu. Ayrıca Cenab-ı Hakkın ihsanını kazanmıştı.

Ümm-i Şerik'in bir yağ tulumu vardı. Onunla Resulullah efendimize yağ hediye ederdi. Birgün çocukları ondan yağ istediler. Ümm-i Şerik başka yağı olmadığı için kalkıp tuluma baktı. Tulumdan yağ damlıyordu. Onlara bir miktar yağ çıkardı. Çocuklar bu yağdan bir müddet yediler.

Uzun Zaman Yetecekti

Bir müddet sonra bir daha yağ istediler. Bu sefer tulumu ters çevirip boşalttı. Böylece yağ bitti. Ümm-i Şerik durumu Resulullah efendimize arz etti. Resulullah efendimiz ona buyurdu ki:

- Yağı boşalttın mı? Şayet ters çevirip boşaltmasaydın uzun zaman sana yetecekti.

Ümm-i Şerik, bu yağ tulumunu isteyenlere emanet olarak da verirdi. İçinde yağ yokken bir gün tulumu şişirip kuruması için asmıştı. Daha sonra baktığında tulumun içinin yağla dolu olduğunu görmüştü. Allahü teâlânın bu ikramından dolayı hamdetmişti.

Resulullaha iman etmiş ve bu uğurda birçok sıkıntıya katlanmış bahtiyar kadınlardan biri olan Ümm-i Şerik'in asıl adı Gaziyye idi. Devsoğullarındandır. Bütün sıkıntılara rağmen inancında sebat eden, Allah'a teslimiyet ve tevekkülden ayrılmayan bu mübarek kadın, birkaç defa Cenab-ı Hakkın lütuf ve ikramına nail olmuştu. Hayatı hakkında başka bir bilgi kaynaklarda geçmemektedir.

27)Ashabın kadın kahramanlarından: ÜMM-İ ÜMARE NESİBE HATUN

Hz.Ümm-i Ümare, Uhud gazasına, kocası Zeyd bin Asım, oğulları Habib ve Abdullah ile birlikte katılarak, şecaat ve kahramanlıklar gösterdi. Gazilere su dağıtmak ve yaralarını sarmak vazifesiyle katıldığı savaşın en şiddetli bir anında, Resulullah efendimize saldıran bir müşriki atından aşağı düşürüp öldürdü.

Ok, kılıç ve kalkan kullanarak düşmana saldırırken kendisi de birkaç yerinden yaralandı. Yaralı hâliyle kocasını ve oğullarını savaşa teşvik etti. Düşman, Resulullah efendimize hangi istikametten saldırırsa, hemen kocası ve oğullarıyla oradan müdafaa ederlerdi.

Çarpışmaya Koyuldum

Hz.Ümm-i Ümare der ki: "Gündüzün başlangıcında Uhud'a vardım. Halk ne yapıyor bir bakayım dedim. Yanımda bir kirba ve içinde su vardı. Resulullahın yanına kadar gittim. Kendisi, o sırada Ashabı arasında bulunuyordu. Bu zamanda Müslümanlar savaş üstünlüğünü devam ettiriyorlardı.

Müslümanlar dağılmaya başlayınca, Resulullahın yanına vardım. Çarpışmaya koyuldum. Kılıçla, okla müşrikleri Resulullahtan uzaklaştırmaya çalıştım. Bu arada da yaralandım. Resulullahın yanında on kişi kalmamıştı. Ben, oğullarım ve kocam, Resulullahın önünde çarpışıyor, müşrikleri ondan uzaklaştırıyorduk.

Bir ara Resulullah efendimiz, benim yanımda kalkan bulunmadığını gördü. Yanında kalkan bulunanlardan birisine buyurdu ki:

- Ey kalkan sahibi, kalkanını çarpışana bırak!

O kimse kalkanını Resulullaha verdi. Ben de Resulullah efendimizden alıp, onunla korundum.

Bize ne yaptılarsa, müşrik süvarileri yaptılar. Atlı bir adam gelip, bana vurdu. Kalkanımla korundum. Ben de onun atının ayaklarına kılıç çaldım. At arkaüstü yıkılınca, Peygamber efendimiz oğlum Abdullah'a şöyle buyurdu:

- Ey Ümm-i Ümare'nin oğlu! Annene, annene yardım et!"

Ümm-i Ümare'nin oğlu Abdullah ibni Zeyd anlatır:

"Uhud günü sol kolumdan yaralanmıştım. Beni, hurma ağacı gibi upuzun bir adam vurmuştu. Resulullah efendimiz; "Yaranı sar" buyurdu. Anam yanıma geldi. Yaraları sarmak için yanında bulunan hazır bezlerle yaramı sardı.

Herkes Katlanabilir Mi?

Bu sırada Resulullah efendimiz bana bakıyordu. Annem, yaramı sardıktan sonra, bana dedi ki:

- Kalk yavrucuğum! Müşriklerle çarpış!

Resulullah efendimiz de buyurdular ki:

- Ey Ümm-i Ümare! Senin katlandığın, dayanabildiğin şeye, herkes katlanabilir, dayanabilir mi?

Beni yaralayan müşrik o sırada oradan geçiyordu. Resulullah efendimiz tekrar buyurdular ki:

- İşte, oğluna vuran adam!

Annem, hemen onun önüne geçip, bacağına vurup çökertti. Bunun üzerine, Resulullahın, mübarek dişleri görünecek kadar gülümsediğini gördüm. Sonra buyurdu ki:

- Allah'a hamd olsun ki, seni düşmanına muzaffer kılıp, gözünü aydın etti. Öcünü almayı sana gözünle gösterdi."

Peygamber efendimiz, Uhud savaşında Ümm-i Ümare'nin oğlu Abdullah'a buyurdu ki:

- Ey Ümm-i Ümare'nin oğlu!

Hz. Abdullah, "Buyur ya Resulallah" deyince, ona, taş atmasını buyurdu.

Hz. Abdullah, önünde gitmekte olan atlı müşrike bir taş attı. Taş, atın gözüne değince, at ürktü ve at da, atlı da yere yıkıldı. Hz. Abdullah taşa tutup, o müşriki yaraladı.

Su Dağıtıyordu

Ümm-i Ümare, Uhud'da oğlu yaralanınca, oğlunun yarasını ve diğer sahabilerin yaralarını sarıyor, susuz olanlara su dağıtıyordu. Daha sonra, eline bir kılıç alarak çarpışmaya başladı.

İbni Kamia kâfiri, Resulullahı öldürmeye yemin etmişti. Resulullahı gördü. Resulullaha hücum edince, Ümm-i Ümare atının önüne geçti. Atını durdurup İbni Kamia'ya saldırdı. O müşrikin üzerinde zırh olduğu için darbeleri pek tesir etmedi. Zırh olmasaydı, o da öldürülen diğer müşriklerin yanına gidecekti.

Sonunda o müşrikin şiddetli bir hücumu ile boynundan ağır yaralandı. Resulullah efendimiz onun için buyurmuştur ki:

- Uhud günü ne tarafıma baktıysam, hep Ümm-i Ümare, hep Ümm-i Ümare'yi gördüm.

Nesibe Hatun, bu savaşta oniki-onüç yerinden yaralanmıştı. Bunlardan en ağırı, İbni Kamia'nın, boynunda açtığı yaraydı. Resulullah efendimiz, oğlu Abdullah'a bu yarayı sarmasını emrettiler. Sonra buyurdular ki:

- Ev halkınızı Allahü teâlâ mübarek kılsın. Senin annenin makamı filan ve filanların makamından hayırlıdır. Allahü teâlâ sizin ev halkınıza rahmet etsin!

Bir sene tedavi gördükten sonra bu yara iyileşti.

Müseylemet-ül Kezzab, yalancı peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkınca, Ümm-i Ümare'nin oğlu Habib, Amman'dan Medine'ye gelirken esir düştü. Müseyleme, kendisinin peygamberliğini kabul etmesini istedi. Habib onu tasdik etmeyince, tek tek uzuvları kesilerek şehit edildi.

Ölümünü Göstersin

Bunu işiten Ümm-i Ümare Müseyleme'nin ölümünü göstermesi için Allahü teâlâya duâ etti. Yaşı altmışın üzerinde olmasına rağmen, oğlu Abdullah'la beraber Yemame

savaşına iştirak etti. Savaşın şiddetli bir anında, Müslümanların dağılmaya başlamaları üzerine, kılıcını çekerek düşmana hücum etti. Oniki yerinden yara aldı. Müseyleme'yi de yaraladı.

Hz.Ümm-i Ümare'nin oğlu Abdullah'ın da bulunduğu, bir grup müslümanın önünden atla kaçmaya çalışan Müseylemet-ül Kezzab, Hz. Vahşi tarafından mızrakla vurularak öldürüldü.

Ümm-i Ümare bu savaşta kolunun birini kaybetti. İslâm ordusunun kumandanı Halid bin Velid, kendisiyle yakından alâkadar oldu. Yaralarını sardırdı. Böylece Müseyleme'nin ölüşünü görmüş oldu.

Bir gün Nesibe Hatun, Peygamberimize dedi ki:

- Ya Resulallah, Allahü teâlâya duâ et de cennette sana komşu olalım. Peygamber efendimiz de, "Allahım! Bunları, cennette bana komşu ve arkadaş et" diye duâ etti. Bunun üzerine Ümm-i Ümare dedi ki:

- Bu bana kâfidir. Artık dünyada ne musibet gelirse gelsin, hiç ehemmiyeti yok.

Melekler Duâ Ederler

Birgün Resulullah efendimiz Ümm-i Ümare'nin evine teşrif ettiler. Ümm-i Ümare de yemek ikram etti. Resulullah efendimiz "Sen de ye" buyurdular. O da oruçlu olduğunu arz etti. Bunun üzerine Resulullah efendimiz buyurdu ki:

-Bir oruçlunun yanında yemek yenildiği zaman, sofra kalkıncaya kadar, melekler oruçluya duâ ederler.

Hz. Ebu Bekir de hilafeti zamanında, kendisini evinde ziyaret eder, hâlini, hatırını sorardı. Hz. Ömer zamanında, bir savaşta elde edilen ganimetler içinde kıymetli kumaşlar da vardı. Bunların en kıymetlisi olan altın sırmalı bir elbise, Hz. Ömer'e isabet etti.

Herkes gelinine veya hanımı Hz. Ali'nin kızı Ümm-i Gülsüm'e verecek diye beklerken, Hz. Ömer, "Bu elbiseye Ümm-i Ümare herkesten daha layıktır" buyurdu ve arkasından ilave etti:

- Resulullah efendimizin, "Savaşta ne tarafa baktımsa, hep Ümm-i Ümare, hep Ümm-i Ümare'yi gördüm" buyurduğunu işittim.

Bunları söyledikten sonra elbiseyi Ümm-i Ümare'ye gönderdi.

Hz.Ümm-i Ümare Uhud'dan başka, Hudeybiye, Hayber Umret-ül kaza, Huneyn ve Yemame gazalarına da katıldı. Biat-i Rıdvan'da hazır bulunmakla şereflendiler. Oğulları Habib ve Abdullah da, Peygamber efendimizin bütün gazalarına iştirak ettiler.

Hz.Ümm-i Ümare, ensarın Hazrec kabilesinden olup, Medine'nin ileri gelen ailelerindendir. Mazin bin Neccar'in evladındandır. Annesi, Rebab binti Abdullah'tır. Tahminen miladî 573 yılında doğdu. İkinci Akabe biatında bulunarak, zevciyle birlikte Müslüman olmakla şereflendi.

Onlardan da Biat Aldım

Akabe'de, kocası Zeyd biat ettikten sonra, Peygamberimize gelerek dedi ki:

- Ya Resulallah! Ümm-i Ümare ve Ümm-i Müney adlı iki kadın da bizimle birlikte biat için gelmişlerdir. Bunun üzerine Resulullah efendimiz, "Hangi şartlarda sizden biat aldımsa, onlardan da aynı şartlarda biat aldım. Ellerini tutup musafaha zarureti yoktur" buyurdular ve kadınların elini tutmadılar.

Hz.Ümm-i Ümare'nin ilk kocası ensardan Zeyd bin Asım'dır. Zeyd'den Abdullah ve Habib isminde iki oğlu vardı. Her iki oğlu da Bedir savaşına katıldı. Diğer gazaların hepsine birlikte iştirak ettiler.

Hz. Zeyd'in vefatından sonra Ümm-i Ümare, Guzeyye İbni Amr'la evlendi. Bu zattan da oğlu Temim ve kızı Havle dünyaya geldi. Ümm-i Ümare'nin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir. Ancak Medine'de vefat etmiş, Bakî kabristanına defnedilmiştir.

Hz.Ümm-i Ümare'den, Abbad ibni Temim, Hâris ibni Abdullah ibni Kâb, İkrime ve Leyla hadis rivayet etmişlerdir.

28)Hz.Peygamberimizn Kızlarından: ÜMMÜ GÜLSÜM (r.anha)

Hz. Peygamber'in kızlarından.

Annesi, Hz. Hatice'dir. Hz. Fatıma'nın büyüğü ve küçüğü olduğu tarzında farklı rivâyetler vardır. İkinci görüşe göre Rasûlüllah'ın kızları arasında en küçüğünün Ümmü Gülsüm olması gerekirse de, Hz. Fâtıma'nın, Medine'de Bedir savaşından sonra Hz. Ali ile evlendiği düşünülürse, Ümmü Gülsüm'ün yaşça daha büyük olması gerekir. Zira Hz. Peygamber'e henüz peygamberlik gelmeden önce Ümmü Gülsüm, Ebû Leheb'in oğlu Uteybe ile nişanlanmıştı.

İlk Müslümanlardan olan Ümmü Gülsüm, annesi Hatice ve kız kardeşleriyle birlikte Resûl-i Ekrem'e biat vermişti.

Ebû Leheb, hakkında Tebbet Suresi nâzil olunca, oğluna, Hz. Peygamber'in kızını terketmesini söylemiş, o da bunun üzerine Ümmü Gülsüm'ü izdivaç olmaksızın terketmişti.

Hicretten sonra Hz. Peygamber ev halkını Medine'ye getirdiğinde Ümmü Gülsüm de bunlar arasında intikal etmişti.

Hz. Osman'la evli bulunan ablası Rukiyye, Bedir savaşından dönüldüğü sırada vefat etmişti. Hz. Osman buna çok üzülmüştü.

Bir süre geçince Hz. Ömer, Hz. Osman'ı teselli için, şayet isterse kızı Hafsa'yı kendisine nikâhlayabileceğini hatırlatmışsa da, o böyle bir durumda bunun uygun olmayacağını ifade etmişti. Aslında, Ümmü Gülsüm'le evlenmeyi ümit ederek böyle söylediği belirtilir.

Aynı günlerde Hz. Peygamber'e giden Ömer, Osman'a Hafsa'yı nikâhlamaktan bahsettiğini, onun ise bundan kaçındığını belirtince Rasûl-i Ekrem "Sana Osman'dan daha hayırlı bir damat, Osman'a da senden daha hayırlı bir kayınbaba bulayım mı?" diyerek şöyle devam etmiş: "Sen, kızın Hafsa'yı bana nikâhlarsın, ben de kızım Ümmü Gülsüm'ü Osman'a nikâhlayayım! "

O günlerde Hz. Peygamber, Hz. Osman'ın kendisiyle kayınbabalık-damatlık münasebetinin kesilmiş olacağı endişesi ile teessüre kapıldığını müşâhede edince, ona bu tür hısımlığın ölümle değil, ancak boşanma ile kesileceğini belirtmiş ve Ümmü Gülsüm'ü kendisine nikahlayacağı müjdesini vermişti.

Böylece Ümmü Gülsüm 3 (624) Rebiülevvelinde nişanlanmış, aynı yılın Cemaziyelâhirinde nikâhlanıp evlenmişti.

Hz. Osman'dan çocuğu dünyaya gelmeyen Ümmü Gülsüm (r.a) 9 (630) yılı Şaban ayında vefat etmiş, cenazesi Peygamber (a.s)'ın halası Safiyye, Esma bint Umeys ve Ümmü Atiyye tarafından yıkanıp kefenlenmiş ve cenaze namazı Hz. Peygamber tarafından kıldırılmış, sonra mezarlığa götürülerek Hz. Ali Fadl b. Abbas ve Üsame b. Zeyd'in de iştiraki ile Hz. Ebu Talha'nın kazdığı kabre indirilmiş ve toprak örtülerek defin işlemi tamamlanmıştır.

Hz.Ümmü Atıyye (r.a)'dan rivayete göre Hz. Peygamber vefat etmiş olan kızı Ümmü Gülsüm'ün gaslinden evvel yıkayıcılara su ve sidr ile üç, beş, hatta daha fazla yıkanmasını, en son yıkanışta ise kâfur veya bu çeşitten bir koku kullanılmasını tenbih etmiş, bu iş tamamlanıp kendisine haber verildiğinde Rasûl-i Ekrem (a.s) kendi izarlarından birini vererek kefen için kızına iç gömleği yapılmasını belirtmişti.[828[828]]

[828[828]] Tecrid, 4, 318

Bu son anlatılan gasl işleminin Hz. Peygamber'in kızlarından Zeyneb'le ilgili olduğuna dair bir rivâyet de vardır. Bununla beraber Siyer-i Nebî araştırmalarıyla tanınan ilim adamlarından bazıları ile Ebû Davud, bunun, Ümmü Gülsüm ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir.[829][829]

29)Hz.Peygamberin Hanımlarından: ÜMMÜ SELEME (r.anha)

Resûlüllah (a.s)'ın hanımlarından biri.

Asıl adının Remle olduğunu söyleyenler varsa da, doğrusu Hind'dir. Oğlu Seleme'den dolayı, Ümmü Seleme diye tanınmıştır. Babası, Ebû Ümeyye Süheyl b. Muğîre b. Abdillah b. Ömer b. Mahzum'dur. Cömertliğinden dolayı kendisine Zâdü'r-rekb (yolcu azığı) denirdi.

Annesi, Âtike bint Âmir b. Rabîa'dır.[830][830]

Ebû Seleme Abdullah b. Abdi'l Esed ile evliydi. Her ikisi, birlikte Habeşistan'a hicret ettiler. Orada, Zeyneb adında bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Daha sonra Seleme, Ömer ve Dürre adında çocukları doğdu.[831][831]

Habeşistan hicretiyle ilgili olarak şöyle dediği rivayet edilmiştir.

"Habeşistan'a vardığımızda komşuların en hayırlısı Necâşi'ye komşu olduk. Dinimizden yana güven içindeydik, eziyet edilmeksizin ve hoşlanmadığımız şeyler işitmeksizin, Âllah Teâlâ'ya ibadet ediyorduk. Bu durum Kureyş'e ulaşınca, bizleri geri getirmeleri için, iki yiğit adamlarını, çeşitli hediyelerle birlikte Necaşi'ye göndermeye karar verdiler. Bu hediyelerin en kıymetlisi, Mekke'nin meşhur derileri idi. Hediyeleri Abdullah b. Rabîa ve Amr İbnü'l-Âs'la gönderdiler.

Bu arada kendilerine, nasıl davranmaları gerektiğini de iyice tembihlediler. Abdullah b. Rabîa ile Amr İbnü'l-Âs Habeşistan'a geldiklerinde, ilk önce patrikleri ziyaret ederek onlara hediyelerini takdim ettiler ve bizi, iade etmesi için Necaşi'ye tavsiyede bulunmalarını istediler. Patrikler onların bu isteğini kabul etti. Ancak Abdullah ile Amr,

---

[829][829] Ayrıntılı bilgi için bk. İbn Sa'd, Tabakat, 8, 37 vd.; İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe Fî Temyîzi's-Sahabe, 4, 489 vd

[830][830] İbn Sa'd, et-Tabırkatü'l Kübrâ, Beyrut, 1975, 8, 86; el--Askalâni, el-İsâbe fı Temyizi's-Sahabe, 8, 203; İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb fi Ma'rifeti'l-Ashâb, 4, 1939, Kâhire 1970, VII, 340; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Mısır, 1955, I, 322-326

[831][831] İbn Sa'd, a.g.e., 8, 87; el-Askalânî, a.g.e., 8, 203; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 4, 1939; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 7. 341; İbn Hişam, a.g.e., 1, 326

Necaşi'yi bu konuda ikna edemediler. O bizi kendilerine teslim etmediği gibi, ülkesinde güven içinde yaşayıp dilediğimiz gibi ibadet etmemize izin verdi."832[832]

Habeşistan'a hicret ederek, Necaşi'ye sığınmış olan Müslümanlar, Mekkeli müşriklerin Müslüman olduklarını haber alınca geri döndüler. Ümmü Seleme ve kocası Ebu Seleme'de geri dönenler arasındaydı. Ancak Mekke'ye vardıklarında durumun, eskisinden pek farklı olmadığını gördüler.833[833]

Medine'ye hicret başladığı zaman ilk yola çıkanlar Ümme Seleme ve kocası Ebû Seleme'dir. Onların hicret olayı, Ümmü Seleme'nin ifadesiyle· şöyle cereyan etmiştir:

Ebû Seleme, Medine'ye gitmek üzere hazırlıklarını tamamladı ve hanımı için bir deve hazırlayarak Ümmü Seleme'yi üzerine bindirdi. Oğlu Seleme'yi de annesinin kucağına verdi. Ancak Mekke'den çıkarlarken Ümme Seleme'nin akrabalarından, Muğîre b. Abdillahoğulları'ndan bazı adamlar onları gördüler ve Ümmü Seleme'nin kocasıyla gitmesine engel oldular. Bunun üzerine, Ebû Seleme'nin akrabaları da oğlu Seleme'yi zorla annesinden alıp götürdüler. Muğîreoğulları, buna karşılık Ümmü Seleme'yi götürüp kendi evlerinde hapsettiler.

Böylece, onu hem kocasından hem de oğlundan ayırmış oldular. Ümmü Seleme, her sabah çıkıp Abtah denilen yerde oturur, akşama kadar gözyaşı dökerdi. Bu hal yaklaşık bir yıl sürdü. Nihayet her iki tarafın akrabaları Ümmü Seleme'ye acıyarak oğlunu kendisine teslim ettiler ve kocasının yanına gitmesine izin verdiler. Ümmü Seleme, oğlunu yanına alarak bir deveye bindi ve tek başına yola çıktı. Yolda Abdu'ddaroğullarının kardeşi Osman b. Talha b. Ebî Talha'ya rastladı. Osman, kendisini Kuba köyüne kadar getirdi geriye döndü.834[834]

Hz.Ümmü Seleme'nin kocası Ebû Seleme, Uhud Savaşında aldığı bir yara sonucu vefat etti. Ümmü Seleme'ye iddet müddetini bitirdikten sonra Resûlüllah (a.s) evlenme teklifinde bulundu.

Rivayete göre; Ebû Seleme vefat edip şer'î bekleme süresi dolunca Hz. Ebû Bekir kendisine evlenme teklifinde bulunmuş, fakat Ümmü Seleme bu teklifi reddetmişti. Ardından, Hz. Ömer aynı teklifte bulunmuş, onu da kabul etmemişti.

Daha sonra Rasûlüllah (a.s) kendisine evlenme teklifinde bulundu. Ümmü Seleme bu teklifi reddetmemekle birlikte çekingen davrandı. Rasûlüllah bu tereddüdünün sebebini sorunca Ümme Seleme; yaşlı, çocuk sahibi ve kıskanç oluşunu sebep gösterdi. Bunun üzerine Rasûlüllah (a.s) "Kıskanç olduğunu söylüyorsun, bunu gidermesi için Allah'a dua

832[832] İbn Hişam, a.g.e., 1, 334 vd
833[833] İbn Hişam, a.g.e., 1, 336
834[834] İbn Hişam, a.g.e., 1, 469; İbn'ül-Esîr, a.g.e., 7, 241; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., 4, 1939

edeceğiz. Yaşlı olmana gelince; bu mesele değildir, ben senden bir yaş daha büyüğüm. Çocuklar da Allah'a ve O'nun Rasûlüne aittir" şeklinde karşılık verdi.[835[835]]

Hz.Ümmü Seleme'den rivâyet edildiğine göre, Peygamber (a.s), başına bir musibet geldiği zaman: "Âllah'ım! Başıma gelen bu musibetin sevabını ver bana onun ardında daha hayırlı bir bedel ihsan et " diye dua etmesini öğütlemiştir. Kocası Ebû Seleme vefat edince; bu şekilde dua eder ve kendine; "Rasûlüllah'ın arkadaşı Ebû Seleme gibisi nereden bulunur?" diye düşünürdü. Bu sırada Rasûlüllah kendisine evlenme teklifinde bulunmuştur.[836[836]]

Rasûlüllah, Ümmü Seleme ile evlendiği zaman mehir ve çeyiz olarak iki adet el-değirmeni, iki adet su testisi, içi hurma lifi ile doldurulmuş, yüzü deriden bir adet yastık, içi hurma lifi ile doldurulmuş bir döşek ve bir çanak vermiştir.[837[837]]

Hz.Ümmü Seleme, Rasûlüllah (a.s)'ın en son vefat eden hanımıdır, Hicretin 59. veya 61. yılında vefat etmiştir. Vefat ettiği zaman 84 yaşındaydı. Cenaze namazını, Ebû Hüreyre (r.a) Bakî Mezarlığında kıldırmış ve orada defnedilmiştir. Ömer ve Seleme adındaki oğulları ile Abdullah b. Abdillah b. Ümeyye ve Abdullah b. Vehb b. Zem'a tarafından kabre indirilmiştir.[838[838]]

30)Asıl adı Rümeysa binti Mihran olan: ÜMMÜ SÜLEYM binti MİLHAN

Asr-ı saadet dönemi örnek ve seçkin İslâm annelerinden biri olan Ümmü Süleym, hakkında Sevgili Peygamberimiz (a.s)'ın "Cennete girdim. Bir ayak sesi duydum. Bu nedir? dedim. "Bu, Rumeysa binti Milhan'dır" diye cevap verdiler." buyurduğu bir hanım sahabidir. Medineli Neccaroğulları'ndan Milhan b. Halid'in kızıdır. Ümmü Haram'ın kızkardeşidir. İsmi Rumeysa, künyesi Ümmü Süleym'dir.

Cahiliyye devrinde Malik b. Nadr ile evlendi. Bu evlilikten meşhur sahabilerden Enes b. Malik (r.a) dünyaya gelmiştir. Medine'de İslam'ı ilk kabul edenlerden olan Ümmü Süleym'in kocası Malik müslüman olmadan, karısının İslam oluşuna kızarak, Şam'a doğru yola çıktı ve yolda karşısına çıkan bir düşman tarafından öldürüldü.

Rasulullah (a.s.) Medine'ye hicret edip Ebu Eyyub el-Ensari'nin hanesinde ikamet ettikleri sırada, ahalinin Peygamberimiz'e çeşitli hediyeler takdim ettiğini gören Ümmü Süleym, oğlu Enes'in elinden tutarak huzura getirdi ve "Ey Allah'ın Rasulü, bu oğlumdan başka sana hediye edecek bir şeye malik değilim. Oğlum size hizmet etsin. Ona dua

[835[835]] İbn Sa'd, a.g.e., 8, 89 vd.; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 7, 342; el-Askalânî, a.g.e., 8, 203
[836[836]] İbn Sa'd, a.g.e., 8, 87
[837[837]] İbn Sa'd, a.g.e., 8, 90; İbn Hişam, a.g.e.,I, 645
[838[838]] İbn Sa'd, a.g.e., 8, 96; el-Askalânî, a.g.e., 8, 204

buyurun!" dedi. Mal ve çocuğunun çoğalması, ömrünün uzun olması ve günahlarının affı için dua etti. Duası bereketiyle bu dediklerinin hepsi olmuştur.

Medineli müşriklerden Ebu Talha evlenmek arzusuyla Ümmü Süleym'e teklifte bulundu. Bunun üzerine "Sen, sana yararı olmayan, zararı olmayan bir taşa tapmayı nasıl uygun görürsün.

Bir marangozun getirip senin için yonttuğu bir ağaç parçasının sana ne faydası dokunur!" diye cevap vermesi üzerine "biraz düşüneyim" dedi. Rumeysa sözüne devamla "Ey Ebu Talha! Sen kafirsin, ben müslümanım. Seninle evlenmek bana uygun düşmez." deyince, asıl sebebin bu olmadığını söyledi. Mihr olarak altın ve gümüşü olmadığını söyledi, Ebu Talha. Rumeysa, "Eğer müslüman olursan bu benim için kâfidir. Senden başka mehir istemem" dedi, Ebu Talha bu şartı kabul etti ve

Peygamberimizin huzuruna gelerek müslümanlığını ilan etti. Böylece evlenmiş oldular.

Cenab-ı Allah (c.c) Ebu Talha ile Rumeysa'nın evliliklerinden bir erkek çocuğu ihsan etti. Adını Umeyr koydular. Baba Ebu Talha'nın çok sevdiği bu yavrucak, kendisi seferde iken vefat eder. Çocuğunu hasta bırakarak gittiği için seferden dönüşünde annesine hemen çocuğun durumunu sorar. "Rahatladı" cevabını alınca sevinir. Ümmü Süleym'in hazırladığı akşam yemeğini yer ve yatarlar.

Sabah olunca karısı tarafından şöyle bir soruyla karşılaşır. "Sana biri emanet bir şey verse, istediği zaman vermek ağarına gider mi?" "Hayır" deyince "Senin oğlun da Allah'ın bir emaneti idi. Allah emanetini geri aldı." der. Ebu Talha hiddetlenir ve durumu Peygamberimiz'e arzeder. O da "Allah (c.c) sabrettiğiniz için onun yerine annesinin rahmine bir erkek çocuk ilka eylemiştir." müjdesini verir.

Ümmü Süleym (r.anha) Uhud Savaşı'na bir grup Ensar kadınları ile katılmıştır. Bir taraftan savaşırken diğer taraftan su taşıma ve yaralıları tedavi ile de meşgul olmuştur. Mekke'nin Fethi'ne katıldıktan sonra, bunun ardından Huneyn Gazvesi'ne de iştirak etmiştir. İltifat-ı peygamberiye mazhar olmuştur.

Rasulullah (a.s) sık sık Ümmü Süleym'i ziyaret eder evinde öğle uykusuna yatardı. O da meşinden yapılmış yatağı serer, biriken terlerini bir şişeye aktarırdı. Sebebini soran Peygamberimiz'e "Bu senin terindir. Biz onu kokumuzun içine koyuyoruz. Çünkü o, kokuların en güzel kokusudur! "diye cevap vermiştir. Peygamber sevgisinin unutulmaz örneklerinden birisini böylece bize öğretmiş oldu.

Rasulullah (a.s) hanımları dışında Ümmü Süleym'in evinden başka hiçbir kimsenin yanına devamlı olarak girmedi. Bunun sebebi sorulunca, "Ben Ümmü Süleym'e acıyorum.

Çünkü kardeşi ve babası benimle birlikteyken şehit edildiler." buyurdu. (Radıyallahü anha).

31)İlk şehit hanım:Hz. SÜMEYYE BİNTİ HUBBAT (r.anha)

Hubbat'ın kızı olan Sümeyye (r.a), Mahzumoğullarından Ebu Huzeyfe bin Muğire'nin cariyesi idi.Ebu Huzeyfe,cariyesi sümeyyeyi ,Yemen'den kalkıp Mekke'ye gelmiş ve kendisine sığınmış bulunan Yasir ile evlendirmişti. Bu izdivaçtan Ammar (r.a) dünyaya geldi.

Yasir, Sümeyye ve çocukları İslamiyet'i kabul etmişlerdi. Başta Mahzumoğulları olmak üzere, müşrikler kendilerine büyük işkence yapıyorlardı. Yasir, Mekkeli olmadığından ve kendisine arka çıkacak kimsesi bulunmadığından; Sümeyye de cariye olduğundan zalimlerin en feci işkencelerine maruz kalıyorlardı.

Fazla taşlık ve kayalık olduğu için, Mekke'nin en sıcak yeri olan Ramda semtinde, Müslüman olan kimsesizlere işkence ediliyordu. Müşrikler günün birinde Yasir'e, karısı Sümeyye'ye, oğulları Ammar ile Abdullah'a akla durgunluk verecek zulümler yapmaya başlamışlardı. O sırada, alemlere rahmet olan Efendimiz Ramda'ya gelmişti.Bu mezalimi görünce:

-Sabredin Ey Yasir Ailesi,mükafatınız Cennettir, buyurdu.

Yasir:
- Zaman hep böyle mi devam edip gidecek? dedi.

Efendimiz:
- Ya Allah, Yasir Ailesine rahmetini ve mağfiretini ihsan et, diye dua buyurdu.

Müslüman oldukları ve kimsesiz bulundukları için Hz. Sümeyye ve zevcine yapılan bu işkenceler devam edip gitmekteydi. Birgün azgın müşrik güruhu, kızdırılmış bir zırhı onun çıplak vücuduna giydirip sıcak kumlar üzerine yatırdılar ve bu şekilde işkenceye devam ettiler. Müşrikler işkence yaparken Sümeyye'nin kalbindeki iman kevseri coşup taşıyor, bu acılara karşı, ebedi ve cavidani bir hayata nail kılınacak bir sabr-u tahammül gösteriyordu.

Kocası Yasir, bu işkencelere dayanamayarak can verince, Ebu Cehil'in amcası olan Ebu Huzeyfe; Sümeyye'nin işini de sana bırakıyorum, dedi.

Yaşlı, zayıf ve yapılan işkenceler altında oldukça sarsılmış bulunan Sümeyye (r.a.) hayat arkadaşını ve teselli kaynağı kocasını da kaybedince daha fazla çökmüştü. Birgün Ebu Cehil, Sümeyye (r.a.)'ye: "Sen Muhammed'e ancak cemaline aşık olduğun için iman ettin" diye çatmıştı. Hz. Sümeyye, son gayretiyle ve imanın verdiği bir öfke ile, Ebu

Cehile hakaret etti. Duyduğu laflarla suratına tükürülmüşe dönen bu azgın dinsiz, elindeki mızrağı Sümeyye (r.a.)'nın ön tarafına yani avret mahalline saplayarak onu şehit etti.

İslamiyet uğrunda ilk şehit düşen kadın Sümeyye (r.a.)'dır. Erkekler arasında ise kocası Yasir (r.a.)'dir.

Rasul-ü Ekrem Efendimiz, cefalara karşı imanda sebat gösteren ve bu uğurda da hayatlarını fedadan çekinmeyen Yasir hanedanına şöyle dua buyurmuştu: "Ya Allah, Yasir ailesine rahmet ve mağfiretini ihsan eyle" .

Bedir harbi günü, Ebu Cehil'in canı cehennemi boylayınca Resulullah (a.s) Efendimiz, Ammar (r.a.)'a: "Allah, annenin katilini katletti" buyurmuştu.

32)Akıllı ve iffetli olan: Hz. ÜMMÜ MABED

Hilye ve Şemail kitaplarında, Hz. Peygamber'in fiziki özellikleri, yani; beşerî yönü, yaşama üslûbu ve şahsî hayatı anlatılır. Hüsn-i hatla yazılmış levhalar şeklinde de kullanılır. İşte bu konuda kendisinden rivayetler nakledilen sahabelerden biri de Hz. Ümmü Mâ'bed'dir. Asıl adı Atike binti Halid el Huzâiyye olup Ümmü Mâ'bed, O'nun künyesidir. Amcasının oğlu Ebu Mâ'bed künyeli Eksem b. Cevn (Abdüluzza) ile evli idi. Kudeyd denilen Mekke ile Medine arasında, Mekke'nin yakınında, su kuyuları çok olan bir yerde kabilesiyle yaşarlardı. Ancak çadırları kabilelerinden biraz uzakta idi.

Hz. Ümmü Mâ'bed (r.anha) akıllı, iffetli ve güçlü bir kadındı. Kabilesi arasında şerefli bir yeri vardı. Cömert ve yardımsever birisiydi. Kuraklık ve kıtlık yıllarında, Kudeyd'deki çadırının önüne oturur, gelen geçen yolcuların su ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırdı.

Hicret yolculuğu sırasında Peygamberimizle, Hz. Ebu Bekir, Âmir b. Füheyre ve Abdullah b. Uraykıt da onun çadırına uğradılar. Hem istirahat etmek hem de biraz yiyecek temin etmek istiyorlardı. Ondan hurma, et veya süt satın almak niyetinde olduklarını söylediler ama bunlardan hiçbir şey bulamadılar. Ümmü Mâ'bed bu esnada çadırında yalnız oturuyordu. Kocası keçileri otlatmak için araziye çıkmıştı.

Peygamberimizi ve yanındakileri tanımayan Ümmü Ma'bed'e ilk sorulardan biri, çadırı yanında duran keçi (veya koyunu) göstererek Peygamberimizden geldi. "Ey Ümmü Mâ'bed! Bu keçi niye burada duruyor?" Ümmü Mâ'bed cevap verdi: "Sürüden geri kaldı da ondan!" "Sütü var mı?" sorusuna da "Hayır!" diyen Ümmü Ma'bed'e bir soru daha: "Keçiyi sağmama izin verir misiniz?" Cevap yine kısa oldu. "Tabii. Şayet sütü varsa."

Sevgili Peygamberimiz keçiyi getirtti. Besmele çekti. Dua etti ve büyükçe bir kab istedi. Sonra keçinin memesini eliyle sıvadı. Keçinin süt damarları harekete geçti ve

memeleri süt ile doldu. Kab doluncaya kadar sağdı. Önce ev sahibi Ümmü Mâ'bed kana kana içti, sonra arkadaşlarına içirdi. En son kendi içti ve şöyle buyurdular: “Kavmin sulayıcısı onlardan sonra içer!"

İkinci defa kaba süt sağdı ve doldurdu. Tekrar içtiler. Üçüncü defa doldurup Ümmü Ma'bed'e teslim etti ve bunu gelince kocası Ebu Mâ'bed'in içmesini söyledi. Ücretini de zorla kabul ettirdi. Ayrıca Ümmü Mâ'bed'in kestiği koyunun etinden de yediler. Etin birazını yol azığı olarak yanlarına aldılar, çoğu ev sahiplerine kaldı.

Bir müddet sonra kocası gelince kaptaki sütü görür ve nereden geldiğini sorar. Ümmü Mâ'bed olup bitenleri baştan sona anlatır. Kocası "Vallahi, Kureyş'in peşine takılıp takip ettiği adam bu olabilir. Anlat bakalım nasıl bir adamdı?" deyince. Ümmü Mâ'bed, Hz. Peygamber'i şöylece tavsif etmeye başlar:

"Gördüğüm öyle bir zât idi ki, güzelliği besbelli idi. Şişman olmadığı gibi zayıf ve ince de değildi. Gözlerinin siyahı ve beyazı birbirinden iyice ayrılmıştı. Saçı ile kirpik ve bıyıklarındaki kıllar gümrahtı. Sesi kalındı. Sustuğu zaman vakarlı, konuştuğu zaman da heybetli idi.

Uzaktan bakıldığında insanların en güzeli ve en sevimlisi görünümündeydi, yakından bakıldığında da tatlı ve hoş bir görünüşü vardı. Çok tatlı konuşuyordu. Orta boylu idi. Bakan kimse, ne kısa, ne de uzun olduğunu hissederdi. Üç kişinin arasında en güzel görüneni ve nur yüzlü olanıydı. Arkadaşları, ortalarına almış durumda hep onu dinlerler, buyurduğu zamanda hemen buyruğunu yerine getirirlerdi. Konuşması tok ve kararlı idi. Ekşi ve asık suratlı değil, güleçti. Kimseyi kınamaz ve azarlamazdı."

Bu vasıfları dinleyen Ebu Mâ'bed, "Bu o kişidir. İlk fırsatta O'nunla buluşacağım" dedi. Hakikaten de sözünde durdu ve Peygamberimizin arkasından giderek O'na yetişti ve biat edip geri döndü. Peygamberimiz (a.s) Medine'ye gittikten sonra da Ümmü Mâ'bed küçük oğlu Mâ'bed'le Medine'ye gitti. Müslümanlığı kabul ettiler. Allah (c.c) onlardan razı olsun!

Hz.Esma binti Ebi Bekir (r.anha)'nın bildirdiğine göre, cinlerden bir cin, kendisi görünmediği halde Mekke'de bazı beyitler terennüm etmiş ve duyanlardan öğrenildiğine göre, Peygamberimizin başından geçen bu keçi ve süt olayını bildirmiş, Ümmü Mâ'bed'i iyiliğinden dolayı övmüştür. Böylece Peygamberimizin ve arkadaşlarının nerede olduklarını anlamış olurlar.

Süraka'nın Peygamberimizi takibi bu Ümmü Mâ'bed'in çadırından ayrılmalarından sonra meydana gelmiştir. Takipçileri, Ümmü Mâ'bed'den O'nu sormuşlar ve biz O'nu arıyoruz diyerek hemen aramaya gitmişler.

Ancak onlara sadece Süraka yetişmiş ve diğerleri eliboş geri dönmüşlerdir. Hz. Ümmü Mâ'bed (r.anha) Ensar kadınlarıyla birlikte bir evde toplanmıştı. Rasülullah (a.s) onlara selam verdi, selamını aldılar. Zina etmemek, hırsızlık yapmamak, çocuklarını öldürmemek, önden ve arkadan iftira yapmamak ve hiçbir maruf hususunda isyankâr davranmamak üzere bana biat ediniz" dedi. Biat ettiler. Marufun burada ne olduğunu soran Ümmü Ma'bed'e şöyle cevap verdiler: "Ölülerin arkasından bağırıp çağırarak ağlamaktır!"

Hz.Ümmü Mâ'bed'in bildirdiğine göre; burada sözü edilen keçi Hicret'in on sekizinci yılındaki kuraklığa kadar yaşamış, hayvanlar o sıralarda yiyecek ve içecek bir şeyler bulamazken, akşam ve sabah sağılarak süt vermiştir.

33) Hz. Abbas'ın zevcesi: ÜMMÜ FADL LÜBABE binti HARİS

Kadın sahabeler arasında Peygamberimiz (a.s)'ın yanında seçkin bir yeri olan Lübabe binti Haris (r.anha) mü'minlerin annesi, Hz. Meymune'nin (r.anha) ablası ve Rasülullah'ın amcası Hz. Abbas'ın zevcesidir. Ayrıca Hz. Hüseyin (r.a)'ın süt annesidir. Diğer bir kızkardeşi Esma binti Umeys (r.anha), Rasülullah'ın amcasının oğlu Cafer b. Ebu Talib (r.a)'ın hanımıdır.

Öbür kızkardeşi Selma ise Peygamberimiz'in amcası seyyidüşşüheda Hz. Hamza'nın eşidir. Böylece akrabalık bakımından Rasul-i Ekrem ile çok taraflı bir bağlılığının olması dikkate şayan bir husustur.

Hemşirelerinin sayısının 15 veya 16 olduğuna dair bir rivayet vardır. Yukarıda ismi geçen dördünün şüphesiz mü'minlerden olduğu bir hadis-i şerifte tasrih edilmiştir. Künyesi Ümmü Fadl olup lakabı Kübra'dır. Hz. Hatice (r.anha)'den sonra ilk iman eden hatundur. Hz. Abbas'tan altı erkek çocuk sahibidir. Oğlu İbni Abbas ve bazı zevat kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

Adının tarihe geçmesine vesile olan olay; Ebu Leheb'in ölmesine sebep olan başını yaralamasıdır. Ebu Rafi (r.a) hadiseyi şöyle anlatıyor: "Ben Hz. Abbas'ın kölesiydim. Hz. Abbas, hanımı Ümmü Fadl müslüman oldular. Ben de müslüman oldum. Hz. Abbas (r.a) müslümanlığını gizliyordu. Kendisi büyük servet sahibi idi ve serveti de, kavmine dağılmış vereside idi.

Ebu Leheb Bedir'e katılmamış yerine Âsi b. Hişam'ı göndermişti. Bedir hezimeti haberi Mekke'ye gelince, Ebu Leheb'i Allah (c.c) zelil ve perişan etti. Biz ise kendimizde kuvvet ve şeref bulduk. Ben zayıf bir adamdım. Zemzem odasında tahtadan su bardakları oyar ve yapardım. Ben orada oturup bardakları oyuyor ve yontuyordum. Ümm-ül Fadl da yanımda oturuyordu. Bedir'den bize haber gelince, son derece sevindik.

O sırada Ebu Leheb iki ayağını şerle sürüyerek geldi ve odanın tahtası üzerine oturdu. Onun arkası, benim arkama düşüyordu. Halk "İşte, Ebu Süfyan b. Haris geldi!" deyinde Ebu Leheb, "Onu tez bana getiriniz. Hayatıma yemin ederim ki, haber sendedir." dedi.

Ebu Süfyan “Vallahi biz o cemaatle karşılaşınca onlara arkalarımızı, omuzlarımızı teslim ettik. Onlar da bizi istedikleri gibi öldürdüler, istedikleri gibi esir ettiler. Allah'a yemin ederim ki, bundan sonra halkı kınamam. Biz yerle gök arasında kır atlar, üzerine binmiş ak benizli adamlarla karşılaştık ki, vallahi, onlara ne bir şey dayanabilir, ne de onlara birşey karşı durabilir." dedi.

Elimi odanın tahtasına vurarak, "İşte, vallahi onlar Mekkelilerdir." dedim. Ebu Leheb, elini kaldırıp yüzüme şiddetli bir tokat indirdi. Ben de onun üzerine atıldım. Zayıf bir adam olduğum için, beni tutup yere vurdu. Üzerime çöküp dövmeye başladı, Ümm-ül Fadl odanın direklerinden birini alarak Ebu Leheb'e şiddetle vurdu. Başı fena halde yarıldı. Ona; "Demek sen, efendisinin yanında bulunmamasından onu zayıf gördün." dedi. Ebu Leheb zelil ve perişan bir halde kalkıp gitti. Vallahi o, yedi geceden başka yaşamadı. Allah onu Adese denilen Kara Hasba hastalığına uğratıp öldürdü."

Hz.Lübabe binti Haris (r.anha) kocası Hz. Abbas (r.a) ve çocukları ile birlikte hicri 8. yılda İslam ordusu Mekke'yi fethetmek için yola çıkıp Cuhfe'ye geldiklerinde, Rasul-i Ekrem ile buluşarak Müslüman olduklarını açıkça ilan ettiler. Onların gelişlerine çok sevinen Rasülullah (a.s) "Ben Peygamberlerin sonuncusu, siz de hicret edenlerin sonuncusunuz." buyurdu. Hz. Abbas Mekke'ye geri döndü, ailesi ve yüklerini Medine'ye gönderdi.

Hz.Ümm-ü Fadl (r.anha) takva ve vera sahibi idi. Pazartesi ve perşembe günleri oruç tutardı. Sünnet'i seniyyenin daimi uygulayıcısı olmuştur. Veda Haccı'nda bulunmuş ve hacı olmuştur. Rasülullah (a.s) onu sık sık ziyaret eder, kendisine çok hürmet ve riayet gösterirdi. Evinde öğle uykusuna yatardı.

Hz.Lübabe (r.anha) rüyasında Rasüllullah'ın ailesinden olan bazı kimseler gördü.

Rasülullah'a anlattı. O da "Kızım Fatıma oğlan doğuracak. Oğlun Kussem ile emzireceksin." dedi. Hz. Hüseyin doğdu ve onu emzirdi.

Rasülullah'ın imameti ile mescidde cemaate son kıldırdığı namaz Hz. Aişe (r.anha)'nın rivayetine göre öğle namazı oldu. Hane halkına imam olarak kıldırdığı son namazı ise Hz. Lübabe'nin rivayetine göre akşam namazı olmuştur.

Hacc'da Rasülullah'ın oruçlu olup olmadığı merak edildi. Lübabe bir kadeh süt verdi, o içti. Oruçlu olmadığı anlaşıldı.

Hz. Lübabe, Hz. Osman'ın hilafeti yıllarında zevci Hz. Abbas'tan önce irtihal etti. Baki Kabristanı'na defnedildi, (r.anha)

34)Peygamberimizin hanımlarından: ZEYNEB BİNTİ CAHŞ

Hz. Zeyneb validemiz, Peygamberimizin halasının kızı olup, ilk iman edenlerdendi. Mekke'den Medine'ye hicret etti. Önceleri, Resulullahın azatlı kölesi olan Zeyd bin Hârise ile evli idi. Zeyd bin Hârise, Hz. Zeyneb'in hakkını gözetemediğinden ayrıldılar.

Beni Ona Sen Ver

Resul aleyhisselam, halasının kızının durumuna üzülüp, onun şerefini iâde etmek ve onu üzüntüden kurtarmak için, Hz. Zeyneb'i nikâh etmek istedi.

Hz. Zeyneb bunu işitince, sevincinden iki rekat namaz kılıp, şöyle duâ etti:

-Ya Rabbî! Senin Resulün beni istiyor. Eğer onun zevceliği ile şereflenmemi takdîr buyurdun ise, beni ona sen ver!

Duâsı kabul olup, Ahzâb suresinin otuzyedinci ayet-i kerimesi gelerek, buyuruldu ki:

وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذى اَنْعَمَ اللّهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّهَ وَتُخْفى فى نَفْسِكَ مَا اللّهُ مُبْديهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشيهُ فَلَمَّا قَضى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَىْ لاَ يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنينَ حَرَجٌ فى اَزْوَاجِ اَدْعِيَائِهِمْ اِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ اَمْرُ اللّهِ مَفْعُولاً

“Ve hatırla o zaman ki, O kendisine Allah'ın in'am ettiği ve senin de kendisine in'am ettiğin kimseye, "Zevceni kendin için tut ve Allah'tan kork," diyordun ve kendi içerinde Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi gizliyordun ve nâstan korkuyordun. Halbuki, korkmaya en ziyâde layık olan Allah'tır. Sonra Zeyd, o kadından alakasını nihâyete erdirince onu seninle evlendirdik. Tâ ki oğulluklarının alakalarını zevcelerinden kestikleri zaman o zevcelerde mü'minler üzerine bir darlık (bir günah) olmasın. Ve Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu.” [839[839]]

Hz. Zeyneb'in nikâhını Allahü teâlâ yaptığı için, Resulullah ayrıca nikâh yapmadı. Hz. Zeyneb bununla her an övünür ve derdi ki:

- Her kadını babası evlendirir. Beni ise, Allahü teâlâ nikâhladı.

[839[839]] Ahzab,33\37

O zaman Otuz Sekiz Yaşında İdi

Hz. Zeyneb'in, Zeyd bin Hârise ile nikâhlanıp evlenmesi ile, eshab-ı kiram arasında eskiden kalma birçok örf ve âdetlerin ortadan kalkması sağlanmıştır. Mesela önceleri halk, evlat edinilmiş bulunan kimseyi, kendi öz evladı hükmünde zannederdi.

Cenab-ı Hak, son Peygamberi vasıtasıyla, bu hususu ortadan kaldırmıştır. Hür kimse ile köleyi aynı seviyede tutmuştur. Aradaki imtiyazı ortadan silip atmıştır. Hz. Zeyd gibi bir köleyi, Beni Hâşim ile aynı seviyeye getirmiştir.

Abdülhamid Hânın Hizmeti

Fransızların edepsiz şâiri Volter, Resulullahın Hz. Zeyneb'i zevceliğe kabul buyurmasını, tarihlere, vak'a ve haberlere taban tabana zıt ve uydurma, âdî ve alçak iftiralarla, şiir düzerek bir tiyatro kitabı yazmıştır.

Edebiyat ve fikir adamına yakışmayan bu çirkin, iğrenç yazısı, kendisini aforoz etmiş olan, büyük düşmanı papanın hoşuna gitmiş, kendisini okşayıcı mektup yazmıştır. Müslümanların halifesi Sultan İkinci Abdülhamid Hân, bu piyesin sahnede oynatılacağını işitince, Fransız ve İngiltere hükûmetlerine ültimatom vererek, hemen önlemiş, bütün insanlığı, yüz kızartıcı aşağılıklardan kurtarmıştır.

Hz. Zeyneb'in düğün gecesi, Peygamber efendimizin bir mucizesi daha görüldü. Duâsının bereketiyle az yemek çoğaldı. Bütün davetliler yediği hâlde, Enes bin Malik hazretlerinin annesi Ümm-i Süleym'in gönderdiği yemek, hiç azalmadı. Enes bin Malik, "Üçyüz kişi kadar yediği hâlde, Peygamber efendimiz, (Yemeği kaldır) buyurmasıyla, kaptaki yemeğin, ortaya koyduğum zamanda mı, yoksa kaldırdığım zamanda mı çok olduğunu anlayamadım" buyurdular.

Hz. Zeyneb, ihsanı, sadakayı pek çok severdi. El işlerinde de mahir idi. İşlediği şeyleri ve eline geçen herşeyi, akrabasına ve fakirlere verirdi. Resulullah efendimiz, Hz. Zeyneb için buyurmuştur ki:

- Zevcelerim arasında, bana en önce kavuşacak olanı, eli uzun, yani eli açık, cömert olanıdır.

Hepsini Dağıtırdı

Hz. Zeyneb, Peygamber efendimizin pek çok iltifatına kavuşarak, yüksek makamlara sahip oldu. Sadaka ve ihsanı o kadar çoktur ki; Resulullah efendimizin vefatından sonra, halife Hz. Ömer, Peygamberimizin hanımlarının her birine onikibin dirhem verirdi. Bunu alır almaz, hepsini sadaka eder, dağıtırdı.

Nesilden nesile intikal eden menkıbede, Hz. Zeyneb, Hz. Ömer'den hediye gelince derdi ki:

- Buna benden daha fazla ihtiyacı olanlar vardır. Onu şuraya koyun, üzerini örtün.

Sonra bir başörtüsünü parçalayarak, onu kese yapar ve bu keselerle parayı akrabalarından muhtaç olanlara ve yetimlere dağıtır, sonra da elini kaldırarak buyururdu ki:

- Allahım, bundan sonra bana, Ömer'in hediyesini nasip etme!

Hakikaten o sene vefat etti. Resulullahtan sonra, Peygamberimizin zevceleri arasında, en önce vefat eden budur.

Yüreğimdeki Ateş

Hz. Zeyneb, hicretin yirminci yılında, 53 yaşında Medine'de vefat etti. Naaşının, Peygamberimizin Serdiri üzerine konularak taşınmasını vasiyet ettiğinden, öyle yapıldı. Cenaze namazını halife Hz. Ömer kıldırdı. Tabutu Bakî kabristanlığına getirilirken, kardeşi Ahmed bin Cahş âmâ hâliyle ağlıyordu. Hz. Ömer, onun ağlamasını işitince buyurdu ki:

- Ey Ahmed, tabuttan uzaklaş! Cemaat seni sıkıştırmasın. Zeyneb'in tabutunu taşımak için kalabalık fazlalaşıyor.

Ahmed ise şöyle cevap verdi:

- Ya Ömer! Bu, her türlü hayır ve bereketi sayesinde kazandığımız kız kardeşimizdir. Bu ağlamam, yüreğimdeki ateşi soğutuyor.

Defnedileceği esnada, Hz. Ömer, Peygamberimizin hanımlarına, Hz. Zeyneb'i kimin kabre koyabileceğini sordu. Onlar da, “Sağlığında onu görmek, kimlere helal ise, kabrine de onlar girer, indirirler” cevabını verdiler. Bunun üzerine yakın akrabaları kabre indirdiler.

Hz. Aişe, Hz. Zeyneb'i çok medh ve sena ederdi. Onun hakkında buyurmuştur ki:

“İster dinî meseleler olsun, ister takva ve sadakat olsun, ister sıla-i rahm, yani akrabayı ziyaret olsun, isterse cömertlik ve fedakârlık olsun, Zeyneb'den daha iyi hiçbir hatun yoktur.”

"Resulullahın zevceleri içinde Zeyneb'den başka kimse, zat-ı saadetlerine yakınlık bakımından benimle boy ölçüşemez.”

“O saadetli ve iyi hatun aramızdan gitti. Yetimler ve dullar hamisiz kaldılar.”

“Allahü teâlâ, Zeyneb binti Cahş'a rahmet eyleye. Hakikaten dünyada onun mertebesinde hiçbir hatun yoktu. Hak teâlâ, Nebîsini onunla evlenmeye sevk eyleyip, Kur'an-ın bazı ahkâmını indirmiştir.”

Hz. Ümm-i Seleme de, Hz. Zeyneb hakkında, “Zeyneb, salih, oruç tutan ve ibadetle vakit geçiren bir hatundu” buyurdu.

35)Kör olup tekrar gören sahabi kadın: ZİNNİRE ve NEHDİYE

Mekkeli müşrikler başta Rasülullah (a.s) olmak üzere ilk müslümanların hepsine işkence ettiler. İşkence yapmaya birbirlerini kışkırttılar. Fikren ve kalben mağlup olanların söyleyecek sözleri, verecek özleri olmadığından el ve ayaklarından meded umarlar. Tokat ve tekmeye başvururlar. İtibarlı ve zengin olanları ise tehdit ederler, öyle değil mi? İşte birkaç örnek:

Hz.Zinnire Hatun (r. anha) Rum asıllı olup cariye idi. İslamiyet'in başlangıcında müslüman kadınların ilklerindendir. Kızı Ümmü Ubeys de cariye olup, o da ilk müslüman kadınlardandı. Her ikisi de inançlarından dolayı ağır işkenceler gördüler.

Hz. Ömer Müslüman olmadan önce kendisinin üzerine yürür, boğazını sıkardı. Elleri yanlarına düşen Zinnire'nin öldüğü sanılırdı.

Ebu Cehil'in yaptığı işkenceler yüzünden Zinnire Hatun'un gözleri kör olmuştu. Ebu Cehil, "Gördün mü? Lât ve Uzza senin gözünü de kör etti!" dedi. Zinnire Hatun "Hayır! Vallahi bu böyle değildir. Benim gözümü böyle eden onlar değillerdir. Lât ve Uzza, ne yarar, ne de zarar vermeğe asla kadir olamazlar. Lât ve Uzza hiçbir şeyi göremezler! Onlar, kendilerine tapanları da, tapmayanları da bilmezler. Fakat bu semavi bir iştir. Benim Rabbim gözümü geri vermeğe, beni gördürmeğe de kadirdir." dedi.

Diğer müşrikler de Ebu Cehil gibi söylediler ama Zinnire onların da yalan söylediklerini Allah'a yemin ederek ilan etti. Bu tartışmaların olduğu günün gecesi geçip de sabah olunca Yüce Allah (c.c) Zinnire Hatun'un gözlerini geri çevirdi, gördürdü. Lakin kureyş müşrikleri "Bu da, Muhammed'in sihirlerindendir!" dediler.

Ebu Cehil, Zinnire Hatun ve benzeri Müslümanlar hakkında "Muhammed'in izinde giden şu akılsızlara şaşmaz mısınız? Eğer onun getirdiği şey, hayırlı ve gerçek olsaydı, biz ona uymakta bunlardan daha önce davranır ve kendilerini geçerdik. Zinnire'nin doğruyu bulmakta, bizi geçeceğini mi sanırsınız?" demişti. İşkenceye maruz kalan cariyelerden Nehdiyye Hatun ve kızı Lübeyne (veya Lebi be) Hatun'a sahibeleri olan müşrik kadın, "Vallahi sizi azdıranlardan, Muhammed'in ashabından birisi satın alıp azad etmedikçe elimden kurtulamayacaksınız." derdi.

Hz. Ömer müşrik iken, daha Müslüman olmamışken, Müslümanlıktan döndürmek için Lübeyne Hatun'a ağır işkenceler yapardı. Hassan b. Sabit (r.a) der ki: "Ben umre için Mekke'ye varmıştım. Rasülullah (as) insanları İslamiyet'e davetle uğraşıyordu. Ashabı da işkencelere uğratılıyordu. Ömer b. Hattab'ın başucuna dikildim. Kendisi beline izar (fota) tutunmuştu. Müemmel oğullarının cariyesinin boğazını, elleri gevşeyip yanlarına düşünceye kadar sıktı, durdu, Kendi kendime "Öldü artık kadıncağız!" dedim. Sonra onu bırakıp Zinnire'nin üzerine yürüdü, ona da bunun gibi yaptı."

Hz. Ömer bir gün Lübeyne'yi dövmekten bıkınca "Senden özür dilerim. Ben seni yorulduğum için bıraktım." dedi. Lübeyne ise ona, "Eğer Müslüman olmazsan Allah da sana öyle yapacaktır." dedi. Hz, Nehdiye ile kızı lübeyne birgün un öğütmekle uğraşıyorlardı. Sahibeleri yemin ederek "İkisinizi de sizin atalarınızın dininden dönmüş birisi satın alıp da azad etmedikçe, ne azad ederim ve ne de işkenceden geri kalırım." dedi.

Bu konuşmayı duyan Hz. Ebu Bekir (r.a) yemininden dönüp bu iki cariyeyi azad etmesini teklif etti. O da, "Onların itikadını bozan sensin. Onları satın al ve azad et" dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) "Aldım onları. İkisi de hürdür." dedi. Nehdiye ile kızına "Haydi ona ununu geri veriniz." dedi. Onlar, "İşi bitirdikten sonra versek olmaz mı?" dediler. Hz. Ebu Bekir (r.a) "İsterseniz öyle yapınız." dedi.

Müslüman olduğu zaman Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın kırk bin dirhemi vardı. Bu servetini ağır işkence gören kadın ve erkek birçok köleleri satın alıp kurtararak harcamaktan geri durmadı. Medine'ye hicret ettiği zaman yanında beş veya altı bin dirhemi kalmıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a)'ın satın alıp azad ettiği köle ve cariyeler on kadar idi. Hz. Bilal ve annesi Hamame, Hz. Amir bin Füheyre, Hz. Fûkeyhe, Hz. Nehdiyye ve kızı Hz. Lübeyne, Hz. Zinnire, Hz. Ümmü Übeys ve kızı, Hz. Ümmü Abis (r. anhüm)

Bilindiği üzere müşrikler, Uhud savaşında müslüman şehitlere işkence ettiler. Karınlarını deştiler, burunlarını ve kulaklarım kestiler. Sadece aralarında Hanzala b. Rahib'e eziyet etmediler. Çünkü babası Amir er-Rahip, Ebu Sufyan ile beraberdi.

Mevki sahibi birinin Müslüman olduğunu duyunca Ebu Cehil hemen ona koşar, "Mevkiini kaybedersin" derdi. Bütün bunlara rağmen hulus sahibi mü'minler imanlarında sebat etmişlerdir. Birkaç hadise müstesna, dininden dönen, irtidat eden müslüman bulunmamıştır. Bunca baskılara rağmen Müslümanların sayısı günden güne artmış, İslam'ın nuru bütün ufukları aydınlatmıştır. Nefsine mağlup olanlar hâlâ esir ve köleliklerini devam ettirirlerken onların eli altındaki köle ve cariyeler, İslam nimeti sayesinde, hürriyete (bağımsızlığa) kavuşmuş olarak şan ve şerefle yaşamışlardır. Allah (c.c) onlardan razı olsun.

36) Rasûlüllah (a.s)'ın hanımlarından biri. ZEYNEB binti HÜZEYME (r.anha)

Rasûlüllah (a.s)'ın hanımlarından biri.

Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın, Peygamber (a.s)'le evlenmesinden kısa bir müddet sonra, Kureyş'in ilk muhacirlerinden ve Uhud Muharebesi şehidlerinden birinin hanımı olan Zeyneb, dul kalmıştı. Bu kadın, gerek Câhiliyye, gerekse İslamî dönemde fakirlere çok acıdığı, onlara karşı merhametli ve şefkatli davrandığı, karınlarını doyurup sadaka verdiği için "Ümmü'l-Mesâkin" (fakirler anası) diye isimlendirilmişti.[840[840]]

Hz.Ümmehâtu'l-Mü'mininden olan Zeyneb binti Hüzeyme (Ümmu'l-Mesâkin)'in soy kütüğü baba tarafından bir şüpheye mahal bırakmayacak kadar açıktır. Buna göre, o Zeyneb binti Huzeyme b. Hâris b. Abdullah Amîr b. Sa'saa el-Âmiriyye'dir.[841[841]]

Onun annesi hakkında ise kaynaklar birbirinden farklı bilgiler vermektedirler.[842[842]]

Hz.Zeyneb binti Hüzeyme (r.an), Hz. Peygamberin evinde çok az kaldı. Bu sebeple olsa gerektir ki siyer yazarları ve tarihçiler onunla pek ilgilenmezler. Zira o, Hz. Peygamberle evlendikten iki veya üç ay sonra vefat etti. Cenaze namazı, bizzat Allah elçisi tarafından kılınıp Baki' mezarlığına defnedilen bu mü'minlerin annesinin. İslâm'ın, belki de hicretin üçüncü yılından itibaren yayılmasında oynadığı küçümsenemeyecek bir rolü bulunmaktadır.

Hz. Zeyneb'in kabilesi Âmir b. Sa'saa, o dönem Arabistan'ının en kuvvetli kabilelerinden biri idi. Bu kabilenin İslâm'la olan münasebetleri, hicretin üçüncü senesinde, Müslüman tebliğcilerinin şehid edilmesi sebebiyle ve bilahere bu kabileden iki müslümanın katliamdan kurtulan bir Müslüman tebliğcisi tarafından (bu ikisinin İslâm'ı kabul ettiklerini bilmeden) öldürülmesi üzerine acıklı bir şekilde bozulmuştu. Bu büyük kabilenin, İslâm'a karşı taşıdığı düşmanlığın devam etmemesi için bir şeyler yapmak gerekiyordu.

Bu sebeple daha önce evlenip dul kalmış olan ve manevî tesiri herkes tarafından kabul edilen Zeyneb'le evlenen Hz. Peygamber, bu düşmanlığın ortadan kaldırılmasını hedeflemişti. Böylece o kabilenin, İslâm'a karşı olan kin ve düşmanlığı da bir ölçüde hafifletilmiş olacaktı.[843[843]]

840[840] İbn Hişâm, es-Siretu'n-Nebeviyye, Kahire t.y., 3, 46; İbn Sa'd, et-Tabakatu'l-Kübrâ, Beyrut 1960, 8, 115; İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb fı Esmai'l-Eshab, Mısır 1939, 4, 306

841[841] İbn Abdi'l-Berr, el-İstiâb, 4, 305-306

842[842] Bu konuda geniş bilgi için bk. Ziya Kazıcı, Hz. Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayatı, İstanbul, 1991, 198-199

843[843] Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, trc. Sait Mutlu - Salih Tuğ, İstanbul 1969, 2, 20

Fakat ne yazık ki bu muhterem kadın, Hz. Peygamberle evlendikten iki veya üç ay sonra 30 yaşlarında iken vefat etti.

Hz. Peygamberin, Baki' mezarlığına defnedilen ilk hanımı olan Zeyneb binti Hüzeyme'nin, Rasûlullah'tan önce kiminle evli olduğu ve kaç evlilik yaptığı soy bilginleri ve tarihçiler tarafından farklı şekillerde verilmektedir. Bununla beraber, Onun Abdullah b. Cahş ile evli olduğu, bu zatın Uhud'da şehit olmasından sonra Rasûlüllah ile evlendiği görüşü ağır basmaktadır.[844[844]]

Hz.Zeyneb binti Hüzeyme'nin fizikî yapısı üzerinde fazla durulmamıştır. Onun, Peygamberimizle evliliği şefkat ve merhamete dayalı bir evlilikti. Gerçi bu kadar kısa bir sürede ondan bize intikal eden fazla bir şey bulunmamaktadır. Rasûlüllah ile olan evliliklerinden çocukları olmadığı gibi daha önceki eşlerinden de çocuklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Rasûlüllah'ın sağlığında, Mekke'deki Hacûn mezarlığına defnedilen mü'minlerin ilk annesi Hz. Hatice ile, yoksul ve fakirlerin annesi Zeynep binti Hüzeyme'den başka kendisinden önce vefat eden zevcesi olmadı.

37)Rasûlüllah'ın Kızı. Hz. ZEYNEB (r.anha)

Peygamber (a.s)'ın ikinci çocuğu ve kızlarının en büyüğü olup, annesi

Hz. Hatice binti Huveylid b. Eslem'dir. Rasûlüllah'a nübüvvet gelmeden yaklaşık on yıl önce dünyaya gelmiştir. Bu sırada Peygamberimiz otuz yaşlarındaydı.

İbn Hişam, onun Rukayye'den sonra dünyaya geldiğini, İbnü'l-Kelbî ise Kasım'dan önce doğduğunu söylemelerine karşı, ekseri kaynaklar; Hz. Zeyneb'in Kasım'dan sonra dünyaya geldiğini ve Rasûlüllah'ın kızlarının en büyüğü olduğunu kaydetmektedirler.

Rasûlüllah (a.s)'ın, Hz. Hatice'den olan çocuklarının tümü, vahyin nüzulünden önce dünyaya gelmişlerdir. Erkeklerin hepsi, İslâm gelmeden önce vefat etmişler, kızları ise İslâm devrine yetişmiş, Rasûlüllah'a iman etmiş ve Medine'ye hicret etmişlerdir. İbn Sa'd'a göre, Rasûlüllah'ın, et-Tayyib (Abdullah) ve et-Tahir adlı çocukları İslâmiyet döneminde dünyaya gelmişlerdir.

Zeyneb büyüyüp evlenme çağına gelince, teyzesi Hâle bint Huveylid kendisini, oğlu Ebu'l-Âs b. er-Rebî'e istedi. Annesi Hz. Hatice, kız kardeşinin bu isteğini memnuniyetle kabul etti. Zira o sırada Ebu'l-Âs, gerek mal, gerek ticaret gerekse güvenilir olma bakımından Mekke'nin sayılı adamlarından biriydi ve Hz. Hatice, yeğenini çocukları

[844[844]] iğer rivayetler ve kaynaklar için bk. Ziya Kazıcı, a.g.e., 199-201

kadar sevmekteydi. Rasûlüllah (a.s) de nübüvvetten önce gerçekleşen bu evliliğe muhalefet etmedi.

Hz.Zeyneb'in, Ebû'l-Âs b. er-Rebî'den

Ümâme ve Ali adında iki çocuğu oldu. Ali, çocuk denecek yaşta vefat etti. Kızı Ümâme ise bilahere teyzesi Fâtıma'nın vefatından sonra Hz. Ali ile evlenmiştir.

Hz. Muhammed (a.s)'e risâlet gelince, hanımı Hz. Hatice; başta Zeyneb olmak üzere dört kızı ile birlikte, derhal O'na iman ettiler. Zeyneb'in kocası Ebu'l-Âs ise iman etmemiş, uzun süre müşrik olarak kalmıştır. İslâm, Zeyneb ile kocasının biri birlerinden ayrılmasını ön görüyordu,845[845] fakat Peygamberimiz Mekke'de iken, helal ve harama dair hükümleri uygulayabilme gücüne sahip değildi. Bu yüzden, İslâmiyeti kabul etmiş olan Zeyneb'i putperest kocasından ayıramamıştır.

Rasûlüllah (a.s), insanları İslâm'a davet etmeye başlayınca Kureyş müşrikleri, hanımını boşaması için Ebu'l-Âs'a baskı yaptılar. Fakat o, hanımını çok sevdiği için: "Allah'a yemin olsun ki, eşimden ayrılmam, onun yerine Kureyş'ten, başka bir kadının eşim olmasını da istemem" dedi ve baskılara direndi. Böylece Zeyneb, Müslüman olduğu halde, hicret edinceye kadar müşrik kocasıyla birlikte kaldı.

Kureyşliler, Bedir Savaşında müslümanlara yenilip Mekke'ye döndüklerinde, geride birçok esir bırakmışlardı. Ebû'l-Âs b. er-Rebî de esirler arasındaydı Ashab, Medine'ye döndüklerinde onu Rasûlüllah'a teslim ettiler. Mekkeliler esirlerini kurtarmak için fidye gönderdikleri vakit, Zeyneb de kocasını kurtarmak için bazı mallarla birlikte, annesi Hz. Hatice'nin kendisine düğün hediyesi olarak verdiği gerdanlığı da göndermişti.

(Rasûlüllah (a.s) bu gerdanlığı görünce son derece müteessir olmuş, ashâbına; "Şayet esirini serbest bırakmayı ve malını da geri vermeyi uygun görürseniz bunu yapınız" buyurdu. Ashâbı da: "Olur ya Rasûlüllah!" diyerek Ebû'l-Âs'ı serbest bıraktıkları gibi, Zeyneb'e ait tüm malları geri gönderdiler.

Bir rivayete göre, Ebu'l-Âs serbest bırakılırken, Rasûlüllah, Zeyneb'in Medine'ye hicret etmesine izin vermesini şart koşmuştur. Başka rivayetlere göre ise Ebu'l-Âs, bu sözü kendiliğinden vermiştir.

Ebu'l-Âs Mekke'ye gidince, Rasûlüllah (a.s) Zeyneb'i getirmeleri için Zeyd b. Hârise ile Ensâr'dan birisini görevlendirdi ve onlara; "Zeyneb yanınıza gelinceye kadar Ye'cec vadisinde bekleyin, sonra onu alıp bana getirin"dedi. Onlar da söylenen yere gidip beklemeye başladılar.

845[845] Mümtehine, 60/10

Ebu'l-Âs Mekke'ye varınca, Zeyneb'e hicret için izin verdi. O da hazırlığını yaparak kayınbiraderi Kinâne b. Er-Rebî'nin getirdiği deveye bindi ve birlikte yola çıktılar. Kureyşliler bunu haber alınca onları aramaya çıktılar. Nihayet Tuva denen yerde yetiştiler.

Hz.Zeyneb'e ilk yetişen, Habbar b. el-. Esved b. el-Muttalib'dir. Habbâr, Zeyneb'i mızrağı ile dürterek yere düşürdü. Bunun üzerine, kayınbiraderi Kinâne yere çöküp ok torbasını önüne serdi ve; "Allah'a yemin ederim ki, bana kim yaklaşırsa ona ok atacağım" dedi, adamlar da geri çekildiler.

Biraz sonra Ebu Süfyan, Kureyş'in eşrafından bir grupla gelerek,
Kinâne'ye: "Be adam! Ok atmayı kes de seninle konuşalım" dedi.
Kinâne, ok atmayı kesince gelip yanında durdu ve;
"Bu yaptığın doğru değildir, kadını alenen çıkardın. Onu götürürsen, insanlar başımıza gelen felaket (Bedir yenilgisi) dolayısıyla zelil olduğumuzu, gücümüzü kaybettiğimizi sanacaklar. Hayatıma yemin olsun ki, onu babasına gitmekten alıkoymaya ihtiyacımız yoktur, onu hapsederek intikam almayı da düşünmüyoruz. Sen onu geri getir, ta ki sesler kesilip, insanlar onu geri getirdiğimizi sansınlar. Bilahare gizlice götürüp onu babasına kavuşturursun" dedi.

Kinâne de öyle davrandı. Bir gece, onu çıkarıp Zeyd b. Harise ve arkadaşına teslim etti. Onlar da Zeyneb'i Rasûlüllah (a.s)'e getirdiler.

Ebu'l-Âs Mekke'de, Zeyneb de Medine'de Rasûlüllah (a.s)'ın yanında bir kaç yıl bu şekilde kaldı. Mekke fethinden kısa bir süre önce Ebu'l-Âs, ticaret yapmak için Şam'a gidip kervanı ile dönerken, Peygamber'in gönderdiği bir seriyye ile karşılaştı. Malını bırakarak kaçmak zorunda kaldı.

Seriyye, mallarla geri döndükten sonra, Ebu'l-Âs, karanlıktan istifade ile Medine'ye gelip Zeyneb'e iltica etti ve emân diledi, Zeyneb de ona emân verdi. Rasûlüllah (a.s), sabah namazına tekbir getirip ashâb da O'na uyunca Zeyneb, kadınların bulunduğu sofadan yüksek sesle; "Ey insanlar! Ebu'l-Âs b. er-Rebî'e emân verdim" diyerek onu himayesine aldığı bildirdi.

Hz. Peygamber selâm verdikten sonra ashâbına dönerek; "Benim duyduğumu siz de duydunuz mu?" diye sordu. "Evet" cevabını alınca;, Muhammed'in nefsini elinde bulunduran Allah â yemin ederim ki, sizin de duyduğunu işitinceye kadar bu olaydan haberim yoktu. Bilin ki, Müslümanların en zayıfı dahi emân verebilir" dedi.

Başka bir rivayete göre Ebu'l-Âs, seriyye tarafından esir edilmiş, malları elinden alınmış ve müslüman olması karşılığında serbest bırakılacağı ve mallarının kendisine iade edileceği söylenmiş fakat kendisi bu teklifi reddetmiştir.

Daha sonra Rasûlüllah as'habına; "Bildiğiniz gibi bu adam bizdendir. Siz onun mallarını ele geçirmişsiniz. Eğer iyilik edip mallarını iade ederseniz memnun olurum. Kabul etmezseniz, şüphesiz bu, Allah'ın size helal kıldığı bir ganimettir, siz buna layıksınız"dedi. Ashab da: "Malları geri vereceğiz" deyip ona iade ettiler. Ebu'l-Âs da Mekke'ye dönüp herkesin malını verdikten sonra kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldu.

Ebu'l-Âs, müslüman olduktan sonra Medine'ye geldi. Böylece Rasûlüllah (a.s) uzun zamandan beri kocasından ayrı yaşayan kızı Zeyneb'i yeniden Ebu'l-Âs'a nikahladı. İbn İshak, İbn Abbas'tan rivayetle, Hz. Peygamber'in, Zeyneb'i yeni bir mehir kesmeksizin ilk nikahla Ebu'l-Âs'a iade ettiğini nakleder. Başka rivayetlerde ise, eski mehre benzer bir mehir ve yeni nikahla eski kocasına iade ettiği söylenir.

-Okuma Parçası-

Peygamberimiz (a.s)'ın ve Eshab-ı (r.a)'nın Nasihatları

Hz. Peygamber ve ashâbının seferde ve hazerde insanlara vazu nasihatlarda bulunup kendilerine verilen nasihatlardan ibret ve ders almamaları. Dünyanın aldatıcı lezzetlerinden yüz çevirip âhiret nimetlerine tâlib olmaları. Gözlerin yaşarmasına, kalblerin korkuyla dolmasına sebep olacak derecede güzel vazlarda bulunup insanları Allah'ın azabından sakındırmaları. Onlar vazu nasihatta bulundukları sırada oradakilerin âhiret ahvâlini gözleriyle görür gibi olmaları. Etkili öğütleriyle ümmet-i Muhammed'i, ellerinden tutup göklerin ve yerin yaratanına yöneltmeleri, gizli-açık her türlü çirkin can damarlarını koparmaları.[846[846]]

Hz. Peygamber'in Ebu Zerr (r.a.)'a Nasihatta Bulunmaları

- Ebu Zerr (r.a.) şöyle anlatıyor: Hz. Peygamber'e

"Ey Allah'ın Rasûlü! İbrahim (a.s.)'ın sahifeleri nelerdi?" diye sordum.

"Nasihattan ibaretti" diyerek şu örnekleri verdiler: "Ey kullarıma musallat olup da gurura kapılan kral! Seni dünya malı toplayıp da bunları üstüste yığman için göndermedim; mazlumların hakkını alman ve onların beddualarının bana gelmesini engellemen (yani onlara zulmedilmesini önlemen) için gönderdim. Çünkü ben kâfir de olsa mazlumun bedduasını geri çevirmem. Akıllı bir insan zamanını Rabb'ine yalvarmak. nefsini hesaba çekmek, Allah'ın yarattıklarını ve sanatını tefekkür etmek, geçimini ve ihtiyaçlarını temin için çalışmakla geçirir. Akıllı insan âhireti, geçimi ve haram olmayan arzu ve lezzetleri temin için çalışır. Akıllı kişi zamanının kıymetini bilir, işlerini ona göre ayarlar, dilini korur. Konuşmasını amellerinden sayan insan kendisini ilgilendirmeyen konularda dilini tutar" Bunun üzerine

"Ey Allah'ın Rasûlü! Musa (r.a.)'ın sahifeleri nasıldı?" diye sordum.

"İbret verici şeylerden ibaretti. İşte ondan bir parça: 'Ölüme yüzde yüz inanan bir insanın, nasıl sevinebildiğine hayret ediyorum. Cehenneme kesinkes inanan bir kişinin gülebilmesine hayret ediyorum. Kadere inandığı halde rızkı için kendisini yoranlara hayret ediyorum. Hiç kimseye yar olmadığını gördüğü halde dünyaya bel bağlayan kimselere hayret ediyorum. Kıyametteki hesaba inanıp da hazırlık yapmayan kimselere de hayret ediyorum". Bu kez

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bana tavsiyede bulununuz" dedim.

[846[846]] Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/251.

“Sana Allah korkusunu (takvayı) tavsiye ederim; çünkü o herşeyin başıdır, temelidir” buyurdular.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Biraz daha” dedim. Bunun üzerine

“Kur’ân okumayı ve Allah’ı zikretmeyi hiç bir zaman ihmal etmemeni tavsiye ederim. Çünkü bu senin için yeryüzünde bir nur, göklerde ise zahire ve azıktır” dediler. Ben biraz daha artırmalarını istediğimde de “Çok gülme; çünkü bu kalbi öldürür ve yüzdeki nuru giderir” buyurdular. Ben yine daha fazlasını istedim. Bu kez

“Cihadı asla terketme; Çünkü bu ümmetimin ruhbanlığıdır” dediler.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Daha fazla nasihat ediniz!” dedim.

“Uzun süre sükut edip konuşmamaya kendini alıştır; çünkü bu, şeytanı kovar ve dinini koruma hususunda sana yardımcı olur” buyurdular. Bir kez daha

“Ey Allah’ın Rasûlü! Nasihatınızı artırınız!” dedim.

“Fakirleri sev ve onlarla oturup kalkmayı sürdür” buyurdular.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Biraz daha” dedim.

“Daima senden aşağılara bak; sakın senden daha üstün olanlara bakma! Çünkü Allah Teâlâ’nın üzerindeki nimetlerini küçümseyip hiçe sayman doğru değildir”. Biraz daha nasihat etmelerini istediğimde

“Acı da olsa daima hakkı söyle” buyurdular. Ben yine artırmalarını istedim. Bu kez

“Sende bulunan ayıplardan dolayı başkalarına atıp tutma. Senin işlediklerini işleyenlere buğzetme. Çünkü sende bulunan ayıpları görmeyip de aynı ayıplardan dolayı başkalarını kötülemen, işlediğin bir suçtan dolayı başkalarına kızman ayıp olarak sana kâfidir” buyurdular. Sonra da mübarek elleriyle göğsüme vurarak şunları söylediler:

“Ey Ebâ Zerr! Tedbir gibi akıl, yasaklardan sakınmak gibi takva ve güzel ahlak gibi şeref yoktur.”[847[847]]

Hz. Peygamber’in Ebu Zerr (r.a.)’a Nasihatta Bulunmaları

- Ebu Zerr (r.a.) şöyle anlatıyor: Hz. Peygamber’e

[847[847]] Münzirî, Terğib III/473 (İbn Hibban, Sahih’inde ve Hâkim); Ebu Nuaym, Hilye I/66 (İbrahim b. Hişam tarikiyle); Kenz VIII/201 (Hasan b. Süfyan ve İbn Asâkir; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/253-254.

“Ey Allah’ın Rasûlü! İbrahim (a.s.)’ın sahifeleri nelerdi?” diye sordum.

“Nasihattan ibaretti” diyerek şu örnekleri verdiler: “Ey kullarıma musallat olup da gurura kapılan kral! Seni dünya malı toplayıp da bunları üstüste yığman için göndermedim; mazlumların hakkını alman ve onların beddualarının bana gelmesini engellemen (yani onlara zulmedilmesini önlemen) için gönderdim. Çünkü ben kâfir de olsa mazlumun bedduasını geri çevirmem. Akıllı bir insan zamanını Rabb’ine yalvarmak, nefsini hesaba çekmek, Allah’ın yarattıklarını ve sanatını tefekkür etmek, geçimini ve ihtiyaçlarını temin için çalışmakla geçirir. Akıllı insan âhireti, geçimi ve haram olmayan arzu ve lezzetleri temin için çalışır. Akıllı kişi zamanının kıymetini bilir, işlerini ona göre ayarlar, dilini korur. Konuşmasını amellerinden sayan insan kendisini ilgilendirmeyen konularda dilini tutar” Bunun üzerine

“Ey Allah’ın Rasûlü! Musa (r.a.)’ın sahifeleri nasıldı?” diye sordum.

“İbret verici şeylerden ibaretti. İşte ondan bir parça: ‘Ölüme yüzde yüz inanan bir insanın, nasıl sevinebildiğine hayret ediyorum. Cehenneme kesinkes inanan bir kişinin gülebilmesine hayret ediyorum. Kadere inandığı halde rızkı için kendisini yoranlara hayret ediyorum. Hiç kimseye yar olmadığını gördüğü halde dünyaya bel bağlayan kimselere hayret ediyorum. Kıyametteki hesaba inanıp da hazırlık yapmayan kimselere de hayret ediyorum”. Bu kez

“Ey Allah’ın Rasûlü! Bana tavsiyede bulununuz” dedim.

“Sana Allah korkusunu (takvayı) tavsiye ederim; çünkü o herşeyin başıdır, temelidir” buyurdular.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Biraz daha” dedim. Bunun üzerine

“Kur’ân okumayı ve Allah’ı zikretmeyi hiç bir zaman ihmal etmemeni tavsiye ederim. Çünkü bu senin için yeryüzünde bir nur, göklerde ise zahire ve azıktır” dediler. Ben biraz daha artırmalarını istediğimde de

“Çok gülme; çünkü bu kalbi öldürür ve yüzdeki nuru giderir” buyurdular. Ben yine daha fazlasını istedim. Bu kez

“Cihadı asla terketme; Çünkü bu ümmetimin ruhbanlığıdır” dediler.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Daha fazla nasihat ediniz!” dedim.

“Uzun süre sükut edip konuşmamaya kendini alıştır; çünkü bu, şeytanı kovar ve dinini koruma hususunda sana yardımcı olur” buyurdular. Bir kez daha

“Ey Allah’ın Rasûlü! Nasihatınızı artırınız!” dedim.

“Fakirleri sev ve onlarla oturup kalkmayı sürdür” buyurdular.

“Ey Allah’ın Rasûlü! Biraz daha” dedim.

“Daima senden aşağılara bak; sakın senden daha üstün olanlara bakma! Çünkü Allah Teâlâ’nın üzerindeki nimetlerini küçümseyip hiçe sayman doğru değildir”. Biraz daha nasihat etmelerini istediğimde

“Acı da olsa daima hakkı söyle” buyurdular. Ben yine artırmalarını istedim. Bu kez

“Sende bulunan ayıplardan dolayı başkalarına atıp tutma. Senin işlediklerini işleyenlere buğzetme. Çünkü sende bulunan ayıpları görmeyip de aynı ayıplardan dolayı başkalarını kötülemen, işlediğin bir suçtan dolayı başkalarına kızman ayıp olarak sana kâfidir” buyurdular. Sonra da mübarek elleriyle göğsüme vurarak şunları söylediler:

“Ey Ebâ Zerr! Tedbir gibi akıl, yasaklardan sakınmak gibi takva ve güzel ahlak gibi şeref yoktur.”848[848]

Hz. Peygamber’in Sahabilerine İnsanın Malı, Ailesi ve Amelleriyle Olan Durumlarıyla İlgili Bir Kıssa Anlatmaları

- Hz. Peygamber bir gün sahabilerine

“Herhangibirinizin ailesi, malı ve amelleriyle neye benzediğini biliyor musunuz?” diye sordular. Sahabiler de

“Allah ve O’nun Rasûlü daha iyi bilir” dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdular:

“Sizin herhangibirinizin malı, ailesi ve amelleriyle olan meselesi şu üç kardeşli adamın meselesine benzer: Adamın birinin üç kardeşi vardı. Bu kişi vefat edeceği sırada kardeşlerinden birini çağırarak

“Gördüğün gibi artık ölüyorum. Aramızda bu kadar senelik bir kardeşlik vardır. Peki söyle bakalım bu kardeşlik gereği benim için ne yapacaksın?” dedi. Kardeşi de şunları söyledi:

848[848] Münzirî, Terğib III/473 (İbn Hibban, Sahih’inde ve Hâkim); Ebu Nuaym, Hilye I/66 (İbrahim b. Hişam tarikiyle); Kenz VIII/201 (Hasan b. Süfyan ve İbn Asâkir; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/253-254.

“Hastalığın süresince sana bakar ve seni hiç yalnız bırakmam. Öldüğünde de seni yıkar, kefenler, kabrine varıncaya kadar tabutunu taşırım. Daha sonra da seni hayırla yâdeder ve soranlara methederim”. Bu kardeş, o kişinin ailesidir. Söyleyin bakalım bu kardeşi nasıl buluyorsunuz?”. Sahabiler

“Ey Allah’ın Rasûlü! Onu pek yararlı bir olarak görmüyoruz” dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber sözlerini şöyle sürdürdüler:

“Ölüm döşeğinde yatmakta olan o kişi, ikinci kardeşini çağırarak ona

“Benim ölmek üzere olduğumu görüyorsun. Aramızda bunca senelik kardeşlik ve hukuk vardır. Bunun gereği olarak benim için ne yapacaksın?” dedi. O da

“Sana ancak diriler arasında bulunduğun sürece herhangi bir faydam dokunabilir. Öldüğünde yollarımız ayrılacak, sen başka bense daha başka bir yola gideceğiz. Bu durumda senin için ne yapabilirim?” cevabını verdi. İşte bu kardeşi de onun malıdır. Bu kardeşi nasıl buluyorsunuz?”. Sahabiler

“Ey Allah’ın Rasûlü! Biz bunu da pek yararlı biri olarak görmüyoruz” dediler. Hz. Peygamber de devamla şunları söylediler:

“Ölüm döşeğindeki adam üçüncü kardeşine

“Görüyorsun ki ölüyorum. Ailemin ve sahip olduğum malımın verdikleri cevabı da duydun. Peki sen kardeşlik gereği benim için ne yapacaksın?” dedi. Üçüncü kardeşde şunları söyledi:

“Ben onlara benzemem. Kabre girdiğinde ve tek başına kaldığında sana yoldaşlık yaparım. Tartı ve hesap gününde terazinin hasenât (iyilikler) kefesini ağırlaştırırım”. Sahabiler buna

“Ey Allah’ın Rasûlü! O güzel bir kardeş ve iyi bir arkadaştır” karşılığını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber

“İşte gerçek kardeş budur” buyurdular. O zaman Abdullah b. Kürz adlı sahabi kalkarak

“Ey Allah’ın Rasûlü! İzin verirseniz bu anlattıklarınızı şiirleştireyim” dedi. Hz. Peygamber de

“İzin veriyorum” buyurdular. Abdullah b. Kürz o geceyi evinde geçirerek ertesi gün o Hz. Peygamber’in huzuruna çıktı. Sahabiler de oraya topladılar. Abdullah şu şiiri okudu:

“Ben, ailesi, malı ve elleriyle yaptığı ameller olmak üzere üç kardeşi olan ve öleceği sırada onları çağırarak kendilerine şöyle diyen kişi gibiyim:

“Bugün başıma gelen şu çetin gün de bana yardımcı olunuz. Bu gün çok uzun ve korkunç bir ayrılığın başlangıcıdır. Bu konuda bana ne gibi bir yardımda bulunabilirsiniz?”. Bunun üzerine kardeşlerden biri şöyle dedi:

“Ben, hayatta olduğun sürece sana itaat eder ve her dediğini yaparım. Fakat ayrılık vakti geldiğinde senin için hiç birşey yapamam. Eğer benden birşey isteyeceksen şimdi istemelisin. Çünkü seninle birlikte gelecek olsam birçok tehlikelere atılmış olurum. Eğer gidecek olursan sakın beni arkanda bırakma. Ölmeden önce beni, halini islah etmek için harcamalısın”. İkinci kardeşse şunları söyledi:

“Ben seni cidden sever ve fazilet bakımından diğerlerinden üstün tutarım. Senin için yorulur ve sana nasihat ederim. Ancak ölüm geldiğinde senin için ona karşı koyamam; bu konuda elimden ağlamaktan başka birşey gelmez. Evet vefat ettiğinde hıçkıra hıçkıra ağlar, soran olduğunda seni överim. Cenazene katılıp diğerleriyle birlikte seni son ikametgahına kadar taşırım. Oraya yerleştiğinde evime geri dönerek sanki hiç bir şey olmamışcasına ve seninle aramızda dostluk ve kardeşlik yokmuşcasına işimin başına geçerim”. İşte bu kardeş o kişinin ailesidir, birincisi ise onun malıydı. Bu ikisinin ölen kişiye en ufak bir faydaları dokunmadı. Sıra üçüncü kardeşe geldiğinde o şunları söyledi:

“Ben senin için gerçek bir kardeşimdir. Korkunç ve tehlikeli anlarında benim gibi bir dost ve kardeş bulamazsın. Kabrinde seni yalnız bırakmam ve her türlü tehlikeye karşı savunurum. Kıyamet gününde hesaplar görülürken hasenâtını artırmak için terazinin kefesine otururum. Bunun için de sakın beni unutma ve kıymetimi bil. Çünkü ben senin için daima şefkatli ve seni hiç bir zaman mahcup etmeyecek bir nasihatçıyım”. İşte bu kardeşde insanın kendisi için önden gönderdiği salih amelleridir. İnsan yaptığı iyilikleri ahirette bulacaktır”. Bu şiiri dinleyen Hz. Peygamber ve onunla birlikte, orada bulunan sahabiler ağladılar. Daha sonraları müslümanlar Abdullah’ı yanlarına çağırtıp ona bu şiiri okutarak ağlarlardı. [849[849]]

Hz. Ömer’in Bir Kişiye Nasihatta Bulunması

- Hz. Ömer bir gün adamın birine şöyle nasihatta bulundu: ‘Diğer insanlarla meşgul olup da kendi nefsini unutma. Çünkü bunun zararı onları değil dönüp dolaşıp seni bulur. Her zaman için dengeli hareket et ve amaçsız birşey yapma; çünkü her yaptığın

---

849[849] Kenz VIII/124 (er-Ramhürmüzî, Emsâl’inde Hz. Âişe’den); İsâbe II/362 (Ca’fer el-Firyâbî, Kitâbu’l-Kunâ’da, İbn Ebî Âsım, el-Vahdân’da, İbn Şâhin, İbn Mendeh, es-Sahabe’de, İbn Ebi’d-Dünya, el-Kefâle’de; bunların tamamı Muhammed b. Abdilaziz ez-Zührî tarikiyle İbn Şihab’dan, o Urve’den, Urve de Hz. Âişe’den; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/254-256.

amel defterine yazılır. Bir kötülük işlediğinde arkasından hemen bir iyilik yap ki bu, işlemiş olduğun o kötülüğü silsin". [850[850]]

- Hz. Ömer adamın birine şöyle nasihat etti: "Sana eziyet veren şeylerden uzak dur. Kendine iyi ve faydalı bir dost edin, ki böyle birisini çok nadir bulabilirsin. Bir iş yapacağın zaman, içlerinde Allah'tan korkan kimselerle istişarede bulun!"[851[851]]

Hz. Ömer'in Onsekiz Hikmet İçeren Bir Nasihatta Bulunması

- Hz. Ömer bir keresinde şu onsekiz şeyden bahsetti ki her biri bir hikmettir: "Bir kötülük yapmak suretiyle senin hakkında Allah'a isyan eden bir kişiyi, bir iyilik yapmak suretiyle kendisi hakkında Allah'a itaat etmekten daha büyük bir şekilde cezalandıramazsın. Kesin bir bilgiye sahip olmadığın sürece müslüman bir kardeşinin herhangi bir hareketini en güzeline hamlet. Bir müslüman kardeşinden duyduğun bir sözü elinden geldiğinde hayra yor. Kendisini töhmet altında bırakacak işler yapan kimse, kendisi hakkında sûizanda bulunup kötü şeyler düşünenleri kınamasın. Sırrını sakladığı sürece kişinin iradesi kendi elindedir. Doğru sözlü ve yaşayışlı arkadaşlarından ayrılma ve her zaman için onların gölgesinde yaşa; çünkü onlar senin için bollukta süs, darlıkta ise azıktırlar. Sonunda ölüm olduğunu bilsen de doğruluktan ayrılma. Seni ilgilendirmeyen şeylere karışma. Olmayacak işler peşinde koşma, çünkü böyle birşey yararsız, boş bir uğraş olur. İhtiyacını yerine getirmek istemeyen kimseden hiç birşey isteme. Yalan yere yemin etmeyi küçümseme ki Allah Teâla seni bundan dolayı helak etmesin. Sakın fâcirlerle (kötülerle) arkadaşlık yapma ki sonra kötülüklerini öğrenirsin. Düşmanlarından uzak durduğun gibi Allah'tan korkmayan dostlarından da sakın; Çünkü O'ndan korkmayan kimse asla güvenilir birisi değildir. Kabirlerin yanından geçerken kork. Tâat gösterirken kendini hiç mesabesine indir. Günah işlerken âkıbetini düşün. Bir iş yaparken, içlerinden Allah'tan korkanlarla istişare et; çünkü Allah Teâlâ "Allah'tan, kulları içinde ancak alimler korkar"[852[852]] buyurmaktadır."[853[853]]

- Hz. Ömer bir keresinde birisine şu öğütte bulundu: "Seni ilgilendirmeyen şeylere karışma. Düşmanlarından uzak durduğun gibi emin olmayan dostlarından da kendini koru. Emin kişilerse ancak Allah Teâlâ'dan korkan kişilerdir. Kötülük ögrenmek istemiyorsan kötülerle konuşma ve böylelerinin arkadaşlığından sakın. Kötü kimselere sırrını asla söyleme. İşlerinde, Allah'tan korkanlarla istişare et!"[854[854]]

Hz. Ömer'in "Erkekler ve Kadınlar Üç Çeşittir" Buyurması

[850[850]] Bu ve bundan önceki: Kenz VIII/208 (Sırasıyla: Dineveri'den; Beyhaki'den). Hayatü's-Sahabe Cilt: 4; F:17; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/257.

[851[851]] Bu ve bundan önceki: Kenz VIII/208 (Sırasıyla: Dineveri'den; Beyhaki'den). Hayatü's-Sahabe Cilt: 4; F:17; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/257.

[852[852]] Fâtır: 35/28

[853[853]] Kenz VIII/235 (Hatib, İbn Asâkir ve İbnü'n-Neccâr, Said b. el-Müseyyeb'den

[854[854]] Ebu Nuaym, Hilye I/55 (Muhammed b. Şihab'dan; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/257-258.

- Hz. Ömer bir keresinde şöyle buyurdu: “Hem erkekler ve hem de kadınlar üç çeşittir: Bir kadın vardır ki müslüman, yumuşak huylu, doğurgan ve iffetlidir. Zamana ve hayatın zorluklarına karşı aile efradına yardımcı olur; ailesinin başına gelen kötülüklere karşı kor ki böyle bir kadın çok az bulunur. İkincisi sadece kap vazifesini görür ki onun çocuk doğurmaktan başka bir hüneri yoktur. Üçüncüsü ise kötü ahlaklı olanlardır ki Allah Teâlâ bunları kullarından dilediklerinin boynuna takar, sonra dilediğinde çıkarır. Aynı şekilde bir erkek vardır ki iffetli, yumuşak huylu, bilgili ve akıllıdır. Başına bir şey geldiğinde onun içinden çıkmasını bilir. İkincisi bir zorlukla karşılaştığında kendi gücüyle onun altından kalkmayan erkeklerdir. Böyleleri bu konuda bilgi ve tecrübe sahibi kimselerle istişarede bulunur ve onların önerileri doğrultusunda hareket eder. Üçüncüsü ise şaşkın ve bir hedefi olmayan erkeklerdir. Bunlar ne kendileri bir şey yapabilirler ve ne de kendilerine gösterilen yoldan giderler.”855[855]

Hz. Ömer’in Ahmef b. Kayıs’ a Nasihat Etmesi

- Ahmef b. Kays şöyle anlatıyor: Hz. Ömer bana şu nasihatta bulundu; “Çok gülenin heybeti azalır. Çok şaka yapan kimseler insanlar tarafından hafife alınır ve halkın gözünde küçük görülür. Kim de çok konuşursa o çok hata yapar; çok hata yapan kimsenin de hayası azalır. Hayası azalanın takvası azalır. Takvası azalanınsa kalbi ölür.”856[856]

Hz. Ömer’in “Allah’ın Bazı kulları Vardır ki Kendisini Terketmek Suretiyle Bâtılı Öldürür, Yerine Getirmek Sûretiyle de Hakkı Yaşatır” Buyurması

- Hz. Ömer şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ’nın bazı kulları vardır ki, kendisini terketmek suretiyle bâtılı öldürür, yerine getirmek sûretiyle de hakkı yaşatır ve insanları iyiliklere teşvik ederler! Teşvik edildikleri iyiliklere koşarlar. İnsanları kötülüklerden menederler; kendileri bir kötülükten menedildiklerinde ondan vazgeçerler. Korku ile ümit arasında bulunurlar. Görmedikleri halde Allah’a ve O’nun azabına kesinlikle inanırlar. Korku kendilerini Allah’a samimi olarak bağlanan ve dolayısıyla kurtulan kimselerden yapmıştır. Bu fani dünyayı, ebedî olan âhiretleri uğrunda feda ederler. Hayat onlar için bir nimet, ölümse cömertliktir. Öldüklerinde hurilerle evlendirilirler ve ölümsüz hizmetçilere sahip olurlar.”857[857]

Hz. Ömer in Çeşitli Nasihatları

- Hz. Ömer bir keresinde şunları söyledi: “Kitabın (Kur’ân’ın) kapları ve ilmin pınarları olunuz! Allah Teâlâ’dan günlük rızkınızı isteyiniz.”

- Hz. Ömer şöyle buyurmuştur: “İşlediği günahlardan pişman olup tevbe eden kimselerle oturup kalkınız; çünkü böylelerinin kalbi herşeyden daha incedir.”

855[855] Kenz VIII/235 (İbn Ebî Şeybe, İbn Ebi’d-Dünya, Harâiti, Beyhaki ve İbn Asâkir, Semüre b. Cündüb’den; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/258.

856[856] Heysemi X/302 (Taberani, Evsat’ında); Kenz VIII/235 (İbn Ebi’d-Dünya, Askeri ve Beyhaki. Bu rivayette “Kim birşeyi çok yaparsa onunla bilinir” ibaresi de vardır; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/258-259.

857[857] Hilye I/55; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/259.

- Hz. Ömer bir keresinde şöyle buyurmuştur: “Allah’tan korkan kimse öfkesinin arkasına düşüp intikam peşinde koşmaz ve her istediğini yapmaz. Eğer âhiret olmasaydı siz dünyayı daha farklı bir şekilde görürdünüz.”

- Hz. Ömer şöyle buyurmuştur. “Kim insanlara âdil davranır ve nefsinden onların intikamını alırsa hayatta başarılı olur. Allah’a itaat ederek insanlar nazarında hakir olmak, günah işleyerek kazanılan büyüklükten daha hayırlıdır”.

- Hz. Ömer şöyle buyurmuştur: “İnsanın büyüklüğü takvası, şerefi ve üstünlüğü dini, kişiliği ise güzel ahlakıdır. Korkaklık ve cesaret insanlarda yaratılıştan var olan şeylerdir. Cesur kişi tanıdığı ve tanımadığı kimseler için savaşır. Korkak kişilerse kendi anne ve babasından bile kaçar. Dünyanın zenginliği mal ise âhiretin ki takvâdır. Sizler bir Fârisi’den, bir Acem’den ya da bir Nebatî’den ancak takvâ ile üstün olabilirsiniz.”

- Hz. Ömer, Ebu Musa el-Eş’arî’ye şunları yazdı: “Hikmet (akıl ve bilgi) yaşta değildir. O, Allah Teâlâ’nın dilediğine verdiği vergisidir. Kötü ahlaktan ve çirkin şeylerden uzak dur.” [858[858]]

- Hz. Ömer, oğlu Abdullah’a şöyle bir mektup yazdı:

“Ey Abdullah! Sana Allah’tan korkmanı tavsiye ediyorum. Çünkü Allah Teâlâ kendisinden korkanları korur. Kendisine dayanıp güvenenleri mahçup etmez. O, kendisine borç verenleri mükâfaatlandırır; şükredenlere ise daha fazlasını verir. Takva her an için gözlerinin önünde bulunsun; amelinin direği kalbinin cilası olsun. çünkü niyeti olmayan kişinin ameli de yok demektir. Allah rızası için çalışmayan kimse hiç bir ecir kazanamaz. Merhameti olmayan bir kimsenin malı, eskisi olmayanın yenisi olamaz.”

- Hz. Ömer valilerinden bazılarına mektup yazarak şöyle buyurmuştur: “O büyük hesaptan önce nefsini hesaba çek. Kim bugünden nefsini hesaba çekerse Allah’ın rızasını kazanmış olur ki bu büyük bir mutluluktur. Dünya hayatının kendisini gaflete düşürdüğü ve günahların meşgul ettiği kimsenin sonu pişmanlıktır. Bu söylediklerimi aklından çıkarma ki nehyedildiğin kötülükleri bırakmış olasın.”

- Hz. Ömer, Şam valisi olan Muaviye b. Ebî Süfyan’a şu mektubu yazdı: “Hakka sarıl ve sakın ayrılma. Çünkü hak sana, hak sahiplerinin yerlerini gösterecektir. Haktan başkasıyla hükmedeyim deme. Selam.”[859[859]]

[858[858]] Kenz VIII/219 (Beyhaki, Hz. Ali’den; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/261.

[859[859]] Hilye I/54; Bu ve bundan önceki üçü: Kenz VIII/235 ;1- İbn Ebi’d-Dünya, Dineveri, Mecalise’de, Hâkim, el-Kunâ’da. 2- Harâitî ve başkaları. 3- İbn Ebî Şeybe, Askerî, İbn Cerir, Dârekutnî ve İbn Asâkir, İmam Mâlik’ten. 4- İbn Ebi’d-Dünya ve Dinerverî, Süfyan es-Sevrî’den; Kenz VIII/207

Hz. Ali'nin Bir Nasihatta Hayrın Hakikatından Bahsetmesi

- Hz. Ali şöyle buyurmuştur: "Hayır, malının ve çocuklarının çoğalması demek değildir. Hayır; ilminin artması, yumuşak huylu ve güzel ahlaklı olup Allah Teâlâ'ya herkesten çok ibadet etmendir. Güzel ameller yaptığında Allah'a hamdedip kötülük işlediğinde de O'ndan bağışlanma dilemendir. Bil ki şu iki kişiden başka dünyadaki insanların hiçbirinde hayır yoktur: Birisi, bir günah işlediğimde derhal pişman olarak bu günahı sildiren kişidir. Diğeri ise hayır yolunda koşan insandır. Kabul olunacağı cihetle takva ile yapılan hiç bir amel azımsanamaz.[860[860]]

Hz. Ali'nin Vurulduktan Sonra Oğlu Hasan'a Nasihatta Bulunması

- Hz. Hasan, İbn Mülcem tarafından hançerle ağır şekilde yaralanan babası Hz. Ali'nin huzuruna ağlayarak girdi. Hz. Ali ona niçin ağladığını sordu. O da

"Sen ahiretin ilk, dünyanınsa son gününde bulunduğun bir sırada nasıl ağlamayayım?" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Ali

"Oğlum! dörder nasihattan oluşan su sözlerimi iyi dinle ve sakın unutma. Çünkü bunları unutmadığın sürece hiç birşey sana zarar veremez" dedi. Hz. Hasan'ın

"Babacığım! Bunlar nedir?" demesi üzerine de şöyle buyurdu:

"En büyük zenginlik akıl, en büyük fakirlikse ahmaklıktır. En büyük cehâlet (bilgisizlik) kendini beğenmişlik; en büyük şeref de güzel ahlaktır". Hz. Hasan

"Babacığım diğerleri nelerdir?" diye sorunca Hz. Ali şunları söyledi:

"Sakın ahmaklarla arkadaş olma. Çünkü ahmak bir insan fayda vereyim derken sana zarar verir. Sakın yalancılarla dost ve arkadaş olma! Çünkü böyle bir insan sana uzakları yakın, yakınları ise uzak gösterir. Sakın cimrilerle dost olayım deme; çünkü ihtiyacının olduğu şeyleri senden esirger. Sakın kötü insanlarla arkadaşlık yapma; çünkü kötüler seni çok ucuz birşeye dahi satar".

- Hz. Ali, oğlu Hz. Hasan'a şunları söylemiştir: "En iyi dost güzel ahlak, en iyi arkadaşsa akıldır. Edeb de en güzel mirastır. İnsanın kendisini beğenmesinden daha büyük vahşet yoktur".

- Hz. Ali oğlu Hasan'a şöyle nasihat etmiştir: "Söyleyene değil, söylediği şeylere bak. Menfaata dayanmayanların dışında bütün dostluklar bir yerde kesilmeye mahkumdur" [861[861]]

Ebu Ubeyde'nin Ordusuna Nasihatta Bulunması

- Ebu Ubeyde b. el-Cerrah (r.a.) askerlerinin arasında dolaşarak şöyle diyordu: "Tertemiz elbiseler giyen nice kimseler vardır ki dinlerini kirletirler. Geçmişte yaptığınız kötülükleri yaptığınız iyiliklerle temizlemeye çalışınız. Herhangi biriniz işlediği, yerle

---

[860[860]] Hilye I/75; Kenz VIII/221 (İbn Asâkir, Emâli'sinde benzer şekilde; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/261.

[861[861]] Bu ve bundan önceki ikisi: Kenz VIII/236 (1- İbn Asâkir, Ukbe b. Eb's-Sahbâ'dan. 2- Beyhaki ve İbn Asâkir. 3- İbnü's-Sem'ani, Delâil'inde ; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/261-262.

gök arasında dolduracak kötülükten sonra bir hasene (iyilik) işlerse bu iyilik bütün o kötülükleri silip süpürecektir."[862[862]]

Ebu Ubeyde (r.a.)'ın Tauna Yakalandığında Vasiyette Bulunup Mü'minin Kalbinden Bahsetmesi

- Ebu Ubeyde (r.a) Ürdün'de tauna (koleraya) yakalandığında orada bulunan müslümanları yanına çağırarak şunları söyledi: 'Size tuttuğunuz takdirde daima hayır içerisinde bulunup hiç bir zarar görmeyeceğiniz bazı şeyler tavsiye edeceğim: Namazı kılıp zekatı veriniz; Ramazan orucunu tutunuz; sadaka verip hacc ve umre yapınız. Kendi aranızda birbirinize iyiliği tavsiye ediniz. Emirlerinize (yöneticilerinize) ihanet etmeyiniz ve kendilerine nasihat bulunuz. Dünyanın sizi helake sürüklemesine izin vermeyiniz. Şunu aklınızdan çıkarmayınız ki insan bin sene de yaşasa nihayet bir gün benim şu anda içinde bulunduğum acıklı duruma düşecektir. Allah Teâlâ Ademoğullarının üzerine ölümü yazmıştır. Ondan kurtuluş yoktur ve her insan mutlaka ölecektir. İnsanların en akıllısı Rabbine en fazla itaat edip âhireti için çalışandır. Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi sizlerin üzerine olsun! Ey Cebel'in oğlu Muaz! Müslümanların namazlarını sen kıldır'. Bu sözlerden sonra Ebu Ubeyde (r.a.) vefat etti. Bunun üzerine Muaz b. Cebel (r.a.) kalkarak şunları söyledi:

"Ey insanlar! Günahlarınızdan tevbe ederek Allah Teâlaya kesin dönüş yapınız. Çünkü huzuruna tevbe ederek gelmiş olanları bağışlaması Allah'ın üzerine haktır. Ancak kul hakları müstesnâdır. Çünkü kul, hakkını ödemediği sürece o kişinin rehinidir. İçinizden müslüman bir kardeşiyle küs olanlar varsa derhal onu bularak musafaha etsinler. Zira bir müslümanın, müslüman kardeşiyle üç günden fazla küs durması çok büyük bir günahtır."

- Ebu Ubeyde b. el-Cerrah şöyle buyurmuştur: "Mü'minin kalbi serçeye benzer. Her gün şu kadar defa alt-üst olup bir oraya, bir buraya döner."[863[863]]

Muaz b. Cebel (r.a.)'ın Öğütleri

- Adamın biri, misafirlerini uğurlamakta olduğu bir sırada Muaz b. Cebel (r.a.)'ın yanına geldi. Muaz ona şunları söyledi: "Sana şu iki şeyi tavsiye ediyorum: Bunların gereğini yerine getirirsen kurtulursun. Şunu asla unutma ki dünyadaki nasibin seni mutlaka bulacaktır. Asıl önemli olanı ve kendisine muhtaç olduğun, âhiretteki nasibindir. Sen âhiretteki nasibini dünyadakine tercih et. Öyle ki her nereye gidersen git o da seninle birlikte olsun."

- Amr b. Meymun el-Evdî şöyle anlatıyor: Muaz b. Cebel bir gün aramızda ayağa kalkarak şunları söyledi: "Ey Evdoğulları! Ben Hz. Peygamber'in elçisiyim. Biliniz ki dönüş Allahadır. İnsanın yolculuğu ya cennete ya da cehennemde son bulacaktır. Buralar dönüşü olmayan ikametgahlardır. Buralarda ölmeyecek cesetlerle sonsuza dek kalınacaktır."

[862[862]] Ebu Nuaym, Hilye 1/102 (Nimran b. Mahmer Ebi'l-Hasan'dan; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/263.

[863[863]] Kenz V/74 (İbn Asâkir, Said b. Ebî Said el-Makburî'den; Ebu Nuaym, Hilye I/102; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/263-264.

- Muaz b. Cebel (r.a.) oğluna şunları söylemiştir: “Oğlum! Namazlarını bir daha hiç kılamayacakmışcasına veda eder gibi kıl! Şunu bil ki mü’min bir takdim ettiği (yaptığı) diğeri geride bıraktığı iki güzellik arasında ölür.”

- Adamın biri Muaz b. Cebel (r.a.)’a

“Bana birşey öğret” dedi. Onun

“Öğreteceğim şeyde bana itaat edip onu yerine getirir misin?” demesi üzerine de

“Bu konuda bütün gücümle çalışacağıma söz veririm” dedi. Bunun üzerine Muaz b. Cebel (r.a.) şunları söyledi:

“O halde bazı günler oruç tut, bazı günler ye! Namaz kıl fakat uykudan da nasibini unutma. Rızkını temine çalış ama bunu yaparken de sakın doğruluktan ayrılma! Ancak müslüman olarak öl ve mazlumun bedduasını almaktan da sakın!”

- Muaz b. Cebel (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Şu üç seyi işleyen kimseler Allah Teâlâ’nın gazabına uğrarlar: Gereksiz yere gülmek; uyanmamacasına deliksiz bir uykuya dalmak, acıkmadan yemek”

- Muaz b. Cebel (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Sizler darlıkla imtihan edildiniz ve buna sabrettiniz. Yakında bolluk fitnesiyle de imtihan edileceksiniz. Sizler için en fazla korktuğum şey kadın fitnesidir. Kadınlar altın ve gümüş bilezikler taktıklarında, Şam yapısı ince elbiseler ve sırmalı Yemen kürkleri giydiklerinde zenginleri yorup fakirlere de kaldıramayacakları bir yük yükleyeceklerdir.[864[864]]

Abdullah b. Mes’ud (r.a.)’ın Nasihatları

- İbn Mesud (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Ben ne dünyası ve ne de ahireti için çalışmaksızın boşuboşuna duran kişileri sevmem.”

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Sakın herhangi birinizin gecesini yerinden bile kımıldamaksızın, gündüzünü ise böcekler gibi oradan oraya sıçrayarak geçirdiğini görmeyeyim”.

- İbn Mes’ud (ra) şöyle buyurmuştur: “Dünyanın duruşu gitmiş geriye tortusu kalmıştır. Bugün ölüm, her müslüman için bir hediyedir”

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Dünya, yağmur sularının biriktiği çukur gibidir. Onun saf kısmı gitmiş yalnızca tortusu kalmıştır”.

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: “İnsanların hiç hoşlanmadıkları şu iki şey, yani ölümle fakirlik, ne kadar güzel şeylerdir. Allah’a yemin ederim zenginlik ya da fakirlikten hangisiyle imtihan edilirsem edileyim asla perva etmem. Çünkü zenginlikte zayıflara şefkat ve yardım, fakirlikte ise sabır vardır”.

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: “İnsan, zirvesine çıkmadıkça imanın hakikatına eremez. Yanında, fakirlik zenginlikten, tevazu şereften sevimli olmadıkça ve kendisini övenle yereni bir tutmadıkça da imanın zirvesine çıkamaz” . - Abdullah b. Mes’ud’un talebeleri onun bu sözlerini şu şekilde yorumlamışlardır:

“Helaldeki fakirlik, haram yollarla elde edilen zenginlikten; Allah’a itaat hususundaki tevazu, Allah’a isyan hususundaki şereften daha sevimli olmadıkça ve hak noktasında kendisini övenle yereni bir tutmadıkça imanın zirvesine çıkamaz”.

[864[864]] Ebu Nuaym, Hilye I/236; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/265-266.

- İbn Mes'ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki müslüman olarak sabahlayan ya da akşamlayan bir kimseye dünyanın bir musibeti zarar veremez"

- İbn Mes'ud (r.a.) oturduğunda şunları söylerdi: "Siz gece ve gündüzün üzerinden geçtikleri yollarsınız. Her gelen gün ömrünüzün bir kısmını alıp götürmektedir. Siz işlediğiniz amelleri defterinizde bulacaksınız. Ölüm ansızın gelecektir. İnsanlar ektiklerini biçerler. Hayır ekenler iyi ve güzel şeyler, şer ve kötülük ekenler de pişmanlık biçeceklerdir. Ağır hareket edenlerin payını hiç kimse alamayacağı gibi hırslı ve payını bir an önce ele geçirmek isteyen kimseler de nasiplerinden fazlasını elde edemez. Kim bir hayra kavuşursa onu ona Allah Teâlâ vermiştir. Kim de bir kötülükten korunursa onu Allah Teâlâ korumuştur. Takvâ sahipleri (müttakiler) insanların önder ve efendileri, fakihler ise öncüleridir. Onlarla oturup kalkmak insana fayda sağlar"

- İbn Mes'ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Siz hepiniz misafirsiniz Ellerinizdeki dünya malları da birer emanettir. Elbette ki bir gün gelecek misafir gidecek ve emanet olarak kullandığı eşyalar da gerçek sahibine iade edilecektir".

- Adamın biri İbn Mes'ud'a gelerek

'Ey Eba Abdirrahman! Bana derleyici ve yararlı bir nasihatta bulun!" dedi. İbn Mes'ud da şunları söyledi:

"Allah Teâlâ'ya hiç bir şeyi ortak koşma! Kur'ân'dan ayrılma ve o nereye giderse sen de oraya git. Senden uzak ve sevmediğin bir kişiden de gelse hakkı kabul et! Bâtılı ise sevdiğin bir dostundan ya da bir yakınından da gelse getirenin üzerine at ve onu kabul etme".

- İbn Mes'ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Hak ağır ve acı, bâtılsa hafif ve tatlıdır. Nice şehvetler ve arzular vardır ki tatmin edildiklerinde uzun süreli üzüntülere yol açar.

- İbn Mes'ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: Kalblerin birtakım şehvet ve arzuları, yine bir takim dönüşleri ve gevşemeleri vardır. Onun şehvet ve arzularını ganimet biliniz. Dönüşleri ve gevşemeleri anında ise onları bırakınız.

- Acem çiftçilerinin önderlerinden birkaç kişi Abdullah b. Mes'ud'un yanına geldi. Müslümanlar onların boyunlarının kalınlığına ve sıhhatlılıklarına hayret ettiler. Bunun üzerine İbn Mes'ud şunları söyledi:

"Siz kâfirleri cismen sıhhatli kalbense hastalıklı, diğer taraftan mü'minleri kalben sıhhatli cismense hastalıklı olarak görürsünüz. Allah'a yemin ederim ki eğer bedeniniz sıhhatli fakat kalbiniz hasta olsaydı Allah katında, pislik yuvarlayan böcekten daha değersiz olurdunuz."

- İbn Mes'ud (ta) şöyle buyurmuştur:

"Herhangi biriniz dini konusunda başkalarını taklit etmesin. Çünkü taklit ettiği kişi iman ettiğinde o da iman etmiş kâfir olduğunda ise o da kâfir olmuş olacaktır. Eğer ille de birisine uymak istiyorsanız bari ölülere uyunuz ve onları taklit ediniz. Çünkü yaşamakta olan bir insanın fitnesinden asla emin olunamaz".- İbn Mes'ud (r.a.) bir gün arkadaşlarına

"Sakın herhangi biriniz "immea" olmasın!" dedi. Onların

"Ey Eba Abdirrahman! İmmea da nedir?" diye sormaları üzerine de şunları söyledi:

“İmmea “Ben halka bağlıyım. Onlar doğru yolda olurlarsa ben de doğru yolda olur; onlar dalalette (sapıklıkta) olursa ben de dalalette olurum” diyen kişidir. Allah’a yemin ederim ki halk tamamen kâfir olsa dahi siz kendinizi kâfir olmamak için zorlamak mecburiyetindesiniz.”

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur:

“Üç şey ve bir de dördüncüleri vardır ki bunlar üzerine Yemin etmiş olsaydım yeminim boşa girmezdi. Birincisi, Allah Teâlâ, İslâm’dan nasibi olanlarla olmayanları bir tutmayacaktır. İkincisi Allah Teâlâ bu dünyada yardımcısı olduğu kişileri kıyamet gününde de yardımsız bırakmayacaktır. Üçüncüsü kişi sevdikleriyle haşronulacaktır. Dördüncüsü yine yemin etsem yeminimin boşa çıkmayacağı birşeydir ki kim bu dünyada bir müslüman kardeşinin ayıbını örterse Allah Teâlâ da kıyamet gününde onun ayıplarını örtecektir.”

- İbn Mes’ud (r.a.) şöyle buyurmuştur: ‘Dünyaya talip olanlar ahiretlerini kaybederler. Ahirete talip olanlar da dünyalarından taviz vermek zorunda kalırlar. Ey insanlar! Siz bâki olanı fâni olana tercih ediniz”.

- İbn Mes’ud (ra) şöyle buyurmuştur: “En doğru söz Allah’ın kitabıdır. Yapışılacak en kuvvetli kulp takvâ kelimesidir. En hayırlı millet (din) İbrahim (a.s.)’ın milletidir. Sünnetlerin en güzeli Hz. Peygamber’in sünnetidir. Hidayetlerin en hayırlısı Peygamberlerin hidayetidir. Sözlerin en üstünü Allah’ı zikretmektir. Kıssaların en güzeli Kur’ân’dır. İşlerin en iyisi hayırla sonuçlananları; en kötüsü ise sonradan icat olunanlarıdır. Az fakat yeterli olan, çok olup da insanı meşgul eden şeylerden daha hayırlıdır. Kurtarabileceğin bir nefis gereklerini yerine getiremeyeceğin bir emirlikten daha iyidir. Nefsini kınamanın ve hesaba çekmenin en kötüsü ölüm anında yapılanıdır. Nedametin en kötüsü ise kıyamet gününde olanıdır. Sapıklığın en kötüsü hidayetten sonra gelenidir. Zenginliğin en hayırlısı nefis zenginliğidir. Kalbde bulunanların en iyisi takvâ’dır. Şüphe küfürdendir. Körlüğün en kötüsü kalb körlüğüdür. İçki bütün kötülüklerin anasıdır. Kadınlar şeytanın tuzaklarıdır. Gençlik bir çeşit deliliktir ölenlerin arkasından bağıra-çağıra ağlamak câhiliye âdetlerindendir. Bazı insanlar Cuma namazına en sonuncu olarak gelip Allah Teâlâ’yı çok az anmaktadır. Günahların en korkuncu ve en büyüğü yalandır. Mü’mine sövmek fâsıklık, onunla savaşmaksa küfürdür. Bir mü’minin malı da aynen kanı gibi haramdır. Kim insanları bağışlarsa Allah da onu bağışlar Allah Teâlâ öfkesini yenenleri mükafâatlandırır ve kendisinden af dileyenleri affeder; felaketlere karşı sabır gösterenleri güzel sonuçlara iletir. Kazançların en kötüsü faizden gelen kazançtır. Yiyeceklerin en kötüsü yetim malıdır. Talihli (said) kimse, başkalarının başına gelenlerden ders ve ibret alan kimsedir. Talihsiz (şaki) kimse de daha annesinin karnında iken talihsiz olan kişidir. Herhangi birinize dünya malından kanaat ettiği kadarı yeterlidir. Herkes sonunda dört arşınlık bir yere (kabre) girecektir. Gidiş âhirete doğrudur ve amellerin insan için önemli olanı en sonuncusudur. Rivayetlerin en kötüsü yalan olanıdır. Ölümün en şereflisi şehitliktir. Belayı tanıyan insan ona karşı tedbir alır ve sabreder, tanımayansa dövünmek zorunda kalır. Kim gurura kapılırsa. Allah Teâlâ onu yerden yere vurur. Kim dünyaya güvenir ve onu dost edinmeye kalkarsa dünya onu yüzüstü bırakır. Şeytana itaat eden kimse Allah’a isyan etmiştir. Allah’a isyan eden kişi de O’nun azabına duçar olur”.

- İbn Abbas (r.a.) şöyle buyurmuştur: Kim riyakarlık yapar ya da şöhret peşinde koşarsa Allah Teâlâ kıyamet gününde onu tüm mahşer halkına teşhir eder. Kim büyüklük taslamaya kalkarsa Allah Teâlâ onu alçaltır ve kim de tevazu gösterirse onu da yüceltir."[865[865]]

Selmân-ı Fârisî (r.a.)'ın Nasihatları

-Selmân-ı Fârisî (r.a.) şöyle buyurmuştur: Üç şey beni güldürdü, üç şey de ağlattı. Ölüm peşinde olduğu halde dünyayı ümit edebilen; kendisinden asla gaflet edilmediği halde kendisi gaflet içerisinde yüzenlere ve Rabb'inin kendisinden razı olup olmadığını bilmediği halde ağız dolusu kahkaha atanlara gülerim. Diğer taraftan Hz. Peygamber'den ve onun ashabından olan arkadaşlarımdan ayrılmama, can çekişirken karşılaşacağım zorluklara ve Âlemlerin Rabb'i olan Allah Teâlâ'nın huzuruna çıktığımda O'nun beni cennete mi yoksa cehenneme mi göndereceğini bilemeyişime de ağlarım."

- Selmân-ı Fârisî şöyle anlatıyor: "Allah Teâlâ kullarından biri hakkında şer ya da kötülük dilediğinde ondan haya duygusunu kaldırır. Bunun sonucunda da o kişiden merhamet çekip alınır. Böylece diğer insanlar onu kötü ahlaklı hşin ve kaba biri olarak tanırlar ve bunun içinde sevmezler. Bu şekilde ondan emânet (güvenirlik) de alınır ve insan onu bir hain olarak görür. Sonuçta da İslâm'ın ipi onun boynundan çözülür ve lanetlenir."

- Selmân-ı Fârisî şöyle buyurmuştur: Mü'min yanında hem hastalığını anlayıp hem de tedavisini yapan bir doktorun bulunduğu hastaya benzer. Hasta kendisine zararı dokunacak bir şey yemek istediğinde doktor ona "Sakın bunu yeme; çünkü seni ölüme götürür" der ve iyileşinceye kadar da onun yanından ayrılmaz. Mü'min de böyledir. Allah Teâlâ onu yapmak istediği kötü şeylerden alıkor; ölünceye kadar kontrol altında tutarak cennetine dâhil eder."

- Selmân-i Fârisî (r.a.) kendisine bir mektup yazarak

"Buraya, mukaddes topraklara gel!" diyen Ebu'd-Derdâ (r.a.)'a şu cevabı yazdı:

"Hiç bir toprak parçası insanı takdis edemez; onu ancak amelleri takdis edilebilir. Duyduğuma göre doktor olmuşsun (kadı olarak tayin edilmişsin). Eğer hastalarını iyileştirebiliyorsan ne mutlu sana! Şayet bu işine ehil olmayıp da bu yüzden bir insanın ölümüne sebep olursan cehenneme girmekten kork!" Bu mektubu aldığı günden sonra Ebu'd-Derdâ aralarında hüküm verdiği kişileri tekrar çağırtarak onlara

"Ben bu işte henüz yeniyim; bunun için de aranızdaki meseleyi bir kere daha anlatınız" derdi.[866[866]]

Ebu'd-Derdâ'nın Nasihatları

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Siz Hayırlarınızı sevdiğiniz ve hakkınızda verilen hak hükümleri kabul ettiğiniz sürece hayırdasınız demektir. Biliniz ki hakkı kabul eden kişi onunla amel etmiş gibidir."

[865[865]] Ebu Nuaym, Hilye I/130; Kenz VIII/232; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/267-270

[866[866]] Hilye I/205,Yahya b. Said'den; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/271

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İnsanlara sorumlu tutulmadıkları şeyleri yüklemeye kalkmayınız. Onları Rabb'leri namına hesaba çekmeyiniz. Ey Ademoğlu! Sen yalnızca kendi nefsine ve ameline bak. Çünkü başkalarının işlerini araştıran kişi uzun sureli üzüntülere ve asla dinmeyen bir öfkeye duçar olur."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Allah Teâlâ'ya, sanki kendisini görüyormuş gibi ibadet ediniz. Nefislerinizi ölülerden sayınız. Unutmayınız ki geçiminizi temin eden az birşey sizi meşgul edip gaflete düşürecek çok maldan daha hayırlıdır. Biliniz ki doğruluk ve iyilik hiç bir zaman çürümez, silinmez; günahsa asla unutulmaz".

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Hayır mal, ve evladının çok olması demek değildir. Hayır ilminin artması ve Allah Teâlâ'ya ibadette diğer insanlarla yarışmandır. iyilik yaptığında Allah'a hamdedip, kötülük yaptığında ise O'ndan bağışlanma dilemendir."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Mü'min, haberi olmadığı halde mü'minlerin kalben kendisine buğzetmelerinden sakınsın. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Kul tenhalarda ve yalnız başına kaldığında Allah'a isyan ederse, Allah Teâlâ da haberi olmadığı halde mü'minlerin kalbine onun buğzunu atar."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İmanın zirvesi Allah'ın hükmüne karşı sabır ve kadere rıza göstermektir; ihlaslı ve samimi olarak tevekkül edip Allah'a tam manasıyla teslim olmaktır."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Dünya malını biriktirmeye çok düşkün olup ağzını deliler gibi açan, sahip olduklarını görmeyip de başkalarının ellerindeki gören kimselerin vay haline! Bu kişi, eğer mü'min olsaydı gecesini gündüzüne katarak çalışacaktı. Ağır bir hesaptan ve korkunç bir azaptan dolayı vay onun başına geleceklere."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) bir keresinde şöyle buyurmuştur: "Ey Şam halkı! Tüketemeyeceğiniz şeyleri biriktirmeye, içerisinde oturamayacağınız binalar inşa etmeye, ulaşamayacağınız emeller peşinde koşmaya utanmıyor musunuz? Sizden öncekiler de habire mal yığıyorlar; uzun emeller peşinde koşup sağlam binalar inşa ediyorlardı. Ama ne oldu? Sonunda helak oldular; besledikleri emel ve ümitleri yıkıldı, o sağlam binaları virane haline geldi. Bildiğiniz gibi Ad kavmi Aden ile Umman arasını mal ve evlatlarıyla doldurmuşlardı. Peki söyleyin bakalım bugün içinizden kim onların mirasını benden iki dirheme satın alır?"

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Ey mal sahipleri! Kendisine karşı sizinle bizim aramızda hiç bir farkın kalmayacağı gün gelmeden önce kendinizi mallarınızla serinletiniz". Ebu'd-Derdâ daha sonra sözlerini şöyle sürdürdü:

"Ey insanlar! Sizler için, sizi gaflete düşürecek, nimetteki gizli şehvetten korkuyorum. Bu da tıka-basa yeyip karnınızı doyurduğunuz halde ilimce aç olduğunuz zamandır. En hayırlınız, arkadaşına "Gel ölmeden önce oruç tutalım", en kötünüz de arkadaşlarına "Gelin, ölmeden önce yeyip içelim ve eğlenelim" diyen kişidir". Ebu'd-Derdâ (ra) bina yapan bazı insanlara rastladığında "Siz Allah Teâlâ'nın harap etmek istediği dünyayı imara ve yenilemeye çalışıyorsunuz; ama biliniz ki sonunda O'nun dediği olacaktır"; yolu viranelere düştüğünde ise "Ey harâbeler harâbesi! Hani daha önceki sahiplerin!" buyurmuştur.

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Halkın hoşuna gitmeyen üç şeyi severim. Bunlar fakirlik, hastalık ve ölümdür. Ölümü, beni Rabb'ime kavuşturacağı için, fakirliği ahçak gönüllülük verdiği ve hastalığı da günahlarıma keffaret olacağı için severim."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) bir cenaze gördüğünde şöyle derdi: "Siz gidin, biz de arkanızdan geliyoruz. Ölümden daha güzel ve büyük bir nasihat yoktur. Vaiz olarak insana ölüm kâfidir. İnsanların birbiri arkasından gittiklerini gördüğü halde bundan ibret almayan kişinin aklı yoktur."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) buyurmuştur: "Halkın gizli hallerini araştıranlar onların güvenini kaybeder. Kötu durumlara karşı hazırlıksız olan kişi de başına gelen musibetlere sabredemez. Halka küfrettiğinde onlar da sana küfredecektir; fakat sen onları terketsen bile onlar seni terketmeyecektir". Bunları dinleyen kişinin

"O halde bana ne yapmamı önerirsin?" demesi üzerine de

"Bolluk zamanlarında, fakirlik günlerinde almak üzere borç ver" buyurdu.

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Kim ölümü çok hatırlarsa onun sevinci ve hasedi azalır."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: 'Sizlerin tekeffül edildiğiniz şeyler için çaba gösterip vekili olduğunuz şeyleri ihmal ettiğinizi görüyorum. Bizler sizin kötülerinizi bir baytarın atlardan anladığından daha iyi anlar ve tanırız. Bunlar namazlarını kazaya ya da son ana bırakırlar; Kur'ân'ı çok az dinlerler. Kölelerini azat ettikleri halde sanki azat etmemiş gibi olurlar".

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Tüm zamanlarınızı Hayır ve iyilikler yapmak için harcayınız. Allah'ın dilediğine nasip ettiği rahmet damlalarını elde etmeye çalışınız. Allah Teâlâ'dan ayıplarınızı örtmesini ve korkularınızı emniyete dönüştürmesini isteyiniz."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.), "Bana, kendisiyle Allah'ın yardım ve faydasına mazhar olabileceğim bir kelime öğret" diyen bir adama şunları söyledi: "Bir değil iki, üç, dört hatta beş şey öğreteyim ki kim bunlarla amel ederse Allah Teâlâ katında yüce dereceler elde eder. Yalnızca helal kılınan şeyleri ye! Ancak helalden kazanacağın gibi ailene de helalden başkasını götürme! Allah'tan günlük rızkını iste. Sabahleyin kalktığında kendini dirilerden say ve sana küfredip aleyhinde bulunan kimseyi Allah için bağışla! Bir kötülük işlediğinde de Allah'tan bağışlanma dile!"

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Göğüs kemikleri yaşlılıktan dolayı birbirine geçmiş de olsa herhangi birinizin dünya sevgisi genç kalacaktır. Bundan Allah Teâlâ'nın kalblerini takva için imtihan ettiği kişiler müstesnâdır ki böyleleri de oldukça azdır."

- Ebud-Derdâ (ra) şöyle buyurmuştur: "Şu üç şey Ademoğlunun işlerinin temelini oluşturur: Başına gelen musibetlerden yakınmaması, acı ve hastalıklarını kimseye söylememesi, dilini ve nefsini islah edip temizlemesi."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Mazlumların ve yetimlerin beddualarından sakınınız! Çünkü bu ikisinin bedduası geceleyin, herkesin uykuda bulunduğu bir sırada Allah Teâlâ'ya ulaşır!".

- Ebu’d-Derdâ (ra) şöyle buyurmuştur: ‘Kendisine zulmedebileceğim insanlar arasında en çok korktuğum, bana karşı yalnızca Allah Teâlâ’dan yardım dileyen kimsedir."

- Ebu’d-Derdâ (r.a.) Selmân-ı Fârisî’ye şu mektubu yazmıştır: “Ey kardeşim! Başına geldiğinde kulluk yapamayacağın belalara duçar olmazdan önce boş zamanlarını değerlendir ve musibete uğramış kimselerin duasını ganimet bil. Ey kardeşim! Mescidi kendine ev edin. Çünkü ben Hz. Peygamber’in ***“Mescitler müttakilerin evleridir”*** buyurduğunu işittim. Allah Teâlâ mescitleri ev edinenlere rahat ve huzuru ve köprü (sırat) üzerinde Rabb’in rızasına doğru girmeyi va’detmiştir. Ey kardeşim! Yetime merhamet göster. Onu kendine yaklaştırıp başını sıvazla! Ona kendi yemeğinden yedir; çünkü ben, Hz. Peygamberin, kalbinin katılığından şikayet eden bir kişiye şöyle buyurduğunu işittim: “Kalbinin yumuşamasını istiyorsan yetimi kendine yaklaştırıp başını sıvazla! Ona kendi yemeğinden yedir!” Ey kardeşim! Sakın çok şükrünü eda edemeyeceğin dünya mallarını yığayım deme! Çünkü ben Hz. Peygamber’in bu konuda ***“Dünyada mal ve servet sahibi olup da Allah’a itaat etmiş olan kişi kıyamet gününde malları önünde olduğu halde gelir. Sırattan geçtiği sırada köprünün her esneyişinde mal kendisine “Yürü, korkma! Çünkü sen üzerine farz kılınan hakkı eda ettin!” der. Dünyada Allah’a itaat etmeyen mal sahipleri de malları omuzlarında olduğu halde gelir. Üzerinden geçtiği sırada sıratın her sarsılışında malı ona ‘Dünyada iken Allah Teâlâ’nın benim hakkımda sana yüklediği şeyleri yerine getirmediğin için vay başına geleceklere der”*** buyurduğunu işittim. Ey kardeşim! Duyduğuma göre bir hizmetçi satın almışsın. Hz. Peygamber ***“Kendisine hizmet edilmediği sürece kul Allah’tan, Allah da kuldandır. Ama kendisine hizmet edildiğinde o kul üzerine hesap (sorguya çekilme) vacip olur”*** buyurmuşlardır. Bir keresinde hanımım Ümmü’d-Derdâ benden bir hizmetçi istedi. O sırada bir hizmetçi alabilecek durumda olmama rağmen Hz. Peygamber’den işittiğim bu sözlerden dolayı almadım. Ey kardeşim! Kıyamet gününde hesaba çekilmeyeceğimizi kim garanti edebilir? Ey kardeşim! Sakın Hz. Peygamber’in arkadaşıyım, sahabisiyim diye aldanma. Çünkü biz ondan sonra nice yıldır yaşıyoruz ve bu arada neler yaptığımızı da Allah Teâlâ daha iyi bilir."

- Ebu’d-Derdâ (r.a.) bir arkadaşına şunları yazmıştır: “Ey kardeşim! Şu anda sahip olduğun herşey senden önce, başkalarının idi; senden sonra da yine başkalarının olacaktır. Bu dünyadan eline geçecek ve sahibi olabileceğin tek şey nefsin için önden gönderdiğin amellerindir. O halde kendin için ameller edinmeye bak. Çünkü sen, mazeret kabul etmeyecek bir zatın huzuruna gideceksin. Dünya malını ise senden sonra seni övmeyecek kişiler için yığıyorsun. Yığmış olduğun bu malları, vefatından sonra ya onunla Allah’a itaat edip senin aksine mesut olacak bir kişiye ya da onunla Allah’a isyanda bulunup senin gibi bedbaht olacak bir kişiye bırakacaksın. Allah’a yemin ederim ki bunların hiç biri kendisini sırtında taşıyacağın mallara değmez. Sakın onu kendine tercih etme. Malının gideriyle Allah’ın rahmetini, kalanıyla da rızkını ümit et! Selam üzerine olsun!"

- Ebu’d-Derdâ (r.a.) Mesleme b. Muhalled’e şunları yazdı: “Allah Teâlâ kendi tâatıyla amel eden kullarını sever. O sevdiği kimseyi halka da sevdirir. Kim de yasakladığı şeyleri işlemekle kendisine isyan ederse Allah Teâlâ ona buğzeder. Bunun sonucunda da o kişiyi halka kendisine buğzedilecek biri olarak tanıtır."

- Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İslâm ancak itaat edilmek için vardır. Hayır cemaattadır. Nasihat da Allah, halife ve bütün mü'minler içindir."[867[867]]

Ebu Zerr (r.a.)'ın Nasihatları

- Ebu Zerr (r.a.) bir keresinde Kâbe'nin yanında durarak "Ey insanlar! Ben Gıfar kabilesinden Cündüb isimli kişiyim. Sizleri seven ve daima iyiliğinizi isteyen bir kardeşiniz olarak sözlerime kulak veriniz!" dedi. İnsanların etrafına toplanması üzerine de şunları söyledi:

"Sizden biriniz bir yolculuğa çıkmak istediğinde o yolculuk için gerekli hazırlıkları yapar mı?" insanların

"Evet, tabii ki yapardı" demeleri üzerine de

"İşte bu yolculukların en uzunu kıyamet yolculuğudur. O halde onun için gerekli hazırlıklarınızı yapınız!" dedi. çevresindekiler

"Peki neler hazırlamalıyız?" diye sorunca da şöyle buyurdu: Bu yolculuğun büyük sıkıntılarından kurtulmak için hacc yapınız. Kabirlerinizden kalkıp da mahşer yerine varıncaya kadar yürüyeceğiniz uzun yol için sıcak günlerde oruç tutunuz. Kabirlerin vahşet ve yalnızlığını düşünerek gece karanlığında namaz kılınız. O büyük günün zorluklarından kurtulmak istiyorsanız ya hayır söyleyiniz yahut da susunuz. Sahip olduğunuz mallarınızdan sadaka veriniz. Günlerinizin yarısını helalinden kazanmak diğer yarısını da ahiretiniz için geçiriniz. Üçüncü birşeyle uğraşmanız ise size fayda değil zarar verir. Malını iki kısma ayır; bir kısmını aile efradınıza harcayın, diğer kısmını ise önden, ahiretiniz için azık olarak gönderin. Malınız konusunda bunların dışında yapacağınız şeyler size ancak zarar verecektir". Sonra yüksek sesle "Ey insanlar! Sizleri sonu olmayan ve asla ulaşamayacağınız bir hedefin hırsı öldürmüştür" buyurdu.

- Ebu Zerr (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İnsan bu dünyaya ölmek için gelir. Yıkılıp harap olması için ev yapar; sonsuz olanı terkedip geçici şeyler uğrunda tüm güçlerini harcarlar. İnsanların hoşlanmadığı şu üç şey ne güzeldir. Ölüm, hastalık ve fakirlik."[868[868]]

Huzeyfe b. Yeman'ın Nasihatları

Hüzeyfe (r.a.)'ın Yaşayan Ölülerin Kimler Olduğundan Bahsetmesi

- Ebu't-Tufeyl şöyle anlatıyor: Huzeyfe b. Yeman'ı şöyle derken dinledim: "Ey insanlar! Niçin benden birşeyler sormuyorsunuz? Diğerleri iyilikleri ve hayırları sorarken ben Hz. Peygamber'den daima şerleri ve kötülükleri soruyordum. Niçin benden yaşayan ölüleri sormuyorsunuz? Allah Teâlâ, Muhammed'i peygamber olarak gönderdi. O da insanları dalâletten hidâyete, küfürden imana çağırdı. Onun çağrısına uyanlar, doğru yola girmek suretiyle canlı iken canlandılar. Onu kabul etmeyenler ise batıla sapmak suretiyle canlı iken öldüler. Hz. Peygamber'den sonra halifelik dönemi geldi. Ancak bir zaman gelecektir ki halifelik yerini zorba ve zalim bir saltanata bırakacaktır. O zaman bazı

[867[867]] Hilye I/216,Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribi'den; Kenz VIII/227 (İbn Asâkir'den; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/272-276.

[868[868]] Kenz VIII/224 (Hibban b. Ebî Cebele'den); Hilye I/163 (Bu rivayette "Ölüm ve hastalık" diye geçmektedir); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/277.

insanlar kalbiyle, el ve diliyle ona karşı koyar ki bunlar vazifelerini tam olarak yerine getirmiş sayılır. Bazıları da elleriyle değil kalb ve diliyle karşı koyar ki bunlar vazifelerinin bir kısmını yapmamış demektir. Bazıları ise yalnızca kalbleriyle karşı koyup elini ve dilini tutar ki bunlar da görevlerinin ancak üçte birini yerine getirmiş olurlar. Bir de kalb, dil ve elinden hiç birisiyle karşı koymayanlar vardır ki işte bunlar da yaşayan ölülerdir."[869[869]]

Huzeyfe (r. a.)'ın "Dört Çeşit Kalb Vardır" Buyurması

- Hüzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: Dört çeşit kalb vardır. Birincisi kılıflı ve bomboş olan kalbdir ki bu kafirin kalbidir. İkincisi iki yüzlü olanlardır ki bu da münafıkların kalbidir. Üçüncüsü dümdüz ve içerisinde pırıl pırıl parlayan bin kandilin bulunduğu kalbdir ki bu da mü'minin kalbidir. Dördüncüsü ise içerisinde hem nifak ve hem de iman bulunan kalbdir İman temiz sularla sulanan ağaca benzer. Nifaksa irin ve kanla bezenen çıbana benzer."[870[870]]

Huzeyfe (r.a.)'ın Fitne ve Diğer Bazı Şeyler Hakkında Nasihatlarda Bulunması

- Huzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Kendilerine arzolunup da yapmış oldukları fitneler kalbler üzerinde siyah noktalar meydana getirir. Kendisine arzolunan fitneyi reddeden kalbde de beyaz bir nokta oluşur. Herhangi biriniz karşılaştığı fitneden sonra kalbinde oluşan noktanın beyaz mı yoksa siyah mı oluştuğunu öğrenmek istiyorsa kendisini yoklasın. Eğer daha önceleri haram gördüğü birşeyi helal, ya da helal gördüğünü haram sayıyorsa onun kalbi fitneye maruz kalmış demektir."

- Huzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Fitnelerden uzak durunuz. Sakın herhangi biriniz gözünü ona dikmesin. Allah'a yemin edenim ki fitne, kendisine göz dikenleri tıpkı selin önüne geleni sürükleyerek götürdüğü gibi sürükler! Fitneler insana hak suretinde görünür. Kişi ancak içine girdiğinde onun fitne olduğunu anlayabilir. Bir fitneyle karşılaştığınızda evlerinizde oturup kılıçlarınızı kırınız ve yaylarınızın iplerini koparınız."

- Huzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Katıksız şarap bile insan aklını fitneler kadar gideremez"

- Huzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecektir ki suda boğulmakta olan bir kişinin duası gibi dua edenlerin dışında hiç kimse kurtulamayacaktır."

- Huzeyfe (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Sizin Hayırlınız dünyası için ahiretini ya da ahireti için dünyasını terkedenler değildir. Hayırlılarınız her ikisinden de nasibini unutmayanlarınızdır."[871[871]]

Übeyy b. Ka'b (r.a.)'ın Nasihatları

- Übeyy b. Ka'b,

"Bana tavsiyede bulun" diyen bir kişiye şunları söyledi:

869[869] Hilye I/274; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/278.
870[870] Hilye I/276; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/278.
871[871] Hilye I/273 (A'meş'ten); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/279.

“Allah’ın kitabını kendine önder edin. Hakem olarak ona razı ol. Çünkü Hz. Peygamber bizler için halef olarak onu bırakmışlardır. O isteği asla reddedilmeyecek bir şefaatçi ve itham edilemeyecek bir şahittir. O hem sizden ve hem de daha önceki ümmetlerden bahsetmektedir. Onda ferdî ve sosyal hükümlerin yanısıra sizlerin ve daha sonrakilerin haberleri de vardır”.

- Übeyy b. Ka’b (ra) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ kendisi için birşeyden vazgeçen kullarına onun yerine, hiç beklemediği bir yerden çok daha hayırlısını verir. Kim de bu konuda gevşeklik gösterirse Allah Teâlâ onu hiç beklemediği bir yerden çeşitli sıkıntılara duçar eyler."

- Übeyy b. Ka’b (ra) şöyle buyurmuştur: “Mü’min şu dört şey arasındadır: Başına birşey geldiğinde sabreder; kendisine birşey verildiğinde de şükreder. Konuştuğunda doğru söyler, iki kişi arasında hükmetmesi gerektiğinde adaletle hükmeder. Allah Teâlâ onun hakkında ***“Nûr üstüne nûrdur (nû’run ala nûr)”***[872[872]] buyurmaktadır. Onun için şu beş şey; konuşması, ilmi, bir yere girişi ve bir yerden çıkışı ve kıyamet gününde son varacağı yer nurdur. Kafir içinse şu beş şey; sözleri, amelleri, girdiği, çıktığı ve kıyamet gününde varacağı yer karanlıktır."

- Cebr veya Cüveybir isimli bir kişi şöyle anlatmıştır: Halifeliği döneminde Hz. Ömer’den bir cariye istemek üzere Medine’ye gittim. Oraya vardığımda doğruca onun yanına gittim. Allah Teâlâ bana keskin bir zeka ve güzel konuşma kabiliyeti vermişti. Hz. Ömer’in huzurunda dünyadan bahsettim ve onun değerini hiç mesabesine indirdim. Hz. Ömer’in yanında bir kişi vardı. Sözlerimi bitirdikten sonra bu kişi şunları söyledi:

“Dünyayı bu derece kötülemen dışında bütün söylediklerin çok doğrudur. Sen dünyanın ne olduğunu biliyor musun? O bizi ahirete götürecek bir binek ve bu yolculuktaki azığımızdır. İnsan kıyamet gününde, bu dünyada işlemiş olduğu amellerinden dolayı mükafaatlandırılacaktır”. Bu kişi dünyayı benden daha güzel değerlendirmişti. Bunun üzerine Hz. Ömer’e

“Ey Mü’minlerin Emîri! Yanınızdaki şahıs kimdir?” diye sordum.

“Bu, müslümanların efendisi Ubeyy b. Ka’b’dır” cevabını verdi.

- Übeyy b. Ka’b bir keresinde kendisinden nasihat isteyen bir kişiye şunları söyledi:

“Sakın seni ilgilendirmeyen şeylere karışma. Düşmanından uzak durduğun gibi dostlarından da sakın. Ölen kimselere gıpta ettiğin noktalar hâriç yaşayan kimselerin hiç birşeyine gıpta etme. İhtiyacını onu önemsemeyen kimselere açma ve böylelerinden hiç birşey isteme!"[873[873]]

Zeyd b. Sâbit (r.a,)’ın Nasihatları

- Zeyd b. Sâbit (r.a.) Übeyy b. Ka’b’a şu mektubu yazmıştır: “Allah Teâlâ dili kalbin tercümanı olarak yaratmıştır. Kalbi de dilin kendisine itaat ettiği koruyucu bir merkez yapmıştır. Kalb ile dil arasında tam bir uyum bulunduğu ve dil kalbin emri altında olduğu sürece sözler düzenli olur ve dil sürçüp hata yapmaz. Kalbinin diline hakim

---

[872[872]] Nûr\ 24/35

[873[873]] üntehab V/132 (Buhari, Edeb’de Ebu Basra’dan); Kenz VIII/224 (İbn Asâkir’den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/280-281.

olamadığı kişide akıl ve hayır yoktur. Kişi, kalbi istemediği halde diline gelen herşeyi söylediğinde sanki kendi burnunu eliyle kesmiş gibi olur. Akıllı insan sözlerini tartarak söyler. İnsan sözlerini fiilleriyle dengeleyip tasdik ettiğinde daha etkili olur. Cimrilerin sözleriyle cömertlik yaptıkları halde fiilleriyle bunu yalanladıklarına bilmem dikkat ettin mi'? Bunun sebebi dillerinin, kalblerini dinlememesidir. Kendi ayıplarını görmeyip de başkalarının ayıplarıyla uğraşan kişi kendi yükünü bırakıp da başkalarının yükünü taşıyan kimse gibidir. Selam üzerine olsun!"[874[874]]

Abdullah b. Abbas (r.a.)'ın Nasihatları

- Abdullah b. Abbas (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Ey günahkar! Sakın işlemiş olduğun günahların kötü sonuçlarından emin olma! Çoğu zaman işlenen bir günahı daha büyük ikinci günah izler. Ancak senin, sağında ve solunda bulunan meleklerden utanmaman işlediğin günahtan daha korkunç birşeydir. Allah Teâlâ'nın senin hakkında nasıl bir hüküm vereceğini bilmediğin halde günah işlerken gülmen işlediğin günahtan daha büyüktür. Bir günah işlediğinde sevinmen o günahtan daha korkunçtur. Bir günahı işleyemediğinden dolayı üzüntü duyman, işlemiş olduğunda kazanacağın günahtan daha büyüktür. Bir günah işlediğin sırada kalbinin seni gören Allah'tan çekinip ürpermemesi, o sırada rüzgar tarafından sallanan bir kapı perdesinden korkman işlediğin günahtan daha korkunçtur. Azap olunasıca! Sen Eyyüb (a.s.)'ın ondan dolayı Allah Teâlâ'nın kendisini mal ve bedence birçok belalara duçar ettiği günahının ne olduğunu biliyor musun? Eyyüb (a.s.)'ın günahı mâni olabileceği bir zulmü üzerinden gidermesini isteyen bir fakire yardım etmemesidir. O emr-i bi'l-ma'ruf yaparak zâlimi zulmünden alıkoymaya çaba göstermedi. Böylece Allah Teâlâ da onu birçok belalara duçar eyledi."

- Abdullah b. Abbas (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Farzları yerine getir. Allah Teâlâ'nın senin üzerinde bulunan haklarını öde ve bunu yaparken de O'ndan yardım dile. Çünkü Allah niyeti hâlis olan kullarını, hoşlarına gitmeyecek şeylerden korur. O yegane mülk sahibi olup dilediğini yapar".

- Abdullah b. Abbas (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Hiç bir mü'min ya da fâsık yoktur ki Allah Teâlâ ona helalinden rızık yazmış olmasın. Eğer sabredecek olursa Allah'ın kendisine yazdığı helal rızka kavuşur. Ancak acele eder de haramdan kazanmaya kalkarsa Allah Teâlâ kazandığı kadarını onun helal olan rızkından keser."[875[875]]

Abdullah b. Ömer'in Nasihatları

- Abdullah b. Ömer (r.a.) şöyle buyurmuştur: "Kendisi katında makbul bir kimse de olsa herhangi bir kul bir dünyalık elde ettiğinde Allah Teâlâ onun kendi katındaki derecelerini eksiltir".

- Abdullah b. Ömer (r.a.) şöyle buyurmuştur: "İnsanları dünyayı ahirete tercih etmelerinden dolayı ahmak kabul etmedikçe kişi imanın hakikatına ulaşamaz."

[874[874]] Kenz VIII/224 (İbn Asâkir, Abdullah b. Dinar el-Behrâni'den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/282.

[875[875]] Hilye I/324; Kenz II/248 (İbn Asâkir'den "Azap olunasıca" tabirine kadar);Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/283.

- Mücahid şöyle anlatıyor: Bir gün İbn Ömer'le birlikte dolaşıyorduk. Bir harabenin yanından geçerken İbn Ömer bana

"Şu harabeye sahiplerinin ne olduğunu sor!" dedi:

"Ey harebe! Sahiplerine ne oldu?" dediğimde de

"Onlar gittiler; geride sadece amelleri kaldı" buyurdu.[876[876]]

Ardullah b. Zübeyr (r.a.)'ın Nasihatları

- Vehb b. Keysan şöyle anlatıyor: Abdullah b. Zübeyr bana bir mektup yazarak şunları söyledi: "Takvâ sahiplerinin, kendileriyle tanındığı bazı alametleri vardır. Onlar, kendileri de bu alametleri nefislerinde görürler. Bunlar bela ve musibetlere sabredip Allah'ın kaza ve kaderine razı olmak, nimetlere şükredip Kur'ân'ın hükümlerine boyun eğmektir. İmam (yönetici, devlet başkanı) pazara benzer. Pazara ancak satılabilecek mallar getirilir. Eğer yönetici hakkı satarsa kendisine hak getirilir ve yanına da hakka mensup kişiler gelir. Yok eğer bâtıl satarsa kendisine bâtıl getirilir ve yanına da bâtıla mensup kişiler gelir."[877[877]]

Hz. Hasan'ın Nasihatları

- Hz. Hasan şöyle buyurmuştur: "Dünya kendisini isteyen kişiyi yere vurur. Dünyayı istemeyen kişilerse onu kim yerse yesin asla umursamazlar. Dünyayı çok isteyen kişi, dünya kimin elinde bulunuyorsa ona köle olur. Dünyanın azı kâfidir; çoğu ise insanı zengin etmez. İki günü birbirine eşit olan kişi aldanmıştır. Bir önceki günü bu gününden hayırlı olan kişiyse zarar etmiştir. Noksanlıklarını göremeyen insanın noksanı çok demektir. Böyle bir insan için de ölüm daha hayırlıdır."

- Hz. Hasan şöyle buyurmuştur: "Biliniz ki halimlik (yumuşak huyluluk) süstür; vefakarlık zenginliktir. Acelecilik ahmaklık, yolculuksa zaaftır. Dünyayı isteyen kişilerle oturup kalkmak ayıp; fâsıklarla ihtilatsa şüpheyi celbedecek birşeydir".

- Hz. Hasan şöyle buyurmuştur: "İnsanlar dört kısımdır. Birincisi dünyadan nasipleri olup da ahlaktan yoksun olanlardır. İkinci kısım insanlar ahlaklı fakat dünyadan nasibi olmayanlardır. Üçüncüsü ne ahlaktan ve ne de dünyadan nasibi olmayanlardır ki insanların en kötüsü bunlardır. Dördüncüsü ise hem ahlaklı ve hem de dünyadan nasibi olan kimselerdir ki insanların en üstünü bunlardır."[878[878]]

Şeddad b. Evs (r.a.)'ın Nasihatları

- Meşhur sahabi Şeddad b. Evs (r.a.) şunları söylemiştir: "Siz hayrın kendisini değil ancak sebeplerini görüyorsunuz. Hayrın tamamı cennette, şerrin tamamı da cehennemdedir. Dünya iyi-kötü herkesin kendisinden yediği bir metâdır. Ahiretse kesinlikle gelecek olan bir gündür ki o gün güç ve kudret sahibi Allah Teâlâ hükmedecektir. Dünyanın ve ahiretin bazı dostları vardır. Siz, ahiretin dostları olmaya bakınız ve sakın dünyanın dostlarından olmayınız". Ebu'd-Derdâ (r.a.) şöyle

---

[876[876]] Hilye I/312; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/284.
[877[877]] Hilye I/336; Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/285.
[878[878]] Kenz VIII/237 (İbn Asâkir'den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/286.

buyurmuştur: “Bazı insanlara ilim verilmiş fakat hilm (yarı yumuşak huyluluk) verilmemiştir. Ebu Ya’lâ’ya ise hem ilim ve hem de hilm verilmiştir."[879[879]]

Cündüb el-Becelî (r.a.)’ın Nasihatları

- Cündüb el-Beceli (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Allah’tan korkunuz ve Kur’ân okumaya devam ediniz. Çünkü bu karanlık gecenin nuru, gündüzün ziynetidir. Bir musibetle karşılaştığınızda mallarınızı kendinize ve nefislerinizi de dininize kalkan yapınız. Asıl zarar insanın dininde uğradığı zarardır. Helak olan da dini hususunda helak olandır. Biliniz ki cennetten sonra fakirlik, ateşten (cehennemden) sonra da zenginlik yoktur. Çünkü ateş, esirini asla bırakmaz. Onun yarası iyileşmediği gibi yangını da sönmez. Eğer bir müslüman bu dünyada bir müslümanın kanını dökmüşse bu kan kıyamet gününde onunla cennet arasına girecektir. Kişi oraya hangi kapısından girmeye kalkışırsa kalkışsın bu kan karşısına dikilerek onu geri çevirir. Ademoğlu vefat edip defnedildiğinde ilk önce karnı kokar; o halde onu haram şeylerle beslemeyiniz. Mallarınız ve canlarınız hususunda Allah’tan korkunuz ve hiç bir müslümanın kanını akıtmayınız."[880[880]]

Ebu Ümâme’nin Bir Cenazede İnsanlara Nasihatta Bulunması

- Süleym b. Amîr şöyle anlatıyor: Şam’da teşyi edenler arasında Ebu Ümâme el-Bâhilî’nin de olduğu bir cenazede bulundum. Cenaze defnedildikten sonra Ebu Ümâme şunları söyledi: “Ey insanlar! Şu anda sizler haseneleri (iyilikleri) ve şeyyileleri (kötülükleri) paylaştığınız bir konakta yaşıyorsunuz. Yakında buradan başka bir konağa taşınacaksınız ki -eliyle kabri gösterecek- işte o konak şurasıdır. Burası yalnızlık ve karanlıklar ve böcekler evidir. Burası darlık yurdudur. Daha sonra buradan mahşer yerine gönderileceksiniz. Mahşer yerinde Allah’ın dilediği bir süre ve emri gelinceye kadar kalınır. Bu sırada bazı yüzler ağarır bazıları ise kararır. Sonra buradan başka bir konağa götürüleceksiniz ki burası zifiri karanlıktır. Burada mü’minlere birer nur verilir. Kafir ve münafıklarsa bundan mahrum kalırlar. Bu durum Allah’ın kitabında şöyle temsil edilmektedir: ***“(Kafirlerin küfürleri ve küfre bağlı amelleri) üzerini yığın yığın dalgalar kaplayan, daha üstüne bulut çöken, engin deryadaki karanlıklar gibi karanlıklar üzerine çökmüş karanlıklara benzer. Öyle ki (böyle zulmete düşen) insan o zifiri karanlıkta elini kaldıracak olsa neredeyse onu bile göremez. Allah bir kimse için nur (hidayet) kılmadıktan sonra onun nuru (hidayete ermesi) olamaz’***[881[881]] O gün kafirler ve münafıklar mü’minlerin nurlarından faydalanamazlar. Bu tıpkı körlerin gözleri sağlam olan kimselerden faydalanamamalarına benzer. “O gün münafık erkeklerle kadınlar mü‘minlere ***“Bize bakın (veya bizi bekleyin)! Nurunuzdan bir parça ışık alalım” diyeceklerdir. (Ancak onlara) “Arkanıza dönün ve orada nur arayın” denilir."***[882[882]] Bu münafıklar için aldatıcı bir tuzaktır. Çünkü Allah Teâlâ ***“Münafıklar (güya) Allah’ı***

[879[879]] Hilye I/264 (Ziyad b. Mâhek’ten); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/287.

[880 [880]] Kenz VIII/222 (Beyhaki, Şuabu’l-İman’da); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/288.

[881[881]] Nur: 24/40

[882[882]] Hadid: 57/13

kandırmaya çalışırlar. Oysa Allah onların hilelerini başlarına geçirir” **[883] [883] buyurmaktadır. Onlara *“Arkanıza dönün ve orada nur arayın!” denilecek ve arkalarını döndüklerinde de aralarına kapısı bulunan bir duvar çekilecektir; bu duvarın iç tarafında rahmet, dış tarafında da azap vardır."*** *[884][884]*

Ebu Ümâme’nin Kendisini Ziyarete Gelen Bazı Kimselere Nasihatta Bulunması

Süleyman b. Hubeyb şöyle anlatıyor: Birkaç kişiyle birlikte Ebu Ümame’nin evine gitmiştik. Kendisi zayıf ve çok yaşlı birisiydi. Ancak şunu çok açık ve konuşması da çok düzgündü. İlk sözleri şu oldu: “Şu meclisiniz Allah Teâlâ’nın aleyhinize hüccetidir. Çünkü Hz. Peygamber kendisine gönderilenleri sahabilerine; onlar da Hz. Peygamber’den dinlediklerini diğer insanlara tebliğ ettiler. Siz de benden işittiklerinizi tebliğ ediniz”. Sonra da sözlerini şöyle sürdürdü: “Üç sınıf insan vardır ki Allah Teâlâ onlara ya şehit düşerek cennete dahil edilmelerine ya da büyük sevap ve ganimetlerle evlerine dönmelerine dair teminat vermiştir. Birincisi evinden Allah yolunda savaşmak için çıkan kişidir. Bu kişi ya şehit düşerek cennete girecek; ya da büyük ecir ve ganimetlerle evine dönecektir. İkincisi abdest alarak mescide giden kişidir. Bu kişi oradan evine büyük sevaplar ve manevi ganimetlerle döner; orada ölecek olursa da cennete gider. Üçüncüsü ise evine girdiğinde selam veren kişidir. Cehennemde yedi aşamalı bir köprü vardır ki bunun ortasında Allah’ın kaza ve kaderi bulunur. Kul oraya geldiğinde kendisine

“üzerinde hangi borçlar vardır?” diye sorulur. O da

“Ey Rabb’im! Şu şu borçlarım var!” diyerek tüm borçlarını sayar; çünkü insan o gün ***“Allah’tan hiç bir sır gizleyemez.”***[885][885] Bunun üzerine Allah Teâlâ ona

“O halde borcunu öde!” buyurur. Kul da verebilecek hiç birşeyi bulunmadığını söylediğinde de meleklere onun iyiliklerinden alarak hak sahibine verilmesini emreder. Böylece hiç birşey kalmayıncaya kadar onun iyiliklerinden alınarak hak sahibine verilir. İyilikleri bittikten sonra da hak sahiplerinin günahlarından alınarak ona yüklenir. Bu şekilde, dağ gibi hasenelerle gelen bazı kimselerin ellerinde bir tek haseneleri bile kalmaz; üstelik bir de hak sahiplerinin dağ gibi günahlarını da yüklenir. Ey insanlar! Sakın doğruluktan asla ayrılmayınız; çünkü doğruluk insanı iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Ey insanlar! Siz cahiliye insanlarından daha fazla dalâlettesiniz. Çünkü Allah Teâlâ kendi yolunda infak ettiğiniz her dinarınıza yediyüz dinar, her dirheminize yediyüz dirhem va’detmesine rağmen sizler mallarınızı O’nun yolunda harcamıyorsunuz. Allah’a yemin ederim ki siz bunca ülkeyi altın ve gümüşle süslenmiş kılıçlarla değil kemik ve kurşun parçalarıyla süslenmiş demir kılıçlarla fethettiniz!"[886][886]

Abdullah b. Büşr (r.a.)’ın Nasihatları

- Abdullah b. Büşr (r.a.) şöyle buyurmuştur: “Müttâkiler (takva sahipleri) insanların büyükleri; âlimlerse önderleridir. İlim meclislerinde oturmak ibadetin ve bu

---

[883][883] Nisa: 4/142

[884][884] İbn Kesir, Tefsir IV/308; Beyhaki, el-Esmâ ve’s’Sıfat s. 340 (Benzer şekilde); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/289; Hadid, 57/13

[885][885] Nisa, 4/42

[886][886] Kenz VIII/223 (İbn Asâkir’den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/290.

insanın imanını ve bilgisini artırır. Siz gece ve gündüzün üzerinden geçip gitmekte olduğu bir yol üzerinde bulunuyorsunuz. Her geçen gün de sizi ecelinize biraz daha yaklaştırmaktadır. Amelleriniz, hesaba çekilmeniz için bir defterde muhafaza edilmektedir. O halde sanki bir yolculuk yapacakmışsınız gibi yol hazırlığı yapınız."[887][887]

---

[887] [887] Kenz VIII/224 (Beyhaki ve İbn Asâkir'den); Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/291.

ASHAB-I KİRAM DERSİNİN TESTİ

Soru 1: Peygamber Efendimiz (a.s.)'ı hayatında, müslüman olarak görüp ve müslüman olarak vefat eden mübarek insanlara ne ad verilir?
Cevap : Sahabe.

Soru 2 : Tabiin kime denir?
Cevap : Sahabeleri gören kimseye tabiin denir.

Soru 3 : Tebeut Tabiin kimlere denir?
Cevap : Tabiini gören kimselerdir.

Soru 4 : Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın zamanında yaşadığı halde Efendimiz (a.s.)'ı görme şerefine nail olmayan insanlara ne ad verilir? (Veysel Karani ve Habeş kralı Necaşi gibi)
Cevap : Muhadram.

Soru 5 : Hulefai Raşidin kime denir sırasıyla sayınız?
Cevap : Peygamber Efendimiz (a.s.)'den sonra halifelik yapan dört halifeye denir.
a- Hz. Ebu Bekir b- Hz. Ömer c- Hz. Osman d- Hz. Ali (r.a.)

Soru 6 : Aşerei mübeşşire ne demektir ve kimlerdir?
Cevap : Yaşarken cennetle müjdelenen on sahabeye denir.
a- Hz. Ebu Bekir b- Hz. Ömer c- Hz. Osman d- Hz. Ali
e- Hz. Sad bin Ebi Vakkas f- Hz. Zeyd bin Sabit
g- Hz. Talha bin Ubeydullah h-Hz. Zübeyr bin Avvam
i- Hz. Ebu Ubeyde bin Cerrah j- Hz. Abdurrahman b.. Avf

Soru 7 : İslam devletini kurmak için Mekke'nin şirk ortamından Medine'ye göç eden Mekkeli müslümanlara ne ad verilir?
Cevap : Muhacir.

Soru 8 : Mekke'den göç eden müslümanlara yardım eden, ellerindeki mallarının yarısını veren, Peygamber Efendimiz (a.s.) ve ashabını bağrına basan Medineli müslümanlara ne ad verilir?
Cevap : Ensar.

Soru 9 : Ashaptan Medine'ye ilk hicret eden sahabe kimdir?
Cevap : Ebu Seleme (Abdullah)

Soru 10: İslamın ilk şehidi ve şehidesi bir karı-kocadır.Kimdir bu İslamın ilk kadın ve erkek şehitleri?

Cevap : Yasir ve eşi Sümeyye hatun.

Soru 11: Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Fatıma (r.anha)'nın küçük oğlu, İslam tarihinin Kerbelaşehidi diye andığı, kendi neslinden gelenlere "Seyyit" denilen, Rasulüllah (a.s.)'ın torunu kimdir?
Cevap : Hz. Hüseyin (r.a.)

Soru 12: En çok hadis rivayet eden sahabedir. Peygamber Efendimiz (a.s.) ona kedileri çok sevdiği için kedilerin babası ismini verdiği 5374 hadis rivayet eden sahabe kimdir?
Cevap : Ebu Hureyre (r.a.).

Soru 13: Kur'an'ı Kerim açıktan Mekkelilere hiç okunmamıştı. Peygamberimiz (a.s.)'ın teklifini kabul eden sahabe olup hiç korkmadan ve çekinmeden Kabe'nin yanına vararak Kur'an'ı Azimüşşan'ın Rahman suresini slogan atarcasına Mekkeli müşriklere okuyan ve Bedir savaşında İslam düşmanı Ebu Cehli öldüren sahabe kimdir?
Cevap : Hz. Abdullah Bin Mesut (r.a.)

Soru 14: İslam'ı ilk kabul eden insanlardan olup, kendisine Miraç olayında Rasulüllah (a.s.)'ın "Bir gecede Kudüs'e oradan da göklere gidip geldiğini söylüyor sen bu işe ne dersin" denildiğinde cevaben: "O söylüyorsa doğrudur" diyerek imanını ortaya koyduğunda kendisine "Sıddık" lakabı verilen ve İslam'ın ilk halifesi olan, Peygamber (a.s.)'ın sadık dostu ve "Kabre hazırlıksız giden, denize kayıksız açılmış gibidir" diyen sahabe kimdir?
Cevap : Hz. Ebu Bekir (r.a.)

Soru 15: Uhut savaşında diğer şehitlerden ayrı bir özelliğe sahip olan, evlendiği gece cihada katılıp cünüp olarak şehit olan, Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın ifadesiyle: "Gasilül melaike" meleklerin yıkadığı şehit diye adlandırılan, şehitlerin omuzlarında olduğu anlatılan bu şehit kimdir?
Cevap : Hz. Hanzala (r.a.)

Soru 16: Medineli ensarların en büyüklerindendir. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın devesi hicrette onun evinin önüne çökerek onun misafiri olmuştu. Yaşadığı dönemde İslam'ın tüm savaşlarına katılmış, Hz. Muaviye'nin emri ile Bizans üzerine giden orduda yerini almış 93 yaşında İstanbul (Bizans) seferinde şehit olmuş, seneler sonra mezarı Akşemseddin tarafından bulunmuş adına türbe ve cami inşaat edilmiş ve hala İstanbul'un bir semti ismi ile anılan bu büyük sahabe kimdir?
Cevap : Hz. Ebu Eyyub El Ensari (r.a.)

Soru 17: Müşrikken Uhut savaşında İslam ordusunun okçular kısmındaki boşluğundan faydalanıp İslam ordusunu zor durumda bırakan, müslüman olduktan sonra Mute savaşında kazandığı başarı ile Peygamberimiz (a.s.)'ın kendisine : "O Allah (c.c.)'ın kılıçlarından bir kılıçtır" dediği ömrünü harp meydanlarında geçiren Allah'ın kılıcı (seyfullah) lakabını taşıyan bir sahabedir. Vücudunda kılıç değmedik yer kalmayan, fakat şehitlik nasip olmayan bu komutan sahabe kimdir?
Cevap : Hz. Halit Bin Velit (r.a.)

Soru 18: İslam tarihinin kendisine şehitlerin efendisi dediği, Esedullah (Allah'ın Aslanı) lakaplı, Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın amcası olan, uhut savaşında Hindin emri ile Vahşi isimli bir kölenin attığı mızrakla şehit olan karnı yarılıp kalbi çıkarılan büyük sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Hamza (r.a.)

Soru 19: Annesi Hz. Fatıma (r.anha), babası Hz. Ali (r.a.) olan Peygamber Efendimiz (a.s)'ın sevgili torunudur. Kendisinin 6 aylık halifelik döneminden sonra halifelik sona erip bu zamandan sonra halifelik adına saltanat başlamıştır. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın bu sevgili torununun ismini söyleyiniz?

Cevap : Hz. Hasan (r.a.)

Soru 20: Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın ilk eşi ve onun 7 çocuğu olan (Kasım, Tahir, Tayyip, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma) isimlerindeki evlatlarının annesidir. İslam ümmetinin kadınların hayırlısı olarak bildirdiği ilk zevcesinin ismi nedir?

Cevap : Hz. Haticetül Kübra (r.anha)

Soru 21: Müslümanların gizli ibadet ettikleri dönemde arkadaşları ile birlikte Mekke dışına ibadet etmek için giden, ibadet etmeleri müşrikler tarafından rahatsız edilince bir deve kemiğini alarak müşriklerin birinin kafasına vurarak İslam'da ilk kan döken sahabe olmuştur. Aynı zamanda düşmana savaşta ilk oku atan sahabe ünvanını taşıyan ve cennetle müjdelenen kimdir?

Cevap : Hz. Sad Bin Ebu Vakkas (r.a.).

Soru 22: Kureyş'in en asil ailesine mensup, haya örneği bir insandır. İlk müslümanlardan olduğu gibi yaşarken cennetle müjdelenmiştir. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın ayrı ayrı zamanlarda iki kızı ile evlenmiş olduğu için kendisine "Zinnureyn" (iki nur sahibi) lakabı verilmiş, Habeşistan'a yapılan ilk hicrete iştirak etmiş, İslam'ın üçüncü halifesi olmuş, vahiy katipliği yaptığı gibi 146 hadiste rivayet etmiş olan ve Kur'an okurken şehit edilen kendisinden meleklerin dahi haya ettiği bu büyük sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Osman Bin Avf (r.a.)

Soru 23: İslam tarihinde Hattabın oğlu olarak bilinen, cennetle müjdelenenlerden ikincisi olduğu gibi İslam'ında ikinci halifesidir. 40.cı müslüman olarak İslam'ı kabul etmiş, cahiliyye döneminde kızını diri olarak toprağa gömmüş ama İslam'ı kabulünden sonra ise ruhu karıncayı dahi incitmeyecek kadar incelmiş, halifelik döneminde dünyada bir daha benzeri çok zor yaşanacak adaleti gerçekleştirmiş ve sonunda 63 yaşında iken Mecusi bir köle tarafından hançerlenerek şehit edildi. Yüzüğünde "Nasihat isteyene ölüm yeter" yazılı olan adaletin sahibi İslam'ın ikinci halifesi bu sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Ömer-ül Faruk (Ömer Bin Hattab) (r.a.)

Soru 24: İslamiyet'i kabul ederken "Allah (c.c.) beni yaratırken babam Ebu Talib'e mi sordu ki, ben iman edeceğim zaman ona sorayım" diyen ve kabul eden, Peygamberimiz (a.s.)'ın amcasının oğlu, İslam'a ilk giren çocuk, cennetle müjdelenenlerden, dört halifenin dördüncüsü, Hz. Fatıma (r.anha) validemizin kocası, Hasan ile Hüseyin (r.a.)'in babası, Allah (c.c.) aslanı lakaplı bu yiğit sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Ali (r.a.)

Soru 25: Mekke'de ilk kez halkın içersinde "La ilahe İllallah" diyen sahabe kimdir?
Cevap : Ebu Zer Gifari (r.a.)

Soru 26: Dünyanın hiç bir yerinde hiç bir zaman mevcut olmamış olan müesseseyi Hz. Ömer (r.a.) kurmuştu. Halk tarafından sorulan meselelerin cevabını ücretsiz olarak veren bir devlet kuruluşu idi. Bir nevi avukatlık olan bu müessesenin konusu halka hizmet, fetvaların sıhhatli olarak insana devlet eli ile (İslam hukukunu) insanın tabi hakkı olanı bildirmekti. Bu müesseselere ne ad verilir?
Cevap : İfta Mahkemeleri.

Soru 27: Cömertliği ile tanınan, elindeki tüm hurma bahçesini vakfeden ve bir daha oraya girmeyen hatta hanımını dahi bahçe kapısının dışından çağıran, Uhut savaşında iken Efendimiz (a.s.)'e fırlatılan oka kolunu siper yaparak çolak kalıp vücudunun bir parçasını da vererek cömertliğini bu noktada da gösteren sahabe kimdir?
Cevap : Talha Bin Ubeydullah (r.a.)

Soru 28: Erkam (r.a.)'ın evinde müslüman oldu. Medinelileri eğitmesi için Rasulüllah (a.s.) tarafından Medine'ye yollandı. Medine'de Müslümanlara ilk defa cemaatla namazı o kıldırdı. Uhut'ta müslümanların sancağını taşırken şehit oldu. Önceden zengin bir ailenin çocuğu iken, müslüman olup şehit edildiğinde vücudunu tam olarak örtecek kadar bir örtüsü dahi olmayan bu sahabe kimdir?
Cevap : Musab Bin Umeyr (r.a.)

Soru 29: İslam'ın ilk müslümanları hep onun evinde dinle tanıştılar. Daha müslümanlar 40 olmadan gizli toplantı ve ibadetlerini onun evinde yaptılar. İslam onun evinde anlatılmaya, tebliğ edilmeye başlandı. Müslümanlar ve İslam tarihi için istisna bir yere sahip olan eviyle anılan bu misafirperver sahabe kimdir?
Cevap : Erkam Bin Erkam (r.a.)

Soru 30: İslam'a ilk giren sekiz kişiden biri, cennetle müjdelenen on kişiden biri, Hz.Ömer (r.a.)'dan sonraki halife seçimindeki Şura heyetindeki altı kişiden biri, cennetle müjdelendiğini duyduğu zaman buğday, un ve yiyecek yüklü 700 deveden oluşan kervanını Allah yolunda hibe eden bu zengin sahabe kimdir?
Cevap : Abdurrahman Bin Avf (r.a.)

Soru 31: Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın hicretinde Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile Sevr mağarasında gizlendiklerinde üç gün müddetince onlara yemek taşıyan insan o civarda koyun otlatan bir insandı. Allah (c.c.) habibine onun eliyle yardım ediyordu. Bu sahabe kimdi?
Cevap : Amir Bin Füheyre (r.a.)

Soru 32: Aslen İranlı olan ve çileyi tatmış olan sahabedir. Mecusi (ateşe tapan) bir ailenin çocuğu olup ailesinin inancı kendisini tatmin etmedi ve Hıristiyanlığı duyunca Hıristiyan olup yıllarca bir papaza hizmet etti. O dinde onu tatmin etmedi ve Allah Resulü (a.s.)'ı duydu. İslam'ı kabul etmek için Mekke'ye doğru gelirken onu yol arkadaşları köle diye bir Medineli yahudiye sattılar. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın hicretinde Medine'ye

geldiğini hurma dalında iken duyunca heyecandan düştü. İyileşince gidip müslüman oldu ve onu müslümanlar kölelikten kurtarmak için aralarında 300 hurma ağacı yetiştirip yahudiye vermek için anlaştılar. Yahudi bu hali görünce hidayete erdi ve müslüman oldu. Böylece o kölelikten, yahudi dininden, hurmalıkta yahudinin olmaktan kurtuldu. Hendek savaşı öncesinde istişare yapılırken Hendek kazılması fikrini ortaya atan ve fikri kabul edilmiş olan

büyük sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Selman-ı Farisi (r.a.)

Soru 33: Ensardan olup küçük yaşta Kur'an'ı Kerim'i ezberledi. Hz. Peygamber (a.s.)'ın vahiy katipliğini yaptı. Rasulüllah (a.s.)'ın emri ile Süryani ve İbrani dillerini öğrendi. Hz. Peygamber (a.s.)'ın mektuplarını yazdı ve tercümanlığını yaptı. Hz. Ebu Bekir döneminde Kur'an ayetlerinin "Mushaf" haline toplanışında çalışan heyetin başı da olan bu sahabe kimdir?

Cevap : Zeyd Bin Sabit (r.a.)

Soru 34: İslam tarihinde okçuların emiri (komutanı) adıyla meşhur olan sahabe kimdir?

Cevap : Abdullah Bin Cübeyr (r.a.)

Soru 35: Yaşı yirmiyi geçmediği halde, aralarında büyük sahabelerinde bulunduğu, Bizanslılara karşı savaşacak İslam ordusuna Rasulüllah (a.s.) tarafından komutan atanan sahabe kimdir?

Cevap : Üsame Bin Zeyd (r.a.)

Soru 36: Uhut savaşında vücudu kanlar içinde kaldığı halde Peygamberimiz (a.s.)'ı korumak için çarpışıp kahramanlık gösteren kadın sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Nesibe, lakabı; Ümmü Ümera (r.anha)

Soru 37: Hicretin 49. Senesinde , içlerinde İbni Abbas, İbni Ömer, İbni Zübeyr ve Ebu Eyyub El Ensari (r.a.)'nin de bulunduğu İslam ordusu İstanbul'u kuşatmıştı. Bu güzide ordunun komutanlığını yapan sahabe kimdir?

Cevap : Süfyan İbni Avf (r.a.)

Soru 38: Savaşa katılmadıkları için haklarında ayet inen üç sahabe vardı ki bunlarla Peygamber Efendimiz (a.s.) ve ashabı konuşmamış, selamlarını almamış ve selam vermemişlerdi. Ne zaman ki pişmanlıklarını tövbe ile Allah (c.c.)'a kabul ettirmişler ve o zaman Efendimiz (a.s.) ve ashabı Allah (c.c.)'ın izni ile konuşmuşlardı. Haklarında ayet inen bu üç sahabe hangileridir?

Cevap : Kab Bin Malik, Murare Bin Nebi, Hilal Bin Ümeyye (r.anhüm)

Soru 39: Hz. Bilali Habeşi'ye kızgın çöller üzerinde dininden döndürmek için taşlarla işkence yapan kafir kimdi ve bu kafirin akıbeti ne oldu?

Cevap : Ümeyye Bin Haleftir. Bedir savaşında sahabeler tarafından öldürüldü.

Soru 40: Annesi, Rasulüllah (a.s.)'ı korumak için silah kuşanan ilk kadın, babası akabede biat eden yetmiş kişiden biri, kardeşi Uhut'ta kendini Hz. Peygamber (a.s.) için

feda edenlerden, Necid'te peygamberlik iddiasında bulunan Müseyleme'ye Hz. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın mektubunu götürmüş orada vücudu parça parça doğranarak şehit edilen sahabe kimdir?

Cevap : Habib İbni Zeyd (r.a.)

Soru 41: Başlangıçta Rasulüllah (a.s.)'ın aleyhinde hicivler yazdı. Fakat sonra pişman olup Medine'ye affolunmak ümidi ile gitti. Rasulüllah (a.s.)'ın huzurunda müslümanlığı kabul etti ve Rasulüllah (a.s.)'ı öven meşhur "Bürde" kasidesini okudu. Rasulüllah (a.s.) çok memnun kaldı ve sırtından hırkasını çıkarıp ona giydirdi. Şair olan bu sahabe kimdi?

Cevap : Kab Bin Züheyr (r.a.)

Soru 42: İslam'da ilk gerilla kurucusu olan sahabe kimdir?

Cevap : Ebu Basir (r.a.)

Soru 43: Peygamberimiz (a.s.) bir sahabeye, bir sır olarak, münafıkların kimliklerini bildirmişti (listesini vermişti). Hatta Hz. Ömer (r.a.) gelmiş "Acaba bende bu listede varmıyım" diye sormuştur. Bu listeyi Allah Resulü (a.s.)'ın verdiği sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Huzeyfe (r.a.)

Soru 44: Medine'de münafıkların başı olarak bildirilen şahıs kimdir?

Cevap : Abdullah Bin Ubey Bin Selul

Soru 45: Peygamber Efendimiz (a.s.) cemaat olarak iki sahabenin arkasında namaz kılmıştır. Bu iki sahabe kimlerdir?

Cevap : Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Abdurrahman İbni Avf (r.a.)

Soru 46: Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın halasıdır. Kardeşi Allah'ın aslanı lakabıyla anılan Hz. Hamza, oğlu Peygamberimiz (a.s.)'ın yardımcısı Zübeyr İbni Avvam'dır. Uhut savaşında müslümanlara su taşıyan, Hz. Peygamber (a.s.)'ı yalnız kalmış görünce su tulumunu fırlatıp savaş alanına atılan, kahramanca Peygamber Efendimiz (a.s.)'ı savunan, kardeşi Hz. Hamza'nın parçalanmış vücudunun başında "Vallahi sabredeceğim, bunlar Allah (c.c.) yolunda oldu" diyen sahabe hanım kimdir?

Cevap : Safiyye Binti Abdulmuttalip (r.anha)

Soru 47: Ashabın en güzel simalarından biri idi. Bazı zaman Cebrail (a.s.) Resulü Ekrem (a.s.)'ın huzuruna onun suretinde gelirdi. Bu güzel simalı sahabe kimdir?

Cevap : Dıhyetül Kelbi (r.a.) (Dıhye İbni Halife)

Soru 48: Hz. Ömer (r.a.)'ın Sad Bin Ebi Vakkas komutasında 8000 müslümanı 60000 kafire karşı gönderdiği ve İran ordusu komutanı Calinus'la, Rüstem'i öldürerek kazanılan savaş hangisidir?

Cevap : Kadisiye savaşı.

Soru 49: Bizans ordu komutanı olarak, Halit Bin Velit komutasındaki İslam ordusunun karşısına gelip Hz. Halit'le görüştükten sonra müslüman olup aynı günkü komutanı olduğu orduya karşı savaşıp sadece bir saat müslümanlığı esnasında gusül,

şahadet, iki rekat namaz ve cihadı yerine getirip adını dahi değiştirmeye vakit bulamadan şehit olan insan kimdir?

Cevap : Cerce (Corci)

Soru 50: Hz. Osman (r.a.)'ın halife seçilmesinde Hz. Ömer (r.a.) işaretiyle oluşan "Şura Heyeti" kimlerden ibaretti?

Cevap : a- Abdurrahman Bin Avf (r.a.)
b- Zübeyr Bin Avvam (r.a.)
c- Hz. Ali (r.a.)
d- Hz. Osman (r.a.)
e- Talha Bin Ubeydullah (r.a.)
f- Sad Bin Ebi Vakkas (r.a.)
g- İhtilaf olması halinde ise Abdullah Bin Ömer (r.a.)

Soru 51: İki müslüman gurubun ki bunlardan biri Hz. Ali (r.a.) taraftarları diğeri ise Hz. Muaviye (r.a.) taraftarları arasında yapılan çarpışmanın İslam tarihindeki ismi nedir?

Cevap : Sıffın olayı

Soru 52: Hz. Hatice (r.a.)'nin erkek kardeşinin oğludur. Kabeyi Muazzama'nın içinde doğmuş olan tek kişidir. Ancak Mekke fethedildiği gün müslüman olmuştur. Bu geç kalışından dolayı büyük pişmanlık duymuş, uzun süre ağlamış, Darun Nedve adı verilen tarihi evini satarak geçmişin acı izlerini silmek istemiştir. Bütün varlığıyla İslam'a yönelmiş, bütün malını Allah (c.c.) yolunda harcamış olan bu sahabe kimdir?

Cevap : Hakim İbni Hazam (r.a.)

Soru 53: Hz. Ali (r.a.)'ın oğlu Hz. Hasan'a iyi muhafaza etmesi gerektiğini söyleyerek sekiz tane tavsiyede bulundu. Bu tavsiyeler nelerdir?

Cevap : a- Zenginliklerin en büyüğü akıldır
b- Fakirliklerin en büyüğü ahmaklıktır
c- Vahşetin en büyüğü kibirdir
d- Meziyetlerin en büyüğü güzel ahlaktır
e- Ahmaklarla arkadaş olma
f- Yalancılarla dost olma
g- Cimrilerle arkadaşlık kurma
h- Dine lakayt olanlarla dostluk kurma.

Soru 54: Hz. Bilal'i özgürlüğüne kim kavuşturdu?

Cevap : Hz. Ebu Bekir (r.a.)

Soru 55: Gördükleri işkencelerden dolayı müslümanlar göç etmek zorunda kalmışlardır. Müslümanların göç ettiği yerlerin ismini söyleyiniz?

Cevap : Habeşistan ve Medine.

Soru 56: Medine'ye ilk hicret eden sahabe kimdir?

Cevap : Ebu Seleme Bin Abdul Esad (r.a.)

Soru 57: Hz. Peygamber Efendimiz (a.s.)'ı vefatından sonra hangi sahabe yıkadı?
Cevap : Hz. Ali (r.a.)

Soru 58: Habeşistan'a ilk hicret edenler kimdi ve başlarında kim vardı?
Cevap : 16 kişi idiler ve başlarında Hz. Osman (r.a.) vardı.

Soru 59: Hz. Muhammed (a.s.)'e peygamberlik gelmeden önce, Ukaz panayırında içlerinde Hz. Muhammed (a.s.)'ın ve Hz. Ebu Bekir (r.a.)'ın de bulunduğu bir topluluk içinde yakında bir peygamber geleceğini bildiren şahıs kimdir?
Cevap : Kus Bin Saide

Soru 60: Müslümanların İslam'ın beşinci halifesi dedikleri Emevi halifesi kimdir?
Cevap : Ömer Bin Abdulaziz (r.a.)

Soru 61: Hz. Ebu Bekir kaç yıl halifelik yaptı?
Cevap : Iki sene, üç ay, sekiz gün.

Soru 62: Mekke fethedildiğinde Peygamber Efendimiz (a.s.) Kabe'nin anahtarını kime vermişti?
Cevap : Osman Bin Talha (r.a.)

Soru 63: Bedir savaşında oğlu Abdurrahman'ı müşrikler içinde görüp onunla dövüşmek istediğinde Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın izin vermediği sahabe kimdir?
Cevap : Hz. Ebu Bekir (r.a.)

Soru 64: Medine'de müslümanlara cemaatla ilk defa namazı kim kıldırdı?
Cevap : Musab Bin Umeyr (r.a.)

Soru 65: Kudüs hangi halife zamanında fethedildi?
Cevap : Hz. Ömer (r.a.) zamanında

Soru 66: Uhut savaşında Rasulüllah (a.s.)'ın miğferinin demir halkalarının mübarek yüzüne batması üzerine, dişleriyle halkaları çıkartan, bunu yaparken iki dişi kırılan sahabe kimdir?
Cevap : Ebu Ubeyde Bin Cerrah (r.a.)

Soru 67: Hz. Peygamber Efendimiz (a.s)'ın amcasının oğludur. Hicretten üç yıl önce müslümanların abluka altında alındıkları sırada Mekke'de dünyaya geldi. Rasulüllah (a.s.)'ın terbiyesinde yetişti ve duasını aldı. Hicretin 27.ci yılında Afrika fütuhatına, 48.ci yılında Hz. Ebu Eyyub El Ensari ile İstanbul seferine katıldı. Hz. Ali (r.a.) zamanında Basra valiliği yapan bu sahabe kimdir?
Cevap : Abdullah İbni Abbas (r.a.)

Soru 68: Peygamber Efendimiz (a.s.)'den "Genişliği, gökler ve yer kadar olan cennet" sözünü duyunca bir anda ruhunda fırtınalar koptu. "Gökler ve yer kadar" diyerek hayal etmeye çalıştı onu. Bedir, çölde bir kum tanesi kadar küçüktü şimdi. Sevinçle ürperdi. Mademki bunu O müjdeledi, bir an önce oraya kavuşmalıyım, dedi. Eline bir kaç

hurma aldı ve yemeye başladı. Fakat ne garip, yediği her hurma, bir öncekinden daha lezzetsizdi. Durdu. Yiyecek zamanı varmıydı? Hayır, bu çok uzun bir süre, dedi. Elindeki hurmaları fırlattı. Atını savaş alanına sürdü. Dövüşüyor ve şu beyitleri söylüyordu: “Cihatta sabırla, Allah’a takva ve salih amel azığıyla koşmak. Her azık tükenmeye mahkum. İyilik ve takvada yalnız hakikat.” Yolunuz Bedir’e düşerse bir gün, duvarlarla çevrili bir alan göreceksiniz. Girin kapıdan, yürüyün ince beton yoldan. İşte küçük boş bir havuz, hayır havuz değil, vardınız onun yanına. Orada yatan 14 kişiden biridir. Sorun nasıl attı hurmaları elinden! Sorun! Kimdir bu sahabe?

Cevap : Umeyr Bin El Humam (r.a.)

Soru 69: Peygamberimiz (a.s.) Hakka davet için gittiği Taif’den kederli bir halde Mekke’ye döndüğünde onu kim himayesine almıştı?

Cevap : Mutim Bin Adiyy

Soru 70: Henüz müslüman olmamış Ebu Talha’nın evlenme teklifini “Eğer müslüman olursan, işte o benim mehrim olsun, evlenelim, başka bir şey istemem” sözleriyle cevap veren hanım sahabe kimdir?

Cevap : Rümeysa (r.anha)

Soru 71: Müşrikler her vücudunu parçalayışta ona soruyorlardı: “Muhammed’in senin yerinde olmasını istermisin?” oda her defasında şu cevabı veriyordu: “Vallahi Muhammed (a.s.)’e bir diken batması karşılığında, ailem ve çocuğumla birlikte rahat olmak istemem” Kimdir bu yüce sahabe?

Cevap : Hubeyb Bin Adiyy (r.a.)

Soru 72: Müslüman olanların 14.cüsüdür. Önce Habeşistan’a sonra Medine’ye hicret etmiştir. Bedir savaşında yararlıklar göstermiştir. Hicretin 2.ci yılında vefat ettiğinde, Hz. Peygamber (a.s.) cenazesi üzerine kapanıp onu öpmüş, ağlamış ve tabuta konulduğu sırada: “Ey Osman ne mutlu sana! Şimdi devlet saadet senin içindir. Ne dünya sana bir hülle (elbise) giydirdi, ne de sen dünyaya bir kıymet verdin. ”Buyurmuştur. Eskimiş ehramıyla kefenlenen bu sahabe kimdir?

Cevap : Osman İbni Mazun (r.a.)

Soru 73: Bir gün bir toplulukta Rasulüllah (a.s.) efendimiz sırayla: “Bugün sizden kim oruçlu olarak sabahladı? Sizden kim bugün bir hastayı sordu? Bugün sizden kim bir cenazede hazır bulundu? Bugün sizden kim bir yoksulu doyurdu?” sorularını sordu. Sahabeden sadece bir kişi “Ben ya Rasulüllah” diye cevap veriyordu. Bu sahabe kimdir?

Cevap : Hz. Ebu Bekir (r.a.)

Soru 74: İsrail oğullarından ve Yusuf (a.s.)’ın soyundandır. Kur’an ile Tevrat arasındaki benzeyişliğe dikkat çekerek kavmine: “Musa’ya nazil olan Tevrat’ı Allah kelamı kabul edipte Muhammed (a.s.)’e nazil olan Kur’an’ı inkar etmek zulümdür” diyerek müslüman olmuştur. Ahkaf suresinin 10 ayeti sonuna kadar kendisi için nazil olan bu sahabe kimdir?

Cevap : Abdullah İbni Selam (r.a.)

Soru 75: Peygamber Efendimiz (a.s.)’ın Mekke’den Medine’ye hicretini başlangıç olarak alan hicri takvimi kim başlatmıştır?
Cevap : Hz. Ömer (r.a.)

Soru 76: Mekke fethedildiğinde Kabe’nin anahtarını Rasulüllah (a.s.) kime vermiştir?
Cevap : Osman Bin Talha (r.a.)’a

Soru 77: Hz. Hatice annemizden sonra müslüman olan kadın kimdir?
Cevap : Hz. Abbas’ın hanımı Ümmül Fadl (r.anha)

Soru 78: Tarık Bin Ziyad size neyi hatırlatıyor?
Cevap : Endülüs’ün fethini

Soru 79: Ölümünde Rahmanı arşı titreyen sahabe kimdir?
Cevap : Saat Bin Muaz (r.a.)

Soru 80: Peygamber Efendimiz (a.s.)’ın seni seviyorum dediği sahabe kimdir?
Cevap : Muaz Bin Cebel (r.a.)

Soru 81: İslam aleyhine şiirler yazarak fitne çıkaran ve sahabe tarafından öldürülen şahıs kimdir?
Cevap : Kab Bin Eşref

Soru 82: Peygamber Efendimiz (a.s.) Mekke’den Medine’ye hicret ederken Ranuna vadisinde konaklamış ve orada ilk Cuma namazı kılınmıştır. Hutbeyi Peygamber Efendimiz (a.s.) okumuştur. Cumayı kıldıran sahabe kimdir?
Cevap : Esad Bin Zürare (r.a.)

Soru 83: Allah Resulü (a.s.)’ın hendek savaşında düşmanı gözetlemek için görevlendirdiği sahabe kimdir?
Cevap : Huzeyfe (r.a.)

Soru 84: “Bana uyarıcı ihtarlar yapmadıkça, sizde hayır yoktur. Sizlerden gelen bu uyarıları güzel karşılamadıkça biz de hayır yoktur”
Cevap : Hz. Ömer (r.a.)

Soru 85: “Ömrüm boyunca oruç tutsam, hiç uyumadan geceyi ibadetle geçirsem, malımı parça parça Allah yolunda infak etsem ve bu hal üzere ölsem, fakat gönlümde Allah’a itaat edenlere karşı bir sevgi, isyan edenlere karşı da bir nefret duygusu taşımazsam, bütün bu yaptıklarımdan fayda göremem” diyen sahabe kimdir?
Cevap : Abdullah Bin Ömer (r.a.)

Soru 86: Hz. Osman (r.a.)’ı halife ilan eden sahabe kimdir?
Cevap : Abdurrahman Bin Avf (r.a.)

Soru 87: İslam tarihinde kim ilk olarak oğlunun halife olmasını vasiyet etmiştir?

Cevap : Muaviye oğlu Yezid'e

Soru 88: Kadisiye savaşında Rüstem'e gidip "Biz dileyenleri kula kulluktan kurtarıp yalnız Allah (c.c.)'a kul yapmaya, insanları batıl düzenlerin zulmünden kurtarıp İslam'ın adaletine koymak için gönderildik" diyen elçinin adı nedir?

Cevap : Rabi Bin Amr

Soru 89: 8-10 yaşlarında esir edilerek köle pazarında satıldı. İlk müslüman olanlardan olan sahabeler arasında yer alır. Çocuk yaşta babasıyla, Allah Resulü (a.s.) arasında "Kimi tercih ediyorsun" sorusuna "Ya Rasulüllah sizin üzerinize hiçbir kimseyi tercih edemem, benim annem de, babam da sensin" diyerek peygamber sevgisinin anne ve baba sevgisinin üstünde olduğunu belirtmiştir. Peygamberimiz (a.s.) Taif'te müşrikler tarafından taşlandığında vücudunu taşlara karşı tutarak liderini korumaya çalışmıştır. Kur'an'ı Kerim'de ismi geçen yegane sahabe olup, "Allah Resulünün sevgilisi" lakabıyla şereflenmiştir. Peygamber Efendimiz (a.s.), Bir çok defasında gazvelere çıktığında yerine onu vekil bırakırdı. Bedir savaşından itibaren, şehit düştüğü Mute savaşına kadar yapılan bütün gazvelere katılmıştır. Savaş meydanlarında ok atmada pek maharetli ve becerikliydi. Mute'de şehit olduğunu duyduğunda gözleri yaşaran peygamber Efendimiz (a.s.): "Bu göz yaşları sevgilinin sevgiye olan iştiyakı" dediği sahabe kimdir?

Cevap : Zeyd İbni Harise (r.a.)

Soru 90: İlk müslümanlardan olup, Hz. Ali (r.a.)'ın abisidir. Kendisinin tanındığı meşhur ismi vefatı esnasında, Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın söylediği bir söz üzerine söylene gelmiş ve o isimle meşhur olmuştur. Habeşistan'a hicret eden müslümanların içinde bulunmuş ve Habeş kralı Necaşi'ye karşı müslümanların sözcülüğünü yapmıştır. Peygamberimiz (a.s.)'ın: "Zeyd şehit olursa o, o şehit düşerse Abdullah Bin Revaha, O da şehit düşerse asker kimi isterse onu komutan yapsın" dediği savaşta şehit düşen ikinci sıradaki komutandır. İsmini de bu savaşta şehit oluş şekliyle almıştır. Bu komutanın adını ve hangi savaşta şehit olduğunu yazınız.

Cevap : Caferi Tayyar (r.a.) - Mute savaşı

Soru 91: Şerefli tarihimiz nice kahramanlıklara sahne oldu. Nice çileler çekildi, nice şehitler verildi. İşte İslam'ın ilk yıllarında bir sahabe bu çile ve işkenceye maruz kaldı. Dövüldü, sövüldü, fakat asla dininden dönmedi. Kızgın korlara yatırıldı. O korları çiçeğe çevirmedi Allah, kuluma cennette çok nimetler vereyim diye, örnek olsun ondan sonra gelecek rahatını seven Müslümanlara diye. İşte o mübarek insanın kemikleri görünecek şekilde yanıktı sırtı. Yanık sırtını Hz. Ömer (r.a.)'a göstererek "Ya Ömer neydi o ilk günlerde çektiğimiz çileler" diyordu. Bu çilekeş sahabe kimdir?

Cevap : Habbab Bin Ered (r.a.)

Soru 92: Alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimiz (a.s.) 571 yılında dünyaya geldi. İnsanları kölelikten, putlara kulluktan kurtarmak ve temizlemek için gelmiştir. Uzak-yakın demeden bütün insanlara vahiy kültürünü sunmuştur. Kimileri inkar etti. İnkar edenler müslümanları ümitsizliğe düşürmedi. Kimileri iman etti, grup grup Allah'ın dinine girdi. Onlar da müslümanları şımartmadı, şükrünü artırdı. Bunlar Mekkeli, Medineli, Taifli, Faslı olup İslam'a gönül vermişlerdi. Bunlardan biri de Rum diyarlarından gelen ve sapsarı rengiyle bu hayır ummanına bir çeşni katan sahabe kimdir?

Cevap : Süheyl Er Rumi (r.a.)

Soru 93: Peygamber Efendimiz (a.s.)'ın sır katibinin ismi nedir?
Cevap : Hz. Huzeyfe (r.a.)

Soru 94: Medine'de kurulmuş yeni İslam devletinin, Mekke müşrik devletiyle yaptığı ilk yazılı anlaşma Hudeybiye anlaşmasıdır. Bu anlaşmanın şartlarından bir tanesi şu şekilde idi. Mekke'de müslüman olup, gizlice Medine devletine sığınanların geriye iadesi idi. Bu anlaşma gereği Medine'ye kaçamayan, yeni müslüman olmuş olan müslümanlar, çareyi Mekke ile Şam arasında El-İss diye adlandırılan yerde bir müslüman sahabenin kurmuş olduğu gerilla kampına katılmakta buluyorlardı. Bu gerilla kampına katılan ve eğitilen sahabeler, Mekkeli müşriklerin Şam tarafına gönderdikleri ticaret kervanlarını basarak mallarına el koyuyorlar ve sürücüleri de esir alıyorlardı. Bu durumdan tedirgin olan Mekkeli müşrikler Hz. Peygamber (a.s.)'e müracaat ederek Hudeybiye anlaşmasının ilgili maddesinin kaldırılmasını ve bu gerilla kampının dağıtılmasını istediler. Bu gerilla kampını kurarak yöneten sahabe ve bu gerilla kampının ismi nedir?
Cevap : Ebu Basır ve Ebu Basır Kampı

Soru 95: Hilafetin hakemler vasıtası ile tespit edilmesine karar verilen sıffın hadisesinden sonra (Hüküm ancak Allah (c.c.)'a aittir) ayetini delil göstererek hakem olayını küfür addeden müslümanlara ne ad verilir?
Cevap : Harici

Soru 96: Ashabtan ve İslam'ı ilk kabul edenlerdendir. En çok hadis rivayet edendir. Hz. Ömer (r.a.)'ın hilafeti döneminde Bahreyn ve Medine'de valilik yapmıştır. Kedileri çok sevdiğinden dolayı Peygamberimiz (a.s.) kedilerin babası anlamına gelen Ebu Hureyre lakabını vermiştir. Kendisi de bu isimden hoşlandığından İslam tarihinde bu isimle anılmaktadır. Ebu Hureyre (r.a.)'ın asıl ismi nedir?
Cevap : Abdullah

Soru 97: Hendek gazvesinden sonraki zaman içersinde müşrikler, daha önce savaşlarda ölen Kureyş büyüklerinin yerini dolduramıyor ve halka fazla tesir edemiyorlardı. Her ne kadar büyüklerinin yolundan gitmiş olsalarda Hicretin 6.yılında Peygamberimiz (a.s.) görmüş olduğu bir rüya üzerine umre yapmaya hazırlandı. Etrafındaki müslüman kabilelere haber gönderdi. Fakat bunlar "Muhammed can düşmanlarının içine giderek kendini tehlikeye atıyor" düşüncesiyle birer bahane uydurarak Mekke'ye gitmekten çekindiler. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) Medineli müslümanlardan meydana gelen 1500 kişilik bir toplulukla yola çıktı. Fakat kafile Hudeybiye mevkiine yaklaştığında, müşrikler müslümanların Mekke'ye girmelerine izin vermeyeceklerini söylediler. Ve sadece müslümanları vekaleten bir kişinin Mekke'yi ziyaretine izin verdiler. Ve bu iş için nihayet Hz. Osman (r.a.) seçildi ve gönderildi. Fakat Hz. Osman müşrikler tarafından göz hapsine alındı. Kureyşin bu hareketi müslümanlar arasında Osman öldürüldü diye haber yayılmasına sebep oldu. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) artık muharebe etmedikçe dönmeyiz dedi ve orada bulunan müslümanlardan bir tanesi hariç "ölüm var dönüm yok" diyerek Semure adı verilen ağacın altında tek tek biat aldı. Bu biatin adını ve peygamberimiz (a.s.)'e biat vermek nasip olmayan o bir kişi niçin biat vermemiştir?

Cevap : Rıdvan biati - Kırmızı renkli devesini aramayı biate tercih ettiği için

KAYNAKÇA*

Abdullah İbnü'l-Mübarek, **Kitabu'z-Zühd ve'r Rekâik,** Terc. M. Adil Teymur, Seha Yay., İst. 1992

Ahmed ibni Hanbel (v.s. 241/885). **Müsned,** 1:6, Beyrut 1398 (1978)

Ahmet Cevdet Paşa (18221895). **Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa**, İstanbul: Bedir Yayınevi, 1966.

Akdağ, Halil, **Son Zamanlarla İlgili Hadisler,** Tekin Kitabevi, 1986

Alexander I. **Oparin, Origin of Life,** (1936) New York, Dover Publications, 1953

Ali bin Hüsamüddin, **Kitabül Burhan Fi Alametil Mehdiyyil Ahir Zaman (Ahir Zaman Mehdi'sinin Alametleri),** Gonca Yayınevi, İstanbul, 1986,

Ali el-Kari, **Cem'ul-Vesail fi Şerh'iş- Şemail,** İstanbul

Alusî, **Ruhu'l-Meânî,** Beyrut t.y.

Atalay, Yrd. Doç. Dr. Orhan, **Doğu-Batı Kaynaklarında Birlikte Yaşama,** Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Bağdadi, Muhammed Fehmi, **Tarih-i Edebiyat-ı Arabiye,** İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1335 (1917).

S.G.F. Brandon, **A Dictionary of Comparative Religion,** London 1970

Bediüzzaman, Said Nursi, **Sözler,** İstanbul 1962

Bertholet, **Wörterbuch der Religionen,** Stuttgart 1962

Belazuri, Ebu'l-Abbas Ahmed İbni Yahya (v. 279. **Ensabü'1-Eşraf.** Mısır: Darü'l-Maarif Matbaası, 1959.

Bernhard-N.A. **Stillman,"Lokman", Encyclopedia of İslam,** Leiden 1978

Beydâvî, **Envaru't-Tenzîl ve Esraru't Te'vîl,** Mısır, 1955

Beyhakî, **el-Esmâ ve's-Sıfât,** Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1410

Buhari, Ebü Abdullah Muhammed İbni İsmâil (v. 256/869). **El-Camiü's-Sahih.** Beyrut, Matbaa-i Âmire, 1329.

Canan, Prof. Dr. İbrahim, **Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi,** Akçağ Yayınları, Ankara 1994

……………Tebliğ, Terbiye ve Siyasi Taktik Açılarından Hicret. İst., Yeni Asya Yayınevi, 1981.

Ebu Dâvud, **es-Sicistânî, Sünen,** Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

Efe, Ahmet, **Osmanlı Ansiklopedisi,** Vefa Yay., İst.

Firuzabadî, **el-Kamusu'l-Muhît,** Kahire 1332

Darimi, Ebü Muhammed Abdullah ibni Abdurrahman (v. 255/868) **Sünen.** Beyrut, Tarihsiz.

el-Ezrakî, **Ahbaru Mekke,** Mekke 196;

el-Hamev, **Mu'cemü'l-Büldan,** Beyrut 1956

Heytemi Ahmet İbn-i Hacer-i Mekki, **El Kavlul Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyyil Muntazar (Beklenen Mehdi'nin Alametleri),** Şafak Yayınevi, Manisa, 1985

Halebi, Ali ibni Bürhanü'd-Din (975/1044 H.) **İnsanü'l-Uyun,** Beyrut: 1400 (1980).

Hamidullah, Prof. Dr. Muhammed. **İslam Peygamberi.** İstanbul: İrfan Yayınevi, 1972.

…………..**İslam Müesseselerine Giriş,** Düşünce Yayınları, İstanbul, 1981

……………**İslâm'da Devlet İdaresi,** Trc: Kemal Kuşçu, İstanbul 1963,

Hodgson, M.G.S. **İslam'ın Serüveni,** İz Yayıncılık, İstanbul, 1993

İbn Asakir, **Tarih,** Beyrut, 1979

İbnu'l-Verdî, **Tetimmetu'l-Muhtasar,** Mısır, 1285

İbni Abdi'1-Berr, Ebû Ömer Yusuf (v. 463/1070). **El-İstiab.** Mısır: Mustafa Muhammed Matbaası, 1358 (1939).

İbn Ebî Usaybia, **Uyûnü'l Enbâ,** Beyrut: 1978,

İbni Esir, İzzeddin Ebu'l-Hasen Ali İbni Ebi'l-Kerem Muhammed bin Muhammed bin Abdü'l-Kerim, (v. 630) **Üsdü'l-Gâbe f: Ma'rifeti's-Sahabe.** el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Tarihsiz.

……………**el-Kâmil,** Beyrut 1385/1965,

İbni Hacer, Şihâbü'd-Din Ebül Fadl, Ahmed İbni Ali el-Askalâni (v. 852/1448). **El-İsâbe fi Temyiz's-Sahabe.** Bağdat, Ofset baskı, Tarihsiz.

…………**ed-Dureru'l-Kâmine,** Kahire, 1966,

İbn Haldun, **Tarih,** Beyrut, 1971

İbni Hişâm, Cemâlüddin Ebû Muhammed Abdülmelik (v. 218/838). **Er-Siyretü'n-Nebeviyye.** Beyrut: İhyâu't Türasi'1-Arabî, 1391 (1971).

İbni İshâk, **Kitabu'l-Mübtedâ ve'l-Meb'as ve'l-Meğazî,** thk. Muhammed Hamidullah, Mağrib 1976

İbni Kuteybe, **el-Maarif,** Beyrut 1970

İbni Kayyım (v. 751). **Zâdü'l-Meâd.** Mısır: 1390.

İbn Kesir, **Hadislerle Kur'ân-ı Kerim Tefsiri,** Çevirenler: Dr. Bekir Karlığa-Dr. Bedrettin Çetiner, 16 cilt, Çağrı Yay., İst. 1983

………..Ebu'1-Fidâ İsmâil, (701774). **Siyretü'n-Nebeviyye,** Beyrut: Dârü't-Ma'rife, 1396 (1976).

…………**el-Bidâye ve'n-Nihâye,** Kahire, 1358,

…………. **Kasasu'l-Enbiyâ,** Beyrut 1982

İbnu Mace-Ebu Abdillah Muhammed İbnu Yezid el-Kazvini (v. 275), **Sünenü İbni Mace,** Kahire 1952, Tahkik; Muhammed Fuad Abdulbaki.

İbn Sa'd, **Tabakât,** Beyrut 1376/1957

İmamı Gazali, **İhya'u Ulum'id-din,** Çeviri: Dr. Sıtkı Gülle, Huzur Yayınevi, İstanbul 1998,

İmam Rabani, **Mektubat-ı Rabbani,** Çev. Abdulkadir Akçiçek, İstanbul Dağıtım A.Ş., İstanbul

İslami Bilgiler Ansiklopedisi, Haz. Heyet, 3 cilt, Hikmet Neşriyat, İst. 1993

İslam Ansiklopedisi, Haz. Heyet, 27 cilt, (yayını devam ediyor) T.D.V. Yay.

Kandehlevi, M. Yusuf, **Hadislerle Hz. Peygamber ve Ashabının Yaşadığı Müslümanlık,** Terc. A. M. Büyükçınar, vdğ., 5 cilt, Kalem Yay., İst. 1979

el-Kâsanî, **Bedâyiu's-Sanâyi',** Beyrut 1328/1910

Khoduri, Majid, **İslamda Savaş ve Barış,** Fener Yayınları, İstanbul, 1998

Konrapa, Zekai, **Peygamberimiz, İslam Dini ve Aşere-i Mübeşşere,** Fatih Yay.

Köksal, M. Asım, **Peygamberler Tarihi,** Ankara 1990,

……………İslâm Tarihi, 2. baskı, İstanbul, t.y.,

Keşmîrî, Muhammed Enver (v. 1352/1933): **Feyzü'l-Bâri fi Sahihi'l-Buhârî,** Beyrut, tarihsiz.

Maverdî, **en-Nuketu ve'l-Uyûnu,** Beyrut 1992

Mevdudi, **Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı,** çev. Nazife Şişman, 2 cilt, İnsan Yay., İst. 1984

……….. **Tefhimu'l-Kur'ân,** İstanbul 1991

el-Meydânî, **el-Lübâb,** İstanbul t.y.

Molla Cami, **Nefahatü'l-Üns,** çev. Abdulkadir Akçiçek, İstanbul 1981

Mutlu, İsmail, **Kıyamet Alametleri,** Mutlu Yayıncılık, İstanbul, 1999

Münavi-Şemsü'd-Din Muhammed Zeynü'd-Din Abdurrauf (v. 1031), **Feyzu'l-Kadir Şerhu'l-Cami'i's-Sağir,** Beyrut, 1972.

Müslim-Ebu'l-Hüseyin Müslim İbnu'l-Haccac el-Kuşeyri en-Neysaburi (v. 261) **Sahihu Muslim Tahkik:** Muhammed Fuad Abdul'l-Baki Kahire, 1955.

en-Neccâr, **Kasasu'l-Enbiyâ,** Beyrut, ty.

Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed, **Sünen,** Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

……… **Sünenü'n-Neseî,** Çev: A. M. Büyükçınar, A. Tekin, Ö. F. Harman, Y. Erol, Kalem Yayıncılık, İstanbul 1981

Nisâburî, **Esbâbu'n-Nuzûl,** Mısır 1968,

Nûru'd-Dîn İbnu Muhammed: **el-İmâmu't-Tirmizî ve'l-Muvâzene Beyne Câmi'ihi ve Beyne's-Sahîheyn**, Mısır, 1970.

Özcan, İsmail, **İslam Ansiklopedisi,** Milliyet Yay., 1991

Özfatura, Necati, **Kurtlar Sofrasında Ortadoğu,** Adım Yayıncılık, 1983

Rahman, H.U. **İslam Tarihi Kronolojisi,** Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1995

Razi-Ebu Abdillah Muhammed İbnu Ömer İbni Hüseyn (v. 606), **et-Tefsiru'l-Kebir,** Naşiri: Abdurrahman Muhammed, Kahire, tarihsiz.

………**İsmetü'l-Enbiyâ,** Kahire 1986

Refik, A. **Tarih-i Umumi,** İstanbul 1328

er-Rudani, **Büyük Hadis Külliyatı, Cem'ul-fevaid min Cami'il-usul ve Mecma'iz-zevaid,** İz Yayıncılık

Sabri, Mustafa, **Mevkiful-Akli vel-İlmi vel Âlem,** Kahire 1950,

Sa'lebî, **el-Arais,** Mısır, 1951

es-Sâbûnî, Muhammed Ali, **Safvetu't-Tefâsir,** İstanbul, 1987

………… **en-Nübüvve vel-Enbiya,** Dımaşk 1985

Safedî, **el-Vâfi Bi'l-Vefeyât,** Mısır, 1974.

Sıbai, Mustafa, **Hz. Muhammed'in Hayatı,** İst. 1993

Sidney Fox, **Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life,** New York: Marcel Dekker, 1977

Suruç, Salih, **Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı,** Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1998

Şamil, **İslam Ansiklopedisi,** Haz. Heyet, 8 cilt, Şamil Yay., İst. 2000

Şarani, **Ölüm-Kıyamet- Ahiret ve Ahir Zaman Alametleri,** Bedir Yayınevi, İstanbul

Şener, A. Naim, **Peygamberimizin Dilinden Müslüman Kadın ve Yuvası,** Eskin Matbası., İst. 1973

Şehristânî, **El Milel ve'n Nihal,** Kahire: 1392

Şevkânî , **el-Bedru't-Tâli',** Kahire, 1348

Taberî, **Camiu'l-Beyân,** Mısır 1373

………. **Tarihul-Umem vel-Muluk,** Mısır 1326,

Tirmizi, İmam Ebu İ'sa Muhammed, **Şemail-i Şerife,** Hilal Yayınları, Ankara, 1976

Tabbara, Afif Abdulfettah, **Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz,** Terc. Ali Rıza Temel-Y. Alkın, Gonca Yay., İst. 1982

Ukberî, **İmlau ma menne bihi'r Rahman,** Mısır, 1961

Vâkidî, **Kitabü'l-Meğâzî,** Kahire 1965,

Warren Treadgold, **A History of the Byzantine State and Society,** Stanford University Press, 1997

Yahya, Harun, **Kavimlerin Helakı,** 6. Baskı, 2001, Vural Yayıncılık

Yâkubî, **Tarih,** Beyrut 1960,

Yardım, Ali, **Peygamberimizin Şemaili, Damla Yayınevi,** 3 Baskı, İstanbul, 1998

Yeni Rehber Ansiklopedisi, Haz. Heyet, 20 cilt, Türkiye Gazetesi Yay., İst. 1993

ez-Zebîdî, **Tecridî Sarîh,** Terc. K Miras, Ankara 1978

ez-Zemahşerî, **el-Keşşâf,** Kahire 1977

Zehebî, Ebu Abdillah Muhammed İbnu Ahmed (v. 748/1347): **Mîzânu'l-İttidal fî Nakdi'r-Ricâl,** Kahire. 1963.

………..**Tezkîretu'l-Huffâz,** Haydarâbâd. 1956.

Zeylaî, **Nasbu'r-Râyeli Ehâdisi'l Hidâye; eş-Şevkânî,** Neylü'l-Evtâr, Mısır t.y

Ziyaüddin, G.Ahmed, **Ramuz El Hadis,** Gonca Yayınevi, İstanbul, 1997

Zürkani, Ebu Abdillah Muhammed İbnu Abdilbaki İbnu Yusuf (v. 1122), **Şerhu'l-Muvatta** Kahire 1961.

Baskıya Hazırlanan Kitaplar

1.KUR'AN'IN RUHU-KUR'AN-I KERİM (Sebeb-i Nüzulü Açıklamalı ve Kelime Meali)
Bütün kitaplar tek bir kitabı anlamak içindir,
Bütün bilgiler tek bir bilgiye ulaşmak içindir,
Bütün hakikatler tek bir hakikat içindir,
Bütün dinler tek bir dine kavuşmak içindir,
Bütün güzellikler tek bir güzeli görmek içindir,
Bütün ilahlar tek bir Allah'a erişmek içindir,
Bütün yollar tek bir yolu yürümek içindir,
Bütün şeyler tek bir şeyi anlamak içindir,
Aslında herşey tek bir şey ve aynı şeydir.

2. KIRK AYET –KIRK HADİS (Kırk Hadis)
Resûlullah (a.s): *"Kim ümmetime, sünnetimden kırk tanesini koruyup ulaştırırsa ben kıyamet günü onun imânına şâhid ve şefaatçi olurum"* (Abdullah İbnu'l-Mubârek el-Hanzalî (181/797). Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 2/270)
Sebeb-i Nüzulüne göre kırk ayet ve Sebeb-i Vüruduna göre kırk hadis.
Sünneti anlamak için Peygamberi tanımak, Peygamberi tanımak için KUR'AN-I KERİM'e bakmak, bunun için de KUR'AN-I KERİM'in dilini bilmek şarttır.

3. EVRENİN RUH HARİTASI (Akaid Kitabı)
Kaybetmişiz Pusulamızı
Ebrehelerin Hüküm Sürdüğü Kaldırımlarda
Ölüler Abid
Taşlar Mabud
Ağaçlar Mabed Olmuş.

4. İNSANLIĞIN RUH HARİTASI (Ahlak Kitabı II Cilt)
Ahlak, ruhun derinliklerinde dışa yansıyan iyiliğin, kıvılcımıdır.
Gülün güzelliği rengidir.
Bülbülün ki, sesidir.
Göğün ki, yıldızlardır.
Yerlerin ki, bitkilerdir.
Dilberin ki, cemalidir.
Yiğidin ki, bileğidir.
Arifin ki, bilgidir.
Abidin ki, zikridir.
İnsanlığın ki ise, AHLAKIDIR.

5. RUHLARIN ŞİFASI (Esma'ül Husna)
"En güzel isimler (el-esmâü'l-hüsnâ) Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin. Onun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezasına çarptırılacaklardır." (7:180)
Ebû Hüreyre (r.a) den nakil: Resûlüllah (a.s) buyurdular ki:
"*Şüphesiz ki, Allahü Teâlâ'ya mahsus doksan dokuz isim vardır. Her kimbu (güzel) isimleri ihsâ eder (sayar, ezberler vedilinin tesbihi haline getirirse) Cennete girer."*(Tirmizi, ibn Hibban ve Hakim)
Esma-ül Husna'nın bilinmesi üç şey için çok önemlidir:
1-İlahi Rububiyyet; yüce Allah'ın Rabbaniyyetine dalalet eden; varlığına ve biriliğine ve nasıl yaratıcı, nasıl yarattığı varlıkların rızıklarını verici ve nasıl terbiye edici olduğunu öğrenmek.

2-İlahi Uluhiyyet; yüce Allah'ın Azametine dalalet eden ne kadar güçlü, ne kadar büyük, nerde ve ne yaptığını öğrenmek.
3-İlahi Ubudiyyet; yüce Allah'ın lutfuna dalalet eden; niye ibadet edilir, nasıl dua edilir, kimi sever, kime rahmet eder, kimi ne için cehenneme koyar ve kimi niçin cennetine koyar gibi özellikleri öğrenmek.

6. YAŞAMIN RUH HARİTASI (Fıkıh Kitabı IICilt)
Anlamak (fıkh etmek), insanın ruh portresidir.
Anlayış sahibi insanlar, halkların gülü ve çiçekleridir.
Anlayış sahipleri, halklar tarafından her zaman koklanmaya çalışılır.
Bazen göklere çıkartılıp yükseltilirler.
Bazen yerlere atılıp ezilirler.

7. İNSANLIĞIN RUH MİMARLARI PEYGAMBERLER (Peygamberlerin Hayatı IICilt)
Evrenin en büyük sanatçısı Allah'tır.
Yüce Allah'ın en büyük sanat eseri insandır.
İnsanın en büyük sanatı ruhtur.
Ruhun mimarları aziz Peygamberlerdir.

8. PEYGAMBERLERİN ÇİZDİĞİ RUH HARİTASI (Hz. Peygamber(a.s)'in Hayatı II Cilt)
Kaybolmuşuz Peygamberlerin çizdiği haritanın üzerinde.
Yön tayin etmede zorlanıyoruz.
Neresi doğu.
Neresi batı.
Neresi kıble.

9. ÇOCUKLARIN RUH DÜNYASI (Doğumundan Ölümüne Kadar Çocuk Terbiyesi)
"Her çocuk İslam fıtratı üzere doğar."
Hiç bir çocuk, anne ve babasının meşru veya gayri meşru yaptıklarıyla sorumlu değildir.
Her çocuk kendi kişisel menkıbesinin sorumlusudur.
Çocuklar, ailenin balı ve dalı,
Toplumun gülü ve bülbülü,
Kainatın çiçeği ve eşrefidirler.

10. DERSLERİN RUHU (Tefsir Dersine Giriş 1)
Bütün kitaplar, bir kitabı anlamak içindir, oda KUR'ANI KERİM'dir.
Bütün ilimler, tek bir ilimden onay alır, oda KUR'ANI KERİM'dir.
Bütün ilimlerin merkezi, tefsir ilmidir, oda KUR'ANI KERİM'dir.

11. DERSLERİN RUHU (Tefsir İlmine Giriş 2)
Usûl, Arapça asl'ın çoğuludur.
Asl sözlükte temel, kök, soyluluk ve orijinal anlamlarına gelir.
Tefsir usûlü ya da İlmu Usûli't Tefsir,
Kur'ân-ı Kerim'in insanlar tarafından anlaşmasına yardımcı olmak üzere onu, insanların zihinlerine, akıllarına yaklaştırma çalışmaları diyebileceğimiz tefsirin ve müfessirlerin prensiplerini, şartlarını ve çerçevesini belirleyen, tarihini tespit eden ilim veya ilimlerin hepsine birden verilen isimdir.

12. ÇAĞIN ALTIN RUHLULARI (Sahabe-i Kiramın Hayatı II Cilt)
Rasulullah (a.s)'ın da üzere yaratılmış olduğu "ALLAH AHLÂKI"?…
"VERMEK"!
Karşılıksız vermek!
Çıkar düşünmeksizin vermek! EBU BEKİR gibi.
Zâhirde ve bâtında her an ve her koşul altında adil olmak! ÖMER gibi.
Ar, haya, sevgi vermek!.. Karşılık beklemeksizin! OSMAN gibi.
İlim, cesaret vermek!… Karşılık beklemeksizin! ALİ (r.a) gibi...

13. ADEMİN HİKMETİ

Adem dedikleri;
el,
ayak,
baş değil,
manaya derler.
Kaş,
göz değil,
ruha derler.

14. ALEMİN HİKMETİ
Her insan bir ademdir.
Her adem bir alemdir.
Her alem bir sırdır.
Her sır bir yitiktir.
Her yitik bir hikmettir.
Her hikmet bir hazinedir.
Her hazine bir saadeti dareyndir.

15. EĞİTİMİN HİKMETİ
Her Müminin dinini öğrenmesi ve bildiklerini öğretmesi dini bir ihtiyaçtır.
Zira inandıklarını uygulayabilmesi öğrenmeye bağlıdır. Öğrenim, eğitimin bir parçasıdır.
Eğitim, hedeflenen davranışların programlı ve planlı faaliyetlerle insana kazandırılmasıdır.
Öğretim ise, öğretme faaliyetlerinin belirlenen hedefler doğrultusunda, planlı ve kontrollü olarak düzenlenmesi ve uygulanmasıdır.

16. DÜŞÜNMENİN HİKMETİ
Felsefe;
"seviyorum, peşinden koşuyorum ve arıyorum";
anlamına gelen ve
"bilgi, bilgelik"
anlamına gelen sözcüklerinden türeyen terimin
işaret ettiği entelektüel faaliyet ve disiplindir.
Buna göre felsefe
"bilgelik sevgisi"
yada;
"bilginin peşinden koşma"
anlamına gelir.

17. DÜŞLERİN HİKMETİ
Rüya konusunda;
Batı bilginleri genelde rüyanın insanın günlük yaşantısı sonucu gördüğü şey olarak yorumlarken,
Doğu bilginleri bu görüşe katılmakla birlikte Allah'tan gelen ilahi bir mesaj olarak da görmüşlerdir.

18. HAYALİN HİKMETİ
Fertte çağrışım yapan hayaller neticesinde meydana gelen kolektif alt şuuru psişik hayatın esaslı faktörüdür.

19. MEDENİYETİN HİKMETİ
Allah'ın indirdiklerini kendisine hayat nizamı olarak kabul eden toplumlarda medeniyet, kavramın içerdiği gerçek anlamıyla ortaya çıkmıştır. İslâm medeniyeti, iman, amel, ahlâk, sosyal ilişkiler, toplum hayatını insanların iyiliği doğrultusunda yöneten idarî prensiplerin bir tezâhürüdür.

20. ACILARIN HİKMETİ (Şiir)
Şair, Şiir yazarken,
çocuk dünyaya getiren
bir annenin sancısını çekmiyorsa
yazdıklarının hepsi yalandır.

21. ŞEREFİN HİKMETİ (Müslüman Kadın)
İslâm'a göre şeref, müttakî olandır; Allah'tan korkup haramlardan her zaman sakınan, Allah'ın emirlerini yerine getirendir.

22. AKLIN HİKMETİ
Akıl, eşyanın güzellik, çirkinlik, kemâl ve noksanıyla ilgili sıfatını idrak eden özelliktir. İki hayırdan daha hayırlı; iki şerden daha az şerli olanını idrak etmekten ibarettir. Akıl insanoğluna verilmiş manevi bir kuvvettir. İnsan bu güç ile gerekli ve nazarı bilgileri elde eder. Bilgiyi elde eden güç İslâm'da insanı mükellef kılan akıl gücüdür. Bu güç insanda ana rahminde cenin iken oluşan özelliktir. Bu erginlik çağına gelince gelişir ve gittikçe olgunlaşır. Bu da, zarûriyyâtı anlayan güçtür. Bu güç ile elde edilen 'bilgi'ye gelince yerine göre kullanılmadığında akılsızlık özelliğini taşır.

23. NAMAZIN HİKMETLERİ
Namaz, tekbir ile başlayıp selâm ile son bulan, belli fiil ve sözleri içine alan bir ibadettir. Allah'a karşı tesbîh, ta'zîm ve şükrün ifadesidir.
Sabah namazının iki rekat olmasının hikmeti nedir? Öğle namazı niçin dört rekattır? Bazı namazların iki ve üç veya dört rekat olmasının sebebi hikmeti nedir? İşte bütün bunların hikmeti bu kitabın içinde geçer.

24. DİN NASİHATTIR (İbretli Sözler) *Çıktı*
Nasihat, İslâm'ın pratik hayata aktarılması, ahlâkî prensiplerin yaşanması, insanî erdemliliklerin, görgü kurallarının öğretilmesi amacıyla bilenlerin bilmeyenlere öğretmesi ve hatırlatmada bulunması amacıyla yapılan öğütlerdir. Bu öğütler yapılırken asla bir ard niyet güdülmez, dünyevî çıkarlar düşünülmez.

25.NAMAZIN DİLİ
Namaza başlarken ve namaz kılarken, söylediklerimizin anlamı nedir? Neden "Allah'u Ekber" diyoruz? Neden Ku'ran ile değil de "Sübhaneke" ile namaza giriş yapıyoruz? Neden "Ruku" ediyoruz? Niçin "Secde"ye kapanıyoruz? Bütün bunlar ne anlama geliyor? Ve biz bunları yaparken ne demek istiyoruz? Bunların anlamı ve dili nedir?

Ashab-ı Kiram Dersi Programı

GİRİŞ

Bu program eğiticinin, **"Ashab-ı Kiram"** ile ilgili eğitim çalışmalarında yararlanacağı bir rehberdir.

Bunun gayesi eğiticiye, Ashab-ı Kiram dersinin işlenişi ve yöntemleri hakkında gerekli bilgileri vermektir.

Eğitici, dersin süresini ve öğrencilerin seviyelerini göz önünde bulundurarak, bu programdan yararlanıp planını yapar.

Bu programda sırasıyla, dersle ilgili genel açıklamaları, amaçları, konuları, yöntemleri ve kaynakları ele alacağız.

A-AÇIKLAMALAR

Ashâb: Peygamber Efendimize iman ederek O'nu gören ve Müslüman olarak ölen kimseler.

Lügat itibariyle ashab, arkadaş manasına gelen **"sâhib"** kelimesinin çoğuludur. İslâm ıstılâhında "Hz. Peygamber (a.s)'ın arkadaşları" için, daha geniş kapsamıyla Resulullah'ı gören müminler için kullanılmıştır. Sahabî ve çoğulu olan sahabe terimleri de aynı manayı ifade eder.

Sahabî sayılabilmek için az da olsa Resulullah ile görüşmek şarttır. Bu sebeple Hz. Peygamber döneminde yaşamış, O'na iman etmiş, hatta O'nunla haberleşip yazışmış, O'na destek sağlamış kişiler ashâbtan sayılmaz. Meselâ o dönemin meşhur Habeşistan Kralı Necâşî Ashame böyledir. İyiyi kötüden ayırdedebilecek temyîz yaşında Peygamber Efendimiz (a.s)'ın gören çocuklar ise ashabtandır. Meselâ Hz. Peygamber (a.s)'ın iki torunu Hasan ile Hüseyin'in durumu böyledir. Hz. Peygamber(as)'ın iman eden ilk kişi olarak ilk sahabî, Resulullah (a.s)'ın mübarek eşi Hz. Hatice'dir. Son sahabî ise, genellikle kabul edildiğine göre 100/719 senesinde vefat eden Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile el-Leysî el-Kinânî'dir.

Bu tarihten sonra yaşayan bir sahabînin varlığı bilinmemekle beraber İslâm âlimleri, Hz. Peygamber'in hayatının sonlarında söylediği: **"Yüz sene sonra bugün yaşayanlardan hiç kimse hayatta kalmayacaktır"**[888[888]] hadîsine dayanarak ashabın bulunabileceği son zaman sınırı olarak 110/729 senesini belirlemişlerdir. İslâm

[888[888]] İbn Hacer, el-İsâbe, Mısır 1328, 1, 8

aleminde çok sonraki dönemlerde bile zaman zaman görüldüğü gibi artık bu tarihten sonra sahabî olduğunu iddia edenler çıksa da onlara itibar edilmez. Sahabenin mutlaka Hz. Peygamber (a.s)'ı bir an da olsa görmüş veya sohbetinde bulunmuş olması gerekir. Amâlık, sağırlık veya dilsizlik gibi sebeplerle, görme ve sohbetten biri gerçekleşemezse, bu durum sahabî olmaya engel değildir. Nitekim Ashabın ileri gelenlerinden ve Peygamberimiz (a.s)'ın müezzinlerinden olan Abdullah İbn Ümmi Mektûm, âmâ olduğu için Hz. Peygamber (a.s)'ın görememiş fakat, sohbetlerinde bulunmuştur.

Hz. Peygamberi dünya gözüyle görmek şarttır. O'nu (a.s) rüyasında görenler sahabi sayılmaz.

Hz. Peygamber (a.s)'ı kendisine peygamberlik gelmeden önce gören veya O'nunla sohbet eden, fakat peygamberlikten sonra göremeyen kişi de sahabî sayılmaz.

Peygamberlikten sonra Resulullah (a.s)'ı gören kimsenin Müslüman olması ve daha sonra dinden çıkmış olmaması gerekir. Binaenaleyh; henüz Müslüman değilken Peygamberimizi gören bir kimse daha sonra Müslüman olsa ve Hz. Peygamber (a.s)'ı göremese, sahabi sayılmaz. Yine, Müslümanken Hz. Peygamber (a.s)'ı gören ve sahabî olan bir kişi, daha sonra irtidat edip dinden çıksa, sahabîlikten de çıkar. Ancak, tekrar Müslüman olur ve Hz. Peygamber (a.s)'ı görürse yine sahabî olur.

İslâm'ın en güzel ve doğru bir şekilde öğrenilebilmesi için Hz. Peygamber (a.s)'ı n, dolayısıyla Ashab-ı Kirâm'ın hayatını iyi bilmek gerekir. Çünkü Hz. Peygamber (a.s) ve O'nunla içiçe yaşamış olan Ashab-ı Kirâmın hayatında Müslümanlar için çok güzel örnekler vardır. Alimler, Hz. Peygamber (a.s)'ın hayatını tafsilatlı bir şekilde tespit ettikleri gibi, ashabın hayatıyla ilgili bilgileri de tespite gayret etmişlerdir. İslâm'ın ilk asırlarından itibaren sahabe biyografilerini tespit için pek çok eser yazılmıştır. Bu kitaplarda sahabe, ya Hz. Peygamber (a.s)'e yakınlık ve fazilet derecelerine göre veya isimlerine göre alfabetik bir şekilde ele alınmıştır.

Bu tür kaynaklarda toplam olarak ancak, 10.000 kadar sahabenin hayatı hakkında bilgi verilmektedir. Aslında ashabın sayısı kesin olarak tespit edilebilmiş değildir. Ancak genellikle Hz. Peygamber vefat ettiği zaman 114.000 sahabînin bulunduğu kabul edilir. Hayatları kitaplara geçen sahabîler; tanınan, bilinen, çeşitli özellikleriyle meşhur olan kimselerdir. Hayatlarıyla ilgili bilgiler sonraki asırlara intikal etmeyen veya Mekke-Medine gibi önemli merkezlerden uzakta yaşayan sahabîlerin isim ve hayatları bu kaynaklarda yer almamıştır .

Hz. Peygamber (a.s)'ın arkadaşları ve yakın dostları olan Sahabe-i Kirâm, O yüce Peygamber (a.s)'ın şahsiyet ve dostluğundan çok istifade etmiş, kendilerine örnek alarak O'nun istediği gibi Müslüman olmaya çok gayret göstermişlerdir. İslâm'ın güçlenip yayılması için canlarıyla başlarıyla çalışmışlar, bu yolda, ölüm de dahil olmak üzere hiç bir şeyden çekinmemişler, Allah ve Resulünü, çoluk-çocuklarından, mallarından, hatta canlarından daha çok sevmişlerdir; Allah yolunda hiç çekinmeden yurtlarından hicret etmiş ve kanlarını akıtarak canlarını vermişlerdir. Böylece Ashab-ı

Kirâm'ın, Hz. Peygamber (a.s)'le beraber olmaktan kazandıkları üstünlükleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu ve benzeri özelliklerinden dolayı sahabe, Kur'an-ı Kerîm'in müteaddit yerlerinde bizzat Allah'u Teâlâ tarafından, hadîsi şeriflerde de Peygamberimiz tarafından methedilmektedir.

وَكَذلِكَ جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتى كُنْتَ عَلَيْهَا اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلى عَقِبَيْهِ وَاِنْ كَانَتْ لَكَبيرَةً اِلَّا عَلَى الَّذينَ هَدَى اللّهُ وَمَا كَانَ اللّهُ لِيُضيعَ ايمَانَكُمْ اِنَّ اللّهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحيمٌ

"Böylece sizi (Ashab-ı Kirâm) vasat bir ümmet yapmışızdır; insanlara karşı hakikatin şahitleri olasınız, bu Peygamber de sizin üzerinize tam bir şahit olsun diye."[889[889]]

كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَلَوْ امَنَ اَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَاَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

"Siz (sahabe) insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız... "[890[890]]

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِدينَ فيهَا اَبَدًا ذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظيمُ

"İslam'da birinci dereceyi kazanan muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar yok mu? Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah bunlar için, kendileri içinde ebedî kalıcılar olmak üzere, altlarından ırmaklar akan Cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük bahtiyarlıktır."[891[891]]

لَقَدْ رَضِىَ اللّهُ عَنِ الْمُؤْمِنينَ اِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فى قُلُوبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكينَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَريبًا

"O ağacın altında müminler sana bey'at ederlerken, andolsun ki Allah onlardan razı olmuştur da kalplerindekini bilerek üzerlerine manevî bir kuvvet (moral) indirmiş ve onları yakın birfetih ile mükâfatlandırmıştır."[892[892]]

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَالَّذينَ مَعَهُ اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَريهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّهِ وَرِضْوَانًا سيمَاهُمْ فى وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِ ذلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرِيةِ وَمَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجيلِ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّهُ الَّذينَ امَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظيمًا

889[889] Bakara, 2/143
890[890] Âli İmrân, 3/ 110
891[891] Tevbe, 9/100
892[892] Fetih,48/18

"Muhammed Allah'ın Resulu'dur. O'nunla beraber olanlar (ashab) da kâfirlere karşı çetin ve metin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû' edici, secde edici olarak görürsün. Onlar Allah'dan daima fazl-u kerem ve rıza isterler. Secde izinden meydana gelen nişanları yüzlerindedir..."[893[893]]

Ehl-i Sünnet nazarında ashabın büyük bir değeri vardır. Bu ve bunlara benzer bir çok Kur'an ayetinde açıkça veya îmâ ile ashabın faziletinden bahsedilmiştir. Peygamber Efendimiz'in pek çok hadîslerinde toplu olarak, ya da fert fert ashabın faziletine yer verilmiştir ki, hemen hemen bütün ilk ve mûteber hadîs kaynaklarında bu hadîsler, **"Fedâilü's-Sahabe= Sahabenin Faziletleri**': veya benzeri başlıklar altında toplanmıştır. Meselâ bu hadîslerinden birisinde Peygamber Efendimiz: **"Nesillerin en hayırlısı, benim neslimdir"** buyurmuştur.[894[894]]

Bir başka hadîslerinde de şöyle demiştir: **"Ashabım hakkında Allah'tan korkun, ashabım hakkında Allah'tan korkun! Benden sonra onları kendinize hedef haline getirip düşmanlık etmeyin! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever. Kim de onlara kin beslerse bana olan kini dolayısıyla böyle yapar. Kim onlara eziyet ederse bana eziyet etmiş olur. Kim bana eziyet ederse Allah'a eziyet etmiş demektir. Her kim de Allah'a eziyet ederse çok geçmeden Allah onun belâsını verir."**[895[895]]

Peygamber Efendimiz (a.s)'ın Allah'tan alarak tebliğ ve yaşayışında tatbik ettiği veya bizzat kendisinin koyduğu dînî esasların, daha sonraki Müslüman nesillere ancak ashaba dayanan sıhhatli nakillerle ulaşabildiği düşünülecek olursa, İslâm açısından ashab-ı kirâmın gerçekten bu övgülere ve kendilerine saygı gösterilmesi konusundaki ikazlara lâyık oldukları açıkça anlaşılır. Bu sebeple ashabtan birinden bahsederken isminin arkasından **"Radıyallâhü anh = Allah ondan razı olsun!"** demek, bize düşen saygı görevinin gereğidir. İslâm dîninin sıhhatli bir şekilde sonrakilere aktarılmasında temel unsur ashab olduğu içindir ki Ehl-i Sünnet âlimlerine göre Kur'an ve Sünnet'in de övgüsüne nail olan ashab-ı kirâm, tamamıyla adalet ve itimat sahibidirler.

Sahabe-i Kirâm bir pervane gibi Peygamberimiz' (a.s)'ın etrafında dolaşır ve O'ndan bir şeyler öğrenmeye gayret ederdi. Çeşitli dünya meşgalelerinden dolayı Hz. Peygamber (a.s)'ın yanına gelemeyenler, ertesi günü başkalarına sorarak eksiklerini giderirlerdi. Bazıları İslâm'ı öğrenmek için, boğaz tokluğuna Peygamberimizi (a.s) takip eder bazıları da Efendimiz (a.s)'ın sözlerini yazarak tespit etmeye çalışırdı. Ashab, Hz. Peygamber (a.s)'ı dinlerken sanki başlarında birer kuş var da, hareket etseler uçup gidecekmiş gibi pür dikkat kesilir, ayrıldıktan sonra da duyduklarını daha iyi öğrenebilmek için aralarında müzakere ederlerdi.

İslâm'dan önceki ümmetler, peygamberlerinin hayatı, sözleri ve davranışları ile ilgili bilgileri daha sonraki nesillere sıhhatli bir şekilde ulaştıramamışlardır. Diğer hususlarda olduğu gibi, Müslümanların bu hususta da üstünlüğü vardır. Ve bu üstünlük

---

893[893] Fetih,48/29
894[894] Buhârî, Fedâilü Ashabi'n-Nebî, 1; Müslim, Fedâilü's-Sahabe, 210-215
895[895] Ahmed b. Hanbel 5, 57

Ashab sayesinde olmuştur. O da, Hz. Peygamber (a.s)'ın hayatı ile ilgili -en ince ayrıntısına kadar- bilgileri, O'nun sözlerini, davranışlarını, takrirlerini, ahlâkî ve cismanî özelliklerini... sonraki nesillere sağlıklı bir şekilde aktarmadır.

Bugün, Hıristiyanlar Hz.İsâ (as)'ın, Yahudiler Hz. Mûsâ (a.s)'ın sözlerini -İncil ve Tevrat dışındakileri- ancak kulaktan dolma, esâtîr (uydurulmuş hikâyeler) halinde, mesnetsiz bilgiler olarak elde edebilmektedirler. Halbuki Müslümanlar, Peygamberimiz (a.s)'ın binlerce, onbinlerce hadis ve sünnetine, senetli bir şekilde ve tâ o zamana kadar uzanan yazılı belgeler halinde sahip durumdadırlar. Müslümanlar bunu Ashab'a borçludur. Onlar, Peygamberimiz (a.s)'den duydukları, yazdıkları hadisleri hiçbir değişikliğe uğratmadan, kendilerinden sonrakilere ulaştırmışlar ve bunu bir ibadet vecdi ile yapmışlardır. Daha sonra gelen nesiller de hadisleri aynı şekilde bir sonrakilere naklederek günümüze kadar sağlam bir şekilde gelmesine hizmet etmişlerdir .

Hz.Peygamber (a.s)’ın vefatından ve Hz. Ömer zamanındaki fetihlerden sonra İslâm devletinin muhtelif bölgelerine dağılan bazı sahabîler, oralarda bereketli birer ilim merkezi oluşturmuşlar ve yeni Müslüman olanlara İslâm'ı ve Hz. Peygamber (a.s)’ın sünnetini öğretmişlerdir. Böylece, İslâm dininin sağlam bir şekilde Arap yarımadası dışına yayılması da, Ashab'ın yaptığı hayırlı hizmetlerdendir.

B-ÖZEL AMAÇLAR

Ashâb-ı Kirâm: Peygamber efendimizi hayatta iken ve peygamber olarak bir ân gören, eğer âmâ ise bir ân konuşan mü'mine **"Sahâbî"** denir. Birkaç tânesine **“Eshâb”** veya **“Sahâbe”** denir. Hürmet olarak Ashâb-ı kirâm denir. Peygamberimizi, kâfir iken görüp de, Resûlullahın vefâtından sonra îmâna gelen veya Müslüman iken, sonra mürted olan yani Müslümanlıktan çıkan sahabe olamaz.

Zaten Peygamber efendimiz, Ashâbından hiçbirinin sonradan kâfir olmayacağını, yani Müslümanlıktan çıkmayacağını, hepsinin Cennete gideceklerini haber verdi.

Ehl-i sünnet âlimleri, Ashâb-ı kirâmı üçe ayırmıştır:

1. Muhâcirler: Mekke şehri alınmadan önce, Mekke’den veya başka yerlerden, vatanlarını, yakınlarını terk ederek, Medîne şehrine hicret edenlerdir.

2. Ensâr: Peygamber efendimize ve Muhâcirlere her türlü yardımda ve fedâkârlıkta bulunacaklarına söz veren Medîne şehrinde veya bu şehre yakın yerlerde bulunan Müslümanlardır.

3. Diğer Ashâb-ı Kirâm: Mekke şehri alındığı zaman ve daha sonra Mekke’de veya başka yerlerde îmâna gelenlerdir.

Ashâb-ı kirâmın en üstünleri, Resûlullahın dört halîfesidir. Bunlardan sonra en üstünleri Cennet ile müjdelenmiş olan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali,

Talhâ, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkâs, Saîd bin Zeyd, Ebû Ubeyde bin Cerrâh ve (Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin)'dir.

Ashâb-ı Kirâmın Sayısı: Mekke'nin fethinde on bin, Tebük Gazâsında yetmiş bin, Vedâ Haccında doksan bin ve Resûlullah efendimiz vefât ettiği zaman yeryüzünde yüz yirmi dört binden fazla sahâbî vardı. Bu konuda başka rivâyetler de vardır.

Allahü Teâlâ, Ashâb-ı Kirâmdan râzı olduğunu, onları sevdiğini Kur'ân-ı Kerîm de bildiriyor:

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِىَ اللّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur"[896[896]] buyuruluyor.

Allahü Teâlânın sıfatları ebedîdir, sonsuzdur. Bu bakımdan Ashâb-ı Kirâmdan râzı olması da sonsuzdur. Bunun için bu mübârek insanlardan bahsederken sıradan bir insandan bahseder gibi konuşmamalıdır. Her zaman edepli, terbiyeli olmalıdır.

Peygamber efendimizi sevenin, O'nun Ehl-i beytini ve Ashâbını, yani arkadaşlarını da sevmesi lâzımdır. Hadîs-i şeriflerinde:

Abdullâh İbn-i Mes'ûd (r.a)'den rivâyet olunduğuna göre, Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

* İmran İbnu Huseyn (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki:

"İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır. Sonra bunları takip edenlerdir, sonra da bunları takip edenlerdir. İmran radıyallahu anh der ki: "Kendi asrını zikrettikten sonra iki asır mı, üç asır mı zikretti bilemiyorum." bu sonuncuları takiben öyle insanlar gelir ki kendilerinden şahidlik istenmediği halde şahidlikte bulunurlar, onlar ihanet içindedirler, itimad olunmazlar. Nezirlerde (adak) bulunurlar, yerine getirmezler. Aralarında şişmanlık zuhûr eder." Bir rivayette şu ziyade var: **"Yemin taleb edilmeden yemin ederler."**[897[897]]

* Bir başka hadîslerinde de şöyle demiştir: "Ashabım hakkında Allah'tan korkun, ashabım hakkında Allah'tan korkun! Benden sonra onları kendinize hedef haline getirip düşmanlık etmeyin! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever. Kim de onlara kin beslerse bana olan kini dolayısıyla böyle yapar. Kim onlara eziyet ederse bana eziyet etmiş olur. Kim bana eziyet ederse Allah'a eziyet etmiş

[896[896]] Tevbe,9/100

[897[897]] Buhari, Şehadat 9, Fezailu'l-Ashab 1, Rikak 7, Eyman 27; Müslim, Fezailu's-Sahabe, 214, (2535); Tirmizi, Fiten 45, (2222), Şehadat 4, (2303); Ebu Davud, Sünnet 10, (4657); Nesai, Eyman 29,

demektir. Her kim de Allah'a eziyet ederse çok geçmeden Allah onun belâsını verir."898[898]

*Hz. Cabir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki:

"Ashabıma sebbetmeyin (dil uzatmayın). Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun (sizden) biri, Uhud dağı kadar altın infak etse, onlardan birinin infak ettiği bir müdd'e hatta yarım müdd'e bedel olmaz." 899[899]

* Hz. Ebu Musa (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) ile, beraber akşam namazı kılmıştık. Aramızda: "Burada oturup yatsıyı da onunla birlikte kılsak" dedik ve oturduk. Derken yanımıza geldi ve:

"Hala burada mısınız?" buyurdular.

"Evet!" dedik.

"İyi yapmışsınız!" buyurdu ve başını semaya kaldırdı. Başını sıkça semaya kaldırdı ve şöyle buyurdu:

"Yıldızlar semanın emniyetidir. Yıldızlar gitti mi, vaadedilen şey semaya gelir. Ben de Ashabım için bir emniyetim. Ben gittim mi, onlara vaadedilen şey gelecektir. Ashabım da ümmetim için bir emniyettir. Ashabım gitti mi ümmetime vaadedilen şey gelir."900[900]

Eshâb-ı Kirâmın herbirinin ismini hürmetle, saygı ile söylemelidir. Birinin adı söylenince **"radıyallahü anh= Allah ondan râzı olsun"** denir. İkisi için **"radıyallahü anhümâ= Allahü teâlâ o ikisinden râzı olsun"** Birkaçı veya hepsi söylenince **"rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn"** veya kısaca **"radıyallahü anhüm= Allah onların hepsinden râzı olsun"** denir.

C-KONULAR

a)Bilgilendirme

1)Sahabe
2)Tabiun
3)Tebeut Tabiunler
4)Muhadram
5)Muhacir
6)Ensar
7)Ehli Beyt
8)Aşerei Mübeşşire.
9)Hulefai Raşidin.
10)Vahiy Katipleri
11)Ashab-ı Suffa
12)Ashab-ı Şecere
13)Ashab-ı Sefineteyn
14)Ashab-ı Tuleka
15)Müellefe-i kulüb
16)Muhaddis Sahabiler (En çok Hadis Rivayet Edenler)

898[898] Ahmed b. Hanbel V, 57
899[899] Müslim, Fedailu's-Sahabe 221.
900[900] Müslim, Fedâilu's-Sahâbe 207.

17)Müfessir Sahabiler
18)Fakih (Müçtehit) Sahabiler
19)Kur’anı Kerşmde İsmi Geçen Sahab-i
20)Sahabelerin Sayısı
21)Sahabelerin Tabakaları
22)Fazilete Göre Taksimleri
23)En Son Vefat Eden Sahabe
24)Bir Şahsın Sahâbe Olduğu Ne Yolla Anlaşılır

b)Hulafa-i Raşidin ve Cennetle Müjdelenen Sahabiler
1)Peygamberlerden sonra insanların en üstünü: Hz. EBÛ BEKR-İ SIDDÎK
2)Adâletin timsâli ikinci büyük halîfe: Hz. ÖMER
3)Meleklerin bile hayâ ettiği halîfe: Hz. OSMAN
4)Resûlullahın dâmâdı: Hz. ALİ BİN EBÎ TÂLİB
5)Cennetle müjdelenen: ABDURRAHMAN BİN AVF
6)Cennetle müjdelenen: EBÛ UBEYDE BİN CERRÂH
7)Resûlullahın okçusu: SA'D BİN EBÎ VAKKÂS
8)İlk Müslüman olanlardan: TALHÂ BİN UBEYDULLAH
9)Cennetle müjdelenenlerde: ZÜBEYR BİN AVVÂM
10)Cennetle müjdelenenlerden: HZ. SAİD BİN ZEYD

c)Erkek Sahabiler
11)Peygamberimizin amcası: ABBÂS BİN ABDÜLMUTTALİB
12)Tefsîr âlimlerinin şâhı: ABDULLAH BİN ABBÂS
13)Medîneli ilk Müslümanlardan: ABDULLAH BİN ATİK
14)Peygamberimizin müezzinlerinden: ABDULLAH BİN ÜMM-İ MEKTÛM
15)Ensarın muhaciri diye tanınan sahabî: ABBAS BİN UBÂDE
16)Hadîs-i şerîf yazması ile meşhûr sahâbî: ABDULLAH BİN AMR BİN ÂS
17)Uhud şehitlerinden: ABDULLAH BİN CAHŞ
18)Hz. Ebu Bekir'in oğlu: ABDULLAH BİN EBÎ BEKR-İ SİDDÎK
19)Meleklerin yıkadığı sahâbînin oğlu: ABDULLAH BİN HANZALA
20)Resûlullahın elçilerinden: ABDULLAH BİN HUZÂFE
21)Kur'ân-ı Kerîm-i açıktan okuyan ilk sahâbî: ABDULLAH BİN MES'ÛD
22)En çok hadîs bilen sahâbîlerden: ABDULLAH BİN ÖMER
23)Resûlullahın şâiri: ABDULLAH BİN REVÂHA
24)Tevratta Resûlullahın alâmetlerini görüp Müslüman olan sahâbî: ABDULLAH BİN SELÂM
25)Bedir'de babasına karşı savaşan sahâbî: ABDULLAH BİN SÜHEYL
26)Sâhib-ül ezân: ABDULLAH BİN ZEYD
27)Medîne'de muhâcirlerden ilk doğan sahâbî: ABDULLAH BİN ZÜBEYR
28)Âilece cömert olan sahâbî: ADİ BİN HÂTİM TÂİ
29)Meleklerin defnettiği sahâbî: ÂMİR BİN FÜHEYRE
30)Şehîd oğlu şehîd: AMMÂR BİN YÂSİR
31)Meşhûr Arab dâhîlerinden: AMR BİN ÂS
32)Arıların koruduğu sahâbî: ÂSIM BİN SÂBİT
33)Kıblenin değiştiğini haber veren sahâbî: BERÂ BİN ÂZİB
34)Hz. Ebû Bekir'e ilk bîât eden sahabî: BEŞİR BİN SA'D
35)Peygamber efendimizin müezzini: BİLÂL-İ HABEŞİ
36)Resûlullahın sancaktarı: BÜREYDE BİN HASİB
37)Sahâbenin en çok hadîs bildirenlerinden: CÂBİR BİN ABDULLAH

38)Cennete uçarak giden sahâbî: CA'FER-İ TAYYÂR
39)Cebrâil aleyhisselâmın, şekline girdiği sahâbî: DIHYE-İ KELBÎ
40)Daha önce Rasûlullah (as)'a muhâliflerin başında olan: EBÂN B. SAİD B. el-AS
41)Peygamber efendimizin fedâisi: EBÛ DÜCÂNE
42)Mihmândâr-ı Resûlullah: EBÛ EYYÛB-EL ENSÂRÎ
43)En çok hadîs-i şerîf rivâyet eden sahâbî: EBÛ HÜREYRE
44)Resûlullahın süvârilerinden: EBÛ KATÂDE
45)Tevbesi ile meşhûr sahâbî: EBU LÜBÂBE
46)Kur'ân-ı kerîmi en iyi okuyan sahâbîlerden: EBÛ MÛSEL-EŞ'ARÎ
47)Çok hadîs rivâyet eden yedi sahâbîden: EBÛ SA'ÎD-İ HUDRÎ
48)Tek başına hicret eden sahâbî: EBÛ SELEME
49)Resulullahın fedâisi: EBÛ TALHÂ
50)Gıfarî kâbilsenin reisî: EBÛ ZER GIFÂRÎ
51)Kâdılık yapan sahâbîlerden: EBÜDDERDÂ
52)Peygamberimizin azatlı kölelerinden: EBU RAFİ
53)Peygamberimizin süt kardeşi: EBU SÜFYAN BİN HÂRİS
54)Resûlullahın hizmetçisi: ENES BİN MÂLİK
55)Evi ilk vakıf olan sahâbî: ERKAM BİN EBİ'L ERKAM
56)Câhiliye devrinde de tek bir Allaha inanan sahâbî: ES'AD BİN ZÜRÂRE
57)Yemenli sahâbîlerden: FEYRÛZ BİN DEYLEMÎ
58)İlk Müslüman sahâbîlerden: HABBÂB BİN ERET
59)İlk Müslüman olan sahâbîlerden: HÂLİD BİN SA'ÎD BİN ÂS
60)Meleklerin yıkadığı sahâbî: HANZALA BİN EBÛ ÂMİR
61)Darağacında ilk namaz kılan sahâbî: HUBEYB BİN ADİY
62)Sevgili Peygamberimizin sırdaşı: HUZEYFE BİN YEMÂN
63)Şehîdlerin efendisi: Hz. HAMZA
64)Mekkeli sahabilerden: HACCAC BİN ILAT
65)Allah'ın kılıcı lâkabı ile tanınan kumandan Sahâbî: HÂLİD BİN VELİD
66)Cennet gençlerinin efendisi: Hz. HASAN
67)Peygamber efendimizin şairlerinden: HASSAN BİN SABİT
68)Cennet gençlerinin seyyidi: Hz. HÜSEYİN
69)Peygamber efendimizin elçilerinden: HÂTİB BİN EBİ BELTEA
70)Meşhur İslâm kumandanlarından: İKRİME BİN EBİ CEHİL
71)Meleklerle konuşan Sahâbî: İMRÂN BİN HUSAYN
72)Peygamber efendimizin şâirlerinden: KÂ'B BİN MÂLİK
73)Peygamberimizin hırkasını verdiği şâir Sahâbî: KÂ'B BİN ZÜHEYR
74)Ashab-ı kiramın okçularından: KATADE BİN NU'MAN
75)Meşhûr beş dâhiden biri olan Sahâbî: MUĞİRE-TEBNİ ŞU'BE
76)Resûlullahın süvârilerinden: MİKDÂD BİN ESVED
77)Resûlullah efendimizin fedâîlerinden: MUHAMMED BİN MESLEME
78)İslâmda ilk öğretmen: MUS'AB BİN UMEYR
79)Helâl ve harâmı iyi bilen sahâbî: MU'ÂZ BİN CEBEL
80)Hâşimoğullarının en yaşlısı: NEVFEL BİN HÂRİS
81)Ashâb-ı kirâmın meşhûr kumandanlarından: NU'MÂN BİN MUKARRİN
82)Ashab-ı kiramın elçilerinden: RİBİ BİN ÂMİR
83)Medîne'de ilk vefât eden muhâcir sahâbî: OSMAN BİN MAZ'ÛN
84)Kâbe'nin hizmetinde olan sahâbî: OSMAN BİN TALHÂ
85)Peygamber efendimizin hatîblerinden: SÂBİT BİN KAYS
86)Ensârın en hayırlılarından: SA'D BİN MU'ÂZ
87)Şehîd olurken nasîhat eden sahâbî: SA'D BİN REBİ

88)Ensârın sancaktarlarından: SA’D BİN UBÂDE
89)Hz. Ömer'e benzeyen vâli: SAİD BİN ÂMİR
90)Kur'ân-ı kerîmi en iyi okuyanlardan: SÂLİM MEVLÂ EBÛ HUZEYFE
91)Ailece Müslüman olan sahabilerden: SEDDAD BİN EVS
92)Ashâb-ı kirâmın okçularından: SEHL BİN HANİF
93)Medîne'de en son vefât eden sahâbî: SEHL BİN SA'D
94)Piyâdelerin en hayırlısı: SELEME BİN EKVÂ
95)Kardeşlerinin işkence ettiği sahâbî: SELEME BİN HİŞÂM
96)Ehl-i beytten sayılan İranlı sahâbî: SELMÂN-I FÂRİSİ
97)Resûlullahın hizmetçisi: SEVBÂN
98)Yemâme kabîlesi reisi: SÜMÂME BİN ÜSÂL
99)Ashâb-ı kirâmın süvârilerinden: SÜRÂKA BİN MÂLİK
100)Işık Saçan Sahâbî: TUFEYL BİN AMR
101)Akabe bî'atlerinde kavminin temsilcisi olan sahâbî: UBÂDE BİN SÂMİT
102)Ashâb-ı suffadan: UKBE BİN ÂMİR
103)Kırâati ile meşhûr sahâbî: ÜBEYY BİN KÂ'B
104)Allah yolunda malını mülkünü terk eden sahâbî: SÜHEYB-İ RUMİ
105)Hz. Ali'nin abisi: UKAYL BİN EBİ TÂLİB
106)Resûlullahın çok sevdiği sahâbîlerden: ÜSÂME BİN ZEYD
107)Ashâb-ı kirâmın sancaktarlarından: ÜSEYD BİN HUDAYR
108)Kardeşleri tarafından işkence gören sahâbî: VELÎD BİN VELÎD
109)Yalancı peygamber Müseyleme’yi öldüren sahabî: VAHŞİ
110)Darağacından Resulullaha selam gönderen sahabî: ZEYD BİN DESİNNE
111)İlk îman eden köle: ZEYD BİN HÂRİSE
112)En meşhur vahiy kâtibi Sahâbî: ZEYD BİN SÂBİT

d)Kadın Sahabiler
1)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz. AİŞE-İ SIDDIKA
2)Aşere-i mübeşşereden Hz. Said b. Zeyd’in kızkardeşi: Hz. ÂTİKE binti ZEYD
3)Müminlerin annelerinden: CÜVEYRİYYE BİNTİ HÂRİS
4)Efendimizin (as) amcası Ebu Leheb'in kızı: Hz. DÜRRE binti Ebî LLEHEB (ra)
5-Halife Hz.Ebu Bekrin Kızı. Hz.ESMA
6)Peygamberimizin en sevgili kerimesi: Hz. FÂTIMA
7)Hz. Ali’nin annesi: FÂTİMA BİNTİ ESED
8)Meşhur kadın şair sahabilerden: HANSA HATUN
9)Peygamberimizin ilk hanımı: HADİCE-TÜL KÜBRA
10)Peygamberimizin Hanımlarından: HAFSA BİNTİ ÖMER
11)Peygamberimizin sütannesi: HALİME HATUN
12)Peygamber efendimizin Halasının kızı:HAMNE BİNTİ CAHŞ
13) Hazrec kabilesine mensub: HAVLE binti SALEBE
14)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz.MARİYE-İ KIPTİYE
15)Peygamberimizin Hanımlarından: MEYMUNE B. HÂRİS
16)Peygamberimizin Hanımlarından: Hz. REYHANE
17)Hz. Muhammed (a.s)'ın ikinci kızı. Hz. RUKAYYE (r.a)
18)Peygamberimizin Halası: SAFİYYE BİNTİ ABDÜLMUTTALİB
19)Peygamberimizin Hanımlarından:SAFİYYE BİNTİ HUYEY
20)Peygamberimizin Hanımlarından: SEVDE BİNTİ ZEM'A
21)Peygamberimizin dadısı: ÜMM-İ EYMEN
22)Peygamberimizin Hanımlarından: ÜMM-İ HABİBE
23)Hz. Ali’nin kız kardeşi: ÜMM-İ HÂNİ

24)Hala sultan olarak tanınan kadın sahabi: ÜMM-İ HİRAM
25)Hz. Ebu Bekir'in Hanımı: ÜMM-İ RUMAN
26)Devsli muhacir Hanım sahabîlerden: ÜMM-İ ŞERİK
27)Ashabın kadın kahramanlarından: ÜMM-İ ÜMARE NESİBE HATUN
28) Hz.Peygamberimizn Kızlarından: ÜMMÜ GÜLSÜM (r.a)
29)Hz.Peygamberin Hanımlarından: ÜMMÜ SELEME (r.a)
30)Asıl adı Rümeysa binti Mihran olan: ÜMMÜ SÜLEYM binti MİLHAN
31) İlk şehit hanım:Hz. SÜMEYYE BİNTİ HUBBAT (r a)
32) Akıllı, iffetli ve cesaretli olan: Hz. ÜMMÜ MABED
33)Hz.Abbas'ın zevcesi: ÜMMÜ FADL LÜBABE binti HARİS
34)Peygamberimizin Hanımlarından: ZEYNEB BİNTİ CAHŞ
35)Kör olup tekrar gören sahabi kadın: ZİNNİRE ve NEHDİYE
36) Rasûlüllah (a.s)'ın Hanımlarından biri. ZEYNEB binti HÜZEYME (r.a)
37) Rasûlüllah'ın Kızı Hz. ZEYNEB (r.a)

D-YÖNTEMLER

Ashab'ın İslâm'a girişleri ve hizmetleri, İslâm uğruna çektikleri çileler ve gösterdikleri çabalar, hicretler ve gazvelerdeki durumlarının üstünlüğü yanı sıra; her şeye rağmen birer insan oldukları da göz önünde bulundurulduğunda, Ashab'ın hepsinin birbiri ile aynı değerde olmayacağı âşikardır. Bu bakımdan, farklı görüşler de bulunmakla beraber derece itibâriyle ashab-ı kirâm genellikle on iki tabakaya ayrılmıştır:

1. Aşere-i mübeşşere (Cennet'le müjdelenen on sahabî ki bunların başında ilk dört halife gelir) ve Hz. Hatice, Hz. Bilâl gibi ilk Müslüman olanlar,
2. Hz. Ömer'in Müslüman oluşu sırasında müşriklerin Dâru'n-Nedve'de durum müzakeresi yaptıkları zamana kadar Müslüman olanlar,
3. I. ve II. Habeşistan hicretine katılan ashab,
4. I. Akabe Bey'atı'nda bulunan sahabîler,
5. II. Akabe Bey'atı'na katılanlar,
6. Peygamber Efendimiz, hicreti sonunda Kubâ'ya geldiği zaman orada Resulullah (a.s)'a kavuşup Medine'ye yerleşen muhacirler,
7. Bedir Gazvesi'ne katılan Ashabı Kirâm,
8. Bedir Savaşı ile Hudeybiye Musâlahası arasında hicret edenler,
9. Hudeybiye'de yapılan Bey'atü'r-Rıdvân'a katılanlar,
10. Hudeybiye Musâlahası ile Mekke fethi arasında hicret edenler,
11. Mekke'nin fethedilmesi üzerine Müslüman olan Kureyşliler,
12. Hz. Peygamber'i Mekke Fethi sırasında, Vedâ Haccı'nda veya bir başka yerde gören çocuklar.[901[901]]

Diğer taraftan Ashab arasında büyük değeri haiz olanlar, Muhacirun (Mekke Fethi'ne kadar Medine'ye hicret edenler) ve Ensar (Hz. Peygamber (a.s)'e ve Müslümanlara kucak açıp destek olan Medineli Müslümanlar) diye adlandırılan iki temel zümre olmuştur.

[901[901]] Hâkim en-Neysâbûrî, Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs, Beyrut 1977 s. 22-24

E-KAYNAKÇA *

Eserin Adı	Yazarın Adı	Yayınevi
1)el-İsâbe fi Temyîzi 's-Sahabe	İbn Hacer el-Askalâni	Arapça
2)el-İstîâb fî Ma'rifeti'l-Ashab	İbn Abdilberr	Arapça
3)Üsdu'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahabe	İbnu'l-Esîr	Arapça
4)Hayat’u Sahabe	Yusuf el Kandehlevi	Akçağ
5)Asrı Saadette İslam	Heyet	Beyam
6)Dört Büyük Halife	İhsan Işık	Beyen
7)Hadisler Müslümanlık	M.Y.Kandehlevi	Cihan
8)İslâm’ın Serüveni	Marshall G.S. Hodgson	İz
9)Hadislerle Hz. Ali	İmam Nesaî	İz
10)Cahiliye Arapları	el-Bekrî	İz
11)Hz.Peygamber ve Gizli Düşmanları	A.Yıldız	İz
12)Aşer-i Mübeşere	M.Necati Bursalı	Alem
13)Sevgi Kutupları	Hamid İskender	Bayrak
14)Bedir ve Uhud	S eyyid Kutup	Beşikçi
15)Örnek Halifeler Dönemi	İ.S.Sırma	Beyan
16)Hz.Ali’nin H. Hakkı ve Gadir-i Hum Olayı /	Dr.A.Demircan	Beyan
17)Kitâbü’z-Zühd	Ahmed İbn Hanbel	İz
18)Hz.Peygamberin Savaşları	M.Hamidullah	Beyan
19) Hz.Ebubekir Devri İslam Tarihi	Dr.A.Ağarakça	Buruc
20)Peygamberimiz ve Ashabından Hutbeler	Y.Kandehlevi	Cevher
21)Onlar Nasıl Kuldu	M.N.Bursalı	Çelik
22)Ashabı Kiramın Meşhurları	Hayati Ülkü	Demir
23)Sahabenin Sünnet Anlayışı	Dr.Bünyamin Erul	Diyanet
24)İmamı Ali	Dr. E.R.Fığlalı	Diyanet
25)Hilye-i Saadet	Dr.İskender Pala	Diyanet
26)Fatıma Fatımadır	Ali Şeriati	Dünya
27)Hanım Sahabiler	İsmail Mutlu	Mutlu
25)Hz.Muhammed Eşleri ve Aile Hayatı	Dr.Z.Kazıcı	Mr.İl.
26)Hz.Ömer ve Devlet İdaresi	Şibli Numani	Kitapevi
27)Örnek Halifeler Hayatı	S.Kutup	İslam..
28)Hz.Muhammed (a.s)’ın Ashabı	Lale Bahtiyar	İnsan
29)Peygamberler ve Halifeler Tarihi	C.Paşa	Hikmet
30)Peygamberimizin Mübarek Hanımları	F.Bozer/Fatih	Esra
31)Peygamberimizin Annesi, Kızları, Torunları	H. Özkan	Enes
32)Şehit Sahabiler	M.F.Abdulavehhab	Esra
33)Hz.Peygamber Devrinde Münafıklar	Dr.A.Demircan	Esra
34)Ashab-ı Kiram (2cilt)	R.M.Sami	Erkam
35)Asrı Saadet	Mevlana Şibli	Eser

İÇİNDEKİKER